ΑΡΧΕΙΟ ΑΛΗ ΠΑΣΑ

ΓΕΝΝΑΔΕΙΟΥ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

Ἔκδοση – Σχολιασμός – Εὑρετήρια

ΒΑΣΙΛΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ
μέ τή συνεργασία τῶν
ΔΗΜΗΤΡΗ ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΜΙΧΑΗΛΑΡΗ

ΤΟΜΟΣ Α
1747-1808

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ
ΕΘΝΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΕΡΕΥΝΩΝ

Σπυρίδων Βεντούρας. Προσωπογραφία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ [c. 1818].
Λάδι σέ μουσαμά. Ἰδιωτική συλλογή.
Δημοσίευση: Κατερίνα Κορρέ-Ζωγράφου. *Χρυσικῶν ἔργα. 1600-1900.*
Συλλογή Κ. Νοταρᾶ. Ἀθήνα. ΕΛΙΑ 2002. σελ. 8 καί 12.

ΑΡΧΕΙΟ ΑΛΗ ΠΑΣΑ

ΣΥΛΛΟΓΗΣ Ι. ΧΩΤΖΗ

ΓΕΝΝΑΔΕΙΟΥ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ
ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΑΘΗΝΩΝ

Η εκτύπωσή του τόμου χρηματοδοτήθηκε από το έργο «Παραγωγή προϊόντων (επιστημονικών εκδόσεων) βασικής έρευνας στο πεδίο σπουδής του νέου ελληνισμού και μερική αναβάθμιση τεχνολογικών υποδομών» του μέτρου 3.3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα» –ΕΠΑΝ, πράξη «Αριστεία σε Ερευνητικά Ινστιτούτα Γ.Γ.Ε.Τ. (2ος Κύκλος)».

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης συμμετέχει 75% στις δαπάνες υλοποίησης του ανωτέρου έργου.

Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών
Βασ. Κωνσταντίνου 48, 116 35 Αθήνα
τηλ. 210 72 73 554, FAX 210 72 46 212
e-mail: kne@eie.gr

ISBN 978-960- 7916-61- 7
ISBN 978-960- 7916-62-4

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ / ΕΘΝΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΕΡΕΥΝΩΝ
95

ΒΑΣΙΛΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ
μέ τή συνεργασία τῶν
ΔΗΜΗΤΡΗ ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΜΙΧΑΗΛΑΡΗ

ΑΡΧΕΙΟ ΑΛΗ ΠΑΣΑ

ΣΥΛΛΟΓΗΣ Ι. ΧΩΤΖΗ
ΓΕΝΝΑΔΕΙΟΥ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ
ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΑΘΗΝΩΝ

Ἔκδοση – Σχολιασμός – Εὑρετήρια

ΤΟΜΟΣ Α΄
1747-1808

ΑΘΗΝΑ 2007

Λίγα εἰσαγωγικά γιά τόν Α΄ τόμο

Ὁ πρῶτος τόμος τοῦ Ἀρχείου Ἀλῆ Πασᾶ δέν παρουσιάζει κάποια ἰδιοτυπία σέ σχέση μέ τούς ὑπόλοιπους δύο, σέ βαθμό μάλιστα πού καί τά ἐλάχιστα αὐτά εἰσαγωγικά λόγια νά μήν εἶναι ἀπαραίτητα. Πράγματι, ὅλα τά ἀρχειακά καί ἐκδοτικά ζητήματα τοῦ ἔργου ἔχουν ἀναφερθεῖ στήν εἰσαγωγή τῆς συνολικῆς ἔκδοσης, στόν 4ο τόμο, ἐνῶ κάποια ἐπί μέρους μικρο-ζητήματα πού ἀφοροῦν συγκεκριμένα ἔγγραφα, ἀντιμετωπίζονται καί, στό μέτρο τοῦ δυνατοῦ ἐπιλύονται, στά εἰσαγωγικά σημειώματα πού προηγοῦνται τῶν ἐν λόγω ἐγγράφων.

Τά ὀκτώ ὅμως χρονολογικῶς παλαιότερα ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου, καί βέβαια τοῦ παρόντος τόμου, ἔχουν δημιουργήσει ἕνα ἐνδιαφέρον πρόβλημα πού ἀξίζει νά τό ἐκθέσουμε στή σύντομη αὐτή εἰσαγωγή. Τό παλαιότερο ἔγγραφο τοῦ τόμου τό ὁποῖο προέρχεται μέ βεβαιότητα ἀπό τίς προσωπικές δραστηριότητες τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καί μπορεῖ νά χαρακτηριστεῖ ὡς τό πρῶτο ἔγγραφό του, εἶναι τό ἔγγραφο ἀρ. [9] τῆς 15ης Μαρτίου 1788, ἐνῶ τά δύο προηγούμενα, παλαιότερα καί θεματολογικῶς ἄσχετα, δέν φαίνεται νά ἀνήκουν ὀργανικά, τουλάχιστον ἐμφανῶς, στίς δραστηριότητές του. Τό ἐρώτημα στό ὁποῖο χρειάστηκε νά ἀπαντήσουμε εἶναι τό ἀκόλουθο. Τά ἔγγραφα αὐτά ἔχουν θέση στόν βασικό κορμό τοῦ Ἀρχείου ἤ ἔπρεπε νά τά ἐξοβελίσουμε σέ ἕνα παράρτημα, ὅπου θά συγκεντρώναμε καί ὅσα ἀκόμη ἔγγραφα θά μᾶς δημιουργοῦσαν τήν ἐντύπωση ὅτι δέν ἀνήκαν ὀργανικά σέ αὐτό. Ἡ ἀπάντησή μας ὑπῆρξε ἀρνητική. Ἀποφασίσαμε δηλαδή νά μή διαταράξουμε τή χρονολογική τάξη γιά λόγους τόσο οὐσιαστικούς, ὅσο καί ἀρχειακούς, οἱ ὁποῖοι ἄλλωστε στενά διαπλέκονται καί ἀλληλοσυμπληρώνονται, εἰδικά στήν παρούσα περίπτωση.

Ὅπως ἔχει ἀναφερθεῖ ἤδη στή γενική εἰσαγωγή, τό διασωθέν Ἀρχεῖο τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πρίν περιέλθει στή Γεννάδειο Βιβλιοθήκη, ἐστάλμευσε γιά πολλές δεκαετίες στά χέρια δύο, τουλάχιστον, συλλεκτῶν, τοῦ Ἰωάννη Χώτζη καί τοῦ Δαμιανοῦ Κυριαζῆ, κάτι πού ὑποδεικνύει τό

ἐνδεχόμενο τῆς ἀνάμειξης ἐγγράφων ἀπό ἄλλες ἑνότητες, στά χέρια τῶν ἐν λόγω συλλεκτῶν. Καί ἄν αὐτό πρέπει μᾶλλον νά ἀποκλειστεῖ γιά τήν περίοδο πού τό 'Αρχεῖο βρέθηκε στά χέρια τοῦ Δαμιανοῦ Κυριαζῆ, δέν μπορεῖ νά αποκλειστεῖ γιά τήν προηγούμενη περίοδο, ὅταν τό 'Αρχεῖο βρισκόταν στήν κατοχή τοῦ 'Ιωάννη Χώτζη. Ὁ Δαμιανός Κυριαζῆς δέν ἀσχολήθηκε ἰδιαίτερα μέ τό 'Αρχεῖο, στό ὁποῖο ἄλλωστε δέν ἔχουν διαπιστωθεῖ ἴχνη δικῆς του ἀναδίφησης ἤ ἔστω ἀναδίφησης τρίτου. Οἱ φάκελοι δέν πρέπει νά ἀνοίχτηκαν πολλές φορές ὅταν βρίσκονταν στά χέρια τοῦ Δ. Κυριαζῆ καί ἡ περιέργεια τοῦ συλλέκτη γιά τό 'Αρχεῖο φαίνεται νά περιορίσθηκε ἁπλά στή διάσωση καί τήν κατοχή του. 'Αντίθετα, ὁ 'Ιωάννης Χώτζης ἔδειξε προσωπικό ἐνδιαφέρον ὄχι μόνον γιά τό σύνολο τοῦ 'Αρχείου ἀλλά καί κάθε ἑνός ἐγγράφου ξεχωριστά. Ἴσως, στήν πρώιμη φάση τῆς ζωῆς του ἀπέβλεπε σέ κάποια δημοσίευση, τουλάχιστον μερικῶν ἀπό αὐτά. Οἱ φάκελοι τοῦ 'Αρχείου ἄνοιξαν καί ἔκλεισαν πολλές φορές στά χέρια τοῦ Ι. Χώτζη καί μιά εἰσπήδηση ἐγγράφων ἀπό ἄλλη συλλεκτική ἑνότητα, δέν πρέπει νά ἀποκλειστεῖ.

Ὡστόσο, τίποτα δέν μᾶς διαβεβαιώνει ὅτι ὁρισμένα ἔγγραφα πού φαίνονται χρονολογικά, γεωγραφικά ἤ θεματολογικά παράταιρα, δέν προέρχονται πράγματι ἀπό τό 'Αρχεῖο 'Αλῆ πασᾶ. Ὅπως τό ἀναφέραμε διεξοδικότερα στή γενική εἰσαγωγή τῆς ἔκδοσης, ἦταν τόσο μεγάλος ὁ ἀριθμός τῶν ὑποθέσεων πού διαχειρίστηκε ὁ ἴδιος προσωπικά καί τῶν ἐγγράφων πού διακινήθηκαν ἀπό τούς γραμματικούς του, ἀλλά καί τόσο μεγάλος ὁ ἀριθμός τῶν ὑποθέσεων τρίτων πού ἔφθασαν, μέ τόν ἕνα ἤ τόν ἄλλο τρόπο, σέ γνώση του, πού τίποτα δέν ἀποκλείει τήν ὁποιαδήποτε ἀρχειακή συνάφεια καί τόν πιό παράτολμο συσχετισμό. Ἔγγραφα παλαιότερα, τεκμήρια γαιοκτητικῶν σχέσεων πού ἐνδεχομένως ἐνδιέφεραν τόν ἴδιον τόν 'Αλή πασά ὅπως τό ἔγγραφο ἀρ. [1] τοῦ τόμου, ἔγγραφα ἀπό μή διασωθέντες φακέλους κληρονομικῶν ἤ ἄλλων «ἀστικῶν» διαφορῶν πού ἔφθασαν στήν κρίση του, αἱρετοκρισίες πού ὁλοκληρώθηκαν μέ τήν δική του ἐξουσιαστική παρέμβαση κ.ἄ., εἶναι πολύ πιθανόν νά βρέθηκαν στό 'Αρχεῖο, καί κάποια, ἐλάχιστα ἔστω, ἀπό αὐτά, νά διασώθηκαν ὥς τίς μέρες μας. Γιά τόν λόγο αὐτό ἀκολουθήσαμε τόν δρόμο τῆς τυπικῆς λογικῆς: ἐπισημαίνουμε στήν οἰκεία θέση τήν ὑποψία μας καί δημοσιεύουμε τό τεκμήριο.

Τό γεγονός ὅμως ὅτι ἡ δημοσίευση τοῦ 'Αρχείου καί φυσικά τοῦ παρόντος τόμου, ξεκινᾶ ἀπό τό ἀμφιλεγόμενο ἔγγραφο ἀρ. [1] τῆς 4ης 'Οκτωβρίου 1747 μᾶς ἐδημιούργησε μιά μικρή ἀλλά σημαδιακή δυσκο-

λία στήν τελική τιτλοφόρηση τοῦ ἔργου. Ἡ λύση πού δώσαμε μπορεῖ νά μήν ἱκανοποιεῖ ἀπολύτως, νομίζουμε ὅμως ὅτι εἶναι ἡ καλύτερη δυνατή. Ἀποφύγαμε τίς χρονολογικές ἐνδείξεις στηριζόμενοι στό γεγονός ὅτι τό ἔργο ἔχει ἀπόλυτη χρονολογική διάρθρωση πού δέν ἐπιτρέπει κανενός εἴδους παρανοήσεις.

Τέλος, ὅπως τό ἔχουμε ἤδη σημειώσει, τά ἐπί μέρους προβλήματα τῶν ἐγγράφων ἀντιμετωπίζονται, στό μέτρο τοῦ δυνατοῦ, στά εἰσαγωγικά σημειώματα πού τά συνοδεύουν, ἐνῶ μερικοί χρήσιμοι συσχετισμοί προσώπων ἤ τόπων γίνονται στά ἀντίστοιχα *Εὑρετήρια*. Πιστεύουμε ὅτι τά Εὑρετήρια αὐτά δέν θά εἶναι χρήσιμα μόνον στόν βιαστικό ἀναγνώστη πού ἀναζητᾶ ἐπιλεκτικά πληροφορίες γιά τίς ἐπί μέρους ἐρευνητικές του ἀπορίες, ἀλλά ὅτι, τουλάχιστον μερικές φορές, θά λειτουργήσουν ὡς ὁδηγοί κατανόησης δυσνόητων περιπτώσεων, προσωπογραφικῶν καί θεσμικῶν κυρίως, τῆς μείζονος ἱστοριογραφικῆς περιοχῆς πού καλύπτει τό Ἀρχεῖο. Ἡ εὔλογη ἀλλά πληθωρική χρήση ἑλληνοποιημένων τουρκικῶν λέξεων, κάνει ἀπαραίτητη τήν συνεχή ἀναδρομή τοῦ ἀναγνώστη στό *Γλωσσάρι* τοῦ 4ου τόμου, ἀκόμη καί ἄν πρόκειται γιά ἐξειδικευμένο μελετητή. Βέβαια, ἡ ἐπεξήγηση τῶν τουρκικῶν λέξεων σέ ὑποσελίδιες σημειώσεις θά ἔκανε εὐκολότερη τήν ἀνάγνωση, ἤ μᾶλλον τήν κατανόηση τῶν ἐγγράφων. Κάτι τέτοιο ὅμως θεωρήθηκε ἀσύμφορο. Λόγω τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν ἐγγράφων, τῶν πολλαπλῶν ἐπαναλήψεων τῶν ἴδιων λέξεων πού θά ἔπρεπε νά ἑρμηνεύονται σέ κάθε ἔγγραφο πού τίς συναντᾶμε καί τοῦ πρόσθετου τυπογραφικοῦ ἔργου πού θά ἀπαιτοῦσε μιά παρόμοια λύση, υἱοθετήθηκε ἡ συγκρότηση τοῦ ἐνιαίου καί ἀνεξάρτητου γλωσσαρίου, τό ὁποῖο μπορεῖ νά φανεῖ καί γενικότερα χρήσιμο στήν ἔρευνα.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

1747 - 1800

[1]

2 φ., 18x16 ◆ (1451) Ἰωάννινα, 4 Ὀκτωβρίου 1747

Χρεωστική ὁμολογία τοῦ Χριστόδουλου Θεοδωρῆ ἀπό τό χωριό Κόνισκα πρός τόν «ἄρχον κυρ-Θωμᾶ Καραϊωάννη», γιά ποσόν 2.200 ἄσπρων, τά ὁποῖα προσδιορίζονται ὡς «τζουρούκικα», ὅρος πού χρησιμοποιεῖται αὐτήν τήν ἐποχή γιά τά κυκλοφοροῦντα καί ἐπισήμως νοθευμένα «ἄσπρα» τῆς τελευταίας κοπῆς (βλ. Εὐτ. Λιάτα, *Φλωρία*, σελ. 100). Δέν γνωρίζουμε ἄν τό δάνειο συνάπτεται στήν ἐλεύθερη ἀγορά τῶν Ἰωαννίνων ἀπό μέλος τῆς εὔπορης οἰκογένειας Καραϊωάννη, ἤ ἄν τό χωριό ἔχει ἀποβεῖ ἰδιοκτησία (τσιφλίκι) τῆς ἐν λόγω οἰκογένειας καί συνεπῶς ὁ δανειζόμενος εἶναι ἕνας ἀπό τούς καλλιεργητές τοῦ τσιφλικιοῦ. Ἐνδιαφέρον παρουσιάζει καί ὁ τρόπος ὑπολογισμοῦ τοῦ τόκου μέ τήν ἔκφραση: «διά χρόνον καιρόν μέ τό διάφορόν τους μέσα», δηλαδή γιά ἕνα ἔτος καί μέ ἐσωτερικό ὑπολογισμό τοῦ ἐπιτοκίου, κάτι πού τό συναντᾶμε σπανίως στίς δοσοληψίες μεταξύ τῶν χριστιανῶν, ὅπου τό ὕψος τοῦ ἐπιτοκίου ἀναφέρεται ρητά καί καταβάλλεται στό τέλος τῆς ὀφειλομένης προθεσμίας. Δέν εἶναι φανερός ὁ τρόπος πού πέρασε στό Ἀρχεῖο Ἀλῆ πασᾶ ἡ χρεωστική ὁμολογία, ἡ ὁποία πάντως δέν πρέπει νά εἶχε ἐξοφληθεῖ ἀφοῦ δέν φέρει τό σχετικό ἴχνος σχισίματος πού συνηθιζόταν σέ περιπτώσεις ἐξοφλήσεως. Τό ἐνδεχόμενο νά μήν προέρχεται τό παρόν ἔγγραφο ἀπό τό Ἀρχεῖο τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἀλλά νά ἔχει παρεισφρύσει ἀργότερα, ὅταν τό Ἀρχεῖο πέρασε στά χέρια τοῦ συλλέκτη Ι. Χώτζη, πρέπει μᾶλλον νά ἀποκλειστεῖ λόγω τῆς γιαννιώτικης προέλευσής του. Ἄλλωστε τό χωριό, ἄν καί δέν καταγράφεται στόν κατάλογο Φιλητᾶ ὡς τσιφλίκι τοῦ Ἀλῆ πασᾶ (βλ. Σπ. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*, σελ. 602), ἀναφέρεται ὅμως ὡς "διαρπαγέν" ἀπό τόν ἴδιο, ἀπό κοινοῦ μέ τά χωριά Λιόκου (σημ. Ἀσβεστοχώρι) καί Ζέλοβα (σημ. Βουνοπλαγιά) (βλ. Ι. Λαμπρίδης, *Ἀλή πασάς*, σελ. 12, σημείωση). Βλ. ἀκόμη τά σχόλια μας στό ἔγγραφο ἀρ. [1079]. Τό ὄνομα τοῦ χωριοῦ, ὅπως φέρεται στήν ἐπί τοῦ νώτου σημείωση «Κόνισκα» (σημ. ἐπίσημη ὀνομασία Κόντσικα, ἐπαρχίας Δωδώνης), γράφεται μέ ἀσταθή τρόπο ἐντός τοῦ κειμένου, ὅπου μπορεῖ νά διαβαστεῖ ὡς Κόνκτζα. Τό ὁμώνυμο χωριό τῆς περιοχῆς Ζαγοριᾶς Ἀργυροκάστρου δέν πρέπει νά συγχέεται μέ τό παρόν, τό ὁποῖο, ὅπως καί τά γειτονικά Γραμμένο, Λιόκου καί Ζέλοβα πού ἀναφέρονται στό ἴδιο τό ἔγγραφο ἤ στό εἰσαγωγικό μας σημείωμα, εἶναι χωριά τοῦ κάμπου τῶν Ἰωαννίνων, τῆς σημ. ἐπαρχίας Δωδώνης. ■

Διά τῆς παρούσης ὁμολογήας φανερώνει ὁ κάτωδεν γεγραμένος Χριστόδουλος Θεοδορῆς ἀπο χωρίον Κόνκτζα πώς ἔλαβεν καί χρεωστεῖ τοῦ ἄρχον κύρ Θωμᾶ Καρα Ἰωάννη τόν ἀριμθόν ἄσπρα τζουρούκηκα ἄσ(πρα) 2200: ἤγουν ἄσπρα δίο χιλιάδες καί διακόσια διά χρόνον κερόν*

μέ τό διάφορόν τους μέσα καί ὑπόσχεται νά τοῦ τά εὐχαριστήσει εἰς τήν ἄνοθεν διορίαν, καί διά πλέον σιγουριτά τοῦ γίνεται ἐγγιητής καί καθολικός πλεροτής ὁ Ζαφίρης Τζίρης ἀπό χορίον Γραμένου καί οὕτως ἔγινεν τό παρόν καί ἔστω εἰς ἔνδιξιν καί ἀσφάλιαν.

1747 Ὀκτωμβρίου 4 Ἰωάνινα

Χριστόδουλος Θεοδορῆ βεβαιώνει τά ἄνοθεν καί μήν ἠξεύρωντας νά ὑπογραφτῆ τόν ἔγραψα ἐγώ ὁ Χριστόδουλος Τζουκαλᾶς καί μαρτυρῶ

»Ζαφείρης Τζίρης βεβαιώνει ὡς ἄνωθεν καί μήν ἠξεύρωντας νά γράψῃ ἔγραψα ἐγώ ὁ Γηώργος Τομαρᾶς καί μαρτιρῶ-

Κοστατις Βοτας μαρτιρο ος ανοθεν.

[ἐπί τοῦ νώτου:]

1747 Ὀκτωμβρίου ὁμολογία τοῦ Χριστόδουλου Θεοδωρή ἀπό χωρίον Κόνισκα διά ὅσα τόν ἐδάνεισα ἄσ(πρα) 2200, ἔχει κεφίλη τόν γαμπρόν του.

[2]

1 φ., 42x32 ◆ (89) [Κωνσταντινούπολη, ἀρχές Ἰουνίου 1777]

Ἑλληνική μετάφραση σουλτανικοῦ φιρμανιοῦ πρός τούς «χακκῆδες καί κατῆδες» (=ἱεροδίκες) τῶν καζάδων Ἄρτας, Δελβίνου καί Κάρλελι. Ἀναφέρεται σέ ἀνανέωση παλαιότερου φιρμανίου καί ὑποχρεώνει τούς ἐμπορευόμενους ὑπό τήν σημαία τῆς Νεαπόλεως (:«Ἀναπολιτάνικη») νά καταβάλλουν προξενικά δικαιώματα στούς κατά τόπους προξένους τῆς χώρας τους. Ἐνδιαφέρουσα ἡ μετάφραση, πού δέν γνωρίζουμε βέβαια ποῦ ἔχει γίνει, ἀλλά θυμίζει ἔντονα τό γλωσσικό ἰδίωμα ἑλληνικῶν ἑπτανησιακῶν ἐγγράφων τῆς ἐποχῆς. Μέ βάση τήν ὀθωμανική γραφειοκρατία, τό φιρμάνι θά εἶχε καταστρωθεῖ στόν κώδικα τοῦ ἱεροδίκη καθενός ἀπό τούς τρεῖς ἀναφερόμενους καζάδες, ἀπ' ὅπου θά μποροῦσε νά ἐξαχθεῖ ἕνα ἀντίγραφο σέ τουρκική γλώσσα ἤ μιά μετάφραση στήν ἑλληνική. Ἡ χρονολόγηση τοῦ ἐγγράφου γίνεται μέ βάση τήν ἐσωτερική ἀναφορά στό σεληνιακό ἔτος: «(σ)τούς χιλίους ἑκατόν ἐνενήντα ἕνα, εἰς τήν σώση τοῦ φεγκαριοῦ μοχαρέμι», τό ὁποῖο ἀντιστοιχεῖ μέ τίς ἀρχές Μαρτίου τοῦ χριστιανικοῦ 1777. Τό ἔγγραφο φέρει κηλίδες μελάνης, οἱ ὁποῖες σέ ἐλάχιστες περιπτώσεις δυσκολεύουν τήν ἀνάγνωση μερικῶν γραμμάτων. Τίς περισσότερες φορές συμπληρώσαμε τά κενά χωρίς δυσκολία. ■

Ἴσως [=ἴσον] ἀπό τό φερμάνη βασιλεικόν
Ἴσως [=ἴσον] ἀπαράλακτως τούς πρώτου.

Ἐσύς τίμιε χακύδες καί κατύδες ὁποῦ κρένεται τόν κόσμον Ἄρτας καί Δελβήνου καί Κα[ρλελ]η κατύδες νά εἶναι αὐγατήζουμενοι ἡ τιμή σας, καί

εἰς αὐταῖς ταῖς σκάλαις ὁποῦ εὐρίσκονται ξαμπήτηδες καί βοηβοντάδες ὁποῦ στέκονται εἰς ἐτοῦτουνοῦς τοῦς καξάδες, ὥσα σκαλόματα καί ἄν [εὑρ]ίσκονται Ἀρτηνιο σκαλώματα παρά κοντά πάνη καί εἰς Σαγιάδα καί ἄλλαις ἐπύληπαις σκάλες, ἐσύς ὁποῦ στέκεσται αὐτοῦ ξαμπίτηδες ὁ τίμιος ὁρισμός μου σάν φτάση αὐτόν ξέραιται ἐδῶ εἰς τήν Κοσταντηνόπολην ὁποῦ στέκεται συτξηλπατήν ὁ ἐλτξής Ντόν Κοσταντίν(ος) Λεντουλά εἰς τήν τημημένην τήν μεριά μου βολομένο ἀρτζιάλη [μοῦ] ἔστηλαν ἀπό μέρος συτξελπατήν τοῦ ντεβλέτη ὁποῦ ἐστάθηκαν βεγκύληδες καί κονσολάδες εἰς ταῖς μπαντηέρες Ἀναπολιτάνηκες ὅση καί ἄν νεβρήσκονται ἀποκατοδυό [όπ]οῦ κἄμουν γύδήσματα διά πραμμάτηαν, δήνοντας τό γυμπρούκυ νά τό πλερόσουν ὅλοι ὅση πληρόνονται καί ἡ ἄλλη κονσόλη διά νά εἶναι εἰς τό βασυληκό μας ἀξγναμάν γραμένο ἀποκατοδυό στούς καξάδες ὁποῦ εὐρίσκονται τά σκαλόματα εἰς ταῖς Ἀναπολτάνηκες παντυέραις, ὁποῦ εὐρίσκονται πραγματευτάδες αὐτοῦ ὁποῦ θελαδόσουν ἀπό τό πράμα τον γυμπρούκη εἰς αὐταῖς ταῖς μέριαῖς τοῦ κόνσουλα τό ῥέσμη ὁ Ἀναπολτάνος ὁ κόνσουλας σάν τό χάληψαν αὐτόν καμπόση ἀνθρώποι κατά τόν βασυληκόν μου χατναγμέ ἀναποδήξοντας εἰς τοῦ κόσουλα τό πλέρομα δέν ἀποστάθηκαν καί διά νά τόκἄμαν μουχαλεφέτη ἐδώ καί ἐμπροστά τό ἐφανέροσαν μέσαν εἰς τήν βασυλεία, τώρα κατά τόν βασυληκόν ἀτναμέ αὐτό τό ῥέσημη κἄνη χρία νά πλερωθῆ καί νά γένη τάκσύλη, καί τοῦ φερμανίου καί τό βγάλημο ἐχάληψαν κατά τόν βασυληκόν τόν ἀτχαμάν του νά δουλευτῆ ἔτος τούς χιλίους ἑκατόν ἐνενήντα ἕνα εἰς τήν σόση τοῦ φεγκαριοῦ μοχάρεμ ὁ τίμιος ὁρισμός καί τόν βασυληκόν τόν ἀχουταμάν αὐτοί ἀναπόδησαν ἡ ἐδηκοί του πραματευτάδες καί δέν θέλουν νά πληρόσουν τό ῥέσμι τοῦ κοσνόλου τους τώρα αὐτή ὁποῦ εἶναι εἰς τήν ἀναποδιά ἀπανοδυό καί ἀπό ἐδῶ καί ἐμπροστά κατά τόν ὁρισμόν ὁποῦ ἔχω δόση ἀπόκυνοργούδη τό βασυληκόν μου ὁρισμόν ἔβαλαν χαλεύοντας αὐτός εἰς τό βασυληκό μου ντηβάνη ὁποῦ εἶναι φυλαμένα τά ὅσα κατάστυχα ἐγύρηψα καθώς εἶναι μολογυμένο εἰς τόν ἴδηον τόν ἔτον ἔδοσα ὁρισμόν διατοί εὐρέθηκαν [ὑ]πόγραμένα ἀπό ἐδώ καί ἐμπρός κατά τήν προσταγήν τήν παλαιάν νά ἀπόσταθῆ [...] ἔδοσα φερμάνη καί ἐπρόσταξα ὁ τίμιος ὁρισμός μου ὅσαν φτάση εἰς ἐσᾶς αὐτοῦ εἰς ἐτοῦτην τήν ἀπό [...] ἐδό καί ἐμπροστά καί τόρα κατά τούς ὁρισμούς τούς βασυληκούς νά ἀποσταθήται καί νά δουλεύσεται καί ἐσύς κατήδες ὁποῦ εἴσται εἰς αὐτουνοῦς τούς καξάδες ὁσες σκάλαις καί ἐβρίσκονται εἰς τήν Ἀναπολητάνηκη τήν μπαντηέρα ἀποκατοδυό πραματευτάδες καί ἔχουν πρᾶμα διά πραμάτια κατά τόν βασυληκόν μας τόν χατναμέ αὐτοῦ ὁποῦ θέλα δόσουν τό γυμπρούκη νά δόσου[ν] σοστά καί τοῦ κονσόλ[α] τό ῥέσμη καί ὅποιος

τινά μήν τό δόσῃ νά τό κἄμαιτε τάκσύλη καί [νά] τόν ἀληβετήσεται τόν κόνσολα κατά τόν βασυληκόν μας ἄχντηναμέ καί τά βασυλη[κά φε]ρμάνια ἀνάποδα νά μήν δούλεψαιται [κατ]ά τόν βασυληκόν ὁρισμόν νά ἀποσταθύται ἔτζῃ νά ξέρεται.

[ἐπί τοῦ νώτου:]
φερμάν βασιλικῷ

[3]

2 φ., 32x22 ◆ (255) Ἀθήνα, 29 Ἰουνίου 1783

Πωλητήριο ἔγγραφο, μέ τό ὁποῖο ὁ ἡγούμενος καί οἱ μοναχοί τῆς μονῆς Φανερωμένης (Σαλαμίνας) πωλοῦν στόν «ἐνδοξότατο Χατζη-Ἀλήαγα μαλικιανέ σαΐπη καί ζαμπίτη τῆς Ἀθήνας», 121 ἐλαιόδενδρα πού βρίσκονται σέ τρεῖς διαφορετικές τοποθεσίες, ἔναντι, συνολικά, 400 γροσίων. Πρόκειται γιά τόν γνωστό βοεδόδα τῆς Ἀθήνας Χατζη-Ἀλή Χασεκή. Οἱ ὀθωμανοί μάρτυρες ὑπογράφουν στό λευκό περιθώριο, πρό τῆς ἐνάρξεως τοῦ κειμένου, ἐνῶ οἱ Ἀθηναῖοι μάρτυρες ὑπογράφουν ἀμέσως μετά τούς πωλητές μοναχούς. Ἄγνωστο ἄν ἔχει ὁποιαδήποτε ὀργανική σχέση τό ἔγγραφο αὐτό μέ τό Ἀρχεῖο Ἀλῆ πασᾶ καί ἰδιαίτερα μέ τίς μεταγενέστερες προσπάθειες τοῦ Ἀλῆ νά ἐπεκτείνει τήν κυριαρχία του στήν Ἀθήνα. ■

Monla Ahmed el-[....] Selaniki
Mustafa Bali başa
İbrahim Bey Kızıl Hisarlı
Monla İbrahim Yusuf Ağa-zade
Osman BeyMahfizade
Ali Ağa [.....]zade
Derviş Tabak başa
Süleyman başa
El-hacc İlyas
Melek Mehmed Ağa *1783: Ἰουνίου: 29: Ἀθήναι*

Διά τοῦ παρόντος γράμματος φανερώνουν καί ὁμολογοῦν, ὅ τε πανωσιώτατος καθηγούμενος τῆς Φανερωμένης, παπα κύρ Λεόντιος, παπα Κυπριανός, παπα Δαμασκινός, παπα Δορόθεος, παπα Χρύσανδος, παπα Σοφρόνιος, παπα Παρθένιος, Ἰωακήμ, Ἰάκοβος, Νεόφυτος, πώς μετά βουλῆς καί θελίσεώς τους ἐπούλησαν τά ἐλεόδενδρα ὁπού ἔχουν εἰς τή Μπλατάνα δένδρα καί λευκά[δες] ρίζες ὀγδοήντα μία καί λιόφυτα δύο, ὅλα ρίζες ὀγδῳήντα τρῆς, πλησίον τά τρῆα μέροι ἡ νομή, ἐκ δέ τοῦ ἑτέρου τοῦ

ἐνδοξωτάτου χατζη 'Αλίαγα μαλικιανέ σαΐπη μας καί ζαμπίτη τῆς 'Αθήνας καί ἡ ὁδός· ἔτι ἐπούλησαν εἰς τόν αὐτόν τόπον δένδρα μεγάλλα ρίζες δέκα καί ἐλεόφυτα δέκα, ὁλλα ρίζες ἴκοσι, πλησίον Δημητράκις Καλογεράς, καί Νάνος Ντεμυρτζής, καί Δημητράκης 'Αστρακάρης, ἐκ δέ τοῦ ἑτέρου Μανολάκης Διάγγελης· ἔτι ἐπούλησαν εἰς τόν αὐτόν τόπον εἰς τόν μπύργον τοῦ Καρσιβάνη δένδρα καί λευκάδες ρίζες δεκοκτώ πλησίον τό ἕν μέρος Σταῦρος Βροντογούνης, και Σπύρος Δανίλης, και [κενό] *και ἐκ τοῦ ἑτέρου ἡ νομή. Τά αὐτά ἐλεόδενδρα εἰς τόπους τρῆς μικρά μεγάλλα ρίζες ἑκατόν εἴκοσι μία, ὡς ἔφυμεν ὡς εὑρίσκωνται τήν σήμερον τά ἐπούλησαν ὁς ἄνωθεν πουληταί εἰς τελείαν πούλησιν τοῦ ἐνδοξωτάτου χατζή 'Αλίαγα μαλικιανέ σαΐπη καί ζαμπίτη τῆς 'Αθήνας, διά γρόσια τετρακώσια ἤτοι ν: γο: 400: καί ἔλαβαν τά ἄσπρα τῆς αὐτῆς ορας μετρητά εἰς χεῖρας σῶα καί ἀνελυπεῖ, καί ἐξεπληρώθησαν καί ἐξενώθησαν ἀπό αὐτά τελείως· ἀπό δέ τοῦ νῦν καί εἰς τό ἑξῆς ἀγροικᾶται καί κράζεται ἴδιος καί καθολικός οἰκοκύρης ὁ ρηθείς ἄνωθεν ἀγοραστής νά κάμη εἰς αὐτά ὅς θέλη καί βούλεται εἰς τήν ἐξουσίαν του ὁς πράγμα ἐδικῶν του, μήν ἠμπορῶντας ποτέ καιροίς να λάβη καμίαν πείραξιν ὑπο τινος, ὑποσχόμενοι οἱ ἄνωθεν πουληταί νάν τοῦ ἀποκρένωνται εἰς κάθε του ἐξυμίαν καί πείραξιν· πρός ἔττι ἔβαναν καί ἐπίτρωπον, ὅς τό ἴδιον αὐτῶν πρόσωπον τόν Σπυρίδων Λογοθέτη, ὅταν θελίση ὁ ἀγοραστής νά τοῦ δώση χοτζέτι παρά τῆς βασιλικῆς κρίσεως, ὅθεν ἔγινεν τό παρόν εἰς ἀσφάλειαν.*

λεόντιος Καθηγούμενος τῆς φανερωμένης βεβαιόνω
νικιφόρος 'Ιερομόναχος μάρτυς
Δαμασκηνός 'Ιερομόναχος μάρτυς
δοροθεος ηερομοναχος μαρτηρο
διονύσιος 'Ιερομόναχος βαιβαιονω
σοφρόνηος ἱέρομοναχος μάρτηρό
παρδένηος βεβεωνό
ἰωακείμ βεβαιόνω
ἰάκωβος βεβεόνω
νεόφυτος βεβεόνω
Δημήτριος Καλογερᾶς μάρτυς:
Θεοδωράκης Καντζελαιρις μαρτυρῶ:
νικολαος πατούσας μαρτυρῶ
κωνσταντῖνος ἰαννούλης μαρτυρῶ
σταῦρος βροντογούνης μαρτυρῶ
γιαννάκης αντονιου διβεου μαρτιρό
γεώργιος χειλᾶ νοτάριος μαρτυρῶ

[4]

1 φ., 18x10 ◆ (516) χ.τ., 11 Σεπτεμβρίου 1783

Σημείωμα δοσοληψιῶν κάποιου Μάντζου. Δέν φαίνεται ὁ τόπος σύνταξης οὔτε γιά ποιό λόγο βρέθηκε στό Ἀρχεῖο Ἀλῆ πασᾶ. Ὁ συνδυασμός τῶν ὀνομάτων θά μποροῦσε νά μᾶς διαφωτίσει γιά τήν προέλευσή του. Μήπως ὁ Στεφανής τοῦ παρόντος εἶναι ὁ ἴδιος μέ τόν «κυρ-Στεφανή» τοῦ παρακάτω σχετικοῦ, ὁπότε θά ἦταν θεμιτό νά σκεφτοῦμε ὅτι καί αὐτό προέρχεται ἀπό τίς παραδουνάβιες Ἡγεμονίες; ■

Σχετ.: [8], χ.τ., 15 Ἰουνίου 1787

1783 – Τρυητής – 11

Ἐγώ ὁ Μάντζος ἔχω στή μέση γρόσια{γρόσια} 45
ἐλάβαμαν ἀπό τό Σπύρο γρόσια 3
Σιπύρος Παπουτζής μᾶς θέλει γρόσια 14 παράδες 30
Τάτζη Αλούπου μᾶς θέλει γρόσια 4 καί παράδες 36
Τάτζη Λάπρο μᾶς θέλει παράδες 67
Ἀποστόλης Κοντογ(ι)άννης μᾶς θέλει ἄσπρα 127
Νικολός Σιπύρος μᾶς θέλει ἀπό πετζά παράδες 170
Νικολός Ρόκο μᾶς ἔμειναν νά μᾶς δώσει ἀπό τά πετζά γρόσια 7 καί παράδες 13
τοῦ Καλυβιγώτη πετζά ὀκάδες 45

[ἐπί τοῦ νώτου:]
1784 Ἀπριλίου 8, θύμηση
Μένω νά λάβω ἀπό τό Στιφανή παράδες116
ἔχω νά λάβω ἀπό τόν Τάτζη Λάμπρο παράδες110
ἔχω νά λάβω ἀπό τόν Τάτζη Ἀποτόλ 180
ἔτερα ἀπό προβιές 021
ἀπό τόν πεζοδρόμο ἀπό κόκκινες ἄσπρα 85

[5]

1 φ., 43x31 ◆ (476) Ἄρτα, 27 Νοεμβρίου 1783

Ἀναφορά τοῦ Δημήτριου Βλαχούτση καί ἄλλων προεστῶν τῆς πόλης καί τῆς ἐπαρχίας Ἄρτας πρός τόν πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως [Γαβριήλ Δ΄]. Δηλώνουν ὅτι «διάγουν καλῶς μέ τόν βοεβόδα καί τόν βεκίλη του, τόν κατή καί τούς κοτσαμπά-

σηδες» καί τόν παρακαλοῦν νά μή δεχτεῖ κάποιους «κακότροπους» πού πιθανῶς θά πᾶνε στήν Κωνσταντινούπολη νά ἐνεργήσουν ἐναντίον τους. Τό ἔγγραφο εἶναι γραμμένο σέ ἰδιαιτέρως φροντισμένη λόγια ἐκκλησιαστική γλώσσα. Ὁ Δημήτριος Βλαχούτσης ὑπογράφει πρῶτος μεταξύ τῶν προεστῶν ὡς λογοθέτης τῆς μητροπόλεως. Ἐνδιαφέρον παρουσιάζει τό ἔγγραφο καί ἀπό τήν ἄποψη ὅτι οἱ χριστιανοί πρόκριτοι τῆς Ἄρτας συνηγοροῦν στόν πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως ὑπέρ τοῦ βοεβόδα. Προφανῶς, βρισκόμαστε μπροστά σ' ἕνα δεῖγμα τῆς ἀνάμειξης τῶν σχέσεων καί τῶν ἐπιρροῶν στά ἡγετικά περιβάλλοντα τῆς πρωτεύουσας. Ἴσως δέν εἶναι ἄσχετη αὐτή ἡ ἐνέργεια μέ τήν παρουσία στήν Κωνσταντινούπολη τοῦ ἐξ ἀγχιστείας συγγενοῦς τοῦ Βλαχούτση, Στεφάνου Μίσου, δραστήριου παράγοντα τῆς φαναριώτικης κοινότητας καί φίλου τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ἐπειδή ὁ κατάλογος τῶν ὑπογραφῶν σταματάει ἀπότομα, δέν ἀποκλείεται νά ὑπῆρχε καί δεύτερο φύλλο πού ἔχει ἐκπέσει. Ἀδιευκρίνιστες παραμένουν οἱ συνθῆκες τῆς παρουσίας τοῦ ἐγγράφου στό Ἀρχεῖο τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. ■

Τό ἔνθεον ὕψος τῆς σῆς ὑπερτάτης κορυφῆς πανευλαβῶς προσκυνοῦμεν σύν τῇ περί αὐτήν ἁγίᾳ καί Ἱερά συνόδῳ καί κατασπαζόμεθα τά κράσπεδα τῶν ἱερῶν αὐτῆς ἀμφίων.

Τοῖς ταύτης ποσί προσπίπτοντες καί προσκυλινδούμενοι ἡμεῖς οἱ ἐξ Ἄρτης ταπεινοί καί εὐτελεῖς δοῦλοι τῆς σῆς παναγιότητος καί πρός αὐτήν ἀναφέρομεν ὅτι καλῶς διά τῶν παναγίων αὐτῆς εὐχῶν διάγοντες μετά τοῦ ἐνδοξοτάτου βοεβόνδα ἡμῶν Ἰσμαήλ μπέη καί μετά τοῦ ὄν κατέλιπεν ἡμῖν βεκίλη, τόν τε κατῆ ἐφέντη ἡμῶν, μπεκιαξίδων προεστώτων τε καί κοτζαμπάσιδων. Δῆλον τοῦτο ποιοῦμεν, τῇ τρισολβίῳ αὐτῆς παναγιότητι. Ἀλλ' ἐπεί κἀνταῦθα ὡς καί ἐν ἄλλαις πολιτείαις σκανδάλων ποικίλων πρόξενοι καί διεστραμένοι οὐκ ἀπολείπονται, τοσοῦτον ἐκ τοῦ μέρους τῶν χριστιανῶν, ὅσον καί τῶν ἐξωτερικῶν ὑφορώμενοι ἡμεῖς μή ἔλθωσιν αὐτόθι εἰς τούς πολυχρονίους αὐθέντας ἡμῶν μαλκιανεσιαμπίδες ἤ εἰς τόν ὑψηλότατον καί ὑπέρτατον βεζύρην πρῶτον ὄντα τοῦ μουκατᾶ, καί λοιπούς ταράξωντες ταυτισί τήν ἐνδεῆ καί πτωχοτάτην πολιτείαν ἡμῶν, καί εἰς ζημίαν καταστήσαντες αὐτήν ἤ καί διαβαλῶντές τινα, δεόμεθα καί ἱκετεύομεν τό ὕψος αὐτῆς, ἵν' εἰ μέν ὡς εἰς ὑποψίαν ἐσμέν, ἔλθοι τις τῶν εἰρημένων κακοτρόπων ἐφ' οἷς ἡμῖν εἴρηται ποιήσῃ ταυτή δῆλα τῇ ὑψιλῇ πόρτῃ ὡς ἀμέλειη οἱ τοιοῦτοι κακεντρεχεῖς ὡς μή ἀποσταλέντες παρά τοῦ κοινοῦ τῆς πολιτείας ἀλλ' ἀναγκασθέντες ἐκ τῆς σφων αὐτῶν δυστροπίας καί παντόλμου γνώμης οὐδέν εἰδότες ἀλλ' ἐπιβουλάς τε καί δόλους ῥάπτειν, ἐπί ζημίᾳ καί βλάβῃ τῶν ἐνταῦθα ἐνδεῶν καί πτωχοτάτων χριστιανῶν. Οὐ μήν ἀλλά καί ἀποδιώξῃ αὐτούς μετ' αἰσχύνης κακούς κακῶς. Ἐφ' ᾧ μηκέτι τοῦ λοιποῦ τοιαῦτα μηχανᾶσθαι αὐτούς τε καί τούς κατ' αὐτούς. Ἔνθεν τοι καί ὅλοι τῆς πρός αὐτήν δεή-

σεως γεγονότες τήν τοιαύτην παρ' αὐτῆς ἐπικουρίαν αἰτοῦμεν λαβεῖν, οὐ μόνον ὡς δοῦλοι ἀλλά καί τέκνα ἰδία εὐπειθῆ παρά φιλοστόργου πατρός δεόμενοι τήν τῶν ἁπάντων δεσπότου κυρίου 'Ιησοῦ καί τῆς πανάγνου αὐτοῦ μητρός ἀκλινῆ καί ἑδραίαν τήν ὑψιλήν ταύτην ἥν ἔλαχε κοσμεῖν καθέδραν δατηρεῖν, καί ἡμῖν τοῖς ταπεινοῖς αὐτῆς δούλοις τάς θεοπειθεῖς ἀντιπέμπειν εὐλογίας τε καί εὐχάς.

αψπγ΄ Νοεβρίου κ΄ ἀπό Ἄρτης

Τῆς ὑμετέρας θεοδοξάστου θεοκοσμήτου τε παναγιότητος ἐλάχιστοι δοῦλοι

+ Δημήτριος Βλαχούτζης, ὁ λογοθέτης
+ Γεώργιος κοδώνας:
+ κωσταντις δαμιανος:
+ χατζη ριζος
+ νικωλως δεωχαρις
+ Γιάνη Γεωργίου
+ δημήτριο εὐσταθιου
+ δημος ρηζου: –
+ νικολαος ντεμίνης
+ νίκιος λεοντίτζης βεκίλης βαρουσιοῦ
+ μπαλάνος μενέγας βεκίλης βαρουσιοῦ
+ νικόλαος Καλιμέρης βεκιλης χασιου
+ γιοργος αποστολι βεκιλης χασίου
+ αναγνόστις Ιεροστάθη βεκίλης ντζουμερκου ραδοβίστι
+ διμιτρις μπουλις βεκιλης ντζιουμερκου ραδοβίστι
+ ρίζος κομουζιοτις βεκιλης τετιμε-

[6]

2 φ., 32x23 ◆ (514) [Κοζάνη], 13 Φεβρουαρίου 1784

Ἀρτζουχάλι τῶν προεστῶν τῆς Κοζάνης πρός τήν «Σουλτάν χανούμ Φατμέ», κάτοχο τοῦ μουκατᾶ τῆς πολιτείας τους. Δηλώνουν ὅτι εἶναι εὐχαριστημένοι ἀπό τόν «ζαμπίτην ὁπού μᾶς ἔστειλε, τόν Ὀσμάν ἀγά» καί τήν παρακαλοῦν νά τόν προστατεύσει γιά νά εἶναι καί αὐτός δυνατός νά τούς «φυλάγει ἀπό τούς κακούς ἀνθρώπους». Λίγες πληροφορίες γιά τήν Κοζάνη ὡς μαλικιανέ τῆς «Σουλτανομήτορος» βλ. στό: Π. Λιούφης, *Κοζάνη*, σελ. 45-46 καί 70-72· βλ. ἐπίσης στό ἴδιο δημοσίευμα σπουδαῖες πληροφορίες γιά τίς ἐνδοκοινοτικές ἔριδες, κυρίως κατά τά ἀμέσως μεταγενέστερα τοῦ παρόντος ἐγγράφου χρόνια. Πάντως, ὁ Ρούσης Κοντορούσης καί μερικοί ἀκόμη ἀπό αὐτούς πού ὑπογράφουν τό ἀρτζουχάλι ὑπέρ τοῦ ζαμπί-

τη Ὀσμάν ἀγᾶ, συγκροτοῦν τήν προσκείμενη πρός τόν Ἀλή πασά μερίδα τῶν προεστῶν τῆς Κοζάνης, κάτι πού ἐνδεχομένως ἐξηγεῖ καί τήν παρουσία τοῦ ἐγγράφου στό Ἀρχεῖο. Περίληψη τοῦ ἐγγράφου ἔχει δημοσιεύσει ὁ Γ. Χιονίδης, *Τά ἔγγραφα*, σελ. 223. ■

»Ὑψηλότατη καί πολυχρονεμένη Σουλτάν χανούμ Φατμέ ἐφεντιμιζήν, ἡμετέρα κυρά μεγαλοπρεπεστάτη, τήν ὑψηλότητά σου δουλικῶς προσκυνοῦμεν, ἡμεῖς οἱ ταπεινοί καί πιστοί δοῦλοι σου καί ραγιάδες Κοζανίται, παρακαλοῦντες τόν παντοδύναμον θεόν νά σέ χαρίζει ὑγιείαν καί ζωήν πολυχρόνιον, καί νά αὐξάνῃ τό ντουβλέτι σου διά νά σέ ἔχωμεν οἱ δυστυχεῖς βοηθόν, καί ὑπερασπιστήν εἰς ὅλαις ταίς ἀνάγκαις καί δυστυχίαις μας.

Μετά τήν δουλικήν μας προσκύνησιν ἐρχόμεσθεν διά τοῦ παρόντος μας νά τήν εὐχαριστήσωμεν διά τόν ζαμπίτην ὁποῦ μᾶς ἔστειλε, τόν Ὀσμάν ἀγάν, ὁ ὁποῖος ἐρχόμενος ἐδῶ εἰς τήν χώραν μας Κοζάνην καί βλέπωντας τήν δυστυχίαν καί ἐλεεινήν μας κατάστασιν, ὡσάν πατέρας καλός ὁπού ἀγαπᾶ τά παιδιά του, μᾶς ἐλυπήθηκε καί μᾶς ἐβοήθησε καί μᾶς ἐπρόφθασεν εἰς ταις ἀνάγκαις μας, καί χωρίς νά εἰδῇ ἀπό ἐμᾶς ἀκόμη οὐδέ παραμικρόν διάφορον, ἀπό φυσικήν του καλωσύνην καί ἀγαθήν του προαίρεσιν, ἔδειξε καί δείχνει πώς μᾶς ἀγαπᾶ καί θέλει τήν καλήν κατάστασιν τῆς χώρας μας, καί εἴμεσθεν πολλά εὐχαριστημένοι καί χουσνούκιδες ἀπό τήν ἐνδοξότητά του.

Διά τοῦτο παρακαλοῦμεν καί τήν ἡμετέραν ὑψηλότητα νά τόν ἔχῃ εἰς τήν εὔνοιάν της καί εἰς τό ναξάρι της, βοηθώντας τον εἰς κάθε ὑπόθεσίν του, καί ἄν τύχῃ νά ἔλθῃ κανένας νά εἰπῇ λόγον κακόν διά τόν Ὀσμάν ἀγάν ἤ Κοζανίτης ἤ ἀπό ἄλλην πολιτείαν (διατί οἱ κακότροποι δέν λείπουν), νά μή δώσῃ πίστιν ἡ ὑψηλότης της καί ἀκρόασιν εἰς κανέναν, ἀλλ' ἐκεῖνον τόν μουναφούκην ὡσάν ψεύτην καί κακόν ἄνθρωπον νά τόν κυνηγήσῃ καί νά τόν παιδεύσῃ μέ τό μακρύ χέρι της, ἄν ἀγαπᾶ τόν μουκατάν της καί θέλει τήν σύστασιν καί στερέωσιν τῆς πολιτείας μας. Διατί ἀνίσως πάλιν οἱ κακοί εὕρουν χώραν καί πρόσωπον νά συγχίσουν τόν ζαμπίτην μας, Ὀσμάν ἀγάν, ἀνάγκη εἶναι καί ἡμεῖς οἱ ὀλίγοι ὁπού ἀπομείναμεν νά σκορπίσωμεν, καί νά γένῃ ἡ χώρα περισιανές διατί πλέον τακάτι δέν μᾶς ἀπόμεινε.

Τοῦτο παρακαλοῦμεν πάλιν, τόν ζαμπίτην μας Ὀσμάν ἀγάν νά μήν ἀφήσῃς νά τόν συγχίσῃ κανένας, ἀλλά νά τόν δυναμώνῃς ἡ ὑψηλότης σου, διά νά ἠμπορῇ μέ τήν δύναμήν σου καί βοήθειαν νά μᾶς κουρουντίζῃ καί νά μᾶς φυλάγῃ ἀπό τούς κακούς ἀνθρώπους, καί ἡμεῖς ἐγνω-

ρίζοντες τήν καλοσύνην σου θέλομεν εἶσδεν ντουβατζίδες διά τήν πολυχρόνιον ζωήν σου:

1784: Φεβρουαρίου: 13

ἰωάννης	*ὁ ρούσης*	*λάτζκος*	*ὁ ρούσης*
παπαλουϊα	*μισιου*	*δήμου:*	*κοντορούση*
(τ.σ.)	(τ.σ.)	(τ.σ.)	(τ.σ.)
ο γιωργις	*ο γιοργιος*	*ο μαρκος*	*κηρο*
θεωδορου	*μιχαήλ*	*ζιση*	*στεφανη*
(τ.σ.)	(τ.σ.)	(τ.σ.)	(τ.σ.)
ιωανις	*ο γηόργηος*	*γιανί*	
γιοργιου	*αγόρα*	*χαρισι*	
(τ.σ.)	(τ.σ.)	(τ.σ.)	

[7]

1 φ., 33x22 ◆ (603) Θεσσαλονίκη, 17 Ἰουλίου 1785

Γράμμα κάποιου «Ἀλῆ», πού τό ὄνομά του ἀκολουθεῖται ἀπό τή δυσανάγνωστη συνέχεια: «του Παλομενου» (Μπαλωμένου;), ἀπό τή Θεσσαλονίκη, πρός τόν ἐπίσης ἄγνωστό μας «Ναζήρ ἀγά», ὁ ὁποῖος πρέπει νά ἔχει καταλάβει πρόσφατα κάποιο σημαντικό ἀξίωμα, μᾶλλον στήν Κωνσταντινούπολη. Πέρα ἀπό τίς φιλοφρονήσεις, τό οὐσιαστικό περιεχόμενο τοῦ γράμματος συνίσταται στή φράση: «εἶχα παραγγείλει στόν Τζέλο γιά κάτι γράμματα ἀπό τό[ν] ἀφέντη μας γιά ἐδῶ, γιά τόν Ἰ[μ]πραχήμ πασά... καί δέν μᾶς τά στείλατε», ἀπό τήν ὁποία ὅμως δέν προκύπτει καμιά ἄλλη συγκεκριμένη πληροφορία. Ὁ Ἰμπραχήμ πασάς τοῦ ἐγγράφου εἶναι ὁ πασάς τῆς Θεσσαλονίκης, ἀλλά αὐτό δέν μᾶς διαφωτίζει περισσότερο. Δέν φαίνεται ποιά εἶναι ἡ σχέση τοῦ ἐγγράφου αὐτοῦ μέ κάποια ὑπόθεση πού ἀφορᾶ τόν Ἀλή πασά. Μπορεῖ νά βρέθηκε στό Ἀρχεῖο του ἀπό κάποια ἰδιοποίηση ἐγγράφων τρίτων ἤ νά βρίσκεται τυχαῖα στό παρόν τμῆμα τοῦ Ἀρχείου Ἀλῆ πασᾶ τῆς Γενναδείου λόγω ἀναμείξεως μέ ἄλλα ἀρχεῖα πού εἶχε στήν κατοχή του ὁ Ι. Χώτζης. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

Ἧς τήν ἀφεντηά σου πουλητημημένενε σουλτανήμ Ναζήρ ἀγᾶ τημητικός καί ἀκρηβό[ς] σέ χερετό καί δηά τόν χατήρ σερήφη σου ροτό, τόν θεόν παρακαλό δηά νά σέ ἔχη μέ μεγάλο ζοήν καί μέ οὖλα τά μουράτηα καθός ἀγαπᾶς καί ἀκόμα καλήτερα, ἀμήν. Ἄν ὁρήζης καί ροτᾶς δηά λόγο[υ] μας, θέλουντας ὁ θεός τήν ἡ[γεία]αν μας ἔχομε, ὅμος ἀπό τόν*

γηἀφεντηά σου χατήμ ὀλμά γηαράκ μοῦ ἔχει ἀπομήνη τό χατήρη μου· ούλουνοῦνε τούς βηλαετλῆδες μας ὁπού ἦνε ἐδό στό Σελανήχη τόν γράμα σου τού[ς] ερτκουνται, ἐμᾶς οὔτε γράμα σου οὔτε κάνα σελάμι σου, μάληστα ὁ θεός σέ μεγάλο πόστη σἔβαλε, τό ξέρο, μούνουν ὁστόσο νά μᾶς ὀλησμονήξης στό σάνι σου δέν στό πρεπσο(;) μούνουν ὁ θεός νά σέ δώση ξοήν πολή νά μᾶς ξήσης καί νά σέ ἔχομε. Ἐφέντημ, ἦκα παραν-γγήληση* τόν Τζέλο γηά κάτη γράματα ἀπό τό ἀφέντη μας γηά ἐδό γηά τόν Ἠπραχήμπασα καί γηά τόν χηχαγηά [=κεχαγιά] του γιά νά μᾶς κάνουν μουσατέ καί δέν μᾶς ἐστήλετε· ἀλήθγηα ξέρο ὁπού γή ἀφεντηά σου δουλ[ει]ές ἔχης καί σέ μεγάλο δουλά ἦσε, μουνάχα ὁστόσο νά μᾶς ἀλησμονήσης δέν πήστεβα, νά ξέρης ὁπού θά τοῦ γράψο τοῦ Χανήμη νά σέ δέρη. Τᾶφτα καί ἡ χρόνη σου πολή, ἀμήν, ἀμήν.*

['201]
αλωνάρης *ἀδελφόσου καί τουαξήσου*
[17] *Αλης του Παλομενου*
Σελανήχη *Ἀλονάρης γράφ[ω]*
(τ.σ.τ.)

τούν Ἀπτούλαγα καί τοῦ Πεχλούλαγα τούς φιλό τά μάτηα τους

[πλαγίως:]

τούν τημημένε μου σουλτανήμ Χαηρούλαγα καί τούν βαλητέ σου τούς κάνο τήμηον σελάμη καί τούν ψηχή μου Χανήμη καί τού κορήξηα τους Φατουμέ καί τούν Χάνημ Μέτζε τούς φιλό τά μάτηα του στό θεόν ἀμανέτη νά ἦνε.

[8]

1 φ., 13x10 ◆ (1139) χ.τ., 15 Ἰουνίου 1787

Τό ἔγγραφο προέρχεται ἀπό τίς Παραδουνάβιες Ἡγεμονίες, ὅπως δείχνει ἡ χρήση τῆς ρουμάνικης λέξης «κρίτζιμα» (=οἰνοπωλεῖο, ρακοπωλεῖο). Δέν μπορέσαμε νά ταυτίσουμε τά πρόσωπα οὔτε νά προσδιορίσουμε τόν χρόνο καί τόν τρόπο πού τό ἔγγραφο μπῆκε στό Ἀρχεῖο Ἀλῆ πασᾶ. Τό ἐνδεχόμενο νά ἐντάχθηκε στό Ἀρχεῖο στά χρόνια τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καί νά ἔχει σχέση μέ ὑπόθεση πού τόν ἀφορᾶ ἔμμεσα ἤ ἄμεσα, δέν μπορεῖ νά ἀποκλειστεῖ οὔτε ὅμως καί τό ἐνδεχόμενο νά διείσδυσε ἀργότερα, στά χέρια τῶν διαδοχικῶν κατόχων τοῦ Ἀρχείου καί κυρίως τοῦ Ἰωάννη Χώτζη, κατόχου, ὡς γνωστόν, καί ἄλλων ἀρχείων. ■

Σχετ.: [4], χ.τ., 11 Σεπτεμβρίου 1783

1787· Ἰουνίου 15: ἔλαβα παρά τόν κύρ Στεφανή γρόσ: 300, τά ὁποῖα εἶναι ἀπό τήν κρήτζημα τοῦ Γιανάκη ὁποῦ ἔχει ὁ ἄρχοντας δηκή του:
Καί ἔστω εἰς ἔνδειξη.

Ἀλεξανδρῆς

[μέ τό χέρι τοῦ ἴδιου γραφέα:]
Εἰς τρῆς βολές τα ἐπῆρα ἀπό ἑκατόν

[9]

1 φ., 32x22 ◆ (414) [Κάτω Σουδενά], 15 Μαρτίου 1788

Συμφωνητικό γράμμα κατοίκων τῶν Κάτω Σουδενῶν (σημ. Κάτω Πεδινά, ἐπαρχίας Δωδώνης), μέ τό ὁποῖο δηλώνουν ὅτι «ἐκάμαμαν τό χωριό ἀγαλίκι εἰς τόν «Ἀλή πασά ἐφέντη μας διά γρόσια διακόσια». Ἐνδιαφέρον παρουσιάζει τό εἶδος τῆς προστασίας πού προσδοκοῦν οἱ Κάτω-Σουδενίτες ἀπό τόν πασά-ἀγά τους: νά τούς προστατεύει ἀπό τούς «σπαῆδες», δηλαδή τούς κατόχους τῶν τιμαριωτικῶν δικαιωμάτων τῶν χωριῶν τους, καί ἀπό τά ἔξοδα διέλευσης (:«ἀπό τήν διάβα»), τά ὁποῖα φαίνεται ὅτι θά βάρυναν σημαντικά τό χωριό. Τό παρόν εἶναι τό πρῶτο ἔγγραφο πού ἀνήκει ἀναμφισβήτητα στό Ἀρχεῖο τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καί ὅπου ἀναφέρεται ὁ ἴδιος ὡς πασάς τῶν Ἰωαννίνων καί ἀποτελεῖ σπουδαία μαρτυρία γιά τή χρονολογία ἀνάρρησής του στό ἐν λόγω ἀξίωμα. Ὅλοι οἱ ὡς τώρα μελετητές, λόγω ἀπουσίας ἐπισήμου ἐγγράφου, τοποθετοῦν ἀσαφῶς τήν ἔναρξη τῆς θητείας του στά Γιάννενα γενικῶς στό 1788, οἱ περισσότεροι μάλιστα πρός τό τέλος τοῦ ἔτους. Ἐξαίρεση ἀποτελεῖ ὁ Γρηγόρης Ἄρς, *Ἀλβανία-Ἤπειρος*, σελ. 155, πού ἔχοντας παρατηρήσει αὐτήν τήν ἀσάφεια, ἀναφέρει ὅτι καί αὐτός στίς ἔρευνές του στά ρωσικά ἀρχεῖα δέν συνάντησε κάποιο ἐπίσημο ἔγγραφο γιά τόν ἀκριβῆ χρόνο τοποθέτησης τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στό πασαλίκιο, ἐπισημαίνει ὅμως μιά ἔκθεση τοῦ προξένου τῆς Ρωσίας στήν Κέρκυρα Λιμπεράκη Μπενάκη πρός τό Συμβούλιο τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑποθέσεων μέ ἡμερομηνία 2 Ἀπριλίου 1788, ὅπου ὁ Ἀλής ἀναφέρεται ὡς πασάς τῶν Ἰωαννίνων. Σέ αὐτήν τήν παλαιότερη γνωστή ἡμερομηνία προστίθεται τώρα ἡ ἀκόμη λίγο παλαιότερη, 15 Μαρτίου, τοῦ παρόντος. Ἀξίζει πάντως νά σημειωθεῖ ὅτι τό παρόν ἔγγραφο, ὅσο μεμονωμένο καί νά εἶναι, δίνει τήν ἐντύπωση ὅτι ὁ Ἀλή πασάς συνεχίζει ἀκόμη πρακτικές πού ἁρμόζουν περισσότερο στό ἀξίωμα τοῦ Ἐπόπτη τῶν δερβενίων, τό ὁποῖο διατηρεῖ ἀκόμη, παρά τοῦ πασᾶ ἑνός μεγάλου πασαλικίου. Αὐτό τό πρῶτο, οὐσιαστικά, ἔγγραφο τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἀπό τό ἴδιο τό Ἀρχεῖο του, φανερώνει ὅτι ἡ ἀνάρρησή του στό ἀξίωμα τοῦ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων εἶναι πρόσφατη. ■

»Δηα του παρόντος συμφονητηκου γράμματος δηλόν γηνετε, φανερόνομε καί ὁμολογούμε ὅλη μας εἰ Κατοσουδενητες, μηκρη τε καί μεγάλη ὅτη απο τήν σήμερον θεληματηκος εκαμαμαν τό χορηό μας ἀγαλήκη εἰς

τόν υψιλοτατον καί ποληχρονεμένον τοβλετλή Αληπασια ἐφέντη μας δηα γρόσηα δηακόσηα δηά να μάς κητάξη το κάθε παράπονο του χορηού, τοσον δηα τους σπαηδες, τοσον δηα το χαρτξη απο τήν δηάβα· ἔτξη ἐδόσαμεν τήν ομολογηαν μας καί ἔστο εἰς ἔνδηξην: –

1788 Μαρτήου 15

ικονομος βεβεονο
πᾶπα χαρήση βεβεόνο
γερωληακος βεβεονω
παπα γεοργης βεβεόνο
δονος διαμαντις βεβεονο
παναγυοτη ζγουρο βεβεονο
γιανη μηχου βέβεονο
γηοτη Γηοργη βεβεονο
λουλι δονο βεβιονο
αναγνοστι εξαρχα βεβεονο
παπαγηανη βεβεωνο
λαξο καλφα βεβεονο
γιανι πλατηκα βεβεονο
γηοτη τρηκο βεβεονο
νηκολα λολη βεβεονο
τατξη ξουγράδα βεβεονο
τατξη τξαβελα βεβηονο

[10]

2 φ., 17x12 ◆ (1388) χ.τ., 25 Ἰουνίου 1789

Ρουμάνικο ἔγγραφο μέ κυριλλικούς χαρακτῆρες. Προέρχεται προφανῶς ἀπό τή Γραμματεία Παραδουνάβιας Ἡγεμονίας (Βλαχίας ἤ Μολδαβίας). Δέν φαίνεται ἡ σχέση του μέ τό Ἀρχεῖο Ἀλῆ πασᾶ. Τή μεταγραφή καί τήν ἑλληνική μετάφραση ἔκανε ὁ συνάδελφος Φλορίν Μαρινέσκου, τόν ὁποῖο καί εὐχαριστοῦμε. ■

[Μεταγραφή:]

Constandin Lipcan ne-au adus patru luminate porunci domnesti, cu una catra dum [nealui] capichehaialâ şi alta carte a dum[nealui] vel vistier; care carti fiindca raspunsurile sînt de a sa trimite cu sluji da judet numitului Lipcan i sa dei adeverinta aceasta=

(ὑπογραφή δυσανάγνωστη) *1789: junie: 25*

[Μετάφραση:] *Ὁ Κωνσταντίνος Λιπκάν μᾶς ἔφερε τέσσερις ἔκλαμπρες ἡγεμονικές διαταγές, μία πρός τόν καπουκεχαγιά καί ἄλλη τοῦ μεγάλου βεστιάρη. Ἐπειδή στά ἔγγραφα αὐτά οἱ ἀπαντήσεις θά σταλοῦν ὑπηρεσιακῶς, δίνουμε στόν Λιπκάν τήν παρούσα βεβαίωση.*

(ὑπογραφή δυσανάγνωστη) *1789, Ἰουνίου 25*

[11]

2 φ., 21x16 ◆ (260) Σέρβια, 17 Σεπτεμβρίου 1791

Ὑποσχετικό γράμμα τῶν ραγιάδων τοῦ βιλαετίου τῶν Σερβίων πρός τόν Ἀλή πασά. Θά τηρήσουν τή συμφωνία πού ἔκαναν μαζί του σχετικά μέ τόν νέον ἀγιάνη Χατζη-Χαλήλαγα πού τούς ὅρισε, καί ἀναγνωρίζουν ποινική ρήτρα πέντε χιλιάδων γροσίων γιά ὅποιον «ἤθελε πηγαίνει μέ ἄλλον ἀγά». Στά ἐπί τοῦ νώτου σημειώματα ἡ χρήση τῆς λέξης «Νεξίρης» (=ναζίρης, ἐπόπτης) χρησιμοποιεῖται μέ ἀσαφή τρόπο. Ἀφορᾶ τόν ἀγιάνη Χατζη-Χαλήλαγα ἤ τόν Ἀλή πασά. Στή δεύτερη περίπτωση θά μπορούσαμε νά ὑποθέσουμε ὅτι ὁ Ἀλή πασάς διορίζει τόν ἀγιάνη μέ τήν ἰδιότητα τοῦ Ναζίρη τῶν Δερβενίων. Περίληψη τοῦ ἐγγράφου ἔχει δημοσιεύσει ὁ Γ. Χιονίδης, *Τά ἔγγραφα*, σελ. 223. ■

»Διά τοῦ παρόντος γράμμα φανιρώνομε ἡμεῖς οἱ Σιρβιῶτες τό βιλιέτι οἱ ραγιάδις, ὅτι ὑποσχέθημαν τόν ὑπψηλότατον Ἀλή Πασιά ἐφέντη ἡμεῖς, ὅτι ὅποιος ἤθελεν ἐβγεῖ ἀπό τόν λόγον τό χατζή Χαλήλαγα, ὁπό μᾶς ἔδωσεν ἀγιάνην καί ἤθελεν πηγαίνει μί ἄλλον ἀγά, καί συμφωνήσει καί φέρει καμνιά ζημιά τόν χατζή Χαλήλαγα καί τό βιλιέτι, νά 'χει νά δίνει τόν ὑψηλότατον πασιά ἐφέντη μας πέντε χιλιάδες γρόσια κεῖνος ὁ ἄνθρωπος, καί ἔστω εἰς ἔντειξιν. 1791 Σεπτέβριος – 17 Σέρβια

» τζήμκας αλεξίου ηπόσχομε
» μανολίς διμιτρι υποσκο
» πασκος ηποσχομε
» παπᾶ χαρῖσις ηπόσχωμε
» νικος ποσχομι

[ἐπί τοῦ νώτου:]
τό Σέλφιτζε τό
μολογία γιά
τό Νεξίρης

[ἐπί τοῦ νώτου, μέ ἄλλο χέρι:]
Νεξίρη Σέλφητζες διά τόν
χατζή Χαλήλαγα

[12]

2 φ., 22x13 ◆ (1062) χ.τ., [1792]

Ἀρτζουχάλι τοῦ Χατζη-Πέτου πρός τόν Ἀλή πασά, ἀχρονολόγητο καί χωρίς ἔνδειξη τόπου. Ὁ Χατζη-Πέτος, ἄνδρωπος τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, παραπονεῖται γιά κακή συνεργα-

σία μέ τόν Βελή Γκέκα καί τόν Ταχίρ Κιόρκανη, πού φαίνεται ὅτι βρίσκονται στήν ἴδια περιοχή. Ἡ φράση «μία βάρκα ὁπόχει ὁ Ταχίρης εἰς τό Καστρί», σέ συνδυασμό μέ τήν ἐξόντωση τῶν δύο Σουλιωτῶν καί τή μνεία τοῦ Μουχτάρ πασᾶ, μᾶς ἐπιτρέπει νά ὑποθέσουμε βάσιμα ὅτι πρόκειται γιά ἐπεισόδιο τῆς ἐκστρατείας κατά τοῦ Σουλίου τοῦ 1792, κατά τήν ὁποία νικήθηκε μέ σημαντικές ἀπώλειες ὁ Μουχτάρ (20 Ἰουλίου). Τό ἔγγραφο πρέπει νά ἔχει γραφτεῖ ἀρκετές μέρες ἤ καί ἑβδομάδες πρίν ἀπό τήν παραπάνω ἡμερομηνία τῆς ἥττας τοῦ Μουχτάρ, κάπου στήν περιοχή τοῦ κάτω ροῦ τοῦ Ἀχέροντα καί τοῦ παραποτάμου του Βουβοῦ, ὅπου καί τό χωριό Καστρί μέ τήν ὁμώνυμη μικρή λίμνη. Οἱ «βάρκες» τοῦ ἐγγράφου εἶναι μικρά πλεούμενα πού χρησιμοποιοῦνται γιά τήν ἐξυπηρέτηση τοῦ στρατοπέδου καί κυκλοφοροῦν στό τμῆμα αὐτό πού ὁ Ἀχέροντας καί ὁ Βουβός διασχίζουν τήν πεδιάδα. Τό ἔγγραφο ἔχει ἀποσταλεῖ τή στιγμή πού ὁ Ἀλή πασάς βρισκόταν στήν περιοχή, μετά τόν Φεβρουάριο τοῦ 1792. Τό ὅτι βρίσκεται ὁ Ἀλής στήν εὐρύτερη περιοχή τοῦ στρατοπέδου καί ὄχι στά Γιάννενα προκύπτει ἀπό τήν τελευταία φράση τοῦ ἐγγράφου: «αὐτοῦ εἶναι ὁ Μεμούς ἀγάς καί ὁ Μεχμέτ Χότζας καί σοῦ τό κάνουν ἰφατέ [=φανερώνουν]». Γιά τά καθέκαστα τῆς πολιορκίας καί τῆς ἐπίδεσης τοῦ 1792 καί κυρίως γιά τίς κινήσεις τοῦ Ἀλῆ πασᾶ μεταξύ Ἰωαννίνων καί στρατοπέδου βλ. Β. Ψιμούλη, *Σούλι*, σελ. 361-373, ὅπου καί ἡ παλαιότερη βιβλιογραφία. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

Ἐξοχότατε καί πολυχρονεμένε τοβλεντλῖ βεξίρη, πολά σέ προσκινό καί τό τίμιο σου πόδι σου φιλό, τόν θεόν παρακαλό νά σοῦ κάμει τό κάθε μουράτι τῖς καρδιά σου, ἀμίν.

Ἐγό ἔλαβα τό τιμιμένο σου γράμα καί κατάλαβα τά ὅσα μοῦ γράφις, τό κεφάλι μου καί ἡ φαμίλ(ι)α μου κορπάνι τῖς τοβλεντίας σου, μονάχα μοῦ ἦρθε ἀχαμνά ἀπό τόν Βελικέκα καί ἀπό τόν Ταχίρ Κιόρκιανη ὁπού μέ γκίζουν, καί μέ ἀγρικοῦνε ὁ κόσμος, καί ἔχις καί ἡ ἀφεντιά σου τζακίσματα τοῦ κεφαλ(ι)οῦ κέ σκοτούρα· νά πάνι ὁ Βελιγκέκας μέ τούς Νιβιτζιότες καί Σιβασιότες νά πιάκουνε τά παλικάρια μου μέ πέσα δέν ἔπρεπε, ὄχι μονάχα ἀνίγουν τά μάτια τόν Ρομιόν καί διά δέκα φορτόματα σιτάρι πού σόκαμε ριγγιά ὁ Μιφτάρ πασάς ἄν θέλεις νά τά δόκις καλά· ἰς τό σπίτι σου ὄχ κορπάνι τῆς ἀφεντιᾶ(ς) σου, ἐγό τίποτις μέ τό ζόρι δέν θέλο, μοναχά μέ τίν ἐφκί σου ὅτι ἶνε τιμί τῖς τοβλεντία σου ὅτι κι ἐγό σκλάβος ἐδικό σου ἶμε.

Καί μοῦ γράφις διά τόν Ταχίρι ἐγό δέν ξέρο μοναχά ὅπως νά τό κάμις φερμάνι ἰ ἐξοχότι σου ἔτζι ἄς γένι, ὅτι ἰ ἀφεντιά σου ἐγνορίζις καί ἐκῖνο ὅπου νά σοῦ γένετε καλό ἐκῖνο κάμε· μοναχά ἔλεγα ἄν ἴδελες νά βάλις τόν Σατίκο τοῦ Πιλούχη κέ κάποσους ἀπό τό Στεπαξί κέ τόν Μεχμέτ Χότζα, ἐκῖνι κάνουνε δουλ(ι)ά διά τήν ἀφεντιά σου καί διά τεμένα, ὄχ ὄχι, ὅπος νά ὁρίζις ἰ ἀφεντιά σου, ἔτζι κάμε ὅτι ἐγό νασιάτι τῖς ἀφεντία σου δέν πρέπει νά σοῦ δόκο. Καί διό βάρκες ὁπόχι πάρι ὁ Βελιγγέκας τές ἰπῖρε, διά μιά βάρκα ὁπόχι ὁ Ταχίρις ἰς τό Καστρί πού τοῦ κάνι χισμέτι

τόρα ὅστιλε τοῦ Βελῖ ν' ἀπολίκι τές βάρκες ἴ ν' ἀπολίκι ὁ Ταχίρις τίν βάρκα [πλαγίως:] *ὁπό ἔχι ἐκῖ πού τοῦ κουβαλῖ νερό καί ὅπος νά τό κάμις φερμάνι. Μοναχά μόρχεται ἀχαμνά πού ἐγό νά ἶμε ἰς τό ἰσμέτι σου κέ νά μοῦ πιράξουν τούς Ρομιού(ς) τόρα πός νά ὁρίσις κάμε το καί μάθε ὅπος ἐδό μέ τό δέλιμα τοῦ θεοῦ καί μέ τό πάφτι τῖς ἀφεντία σου καί τοῦ Μιφτάρ πασᾶ οὔτε μέρα οὔτε νύχτα δέν κιμοῦμε κέ ἐχτές Σάβατο ἐσκοτόσαμε δίο Σουλ(ι)ότες καί δέν ἰπορέσαμε νά τούς ξαπιτέψομε ὅτι ἴτανε καραούλι καί μᾶς ἀγλίσανε τά πρόβατα καί ἀφτοῦ ἶνε ὁ Μεμούς ἀγάς καί ὁ Μεχμέτ Χότξας κέ σοῦ τό κάμουν ἐφατέ ὅλα τά ἄλια τά δικά μου ὁπόχο ἀπ' ἰκῖ· κέ ἱμέρες καί χρόνους νά σοῦ δόκι ὁ θεγός.*

Χατξι πετος
(τ.σ.)

[13]

1 φ., 80x58 ♦ (499) ['Ιωάννινα], 25 'Ιανουαρίου 1792

Ἱκετήριο γράμμα τῶν μητροπολιτῶν 'Ιωαννίνων Μακαρίου καί Δυρραχίου Παρθενίου, τῶν προεστῶν 'Ιωαννίνων καί Ζαγορίου καί «τῶν ἐπίλοιπων... ναχαέδων», ὑπέρ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ἀπευθύνεται πρός ἄδηλο μεγάλο ὀθωμανό ἀξιωματοῦχο στήν Κωνσταντινούπολη, τόν ὁποῖο παρακαλοῦν νά μή δεχτεῖ τά παράπονα τῆς «Ἀϊσέ Χανούμ, γυναικός τοῦ Σουλεϊμάνπασα», ἐναντίον τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἐπειδή εἶναι ἀβάσιμα. Ἀναφέρουν ὅτι ὁ Ἀλή πασάς τῆς προτείνει νά «καθήσει τακτικά καί τιμημένα εἰς τό σαράγι της» καί νά ὁρίσει «κεχαγιά» [=διαχειριστή] τῆς περιουσίας της ὅποιον αὐτή θέλει, ἐκτός ἀπό «Καστρινόν», (ἀπό τό 'Αργυρόκαστρο ἤ ἀπό τά Γιάννενα;) Συνεχίζουν μέ τήν πληροφορία ὅτι ἡ Ἀϊσέ Χανούμ «ἀνεχώρησεν ἀπό ἐδῶ διά νά ἠμπορέση νά κάμη εὐκολώτερα σκάνδαλα» καί μάλιστα «δέν ἔλειψεν νά δώση ἀρτζουχάλια εἰς τήν Ὑψηλήν Πόρταν» μέ ἀνυπόστατες αἰτιάσεις κατά τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Στό ἔγγραφο δέν φαίνεται ὁ τόπος πού κατέφυγε μετά τήν ἀναχώρησή της, ἀλλά ἀπό τή βιβλιογραφία εἶναι γνωστό ὅτι εἶναι τό Ἀργυρόκαστρο, πατρίδα τοῦ δευτέρου συζύγου της Ἀληζότ ἀγᾶ, τώρα πασᾶ, ὁ ὁποῖος ὅμως φέρεται ὅτι αὐτήν τήν ἐποχή ἔχει μετατεθεῖ στή Σόφια (βλ. Π. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*, σελ. 53-56· Κ. Βαρτζώκας, *'Ιωαννοῦτζος*, σελ. 43· Δ. Σκιώτης, *'Από ληστής πασάς*, σελ. 289, σημ. 85). Ἀπό τό Ἀργυρόκαστρο, πρέπει νά ὑποθέσουμε, ὅτι ἡ Ἀϊσέ Χανούμ προβαίνει σέ ἐχθρικές ἐνέργειες κατά τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ἄν αὐτό ἀληθεύει, τότε ἴσως δέν εἶναι ἄσχετο μέ τή φήμη πού διέδιδε ὁ Ἀλής τούς πρώτους μῆνες τοῦ 1792 ὅτι, δηλαδή, ἑτοιμάζει ἐκστρατεία κατά τοῦ Ἀργυροκάστρου, φήμη ἡ ὁποία θεωρήθηκε ἀπό τίς τότε ἀφηγηματικές πηγές καί τή μεταγενέστερη ἱστοριογραφία ὡς ἐνέργεια συγκάλυψης τῶν προετοιμασιῶν του κατά τοῦ Σουλίου τοῦ ἴδιου ἔτους. Τώρα, μποροῦμε νά ὑποθέσουμε ὅτι οἱ προετοιμασίες κατά τοῦ Ἀργυροκάστρου ἀποτελοῦσαν μέρος ἑνός σχε-

δίου τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, τό ὁποῖο δέν ἐκτελέστηκε καί ἀντιθέτως ἡ μή ἐκτέλεσή του διευκόλυνε τήν ἐκστρατεία κατά τοῦ Σουλίου τῆς ἄνοιξης τοῦ 1792. Πάντως, οἱ σχέσεις τῆς Ἀϊσέ μέ τόν Ἀλή πασά ἀποκαταστάθηκαν ἀφοῦ τήν συναντάμε ἀργότερα νά κατοικεῖ στά Γιάννενα, στό κάστρο. Στό ἐκεῖ «σαράγι» της μάλιστα ἀναφέρεται ὅτι τό 1797 ἔκανε τούς γάμους τῆς κόρης της, στή διάρκεια τῶν ὁποίων δολοφονήθηκε (6 Μαρτίου) ὁ ἐδῶ ὑπογραφόμενος «Ἰωαννοῦτζος Ἀλεξίου», προεστός τοῦ Ζαγορίου καί ἐκ τῶν συντελεστῶν τῆς ἀνόδου τοῦ Ἀλῆ στό ἀξίωμα τοῦ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων (βλ. Κ. Βαρτζώκας, *ὅ.π.*, σελ. 14 καί 46, ὅπου διευκρινίζονται πειστικά τά καθέκαστα τοῦ συμβάντος). Τό ἔγγραφο φέρει τίς ὑπογραφές καί τά σφραγίσματα τῶν προεστῶν καί ἡ σημασία του εἶναι ξεχωριστή γιά τή μελέτη τῆς συγκρότησης τῆς φιλικῆς πρός τόν Ἀλή πασά Γιαννιωτο-Ζαγορίσιας ἀρχοντικῆς ὁμάδας. Ὑποθέτω ὅτι πρόκειται γιά ἀντίγραφο πού ὑπογράφτηκε καί σφραγίστηκε, ὅπως καί τό πρωτότυπο, καί προοριζόταν νά μείνει στά χέρια τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ἤ γιά τό ἴδιο τό πρωτότυπο πού, γιά λόγους πού ἀγνοοῦμε (συμβιβασμός κ.λπ.), δέν παραδόθηκε ποτέ στόν ἀποδέκτη του. Ἔκδοση τοῦ ἐγγράφου ἀπό τό Ἀρχεῖο ἔχει κάνει ὁ Κ. Βαρτζώκας, *ὅ.π.*, σελ. 44-45. ■

Τήν Ὑμετέραν Πανυπερτάτην Ὑψηλότητα δουλοπρεπῶς προσκυνοῦμεν καταφιλοῦντες τά ἴχνη τῶν ποδῶν της. Ἡμεῖς οἱ εὐτελέστατοι δοῦλοι της, καί εὐπειθεῖς ῥαγιάδες κάτοικοι τῆς πολιτείας Ἰωαννίνων καί Ζαγορίου, καί τῶν ἐπίλοιπων περί αὐτήν ναχαέδων, ὅλοι κοινῶς μέ μίαν γνώμην προστρέχομεν ἱκετικῶς εἰς τό ὕψος της, καί δεινοπαθῶς ἀναφέρομεν περί τῆς Ἀϊσέ Χανούμ, γυναικός τοῦ Σουλεϊμανπασιά, τήν ὁποῖαν ὅλοι οἱ ἐδῶ οὐλιαμάδες ἀντάμα μέ τήν ἐπίλοιπην Τουρκιάν καί τόν ῥαγιάν τῆς κραταιᾶς βασιλείας τήν ἐσυμβούλευσαν καί τήν ἐπαρακίνησαν νά τραβίσῃ χέρι καί νά ἀπέχῃ ἀπό κάποια φθοροποιά ἐπιχειρήματα καί κινήματα, ὁπού καί εἰς αὐτήν δέν ἠμποροῦν νά φέρουν κανένα καλόν, καί εἰς τήν πτωχολογίαν προξενοῦν ζημίαις καί βλάβαις· ἀλλά νά καθίσῃ τακτικά καί τιμημένα εἰς τό σαράγι της χωρίς νά ἰδῇ ἤ νά δοκιμάσῃ ἀπό κανένα οὐδέ παραμικρόν γκίξιμον, καί νά βάλῃ κεχαγιάν εἰς τάς ὑποθέσεις της ὅποιον διαλέξῃ μέ ὅλον της τό θέλημα, καί τελείαν εὐχαρίστησιν ἔξω ἀπό τούς Καστρινούς ὁπού εἶναι ἀνάποδοι ἄνθρωποι καί ἄδικοι, καί ὁπού ἔκαμαν εἰς ἡμᾶς πολλά κακά καί ἤφεραν εἰς τήν ὀρφάνιαν χαλασμόν· καί ὄχι μοναχά μέ λόγια καί μέ πολλαῖς παρακίνησες ἐξητήθη νά κάμῃ τοῦτο, ἀλλά καί μέ ἰλάμια, καί μουαξάρια. Ὅμως αὐτή προτιμόντας ἀπό κάθε ἄλλο τήν ἰσχυρογνωμίαν της, καί θέλοντας νά κάμῃ τό κάμωμά της, καί νά εὐχαριστήσῃ τήν ὄρεξίν της, δέν ἔδωκεν ἀκρόασιν εἰς αὐτά ὁπού πολλάκις τῆς εἶπαν ὅλοι ὅσοι τῆς ἤθελαν τό καλόν καί τήν ἠσυχίαν· ἀλλά ἀνεχώρησεν ἀπό ἐδῶ διά νά ἠμπορέσῃ νά κάμῃ εὐκολώτερα σκάνδαλα καί νά φέρῃ διάφορα ἀνακατώματα· συμμά εἰς τά ἄλλα δέν ἔλειψεν νά δώσῃ ἀρτζουάλια εἰς τήν ὑψηλήν Πόρταν τῆς

κραταιοτάτης βασιλείας, καί νά παραπονῆται ἀπό τόν Βαλήν μας Ἀλήπασιάν, καί νά κάνῃ σκιέτι χωρίς νά ἔχῃ ἀπό αὐτόν κἀνένα γκίξιμο ἤ παραμικράν ξημίαν, μοναχά διά νά δείξῃ, τήν μοχθηρίαν της, καί νά σηκώσῃ ἀπό τούς ῥαγιάδες τήν ἡσυχίαν, καί νά βλάψῃ τήν πτωχολογίαν· τό ὁποῖον μή ὑποφέροντας ὅλοι ἡμεῖς, μάλιστα εὑρισκόμενοι κατά πάντα εὐχαριστημένοι ἀπό τόν εἰρημένον Ἀλήπασιάν, καί ἀπό τήν καλήν του διοίκησιν καί κυβέρνησιν καί βλέποντας, τό ὁποῖον εἶναι εἰς ὅλους φανερόν, ὅτι δέν τῆς ἔκαμε ξάπτι τά τξιφτιλίκια της μέ τό στανιόν, ἀλλά αὐτά ὁπού λέγει εἶναι συκοφαντίαις, καί ἐχθρικά λόγια, καί ἐφευρέματα ἐδικά της διά νά βλάψῃ ἐκείνους ἀπό τούς ὁποίους δέν εἶδε κανένα κακόν· προστρέχουμεν ἱκετικῶς εἰς τό ὕψος της, καί παρασταίνοντες τήν κοινήν εὐχαρίστησιν ὁπού ἔχομεν ὅλοι ἀπό τόν Ἀλήπασιάν, καί τήν καλοσύνην καί φύλαξιν ὁπού ἔχει ὁ ῥαγιᾶς καί ἡ ἐπίλοιπη πτωχολογία, ἔτι δέ φανερώνοντες μέ κάθε ἀληθοσύνην ὅτι τά παράπονα καί τά σικιαέτια τῆς ῥηθείσης Ἀϊσέ Χανούμ εἶναι πλαστά καί ἐχθρικά, παρακαλοῦμεν κοινῶς νά μή δώσῃ καμμίαν ἀκρόασιν ἤ βεβαιότητα εἰς αὐτά ἀλλά νά εὐεργετήσῃ ἡμᾶς τούς εὐτελεστάτους δούλους της μέ τό εἰσάκουσμα τῆς κοινῆς ἡμῶν ἱκεσίας καί δεήσεως καί δέν θέλομεν λείψει νά παρακαλοῦμεν τόν ἐλεήμονα θεόν νά τῆς αὐγατίζῃ τήν ζωήν καί νά τῆς πληθένῃ τήν εὐδαιμονίαν: –

1792: Ἰανουαρίου 25: –

ὁ Ἰωαννίνων μακάριος
(τ.σ.)

ὁ δυῤῥαχίου Παρθένιος (τ.σ.) *Ἰωανούτξος αλεξίου* (τ.σ.τ.) *Ἀναστάσιος Δρόσος* (τ.σ.)

Νικόλαος μπέρκος (τ.σ.) *Ἀλέξιος Κρομίδης* (τ.σ.) *Χ″πολιζος Χ″Κυριτζης* (τ.σ.) *Διάμαντης μπαλαδίμας* (τ.σ.) *Πέτρος σάββας* (τ.σ.)

μηχαήλ πατζιάδης: (τ.σ.) *Ἰωάννης Χριστοδούλου* (τ.σ.) *αναστασιος μελας* (τ.σ.) *σταθης πανος* (τ.σ.) *ξαϊκουστός λεονταρις* (τ.σ.)

Εὐθύμιος μανούσῃ (τ.σ.) *γιοργις μαρουλης* (τ.σ.) *Δημήτριος Διαμαντης* (τ.σ.) *σπηρος σωλοβης* (τ.σ.) *Διάμτις: παναγιοτου:* (τ.σ.)

Χ΄γηοργης (τ.σ.)	*σαβαλα ξαρου* (τ.σ.)	*δημητρης στάβρου* (τ.σ.)	*Ἀναστάσιος Πατρινός*	*γεώργιος μπήτξινος* (τ.σ.)
Ἰωάννης διαμάντη (τ.σ.)	*στεφανης Χ΄σταθη* (τ.σ.)	*γιανηης Κονστας* (τ.σ.)	*γιάνις: χριστοδούλου:* (τ.σ.)	*στεργηος νικολαος* (τ.σ.)
γηοργη γηανη (τ.σ.)	*Ἀναστάσιος* (τ.σ.)	*Θεόδωρος Ἰωάννου* (τ.σ.)	*κόνστας διμητρίου* (τ.σ.)	

[14]

2 φ., 39x14 ◆ (91) Λουαράτι, 2 Ἀπριλίου 1792

Ἀρτζουχάλι τοῦ Σουλεϊμάν Τζαπάρη πρός τόν Ἀλή πασά. Τόν πληροφορεῖ ὅτι κατέφυγε σ' αὐτόν ὁ πασάς τῆς Εὔβοιας (:«Ἔγριπο βαλισή»), τόν ὁποῖον «δίχως κάνα καπαχέτι [=φταίξιμο] τόν ἔκαμαν φερμανλή». Ὁ Τζαπάρης δηλώνει τή σταθερότητά του στή φιλία τους καί τήν ὑποταγή του ἀφοῦ τό παιδί του, ὁ Χασάν (βλ. Εὐρετήριο), εἶναι ὅμηρος ἤ στήν ὑπηρεσία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καί ζητᾶ «ὁρμήνεια» γιά τό πῶς πρέπει νά ἐνεργήσει στήν ἀπροσδόκητη αὐτή περίπτωση. Τό ἔγγραφο δέν φέρει τόπο ἀποστολῆς. Θεωροῦμε ὅτι ἐπειδή τό συμβάν ἐκτυλίσσεται στό σπίτι τοῦ Σουλεϊμάν Τζαπάρη πού βρίσκεται στό χωριό Λουαράτι, αὐτός εἶναι καί ὁ τόπος ἀποστολῆς. Τό ἐπεισόδιο εἶναι γνωστό ἀπό τήν ἀθηναϊκή ἱστορία. Πρόκειται, πράγματι, γιά τόν ἐξωσθέντα Χαλήλ πασά τοῦ Εὐρίπου, πρώην ζαμπίτη τῆς Ἀθήνας καί μετά σιλιχτάρη τοῦ Καπουδάν πασᾶ στόν ναύσταθμο τῆς Κωνσταντινούπολης, ὁ ὁποῖος κατά τό 1791 ἀναμείχθηκε στή διαφορά ἑνός "κανόνικου Σκλαβούνου" (:ἱερέα ἀξιωματούχου) τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας ἀπό τήν Δαλματία καί τῆς κοινότητας τῆς Ἀθήνας, κατά τήν ὁποία ὁ «κανόνικος» διεκδικοῦσε τά χρήματά του ἀπό μιά ἀνεκτέλεστη συμφωνία μέ τούς Ἀθηναίους γιά τήν ἀγορά λαδιοῦ. Οἱ Ἀθηναῖοι, μέ τή σύμφωνη γνώμη τοῦ Χατζη-Ἀλῆ Χασεκῆ, βοεβόδα τῆς πόλης, ἀρνήθηκαν τήν καταβολή τῶν ὀφειλομένων, τήν ὁποία μέ μή νόμιμο τρόπο (=ἀποστολή στρατιωτικῆς δύναμης) θέλησε νά ἐπιβάλει ὁ Χαλήλ πασάς τῆς Εὔβοιας. Τό ἐπεισόδιο ἔληξε μέ ἥττα τοῦ Χαλήλ πασᾶ, ἔκπτωση ἀπό τό ἀξίωμά του καί θανατική καταδίκη, ἡ ὁποία ὅμως δέν ἐκτελέστηκε. Ὁ ἱστοριογράφος τῆς Ἀθήνας γνωρίζει ὅτι ὁ ἔκπτωτος πασάς κατέφυγε στόν Ἀλή πασά καί ὅτι στή συνέχεια ἀμνηστεύθηκε (βλ. Ἰ. Μπενιζέλος, *Ἱστορία τῶν Ἀθηνῶν*, σελ. 70, 351, 456). ■

Ὑψηλότατε καί πολυχρονιμένε καί τιμημένε πασά ἐφέντη μας, τοβλετλή Ἀλή πασά, δουλικῶς καί ταπεινῶς καί προσκυνητῶς ἀκριβά σέ χαιρετῶ καί φιλῶ τό μουπάρικό σου χέρι καί πόδι.

Πρῶτα κάνω τοά εἰς τόν μεγαλοδύναμον θεό διά νά σέ πολυχρονίσει

καί νά σοῦ δώσει ζωήν πολλή διά νά σ' ἔχομεν ἐμεῖς οἱ τοατζῆδε σου καί οἱ χιζμεκιαραῖγοι σου πάντοτε, νά εἴμαστε εἰς τό σκέπο σου, πάντα. Μέ τόν ταπεινό μου ἀρτζοχάλι σοῦ φανερώνω τήν εἴδησιν διά τόν ὑψηλότατο Ἔγριπο βαλισή, τόν Χαλήλ πασά, πο(ύ) μέ δίχως κάνα καπαχέτι τόν ἔκαμαν φερμανλή· καί ἦταν ὁ Ἀπτο(ύ)λ Ζομπόλης ὁ σκλάβο σου καί χιζμεκιάρης καί τόν ἐρώτησε πῶς εἶστε μέ τόν ἐψηλότατον Ἀλή πασά καί τό παιδί το(ῦ) εἶπε πώς ἐμεῖς ὅλοι εἴμαστε το(ῦ) Ἀλῆ πασᾶ τοατζῆδες χιζμεκιάρηδες καί χάλα εἶναι τό παιδί το(ῦ) ἀγᾶ μας ἐκεῖ, καί τό σπίτι μας, καί τό βιό μας, ὅλα τοῦ Ἀλῆ πασᾶ εἶναι καί μέ τ' ἐκεῖνο τό σεπέπι κίνησε ἴσα· καί ἄλλο ἕνα εἶπε ὁ Χαλήλ πασάς, πῶς νά μή παγαίνω εἰς τόν Ἀλή πασά ὅτι τό ξέρω ὁπό εἶναι τό σαχήπ τεβλέτι καί νά μή τοῦ φέρνω κάνα γαϊλέ εἰς τό κεφάλι το, μούνε νά πηγαίνομε εἰς τό σπίτι τοῦ Σουλεϊμάν ἀγᾶ ἴσα καί ἐκεῖ το(ῦ) Ἀλῆ πασᾶ εἴμαι· καί ἤρθαν ἴσα ἐδῶ καί ἐγώ νά μή ἠξεύρω τίποτα καί τί χάτι εἶχα ἐγώ νά μοῦ ἔρχονταν τέτοιους ἀθρώπος εἰς τό σπίτι μου· μουναχά καί ἐδῶ εἰς τό σπίτι τήν ἐψηλότη σου εἶναι ὅτι ἐγώ καί τά παιδιά μου καί τό βιό μου, ὅλα τῆς ἐψηλότητά σου εἶναι.

Τώρα διά ὁπό σοῦ γράφει ὁ ἴδιους πασάς καί μοῦ εἶπε καί σοῦ ἔγραψα καί ἐγώ ἕνα ἀρτζοχάλι, τώρα νά κάμεις κερέμι νά γράψεις νά τό φέρεις τό ἰτλάκι σάν ἀκράνης του ὁπό εἶσαι· ἀλλιῶς καί δέν εἶναι τίποτα, πάλε σάν τοατζῆς καί χιζμεκιάρης ὁπό εἶμαι, νά μοῦ γράψεις κάνα ὁρμήνεια νά ξέρω νά δουλέψω. Πολύ ριτζά σοῦ ἔχω τόν συμπάθιου πό σοῦ γραψα τόσου πολύ, μόν' ὅτι ἔχω πολύ θάρρος καί σοῦ γράφω, μουναχά νά μή μοῦ τό βάνεις σέ κουσούρι καί ἀπό τό ναζάρι σου νά μή μοῦ βγάλεις ἐμένα καί τά παιδιά μου. Ταῦτα καί οἱ χρόνοι σου πολλοί καί τιμημένοι κατά τό μουράτι τῆς ὑψηλότητά σου, ἀμήν, θουμε, ἀμήν.*

1792, Ἀπρίλης 2

Bey
SuleymanCabar (τ.σ.τ.)

[15]

2 φ., 19x13 ◆ (1384) [Σταυρίδι], 1 Μαΐου 1793

Ἐξοφλητική ἀπόδειξη τῶν ἐπιτρόπων τῆς μονῆς Παναγίας τοῦ Σταυριδίου γιά τήν εἴσπραξη ἑνός τσεκινίου χρυσοῦ ἀπό τόν Κώστα Καρνέτζη, πού ἀντιστοιχεῖ στόν ἐτήσιο τόκο ποσοῦ δέκα χρυσῶν τσεκινίων, τά ὁποῖα ἔχει κληροδοτήσει στή μονή

ὁ Σπύρος Τζουβέλης καί προφανῶς ἔχει δανειστεῖ ὁ Καρνέτζης. Ἡ μονή Σταυριδίου βρισκόταν στήν περιοχή Χειμάρας, μεταξύ τῶν χωριῶν Βοῦνο καί Δρυμάδες (βλ. Π. Ἀραβαντινός, *Περιγραφή*, τ. Γ΄, σελ. 157). Ἕνας γνώστης τοῦ τόπου τοποθετεῖ τό μοναστήρι στήν καθαυτό περιφέρεια τοῦ χωριοῦ Βοῦνο, (βλ. Λ. Σπύρου (Βουνιώτης), *Ἡ Χειμάρρα*, σελ. 27). Μέ βάση τά παρακάτω θεωροῦμε ὡς τόπο σύνταξης τοῦ ἐγγράφου, καθώς καί τοῦ παρακάτω σχετικοῦ, τό χωριό Βοῦνο, ὅπου θά διέμεναν, ὑποθέτουμε, οἱ ἐπίτροποι. Τό ἐπώνυμο Καρνέτζης δημιουργεῖ ἕνα πρόβλημα ταύτισης μέ τό ἐπίθετο Κασνέτζης ἄλλων ἐγγράφων τοῦ Ἀρχείου (βλ. Εὑρετήριο). Ἐδῶ γράφεται ἀσφαλῶς «Καρνέτζης», καί ἄν δέν πρόκειται γιά γλωσσικό ἰδιωματισμό θά πρέπει νά πρόκειται γιά πρόσωπο καταγόμενο ἀπό τό γειτονικό ἐπίσης Κούτζι, ἄν μποροῦσαν νά ἐπιβεβαιωθοῦν οἱ ὑποθέσεις πού διατυπώνονται στό εἰσαγωγικό σημείωμα τοῦ παρακάτω σχετικοῦ. ■

Σχετ.: [26], [Βοῦνο], 1 Μαΐου 1796

1793, ιτη ενεν(ή)ντατρις Μαιου προτι

Τη σιμερον λαβενομέ εμις εποκάτοθεν ηπογραμενι επιτροπί του Σταβριδιου απο τον κιρ Κοστα Καρνετζί τζεκινι χρισο ενά για διαφορο τον δεκά τζεκινιον χρισα οπου εχι αφιση ο μακαριτίς Σπυρο Τζουβελης εις τιν Παναγια στο Σταβριδι και εμις ει επιτροπι ηπογραφουμεστε

χριστοφορ(ος) γκικας
γκικ(ας) πανος
Ζα[χα]ρηα δημας

[ἐπί τοῦ νώτου:]
1793 Μαΐου κιοντέλα
Σταυριδίου

[16]

1 φ., 34x24 ◆ (98) [Κωνσταντινούπολη], 20 Ἰουλίου 1793

Ἀρτζουχάλι τοῦ Στέφανου Μίσου πρός τόν Ἀλή πασά. Τόν ἐνημερώνει «διά τήν ὑπόθεσιν τοῦ Ἀλήμπεη Γκόλιου», ὁ ὁποῖος δέχθηκε νά καταβάλει δέκα πουγγιά ἀπό τά εἴκοσι πού ἀρχικά τοῦ ζητοῦσαν οἱ ἄνδρωποι τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ἀπό τά συμφραζόμενα φαίνεται νά πρόκειται γιά κάποιας μορφῆς ἀποζημίωση, ἡ ὁποία μάλιστα ὁλοκληρώνεται μέ τήν ὑποχρέωση τοῦ ἐνεχομένου νά αὐτοεξοριστεῖ ἀπό τήν Κωνσταντινούπολη. Ἀφοῦ δέν δέχθηκε νά μεταβεῖ στά Ἰωάννινα «ἔχοντας ὑποψίαν», τοῦ πρότειναν νά ἀναζητήσει κάποια σουλτανική ἀποστολή γιά νά ἀπομακρυνθεῖ ἀπό τήν Πόλη: «νά εὕρῃς ἕν φερμάνι νά γίνῃς μπουμπασίρης καί νά λείψῃς ἀπ' ἐδῶ»,

τοῦ εἶπαν. Παρ' ὅλο πού δέν φαίνεται γιά ποιά ἀκριβῶς ὑπόθεση πρόκειται οὔτε γιά ποιό λόγο ὁ Ἀλήμπεης καταβάλλει αὐτό τό ποσόν στόν Ἀλή πασά, ἡ ὑπόθεση ἑνός συσχετισμοῦ μέ τίς ἐνδο-γιαννιώτικες ἔριδες αὐτῆς τῆς ἐποχῆς δέν πρέπει νά ἀποκλειστεῖ. Εἶναι ἐνδιαφέρουσα ἡ ἀναφορά τῶν ὀνομάτων (βλ. Εὑρετήριο) τῆς ὑποστηρικτικῆς ὁμάδας τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στήν Κωνσταντινούπολη. Ἀπό τά ἀναφερόμενα πρόσωπα δέν μπορέσαμε νά ταυτίσουμε τόν καπουκεχαγιά του πού ἀναφέρεται μόνον μέ τόν τίτλο-ἀξίωμα τοῦ «τερσιφατζῆ». Ἡ προσφώνηση τοῦ Μίσου «ἐνδοξότατος» μᾶς ἐπιτρέπει νά ὑποθέσουμε ὅτι πρόκειται γιά ὑψηλόβαθμο ἀξιωματοῦχο τῆς Πύλης, μᾶλλον τόν "Τερσιφατζή" (=τελετάρχη) τοῦ Σουλτάνου. Στήν ὑπόθεσή μας αὐτή συνηγορεῖ καί τό ὅτι οἱ καπουκεχαγιάδες τῶν ἐπαρχιακῶν πασάδων στήν Κωνσταντινούπολη ἦταν πρόσωπα μεγάλης ἐπιρροῆς μέ διακεκριμένη θέση στήν ὀθωμανική Διοίκηση. Τά κενά τῆς ἀνάγνωσης ὀφείλονται σέ μικρές φθορές τοῦ ἐγγράφου πού ἀντιστοιχοῦν σέ μία ἤ δύο λέξεις σέ κάθε περίπτωση. ■

Ὑψηλότατε καί πολυχρονεμένε Ἀλήπασα ἐφένδη μου.

Τήν ὑψηλότητά σας δουλικῶς προσκυνῶ καί τόν μεγαλοδυνάμον θεόν παρακαλῶ νά σᾶς χαρίζῃ ζωήν πολλήν καί τά χαϊρλίδικα μουράτιά σας. Προχθές μέ ἄλλο μου δουλικόν σᾶς ἔγραφον εἰς πλάτος, τώρα δέ δέν λείπω καί διά τοῦ παρόντος μου πρῶτον νά ἐρωτήσω τάς καλάς σας ὑγιείας καί δεύτερον νά σᾶς φανερώσω διά τήν ὑπόθεσιν τοῦ Γκόλιου ὁπού σήμερον ὁπού σᾶς γράφω ἔστειλεν ὁ ἐνδοξότατος ἐφένδης τερσιφατζής καπικεχαγιάς σας καί ἐλάλησε τόν Χασάν ἐφένδη καί ἐμένα καί ἦτον παρόν καί ὁ κύρ Γεώργος Μαρῖνος καί Καραολανής καί ἐκεῖ ἔφερε καί τόν Ἀλήμπεη Γκόλιου καί ἔγιναν πολλαί ὁμιλίαις καί τόν εἶπε τόσον ὁ τερσιφατζῆ ἐφένδης ὅσον καί ἐγώ πολλά καί ὁμοίως τόν ὁμίλησαν καί οἱ ἄλλοι σκλάβοι σας, ὁ τερσιφατζῆ ἐφένδης τέλος πάντων τό ἔκοψε διά δέκα πουγγεῖα, ὁποῦ νά γράψῃ αὐτοῦ ὁ Ἀλήμπεης νά δοθοῦν καί ὅσον νά τόν φέρομεν εἰς αὐτόν τόν δρόμον τῶν δέκα πουγγείων ὑδρόσαμεν, οἱ ὁποῖοι πασχίσαμεν νά τόν [=τοῦ] πάρωμεν καί εἴκοσι πουγγεῖα πλέον δέν ἐστάθη τρόπος, ἐπειδή καί εἶναι ἄνδρωπος ξεροκέφαλος καί λέγει προσέτι ὅτι εἶναι καί ἀφανισμένος. Ἔπειτα δέ ἐσυκώθη αὐτός καί οἱ ἄλλοι σκλάβοι σου καί ἐπῆγαν νά γεματίσουν καί ἔμεινα ἐγώ μόνος μέ τόν τερσιφατζῆ, ὅστις μέ εἶπε ὅτι δέν εἶναι [...] διά νά ἀνακατεύσωμεν περισσότερον καί λοιπόν πρέπει εἰς αὐτόν τόν δρόμον νά μείνῃ ἡ δουλειά. Πρός τούτοις ἐβιάσαμεν ὅλοι καί ὁ τερσιφατζῆς τόν Ἀλήπεη διά νά σηκωθῇ νά ἔλθῃ αὐτοῦ, καί αὐτός ἔχωντας ὑποψίαν δέν ἐστάθη τρόπος νά τό κάμῃ [...] εἴπομεν καί ἡμεῖς μάδεμ καί δέν πηγαίνεις εἰς Ἰωάννινα νά εὕρῃς ἕν φερμανί νά γίνῃς μπουμπασίρης καί νά λείψῃς ἀπ' ἐδῶ· αὐτός καί μέ τό νά εἶναι ἀκριβός φαντάζεται νά εὕρῃ φερμανί |2 καί νά πηγαίνει νά καξαντίσῃ· ἡμεῖς τόν εἴπομεν ὅλοι συμφώνως ὅτι πρέπει νά λείψῃ καί ἄς πάρῃ

φερμανί ὁποῦ νά χάση καί ἀπό τό πουγγί του καί ὄχι νά καξαντίση καί ἔτζι ἀποφασίσθηκε αὐτάς τάς ἡμέρας νά εὕρη ἕν φερμανί καί νά λείψη ἀπ' ἐδῶ καί ὅπου θέλει ἄς πηγαίνη. Σᾶς γράφει δέ καί ὁ ἴδιος ἀρτζοάλι. Μά τόν θεόν ὁποῦ ἕνας δέν σᾶς κάμνω ἄλλον ὅρκον, ἀγαπούσαμεν νά τόν πάρης εἴκοσι πουγγεῖα καί ὄχι δέκα, πλήν ὤντας αὐτός ἀκριβός ὁποῦ πεθαίνει διά τόν παρά καί διά νά μή γένη καί πολύ λακριδή, ἔγινεν αὐτό ὁποῦ ἀπεφάσισεν ὁ τερσιφατζής, πρός τούτοις εἶπεν ὁ ἴδιος Ἀλήμπεης ὅτι νά χάσει τήν ζωήν του [...] καί ἄν ἴσως αὐτόν ἐλάλησε παραμικρόν λόγον διά τήν ὑψηλότητά σας καί λέγει ἄν ἀκούσετε καί τίποτες τά ἐβγάζουν ὁ κόσμος καί μάλιστα θέλει νά εἶναι καί ἐδικός σας ἄνθρωπος. Ὁ τερσιφατζής ἐφένδης καπουκεχαγιά σας εἶναι ἄνθρ(ωπο)ς καλός, ἰσκιουζάρης καί ἔχει καί πολύ ναζάρι εἰς τό δοβλέτι καί σᾶς ἀγαπᾶ πολλά, ὁποῦ διά τήν τρίχαν σας τρέμει καί βλέπωντας τά πράγματα πῶς τρέχουν τό ἔκοψε εἰς αὐτόν τόν δρόμον καί ὄχι δι' ἄλλο τίποτες. Σᾶς γράφει καί ὁ σκλάβος σας Χασάν ἐφένδης εἰς πλάτος δι' αὐτήν τήν ὑπόθεσιν [...] συχνά γράμματά σας καί εἶμαι ἑτοιμότατος εἰς κάθε σας προσταγήν καί τά ἔτη σας ἀπό τόν θεόν πάμπολλα καί πανευδαιμονέστατα.

1793: Ἰουλίου: 20:

Τῆς ὑψηλότητός σας,

πρόθυμος δοῦλος καί δουατζής
στέφανος μίσου

[17]

1 φ., 36x12 ◆ (923) Λιβαδειά, 29 Δεκεμβρίου 1793

Ἀρτζουχάλι τῶν προεστῶν τῆς Λιβαδειᾶς Φίλωνος Ἰωάννου καί Νικολάου Νάκου πρός τόν Ἀλή πασά. Τόν πληροφοροῦν ὅτι ἐφρόντισαν νά ἀγοράσει ὁ προστατευόμενός του «πραγματείαν» (πού δέν κατονομάζεται) «μέ εἴκοσι παράδες κάτω ἀπ' ὅ,τι πουλεῖται». Δέν φαίνεται ποιά εἶναι ἡ σημασία τῆς λέξης «βίου» στή φράση: «διά τήν πραγματείαν τοῦ βίου σκλάβου σας». ■

Καί αὖθις τόν αὐθέντην μας δουλικῶς προσκυνοῦμεν.

Τό προσκυνητόν ἡμῖν μπουγιουρλδί σας ἐλάβομεν καί εἴδομεν τήν αὐθεντικήν προσταγήν σας διά τήν πραγμάτειαν τοῦ βίου σκλάβου σας καί φανερώνομεν εἰς τό ὕψος σας, ὅτι μπεϊντιλάχ καί εἰς τοῦτα τά μέρη, καί ἔλλειψις τοῦ πράγματος εἶναι καί ἀκρίβεια, μόνον, μ' ὅλον τοῦτο, διά νά εἴμεθα παντοτεινοί σκλάβοι τοῦ ὑψηλοῦ ὀτζακίου σας, ἐκάμαμεν τρό-

πον διά νά τοῦ δοδοῦν τρεῖς χιλιάδες μέ εἴκοσι παρ(άδες) κάτου ἀπό ὅ,τι πουλεῖται, εἰς τό ὁποῖον παξάρι ἔγινε βουκούφης καί ὁ ἴδιος ἄνδρωπός σας. Ἀλῆ μαλάχ, ἐφέντη μας πολυχρόνιε, ὁποῦ σᾶς γράφομεν ὅλην τήν ἀλήθειαν, πλήν οὗτος ἐδυσαρεστήθη, ὅμως τί νά τοῦ κάμωμεν; Μέ τήν ξημίαν τοῦ κόσμου, διά νά εὑρέθη τοῦ αὐθέντου μας ἡ προσταγή, γκιουζιλέν ἐκάμαμεν αὐτήν τήν ὑπόδεσιν. Ταῦτα μέν προσκυνητῶς, οἱ δέ χρόνοι σας πάμπολλοι καί πανευτυχεῖς.

1793: Δεκεμβρίου: 29:
Λεβαδεία

Τῆς ὑψηλότητός σας

ταπεινότατοι δοῦλοι
φίλων ἰωαννου: –
νικόλαος νάκου: –

[18]

1 φ., 16x11 ◆ (613) [Ἰωάννινα], 12 Μαΐου 1794

Τεσκερές (ἐδῶ: ἀπόδειξη εἴσπραξης) τοῦ Ἀλῆ πασᾶ γιά 150 ἄσπρα, χρέος(;) τοῦ Ζώη Περπερῆ, τό ὁποῖο κατέβαλε ὁ Γιῶργος Πέπης. Τό ἔγγραφο εἶναι γραμμένο ἀπό ὀλιγογράμματο γραφέα, δέν φαίνεται ἄν εἶναι τό πρωτότυπο ἤ σχέδιο καί πάντως δέν ἔχει τήν τυπική διατύπωση πού βρίσκουμε σέ μεταγενέστερα ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου μέ παρόμοιο περιεχόμενο. Πράγματι, δέν προκύπτει καθαρά ἄν πρόκειται γιά καταβολή χρέους τοῦ Ζώη Περπερῆ πρός τόν Ἀλή πασά ἤ γιά κάποια ἄλλη οἰκονομική συναλλαγή. ■

Ἄσπρα τοῦ Ζώγη Περπερῆ, τά ἔλαβα ἀπό τόν Γιῶργο Πέπη γρόσια ἑκατόν πενήντα, ἤτοι ἕκα 150 καί τοῦ δίνω τό τεσχερέ μου, ὄχι ἄλλο
1794 Μαγιοῦ: 12

(τ.σ. Ἀλῆ πασᾶ)

[19]

1 φ., 28x20 ◆ (917) Κέρκυρα, 30 Ἰουλίου 1794

Γράμμα τοῦ Σπυρίδωνα Γολέμη πρός τόν Ἀλή πασά. Τόν εἰδοποιεῖ ὅτι δέν μπορεῖ νά παρευρεθεῖ στούς γάμους τοῦ «πολυχρονημένου υἱοῦ» του [Βελῆ μπέη], γιατί οἱ δημόσιες ὑποχρεώσεις του δέν τοῦ ἐπιτρέπουν νά ἀπουσιάσει ἀπό τήν πατρίδα του

αὐτήν τήν ἐποχή. Ὅτι πρόκειται γιά τόν Βελή μπέη προκύπτει ἀπό τό ἀμέσως παρακάτω σχετικό, τό ὁποῖο πρέπει νά ἦταν συνημμένο στό παρόν καί ὅπου ρητά ἀναφέρεται τό ὄνομά του. Ὁ Βελῆς δέν ἔχει γίνει ἀκόμη πασάς. Φαίνεται ὅμως ὅτι ἔγινε ἀμέσως μετά τόν γάμο του γιατί ἀναφέρεται σέ θενετικό ἔγγραφο τῆς 15/26 Ἰανουαρίου 1795 ἀπό τήν Κέρκυρα τοῦ Γενικοῦ Προβλεπτῆ τῆς Θάλασσας Καρόλου Βίδμαν πρός τόν Δόγη ὡς πασάς: «Ὁ Ἀλή πασάς ἔφθασε στήν Ἄρτα συνοδευόμενος ἀπό τόν Βελή πασά καί 500 ἐνόπλους κ.λπ. (βλ. Κ. Μέρτζιος, *Ἀνέκδοτα περί Ἀλῆ πασᾶ*, σελ. 346). Τό ἀμέσως παρακάτω σχετικό τοῦ ἴδιου Γολέμη πρός τόν Ἀλή πασά ἐπίσης, ἀποτελεῖ μιά πιό ἐθιμοτυπική/κοσμική ἀπάντηση στήν ἴδια πρόσκληση. Τά δύο γράμματα τοῦ Σπυρίδωνα Γολέμη μᾶς παραδίδουν μέ ἀσφάλεια τήν χρονολογία τοῦ γάμου τοῦ Βελῆ πασᾶ μέ τήν κόρη τοῦ Ἰμπραχήμ πασᾶ τοῦ Μπερατιοῦ, τόν μήνα Αὔγουστο τοῦ 1794, πού ὁ Σπ. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*, σελ. 87, τόν τοποθετεῖ στό θέρος τοῦ 1793. Ἀξίζει νά σημειωθεῖ ὅτι τό ἔγγραφο αὐτό διευκρινίζει μιά ἀσαφή διατύπωση τοῦ Σπ. Ἀραβαντινοῦ, *ὅ.π.*, σύμφωνα μέ τήν ὁποία θά μποροῦσε νά ὑποθέσει κανείς ὅτι οἱ γάμοι τῶν δύο γιῶν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, Μουχτάρ καί Βελῆ, μέ τίς κόρες τοῦ Ἰμπραχήμ πασᾶ τοῦ Μπερατίου, Πάσο καί Μπελκίμ ἀντιστοίχως, ἔγιναν ταυτοχρόνως. Τά παρόντα δύο ἔγγραφα ἀποκλείουν ἕνα τέτοιο ἐνδεχόμενο ἐνῶ ταυτοχρόνως ἐπιτρέπουν τήν ὑπόθεση τῆς κοινῆς ἀπόφασης τῶν δύο οἰκογενειῶν γιά τούς ἀμοιβαίους γάμους, ἐκ τῶν ὁποίων ὅμως ὁ γάμος τοῦ Μουχτάρ, γιά τόν ὁποῖον δέν διαθέτουμε ἄλλη εἴδηση, ἔγινε τό θέρος τοῦ 1793, κατά τήν παραπάνω χρονολόγηση Ἀραβαντινοῦ, ἐνῶ ὁ δεύτερος γάμος, τοῦ Βελῆ μέ τήν Μπελκίμ, ἔγινε, ὅπως φαίνεται στό παρόν καί στό παρακάτω συναφές ἔγγραφο, τόν Αὔγουστο τοῦ 1794. ■

Σχετ.: [20], [Κέρκυρα, 30 Ἰουλίου 1794]

Ὑψηλώτατε, καί ἐνδοξώτατε ντουβλετῆ - Ἀλίπασια προσκυνῶ-

Ἐδέχθη τῷ πανφίλτατόν μοι καί ἔνδοξον γράμμα της - 3 - τοῦ ἀναπνέωντος σημιωδέντῳ, διά τοῦ ὁποίου ὑπερβολικῶς ἐχάρην, περί τῆς ἀκριβεστάτης καί περιποθετῆς μοι ὑγίας της, ὁποῦ ὁ παντοδύναμος θεός νά ἡμακροήμερρεύη αὐτῇ εἰς ἔτοι πολλά εὐδαῖμονα καί νά σταιρεώνη τό ντουβλέτη της. Ἐκατάλλαβα τήν στεραίωσιν τῆς παλεάς φιλίας μας καί ἀγάπης. Δοκημάζω ἐξ ἐναντίας λύπην εἰς τό νά μήν ὑμπορῶ νά ἔλθω διά νά ἀπολαύσω ἀπό τούς γάμους τοῦ πολυχρονημένου υἱού της, ὁποῦ ὁ θεός νά τῆς τόν χαρίση, καί νά στερεώνη τήν εὐλογίαν του μέ δόξαις μεγαλοπρέπως εἰς αὐτόν. Ὄχη τόσον τά ἐντερέσα μου, καί αἱ φροντήδαις μέ ἐμποδήζουν εἰς τό νά ἔλθω, ὁποῦ βαλαῇ μπιλαῇ, ἄν ἦτον αὐτά ἡ ἀφορμῇ, ἤθελα κάμμη παντίου τρόπου νά τά ἀπαρρατήσω διά τήν τόσιν ὑπέρμετρον χαράν νά ἀξιωθῶ εἰς τά αὐτόθι διά νά τήν ἀπολαύσω. Μά εἶναι ἡ μόνη αἰτία τοῦ ἐρχωμοῦ τοῦ νέου ὑψηλωτάτου καί ἐξοχωτάτου Γγενεράλη μας, ὁποῦ ταῖς προάλλαις μᾶς ἦλθεν, καί τόν ἐπροεσυναπαντήσαμεν, διά τόν ὁποῖον προετημάζωμε τόν ντουναμᾶν, ὁποῦ δέλει

ἦσται εἰς τά τέλει τοῦ ἐρχωμένου Αὐγούστου. Προεστεύωμεν εἰς τήν πολητείαν μας καί ἐμής οἱ Γολέμοιδες μετά τούς ἄλλους συντοποῖτες μοι, ὁποῦ ὁμοφώνως ἕνας ὑπέρ τοῦ ἄλλου δέν ὑμπορῇ νά σπαράξη ἀπό τήν πατρίδαν του εἰς τιαύτην ὑππηρεσσίαν, διά νά μήν λάβη καταφρώνεσιν, ὅστις καί προσθέτω τῆς ἐνδοξωτάτης τό ἐμπόδιον μου· εἰς ἄλλην εὐκαιρίαν νησαλλά θέλει ἔλθω. Πρόσταξέ με ἐφέντη, καί ντουβλετῆ, καί ἀκρηβέστατε φίλε, ὁ λόγος της δύο δέν γίνεται εἰς ὅτη ἀγαπάται μέ εὑρίσκεται πρόθυμον, μένω.*

Κορφούς 30: Ἰουλλίου 1794

Τῆς Σῆς ἐνδοξωτάτης
πάντοτες δοῦλος ἐλάχιστος καί ὑπόχρεος φίλος
πανπάλαιος, καί ἐν καρδίας. –
Σπιρίδον Γολεμίς

[20]

1 φ., 17x25 ◆ (916) [Κέρκυρα, 30 Ἰουλίου 1794]

Σπυρίδων Γολέμης πρός τόν Ἀλή πασά. Εὐχετική ἐπιστολή γιά τούς γάμους τοῦ γιοῦ του, Βελῆ μπέη. Ζητᾶ συγγνώμη πού δέν μπορεῖ νά παρευρεθεῖ «σωματικῶς», στέλνει δῶρο «δύο κασέλες γλυκά». Κομιστής τοῦ δώρου εἶναι ὁ Νικόλαος Γιάνκος, πρόσωπο γνωστό ἀπό τήν Ἠπειρωτική βιβλιογραφία καί ἀπό τό Ἀρχεῖο (βλ. Εὑρετήριο), ἔμπιστος τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, πού προφανῶς εἶχε μεταβεῖ στήν Κέρκυρα γιά νά ἐπιδώσει τήν πρόσκληση τοῦ γάμου ἰδιοχείρως στόν Σπυρίδωνα Γολέμη, ἴσως καί σέ ἄλλους Κερκυραίους ἀξιωματούχους, καί βέβαια νά μεταφέρει τά ἀναμενόμενα δῶρα. Τό ἔγγραφο ἀχρονολόγητο, ἀλλά προφανῶς συνημμένο στό παραπάνω ἐπίσημο. Ἡ παρουσία δύο ἐγγράφων γιά τό ἴδιο θέμα ἐξηγεῖται ἴσως ἀπό τόν καταφανῶς ἐπίσημο χαρακτήρα τοῦ πρώτου καί τόν περισσότερο προσωπικό τοῦ δεύτερου. ■

Σχετ.: [19], Κέρκυρα, 30 Ἰουλίου 1794

Τό ὕψως τῆς ἡμετέρας ὑψηλοτητά σας πολληχρονημένε, μέ ἐμπόδισε ἕως τόρα νά κάμο τό χρέος μου ὁπού μέ ταπινόν μου γράμμα νά ἀσπασθῶ τάς χίρα σας. Τόρα ὅμως ἡ ὑπερβολῆ τῆς μεγάλης μου χαρᾶς μέ ἐπαρακίνησε μανθάνοντας τόν εὐτηχισμένον γάμον τοῦ ἀγαπιτοῦ σας υἱοῦ Πασσᾶ ζατέ Βελήμπεη, μέ ἐθάρευσε μέ τό παρόνμου νά καταφιλῆσω τάς χῆρας τῆς μεγαληοτητά σας, περικαλόντας τόν παντοδίναμον θεόν νά σᾶς χαρῆξη πολληχρόνιον καί εὐτηχησμένην ζωῆν, νά χέρεστε τά μεγαλῆα σας

καθῶς ἐπηδιμάτε. Ὁ πόδος μου εἶναι μέγας ἐπηδιμόντας ἄν ἤτον δινατόν νά ἔλθο καί σοματικῶς νά σας προσκυνῆσο, ἀμῆ ἡ περιστασές μου μέ ἐμποδίζουν. Περικαλῶ ὅμος νά καταδεχθῆτε εἴς σημίον φυλίας τό παραμικρόν δόρον ὁποῦ σᾶς στέλνο μέ τόν Νικόλαον Γιάνκο εἴς δύο Κασσέλες μέ ὀλίγα γληκίσματα, καί φυλόντας τάς χειρασας μένο.

Ταπηνός Δοῦλος
Σπιρίδον Γολέμις

[21]

1 φ., 33x23 ◆ (480) [Κοκόσι], 4 Σεπτεμβρίου 1794

Ἀρτζουχάλι τῶν προεστῶν «ἀπό Κοκόσι» (τμήματος τῆς σημερινῆς ἐπαρχίας Ἀλμυροῦ), πρός τόν Ἀλή πασά. Δηλώνουν τήν ἱκανοποίησή τους ἀπό τόν «Μαχμούτ μπιλούμπαση» καί παρακαλοῦν νά τόν «ἀφήσει ἀκόμα καί τό ἐρχομένου τό ξάμηνο». Δέν γνωρίζουμε ποιά σχέση ἔχει ὁ Ἀλή πασάς αὐτήν τήν ἐποχή μέ τήν περιοχή, ἀπό τήν ὁποία προέρχεται τό παρόν ἀρτζουχάλι· ἀργότερα δημιουργήθηκαν οἰκονομικές καί ἄλλες σχέσεις ἐξάρτησης, γιά τίς ὁποῖες ἔχουν διασωθεῖ ἀρκετές πληροφορίες στό Ἀρχεῖο (βλ. Εὐρετήριο, λ. Κοκόσι, Ἁλμυρό, Πλάτανος κ.ἄ.). Ἴσως πρόκειται γιά τόν Μαχμούτ μπουλούκμπαση πού ὑπηρετεῖ στήν περιοχή ὑπό τίς διαταγές τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ὡς ἐπόπτη τῶν δερβενίων. Αὐτή ἡ ὑπόθεση ἐνισχύεται ἀπό τή μνεία τῶν κλεφτῶν πού, ἄν κατανοοῦμε καλά τό νόημα τῆς ἐλλειπτικῆς διατύπωσης, σημαίνει: φυλάγονται (=προστατεύονται) σέ ἄλλα βιλαέτια καί κάνουν κακό στό δικό μας. Πρέπει νά διευκρινιστεῖ ὅτι στό ἔγγραφο χρησιμοποιεῖται τό ὄνομα «Κοκόσι» ὡς ὄνομα τοῦ τμήματος τοῦ βιλαετίου, στό ὁποῖο ἀνήκουν τά χωριά Πλάτανος, Σούρπη, Κοφοί «καί ἐπίλοιπα χωριά». Γιά τό Κοκόσι ὡς διοικητική περιφέρεια βλ. Ἀργ. Φιλιππίδης, *Τά περισωθέντα ἔργα*, σελ. 82-84, ὁ ὁποῖος ἀναφέρει τό χ. Πλάτανος ὡς τό καθαυτό Κοκόσι, ἐνῶ σημειώνει ὅτι στόν μουκατά τοῦ Κοκοσίου ὑπάγονται ἄλλα "ἑπτά, ὀκτώ χωρία", ἀπό τά ὁποῖα ἀναφέρει τά χωριά Κοκοτοί καί Δερμόνα. Τό ἔγγραφο μπορεῖ νά ἔχει συνταχθεῖ καί ἀποσταλεῖ στόν Ἀλή πασά μαζί μέ τό παρακάτω σχετ. α΄, τό ὁποῖο ἐπίσης ἀναφέρεται στό ἴδιο πρόσωπο (Μαχμούτ μπουλούκμπαση) καί, λίγο-πολύ, μέ τόν ἴδιο τρόπο. Πάντως, δέν φαίνεται νά προέρχεται ἀπό τό χέρι τοῦ ἴδιου γραφέα. ■

Σχετ.: α΄ [22], Σούρπη, 4 Σεπτεμβρίου 1794
β΄ [1465], [Κοκόσι], 24 Ἰουνίου, χ.ἔτ.

»Ἔνδοξώτατε, οἴψηλώτατε καί ποληχρωνειμένη μας ντοβλετλῆ πασιά ἐφέντη μας, τείν ηψυλώτει σου δουληκῶς πρώσκεινοῦμεν ειμῆς υ σκλάβει σου, ει γέροντες καί ἱ ραγιάδεις μεκρή καί μεγάλη απώ Κοκώσει, καί φιλούμε τό τείμϊών σου χέρη καί τά ήχνη τον ποδόν σου καί παρακαλού-

με τόν θεῶν, κάνομε τοά ειμέρα καί νείχτα, διά νά σεί αὐξάνει τό ντοβλέτει σου καί να σει χαρήσει ξωείν πολλήν καί να σει κάμη τό χαειρλή μοράτει τεις καρδιά σου, ός καθώς ἀγαπάς ακώμα καί καλήτερα, ἀμήν, διά να σει έχομεν καί εἰμῆς ει δούλη σου ός μέγα βωνώ νταειάνει, εις πάσα ανάγγην μας.

Με το δουληκόν μας ἐρχομέστει πρώτον νά σέ προσκεινήσομεν, κατά τό πρέπον, καί δεύτερον να σε φανερώσομεν, ανερωτάς, διά τόν Μαχμούτ μπηλούμπασει, ὅπου μας ἔστιλες· επορέψαμε καλά καί ει ορφάνεια επέρασαν ειρηνειμένα καί είσιχα· καί πάλην παρακαλούμε τειν ιψηλώτει σου ὅπου να μάς τον αφήσεις ακώμα καί το ερχομένου το ξάμηνω με τον καλών ορησμό σου. Ὁστώσου παρακαλοῦμε νά μάς τον αφήσεις, επιδή τον ἐγνορήσαμε καί ειμῆς καί όλη ει ορφάνια, ὅπου κάμη τξάχτει διά το καλώ τεις φτοχολωάς, καί σει κάμου ντοά ο φωκαράς ειμέρα καί νίχτα. Καί ἐπιδή, πασιά εφέντι μας, έχομεν τον σκοπον μας διά να βαρέσομεν το κειφάλη μας αλού καί αὐτόν τον ἐγνορήσαμεν πιστόν, εδικόν σου άνθροπον καί με τον ορησμόν σου να σταθή, καί να τον γράψης, εφέντει μας, να μάς έχη ένεια καί φήλαξη εἰς τα σπητειά μας. Ακώμα γένει βοκούφης εφέντει μας, καί απο τον τατάρη σου ὁπου εγήϊσε καί εις τα ἄλα τα βηλαέτεια πού φελάοντε [:φυλάγονται] ει κλεύτες, καί πού γένητε ετούτο το κακώ ὅπου γένιτε εις υμάς. Ταύτα καί ει χρώνι σου πολή καί καλή, απο τον θεόν, αμήν: –

1794: Τριυτής 4:

»Σκλάβη σου καί χαείρ τοατξήδι σου γέροντες, Πλατανιώτες, Σιρπειώτες καί Κοφφιώτες καί επήληπα χορήα:

πρὼσκεινούμεν

[22]

1 φ., 31x20 ◆ (864) Σούρπη, 4 Σεπτεμβρίου 1794

Ἀρτζουχάλι τοῦ Χατζη-Ἀναγνώστη, προεστοῦ ἀπό τή Σούρπη, πρός τόν Ἀλή πασά. Ἐξηγεῖ γιατί δέν συμφώνησε μέ τούς ἄλλους προεστούς (τοῦ χωριοῦ; τοῦ καζᾶ;) γιά ὑπόθεση πού δέν κατονομάζεται. Τώρα πού ὁ Μαχμούτ μπουλούκμπασης, ἄνθρωπος τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, τόν ἐνημέρωσε, συμφωνεῖ. (Βλ. τό εἰσαγωγικό σχόλιο στό σχετ. α΄, μέ τό ὁποῖο πρέπει νά διαβαστεῖ συνδυαστικά τό παρόν ἔγγραφο). ■

Σχετ.: α΄ [21], [Κοκόσι], 4 Αὐγούστου 1794
β΄ [1465], [Κοκόσι], 24 Ἰουνίου χ. ἔτ.

[Τιμιότα]τε, ὑψηλότατε καί πολοιχρονεμένε ντουβλετλῆ πασιά ἠφέντιμ, τήν ἠψηλό[τητά] σας δουληκός προσκυνῶ καί φηλό το τιμηόν σου μέστη καί τα ἤχνη τον [πο]δον σου, καί κάμο ντοβά εἴς τόν θεόν διά νά αὐξάνη τό ντουβλέτι σου [νά σέ] ἔχο καί ἐγό ο σκάβου σου ὅς μέγα βουνόν νταγιάννη. Πρῶτα μἔν νά [σέ πρ]οσκυνήσω κατα το πρέπον καί δεὔτερον σε φανερόνωμε με εμί[λησ]ε ὁ Μαχμοῦτη μπηλοῦμπασης ὁ ἄνθροπῶν σου καί μᾶς φανέροσε τό τίμιόν σας γράμμα καί ἐχάριμέν, πρότον μέν ἀπό ἀξιοδίκαμεν κάι ἐλάβαμεν τό τίμηὅν σας γράμμα, ἀπό τό ντουβλετλί πασιά ἐφέντι μας· φανερόνης ἤ ὑψιλότιτά σου εἴς τό τίμηόν σας γράμμα, πός δέν δέλισα νά σημφονήσω μέ τοῦς ἄλους προεστοῦς· ἐγῶ, πασιά ἐφέντι μου, ἀπό ἀυτά οποῦ ἐπηχηρίσθηκαν, μἤτε μέ ἐσιμβοῦλεφσαν μἤτε εἴδηση ἴχα, καί τόν γγερόν οποῦ ἤλθεν το τιμηόν σας μποερντί δέν ἀξιόθηκα να το ηδοῦ, καί με ἤλθεν πολί παράπονον οποῦ δἔν με το ἔδοσαν να το ηδοῦ. Τόρα οποῦ ἔλαβα τό τιμιόν σας γράμμα εβεβεὅθημεν απο τον Μαχμοῦτι μπηλοῦμπαση καταλεπτός τα πἄντα ὅλα, καί ἤμε σκλάβος εἴς κάθε προσταγίν καί παρακαλό, ντουβλετλί πασιά εφἔντι μου, να με ἔχεις εἴς τιν επισκεψήν σου· καί παρακαλό τήν ηψιλότιτά σου, άν εχωμε κανένα κοσοῦρι να μᾶς το κάμης ἄφου, ἐπηδί ἤμε ντουβατζίς καί σκλάβι σου με ὅλου τοῦ σπητίου μου. Ὅ θεός να σέ ποληχρονή καί το αξίομα καί η τιμήν να μήν λήπη, μόνον νά αὐξάνη εἰς τήν ηψιλότη σου. Ταῦτα καί η χρόνη σου πολί καί τιμημένη ἀπό τόν θεόν, ἀμήν.

1794 Σεπτεμβρίου 4

δοῦλος της ντουβατζις χατζί Ἀναγνῶστης απο Σιοῦρπι

[23]

1 φ., 15x20 ◆ (271α) Ἰωάννινα, 22 Σεπτεμβρίου 1794

Ὅρκος πίστης στή Γαλλική Δημοκρατία τοῦ ὑποπροξένου της στά Γιάννενα, γιατροῦ Παύλου Τοζόνι (Paul Tozoni). Τό ἔγγραφο βρίσκεται συνημμένο στό παρακάτω σχετ. β΄ γιά λόγους πού δέν γνωρίζουμε καί οὔτε μποροῦμε νά κατανοήσουμε. Δέν γνωρίζουμε τό πῶς περιῆλθε στό Ἀρχεῖο τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. ■

Σχετ.: α΄ [32], Λιβάδι (Ὀλύμπου), 3/14 Ἰουνίου 1797
β΄ [269], Ἰωάννινα, 12 Αὐγούστου 1805

Moi soussigne Paul Tozoni Vice Consul de la Republique Française à Jannina je jure d'étre sincerement attaché à la Republique, et de vouer une haine eternelle à la Royauté.

A Janina le 1er Vendemiaire L'an 3me de la Republique française une et indivisible.

Paul Tozoni

[24]

1 φ., 25x18 ◆ (1091) Τριπολιτζά, 14 Ἰουνίου 1795

Ἐπιστολή τοῦ Δημητρίου Μιχαήλ πρός ἄδηλο παραλήπτη, στήν Κωνσταντινούπολη. Μέ βάση τό περιεχόμενο τοῦ ἐγγράφου ὁ παραλήπτης θά μποροῦσε νά εἶναι κάποιος Μοραΐτης τῆς Κωνσταντινούπολης, μεγαλέμπορος πού πραγματοποιεῖ καί τραπεζικές ἐργασίες καί ὄχι ἀποκλειστικά σαράφης, καί νά συνεργάζεται, ἐν μέρει τουλάχιστον, μέ τόν ἀποστολέα καί σέ ἐμπορικές ὑποθέσεις. Ὁ Δημήτριος Παπαρρηγόπουλος ἀντιστοιχεῖ στήν περιγραφή αὐτή, κάτι ὅμως πού καμιά ρητή μαρτυρία δέν ἔρχεται νά ἐπιβεβαιώσει. Ὁ Δημήτριος Μιχαήλ ἐνημερώνει τόν παραλήπτη γιά ἐμπορικές καί ἄλλες οἰκονομικές συναλλαγές πού ἀφοροῦν καί τούς δύο ἀλλά καί γιά ζητήματα σχετικά μέ τά οἰκονομικά τοῦ πασαλικίου τοῦ Μοριᾶ. Τά περισσότερα πρόσωπα, τόσο ὀθωμανοί ὅσο καί χριστιανοί, πού ἀναφέρονται στό γράμμα εἶναι γνωστά ἀπό τή βιβλιογραφία ἀλλά καί αὐτό δέν μᾶς βοηθᾶ νά ἐξηγήσουμε τόν λόγο γιά τόν ὁποῖο τό ἔγγραφο βρέθηκε στό Ἀρχεῖο Ἀλῆ πασᾶ. Ὁ ἐπιστολογράφος παραπονεῖται ὅτι δέν ἐπαρκοῦν τά 22 γρόσια πού τοῦ «δίδουν γιά ταγίνι... ἐπειδή καί εἶναι ὅλα τά πάντα ἀκριβά», πράγμα πού ὑποδεικνύει ὅτι ἦταν μισθωτός σέ κάποια ὑπηρεσία τοῦ πασαλικίου, ἐνδεχομένως γραμματικός τοῦ Δραγομάνου τοῦ Μοριᾶ ἤ κάτι ἀνάλογο. Ἀπό τή σημείωση τοῦ παραλήπτη ἐπί τοῦ νώτου, κατά τή συνήθεια τῆς ἐποχῆς, φαίνεται ὅτι ἡ ἐπιστολή ἔφτασε στόν προορισμό της στήν Κωνσταντινούπολη, καί ἀπό ἐκεῖ πέρασε, γιά ἀδιευκρίνιστους λόγους, στό Ἀρχεῖο Ἀλῆ πασᾶ, ἀκριβέστερα στό τμῆμα πού ἔχει διασωθεῖ ὡς σήμερα. ■

Τήν εὐγενείαν της δουλικῶς προσκυνῶ· Εἰς ταῖς: 11 : τοῦ τρέχοντος μέ ἕναν τζοχαδάρη τῆς ἔγραφον εἰς πλάτος ὁμοῦ καί μίαν πόλιτζαν νά λάβῃ ἀπό κύριον Μαρκάκη Φιλιππινῷ καί συντροφίαν γρ: 2300: Τά ἄσπρα αὐτά εἶναι τά μέν πεντακόσια ἀπό δευτέρ κεχαγιασί καί χίλια ἀπό Παναγιωτάκη, τά ἑπτακόσια εἶναι τοῦ χαζναδάραγα, νά δωθοῦν τά μέν πεντακόσια τόν κύρ Βασίλη Κουγιᾶ, τά δέ διακόσια νά μείνουν αὐτοῦ, ἑξῆντα γρ. τοῦ μουχουρδάρη Ἀλῆ Χαφούζ ἐφένδη (ὅστις καί σᾶς χαιρετᾶ) νά ἐγχειρισθοῦν τόν Μόρα σελγιανετζί Σεχρί Ἠμπραήμ ἐφένδη, καί τά σαράντα νά ἀπερασθοῦν εἰς λογαριασμόν μου, τά ὁποῖα

ἄσπρα τά ἐμέτρησα ἐγώ ἐδῶ τόν κύρ Γεώργιον Ναντάκη, καί ἐπιθυμῶ ὅσον ἐν τάχει νά λάβω ἀποκρητικόν της πρός ἡσυχίαν μου. Ἐδῶ κυρίττουν τόν ἐρχομόν τοῦ Σεϊδᾶ ἀγᾶ εἰς ταῖς 2 τοῦ Παεραμίου ἔγραψε μόνος του τόν ἀφένδη μας ὅτι χωρίς ἄλλο ἔρχεται, καί μέ τόν ἐρχομόν του ἐλπίζω νά λάβουν καλήν ἔκβασιν οἱ λογαριασμοί. Ὁ Κύρ Δημητράκης Σιλίβεργος ἔστειλεν εἰς ταῖς: 11: τοῦ τρέχοντος τόν χιώτη μισέ Ἀντώνη διά νά ψωνίσῃ πρᾶγμα, ὅστις ἐβαστοῦσεν ὑπέρ τά 1300: γρ.: διότι ἐψούνισεν ὅλον μέ μετριτά καί ἐμένα γράφει ὅτι παρ(άδες) δέν ἔχει ὁποῦ νά μέ στείλῃ τήν ἐξόφλησιν, καί ἐθεωρήσαμεν λογαριασμόν μετά τοῦ χιότη, λέγωντάς μοι ἐκ στόματος ὅτι ἔδωσεν ἀκόμη: 150: γρ: τῇ μητέρα του, καί ὅτι νά ἐτράβιξεν πόλιτζαν νά λάβετε αὐτοῦ γρ: 2213: καί λέγει ὅτι νά ἔδωσεν πολιτζιάτικα ὀκτώ τό πουγγί. Δέν εἶναι ἐδώ ὁ Ἀβραμάκης ὁποῦ νά τόν ἐρωτήσω, ἐπειδή καί ἐπάγισεν διά τόν χαζνέ του εἰς Ἔγριπον. Ἔμειναν λοιπόν νά μᾶς χρεωστῇ γρ: 995: καί γερά ἄσπρα 31: Ἡ ὁμολογία τοῦ Ἀξδέρη ὁποῦ μέ γράφεις εἶναι αὐτοῦ εἰς τό σιρτάρι μέσα εἰς ἕνα παλαιόν μικρόν τευτεράκη. Παρακαλῶ νά μέ κάμετε κἀμμίαν δουλιάν, διατί ἡ Πόρτα δέν μέ ὠφελεῖ οὔτε τά ἔξοδα δέν μέ ἀρκοῦν, ἐπειδή καί μέ δίδουν διά ταγίνη γρ. 22, τά ὁποῖα δέν μέ φθάνουν μέ κἀνένα τρόπον, ἐπειδή καί εἶναι ὅλα τά πάντα ἀκριβά. Μένω δέ τῆς εὐγενείας της δοῦλος κατά πάντα καί πρόθυμος εἰς τάς προσταγάς.

1795: Ἰουνίου: 14:
Τριπολιτζά

Δημήτριος Μιχαήλ

[πλαγίως ἐπί τοῦ περιθωρίου:]
Τά 100 γρ. τά ἔλαβον ἀπό Ναντάκη καί εὑρίσκωντας θέλω τά στείλει.

[ἐπί τοῦ νώτου:]
Τριπολιτζά 14 Ἰουνίου 1795
Δημήτριος μηχαήλ
περιλαβή 25 D°
ἀποκρ. 27 D°

[25]

1 φ., 22x16 ◆ (588) Ζάκυνθος, 18 Ἰουλίου 1795

Ἐπιστολή κάποιου «Δημητρακόπλου» (χωρίς βαπτιστικό ὄνομα), πρός τόν ἐξάδελφό του Δημητράκη, χωρίς ἔνδειξη ἐπωνύμου οὔτε καί τόπου διαμονῆς. Ἀπό τό περιεχόμενο τῆς ἐπιστολῆς μπορεῖ νά ὑποτεθεῖ ὅτι πρόκειται γιά τήν Πάτρα. Ὁ ἐπιστολογράφος παρατηρεῖ ὅτι ἐφέτος προβλέπεται μεγάλη παραγωγή σταφίδας καί ἤδη ὑπάρχει δυσκολία στή διάθεσή της στό Λιβόρνο καί στήν Τεργέστη. Τόν παροτρύνει νά διαθέσει τίς ποσότητες πού ἔχει ἔστω καί μέ μικρό κέρδος. Δέν εἶναι προφανής ἡ σχέση τοῦ ἐγγράφου αὐτοῦ μέ κάποια ὑπόθεση σχετική μέ τόν Ἀλή πασά. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό: τό χειρόγραφο δέν εἶχε τόνους καί πνεύματα. ■

Ζάκινθο :18: Ἰουλήου 1795:

Τήν εὐγενήαν σου ἀξάδελφε κυρ-Διμητράκη ἀδελφικῶς τήν προσκινῶ

Μέ τό ἄλον μου σᾶς γράφο ἠς πλάτος καί μέ τό παρόν σᾶς φανερόνο ὅτη σταφίδες ἐφέτο γίνουνται πολές, ἦναι καί περσινές ἐδό ὀλήγες ἀπούλητες καί ἀπόσες ἔστηλαν ἠς Ληβόρνω καί Τριέστη ἦναι πολές ἀπούλητες καί ὅλη ἦνε σέ γνόμι καί φένεται καί ἀλήθηα ὅτη νά πουληθοῦν ὀληγότερο ἀπότη ἐπίραμε τῆς Γαστούνης, καί ἦτον καληότερο τό πρότο παξάρι ὁπούηχα καμομένο· καί ἐμένα ἡ γνόμι μου ἦναι νά πασχίσις τόσον τήν ἐδικίν μας ὁσάν καί τήν δική σας νά τήν δόσις ὅλη τόν Ἐγροποντίδον καί ἡμῖς βέβεα θέλη πάρομαι ἠς Βοστίτζα καί ἦναι καληότερι καί φτινότερι καί κάμε ὁς ὁ κίριος σᾶς φοτίσι, ὅμως ἐμένα ἡ γνόμι μου ἦναι μέ πολή λήγο διάφορο νά ποληθῆ.

Τήν κυρίαν ἀξαδέλφι μου καί κυρίαν σιμπερέρα ἀδελφικός προσκινῶ τά δέ πεδιά ὁλοψίχος ἀσπάζομαι τόν ἄρχον κυρ-σιμπέθερον καί κυρ-Σκουλή ἀδελφικός χαιρετό· τό βαμπάκη τῆς κυρα-σιμπεθέρας θέλο τό κάμι μέ τήν ἱπομονή νά τῆς τό στήλο ὅτη τόρι* ἦνε ἀκριβό· ἡ ἀξαδέλφι σας καί πεδιά ταπινῶς σᾶς προσκινοῦν, ὁμήως κάνη καί ἠς τήν κυρίαν ἀξαδέλφι τις καί πεδιά. Ταῦτα μένοντας ξανά προσκινόντας,*

ὁ δοῦλος σας καί ἀξάδελφος
Δημητρακόπλος

[πλαγίως:]

τόν ἀξάδελφον κυρ-Κοσταντῖνο καί κυρ-Γιανάκη ἀδελφικῶς ἀσπάζομαι.

[26]

1 φ., 15x11 ◆ (1479) [Βοῦνος], 1 Μαΐου 1796

Ἐξοφλητική ἀπόδειξη τῶν ἐπιτρόπων τῆς μονῆς Σταυριδίου πρός τόν Κώστα Καρνέτζη γιά ἕνα χρυσό τσεκίνι πού κατέβαλε ὡς ἐτήσιο τόκο κεφαλαίου δέκα χρυσῶν τσεκινίων, τά ὁποῖα εἶχε δανειστεῖ ἀπό τή μονή. Τά χρήματα προέρχονται ἀπό εἰδικό ἀφιέρωμα τοῦ «μακαρίτη Σπύρου Τζουβέλη». Ἡ προσωνυμία «Κιτζενίτης» γιά τον Κώστα Καρνέτζη νομίζω ὅτι ἀντιστοιχεῖ σέ τόπο καταγωγῆς. Μέ δεδομένο τίς διαλεκτικές ἰδιομορφίες τῆς περιοχῆς καί τήν κακογραφία θά μπορούσαμε νά θεωρήσουμε ὅτι ἔχουμε μιά γραφή πού παραπέμπει στό Κουτζενίτης, δηλαδή τόν καταγόμενο ἀπό τό Κούτσι (Κούτζι), χωριό πράγματι πλησιόχωρο πρός τή μονή. ■

Σχετ.: [5], [Βοῦνο], 1 Μαΐου 1793

1796, Maiou protη

Ελαβαμε από τον Κιτζενιτη κίρ Κόστα Καρνετζι τζεκινη χρισο ενα, το οπιο τό ἐλάβαμε για δεκα τζεκινιον το διάφο(ρο) του μάκαριτι Σπιρο Τζουβελιν οπού τα εχι αφη στιν Παναγια στο Στάβριδι καί λαβενομε εμις ι επίτροπι του Σταβριδιού Χριστόφορ Γκίκας πιτροπος, Ζαχο Διμ[ας], παπα-πανος πιτροπος

ξαχαρηα δημας

[27]

1 φ., 36x25 ◆ (416) [Κωνσταντινούπολη], 22 Ὀκτωβρίου 1796

Ἀρτζουχάλι τοῦ μητροπολίτη Δέρκων Μακαρίου πρός τόν Ἀλή πασά. Μετά τίς συνηθισμένες φιλοφρονήσεις, τόν πληροφορεῖ ὅτι ὁ μητροπολίτης Ἰωαννίνων πού βρίσκεται στήν Κωνσταντινούπολη, εἶναι σύμφωνος νά χειροτονήσει ἐπίσκοπο Παραμυθιᾶς «τόν ἀνεψιόν του τόν διάκον», ἀλλά ὄχι γιά δέκα πουγγιά πού προτείνει ὁ Ἀλής. Ὁ Δέρκων, ὁ ὁποῖος παρεμβαίνει ὡς μεσάζων, ἀντιπροτείνει εἴκοσι. Σ' αὐτά πρέπει νά προστεθοῦν τά «ψαλτικά» (μεταφορικῶς: τό μερίδιο) πού θα πάρει ὁ ἴδιος ὁ Ἀλής καί τό «μερτικόν» πού διεκδικεῖ ὁ Δέρκων. Ἐμμέσως ἐπικαλεῖται τή συνδρομή τοῦ συγγενῆ του «δραγομάνου», προφανῶς τοῦ Μεγάλου Δραγουμάνου, πού αὐτήν τήν ἐποχή εἶναι ὁ Κωνστ. Ἀλεξ. Ὑψηλάντης, καί τῶν Χαντζερήδων. Διευκρινίζεται ὅτι ὁ ἀποστολέας τοῦ παρόντος Δέρκων Μακάριος, εἶναι ὁ πρώην Ἄρτης, παλαιός γνώριμος τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ὅπως προκύπτει ἀπό τή φράση: «καί ἀπό αὐτήν τήν δουλειάν ἔχω νά καταλάβω πόσον φυλάγετε τό χατίρι τοῦ παλαιοῦ δοατζῆ σας [=εὐχέτη]. Στή βιβλιογραφία ἀναφέρεται ὡς «Βυζάντιος», δηλαδή Κωνσταντινουπολίτης, πράγμα πού ἀντιστοιχεῖ πρός τίς συγγενικές του σχέσεις μέ τίς οἰκογένειες Ὑψηλάντη καί Χαντζερῆ πού ἐπικαλεῖται ὁ ἴδιος. Ὁ μή κατονομαζόμενος μητροπολίτης Ἰωαννίνων

πού πρόσφατα ἔφθασε στήν Κωνσταντινούπολη καί μέ τό ἀρτζουχάλι του τόν ὑπερασπίζεται ὁ Δέρκων, εἶναι ὁ ὁμώνυμός του Μακάριος, ὁ ὁποῖος ἀργότερα, τό 1799, ἔπεσε στή δυσμένεια τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καί μέ τήν παρέμβαση τοῦ Πατριαρχείου διασώθηκε καί τοποθετήθηκε στή μητρόπολη Παλαιῶν Πατρῶν, ἐνῶ στά Ἰωάννινα τοποθετήθηκε ὁ ἀπό Εὐρίπου Ἱερόθεος. Στήν ἀρχή τοῦ ἐγγράφου γίνεται λόγος γιά τήν ἄφιξη στήν Κωνσταντινούπολη τοῦ ἐπισκόπου Λιδορικίου, γιά κάποια ὑπόθεση, γιά τήν ὁποία προφανῶς ἐνδιαφέρεται καί ὁ Ἀλή πασάς. Ὁ Δέρκων γράφει ὅτι «δέν ἄφησα νά γένῃ κανένα σιξιλτί [=θόρυβος]» καί ἀφήνει τήν ἐντύπωση ὅτι ἡ ὑπόθεση αὐτή θά ἐξομαλυνθεῖ. Ἐπίσκοπος Λιδορικίου εἶναι ὁ Διονύσιος (1793-1808), ὁ ὁποῖος φαίνεται ὅτι ἀντιμετώπισε ποικίλα προβλήματα στή διάρκεια τῆς θητείας του στό Λιδορίκι, μέ τά ὁποῖα δέν πρέπει νά εἶναι ἄσχετη ἡ παραίτησή του τό 1808 (βλ. Χ. Δ. Χαραλαμπόπουλος, *Ἐκκλησιαστικά ἔγγραφα*, σελ. 731 κ.ἑξ.)■

»Ὑψηλότατε καί πολυχρονεμένε δεβλετλή Ἀλῆ πασᾶ ἐφένδημ, τήν ὑψηλότητά σας πολλά καί ἀκριβά σᾶς προσκυνῶ καί φιλῶ τήν τιμημένην σας ποδιάν, παρακαλῶντας τόν μεγαλοδύναμον θεόν νά σᾶς χαρίζῃ ὅλα τά χαϊρλήδικα μουράτια σας. Ἔλαβον προλαβόντος τό γράμμα ὁποῦ μέ ἐγράφετε διά τόν Λιδορικίου, ὁ ὁποῖος ἦλθεν ἐδῶ εἰς τόν γέροντά του, καί δέν ἄφησα νά γένῃ κἀνένα σιξιλτί, καί κατόπι σᾶς γράφομεν γιά αὐτόν πλατύτερα. Ἔλαβον καί τό ἕτερόν σας γράμμα μέ τόν ἐρχομόν τοῦ μητροπολίτη Ἰωαννίνων, ὁ ὁποῖος καθώς ἦλθεν ὁ ζάβαλις ἔπεσεν κατάκοιτος εἰς ἀρρωστίαν, καί ἀκόμη δέν ἐσυκώθη, καί μέ ὅλον ὁποῦ ἐκινδύνευσε, τώρα ὅμως εἶναι καλίτερα· ἐκήρυξεν ὅμως εἰς ὅλην τήν πόλιν τά τζελεπιλίκιά σας καί τήν ἀγάπην ὁποῦ τόν ἔχετε, καί τό σιανέτι εἰς τόν ῥαγιάν, καί νιζάμι ὁποῦ ἐξακολουθῆτε, καί ὅλοι σᾶς ἐπαινοῦν ἀκούωντάς τα, καί καλά τό κάμεις, πασᾶ ἐφένδημ, ὁποῦ πέρνετε νάμι καί ἀγάπην ἀπό τήν πτωχολογιά. Χθές δέ πηγαινάμενος εἰς τόν μητροπολίτην Ἰωαννίνων, καί εἶδα ὁποῦ τόν γράφετε νά κάμῃ Παραμυθίας τόν ἀνεψιόν του τόν διάκον, καί νά πάρῃ μόνον δέκα πουγγεῖα ἄσπρα, καί εἰς αὐτό ἐθαύμασα, διατί νά θέλετε τήν ζημίαν του, εἰς καιρόν ὁποῦ ἐξοδεύθηκεν τώρα τόσα ἄσπρα, καί ἡ ὑψηλότη σας ἔπρεπε νά τόν βοηθήσετε, καί νά τοῦ τά εὐγάλετε ἀπό ἀλλοῦ, καί ὄχι νά ξαναζημιωθῆ τώρα πάλιν, καί νά ἀπομείνῃ χωρίς ἕνα παρά, ἀπό αὐτήν τήν δουλιά, ἐπειδή δεκαπέντε πουγγεῖα ἄσπρα διά αὐτήν τήν ἐπισκοπήν, μούτλακ δέ νά τά πάρῃ ὁ κεσισχανές, καί κοντά ὁποῦ δέν θενά ἀπολαύσῃ, δέ νά χάσῃ καί ἀπό τό πουγγί του, καί δέν πρέπει νά τό δεχθῆτε, μόνον ἀφ' οὗ πάρετε τό ψαλτικόν σας, ἄς τά κάμῃ καί τοῦ μητροπολίτου εἴκοσι, καί εἶναι πάλιν καλά διά τόν ἐπίσκοπον, ἐπειδή ἡ ἐπισκοπή αὐτή εἶναι καλιτέρα ἀπό ταῖς ἄλλαις εἰς τό ἰράτι, καί ὁ ἀποθαμμένος ἔχει καλά ἀσπρολάκια· καί νά εὐγάλετε καί ἐμένα μερτικόν, καί νά μήν ζημιώσετε καί τόν μητροπολί-

την, διατί εἶναι κρίμα ἀπό τόν θεόν, καί ἄν τόν ἀγαπᾶτε, καθώς λέτε, τώρα θέ νά τό κάμετε ἰτζρά. Εἰδέ καί εἶναι μόνον μέ λόγια συνηθισμένα ἀλάσσει, |2 *διατί ὁ μητροπολίτης δέν χαλνᾶ τόν λόγον σας διά ὅλον τόν κόσμον, καί πρέπει καί ὑψηλότης σας τώρα νά κάμετε γαϊρέτι, καί νά τόν κάμετε ἰμτάτι εἰς τά ἔξοδά του. Ἔτζη σᾶς παρακαλῶ καί ἐγώ ἄν πιάνετε τό χατήρι μου, ὁποῦ μούτλακ νά μήν ξημιώσετε ἀπό αὐτήν τήν δουλιάν τόν μητροπολίτην, καί τά εἴκοση νά τά ἀπογεμώσετε, ἄν δέν τά δίδει ὁ καλόγερος διατί ἔχει πολλά, ἀπό τό πουγγί σας ἡ ὑψηλότη σας, νά τά βάλετε, ἔτζη γίνεται ἡ τιμημένη ἡ φιλία, καί ἡ ἀγάπη ἡ σωστή. Ἤθελα νά σᾶς βάλω καί ἄλλους ριτζετζήδες ὡσάν ὁποῦ καί ὁ Δραγομάνος ὁ τωρινός εἶναι συγγενεῖς μου, καί οἱ Χατζερίδαις, καί ἄλλους πολλούς, δέν τό ἔκαμα ὅμως ἠξεύρωντας τό ταπιάτι σας, καί ἀπό αὐτήν τήν δουλιάν ἔχω νά καταλάβω πόσον φυλάγετε τό χατίρι τοῦ παλαιοῦ δοατζή σας, καί προσμένω μέ πρῶτον τήν ἀπόκρισιν σας. Ταῦτα καί οἱ χρόνοι σας πολλοί καί τιμημένοι ἀπό τόν θεόν, μέ δόξαν πολλήν καί δεβλέτι.*

1796: Ὀκτωβρίου: 22:

Τῆς ὑψηλότητός της
ὁ χαΐρ δοατζής της καί πιστός τοῦ ὀτζακιοῦ της
μητροπολίτης Δέρκων Μακάριος

[28]

1 φ., 34x22 ◆ (251) [Κωνσταντινούπολη], 25 Ὀκτωβρίου 1796

Ἀρτζουχάλι τοῦ Στέφανου Μίσου (Μίσιου) πρός τόν Ἀλή πασά. Μέ τό συνημμένο «πιτάκιον» (δέν ἔχει διασωθεῖ στό Ἀρχεῖο), τόν ἐνημερώνει «εἰς ὅλα τά ζητήματα καί προσταγάς». Σέ ὑστερόγραφο, τοῦ ζητᾶ νά ἔχει ὑπό τήν προστασία του τόν «λογοθέτη Βλαχούτζη». Πρόκειται γιά τόν πρόκριτο τῆς Ἄρτας λογοθέτη Δημήτριο Βλαχούτζη (βλ. Εὐρετήριο), μέ τόν ὁποῖο συνδέεται ὁ Στέφανος Μίσιου μέ ἐξ ἀγχιστείας συγγένεια. Ἄλλωστε, ὁ «παχάρνικος» τῆς τελευταίας παραγράφου δέν εἶναι ἄλλος ἀπό τόν Χριστόδουλο Βλαχούτζη (βλ. Δ. Σπάθης, *Ἀλεξανδροβόδας*, Εὐρετήριο), γνωστό νεοφαναριώτη, γιό (φαίνεται) τοῦ λογοθέτη τῆς Ἄρτας Δημητρίου Βλαχούτζη. ■

Σχετ.: [54], [Βουκουρέστι;], 22 Ἰανουαρίου 1800

Ὑψηλότατε καί πολυχρονεμένε δεβλετλή Ἀληπασα ἐφένδημ, τήν ὑψηλότητά σας δουλικῶς προσκυνῶ καί παρακαλῶ τόν μεγαλοδύναμον θεόν νά σᾶς χαρίζῃ ζωήν πολλήν, ὑγιείαν, καί τά χαϊρλίδικα μουράτια σας

καθώς ἀγαπᾶτε. Τό προσκυνητόν μοι γράμμα σας ἔλαβον σημειωμένον εἰς τάς 14: τοῦ ἤδη τρέχοντος μηνός, καί εἶδον ἐν αὐτῷ τά ὅσα γράφοντας μέ φανερώνετε. Ἐγώ δέν ἔλειψα καί πρό ἡμερῶν μέ δουλικόν μου πρός τήν ὑψηλότητά σας νά σᾶς γράψω καί νά σᾶς κάμω ἰφαδέ τά πάντα, καθώς καί τώρα δέν λείπω μέ τό ἐγκεκλεισμένον πιτάκη μου νά σᾶς κάμω βουκούφην εἰς ὅλα σας τά ζητήματα καί προσταγάς. Καί εἰς τό ἑξῆς σᾶς παρακαλῶ ἐφένδημ μήν λείπετε μέ κάδε εὐκαιρίαν φανερώνοντάς μου τά περί τῆς ἀκριβεστάτης μοι ἀγαθῆς ὑγιείας σας, νά μέ προστάζετε διά κάδε ὑψηλόν μουράτι σας καί ὁμούρι τοῦ ὑψηλοῦ ὀτζακιοῦ σας. Ταῦτα καί οἱ χρόνοι σας ἀπό τόν θεόν πολλώτατοι καί πανευδαιμονέστατοι.

'96: Ὀκτωβρίου: 25·

Τῆς ὑψηλότητός σας ταπεινός δοῦλος καί δοατζής
στέφανος μίσου

[προσθήκη μέ τό χέρι τοῦ Στέφανου Μίσου:]

Πολα με εχεις εφεντη μου ιποχρεομενον δια τους σηνγκενης μου οπου τους φυλατεις ηπο το σκεπο σου οτη και εμενα ωλο ρωτου τι μου εμειναν απο τους σηνγκενης μου· πλιν πολα σε παρακαλω και δια τον Λογοδετην Βλαχουτζι νάντον εχετε και αυτον ης το ηψιλον νανξαρει σας και να τον βοηδατε ης καδεν ιποδεσιν του, οτι ειναι παλαιο σπιτι διατι ηναι και του γαμπρου μου παχαρνηκου το χαηρι και ηποχρεονετε και εμενα ης οτι καμετε ης αυτον· δια αλλους μαντεδες σας γραφει ο Ισουφη εφεντης και δεν σας εννοχλω με τα ηδια.

[29]

2 φ. 34x12 ◆ (99) [Κωνσταντινούπολη], 28 Ἀπριλίου [1797]

Ἀρτζουχάλι τοῦ Στέφανου Μίσου (Μίσιου) πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀναφέρεται στίς ἐνέργειες τοῦ Ρούμελη βαλεσῆ πρός τήν Ὑψηλή Πύλη γιά νά τοῦ δοθεῖ καί τό ἀξίωμα τοῦ ἐπόπτη τῶν δερβενίων. Ἐπικαλεῖται διαμαρτυρίες καί παράπονα ἐναντίον τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, προερχόμενα ἀπό καξάδες τῆς περιοχῆς, «ἀπό τήν Λάρσαν ἕως τήν Κιόρτζα», καθώς καί διαμαρτυρία πού ἔκαμαν οἱ Ἀγραφιῶτες τῆς Πόλης πρός τήν «χατζῆ Σουλτάναν». Ὁ Ρούμελη βαλεσής ἔγραψε στήν Πύλη ὅτι τά δερβένια ἀφήνουν καθαρά κέρδη «400 πουγγία» (=διακόσιες χιλιάδες γρόσια) τόν χρόνο, ἐνῶ ὁ ἴδιος φαίνεται νά ἦταν διατεθειμένος νά καταβάλει περισσότερα ἀπό ἑκατό χιλιάδες γρόσια γιά νά τά ἀποκτήσει. Αὐτή ἡ πληροφορία μᾶς ἐπιτρέπει νά ὑποθέσουμε ὅτι

ὁ Ἀλή πασάς κατέβαλε πρός τήν Ὑψηλή Πύλη ἀρκετά λιγότερα. Ὁ Μίσιος πληροφορεῖ τόν πασά ὅτι ὁ «ὑπέρτατος ἄρχων» (ἴσως πρόκειται γιά τόν Μεγάλο Βεζίρη καί ὄχι τόν Σουλτάνο) δέν δέχτηκε τήν προσφορά τοῦ Ρούμελη βαλεσῆ καί, ἐπομένως, αὐτήν τή στιγμή δέν ὑπάρχει κίνδυνος. Σ' αὐτό τό σημεῖο ὁ ἐπιστολογράφος ἀφήνει νά ἐννοηθεῖ ὅτι συνετέλεσε καί ὁ ἴδιος, σέ συνεργασία μέ τόν καπουτζοχαντάρη τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, Χασάν ἐφέντη. Συνιστᾶ πάντως στόν Ἀλή νά εἶναι λιγότερο πιεστικός πρός τούς κατοίκους καί περισσότερο γενναιόδωρος πρός τούς ἀξιωματούχους στήν Κωνσταντινούπολη. Τό ἔγγραφο εἶναι ἀχρονολόγητο, ἀλλά ἡ παρουσία τῆς ἡμερομηνίας 28 Ἀπριλίου καί ἡ φράση «καί πάλιν σήμερον Πέμπτην», μᾶς ὁδηγοῦν κυρίως στά ἔτη 1797 καί 1804, ἀφοῦ τό περιεχόμενο ἀλλά καί τά ἱστορικά συμφραζόμενα τῆς ἐποχῆς δέν εὐνοοῦν τήν ὑπόθεση νά πρόκειται γιά τό ἔτος 1790. Ἀλλά καί ἡ δεύτερη χρονολογία (1804) πρέπει ἐπίσης νά ἀποκλειστεῖ, γιατί ἄν καί δέν γνωρίζουμε μέ ἀκρίβεια τή χρονολογία τοῦ θανάτου τοῦ Μίσιου, ἀπό ἔμμεση ἠπειρωτική μαρτυρία συμπεραίνουμε ὅτι δέν μπορεῖ νά ζοῦσε στίς 28 Ἀπριλίου 1804, ἡμερομηνία ἀποστολῆς τοῦ παρόντος ἐγγράφου. Πράγματι, σέ ἐπιστολή τῆς Σωσάνας Μίσιου Τζουκαλᾶ τῆς 6ης Μαΐου 1804 ἀπό τά Ἰωάννινα πρός τόν γαμπρό της Σταῦρο Ἰωάννου στή Βιέννη, γίνεται λόγος γιά ἐνέργειες πού ἀφοροῦν ζητήματα τῆς κληρονομιᾶς τοῦ «μακαρίτη Σπαθάρη», ὁ ὁποῖος εἶναι βέβαια ὁ Στέφανος Μίσιου (βλ. Σωκρ. Κουγέας, *Ἀρχεῖον Σταύρου Ἰωάννου*, σελ. 200-201). Βιογραφικές καί βιβλιογραφικές πληροφορίες γιά τόν Στέφανο Μίσιου ἔχει συγκεντρώσει ὁ Δημ. Σπάθης στήν ἔκδοση τῆς κωμωδίας τοῦ Γεωργίου Ν. Σούτσου, *Ἀλεξανδροβόδας*, (Εὑρετήριο)· βλ. ἀκόμη Κ. Λαζαρίδης, *Ἡ Ἱστορική οἰκογένεια Μίσιου*, σελ. 14-25 καί Γ. Παπαγεωργίου, *Ζαγόρι*, σελ. 25,29, 44-45. Τό ἔγγραφο εἶναι γραμμένο μέ τό τό χέρι γραμματικοῦ, ἀλλά ἡ ὑπογραφή τοῦ Μίσιου εἶναι αὐτόγραφη. ■

Ὑψηλότατε καί πολυχρονημένε Ἀλήπασα ἐφένδη,

Τήν ὑψηλότητά σας δουλικῶς προσκυνῶ καί παρακαλῶ τόν θεόν πάντοτε νά σᾶς χαρίζῃ ζωήν πολλήν, ὑγίειαν καί τά χαϊρλίδικα μουράτιά σας. Μέ τό δουλικόν μου γράμμα σᾶς φανερόνω ὅτι ἐπειδή καί εἶμαι χαϊρδοατζής καί πιστός σας καθώς μέ γνωρίζετε, ὁποῦ ἔχω τόν θεόν μάρτυρα ὅτι βάνω τό κεφάλι μου καί τό βουζούτι μου διά τήν ὑψηλότητά σας, διά τοῦτο πολλάκις καί πρό καιροῦ σᾶς ἔχω γράψῃ ὁποῦ νά βάλλῃς τήν κάθε δουλειάν σας εἰς νιζάμι καί νά περισυμαζώξῃς τούς ἀνθρώπους σας, διατί ὁ κόσμος εἶναι ἀπό ἄλλα δοσίματα πεζερισμένος καί ἀπό πολλά αὐθαδιάζουν μικροί καί μεγάλοι καί ὕστερα δυσκολεύονται τά πράγματα καί δέν βάζονται εἰς νιζάμι. Ἐγώ ἀπό σαδακάτι μου καί πίστιν ὁποῦ ἔχω εἰς τήν ὑψηλότητά σας πάντοτε σᾶς τά ἔγραφα καί σᾶς ἐπονοκεφάλιζα μέ τά δουλικά μου, ἀγκαλά δέν ἰξεύρω πῶς τά ἐπέρνετε τά λόγιά μου καί πῶς τά ἀγνάτιζεν ὁ γραμματικός σας. Τώρα ὅμως δέν ἰξεύρω ποία αἰτία ἐπροξένησε αὐτόν τόν μοσαβερέν ἀπό τήν Λάρσαν ἕως τήν Κιόρτζα καί κινοῦν νά ἀναγκάσουν τόν Ῥούμελη νά γυρέψῃ τά δερβένια ἐπάνω του ἀπ' ὅλα ἐκεῖνα τά μέρη δεξιά καί ξερβά καί νά ἔχῃ δευτέρι εἰς τό χέρι του ὁπό

ὅλην τήν ποσότητα ὁποῦ πέρνεις ἡ ὑψηλότης σας. |2 *Μ' ὅλον τοῦτο ὁποῦ εἶναι τά περισότερα ἰφτιράδες, ὅμως τί ὄφελος ὁποῦ προξενοῦν σύγχισιν και ξημίαν, μάλιστα καί τῶν Ἀγραφιώτων τό μουρτάρικο κάμωμα ὁποῦ ἔκαμον ὅσοι καί ἄν εὑρίσκονται ἐδώ μικροί καί μεγάλοι, ἐπῆγαν καί ἐγράφθησαν εἰς τήν χατζή Σουλτάναν καί δέν ἰξεύρω ἀπό τι ἐπαρακινήθησαν, ἀπό πάθος κακίας. Ὁ Ῥούμελης ἐβάλθηκεν μέ τό κεφάλι του εἰς τά δερβένια, λέγω καί τοῦτα, λέγω καί τῶν ἐχθρῶν γειτόνων τά παρακινήματα· ὅμως πάλιν τό μανθάνω σύγουρα ὅτι τά ζητεῖ διά λόγου του, μ' ὅλον ὁποῦ ἔκαμε βάδη καί ἑκατόν χιλι(άδες) γρόσια τόν ὑπέρτατον ἐφένδη μας καί ἔγραψε καί πολλά ὁποῦ πέρνονται ἀπό τά δερβένια 400: πουγγεῖα, χωριστά ἀπό τό πάρσιμον τῶν ἀνδρώπων καί ὁ θεός νά πολυχρονῇ τόν ὑπέρτατον ἐφένδη μας δέν ἐδέχθηκε νά πάρῃ αὐτήν τήν σοῦμαν, ἐβάσταξεν τήν παρόλαν ὁποῦ μᾶς ἔδωκεν ὅταν προτωῆλθεν, πλήν, ἐφένδημ, πρέπει καί ἡ ὑψηλότης σας σωστόν χιξμέτι, ἐπειδή ἐστάθη ὡς ἐφένδης καί εἰς τήν παρόλαν του καί ὅλα τά ἔκαμεν φιδέ. Αὐτά ὅλα σᾶς τά εἶχε γράψῃ ὁ σκλάβος σας Χασάν ἐφένδης μία καί δύω φοραῖς μέ τό νά τοῦ τά εἶχον εἰπῆ καί εἶναι βέβαιον καί ἴδε καί ἴδαμεν καί τά γραφόμενα ὁποῦ ἐστάλθησαν ἀπ' ἐκεῖ καί τόν ἐρώτησαν εἰς αὐτά* |3 *τί λέγεις καί ἀπεκρίθη ὅτι ἐγώ δέν εἶμαι μουραχάσης νά κάμω παξάρι καί ἐσεῖς δώσετε μου ἴζνι καί ὑπομονήν νά τά γράψω ὅλα τά τρεχούμενα εἰς τόν ἐφένδη μου καί ὅπως μέ προστάξῃ σᾶς λέγω. Καί πάλιν σήμερον Πέμπτη μεταῆλθον ἄλλο τακίμι ἀπό τό Μοναστῆρι καί μέ ταξίματα καί ἐλάλησαν τόν Χασάν ἐφένδη καί τοῦ τά εἶπον καί τά ἐβεβαιώθηκα καί ἐγώ καί τήν ἰδίαν ἀπόκρισιν τούς ἔδωκεν, πῶς νά τό γράψω, καί ἰδού ὁποῦ σᾶς τά γράφει καί ὁ ἴδιος καί πρόφθασε μας διατί μᾶς νταγιαντοῦν καί δέν μᾶς ἀλλάζουν μέ τόν καθ' ἕνα· ὅμως ὄχι μετχαβά καί ὅταν βλέπουν καί αὐτοί πῶς γίνονται ἡ προστα γαί τους μᾶς κοιτάζουν καί ἄλλαις δουλειαίς ὁποῦ γυρεύομεν καί δέν πρέπει παγατέλαις καί βερεσέ, ἐπειδή καί οἱ πρῶτοι καιροί ἀπέρασαν ὁποῦ μᾶς εἰχαν τά μουρατζιάτα καί ὅπως εἶναι ὁρισμός σου πρόφθασε μας.*

Τοῦ Ῥούμελη τό πάθος ὁποῦ ἔχει διά τόν Σουλεϊμάναγα Σαπέδογλου μέ τό νά τόν ἔχουν μουραχάσι καί τά θέλει ὅλα νά τά ὁρίσῃ, ἀγκαλά μ' ὅλον τοῦτο ὁποῦ δέν τόν ἔκαμε μουσαάδέ τό δοβλέτι, καί λοιπόν κοίταξε καί ἡ ὑψηλότης σας νά εὐχαριστηθῇ τό δοβλέτι καί ὄχι μέ λόγια, καί ἄν ἤθελεν νά πάρῃ ἄσπρα ἀπό τόν Ῥούμελη ἔπερνε ὑπέρ τά διακόσια πουγγεῖα καί μέ |4 *τό νά φυλάττῃ τό χατῆρι σας τό ἀπόφυγεν καί δέν γίνονται τώρα μέ ταῖς συνηθισμέναις παγατέλαις ἀλλά πρέπει δουλειά ἐπειδή καί σέ χρειάζεται ὁ ἐφένδης μας καί κοίταξε νά τόν ἔχῃς, φρόνιμος εἶσδε καί ὅ,τι στοχασθεῖτε σᾶς τά γράφει καί ὁ Χασάνης πλατύτερα. Καί προλαβό-*

ντος σᾶς ἔγραψα καί τώρα σᾶς παρακαλῶ τόν λογοθέτην Βλαχούτζην νά τόν ἔχετε ξεχωριστόν ἀπ' ὅλους καί νά ἔχῃ εἰς ταῖς ἡμέραις τήν καλητέραν τιμήν καί νά ξῇ ὁ ἐφένδης μας ἔτζι νά γίνῃ· καί οἱ χρόνοι σου ἀπό τόν θεόν πολλοί καί εὐτυχέστατοι, καθώς παρακαλῶ· τῆς ὑψηλότητός σας

ταπεινός δοατζίς καί δοῦλος
στέφανος μίσου

Ἀπριλ(ίου): 28:

[30]

1 φ., 35x24 ◆ (512) [Κωνσταντινούπολη], 1 Μαΐου 1797

Ἀρτζουχάλι τοῦ μητροπολίτη Ἐφέσου Σαμουήλ πρός τόν Ἀλή πασά. Τόν πληροφορεῖ ὅτι μέ τή μεσολάβηση τοῦ ἴδιου καί τοῦ πρώην πατριάρχη Γερασίμου διευθετήθηκε ἡ διαφορά μεταξύ τοῦ πρώην μητροπολίτη Πελαγονίας Μελετίου καί τοῦ νῦν Νεκταρίου. Ὁ τελευταῖος φαίνεται ὅτι ἱκανοποίησε κάποιες ἀπαιτήσεις τοῦ πρώην μητροπολίτη (Μελετίου), ὁ ὁποῖος ὡς ἀντάλλαγμα ἀνέλαβε τήν ὑποχρέωση νά μή διεκδικήσει στό μέλλον τήν ἴδια μητρόπολη. Οἱ συνοδικοί μητροπολίτες ὑποσχέθηκαν νά τόν τοποθετήσουν σέ κάποια ἄλλη θέση, ὅταν ἐμφανιστεῖ τέτοια εὐκαιρία. Ὁ Ἐφέσου Σαμουήλ παρακαλεῖ τόν Ἀλή πασά νά γράψει στόν «Πιτόλια βοϊβοδασή» νά φέρεται φιλικά στόν Νεκτάριο. ■

Σχετ.: [31], [Κωνσταντινούπολη], 25 Μαΐου 1797

»Ὑψηλότατε, δοβλετλῆ, καί μεγαλοπρεπέστατε πασσᾶ ἐφένδημ, τήν ὑψηλότητά σου ταπεινῶς προσκυνῶ, ἀσπαζόμενος τά ἔκλαμπρά σου κράσπεδα, καί παρακαλῶ ἀδιακόπως τόν ἅγιον θεόν νά χαρίζῃ εἰς τήν ὑψηλότητά σου ὑγείαν ἄκραν, ζωήν πολυχρόνιον, καί ἀπόλαυσιν ὅλων τῶν ἐφετῶν ἀγαθῶν.

Μετά τήν ἐρώτησιν της ἐφετοτάτης μοι ὑγίειας σου δηλοποιῶ τῇ ὑψηλότητί σου ὅτι κατά τήν ἔκλαμπρον προσταγήν σου ἐπιμελήθηκα τόσον ἐγώ ὁ ταπεινός δοατζῆς σου, ὅσον καί ὁ φίλος σου ὁ πρῴην Πατριάρχης μας Γεράσιμος, καί ἀλιβερδίσαμεν τά δίκαια ὁποῦ ἔκαμνε δαλάπι ὁ πρῴην Πελαγονίας Μελέτιος ἀπό τόν χάλια μητροπολίτην Πελαγονίας, δοῦλον σου Νεκτάριον, καί ἔγιναν ἱπρέ, δίδωντας καί γράμμα ἐξοφλητικόν μέ τούς ἰμζάδες ὅλων τῶν μητροπολιτῶν τοῦ τζεμαατιοῦ ὁ ῥηθείς Μελέτιος, ὅτι δέν ἔχει νά ζητῇ εἰς τό ἑξῆς τίποτες ἀπό τόν διάδοχον του Νεκτάριον, μήτε νά ἐλπίζῃ ἄλλην φοράν νά ξαναλάβῃ αὐτό τό μανσούπι. Ἔμεινε λοιπόν ὅλη του ἡ φροντίδα εἰς τόν κεσισχανέ, ὁποῦ

ὅταν τύχῃ κἀμμία μινασίπικη κυβέρνησις διά λόγου του, νά τόν εὐνοιασθῇ· ὅδεν καί κάθεται ἤδη ἐδῶ ἐλεύθερος, καί ἀνενόχλητος. Ὁ δέ ῥηθείς δοῦλος της Πελαγονίας Νεκτάριος ἐπανέρχεται ἤδη εἰς τά Πιτόλια πρός ἐπίσκεψιν τοῦ ἐκεῖ εὑρισκομένου Βασιλικοῦ ῥαγιᾶ. Μέ τό νά εἶναι λοιπόν αὐτός ἀσλιντάν ἐδικός μου καί ἄνθρωπος χρήσιμος, καί χαϊρχάχης, καί μάλιστα μέ τό νά εἶναι ὅλος ὁ ῥαγιᾶς τοῦ μανσουπιοῦ ἐκείνου ἄκρως εὐχαριστημένος ἀπό λόγου του, παρακαλῶ τήν ὑψηλότητά σου, καθώς καί ἄλλοτε ἔγραψα, νά τόν ἔχῃς εἰς τήν εὔνοιαν καί ναξάρι σου, καί μέ ὅλον ὁποῦ εἶναι ξέμακρα, νά τόν προστατεύῃς καί νά τόν γκιοξετίζεις καθώς καί ἄλλους πολλούς, ἔχωντάς τον ὑπό τήν σκιάν τῶν ἐκλάμπρων πτερύγων σου. Καί παρακαλῶ, πασσᾶ ἐφένδημ, νά γράψῃς ἕνα ἔκλαμπρον πουγουρουλτί σου εἰς τόν χάλια Πιτόλια βοϊβοδασῆ, φανερώνοντάς τον ὅτι ὁ μητροπολίτης Πελαγονίας Νεκτάριος εἶναι δοῦλος σου, καί ὅλος οἰκεῖος τῆς ὑψηλότητός σου, καί νά φέρεται |2 *καί αὐτός φιλικῶς εἰς τάς ὑποθέσεις του κάμνοντάς τον μουσααδέ εἰς τά τυχόντα ὁμούρια του, διά τό ὁποῖον θέλεις εὐεργετήσεις μεγάλως τόν δοῦλον σου Πελαγονίας, ὑποχρεώνωντάς τον νά εἶναι εἰς ὅλην του τήν ζωήν δοατζῆς εἰς θεόν ἀκατάπαυστος διά τήν πολυχρόνιον ζωήν σου, αὔξησιν τοῦ δεβλετιοῦ, καί τῆς εὐτυχίας σου. Παρακαλῶ νά ἔχω ἀπόκρισιν περί τούτου δι' ἐκλάμπρου περιποθήτου μοι γράμματός σου, προστάζουσά με εἰς τά δυνατά, καί ἔσομαι χρεωστικῶς προθυμοποιούμενος. Τά ἔκλαμπρα ἔτη σου εἴησαν πάμπολλα, καί πανευδαιμονέστατα.*

αψ΄ξῳ Μαΐου

Τῆς ὑμετέρας ὑψηλότητος

Προθυμότατος εἰς τάς προσταγάς
ὁ μητροπολίτης Ἐφέσου Σαμουήλ

[31]

1 φ., 35x24 ◆ (393) [Κωνσταντινούπολη], 25 Μαΐου 1797

Ἀρτζουχάλι τοῦ μητροπολίτη Πελαγονίας Νεκταρίου πρός τόν Ἀλή πασά. Τόν εὐχαριστεῖ θερμά πού δέν δέχτηκε νά βοηθήσει τόν προκάτοχό του Μελέτιο καί τόν παρακαλεῖ νά γράψει «ἕνα ἔκλαμπρον γράμμα... πρός τόν Ἀχμέταγα βοεβόδα εἰς τά Πιτόλια» γιά νά τόν προστατεύσει καί νά τόν βοηθᾶ στίς ὑποθέσεις του. Περίληψη τοῦ ἐγγράφου ἔχει δημοσιεύσει ὁ Γ. Χιονίδης, *Τά ἔγγραφα*, σελ. 223-224. ■

Σχετ.: [30], [Κωνσταντινούπολη], 1 Μαΐου 1797

Ὑψηλότατε δεβλετλοῦ, ἐναγετλοῦ, καί μεγαλοπρεπέστατε πασᾶ ἐφέντιμ χαζρετιλερί, τήν ὑψηλότητά σου δουλικῶς προσκυνῶ, καί ἀσπάζομαι ταπεινῶς τά ἴχνη τῶν ἐκλάμπρων ποδῶν σου, παρακαλῶν ἀκαταπαύστως τόν ἅγιον θεόν διά νά χαρίξῃ εἰς τήν ὑψηλότητά σου ὑγείαν ἄκραν, ζωήν πολυχρόνιον, καί ἀπόλαυσιν πάντων τῶν ἐφετῶν ἀγαθῶν καί καταθυμίων.

Ὁ δοῦλος σου, ὑψηλότατε πασᾶ ἐφέντιμ, μανθάνωντας διά τόν σελέφην μου σάπικα Πελαγονίας Μελέτιον, ὅτι ἀφ' οὗ ἔγινεν ἰτλάκι, ἦλθε καί ἔπεσεν εἰς τό σκέπος τῆς ὑψηλότητός σου, διά νά τόν ἀληβερτίσῃς πάλιν τό μανσοῦπί του, ἐφοβήθηκα ὁ δυστυχής καί κατέφυγα ἐδῶ εἰς τήν Πόλιν, νομίζωντας ὅτι θέλει βοηθηθῇ παρά τῆς ὑψηλότητός σου. Ἐλθών λοιπόν μέ φόβον καί λύπην τῆς ψυχῆς μου ἄμετρον, εὗρον παρ' ἐλπίδα μου πᾶσαν, τά ἀποκριτικά γράμματα τῆς ὑψηλότητός σου, ἐκ τῶν ὁποίων ἐκλάμπρων γραμμάτων σου, ἔγινα βουκούφης, ὅτι δέν κάμνεις σαχιπλίκι εἰς τόν σελέφην μου Μελέτιον, καί ὅτι ἄν ξανάρθῃ δέν θέλεις τόν εὐγάλει πλέον ἔμπροσθέν σου, διά τήν ὁποίαν ἄκραν εὐεργεσίαν καί ἄμετρον ἰνναγιέτι, ὁποῦ ἔδειξες εἰς ἐμέ τόν δοῦλόν σου, ἀξιώνωντάς με τόν ταπεινόν νά λογίζωμαι ἕνας τῶν ποταπῶν καί εὐτελῶν δούλων τῆς ὑψηλότητός σου, ἔκαμες πορτζλοῦ καί ὑπόχρεων, ὄχι μόνον τόν ταπεινόν σου δοατζῆ, ἀλλά καί ὅλους τούς δούλους σου πτωχούς ῥαγιάδες τοῦ μανσουπίου ἐκείνου, νά παρακαλοῦμεν νύκτα καί ἡμέραν τόν ἅγιον θεόν, διά νά χαρίξῃ ζωήν πολυχρόνιον καί ὑγιείαν ἀκροτάτην εἰς τήν ὑψηλότητά σου, διά παρηγορίαν, ἄνεσιν καί βοήθειαν τοῦ πτωχοῦ βασιλικοῦ ῥαγιᾶ ὁποῦ ὑπόκειται εἰς τό τάχτι χικμέτι τῆς ὑψηλότητός σου. Δέν εἶμαι ἱκανός, πασᾶ ἐφέντιμ, νά εὐχαριστήσω κατ' ἀξίαν τήν ὑψηλότητά σου, ἐπειδή καί ὅλον μου τό εἶναι καί τήν σύστασίν μου μετά θεόν, ἀπό τήν ὑψηλότητά σου τό ἐγνώρισα, καί εἶμαι χρεώστης καί ἕως αὐτῆς τῆς ζωῆς μου, νά εἶμαι αἰώνιος καί πιστός δοῦλος τῆς ὑψηλότητός σου, καί προθυμότατος εἰς τάς ἐκλάμπρους σου προσταγάς, καθ' ὅσον ἤθελεν περνᾷ ἀπό τό χέρι μου. Ἐπειδή δέ μέ ἔδωκες βάῤῥος ἀπό ἄκρον ἰνναγιέτι ἡ ὑψηλότης σου νά γράφω καί ἀμέσως εἰς τό ὕψος σου, ἰδού ὁποῦ παῤῥησιάζομαι μέ τό παρόν δουλικόν μου, κάμνοντας ἐδῶ τήν δουλικήν μου προσκύνησιν, καί τήν χρεωστουμένην ταπεινήν εὐχαρίστησίν μου, ἑπομένως δέ παρακαλῶ τήν ὑψηλότητά σου νά γράψῃς ἕνα ἔκλαμπρον γράμμα σου πρός τόν Ἀχμέταγα βόϊβοδα εἰς τά Πιτόλια, κάμνωντας τον βουκοῦφι, ὅτι εἰς τό ἑξῆς εἶμαι δοῦλός σου, διά νά κάμῃ μουσααδέ εἰς

τούς μαδέδες ὁποῦ μοῦ τυχαίνου, πληροφορῶντας καί τούς ἐκεῖ ἀγάδες, ὅτι εἶμαι συστημένος ἀπό τήν ὑψηλότητά σου, καί ναξερλής τοῦ ἐφένδη μου, τό ὁποῖον αὐτό εἶναι ἰφτιχάρι μου καί ἱκανόν εἰς τό νά κάμῃ τόν δοῦλον σου νά ζήσω εἰς τό ἔξῆς, χωρίς κἀνένα φόβον καί δειλίαν, διά νά γκιοξεδίζω χωρίς φεσφεσέ τόν βασιλικόν ραγιᾶ, καί νά εἶμαι δοατζῆς εἰς θεόν ἀκαταπαύστως διά τήν πολυχρόνιον ζωήν, ἀκροτάτην ὑγιείαν τῆς ὑψηλότητός σου, αὔξησιν τοῦ βεβλετιοῦ καί τῆς εὐτυχίας σου, καί νά χαρίζῃ τήν ὑψηλότητά σου εἰς τόν πολυχρονεμένον βασιλέα μας, διά νά καυχῶνται καί ἄλλοι πολλοί, περισσότερον ὅμως ἀπό ὅλους νά χαίρω καί νά παρηγοροῦμαι ἐγώ ὁ ὕστερος μέν μικρός πάντων, πιστότερος δέ καί σαδίκης δοῦλος τῆς ὑψηλότητός σου, ἧς τά ἔκλαμπρα ἔτη εἴησαν ἐκ θεοῦ πάμπολλα, ὑγιεινά, πανευφρόσυνα καί πανευδαιμονέστατα.

αψὴξῳ: Μαΐου κε^{η}:

Τῆς ὑμετέρας ὑψηλότητος
θερμότατος πρός θεόν δοατζῆς
καί ταπεινός δοῦλος
ὁ μητροπολίτης Πελαγονείας Νεκτάριος.

[32]

2 φ., 35x23 ◆ (272) Λιβάδι (Ὀλύμπου), 3/14 Ἰουνίου 1797

Ἐνθουσιώδης, ὑμνητική γιά τή Γαλλική Δημοκρατία καί τό Διευθυντήριο, ἐπιστολή τοῦ γιατροῦ Ἰωάννη Δονᾶ πρός τόν πρόξενο τῆς Γαλλίας στά Γιάννενα, γιατρό Παῦλο Τοξόνη. Στό τέλος ἀναφέρεται σέ ἕνα ποσόν 150 πιάστρων πού εἶχε ἀφήσει γι' αὐτόν στόν Κωλέττη (βλ. παρακάτω) καί σέ κάποια βίαια περιστατικά πού συνέβησαν κατά τήν ἀπουσία τοῦ Τοξόνη, τά ὁποῖα ὑποχρέωσαν τόν Δονά νά κάνει ἕνα κοπιαστικό ταξίδι ὥς ἐκεῖ πού βρίσκεται τώρα. Τό παρακάτω σχετικό τοῦ Βελῆ πασᾶ πρός τόν Ἀλή πασά διαφωτίζει τούς λόγους τῆς παρουσίας τοῦ γιατροῦ Δονᾶ στό Λιβάδι τοῦ Ὀλύμπου καί τήν ἀναφορά στό κοπιαστικό ταξίδι του. Ἀκολουθοῦσε, φαίνεται, ὡς γιατρός τόν Βελή πασά στήν ἐκστρατεία κατά τῶν Ἀλβανῶν ληστῶν Πράχο Λέβανη καί Μπέικο Βλιόρα καί ὑφίσταται τίς σχετικές ταλαιπωρίες. Ἐνδιαφέρουσα ἡ ἀδέξια ἀκόμη ἀπόδοση, στό πανώγραμμα, ἀπό τόν Δονά τῆς λέξης «Citoyen» (σημ. πολίτης) σέ «συμπολίτης». Ὁ «scalarite Coletti» τοῦ ἐγγράφου δέν εἶναι βέβαια ὁ γεννημένος τό 1787 ἤ τό 1788, Ἰωάννης Κωλέττης, ὁ ὁποῖος, τό 1797, ἦταν 9 ἤ 10 ἐτῶν. Ἀλλά καί τό «Scalarite» ὡς τόπος καταγωγῆς [Καλαρρύτες] δέν μπορεῖ νά τόν ἀφορᾶ, ἀφοῦ ἡ οἰκογένεια Κωλέττη κατάγεται ἀπό τό γειτονικό Σιράκο (Β. Πλαγιανάκου-Ἀρ. Στεργέλλης, *Ἀρχεῖο Ἰωάννη Κωλέττη*, τ. Α΄, σελ. λα΄-λη΄· Ἀρ. Στεργέλλης, *Ὁ Χρῆστος Κωλέττης*, σελ. 507-513). Πρόκειται μήπως γιά ἀνορθογραφία ἤ γιά κακογραφία ἄλλης λέξης, π.χ. scélérat:ἀλιτήριος; ■

Σχετ.: α΄ [23], Ἰωάννινα, 22 Σεπτεμβρίου 1794
β΄ [33], Λιβάδι (Ὀλύμπου), 5 Ἰουνίου 1797

Citoyen

J'espere qu'il soit verifié aujourd'hui ce que je vous ai prophetisé il y a quelque mois. Me voila votre citoyen et votre frere. Vive la verité, vive la Liberté du genre humain, et sa nation qui en est l'Auteur. Voila les jours heureux de l'age d'or que nous chantent les Poètes. Un Dieu mon frère fut celui qui a creé cette age dejà passée, et un Dieu sera pour les hommes, ce Directoire venerable et superbe de la Nation la plus humaine et la plus illuminée de la terre, qui va la reproduire et la faire éclore du milieu des débris pouris des autres ages.

Il est tems que le babil de la fausse et vil noblesse s'etouffe. C'est la raison et non pas le delire qui a des droits aujourdhui à paraitre au grand jour sans voile et sans masque: le masque dorenavant soit le partage de ces fripons les soidisans nobles, et qui ne sont que fils de la friponerie et de l'infamie. Qu'ils se cachent ces batards de la fausseté dans une nuit proffonde et sombre, et qu'ils se couvrent des tenèbres les plus épaisses. C'est là leur Royaume. Apolon, le Soleil, c'est à dire le feu du Canon les haït. Qu'est ce que c'est, ces ridicules enfans de le barbarie de la cruauté, de l'oisiveté, et de la stupide nonçalance? enfans de la nuit, qu'ils trouvent une rétraite dans les élements qui leur donnerent la vie! qu'ils se réplongent dans le néant d' où sortent leurs premiers auteurs.

Je croi qu' à cette heure vous avez reçu les 150: piastres que je vous ai laissées chez le scalarite Coletti. Je crois même que vous vous avez informé des circonstances violentes, qui venoient de votre absence, et qui m' ont engagé à faire ce long et pénible voyage: Ce m'a traversé tous mes désseins. Mais puisque les maux ne sont point quelquefois sans remède, j'espere que la Nature m'en fournira quelqu'un. Adieu mon cher Citoyen (oh qu'il est doux!) et mon frere adieu.

Aux 3/14: Juin 1797: De Livadi près du mont Olympe

Le votre Jean Donà

[ἐπί τοῦ νώτου:]
Au Citoyen Paule Toson –
Consul de France –
Τῷ συμπολίτῃ Παύλῳ Τοξόνῃ –
à Giannina –

[33]

1 φ., 31x22 ◆ (985) Λιβάδι (Ὀλύμπου), 5 Ἰουνίου 1797

Ἀρτζουχάλι τοῦ Βελῆ πασᾶ πρός τόν Ἀλή πασά. Περιφέρεται στήν περιοχή τοῦ Σέρφιτζε (Σέρβια) γιά τήν καταδίωξη τῶν «ζορμπάδων». Γράφει τώρα ἀπό τό Λιβάδι (Ὀλύμπου), ὅπου ὅμως δέν μπορεῖ νά μείνει γιά πολύ καί ἐπιθυμεῖ νά ἐπιστρέψει στήν ἕδρα του. Ἀναφέρει τά ὀνόματα τῶν Ἀλβανῶν ληστῶν Πράχο Λέβανη καί Μπέικο Βλιόρα, οἱ ὁποῖοι ὅμως δέν ἐμφανίστηκαν στήν περιοχή πού διέτρεξε. Συνεργάζεται μέ τόν «ναζίρη» (ἐπόπτη) τῶν δερβενιῶν τοῦ «Νασελίστι» (σημ. Ἐράτυρα) ἀλλά δέν φαίνεται ποιός εἶναι αὐτός ὁ ναζίρης καί ποιές εἶναι οἱ ἁρμοδιότητές του. Εἶναι ἐπόπτης τῶν δερβενιῶν τοῦ βιλαετίου μόνον ἤ κάποιας εὐρύτερης περιοχῆς; Ἐκθέτει σχέδιο δράσης ἐναντίον τοῦ Μπέικου, ὁ ὁποῖος ἐμφανίστηκε στήν περιοχή τῆς Φλώρινας. Ἄν, ὅπως φαίνεται πιθανό, ἡ πληροφορία πού περιέχεται στό παρακάτω σχετικό β΄, ἀφορᾶ τήν παρούσα ἐκστρατεία τοῦ Βελῆ πασᾶ, αὐτή δέν πρέπει νά εἶχε ὁλοκληρωθεῖ στό τέλος τοῦ Αὐγούστου καί προφανῶς τήν ὥρα πού στέλνεται τό ἔγγραφο δέν ἔχουν ἀκόμη ἐπιστρέψει στούς τόπους τους οἱ ἁρματολοί πού τόν ἀκολουθοῦσαν. Τό ἔγγραφο ἔχει ξεχωριστό ἐνδιαφέρον γιατί ἀποτυπώνει ὄψεις τῆς ἀρχικῆς φάσης διαχείρισης τῶν δερβενιῶν ἀπό τόν Ἀλή πασά, πρίν ἀπό τή μορφή πού πῆρε ἡ ὀργάνωσή τους τίς πρῶτες δύο δεκαετίες τοῦ 19ου αἰώνα ὑπό τήν σταθερή διοίκησή του. Ἀξίζει νά σημειωθεῖ ὅτι αὐτή ἡ τελική φάση ὀργάνωσης, ἀπό τίς ἀρχές τοῦ αἰώνα ὡς τήν Ἑλληνική Ἐπανάσταση, ἀποτυπώνεται στό σχετικά ὑπερτιμημένο θεματολόγιο τῆς παλαιότερης, ἀλλά καί τῆς σημερινῆς ἑλληνικῆς ἱστοριογραφίας. Περίληψη τοῦ ἐγγράφου ἔχει δημοσιεύσει ὁ Γ. Χιονίδης, *Τά ἔγγραφα*, σελ. 224. ■

Σχετ.: α΄ [32], Λιβάδι Ὀλύμπου, 3 Ἰουνίου 1797
β΄ [35], Ναύπακτος, 31 Αὐγούστου 1797

»Ἠψηλότατε καί ποληχρονεμένε πασᾶ ἐφέντη μου, τήν ὑψηλότητά σου δουλικῶς προσκυνῶ καί τό χρισό σου μέστι φιλῶ, τόν θεόν παρακαλῶ διά τό κάθε χαηρλή μουράτιον καί μέ τό δουλικόν μου σέ φανερώνω, ὅτι κατά τήν προσταγήν σου ἤλθαμεν εἰς τήν Σέρφιτζε καί διά τήν δουλιά τῶν ζομπάδων καθώς ἀκούσαμεν αφτοῦ, δέν ἤνε. Ὁ Πράχο Λέβανης ἐδόδε πουδενά δέν ἀκούετε· μοῦ ἤπαν πώς ἐγύρισεν ἀπό τό Σκραπάρι. Ὁ Μπέικο Βλιόρας ἤνε μέ ἑβδομῆντα ὀγδοῆντα νομάτους καί ὄχι ἄλους καί φέρνη γύρως κατά τό Μοναστῆρι τά βουνά καί ἐκεῖ ὁποῦ δέν ἤνε σύνορό μας, καί ἀπ' ἐδώ χόρησα τόν Ἐσάτ μπεῖν μέ τούς ἐδικούς του, του ἔδωσα καί ἐγώ ἀπό τούς ἐδικούς μου διακόσιους καί ἔγινε μέ τετρακόσιους, καί τόν ἔστειλα κατά τήν Φλόρινα καί Ὄστροβο καί ὅ,τι γένη σοῦ τά κάνω ὑφαντέν. Ἐφέντη μου, ἐγώ ὅπουθε πέρασα ἔδωσα τό χρειαξόμενον νιξάμι, ὅμως διά τήν Καστοργιά καί Χρούπιστα, ἐπειδή καί ὁ*

Ὀσμάν πέης ἔρχετε μοναχός του, τόν ἔχω κουβεντίαση καί ἐγώ μερικά λόγια στοματικά καί ὅπως ἤνε ὁρισμός σου ἔτζη ἄς γένῃ. Καί διά τό Νασελίστι ἐβγῆκεν ὁ Ναξήρης εἰς τά Γρεβενά καί ἐκουβέντιασα διά τά πάντα, καί ἄν ἔχῃς νά ἀφίκῃς τόν Ἀγιντήνην ὁποῦ ἤνε χοσνούτης καί ὁ Ναξήρης, τήν ἔχετε κάμῃ τήν ξεκοπήν καί εἰς τό αὐτό ἤνε ῥαξῆς καί ὁ Ναξήρης, καί ἐγώ ὁ σκλάβος σου σοῦ ἔχω ρητξά διά τόν Ἀγιντήνην νά τόν ἀφήκῃς, ὅτι ἤνε σαντήκης σκλάβο σου. Ἠδέ καί ἔχῃς να στίλῃς ἄλλον, ὁ Ναξήρης μέ ἤπεν ὁποῦ ἄς πάρῃ τά ἀντέτιά του. Καί διά τήν Σέρφιτζε καί Τζερτζαμπά λάβε τό δεφτέρι νά γένῃς βουκούφης, τί ἤναι τό ἀντέτι τοῦ πουλούπαση, καί ἄν ἦναι [ὁρισμός] σου νά τούς τά ἀφίκῃς ἀπάνο τους καθός τό ἤχαν, ἔχουν νά σοῦ δώκουν ὅσα σημαδέβω στό δεφτέρι, διατί ἀπήκασαν πολή ῥεχάτι ὁ φουκαράς ὁπού τό ἤχαν [ἀπά]νω τους· εἰδέ καί ἔχῃς νά τούς στίλῃς πουλουπασιάδες, ἔχουν νά πάρουν ἐκεῖνα [.....] ὁπού γράφουν στό δεφτέρι, καί ὄχι παραπάνω, ὅτι ἐκεῖνο ἤνε τό ἀντέτι. Ἐφέντη [μου], ἐγώ νά σταθῶ ἐδώ μέ ὅλο τοῦτο τό καλαμπαλίκι καί ἠχτιξᾶν δέν ἤναι καί γά [...] στήν ὀρφάνια καί σήμερα σηκόνομαι.

Τοῦ ἀγᾶ τοῦ ἔγραψα κατά τήν προ[σταγή σου] διά νά ἔλθη ἐδώ νά κουβεντιάσωμεν, καί ἐπειδή ἀφτός ἤτον πολύ ζαήφης [.....] ζαφέτ ἀγᾶ· καί μοῦ γράφη πῶς δέν ἠμπόρεσε νά ἔβγῃ καί μέ ἔκαμε καί νταβε [...] ἀπό ἐκεῖ σοῦ γράφω διά ὅλα τά χριαζούμενα ἐκείνου τοῦ τόπου. Λάβε, ἐφέντη μου,

[ἐπί τοῦ νώτου:]

καί τούτο τό γράμμα ὁποῦ μοῦ ἦλθε ἀπό τό Λέλε Κιάφα τώρα. Καί μοῦ γράφει διά τον Μπέικο ὁποῦ ἤνε κἀνά δυό ἡμέρες, ὁ Μπέικος κημήδηκε εἰς ἕνα χοργιό τῆς Φλόρινας, καί τώρα ἤνε στό Καρατάσι καί ἔχω νά στίλω καί τού Ἡσμαήλ ἀγᾶ μέ τετρακοσίους ἀπό τά Βοδενά, καί ὁ Ἐσάτ μπέης μέ ἄλους τετρακοσίους ἀπό τό ἄλλο μέρος· καί ἐγώ ἔχω νά σταθῶ στήν μέση καί ὅπως νά κάμῃ ἠχτιξᾶ νά κάμω, ὅτι ἄν δέν δοθῇ κἀνένα νιξάμι τούτων τῶν ζορμπάδων νά σκροπίσουν, οὔτε εἰς τήν Λάρισα ἠμπορῶ νά πάνω, οὔτε ἄλλο νιξάμι νά δοθῇ καί ἀπέδω δέν ἔχω νά σαλέψω, ἕως ὁποῦ μέ τόν ντουᾶν σου ἠνσαλάχ νά ἔβρουν τόν γκεζέ τους καί ἡ χρόνη σου πολλή.

1797: Θεριστής 5: Λειβάδι:

σκλάβο σο
βελης
(τ.σ.τ.)

[34]

1 φ., 48x17 ◆ (442) [Κωνσταντινούπολη], 20 Ἰουλίου 1797

Ἀρτζουχάλι τῶν Ἀναγνώστη Καραγιάννη καί Νικολάκη Καραγιάννη πρός τόν Ἀλή πασά, σχετικό μέ τίς διενέξεις προκρίτων τοῦ καζᾶ Καρπενησίου. Ἀναφέρουν ὅτι ἔκαμαν ἐνέργειες, ὥστε, κατά τίς ὑποδείξεις του, ὅλοι οἱ ἀπόδημοι Καρπενησιῶτες πού ἐργάζονται στήν Κωνσταντινούπολη νά ἐκλέξουν ὡς θεκίλη τόν Δημητράκη Παλαιόπουλο καί νά ἐπικυρώσουν τήν πράξη αὐτή μέ χοτζέτι. Στήν ἐνέργεια αὐτή ἀντιτάχθηκαν οἱ Γιάννος Τζάτζος καί Κατζίκας, χωρίς ὅμως ἐπιτυχία. Ἀπό τό περιεχόμενο συμπεραίνουμε ὅτι τό ἔγγραφο συντάχθηκε στήν Κωνσταντινούπολη. Στό πρωτότυπο ἡ χρονολογία τουρκιστί. Τό ἔγγραφο ἔχει ἤδη ἐκδοθεῖ ἀπό τό πρωτότυπο, ἀλλά προχείρως καί μέ λαθεμένη τή χρονολογία (1796) (βλ. Ἑλ. Γιαννακοπούλου, *Οἰκονομική*, σελ. 276). Μνεία τοῦ ἐγγράφου κάνει καί ὁ Μ. Γκιόλιας, *Εὐρυτανία*, σελ. 106. ■

»Ὑψιλότατε ντοβλετλή, μεραχμετλή, Ἀλιπασιά ἐφέντη μας, τήν ὑψότητά σου σκλαβικῶς προσκυνοῦμεν καί τά ἤχη τόν ποδόν σου κατάφιλοῦμεν, τόν μεγαλοδήναμον θεόν περικαλοῦμεν νά σοῦ δώση πολήν ζοήν καί τήμιμένην καί νά σοῦ χαρίση τούς πασιά ζαντέδε σου, ἀμήν.*

Μέ τό σκλαβικῶν μας ἀρτζοχάλη πρῶτα εἰς προσκύνισιν καί μέ τό δεύτερον φανερώνωμεν τοῦ ἀφεντός τά ὅσα μᾶς ἀκολούθησαν ἐδῶ μέ τό νά παρακινίσαμεν τόν καθε ἕναν νά γένει τό θεκελη μέ χοντζέτη ἀπάνου εἰς τόν σκλάβον σου τόν Δημητράκη Παλιόπλου καί ἔγινεν καί μέ τό νά ἔγραφεν, ἀφέντη μας, εἰς τό ὑψιλόν του μπουγιορτή νά ἔχωμεν τό ἕνα μας μέ τό χαϊρ ντοβατζί σου Στέργιο νά ἤμαστεν εἰς κάθε χαϊρλήν δούλευσην τοῦ ἀφεντός μας, καί ἤμαστεν παντοτηνή χαῆρτόβατζήδες τοῦ ἀφεντός μας, ὅμως ἡ Καρπεντισιότες Γιάνος Τζάτζος καί ὁ Κατζικας ἔδοσαν ἀρτζοχάλη εἰς το ντοβλέτη καί ἔκανα νταβᾶ ἀπό ἐμᾶς καί ἔγινεν χαβιλέ εἰς τό Μοσταφαμπεγη καί ἐπήρα εἴδησιν καί ἐπήγαμεν καί ἐκρίθηκαμεν καί θέλοντας ὁ θεός καί μέ τό κουβέτη τῆς ὑψηλότη σου δέν ἐμπόρεσαν νά κάμουν τίποτας, καί ὁ Γιάνος Τζάτζος ἔφιγεν χορίς τόν λόγον τοῦ Ἠσοῦφη ἐφέντη καί ὁ Κατζίκας ἔρχετε κάτου καί ὁ σκοπός του νά πάγη εἰς τήν Λιβαδειά καί ἔμαθαμεν ὅτη ἔχει νά πάρι καί ἠλάμη καί ἀπό Καρπενισι καί ἀπό Λάρισα, καί αὐτινον τά καμόματα θέλει σοῦ τα φανερώση ὁ (χ)αήρντοβατζής ὁ Ἠσοῦφη ἐφέντης εἰς πλάτος, καί παρακαλοῦμεν τόν ἀφέντη μας νά μᾶς ἔχεις εἰς τό παραμικρόν δευτέρη σου, πρῶτα ἔχωμεν τόν θεόν καί δεύτερος τόν ἀφέντη μας, ταῦτα καί ἡ χρόνη τῆς ὑψιλότη σου πολή καί τιμημένη ἀπό τόν θεόν, ἀμήν, ἀμήν.

σκλάβος ἀναγνω(στη)ς καραγιάννης
σκλαβος νικολακη καραγιανη

ἔτι [1797], Ἰούλιος [20]

[35]

1 φ., 29x20 ◆ (1456) Ναύπακτος, 31 Σεπτεμβρίου 1797

Γράμμα τοῦ Ντέμτζε Ἀσλάνη πρός τόν Μεχμέτ ἐφέντη, προφανῶς τόν Guerini, στά Γιάννενα. Γνωρίζει ὅτι ὁ Ἀλή πασάς δέν βρίσκεται στά Γιάννενα καί ἀπευθύνεται σ' αὐτόν γιά νά τοῦ κοινοποιήσει τήν πληροφορία ὅτι "ἔρχεται στόν Ἔπαχτο", ὡς νέος πασάς, ὁ μουσελίμης πού ἦταν τή χρονιά αὐτή στήν Πελοπόννησο. Ἀπό τό περιεχόμενο τοῦ ἐγγράφου προκύπτει ὅτι ὁ Ντέμτζε Ἀσλάνης εἶναι μπουλούκμπασης τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στήν ὑπηρεσία φύλαξης τῶν δερβενίων, ὁ ὁποῖος, ὅμως, κατά τήν ἀπουσία τοῦ πασᾶ ἀπό τή Ναύπακτο εἶχε ἐγκατασταθεῖ, προφανῶς παρανόμως, στό φρούριο. Ἐκφράζει ἀνησυχίες μήπως ὁ ἀναφερόμενος πασάς σέ συνεργασία μέ τόν φίλο του, βοεδόδα τῆς Παλαιᾶς Πάτρας Ἀχμέτ ἀγά, περάσουν στρατιωτική δύναμη Τσάμηδων στήν Ναύπακτο καί αὐτόν τόν ὑποχρεώσουν νά ἐγκαταλείψει τό φρούριο (:«ἔβγα ἔξω, φύλαξε τό βιλαέτι»). Ξεχωριστό ἐνδιαφέρον παρουσιάζει καί μία φράση τοῦ ἐπιστολογράφου πού ἀναφέρεται σέ Ἕλληνες ἁρματολούς: «ὁ Μουσταφάγας ἔχει κα(μ)πόσους ἀνδρώπους, τἄλλα ντερβένια Τούρκους καί Ρωμαίους, τούς ἐπῆρε ὁ Βελῆ πασάς κάτω», πού, ἄν τήν καταλαβαίνουμε σωστά, ἀναφέρεται στήν ἐκστρατεία τοῦ Βελῆ πασᾶ κατά τῶν Ἀλβανῶν ληστῶν Πράχο Λέβανη καί Μπέικο Βλιόρα (βλ. παρακάτω σχετικό), ὅπου ὁ Βελής εἶχε πάρει μαζί του «Τούρκους καί Ρωμαίους» ἀπό τά ἄλλα δερβένια. Ζητᾶ ὁδηγίες γιά τή στάση πού πρέπει νά τηρήσει ἀπέναντι στό νέο πασά. Ὁ ἀναφερόμενος στό τέλος τοῦ ἐγγράφου Τζαφέρ πασάς εἶναι ἀσφαλῶς ὁ ἀδελφός τοῦ Ἰμπραχήμ πασᾶ τοῦ Μπερατιοῦ, διοικητής τῆς Αὐλώνας (βλ. καί σημείωμά μας στό ἔγγραφο ἀρ. [116], τά «ἀνακατώματα» τοῦ ὁποίου ἔχουν φθάσει ὥς τή Ναύπακτο. Ἀσφαλῶς πρόκειται γιά συγκρούσεις μέ τόν ἴδιο τόν Ἀλή πασά, οἱ ὁποῖες δέν πρέπει νά εἶναι ἄσχετες μέ τήν ἀπουσία του ἀπό τά Γιάννενα. ■

Σχετ.: [33], Λιβάδι (Ὀλύμπου), 5 Ἰουνίου 1797

Εἰς τήν ἀφεντιά σου τιμημένε μου, Μεχμέτ ἐφέντη, τιμητικῶς ἀκριβῶς σέ χαιρετῶ καί τό τιμημένό σου χέρι φιλῶ, τόν θεόν παρακαλῶ γιά τό κάθε τιμημένο χαϊρλί μουράτι σου, ἀμήν. Καί μέ τόν ταπεινόν μου γράμμα σοῦ φανερώνω θέλει τὅμαθες, ἐδῶ στόν Ἔπαχτο ἔρχεται πασιάς καινούγιος ἐκεῖνος ὁ μουσελήμης πού γεῖτανε φέτο στή Μόρια, τοῦ δώσανε δύγιο τούγια, τὅκαμαν πασιά καί τό Ἔπαχτο μασούπι καί τοῦτες τές ἡμέρες ἔρχεται κι ὁποῖος γεῖναι φίλος μέ τόν Ἀχμέταγα βογιβόντα τῆς Παλιᾶς Πάτριας· κι ὁ Ἀχμέταγας ἔχει μάσει τούς Τζάμηδες πέρα στήν Πάτρα καί σκιάζουμαι νά μήν δουλέψει καμιά διαβολιά μέ τόν πασιά καί τούς περάσουν δῶδε· κι ἐγώ ὅσο δέν ἦταν πασάς ἐδῶ ἔκαμα πώς ἔκαμα· τώρα πού ἔρχεται ὁ πασιάς, ὅπως νά γεῖπεῖ αὐτός θελα γίνει κι ἄν μοῦ γεῖπεῖ τί γεῖναι γή δουλειά στόν κάστρο, ἔβγα ὄξω, φύλαξε τό βιλαέτι

ἀλλιῶς δέν πορῶ νά κάμω κι ἀπό τήν ἄλλη μεριά νά θελήσει νά φέρει τούς Τζάμηδες καί τό Κάρελι δικό τους γεἶναι κι οὖλες οἱ δουλειές στό χέρι τους, ὅ,τι θέλουν κάνουν κι ἐγώ νά κάμω κἄνα χερικιέτι ἀπό τά τώρα σκιάζουμαι νά μήν ἔρχεται βάρος καί τοῦ ἀφεντός μας καί νά κάμω ὅπως νά μοῦ γεἶπεῖ ὁ πασιάς· σκιάζουμαι νά μήν μοῦ κάμουν καμιά διαβολιά· τώρα δέν ξέρω [πλαγίως:] *τί νά κάμω ὡστόσο με τα νά ξέρω ὁπού δέν εἶναι ὁ πασιά ἐφέντης μας στά Γιάννινα γιά ὁπού στά φανερώνω τῆς ἀφεντιᾶ σου κι ἄν εἶναι ἰφτιξάς φανέρωστο καί τοῦ ἀφέντη μας καί νἄχω τήν τιμία σου ἀπόκριση καί νά μοῦ φανερώσεις πῶς νά τόν 'πιχειριστῶ τή κάθε δουλειά κι ἐγώ μέ τόν ταγιφά μου κι ὁ Μουσταφάγας ἔχει καπόσους ἀθρώπους, τ' ἄλλα ντερβένια Τούρκους καί Ρουμαίους τούς ἐπῆρε ὁ Βελήπασιας κάτω κι ἀγκούοντας ὁ κόσμος τά ἀνακατώματα τοῦ Τζαφέρ πασιᾶ γεἶναι σ' ἕνα πούγιο, κι ἰνσαλλά τίποτα δέν κάνουν τοῦτοι· οἱ ἀφεντάδες μας οὖλα τά μουράτιά τους τά πιτίζει ὁ θεός.*

Ταῦτα κι οἱ χρόνοι σου πολλοί καί τιμημένοι.

1797 Τρυγητίου: 31: ἀπό Ἔπαχτο·

τουατζή σου Ντέμτζε 'Ασλάνης (τ.σ.τ)

[36]

2 φ., 15x11 ◆ (1087) Ἰωάννινα, 24 Ἰανουαρίου [1798]

Τεσκερές τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πρός τόν Γιώργη Μαρίνογλου νά «μετρήσει» 3.000 γρόσια στόν σιλιχτάρη του. Ἡ ἔκφραση «ἀπό τό ἀλατζάκι μου», δείχνει ὅτι πρόκειται γιά γρόσια ἀπό τή φορολογία τοῦ Ζαγοριοῦ, τοῦ ὁποίου ὁ Γεώργιος Μαρίνογλου ἦταν γενικός προεστός. Ἐπειδή ὁ Μαρίνογλου ὑπηρέτησε στό ἀξίωμα αὐτό κατά τά ἔτη 1797-1799 (βλ. Γ. Παπαγεωργίου, *Ζαγόρι*, σελ. 221 κ.ἀ.), τό ἔγγραφο πρέπει μέ βεβαιότητα νά τοποθετηθεῖ σ' αὐτήν τήν περίοδο καί ἰδιαίτερα στό ἔτος 1798, γιά τό ὁποῖο ὑπάρχουν συναφῆ ἔγγραφα (βλ. Εὐρετήριο) καί μάλιστα τό παρακάτω χρονολογημένο σχετικό, τό ὁποῖο μάλιστα εἶναι σχεδόν πανομοιότυπο. Ὁ «σιλιχτάρης» τοῦ ἐγγράφου πρέπει νά εἶναι ὁ «σιλιχτάρ Χουσεῖν Ἰσά Μπότας», τόν ὁποῖο συναντᾶμε συχνά στό Ἀρχεῖο ἀλλά καί στή βιβλιογραφία. Ὁ Ἰσά Μπότας / Μπόδας ἐμφανίζεται στό Ἀρχεῖο γιά πρώτη φορά ἐπωνύμως τό ἔτος 1800 (βλ. Εὐρετήριο) καί τήν ἴδια περίοδο στή βιβλιογράφια ὡς στρατιωτικός ἀρχηγός στίς ἐπιδετικές ἐνέργειες τοῦ Ἀλῆ κατά τοῦ Σουλίου (βλ. Σπ. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*, σελ. 142-145, 148-160 καί Β. Ψιμούλη, *Σούλι*, σελ. 411, 428-429). Ἐπειδή δέν φαίνεται νά εἶχε ὁ Ἀλή πασάς ἄλλον σιλιχτάρη πρίν ἀπό τό 1800, ὑποδέτουμε ὅτι αὐτός εἶναι καί ὁ σιλιχτάρης τοῦ παρόντος ἐγγράφου. ■

Σχετ.: [38], Ἰωάννινα, 6 Φεβρουαρίου 1798

(μονογραφή Ἀλῆ πασᾶ)

Ντουατζῆ μου κύρ Γεώργη Μαρίνογλου ἀπό τό ἀλατζάκι μου νά φέρῃς νά μετρήσῃς τοῦ σηλή χτάρη μου γρόσια 3000: ἤγουν τρῆς χιλιάδες γρόσια εὐθύς ὁποῦ λάβῃς τό παρόν μου χωρίς ὥρας σούρδησμα ὅτι εἶναι ἠχτιξᾶς χωρίς ἄλο: –

Ἰωάν(νινα)
Ἰανουαρ(ί)ου:
24

[37]

2 φ., 16x113 ♦ (695) Ἰωάννινα, 3 Φεβρουαρίου 1798

Τεσκερές τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πρός τούς Μέρκο Τζοπάνη καί Μουρταζά τερβίς Ἰτρίζη. Τούς προσλαμβάνει «μέ εἴκοσι μεβτζούτηδες» (=βοηθούς ἔμμισθους), «νά φυλάξουν μέ ἀνοιχτοματιάν». Ἀπό τό ἴδιο ἔγγραφο δέν προκύπτει μέ ἀσφάλεια γιά ποιό εἶδος φύλαξης προσλαμβάνονται οἱ δύο ἐπικεφαλῆς μέ τούς εἴκοσι ἐμμίσθους βοηθούς τους. Ἡ παρουσία τοῦ Μέρκο Τζοπάνη θά ἐπέτρεπε τήν ὑπόθεση ὅτι πρόκειται γιά ἀρχιποιμένες (:"σκουτέρηδες") μέ τούς βοηθούς τους. Στήν ἴδια σκέψη ὁδηγεῖ καί ἡ φράση «νά φυλάξουν μέ ἀνοιχτοματιάν». Ὡστόσο, ὁ ἐντοπισμός τοῦ χώρου εὐθύνης τους στούς Βαγαλιάτες καί ὁ μᾶλλον ὑπερβολικός ἀριθμός τῶν εἴκοσι «μεβτζούτηδων» γιά ποιμενική ὑπηρεσία καί μάλιστα σέ μιάν ἐποχή πού ὁ Ἀλή πασάς εἶναι ξήτημα ἄν διέθετε μεγάλο ἀριθμό ἰδιόκτητων κοπαδιῶν, μᾶς ὁδηγεῖ στήν ἰδέα ὅτι μπορεῖ νά πρόκειται γιά κάποιου ἄλλου εἴδους στράτευση στήν ὑπηρεσία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ἕνα εἶδος "ἀρματολικῆς" φρουρᾶς σέ μιά περιοχή πού δέν εἶναι γνωστή γιά τήν ὀργάνωση ἀρματολικιῶν τοῦ γνωστοῦ "ρουμελιώτικου" τύπου. Πρός τήν ὑπόθεση αὐτή συνηγορεῖ καί ἡ καταληκτήρια φράση τοῦ ἐγγράφου: «νά μοῦ βρεθοῦν ἐκεῖ σέ πᾶσα χρόνο καί σέ κάθε φύλαξιν». ■

Ἐγώ ὁ Ἀλῆ πασιᾶς δήδω τόν τεσκερέν μου τοῦ Μέρκο τζοπάνη καί τοῦ Μουρταξᾶ τερβής Ἰτρίζη διά νά καθίσουν στούς Βαγαλιάτες μέ εἴκοσι μεβτζούτηδες νά φυλάξουν μέ ἀνηχτοματηάν. Καί ἔχω νά τούς δώσω εἴκοση χάρτζια πρός γρόσια = ὀχτό τό νεφέρη, ταῆνι καί ὁ λοφές καί νά μοῦ βρεθοῦν ἐκεῖ σέ πᾶσα χρείαν καί σέ κάθε φύλαξιν.

1798: Ἰωάννινα (τ.σ. Ἀλῆ πασᾶ)
Φλεβαρίου 3:

[ἐπί τοῦ νώτου:]

Ἐπῆραν στό χέρη γρόσια ἑκατόν πενήντα, λέγω 150

[μέ ἄλλο χέρι:]

τοῦ Μερκο	*75:*
ἀπό Μέτζη	*250*
διά τόν χουσμέκ(ιάρη)	*12*
	337:

Μουρταξά Ἰτρίζη	*75*
ἀπό Μέτζη	*250*
διά τόν χουσμεκ(ιάρη)	*12*
	337

[38]

2 φ., 22x17 ♦ (1149) Ἰωάννινα, 6 Φεβρουαρίου 1798

Μπουγιουρντί τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πρός τόν Γεώργη Μαρίνογλου (προεστό Ζαγοριοῦ). Ἀφορᾶ τήν καταβολή 1192 γροσίων, ὀφειλομένων τοῦ ἔτους (χίλια) διακόσια δώδεκα (=1797) γιά τόν φόρο «ραξίτι χαξιριέν» τοῦ Ρούμελη βαλεσῆ πού ἀναλογεῖ στά Ζαγοροχώρια. ■

Σχετ.: α΄ [39], Καλαρρύτες, 23 Φεβρουαρίου 1798
β΄ [42], Ἰωάννινα, 27 Ἰουλίου 1798
γ΄ [43], Ἰωάννινα, 5 Αὐγούστου 1798

Τουατζῆ μου κύρ Γεώργη Μαρίνογλου δόσε τῷ παρόντι χίλια ἑκατόν ἐννεννῆντα δύο γρ(όσια) διά τό διακόσια δώδεκα σιανέ ραξίτι χαξηριέν Ρούμελη ἀφενδός μας, καί ἑκατόν τριάντα γρόσια νά τοῦ δόσης διά μπουμπασιριέν τοῦ ἀνθρώπου του καί ἔστω τό παρόν εἰς λογαριασμόν.

(τ.σ. Ἀλῆ πασᾶ)

[λέξη δυσανάγνωστη:] 98

Ἰωάννινα, Φεβρ(ου)αρίου 6:

[ἐπί τοῦ νώτου στά τουρκικά:]

Yorgi Marino

[39]

1 φ., 22x15 ◆ (1163) Καλαρρύτες, 23 Φεβρουαρίου 1798

Μπουγιουρντί τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πρός τόν Γεώργιο Μαρίνογλου, προεστό τοῦ Ζαγοριοῦ, «νά μετρήσει τοῦ σαράφη... Νταβῆ» 15.000 γρόσια, προκαταβολή ἀπό τίς φορολογικές ὑποχρεώσεις τοῦ Ζαγοριοῦ. Χωρίς ὑπογραφή, ἀλλά μέ τή σφραγίδα τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, τό ἔγγραφο φέρει ὡς τόπο ἔκδοσης τό Καλιάρι (Καλάρι), πρωτογενή ὀνομασία τῶν Καλαρρυτῶν, ὅπου προφανῶς βρισκόταν ὁ Ἀλή πασάς σέ κάποια ἀπό τίς ἐκτός Ἰωαννίνων ἐξορμήσεις του. Ἄς σημειωθεῖ ὅτι αὐτήν τήν ἐποχή ἤ λίγο ἀργότερα, τοποθετεῖται ἡ συμμετοχή του στήν ἐκστρατεία κατά τοῦ Πασβάνογλου ἀφοῦ, κατά τίς γαλλικές πηγές (βλ. A. Boppe, *L'Albanie*, σελ. 15), ὁ Ἀλή πασάς σέ ἔγγραφο τῆς 7ης Ἰουλίου 1798 φέρεται νά ἀπουσιάζει ἀπό τά Γιάννενα ἤδη ἐπί τέσσερις μῆνες. Ἀκολουθεῖ αὐτόγραφο σημείωμα τοῦ Γιαννιώτη σαράφη Νταβῆ (Δαβίδ, ὑπογράφει: "Ταβίς"), ἀπό τό ὁποῖο ὅμως προκύπτει ὅτι τό ποσόν αὐτό χρησιμοποιήθηκε γιά στρατιωτικούς μισθούς ἀπό τόν Μέτζε Μπόνο στό Δέλβινο. Θά ἦταν ἐνδιαφέρον νά γνωρίζουμε ἄν πρόκειται γιά μισθοδοσία ἐνόπλων πού παίρνουν μέρος σέ τυπικές συγκρούσεις στό Δέλβινο ἤ γιά στρατολογία ἐν ὄψει τῆς ἐκστρατείας κατά τοῦ Πασβάνογλου. Πάντως, συγκρούσεις στό Δέλβινο μεταξύ δυνάμεων τοῦ Μουσταφᾶ πασᾶ καί τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ἀναφέρονται στή ρωσική διπλωματική ἀλληλογραφία γιά τούς τελευταίους μῆνες τοῦ 1797 καί τούς πρώτους τοῦ 1798 (βλ. Γκρ. Ἄρς, *Ἀλβανία - Ἤπειρος*, σελ. 206). Ἡ παρουσία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στούς Καλαρρύτες στά τέλη Φεβρουαρίου 1798 γεννᾶ ἕνα συμπληρωματικό ἐρώτημα: βρέθηκε δηλαδή ἐκεῖ γιά λόγους ἐσωτερικῆς διοίκησης τοῦ πασαλικίου του, ἤ, ἔστω, τοῦ συστήματος τῶν δερβενίων, ἤ ἐστάθμευσε στούς Καλαρρύτες στόν δρόμο του πρός τό Βιδίνι, στήν ἐκστρατεία κατά τοῦ Πασβάνογλου. Σέ ἀνάλογες περιπτώσεις ταξιδιῶν, ἐκστρατειῶν κ.λπ. γνωρίζουμε ὅτι ὁ Ἀλής ἐξακολουθοῦσε νά ἀσχολεῖται καί νά ρυθμίζει παντοειδεῖς ὑποδέσεις του. Πρέπει νά σημειωθεῖ ἀκόμη ὅτι τό δρομολόγιο Γιάννενα-Καλαρρύτες-Θεσσαλία εἶναι μιά λογική ἐπιλογή σέ μιά στιγμή μάλιστα τοῦ χειμώνα πού τό ἀναγκαστικό πέρασμα ἀπό ἄλλες ὀρεινές διαβάσεις μπορεῖ νά ἦταν περισσότερο δύσκολο. Γιά τόν δρόμο Γιάννενα-Καλαρρύτες-Θεσσαλία βλ. Γ. Μακρής-Στ. Παπαγεωργίου, *Τό χερσαῖο δίκτυο*, σελ. 195-214. Τό ἔγγραφο ἔχει τό χαρακτηριστικό σχίσιμο πού συναντᾶμε στά χρεωστικά ὁμόλογα πού ἔχουν ἐξοφληθεῖ. ■

Σχετ.: α΄ [38], Ἰωάννινα, 6 Φεβρουαρίου 1798
β΄ [42], Ἰωάννινα, 27 Ἰουλίου 1798
γ΄ [43], Ἰωάννινα, 5 Αὐγούστου 1798

»Ἐδικέ μου Μαρίνογλου, βλέποντας τό παρόν μου νά μετρήσης τοῦ σαράφη μου Νταβῆ ἀπό τό ἀρχόμενον τεφτέρι τοῦ Ζαγοριοῦ 15.000: γρόσια, ἤτη δεκαπέντε χιλιάδες γρόσια, καί μήν τά ἐμποδήσεις οὔτε ὥρα καί κράτη τό παρόν μου διά λογαριασμόν σου καί ὄχι ἄλο.

(τ.σ. Ἀλῆ πασᾶ)

1798 Φευρουα(ρίου): 23
Καλιάρη

|2
[ἐπί τοῦ νώτου:]

Τα οπια κατα την προσταγη του αφεντος μας τα ελ(α)βα και εδοδικαν του Μετζε Πονου στο Τελβινο για ολφεδες. ταβις

[40]

1 φ., 37x27 ♦ (191) χ.τ., 4 Μαΐου 1798

Ἀρτζουχάλι τοῦ «Γησόφη» [:'Ισούφ ἀγᾶ (Ἀράπη)] πρός τόν Ἀλή πασά. Χρονολογημένο, ἀλλά χωρίς ἔνδειξη τόπου ἀποστολῆς. Ἀπό τά συμφραζόμενα φαίνεται νά βρίσκεται κάπου μεταξύ Θεσσαλονίκης, Τρικάλων καί Περλεπέ, ἐπικεφαλῆς δύναμης πού καταδιώκει κλέφτες. Ἔλαβε ἕνα μπουγιουρντί τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καί τό ἔστειλε σέ αὐτούς, στούς ὁποίους ἀπευθύνεται, μέ τήν ἐντολή νά εἶναι ἕτοιμοι (:«νά χαξερστήσο(υ)νε») τήν ἡμέρα πού διατάσσονται καί νά βρίσκονται ἐκεῖ ὅπου ὁρίζονται. Πρόκειται βέβαια γιά τήν προετοιμασία κάποιας στρατιωτικῆς ἐπιχείρησης, ἴσως τῆς ἐκστρατείας κατά τοῦ Πασβάνογλου, ἄν συνέπιπταν οἱ ἡμερομηνίες. Ἀναφέρει ὅτι «κάμποσοι κλέφτες... ἐτραβή(χ)θηκαν στόν Μερίχοβα τῆς Περλεπέ(ς)». Στήν πρόταση τοῦ Ἀλῆ νά ἀφήσει κάποιον ἀντικαταστάτη καί νά ἐπιστρέψει, προφανῶς στά Γιάννενα, ἀναφέρει τήν παρουσία κάποιων μικροόμάδων (:«κο(υ)τζομπο(υ)λο(ύ)κια») στήν περιοχή καί ἀντιπροτείνει τήν παραμονή του καί τήν ὁριστική ἐξόντωσή τους. Ἐκτός ἀπό τούς κλέφτες πού ἔχει ἐξοντώσει, ὁ Γιουσούφ ἀγάς ἔχει συλλάβει καί γυναῖκες (μόνον ἀπό τίς οἰκογένειες τῶν κλεφτῶν;), τίς ὁποῖες θά μεταφέρει στά Τρίκαλα καί θά «διαλέξει τίς καλύτερες», ὅπως τόν ὁρίζει ὁ κύριος του. Ἀναφέρεται στήν ἔξοδο τοῦ Ὀσμάν πασᾶ ἀπό τή Θεσσαλονίκη καί σέ κάποιες ἀντιπαλότητες πού δέν μποροῦμε νά διευκρινίσουμε ἀπολύτως, στίς ὁποῖες ἐμπλέκονται τοπικοί ὀθωμανοί ἀξιωματοῦχοι ἤ πρόκριτοι. Τό παρόν, ἀσφαλῶς χρονολογημένο ἔγγραφο τοῦ 'Ισούφ ἀγᾶ αὐτῆς τῆς ἐποχῆς, διευκολύνει πολλές διασταυρώσεις καί ἐπαληθεύσεις διάσπαρτων πληροφοριῶν. Ὑπενθυμίζουμε ὅτι ὁ 'Ισούφ ἀγάς τό Πάσχα τοῦ 1798 (Ἀπρίλιος) ἐπιτέθηκε κατά τῶν χωριῶν Νίβιτσας καί Ἁγίου Βασιλείου τῆς Χειμάρας, πράγμα πού ὑποδηλώνει τήν ἐκεῖ παρουσία του, καί ἀπό ἐκεῖ τήν μετακίνησή του, στήν περιοχή προελεύσεως τοῦ παρόντος ἐγγράφου. Ἀναφέρεται ὅτι ἡ ἐνέργεια αὐτή ἐναντίον τῶν χωριῶν τῆς Χειμάρας ἔλαβε χώρα κατά τήν ἀπουσία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στήν ἐκστρατεία κατά τοῦ Πασβάνογλου, κάτι πού συμπίπτει μέ τίς πληροφορίες διπλωματικῶν ἐγγράφων περί αὐτοῦ (βλ. Γ. Δ. Σιορόκας, *«'Αληπασιάδα»*, σελ. 12 σημ. 43, καί A. Boppe, *L'Albanie*, σελ. 15). Γιά τό ζήτημα αὐτό βλ. καί τά εἰσαγωγικά σχόλια στό ἔγγραφο ἀρ. [39]. Τό ἔγγραφο ἐνδέχεται νά εἶναι αὐτόγραφο τοῦ 'Ισούφ ἀγᾶ. Δέν ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό, ὅπως σέ ἄλλες περιπτώσεις, παρά

μόνον προσθέσαμε μερικά σημεῖα στίξης γιά τήν καλύτερη κατανόηση τοῦ κειμένου. Τό ἔγγραφο, μολονότι ἀναφέρεται σέ ξητήματα πού δέν μᾶς εἶναι γνωστά, ὅπως οἱ σχέσεις τοῦ Χαλήλαγα μέ τόν Ὀσμάν πασά κ.ἄ., εἶναι ἀρκετά εὔληπτο καί, παρά τά διαλεκτικά στοιχεῖα καί τούς ἰδιωματισμούς, δείχνει ὅτι ὁ συντάκτης του, ἄν εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Ἰσούφ Ἀράπης, ἐκφραζόταν μέ ἀξιοπρόσεκτη σαφήνεια. ■

Σχετ.: [1378], Καραφέρια, χ. ἔτ., 4 Μαΐου

Ενδοξοτατος και γηψηλοτατος τοβλελη βεξηρη αλησα, τον χρησο σο μεστι σο φηλο και ο θεος να σο αβγατηση το ντοβλετη σο αμετι και τον χρησο σο μπογηρτη της εδοξοτη σο ελαβα και οσα καί ορηξες, τον ορησμο σο εφθης εστηλα σε ολο τες μεργης να χαξερστησονε κατα τον ορησμο σο την ημερα πο ορηξες να γημεστε στη ορησμο σου· καί αλο αν ορηξης γη απ' εδο Οσμαπασας εβηκε απο την Σολονηκη την Πεφτη μας γηπανε καί εκη εχομε καί ανθροπον γηα ναρθη με σοστο χαμπερη και τα χαβαληα απ'εδο καλα γηνε· με θελημα θεου γη γλεφτες εχαθηκανε προς ορα και ετραβηθηκανε καμποση στον Μερηχοβα της Περλεπε και κατα τον ορησμο σο γη [= γιά] ν' αφησο καγένα εδο τοτης τες μεργες κε καπο βρηκονε και κατη κοτζομπολοκηα οτη τορα γητανε ο κερος γηα να παστρεφδονε, ορησμο σο να γηνη· επηγηασα καμποσονος και τος σεκοτοσα αμα γηνε τον ορησμο σο να γενη μο απομηνανε κατη πο γηνε κρημενη· και γηα τον δολα πο ορηξες οσο γενεκες πο εχο πηαση θελο να τος παρο ος στα Τρηκαλα και δηγηαλεγ[ω] τες καλητερες· ομος και αλο χαπερη ο Χαληλαγας μοστηλε πος τος χαλεψε Οσμαπασας γηα να πανη και μου γραφη σε μενα πος μοστηλε τρης φορες και θελο να πανο, και εγο δεν τος αποκρηδηκα γη σηρε γη μη πανης· μοστηλε και μενα ενα χαρτη Οσμαπασας και ορηξε και λαβε· ομος εροτησα τον μολα Γησα τη γηρεβη να πανη ο Χαληλαγας εκη και μο γηπε πος θελη να τος βανη καγημε και μης [=μέσ'] στη Πητοληγηα και ος στον γηστερνο μο γηπε κηταξη γηα τον Παγηαξητη την τροπο να τος κανη οτη τον χαλεβη να τον παρη κοτα [=κοντά] Οσμαπασας και αφτος με τη τξαρε να τος εκρατησε δεν ξερη· σε τοτο γηρεβη να πανη τον σταρη πο γηχε ο Παγηαξητης στον τξηφληκη τον Παγηαξητη εμασε ολα τα πραματα τα χοργηα και τον κοβαλησε και τος παγη στον Κορνος γηα να τον στηλη περα στον Σολονηκη και εμης εμαθαμενε τον χαμπερη εστηλαμανε τος ανθροπος τον γηατ ηνε στον Κορνος γηα να τος χαλκοτησονε να μη τον αφησονε να τον βαλονε στον καγηκη και το γηπαμανε τον Αβτολαγα πος σεσηκοδηκε τον σταρη τον Παγηαξητη ο Χαληλαγας και γηπε γληκορα με [=μή] τον αφησετε και εστηλαμανε αμα Οσμαπασας σαχη(;) εβηκε και τος Βεργηοτες

τος σεπηρε απο κοτα τος [=κοντά τους] τος χαλεβη τον ηλεφε και κοτρομηγετος(;) και τον Παγηαξητη τος σεπηρε κοτα το και γη χρονη σο πολη, ετο(ς) 1214 μαγης 4

εγο σγλαβη σο Γησοφης γραφο

[41]

1 φ., 21x20 ◆ (270) Ἄρτα, 26 Ἰουνίου 1798

Γράμμα τοῦ προξένου τῆς Γαλλίας στήν Ἄρτα Duprès πρός τόν γιατρό ΠαῦλοΤοζόνη (Tosoni), ὑποπρόξενο στά Γιάννενα. Τόν παρακαλεῖ νά ἐπιδόσει στόν στρατηγό ἕνα δέμα (μέ γράμματα ὑποδέτω) καί ἕνα κουτί· ἐπίσης παρακαλεῖ μέ τόν ἴδιο ἀγωγιάτη (:«surugy», *σουρουτζή*) νά τοῦ ἀνακοινωθεῖ ἡ ἀπάντηση τοῦ στρατηγοῦ καί τά μπουγιουρντιά πού περιμένει γιά τίς ὑποδέσεις του. Δέν ἀναφέρεται τό ὄνομα τοῦ Γάλλου στρατηγοῦ οὔτε καί κάποια ἔνδειξη γιά τίς ὑποδέσεις πού πῆγε νά διεκπεραιώσει στά Γιάννενα. Ἀπό τή βιβλιογραφία γνωρίζουμε ὅτι αὐτήν τήν ἐποχή βρίσκεται μέ εἰδική ἀποστολή ἐγκαταστημένος στήν πόλη ὁ Γάλλος στρατηγός Rose, τοῦ ὁποίου οἱ ἐγκάρδιες σχέσεις μέ τόν Ἀλή πασά θά ἔχουν σέ λίγο τραγικό τέλος (βλ. Π. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*, σελ. 94 καί 535-543· A. Boppe, *L'Albanie*, σελ. 11-19). Πάντως, ὁ Ἀλή πασάς αὐτήν τή στιγμή ἀπουσιάζει στό Βιδίνι, στήν ἐκστρατεία κατά τοῦ Πασβάνογλου καί οἱ γιοί του, Μουχτάρ καί Βελής, δέν φαίνεται νά εἶχαν ἐξουσιοδότηση ἀπό τόν πατέρα τους νά διαπραγματευθοῦν σοβαρές ὑποδέσεις. ■

Larta li 8 Messidor anno 6.

C(itoy)en Tosoni, Janina.

Vi accompagno qua un plico per il nostro Général, et se mai fosse partito me lo rimandarete in dietro. Consegno egalmente al surugy una scatola per il medesimo General che rimpararete deli consegnarete, et Vi prego tratenere il surugy sin che abbiate la risposta del General. Vorrei che podeste con questo incontro mandarmi li bujurdi annunziati per liberarmi, ed andare eseguire delli ordini importanti, ricevendo li bujurdi legateli per vedere che abbino la forza che convienne. Miei rispetti a tutti de casa.

Vi abbraccio
Duprés

[42]

2 φ., 15x12 ◆ (1180) Ἰωάννινα, 27 Ἰουλίου 1798

Ταχβίλι τοῦ Μουχτάρ πασᾶ πρός τόν Γεώργη Μαρίνο (Μαρίνογλου), προεστό τοῦ Ζαγοριοῦ, γιά 3.500 γρόσια. Μέ ἄλλο χέρι σημειώνεται ὅτι τά ἔλαβε «ὁ Ταβίς» (Δαβίδ), Ἑβραῖος σαράφης τῶν Ἰωαννίνων. Μονογραφή Μουχτάρ πασᾶ, ἔνδειξη ὅτι ὁ Ἀλή πασάς δέν ἔχει ἐπιστρέψει ἀκόμη ἀπό τό Βιδίνι. Τό ἔγγραφο ἔχει τό χαρακτηριστικό σχίσιμο πού συναντᾶμε στά χρεωστικά ὁμόλογα πού ἔχουν ἐξοφληθεῖ. ■

Σχετ.: α΄ [38], Ἰωάννινα, 6 Φεβρουαρίου 1798
β΄ [39], Καλαρρύτες, 23 Φεβρουαρίου 1798
γ΄ [43], Ἰωάννινα, 5 Αὐγούστου 1798

Ἔλαβα ἀπό τόν κύρ Γεώργι Μαρίνο 3.500 γρόσια, ἤτοι τρῆς χιλιάδες καί πεντακόσια γρόσια, διά νά πιαστοῦν εἰς λογαριασμόν τοῦ ἀφεντός μας, καί ὄχι ἄλο:

(μονογραφή Μουχτάρ πασᾶ)
1798
Ἰουλίου: 27 Ἰωάνν(ινα)

[μέ ἄλλο χέρι:]
Τα ἔλαβε ο Ταβις ν' απεραστόν
στο λογαργασμόν το ἀφεντός μας.

[43]

2 φ., 16x12 ◆ (1142) [Ἰωάννινα], 5 Αὐγούστου 1798

Ταχβίλι τοῦ Ἰσούφη [Ἀράπη] πρός τόν Γιώργη Μαρίνο (Μαρίνογλου), προεστό τοῦ Ζαγοριοῦ, γιά 2.000 γρόσια. Τό ἔγγραφο ἔχει τό χαρακτηριστικό σχίσιμο πού συναντᾶμε στά χρεωστικά ὁμόλογα πού ἔχουν ἐξοφληθεῖ. Οἱ «πισχιόλες» (=πιστιόλες<πιστόλες) τοῦ ἐγγράφου πρέπει νά προορίζονται ὡς δῶρα στόν κεχαγιά τοῦ «Καπετάν πασᾶ». Τό ἔγγραφο δέν φέρει ἔνδειξη τόπου, ἀλλά μέ τή βοήθεια γειτονικῶν ἐγγράφων τοῦ Ἀρχείου (βλ. τά σχετικά) τοποθετεῖται ἀσφαλῶς στά Γιάννενα, ἐνῶ ὁ «Ἰσούφης», ὅπως προκύπτει καί ἀπό τό γνωστό ἀποτύπωμα τῆς ἀστεροειδοῦς σφραγίδας του, εἶναι ὁ Γιουσούφ Ἀράπης, ὁ ὁποῖος ἄλλωστε εἶναι καί ὁ «χαζνατάρης» (=θησαυροφύλακας) τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Αὐτός ὁ Καπετάν πασάς δέν εἶναι ἄλλος ἀπό τόν Κουτσούκ Χουσεΐν καπουδάν πασά καί ἀρχιστράτηγο τῆς ἐκστρατείας κατά τοῦ Πασβάνογλου, ὑπό τίς διαταγές τοῦ ὁποίου εἶχε τεθεῖ ὁ Ἀλή πασάς στό Βιδίνι. Τό ἔγγραφο ρίχνει λίγο φῶς στήν κάπως ἀμφιλεγόμενη ἀφήγηση τῆς ἀναχώρησης τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἀπό τό στρατόπεδο (βλ. συγκεντρωμένη βιβλιογραφία στό:

Γ. Α. Σιορόκας, *«Ἀληπασιάδα»*, σελ. 12-13, σημ. 45 καί τά σχόλιά μας στά παρακάτω σχετικά. Μᾶς παρέχει δηλαδή μιά ἀσφαλή ἡμερομηνία ante quem τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στά Γιάννενα καί μιά ἔνδειξη γιά τίς, λίγο-πολύ, ὁμαλές σχέσεις του μέ τόν ἀρχιστράτηγο καί τό περιβάλλον του. Ἄλλωστε, τό δῶρο πρός τόν κεχαγιά δέν θά ἦταν μεμονωμένο, ἀλλά μέρος μιᾶς σειρᾶς δώρων πρός τόν ἴδιο τόν ἀρχιστράτηγο καί τήν ἀκολουθία του. ■

Σχετ.: α΄ [38], Ἰωάννινα, 6 Φεβρουαρίου 1798
β΄ [39], Καλαρρύτες, 23 Φεβρουαρίου 1798
γ΄ [42], Ἰωάννινα, 27 Ἰουλίου 1798

»Μέ προσταγή τοῦ ἀφεντός μας ἔδωσε ὁ κύρ Γιώργη Μαρίνος διά τές πισχιόλες τοῦ Κεχαγιά τοῦ καπετάν πασᾶ γρόσια δύο χιλιάδες, ἤτοι ἀσ(λάνια) 2.000: καί νά πιασθοῦν στόν λογαριασμόν τοῦ ἀφεντός μου, ὄχι ἄλλο. Ἡσούφης: –

1798: Ἀβγούστου 5:

(τ.σ. καί μονογραφή Ἰσούφ Ἀράπη)

[44]

2 φ., 35x12 ♦ (897) Τζουπερτζίου, 10 Αὐγούστου 1798

Ἐπιστολή τοῦ γιατροῦ Δημητρίου Ραξῆ πρός ἀνώνυμο φίλο καί διαχειριστή τῶν ὑποθέσεών του στήν Κωνσταντινούπολη. Ὁ παραλήπτης φροντίζει ἐκεῖ τίς ὑποθέσεις τοῦ Ραξῆ, οἰκονομικές καί ἄλλες. Ἀναφέρεται σέ χρεωστικά ὁμόλογα Ἀθήνας καί Μεσολογγίου καί συνιστᾶ τόν Τρικαλινό προεστό Ἀρίστο, γιά τόν ὁποῖον ἐνδιαφέρεται καί ὁ Ἀλή πασάς. Ὁ ἐπιστολογράφος βρίσκεται στό «ὀρδί», (κατά τοῦ Πασβάνογλου)ἀλλά ἐλπίζει γρήγορα νά ἐπανέλθει στήν Πόλη. Στό παρόν ἔγγραφο ἔχουμε ρητή μνεία τῆς παρουσίας τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καί τῆς συμμετοχῆς τοῦ Τρικαλινοῦ προεστοῦ Ἀρίστου στήν ἀκολουθία του. Εἶναι τό πρῶτο ἔγγραφο τοῦ Ραξῆ πού διασώζεται στό Ἀρχεῖο, τό ὁποῖο μᾶς ἐπιτρέπει νά ὑποθέσουμε ὅτι καί ἄν ἀκόμη ἡ φιλική σχέση τοῦ Ραξῆ μέ τόν Ἀλή πασά ἦταν παλαιότερη, αὐτή θά ἐνισχύθηκε ἰδιαίτερα κατά τή διάρκεια τῆς παραμονῆς τῶν δύο ἀνδρῶν στό στρατόπεδο τοῦ Βιδινίου. Τό παρακάτω σχετικό συνδέεται στενά πρός τό παρόν. Ἡ παρουσία τῶν δύο ἐγγράφων στό Ἀρχεῖο τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἀπαιτεῖ κάποια ἐξήγηση, ἡ ὁποία ἴσως βρίσκεται στή δυσνόητη, γιά ἐμᾶς, φράση τοῦ ἑπομένου γράμματος: «ἄς στείλη καί τό παρόν τῷ Ἄρχοντι γραμματικῷ», ἄν καί ἡ λέξη «τό παρόν» θά ἔπρεπε νά ἀντιστοιχεῖ σέ κάποιο συνημμένο, τό ὁποῖο προοριζόταν γιά τόν Κώστα γραμματικό. Πράγματι, καί ἀπό ἄλλα ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου προκύπτει ἡ στενή σχέση τοῦ Ραξῆ μέ τόν Κώστα γραμματικό, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ «Ἄρχων γραμματικός» τοῦ παρόντος, καθώς τό φανερώνει καί ἡ συχνή ἀλληλογραφία τους γιά ὑποθέσεις τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ἡ «σπετζαρία τοῦ Δημητρίου» πού ἀναφέρεται μετά τήν ὑπογραφή τοῦ ἀποστολέα, δέν φαίνεται ἄν βρίσκεται στήν Κωνσταντινούπολη ἤ στά Γιάννενα. Ἄν ἰσχύει τό

δεύτερο ἐνδεχόμενο, τότε θά πρόκειται γιά τό «φαρμακεῖο» τοῦ Δημητρίου Δήμου στά Γιάννενα (βλ. Σ. Κουγέας, *Ἀρχεῖον Σταύρου Ἰωάννου*, σελ. 229). Ὁ τόπος ἀποστολῆς τοῦ ἐγγράφου πρέπει νά ταυτίζεται μέ τό σημερινό λιμάνι Τζιούρτζιου (Giurgiu) πού βρίσκεται ἐπί τῆς ρουμανικῆς ἀκτῆς τοῦ Δούναβη, ἀπέναντι ἀπό τό Ρουχτζούκι. ■

Σχετ.: [45], Τζουπερτζίου, 15 Αὐγούστου 1798

Ἀδελφικῶς προσκυνῶ.

Μετά τήν ἔρευναν τῆς ἐφετῆς μοι ὑγείας της ἔρχομαι νά τῇ φανερώσω ὅτι εἰς μεγάλην λύπην καί ἀπορίαν εὑρίσκομαι ὁποῦ τώρα σχεδόν 40 ἡμέρες δέν ἔλαβον κἀνένα της γράμμα νά μάθω πρῶτον περί τῆς ὑγείας της καί δεύτερον διά τάς ὑποδέσεις μου. Σήμερον σχεδόν εἰσί δύω μῆνες ὁποῦ τῇ ἐτράβιξα μίαν πόλιτζαν γροσίων 1300 καί ἕως τώρα δέν ἔχω καμμίαν εἴδησιν ἄν ἐπληρώθη, τό ὁποῖον μεγάλως μέ πειράζει, μέ τό νά εἶχον κιεφίλην εἰς τό χέρι, ὅτι εἰ μέν καί δέν πληρωθοῦν αὐτά τά ἄσπρα νά ἔχῃ νά τά πληρόνῃ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος κιεφίλης μου δύω ἡμέρες ἀναχωρεῖ ἀπό τό ὀρδί. Ὅθεν παρακαλῶ μέ πρῶτον νά μέ εἰδοποιήσῃ.

Πρός τούτοις νά φροντίσῃ νά πάρῃ τό διάφορον τῆς ὁμολογίας τῶν Ἀθηνῶν ἀπό τούς Ζαϊμπέντιδες, εἰ μέν καί τά ἄσπρα τῆς ὁμολογίας δέν τά ἔλαβεν ἕως τώρα, ἔτι δέ νά μοί φανερώσῃ καί περί τῆς ὁμολογίας Μισολογκίου ἄν τήν ἄλλαξεν ἕως τώρα ἤ ὄχι. Ἐγώ εἶμε πολλά [καλά] εἰς τήν ὑγείαν μου καί ἰνσαλά ὀγλήγωρα ἐρχόμεθα εἰς τήν Πόλιν.

Ἄς στείλλῃ παρακαλῶ καί τό γράμμα τῆς κοκόνας ἀσφαλῶς. Καί μένω διά βίου.

Αὐγούστου: 10· 1798:
Τζουπερτζίου. *ὅλος ὑμέτερος*
Δ: ὁ ῥαξῆς:

Τό δέ ἰταλικόν γράμμα ἀς τό στείλλῃ εἰς τήν σπετζερίαν τοῦ Δημητρίου καί ἐκεῖνος τόν γνωρίζει καί τό στέλνει.

[πλαγίως:]

Ὁ ἐπιφέρων τό παρόν κύριος Ἀρίστος τρικαλληνός προεστός, μέ τό [νά] ἔρχεται εἰς τά αὐτόθι διά ὑποδέσεις του, παρακαλῶ τήν εὐγενείαν της νά τόν περιποιηθῇ καί νά τόν βοηθήσῃ εἰς τάς χρείας του ἤ τό δυνατόν καί θέλει μέ ὑποχρεόσει τά μέγιστα, ὡσάν ὁποῦ μέ ἐπαρακάλεσε καί ὁ Τεπετελενής νά τόν βοηθήσω διά γράμματος. Ἔχω 40 ἡμέρες νά λάβω ἀπό τήν κοκόναν γράμμα καί νά μοί φανερώσῃ περί τούτου.

[45]

2 φ., 35x12 ◆ (898) Τζουπερτζίου, 15 Αὐγούστου 1798

Δημήτριος Ραῖης πρός τόν ἀνώνυμο φίλο του, τοῦ προηγουμένου ἐγγράφου (βλ. παρακάτω σχετικό). Πάλι γιά τήν «ὁμολογία» τῆς Ἀθήνας καί ἄλλες οἰκονομικές ὑποθέσεις. Μνεία δραγουμάνου τῆς Κύπρου. Ζητᾶ πληροφορίες «περί τῆς Φραντζέζικης πρεσβείας τῆς ἐν Παρίσι» πού φαίνεται νά ἐννοεῖ τήν τουρκική πρεσβεία στή Γαλλία, στό Παρίσι. ■

Σχετ.: [44], Τζουπερτζίου, 10 Αὐγούστου 1798

Τήν εὐγενείαν της ἀδελφικῶς ἀσπαζόμενος προσκυνῶ

Πρό πέντε ἤδη ἡμερῶν ἔλαβον δύω ἀδελφικά της γράμματα σημειωμένα 7 Ἰουνίου, ἐξ ὧν πληροφορηθείς τά περί τῆς ὑμετέρας ὑγείας μεγάλως ἐχάρην. Εἶδον δέ καί ὅσα μοί σημειοῖ περί τῆς ὑποθέσεως τοῦ Δραγουμάνου Κύπρου καί ἔχει καλῶς. Ὅθεν ἐπειδή καί ἔστειλεν βεκίλιν του ἀπό τήν Κύπρον ἄς ἀφίσωμεν τήν φροντίδαν καί τό μπάς ἀγρισί εἰς τόν βεκίλιν του. Περί τῆς ὁμολογίας τῶν Ἀθηνῶν δέν μοί ἐφανέρωσε τί ἔκαμε· ἄν δηλαδή ἔλαβε τήν ὅλην ποσότητα ἤ ὄχι· καί ἄν δέν ἐξοφλήσθη ἄς φροντίσῃ κἄν νά λάβῃ τό διάφορον, τό ὁποῖον ἐγώ τό ἔπερνα κάθε χρόνον ἀπό τόν μακαρίτην Ζαϊμπίντην. Ὅθεν ἐρευνήσας παρά τινος Ἀθηναίου ποῖος ἐστι βεκίλης τῆς Ἀθήνας ἄς τά ζητήσῃ παρ' αὐτοῦ, καί ἄν αὐτός δέν τά δώσῃ ἄς τά τραβίξῃ μίαν πόλιτζα εἰς τόν ἀδελφόν του μισέ Νικολῆ Ζαϊμπέντη, καί ἄν τό κρίνῃ εὔλογον ἄς λάβῃ ἕν γράμμα παρά τοῦ μουχουρτάρη ἐφέντη τοῦ Τζελεπῆ ἐφέντη, ὅν προσκυνῶ, εἰς τόν βοϊβοδα τῆς Ἀθήνας, καί ἐκεῖνος ὤντας φίλος ἀκριβός ἐδικός μου θέλει φροντίσει νά μᾶς πάρῃ τό διάφορον. Φανέρωσέ μοι καί διά τά μηνιάτικα ἄν τά λαμβάνῃ ἐν καιρῷ ἤ ὄχι. Ἡ κοκόνα μου ἔχει νά τῇ παῤῥησιάσῃ ἕνα τεσκερέν διά μερικά ἄσπρα, καί παρακαλῶ νά ἐγχειρισθῶσιν εὐθύς, διότι εἶναι χρεία νά δοθῶσιν εἰς ἕνα μέρος, καί δίδωντάς τα ἄς λάβῃ τόν τεσκερέν μου καί ἄς τά βάλλῃ εἰς τόν λογαριασμόν μας. Περί τῆς Φραντζέζικης πρεσβείας τῆς ἐν Παρίσι παρακαλῶ νά μοι φανερώσῃ τί εἰδήσεις |2 ἔχει καί ἄς στείλλη καί τό παρόν τῷ Ἄρχοντι γραμματικῷ εἰς ἀπόκρισιν ἐκείνου ὁποῦ μοι ἔστειλλε. Ἡμεῖς χάριτι θεία εἴμεθα πολλά καλά εἰς τό ὀρδί χωρίς νά ἀκολουθήσῃ οὐδέ ἕν θανατικόν. Ἐν βίᾳ μένω

Αὐγούστου: 15: 1798:
Τζουπερτζίου

ὅλος ὡς ἀδελφός
Δ: ὁ ῥαξῆς

[πλαγίως:]
Τήν κοκόναν προσκυνῶ.

[ἐπί τοῦ νώτου:]
ἀπόκρισις 13 σεπτεμβρίου: 98:

[46]

2 φ., 28x20 ◆ (1324) Χειμάρα, 25 Μαρτίου 1799

Ἀναλυτική καταγραφή τῶν οἰκονομικῶν δοσοληψιῶν τοῦ καπεταν-Ἰωάννη Σπύρου μέ τόν «μαγγιόρ δόν Κωνσταντίνο Κασνέτζη». Τό ἔγγραφο ἔχει συνταχθεῖ στή Χειμάρα, ὅπου θά πρέπει νά θεωρήσουμε ὅτι βρέθηκε, ἔστω προσωρινά, ὁ καπεταν-Ἰωάννης Σπύρου ἐνῶ δέν προκύπτει ὁ τόπος διαμονῆς τοῦ μαγγιόρ Κωνστ. Κασνέτζη. Ἀπό ἔμμεσες πηγές, ὅπως τό παρακάτω σχετικό καί ἡ γενική βιβλιογραφία γιά τήν περιοχή, γνωρίζουμε ὅτι καί οἱ δύο οἰκογένειες, Σπύρου καί Κασνέτζη, κατάγονται ἀπό τό Βοῦνο. Ἀναφέρεται ἐξάλλου ἀπό ντόπιο μελετητή πού εἶδε μάλιστα στή Γεννάδειο Βιβλιοθήκη τό παρόν ἔγγραφο χωρίς ὅμως νά τό δημοσιεύσει, ὅτι καί οἱ δύο οἰκογένειες ἀνήκουν στό γένος Σπύρου, ὅπως αὐτό διαιωνίστηκε ὥς τίς μέρες μας (βλ. Λ. Σπύρου (Βουνιώτης), *Ἡ Χειμάρρα*, σελ. 80-83). Ὁ λογαριασμός ἀφορᾶ κοινές ἐπιχειρηματικές ἐνέργειες καί ἰδιαίτερα δαπάνες γιά τή "στρατολογία" ἐθελοντῶν γιά τά χειμαριώτικα στρατιωτικά σώματα πού μισθοφοροῦν στήν Ἰταλία. Οἱ «νότες» πού ἀκολουθοῦν φανερώνουν ὅτι τό ἔγγραφο προορίζεται γιά διευθέτηση τῆς διαφορᾶς τῶν ἀναφερομένων καπεταν-Ἰωάννη Σπύρου καί μαγγιόρ Κωνστ. Κασνέτζη, μέσω δικαστικῆς ἀρχῆς ἤ, ἐνδεχομένως, καί μέσω αἰρετοκρισίας. Ὁ ἀναγνώστης πρέπει νά εἶναι προσεκτικός στήν ἀνάμιξη τῶν νομισμάτων, στίς ἐπίσημες ἤ λαϊκές ὀνομασίες καί τόν ἐλλειπτικό τρόπο τῆς ἀναγραφῆς τους, καί στίς ἀναγραφόμενες ποσοτικές ἀντιστοιχίες. Ὁ λόγος τῆς παρουσίας τοῦ ἐγγράφου στό Ἀρχεῖο δέν μᾶς εἶναι γνωστός. Ἔχει ἀποκατασταθεῖ ὁ τονισμός καί ἡ στίξη γιατί ὁ γραφέας δέν παραλείπει ἀλλά, ἀντιθέτως, κάνει κατάχρηση τῶν σχετικῶν σημείων. ■

Σχετ.: [57], Σκάλωμα (Παλέρμου), 15 Ἀπριλίου 1800

Μαγγιόρ Κοσταντήνο Κασνέτζη
Λογαριασμός μερικός ὁπού κάμνω τοῦ ἄνοθεν, ἐξακουλούθος εἰς τόν λογαριασμόν γενεράλ ὁπού ἔκαμα διά τά ἄσπρα τά βασηλικά εἰς τήν νότα τοῦ ὁποίου λογαριασμοῦ, φένετε καθαρά, πώς ἔχει περισότερα εἰς χεῖρας του, τξεκήνηα 156 καί γράνες 114, καί χρεωστεῖ νά μοῦ δόση τό μισό, ὁπού ὡς φένετε κάμνει τξεκήνηα ἑβδομήντα ὀχτό ἤτη διακόσηα ἤκοση ἕξη δουκάτα καί γράναις ἤκοση, ἤτη δουκάτα 226:20

Δισκόντο

Ἔλαβα εἰς τές ἀρχαίς Αὐγού(στου) 1798, δουαμαίδες καί πετζαδοῦρες ἑβδομήντα, καί κάμνουνε δουκάτα ἐνενήντα ἕνα, ἤτη 91:00:

Ἔλαβα ἀπό τόν Πάπο Βάρφι, Σαργέντε, δουαμέδες ἤκοσση τέσσερις, καί κάμνουνε δουκάτα 31:20:

Διά τά αὐγοτάραχα γρόσηα 53, καί πα(ράδες) 17, ἤτη δουκ. 21:37:

Ἐπλέροσε ἀγόγια διά τό βούτηρο παράδες ἤκοση, ἤτι 20:

Διά μηά βαρέλα κρασή γρόσηα 10, ἤτη δουκάτα 4:00

Διά σφιλάτζηα γρόσηα ἕνα καί παράδες ἐγνιά, ἤτη 49:

Διά τήν κασέλα ὁπού ἔστηλα εἰς Βρίντηζη γρό(σια) 3, ἤτη 1:20:

Διά ἕνα τζηπούνη ροῦχο πού μοῦ ἔδοσε, γρόσηα ἔντεκα, ἤτι 4:40:

Ὁμοίως μέ τόν Ἀδανάση Πάνο μοῦ ἔστηλε 20 δούπιες, ἤτι 120:

μιράδη του εἰς τόν λογαριασμόν μαντενημέντο τοῦ Γιαννήτζαρι δουκά(τα) 38:15:

Ὁμοίως τό μισό ἀπό τά δουκάτα πενήντα διό, γρόσηα 127, ὁπού ἤχαμε χαμό εἰς τούς πρόιν Γιαννητζαρέους, ἤτη 25:00

Τό μισό ἀπό τούς πενήντα δουαμέδες, ὁπού ἔχεις δομένο στού Νικολό Ἀράπη διά βολοντάριους καί ἔχομαι νά τά χαλέβομαι μαζή, καί λαμβάνοντάς τα ἔχομε νά τά μηράζομαι, καί λοιπόν τοῦ ἀμπονάρο τό μησό, δουαμέδες ἤκοση πέντε, ἤτη δουκάτα 32:50:

Μιράδη του εἰς τόν ναῦλον τῆς φελούκας τόν Σεπτέβρι, ὁπού ἤτανε εἰς τό φεγνό καί μᾶς τήν ὑπῆραν ἡ Φραντζέξη, δουκάτα 2:

Ἔμηνε ρέστο τοῦ ναύλου δουκάτα ἕξη, τό μησό 3:

Σούμα δουκά(τα) 374:51

Μένει κρεδιτόρος ὁ Κασνέτζης δουκά(τα) 148:31

|2 Τρασπόρτο τό κρέδητο τοῦ δόν Κοσταντίνο Κασνέτζη εἰς δουκά(τα) 148:31

Καριγάρο ἀκόμα τό μισό ἀπό τά δουκάτα ἕξη καί γράνες δυό, ὁπού ἔχο ἔξοδα εἰς τές 4 βάρκες ὁπού δέν ἔλαβα ναῦλο δουκ(άτα) 3:01

Ἀγόγια τῆς γηνεκός εἰς τούς Δουκάτες 12:

Τό μησό ἀπό τά γρόσηα ἤκοση ἕνα, ὁπού μᾶς μένει χρεόστης ὁ Χριστόφορ(ος) Δημ. Σάβος διά τήν ρέκλουτα, ὁπού τοῦ ἔφιγε καί ἐπηδή τά ἄλλα ἐγνιά τά ἔλαβα, ἤγουν εὐτά

καί μησό, ἀπό τόν Δημ. Κότζη, διά τά ἐνιά ὁπού
τοῦ ἦχε πάρι, καί ἕναν ἤμηση, διά τρεῖς ἡμέρες
δουλειά, ὁπού μοῦ ἦχε κάμη καί ληπόν τό μησό 4:20
Μοῦ ἦχε μείνει καί ἀβαντζάρο ἀπό ἄσπρα, ὁπού εἶχα δομένο
εἰς Αὐλώνα, γρόσηα 16 καί μισό, ἤτη 6:60:
Κρέας, παράδες 42, ἤτη 42:
Τό μησό ἀπό τά ἕξη τάλαρα, ὁπού ἦχε λάβη ὁ Δημ. Σάντος διά
τούς 1797, ὁπού ἐκήνησε διά βολωντάριους κάμνει δουκάτα 3:90
Καριγάρο τόν ναῦλον διά τόν καπητάν Ζαχαρία Νίνα ὁπού
ἐμήσεψε μέ τόν Σπύρο Δημ. Στάμο καί Μικελίνο Σπύρο εἰς
τούς 1796, διά τόν ὁποῖων ἦταν κεφίλις ὁ αὐτός Κασν(έξης)
καί μέ καριγάρισε τό Ρεγιμέντο ἀνταμός μέ ἐκεῖνον τόν
Σπύρον Δημ. Στάμο, δουκάτα δεκατέσερα, καί διά αὐτόν τό
μησό κάμνει δουκάτα 7:
25:25
Μένει κρεδιτόρος ὁ Κασνέτζις, δουκάτα 123:06
Κάριγο τό μησό ἀπό τά δουκάτα τέσερα καί γράνες πενήντα
πέντε διά τήν ὑμησή μανέστρα, ὁπού τοῦ ἔδοσα 2:27:½
Μένει κρεδιτόρος ὁ Κ(ασνέξης) δουκ(άτα) 120:78:½
Ἀπονάρο τό μησό ἀπό τά δουκάτα πέντε καί γράνες εὐδο-
μήντα, ὁπού ἔμηναν εἰς χῆρας μου διά τόν πασσαγιέρο,
ὁπού ἐστήλαμε μέ τήν βάρκαν, 4 Γεναρίου 1799, ἐπηδή
καί τά ἐπήλιπα ἕξη δουκάτα τά ἤχαμεν ἀπονάρι α πενε-
φίτζηο τοῦ βασηλέος, καί τά ἄλλα τριάντα ἐγνά ἀρνηά
τά ἐδόσαμεν τῶν καραβοκηραίων εἰς τό Γηαλλή, καί λοιπόν
ἔμηναν εἰς χεῖρας μου ὁ ἄνοδεν ἀριθμός, καί τοῦ
ἀπονάρο τό μησό δουκάτα 2:85
Τρασπαρτάρο στένουν δουκάτα 123:63:½

|3 Τρασπορτάρο τό ἀπεκεῖδεν κρέδητο εἰς δουκάτα 123:63:½
Διά γρόσια πενήντα τρία ὁπού ἀβαντζάριξα διά τόν Γήκα Τζα-
ούση, καί μοῦ τά ἐγιράρισε, καί τά πέρνο ἐγώ κάμνουνε δουκάτα 21:20
Σουμάρουν δουκάτα 144:83:½
Κατηβάζο τό μηράδη του διά τό πανί τῆς φιλούκας,
διά τό πανί, κατάρτη καί παραβέργη γρόσηα τέσσερα,
ἤτη δουκάτα ἕνα καί γράνες ἑξήντα 1:60
Μένουν κρέδητο εἰς δουκάτα 143:23:½

Ἀκόμη μηράδη του τοῦ Μαγγιόρ Κωστ(αντίν)ο Κάσνετζη
εἰς τόν βολονταρίον ὁπού μᾶς ἔμειναν πέρα, δουκάτα 840:16:
Μένει χρεώστης ὁ ἄνοθεν Μαγγιόρ Κάσνετζη,
τοῦ Καπητάν Ἰωάννη Σπύρου, εἰς δουκάτα 696:62:½

Νότα 1ο

Ἐάν θέλει ὁ Signor Μαγγιόρ Κασνέτζης ἄλλο ἀπόνο ἀπό τά δήκηα, ὁ Καπητάν Ἰωάννη Σπύρος δέν εὐγένει, πρότα πρέπει νά κάμη τό γράμα τῆς ὑποσχέσεος, νά ἦνε καί αὐτός ἀποκριξάμαινος εἰς τόν κόσμον, καί εἰς ὅσα ἐνγίζουν τήν κομαισσηόνε, ὅτη τά λόγια τά ἐπῆρε ὁ ἀγέρας.

Νότα 2ο

Τό τή πρετεντέρι διά τόν Δῆμο Τζημπούρι τό ἠξεύρι καλά ὁ Signor Μαγγιόρος, ὁπού αὐτός ἔχει δομαίνο γρόσηα τριάντα καί ὁ Καπητάν Σπῦρος ἀβαντζάρη τζεκίνηα χρυσά ἕξη καί ἕνα τάλαρο ἰμπεριάλε καί δέν τοῦ τηχένη νά λάβει, ἄντζη τοῦ τηχένη νά δόση.

Νότα 3ο

Διά τόν Σπάρτο ὁπού λέη ὁ Signor Μαγγιόρ Κάσνετζης πός νά ἀβαντζάρι |4 τάλαρα σαράντα πός νά τοῦ τά ἔδοσε διά ρέκλουτες, δέν ἔχει τήν ἐνθήμηση καλή, ἠδέ ἐγίρισε ὁ Σπάρτος μετζαρία καί πλερόθηκε ὁ Signor Μαγγιόρος μέ τήν πραμάτηα, ὁπού θέλη μαζή ἐκάμανε καί εἰς τό ἑξῆς ἄν ἔκαμαν καί ἄλλες πραμάητες δέν μοῦ εἶναι γνωστό.

Νότα 4ο

Τοῦ Θανάσ Τζουρᾶ, ἐβάλθησαν εἰς τόν λογαριασμόν ὁλόκαιρα ὅτη ἄλλο χρέως μερικό τοῦ Καπετάν Σπύρου δέν δήχνη μόνον τήν ἐτήαν τήν Πηλιουρίτηκη.

Νότα 5ο

Τά ὅσα ἐδόθησαν τοῦ Ζαχαρία Κασνέτζη, καί ἐπήλιπον διά ρέκλουτες, ἐβάλθηκαν εἰς τόν λογαριασμόν τόν κυνόν, καί ἔτζη διά ὅλα τά δήκεα καί διά τά ὅσα ἔχουν μηλιμένο, ὁ Καπητάν Ἰωάννη Σπύρος μέ τόν Signor Μαγγιόρο δόν Κωσταντήνο Κασνέτζη, ἠδέ τά ὅσα ὁ Καπητάν Ἰωάννη Σπύρος ἔχει δομένα μερικός τόν προεστόν δέν τά ἔχει βαλμαίνα εἰς τόν λογαριασμόν, καί ἔχει ὁ καθένας τά ἐδηκά του, ἤ δηά δάνησμα τά ἔδοσε ἤ δηά φιλία τά ἔδοσε.

Νότα 6ο

Τά ὅσα ἐβάλθησαν διά κάριγο σουλδάδον τῆς παρτήδας, ἐβάλθησαν καί αὐτά εἰς τά ἄσπρα τά κεινά, ὅτη μαζή εἴμαστε ἀπουκριζάμενει, καί

τά σολδατζήα τά βασηλικά, καί μαζή ἔχωμαι νά ζητοῦμε τό τή δέ μᾶς στέλνετε:

Νότα οὔλτημη

Εἰς τόν παρόν λογαριασμόν, ἀποναρίστησαν τοῦ Signor Μαγγιόρ Κασνέτζη ἤκοση πέντε δουαμαίδες, ἤγουν τό μησό ἀπό τούς πενήντα ὁπού ἦχε δανεισμένο τοῦ Νικολό Ἀράπει, καί λοιπόν, τές αὐτές πενήντα τουαμαίδες ὅποτες καί νά τούς λάβομαι τούς ἔχομαι μαζή, ὡς ἔχομαι μαζή καί τά ἐνενήντα εὐτάμηση γρόσηα ὁπού μᾶς χρεωστῆ ὁ Κώστα Ζένγκας, τές ὁμολογίες τοῦ Signor Ἀράπη καί τοῦ Ζένγκα τές ἔχει ὁ Signor Μαγγιόρο Κασνέτζης καί ὁ ὑός του:

Χειμάρα, 25 Μαρτίου 1799

[47]

2 φ., 23x19 ◆ (268) Κέρκυρα, 5 Αὐγούστου 1799

Γράμμα τοῦ «Καβαλιέρ Ἀλεξιανοῦ», Ρώσου διοικητῆ τῆς Κέρκυρας, πρός τόν Ἀλή πασά. Ἐκφράζει τή λύπη του διότι ἔχει ἀπαγορευθεῖ ρητά ἡ διέλευση πλοίων «ἀπό τό κανάλι τῶν Κορφῶν... ἔξω μόνο τά πραγματευτάδικα πού ἔρχονται ἀπό τό Λεβάντε», καί συνεπῶς δέν μπορεῖ νά ἐπιτρέψει τή διέλευση στά πλοῖα τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Τόν πληροφορεῖ λεπτομερῶς γιά τήν ἐξέλιξη τοῦ πολέμου καί τίς ἥττες τοῦ Βοναπάρτη στήν Αἴγυπτο καί ἀλλοῦ, τίς ἐπιτυχίες τῶν Ρώσων ἐναντίον τῶν Γάλλων στήν Ἰταλία καί τήν κήρυξη τοῦ πολέμου ἐκ μέρους τῆς Πρωσίας κατά τῆς Γαλλίας, ὕστερα ἀπό ἰσχυρή πίεση τοῦ αὐτοκράτορα τῆς Ρωσίας. Ἂς σημειωθεῖ ὅτι τό ζήτημα τῆς ἐλεύθερης ναυσιπλοΐας στό στενό τῆς Κέρκυρας, εἶναι ζωτικῆς σημασίας γιά τόν Ἀλή πασά, γιατί μέσω τῶν μικρῶν ναυτικῶν δυνάμεών του, ἐπιδιώκει νά ἐλέγξει τό θαλάσσιο μέτωπο τῆς περιοχῆς ἀπό τή Σαγιάδα ἕως τήν Αὐλώνα, κάτι πού θά τοῦ προσπορίσει σοβαρό πλεονέκτημα ἔναντι τῶν τοπικῶν του ἀντιπάλων, πασάδων, μπέηδων καί ἀγάδων τῶν πασαλικίων Δελβίνου καί Μπερατίου-Αὐλῶνος καί τῶν χριστιανικῶν χωριῶν τῆς Χειμάρας. Εἰδικότερα, κατά τή συγκεκριμένη στιγμή ὁ Ἀλή πασάς ἑτοιμάζει ἐπίθεση κατά τοῦ Μουσταφᾶ πασᾶ τοῦ Δελβίνου ἡ ὁποία κορυφώνεται μέ πολεμικές ἐνέργειες κατά τούς μῆνες Σεπτέμβριο καί Ὀκτώβριο τοῦ ἴδιου ἔτους 1799 (βλ. Γκρ. Ἄρς, *Ἀλβανία -Ἤπειρος*, σελ. 212-213). ■

Ὑψηλότατε καί Ἐνδοξότατε βιζίρ, ἀπονέμω σοι τόν προσήκοντα ἀσπασμόν καί χαιρετισμόν.

Λαβών παρά τήν σήν ὑψηλότητα τό ἄξιον καί τίμιον γράμμα της πρός ἐμέ, γεγραμμένον Ἰουλίου 3, μοί ἐπροξένησεν ἄκραν χαράν, τιμήν καί ἀγαλλίασιν, χαιρόμενος ἐκ ψυχῆς τήν ἀγαθήν ὑγιείαν σου, καί εἴη θεό-

δεν εἰς πολλούς ἐτῶν περιόδους ἐν εὐτυχία· ἀμέσως δέ εὐθύς ἔστειλον καί ἔκραξα καί τόν ἀρχηγόν τῆς ὀθωμανικῆς αὐλῆς, τοῦ ὁποίου ὡς εἰς τό γράμμα σας ἐδηλοῦσεν, τοῦ ἐφανέρωσα τόν ἀσπασμόν σας καί χαιρετισμόν, ὅστις ταπεινῶς σᾶς προσκυνεῖ. Βέβαια ἐνδοξότατε, ὅτι ἄρρητος ἐστάθη ἡ χαρά μου, ἀποβλέπων εἰς τήν τιμήν ὁπού μοί ἐπροσφέρεται, διά τήν ὁποίαν σᾶς μένω πάντα πρόθυμος καί εὐχάριστος καί ἀνίσως τῇ ἀληθείᾳ ἦτον ὁ τρόπος ἀφ' ἑαυτοῦ μου, ἤθελον ὀνομάζομαι ὁ πλέον εὐτυχής τοῦ κόσμου, διά νά δουλεύσω τοιοῦτον ἔνδοξον ὑποκείμενον. Σᾶς βεβαίωνω ὅμως ὁρκώνων εἰς τήν τιμήν μου, ὅτι ἔχω προστα-
γήν σφοδράν τόσον ἀπό τόν ὑψηλον περεξοχώτατον ἀμιράλιον μας Οὐσακόφ, καί ἔνδοξον Καδίρ μπεΐ, ἐνγράφως, ὁπού νά μήν ἤθελεν τολμήσω νά ἀφίσω νά ἀπεράσουν κανένα εἴδους καί γένους παρτίδα ἀπό τό κανάλι τῶν Κορφῶν, ἔξω μόνον τά πραγματευτάδικα ὁπού ἔρχονται ἀπό Λεβάντε. Καί ἐκεῖνα μέ μεγάλαις θεώρησες καί ἐξέτασες καί |[2] *νά κρατοῦνται καί μερικάς ἡμέρας ἐδῶ, μάλλιστα ἐπροχθές ἔλαβον καί τρίτην προσταγήν καί ἀπό τόν ἔνδοξόν μας μινίστρον ἀπό Κωνσταντινούπολιν, ὅστις μέ προστάζει τό ἴδιον καί περισσότερον. Ὅθεν ἔχων τέτοιας σφοδράς προσταγάς (διά ἄκραν μου λύπην) δέν ἠμπορῶ νά γίνω εἰς τάς αὐθεντικάς προσταγάς παρήκοος, ἀλλά πρέπει μᾶλλον ὡς οἱ νόμοι προστάξουν νά τάς φυλάττω ἁγίως. Καί διά αὐτάς τάς αἰτίας μέ συγχωρεῖται βέβαια, ὁπού δέν ἠμπορῶ νά ἀποφασίσω, μήν ὄντας εἰς τήν ἐξουσίαν μου, νά ἀφίσω τά καράβια σας καί τά γιρλανγκίτζιά σας ν' ἀπεράσουν, ἐπειδή εἶμαι βέβαιος εἰς τήν καλοκαγαδίαν σας ὅτι δέν ἐπιθυμεῖται ὁπού νά γένω ἐγώ ἀτυχής. Εἰς τό ἀναμεταξύ ὅμως σήμερον καί αὔριον χωρίς ἄλλο θέλω γράψῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπιταυτοῦ εἰς τό μινίστρον τόν ἐδικόν μας, νά τοῦ ζητήσω ἄδειαν πῶς προστάξῃ; καί πάραυτα θέλω σᾶς γράψῃ τήν εἴδησιν· ἐγώ πολλά ἐπιθυμοῦσα καί τό εἶχα διά τιμήν μου νά σᾶς δουλεύσω, ὅμως δέν ἠμπορῶ· εἰς ἄλλο τι ὅμως προστάζεταί με καί θέλω εὑρεθῆ πρόθυμος.*

Πρός εἴδησίν σας, ὑψηλότατε, σᾶς εἰδοποιῶ, ὅτι τά στρατεύματά μας ἐπῆραν ἀπό τούς Φραντζέζους τό φοβερόν κάστρον τῆς Μάντοβας, καί ὅλους σκλάβους, ἐπῆραν τήν Κάπουα καί τήν Γαέτα ἀκόμη καί ἀπέρασαν τά στρατεύματά μας ἕως κοντά εἰς τήν Φράντζια, ἡ Γένοβα μπομπαρδάρεται, ἡ Ἀνκόνα ἐπάρθηκε, ὁ βασιλεύς ἐγύρισεν εἰς τήν Ἀνάπολιν, καί ἔχει μαξύ του πάντοτε 12 χιλιάδες στράτευμα ἐδικόν μας ῥούσικον διά δέκα χρόνους νά τό ἔχῃ μαξύ του, νά φυλάγουν τά σύνορά του καί νά ἔρχονται ἕως εἰς τό Ὄτραντο νά θεωροῦν. |[3] *Αὐτάς τάς βεβαίας εἰδήσεις μοῦ τάς γράφη ὁ μινίστρος ἀπό Κωνσταντιν(ούπολιν). Πρός*

τούτοις μοῦ γράφει, ὅτι τόν Μποναπάρτε τόν ἔδιωξαν ἀπό τό Γιάφα, καί τόν ἔχει κλεισμένον, ὁ ἀδελφός τοῦ Ἐγκλέξου τοῦ μινίστρου ὁ Σιτνεΐ Σμίτ εἰς τό Μισήρι· καί ἐπήγαινε ὁ βιζίρης μέ πολύ στράτευμα ἐκεῖ, μά ὡσάν ἔμαθε αὐτήν τήν χαροποιάν εἴδησιν ἐγύρισεν εἰς Κωνσταντιν(ούπολιν) καί ἔφερεν τάς εἰδήσεις. Ὅθεν εὑρίσκεται ὁ Μποναπάρτε, εἰς κακήν ἄκραν κατάστασιν· τοῦ ἐπῆραν σκλάβους 3 γενεράλους, 30 ὀφφικιάλους καί 4000 σολδάτους σκλάβους· ἡ φλότα ἡ ἐγκλέζικη ἐκτύπησεν τήν φραντζέζικη κοντά εἰς τό Τούνεσι καί τήν ἐκαταχάλασεν, ἡ ἰσπανιόλικη φλότα, ἐπῆγεν εἰς τά πόρτα της καί ἐξαρμάτωσεν ὅλη· ἡ Προύσια ἐκύρηξεν τόν πόλεμον τῶν Φραντζέζων μέ 80000 χιλιάδας σολδάτους ὑπάγει ἐνάντιον εἰς αὐτούς, ἐπειδή καί ὁ ἐδικός μας Αὐτοκράτωρ, τοῦ ἐμήνυσεν ὅτι ἄν δέν τοῦ κυρήτει αὐτός τόν πόλεμον τῶν Φραντζέζων τοῦ κυρήτει ὁ ἐδικός μας μέ ἑκατόν χιλιάδας, καί οὕτω αὐτός ἐφοβήθη καί τοῦ ἐκύρηξεν τῶν Φραντζέζων· ἡ Σβέτζια ὁμοίως τοῦ ἐκύρηξεν τόν πόλεμον· ἦλθαν καί ἄλλα 15 καράβια τῆς Λίνκας ἐδικά μας ἀπό τόν ὠκεανόν καί εἶναι εἰς τήν Γένοβαν καί τήν ἀσεδιάρουν: Ταῦτα ἔστω πρός εἴδησίν σας καί παρακαλῶ πάντοτε νά μέ ἀξιώνεται του γράφειν περί τῆς ἀγαθῆς ὑγιείας σας· ἐγώ δέ μένω ὅλως πρόθυμος μέ ὅλον τό σέβας καί εὐχάριστος δοῦλος.

ὁ Καβαλιέρ Ἀλεξιανός ὁ Ἐξουσιαστής εἰς Κορφούς.

1799: Αὐγούστου: 5: ἀπό
τό καράβι Μπογογιαβλένια
εὑρισκόμενον εἰς Κορφούς.

[48]

1 φ., 53x37 ◆ (558) [Μελένικο], 8 Αὐγούστου 1799

Ἀρτζουχάλι τῶν προεστῶν Μελενίκου πρός τόν κάτοχο τοῦ μαλικιανέ τοῦ καξᾶ τους, Χαλήλ μπέη. Ὑπογράφουν 31 πρόσωπα χωρίς νά φαίνεται ποιοί κατοικοῦν στήν πόλη τοῦ Μελενίκου καί ποιοί στά χωριά τοῦ καξᾶ. Ἀναφέρουν ὅτι λόγω τῆς βαρυχειμωνιᾶς καί τῆς ἀκρίδας καταστράφηκε ὁλοκληρωτικά ἡ παραγωγή σταριοῦ καί βαμβακιοῦ. Ἀδυνατοῦν νά δώσουν «τόν ραΐζ ἱστηράν κοιλά πέντε χιλιάδες» καί παρακαλοῦν νά τούς βοηθήσει νά ἀπαλλαγοῦν ἀπό αὐτήν τήν ὑποχρέωση. Ὁ Χαλήλ μπέης, τόν ὁποῖο ἀποκαλοῦν «χαζνέ κεχασήν (:κεχαγιασήν) τῆς κραταιᾶς βασιλείας», δηλαδή, κάπως μεταφορικά, «ἀρχιταμία τῆς Πύλης», διαμένει βέβαια

στήν Κωνσταντινούπολη καί ἐκεῖ ἀπευθύνεται τό ἀρτζουχάλι τῶν Μελενικιωτῶν. Ὁ λόγος γιά τόν ὁποῖο βρέθηκε τό ἔγγραφο στό Ἀρχεῖο τοῦ Ἀλῆ πασᾶ δέν μᾶς εἶναι γνωστός. ■

Πρός τόν ἐκλαμπρότατον καί πολυχρονεμένον ἡμῖν Χαλήμπεϊ ἐφέντην, χαζνέ κεχασήν τῆς κραταιᾶς βασιλείας, τήν δουλικήν ἡμῶν προσκύνησιν ἐδαφιαίως ἀπονέμοντες, τά ἴχνη τῶν πανεκλάμπρων αὐτοῦ ποδῶν εὐλαβῶς καταφιλοῦμεν.

Ἀδιαλείπτως οὐ παύομεν τοῦ ἐπουρανίου θεοῦ δεόμενοι ὑπέρ τῆς μακροχρονίου ἡμῶν ζωῆς καί ἀκλονήτου στερεώσεως τοῦ πανεκλάμπρου δοβλετίου σας, σύν πᾶσι τοῖς ἐφετοῖς ὑμῶν καταθυμίοις εἰς ἔτη ἐπιμήκιστα, ἀμήν. Δέν ἐλείψαμεν καί αὖθις οἱ οὐτιδανοί σκλάβοι καί πτωχοί ραγιάδες τοῦ Μελενίκου μαλικιανέ σας διά τῆς παρούσης ἡμῶν προσκυνητῆς ἀναφορᾶς εἰς τό νά προσφέρωμεν τάς χρεωστικάς καί δουλικάς ἡμῶν ἐδαφιαίας πρός τήν εὐεργετικωτάτην ἡμῶν ὑψηλότητα προσκυνήσεις, καί ἀκολούθως δεινοπαθῶς νά ἀναγγείλωμεν ὅτι εἰς τόν παρόντα χρόνον ἀπό τήν δρυμήτητα τοῦ γενομένου μεγάλου χειμῶνος εἰς τά μέρη μας, οὐδένα εἶδος τῶν γενημάτων μας ἔγινε, πρό πάντων τά σιτάρια μας, καί οὐ μόνον ὁ χειμών τά κατεπάγοσεν, ἀλλά καί μερικά, ὁπού μετ' ἔπειτα ἐσπείραμεν, ἐξ ὧν καί ἐλπίδα τινά εἴχομεν μικρόν τι διά τήν ζωοτροφίαν μας συνάξαι, πλῆθος ἀκρίδα, εἰδῶν δύω, ἐκάλυψεν ὅλα μας τά χωράφια, τό μέν ἕν εἶδος τά γενήματα ἔτρωγε, τό δέ ἄλλο τά βαμπάκια. Ἐξ ἁμαρτιῶν μας δέ οὕτως δέν ἄφησαν καθόλου νά ἔμβωμεν εἰς τά χωράφιά μας, κἄν μήτε τήν σποριά μας νά λάβωμεν, ἀλλά κατεξήρανον πᾶν εἶδος χόρτου. Διό ἕνεκα ταύτης ἡμῶν τῆς ἀνελπίστου συμφορᾶς ὁποῦ μήτε εἰς τό ἀπερασμένον κιτλίκι δέν τήν εἴδομεν, μεγάλως ἀποροῦμεν τί τό ποιητέον, ἀγωνιζόμενος ἕκαστος ἡμῶν ἀπό τά πέριξ μέρη διά νά φέρῃ τῆς χρονιᾶς τό ψωμί του μέ βαρύτατα ἔξοδα, ἐξ οὗ καλά συμπεραίνεται, εὐεργετικώτατε ἡμῶν αὐθέντα, ὁπόση φθορά καί ζημία θέλει συνέβῃ εἰς τόν τόπον μας.

Λοιπόν εἰς μίαν τοιαύτην ἡμῶν ἀθλίαν κατάστασιν, κατά τήν κατ' ἔτος συνήθειαν, ὁρισμός βασιλικός καί εἰς τόν παρόντα χρόνον μᾶς ἦλθε, διά νά δώσωμεν τόν ραΐξ ἰστηράν κοιλά πέντε χιλιάδας, καί κατ' οὐδένα τρόπον μή εὑρίσκοντες τῆς πληρομῆς του τόν τρόπον ἱλιάμη ἐδώσαμεν, ὅτι εἰς τόν παρόντα χρόνον δέν ἠμποροῦμεν νά δώσωμεν τόν τοιοῦτον ἰστηράν ὡσάν ὁποῦ, ὡς εἴπομεν, θεόθεν ὀργή ἦλθεν εἰς τόν τόπον μας καί ὅλους τούς καρπούς τῶν γενημάτων κατηνάλωσε. Καί ἡμεῖς, μεγαλοπρεπέστατε ἡμῶν αὐθέντα, δέν ἠθέλαμεν νά εἰδῶμεν τοι-

αύτην δυστυχίαν εἰς τόν τόπον μας καί εἰς τά ὀσπήτιά μας, μά οὔτως ἠθέλησεν ὁ τῶν ὅλων θεός.

Πρός τούτοις ἡμεῖς μέχρι τοῦδε, καί οὔτως ἤ ἄλλως δέν εἴπομεν πῶς τόν ἰστηράν τοῦ ραΐῃ δέν τόν δίδομεν, ἀφ' ἧς ὥρας ἔγινεν αὐτός ὁ βασιλικός ὁρισμός, ἀλλ' ἐν καιρῷ ἐντά τόν ἐκάμναμεν. Ἐφέτος ὅμως καί χωρίς νά θέλωμεν, κατ' οὐδένα τρόπον δέν δυνάμεθα οἱ δυστυχεῖς, μήτε κἄν τόσα σπειρία νά δώσωμεν. Ὅθεν καί αὖθις μετά θεόν εἰς τήν σκέπην καί ἀντίληψιν τῆς ὑμετέρας πανεκλαμπρότητος προστρέχομεν, ὅπως διά τῆς δραστικῆς ἡμῶν προστασίας παρασταθῆτε καθά καί μέχρι τῆς σήμερον δέν μᾶς ἄφησεν εἰς οὐδεμίαν μας ἀνάγκην ἀβοηθήτους, καί προβάλητε εἰς τήν κραταιάν βασιλείαν ὅλα μας τά εἰς τόν παρόντα χρόνον δυστυχῆ προβλήματα, ὁπού περισσότερον νά μήν ἤθελε μᾶς διάσῃς, ζητοῦσα τόν ῥηθέντα ραΐῃ ἰστηράν, ἀλλά νά μᾶς ἐλεήσῃ ὡς εἴπομεν, ἐφέτος, προστάζουσα διά βασιλικῆς προσταγῆς, ὁποῦ ἀφεύκτως νά μήν ἐνοχληθῶμεν περισσότερον, ἐπειδή, ὡς εἴπομεν εἶναι ἀπό τά ἀδύνατα εἰς τόν παρόντα χρόνον νά τόν ἀποκριθῶμεν. Ταῦτα μέν δουλικῶς καί ἱκετικῶς μετά δακρύων διά τῆς παρούσης ἡμῶν προσκυνητῆς ἀναφορᾶς, διά δέ τάς παρά τῆς ἐκλαμπρότητος ἡμῶν πρός ἡμᾶς γινομένας χάριτας καί εὐεργεσίας, ἀνταμείβοι αὐτάς ὁ μησθαποδότης θεός πλουσιοπαρόχως καθώς ἐπιθημῆτε καί ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ καί ἐν τῇ μελλούσῃ.

1799: Αὐγούστου 8:

Τῆς ὑμετέρας πανεκλαμπρότητος ἁπαξάπαντες ὑ πτοχοί ραγιάδες καί δοῦλοι ὑποκλινέστατοι τοῦ Μελενίκου καξᾶ μαλικιανέ σας.

»μανόλης δημητρίου
»παναγιώτης μανόλι
»Ἰωάννης Χ" δημητρίου
»παναγιώτης ντακλῆς: –
ξάχος παναγιώτου
κώνστας καλφοβήτζ
μα [.....] δους δημητρίου
Κώστας παπᾶ ἀντονη
Κωνσταντίνος Ζάχου
Κωνσταντῖνος μανουήλ
μανόλης δημητρίου
Δοῦκας Θεοδώρου –
Θωμᾶς λασκάρεως
ἀγγελής γεωργίου
Ζάχος Ἰωάννου
Θωμᾶς παναγιώτου
Γαλάτης Ἰωάννου –
Κωνσταντῖνος παναγιώτου
Δημήτριος πέτρου –
Πέτρος βασιλείου
μανόλης δοῦκα
γεώργιος Κωνσταντίνου –
Ἰωάννης ἀγγελή
Πέτρος Ἰωάννου –

Ἀλέξιος μαυρωδῆ –
δημήτριος ἰωάννου
μαυρωδῆς δοῦκα
φίλιππος ξλατίνου

Κωνσταντῖνος Θωμᾶ
Μανόλης Κωνσταντίνου
Φίλιππος Θεοδώρου –

[49]

1 φ., 40x29 ◆ (854) [Ἰωάννινα], 1800

Κατάστρωση λογαριασμῶν τῶν φορολογικῶν προσόδων καί ἐνδεχομένως καί ἄλλων εἰσοδημάτων (τριτάρικα;) γιά τά ἔτη 1799 καί 1800 τῶν χωριῶν τοῦ καζᾶ Πωγωνίου, Ζαροβίνας/Ζαραβίνας (σημ. Λίμνη) καί Κρυονερίου τῆς σημερινῆς ἐπαρχίας Πωγωνίου, καί Χλωμοῦ καί Πολίτσανης, καθώς καί «τῶν Σκωργιαδίτων», δηλαδή τῶν κατοίκων τοῦ χωριοῦ Σκοργιάδες, τῆς σημερινῆς διοικητικῆς περιφέρειας τοῦ Ἀργυροκάστρου. Καί τά πέντε χωριά τοῦ ἐγγράφου καταγράφονται ὡς τσιφλίκια τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στόν κατάλογο Φιλητᾶ (Π. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*, σελ. 602). Στό ἔγγραφο χρησιμοποιεῖται ἕνα πρωτόγονο λογιστικό σύστημα, πού ἄν καί ἀφήνει ἀρκετά κενά στήν κατανόησή του, κυρίως στίς λεπτομέρειες, μᾶς ἐπιτρέπει νά παρακολουθήσουμε τίς γενικές γραμμές τῆς παραγωγῆς καί τῶν φορολογικῶν ὑποχρεώσεων τῶν κοινοτήτων, καθώς καί τό ὕψος τῶν προσόδων τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, οἱ ὁποῖες, ἀπό μιά πρόχειρη ἐκτίμηση, φαίνεται νά εἶναι ἀρκετά ὑψηλές. Ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ πληροφορία γιά τήν ἐκπλήρωση μέρους τῶν φορολογικῶν ὑποχρεώσεων τριῶν χωριῶν (Χλωμό, Σκοργιάδες καί Πολίτσανη) μέ χαλκουργήματα (:«σαάνια μέ τά καπάκια τους») δικῆς τους βέβαια κατασκευῆς καί δεῖγμα ἀνάλογης ἐπαγγελματικῆς ἐξειδίκευσης. Ἀκόμη μεγαλύτερο ὅμως ἐνδιαφέρον παρουσιάζει τό μικρό ποσοστό συμμετοχῆς τοῦ χειροτεχνήματος στήν ἐκπλήρωση τῶν φορολογικῶν τους ὑποχρεώσεων, οἱ ὁποῖες παραμένουν σταθερά ἀγροτικοῦ χαρακτήρα. Στό παρακάτω σχετικό β΄ ὑπάρχει σημείωμα ἀνακεφαλαίωσης τῆς ἀξίας τῶν «μπακιριῶν», ὅπως ἀναφέρονται ἐκεῖ «τά σαάνια», ὅπου προστίθεται μάλιστα καί τέταρτο χωριό, ἡ Σέλτζη, μέ ἀνάλογη εἰσφορά. Ὁ ἀναφερόμενος «Καλέφης» εἶναι ἀσφαλῶς ὁ Ἑβραῖος σαράφης τῶν Ἰωαννίνων Caleff, (βλ. Εὐρετήριο) πού ἀπό συμπληρωματικές πηγές μαθαίνουμε ὅτι ἦταν καί σαράφης τοῦ Ἰμπραχήμ πασᾶ τῆς Σκόδρας (βλ. Γκρ. Ἄρς, *Ἀλβανία-Ἤπειρος*, σελ. 382). Σημειώνουμε ἀκόμη τό ἐξαιρετικό ἐνδιαφέρον πού παρουσιάζουν οἱ ἀναγραφές παράδοσης δημητριακῶν στό μακρινό Πέποδο (σημ. Ἁγία Κυριακή Παραμυθιᾶς), ἤ στή Γλυκή καί τόν Λοῦρο, οἱ ὁποῖες ἐπαναλαμβάνονται καί στά σχετικά β΄ καί α΄. Ἴσως δέν εἶναι ἄσχετες οἱ παραδόσεις αὐτές μέ τή συγκέντρωση ἐφοδίων ἐν ὄψει τοῦ σταθεροῦ σχεδίου τοῦ Ἀλῆ πασᾶ γιά τήν πολιορκία καί ἅλωση τοῦ Σουλίου, ἀφοῦ αὐτά εἶναι μερικά ἀπό τά σημεῖα στά ὁποῖα πραγματοποιεῖται, κατά τήν ἀμέσως ἑπόμενη περίοδο, ἡ συγκέντρωση τῶν πολιορκητικῶν δυνάμεων κατά τοῦ Σουλίου. ■

Σχετ.: α΄ [51], [Ἰωάννινα], 1800
β΄ [53], [Ἰωάννινα], 1800

1799 λογαριασμός Ζαροβίνας:

στάρι φορτόματα 35: καί ὀκάδες 18
πρός ὀκάδες τό φόρτωμα 100: 3518:
ἀπό τό μοναστήρι δεκαετία 1 : ½ καί ὀκάδες 12: 162

βρίξα φορτόματα 9: καί 59: ὀκ. 959

κριθάρι 33: καί ½ καί ὀκ. 9:
μοναστήρι 4: ½ καί σ(ινίκια) 1 : ½
38:–

7 φορτόματα κουκιά
ρεβήθια φακί λαθήρια φορτ: 1 : ½: καί ὀκ. 9: –
μαγήρεμα ὀκάδες 50
ρόβη φόρτομα: ½: νά τό δόσουν κριθάρι

250:½: καλαμπόκι, καί ὀκάδες 25: 25075:
ἀπό τό μίλο καλαμπόκι ξάγιο 740:
25815:
ἀπό τό μοναστήρι δεκατιά 487:
26302

6773: κρασί *35 φορτ. στάρι* *3518:*
238: κρασί μαναστηριοῦ *1 : ½ φορτ. μοναστ.* *162*
7011 *μπακί:* *36*
μπακή μαγηρέβματα

450: ρακί: – *νά τά φέρουν στάρι* *800:*
φετεσινά μαγηρέματα

βούτηρο κέσμι ὀκ. 120 *νά τά φέρουν στάρι* *859*
βούτηρο ἀηλιάτικο 18 138 *τοῦ μοναστ. ὄσπρια 50*
τηρί 27: *5425:*
κανάβι ὀκάδες: – 100:

τά δομένα: –
394: ὀκάδες σταρήσιο Ἰσούφ Κιόλες
1690: τοῦ αὐτοῦ Λουρο
717: τοῦ αὐτοῦ Λουρο

856:½ τοῦ αὐτοῦ Λουρος Ησα Κανά (νης;) βούτηρο ὀκ. 120:

1028: Μέτξεμπόνος να δόσουν: 18
4685:½ 138:
740: νά δόσουν
5425: τό τηρί τό χρεοστοῦν:
τό κανάβι τό χρεοστοῦν

τό κριθάρι τόδωσαν μέ τεφτέρι τοῦ Δημήτρη

100: ὀκάδες Γιάνη Πάπη
969:½ Ἰσούφης: –

½ ἔδωσεν παράνω βρίζα

καλαμπόκι

Μετξεμπόνο Γληκή	*1619*	*καλαμπόκι δομένο*	
	869	*ὀκάδες*	*24944:*
Γιάνη Πάπης	*705:½*	*νά δόσουν ἀκόμη*	*1358*
	3193:½		*26302:*
Ἰσούφης Κιόλες	*624:½*		
	4282:		
Ἰσούφ Κιόλες	*388:*		
Κιόλες	*1237:*		
Κιόλες	*1478*		
Κιόλες	*7293*		
	18496:		
Κιόλες	*555*		
Τξηληγκήρη διά μαστόρους	*1969*		*21829:½*
	472		*540*
Μέτξε Μπόνος Γληκή	*337:½*		*1000*
	21829:½		*1289:*
			24658:½

Ρούτξης κούλα 21492
3166:½
24658:½

των βαενάδων 150:
24808:½
ἔδωσαν παράνω βρίζα ..110:
στά βαένια 25:½
24944:

1800 Ζαροβίνας

27:4 καί σιν: ½ Ζαροβίνας καί μαναστηριοῦ
στάρι: καί μαγηρέματα ὀκάδες *2762:½*
περσινό *740*
3502:

7: φορτ. βρίξα καί σιν: ½ 712:½
44: κριθάρι ρόβη κεχρί καί λιανό:–

268: καί σ: 1 καλαμπόκι ὀκάδες *26825:*
12: ἀπό τό μίλον *1200:*
280: *28025*

9553: κρασί μέ μοναστήρι: –
573 ρακή μέ μοναστήρι: –

κανάβι: ὀκάδες *100:*
περσινό *100*
200

120: *βούτυρο:*
18: *περσινό*
138:
18: *ἀηλιάτικο*
156

τά δομένα:

1062: *στάρι: Σατίκης*
1769: *Μπαξάκας*
2831:
671: *νά δόσουν*
3502:

225: *βρίξα Σατίκης*
376: *Μπαξάκας:*
601:
111:½ *νά δόσουν βρίξα ὀκ.*
712:½
30: *διά τά βαένια*
81:½
36: *φορτώμ: κριθάρι: καί σ. 1: Μουσταφᾶς:*
8: *φορτ: νά δόσουν*
44:
2098: *Μπαξάκας καλαμπόκι: –*

1159: στό Πόποβον, Μπεκήρης: –
990: Τζαγγάρι, Σηληχτάρης: –
200: Μπεκήρ ἀράπης: –
1293: Μπεκήρ ἀράπης
5740:
160: τῶν βαενάδων καί διά τα τζήπουρα
5900:
22125: νά δόσουν
28025:

τό κρασί τό χρεωστοῦν:
τήν ρακήν τήν χρεωστοῦν.
200: ὀκ. κανάβι τό χρεωστοῦν.

|3

Κριονέρι: 1799:

21:½: σηνήκη στάρι πρός 30: ὀκ: 645:
20:½ βρίξα 615:
1:½ ρόβη
2:½: κουκιά: –
:½ λιανό: –
:½ κεχρή:

7:½ ὀκ. κανάβι: –

167: σην. καλαμπόκι πρός 25 ὀκ. 4180:
117: προπέρσινο μπακή: ἀπό 25: ὀκ. 2925:
284: 7105:

57
50: ὀκ. βούτυρο:
107:½:

ὀκά μετάξι:

1606: ὀκ: κρασί ἐδόθη τῶν κρασοπούλων κατά τό τεφτέρι Δημήτρη
107: ὀκ: ρακί ἐδόθη τῶν κρασοπούλων κατά τό αὐτό

1800: Κριονέρι

21:½ σ. στάρι παλαιό πρός 30: ὀκ. 645:
15: φετεινό 450
36:½ 1095
210: κουκιά
1305:

20:½	πακί βρίξα	615:
26:	φετινή	780:
46:½		1395

1:½ ρόβι μπακή
3: φετινό:
4: ½

2:½ σ: μπακή κουκιά
4:½ φετεινά
7:
½: σ: λιανό: μπακή

½: κεχρί μπακή:
½: φετεινό
1:

7:½: κανάβι μπακ
7:½: φετεινό
15:

167:	σ. καλαμπ: περσινό: πρός 25:	4180:
117:	προπέρσινο	2925
284		7105:
	καλαμπόκι φετεινό:	4545

63:	σ:	κριθάρι
2131:½		κρασί
141:		ρακή:
107:		μπακή
50:		φετεινό: –
½		ὀκά μετάξι:

|4

1799: Μάρτης, λογαριασμός Χλωμό κατά τό κέσμι
όπού τόχουν μέ τόν αὐθέντην μας γρόσι': 5.000:

τά δομένα
μέ τεσκερέν τοῦ Μουχτάρπασα: 2400:
ἔδωσαν τοῦ Ὀσμάναγα μέ τεσκερέν του: 1000:
μέ τεσκερέν Μουχτάρπασα 1600: 5.000:

1800: Μάρτης, ἄλλη χρονιά Χλωμοῦ. –

τό ἀφεντικόν κέσμι	*γρόσ.:*	*5.000:*
μέ τεσκερέν Καλέφη ἔδωσαν	*1000:*	
ἐπῆρεν ὁ σούμπασης μέ προσταγήν	*500:*	
125: ½: ὀκάδες σαάνια: 100:		
μέ τά καπάκια τους [γυρεύουν γρόσια]:	*600:*	

1799: λογαριασμός Σκοργιαδίτων καί 1800: δύο χρόνους

τό ἀφεντικόν κέσμι		*4.500:*
1800: τό κέσμί		*4.500:*
		9.000:
μέ τεσκερέν Μουχτάρπασα ἐμέτρησαν	*2000:*	
μέ τεσκερέν Μουχτάρπασα	*1800:*	
μέ τεσκερέν βεξήρη	*862:½*	
μέ τεσκερέν Καλέφη	*1500:*	
	6162:½	
τό ὀνταλούκι τοῦ σούμπαση	*450:*	
100: σαάνια μέ τά καπάκια τους ὀκάδες. 124: ½		
γηρέβουν γρόσι(α):	*599:*	

1799: Πολίτξανης λογαριασμός		
τό ἀφεντικόν κέσμι διά 1799:		*6000:*
τό ἀφεντικόν κέσμι διά 1800:		*6000:*
		12000:
τά δομένα		
μέ τεσκερέν Μουχτάρπασα τοῦ κοπελιοῦ στό Τεπελένι τοῦ Ναούμη	*112:*	
μέ τεσκερέ Μουχτάρπασα	*3000:*	
μέ τεσκερέ βεξήρη τοῦ Βεήξη Μεστηγουρ[άνη]:	*900:*	
μέ τεσκερέ Μουχτάρπασα	*2000:*	
	6012:	

μέ τεσκερέν Χασάν ἐφέντη	*2700:*
φορτώματα καλαμπόκι τοῦ Σταμάτη	
τοῦ Χουσένπεγη μέ πουγιουρτί	*40:*
τοῦ Ναούμ κοπελιοῦ στό Τεπελένι	*112:*
	8864:
τοῦ σούμπαση	*600:*
	9464:
128: ½ ὀκάδες: 100 σαάνια μέ τά καπάκια τους γυρέβει [γρόσια:]	*600:*

[50]

1 φ., 43x31 ◆ (851) [Ἰωάννινα], 1800

Κατάστρωση λογαριασμοῦ διαχείρισης τῶν εἰσοδημάτων τῆς Μόσορης (σημ. Σιταριά, ἐπαρχίας Δωδώνης), γιά τό ἔτος 1800. Χωρίς ἔνδειξη ὀνόματος διαχειριστῆ. Θεωροῦμε ὅτι τό ἔγγραφο ἔχει συνταχθεῖ στά Γιάννενα. Εἶναι συναφές ἄλλωστε, κατά τό περιεχόμενο καί τή φόρμα μέ τό παρακάτω σχετικό, μέ τό ὁποῖο βρέθηκαν σέ γειτονική θέση στό Ἀρχεῖο, ὅπως προκύπτει ἀπό τόν ἀριθμό εἰσαγωγῆς. ■

Σχετ.: [53], [Ἰωάννινα], 1800

1800: Μόσορης βγαλμένον τό ὀνταλούκι: –

φορτ:		
30:½:	*φ: στάρι ὀκάδες:*	*3050:*
36:	*κριθάρι:*	—
10:	*βρίζα:*	*1000:*
367:	*καλαμπόκι:*	*36706:*

9332:	*κρασί: –*
472:	*ρακί: –*
	καί βούτηρο:
	Τά δομένα ἀπό τάνωθεν
1792:	*ὀκ: στήν Λιβίκισταν μέ τεσκερέν Μπαξάκα: –*
1493:	*στήν Γληκήν Μέτζε Μπόνος*
3285:	
235:	*ἔδωσαν παραπάνω*
3050:	

20: φορτ: καί 3:½: μισοτάγαρα κριθάρι: Μουσταφάαγας
1651: ὀκάδες καλαμπόκι στό Πόποβον Μπεκήρης
3888: Μπαξάκας
5539:
ρακί, κρασί ἐφέτος τό χρεοστοῦν: –

[51]

1 φ., 40x15 ◆ (853) ['Ιωάννινα], 1800

Κατάστρωση λογαριασμοῦ τοῦ διαχειριστῆ Χρίστου γιά τίς φορολογικές ὑποχρεώσεις τοῦ χωριοῦ Μάζι (ἐπαρχίας Κονίτσης). Μνεία τοῦ γειτονικοῦ Σανοβοῦ (σημ. Ἀετόπετρα, ἐπαρχίας Κονίτσης). Ἐνδιαφέρουσα γιά τή λογιστική καταγραφή ἡ διατύπωση «5 ταγ(άρια) κριθάρι ἐπῆρεν ὁ Βασίλης διά τά μουλάρια σου», τά μουλάρια τοῦ Ἀλῆ πασᾶ βέβαια, πρός τόν ὁποῖον ἀπευθύνεται τό ἔγγραφο. Στή σελ. 2 ὁ κάπως δυσνόητος λογαριασμός τῶν χωριῶν Χλωμό, Πολίτζανη, Σκουργιάδες καί Σέλτζη (καί Σέλτζα, σημ. Ὀξυά, ἐπαρχίας Κονίτσης), ὅπου ὅμως ρητά ἀναφέρεται ἡ λέξη «μπακίρια», πού παραπέμπει βέβαια στά «σαάνια (=σαχάνια, σαγάνια) μέ τά καπάκια τους», τοῦ παρακάτω σχετικοῦ α΄. Θεωροῦμε ὅτι τό ἔγγραφο ἔχει συνταχθεῖ στά Γιάννενα. ■

Σχετ:. α΄ [49], ['Ιωάννινα], 1800
β΄ [53], ['Ιωάννινα], 1800

1800: λογαριασμός Μάζηου κατά τό δεφτέρι τοῦ Χρίστου:
βγαλμένο τό ὀνταλήκι τοῦ Λιάκο Πόντα:

59: ταγ: κονιτζότικα στάρι πρός 32: ὀκ: τό ταγάρι ὀκ: 1888

10: ταγ: κριθάρι:
27: ταγ: βρόμη

16180: ὀκ: καλομπόκι φέρουν φορτ: —

ἡ [=οἱ] 100: ὀκ: ρόκα πρός 60: φέρουν φορτ: 97
κεσήμι στό Σανοβό 3:½
100:½

27: χαρ[άτζια]: πρός ἄσ[πρα]: 440: φέρουν γρόσι: 99:

τά σταφήλια τά πῆρεν ὁ Λιάκος μέ πουγιουρντί:

511: ὀκ: στάρι: Μπαξάκας Λιβίκιστα
905: Μπαξάκας στό Τόσκεσι: Θανασάκι:
256: τοῦ τερβίς Ἀχμέτη μέ πουγιουρντί: – ταγ: 8:
1672:
216: ὀκ: στάρι χρεόσταις:
1888:

5: ταγ. κριθάρι ἐπήρεν ὁ Βασίλης διά τά μουλάρια σου: –
5: χρεόσταις
10:
19:½ ταγ: βρόμη τήν πήρεν ὁ Βασίλης διά τά μουλάρια σου
8:½ χρεόσταις
28:

τό καλαμπόκι φορτ: 100: ½ πρός 100: ὀκ: τό φόρτ:
ὀκάδ: φέρουν 10050:

τά χαράτζια τά πήρεν ὁ σούμπασης: γρόσι: 99:

|2

Χλομό μπακήρια ὀκ: 125 *486: π: 12*
τό ἀγόγι: *73*
τό γιουμπρούκι: *22*
581:
τό γράψιμο: *15*
596
470:½
15
454:½

Πολίτζανης ὀκάδ: 128:½ *470:½*
3:30
466:10

Σκουργιάδες ὀκ:124:½ *470:½*
11:10
481:30

Σέλτζη: ὀκ: 121:½

[52]

2 φ., 44x16 ◆ (852) [Ἰωάννινα], 1800

Κατάστρωση λογαριασμοῦ διαχείρισης τῶν φορολογικῶν προσόδων τοῦ χωριοῦ Μαξαράκι (ἐπαρχίας Δωδώνης) γιά τά ἔτη 1799 καί 1800. Δέν φαίνεται ποιός εἶναι ὁ διαχειριστής οὔτε ποῦ ἔχει συνταχθεῖ τό ἔγγραφο. Ἐνδιαφέρουσα ἡ ποικιλία τῶν καλλιεργειῶν τοῦ χωριοῦ. Ἀνάμεσα σέ αὐτές τό «κροκάρι», πού καί αὐτό φορολογεῖται, εἶναι ἀσφαλῶς τό «κοκκάρι», οἱ μικροί βολβοί πού χρησιμοποιοῦνται γιά τήν ἀναπαραγωγή τοῦ κρεμμυδιοῦ, ἕνα εἰδικό ἐμπορεύσιμο προϊόν στήν παραγωγή τοῦ ὁποίου φαίνεται ὅτι ἐπιδίδονταν κάποιοι κάτοικοι τοῦ χωριοῦ (βλ. στό ἔγγραφο καί ἄλλες ἀναγραφές φορολόγησης κρεμμυδιῶν). Θεωροῦμε ὅτι ἔχει συνταχθεῖ στά Γιάννενα. Ἀπό τά ἀναφερόμενα πρόσωπα (βλ. Εὑρετήριο) ἐκεῖνο τοῦ «Χατζῆ Ἴτζαγα» δημιουργεῖ ἕνα πρόβλημα ταύτισης. Ἂν τό «Ἴτζαγας» δέν εἶναι ὄνομα ἀλλά σημαίνει ἁπλά «ἀγάς τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ σεραγίου» τότε μπορεῖ νά πρόκειται γιά κάποιον ἀγά πού ἀναφέρεται στό Εὑρετήριο ὡς Χατζής [316] ἤ Χατζή ἀγάς [318]. ■

Σχετ.: [38], [Ἰωάννινα], 1800

1799: Μαξαράκη βγαλμένο τό ὀνταλήκι, καί τοῦ Ῥοηδομπεγή κατά τό τεφτέρι τοῦ κονόμου

16:½: φορτ: στάρι ὀκ':	.....	*1650:*
2: φορτ: στάρι μπακί:	.....	*200*
18:½		*1850:*

8: φορτ: βρίζα:	.....	*800:*

2: φορτ: κουκιά	.....	*227:*
2:½ μπεκαγιέ: ὀκάδες	.....	*250*
		477

11: φορτ: καί ταγ: ἐδικά τους 6: κριθάρι

237:½ φορτ: καλαμπόκι: ὀκ:	.....	*23750:*
10: μπεκαγιέ ἀπό τούς 95:	.....	*1000:*
48:½ μπεκαγιέ ἀπό τούς 96: ἕως τούς 99:	.....	*4850:*
296:		*29600:*

270: ὀκάδες κρασί
756: μπεκαγιαίς κρασί
1026: ὀκ:

43: κροκάρι: ὀκάδες
213: μπεκαγιαίς
256:

14: ὀκ. τουτούνι
20: μπεκαγιαίς
34

23: ὀκάδες λινάρι μπεκαγιαίς
τῆς χρονιᾶς τό λινάρι τό πῆρε ὁ Τάρε Ραμπίας: –

10: ὀκ: ῥακί μπεκαγιαίς
15: ὀκ: ῥακί φετινή:
25 ὀκ: –

150: γρόσι: μαχτοῦ καί χαράτζη.
60: μπακή κατά τοῦ Μιχάλη τό δεφτέρι
210:

270: ὀκ: κρασί Δήμο Τέσας
756: κρασί Λόλης κρασοπούλος
1026:

10: ρακί Λόλης

1579: ὀκάδες σταρήσιο μέ τεσκερέ Θανάση Ψομᾶ
75: Γιάννη Πάπης
37: Γιάννη Πάπης
55: Γιάννη Πάπης
40:½Γιάννη Πάπης
1786:½
63:½ χρεόσταις ὀκάδες στάρι
1850:

754:½ ὀκ: βρίζινον μέ τεσκερέ Θανάση: –
45:½ ὀκ: χρεόσταις
800:

227: ὀκ΄: κουκιά μέ τεσκερέ Ἠσά Κανάνη: –
17: Μίσιος: –
244:
201: κουκιά Ἠσά Κανάνης
445:
32: χρεόσταις ὀκάδες
477:

11: φορτ: κριθάρι μέ Τάρε Χότξα καί ταγ: 1: γιανν.
4: ταγ: μαξαρακίτικα χρεοστάει:

21273: Γιάνη Πάπης ἀραποσίτι
46: στόν ἴδιον τεσκερέ:
21319
540: μέ τεσκερέ Στεφάνη:
100: Σαραντίνος
113: Σαραντίνος
80: Στεφάνης
22152:
189: μέ τεσκερέ μαστόρων

3626: μέ τεσκερέ μαστορο Θανού:
1003: τεσκερές Λεοντάρης: –
26970
2630: ὀκάδες ἀραποσ: χρεόσταις
29600

15: ὀκ΄: ρακί τήν χροστοῦν

43: ὀκ΄: κροκάρι Ἡσάν Κανάνης
180: Λεονταρης
223:
33: χρεόστης
256

14: ὀκ΄: τουτούνι Ἡσά Κανάνης
20: ὀκ΄: χρεόσταις
34:

24: ὀκ: κανάβι Ἡσά Κανάνης

γρόσι
150: μέ ἀφεντικόν τεσκερέν
60: χρεοστοῦν
210:

1800: Μαξαράκι βγαλμένον τό ὀνταλούκι καί τοῦ Ροηδομπέγη

6: φορτ: καί 1 ½ ταγ: στάρι ὀκ: 618:½

3: φορτ: καί ταγ: 7: βρίξα 387:½

11: φορτ: καί 4: ταγ: κριδάρι:

1: φορτ: κουκιά ὀκάδες 100:

9: ὀκ: λινάρι: –
107: ὀκ: κροκάρι: –

265: φορτ: καλαμπόκι 26500:

76: νταφιλίναις κρασί
756: ὀκ: κρασί:
832:

29: ὀκ. ρακί: –

150: γρόσι: τό μαχτού:

14: ἁρμάδες κρομήδια

τά δομένα ἀπό τά ἀντίκρης:

238: ὀκ: στάρι Μπαξάκας
376: Ντεμίρξῆς στήν Λίπαν
514:
055 ὀκ: χρεόσταν μέ τεσκερέ Μπαξάκας
569:
49:½ χρεόσταις
618:½
361: ὀκ: βρίξινο Μπαξάκας
17:½ ὀκ: χρεόσταις
378:½
7: φορτ: κριθάρι χατξής Ἤτξαγας
4: φορτ: τοῦ Σουλεϊμάνπεγη Ἐλμπασάνι μέ πουγιουρτί ὀκ. 300:
11
4: ταγ: χρεόσταις κριθάρι

1043: στό Πόποβο Μπεκίρης καλαμπόκι
124: Σατήκης Πόποβο
2563: Μπαξάκας
3730:

103: ὀκ: κουκιά Μίσιος μπακάλης

107: ὀκ: κροκάρι Μίσος

14: ἁρμάθες κρομήδια Ἠσά Κανάνης: –

9: ὀκ: λινάρι Ἠσά Κάνης: –

832: ὀκ: κρασί Δήμο Τέσιας

29: ὀκ: ρακί Δήμο Τέσιας

τά ἄσπρα τά χρεοστοῦν

[53]

1 φ., 44x31 ◆ (850) [Ἰωάννινα], 1800

Κατάστρωση λογαριασμῶν τῶν φορολογικῶν προσόδων καί ἐνδεχομένως καί ἄλλων εἰσοδημάτων τοῦ χωριοῦ Κουκουλιοί γιά τά ἔτη 1799 καί 1800 καί τοῦ χωριοῦ Γκρίμπιανη γιά τό ἔτος 1799. Δέν φαίνεται ποιός εἶναι ὁ διαχειριστής οὔτε ποῦ ἔχει συνταχθεῖ τό ἔγγραφο, τό ὁποῖο, παρά τήν πρωτόγονη λογιστική μέθοδό του, εἶναι ἀρκετό εὔληπτο, ὅπως καί τά παρακάτω σχετικά, τά ὁποῖα ἀνήκουν ἀσφαλῶς στήν ἴδια καταγραφική ἐνέργεια τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καί πρέπει νά διαβαστοῦν συνδυαστικά. Τό πιθανότερο εἶναι νά ἔχει συνταχθεῖ στά Γιάννενα. Καί τά δύο χωριά «Κουκουλιούς» (σημ. Κουκλιοί, ἐπαρχίας Δωδώνης) καί «Γρίμπιανη» (σημ. Ἀρετή, ἐπαρχίας Δωδώνης) ἀναφέρονται στόν κατάλογο Φιλητᾶ (Π. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*, σελ. 602) ὡς τσιφλίκια τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, στό διαμέρισμα Κουρέντων. Τό πρῶτο ἀπό τά δύο χωριά δέν πρέπει νά συγχέεται μέ τό ὁμώνυμο χωριό Κουκλιούς τῆς σημ. ἐπαρχίας Σουλίου. ■

Σχετ.: α΄ [49], [Ἰωάννινα], 1800
β΄ [50], [Ἰωάννινα], 1800
γ΄ [52], [Ἰωάννινα], 1800
δ΄ [41], [Ἰωάννινα], 1800

1799: Κουκουλιούς.

31:	*φόρτ: ὀκ΄:*	*30 στάρι:*		*3130:*
3:	»	*24: μπακί*		*324:*
34	»	*54:*	*ὀκ:*	*3454:*

30: φορτ. κριδάρι
21: » μπακί καί: ταγ: 3:
51 » ταγ: 3: γιαν:

581: φορτ: και ὀκ΄: 40: καλαμπόκι 58140:
318: » » 39:..... 31839:
899: 79: ὀκ΄: 89979:

1003:½ γρόσι: μαχτού καί χαράτζι:
60: κεσιμιάτικα διά χρόνους 5: :
1063:½ γρόσ.

Τά δομένα ἀπό τάνωθεν

ἀραποσίτι
49157: μέ τεσκερέδες τοῦ Γιάνη Πάπη μέ 3: τεσκερέδες:
17892:½ μέ τεσκερέν Λεοντάρη: –
6425: μέ τεσκερέν Τζηληγγήρη
1063: μέ τεσκερέν τοῦ αὐτοῦ: –
7929: μέ 3: τεσκερέδες τοῦ 'Ισούφ Κιόλε
442: μέ 1: τεσκερέ τοῦ 'Ισούφ Κιόλε: –
82908:½
· 6298: μέ 10: τεσκερέδες τοῦ Μαστορο Ζήκου: –
89206:½
· · 772:½ χρεόσται: –
89979:

3321: ὀκ. στάρι μέ 3: τεσκερέδες τοῦ Γιάνη Πάπη: –
133: ὀκ΄: μέ τεσκερέν Τζηληγγίρη
3454: ὀκ.

51: φορτ: κριδάρι καί 3: ταγ: μέ τεσκερέ Τάρε Χότζα

4928: ὀκάδ: κρασί μέ τεσκερέ Λόλη κρασοπούλου: –

938: γρ: μέ αὐθεντικόν τεσκερέν τῶν Γγολέμηδων: –
66: καί ρούπι: τοῦ ἔκλεισεν ὁ Οὐμέρ ἐφέντης: –
1004:10:
59:10 χρεόστης
1063:½

1800: Κουκουλιούς

Φορτ:
31: καί ὀκ΄: 30: στάρι ὀκάδες 3130:

30: φορτ.: κριθάρι: –

581: καί ὀκάδ: 40: καλαμπόκι ὀκ΄: 58140:

4928: ὀκάδες κρασί

1003:½: γρόσι: μαχτού καί χαράτζι.
15: γρ: κεσιμιάτικα: –
1018:½

τά δομένα ἀπό τάνωθεν: –

2359: ὀκ΄: σταρέν: Μπαξάκας: –
771: » Γιάνη Πάπης
3130: ὀκ΄:

15: φορτ: κριθ: καί ταγ: 3: Μουσταφᾶς
14: φορτ: ταγ. γιαν: 2: χρεόσται
30:

5764: ὀκάδες καλαμπόκι Μπαξάκας: –
667: » Σαδήκης Λίπα
9010: » στό Πόποβο Μπεκίρ Τζάμης:
4032: » Γιάννη Πάπης: –
19473:
38667: χρεόσται
58140:

695:10: γρ΄: τούς ἔκλεισεν ὁ Οὐμέρ ἐφένδης στό ἀγορασμένο γένημα:–

309: *γροσι: τά μεριάτικα τους πού δούλεψαν στήν Πρέβεζαν*
1004:10:
..14:10: *χροστᾶ*
1018:½

τό κρασί τό χρεοστοῦν ἐφέτος ὅλο: –

1799 λογαριασμός Γκρίμπιανης:

2660:½ *ὀκάδες ἀραποσήτικο Λεοντάρης*
936: *μέ τεσκερέν Γιάνη Πάπη:*
5725: *μέ τεσκερέν Γιάννη Πάπη:*
400: *εἰς τόν ἴδιον τεσκερέν: –*
9721:½

1799: τό ἀφεντικόν ἤμορον Γκρήμπιανης

10: φορτ: στάρι
11: » κριθάρι
86: καί 30: καλαμπόκι:
51: » 75: μπακί: –

180: καί παρ: 30: γρόσι: τό μαχτού: –
7: καί: » 5: κεσημιάτικα

[54]

1 φ., 34x24 ◆ (250) [Κωνσταντινούπολη], 22 Ἰανουαρίου 1800

Στέφανος Μίσου (Μίσιου) πρός Μουχτάρ πασά. Ἐπιστολή γραμμένη μέ πολλή οἰκειότητα. Τοῦ ζητᾶ νά βοηθήσει τόν γαμπρό του Παναγιώτη Συλλίβεργο (Σιλήβεργο) σέ ὑπόθεση διεκδίκησης χρημάτων. Ὑποθέτουμε ὅτι ἡ ἐπιστολή ἔχει γραφτεῖ στήν Κωνσταντινούπολη, ὅπου ὁ Στέφανος Μίσιου εἶναι ἐγκαταστημένος αὐτήν τήν ἐποχή (βλ. Εὑρετήριο). Ἀξίζει νά ἐπισημανθεῖ ἡ χρήση ἀπό τόν Στέφανο Μίσιου δύο φορές τῆς λέξης «ψυχοπατέρας» γιά νά χαρακτηρίσει τίς σχέσεις του μέ τόν Μουχτάρ πασά: «διά τό χατήρι τοῦ ψυχοπατέρα σας» καί «θέλετε ὑποχρεώσει καί ἐμένα τόν σαδίκην (=ἀφοσιωμένον) ψυχοπατέρα σας». Ἡ ἔκφραση αὐτή, δεῖγμα μεγάλης οἰκειότητας, δέν γνωρίζουμε σέ τί ἀκριβῶς ἀντιστοιχεῖ. Ψυχοπατέρας γενικῶς εἶναι ὁ θετός πατέρας, κάτι πού βέβαια δέν συμβαίνει ἐδῶ πραγματικά. Στήν ἁπλούστερη ἐκδοχή της ἡ λέξη μπορεῖ νά χρησιμοποιεῖται, πάντοτε ἐντός μιᾶς

μεγάλης οἰκογενειακῆς φιλίας, μέ τήν ἔννοια τοῦ "ὡς ἄλλος πατέρας". Ὡστόσο, ἡ ἐλλειπτική αὐτή διατύπωση ἀφήνει ἕνα περιθώριο γιά μιά τολμηρή σκέψη: νά φανταστοῦμε, δηλαδή, κάποια λαϊκή τελετουργία συμβολικῆς "υἱοθεσίας" τοῦ νεαροῦ Μουχτάρ ἀπό τόν Ζαγορίσιο Στέφανο Μίσιου, στά πρώιμα χρόνια τῆς συμμαχίας τοῦ φιλόδοξου Ἀλῆ μπέη μέ τούς ἰσχυρούς Ζαγορίσιους προκρίτους, ἡ ὁποία καί ὁδήγησε τόν τελευταῖο στό ἀξίωμα τοῦ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων; ■

»Ὑψηλότατε καί πολυχρονεμένε Μουχτάρπασα ἐφένδημ, τήν ὑψηλότητά σας δουλικῶς προσκυνῶ καί παρακαλῶ τόν θεόν νά σᾶς χαρίζῃ ζωήν πολυχρόνιον καί τά χαϊρλῆ τά μουράτια τῆς καρδίας σας.

Πολύς καιρός ἀπέρασεν ἐφένδημ ὁποῦ δέν ἔλαβα κἀνένα προσκυνητόν μοι γράμμα σας διά νά μάθω τήν ποθητήν μοι ὑγείαν σας, καί τοῦτο στοχάζομαι νά προέρχεται ἀπό τούς καθημερινούς γαϊλέδες καί φροντίδας ὁποῦ ἔχετε καί ὄχι ὅτι μέ ἐξεχάσετε· μ᾽ ὅλον τοῦτο δέν λείπω διά τοῦ παρόντος μου δουλικοῦ νά ἐρευνήσω τήν ἀκριβεστάτην μοι καλήν σας ὑγείαν καί νά σᾶς φανερόσω ἑπομένως, ὅτι ἐπειδή καί εἶμαι βοκούφης τό πόσον ἀγαπᾶτε τούς συγγενεῖς μου διά τό χατήρι τοῦ ψυχοπατέρα σας, διά τοῦτο σᾶς παρακαλῶ καί διά τοῦ παρόντος μου ταπεινοῦ νά τούς ἀγαπᾶτε καθώς καί προτήτερα, νά τούς ἔχετε εἰς τό ναξάρι σας καί νά τούς βοηθῆτε εἰς κάθε τους δουλιάν, μάλιστα τόν ξάβαλην γαμβρόν μου Παναγιώτην Συλλίβεργον ὁ ὁποῖος, ἐφένδημ, καί ἀπό τά γηρατεῖα ἀδυνάτησε καί ἐξέπεσεν ἀπό τά περιστατικά τοῦ καιροῦ, νά τόν βοηθήσετε εἰς κἄποιες κρίσεις ὁποῦ ἔχει αὐτοῦ, αἱ ὁποῖαι δέν λαμβάνουν τέλος παρά μέ τό χέρι τῆς ὑψηλότητός σας. Καί νά προστάξετε νά τον δωθῇ τό δίκαιόν του, ὁποῦ ὅλο τό μάλι του τό ἔφαγε ὁ ἕνας καί ὁ ἄλλος, καί κοντά ὁποῦ θέλετε ἔχη ἕνα δοβατζήν νά παρακαλῇ τόν θεόν διά τήν πολυχρόνιον ζωήν σας, θέλετε ὑποχρεώσει καί ἐμένα τόν σαδίκην ψυχοπατέρα σας. Μέ τό νά εἶσθε ἐφένδημ βοκούφης πόσην χαράν δοκιμάζω λαμβάνωντας γράμματά σας, σᾶς παρακαλῶ νά μέ γράφετε ἀπό καμμίαν φοράν καί νά μέ προστάζετε εἰς κάθε οὐμούρι σας καί δουλιάν, καί θέλει τό νομίζω ἰφτιχάρι μου. Ταῦτα καί οἱ χρόνοι σας ἀπό τόν θεόν πολλοί καί δοξασμένοι.

1800: Ἰανουαρίου 22

Τῆς ὑψηλότητός σας –

πρόθυμος δοῦλος
στέφανος μίσου

[55]

1 φ., 25x31 ◆ (131) Πατρατζίκι, 18 Μαρτίου 1800

Ἀρτζουχάλι τοῦ Χατζη-Χουσουΐνη, χωρίς ἄλλη ἔνδειξη ἰδιότητας, πρός τόν Ἀλή πασά, σχετικά μέ τήν εἴσπραξη τοῦ φόρου «ἀντέτ ἀγνάμι» (=προβατονόμι) ἀπό τόν καζά Πατρατζικίου. Παραπονεῖται ὅτι οἱ Ἀρβανίτες «μπελουμπασῆδες» τῆς περιοχῆς του, κάνουν ἀτασθαλίες. Ἴσως εἶναι ὁ ἴδιος βοεβόδας ἤ ἀγιάνης τοῦ Πατρατζικίου. Προτείνει κάποιον τρόπο διόρθωσης πού δέν μᾶς εἶναι ἐπαρκῶς κατανοητός. Φαίνεται ὅμως ὅτι ἔτσι θά προκύψει ἕνα πρόσθετο κέρδος γιά τόν Ἀλή πασά χιλίων περίπου γροσίων καί ταυτοχρόνως «ἕνας μεγάλος τεσελάς (=ἀνακούφιση)» γιά τόν ραγιά. Στόν τρόπο κατανομῆς τοῦ φόρου προκύπτει μιά δυσκολία κατανόησης, εἰδικά μέ τή φράση «τά ἑκατό καί τά ἑκατό εἴκοσι πέντε ἀπό ἕναν παρά γιομίζουν τᾶσπρα τά ἐννιά πουγγία». Ἄν ἔχουμε ἐδῶ μιά ἐλλειπτική διατύπωση πού σημαίνει, ἁπλά, ὅτι γιά νά καταβληθεῖ τό ποσόν τῶν ἐννέα πουγγιῶν (=4.500 γρ.) στήν Ὑψηλή Πύλη γιά τό προβατονόμι τοῦ βιλαετίου, ἀρκεῖ νά φορολογηθεῖ κάθε πρόβατο μέ ἕναν παρά (ὑπενθυμίζουμε 1 γρόσι=40 παράδες), τότε φθάνουμε σέ ἕναν ἀριθμό 180.000 φορολογητέων προβάτων, πού ἀποτελεῖ μεγάλη βέβαια ἀλλά πιθανή ποσότητα γιά τό βιλαέτι τοῦ Πατρατζικίου. Ἄν ὅμως ἡ ὑπόθεσή μας αὐτή δέν ἐυσταθεῖ, τότε βρισκόμαστε σέ ἕνα κενό κατανόησης πού ἡ συμπλήρωσή του ἀπαιτεῖ ἐξειδικευμένη ἔρευνα, πού ξεπερνᾶ τά εἰσαγωγικά σημειώματα τῆς παρούσας ἔκδοσης. ■

Ὑψιλώταται καί ποληχρονεμένε ντεβλετλή, μερχαμετλή, ἡναγετλή [βεξίρ ἐφέντη μου] δουληκώς πρωσκυνώ καί φηλώ τήν τημημένην σου ποδία, τόν μεγαλοδίναμον θεόν περηκαλώ διά να σου χαρήξη ζωήν πολήν καί τημημένην με όλα τα ἔνδοξα χαηρλή μουράτηα της καρδιά σου, ἀμήν.

Με το προσκυνητόν μου φανερόνο του αφεντός μου. Ἔλαβα το τημημένον σου μπογιορτή καί το ἐχάρηκα καί ἐγώ καί ὅλος ὁ ρεαγιά φουκαράς ὁπού ἔκαμες κερέμη καί ἐπρόσταξες να μαζοχτή το αντέτ ἀγνάμη κατα το καντεμή αντέτη καί κατά το καντεμή. Ἐφέντημ, τα ἑκατό καί τα ἐκατώ {κατόν} ἤκοσι πέντε από έναν παρά γιομήζουν τάσπρα τα ἐνηά πουκήα ἄσπρα καί δέν γίνετε κάνα νοξάνη ής το μηρή· ὅμος ὁ Λούλε μπελούμπασις, ανηψιός τοῦ Τζάτζο, καί ο Νταούτ Γκλάβας καί η ανθρώπι του Τάμτζα δέν δέλησαν να σταδουνε να τα κάμουν ταχσιλη καί μαζοχτηκα[ν] ἡ αγάδες τοῦ βελαετήου καί ὅλη ἡ ραγιάδες ής τον μεχκεμέ καί του ηύρανε μονασίπι ὁπού να γένη ταχσίλη στον μεχκεμέ διάτή σκορπίζουν τα πρόβατα ἕως νά ἔρθη ἡ τιμημημένη προσταγή τού ἀφεντός μου καί νά μήν γένη νοξάνη στό μηρή καί κατηγορηθό καί εγώ ὁ σκλάβο σου. Δια τούτο, ἐφέντημ, να κάμης κερέμη να προστάξης με ένα τημημένο σου

μπογιορτή όπού νά μαξοχτή ός ἄνοθεν ἀπό έναν παρά, διά νά κοπί αὐτώ το ξούλμη ἀπό τούτον τον καξά, καθός έβαλες χέρη ἐφέντημ, να το φηκηασις καί ἐδωσες νηξάμη ής τα πάντα ὅλα.

Ἀκόμα καί τούτο τό χαήρι να το κάμης νά κοπί καί τούτο το ξούλμη, ἐφέντημ, καθός ἐκόπικαν καί τά ἀποδέληπα, μέ θάρος ός σκλάβο σου καί τξοράκη σου όπού ἤμε τῆς υψιλώτη σου, σου φανερώνο ότη έχω σαυτά να κάμο χησμέτη του αφεντός μου καί δεν ευρήσκο τόν τρόπο ἀντξακ ἀπό τούτον τόν τρόπον μπορό να εύρο τόν τξαρέ νά γένη καμήα χηληάδα γρόσια χησμέτη ης το μουτπάκη του αφεντός μου. Ὅμος να κάμης κερέμη, ἐφέντημ, να το κάμης μένα τουτο το ξούλμη ὀπού έκαναν ἡ μουλτεξήμηδες τές ἅλες χρονηες, πέρνη ὁ ραγιάς έναν μεγάλον τεσελά καί ὁρησμός τού αφεντός μου. Ταύτα καί πάλην προσκηνῶ καί τό φερμάνη του αφεντός μου ταύτα καί πάλην προσκηνῶ και το φερμάνη του αφεντός μου ἤνε.

:1800 Μαρτίου: 18: Πατρατξήκι

σκλάβο σου Χ: Χουσουΐνης
πρωσκυνῶ
(τ.σ.τ.)

[56]

1 φ., 22x16 ◆ (799) Ἰωάννινα, 10 Ἀπριλίου 1800

Τεσκερές τοῦ Μουχτάρ πασᾶ πρός τόν Πάνο Κομπότη, μέ τόν ὁποῖο τοῦ ζητεῖ νά στείλει ἀμέσως 3.000 γρόσια «ἀπό παλιά καί νέα ἀλατζάκια μας», ἀπό ἄγνωστη περιοχή. Ὁ Πάνος Κομπότης ἐμφανίζεται μόνον αὐτήν τή φορά στό Ἀρχεῖο. Τό ἔγγραφο χωρίς ὑπογραφή, ἀλλά μέ τή σφραγίδα τοῦ Μουχτάρ πασᾶ, πλαγίως ἀριστερά. ■

Ἐδικέ μας Πάνο Κομπότη, ἄλο δέν σέ γράφω μοναχά λαβαίνοντας τό παρόν μας ἐφθής νά στήλης γρόσ= 3000 = ἤγουν τρεῖς χιλιάδες γρόσια ἀπό παλαιά καί καινούρια ἀλατζάκια μας χωρίς νά ἐμποδισθοῦν τελείως ὅτι ἔχομεν ἠχτιξᾶν καί ἀλέως μή κάμης ἐξ ἀποφάσεως:

Ἰωάν(νινα) Ἀπριλίου: 10: 1800

[πλαγίως:]
(τ.σ. Μουχτάρ πασᾶ)

[57]

2 φ., 29x20 ♦ (1186) Σκάλωμα [Παλέρμου], 15 Ἀπριλίου 1800

Ἀρτζουχάλι τοῦ «καπεταν-Σπύρου ἀπό τό Βοῦνο» τῆς Χειμάρας πρός τόν Ἀλή πασά. Γράφει ἀπό τό Σκάλωμα, τό ὁποῖο, σύμφωνα μέ τά συμφραζόμενα, πρέπει νά εἶναι τό Παλέρμο (ἀρχ. Πάνορμον), τό φυσικό λιμάνι-ἐπίνειο τῆς Χειμάρας. Μεταφέρει παράπονά του ἀπό τή συμπεριφορά ἀνθρώπων τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στήν περιοχή καί δίνει ἀρκετές αὐτοβιογραφικές πληροφορίες καθώς καί πληροφορίες γιά τήν διείσδυση ἤ τίς δυσκολίες διείσδυσης τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στά χωριά τῆς Χειμάρας. Στό Βοῦνο κυριαρχοῦν τώρα οἱ ἐχθροί τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καί οἱ δικοί του, τοῦ καπεταν-Σπύρου. Ὁ ἴδιος ἔχει ὑπηρετήσει, προφανῶς ὡς μισθοφόρος, «στή Φραγκιά» καί ταξιδεύει συχνά στήν Κέρκυρα, ἀπό ὅπου μπορεῖ νά φέρνει πληροφορίες, χρήσιμες στόν Ἀλή πασά. Ζητᾶ συστατικό γράμμα γιά τόν «Πενάκη» πού δέν εἶναι ἄλλος ἀπό τόν Λιμπεράκη Μπενάκη, πρόξενο τῆς Ρωσίας στήν Κέρκυρα, τόν ὁποῖο ὁ ἴδιος χαρακτηρίζει ὡς φίλο τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Τό ἔγγραφο, ἐκτός ἀπό τίς μικρές φθορές πού ἔχει σέ διάφορα σημεῖα, φαίνεται νά εἶναι αὐτόγραφο τοῦ ὀλιγογράμματου ἀποστολέα, χωρίς τόνους καί πνεύματα καί φυσικά ἀνορθόγραφο καί συχνά δυσνόητο. Πρέπει νά σημειωθεῖ ὁ οἰκεῖος τρόπος τῆς ἔκφρασης τῶν αἰσθημάτων καί τῶν αἰτημάτων τοῦ καπεταν-Σπύρου ἀπό τό Βοῦνο. Οἱ γλωσσικές ἰδιομορφίες τοῦ ἐγγράφου δημιουργοῦν μερικά προβλήματα κατανόησης: ὁ «Κόνκας», χωρίς ἄλλη ἔνδειξη, δέν μποροῦμε νά ξέρουμε ἄν εἶναι κάποιος «Γκόνγκας» ἤ Κόκκας ἤ κάτι ἄλλο. Ὁ διαλεκτικός τύπος «Κλαπηριῶτες», πρέπει νά ἀντιστοιχεῖ στούς κατοίκους τοῦ χωριοῦ Κηπαρό τῆς Χειμάρας, γιατί ἄλλο ὄνομα χωριοῦ πλησιέστερο πρός τόν παραπάνω διαλεκτικό τύπο δέν βρίσκουμε στήν περιοχή. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

Σχετ.: [46], Χειμάρα, 25 Μαρτίου 1799

Ἤψιλότατε του βεξίρ ἐφέτι μου καί πολιχρονεμένε μου ἐφθέντι μας, δουλικός σέ προσκηνό καί τό πόδι σου φιλό καί τόν θεόν περικαλό γιά κάθε μουράτι τῖς καρδιᾶ σου νά γένι καί νά ξίσουν καί τά πασούπουλά σου, ἀμίν. Ἄλο δέν σοῦ φανερόνο ἀμοναχά ὅλα τά ταγιατάο ὁ σκλάβο σου μά κάτι πράματα πού μᾶς κάνι ὁ Χατζί ἀγάς ἶνε πολά κακά, ὁπού μοῦ ἶχαν ἀγλετόσι λίγα πρόβατα καί λίγα γελάδια καί ἄφισα καί ἐγό ἐπῖγα πέρα ἀς Κορφούς καί μοῦ τάκαμε κελεπέρι ἀνταμός μέ τόν Ἰσούφαγα καί Χασάν πιλούπασι πού ἶταν στό μαναστίρι τῖς Κρόριζας, ἐκῖνος ἕνα βουόδο καί μία γελάδα καί γρόσια δέκα καί μοῦ μολάρισε τόν μερτικόν ἀκόμα δέκα κεφάλια. Τόρα ἐγό ματά σοῦ ἔκαμα ἕνα πουγιουρτί καί ἶρδε ὁ Κόνκας νεψές καί χαμ[πέ]ρι πός νά κάμομε δέν μᾶς ἔδοσες. Τόρα ἄν ἶνε ἱ καρδιά τῖς ἱψιλότι σου δέν μᾶς στέλνις ἕνα πουγιουρτί νά πινιγοῦμε ὅλι στό πέλαγο καί ὁ Χατζί ἀγάς ἄς κάμι κάθε μουράτι του γιατί τοβλέτι σου ἶτουνα τά δεχούμαστε ὅλα γιά τόν ἴσκιο σου καί γιά τό μου-*

ράτι σου ι τα δ[..]ος κάμνι ἐτοῦτο φεύγομε ὅλι καί τοῦ τά ἀφίνομε καί ἄς τόχι μοναχός του ός πρότορα. Ἐγό ἶμε κινιμένος νά ἔλθο νά μέ ξεχορίζις κάθε δουλιά ὄχι ὄχι ἀκόμα μιά χούνφτα στάρι ἔχο καί πάρτο τοβλέτια σου γιατί τοῦ Χατζῖ τά καμόματα οὔτε ἱ διαβόλι δέν πορο͂ῦν νά τά δέχουν, τόρα δέν πορῖ νά μέ χαλάσι ἀπό τί τοβλέτια σου καί μέ κάμι καί κλέφτι ἠς ἕνα μουλάρι καί ὅπος ἔφιγα καί ἐπῖρα τί Φαργγιά. Τόρα, τοβλετῖ μου, ἄν μ' ἔχις σκλάβο δικό σου μί μέ ἀλισμουνίσις, μόνο γράψε τοῦ Ταχίρα-γα γιά κάθε δουλιά νά μᾶς κυβερνίσι ἠς κάθε δουλιά ὄχι ὄχι ἶμε γιά εὐτοῦ γιά νά μοῦ δόσις κανένα τζεβάπι γιατί τοῦ Χατζῖ ἀγᾶ τά καμόματα δέν πορό νά τά πομένο πιλιό καί πρέπι νά πάρο τό κεφάλι μου νά πάγο νά πινιγό. Ἀπό Κορφούς ἔμαθα πός γιά ὅλο τόν Ἀπρίλι φεύγουν ἱ Μοσχο-βίτες καί ἔρχουν Ἰκλέξι καί Τοῦρκυ ἀρμάδα. Ἀπό Χιμάρα ἔχουν γιρίζι ὅλι καί ὁ Χατζί ἀγάς ἔχι δέσι γιά δικό του ἀρκάμι χορτάρι τόσο κάθε σπίτι καί ἔχι κάμι καί τούς Κλαπιργιότες [μα]στόρους ἀντάμα καί καμιά πίστι δέν ἔχουν. Ἄν θέλις καμιά δουλιά ἐδό νά κάμις, νά μοῦ κάμις χαπέρι νά ἔλθο μοναχός μου νά μή ξέρι κανίς. Γιά 'λο τό Μάγι ἠς Κορφούς παγέ-νο πάλι καί ὅτι μάθο πάλι σοῦ γράφο. Τοῦ Πενάκυ πού ἶνε φίλο σου νά τοῦ γράψις καμιά γραφί νά μέ βοϊδίσι ἠς κάθε μου δουλιά πού νά ἔχο, νά θιμιδῖς, ἔτζι ὁ θεός νά σοῦ πολιχρονάγι. Γιά τί δουλιά τοῦ χορταριοῦ τό χαπέρι πού μοῦ λέγι πός θέλο τρακόσια γρόσια, ἐγό ἕνα παρά δέν τοῦ δίνο χορίς πουγιουρτί τῖς ἱψιλότι σου, τόρα ἄν μ' ἔχις στό ναξάρι καί ἐμένα τό σκλά [πλαγίως:] *βο σου τό χόρτο ἐκῦνο ἶνε γρόσια σαράτα ὀχτό καί ἐγό τοῦ τά δίνο μιά βολά καί ὁ Βελί πασάς μοῦ τ̔χε χαρίζι καί τόρα ὁ Χατζί θέλι μέ τό σταγινό νά μοῦ τό πάρι. Κάμε μου τεσχερέ πόσο νά τό δόσο χορίς ἄλο, γιατί χορίς πουγιουρτί ἰδικό σου ἕνα παρά δέν τοῦ δίνο καί ἄς πάρι [..]χοβις καί πιδιά καί γινέκες μέ τό χέρι του καί τά πρόβατα τά πέρο καί τά πῖρε ὅπος ἴδελε ἴκαμε. Μά, βεξύρη μου, ὁς μοῦ φένετε πός τοῦτος κάνι ἰδό γιά βεξίρις ὄχι ἱ ψιλότι σου καί ἄν ἶνε ἔτζι φεύγομε ὅλι καί πινιγοῦμε [...] καί καλίτερα νά τοῦ ἔχι φορτοδί ὁ Χατζί ἀγάς πολί πολί καί [...]τουν κακύτορα ἀπό ἐμένα καί ὅλα τά πάτα ὄχι ἄλο, ἱ χρόνι σου πολί καί στῖλε μου τζεβάπι γλίγορο ἴ νά ἔλθο ἴ πός νά κάμο, γένιμα δέν ἔχομε σπιρί καί θέλομι πεθάνι τῖς πίνας ὅλι ἱ δικύ μο*

1800, ἀπριλίου 15

ἀπό Σκάλομα γρά
φο πάτα

σκλάβο σου καπετάν
σπιρος ἀπό Βοῦνο πού

ἴμουν μιά βολά καί τόρα
τὄχουν ἱ ἐκθρί σου και ἱ δι
κί μου πάτα, ἀμίν

[πανώγραμμα:]
τοῦ βεξίρ ἐφέτι μας ψιλοτάτου
καί πολι χρονιμένου εφέτι
μας μέ δέκα τούγια,
Γιάνενα

[58]

1 φ., 30x22 ◆ (798) Ἰωάννινα, 26 Ἀπριλίου 1800

Ἀρτζουχάλι τοῦ Μουχτάρ πασᾶ πρός τόν Ἀλή πασά. Ζητᾶ τήν ἔγκρισή του γιά νά δώσει στόν Χοτάμπεγη τό «Ὀπτζανίκι», προκειμένου νά ἐγκαταστήσει τά πρόβατά του· στή Νεμέροβα πού τά πήγαινε ἕως τώρα, πῆγε ὁ Ἐλμάζης τά δικά του. Τό ἔγγραφο χωρίς ὑπογραφή ἀλλά μέ τή σφραγίδα τοῦ Μουχτάρ πλαγίως ἀριστερά. Οἱ δύο αὐτοί βοσκότοποι δέν ἀναφέρονται ἄλλη φορά στό Ἀρχεῖο καί δέν μπορέσαμε νά τούς ἐντοπίσουμε. ■

»Ὑψηλότατε, ὑπέρτατε, ντεβλετλῆ βεξήρ ἐφέντη μου, ὁ μεγαλοδήναμος θεός νά σοῦ χαρίξῃ ὑγίαν καί ντεβλέτι, ἀμήν, μέ ὅλα τά χαηρλή μοράτια σου, ἀμήν. Μέ τό σκλαβικόν μου φανερώνω τοῦ ἀφεντός μου, διά τόν σκλάβον σου Χοτάμπεγιν, γηά τά πρόβατά του ὁποῦ τά πάγηνεν στή Νεμέροβα. Τώρα ἐκῆ τά ἔχη πάνη ὁ Ἐλμάζης, καί ἀλοῦ δέν ἔχη ποῦ νά τά βάλη ὁ Χοτά πεγις, ἄν ἦναι ὁρισμός σου νά τοῦ δόσω τό Οπτζανίκη, ὅπως ὁρίξῃς πρόσταξέ με καί οἱ χρόνοι σου πολλοί, ἀμήν.

1800, Ἀπρήλιος 26 Ἰωά(ννινα)

[πλαγίως ἀριστερά:]
(τ.σ. Μουχτάρ πασᾶ)

[59]

1 φ., 36x28 ◆ (137) [Βέροια], 27 Ἀπριλίου 1800

Ἀρτζουχάλι κάποιου Ἀπτουλᾶ, χωρίς ἔνδειξη ἀξιώματος, πρός τόν Ἀλή πασά. Μεσολαβεῖ ὑπέρ τῶν Ναουσαίων σέ διαφορά τους μέ τόν Ἀλή, τῆς ὁποίας τό πε-

ριεχόμενο δέν προκύπτει ἀπό τό ἔγγραφο. Ἴσως πρόκειται γιά διαφορά φορολογικῆς τάξεως. Τήν Κυριακή θά ρυθμίσει φορολογικές ἐπίσης ὑποδέσεις στό χωριό τῶν Βοδενῶν Βέτζιστα (σημ. Πολυπλάτανος, ἐπαρχίας Ἐδέσσης). Καταγγέλλει τόν Χάιτα Μουσταφά ἀπό Καρατζόβα ὅτι «δέν ἔκαμεν χιταέτι (=ὑπακοή) εἰς τόν χαζνατάρ Ἰσούφαγα», τόν γνωστό Ἰσούφ Ἀράπη, ὁ ὁποῖος, ὅπως γνωρίζουμε ἀπό ἄλλα ἔγγραφα (βλ. Εὐρετήριο), περιφέρεται στήν περιοχή καί καταδιώκει τούς κλέφτες χαϊτάδες, στό πλαίσιο τῆς εὐθύνης τοῦ Ἀλῆ πασᾶ γιά τήν ἀσφάλεια τῶν δερβενιῶν. Ἀναφέρει προετοιμασίες τοῦ πασᾶ τῆς Θεσσαλονίκης γιά κάποια ἐκστρατεία, τῆς ὁποίας πρῶτος σταθμός φαίνεται ὅτι θά εἶναι τό Ἀβρέτ Ἰσάρ (σημ. Νέο Γυναικόκαστρο, ἐπαρχίας Κιλκίς). Τόν Ἀπτουλά τοῦ παρόντος τόν συναντᾶμε στό Ἀρχεῖο ἄλλες δύο φορές, χωρίς περισσότερες προσωπογραφικές πληροφορίες. Φαίνεται νά παίζει ἕνα σημαντικό ρόλο στή Βέροια ὡς ἄνθρωπος τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ἀπό μία πρόχειρη ἔρευνα προκύπτει ἕνας Ἀμπτουλάχ "Σερδάρης τῆς Βέροιας" τό 1795 (βλ. Ι. Βασδραβέλλης, *Ἀρχεῖον Βεροίας*, ἀρ. 242, σελ. 234-235 καί ἀρ. 243, σελ. 235-236) καί τό ἴδιο ἔτος ἕνας ἄλλος Ἀμπτουλάχ, ἀναμφισβήτητα διάφορος τοῦ προηγουμένου, βοεβόδας Βεροίας. Αὐτός ὁ δεύτερος πού ἔχει καί ἀδελφό Χαφούζ Ἀλή, μέ τόν ὁποῖο ἔχουν συνεργήσει σέ κάποιες παράνομες πράξεις (*ὅ.π.*, ἀρ. 243, σελ. 235-236), φαίνεται νά συγκεντρώνει περισσότερες πιθανότητες νά εἶναι ὁ «Ἀπτουλάς» τοῦ παρόντος ἐγγράφου. Ἴσως μάλιστα αὐτός νά εἶναι ὁ «Ἀβτόλαγας» πού ἀναφέρεται σέ ἀρτζουχάλι τοῦ Γιουσούφ ἀγᾶ πρός τόν Ἀλή πασά, ἔγγραφο [40] τῆς 4ης Μαΐου 1798, ὄχι ἄσχετο μέ τά παρόντα γεγονότα. Κατά συμπερασμό, θεωροῦμε ὅτι τό ἔγγραφο, ὅπως καί τό παρακάτω σχετικό, ἔχουν γραφτεῖ στή Βέροια. ■

Σχετ.: α΄ [64], [Βέροια], 3 Μαΐου 1800
β΄ [133], [Βέροια], 7 Φεβρουαρίου 1802

»Ὑψηλότατε, κραταιότατε καί πολυχρονιμένε μου ἐναετλιοῦ, μερχαμετλιοῦ, βελίγιουνάμ ἐφέντιμ· ντοβλετλιοῦ βεξίρ ἐφέντιμ, ταπεινῶς σέ προσκυνῶ καί τό χῶμα τῶν ποδῶν σου καταφιλῶ.

»Τόν μεγαλοδύναμον θεόν παρακαλῶ ἡμέρα καί νύκτα νά σᾶς δίδει ζωήν μακρόβιον, πολυχρόνιον καί νά σᾶς στερεώνει καί αὐξάνει τό ντοβλέτι σας, καί νά σᾶς δίδει κάθε μοράτι σας καί κάθε καλόν, ἀμήν.

Τόν προσκηνητόν μοι προστακτικόν ἐμιρναμέν σας ἔλαβα, καί ἐδαφιαίως τόν ἐπροσκύνησα, ὁ κόσμος ὅλος ὡς δικός μου ἔγινεν ἀπό τήν χαράν μου. Ἐφέντιμ, σᾶς παρακαλῶ ἐπιπόνως διά τούς Ναουσσαίους, νά μέ τούς χαρίσης ἐμένα τόν σκλάβον σου, ἕως νά ἔλθο εἰς προσκύνησιν τῶν τιμίων ὑποποδιῶν σας καί νά σάς τά διηγηθῶ διά στόματος, καί ὅπως προστάξης, ἐφέντιμ, ἔτζι γένητε, καί αὐτοί σκλάβοι σου εἶναι καί ἐγώ σκλάβο σου εἶμαι. Σάς φανερόνο διά τόν ματέ τής Βόδενας, τήν Κιριακή θά πάμε εἰς τό χοργιό τῆς Βέτζηστας, καί νά τούς φέρομεν ἐκεῖ ὅλους, νά τούς λογαριάσομεν, καί νά τούς βάλομεν σέ νιζάμη. Ὅμως ὁ Καρατζιουβαλίτης χάϊτα Μουσταφᾶς δέν ἔκαμεν χιταέτη εἰς τόν δοῦλον σας χαζνατάρ Ἰσούφαγαν, καί

δέν ἤλθε, πῶς εἶναι ὁριξμό σας νά μᾶς προστάξης. Ὁ Σαλονικιός πασιάς ἀκούσαμεν πῶς εὔγαλεν κονακτζήν ξαϊρετζήν διά τό Ἀβρέτ Ἰσάρι, ἀπεκεῖ νά πυγαίνει, ὅμως σάν μάθομεν βεβαιότερα καί τελειόση καί ἡ δουλιά ἡ βοδενιότικη, σᾶς τα γράφομεν καταλεπτῶς, ἐφέντιμ, καί ὅτι ἀκολουθίση ἀπό κάθε μέρος σᾶς τά φανερόνομεν· καί παρακαλοῦμεν νά μᾶς προστάξης στήν πᾶσα δουλιά, πῶς εἶναι ὁριξμό σου ἔτζι νά δουλεύομεν ὁς σκλάβο σου καί ντοβατζί σου ὁπού εἶμαι. Οὕτω δέομαι καί παρακαλῶ οἱ δέ χρόνοι τῆς ὑψηλότιτό σας ἔστωσαν πάμπολλοι καί πανευτυχεῖς ἀμήν.

:1800: Ἀπρι(λίου): 27:

Τής ὑψηλότιτό σας σκλάβος παντοτινός
ἀπτουλάς:
(τ.σ.τ.)

[60]

1 φ., 33x22 ◆ (492) Τρίκαλα, 27 Ἀπριλίου 1800

Ἀρτζουχάλι τῶν προεστῶν Τρικάλων πρός τόν Ἀλή πασά. Κατά τήν προσταγή τοῦ Μουχτάρ πασᾶ στέλνουν βεκίληδες «νά πάρουν τά χαράτζια ἀπάνου εἰς τό βελαέτι». Δέν πρέπει ἡ πρόσκληση αὐτή τοῦ Μουχτάρ πασᾶ πρός τούς προεστούς νά ἀποτελεῖ νεωτερισμό, ἀφοῦ ἡ κατανομή καί ἡ εἴσπραξη τοῦ χαρατσιοῦ ἀποτελεῖ βασική λετουργία τῶν κοινοτήτων. Ὁ «Ἀρίστης», πού ὑπογράφει πρῶτος τό ἔγγραφο, συμπεραίνουμε ὅτι εἶναι τό ἴδιο πρόσωπο μέ τόν «Ἀρίστο» πού συναντᾶμε στήν ἀκολουθία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στό Βιδίνι, κατά τήν πολιορκία τοῦ Πασβάνογλου τόν Αὔγουστο τοῦ 1798 (βλ. ἔγγρ. ἀρ. [44]). Ἀνάμεσα στούς «βεκίληδες» (=ἀντιπροσώπους) τῶν Τρικάλων, ἀναφέρεται καί ἕνας ὀθωμανός, ὁ Ἀλησήραγας, τοῦ ὁποίου ἡ παρουσία σέ μιά τέτοια ἀποστολή ἀπαιτεῖ κάποιες ἐξηγήσεις. Δέν ἦταν βέβαια τῆς χριστιανικῆς κοινότητας μέλος, οὔτε, ὅπως καί οἱ ὁμόθρησκοί του, ὑπόχρεος καταβολῆς χαρατσίου. Κάτι ἄλλο συμβαίνει πού μᾶς διαφεύγει. Τήν ἴδια ἀπορία γεννᾶ καί ἡ παρουσία τῆς σφραγίδας ὀθωμανοῦ στό κάτω μέρος τοῦ ἐγγράφου, πού δέν φαίνεται ἄν εἶναι ὁ ἴδιος ὁ ἀναφερόμενος Ἀλησήραγας ἤ κάποιος ἄλλος Τρικαλινός Τοῦρκος. ■

Ὑψηλότατε, ἐκλαμπρότατε, θεοτίμητε καί πολυχρονεμένε, ντουβλετλού, μερχαμετλού βιζήρ ἐφέντι μας, τήν ὑψηλοτητά σου σκλαβεικός τήν προσκυνούμε καί τά ἤχνη τόν χρησόν μεστήον σου καταφηλούμε καί τόν μεγαλοδείναμον θεόν παρακαλούμε ἡμέρα καί νήχτα να σε χαρήξη ὑγεῖαν, εὐτιχεῖαν, δόξαν καί τημήν με πολύ ντουβλέτι, καθός αγαπᾶ το

χρησόν μουράτι τῆς καρδια σου, ἀμήν· καί με τώ σκλαβηκόν μας ἀρτζουχάλη ἐρχόμαστε πρότον να σε προσκυνήσομε ὡς αὐθέντιν ὁποῦ σε ἔχομεν καί δεύτερον να ἀναφέρομαι εἰς τήν ὑψηλότητά σου ὅτι ἐλάβαμε ὑψηλόν μπουγηουρδή τοῦ ὑψηλοτάτου Μουφτάρ πασιά ἐφέντη μας καί μᾶς ἐπρόσταξε ὁποῦ νά στήλομε βεκήληδες τοῦ βελαετίου μας να πάρουν τά χαράτζηα ἀπάνου εἰς τό βελαέτι, καί κατα τήν προσταγήν του ἠδοῦ ὁποῦ ἔρχονται ἡ σκλάβη σου Ἀλησήραγας καί Γιαννάκης Ἀριδόπουλος, κατά τήν ὑψηλήν προσταγήν του, ἡ ὁπεῖη εἶναι βεκήληδες ὅλου τού βελαετίου μας καί ἔρχουνται δια να πάρουν το χαράτζη τοῦ βελαετίου μας ἀπάνου εἰς τῷ βηλαέτι. Ταύτα καί χρόνη σου πολύ καί τημημένη ἀπο τόν θεόν με πολύ ντουβλέτι, ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν:

[1800], Ἀπριλίου: 27 Τρίκκαλα

Τῆς ὑψηλοτιτό σου
ἡ σκλάβη σου παντοτινή καί πιστότατη χαῆρντουἀτζήδες τοῦ ὁτζιακηού σου
καί εἰς κάθε προσταγήν σου πρόθημη: –

(τ.σ.τ. χωρίς ὑπογραφή)

»αρηστης
γιαννακης παπαδ(ῆ)μος
γ(οῦτος) χ πετρου

[61]

1 φ., 31x22 ◆ (425) Τρίκαλα, 28 Ἀπριλίου 1800

Ἀρτζουχάλι τῶν προεστῶν Τρικάλων πρός τόν Ἀλή πασά. Τόν εὐχαριστοῦν γιατί διόρισε τόν Βελή μπέη (δέν φαίνεται σέ ποιό ἀκριβῶς ἀξίωμα), ἀπό τόν ὁποῖο εἶναι ἀπολύτως εὐχαριστημένοι. Δέν μπορέσαμε νά ταυτίσουμε τόν Βελή μπέη μέ κάποιον ἀπό τούς συνωνύμους του τοῦ Ἀρχείου. ■

Σχετ.: [60], Τρίκαλα, 27 Ἀπριλίου 1800

»Ὑψηλότατε, μεγαλοπρεπέστατε, θεοτίμιτε καί πολυχρονημένε ντεβλετλοῦ βεζύρ ἐφέντη μας, τήν ὑψηλότητά σου σκλαβικῶς προσκυνοῦμε καί τά ἴχνη τῶν ποδῶν σου ταπεινῶς καταφιλοῦμε, παρακαλῶντας τόν μεγαλοδύναμον θεόν διά νά τῆς χαρίζῃ ὑγιείαν καί ζωήν περισσήν, δόξαν

καί τιμήν μεγάλην καί ντεβλέτι ὑπερβολικόν καθώς ἀγαπᾷ τό χρυσόν μουράτι τῆς καρδίας της, ἀμήν.

Καί μετά τήν σκλαβικήν μας προσκύνησιν ἐρχόμεθα οἱ ταπεινοί σκλάβοι της διά νά ἀναφέρωμε εἰς τόν ὑψηλότατον ἀφέντην μας, ὅτι κοντά εἰς ὅλας τάς μεγάλας καί ἀναριθμήτους εὐεργεσίας, ὁποῦ ἀπολαμβάνομε ἀπό τήν ἀφθονοπάροχον δεξιάν της καί προνοητικήν καρδίαν τοῦ ὕψους της, μετροῦμεν μίαν ἐξαίρετον χάριν τοῦ πρός ἡμᾶς τούς σκλάβους της ἀφεντικοῦ της ναξαρίου, τήν προστασίαν τοῦ Βελήμπεγη ἐνδέρμου ντοβατζῆ σας, μέ τήν ὁποίαν μᾶς ἐπρονόησες, καί ὡς ἀφέντης μας χρυσούς μᾶς ἐσκέπασες. Ὅθεν καί ὡς πιστοί σκλάβοι τοῦ ὕψους της ὑποκλίνομεν τόν ἑμαυτόν μας εἰς τούς τιμίους πόδας της, καί ὡς εὐγνώμονες μυριάκις μυρίας εὐχαριστήσεις ἀποδίδομεν εἰς τόν ἀφέντην μας, καί πολυχρονοῦμε τό ὕψος της νά ξῇ διά πάντα νά τήν ἔχωμεν ὡσάν τά ὑψηλά βουνά.

Ἡ εὐχαρίστησίς μας καί τό χουσεκιτλίκι μας ἀπό τήν ὑπεράσπισίν του ἐστάθη ὑπερβολική, ντεβλετλού πασά ἐφένδη μας, καί διά τοῦτο μετά πάσης χαρᾶς δίδομεν τήν εἴδησιν εἰς τό ὕψος της μέ πολλήν εὐχαρίστησίν μας, καί μέ ἄμετρον ὁμολογίαν εὐγνώμονα τῶν πρός ἡμᾶς ἀφεντικῶν χαρίτων της. Ὅτι εἰς τόν παρόντα καιρόν, ὁπού μᾶς ἠκολούθησαν τόσα συμβεβηκότα μπιπασιρέων καί ἄλλων ἐναντίων, μέ τήν ὑψηλήν σας δύναμιν πολλά μᾶς ἀπάντησεν. Οἱ δέ χρόνοι σου πολλοί καί τιμημένοι θεόθεν, ἀμήν.

1800: Ἀπριλλίου: 28: Τρίκκαλα

Τῆς μεγαλοπρεπεστάτης σου ὑψηλότητος
σκλάβοι ταπεινοί, πιστοί χαηροντοβατζῆδες τοῦ ὀτζακίου
της, καί εἰς τούς ὁρισμούς της ἕτοιμοι

»αρηστις
»γιαννάκης παπα διμος
»γουσιος χ πέτρου

[62]

1 φ., 58x41 ◆ (395) Ἐλασσόνα, 28 Ἀπριλίου 1800

«Μαχζάρι» τῶν προεστῶν τῆς Τσαρίτσανης καί τοῦ Λιβαδιοῦ πρός τόν Ἀλή πασά. Δηλώνουν ὅτι εἶναι εὐχαριστημένοι ἀπό τήν ὑπηρεσία τοῦ «Ἰμέρμπεη μπικτζῆ μας [:μπεκτζῆ, φύλακα, μπουλούκμπαση τοῦ βιλαετιοῦ]... τόσον καί ἀπό τούς κολ[ι]τζῆδες του». Στόν χαρακτηρισμό τοῦ ἐγγράφου χρησιμοποιοῦμε ἀντί τοῦ ὅρου

"ἀρτζουχάλι" τόν ὅρο «μαχζάρι» (:μααζάρι=ἀναφορά), τόν ὁποῖο χρησιμοποιοῦν οἱ ἴδιοι οἱ ἀναφερόμενοι, ὁ ὁποῖος σημαίνει εἰδικότερα ἀναφορά πού ὑπογράφεται καί ὑποβάλλεται ἀπό μιά συνέλευση, ὅπως στήν παρούσα περίπτωση. Ἡ διαφορά τῶν δύο ὅρων εἶναι γιά μᾶς σήμερα δυσδιάκριτη ὅπως ἦταν καί τήν ἐποχή τῆς σύνταξης τῶν ἐγγράφων τοῦ Ἀρχείου μας, ὁπότε κάθε ἔγγραφο πού ἀπευθυνόταν πρός τόν Ἀλή πασά χαρακτηριζόταν ἀπό τούς ἀποστολεῖς του, συνεκδοχικῶς, ὡς ἀρτζουχάλι. Σέ ἀναλόγου περιεχομένου ἔγγραφα χρησιμοποιεῖται ἀπό τούς ἴδιους τούς συντάκτες τους ὁ ὅρος «ἀρτζουχάλι», τόν ὁποῖο χρησιμοποιοῦμε ἐμεῖς κατ' ἀναλογίαν καί σέ περιπτώσεις πού δέν ἀναφέρεται ρητά κάποιος ἄλλος χαρακτηρισμός. ■

»Ὑψηλότατε, θεοτίμητε, μεγαλοπρεπέστατε, ντοβλετλῆ, μερχαμετλῆ βεζήρ ἐφέντη μας, τήν ὑψηλότητά σου δουλικῶς καί ταπεινῶς προσκυνοῦμεν καί τό χρυσόν σου μέστι φιλοῦμεν, τόν μεγαλοδύναμον θεόν παρακαλοῦμεν διά τήν πολυχρόνιον ζωήν σου, καί ὁ θεός νά αὐξάνῃ τό ντουβλέτη σου, ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν.

Μέ τό προσκυνητόν μας μααζάρι πρῶτον ἐρχόμεθα ἐφέντη μας νά σέ προσκυνήσωμεν δουλικῶς ἡμεῖς οἱ πιστοί σκλάβοι σου, καί χαίρ ντοατζίδες ἀπό τό βιλαέτη της Ἐλασσῶνος, καί δεύτερον νά σοί φανερώσωμεν ἐφέντη μας διά τόν Ημέρμπεη μπικτζί μας, ὅσον καιρόν ἐστάθη εἰς τό βιλαέτη μας ἕως σήμερον ἀπεράσαμεν καί ἡμεῖς καί ὅλα τά χωρία καλά, ὅσον ἀπό τόν Ἡμέρμπεη τόσον καί ἀπό τούς κολτζίδες του, καί διά τοῦτο σέ κάμνωμεν ἰφαντέ ἐφέντη μας καί σέ παρακαλοῦμεν ἐφέντη μας νά μᾶς ἀγαπᾷς καί νά μᾶς ἔχῃς εἰς τό χρυσόν ναζάρη σου, ὅτι εἴμεθα πιστοί σου σκλάβοι, καί χαίρ ντοατζίδες, καί παντοτεινά παρακαλοῦμεν τόν μεγαλοδύναμον θεόν διά τήν πολυχρόνιον ζωήν τοῦ ἀφεντός μας, ὁμοίως καί διά τήν πολυχρόνιον ζωήν τῶν πολλά ἠγαπημένων σου πασιάδων, ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν.

1800: Ἀπριλίου 28 Ἐλασσῶνα

»ἀπό Τζαρίτζανην

Δημος *στατήρι* (τ.σ.τ.)	*Δημήτριος* *Στατήρη* (τ.σ.)	*Ἰωάννης:* *στατίρι:* (τ.σ.)
Χ" ξήσης: *Χ" χακιά:* (τ.σ.)	*Χ": γεοργολα* *Χ": γιανάκι* (τ.σ.)	*Χ" λασκαρις* *μανολι* (τ.σ.)
Χ: Θεόδωρος *Χ: Δανιήλ* (τ.σ.)	*Θεοδοράκης* *Χ" γεωργίου* (τ.σ.)	*Θεοδόσιος* *νικολάου* (τ.σ.)

Λειβαδινοί

Χ" ντίκα	*Χ" για*	*γειάνει*
γεόργι	*νάκης*	*γιόργι*
(τ.σ.)	(τ.σ.)	(τ.σ.)
διμήτρι	*Χ" αναστά*	*Χ" γιοργι*
Νούσα:	*σι Χ" δίμου*	*Χ: διμο*
(τ.σ.)	(τ.σ.)	(τ.σ.)
Χ" δημο Γη	*δίμος χ"*	*δήμο γι*
όργη:	*γιανάκη:*	*όργο:*
(τ.σ.)	(τ.σ.)	(τ.σ.)

[63]

1 φ., 39x29 ◆ (460) χ.τ., 29 Ἀπριλίου 1800

Κοινό ἀρτζουχάλι κάποιου Χρίστου καί κάποιου Λαβίδη πού ἀπό κοινοῦ καί διαδοχικά ἀποκαλοῦνται «Μοσκοβίτες». Δέν μποροῦμε νά ξεκαθαρίσουμε ἄν πρόκειται γιά δύο ἀδέλφια μέ τό ἐπώνυμο «Μοσκοβίτης» ἤ ἄν πρόκειται γιά δύο πραγματικούς Μοσκοβίτες πού ὑπηρετοῦν τόν Ἀλή πασά, ἐνδεχόμενο πάντως πού δέν φαίνεται νά συγκεντρώνει πολλές πιθανότητες. Ἔχουν ὑπηρετήσει δώδεκα μῆνες στή Χειμάρα καί τό Βουνί (: Βοῦνο) καί εἶναι ἕτοιμοι νά συνεχίσουν νά τόν ὑπηρετοῦν. Ὅμως τώρα ὁ καπετάνιος τους Χαλήλ τούς φέρεται ἄσχημα: ἀναφέρουν ὅτι τούς «δέρνει... δίχως φταίξιμον» καί γι' αὐτό ζητοῦν τήν προστασία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Σέ ὑστερόγραφο πού γράφτηκε μετά ἀπό ὀκτώ ἡμέρες, στίς 7 Μαΐου, ἀπό ἄλλο γραφέα καί ἔχει τή μορφή καί τήν ἔκταση αὐτοτελοῦς ἐγγράφου, καταγγέλλουν συγκεκριμένες οἰκονομικές ἀτασθαλίες τοῦ Χαλήλ. Ἀπό τά συμφραζόμενα δέν προκύπτει σέ ποιό ἀκριβῶς σημεῖο τῆς περιοχῆς βρίσκονται καί σέ τί συνίσταται ἡ ὑπηρεσία τους. Ἡ ἀναφορά σέ κάποιον «καπεταν-Νικόλα» πού δέν τόν ἔχουμε συναντήσει σέ ἄλλο ἔγγραφο τοῦ Ἀρχείου, καθώς καί ἡ ἀναφορά στό «κιρλανκίτζι» καί τόν ἐξοπλισμό του, μᾶς ὁδηγοῦν στήν ὑπόθεση ὅτι ὁ «Χαλήλ καπετάνιος» εἶναι πράγματι ναυτικός καί ὅτι οἱ ἀναφερόμενοι εἶναι ἐπίσης ναυτικοί. Τό «κιρλακίντζι» τοῦ ἐγγράφου πρέπει νά εἶναι ἀγκυροβολημένο σέ κάποιο λιμενίσκο τῆς εὐρύτερης περιοχῆς τῆς Χειμάρας. Ἕνα «κιρλακίντζι», μᾶλλον τό ἴδιο, βρίσκεται στήν περιοχή ἔναντι τῆς Λευκάδας καί παίρνει διαταγές ἀπό τόν Ἀλή πασά νά καταδιώξει τούς διακινούμενους στήν περιοχή κλέφτες, ὅπως μαθαίνουμε ἀπό ἐπιστολή τοῦ Ἀθανάσιου Ψαλίδα πρός τόν πρόεδρο τῆς Ἰονίου Γερουσίας τῆς 27ης Ἰουλίου 1801 ἀπό Ἰωάννινα (βλ. Δ. Σάρρος, *Γράμματα Σουλίου*, σελ. 276-277). Στήν ἐπιστολή τοῦ Ψαλίδα ἀναφέρεται ὡς πλοίαρχος τοῦ «κιρλακινζίου» ὁ «καπεταν-Σαμέτης», ὁ ὁποῖος μνημονεύεται μέ σεβασμό ἀπό τούς «Μοσκοβίτες» τοῦ παρόντος ἐγγράφου. ■

»Ὑψιλότατε μεγαλοπρεπέστατε ντοβλετλοῖ, μερχαμετλοῖ, βελοΐγιουννεαμά βεξήρ ἀφέντη μας, τήν ὑψιλοτητά σου σκλαβεικώς προσκεινῶ καί τό

χρισόν σου μέστη φυλό, τόν μεγαλοδίναμον θεόν παρακαλό νά σοῦ κάμει τό πασά χαηρλῆ μοράτη τής καρδιά σου, ἀμῆν: ἀμῆν: ἀμῆν: καί ὁ κύριος νά σοῦ χαρίξη τούς πασιά-ξαντεδέσου καί ὁ θεός νά σοῦ κάμει τό σπαθεί σου δίστομον ἐνάντιον εἰς τόν φυσικόν ἐχθρόν σου, ὁς καθώς ἀγαπάς.

Τολμούμεν ἡ ανάξηοι καί οὐτηδανή σκλάβει σου καί προσπείπτομεν εἰς τούς πόδα σου μετα τόν σκλαβοικόν μας προσκεινεισμόν, ὑφαντέ κάμνομεν διά όλα τά πάντα καί θελείς ἐξετάξης ἀφέντη μου τόν μέν πρότον τόν ψιχοπατέρα μας, τού ἐδικού σου καπειτάν Νικόλαον, τό δέ δεύτερον τόν τιμημένον Σαμεταγαν ὁποῦ εἰμέσθεν πάντοτηνή σκλαβει σου, Μοσκοβείτης Χρίστος καί Λαβήδης μάλιστα ὁποῦ ὑπέρμαχησάμεν εἰς Χημάρα καί εἰς Βουνύ μήναίς δόδεκα καί ἀπόδῶ καί ἐμπρός εἰμέσθεν ἑτήμη ὁποῦ μάς ἐπροστάξης τό ὁμοιον ὅμως ἀφέντη μου ἀμάν: ἀμάν: ἀμάν: ἀπό τόν Χαλήλ καπειτάνιον καί μᾶς δέρνει ὁσάν νά εἰμέσθον ἀνθρωποί ὁποῦ νά μήν ὑξεύρομεν τό καμομά μας, δίχως φτεξιμόν καί τόρά κάμει μέρχαμέτη εἰς ὑμάς ὁς καθώς ὁρίξης, ὁμός ἀφέντη μου ὑμπορίς νά ἐξετάξεις ἐάν εἰναί τό βέβαιον.

[1800], Ἀπριλλίου: 29:

Ταυτα μεν τά ἔτη τῆς ὑψηλοτι σου εἰησάν ἐκ θεοθέν πολλά καί πολη-άριθμα.

Οἱ σκλάβει σου μένομεν εἰς τούς ὁρισμού σου
Χρίστος καί Λαβείδης
μοσκοβείτης

[μέ ἄλλο χέρι:]

Ὑψιλότατε καί πολυχρονιμένε ντουβλετλῆ [βεξίρ ἐφέντη] μου, σκλαβικός σέ πρόσκινοῦμε καί τό χρισό σου μέστη σού φιλοῦμε, τόν θεόν πάρά-καλοῦμε νά σού κάμή τό πασά χαήρ ἀλῆ μουράτια τῆς καρδιά σου καί ὁ θεός νά σού χάρύξη καί τούς πολήχρόνεμένους πασάδες, ἀμίν, ἀμῖν, ἀμῖν.

Ἐπύδη καί τρόμε τό ψομύ σου καί ὕμαστε σκλάβή σου διά τοῦτο πρέπη καί ἐμῖς νά σού φανερόσομε τό κάθε πράμα πού βλεπομε. Ἐν μπρότις διό βούτξά μέ σίδερένια στέφάνια τά στύλε στό σπύτι του, ἑτερα ἕνα τόπη τό στηλε στό σπύτι του, ἑτερα μιά πιροστιά σίδερένια μέγαλη τοῦ καράβιοῦ τό στηλε στό σπύτι του, ἐτέρα ἐπούλησε καί ένα σύδερο τῆς βάρκας, ἑτερα ἑπιρε ἑντεκα τάβλες διά νά φτιάσι τό κίρλάνκιτζη καί τήν γαλιότα καί ἀφτός δέν εφτιάσε τύποτα μόνον τές ἐπούλυσε, ἔτερα ἔδινε σάκιά πσόμη τόν χιμόνα καί ἐπέρνε ψάρια καί ἑτρόε όλον τόν χίμονα,

έτερα έστιλε μίαν κασέλα στό σπύτι του κλυδομένη καί δέν ιξέρομε τύ ήχε μέσα· έτερα έκλεβε καί κάρφια καί τή τά κάνε δεν ιξερομε έτερα τόν ρότά καί ὁ καπετάν Νίκολας, Χαληλάγα πούνε το μπάρουτη πού σού έδοσα τόν κέρο πού σού ἐπάράδοκα τό κιρλάνκιτζη καί κίνος ἀπόκρηδη πός τό φᾶαν ἡ πόντικῆ καί πού ἀγρικίδη έτουτο νά τρόν ἡ πόντική τό μπαρούτη καί ά ξετάξης λόγάριάσμό δια τόν Καράκατζάνη δέλης γένις βακούφις δια τό πράμα πού ληπη καί ὀσο τόδαμε τόσο φανέρονομε, ἀκόμα ὐδαμε καί τέσερα κιούπια μέγαλα ὁπού ἐπούλισε.

[μέ ἄλλο χέρι:]
Μαγιοῦ 7

[64]

1 φ., 36x28 ◆ (138) [Βέροια], 3 Μαΐου 1800

Ἀρτζουχάλι τοῦ Ἀπτουλᾶ πρός τόν Ἀλή πασά. Τοῦ διαβιβάζει διάφορες πληροφορίες ἀπό τήν περιοχή Νάουσας, Ἔδεσσας καί Βέροιας καί μάλιστα τόν ἐνημερώνει γιά τό ξεκίνημα, «σέ τρεῖς μέρες», ἐκστρατευτικοῦ σώματος ἀπό τή Βέροια «μέ τοῦ Ἀϊτίν μπελιούκ(μ)παση τόν ἀνεψιόν». Ὑποθέτουμε ὅτι, πρόκειται γιά τή συμμετοχή μικροῦ στρατιωτικοῦ σώματος ἀπό τή Βέροια στήν ἐκστρατεία κατά τοῦ Σουλίου ἤ γιά βοήθεια πρός τόν Ἰσούφ ἀγά (Ἀράπη), ὁ ὁποῖος βρίσκεται στήν περιοχή καί καταδιώκει ληστές. Γίνεται ἐπίσης μνεία τῆς ἐκστρατείας τοῦ Ὀσμάν πασᾶ (Θεσσαλονίκης), γιά τήν ὁποία ὑπάρχουν συναφεῖς πληροφορίες στά παρακάτω σχετικό. ■

Σχετ.: α΄ [59], [Βέροια], 27 Ἀπριλίου 1800
β΄ [133], [Βεροια], 7 Φεβρουαρίου 1802

»Ὑψηλότατε, κραταιότατε καί πολυχρονιμένε μου ἰναετλιού μερχαμετλιού βελίγιουνάμ ἐφέντιμ, ντοβλετλιού βεξίρ ἐφέντιμ, ταπεινῶς σάς προσκυνῶ καί τό χῶμα τῶν ποδῶν σας κατάφιλῶ.

»Τόν μεγαλοδύναμον θεόν παρακαλῶ ἡμέρα καί νύκτα, νά σάς δίδει ζωήν μακρόβιον πολυχρόνιον καί νά σάς στερεώνει καί αὐξάνει τό ντοβλέτι σας καί νά σάς δίδει κάθε μοράτι σας καί κάθε καλόν, ἀμήν.

Τόν προσκηνητόν μοι ἐμιρναμέν σας ἔλαβα, καί ἐδαφιαίως τόν ἐπροσκύνησα καί κατά τήν προσταγήν σας, τά ἄσπρα σοστά τά ἐκάμαμεν τεσλῆμι τόν σκλάβον σας Κέπτζεν καί πάϊ στήν Νάουσα, ἔλαβα καί τήν ἄλην προσκηνητήν μοι προσταγήν σας μέ τόν σκλάβο σας Μουρτεζᾶν, καί κατά τόν ὁριζμόν σας, σέ τρεῖς ἡμέρες κηνοῦμεν τόν κόζμον, μέ τοῦ Ἀϊτίν μπελιούκπαση τόν ἀνεψιόν. Καί διά τόν ματέ τῆς Βόδένας, ἐπῆγα-

μεν μέ τόν ντοατζήσας χαζνατάρ Ἰσούφαγαν εἰς τίς Βέτζηστες, καί τούς εὐγαλάμε ἐκεῖ καί τούς πῆραμε λογαριαζμόν, καί εὐγῆκαν καλά, καί τούς ἐβαλάμε σέ νιζάμη, τούς ἀγαπησάμε καί μέ τοῦ Ἰσλιάμπεϊ τόν υἱόν, καί ἐλπίζο ἐφέντιμ νά κυβερνηθοῦν καλά, μέ τό κουβέτη τοῦ αὐθεντός μου. Ὁ Βαιρόροιαῖος Γιαχιάπεῖς γυρεύῃ νά ἔλθη εἰς τό κονάκι του νά καθίσῃ, νά τόν θελίσομεν ἤ νά μήν τόν θελίσομεν, παρακαλῶ νά μέ προστάξῃς· ὁ Ὀσμᾶν πασιάς, ἀκούσαμεν, τήν Τετράδι εὐγῆκεν τό τούϊ, τήν Πέμπτην αὐτός· σάν μάθομεν βεβαιότερα σάς φανερόνομεν ἐφέντιμ.

Διά τήν πᾶσα δουλιά σάς φανερόνει ὁ Χαζνατάρ Ἰσούφαγας καί παρακαλῶ νά μᾶς προστάξῃς στήν πᾶσα δουλιά ὅπως εἶναι ὁριζμό σας ἔτζι νά δουλεύομεν. Οὕτω δέομαι καί παρακαλῶ οἱ δέ χρόνοι τῆς ὑψηλότητό σας ἔστωσαν πάμπολλοι κάι πανευτυχεῖς στερεοί καί δυνατοί, ἀμήν.

1800: Μαΐου: 3

Τής ὑψηλοτιτόσας σκλάβος
ἀπτουλάς: (τ.σ.τ.)

[65]

1 φ., 29x22 ◆ (890) Βόνιτσα, 6 Μαΐου 1800

Γράμμα τοῦ Νικολοῦ Λογοθέτη πρός ἄδηλο μητροπολίτη, προφανῶς τόν Ἄρτης Ἰγνάτιο. Τόν πληροφορεῖ ὅτι ὁ καπεταν-Τρύφος κυνήγησε τόν Γιῶργο Θῶμο «καί ἔπιασαν τά καΐκια ὁπού εἶχε μέ Κεφαλλονίτες συντροφιά». Τά γεγονότα τοῦ παρόντος ἐγγράφου εἶναι σήμερα λεπτομερειακῶς γνωστά ἀπό δημοσιευμένα ἔγγραφα τοῦ Ἀρχειοφυλακείου Λευκάδας (βλ. συγκεντρωμένες πληροφορίες στό Π. Ροντογιάννης, *Ἱστορία Λευκάδος*, τ. Β΄, σελ. 112-129). Πάντως, στό παραπάνω ὑλικό δέν ἐμφανίζεται ἀνάμειξη τοῦ μητροπολίτη Ἄρτας Ἰγνατίου, ὅπως προκύπτει ἀπό τό παρόν ἔγγραφο, ἐκτός τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ Ἰγνάτιος σέ ἀρτζουχάλι του πρός τόν Ἀλή πασά τῆς 9ης Μαΐου 1800 ἀπό Ἄρτα, ἀναφέρει τό γεγονός (βλ. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, *Ἰγνάτιος* ΙΙ, σελ. 4). Ἐνδιαφέρουσα φαίνεται καί ἡ ἐξήγηση τῆς μή ἀντίστασης τοῦ Γιωργοθώμου στήν καταδίωξη τοῦ καπεταν-[Ἀνδρέα] Τρύφου, πού μεταφέρει ὁ Νικολός Λογοθέτης πρός τόν μητροπολίτη Ἄρτας: νόμιζε ὅτι τόν καταδιώκει ὁ «Ντέμιτζε», πού βέβαια εἶναι ὁ "Ντέμτζα Ἀσλάνης" τῶν λευκαδίτικων πηγῶν, ὁ "Comandante di Carelli" ἤ "ἀρματολούμπασης τοῦ Κάρλελι", ὅπως τόν ἀποκαλοῦν σέ ἔγγραφό τους οἱ πρόεδροι τῆς Ἁγίας Μαύρας (Π. Ροντογιάννης, *ὅ.π.*, σελ. 125). Ἀπό τήν καταδίωξη τοῦ Ντέμτζε φαίνεται ὅτι ὁ Γιωργοθῶμος ἤθελε ἁπλῶς νά ἀπαγγιστρωθεῖ χωρίς νά συγκρουστεῖ μαζί του (:«δέν ἔριξε οὔτε τουφέκι») γιά προφανεῖς λόγους, δηλαδή τήν μή διαιώνιση τῆς σύγκρουσης καί τῆς καταδίωξής του ἀπό τόν Ἀλή πασά. Ἔχουμε, νομίζω, ἐδῶ μία ἰσχυρή πληροφορία γιά τίς σπασμωδικές σχέσεις τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καί τῶν ὀργάνων του μέ τούς ἀτάκτους ἐνόπλους τῆς περιοχῆς, τούς ὁποίους μόνο στήν τελευταία δεκαετία τῆς διακυβέρνησής του μπόρεσε νά ὑποτάξει. ■

Πανιέροτατε καί θεοπροβλιτε ημετερε αφθέντα καί δέσποτα, τήν πανιεροτιτά της δουλικός προσκυνό καί τήν αγιαν της δεξιάν εβλαβός ασπάζομε.

1800 Μαΐου: 6 Βόνιτζα

Μέ τό δουλικον μου ερχομε προτον νά τήν προσκινήσο καί δεφτερον νά τῆς φανερόσο ότι ινε αλιθια οποῦ δια τόν Γιώργο Θόμο τόν κινειγισαν καί εβικε ιστο Μεγανισί καί επιασαν τά καικια οποῦ ιχε με Κεφαλονιτες σιντροφια καί τα ιφεραν ις τήν Αγία Μαβρα καί εβγαλαν καί τό σκλάβο. Αφτά τά εκαμε ολα ὁ καπετάν Τρίφος μά ο Θομος εστοχαστικε πός τόν εκινιγούσε ὁ Ντεμιτζε μπουλουμπασις καί αφτίνε εστάθη ἡ ἐτία οποῦ στοχαζομενος τόν Ντεμιτζε δέν εριζε ούτε τουφέκι, καί ἡ σιντροφι του ἡ Κεφαλονείτες εμαρτιρισαν ποῦ έχι ὁ Θόμος τό καταφιγιόν του καί τούς ανθροπους του. Ἀφτά επιρα χαμπέρι καί σάς τα φανερόνο κατα τήν προσταγίν σας. Τάφτα καί ασπαζοντας τήν αγιαν σου δεξιάν μένο

Τίς ημετερας πανιερότιτος
ταπινός καί ηποχρεος δουλο σου
νικολός λογοδετης.

[66]

1 φ., 32x22 ◆ (127) Ρουμανάτες, 17 Ἰουλίου 1800

Ἀρτζουχάλι κάποιου «Δημητρίου» πρός τόν Ἀλή πασά. Τό ἔγγραφο φέρει τήν ὑπογραφή τοῦ «Δημητρίου» σέ γενική πτώση, χωρίς αὐτό νά σημαίνει δεσμευτικά ὅτι πρόκειται γιά ἐπώνυμο καί ὄχι γιά κακογραμμένο βαπτιστικό, Δημήτριος. Δέν μπορέσαμε νά ταυτίσουμε τό πρόσωπο οὔτε μέ βάση τό ὀνοματολόγιο τοῦ Ἀρχείου οὔτε ἀπό τή σχετική βιβλιογραφία. Πάντως, εἶναι κάποιος πού ἔχει δυνατότητα νά ἀλληλογραφεῖ ἀπ' εὐθείας μέ τόν Ἀλή πασά καί νά χειρίζεται σοβαρές ὑποδέσεις τῆς πολιορκίας τοῦ Σουλίου. Τόν πληροφορεῖ γιά τή μάχη πού ἔγινε «ἐψές Τετράδη τό βράδυ» στούς Ρουμανάτες καί στό Σιστρούνι. Οἱ Σουλιῶτες ἐπιτέθηκαν στά ταμπούρια τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ χωρίς ἐπιτυχία. Ἀκολουθοῦν πληροφορίες γιά τό στρατόπεδο στούς Ρουμανάτες καί τήν παρουσία μαστόρων, ἀγωγιατῶν κ.λπ., πού ἐργάζονται στήν ἀνέγερση ὀχυρωματικῶν πύργων. Ἀπό τά συμφραζόμενα προκύπτει ὅτι ὁ Ἀλή πασάς ἔχει ἀποσυρθεῖ στά Γιάννενα καί ἐπικεφαλῆς τῶν ἔργων τῆς πολιορκίας παραμένει ὁ Μουχτάρ πασάς, πού αὐτήν τή στιγμή βρίσκεται στή Ζερμή. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. Τό χειρόγραφο δέν ἔφερε τόνους καί πνεύματα. Μερική ἔκδοση τοῦ ἐγγράφου βλ. Β. Ψιμούλη, *Σούλι*, σελ. 393. ■

»Τοβλετλῆ μου, πολληχρονεμένε βεξήρη ἐφέ(ν)τη μου, ὁ σκλάβο σου προσκηνό τόν θεό παρακαλό δηά τά μουράτια σου, ἀμήν.

Σοῦ κάνο ἠφατέ ἐψές Τετράδη τό βράδη στές ἔντεκα ὅρες μᾶς ἤρδαν ἡ Σουλότες στό ταπούρη μας, στούς Ρουμανάτες καί στό Σηστρούνη τοῦ Τημήραγα Τόστη καί στάθηκε κομάτη πόλεμος ὅς στές δηόημηση ὅρες τῆς νηχτός καί δέν ἐπόρεσαν νά κάμουν τήποτες. Ἐγήρεβαν νά σηκόσουν κανά ταπούρη τά μαδήματά τους πεδαμένες δουλές καί δέν ἐσκοτόθηκε κανένας, μόν τρῆς λαβομένους ἀπό τό οὐρδή μας ληγοστή πάλε, ὁ μαχτάρη Καληβάτζης ὅσο τόκοψε τό τομάρη, δέν ἔχη τίποτες καί ἕνας Ρομηός Παπαδηότης στό πλάτη καί (ἔ)νας Γαρδηκότης ἀπό τοῦ Τημήραγα στό ποδάρη, στό Σηστρούνη, ὄχη ἄλος κανένας δέν ἐβαρέθηκε καί τούς ἐκηνηγήσαμεν καί φήγαν. Ὁ Σηληχτάραγας σήμερα Πέφτη θά πάγη στό Μουχτάρ πασηά στή Ζερμή· ἐγό ἐδό μέ τούς μαστόρους καί σαρτζῆδες καί χοργηάτες δέν ἀδηάζο νά ταραχτό, θέλουν ὅλη ἀνθρόπους κο(ν)τά τους νά τούς κηβερνοῦν καί νά τούς ἔχουν ἔγνηα καί ἦνε καί πολή ὅς ἑξακόση νομάτη μαστόρη σαρτζῆδες Σοπηκιότες χοργηάτες μέ πράματα καί μέ τζεκούρη πού κάνουν ξήλα στούς φούρ(ν)ους, μοῦ ἦπε ἀγάς καί ξήγηαστο καί τό ἀλέβρη πόρχετε καί τό γράφο στῆλε μας καί ἀλέβρη τή δέν ἔχομε. Χρόνη σου πολή, ἀμήν. –

1800 Ἀλονάρη – 17 Ρουμανάτες

σκλάβο σου δημητρήου
προσκηνό

[πλαγίως:]

Ἀπό σουλότες δέ ξέρομε τή ἦταν νήχτα
πηός ἐβαρέθη (τ.σ.)

[67]

2 φ., 21x15 ◆ (587) χ.τ., 18 Σεπτεμβρίου 1800

Ἐπιστολή μητέρας πρός τόν γιό της, οἰκογενειακοῦ περιεχομένου. Ἡ Φλουρέτζα, ἀπό μή κατονομαζόμενο τόπο, μητέρα τοῦ «Διονύση τοῦ υἱοῦ τοῦ τουφεξῆ», στέλνει στόν γιό της στήν Κωνσταντινούπολη εὐχές καί χαιρετίσματα καί τόν ἐπιπλήττει γιατί δέν τῆς στέλνει συχνότερα νέα του. Ἡ ἐπιστολή δέν φαίνεται νά ἔχει ἄμεση σχέση μέ τόν Ἀλή πασά ἤ μέ τά πρόσωπα τοῦ οἰκογενειακοῦ του περιβάλλοντος ἤ

νά προέρχεται ἀπό τήν Ἤπειρο. Τά ὀνόματα, τό λεξιλόγιο καί ἡ διατύπωση τοῦ κειμένου ὑποδεικνύουν αἰγαιοπελαγίτικη προέλευση, χωρίς νά ἀποκλείεται ἔμμεση σχέση τῶν προσώπων τῆς ἐπιστολῆς μέ κάποια ὑπόθεση πού ἐνδιαφέρει τόν Ἀλή πασά στήν Κωνσταντινούπολη. ■

Θεός βοηδός

Ἡγίαις καί χερετήσματα ἀπό ἐμένα τήν μητέρα σο τήν Φλουρέτζα εἰς ἐλόγου σου ἰέ μου Διωνίση πολλά καί ἀκριβά σε χερετό καί σου πέμπο τήν εὐχήν μου ὁμοίως καί ἡ ἀδελφί σου πολλά καί ἀκριβά σε χερετά καί φιλά τά ὀμματιά σου ὁμοίως καί ἡ νίφι σου τό Μαρικό πολλά σε χερετά, ὁμοίως καί ὁ πατέρα σου πολλά καί ἀκριβά σε χερετά καί σου πέμπη τήν εὐχήν του ὁμοίως καί ἡ αμιά σου οἱ Σοφία πολλά σε χερετά ὁμοίως καί ἡ αμιά σου ἡ Ερήνη πολά σε χερετά καί φηλή τά ματιά σου καί σε παρακαλώ ἀδελφέ μου Διωνίση νά μου στήλης ἕνα τζεβρέ διά σπαλέτο διά τόν χειμόνα καί νά νιαστήται διά τά μετάξια τά βάψης καί σας παρακαλό νά μου στήλεται νά μαθένο δια τήν ἠγίαν σου καί τό χαρτί λιπούστε ά δέν βρήσκεται ἀποδό σα στέλομαι. Ὄχι ἄλο καί καλή ἀντάμοση νά δόση ὁ Θεός.

[[17]] 1800 Τρυιστή: 18

[πανώγραμμα:]
ηγίαινε
»νά δοδή τό παρόν γράμμα δοδή εἰς χείρας τοῦ Δηόνίσιου
τοῦ ἰοῦ τοῦ Τουφεξή.

ἀπό (μητέρα;) *δοδεῖ*
εἰς Κοσταντινόπολη

[68]

1 φ., 28x19 ◆ (862) Βόνιτσα, 2 Φεβρουαρίου 1801

Ἀρτζουχάλι τοῦ Νικολοῦ Λογοθέτη πρός τόν Ἀλή πασά. Οἱ ραγιάδες τοῦ Κάρλελι καταφεύγουν στόν Ἀλή γιά νά τούς προστατεύσει ἐπειδή δέν μποροῦν νά ὑποφέρουν «τά μεγάλα βάρητα», πού τούς ἔχουν ἐπιβάλει οἱ προεστοί τους. Ἔριδες μεταξύ τῶν διαχειριστῶν τῶν τσιφλικιῶν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στήν περιοχή: Χουσεΐν Ἀναγκιόλης ἐναντίον Ἰσούφαγα καί Νικολοῦ Λογοθέτη. Ὁ τελευταῖος ὑπερασπίζεται τά δίκαια τῶν «τζιφτιλικιωτῶν», οἱ ὁποῖοι προσέρχονται νά διαμαρτυρηθοῦν στήν ὑψηλότητά του. Ἡ γεωγραφική ἔνδειξη «ἀπό τό Νισί» (κατά τήν ὀρθρογραφία τοῦ ἐγγράφου) πού ἀκολουθεῖ τό ὄνομα τοῦ Χουσεΐν Ἀναγκιόλη, δέν εἶναι προφανής. Ἄν ἡ λέξη δηλώνει τόπο καταγωγῆς καί εἶναι σωστά τονισμένη (:«Νησί»), τότε τό ἀναφερόμενο πρόσωπο πρέπει νά κατάγεται ἀπό κάποιο ἀπό τά λίγα ἑλληνικά χωριά πού φέρουν αὐτό τό ὄνομα, δέν βρίσκονται στήν εὐρύτερη ἔστω περιοχή καί δέν κατοικοῦνται ἀπό ὀθωμανούς. Τό ἴδιο ἰσχύει καί γιά τό Νησί τῆς λίμνης τῶν Ἰωαννίνων, ὅπου δέν γνωρίζουμε νά ὑπάρχει ὀθωμανικός οἰκισμός. Ἀντίθετα, στόν βαθμό πού πρόκειται πράγματι γιά ἀναφορά σέ τόπο καταγωγῆς, ἐνδέχεται νά ἔχουμε παρατονισμένο τόν τύπο Νίσι/Νίσσα, τό ὄνομα τῆς βαλκανικῆς πόλης μέ τήν ἰσχυρή παρουσία ὀθωμανικοῦ πληθυσμοῦ. ■

Ιψηλότατε καί πολιχρονεμένε ντουβλετουλή βεζήρ πασά ἐφέντι μου, τήν ιψιλότιτά σου σκλαβικός προσκινό καί το χρισό σου μεστί σου φιλό, τόν μεγαλοδίναμον θεόν παρακαλό δια τό αγιάν τοῦβλέτι σου ἀμήν.

Μὲ το σκλαβικόν μου φανερόνο τῆς ιψιλότι σου ὀτη σχεδόν ὅλο το Κάρλελη ἀποστάτισαν ενάντιον τον προεστόν τους από τα μεγάλα βάριτα οπού σχεδόν τους ραγιάδες τούς εκαμαν να διακονέψουν ι οπήη ἔρχοντε εἰς το σκέπος τῆς ιψιλότι σου ναν τους κάμης κανενα μερχμέτη. Εστιλε καί ὁ μουσελίμης δια νά τοῦς πάρι πίσο μάζη καί ι κοντζαμπασίδες, μα εγῶ δέν τοῦς ἄφισα καί ειδοῦ ὀπού τούς στέλνο εἰς τήν ιψιλότι σου. Ακόμα φανερόνο τῆς ιψιλότι σου οτι ὁ Χουσεήν Αναγκιόλις από το Νισί ἐγήνικε μεγαλίτερος από τόν Ισούφαγα· ἔκραξε τούς ραγιάδες απάνου εἰς τήν κουλια καί τους ἔκαμε με τό στανιό νά απόγραφτοῦν εἰς ἕνα αρντζηχάλη εναντίον μας καί επιρε κε ραγιάδες με το στανιό καί ερχοντε αὐτοῦ. Τόρα στιλε, ἀφέντι μου, ἐναν Τούρκο τιμημενον να κάμι τεφτήσι εἰς τα τζηφτιλικια σου καί οτη ζημίαν ελαβαν να απόκρενομάστε όχη

με άσπρα αλά με το κεφάλι μας. Μόνον δέν τόν αφίνο να κάμη τα κακά του δελιματα, δια τουτο κάνι παρόμια πραγματα καί επαλάβοσε καί τούς τζιφτιλικιοτες καί κατάλαβε καί από ἕνα γράμα οπου μου στέλουν ι τζηφτιλικιοτες, αφέντι μου, ὀπού τοῦς ἑκαμε νά απογαψουν με το στανιό καί τούς επιρε καί κοντα του, και δέν ιξεύρουν πός να καμουν· λάβε καί ενα γράμα τοῦ γεροντα του γουμενου οπου τοῦ επιρεν σαράντα γρόσια καί γίνου βικούφις από το γραμα του οποῦ ο καλογερός ποῦ ηλθεν εἰς τήν ιψιλότι σου σκιαγέτη καί αὐτός πίσο τόν εντζερεμετισε. Ι χρονι σου από τό μεγαλοδιναμον θεόν πόλι, αμήν.

σκλαβο σου καί χαερ τουατζι σου
νικολος λογοθετης

[πλαγίως:]
1801 : Φευρουαρίου: 2: Βόνιτζα

[69]

1 φ., 21x18 ◆ (1076) Κοσοβίτζα, 12 Φεβρουαρίου 1801

Γράμμα τοῦ Μουχτάρ πασᾶ (ὅπως προκύπτει ἀπό τή μονογραφή του), πρός τόν Μεχμέτ ἐφέντη στά Γιάννενα. Σύμφωνα μέ ἐπιστολή πού ἔλαβε ἀπό τόν βοεβόδα τῆς Ἐλασσόνας, ὁ γιός τοῦ Χασάν ἀγᾶ Τζαπάρη, παρά τίς συστάσεις πού τοῦ ἔχουν γίνει, δημιουργεῖ προβλήματα στούς κατοίκους μέ τή συμπεριφορά του. Ὁ Μουχτάρ ζητᾶ εἰδικές ὁδηγίες γιά τό πῶς πρέπει νά ἐνεργήσει σ' αὐτήν τήν περίπτωση, ἐπειδή ὁ Ἀλή πασάς ἔχει εἰδικές σχέσεις μέ τόν Χασάν ἀγά Τζαπάρη, οἱ ὁποῖες πρέπει νά ληφθοῦν ὑπόψη σέ κάθε ἐνέργειά του, εἰδικά αὐτήν τήν ἐποχή τῆς συγκέντρωσης τῶν προσπαθειῶν τους γιά τήν ἐξασφάλιση συμμαχιῶν μέ τούς ἀγάδες τῆς Τσαμουριᾶς ἐνόψει τῆς πολιορκίας τοῦ Σουλίου. Εἶναι ἀξιοσημείωτο τό ὅτι ὁ Μουχτάρ δέν γράφει κατ' εὐθείαν στόν πατέρα του, Ἀλή πασά, γιά τό ζήτημα αὐτό, ἀλλά στόν Μεχμέτ ἐφέντη, τοῦ ὁποίου μάλιστα ζητᾶ τήν παρέμβαση γιά μιά συμβιβαστική λύση. Ἡ μέ διαφορετικό χέρι προσθήκη στό ἄνω πλάγιο μέρος τοῦ ἐγγράφου πρέπει νά εἶναι αὐτόγραφη τοῦ Μουχτάρ πασᾶ. Σ' αὐτό τό πιό προσωπικό μέρος τοῦ γράμματος, ὁ Μουχτάρ μέ τό ἴδιο του τό χέρι, προτείνει νά σταλεῖ ἀπό τόν Ἀλή πασά στόν «Μοσά» (:Μουσά), δηλαδή στόν ἐν λόγω γιό τοῦ Χασάν Τζαπάρη, αὐστηρή διαταγή (:«τεμπήχι») γιά νά ἐπιστρέψει τά ἁρπαγέντα χρήματα καί νά συμφιλιωθεῖ μέ τόν βοεβόδα τῆς Ἐλασσόνας. Εἶναι προτιμότερο νά μείνει ἐκεῖ καί νά μήν ἐπιστρέψει, στήν Τσαμουριά βέβαια, γιατί μᾶς φέρει «κε(ν)τέρι» δηλαδή ἀναταραχή, στήν ὑπόθεση τοῦ Σουλεϊμάν («Σολογμάνη» στό κείμενο), γιά τήν ὁποία δέν γνωρίζουμε τίποτε περισσότερο οὔτε καί γιά τόν ἐν λόγω «Σολογμάνη», τόν ὁποῖο δέν ταυτίσαμε. Τό ὄνομα τοῦ χωριοῦ πού ἦταν γραμμένο ἀρχικά ὡς Κολο-

βίτζα καί διορθώθηκε ἀπό τόν γραφέα σέ Κοσοβίτζα, τό θεωροῦμε ὡς τή σωστή γραφή τοῦ ὀνόματος τοῦ σημερινοῦ χωριοῦ Ἁγία Μαρίνα τῆς ἐπαρχίας Θυάμιδος. ■

»Ἀδελφέ μου ἀγαπητέ Μεχμέτ ἐφέντη, ἀκριβῶς χαιρετῶ και μέ το ἀδελφικόν μου σέ φανερόνω ὅτι τώρα μοῦ ἦρδε ἕνα γράμμα ἀπό τόν βόηβοντα τῆς Ἀλασῶνας καί μοῦ γράφη σηκιαέτη διά τό πεδί τοῦ Χασάν ἀγᾶ Τζαπάρη ὅτι δέν φέρνεται καλά καί τό γράμα ὁποῦ τοῦ πάγη, ὅμως ἀφτός ἀπό τά ζουλούμια δέν τράβηξε χέρι, καί κάνη χαλασμόν στήν ὀρφάνια καί ἐσή ξέρης πολή καλά πῶς μέ πρόσταξε ὁ ἀφέντης μας νά κάμω σέ κηνούς ὁποῦ δέν κανούν καλά, διά τοῦτο μέ ἀτζελέν ναχώ τήν ἀπόκρισιν, νά τόν ρωτήσῃς τόν ἀφέντη μας καί νά μόρθῃ τό τζεβάπι, καί ὑγίαινε.

(μονογραφή Μουχτάρ πασᾶ)
Φευρουαρίου
12: Κοσοβήτζα
1801

[πλαγίως, ἐπί τοῦ ἄνω λευκοῦ περιθωρίου τῆς σελίδας, μέ τό χέρι τοῦ Μουχτάρ πασᾶ:]
αν ηνε μονάσηπι αστηλη το Μοσα με μεγαλο τεμπιχη και γ(ι)α νά δοση πησο τα ασ[π]ρα τα παρσηματα και να τον ησασομε με τον βογβοταν οπο[ύ] νά απερασο[υ]ν καλα οτι να δηοχτι απεκη δεν κανη οτι μας φέρι κετέρι στη δο(υ)λ(ει)α το[υ] Σολγομάνι με το[ύ]τον τόν τροπον λεγο οπο[ύ] γηνετι καλα.

[70]

1 φ., 31x21 ◆ (1419) χ.τ., 13 Φεβρουαρίου 1801

Ἀρτζουχάλι τοῦ Γιώργου Κύριου πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀναφέρει συνεννοήσεις του μέ Σουλιῶτες. Στέλνει τόν Γούση [Πήλιο Γούση] «αὐτοῦ, νά σοῦ δώσει τό χαπέρι... στοματικά». Ἐπισημαίνεται ἡ παρουσία τοῦ Κίτσου Μπότσαρη στή Λευκάδα. Τό ἔγγραφο προέρχεται ἀπό τήν εὐρύτερη περιοχή τοῦ Σουλίου. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό: τό χειρόγραφο δέν εἶχε τόνους καί πνεύματα. Γιά τόν Γιῶργο Κύριο ἀπό τά χωριά τῆς Λάκκας, σύγγαμβρο τοῦ Κίτσου Μπότσαρη, βλ. τίς λίγες διαθέσιμες ἀλλά σπουδαῖες πληροφορίες πού ἔχει συγκεντρώσει ἡ Β. Ψιμούλη, *Σούλι*, σελ. 205-206. ■

Ἠψηλότατε καί ποληχρονεμένε τοβλετῆ βεξήρη ἀφέτη μου, πολά σέ προσκηνό καί τή χρησό σου ποδηά σου φηλό, τόν δεό παρακαλό δηά νά σοῦ δόση τό πάσα χαερλή μουράτη τῆς καρδηᾶς σου ὅς ἐκῆ ὁπού βούλε-

σε καί ἀκόμα καλήτερα, ἀμήν, ἀμήν· πάλε τό δεό παρακαλό δηά νά μᾶς πολληχρονήσουν ἡ πασάδες μας, νά τούς ἔχομε ὁσάν τά ἡψηλότερα βουνά, ἀμήν, ἀμήν.

Μέ τό σκλαβηκόν μου καί ἀτξαμήτηκό μου, φανερόνο δηά τούς δήο ἀνθρόπους ὁπού ἐπρόσταξες ἡ ψηλότη σου ἀπό τό Παληοχόρη καί ἀπό τούς Ρουμανότες πάησαν καί ἤρθαν καί ὁ ἕνας ἀπέθανε καί ἕνας ἦνε καί μό ἔστηλε καί πήγαμε τό Γούση καί τόν ἔσμηξα καί γό στέλο τό Γούση αὐτοῦ νά σοῦ δόση τό χαπέρη ὅπος μᾶς ἦπε, τή ἐγό τό Γούση τό 'χο πηστεμένο καλά ἀπό λόγου μου καί σοῦ λέγη στοματηκά· ἀπ' ἐκῆ βόβον μεγάλον ἔχουν ἀπό τήν ἡψηλότη σου καί φηλάγουντεν μή πάγη τ' ἀσκέρη ἀπάνου ἠς τή Πάργα ἤ στήν Ἄγηο Μάβρα ὅς γηά φήλαξη κόσμος ἦνε ἐκῆ καί ἐτημασήα γηά τά Μορηά γένετε. Ἦπεν καί γηά τόν Κήτζο Πότζαρη τόν ἔκλησαν μέ καμηά δεκαρηά νομάτους δηκούς του ἠς τό κάστρο τῆς Ἄγηο Μάβρας γηατή το(ῦ) λέν ὅπος τά πρόσδοκε* τά πεδηά ἀτός του, καί ὁ Παπαδόπλος ἔρθε ἠς τού(ς) Κορφούς καί σιμάζουτεν ἀπό τόν Φραξέτζο* καί δέν πιστέβουντε.*

Καί ἡ χρόνη σου πολή καί τημημένη νά σ' ἔχομε ὁσάν τά ἡψηλότερα βουνά, ἀμήν, ἀμήν.

Φλεβάρης 13
1801

σκλαβο σου
γηοργο
κηρηος

[71]

1 φ., 37x24 ◆ (869) Λιβαδειά, 23 Φεβρουαρίου 1801

Ἀρτζουχάλι τοῦ «Ἀμπτῆ» πρός τόν Ἀλή πασά. Ζητάει ἐπιβεβαίωση τῆς ἐντολῆς τοῦ κυρίου του πού τοῦ μεταβιβάστηκε μέσω τοῦ (ἀπόντος) βοεβόδα τῆς Λιβαδειᾶς Ὀσουμάν μπέη καί τῶν «κοτζαμπασήδων», κατά τήν ὁποία πρέπει νά πάρει «ἀπό τήν Λιβαδειά στάρι φορτώματα ἑξακόσια πενήντα». Φαίνεται ὅτι ἡ ἀρχική ἐντολή τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πρός τόν Ἀμπτή ἦταν νά μεταφέρει 300 φορτώματα καί νά ἀφήσει τά ὑπόλοιπα 350 στή Λιβαδειά. ■

»Ντεβλετλοῦ, ἰναγιετλοῦ μεξίν μερχαμετλοῦ, βελῆγιουνιάμ, βεξύρ ἐφέντη μου, χάκι πάϊ δοβλέτη ξεγιούλ σουρέριμ, τόν μεγαλοδύναμον θεόν

παρακαλῶντας διά νά αὐξάνῃ τό κράτος σας ὑποτάττωντας ὑπό τούς πόδας σας πάντα ἐχθρόν καί πολέμιον, ἀμήν.

Μέ τό ταπεινόν μου ἀρζιχάλι φανερώνω εἰς τό ὕψος σας, ὅτι ὁ σκλάβος σας Ὀσουμάν μπεϊς βοεβόνδας τῆς Λιβαδίας, ἔγραψεν ἐδώ τῶν σκλάβων σας κοτζαμπασίδων, ποῦ μοῦ εἶπαν, πῶς τό ἔμπρι σας τό ὑψηλόν εἶναι, νά πάρω ἀπό τήν Λιβαδιάν στάρι φορτώματα ἑξακόσια πενῆντα, καί διά νά μήν ἐβεβαιώθηκα εἰς τό γράμμα αὐτό, ἰδού ὁποῦ στέλλω τό παρόν μου δουλικόν ἀρζιχάλι πρός τόν αὐθέντην μου εἰς εἴδησιν τοῦ ὕψους σας, καί μοῦ ἔκαμαν ταούτι οἱ Κοτζαμπασίδες, πῶς, ἀνίσως ὁ αὐθέντης μας τά τριακόσια πενῆντα φορτώματα στάρι, δέν ἔδωσε προσταγήν νά ἀπομείνουν, ἡμεῖς ἄν τό θέλῃ, μέ μαξούς καῖκι τό στέλλομεν, καί ὅπως εἶναι ὁ ὁρισμός τοῦ αὐθέντου μου, ἔτζι ἄς γενῇ, καί ὁ σκλάβος σας τά καράβια τά ἔχω ἕτοιμα, ὁποῦ ἐφόρτωσα, τόσον εἰς τά Σάλωνα, ὡσάν εἰς Λιβαδίαν, εἰς δύω τρεῖς ἡμέραις μισεύω, κάνωντας καιρός, ὅτι εἶμαι ἕτοιμος. Ταῦτα προσκυνητῶς καί οἱ χρόνοι τοῦ αὐθέντου μου ἀπό τόν θεόν πάμπολλοι καί πανευτυχεῖς.

1801: φευρουαρίου 23:

Λιβαδίᾳ
ἀμπτής σκλάβος σου
(τ.σ.τ.)

[72]

1 φ., 41x30 ◆ (141) Νίβιτζα, 28 Φεβρουαρίου 1801

Ἀρτζουχάλι τοῦ Μούκα καί τοῦ Στεφάνη Ντούκα πρός τόν Ἀλή πασά, σχετικά μέ τήν ἐκτόπιση (:«νά τούς στείλεις ἀλάργα») συγχωριανῶν τους, τούς ὁποίους καταγγέλλουν ὡς «χαΐνηδες» (=ἀπειδεῖς). Πρόκειται γιά «τό σόγι τῶν Νικελεκάτων» [Νίκε Λεκάτων], πού ἀποτελεῖται ἀπό τόν «Ντοῦκο Λέκα... σπίτια ὀχτώ», στούς ὁποίους προστίθενται καί μερικοί ἀκόμη ὀπαδοί. Ἐπιμένουν στήν ἐκτέλεση τῆς ἀρχικῆς διαταγῆς ἐκτοπισμοῦ καί θεωροῦν ὅτι «δέν εἶναι καλό» νά τούς ἐμπιστευθεῖ ὁ Ἀλής «τῶν γερόντων τῆς Ζαγουρᾶς». Μεταξύ περισσοτέρων χωριῶν μέ τό ἴδιο ἤ παρεμφερές ὄνομα στήν εὐρύτερη περιοχή, ἡ παρούσα Νεβίτζα πρέπει νά ταυτίζεται ἤ μέ τό ἐξισλαμισμένο χωριό τοῦ Δελβίνου "Νίβιτζα Μαλισσιώταις" (βλ. Π. Ἀραβαντινός, *Χρονογραφία*, Β΄, σελ. 359) ἤ μέ τή χριστιανική Νίβιτζα τῆς Χειμάρας (*ὅ.π.*, σελ. 358 καί 116-117). Ἡ μνεία τῆς «Ζαγουρᾶς» ὡς γειτονικῆς περιοχῆς δημιουργεῖ κάποια ζητήματα πού δέν μᾶς ἐπιτρέπουν τή βεβαιότητα τῆς ταύτισης. Πρόκειται πάντως περί τῆς Ζαγοριᾶς, περιοχῆς καί ὄχι χωριοῦ, ἡ ὁποία μάλιστα ἀναφέρεται ὅτι κατοικεῖται ἀπό ὀρθόδοξο ἀλβανικό πληθυσμό (βλ.

Θεσπρωτός-Ψαλίδας, *Γεωγραφία*, σελ. 65), ἀλλά σέ ἀρκετή ἀπόσταση ἀπό τά δύο ὑποδεικνυόμενα χωριά. ■

»Ὑψυλώταται καί ποληχρονεμέναι μου ντουβλετλῆ μερχαμετλῆ, ἐναετλῆ σουλτανούμ βεξήρι ἐφέντη μας, σκλαβικῶς προσκηνοῦμαι τήν ὑψιλῶτι σου καί τά ἴχνη τόν ποδιόν σου καταφιλοῦμαι, τόν μεγαλωδίναμον θεόν παρακαλοῦμεν μέρα καί νήκτα να σου δόσι ζωήν, ντουβλέτι, μαξῆ με τούς ποληχρονεμένους πασιάδες, καθῶς ἀγαπάγη τό ὑψιλόν και δεδοξασμένον μουράτη τῆς καρδιά σου, ἀμήν, ἀμήν.

Μέ τό σκλαβηκόν μας ἀρτζοχάλι κάνομεν ἡφαντέν τοῦ αὐφεντός μας διά τό σώγη τῶν Νηκελεκάτον [=Νίκε Λεκάτων] Νεβιτζιότον, ὁ Ντοῦκος Λέκας μέ τό σῶγη του σπήτι[α] ὁχτό εἶναι, και μᾶς ἤχες προστάξι καί σου ἔκαμαμεν δευτέρι και αὐτηνούς μαξῆ μέ τούς ἄλους ὁποῦ νά τούς στήλις ἀλάργα ὅδεν ἦταν ὁ ὁριξμό σου· τῶρα ἔμαθαμεν αὐφέντη μας ὁποῦ δέν τούς ἐσίκοσες, τούς ἄφισες τόν γερόντον τῆς Ζαγουράς και αὐτίνη ἐφέντι μου εἶναι χαήνηδες τοῦ ὀντζιακήου σου ἀνηχτά, χωρίς ἡληάφι, καί δέν εἶναι καλῶ ὁποῦ νά βρίσκονται ἐδῶ τρογήρου ὅτι εἶναι πρότι σεμπεπτζίδες εἰς τά ὅσα ἔγιναν εἰς τή Νεβήτζα καί παρακαλοῦμαι ὥς σκλάβη σου ὁποῦ εἴμαστεν ὁποῦ νά γένης βοκοῦφις καί σε κάνη βοκοῦφι ὁ σκλάβω σου Κῶστα Σκούρτης διά τά πάντα, καί παρακαλοῦμαι ἐφέντι μου ὁποῦ νά μᾶς κάμης φερμάνη ὁποῦ νά ῥθομαι αὐτοῦ εἰς προσκήνησίν σου ὅτι εἶναι καί ὁ κερός ὁποῦ νά μᾶς προστάξις διά κάθε ἡπόθεσιν ὁποῦ νά ξέρομαι πῶς νά δουλέβωμαι τόν αὐφέντι ὥς σκλάβη του. Ταῦτα καί ἡ χρόνη τοῦ αὐφεντός μου εἴησαν παρά θεοῦ πολῆτιμη ἀπό τόν μεγαλοδίναμον θεόν, ἀμήν.

ἔτι 1801 : Φλεβάρις: 28 Νεβήτζα

Σκλάβη σου καί χαΐρ
ντουατζίδες διά πάντα
Μοῦκας καί Στεφάνης Ντοῦκας

[73]

2 φ., 39x14 ◆ (220) [Ἰωάννινα, 26 Μαρτίου 1801]

Ἔγγραφο συναφές πρός τό ἑπόμενο (=βλ. σχετικό) ὅπου καί τό κοινό εἰσαγωγικό σημείωμα. ■

Σχετ.: [74], [Ἰωάννινα], 26 Μαρτίου 1801

Διά τρεῖς μέρες κοραμάνα Μαρτίου: 23: ἕως στές εἴκοσι ἕξη, μέρα Τρίτη:–

15: κονάκι τοῦ ντελήμπαση
36: Ἠντρίξαγα Ζηουλάτι
[[00 μπαχτξεβάνος τοῦ Βελή πασιᾶ]]
6: ματαρατζήμπασης
6: Μουσταφάαγα Σελιάμαγα
18: Χαλήμπεγη Πληάσα
3: Ντερβήσι Σκούρτη
12: Τούνεξ πασιᾶς
54: τεκές τοῦ σέχ Σαλή
150:
15: Τατάραγα
9: Χασάν Τομαρήτζα
9: Χατξή Ἰσλάμ τουφεκτξή
12: παιδιᾶ τοῦ Χασάν ἀγα Τζηαπάρη
00: Καραουλάνης καθάριο:
9: λαβομένη τοῦ Μαχμούτ Σιαμέτ
24: σεήξηδες τοῦ Βελή πασιᾶ
9: Ντερβησί Μουράτ Γγέκα
6: Χουσένμπεγη Κόρτζα
15: Σιαμπᾶν Ῥετξέπη Γαρδίκη
18: Μαλῆκ Βενέτξ
15: Ἀλήμπεγη Ηστηπλή
6: σεήξηδων τοῦ κοτξηοῦ
9: Ἀλήμπεγη Κρούγηα
9: Ζενέλαγα Ἤσμε
6: Γιαούπη Σκόντρα
321:
15: Σουλεημάνμπεγη Κόρτζα
9: Σέχ Ἡμπραήμ Γαρδίκη
12: Ντερβῆσι Ἡσμαήλ κουτξός
9: Σκεντερλή Ἀλήαγας
9: σιατίρηδες
9: τουητξήδες

9: σεήζηδων τοῦ Μουχτᾶρ πασιᾶ
6: Βεήζ Κασίστη καί Νταληπί Κεσαράτι καί Ζέκιο Γλάβα
12: Φεηζουλᾶ Ἐφέντη
12: Χόντο Μεξτεγοράνη
36: Νταούτ Δελβήνας
6: παιδί τοῦ Μεχμέταγα Κασίστη
9: Ἐνέκ τουφεκτζή
12: παιδιά τοῦ Χασνατάραγα
481

15: Τζέλιο Οὐσένη Παραμηθιότη
36: Σουλιότων στό νησί
6: Πέτρος Φραντζέζος
9: σαηταρῆς
21: Ἐμῆρ Ἀλή Μπεληγράτ
12: Τέτο Σπάρη λαβομένον
9: Σουλεημᾶν σαράτζη
12: λαβομένη τοῦ Σουλεημᾶν Μπένηα
9: Σκέντο Κεσαράτ λαβομένον
6: παιδί τοῦ Μάλκο Νηβήτζα
9: λαβομένη τοῦ Μπεκῆρ Τζαγαδούρη
625:

[6′ στήλη:]

625: ἡ αντίκρη σούμα
6: Ἡσμαήλ Σηρόπολη
6: παιδιά Σαλή Ἀράπη
9: Ντερβησί Μεβλάνη
15: ἡ φαμελιά τοῦ Ζενέλ Μάντρο
6: Γγαβομπατζή
30: Σέχ Ῥάμο
3: παιδί τοῦ Ἰσούφ Κιόκλε
6: παιδιά τοῦ Σαλή Κιόκλε
6: Λιάμε Χούντα
12: τελιάκηδες
6: Μπάγιο Μαβρόβα
6: Λάνο Μαβρόβα
45: Φραντζέζων στήν Μπουνήλα
9: παιδί ποῦ τραγοδάγη

12: Σάκο Σιαμέτι Καστρινοῦ
15: Σουλεημάνμπεγη Καστρινός
817:

6: Μουσᾶ κουπαρατζή
6: καήμη στό σαράγη Τζηαμή
153: Τζηάμηδες ῥεχέμηα
9: Μουσταφᾶ Μπεηκτασί ῥεέμη
12: Ἀλή Δραγομήτη καί Μαξούδι
15: Μουσᾶ Ἀράπι
15: Ἡμάμης στήν Σιαμπιτινιᾶ
6: Ἡμπραήμ Ἀράπη
15: Κούπη Γαρδίκη καί Χατζή Μάνη :
6: σεήζης τοῦ Ἰσούφ Πλιανασνίκη
81: Μπράχο Δελβήνα
3: παιδί τοῦ Μούτζηο Σινάνη
3: Μουφτάρ Μαρίτζανη
15: Οὐζκήρ Χαλίλη
6: Ἀχμέτ Μαρταλόζι
9: Σαλή Μούτζηο
12: Χατζη Ντεντέ
1182:
15: Ἡσμαήλαγα Ῥαδοβισλῆ
15: σεήζηδων Ἀρβανήτων
9: Μουχαμέτμπεγη Κλεισούρα
3: Ζέκιο Βοκοπόλια
6: παιδί τοῦ Σαλή Γλάβα
9: σεήζη τοῦ Βελή πασιᾶ ὁποῦ φυλᾶν τές φοράδες
3: Ἀχμέτ Κονήτζα
12: τοῦ Χοντάμπεγη ἀνθρόποι
6: ἀνηψιός τοῦ Ντερβησῖ Χασάνι
18: ἀνθρόποι ἀρόστοι τοῦ Μπεκήρ Τζαγαδούρη
6: Λιούλιο Μπάτζηα
183: Καπήπουλούμπασης
1474:
9: τοῦ σεήζη τοῦ Σαντήκαγα
9: σεήζη τοῦ Μουχτᾶρ πασιᾶ
3: τοῦ Ἡσᾶ Γρηκοχόρι τό παληκάρι τοῦ Μελέκη αγα

51: τῶν μαστόρων
1546: [[τῶν παιδιῶν σας]]

[β΄ σελ.:]
1546: ἡ ὄπισθεν σούμα
24: τού Κόστα καί Πόγα, τζηράχηδων:
12: Μαρέμ Μπότγηα
36: Χασάναγα Τζηαπάρη
18: Ῥούτζη καπετάνο
9: Σουλεημάνμπεγη Λιούρασι
6: Ταχῆρ Μπόρση
1651:
12: Ἡσᾶ Μπέντο
3: Χαλῆλ Κολόνηα
12: Ἡσᾶ καπετάνο
3: Μπεληούση Λεκουτούσι
9: Γιαοῦπι Κεμάλη
3: Χασήμ Βελέσνη
8: Μουσταφᾶ Ντημπριάνου
1701:
9: παληκάργηα τοῦ Σουλεημᾶν τζηοπάνο
21: Χαρησῖ Κανήνα
18: Ἀχμέτ Καληάσα
2: Μέντζε Μπούμπησι
9: Νταούτ Μαρταλόζη
1760:
13: τοῦ μπαχτζεβάνου τοῦ Βελή πασιᾶ
1773
8: τῶν Ῥεντζήνηδων στές: [[24:]] μία φορά
7: τῶν Πητζαργιότον στες: [[24:]] μία φορά
4: τοῦ Μπεκήρ Κόστανη στές: [[24 καί]] στές: 25:
1792
4 τοῦ Ἡμπραήμ καί Ταηρουλᾶ Ζλεούσα [[στές 25]]
2 Λιάμε Κετζερίστη [[στές 25]]
7 τοῦ Ἀβτουλᾶ καί Μέκο Λέσνα: [[στές 25]]
1805

[74]

2 φ., 39x14 ◆ (630) [Ἰωάννινα, 26 Μαρτίου 1801]

Καταγραφή, ἀπό τόν διαχειριστή τοῦ ψωμιοῦ (δέν ἀναφέρεται τό ὄνομά του), τῶν μερίδων πού ἐμοίρασε ἐπί τρεῖς ἡμέρες στήν ἀκολουδία τοῦ Ἁλῆ πασᾶ καί σέ ἄλλους δικαιούχους («καθάριο ψωμί»). Τό προηγούμενο ἔγγραφο (βλ. σχετικό) εἶναι ταυτόσημο καί καταγράφει τή διανομή «κοραμάνας» (=ψωμιοῦ κατώτερης ποιότητας) γιά τρεῖς μέρες. Τό ἔγγραφο αὐτό, ὅπως καί τό προηγούμενο, πῆρε ἰδιαίτερο ἀριθμό εἰσαγωγῆς γιατί βρέθηκε τοποδετημένο σέ διαφορετικό σημεῖο τοῦ Ἀρχείου. Καί τά δύο ἔγγραφα προέρχονται ἀπό τόν ἴδιο γραφέα καί ἔχουν συνταχθεῖ, προφανῶς, μετά τήν 26η Μαρτίου 1801, ἀφοῦ περιέχουν τή διανομή καί ἐκείνης τῆς ἡμέρας. Τοποδετοῦνται ὅμως στήν ἡμερομηνία αὐτή, ἐπειδή εἶναι ἡ τελευταία πού ἀναφέρεται ἐπί τοῦ ἐγγράφου. Οἱ σπουδαῖες πληροφορίες, προσωπογραφικοῦ κυρίως χαρακτήρα, πού περιέχονται στά δύο αὐτά ἔγγραφα εἶναι ἀδύνατο νά ἐπισημανθοῦν καί νά ἀξιολογηθοῦν ἀναλυτικά στό παρόν εἰσαγωγικό σημείωμα. Ἀπό τήν παρουσία τοῦ ἐξόριστου πασᾶ τοῦ Τούνεξι, πού δέν ἀναφέρεται τό ὄνομά του, ὥς τόν Μαχμούτ πασά πού δέν μποροῦμε νά τόν ταυτίσουμε μέ κάποιο πρόσωπο, γνωστό ἀπό τό Ἀρχεῖο ἤ τήν προσιτή βιβλιογραφία, καί ἕως τούς ὁμήρους σουλιῶτες στό νησί (τῆς Λίμνης), γιά τούς ὁποίους γνωρίζουμε ἀρκετά ἀπό τή Σουλιώτικη βιβλιογραφία, τά δύο ἔγγραφα περιέχουν ἕναν πλοῦτο πληροφοριῶν πού ἀπαντοῦν σέ πολλά ἐρωτηματικά τῆς ἔρευνας. Ἔχει γίνει προσπάθεια πολλά ἀπό τά ἀναφερόμενα πρόσωπα νά ταυτιστοῦν στό Εὐρετήριο. Ἀπό τά συμφραζόμενα προκύπτει εὔκολα ὅτι ἡ διανομή τοῦ ψωμιοῦ γίνεται στά Γιάννενα. ■

Σχετ.: [73], [Ἰωάννινα, 26 Μαρτίου 1801]

1801 : Μαρτίου: 23: τό καθάριο ψωμί ὁποῦ μήρασα διά: 3: μέρες ἕος: στές:26:

495: *ἐτπαῖς τοῦ βεξύρη*
63: *τοῦ Βελή πασιᾶ*
45: *τοῦ Ἐλμάξ μπέγη*
120: *τοῦ Μουχτάρ πασι(ᾶ)*
60: *τῶν ἀχτξήδων*
45: *τῶν Μοσκοβήτων*
00: *[[τοῦ Μουχταρ πασιᾶ]]*
6: *παιδί τοῦ Κούστα*
48: *Μαχμούτ πασιᾶ*
882:
45: *Χουσένμπεγη Μουχτᾶρ πασιᾶ*
57: *Ἀξήξαγα*

12: Γιάννη Κόσμου
12: Γεώργη Λογοδέτη
24: ἀνδρόποι τοῦ Ἡμπροχόραγα
18: Χουσέν σαράτζης
00: Σελήμ Γγερές Σουλτᾶν
9: σαντζηακτάραγας
12: Μπαμπαλῆς
30: Χατζήδες σεήζηδες
18: Ἀβτουλᾶ Ἐβρέου
6: καήμη στό σαράγη
15: μαστο[ρο] Θάνος καί ἕνα παιδί τοῦ μαστορο Πέτρου
9: Φραντζέζοι τοῦ Βελή πασιᾶ

1149:
6: Ντερβησί Σιαμπάνης
6: Ζουμπέρ Χάητας
6: σαῆς τοῦ κοτζηοῦ
0: Μουλᾶ Ἰσούφ Καρπενέσι
27: παληκάργηα ὁποῦ φηλᾶν τούς Σουλιότες
12: Γεωργάκης Κοντογιανόπουλο
15: τζαούσης τοῦ Βελή πασιᾶ
9: Πάσιο Μπεγιάνης
9: τοῦ Ἐγρημποζλή Ἡμπραῆμ καπετάνο
6: Ντελή Μούκα
9: Σκεντερλή Ἀλήαγα
6: Κόστα Ῥιγή καί Μηχάλι Ληαμποβίτη
12: Μουλᾶ Ταχίρη τοῦ Ντελή Μαξούτη
6: Χασάν Λήτζηο Μπετζίστη
78: σαραηνταρέων
9: Μήχου σκλάβου Πρεβεζιάνου
6: σεήζης τοῦ Σαντίκ τζαούση

1371:
9: Κιόρ Ημήνη
24: Γηουρούκ μπαηρακτάρη
18: Ἀλή Τζηάμης μέ τά παιδιά
12: Χατζή Καραχαλίλη
9: Ἡμπραῆμ ἐφέντη
6: Ταχῆρ Μήτζανη
9: παιδιᾶ τοῦ Τζεμάλι

18: *τοῦ Ἡμπραήμαγα Ἀρναούτ Σαλήαγα, τά πέρνει ὁ Κόστας σαραντάρης*
12: *Χηντή Μπαμπᾶς*
1488:

[δ΄ στήλη:]
1488: *ἡ ἀντίκρη σούμα*
12: *Φεηξουλᾶ ἐφέντη*
12: *στό κονάκη τοῦ ντελήμπαση*
12: *Ἠντρίξαγα Ζηουλιάτης*
14: *μπαχτξεβᾶνος τοῦ Βελή Πασιᾶ· τοῦ έδοσα 14*
9: *ματαρατζήμπασης*
9: *Μουσταφᾶ Σελιάμαγα*
18: *Χαλήμπεγη Πληάσα*
3: *Ντερβησί Σκούρτη*
21: *Τούνεξ πασιᾶς*
45: *τεκες τοῦ σέχ Σαλή*
45: *Τατάραγα*
6: *Χασάν Τομαρήτξα, λαβομένος*
9: *Χατξή Ἰσλάμ, τουφεκτξή*
12: *παιδιᾶ τοῦ Χασάναγα Τξηαπάρη*
15: *Καραουλάνης:*
6: *λαβομένοι τοῦ Μαχμούτ Σιαμέτη*
1736:
24: *σεήξηδες τοῦ Βελή Πασιᾶ*
3: *Ντερβησί Μουράτ Γγέκα*
6: *Χουσένμπεγη Κόρτξα*
6: *Σιαμπᾶν Ῥετξέπι Γαρδίκη*
15: *Ἀλήμπεγη Ἠστηπλῆ*
6: *σεήξηδων τοῦ κοτξηοῦ*
9: *Ἀλήμπεγη Κρούγηα*
6: *Ζενέλαγα Ἤσμη*
0: *Γιαούπι Σκόντρα*
1811:
30: *Σουλεημάνμπεγη Κόρτξα*
15: *Γιάνη καραβοκήρη*
6: *Σέχ Ἡμπραῆμ Γαρδίκη*
00: *[[ντερβησῖ Ἡσμαῆλ κουτξός]]*

9: σιατίρηδες
9: τουητζήδες
9: σεηζηδων τοῦ Μουχτάρ πασιᾶ
9: Βεήζ Κασίστης
120: Σουλιότες στό νησί
30 τῶν γηνεκῶν Σιλιότησων
66: τῶν Λαξέων {Λαξέων} :
124: τῶν Τοσκεσήτων
12: παιδί τοῦ Κόστα Ζέκα καί γηατρός τοῦ Μπεκῆρ Τζαγαδούρη
00: Μαρέμ Μπότγηα μπαχτζεβάνου
00: Κόστα καί Πόγα τζηράχηδες
21: τῶν σεήζηδων Ῥομέων τοῦ ἀφεντός μου
2271:
24: παιδιά τοῦ Χασνατάραγα
3: Ζέκιο Βοκοπόλια
3: Ἀχμέτ Κονήτζα
44: τοῦ μπασῆ Ντελή Μαχμούτ πασιᾶ
30: τοῦ Τζερτζήζμπεγη Φράσιαρη
30: τοῦ Ληουφτουλάχμπεγη Φερσαληνοῦ
6: Ἀλήκο τοῦ Μαχμούτ Σιαμέτη
84: Χασάναγα Τζηαπάρη
18: Ῥούτζη καπετάνο
2513:

[6′ σελ.:]

2513: ἡ ὄπισθεν σούμα
9: Σουλεημάνμπεγη Ληούραση
3: Ταχῆρ Μπόρση
18: Ησᾶ Μπέντο
3: Χαλῆλ Κολόνηα
12: Ἡσᾶ καπετάνου
6: Μπεληούση Λεκτούσι
9: Γιανούπ Κεμάλη
3: Χασῆμ Βελέσνη
8: Μουσταφᾶ Ντιμπριάνου
2: Μάντζα Μπούμπιση
3: Μαλῆκ Βενέτζ
2589:

3: *Νταούτ Μερταλόζη*
2592:
10: *τοῦ κασάπη μήα φορά διά τό Πάσχα*
2602:
15: *Καραουλάνης τά ἐπήρεν καθάριο*
2617:
246: *τοῦ Τάτζη στές 25:*
12: *τοῦ Μαχμούτ πασιᾶ στές: 25*
7: *τοῦ Ἀλήμπεγη Φράσιαρη στές: 25*
6: *τοῦ Μουλᾶ Ἰσούφ Καρπενέση*
6: *τοῦ Μεχμέταγα Κασίστη τό παιδί*
2894:
3: *Ταουτ Μαρτολοζε*
48: *του Μαχμουτ πασηα δηα δηο μερες*

[75]

1 φ., 28x20 ◆ (1427) χ.τ., 17 Μαΐου 1801

Ἀρτζουχάλι τοῦ Μοῦρτο Σάλιο πρός τόν Ἀλή πασά. Εἶναι ἀρχηγός στρατιωτικοῦ σώματος τῶν «τζοχανταραίων» τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, σέ περιοχή πού δέν ἀναφέρεται στό ἔγγραφο. Ἀπό τή φράση: «αὐτά πού σοῦ λένε οἱ Παραμυθιῶτες», καί τό περιεχόμενο γενικότερα, μποροῦμε νά ὑποθέσουμε ὅτι τό ἔγγραφο προέρχεται ἀπό τήν Τσαμουριά καί σχετίζεται μέ τή διαρκή πίεση πού ἀσκεῖ ὁ Ἀλή πασάς στούς ἀγάδες καί μπέηδες τῆς περιοχῆς καί ταυτοχρόνως στό Σούλι. Χαρακτηριστική ἡ δικαιολόγηση τῶν «τζοχανταραίων» τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πού ζητοῦν παραπανίσιους μισθούς: «τά 'στειλαν στά ὀσπίτια τους» καί «ἔχουν κάμει χουσμέτι [=ὑπηρεσία] γῖσαμε πεντακόσιους νομάτους». Ὁ Μοῦρτο Σάλιος πρέπει νά εἶναι τό ἴδιο πρόσωπο μέ τόν Μοῦρτο Τζάλη ἤ Τζάλε πού ἀναφέρεται ἀργότερα, ἀπό τό 1804 κέξ., ὡς "φρούραρχος" Σουλίου. Εἶναι αὐτός πού παρέδωσε στίς 6 Δεκεμβρίου 1820 τό Σούλι στούς Σουλιῶτες, μετά τήν αὐτομολία τους ἀπό τό στράτευμα τῶν Σουλτανικῶν καί τή σύναψη συμφωνίας μέ τόν Ἀλή πασά (βλ. Χριστόφ. Περραιβός, *Ἀπομνημονεύματα Πολεμικά*, σελ. 283). Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό: τό χειρόγραφο δέν ἔφερε τόνους καί πνεύματα. ■

»Ἠψιλότατε καί πολιχρονεμένε τοβλετλῖ βεξίρη ἀλισάν, δουλικός, σκλαβικός σέ προσκινό καί σοῦ φιλό τόν τήμηόν σου μέστι καί τόν δεόν περικαλό μέρα καί νήχτα διά νά σέ πολιχρονίσι τό ντοβλέτι σου, ἀμίν, καί ζωγίν σου πολί, ἀμήν.

Μέ τόν σκλαβηκόν μου ἀρξουχάλι σοῦ κάνο γἰφατέ γιά τούς τξοχανταρέος τῆς γίψιλότι σου, σέ φιλοῦν τόν μέστι, νά τούς στήλης χαρτζιλίκη γιατί γἶνε δίχος χαρτζιλίκη καί γιατί δέν ἔχουν καί χουσμέτι σέ κάνουν πολί ἀμά πελκήμ θέλα γἶπης γίψιλότι σου πός τούς ἔδοσα· βαλάχη πιλιάχι τά 'στηλαν στά ὀσπήτια τους καί ἐδό γἶνε δίχος χαρτζιλήκι οὖλι ἀπόμηκαν καί ἔχουν χάκι νά τούς κάμης ἄλο κερέμη γιατί σοῦ ἔχουν κάμη χουσμέτι γἤσαμε πεντακόσους νομάτους, μούνε σέ φιλό τόν μέστι νά μοῦ στίλης χαρτζιλίκι νά τούς δόσο.*

Ἀφέντι μου, ἄλο δέν σοῦ κάνο γἰφατέ γιά τούτη δουλιά, ἐδό μᾶς γἤνε χριομένι [=χρειαζούμενη] γιατί ἀσκέρι ἐδική μας δέν ἶνε, μέ τοῦτον τόν ἀσκέρι πού γἶνε ἐδό, ἔτζι κέ πέντε κρόνος ἔτζι γἴμεστε, καί τοῦτι ἀφέντι μου χαλέβουν νά πάρουν χαξινέ καί ὅπου νά γιένετε ὁ πόλεμος νά πολεμοῦμε ἐμῆς. 'Εμῆς, ἀφέντι μου, γἤλιο δέ γιενούμεστε τοτ νά σκεπάζουμε τόν γόσμο* ὅλο, μοῦνε γήψιλότι σου γιένεσε βουκούφι καί ἀφτά πού σοῦ λένε γί Παραμηδιότες δέν ἶνε τίποτες καί ὅσα χις* καί γί Παλετάτες καί γί Μεμάτες μέ ὅλο* τήν γαρδιά* θέλουν βιλιάκην δέν ἔχουν τί νά κάνουν τοῦτι μαναχή. Καί γί χρόνι σου πολί.*

ἔτος 1216[=1801]
Μαγ(ι)οῦ
[17]

σκλάβος τῆς γίψιλότη σου
μουρτο σαληος

[πλαγίως:]

Καί τόν Μουχτάρι καί τόν Τζατζάνι νά μή μοῦ τά ἀργίζης καί τόν Ζέρε Πόλιο Σημου γἴ δέ μοῦ τόν ἔστηλες μού γἴ δέ τοῦ ἔδωσες τίποτες μαναχά ὅσα μοῦ χριόσαν καί γι' ἄλι γιατί ἀφτός γἶρθε μέ τόν κεφάλι.

[76]

1 φ., 29x23 ♦ (186) [Δέλβινο], 24 Μαΐου 1801

Γράμμα τοῦ Μουσταφᾶ πασᾶ τοῦ Δελβίνου πρός τόν Ἀλή πασά. Ἔλαβε τίς σουλτανικές ἐντολές καθώς καί ἐκεῖνες τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, εἶναι πρόθυμος νά συνεργαστεῖ μέ τούς ἄλλους μουσουλμάνους τῆς περιοχῆς σέ μή κατονομαζόμενη ἐπιχείρηση ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ τῆς πίστης (:«τίν τουσμάνη»), πού βέβαια δέν εἶναι ἄλλος ἀπό τούς Σουλιῶτες. Γνωρίζουμε πράγματι ὅτι αὐτήν τήν ἐποχή ὁ Ἀλή πασάς στήν προσπάθειά του νά συνενώσει ὑπό τήν αἰγίδα του ἐναντίον τοῦ Σουλίου τίς τοπικές δυνάμεις τῶν ὁμοθρήσκων του μπέηδων τῆς Τσαμουριᾶς καί τῶν πασάδων τοῦ Δελ-

βίνου Μουσταφᾶ καί τοῦ Μπερατίου Ἰμπραχήμ, χαρακτηρίζει τίς προσωπικές του δράσεις κατά τοῦ Σουλίου ὡς πόλεμο κατά τοῦ «ἐχθροῦ τῆς πίστης», χωρίς μάλιστα νά διαθέτει κάποια νομιμοποίηση ἐκ μέρους τοῦ Σεϊχουλισλάμη. Τό ἔγγραφο αὐτό ἀποτελεῖ σπουδαῖο βοήθημα γιά τά συμβάντα τοῦ ἔτους 1801 στήν περιοχή, γιατί οἱ ἀφηγηματικές πηγές μᾶς δίνουν μιά συγκεχυμένη χρονολογική εἰκόνα τῶν συμβάντων καί ἰδιαίτερα τῆς πορείας συγκρότησης-διάλυσης τῶν συμμαχιῶν τῶν παραπάνω τοπικῶν ἡγεσιῶν μεταξύ τους καί τοῦ Ἀλῆ πασᾶ μέ ὅλους (βλ. προχείρως Π. Ἀραβαντινός, *Χρονογραφία*, Α΄, σελ. 292· Γκρ. Ἄρς, *Ἀλβανία-Ἤπειρος*, σελ. 213 κέξ.· Σπ. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*, σελ. 147 κέξ.) Ἡ χρονολογία τοῦ ἐγγράφου συμπίπτει μέ τίς προετοιμασίες τοῦ Ἀλῆ πασᾶ γιά τήν τελευταία ἐκστρατεία κατά τοῦ Σουλίου. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

Ὑψηλότατε μερχαμετλού βελιγιουνιάμ ἐφέντημ, σουλτανούμ, τιμιτικῶς προσκηνό, φηλό τό τίμιό σου ἐτέκη, τόν θεόν περηκαλό γιά νά σοῦ ξμίξι ὄμρη καί τεβλέτη μαζί μέ τά κάθε μουράτια, ἀμήν.

Μέ τό βασιτά τοῦ σκλάβου σου Ἰλάμαγα καί Μεμίσαγα ἔλαβα τό ἐμρηαλή καί καϊμμακάμ μικτούπη καί τό ἐμρνάμι τῆς ἰψηλότη σου καί ἠς ὅ,τη ὁρίζη ἡ βασιλία καί ἱ ἰψηλότη σου ἠς ὅλα ἐκατάλαβα καί τά ἔβαλα ἀπάνο ἠς τό κεφάλη καί ὁς ἦνε ὁρησμός τοῦ τεβλετήου ὁς καθός μᾶς προστάξις καί ἡ ἰψηλότι σου γιά νά ἤμεστε ὅλο τό ἔχλη ἠσλάμη σέ μιά καρδιά καί νά ἤμεστε ὅλι μας ξίπνηγη καί ἠς φήλαξην καί ὅπος κάμη χρία γιά ἀπάνο ἠς τοῦ τήν τουσμάνη. Ἐδό ἠς ἐμέναν ἔλαχαν καί κάτη ἀγάδες Τζάμιδες καί Ἀρβανήτες καί τούς ἐκουβέντιασα, ἔγραψα καί ἀλουνοῦν ὁπού ἦταν ἡ χρία, ἔγραψα καί τοῦ Σελίμπεγι γιά νά γένη ἰμαξά νά μαζοθοῦμε ὅλι μας γιά νά κάμομε κάθε χριαζούμενι καί χαηρλί κηβέρνισιν καί ἐκάμαμε σούκρι τοῦ θεοῦ τζελεβεαλά ὁπού ἔχομε τήν ἰψιλότι σου, ἀφέντη, καί μᾶς ἔχης τήν ἔγνια καί κιβέρνησι, ὁ θεός νά σέ πολληχρονήσι ὅτη καί ἐμῖς εἴμεστε ἀπό κάτο ἠς τό ἴσκιο τῖς ἰψιλότι σου καί δοῦλι σου. Καί ἐγό ὁ δοῦλο σου ὁς ὁρίζι ἱ βασιλία βεαλέλ χουσούς ἰς τόν ὁρισμόν σου ἦμε ἔτημος, μάληστα ἰς το(ῦ)το ὁπο(ύ) ηνε φάρζιἀγήνη ἰς ὅλο(υς) το(ύ)ς Το(ύ)ρκους, ὅτη ἦνε ἡ δουλ(ι)ά τοῦ τήν τουσμάνη καί ἀνταμόνουνται μέ τόν Σελίμπεγι καί ἀγάδες ὁπού νά κουβεντιάσουμε τήν κάθε ἀχβαλή ὁπός νά γενῆ τό ἠττηφάκη καί ὁπού τήν ἐκάμομε τήν κουβέντα ἐφθῆς θέλη στό ἐκάμομε ἠφαντέ. Λιπόν σέ παρακαλοῦμε ὁς καθός δοῦλο σου ὁπού ἦμε νά κάμης μερχεμέτη νά μέχης ἠς τό ἰψιλότιτά σου χόσνη ναξάρη. Ἀφτά ἡ χρόνι τῖς ἰψιλότι σου πολί καί μέ τεβλέτι ταϊμά, ἀμίν.

[216] *Bende*
Μαγις *Mustafâ, mutasarrif-i*
[24] *Delvine hâlen*
(τ.σ.τ.)

[77]

1 φ., 43x32 ◆ (860) χ.τ., 21 Ἰουνίου 1801

Ἀρτζουχάλι τῶν προκρίτων τῶν Κραβάρων πρός τόν Ἀλή πασά. Καθυστέρησαν νά στείλουν τό «μπουκατέμ μπόρτζι μέ ὅλα τά ἀλατζάκια» του, ἐπειδή φοβήθηκαν τούς κλέφτες. Στό μεταξύ ἦλθε ὁ ντελήμπασης τοῦ πασᾶ τῆς Ναυπάκτου μέ «σαράντα νομάτους καί τριανταπέντε ἄλογα» καί ζητᾶ νά στείλει τό Κράβαρι «ἑκατόν πενήντα νομάτους καί πενήντα ἀπό τό Ἀπόκουρο» γιά νά φυλάξουν τό κάστρο. Ἐπειδή δέν μποροῦν νά ἀνταποκριθοῦν σέ αὐτήν τήν ὑποχρέωση, ζητοῦν ἀπό τόν Ἀλή πασά νά μεσολαβήσει ὥστε νά ἀποχωρήσουν οἱ «ντελῆδες», ἀλλιῶς θά ἐγκαταλείψουν τά χωριά τους. Ἀξιοσημείωτη ἡ ἐξήγησή τους ὅτι αὐτά ὅλα τά κάνουν «οἱ ἀγάδες Ἐπαχτίτες... διά νά ἐρημώσουν τό Κράβαρι καί νά γιομώσουν τά τζεφτιλίκια τους». Ἡ ἐλλειπτική διατύπωση τοῦ ἐγγράφου δημιουργεῖ κάποια ζητήματα κατανόησης πού κρίνεται σκόπιμο νά ἀναφερθοῦν. Γιά τόν πασά τῆς Ναυπάκτου π.χ. οἱ συντάκτες τοῦ ἐγγράφου χρησιμοποιοῦν τόν ὅρο «Ἐπάχτου βαλεσί» ἐνῶ στή συνέχεια τόν ὅρο «βεζίρης». Δυσκολευόμαστε νά πιστέψουμε ὅτι ὁ "βαλής" τῆς Ναυπάκτου ἦταν πασάς τριῶν ἱππουρίδων. Τό ἔγγραφο ἔχει ἐκδοθεῖ μέ κάποιες παραναγνώσεις ἀπό τόν Χ. Δ. Χ[αραλαμπόπουλο], *Τά Κράβαρα*, σελ. 292-295, ὁ ὁποῖος, ἄν καί δέν «ἀποκρυπτογράφησε» τό ὄνομα τοῦ α' προεστοῦ, διάβασε σωστά τό ὄνομα τοῦ β' προεστοῦ, «γιάννος», καί τόν ταύτισε μάλιστα μέ τόν Γιάννο Σισμάνη, ταύτιση πού βέβαια υἱοθετήσαμε (βλ. Εὑρετήριο). Μνεία τοῦ ἐγγράφου καί στό: Ι. Γιαννόπουλος, *Ἡ διοικητική ὀργάνωσις*, σελ. 95, 100. ■

»Ὑψυλότατε καί πολλυχρονεμένε ντουβλετηλί, μεραχμετιλί ἐφέντι μας, βεζίρι ἐφέντη, τήν ὑψιλότητά σου σκλαβικῶς σε προσκυνοῦμεν καί τα ὕχνι τόν ὑποποδιόν σου καταφυλοῦμεν, τόν θεόν παρακαλοῦμεν να σου δίνι τήν μίαν ἡμέραν χίλιες, ἀμῆν, ἀμῆν, ἀμῆν.

Με το σκλαβικόν μας ἀρτζουχάλι κάνομεν ὑφαντέ ἱ σκίλάβι σου του αφεντός μας, μᾶς προστάξης τούς σκλάβους σου να φέρομεν ὅτι ἄσπρα ἔχομεν σηνάξι ἀπο το μπουκάτέμι μπόρτζη με ὅλλα τ' αλαντζάκα σου καί ἐμής ἱ σκλάβι σου στό ποδάρη ἥμαστεν, ὅμως πολλυχρονεμένε ἐφέντι μας ἐδῶ ἐμαζόχθη βιός κατά το δευτέρη ὁποῦ σου στέλνομεν καί ἀπό τ' Απόκουρο καί κάτου ἐγιόμοσε κλέπτες καί ἐμής ἱ σκλάβι σου ἀνθρόπους περισούς δέν ἤχαμεν. Ἐγράψαμεν τοῦ ἀρματολοῦ μας να μάς δόσι δέκα παλικάρια καί δέν μᾶς ἔδοσε καί με τά να ἔχομεν τόν φόβον εἰς τήν στράτα ἐπάσχίζαμεν δι' ἀνθρόπους, σκλάβι σου ραγιάδες βιλαέτιλίδες, δια να φέρομεν τόν χαζουνέ τῆς ὑψιλότι σου καί ἀπάνου εἰς αὐτό το τενταροῦκυ μάς ἦλθε ὁ ντελίμπασης τοῦ Ἔπαχτου βαλεσή με σαράντα νομάτους καί με τριαντἄπέντε ἄλογα, ἀπο τούς ὁπήους, ἀφέντη μας, δέκα εἶναι ντελίδες του βεζίρη καί ἱ ἄλι εἶναι ὅλλι Ἐπαχτίτες καί ὕφεραν φέρμάνη καί γράφυ το φέρμάνι ὅποῦ ὅσους ἀνθρόπους σάς γράψι ὁ βεζήρης ἀπο τόν Ἔπαχτο*

να του δόσετε να φυλάξουν το κάστρο καί μάς προστάξη ὁ βεζήρης μέ μπουοὔρτί του να του στήλομεν ἐκατόν πενῆντα νομάτους καί πενῆντα ἀπό τ' Απόκουρο τούς ὁπήους τούς χαλέβι ἐμάς καί ἀπο τ' Απόκουρο καί χαλέβι καί το χαξηριέ τέσερες χιλιάδες καί ὄχτάκόσια γρόσια Κράβαρη καί Ἀπόκουρο καί αὐτά ὅλλα ἀπο μάς τα χαλέβη χόρια ἀπο το μάχτού ὁποῦ ἐδίναμε κάθε χρόνο του βεξίρι τα χαλέβουν αυτά· ἐγράψαμεν καί ἐμεῖς ἡ σκλάβι σου του Κείχαγιάμπεγι πῶς το χαξιριέ ὁποῦ ἐδίναμεν κάθε χρόνο ἀποκρενόμασταν το κύστι μας καί δια τοῦς ἀνθρόπους ἐμής δέν βιγένομεν ὅλλι ὅλλι ἑκατόν πενῆντα ραγιάδες ἐδῶ εἰς τον Κράβαρη καί ὅλλι ὅση ραγιάδες ὅλλι δουλευτάδες ἤμαστε μόνον κάμε βουκοῦφυ τόν βεξίρι να κάμη μεράχμέτη εἰς το φακίρη φουκαρά ὄχη καί εἶναι ὁρισμός του ριμόνι του Κράβαρι καί πάνε ὅλλι μόνον να μήν το κάμη καμποῦλι τόρα εἰς τήν ἡμέρα του καί λάβε τήν ἀπόκρισην ὁποῦ μάς ἔκαμεν ὁπήσο.

Τόρα πολλιχρονεμένε ἐφέντιμ αὐτά ἶναι ὅλλα νισφανιἔτια τόν ἀγάδον Ἐπαχτίτον ὅτι ἐπηδί καί μᾶς ἐπρόσταξες καί ἐπήγαμεν ἡ σκλάβι σου με τόν σκλάβο σου Μάνε Ἰσά με τιμιμένον σου μπουοὐρτί δια να πάρομεν το μπουκάτέμι μπόρτζη ἀπο ραγιάδες Κραβαρίτες ὁποῦ ἐβρίσκονταν εἰς τόν Ἔπαχτον καί δέν τούς ἤλδε καλά ὅτι βάνουν με το νοῦ τους δια να το ριμόσουν του Κράβαρη να γιομόσουν τα τζευτιλίκια τους καί ἐμής ἱ σκλάβι σου ντογά κάνομεν εἰς τόν θεόν να πολλυχρονάγι τόν ἀφέντι μας καί ἔχομεν ἐλπήδα καί δέν μάς κάνουν τίποτα ὅτι πολλιχρονεμένε ἐφέντι μας, σάν ἔμασαν τόρα τές ἀπεράσμένες δεκαπέντε μπουγγία ἀπό τούς Κραβαρίτες ὁποῦ ἐβρίσκονταν στόν Ἔπαχτο ἐγλυκάθηκαν καί ἀπο τα νιφσανιέτια τους ἔβγαλαν τό ντελίμπασι με τόσο ἀσκέρι δια να χαλάσι το φακύρι φουκαρά καί το κάνομεν του ἀφεντός μας ὑφαντέ ὅτι ἐπήραν ὁ κόσμος τρόμο καί ἐστάθηκαν ὅλλι σένα ποδάρη δια φευγοῦλα ἀπο τα ξουλοῦμια ὁποῦ κάνουν καί ὁ φακύρη φουκαράς, πολλιχρονεμένε ἐφέντι μας δέν ἔχη ψομί να φάγι καί μόνον τ' αλογά τους δέν κάνομεν ξάπη σε τοῦτο το βιλαἔτι· μόνον προσκυνοῦμεν καί παρακαλοῦμεν τόν ἀφέντι μας νά κάμης μεραχμέτι εἰς ἐμάς του σκλάβου σου ὅτι ἀπό τήν ὑψιλότι σου καρτεροῦμεν μεραχμέτι ὅτι ά(ν) δέν σικοδή ὁ ντελίμπασης καθῶς μάς γράφουν ἔχάθη ὁ φακύρι φουκαράς καί το κάνομεν ὑφαντέ του ἀφεντός μας ὑ σκλάβι σου καί προσταξέ μας καί ὑ χρόνι σου πολλύ και τιμιμένη και λελαμπρίσμένην

:1801 : Ἰουνίου: 21
σκλαβο σου ηκονομος προσκινο
σκλαβο σου γιάνος σε προσκυνῶ:

[78]

1 φ., 80x55 ◆ (396) Νάουσα, 26 Ἰουνίου 1801

Ἀρτζουχάλι τῶν προεστῶν τῆς Νάουσας πρός τόν Ἀλή πασά. Ἔλαβαν τό μπουγιουρντί του γιά τούς Σαμαρινιῶτες, μέ τό ὁποῖο προστάξει «νά πηγαίνουν στά σπίτια τους», νά ἐπιστρέψουν δηλαδή καί νά ἐπανεγκατασταθοῦν στόν τόπο καταγωγῆς τους. Οἱ προεστοί ἀναφέρουν ὅτι οἱ Σαμαρινιῶτες πού κατοικοῦν στή Νάουσα εἶναι ἐγκατεστημένοι «ἀπό τριάντα χρόνους καί περισσότερον» καί ὄχι πρόσφατα. Τόν παρακαλοῦν νά μήν τούς ἐνοχλήσει, καθώς καί ἄλλους «γιεμπεντζῆδες» (=ἐπήλυδες) πού βρίσκονται στή Νάουσα, γιατί χάρη σέ αὐτούς, πού εἶναι περισσότεροι ἀπό τούς «Ναουστινούς», μπορεῖ καί ἐκπληρώνει ἡ πόλη τίς φορολογικές της ὑποχρεώσεις. Περίληψη τοῦ ἐγγράφου ἔχει δημοσιεύσει ὁ Γ. Χιονίδης, *Τά ἔγγραφα*, σελ. 224· ἀναφορά τοῦ ἐγγράφου στό: Σπ. Ἀσδραχάς, *Γαιοπρόσοδος*, σελ. 131-132. ■

Πρός τόν ὑψηλότατον, μεγαλοπρεπέστατον, καί πολυχρόνιον δοβλετλή βεξίρ ἐφένδη μας, τήν ὀφειλομένην σκλαβικήν προσκύνησιν ἀπονέμομεν, τά ἴχνη τῶν ἐκλάμπρων αὐτοῦ ποδῶν ταπεινῶς καταφιλοῦντες ἡμεῖς οἱ ταπεινοί σκλάβοι καί φουκαράδες καί πιστοί ραγιάδες καί χαῖρ δοαντζίδες ἀπό χώραν Νάουσαν.

»Μέ τό παρόν μας ταπεινόν καί σκλαβικόν ἀρντζιχάλι ἐρχόμεθα καί ἤδη νά ἐμφανισθῶμεν πρός τόν εὐεργετικώτατον καί καλοθελήτην αὐθέντην μας μέ τό σύνηθες θάρρος ὁποῦ ἐκ μόνης τῆς ἐμφύτου αὐτοῦ εὐσπλάγχνου καλωσύνης εἰς ἡμᾶς τούς πτωχούς σκλάβους του ἐχαρίσατο, δηλοποιοῦντες πρός τήν ὑψηλότητά του ὅτι ταῖς ἀπερασμέναις ἐλθών ἐδώ ὁ ἐνδοξότατος χαζνετάρης σας Ἰσούφ ἀγᾶς μᾶς ἀνέφερε διά τούς Σαμαρεινιώτες, μᾶς ἔδειξεν καί ἕν ὑψηλόν προσκυνητόν μπουγιουρντί σας, εἰς τό ὁποῖον εἴδομεν νά προστάξητε διά νά πηγένουν εἰς τά ὀσπήτιά τους, μά δέν ἐξεύρομεν ἄν σᾶς ἔγραψεν ὁ ἐνδοξότατος Ἰσούφ ἀγᾶς περί αὐτῆς τῆς ὑποθέσεως. Ἡμεῖς πληροφορούμεν κατά τοῦτο τόν πολυχρόνιον αὐθέντην μας ἐν πάσῃ ἀληθεία, χωρίς νά γράψωμεν μέ κανένα παρά μικρόν χελιάφι, ὄντες ὑποκείμενοι σκλάβοι εἰς τάς χεῖρας τῆς ὑψηλότητός του, καί εὐχάριστοι ὅτι ἀγαπᾶ νά μᾶς κάμῃ, ὅτι τοιοῦτοι Σαμαρεινιῶται ὁποῦ νά κάθηνται εἰς τήν χώραν μας προτήτερα ἀπό ἕναν χρόνον, ἤ δύω, ἤ ἕξι μῆνας, ἤ ὀλιγώτερον, δέν εἶναι, ἀλλ' αὐτοί μερικοί ὁποῦ εὑρίσκονται εἶναι ἀπό τριάντα χρόνους καί περισσότερον ἐδώ καθήμενοι, καί ἔγιναν τρόπον τινά γερλίδες, ἔχοντες ἐνταῦθα ἀπό αὐτούς ἄλλος ὀσπήτιον, καί ἄλλος ἀμπέλιον, καί ἄλλος χωράφιον, καί ἀπό τώρα ὀγλήγορα ὁποῦ νά ἔλθουν δέν εἶναι, ἀλλ' ἀπό πολλούς χρόνους, κατά τό τεφτέρι ὁπού σᾶς ἐστείλαμεν.

Μερικοί ὅμως ὁποῦ ἐρώτηξαν Σαμαρεινιώτες ταῖς προάλλαις, εὑρόντες μερικούς κατά τό Κακρινιώτικον, ὡς ἐμάθομεν, τούς ἐπῆραν ἄσπρα, καί τούς ἀπόλυκαν· ἔπειτα διά νά σκεπάσουν τόν λεκέν τους, εἶπον πρός τόν ἐνδοξότατον Ἰσούφ ἀγᾶν, πώς ἔφυγαν καί ἦλθον ἐδώ τάχα εἰς τήν Νάουσταν, τό ὁποῖον δέν εἶναι ἀληθές, ὡσάν ὁποῦ τοιοῦτοι ἄνθρωποι δέν ἦλθον ἐδώ.

Παρακαλοῦμεν λοιπόν μετά θερμῶν δακρύων τόν καλοθελήτην αὐθέντην μας νά μᾶς πιστεύση εἰς αὐτά ὁπού γράφομεν τήν ἀλήθειαν, καθώς ἠμπορεῖ νά γίνῃ βουκούφης καί ἐφεξῆς τῆς σκλαβικῆς ὑποκλίσεως, καί εἰλικρινοῦς ἀγάπης ὁποῦ σώξομεν πρός τό ὕψος του, δείχνωντας τό συνειθισμένον του μερχαμέτι εἰς ἡμᾶς τούς πιστούς του σκλάβους, νά μᾶς χαρίση αὐτούς τούς Σαμαρεινιώτας ὁποῦ πρό πολλῶν χρόνων, ὡς εἴπομεν, εὑρέθησαν νά κάθονται ἐδώ, ἐπειδή ἀκούοντες ἕνα τοιοῦτο καί οἱ ἄλλοι γιεμπεντζίδες ὁποῦ εὑρίσκονται ἐδώ ἀπό διάφορα μέρη, οἱ ὁποῖοι εἶναι πολύ περισσότεροι ἀπό τούς Ναουστινούς, ἐμβῆκαν ὅλοι εἰς ὑποψίαν καί φόβον, ὄντες ἕτοιμοι νά φύγουν, ἄν ἀκολουθήσῃ ἕνα παρόμοιον, καί γίνεται γιαξίκ εἰς ἡμᾶς τούς δυστυχεῖς, ὡσάν ὁποῦ δέν ἔχομεν ὀλίγην βοήθειαν ἀπό αὐτούς τούς γιεμπεντζίδες. Ὅλοι μας εἰς αὐτούς τούς στενούς καιρούς καί μοναχοί δέν ἠμποροῦμεν νά νταγιαντίσωμεν εἰς αὐτόν τόν δυστυχισμένον καιρόν. Οὕτω πάλιν καί πολλάκις θερμῶς παρακαλοῦμεν νά εἰσακουσθῶμεν εἰς τήν ταπεινήν μας ταύτην αἴτησιν, ὄντες εὐέλπιδες κατά τοῦτο καί ἀπό πολλά ἄλλα καλά ὁπού καθημερινῶς δείχνει εἰς ἡμᾶς ὁ μερχαμετλής αὐθέντης μας, εἰς οὗ τό ὕψος καί τήν κραταιάν καί ἀκαταμάχητον προστασίαν πάσας ἡμῶν τάς ἐλπίδας, σαλεύομεν, μέ τό νά ἤμασταν ὅλως ἀπηλπισμένοι πρότερον, καί χωρίς τῆς κραταιᾶς διαφενδεύσεως ἐκινδυνεύομεν ἕως τώρα νά διασκορπισθῶμεν οἱ τάλενες χαΐρ δοαντζίδες σας· εἰδέ καί μᾶς προστάξητε ἀλλέως, ἡ προσταγή σας εἶναι φερμάνι, καί ἡμεῖς ὑποκείμενοι σκλάβοι ὑπό τούς χρυσούς καί κραταιούς πόδας σας. Ταῦτα προσκυνητῶς ἅμα καί σκλαβικῶς, οἱ δέ θεοσυντήρητοι χρόνοι σας εἴησαν παρά θεοῦ πάμπολλοι μεθ' ὑγιείας ἄκρας, καί πανευτυχέστατοι.

<1801: Ἰουνίου 26: ἀπό Νάουσταν.

(τ.σ.)	(τ.σ.)	(τ.σ.)	(τ.σ.)
ανγγελακι	*αναστασις*	*μυλωκις*	*δημητρις*
κε δουλου σας	*και δουλους*	*και δουλους*	*και δουλους*
(τ.σ.)	(τ.σ.)	(τ.σ.)	(τ.σ.)
θεοδοσι	*διμος και*	*χριστόδουλος*	*διαμαντης*
και δουλους	*δουλους*	*καί δοῦλος*	*και δουλους*

(τ.σ.)	(τ.σ.)	(τ.σ.)	(τ.σ.)
αργιρις	*μαντος*	*γεωργακις*	*κωσταντηνος*
και δουλους	*και δουλους*	*και δουλος*	*και δουλους*
(τ.σ.)	(τ.σ.)	(τ.σ.)	(τ.σ.)
γιανους	*αναστασις*	*δημητρις*	*χ˝αναστασις*
και δουλως	*και δουλους*	*και δουλους*	*και δουλους*
(τ.σ.)	(τ.σ.)	(τ.σ.)	(τ.σ.)
κωνσταντῖνος	*Ἰωάνης*	*φιλιπους*	*Κωνσταντινος*
και δοῦλος	*και δουλους*	*και δουλους*	*και δοῦλος*

[79]

1 φ., 43x32 ◆ (418) [Καρπενήσι], 26 Ἰουνίου 1801

Ἀρτζουχάλι τῶν προεστῶν τοῦ Καρπενησιοῦ πρός τόν Ἀλή πασά. Ἐκθέτουν τίς διαφορές τους μέ τούς προεστούς τοῦ Πατρατζικιοῦ γιά κοινοτικά φορολογικά ζητήματα (χαράτσι, δερβένια κ.ἄ.) καί ζητοῦν τή βοήθειά του. Οἱ ἀριθμοί τῆς χρονολογίας εἶναι μουσουλμανικοί, ἀλλά ἡ χρονολογία εἶναι ἀπό Χριστοῦ καί ὄχι ἀπό Ἐγίρας. Τό ἔγγραφο δημοσιεύτηκε ἀπό δακτυλόγραφο τῆς παρούσας ἔκδοσης ἀπό τόν Μ. Γκιόλια, *Εὐρυτανία*, σελ. 141-142· χρήση τοῦ ἐγγράφου κάνει ὁ Σπ. Ἀσδραχάς, *Γαιοκτησία*, σελ. 129-130. Ἀνάμεσα σέ πολλές σπουδαῖες πληροφορίες τοῦ ἐγγράφου, ἔμμεσα ἤ ἄμεσα ἐνδιαφέρουσες, εἶναι καί ἡ ἔκφραση γιά τόν «Μουσταφά Μπουλούμπαση ἀρματολό τοῦ Πατρατζικίου», ὁ ὁποῖος, ξεκαθαρίζεται στή συνέχεια, ὅτι δέν εἶναι ὁ γνωστός χριστιανός ἀρματολός στήν ὑπηρεσία τοῦ βιλαετίου, ἀλλά ὁ τερβεντζής στό «Μουτζορακιώτικον», μουσουλμάνος μπουλούκμπασης. Σχετικές μέ τά παραπάνω εἶναι οἱ πληροφορίες γιά τά ἴδια τά δερβένια. Τό «Μουτζορακιώτικον» εἶναι βέβαια στή θέση «Μουτζουράκι». Ἡ θέση ἀναφέρεται στή γεωγραφική βιβλιογραφία κατά τά τέλη τοῦ 19ου αἰώνα, χωρίς μόνιμο πληθυσμό, ὅπου ὅμως "παραθερίζουν σκηνίται" (βλ. Ι. Νουχάκης, *Χωρογραφία*, σελ. 180). Ἄς σημειωθεῖ ὅτι στόν ἴδιο τ.δ. Τυμφρηστοῦ (*ὅ.π.*) ἀναφέρονται καί ἄλλες θέσεις χωρίς πληθυσμό, ὅπου "παραθερίζουν σκηνίται" καί ἄλλες, ἐπίσης, χωρίς πληθυσμό, ὅπου "εἶναι πανδοχεῖα". Μαθαίνουμε ἀκόμη ὅτι ἐκτός ἀπό τό δερβένι αὐτό τοῦ καξῆ Πατρατζικίου, ὑπάρχει ἀντίστοιχο δερβένι καί στόν καξά Καρπενησίου, σέ μή κατονομαζόμενη θέση. Ἀναφέρονται ἀκόμη τά χρηματικά δοσίματα τῶν χρηστῶν τῶν δερβενίων, τά ὁποῖα εἶχαν ὁριστεῖ ἀπό τόν καιρό τοῦ Κούρτ πασᾶ καί τά ὁποῖα παραδέχτηκε καί ὁ Ἀλή πασάς, ἐνῶ τώρα γίνονται αὐθαίρετες αὐξήσεις. Καταγγέλλουν ἐπίσης ὡς παράνομο καί ἐκτός τῶν παλαιῶν συνθηκῶν νεωτερισμό, τήν ἐγκαθίδρυση καί δεύτερου «κουρμέρη στό Βαρπόπι» (ὑποθέτω κουμερκίου, τελωνειακοῦ σταθμοῦ) καί «μᾶς παίρνουν σέ

δύο μεριές». Τό «Βαρπόπι» τοῦ ἐγγράφου εἶναι βέβαια ἡ Βαρυμπόπη (σημ. Μακρακώμη) στήν ἔξοδο τοῦ καξᾶ Πατρατζικίου πρός τόν Μαλλιακό κόλπο. Τό ἔγγραφο ἔχει δημοσιεύσει ἀπό τό πρωτότυπο ἡ Ε. Γιαννακοπούλου, *Οἰκονομική*, σελ. 283-284. ■

»Ὑψηλότατε ἐκλαμπρότατε καί πολυχρονεμένε ντουβλετλοῦ, μερχαμετλοῦ, βεληγουνεήμ ἐφέντη μας, βεξῆρι ἀλησιᾶν χαξρετλερῆ, οἱ χρόνοι σου πολλοί καί δεδοξασμένοι ἀπό τόν μεγαλοδύναμον θεόν, ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν.

»Μέ τό σκλαβικόν μας ἀρξουχάλι κάνωμεν ὑφανταί τοῦ αὐθεντός μας, φέτο εἰς τό χαράτζη τοῦ βελαετιοῦ μας μέ τό νά μήν ἐκαρίστησεν κἀνένας ἀπό ἡμῶν, ὁ μουσελήμαγας τοῦ Κάρλελη ἔστιλεν ἐδικόν του ἄνδρωπον καί τά κάνει ταξίλι, εἰς τό Πατραντζῆκι τά ἐπῆραν τό βελαέτη μοναχοί τους, εἰς τό σηνέη σαμπήκ ἀπό τόν Ντέμιτζα μπουλούμπασι, καί τά ἐκαμαν μοναχοί τους ταξίλι. Ὅμως ἐπίασαν τούς Σιγκρελιόταις ραγιάδες Καρπενησιώτες, καί τούς ἐπῆραν εἴκοσι εὐτά χαρτιᾶ· ὁ χαρατζής ὁποῦ ἔστιλεν ὁ μουσελήμαγας ἐδώ, ἐπίασεν Μαβριλιότες Πατρανζηκιότες, καί τούς ἐγύρεβεν τά ἄσπρα. Ἐπήγαμεν καί τοῦ ἐκάμαμεν ρεντζιᾶν, καί δέν μᾶς ἤκουσεν, λέγωντάς μας ἐσεῖς δέν ἠδελήσεται νά καρεστήσεται εἰς τόν μπουχτζᾶν, τώρα τί καρεστίζεται, ἐμένα ὁ αὐθέντης μου τῶν Πατραντζηκιότων, τό χαράτζη τοῦ Πατραντζηκιοῦ τούς ἔκαμεν ἠλτιζάμι εἰς τό σηνέη σαμπήκ, καί δέν τούς ἔκαμεν καί τό Καρπενῆσι· ἐμένα πάλιν μέ ἔστιλεν εἰς τό Καρπενῆσι νά κάμω ταξίλι τοῦ Καρπενησιοῦ τό χαράτζη κατά τό σηνέη σαμπήκ, καί ἐπειδή τό Πατρανζῆκι καί τό Καρπενῆσι ἕνα σαντζιάκι εἶναι, δέν ἔχουν ἀράδα οἱ Πατραντζηκιόταις, νά δώσουν χαράτζια τῶν Καρπενησιότων.

Κατά τύχη ἔφτασεν ὁ ἄνδρωπος τοῦ Ντέμιτζα μπουλούμπασι ἐδώ, ὁποῦ εἶχεν στίλη διά τό χαράτζη εἰς τό Πατραντζήκι, καί ἐπέρασεν καί πάγει εἰς τό Βραχῶρι μέ τόν χαζουνέ. Ἐπήγαμεν καί εἰς αὐτόν καί τοῦ εἴπαμεν, διατί τό ἔκανες αὐτό καί ἔδινες χαράτζια τῶν Καρπενησιότων εἰς τό Πατραντζῆκι, καί σιαταστήζωμεν ἡμεῖς ἐδώ. Καί αὐτός μᾶς ἀποκρίθηκεν δέν ἐπῆρα τίποτας ἐγώ, ὁ Ρουστέμαγας τά ἐπῆρεν, καί τοῦ ἔγραψε καί γράμα τοῦ ἰδίου Ρουστέμαγα, ὁποῦ τά ἄσπρα νά τά δώσῃ ὀπίσω. Ὁ Ρουστέμαγας, κάνωντας ταμάχι διά νά φάγῃ τά ἄσπρα, ἀνακάτευσεν τόν Μουσταφᾶ μπουλούμπαση ἀρματωλόν τοῦ Πατραντζηκίου, καί τόν ἔβαλεν σέ γαηρέτι διά νά πιάσῃ τούς Καρπενησιώταις, καί αὐτός μέ τό νά ἔμαθεν πῶς ἐστίλαμεν σκεέτι εἰς τήν ὑψηλότη σου, διά τό ζουλούμι ὁποῦ κάνει εἰς τό ντερβένι τό μουντζορακιότικον, ἔπιασεν τά καρπενησιότηκα τά πράματα, ὁποῦ ἦτον σιακάτω εἰς τό Πατραντζῆκι, καί τούς Καρπενη-

σιώταις καί τούς ἐφυλάκωσεν. Ἀλᾶ ἠσκινέ ὀλσοῦν ἐφέντη μας, διά τό ἀζήξ μπασί σου καί διά τήν ζωήν τῶν αὐθεντάδων μας πασιάδων βεξῆρ ξαντέδων, νά μᾶς γλυτώσῃς ἀπό αὐτό τό ἄδικον καί τό κακό ὁποῦ μᾶς κάνουν οἱ Πατραντζηκιώταις, εἰδέ μή δῶσε μας ἰξίνι νά πάρωμεν τά μάτιά μας να σηκωθοῦμεν νά φύγωμεν ἀπό ἐτοῦτο τό βελαέτη, διατί μᾶς ἀπόκλισαν καί θέλα νά ψοφίσωμεν σάν τά ποντίκια. Ἡμεῖς, ἡ στράτα μας εἰς σέ Ζητούνι, σέ Γιάννηνα, σέ Λιβαδιᾶ, σέ κάθε ἄλο βελαέτη, ἀπό τό Πατραντζῆκι εἶναι, μία φορᾶ καί μᾶς ἀπόκλισαν, ἡμεῖς δέν ἔχωμεν τξαρέν πλέον νά ξήσωμεν. Καί σάν ἔχουν νιξᾶ οἱ χαρατζῆδες, ἡμεῖς τί ἔχωμεν νά κάμωμεν, ἡμεῖς σέ χαράτζη φέτο δέν ἐκαρεστήσαμεν μπηλέ καί ἐκεινῶν ὁποῦ πᾶνε εἰς τό κουρμπέτει καθώς ἀνοίχθηκαν τά χαρτιᾶ καί ὕστερα, ἐπειδή καί ἄργισεν ὁ μπουχτζᾶς διά νά ἔρθη, τά ἐπῆραν εἰς τό Παντραντζῆκι, γυρέβει νά τά μετάπλερόσωμεν. Οἱ Παντραντζηκιώταις τά ἔχουν μετ' ἐμᾶς, καί μᾶς φυλακώνουν καί μᾶς ντζερεματᾶνε· παρακαλοῦμεν ὅμως τόν αὐθέντην μας, ἤ μπουμπασίρην νά στίλῃ νά ἔρθῃ νά κριθοῦμεν, ἤ ὅπως εἶναι ὁρισμός τοῦ αὐθέντός μας, καί ἄν ἔχωμεν κανένα φταίξιμον, νά παιδευτοῦμεν ἀπό τόν αὐθέντην μας, εἰδέ νά τραβίσουν χαῖρι ἀπό τεμᾶς νά μήν μᾶς κινδυνεύουν μέ παρόμοια. Περικαλοῦμεν καί διά τό ντερβένι, νά τοῦ σταλθῇ προσταγῆ τοῦ ἁρματωλοῦ τοῦ Πατραντζηκιοῦ τί νά πέρνῃ, ὅτι οἱ Πατραντζηκιῶτες ἔχοντες νηφσανιγέτια, τοῦ λέγουν ὅπως θέλουν καί πέρνει· αὐτηνῶν ξαράρι δέν τούς γένεται, τοῦ δείχνουν πάρσιμο ἀπό τό Καρπενῆσι διά νά κάνουν αὐτοί ραχάτη· ἀπό δύω παράδες εἰς τό φόρτωμα ἦτον, ὅτι πρᾶγμα καί ἄν ἦτον, εἰς τοῦ Κοῦρτ πασιᾶ τόν καιρόν, καί δέκα εἰς τούς Πολίταις ὄντας ἔρχονταν καί πένται ὄντας πάγηναν. Τέτιον νιξάμι ἔδωσεν καί ὁ αὐθέντης μας, καί ὁ Καρπενησιώτης ὁ ντερβεντζῆς τόσα πέρνει τῶν Πατραντζηκιότων. Αὐτοί ἔβαλαν ἐδικό τους νιξάμι, καθώς τό γράφει καί εἰς τό ἴδιόν του γράμα ὁ Μουσταφᾶ μπουλούμπασις, ἔβαλαν καί ἄλο καινούριον κουρμέρης εἰς τό Βαρπόπη, ὁποῦ ποτέ δέν ἦτον, καί μᾶς πέρνουν σέ δύω μεριαῖς, κάστη ἔκαμαν νά μᾶς ἀποχαλάσουν. Γλητοσαί μας περικαλοῦμεν ἀπό αὐτά τά ἄδικα ὁποῦ μᾶς κάνουν, ἔτζη νά σοῦ χαρίζῃ ὁ θεός ἡμέραις καί χρόνους πολλούς, καί ὅλα σου τά ποθειτᾶ μουράτια, ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν:–

ἔτος [1801] Ἰουνίου 24

σκλάβος σου ταπεινός	*σκλάβο σου γέρο*	*σκλάβο σου ἰωάννης*
ἰωάννης χατζιόπουλος	*μπλατζῆς*	*ἱερομνήμον*
σκλαβο σου γηορ	*σκλάβο σου νίκος*	*σκλάβο σου ἀνα*
γος μαρουστζογλος	*σανταλας*	*γνωστη σταθόπουλος*

σκλάβος σου
δανασούλας

σκλάβος γιώργος
τξητξάρης:

σκλαβο σου αναγνω
στης στουμποπουλος

σκλαβως σου γηερ
γιως μουστακοπουλος

σκλαβον σου χρη
στους τξιτξος

σκλάβος σου
ρόξιας

σκλάβο σου γερογος
ἀγόπουλος

σκλάβος στάθης
βασιλόπλους

σκλάβος δημήτρης
γερασιμόπουλος

σκλαβο σου γιανος
λελοπουλος

σκλαβος σου γεωργιος
τξατξόπουλος

σκλαβος σου
γιοργιμης

σκλάβο σου γιανῆ
κεχαγιοπουλος:

σκλάβο σου
διμήτρις κολοκιθόπουλλος

σκλάβο σου γιάνος
μποσιάκας:–

σκλάβο σου
ἀναστάσης:

κλαδο δημητρις
απο σηκρελου

[80]

1 φ., 31x22 ◆ (139) [Χρούπιστα], 26 Ἰουνίου 1801

Ἀρτζουχάλι τοῦ Μεχμέτ Κοστούρη πρός τόν Ἀλή πασά. Ἔστειλε, κατά τήν προσταγή του, σέ μή ἀναφερόμενα ἔργα «μαστόρους πενήντα ὀνομάτους». Ἄλλους πενήντα, μέ τήν ἄδεια τοῦ ἴδιου τοῦ Ἀλῆ, τούς ἐκράτησε ὁ ἀδελφός του καί δουλεύουν νά φτιάσουν τά σπίτια του. Ἐπειδή ὁ Ἀλή πασάς πραγματοποιεῖ συνεχῶς μικρότερα ἤ μεγαλύτερα ἔργα, δέν μποροῦμε νά ξέρουμε γιά ποιό ἔργο προορίζονται οἱ μαστόροι τοῦ παρόντος ἐγγράφου. Πάντως, αὐτήν τήν ἐποχή οἰκοδομεῖ ἐντατικά τίς πολιορκητικές «κούλιες» στήν περίμετρο τοῦ Σουλίου καί ἄλλα συναφῆ ἔργα στήν εὐρύτερη περιοχή. Τό παρακάτω σχετικό δίνει μιά εἰκόνα αὐτῆς τῆς οἰκοδομικῆς δραστηριότητας. Ὁ Μεχμέτ Κοστούρης προσθέτει τήν πληροφορία ὅτι «ἀπέρασεν ὁ χαϊνατάρης σου ὁ Ἰσούφ ἀγάς [Ἀράπης] ἀπό τήν Χρούπιστα [σημ. Ἄργος Ὀρεστικόν]... καί ἐπῆρεν καί τόν ἀδελφόν μου Ὀσμάνμπεη μέ ἀσκέρι καί πάγησαν εἰς τήν Γκιόριτζαν [Κοριτσά]». Ὁ τρόπος πού γίνεται ἡ ἀναφορά στό πέρασμα τοῦ Ἰσούφ Ἀράπη ἀπό τή Χρούπιστα ἐπιτρέπει τήν ὑπόθεση ὅτι τό ἔγγραφο προέρχεται ἀπό τήν ἴδια περιοχή. Τόπος διαμονῆς τῶν δύο ἀδελφῶν Μεχμέτ καί Ὀσμάν φαίνεται ὅτι εἶναι ἡ Χρούπιστα. ■

Σχετ.: [82], Ἄρτα, 27 Ἰουνίου 1801

Ὑψηλότατε καί πολυχρονημένε μερχαμετλῆ βεξήρ ἀφέντη μου, τήν ὑψηλότητά σου δουλικῶς προσκυνῶ καί τό ποδάρι σέ φιλῶ καί ὁ θεός νά σέ δώση τό κάθε χαηρλί μουράτι τῆς καρδίας σου, ἀμήν.

Ἀφέντη μου, μέ τό δουλικόν ἀρτζοχάλι μου πρῶτα σέ προσκυνῶ, καί

ὕστερα σέ φανερώνω, τό μπουγιουρτί σου μέ τόν τάταρην τό ἔλαβα, καί τό ἐπροσκύνησα, τό ἔβαλα ἀπάνω εἰς τό κεφάλι μου, ἐκατάλαβα καί τά ὅσα προστάξης, ἀφέντη μου, προστάξης διά τούς μαστόρους, ἡμεῖς οἱ σκλάβοι σου ἀκόμη τότε ὁποῦ μᾶς ἐπρόσταξες, ἐφθύς τούς ἐστηλάμεν τούς μαστόρους πενῆντα ὀνομάτους, καί χάλια δουλέβουν εἰς τήν δουλιάν τῆς ὑψηλότητός σου, καί εἶναι τους ὅλη σωστή, οὐδέ ἕνας ἐξίκι, καθώς εἶχες μᾶς προστάξη· οἱ ἄλλη πενῆντα ὁποῦ χάρισες τόν σκλάβον σου τόν ἀδελφόν μου, ἐχάλασε τά σπήτια του, καί τά φκιάνῃ, καί δουλέβουν εἰς τό σπῆτι τοῦ σκλάβου σου, καί τοῦ τξιράκι σου, ἄς εἶσαι πολύχρονος, ὁ θεός νά σέ χαρίξῃ ζωήν, καί χρόνους πολλούς μέ ντοβλέτι, ἀμήν. Ἡμεῖς εἴμεσθε σκλάβοι σου, καί κουρπάνι διά τό ὀτξάκι σου, καί ἀκόμα τότε ἐφθύς καί τούς πενῆντα σωστούς τούς ἐστηλάμεν, καί ἀκόμα, ἀφέντη μου, ἂν ὁρίξῃς νά ἐρωτᾶς διά τόν σκλάβον σου τόν ἀδελφόν μου τόν Ὀσμᾶνπεγι, ἀπέρασεν ὁ χαζνατάρης σου ὁ Ἰσοῦφ ἀγᾶς, ἀπό τήν Χρούπισταν, καί καθώς τόν εἶχες προστάξῃ, ἐπῆρεν καί τόν ἀδελφόν μου τόν Ὀσμᾶνπεγι μέ ἀσκέρι, καί πάγησαν εἰς τήν Γκιόριτζαν.

Ἀφέντη μου, σέ προσκυνῶ, καί σέ φιλῶ τό ποδάρι, νά μέ ἀγαπᾷς, καί νά μέ ἔχῃς εἰς τό ἀφεντικό ναξάρι σου, καί ὁ θεός νά σέ πολυχρονῇ, καί νά σέ χαρίξῃ ζωήν μέ ντοβλέτι, ἀμήν.

Ταῦτα καί οἱ χρόνοι σου πολλοί, ἀμήν. *1801: Ἰουνίου 26:*
Μένω εἰς τόν ὁρισμόν τῆς ὑψηλότης σου.

ὁ σκλάβος σου
μεχμέτ κοστοῦρι
(τ.σ.τ.)

[81]

2 φ., 28x19 ◆ (130) Σάλωνα, 27 Ἰουνίου 1801

Ἀρτζουχάλι κάποιου «Μοχαμέτη» (ἀνθρώπου στήν ὑπηρεσία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ἴσως μπουλούκμπαση) πρός τόν Ἀλή πασά. Δικαιολογεῖται γιατί δέν ἐκτέλεσε ἀμέσως διαταγή του νά μεταβεῖ στά Γιάννενα καί κατηγορεῖ κάποιον Μουσταφά ἀγά (τόν βοεβόδα τῶν Σαλώνων;) ὅτι συμπεριφέρεται καταπιεστικά πρός τούς ραγιάδες τοῦ βιλαετιοῦ. Τό δυσνόητο ἐπεισόδιο πού ἀναφέρει στό τέλος τοῦ ἐγγράφου ὁ Μοχαμέτης, γιά τόν φόνο κάποιου καλόγερου, πρέπει νά ἐντοπιστεῖ στό χωριό Χρυσό τοῦ καξᾶ τῶν Σαλώνων, ὅπως προκύπτει ἀπό τό ἐθνικό «Χρυσαγιτῶν», πού χρησιμοποιεῖ στήν ἀφή-

γησή του καί παραπέμπει, κατά πάσαν πιθανότητα, στό ἐν λόγω χωριό. Ὁ Σόφαγας πού προσπαθεῖ νά «συμμάσει» τούς «Χρυσαγίτες» καί τούς κοτζαμπάσηδες γιά νά κάνουν τόν «νταβά» (=τήν κρίση) δέν μᾶς εἶναι γνωστός. Δέν μπορεῖ, πάντως, νά εἶναι ὁ Ἰσούφ ἀγάς (Ἀράπης), ὁ ὁποῖος φέρεται καί ὡς «Σόφαγας» σέ μερικά ἔγγραφα, ἀφοῦ κάτι τέτοιο δέν τό ἐπιτρέπει τό χρονόλογιο τῶν κινήσεών του (βλ. ἔγγρ. ἀρ. [80]. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

Ἐψηλότατε, πολιχρονεμένε βεζίρ ἐφέντη μο, τήν τιμία γῆς πό πατῆς σό τημηοφιλό, τόν θεγόν περικαλό νά σ' ἔχη μέ ὄμπρι καί μέ τεβλέτι καί νά σό ζήσον ἡ πασάδες, νά γἶνε τό τξάκη σο ἀνηχτό ὅς τόν τέλο, ἀμήν, θόμε [=θεέ μου;] ἀμήν.

Μέ τό σκλαβηκό μο σό κάνο ἠφατέ τήν τίμιά σο πογορτί ἔλαβα καί γίνηκα βοκόφης καί ἐφθής ἠθέλησα κηνίση, λιάκιν τός ἦπα νάν τό κόψομε, δέν ἰθέλισαν, τός ἦπα δόμτε τόν ὀλοφέ τ' Ἄγ-Διμητρήο, μόγπαν, τόρα, ὁρισμό σο πός νά σηκοδό δέν μέ πέρ[ν]η καγένας ἀπό κοντά καί μοναχός μο πός νά 'ρθο πό ἦμε φορτομένος καί μοναχός μο δέν ἴρχομε το[ῦ]το γηατί ἔχο {λίγον} λίγον ἄνθροπος καί θά 'ρθομε ὅλη ἀντάμα μαζή καί σάν μό φίγον τά παλικάργηα μή πάθο τίποτες κακά στί στράτα, κάληα νά μέ ἀποχτιπήσης περί νά 'ρθο ἠσέ γαξέπη, ὅτη ἐγό νέ δολιά ἔχο κάμη πό νά πιάνη κάναν παρά, καρτέριγα κατά τίν προσταγή σο πό μέ ὀρντινήσασες καί μέ τό δέφτερο πογιορτί σο καί καρτέριγα τί νά μό λέγαν καί 'χης κανένα ἀντέτι δέν μόδηξαν ἔτζη ἦρθα γιά ρεζαλέτι ἐδό καί μ' ἔκαμες ἡ γηἀφεντιά σο χηόνι σέ ὅτι μό γ[εἰ]πόν καί κοβεντιάξον στά ὀράνια καί γό δέν ξέρο πός νά κάμο· νά 'μον μαντεμένος ἐρχόμον χορής τίποτες καί σέ ὅλα γένοσο βοκόφις· ὁρισμό σο, ἕνα πογιορτή νά μό δόσον τόν ὁλιοφέ νά ἔρθι τό χαπέρι γλίγορα, τό βράδη νά 'ρθη καί τίν ἀβγή κινάγο, τ' ἶμε μέ τά σίδερα στά πόδια καί ἀφίνο πεντέξι νομάτος, καθός μέ προστάξης, καί ὁ Μοσταφάς [ἀ]γάς σέ καμηά δοληά δέ μέ ζηγόνη ἀπόνα πρότο καί τόρα πό τό 'δηξα τί πογιορτί χιρότερα· καί γιά τό καλαπαλίκι μό γ[εἶ]παν πός σόχη γράψη· τόν ελομοργαξα(;) μέ γέλασε καί μό γ[εἶ]πε, ἀμάν, νά μή γράψομε τί γίνηκε στόν ἀφέντι μας καί γό δέν σό φανίροσα, μονάχα ἕνα χόβη πό γράφη ψέματα ἀφτός· θέλο νά μό πάρης χάκι ἀπό ἀφτόν μέ τ' ἐμᾶς ἔκαμε ἅμα δέν μό πῆρες [=πάρεις] χάκη ἡ γέψηλότι σο ὁ θεγός νά μό δόκη, γιατί ἐγό δέν ἐτοκάντισα σέ τίποτες παρά μᾶς ἐτοκάντισαν καί κάμαμαν σάπρη ἀπό τό τενπιχλίκη τῆς ἐνδοξότη σο.

[πλαγίως:]

Δέν σό κάνο ἠφατέ ὅλα γιατί ἀφτό ἔρχομε καί στά λέγο στοματικά καί γράφη ἀφτός ἀχαμνά γιά μένα νά σκεπάση τά δικά το, δέ σκεπένοντε μέ

ψέματα, ὁ θεγός ἶνε στό ἤσηο γ[ὲ]πάνο καί σάν ἐσκότοσε τόν καλόγερο ἦχε στελμένος ἀθρόπος πρήτερα καί γό τό πῆρα τό χαπέρι καί γι' ἀφτό δέν πῖγα τί μό τό ρίχνι ὀγπάνο μο καί α[ὐ]τή χάλασαν τέσερις καρσέλες καί τρίγια τολάπια καί τά κοβάλισαν πρίτερα τό ὅσο ἤδοσε ἦχε καί τοκάτι τό γ[εἶ]πε τός ἔδοκαν χαπέρι καί φίγαν ἡ Χρισαγίτες καί τός ἔδοσε, τό πῆραν ἡ γιἄθροπή το ὅλο καί τίς γηνέκις γιά τ' ἀφτό δέν τίς ἔπιακαν νά μή μαρτιρίσον τός ἔδοσε μόνε λέγαν δήο γερόντον Χρισαγιτόν πιάστε τες ἐσῆς καί ἀφτί τίς ἔδοκαν στράτα καί τόν Χρισαγιτόν, τός ἦπε ἔχο πογορτί νά σκοτόσο καί τός Χρισαγίτες καί ἦνε τό χατήρι γιά νά φήγον καί ἡ κοτξαπάσιδες ἦνε κρημένη καί ὁ Σόφαγας δέν ἰπορῆ νάν τός σημάση νά κάμον τό ταβά καί ὅλο τό βηληαγέτι ἦνε φοβομένο καί ὅλη λέν θά φίγομε· δέν ξέρης τί γένετε, τί κάνη τότος στό ραγηά καί στήν ὀρφάνια καί γίψηλότη σο ὁρμινέβις ἐμένα βαλαχιχιτρο· καί μ' ὁρμηνέβης ὅτι ἄραδα δέν ἤβρισκα ἐγό ἐδό, χήλ(ι)ος χρόνος νά γεἶχα ὅμπρι· καί ἄν δέν τόν μάσης λίγο ἀγλιά ἀπό τίν ὀρφάνηα καί γιατρηά στό βελιαγέτι. Ἤ χρόνι σο πολή καί τιμιμένη.*

1801 :
θεριστής
27
Σάλονα *σκλάβο σο μοχαμετις*
(τ.σ.τ.)

[πανώγραμμα:]
Τό ἐψηλοτάτο καί ποληχρονεμένο μας βεξήρη ἀλισάν, τιμίος δοδήτο Γιάνηνα.

[82]

1 φ., 28x20 ◆ (771) Ἄρτα, 27 Ἰουνίου 1801

Ἀρτζουχάλι τοῦ Μουχτάρ πασᾶ πρός τόν Ἀλή πασά γιά τήν κατάσταση τῶν ὀχυρώσεων στήν περιοχή Ἄρτας, Πρέβεζας καί Μύτικα καί γιά νέα ὀχυρωματικά ἔργα. Ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ πληροφορία ὅτι δέν εἶναι στά σχέδια τοῦ Ἀλῆ νά περιβάλλει τώρα μέ τάφρο τό κάστρο τῆς Πρέβεζας· καί τό ἴδιο, ἡ ἐντολή στόν Μουχτάρ νά ἀποσυρθοῦν οἱ στρατιωτικές του δυνάμεις ἀπό τήν Πρέβεζα καί νά συγκεντρωθοῦν στόν Μύτικα. Πράγματι, ὁ Ἀλή πασάς δέν ἀσκεῖ κυριαρχία αὐτήν τήν ἐποχή στήν πόλη τῆς Πρέβεζας, ἀφοῦ ἰσχύει τό προνομιακό καθεστώς τῆς Συνθήκης τῆς Κωνσταντινούπολης τῆς 21ης Μαρτίου 1800 μεταξύ Ρωσίας καί Τουρκίας, βάσει τῆς

όποίας ἔχει ἐγκατασταθεῖ ὁ Ἀβδουλάχ μπέης ὡς βοεβόδας, ὑπαγόμενος μάλιστα κατ' εὐθείαν στόν Μ. Βεζίρη. Φαίνεται ὅμως ὅτι ὡς τόν Ἰούνιο τοῦ 1801 δέν εἶχαν ἀποσυρθεῖ οἱ δυνάμεις τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἀπό τήν πόλη τῆς Πρέβεζας, κάτι πού πρόκειται νά πραγματοποιηθεῖ μέσα στίς συνθῆκες πού περιγράφονται στό παρόν ἔγγραφο: συγκέντρωση στόν γειτονικό Μύτικα, διασπορά μικρῶν φρουρῶν στήν ὕπαιθρο κ.λπ. Τά τεχνικά ἔργα πού ἀναφέρονται ἐδῶ σχετίζονται μέ τή γενικότερη πολιτική τοῦ Ἀλῆ πασᾶ γιά τή σταθεροποίηση τῆς κυριαρχίας του στήν περιοχή καί βέβαια ἐντάσσονται στόν σταθερό σχεδιασμό του αὐτῆς τῆς ἐποχῆς γιά τόν ἀποκλεισμό τῆς ἐπικοινωνίας τῶν Σουλιωτῶν μέ τή θάλασσα καί τήν Ἑπτάνησο εἰδικότερα. Μεταξύ τῆς πληθώρας τῶν πληροφοριῶν πού περιέχονται στό ἔγγραφο ἄς ἐπισημανθεῖ ἡ πληροφορία γιά τήν ἔλλειψη ἐργατικῶν χεριῶν πού θά ἐκτελοῦσαν τά ὀχυρωματικά ἔργα καί ὁ σχεδιασμός εἰσαγωγῆς «Φράγκων», δηλαδή Ἑπτανήσιων ἀπό τά ἀπέναντι νησιά, τούς ὁποίους μάλιστα καλεῖται νά προσελκύσει ὁ «Δεσπότης», προφανῶς ὁ Ἄρτης Ἰγνάτιος. Μέ ἀφορμή κάποια ὑπέρβαση καθηκόντων τοῦ Νοῦρτζε Βινοκάση τόν ὁποῖο ὁ Ἀλή πασάς ἔχει ὁρίσει ὡς «μουχαφίζη» (=φρούραρχο) τῆς Ἄρτας καί αὐτός ἀσκεῖ αὐθαιρέτως καί χρέη «ζαμπίτη» (=ἀστυνόμου), πρός τό τέλος τοῦ ἐγγράφου κερδίζουμε τόν ὅρο «βοϊβοδαλίκι» τῆς Ἄρτας, τόν ὁποῖον συναντοῦμε συχνά στή βιβλιογραφία, ἀλλά ὄχι στό Ἀρχεῖο. Τό ἔγγραφο ἀνυπόγραφο, ἀλλά σφραγισμένο μέ τή σφραγίδα τοῦ Μουχτάρ. ■

Σχετ.: [80], [Χρούπιστα], 26 Ἰουνίου 1801

Ὑψηλότατε, ὑπέρτατε, ντεβλετλῆ βεζήρ ἐφέντη μου, ὁ μεγαλοδύναμος θεός νά σοῦ χαρίζη ὑγίαν καί ντεβλέτη μέ ὅλα τά χαιρλή μοράτια σου, ἀμήν.

Μέ τό σκλαβικόν μου ἀρτζοάλι φανερώνω τοῦ ἀφεντός μου ὅτι τά ὑψηλά γράμματά σου ἔλαβα καί ἐκατάλαβα τά ὅσα μέ προστάξης, μοῦ γράφης ἐφέντη μου διά νά σηκόσω τούς ἀνθρόπους ὁποῦ ἦνε στήν Πρέβεζα νά τούς φέρω ὅλους στήν Μήτκα καί νά ἀφήσω τόν Λιάσκα καί τόν Ἀχμέτ Σολάκη στήν κούλια πέρα· κατά τήν προσταγήν σου κάμνω, ὅμως ἐφέντη μου, νά ἦσαι βέβαιος τό ἀσκέρι ὁποῦ ἔχω ἐδώ ὡς τά σήμερα κανένα παραμικρό ξοῦλμι ἤ καμία ζημία δέν ἔχουν κάμη, καλήτερα ἀπό τόρα ποτές δέν ἔχη γέννη εἰς το ἀσκέρι μας. Ἀκόμη μοῦ γράφης πώς δέν ἔχομαι νά φκιάσομαι χαντάκι στήν Πρέβεζα· ἐγώ, ἐφέντη μου, καθώς σοῦ ἔγραψα προχτές, καί ἦχα βάλη νά φκιάσω μία ντάπια ἀποκάτω στήν κούλια τοῦ Ἀχμέτ Σολάκη, ἄμα ὁρίζης γιά νά μή γένη τήν ἀφήνω, μόνε ἀφτή ἦταν ἔτημη, μάλιστα εἶναι καί χρειαζούμενη πολύ διατί ἀντικρήζη μέ τήν ντάπια τῆς Μπούντας καί δέν ἀφήνουν ἀπό τό μπογάζι πέρα νά περάση τήποτας. Καί διά τόπια ὁποῦ γράφης ὁποῦ νά σηκόσω ἀπό τῆς Πρέβεζας τό κάστρο, ἐκῆ μόνον δύο τόπια ἦνε, καί μαντάμ μοῦ ἔγραφες, ἔτζι τά ἄφησα ὅλα τά τόπια ἐδό στό κάστρο τῆς Ἄρτας καί ὅπως ἦνε ὁρισμός σου πάλιν πρόσταξέ με. Καί διά τήν Μήτκα ὁποῦ γράφης ἐφέντη μου, ὅτι

ἀποκάτω ἀπό τά σαράγια νά γένῃ χαντάκι, ἐγώ σοῦ ἔγραφα προχτές, ἐφέντη μου ὁποῦ δέν ἄφησαν τόπον γιά χαντάκι, διατί ὁ τῆχος ὁποῦ ἔχη γενῆ μέ λάσπην ἀποκάτω γίνηκε σημά στήν θάλασσα, καί δέν ἀπόμηνεν οὔτε δέκα πιθαμές τόπος ὥς τήν θάλασσα, καί δέν γίνετε χαντάκι. Εἰδέ στήν ὄξο μεριά στήν στεριά εἶναι τόπος πολύς γιά χαντάκι καί ἔρχοντε καλᾶ ἡ τάμπιες ὁποῦ θά γένουν στούς δήο κιοσέδαις ἀπό μία τάμπια, και φυλάγουν τήν θάλασσα καί τήν στεριά, καί ἄλη μία τάμπια νά γένη στη μέση στήν πόρτα, καί ἀπό τό χαντάκι καί ὄξω εἶναι τόπος πολύς νά γένῃ τό τζιφλῆκι. Καί τά σαράγια ὁποῦ ἔγιναν, ἐφέντη μου, ἕνα τόπι νά ῥιχτῆ ἀπό τήν θάλασα χαλασμόν φέρνη, ὅτι δέν εἶναι ντάμπια, ἐπειδή δέν εἶναι τόπος νά γένῃ, καί τό χαντάκι τῆς Μίτκας ὁποῦ νά γένη, μέ τί ἀνθρόπους νά γένῃ; Μοῦ γράφης νά κουβεντιάσω μέ τόν δεσπότην νά βροῦμε Φράγκους νά βάλομαι νά τό φκιάσουν· καλᾶ, ἐφέντη μου, σάν βροῦμαι, κάμω καθώς μέ προστάξης, καί ἄν δέν βρεθοῦν Φράγκοι πόδεν ὁρίζης νά' ρθουν νά τό φκιάσουν, πρόσταξε. Ακόμα καί διά τήν Πλαγιά μοῦ γράφης, ὅτι μόνον τάμπιες νά γένουν καί ὄχι κούλιες, ἀκόμα ὥς τώρα καμιά κούλια δέν ἀρχινήθηκεν, μόνον ἦταν μία κούλια στόν Τηκέ παλεά ἀξεσκέπαστη, καί εἶχα στήλη μαστόρους νά τήν σκεπάσουν, καί ἡ τάμπιες ὁποῦ γένονται στό Παλιόκαστρο καί τόν Τηκέ, καί γένοντε καλές, μόνε μέ τί ἀνθρόπους νά τελη |2 ὅσουν, προχτές μοῦ ἔγραφες ὁποῦ νά γράψω τοῦ Ντέμτζε νά σφίξῃ τά καρλελιότικα χωριά μέ δέλημα μέ στανιό γιά νά πᾶν νά δουλέψουν, καί ἔτζι ἐφθής τοῦ ἔγραψα, μόνε ἐρχόμενος στήν Ἄρταν ἀνταμόθηκα μέ τόν Κάρλελη μουτεσελιμή καί μοῦ εἶπε ὅτι τοῦ ἐχάρισες. Τόρα δουληά ἐκῆ ἦνε πολύ, ἀνθρόπη δέν εἶναι, πρόσταξε πόδεν νά βρεθοῦν νά τά φκιάσουν ἀφτά, νά μήν ἀπομήνη ἡ δουληά μπατάλη, καί ὁρισμός σου.

Ἀκόμη, ἐφέντη μου, ἐρχόμενος ἐδώ στήν Ἄρταν, ἐμπῆκα στό κάστρο μέσα, κύταξα τά ὅσα τόπια ἦναι μέσα, τόσον παλεά ὁποῦ ἦταν καί κενούρια, καί στόν τζεπχανέ τί μπαρούτη ἦταν καί γκιουλέδες, ἰδού ὁποῦ στέλνω τό τεφτέρι νά γέννης βουκούφης, καί ἄβριο καρτερῶ καί ἀπό τήν Σαλαώρα ἦνε τζεπχαννές καί ἐκῆ καί ὥς τό γιόμα ἔρχετε νά τό βάλο καί ἀφτό μέσα καί τά βουλόνω, ἐφέντη μου, καθώς προστάξης, καί ἀπόγιομα κινῶ διά τήν Μίτκαν. Ἀκόμη μοῦ ἔγραφες, ἐφέντη μου, νά σοῦ φανερόσω διά ὅσο ἀσκέρι εἶναι ἐδό πόσο ἦναι· μέ ἀφτουνούς ὁποῦ ἔστηλες ὕστερα γένονται ὅλοι μεῦτζιούτι χίλιοι τριακόσιη νομάτη χόρια οἱ σπαῆδες, τοῦτο τό ἀσκέρι ἦνε. Ἀκόμη ἤδα νά μοῦ γράφης, ἐφέντη μου, διά τόν Νούρτζε Βινοκάση ὅτι δέν τόν ἔστηλες γιά ζαμπίτην μόνε μοχαφήζην μέ χάρτζια· τόν ἤφερα καί τοῦ τά εἶπα· καί αὐτός ἔτζι τό ξέρη ὁπού γηά ζαμπίτης δέν

ἦναι· ἅμα σέ ἔκαμαν βουκούφην πῶς πέρνη τζερεμέδες καί ἄν ἔχη πάρη καί τήποτα τζερεμέδες ὡς τώρα, πάλιν στόν λογαριασμόν τῆς ὑψηλότης σου μπένουν καί ἐλπαντήν, ἐφέντη μου, ἀπό ἀέραν ἐδώ κάτη βγάνουν ὄχι ἄδικα, μόνε μέ τήν στράταν· καί ἔχω ξετάξη ἄν ἔχει πάρη ἄδικα κανέναν τζερεμέ καί δέν τό ἔκαμε τοῦτο· εἰδέ ὅτι ἔχη πάρη ὥς τόρα γηά λογαριασμόν τῆς ὑψηλότης σου εἶνε καί ἄλο ἕνα, μαντάμ ὁποῦ βρίσκομαι ἐγώ ἐδό σημᾶ δέν κάμνη τέτοια. Ὅμως, ἐφέντη μου, χωρίς νά ἦναι ἄνδροπος ἐδό στό βοεβοδαλῆκι νά κυτάξη ταῖς δουληαῖς ὄξο καί μέσα καμία δουληά δέν μπητίξῃ, καί χρηάζετε ἄνδρωπος, γκερέκ διά τά γεννήματα, γκερέκ γηά ἄλες δουληαῖς, καί ὁρισμός σου. Ἐπειδή τό μπουγηουρτή ὁποῦ τοῦ ἔχης δόση τοῦ Νοῦρτζε, ἐφέντη μου, γράφη ὁποῦ ὅσες δουληαίς τυχένουν νά κυτάξη διά λογαριασμόν τῆς ὑψηλότης σου, καί μέ αὐτό τό θάρος ὁποῦ ἦταν γραμένο τό μπουγηουρτή ἔτζι, τυχενουν δουληαῖς καί κυτάξη καί σέ λογαριασμόν τῆς ὑψηλότης σου μπένουν.

Τάφτα καί οἱ χρόνοι σου πολλοί, ἀμήν:

(τ.σ. Μουχτάρ πασᾶ)
1801
Ἰουνίου: 27
Ἄρτα

[83]

2 φ., 28x20 ◆ (1211) [Γαρδίκι], 28 Ἰουνίου 1801

Ἀρτζουχάλι τοῦ «Τεμίρη» [=Ντεμίρ ἀγᾶ Ντόστη] πρός τόν Ἀλή πασά. Τοῦ γράφει μετά τή συνάντησή τους, πρίν ἀπό λίγες μέρες στό Στραβοσκιάτι ἐνῶ ἀπό τή διατύπωση τῆς τελευταίας παραγράφου φαίνεται ὅτι ὁ Ἀλή πασάς βρίσκεται ἀκόμη στήν περιοχή. Τόν πληροφορεῖ ὅτι τό σχέδιο νά στρατολογήσει ἀπό κοινοῦ μέ τόν Σελήμπεη [Κόκα], καί «μέ ὅλο τόν σαντζάκι νά παένομεν ἀπό τήν Τζαμουριά», συναντᾶ δυσκολίες ἀπό ἀντενέργειες τῶν ἀντιπάλων τους. Ἡ φράση: «νά παένομεν ἀπό τήν Τζαμουριά» θά μποροῦσε νά σημαίνει βέβαια «νά πηγαίνομε κατά τῆς Τζαμουριᾶς», ἀλλά ἐδῶ νομίζω ὅτι δέν πρόκειται γιά ἐπίθεση κατά τῶν Τσάμηδων ἀλλά μᾶλλον γιά συμμετοχή στόν πόλεμο κατά τοῦ Σουλίου. Οἱ ἀντίπαλοί τους ὅμως διέδωσαν ὅτι δέν πρόκειται γιά ἐκστρατεία κατά τοῦ Σουλίου, ἀλλά γιά κινητοποίηση μέ σκοπό τήν ἐπίθεση κατά τοῦ χωριοῦ «Μασκουλόρι», καί ἔμμεσα, ὑποθέτουμε, κατά τοῦ Μουσταφᾶ πασᾶ τοῦ Δελβίνου. Αὐτό εἶχε σάν ἀποτέλεσμα νά μήν τούς ἀκολουθοῦν οἱ ὀπαδοί τους, ὅπως τό διατυπώνει μέ ἐνάργεια ὁ ἐπιστολογράφος: «Σάν πῆραν τοῦτα [τά] χα(μ)πέρια ὁ κόσμος, τ' ἀπατεχιαίνουν ἀλή-

θεια καί κρύωσαν ὁ κόσμος καί τό ἄφηκαν τό κίνημα». Ὁ ἴδιος καί ὁ Σελήμπεης [Κόκας] εἶναι πρόθυμοι νά τόν ὑπηρετήσουν. Μέ βάση τήν ὑπόθεση ὅτι ὁ «Τεμίρης» εἶναι ὁ Ντεμίρ ἀγάς Ντόστης ἀπό τό Γαρδίκι καί τόν τρόπο πού ἀναφέρονται τά ὀνόματα τῶν χωριῶν τῆς περιοχῆς, ὑποθέτουμε ὅτι τό ἔγγραφο στέλνεται ἀπό τό Γαρδίκι. ■

Σχετ.: [101], Λιμπόχοβο, 19 Σεπτεμβρίου 1801

»Ἐ(ν)δοξότατον, ἐψηλότατον, πολυχρονεμένον τοβλετή βεξίρ ἐφέντη μου, ταπεινῶς σέ προσκυνῶ καί τό χῶμα τοῦ μέστι σου φιλῶ, τόν θεό παρακαλῶ [γ]ια νά σέ πολυχρονίζει μέ πᾶσα μουράτια, ἀμήν.

Τόν προσκυνητό μου γράμμα σοῦ κάνω ἰφατέ, τές ἀπερασμένες ὁπού ἤρθαμαν στόν Στραβοσκιάτι καί μᾶς ἐκουβέντιασες νά κάναμαν τεταρούκι νά ἐβιέναμαν στόν χισμέτι σου μέ τόν Σελήμπεη καί μέ ὅλο τόν σαντζάκι να παέναμαν ἀπό τήν Τζαμοριά καί μεῖς ἤρθαμαν ἐδῶ καί κουβεντιάσαμεν τοῦ κόσμο καί πολύ κόσμο εἶχαν καί [...] να βιγοῦνε· ἀπάνω σέ τοῦτο τόν τεταρούκι ἔστειλε ὁ Ἐλμάς πέης καί Χότα πέης καί πῆραν τόν Φέϊζο Ὀμέρη καί τόν Τεφτίς Ἰσά καί πάησαν στόν Λιπόχοβο καί τοῦ εἶπαν ὁπού ὁ Τεμίρος μέ τούς Καρδικιῶτες ἔχουν μουσαβερέ [γ]ιά νά βαρέσουν τόν Μασκουλόρι καί [γ]ιά τ' αὐτό ἀγαπήθηκαν μέ τόν Σέχ Σέλφο μέ τοῦτο τόν ματέ, καί τούς εἶπαν πώς νά πού σᾶς δίνομε χαπέρι νά ξέρετε, καί μεῖς χιέρι ἀπό τ' ἐσᾶς δέν τραβοῦμε, θέλα σᾶς βοηδοῦμε μέ ὅ,τι νά μᾶς χαλέψετε· καί ἔφερε καί δυό φορ [πλαγίως:] *τώματα φουσέκια, ὁ Φέϊζος ἀπό τόν Ἀργκυρόκαστρο· καί σάν ἤρδε στόν Μασκουλόρι ὁ Φέϊζος καί ἄνοιξε τοῦτα τά λόγια, ἔστειλε καί δῶ γράμματα· σάν πῆραν τοῦτα χαπέρια ὁ κόσμος τ' ἀπατεχιαίνουν ἀλήθεια καί κρύωσαν ὁ κόσμος καί τό ἄφηκαν τό κίνημα. Τώρα ἐμεῖς πού εἴμαστε δοῦλοι σου, χοσμέτι σοῦ κάνομε καί τόν ἔρδιμό μου πού δέν ἤρδα, ἔβγαλα ἕνα σπυρί στόν ποδάρι καί δέ στέκομαι πάνω στ' ἄλογο καί σάν μέ περάσει ψύχα, ὅπως νά εἶναι ὁρισμό σου.*

Ταῦτα καί οἱ χρόνοι σου πολλοί, ἔτους 1801, Θεριστής 28.

σικλάβο σου
τεμιρης προσκινῶ

[πανώγραμμα:]

Εἰς τόν ἐδοξότατον, ἐψηλότατον, πολυχρονεμένον τοβλετή βεξίρ ἐφέντη μου.

[84]

1 φ., 48x18 ◆ (428) Ἐλασσόνα, 28 Ἰουνίου 1801

Ἀρτζουχάλι τῶν προεστῶν τῆς Ἐλασσόνας πρός τόν Βελή πασά. Τόν παρακαλοῦν νά μήν επιμείνει στήν προσταγή πού τούς ἔστειλε νά πληρώσει τό βιλαέτι «διά 4 νοματοί μαστόροι καί διά ἕνα μουλάρι». Γι' αὐτήν τήν ὑποχρέωση, μέ τή σύμφωνη γνώμη τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ἔχουν «πγιάσει ξένους μαστόρους ἀπό Ἀνουσελίτζα τόν καζά καί Γριβενά καί ἀπό ἔξω μέρη φευγάτους». Αὐτοί οἱ μαστόροι προέρχονται μέν ἀπό μαστοροχώρια τῶν καζάδων Γρεβενῶν καί «Ἀνουσελίτζας» (σημ. Ἐράτυρα, ἐπαρχίας Βοΐου) τά ὁποῖα ὅμως ἀνήκουν στόν καζά τῆς Ἐλασσόνας ὡς πρόσθετα χωριά, «ἐλχάκια χωριά» (βλ. Γλωσσάρι), κατά τό ἔγγραφο. Οἱ προεστοί τῆς Ἐλασσόνας διατείνονται ὅτι ἔχουν ἀνταμείψει καλά τούς μαστόρους αὐτούς, τῶν ὁποίων μάλιστα τά χωριά καταγωγῆς, λόγω εἰδικοῦ φορολογικοῦ καθεστῶτος (πληρώνουν τούς φόρους τους «μακτού»), ἐπιβαρύνονται οἰκονομικά λιγότερο ἀπό τούς ραγιάδες τῶν χωριῶν τοῦ καθαυτό καζᾶ τῆς Ἐλασσόνας. Νομίζω ὅτι πίσω ἀπό αὐτήν τή διατύπωση βρίσκεται ἡ ἔμμεση ὑπόδειξη τῶν προεστῶν πρός τόν Βελή πασά, νά ζητήσει τήν πρόσθετη ἀμοιβή πού ζητοῦν οἱ μαστόροι, ὄχι ἀπό τόν καζά τῆς Ἐλασσόνας ἀλλά ἀπό τά χωριά τῆς καταγωγῆς τους. Διευκρινίζεται ὅτι ἡ προσάρτηση χωριῶν, χωρίς ἐδαφική συνέχεια, σέ ἄλλον καζά γιά φορολογικούς λόγους, δέν εἶναι ὁλότελα σπάνιο φαινόμενο στή φορολογική-διοικητική πρακτική τῶν Ὀθωμανῶν. Ἂς σημειωθεῖ, πάντως, ὅτι οἱ συνενώσεις ἦταν συχνά ἐφήμερες. Οἱ μαστόροι τοῦ ἐγγράφου ὑποθέτουμε ὅτι ἐργάζονταν στά ὀχυρωματικά ἔργα πού συστηματικά ἐκτελεῖ αὐτήν τήν ἐποχή ὁ Ἀλής ἐνόψει τῆς τελικῆς ἐπίθεσης κατά τοῦ Σουλίου. Ἐργάζονται βέβαια μακριά ἀπό τόν τόπο κατοικίας τους καί γι' αὐτό λαμβάνουν πρόσθετες ἀμοιβές ἀπό τόν καζά τῆς Ἐλασσόνας (:«(μ)παχτζίσι 30 γρόσια» κ.ἄ.). ■

»Ὑψηλότατε, μεγαλοπρεπέστατε, μερχαμετλή, ἔναετλή, ντουβλετλού Βελή πασιά ἔφέντη μας, τήν ὑψηλότητά σου ταπηνός, δουλικός σε προσκυνούμεν καί τό χρισό σου μέστη σέ φιλούμε, τόν μέγαλοδιναμον δεόν παρακαλούμε διά τήν πολληχρόνηον ζωήν σου, ἄμήν ἄμήν ἄμήν:

Καί μέ τό δουλικόν μας ἄρτζουχάλη πρότον ἔρχομέστε νά σε προσκυνήσομε ταπηνότατα ἤμής ἡ σκλάβη σου καί χαήρ ντουατζήδες σου, δεύτερον νά σε φανερόσωμεν ἔφέντη μας, ἔλάβαμε ἕνα χρισό σου μπουηρτή καί τό ἔπροσκυνησάμε, εἰς τό ὁπήον μάς προστάξης νά πληρόσωμε διά :4: νοματή μαστόρη καί διά ἕνα μουλάρη νά τους δόσωμε ἄπό ἤκοσι γρόσια τό κάθε ἕναν. Ἔφέντη μας, ὁ ὑψηλότατος βεζήρ ἔφέντη μας μάς πρόσταξεν εἰς τό χρισά του πουηρτηά του ὅτη νά πχηάσωμε ξένους μαστόρους ἀπό Ἀνουσιλήτζα τόν καζά καί Γριβενά καί ἀπό ἔξω μέρη φευγάτους καί κατά τήν προσταγήν του ἄκολουθήσαμε καί τούς ἔπχηασάμε και τούς ἔστηλάμε καί μάληστα, ἔφέντη μας, αὐτή ἤ μαστόρη, ἦνε ἄπο τά ἔλχάκια χορήα ὁπου ἦνε εἰς τόν καζά μας τόσον γκιρόν καί στοχάζομέστε

ἔφέντη μας νά βρηδούν καί αὐτί εἰς ἔτούτο τό βάχτη, ἔπηδής ἔμής ἔχομε τόσον γκιρόν ὁπου τούς δουλεψάμε καί τούς δουλέβομε καί μάληστα ἄπο τόσον γκιρόν ὁπου μάς πληρόνουν μαχτού εἰς τό βιλαέτη μας καί τόρα ἤνε μερικά χρόνηα ὅπου τά δοσίματα ἄρτίρησαν καί ἔμής πάλε τά παλεά τούς πέρνωμε. Καί σέ παρακαλούμε ἔφέντη μας, νά μας τό κάμης ἄφη αὐτό ὁπου ζητούν ἤ μαστόρη ὅτι πχηάνοντάς του ἔδό τούς ἔδρεψάμι καί ἐδό καί ὁλον τόν δρόμο μέ ἄνθρόπους καί μέ σιμένηδες τούς ἔστηλάμε μέ ἔξοδα, ὅμήος τούς ἔδοσάμι καί παχτξήσι :30: γρόσια καί σέ ξαναπαρακαλούμε, ἔφέντη μας, αὐτό τό ζήτημα τόν μαστόρον νά μάς τό κάμης ἄφη. Καί πάλε ὁπος ἤνε ὄρησμό σου πρόσταξέ μας καί ἄπο τήν προσταγήν σου δέν φεύγομε καί παρακαλούμε, ἔφέντη μας, νά μας ἄγαπάς καί ἄπο τό ζάρη σου νά μή μας βγάλης ὸς πηστή σκλάβη σου ὁπου ἤμαστε καί ἄν ἐχομε καί κάνα κοσούρη παρακαλούμε νά μᾶς τό κάμης ἄφη. Ταύτα καί ἤ χρόνη σου πολή καί τημιμένους ἄπο θεού, ἀμήν ἀμήν ἀμήν:*

1801: Ἰουνήου: 28:
Ἔλασώνα:

Τής ὑψηλοτητό σου ἤ ταπηνή δούλη καί σκλάβη πηστή καί χαήρ ντουατζήδες:

Δημος στατηρι προσκυνο και το χρισον μεστι φιλο
ὁ σκλάβο σου Χ"πούσιος προσκυνῶ καί τό χρισό σου μέστη φιλώ:
Γιανούλις στατίρ προσκυνῶ καί τό χρισό σου μέστη φιλῶ.

[85]

1 φ., 28x19 ◆ (1478) Ἀχρίδα, 3 Ἰουλίου 1801

Ἀρτζουχάλι τοῦ «Τιβιτάρη» καί τοῦ «Χισᾶ» πρός τόν Ἀλή πασά. Πρόκειται γιά δύο πρόσωπα γνωστά ἀπό τή βιβλιογραφία καί τό Ἀρχεῖο (βλ. Εὑρετήριο), ἐκ τῶν ὁποίων τό πρῶτο ἔχει τό ἀξίωμα τοῦ ντιβικτάρη. Χρησιμοποιοῦνται ἀπό τόν Ἀλή ὡς ἀρχηγοί στρατιωτικῶν σωμάτων σέ σχετικές ἀποστολές. Στήν Ἀχρίδα, φαίνεται ὅτι βρίσκονται αὐτήν τή στιγμή στό πλαίσιο τῆς μεγάλης ἐπιχείρησης τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ὡς ἐπόπτη τῶν δερβενίων, κατά τῶν ληστῶν-χαϊτάδων, τήν ὁποία διευθύνει ὁ Ἰσούφ ἀγάς (Ἀράπης). Παρακαλοῦν τόν κύριό τους νά βοηθήσει τόν Γιασάρμπεγη πού διεκδικεῖ τό τσιφλίκι Κουράτιτζα, προφανῶς στήν περιοχή τῆς Ἀχρίδας. Τό ἔγγραφο αὐτό παρουσιάζει καί ἰδιαίτερο γλωσσικό ἐνδιαφέρον: τό *σοῦ* εἶναι γραμμένο μέ

ἕνα η μετά τό σ: *σηοῦ* [=σιοῦ] ἀντί *σοῦ*, πράγμα πού ὑποδηλώνει ἔντονα δασύτερη προφορά ἀπό τή συνήθη· πβ. καί τόν τύπο *δούλιχοι* ἀντί *δοῦλοι* καί ἄλλους ἀξιοπρόσεκτους ἰδιωματισμούς. Βέβαια, δέν γνωρίζουμε τόν γραφέα καί δέν μποροῦμε νά ἀποδώσουμε τίς γλωσσικές ἰδιαιτερότητες τοῦ ἐγγράφου στή γλώσσα πού μιλιέται καί γράφεται στήν Ἀχρίδα ἤ σέ κάποιο ἄλλο διαμέρισμα τῆς περιοχῆς, πιθανό τόπο καταγωγῆς τοῦ γραφέα. ■

Μποληχρονημενη μου, ντοβλετλη βεξηρ εφεντη μας, την εδοξοτηταν σηου ι δουληχη και ταπηνη σηου προσκηνουμε και σηου φιλουμε τον χρησον σηου μεστη και με τον προσκυνητον μας αρξουχαλη σηου κανομε πολη ρητξαν δια ενα τξηφληχη του Γιασαρπεγη Κουρατητξα τον λενε και σηου κανομε πολη ρητξαν να γραψης του Τξιληατι τον πεγη και του Χαληλπεγη να μη του 'νακατοδουνε τηποτας, οτη ηνε χαητουβατξης της εψηλοτη σηου και εχη τραβηξη πολα βετο δια την εψηλοτη σηου.

Ταυτα και η χρονη σηου πολη αμην αμην με τους πασαξατεδε σου αμην

ετος 1801
Αλοναρηου 3
Ὄχρην

ιμης η σκ(λ)αβη σηου και η χαρτουβατξηδε σηου
τηβηταρης και χησας
(τ.σ.τ.) (τ.σ.τ.)

[πανώγραμμα:]

του ενδοξοτατου και ποληχρονημενου τοβλετλη βεξήρη αλησαν, προσκηνητος.

[86]

1 φ., 53x37 ◆ (277) Ἀνατολικόν, 6 Ἰουλίου 1801

Ἀρτζουχάλι τῶν προεστῶν Ἀνατολικοῦ καί Μεσολογγίου πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀναφέρουν ὅτι «κάποιος Μέτζος Μαρίδας Ἀνατολικιώτης... ἐπῆγεν εἰς τό σπίτι ἑνός ραγιᾶ Ἀνατολικιώτη... καί ἅρπαξε τήν γυναίκα του...». Ἡ γυναίκα ἔγινε «Τούρκα» ἀλλά δέν θέλει νά παντρευτεῖ τόν ἁπαγωγέα. Στήν ὑπόθεση ἔχουν ἀναμειχθεῖ κατά τοῦ δράστη καί τοῦ καθῆ ὅλοι οἱ Τοῦρκοι ἀξιωματοῦχοι τοῦ Ἀνατολικοῦ καί Μεσολογγίου. Οἱ Ἕλληνες προεστοί μαρτυροῦν ὑπέρ τοῦ Σαλήαγα (:«τοῦ ἀγᾶ ἀφεντός μας»), τοῦ ὁποίου ἡ συμπεριφορά ὑπῆρξε ἄψογη. Τό ἔγγραφο αὐτό πρέπει νά δια-

βαστεῖ σέ συνδυασμό μέ τό ἀμέσως ἑπόμενο (παρακάτω σχετικό), τό ὁποῖο εἶναι τό ξεχωριστό ἔγγραφο τῶν Τούρκων τοῦ τόπου πρός τόν Ἀλή πασά γιά τήν ἴδια ὑπόθεση, ἐνῶ τό παρόν προέρχεται ἀποκλειστικῶς ἀπό τήν ἑλληνική κοινότητα. Ὁ Χαϊντάραγας, πού ἐδῶ ἀναφέρεται ἁπλῶς ὡς «ἀγάς τοῦ ἀφεντός μας», στό ἑπόμενο ἔγγραφο ἀναφέρεται ὡς «ζαπίτης» (=ἀστυνόμος) τοῦ Αἰτωλικοῦ· τό ἴδιο ἰσχύει καί γιά τόν Σαλήαγα πού ἀναφέρεται ὡς «ἀγάς μας», δηλαδή ζαπίτης Μεσολογγίου. Ἄς ἀναφερθεῖ ἀκόμη ὅτι ἰμάμης τοῦ ἐγγράφου, εἶναι ὁ Ἀχμέτ ἰμάμης τοῦ Αἰτωλικοῦ πού ὑπογράφει τό παρακάτω σχετικό πρῶτος. Συναφές μέ τήν ὑπόθεση αὐτή ἔγγραφο τοῦ μητροπολίτη Ἄρτης Ἰγνατίου ἔχει ἐκδοθεῖ ἀπό τόν Ἐμμ. Πρωτοψάλτη, *Ἰγνάτιος*, τχ. ΙΙ, σελ. 1, προερχόμενο ἀπό τή συλλογή Δαμιανοῦ Κυριαζῆ τοῦ Μουσείου Μπενάκη. Ἀνάμεσα στίς πολλές σπουδαῖες πληροφορίες τῶν λίγων ἐγγράφων τῆς ὑπόθεσης αὐτῆς, ἀξίζει νά ἐπισημανθεῖ ἡ παρουσία στό Αἰτωλικό μικρῆς ὁμάδας μαύρων Ἀφρικανῶν (ἀράπηδων), ἐξισλαμισμένων βέβαια. Ἐξ αὐτῶν ὁ ἕνας, μάλιστα, συνεργός στήν ἁρπαγή τῆς γυναίκας, στό παρόν ἔγγραφο ἔχει τόν τίτλο τοῦ μουλᾶ («Μουλά Ἀχμέτης»). ■

Σχετ.: [87], Ἀνατολικόν, 6 Ἰουλίου 1801

»Ὑψηλότατε, μεγαλοπρεπέστατε, εὐσπλαχνικότατε καί πολυχρονεμένε ντεβλετλοῦ, βελιγγιουνεάμ, βεζύρ ἐφέντη μας, τήν ὑψηλότητά σας ἡμεῖς οἱ σκλάβοι σας καί ταπεινοί ῥαγιάδες δουλικῶς προσκυνοῦμεν καί φιλοῦμεν τά ἴχνη τῶν τιμημένων σας ποδῶν, παρακαλοῦντες τόν μεγαλοδύναμον θεόν νά σάς χαρίζη ζωήν πολλήν, ὑγίαν, εὐτυχίαν, νά αὐξάνη καί να στερεώνη τό ἐγιάμι ντεβλέτι σας μέ τό πανένδοξον χαερλί μουράτι σας, ἀμήν.

Μέ τό ταπινόν μας καί σκλαβικόν ἀρτζουχάλι ἀναφέρωμεν εἰς τό ὕψος της, ὅτι ἕνας κάπιος Μέτζος Μαρίδας Ἀνατολικιότης, ὑπανδρευμένος μέ γυναῖκα καί παιδιά, ἐπῆγεν εἰς τό σπήτι ἑνός ῥαγιᾶ Ἀνατολικιότη εἰς τάς τέσσαρας ὥρας τῆς νυκτός, μαζύ μέ τόν μουλά Ἀχμέτη τόν ἀράπην, καί ἅρπαξαν τήν γυναῖκα του ἀπό τό σπῆτι τοῦ ἀνδρός της καί ἀπό τό παιδί της, ὄντας καί ἐγκαστρομένη. Τήν ἐπῆγαν εἰς τό ὀσπήτιον τοῦ ἡμάμη καί τήν ἔκαμαν Τοῦρκαν. Εὐθύς τήν ἰδίαν ὥρα ἐξεκίνησεν ὁ αὐτός Μέτζος Μαρίδας πέρνωντας μαζύ του δύω ἀράπιδες μέ πληρωμήν διά μαρτύρους, ἐπῆγαν εἰς τό Μεσολόγγι εἰς τάς ἑπτά ὥρες τῆς νυκτός εἰς τόν καδδῆ ἐφέντη ὁποῦ ἐκεῖ εὑρίσκετο τότε, ζητῶντας νά κόψῃ ἐνκιάχι μέ αὐτήν τήν γυναῖκα, τάζωντες καί τοῦ καδδῆ σαράντα φλωριά βενέτικα. Ὅμως ὤντας νύκτα, ὁ καδδής δέν τό ἔκοψεν, καί ἀφ' οὗ ἐξημέρωσεν ἦλθεν εἰς τό Ἀνατολικόν διά νά βεβαιωθῇ τήν ὑπόθεσιν. Ἐρχόμενος λοιπόν εἰς τό Ἀνατολικόν, ἦλθεν εἰς τό κονάκι τοῦ ἀγᾶ μας Χαϊντήραγα, και ἔστειλλαν τόν ἡμάμιν ὁμοῦ μέ ἕνα Τοῦρκον ἐντόπιον, καί ἐπῆραν τήν γυναῖκα μπουλομένην, τήν ἔφερον εἰς τό κονάκι τοῦ ἀγᾶ μας, τήν ἠρώτη-

σαν ἀν ἦναι τοῦρκα ἤ ῥωμνιά εἶναι, ἀπεκρίθη πῶς εἶναι τοῦρκα, και πατέρα ἔχω τήν ἀφεντειά σου, καί εἰς τόν ὁρισμόν σου ἦμαι νά μέ κάμης ὅ,τι θέλεις. Τότε ὁ ἀγάς μας Χαϊντήραγας, ὤντας παρόν ὁ καδδή ἐφέντη, ὁ ἡμάμις καί ἄλλοι πολλοί τοῦρκοι, ἔκραξαν μίαν ἄλλην τούρκαν, ἔβαλε καί ἕναν ἄνθρωπόν του, καί την ἔστειλλεν εἰς Μεσολόγγι εἰς τό χαρέμι τοῦ ἀγᾶ ἀφεντός μας Σαλήαγα, ὁποῦ χάλια ἐκεῖ εὑρίσκεται. Τήν ἄλλην ἡμέραν ἦλθεν ὁ καδδή ἐφέντης καί ἐγύρευσε τή γυναίκα, διά νά τήν δώση τοῦ Μέτζο Μαρίδα, ἐπειδή καί τοῦ ἔταξαν τοῦ καδδή ἐφέντη γρόσια ἑπτακόσια, καί γρόσια ὀγδοῆντα τοῦ ἀνθρώπου του Ἡμπραήμη. Τότε ἔστειλλεν ὁ ἀγᾶς μας καί ἠρώτησεν τήν γυναῖκα ἄν θέλη τόν Μέτζον Μαρίδα, αὐτή ἀπεκρίθη πώς ἔγινε Τοῦρκα, ὅμως ὄχι διά τόν Μαρίδα, καί δέν τόν θέλει, διά τοῦτο ὁ Χαϊντήραγας δέν τήν ἔδωσεν. Τότε ὁ κατή ἐφέντης, διά νά ἔλαβεν ἐκεῖνα ὁποῦ τοῦ ἔταξαν, ἐπῆρεν τόν Μέτζον Μαρίδαν, τόν μουλᾶ Ἀχμέτην, τόν Μοῦτζον τόν Χαλίλην, καί πεντέξι Νεοχωρίτας, καί ἐπῆγαν εἰς τό Βραχῶρι εἰς τόν μουτεσελήμαγα λέγωντες ἐκεῖ διάφορα ψεύματα, πώς ὁ Χαϊντήραγας γυρεύει νά κάμῃ τήν γυναῖκα ῥωμνιάν, καί ἔστειλλεν ὁ μουτεσελήμαγας ἕναν ἄνθρωπόν του ἐδώ, ἔγραψε καί ἕνα γράμμα τοῦ Χαϊντήραγα, διά νά στείλλῃ τήν γυναῖκα εἰς Βραχῶρι. Ὁ ἄνθρωπος τοῦ μουτεσελήμαγα ἔκραξεν ὅλην τήν Τουρκιάν, καί ἔγινε βουκούφης διά τά ψεύματα ὁποῦ εἶχον εἰπεῖ εἰς Βραχῶρι ὁ καδδής μέ τούς λοιπούς, και ἦτον ὅλα ἐφτεράδες. Ὅθεν ὁ Χαϊντήραγας ἔγραψε τοῦ μουτεσελήμαγα πῶς ἡ γυναῖκα εἶναι Τοῦρκα καί τήν ἔχει εἰς τό χαρέμι τοῦ ἀγᾶ ἀφεντός μου Σαλήαγα, καί με τό νά μήν ἐδώθη ἡ γυναῖκα ἐξεκίνησαν καί ἔρχονται εἰς τήν ὑψηλότητά σας, ὁ καδδή ἐφέντης μέ τούς λοιπούς.

Διά τοῦτο προστρέχωμεν εἰς τό ἄπειρον ἔλεος καί μερχαμέτι τοῦ ὑψηλοτάτου αὐθεντός μας, παρακαλοῦντες μετά θερμῶν δακρύων ἄν ἦναι ὁρισμός του νά παιδεύση τούς ἐντεπδίσιδες καί ἀτάκτους, νά φυλάξῃ τήν τιμίν τοῦ χαϊρντουατζῆ σας Σαλήαγα, ὁποῦ εἶναι παλαιός δοῦλος τοῦ τιμημένου ὀντζακίου σας, και ἀπερνοῦν ὁ κόσμος καί οἱ ραγιάδες πολλά καλά μέ τήν ἐνδοξότητά του, καί μάς κυβερνά ὡς ὁ πατέρας τά παιδιά του, ἔχωντας καί αὐτός καί ἡμεῖς οἱ σκλάβοι σας τήν ἐλπίδα πώς ἤμεθα εἰς τό ὑπέρτατον ναξάρι σας, θερμῶς παρακαλοῦμεν πάλιν καί πολλάκις νά τό δείξετε. Ταῦτα καί οἱ χρόνοι τῆς ὑψηλότητός σας ἀπό τόν παντοδύναμον θεόν πολλοί, εὐτυχισμένοι καί δεδοξασμένοι μέ τό πανένδοξον μουράτι σας, ἀμήν.

Ἀνατολικόν, 6 Ἰουλίου 1801

Ταπεινοί σκλάβοι σας Ἀνατολικιότες καί Μεσολογγίτες

ἀντώνης	*κωνσταντίνος*	*γιάννος*	*παντολέος*
βασιλάκης	*ξαμπαρέκος*	*ματραπήλιας*	*ἔξαρχος*
(τ.σ.)	(τ.σ.)	(τ.σ.)	(τ.σ.)
ξαφείρης	*ἀνδρέας*	*ἀναστάσιος*	*ἀναστάσιος*
νίκα	*καλογεράκης*	*ραξῆς*	*καψάλης*
(τ.σ.)	(τ.σ.τ.)	(τ.σ.)	(τ.σ.τ.)
σταθάκης	*ἀποστόλης*	*γεωργάκης*	*ἀναγνώστης*
δημητράκης	*παλαμᾶς*	*τξάλας*	*παπᾶ σταμάτη*
(τ.σ.)	(τ.σ.)	(τ.σ.)	(τ.σ.)
παναγιότης	*ἀναγνώστης*	*ἀθανάσιος*	*ἀθανάσιος*
βασιλάκης	*νίκα*	*ἔξαρχος*	*κολέτης*
(τ.σ.)	(τ.σ.)	(τ.σ.)	(τ.σ.)
δημήτρης	*πάνος*	*δημήτρης*	*γιάννος*
ντέρης	*γεωργάκη*	*γεωργίου*	*παλαμᾶς*
(τ.σ.)	(τ.σ.)	(τ.σ.)	(τ.σ.)

[87]

1 φ., 43x32 ◆ (432) Ἀνατολικόν, 6 Ἰουλίου 1801

Ἀρτζουχάλι πού ὑπογράφουν οἱ ἰμάμηδες καί ἄλλοι Τοῦρκοι ἐντόπιοι (:«γερλῆδες»), κάτοικοι Ἀνατολικοῦ καί Νεοχωρίου, πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀναφέρονται στό ἐπεισόδιο ἁρπαγῆς καί ἐξισλαμισμοῦ ἔγγαμης χριστιανῆς γυναίκας ἀπό τόν Μέτζο Μαρίδα (βλ. προηγούμενο ἔγγραφο). Ὁ συντάκτης, λόγιος Ἕλληνας τῆς περιοχῆς, ἔχει καταβάλει ἰδιαίτερη προσπάθεια γιά τήν καλή διατύπωση καί τήν ἐμφάνιση τοῦ κειμένου καί τοῦ ἐγγράφου. Διατηρεῖται ἡ ὀρθογραφία τοῦ πρωτοτύπου καί ἔχει, σέ ἐλάχιστα σημεῖα, προσαρμοσθεῖ ἡ στίξη στό νόημα. Οἱ τουρκικές ὑπογραφές μεταγράφονται μέ λατινικούς χαρακτῆρες, ἐνῶ σέ λίγες περιπτώσεις προσθέσαμε ἑλληνικά τούς τίτλους τῶν ἰμάμηδων τῶν τζαμιῶν Ἀνατολικοῦ καί Μεσολογγίου. ■

Σχετ.: [86], Ἀνατολικόν, 6 Ἰουλίου 1801

»Ὑψηλότατε, μεγαλοπρεπέστατε, εὐσπλαχνικότατε καί πολυχρονεμένε ντεβλετλοῦ, βελιγγιουνεάμ βεζύρ ἐφέντη μας, τήν ὑψηλότη σας δουλικῶς προσκυνοῦμεν καί φιλοῦμεν τήν τιμημένην σου ποδιάν, παρακαλοῦμεν τόν μεγαλοδύναμον θεόν νά σοῦ χαρίζῃ ζωήν πολλήν, ὑγίαν, εὐτυχίαν, νά αὐξάνῃ καί νά στεριώνῃ τό ἰγιάμι ντεβλέτι σας μέ τό πανένδοξον χαερλί μουράτι σας, ἀμήν.

Μέ τό δουλικόν μας ἀρντζουχάλι ἡμεῖς οἱ ἰμάμηδες Ἀνατολικοῦ καί Νεοχωρίου, ὁμοῦ καί λοιποί Τοῦρκοι ὁποῦ κατοικοῦμεν ἐδῶ γερλίδες, φανερόνωμεν εἰς τό ὕψος της ὅτι διά κάποιαν ἀταξίαν καί ἀτιμίαν ὁποῦ ἔκαμεν ὁ Μέτζος Μαρίδας ἐδῶ καί ἅρπαξεν ἑνός ραγιά τήν γυναῖκα τήν νύκτα, ὁποῦ οἱ σκλάβοι σας ραγιάδες σάς τό φανερόνουν παστρικότερα πῶς ἠκολούθησεν, ὁποῦ καί εἰς ἡμᾶς κακοφανισμόν μεγάλον ἔδωσεν ὁποῦ ὁ Χαϊντίραγας ὁποῦ εὑρέθη ἐδῶ ζαπίτης ὁμοῦ μέ τούς ραγιάδες ἐφέρθησαν φρόνιμα καί τιμημένα καθώς εἴμασθεν παρόνταις εἴδαμεν καί ἀκούσαμεν. Ὅποῦ τήν γυναῖκα ὁποῦ ἐτούρκευσεν οὔτε τήν ἐξήτησαν οἱ ραγιάδαις, οὔτε ὁμίλησαν διά αὐτήν τίποτα, ἀλλά εἴλεγαν καί λέγουν πῶς Τούρκα ἔγινεν, καί Τοῦρκα ἄς εἶναι, καί μέ δέλησιν τοῦ κατῆ ἐφέντη ἔστειλλεν ὁ Χαΐντίραγας τόν ἰμάμην ὁμοῦ μέ ἕναν Τούρκον ἀπό ἡμᾶς, καί ἐπήραμεν τήν γυναῖκα, φερεντζομένην, καί μέ ἄλλην Τούρκαν συντροφευμένην, τήν ἔστειλλαν εἰς τό χαρέμι τοῦ ἀγά μας Σαλιάγα καί εἶναι φυλαγμένη ἕως σήμερον, καί ἄν ὁ κατῆς μέ πεντέξη Τούρκους ἀπό ἐδῶ, ὁποῦ ἔρχωνται εἰς τό ὕψος της φανερώσουν διαφορετικά τήν ὑπόθεσιν εἶναι ψέματα, ὅτι Ἀλάχ μπίρ μπεαμπέρ ἄχη, ἔτζι ἠκολούθησεν ἡ ὑπόθεσις καί ὁ κατῆς μέ τό νά ἐγύρευεν βιός καί δέν τοῦ τό ἔδωσαν τά ἀνακάτεψεν, καί τόν ἀκολούθησαν αὐτοί οἱ ἀστόχασθη, ὁποῦ ἡμεῖς ἀπό τόν ζαπίτην μας καί ἀπό τούς ραγιάδες ἔχωμεν μεγάλην εὐχαρίστησιν. Ταῦτα καί ὁ μεγαλοδύναμος θεός νά ἔχῃ τούς ἐχθρούς σας ὑπό πόδιων τῶν ποδῶν σας.

Ἀνατολικόν 6: Ἰουλίου 1801

[α΄ σειρά:]

Bende Ahmed, Anatolkoz imamı [=ὁ δοῦλος σας Ἀχμέντ, ἰμάμης τοῦ Ἀνατολικοῦ]
Bende İbrahim
Bende Mehmed
Bende Mustafa sipahi
Bende Ahmed

Bende Osman
Bende İbrahim
Bende Emin

[6′ σειρά:]

Bende Said el-imam bi-camii [=ὁ δοῦλος σας Σαΐντ, ἱμάμης τοῦ τζαμιοῦ]
Bende Ibrahim el-imam bi-camii [=ὁ δοῦλος σας Ἰμπραχήμ, ἱμάμης τοῦ τζαμιοῦ]
Bende Hasan mühürlü
Bende Mehmed
Bende Hasan
Bende Abdürrahman
Bende Salih
Bende Halil sipahi
Bende Ali

[88]

1 φ., 44x31 • (400) Βελβενδός, 7 Ἰουλίου 1801

Ἀρτζουχάλι τῶν προεστῶν Βελβενδοῦ πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀναφέρουν ὅτι οἱ (κλέφτες) «Πιξιωτάδες» (βλ. Εὐρετήριο) ἔπιασαν ὀκτώ Βελβενδινούς πού πήγαιναν στό παζάρι τῆς Βέροιας «ὁπού ἐδούλευαν... τήν κάθε ϐδομάδα». Δίνουν λεπτομέρειες, οἱ ὁποῖες φαίνεται δά ἐπιβεϐαιώνονταν καί ἀπό τό «ἀρτζοχάλι τοῦ ϐοεϐόδα μας καί τοῦ [ἀρματολοῦ] Σιαπέρα», πού μνημονεύουν στό τέλος τοῦ ἐγγράφου. Αὐτό τό ἀρτζουχάλι πρέπει νά εἶναι τό παρακάτω σχετικό, ὅπου ὁ Σιαπέρας ἐκδέτει ἀναλυτικά τά καθέκαστα αὐτῆς τῆς ὑπόθεσης ἀλλά καί ἄλλες σπουδαῖες λεπτομέρειες γιά τούς ἀρματολούς τῆς περιοχῆς. Ἀντίϐετα, δέν ἔχει διασωθεῖ τό ἀναφερόμενο ἀρτζουχάλι τοῦ ϐοεϐόδα. Περίληψη τοῦ ἐγγράφου ἔχει δημοσιεύσει ὁ Γ. Χιονίδης, *Τά ἔγγραφα*, σελ. 224. ■

Σχετ.: [90], [Βελβενδός], 8 Ἰουλίου 1801

»Ὑψηλότατε, μεγαλοπρεπέστατε καί πολυχρονιμένε ντουϐλετλῆ μερχαμετλῆ ἐφέντη, ϐεξύρ ἐφέντη μας, τήν πολυχρόνιον ὑψηλότητά σας σκλαϐικῶς προσκυνοῦμεν, καί τά ἴχνη τῶν ποδῶν σας καταφιλοῦμεν ἡμεῖς οἱ ντουατζῆδες σας εἰς τόν δεόν μέρα νύκτα, Βελβενδινοί, διά νά σᾶς χαρίζῃ ζωήν πολυχρόνιον, νά αὐξάνῃ, καί νά στερεώνῃ τό πολυχρονημένον σας δεϐλέτι, ἀμήν.

Μέ τό παρόν σκλαβικόν μας ἀρτζοχαλί ἐρχομέστε νά σᾶς κάμωμεν ἰφαντέ μέ δάκρυα, ὅτι ἐδώ οἱ σκλάβοι σας ἦτον μερικοί, ὁποῦ ἐδούλευαν εἰς τό παξάρι τῆς Βέρροιας τήν κάθε ἑβδομάδα, καί τώρα προχθές τήν Παρασκευήν τό βράδυ, ἐκίνησαν διά τό παξάρι τῆς Βέρροιας, καί ἔμειναν ἔξω ἀπό τήν χώραν μας, καί ἐκεῖ ὁποῦ ἐκοιμοῦνταν πρός τά μεσάνυκτα ἦλθαν ἐπανώ τους οἱ Πιζιφτάδες καί μᾶς ἐπίασαν ὀκτώ ὀνοματούς, καί τώρα ἀπόψε ἀπόλυκαν μόνον τρεῖς ὀνοματούς, καί κράτησαν τούς πέντε. Εἶχαν πάρη καί δυό ξένους ὀρφανούς, ὁποῦ ἔτυχαν ἐκεῖ, καί αὐτούς τούς ἀπόλυκαν. Ὅδεν καί προσπίπτομεν εἰς τήν ὑψηλήν σκέπην σας μέ δάκρυα ὁποῦ νά μᾶς προφθάσητε μέ τό ἐμπρι τῆς ὑψηλότης σας, διατί τώρα δέν ἰξεύρομεν τί νά κάμομεν. Ἐπειδή καί, ὑψηλότατε ἐφέντη μας, ἦτον ἡ κοβέντα καί ἀκουγάμεν πῶς ἔχουν νά προσκυνήσουν ὅλοι, καί δέν παραεφυλάγονταν οἱ σκλάβοι σας, καί γίνεσθε βουκούφης καί ἀπό τό ἀρτζοχάλι τοῦ βόϊδοδά μας καί τοῦ Σιαπέρα.

Ταῦτα πρόσκυνητῶς, καί μένομεν στόν ὁρισμόν τῆς ὑψηλότητός σας.

1801: Ἰουλίου: 7: Βελβ[ενδός]

Τῆς μεγαλοπρεπεστάτης πολυχρονίου ὑψηλότητός σας
σκλάβοι
οἱ Βελβεντινοί

[89]

1 φ., 29x20 ◆ (915) Κέρκυρα, 7 Ἰουλίου 1801

Ἀρτζουχάλι τοῦ Ἀθανάσιου Ψαλίδα πρός τόν Ἀλή πασά. Ἐκθέτει τίς ἐνέργειές του στήν Κέρκυρα γιά τήν ἀγορά πολεμικοῦ ὑλικοῦ. Ἀγόρασε ἀπό ἀγγλικό πλοῖο, γιά λογαριασμό τοῦ Ἀλῆ, μία ποσότητα μπαρούτης πού τήν ἔστειλε κιόλας στό Βιβάρι [=Βουθρωτό]. Τήν μπαρούτη αὐτή φαίνεται ὅτι τήν διαπραγματεύτηκαν τόσο οἱ Σουλιῶτες καί οἱ Παργινοί ὅσο καί ἄνθρωπος τοῦ Μουσταφᾶ πασᾶ [τοῦ Δελβίνου]. Ὁ Ψαλίδας διαπραγματεύεται καί ἄλλο πολεμικό ὑλικό πού πουλιέται στήν Κέρκυρα, κανόνια, μπάλες κ.ἄ., ἀναφέρει μάλιστα καί κάποιους «ἰντζινιέρους μπομπαρδιέρους», προφανῶς ξένους, πού ἴσως διαπραγματεύεται ὁ Ψαλίδας νά προσελκύσει στήν ὑπηρεσία τοῦ Ἀλῆ. Ἡ ἀναφορά στόν «σινιόρ Γονέμη» πού «ἤθελε νά πάρη τέλος ἡ δουλειά του διά τό Ἐξαμήλιο» παραπέμπει βέβαια στό ζήτημα τῆς ἀγροτικῆς ἰδιοκτησίας τῆς κερκυραϊκῆς ἀρχοντικῆς οἰκογένειας Γονέμη στήν ἀπέναντι ἀκτή τοῦ Βουθρωτοῦ. Ἐκεῖ, πράγματι, ἀναφέρεται ὁ «Πύργος Γονέμη» πού ἔχει πυρποληθεῖ, ὅπως καί ὅλα τά ἀμυντικά ἔργα καί οἱ ἐγκαταστάσεις τῆς περιοχῆς, κατά τήν ὑποχώρηση τῶν Γάλλων (14 Ὀκτ. 1798) καί τήν κατάληψη τῆς θέσης ἀπό

τίς δυνάμεις τοῦ 'Αλῆ πασᾶ. Τά ἱστορικά τοῦ Βουθρωτοῦ στή νεότερη ἐποχή ἔχουν μελετήσει σέ δύο πρόσφατες ἀλλά ἀνέκδοτες ἐργασίες τους πού εἶχαν τήν καλοσύνη νά μοῦ γνωστοποιήσουν οἱ συνάδελφοι Ἰόλη Βιγγοπούλου καί Μιχάλης Κοκολάκης. 'Από τή βιβλιογραφία τους ξεχωρίζω τίς ἀκόλουθες ἀναφορές γιά τά παραπάνω συμβάντα: J. P. Bellaire, *Précis des opération*, σελ. 273· F. Pouqueville, *Voyage de la Grèce*, τόμ. II, σελ. 37-46 καί τό ἀνώνυμο, ἀλλά ἀσφαλῶς ἔργο τοῦ Κερκυραίου εὐγενῆ 'Αντώνιου Ροδόσταμου, *Relazione dell'Assedio di Corfù*, σελ. 6, ὅπου μιλάει σαφέστερα γιά τά "stabilimenti... della Nobil famiglia Conti Gonemi" πού πυρπολήθηκαν. Ὁ 'Αλή πασάς ἐξακολουθεῖ νά κατέχει τήν παλαιά βενετική κτήση καί φαίνεται ὅτι κάποιες ἐπαφές τῆς οἰκογένειας Γονέμη μέ τόν 'Αλή βρίσκονται πίσω ἀπό τήν ἀναφορά τοῦ Ψαλίδα στό ζήτημα. Ἐνδιαφέρουσα ἐπίσης εἶναι ἡ κρίση τοῦ Ψαλίδα γιά τόν Καποδίστρια, προφανῶς τόν 'Αντώνιο-Μαρία, πατέρα τοῦ Ἰωάννη. Τόν χαρακτηρίζει ὡς τόν πιό «ταραφιλή τῆς Πόρτας», καί ὑποθέτουμε ὅτι ἐννοεῖ: τόν περισσότερο προσκείμενο πρός τήν Ὑψηλή Πύλη, στήν ἰδέα τῆς φιλίας μέ τήν Ὑψηλή Πύλη. Αὐτή ἡ ἀναφορά πρέπει νά ἔχει σχέση μέ τήν πρόσφατη ὀνομασία ἐκ μέρους τῆς Ὑψηλῆς Πύλης τοῦ Κερκυραίου 'Αντωνίου-Μαρία Καποδίστρια καί τοῦ Ζακυνθινοῦ Γραδενίγου Σιγούρου Δεσύλλα ὡς «αὐτοκρατορικῶν ἐπιτρόπων» γιά τήν ἐφαρμογή τοῦ πολιτεύματος τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας (βλ. Γερ. Μαυρογιάννης, *Ἱστορία*, τ. Α΄, σελ. 341· Π. Ροντογιάννης, *Ἱστορία Λευκάδος*, τ. Β΄, σελ. 59). Καίρια εἶναι ἐπίσης ἡ φράση του γιά τούς Ἐγγλέζους, πού προφανῶς ἀναφέρεται στήν τιμή τῆς μπαρούτης καί τῶν ἄλλων πολεμικῶν ὑλικῶν πού ἀγόρασε: «ἔτζι ἀκριβοί εἶναι οἱ Ἐγγλέζοι εἰς τό πρᾶγμα τους μέ τό νά εἶναι πλούσιοι». Ἀπό τά ἀναφερόμενα πρόσωπα, μερικά ἐμφανίζονται συχνά στό Ἀρχεῖο. Ἐξ αὐτῶν, ὁ Μπουσάκης, πού παρέδωσε χρήματα στόν Ψαλίδα, δέν ἐπανεμφανίζεται· φαίνεται νά εἶναι Ἑβραῖος σαράφης στήν Κέρκυρα. Ἡ ἡμερομηνία τοῦ παρόντος ἐγγράφου πρέπει νά εἶναι ἀπό τίς τελευταῖες τῆς ἀποστολῆς τοῦ Ψαλίδα στήν Κέρκυρα, ἀφοῦ λίγες μέρες ἀργότερα, στίς 22 Ἰουλίου 1801, τόν συναντοῦμε νά ἀλληλογραφεῖ μέ τήν Ἰόνιο Γερουσία ἀπό τά Γιάννενα (βλ. Δ. Σάρρος, *Γράμματα*, Β΄, σελ. 275-276). Τό ἔγγραφο εἶναι σχετικό βέβαια μέ τήν πολιορκία τοῦ Σουλίου. ■

Ὑψηλότατε ἡγεμών!

»Ἐπροχθές ἦλθαν δύω φεργάδες καί μία κουρβέτα τρεῖς ἀπό τήν Πόλιν, καί ἔγιναν ἐδώ ἕξ πολεμικά καράβια τούρκικα, εὑρίσκονται καί 8 ἐγκλέξικα, τά ὁποῖα ὅλα ὁμοῦ θέλουν πηγαίνῃ εἰς τόν κόλπον τῆς Βενετιᾶς νά φυλάττουν τά νερά.

»Κἀμμίαν προσταγήν της δέν ἔλαβον διά τά γράμματα ὁποῦ τῆς ἔστειλα, τί πρέπει νά κάμω, καί εἶμαι εἰς μεγάλην λύπην. Ἐγώ μέ ὅλον τοῦτο, ὅση μπαρούτι εὑρέθη στό καράβι, φισέκια, τήν ἠγόρασα καί τήν ἔστειλα εἰς τό Βιβάρι. Εἶναι βαρέλια 49 καί 5 ἤ ἕξ σακιά διά τόπια χονδρή καί γιαλιστερή πολλά θαυμαστή, καί πλέον οἱ Σουλιῶτες ἔφυγαν μέ τούς Παργηνούς μέ τό κεφάλι κατεβασμένον, καί μέ μεγάλην λύπην καί ζωήν τοῦ αὐθεντός μου. Δέκα γρόσσια νά δώκουν εἰς τούς Κορφούς τώρα τήν ὀκά δέν εὑρίσκουν, μοῦ ἐκάκιωσεν καί ὁ ἄνθρωπος τοῦ Μουσταφᾶ

πασσα ὁποῦ δέν τόν ἄφηκα ἕνα τρίτον νά πάρῃ. Παξαρεύω ἀκόμη 4 κανόνια καλά ἀπό ἑπτά λίβρας καλίβρο βενέτικον μέ ἑκατόν μπάλαις ἐδικαῖς των, καί μέ τριάντα σακέτα τῶν ἰδίων κανονιῶν χαξίρικα γεμάτα μέ μισδράλια. Ἀκόμη καί μερικαῖς γρανάταις, ὁποῦ ταῖς ρίχνουν μέ τό χέρι. Ὅλα αὐτά αὔριον θέλω τά στείλῃ εἰς τό Βιβάρι. Αἱ μπάλαις τοῦ Φορέστη εἶναι ἀπούλητες δύω χιλιάδες, ἐπειδή εἶναι ἀκριβαῖς. Εἶχα γράψῃ τό καλίβρο |2 *μέ τήν ἄλλην γραφήν. Ἄσπρα δέν ἔλαβον, ἔξω μόνον ἀπό τόν Μπουσάκην, ὅστις μοῦ ἔφερεν ἐχθές τέσσαρες χιλιάδες καί πεντακόσια εἰκοσιεπτά γρόσσια, τά ὁποῖα δέν μέ φθάνουν νά ἀποπληρώσω τό πρᾶγμα, καί δέν ἠξεύρω τί νά κάμω, καί προστάξατε. Ἔχω εἰς τό παξάρι ἀκόμη δύω μεγάλα τρουμπόνια σάν κανόνια διά κούλιαις πολλά καλά. Μέ τούς ἐνζινέρους μπομπαδιέρους, ὁποῦ ἔγραφα δέν ἠξεύρω τί νά τούς εἰπῶ. Ὁ σινιόρ Γονέμης ἀπελπίσθηκεν, ἤθελε νά πάρῃ τέλος ἡ δουλειά του διά τό Ἐξαμήλιο. Ἀπό τούς ἄρχοντες ἐδώ ὁ πλέον ταραφιλῆς τῆς Πόρτας εἶναι ὁ Καβοδίστριας, καί σάν ἔλθω θέλω σᾶς ἀναφέρῃ ταπεινότατα. Τό καράβι ἀκόμη δέν ἐπωλήθηκε. Διά ταῖς μπάλαις ο Φορέστης ἐγύρευε 18 γρόσσια τό καντάρι, ὁποῦ ποτέ ἔτζι δέν πωλοῦνται. Ἔτζι ἀκριβοί εἶναι οἱ Ἀγκλέζοι εἰς τό πρᾶγμά τους με τό νά εἶναι πλούσιοι. Ταῦτα καί προσμένωντες ὑψηλήν της προσταγήν μένω.*

1801 Κορφούς
Ἰουλίου 7 Κυριακή.

Τῆς ὑμετέρας ὑψηλότητος
ὁ πιστός της σκλάβος
Ἀδανάσιος Ψαλίδας

[90]

2 φ., 31x22 ♦ (1172) [Βελβενδός], 8 Ἰουλίου 1801

Ἀρτζουχάλι τοῦ ἀρματολοῦ Σιαπέρα πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀπό τό περιεχόμενο καί τά ὀνόματα τῶν χωριῶν προκύπτει ὅτι αὐτήν τήν ἐποχή εἶναι ἀρματολός τῶν Σερβίων. Τό παρόν πρέπει νά διαβαστεῖ σέ συνδυασμό μέ τό παρακάτω σχετικό τῆς 7ης Ἰουλίου 1801. Ὁ Σιαπέρας μεταδίδει σπουδαῖες πληροφορίες γιά ληστρικές πράξεις ἀλλά καί τίς κινήσεις τῶν ἐνόπλων σωμάτων (παρανόμων καί νομίμων) στήν περιοχή. Ἀρχίζει μέ τήν ἀφετηριακή, αὐτήν τή στιγμή, παράνομη πράξη τῶν «Πτζιωτάδων», οἱ ὁποῖοι πῆραν τρεῖς σκλάβους ἀπό τό χωριό «Παλιογριατζιανά» (σημ. Παλαιογράτσανον, ἐπαρχίας Κοζάνης) καί ἔκαψαν καί τρία σπίτια. Στή συνέχεια, ἀναφέρει τήν

πρόταση τοῦ χαζνατάρη [Ἰσούφ ἀγᾶ Ἀράπη] πρός τούς Πτζιωτάδες νά ἀπελευθερώσουν τούς σκλάβους καί νά τούς ξανακάνει ἀρματολούς στό «κόλι» πού ἦταν καί πρίν. Οἱ Πτζιωτάδες συμφώνησαν ἀρχικά, στή συνέχεια ὅμως ἀθέτησαν τή συμφωνία καί συνέλαβαν καί ἄλλους σκλάβους στόν Βελβενδό. Ὁ Σιαπέρας καταγγέλλει ὅτι οἱ κλέφτες ἔχουν ὡς σημεῖο ἐξορμήσεως «τό[ν] καταφυώτικον τόν τόπον», δηλαδή τήν περιοχή τοῦ Καταφυγίου (ἐπαρχίας Κοζάνης), ὅπου ὅμως ὁ ἴδιος ἀδυνατεῖ νά τούς καταδιώξει, ἐπειδή οἱ προεστοί τοῦ χωριοῦ δέν τοῦ ἐπιτρέπουν νά εἰσέλθει στήν περιοχή τους. Ὁ λόγος εἶναι ὅτι ἔβαλαν δικό τους καπετάνιο καί ἔχουν, φαίνεται, κάνει καί κάποιο συμβιβασμό μέ τούς κλέφτες. Ἀκολουθοῦν πληροφορίες γιά τούς ἀδελφούς Νίκο καί Κώστα Τζάρα, πού βρίσκονται σέ διαπραγματεύσεις μέ τόν Ἰσούφ ἀγά Ἀράπη γιά νά προσκυνήσουν καί νά ἀναλάβουν πάλι τό ἀρματολίκι τους, γιά τούς Λαζαίους, τόν Σύρο καί τούς λιγότερο γνωστούς ἀρματολούς τῆς περιοχῆς, Νικόλα καί Πάτζιο Κώστα, μέ τήν παράκληση νά τούς γράψει ὁ Ἀλή πασάς μπουγιουρντιά ὥστε νά βοηθήσουν τόν Σιαπέρα καί νά φέρουν εἰς πέρας τήν ἐξόντωση τῶν Πτζιωτάδων. Ἀπό τήν ἐκτεταμένη βιβλιογραφία γιά τήν εὐρύτερη περιοχή τῶν Σερβίων καί τούς ἀρματολούς της βλ. Ν. Κασομούλης, *Ἐνδυμήματα*, τ. Α΄, σελ. 11, 49· Ἀπ. Βακαλόπουλος, *Νέα στοιχεῖα*, σελ. 241, 243. ■

Σχετ.: [88], Βελβενδός, 7 Ἰουλίου 1801

Εψηλοτατε καί ποληχρονημενη μο τοβλετη βηξηρη αφεντη μο, σκλαβηκος σι προσκηνο καί το χρησόν σο μεστη σο φιλό και τόν θηον κάνο τοαν μερα καί νηχτα να σι να ποληχρονηση το τοβλετη σο διπλο και να ξησον και η πασηαδης πολοι δια νά σας εχομεν παντα σαν τα ψιλά βονά να βρήσκομε λημέρη και εμης η σκλάβη σας ης στος πόδα σο, αμιν.

Προτας ερχομεν να μπροσκηνησο και δεφτιρον με το προσκηνητον μο να σι φανηρόσο ξεβρι εδο, αφεντη μου δια τος κλεφτις, δια τος Πτζιοταδης ηχαν πάρη τρης σκλαβη απο τα Παληγριατζηανά και εκαψαν και τρηα όσπητια και αρχόμηνος ο Χασναταρης και τος εστηλη γραματα και ανδροπον ν' απολήκον τος σκλαβη και να τος δοσουν το κολιν καθος το ήχαν· και αφτη ηπαν τον αδροπον πος ν' απολεκον τος σκλαβη και σιμερα να ερδον στο χασναταρη να προσκηνήσον και αφτη σαν νεφηγη ο χασνάταρης δεν τος απολῆκαν, μονον ῆρδαν και εδίσαν αλη δεκα νοματι απο το Βελβηντο σκλαβη και πεντη τος απολῆκαν και τος πεντη τος κράτησαν· και διατί οντας χαλᾶσαν το Παληγρηατζιανο, απο το Καταφιοτικον τον τοπον σηκοδικαν και ηρδανη και αφηκαν τος καπες και ηρδαν και μονογελιάς (;) και εκαψαν τα σπιτια και πηραν και τος σκλαβη και τορα παλι στο Καταφι αφηκαν τος καπες η κλεφτης και ηρδαν και εδισαν τος Βελβηντινος και παλη πησο τ' ηκη παησαν και αποληκαν τος πεντη τος σκλαβη και τος πεντη τος κρατηζαν. Μοναχα, αφεντη μο, εμενα στο Καταφι δεν με δελον, δεν με βανον μέσα οτι εβαλαν δικο τος

καπητανον με πεντη νομάτη και οντας ηχαν τος Καταφηοτης διμενος τοτις το εκαμαν με το γεροντα και με τον καπιτανο τος να τος δινον απο διακόσηα πενηντα γροσια το ξαμηνο και να μην μας πηραξητη και ψομι φατη. Έτζι ηπαν και τρεχην η δολια στο Κατάφι· ξεβρι αφεντη μο, και τορα ορισμο σο πος να μας προσταξης. Κι ακομα αφεντη μο, εδο απο-πηρην ο Λιαμις Κερπεσης το Νηκο το Τζιαρα απᾶνο το[υ] με προστα-γήν το Χασνατάραγα να τον βγάλη να προσκηνηση και εγο πηγα στην Σιατιστα στο Χασναταρη και με εστηλεν σηρη να παρης το Νηκο και το Κοστα το Τζιαρα να τον φέρητη να πρόσκηνήσην και πᾶγα και τος άντα-μοσα και ηταν και ο Λιαμης Κερμησης και τον πηρη τον Κοστα το Τζια-ρα και τον παη στο Χασνάταρη να προσκηνησην και εμενα με αφηνη ο Λιάμης Κερμησης μαζι μη αφνος οσο να ερθη ο Κοστας το Τζιαρα πησο και να τρεξον στη δολιαν σο, οπο να τος προστάξης· Και ακομα αφεντη μο, μη ηπην ο Νηκος το Τζιαροπλο πος να ερθη ο αδελφος μο πησο καλα και να μη βγαλης ενα ποηορτη απο τον εψηλοτατον βεξηρι αφεντι μας, να πακο να τξακοσο τον κόσμο στα νησια απο ηκή, η Πτζιοταδης και τος Πτζιοταδης σαν τος παρομην τες γηνεκες [πλαγίως:] μας απολνον τος σκλαβη. Και ανησος και ηνη ορισμο σο γραψη μη τα ποηορτια και ενα ποηορτι γραψη πος ναν μην εχην αμπόδιο απο κανεναν η πο Τορκον η πο Ρομιον, διατι αφεντη μο μη ηπη πος τος φλαγην τος σκλαβην ο Νηκόλας μη τον Πατζιο Κόστα· ηνη ηκη η σκλαβη να ξεβρης μοναχα τορα πος ηνη ορησμο σο· και ηταν και ο Γιανης Λαξος μαξη μη τ' αδελφιαν το και τος ηπα να μη βοηθησον δια τος Πτζιοταδης και μη ηπαν ημης τος φερομεν απο χακη μονον καρτιρομην το κόσμο μας να ερδον και να δολευομην αμπηστα ος σκλαβη απο ημηστη· και αφτη μη ηπαν οπο να μας προ-σταξην ο βηξιρης αφεντη μας τρεχομη μαξη με ολον τον κοσμο μας μονον παρακαλο ση, αφεντη μο, ανησος και ηνη απο να βγον ο κόσμος το Λάξο να τος κάνης ενα ποηορτη απο να φερομην από χάκη τος Πτζιοτάδης και ενα ποηορτη σφηκτο στο Νικόλα και στόν Πατζηο Κοστα και στο Σιρο να βγαλον τος σκλάβη και να φερον και τα κηφαλνα τα Πτζιοταδικα και ση στελο και τα γραματα τα κλεφτικα και καταλαβενης τη φροντηδα και σηκλετι εχην ο φουκαράς· και εγο αφεντη μο οσο μπορο τξηαληστο σα σκλάβος από ημη· μοναχά αδηκο εχομην από τος Καταφηοτης μας πηράξουν, μας τρον το βελεετη μας. Μόνον όρισμος οχη αλο. Ταυτα και χρονη σος πολοι.

μηνας αλοναρηος – 8 ετος: 1801

[πλαγίως:]

χαηρ τοβατζη σο ο σκλαβο σο ο Σιαπερας ση προσκηνο το μεστη σο φηλο παντα.

Προπηρση, οντας ημον στο Τελβηνο πηραν τεσηρη σκλαβη και τος φιλαγαν αναμησα στη Ρητηνηα και στην Σκοτερνα και τος δηο τος εβγαλαμην, και τος δηο τος εκοψαν και αν κανη χτιξα να στος προβοδησο να γενης βοκοφης οτι αφτη ηνη ταβατζηδες απο τ' ικηνα τα χορηγα.

Μοναχα η Καταφηοτης ολη μερα ψομη τος βγανον και κανας χαπερη δεν εδοκαν απο τος Καταφηοτης απο τος κοτζιαπασηδης και απο τον καπητανο τος, ημηστη ταβατζηδης και εστηλε και στο Χασνατάραγα γράμα το βελεετι ολο.

[πανώγραμμα:]

Το εψηλότατον και ποληχρονημενο μας βηξηρη εφεντη μας, τοβλετη, το προσκηνητον μο γραμα δοδητον, ης Γηάνηνα δοδητον.

[91]

6 φ., 22x16 ◆ (291) Παρίσι, 20 Ἰουλίου 1801

Τετράδιο 6 φύλλων γραμμένο καί στίς δύο ὄψεις τοῦ χαρτιοῦ. Στά φύλλα 1^{r}-6^{r} περιέχει ἑλληνική μετάφραση ἀνυπόγραφου γαλλικοῦ κειμένου καί στό φύλλο 6^{v} συνοπτική ἐπιστολή στά ἑλληνικά, προφανῶς καί αὐτή μεταφρασμένη ἀπό τά γαλλικά. Τήν ἐπιστολή ἀπευθύνει ἀπό τό Παρίσι ὁ Ἰουλιανός Μπεσιέρ πρός τόν Ἀθανάσιο Ψαλίδα καί τόν παρακαλεῖ νά κοινοποιήσει τό κείμενο στόν Ἀλή πασά. Πρόκειται περί ὑπομνήματος, τό ὁποῖο ὑπέβαλε στόν «Πρῶτον Κόνσουλα» Ναπολέοντα Βοναπάρτη, ὁ Ἰουλιανός Μπεσιέρ καί ὁ κύκλος του, «καί οἱ λοιποί», ὅπως γράφει, μέ ἀφορμή ἕνα «ποίημα» πού δημοσιεύτηκε εἰς «ταῖς γαξέταις τοῦ μηνός Ἰουλίου» (δέν τό ἔχουμε ἐπισημάνει, καί ἡ λέξη «ποίημα» δέν εἶναι ὑποχρεωτικό νά ληφθεῖ κατά λέξη), σχετικά μέ τόν «πόλεμο τῆς Νικοπόλεως». Δέν μποροῦμε νά συμπεράνουμε μέ ἀκρίβεια ἄν τό κείμενο αὐτό εἶναι πραγματική ἀπάντηση τοῦ Μπεσιέρ στό ἐν λόγω δημοσίευμα πού στάλθηκε καί στόν Ναπολέοντα γιά ἐνημέρωση, ἤ, ἄν μέ ἀφορμή τό δημοσίευμα τῆς ἐφημερίδας, ὁ Μπεσιέρ ἔστειλε τό κείμενο αὐτό στόν Ναπολέοντα καί τό κοινοποιεῖ τώρα καί στόν Ἀλή πασά. Ὅπως ἐπίσης δέν μποροῦμε νά γνωρίζουμε ἄν πρόκειται γιά αὐθόρμητη ἐνέργεια τοῦ συντάκτη του ἤ γιά ἐνέργεια πού ἐγγράφεται στό πλαίσιο κάποιου σχεδιασμοῦ ἀναδέρμανσης τῶν σχέσεων τῶν Γάλλων μέ τόν Ἀλή πασά. Τό ὑπόμνημα τοῦ Μπεσιέρ προσπαθεῖ, γενικῶς, νά δικαιολογήσει τήν καταστροφή τῆς Πρέβεζας ἀπό τόν Ἀλή πασά (12 Ὀκτωβρίου 1798) καί τίς ἀγριότητες κατά τῶν Ἑλλήνων καί τῶν Γάλλων στρατιωτῶν πού τήν ὑπερασπίστηκαν, καί νά βελτιώσει τήν εἰκόνα τοῦ Ἀλῆ στόν Ναπολέοντα. Δέν γνωρίζουμε ἐπίσης ἄν ἔχει δια-

σωθεῖ τό γαλλικό πρωτότυπο καί οὔτε ἄν πράγματι στάλθηκε στόν ἀποδέκτη του. Ἡ γραφή τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου φαίνεται νά εἶναι τοῦ Ἀδ. Ψαλίδα, ἴσως δική του νά εἶναι καί ἡ μετάφραση, ἄν βέβαια τό κείμενο στάλθηκε γαλλικά στά Γιάννενα καί μεταφράστηκε ἐπί τόπου. Στήν ἀδυναμία μας νά συνοψίσουμε καί νά σχολιάσουμε τίς σπουδαιότερες πληροφορίες τοῦ κειμένου, μιᾶς καί κάτι τέτοιο θά ἀποτελοῦσε οὐσιαστικά ἀλλοίωση τοῦ χαρακτήρα τῆς ἔκδοσής μας, περιοριζόμαστε στήν ἁπλή ταύτιση τῶν προσώπων στό Εὑρετήριο. ■

1r *»Ἀπαντῶντας ταῖς γαξέταις τοῦ μηνός Ἰουλίου, ἀνέγνωσα ἐκεῖ μέσα ἕν ποίημα ἐπιγεγραμμένον ἔτζι: Πόλεμος τῆς Νικοπόλεως μεταξύ 400: Φραντζέζων, καί 11.000 Τουρκῶν.*

»Ἐπειδή ἐκατοίκησα πολύν καιρόν εἰς τήν Ἀνατολήν, ὅπου ἐγώ ἐπραγμάτευσα, ἐγνώρισα ἐντελῶς τόν Ἀλῆ πασᾶ, περί τοῦ ὁποίου ὁμιλεῖται, πολύ εἰς αὐτό τό σύγγραμμα. Αἱ ἀναφοραί μου μέ αὐτόν τόν τόπον μέ τό νά μήν ἔπαυσαν παντελῶς μέ εἰδοποίησαν ἀκριβῶς διά ὅλας τάς περιστάσεις τοῦ πολέμου τῆς Νικοπόλεως, διά ἐκείνας ταῖς ἴδιαις ὁποῦ τόν προήγαγον καί ὁποῦ τόν ἐξηκολούθησαν, καί ἡ γνώμη μου ἐπάνω εἰς ἐκεῖνο, ὁποῦ ἔβαλεν εἰς πρᾶξιν αὐτήν τήν δυστυχῆ ὑπόθεσιν δέν εἶναι παντελῶς σύμφωνος μέ τήν γνώμην ἐκείνου ὁποῦ ἔκαμε τήν ἀναφοράν. Ἐστερεώθηκα ἀκόμη εἰς αὐτήν τήν ἰδίαν γνώμην μου ἀπό ταῖς διήγησαις ἑνός ὀφφικιάλου Φραντζέζου, μέ τόν ὁποῖον ἐταξίδευσα πρό ὀλίγου. Αὐτός ὁ ὀφφικιάλος, πηγαίνωντας ἀπό τήν Αἴγυπτον εἰς τήν Μάλταν, καί πιασθείς κοντά εἰς αὐτό τό νησί ἀπό τούς Μπαρμπαρέζους καί πουληθείς ἀπό αὐτούς ὕστερα εἰς τόν Ἀλῆ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων, ἐκατοίκησεν εἰς τήν Ἤπειρον ὕστερα ἀπό τοῦ πολέμου τήν κήρυξιν μέ τήν Πόρταν, καί μέ τό νά ἔμαθε τήν γλῶσσαν τοῦ τόπου, ἔλαβε συχναῖς συναναστροφαῖς μέ αὐτόν τόν ἄνθρωπον ὁποῦ δέν ἔχει ὅμοιον (δηλ. τόν Πασᾶ) καί ὁποῦ ἐξουσιάζει ἐκεῖ, καί μέ τό νά ἐρώτησε διαφόρους κατοίκους Χριστιανούς καί Μουσουλμάνους ἠμπόρεσε νά ἀποδείξῃ ἀληθῶς, ὅτι ἦτον τά γινόμενα, διά τά ὁποῖα φαίνεται ὅτι δέν εἶχεν εἴδησιν ἐκεῖνος ὁποῦ ἔκαμε τήν ἀναφοράν. Αὐτό τό σύγγραμμα εἶναι μέ ἕνα νόστιμον ὕφος, ὅμως ἡ φυσική αἰσθητικότης τοῦ συγγραφέως τόν πλανᾷ ἀπό τήν ὀρθήν ὁδόν μερικαῖς φοραῖς. Αὐτός παραδίδεται πολύ εἰς τήν ζωηράν φαντασίαν του, ἡ ὁποία, χωρίς νά ἐννοῇ ἐκεῖνος, τόν 1v *κάμνει νά δίδεται εἰς τά πλάσματα εἰς μερικά μέρη. Ὅμως μή ὤντας μάρτυρας τῶν συμβάντων καί μήν ἠξεύρωντας τόν τόπον ὑπεχρεώθη νά τά διηγηθῇ παντοῦ εἰς τούς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι δικαίως παροξυνθέντες ἀπό τήν τρομακτικήν κατάστασιν τῶν πραγμάτων, εἰς τήν ὁποίαν ἐκεῖνοι εὑρίσκονται δέν ἠμποροῦσαν νά μήν κοιτάξουν ψυχρά αὐτά τά ἴδια συμβάντα, καί νά μή τά διηγηθοῦν χωρίς νά δανείσουν εἰς τά*

ὄργανα τῆς δυστυχίας ἐκείνων ἕνα χαρακτῆρα τρομακτικόν.

»Ὁ σκοπός μου εἶναι διά νά σηκώσω ταῖς ἀπάταις ταῖς διευθαρμέναις εἰς τήν ἀναφοράν περί τοῦ πολέμου τῆς Νικοπόλεως, καί ἐπειδή τά συμβάντα, περί τῶν ὁποίων πραγματεύεται ἡ ἀναφορά, πρέπει νά βαλθοῦν μίαν ἡμέραν εἰς τάς χρονικάς ἱστορίας εἰς τόν τόπον τους, ἀναγκαῖον εἶναι ἐκεῖνος, ὁποῦ ἤθελεν ἐπιφορτισθῇ νά τά συνάξῃ, νά εὕρῃ ὕλαις ἀσχημάτισταις. Πρέπει λοιπόν νά ζητήσωμεν διά νά εὐγάλωμεν εἰς φῶς τήν ἀλήθειαν. Αὐτή ἡ δουλειά διά λόγου μου εἶναι πολλά περισσότερον εὔκολη εἰς τό νά τήν τελειώσω, παρά εἰς ἄλλον, ἐπειδή καί δέν εἶναι δεδεμμένη κατ' οὐδένα τρόπον μέ τά συμβεβηκότα, μήτε μέ τούς ἀνδρώπους ὁποῦ ἔλαβον ἐκεῖ μέρος, καί ἐπειδή ἐγώ δέν ἔχω ἄλλο ἰντερέσσο, παρά τό τῆς ἀληθείας.

»Ὁ Ἀλῆ πασᾶς δέν εἶναι παντελῶς τέτοιος, καθώς τόν ζωγραφίζουν, καί ἄν τόν θεωρήσωμεν μέ ἀδιαφορίαν ἀπό τάς αἰτίας, ὁποῦ ἔχουν φέρῃ την καταστροφήν τῆς Πρεβέζης, θέλομεν ἰδῇ, ὅτι τό φέρσιμόν του εἰς αὐτήν τήν περίστασιν εἶναι σχεδόν δεδικαιωμένον ἀπό τά φερσίματα ὁποῦ ἔκαμαν πρός αὐτόν, καί ὁποῦ θέλουν ξετιμηθῇ μέ τήν δικαίαν του τιμήν μετά τήν ἀνάγνωσιν τοῦ ἑπομένου.

»Ὁ Ἀλῆ πασᾶς ἐστάθη πάντοτε φίλος τῶν Φραντζέζων. Πρό τῆς μεταβολῆς τῆς Φράντζας, ὁ πραγματευτής Λασάλλας, ἐχαί- |2r ρετο κοντά του τήν πλέον μεγάλην τιμήν καί τήν πλέον μεγάλην ἐμπιστοσύνην. Ὅταν ἦλθαν οἱ Φραντζέζοι εἰς τά Βενετζιάνικα νησία, ὁ Ἀλῆ πασᾶς ἐζήτησε τήν φιλίαν τους, ἕνας ὀφφικιάλος Φραντζέζος ἐδιωρίσθη ἀπό τήν κυβέρνησιν νά περιποιηθῇ τήν ἐδικήν του. Ὁ πασᾶς ἐδέχθη τόν πραγματευόμενον τήν φιλίαν μέ δρίαμβον εἰς τήν πρωτεύουσάν του πόλιν τά Ἰωάννινα, τόν ἐπεφόρτισε μέ τιμάς και δῶρα. Εὐθύς εἰς αὐτήν τήν στιγμήν, κάθε ἄνδρωπος ὑπερασπιζόμενος ἀπό τούς Φραντζέζους εἰς τάς ἐπαρχίας του ἐξηρέθη ἀπό τό χαράτζι καί ἐχαίρονταν τά πλέον μεγάλα προνόμια. Τά Φραντζέζικα στρατεύματα εἰς τά νησιά ἔλαβον χρείαν ἀπό ἄσπρα, ὁ Ἀλῆ πασᾶς τούς ἔδωσεν. Ἡ ἰσηβάδρα τοῦ ἀμιραλίου Μπρουές ἔφθασεν εἰς τούς Κορφούς, τῆς ἔλειπε παξιμάδι καί κρέας, ὁ Πασᾶς τούς ἔστειλε ἀλεῦρι καί βόδια. Πῶς ἐπληρώθη διά ὅλα αὐτά; ἀπό τήν ὑπόσχεσιν μιᾶς κορβέτας, ὁποῦ δέν ἦλθε ποτέ. Μ' ὅλον τοῦτο ὁ Πασιᾶς τῶν Ἰωαννίνων ἀκολουθοῦσεν εἰς τό νά δέχηται τόν ἀγιοντάντο γγενεράλ Ῥόζα, καί εἰς τό νά τοῦ χαρίζῃ πλουσιοπάροχα τάς τιμάς, αἱ ὁποῖαι δέν χαρίζονται, παρά εἰς τούς πασάδες μέ τρία τούϊα, ἤ εἰς τούς στελλομένους ἐκτάκτους ἀπό τήν Πόρταν, καί αὐτός ὁ ὀφφικιάλος εὐχαριστήθη τόσον πολύ ἀπό τόν τόπον καί ἀπό τά καλά δεξίματα, ὁποῦ ἐκεῖ ἐλάμβανεν, ὥστε ὁποῦ ὑπανδρεύθη ἐκεῖ.

»Ὁ Ἀλῆ πασᾶς μέ τό νά ἐμίσευσε διά τό Βιδίνι κατά τοῦ Πασβάν ὀγλοῦ, ἐδιώρισεν αὐστηρά τόν υἱόν του τόν Βελῆ πασᾶ νά περιποιηθῇ μέ ἐπιμέλειαν τήν φιλίαν τῶν Φραντζέζων. Τόν ἔγραψε πολλαῖς φοραῖς ὅταν ἔλειπε: «νά μή χαλάσῃς τό χατῆρι τῶν Φραντζέζων, νά μή τούς δώσῃς αἰτίαν δυσαρεσκείας, κάμε ὅλον ἐκεῖνο ὁποῦ ἠμπορεῖς διά εὐχαρίστησίν τους». Αὐτό τό ἐξετέλεσε πιστά ὁ Βελῆ πασᾶς.

»Ἐν τῷ μεταξύ ὁ Ἀλῆ πασᾶς, πρῶτος ἀρχηγός τῶν Ἀλβανιτῶν, ἔλαβεν ἕνα κέρδος ὑποκάτω εἰς τό τοιχόκαστρον τοῦ Βιδινίου. Αὐτή |2v ἡ ἔκβασις ἦτον, ὁποῦ ὁ Πασβᾶν ὀγλοῦ τόν ἐξεχώρισεν ἀπό τούς ἄλλους ἀρχηγούς Τούρκους καί τόν ἔκραξεν εἰς μίαν συνομιλίαν. Οἱ ἄλλοι πασάδες ξηλότυποι διά τήν δόξαν του καί διά τήν ἐμπιστοσύνην του τόν ἐγκάλεσαν εἰς τήν Πόρταν καί τόν ἐξωγράφισαν ὡσάν ἕνα ἀπό τά ταράφι τῶν Φραντζέζων, εἰς τήν στιγμήν ὁποῦ ἦτον πολύ κινδυνώδης διά ἕνα Τοῦρκον νά θεωρηθῇ ὡσάν φίλος ἐκείνου τοῦ ἔθνους ὁποῦ ἔρχονταν νά κυριεύσῃ τήν Αἴγυπτον. Ὁ Ἀλῆ πασᾶς γενόμενος ὕποπτος εἰς τό διβάνι ἐστοχάσθη, ὅτι δέν ἠμπορεῖ νά εὕρῃ σωτηρίαν παρά εἰς τά βουνά τῆς Ἀλβανίας, καί μέ πρόφασιν νά ἐναντιωθῇ εἰς τάς δυνάμεις τῶν Φραντζέζων κατά τό μέρος του ξητεῖ νά τραβηχθῇ ἐκεῖ. Ὁ Ρεήξ ἐφέντης φίλος του τό κυρώνει. Φθάνει εἰς τήν πρωτεύουσάν του πόλιν τά Ἰωάννινα, εὑρίσκει τήν μισήν ἀναποδογυρισμένην ἀπό τό κάψιμον ἑνός μαγαζιοῦ μέ μπαροῦτι καί τούς δύω τους υἱούς εἰς διχόνοιαν. Ξαναβάνει ὅλα εἰς τήν τάξιν τους καί ἡ πρώτη του φροντίς εἶναι νά γράψῃ τῶν Φραντζέζων εἰς Κορφούς νά τούς ἐρωτήσῃ ἄν ἠμπορῇ νά βάλῃ θεμέλιον ἐπάνω εἰς τήν φιλίαν τους, μ᾽ ὅλον ὁποῦ ἠκολούθησαν μερικά συμβεβηκότα (αἱ ὑποθέσεις τῆς Αἰγύπτου) ὅταν ἔλειπε, καί ἄν νομίζουν, ὅτι ἔχουν ἀρκεταῖς δύναμες νά διαφεντευθοῦν ἀπό τά κτυπήματα, ὁποῦ ἠμποροῦν νά τούς κάμουν οἱ Τουρκορῶσσοι. Δέν τοῦ ἀποκρίνονται τίποτες. Τότε ἐκ δευτέρου γράφει ὁ Πασᾶς καί ξητεῖ τήν πληρωμήν τῶν ξαηρέδων ὁποῦ τούς ἔδωσε.

Ὁ Ἀλῆ πασᾶς ἦτον ἐντερεσσαρισμένος εἰς ἕνα τρίτον εἰς τάς ὑποθέσεις τῆς πραγματείας διοικουμένας ἀπό ἕνα κἄποιον Τοζόνη ἰατρόν του καί ἀπό τόν κόνσουλον τῶν Φραντζέζων Δουμπρέ εἰς τήν Ἄρταν, ὁ ὁποῖος κόνσουλος ἦτον καί ντουανέρης του εἰς αὐτήν τήν πόλιν. Ὁ Τοζόνης εἶχε γράψει εἰς αὐτόν τόν Δουμπρέ ζητῶντάς του ἀπό μέρος τοῦ Πασᾶ λογαριασμόν, τόν ὁποῖον, λέγουν, ἀπέφευγε χωρίς κἀνένα λόγον. Ὁ Ἀλῆ πασᾶς ἔκαμε νά |3r φυλακώσουν εἰς τήν Ἄρταν τόν γραμματικόν τοῦ κονσόλου Φραντζέζου, ὄχι ὡσάν γραμματικόν τοῦ κονσόλου Φραντζέζου, μά ὡσάν ἄνδρωπον τῶν ὑποθέσεων τοῦ ντουανέρη του καί ἕνα σύντροφον, ὁποῦ ἀπέφευγεν εἰς τό νά δώσῃ λογαριασμόν τῆς πραγματείας του. Ἀρμάτω-

σεν ὁ Δουμπρές τότε εἰς τήν Πρέβεξαν ἕνα μικρό κουρσάρικο, τό ὁποῖον ἐκυρίευσε πολλά μπαστιμέντα ἀνήκοντα εἰς τόν Πασιᾶ καί εἰς διαφόρους πραγματευτάδες τῶν Ἰωαννίνων. Ὁ Ἀλῆ πασᾶς ἐπαραπονέθη, ἀλλ' ἐκεῖνος παντελῶς ἀπόκρισιν δέν τοῦ ἔδωκε.

»Ἐν τῷ μεταξύ ἐστοχάσθηκαν οἱ Φραντζέζοι εἰς τό νά δυναμώσουν τόν τόπον τῆς Πρέβεξας καί νά πηγαίνουν νά ἐφορμήσουν κατά τοῦ Ἀλη-πασᾶ εἰς τάς ἐπαρχίας του. Ὁ ἀγιουτάντος γγενεράλ Ῥόζα εἶχεν ἀνταπόκρισαις μέ τούς Σουλιώταις, ἐχθρούς φυσικούς τοῦ Πασᾶ, καί ἔπασχεν νά τούς ἐπαναστατήσῃ ἐναντίον του καί τούς ἐκεντοῦσαν κάθε ἡμέραν μέ τραγούδια ῥωμαΐϊκα γενόμενα διά νά ὑβρίσουν τήν σκληρότητα καί τά τούρκικα ἤθη.

Αὐτή εἶναι ἡ αἰτία, ὁποῦ εἰς αὐτάς τάς περιστάσεις ἔκαμε νά γράψῃ διά τοῦ Τοζόνη ἰατροῦ του εἰς τόν ἀγιουντάντο γγενεράλ Ῥόζα νά τόν ὑποχρεώσῃ νά ἔλθῃ εἰς τήν ἄκραν τῆς θαλάσσης διά νά ὁμιλήσουν κρυφίως μέ αὐτόν καί νά κάμουν νά παύσουν ὅλαι αἱ διχόνοιαι. Ὁ Φραντζέζος ὁ τήν ἀγάπην πραγματευόμενος τοιούτῳ τρόπῳ εἶχε καταπεισθῇ διά τήν φιλίαν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἀπό μίαν ἀκολουθίαν ἀκατάπαυστον τῶν καλῶν φερσιμάτων πρός τό μέρος του, ὥστε ὁποῦ μέ ὅλας τάς ἐχθρικάς πράξεις ὁποῦ ἔκαμε κατ' αὐτοῦ τοῦ πασᾶ, καί ἐξαιρέτως μέ ὅλην τήν προσταγήν ὁποῦ φρονιμώτα τῷ ἐδόθη νά μήν ἀφήσῃ παντελῶς τούς Κορφούς, μ' ὅλον τοῦτο ἐκεῖνος ὁ Ῥόζα δέν ἀμφίβαλεν εἰς τό νά ἔλθῃ εἰς τήν ἀντάμωσιν αὐτοῦ τοῦ πασᾶ. Ὅμως ἀντί νά εὕρῃ ἐκεῖ, καθώς προτήτερα, ἕνα ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος τόν ὡμιλοῦσεν τήν γλῶσσαν τῆς φιλίας καί τῆς καλοκαγαθίας, δέν ἴδεν ἐκεῖ περισσότερον, |3ᵛ παρά ἕνα πασᾶ Τοῦρκον, ὁ ὁποῖος τοῦ εἶπε μέ σκληρότητα αὐτούς τούς ἀξιοσημείωτους λόγους: «ἐσεῖς μέ λέγετε, ὅτι αὐτό ὁποῦ ἐνεργήθη ἐχθρικῶς ἐναντίον μου ἔγινε στανικῶς, πῶς εἶναι δυνατόν αὐτό ἀφ' οὗ ἐσεῖς μέ εἴπετε τόσαις φοραῖς, ὅτι ἐπαρασταίνετε κοντά μου τήν Δημοκρατίαν, καί ὅτι ἐσεῖς ἐξελέχθητε δι' αυτό ἀπό τόν γγενεράλ Μπονοπάρτε, τοῦ ὁποίου ἐγώ θαυμάζω τά μεγάλα ἔργα τῶν ὅπλων του καί τήν σοφίαν του, καί πῶς ἠρεσκόμην εἰς τό νά τόν τιμήσω εἰς τό πρόσωπόν σας. Πῶς λοιπόν δέν εἶσθε ἀρκετά δυνατοί διά νά ἐμποδίσητε ταῖς ἀδικίαις, ὁποῦ γίνονται πρός με, ἀφ' οὗ ἐσεῖς μέ ἐβεβαιώνετε ἀκόμι, ὅτι ἡ κυβέρνησίς σας σᾶς διορίζει εἰς αὐτήν τήν στιγμήν νά μέ κάμητε μάρτυρα τῆς τιμῆς της; ἐσεῖς μέ ἀπατᾶτε». Τόν ἐπέπληξεν ἔπειτα ὁποῦ ἐπαναστάτησε κατ' αὐτόν τούς Σουλιώταις (Ἕλληνες ἀνεξάρτητοι ἀπό τήν ἐξουσίαν τῶν Πασάδων). Τέλος πάντων ὁ Ἀλῆ πασᾶς δέν ἀπέδειξε ψευδές εἰς αὐτήν τήν περίστασιν τό γένος του τό μουσουλμανικό καί ἔκαμε μίαν πρᾶξιν φανερά ἐναντίαν εἰς τό δίκαι-

ον τῶν γενῶν και τοῦ πολέμου, ὅμως περί τοῦ ὁποίου ἤξευρε νά μετανοῇ, καθώς καί εἰς τόν καιρόν τῆς ἀναχωρήσεώς μας εἰς τήν Ἰταλίαν.

»Ὁ Ῥόζα ἐπιάσθη καί ἐφέρθη εἰς τά Ἰωάννινα. Τόν ἔβαλαν νά κατοικήσῃ εἰς τό σαράγι, ὁποῦ τόν ἐτρατάρισαν μέ προσοχήν διά προσταγῆς τοῦ πασᾶ. Αὐτός ἔγραφε τῶν Φραντζέζων, ὅτι ἔδιδεν ὀπίσω τόν Ῥόζα, ἐάν τοῦ ἔδιδαν τά μπαστιμέντα του, καί ἐάν τοῦ ἀδείαζαν τήν Πρέβεζαν, Βόντζαν καί Βουδρωντόν τούς τρεῖς τόπους τῆς ξηρᾶς. Εἶπε πρός τούτοις, ὅτι ἐάν ἤθελον νά τοῦ δώσουν τήν Ἁγίαν Μαῦραν, ὄχι μόνον ἤθελε κάμῃ προβλέψεις φαγητοῦ εἰς τούς Κορφούς, ἀλλ᾽ ἀκόμη ὑπέσχετο ῥητῶς νά μή δώσῃ κἀνένα στράτευμα εἰς τούς Τουρκο-ῥώσσους, καί νά κάμῃ εἰς τρόπον ὅτι μήτε οἱ γείτονές τους νά τούς δώσουν τίποτε.

»Τό νά ἔδιναν τήν Ἁγίαν Μαῦραν ἦτον ἕνα μέτρον, τό ὁποῖον ὡμοίαζεν ἐντελῶς μέ τό γενικόν ἄδειασμα ὅλων τῶν ὀλίγης |4r *διαφεντεύσεως νήσων, τό ὁποῖον ἔπρεπε νά τό κάμουν διά νά ἔλθουν ὡς εἰς τό κέντρον εἰς τούς Κορφούς ὅλοι οἱ Φραντζέζοι δίδωντάς την εἰς τον Ἀλῆ πασᾶ, ὁ ὁποῖος τῇ ἀληθείᾳ δέν εἶχε κοινωνήσει μέ τήν κυβέρνησιν τῶν Ῥώσων, ἔπρεπε νά παροργίσουν ἐναντίον του κατ᾽ ἀρχάς τούς ὑστερινοῦς, οἱ ὁποῖοι παραπονούμενοι εἰς τόν σύμμαχόν των τόν βασιλέα σουλτάνον, πολλά ἀδύνατον εἰς τό νά παιδεύσῃ τόν Ἀλῆπασᾶ, ἤθελεν ζητηθῇ εἰς τό νά κάμουν δικαιοσύνην οἱ ἴδιοι, καί ἴσως ἤθελαν ἁρματωθῇ ἐναντίον του. Εἰς ὅλας τάς περιστάσεις ἔπρεπε νά ῥίψουν τόν σπόρον τῆς δυσαρεσκείας καί ἀπιστίας ἀναμεταξύ εἰς τούς συμμάχους, ἐκεῖνο ὁποῦ ἤθελε προάξει καλώτατα ἀποτελέσματα, καί ἤθελε προξενήσει μίαν παρατροπήν δυνατήν εἰς τά κτυπήματα κατά τῶν Κορφῶν, ὁποῦ δέν εὑρίσκονταν τότε περισσότεροι ἀπό τρεῖς ἢ τέσσαρες χιλιάδες Ῥῶσσοι καί κἄποιοι στρατιῶται Τοῦρκοι. Εἶναι πιθανότατον, ὅτι τό ἀποβαῖνον αὐτῶν τῶν κτυπημάτων ἤθελε γίνῃ διάφορον μέ ἐκεῖνο, τοῦ ὁποίου ἡμεῖς εἴμεθα μάρτυρες.*

»Ἐγώ εἶμαι μακρυά ἐδώ ἀπό τό νά κατηγορήσω τούς ὀφφικιάλο-γγενεραλαίους, ἢ κἀνένα ἄλλον στρατιώτην Φραντζέζον οἱονδηποτοῦ ἀπό τά νησιά τοῦ Λεβάντε, μάλιστα ἐκείνους ὁποῦ ἔχουν δοκιμάσει ταῖς δυστυχίαις μιᾶς σκλαβιᾶς εἰς τήν Τουρκίαν, καί εἰς τούς ὁποίους, διά τό ἀφιέρωμα τῆς ζωῆς των, εἶναι δίκαιον νά τούς εἴμεθα εὐγνώμονες. Ἠξεύρομεν, ὅτι εἶχεν ὁ ἕνας καί ὁ ἄλλος τούς καλητέρους σκοπούς, ἀλλ᾽ ἐστάθηκαν πολλά συχνά παραλυτικοί· ἠξεύρομεν, ὅτι ἐστάθηκαν ἐνάντιοι εἰς τά μέτρα τους, ἀγκαλά καί δέν ἤξευραν ἀρκετά τόν τόπον καί τήν γλῶσσαν καί ἦτον ὑποχρεωμένοι νά πολιτεύωνται μέ γένη ὁποῦ δέν εἶχαν ποτέ παστρικήν καρδιάν.

»Ὁ Ἀλῆ πασᾶς βλέπωντας τούς Φραντζέζους ἀδυνάτους ἀπό τάς δια-

θέσεις τους, καί ἀκόμι ὀλίγον φροντίζοντας διά μίαν ξαναφιλίωσιν |4ᵛ *μέ αὐτόν, ἀπεφάσισεν, ὅτι μία νέα συμμαχία μέ αὐτούς δέν ἠμπορεῖ νά τόν στερεώσῃ κατά τῶν ἐχθρῶν του, ὁποῦ τόν ἐδίωκον ἀπό ὅλα τά μέρη καί ὁποῦ τόν εἶχαν ἐγκαλέσει πολλαῖς φοραῖς διά φίλον τῶν Φραντζέζων, καί ὁποῦ τό ἐντερέσσον του τέλος πάντων ἦτον νά ξαναφιλιωθῇ μέ τόν σουλτάνον, ἀπεφάσισε λοιπόν εἰς τό νά ἐκτελέσῃ τάς προσταγάς του.*

»Ἔφθασεν εἰς τήν Νικόπολιν μέ 5000: ἀνδρώπους (1:) ὅλοι οἱ Φραντζέζοι πέρνοντες εἰς τό πρῶτον κτύπημα τά ἄρματα εἰς τό χέρι, ἐφονεύθηκαν ἀπό τούς Ἀρβανίτας μέ προσταγήν τοῦ Μουχτάρ πασᾶ, τόν ὁποῖον ἠμποροῦμεν νά ἐπιπλήξωμεν (μέ περισσότερον λόγον, παρά τόν Ἀλῆ πασᾶ) ὅτι ἀγαπᾷ τό αἷμα. Ἐπειδή αὐτός, εὐθύς ὁποῦ ἴδεν, ὅτι οἱ ἐχθροί του δέν ἦτον πλέον εἰς κατάστασιν νά ἀντισταθοῦν, ἐπρόσταξεν, ὁποῦ νά τούς πάρουν σκλάβους καί νά τούς φέρουν ἔμπροσθέν του, χωρίς νά τούς κάμουν κἀνένα κακόν. Αἱ κεφαλαί τῶν ἀποδαμμένων ἐγδάρθηκαν καί ἐστάλθηκαν εἰς τήν Κωνσταντινούπολιν, αὐτό τό κάμωμα εἶναι ἀληθινόν, ὅμως δέν δείχνει τήν σκληρότητα τοῦ Πασᾶ. Δέν ἔκαμεν εἰς αὐτό, παρά ἐκεῖνο ὁποῦ ὅλοι οἱ ἐξουσιασταί Τοῦρκοι ἔχουν διορίσει εἰς παρόμοιαις περίστασαις. Αὐτό εἶναι μία συνήθεια τούρκικη καί τό περισσότερον μία τάξις νομική ζητουμένη ἀπό τόν ἴδιον σουλτάνον, ὁ ὁποῖος θέλει νά βεβαιωθῇ μέ τά μάτιά του διά τήν οὐτιδανότητα τῶν ἐχθρῶν του. Ἐάν οἱ πιασμένοι σκλάβοι Φραντζέζοι ἐδοκίμασαν εἰς τόν δρόμον κακαῖς ὑποδοχαῖς ἀπό τούς μπουλουμπασάδες ὑποχρεωμένους νά τούς φέρουν, αὐτό δέν ἦτον διά προσταγῆς τοῦ πασᾶ. Ἰδοῦ ἡ πεῖρα. Ἐπειδή εἰς τό γύρισμά του εἰς τά Ἰωάννινα ἐπέπληξεν τόν κυβερνήτην αὐτῆς τῆς πόλεως διά τάς σκληρότητας ὁποῦ ἐμεταχειρίσθη κατά τῶν Φραντζέζων ἔκαμε |5ʳ *νά εὔγουν ἀπό τήν φυλακήν, ἐπρόσταξε νά τούς εὐγάλουν τόν ἄλυσον, τούς ἔδωσε φορέματα, μίαν κατοικίαν εἰς τήν πόλιν καί ταήμη πολύ καλήτερο ἀπό τό τῶν ἐδικῶν του στρατιωτῶν· ἐλευθερίαν νά σεργιανίζουν πανταχοῦ ταῖς ἡμέραις ὁποῦ δέν ἐδούλευαν. Ἠμποροῦμεν λοιπόν νά εὕρωμεν κἀνένα κακόν εἰς τό φέρσιμον τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πρός τούς Φραντζέζους, δηλαδή πῶς ἠμποροῦμεν νά διακαιώσωμεν τά ἐπίδετα τοῦ θηριώδους, τοῦ σκληροῦ, καί τοῦ βαρβάρου, τά ὁποῖα τοῦ εἶναι ἐπισεσωρευμένα πλουσιοπάροχα εἰς τό σύγγραμμα περί τοῦ πολέμου τῆς Νικοπόλεως; δέν βλέπομεν κοντά τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τούς σκλάβους Φραντζέζους πολύ καλήτερα τραταρισμένους παρά ὁποῦ εἶναι ἐκεῖνοι οἱ σκλάβοι εἰς τήν βασιλεύουσαν τοῦ Τούρκικου βασιλείου, ὅπου πρέπει ἐκεῖ νά ἔχουν περισσότερον πολισμόν καί οἱ ὁποῖοι εἶναι ἔμπροσθεν εἰς τά μάτια ὅλων τῶν ἐλτζίδων τῶν Εὐρωπαϊκῶν βασιλείων;*

»Ἀνωφελές εἶναι νά εἰπῶ περισσότερα· ὁ ἀδιάφορος ἀναγνώστης θέλει εὐγάλῃ τά συμπεράσματα, ὁποῦ προκύπτουν φυσικά ἀπ' ἐκεῖνο ὁποῦ ἀνεφέρθη. Ἐγώ θέλω τελειώσει ἀποδείχνωντας, καί αὐτό θέλει μοί εἶναι εὔκολον διά νά ἀποδείξω, ὅτι ὁ ποιητής τῆς ἀναφορᾶς εἶναι κακά εἰδοποιημένος, ὅταν κατηγορεῖ διά προδότας τούς δυστυχεῖς Πρεβεζάνους. Ἰδού τό συμβεβηκός: ὁ Ἀλῆ πασᾶς ὀλίγον καιρόν πρό τοῦ πολέμου τῆς Νικοπόλεως τούς ἔγραψε καί τούς ἐφοβερισε μέ μίαν τρομακτικήν ἐκδίκησιν, ἄν δέν ἐπαναστατήσουν κατά τῶν Φραντζέζων· τό ἕνα μέρος τῶν κατοίκων ἐπῆρε φόβον καί ἔφυγεν εἰς τήν Ἁγίαν Μαῦραν. Τό ἄλλο μέρος ἐπρόσμενε τήν ἔκβασιν. Τά μέλη τῆς μουνιτζιπαλιτᾶς (δηλ. τῆς πολιτικῆς διοικήσεως) μ' ὅλον τοῦτο ἐπαράστησαν, ὅτι ὁ Πασᾶς ἠμποροῦσεν νά ἑτοιμάσῃ ἕνα μεγάλον ἀριθμόν |5ᵛ στρατευμάτων, καί ὅτι ἔπρεπε νά φοβηθοῦν νά μήν τούς κυριεύσῃ, ἐάν δέν ἔπερναν οἱ Φραντζέζοι ἄλλα μέτρα. Οἱ Φραντζέζοι τούς ἐγκαρδίωσαν. Οἱ κάτοικοι, ὁποῦ εἶχαν μείνει, ἀκολουθοῦσαν νά δουλεύσουν εἰς δύω χαντάκια ἀρχινημένα, μά χωρίς πολήν ὀγλιγωράδα. Τέλος πάντων ἡ ἀποφασιστική στιγμή ἔφθασεν· ἄλλοι Πρεβεζάνοι φεύγοντες ἀπό τά σπήτιά τους καί τρέχοντες εἰς τήν ἀκροθαλασσιά διά νά εὕρουν ἐκεῖ βάρκαις καί νά ἀποφύγουν τόν θάνατον ἐρίχνονταν μέ μεγάλην ὀγλιγωράδα ἀνακατωμένα, γυναῖκες, παιδιά, γέροντες εἰς ταῖς ἴδιαις βάρκαις, αἱ ὁποῖαι μέ τό νά ἦτον καταπολλά γεμάταις, ἐπνίγονταν. Ἕνα μεγάλο μέρος αὐτῶν τῶν δυστυχισμένων ἐχάθη εἰς τά κύματα, ἐκεῖνοι ὁποῦ εἶχαν τά ἄρματα εἰς τό χέρι, ἠξεύροντες, ὅτι ὁ νικητής Τοῦρκος δέν ἤθελε συγχωρήσει παντελῶς τούς νικημένους Ἕλληνας, ἐρρίχθηκαν εἰς τό στράτευμα τό ἀλβανίτικο, καί ἐκεῖ ἐλιανίσθηκαν. Αἱ γυναῖκες, τά κορίτζια καί τά παιδιά τά ὁποῖα εὑρέθηκαν εἰς τήν Πρέβεζα, ἔγιναν λάφυρα τῶν ὀφφικιάλων τῆς τούρκικης ἁρμάτας, οἱ ὁποῖοι τούς ἐμοιράσθηκαν καί τούς ἐπῆραν σκλάβους εἰς τόν πάτον τῆς Ἀλβανίας. Οἱ κλέπται ὁποῦ ἦτον ἐμβασμένοι εἰς κἄποια σπήτια τῆς Πρεβέζης, εἰς τόν καιρόν τοῦ πολέμου, ἔρριψαν ντουφέκια ἀπό τά παράθυρα ἐπάνω εἰς ἕνα μικρό σῶμα Φραντζέζικο, ὁποῦ ἀναχωροῦσεν, ἀλλ' αὐτό δέν τό ἔκαμαν οἱ Πρεβεζάνοι, μήτε οἱ ἱερεῖς των, οἱ ὁποῖοι (ἀγκαλά καί λέγει ἡ προειρημένη ἀναφορά) εἶναι ἀληθινοί ὑπουργοί ἑνός θεοῦ τῆς ἀγάπης, καί ἤξευραν νά παρρησιάζονται εἰς τόν θάνατον μέ ὅλην τήν ὑπόκλισιν εἰς τό θεῖον θέλημα, ὁποῦ περιγράφει τό εὐαγγέλιον εἰς παρομοίας περιστάσεις. Ἄδικα λοιπόν κατηγοροῦν τούς Πρεβεζάνους διά προδότας.

|6ʳ »Εἶναι ἀκόμι ἀπό αὐτούς τούς δυστυχισμένους κατοίκους, οἱ ὁποῖοι ἀπέφυγαν τόν θάνατον καί οἱ ὁποῖοι χωρίς καλόν, χωρίς ἄσυλα

σύρουν, ἀπό σκόπελον εἰς σκόπελον, ἀπό νησιά εἰς νησιά, τήν τρομακτικήν τους ὕπαρξιν, οἱ ὁποῖοι, αἰσθητοί τῆς τιμῆς, θέλουν χύσει πικρά δάκρυα, ὅταν ἰδοῦν ἕνα σύγγραμμα ὁποῦ τούς σκεπάζει τήν ἀτιμίαν ἔμπροσθεν εἰς τά μάτια ὅλων τῶν ἐθνῶν. Διατί λοιπόν νά ἐπιφορτίσωμεν τά κακά ὁποῦ ὑπέφεραν αὐταῖς αἱ δύστυχαις φαμιλίαις, αἱ ὁποῖαι καταδικασμέναι διά πάντοτε εἰς τήν πλέον σκληράν σκλαβιάν, βαστοῦν εἰς τά ὄρη τῆς Ἀλβανίας τόν τούρκικον ζυγόν τῶν ὑψηλοφρόνων καί βαρβάρων αὐθεντάδων; ἄς ἀφήσωμεν ἐν εἰρήνῃ τήν στάκτην τῶν τεθυσιασμένων γερόντων ἐπάνω εἰς τάς ὄχθας τῆς Σαλαγόρας· ἡμεῖς ἤλθομεν κοντά τους νά τούς ὑποσχεθῶμεν τήν εὐτυχίαν, καί ἐκεῖνοι μᾶς ὑπεδέχθησαν με εὐγνωμοσύνην· ἕνας ἐχθρός δυνατός ὁποῦ μᾶς ἐφοβέριζεν, ἔγινεν ὁμοίως ἐδικός τους. Ἐκεῖνοι ἐτρόμαξαν διά τοῦτο, ἡμεῖς τούς ὑπεσχέθημεν ἀσφάλειαν τῶν υποκειμένων τους καί τῶν ὑπαρχόντων τους. Ἐκεῖνοι ἐνεμπιστεύθηκαν εἰς τάς διαθέσεις μας. Ἡ ἔκβασις ἐδικαίωσε τούς πρώτους των φόβους. Ὁ Ἀλῆ πασᾶς, ἐπειδή ἦτον οἱ Πρεβεζάνοι Ἕλληνες, ἐξετέλεσεν ἐναντίον τους μίαν ἐκδίκησιν τρομακτικήν. Ἐθυσιάσθηκαν. Ἄς σεβασθῶμεν τήν μνήμην τους. Ἄμποτε νά μήν ἤθελαν τιμωρηθῆ δύω φοραῖς διά μίαν ἀπάτην ὁποῦ δέν ἔκαμαν εἰς τό Λαόν.

16ᵛ *Φίλε Ψαλίδα, ἐπειδή σέ ἠξεύρομεν, ὅτι εἶσαι πιστός τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, σέ παρακαλοῦμε ὁποῦ νά τοῦ δώσῃς τοῦτο τό γράμμα, καί νά τοῦ ἀναφέρῃς ὅτι διά μέσον τούτου τόν ἐδιαφεντεύσαμεν εἰς τόν πρῶτον κόνσουλα, καί τόν αὐτόν Ἀλῆ πασᾶ εὐχαριστοῦμεν τήν καλοκαγαδίαν ὁποῦ ἔδειξεν εἰς ἡμᾶς, ὄντες αὐτοῦ.*

Ἰουλιανός Μπεσιέρ καί οἱ λοιποί
ἐν ἔτει ἐννάτῳ
Ἰουλίου: 20:
ἀπό Παρίσιον

[92]

1 φ., 31x22 ◆ (136) [Περλεπές], 23 Ἰουλίου 1801

Γράμμα τοῦ Σεφουλάχ ἐφένδη, «κριτῆ τῆς Πέρλεπης» (=καδῆ τοῦ Περλεπέ), πρός τόν φίλο του Καλέφη (ἤ Κάλεφη), Ἑβραῖο τραπεζίτη στά Γιάννενα. Τόν πληροφορεῖ ὅτι τό ἀμπέλι τοῦ τερβίς Γιουσούφη δέν ἦταν «μαχλούλικο», γιατί ὁ μακαρίτης εἶχε χρέος καί πουλήθηκε «ἀπό μέρος τοῦ κατῆ». Ἐνδιαφέρεται γιά τό ζήτημα αὐτό

καί ὁ ἰσχυρός μπέης τοῦ Περλεπέ Γιαχιάμπεης καί ὁ «κριτής» παρακαλεῖ τόν φίλο του νά ἐνημερώσει σχετικά τόν Ἀλή πασά. Τό αἴτημα τοῦ «κριτῆ τῆς Περλεπές» πρός τόν φίλο του Κάλεφη, προϋποθέτει στενές φιλικές σχέσεις τοῦ Ἑβραίου τραπεζίτη τῶν Ἰωαννίνων μέ τόν Ἀλή πασά, κάτι πού δέν ἀντίκειται βέβαια στό πνεῦμα τοῦ πελατιακοῦ συστήματος τῆς ἐποχῆς. Δέν ἐπισημαίνεται συχνή παρουσία του στό Ἀρχεῖο, οὔτε οἰκονομικές συναλλαγές του μέ τόν Ἀλή πασά, ἀλλά ἀντίθετα τόν συναντᾶμε συχνότερα στή βιβλιογραφία (βλ. π.χ. Γκρ. Ἄρς, *Ἀλβανία-Ἤπειρος*, σελ. 382, ὅπου ἀναφέρεται καί ὡς "σαράφης" τοῦ πασᾶ τῆς Σκόδρας, στά Γιάννενα). Φαίνεται ὅτι ὁ Κάλεφης ἦταν ἕνας ἀρκετά ἐξωστρεφής εὔπορος Ἑβραῖος τῆς πόλης τῶν Ἰωαννίνων. Ἐξαιρετικό ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ μνεία τοῦ περιηγητῆ Bartholdy πού παρουσιάζει τόν Κάλεφη νά συμμετέχει σέ γιαννιώτικη εὐωχία (τό 1803) μέ τήν παρέα τοῦ Μουχτάρ πασᾶ πού τήν ἀποτελοῦσαν ὁ Ἄρτης Ἰγνάτιος, ὁ Ἀλέξης Νοῦτσος καί δύο-τρεῖς ἄλλοι (βλ. J. Bartholdy, *Ταξιδιωτικές ἐντυπώσεις*, σελ. 187). Στό σημεῖο αὐτό, καί ὑπερβαίνοντας τά δικά μας ὅρια τοῦ λιτοῦ σχολιασμοῦ τῶν ἐγγράφων, ἀξίζει νά παρατηρήσουμε ὅτι ἡ "συναναστροφή" πού περιγράφει ὁ Bartholdy, θυμίζει κάτι ἀπό αὐτό πού θά λέγαμε "κύκλο τῆς κυρα-Φροσύνης", στό πλαίσιο μιᾶς ἀρχοντικῆς κοινωνικῆς ζωῆς τῶν Ἰωαννίνων, κάτι πού ἀνοίγει ἕνα σπουδαῖο κεφάλαιο γιά τή μελέτη τῆς ἱστορίας τῆς πόλης καί τῆς ἐποχῆς. Ἀξίζει νά ἐπισημανθεῖ ἀκόμη ἡ οἰκειότητα τῆς ἐπικοινωνίας τοῦ Σεφουλάχ ἐφέντη μέ τόν Κάλεφη, ἀκόμη καί ἄν ὑποθέσουμε ὅτι ὁ «κριτής τῆς Περλεπές» ἦταν γιαννιώτης, ὅπως εἶναι πολύ πιθανό, καί τούς συνέδεε μακροχρόνια φιλία. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

Σχετ.: [93], [Περλεπές], 18 Αὐγούστου 1801

»Εἰς ἐλώγο σου, ἀγαπημένε μου Καλέφι, σέ φιλῶ τά μάτια, ἀπόμεινε τά χίλι μου στά μάτια σου μέ τα γραφούμενα χαρτιά μου εἰς τ' ἐσένα καί δέν ἔχεις νοῦ εἰς τή φιλοσίνει μας καί δέν μᾶς ἔχεις γειρίσει καμιά γραφί καί εὐχαριστημένος εἶμε πό βρίσκομαι στείν καλοσείνει μας καί δέν μᾶς γράφις. Σοῦ φανερόνο ἕνας τερβίς ἀπό τά Μπιτώλια παρακάλεσε τό βεξίρι σέ ἀστράτω καί πῆρε ἕναν τεσκιρέ διά ἕνα ἀμπέλι πού τό 'χει ἀγοράσει Σαλήχη Φάντης, κεχαγειάς τοῦ Γειαχειάπεει, καί ὁ Γειαχιγειάπεεις μοῦ φανέροσε, καί κατά πού μοῦ μολογάει σοῦ φανερόνο, πός αὐτό τό ἀμπέλι εἶταν πρότα τοῦ τερβίς Γειουσούφι καί σάν ἀπέθανε ὁ τερβίς Γιουσούφης εἶχε μπόρτζι καί χρόσταγειε τοῦ κόξμου πολί βιώ, διά χρέει πουλίθεικε ἀπό μέρος τοῦ κατῆ μέ δέλιμα τους βεριδές τοῦ τερβίς Γειουσούφι καί ἔλαχε καί τό πῆρε ὁ κεχαγειάς τοῦ Γειαχγιάπεει μέ τό δέλημα τοῦ Γειαχγειάπεει καί ἔχει καί χοτξέτι ἀπό τόν κατεί. Καί σάν ἐπῖρε τό χοτξέτι καί τόκαμε δικό του ὁ κεχαγειάς τοῦ πέει [μπέη] τό 'καμε μαμίου καί ἔφτιασε τούς τίχους ὁλοτρόγιρα τοῦ ἀμπέλι καί ἦταν χαλαξμένο καί ἐξώδιασε βιό πολί. Μέ παρακάλεσε ὁ πέεις καί σοῦ γράφο, ὅπος κάμεις κάμε, ἀνείσος πού νά τρέξη ἀπό τό τερβίσει κανά ἀστράτο,

καθός ἔτρεξε, νά πασκύσεις νά κάμεις βουκούφι τό βεζίρι πός ὁ ντερβίσεις εἶνε σέ ἀστράτο καί τό ἀμπέλι μαχλούλικο δέν εἶταν. Εἶχε βαριδίδες καί ποξιλίδες καί ἀπόμεινε στά χέρια τοῦν βαριδίδων καί πορτζιλίδων καί τό πούλησαν καί τ' ἀγόρασε καί ἔχει ξοδιάσει τρῖς τέσερες σακοῦλες ἄσπρα καί ἔχει τρῖς τέσερους χρόνους ὁ κεχαγειάς πό τοῦ κάνει χισμέτι τοῦ μπέει καί αὐτό τ' ἀμπέλι ἔχει ποχτήσει στήν πόρτα του καί εἰς αὐτό νά γιένεις μουκαγειτής νά μήν τοῦ γιενεῖ ἀστράτα καί ἀκριτά. Ἔτζι παρακαλῆ καί ὁ πέεις καί νάχομε τήν ἀπόκρισεί σου μέ τρόπον καλόν. Ταῦτα καί ὄχει ἄλο.

Ἔτους: 1801 Ἀλωνάρης – 23

σεφουλάχ εφεντης
κριτης της περλεπης
(τ.σ.τ.)

[πλαγίως:]

Καί σόχο γράψει διά τεί δουλιά τοῦ μερχούμ Εἰμέραγα ἀπό Ἀργιρόκαστρο ἄν εἶνε ὁ Χοντάπεεις αὐτοῦ νά [....] νά τραβήσουν χέρι ἀπό τά πεδιά ὅσο νάρθο ἀτός μου [.....] ἀπόκρισι.

[93]

1 φ., 31x23 ◆ (1445) [Περλεπές], 18 Αὐγούστου 1801

Ἀρτζουχάλι τοῦ Σέλφου, χωρίς ἄλλη ἔνδειξη ἀξιώματος, πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀφορᾶ τό ἀμπέλι τοῦ θανόντος δερβίς Γιουσούφη πού πουλήθηκε «μέ τή μεριά [=μέ τή σύμφωνη γνώμη] τοῦ κατῆ τοῦ Μοναστηριοῦ» καί τό ἀγόρασε ὁ κεχαγιάς τοῦ Γιαχιάμπεη. Μέ βάση τό παρακάτω σχετικό ἔγγραφο ὑποθέτουμε ὅτι καί τό παρόν ἔγγραφο ἔχει συνταχθεῖ στόν Περλεπέ. Ὁ Σέλφος εἶναι προφανῶς ὁ γιός τοῦ Μέτζε Μπόνο καί εἶναι ἀξιοπρόσεκτη ἡ οἰκειότητα μέ τήν ὁποία ἀπευθύνεται στόν Ἀλή πασά: «εἶσαι χάνης (=ἡγεμόνας) τῆς Ρούμελης καί πρέπει νἄχεις ντερβίσηδες, βεζιρξαντέδες στήν πόρτα σου». Τοῦ ζητᾶ νά φροντίσει τήν ὑπόθεση τοῦ Γιαχιάμπεη «πού τόν ἔχει σάν παιδί του». Πάντως, ὁ Σέλφος ἔμεινε πιστός στόν Ἀλή ὥς τό τέλος τῆς ζωῆς του καί δολοφονήθηκε μαζί μέ τόν κύριο του στό Νησί τῆς λίμνης τῶν Ἰωαννίνων. Τόν Γιαχιάμπεη, ὀπαδό τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἀπό τόν Περλεπέ, τόν συναντᾶμε ἀρκετές φορές στό Ἀρχεῖο (βλ. Εὑρετήριο). Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

Σχετ.: [92], [Περλεπές], 23 Ἰουλίου 1801

Ἐνδωξώτατε, πωλιχρονειμένε τοβλετλῖ βεζίρι ἐφέντι μου, τιμητικῶς προσκυνῶ, τήν τιμίαν ποδιά σου φιλῶ. Ὁ Τερβί[ς] Γιουσούφις ἀπό τήν

Πιτώλια ἀπέθανε καί διά τό χρέος του πούλησαν τ' ἀνμπέλι μέ τί μεριά τοῦ κατῖ τοῦ Μοναστηριοῦ καί τό ἀγόρασε ὁ κεχαγειάς τοῦ Γειαχιᾶ πέει καί πλέροσε τ' ἄσπρα τοῦ βαριδίδουν καί περτζιλίδουν [=τῶν βαριδήδων καί μπορτζιλήδων] στό μεχκεμέ καί ἔχι χοτζέτι· καί ἔφιασε τεῖχον ὁλοτρόειρα τοῦ ἀμπελιοῦ καί ξώδιασε πολί βιόν καί εἰ ξωδιά τοῦ γείνεικε μέ τήν μεριά τῖς κρίσεις.

Νά γειενεῖς βουκούφης στό γάτρι τοῦ τερβίσει [τρεῖς φθαρμένες λέξεις] *τό πογ[ι]ουρτί τῆς ἀφεντία σου καί τό ἔμρι τῆς ἐνδωξώτη σου ἔτρεξε [ἔστρεξε;] πός νά δόσουν τ' ἀνμπέλι τοῦ τερβίσι· ὁ τερβίσις βαριδίς τοῦ τερβίς Εἰσούφι δέν εἶνε καί στό 'καμε εἰφαντέ χειλάφι· τό Γιαχάπεϊ τό 'χεις πεδί καί ἔχι μουσαχατέ ἀπό τήν ἐνδοξώτι σου πάσα ματέν καί πάσα δουλιά του· εἶσε χάνεις τῆς Ρούμεειλις καί πρέπι νάχις τερβίσιδες, βεξιρξαντέδες στείν πόρτα σου καί νά τοῦ κάμεις μουσαχατέ κατά τό προσκύνειμά του πού σοῦ κάνει μέ τά ταχριράτια του.*

Καί εἰ χρόνει σου πωλή

ἔτους 1801 'Αβγούστου –18

δόλο σου
[...]
σέλφος
(τ.σ.τ.)

[94]

1 φ., 31x22 ◆ (1187) [Νάουσα], 20 Αὐγούστου 1801

Κοινό ἀρτζουχάλι τοῦ 'Οσμάνη, Τούρκου ἀξιωματούχου (χωρίς ἄλλη ἔνδειξη στήν ὑπογραφή), καί τοῦ Ζαφείρη, προεστοῦ τῆς Νάουσας, πρός τόν Ἀλή πασά. Καταγγέλλουν τούς προεστούς τῆς ἀντίπαλης παράταξης ὅτι ἐσχεδίασαν τή δολοφονία τοῦ Ζαφείρη. Ὡς πρωταίτιους θεωροῦν τόν Χατζη-Ἀγγελάκη καί τόν Ἀγγελάκη Ντελή Πάλα. Ὁ 'Οσμάνης πού ὑπογράφει, δέν πρέπει νά εἶναι ὁ 'Οσμάν ἐφέντης, κριτής (:«καδής») τῆς Νάουσας, πού ἀναφέρεται στό ἔγγραφο. Ἴσως εἶναι ὁ βοεβόδας ἤ ὁ ζαμπίτης τῆς πόλης, γιατί ἀπό τό περιεχόμενο τοῦ ἐγγράφου φαίνεται ὅτι μέ τήν εὐθύνη τοῦ προεστοῦ τῆς κοινότητας Ζαφείρη/Ζαφειράκη καί τοῦ πρώτου ὑπογράφοντος τό ἀρτζουχάλι 'Οσμάνη, ἔχει γίνει ἡ φυλάκιση τῶν δύο κατηγορουμένων γιά τή «συμβουλή» (=προετοιμασία, ὀργάνωση) τῆς δολοφονίας τοῦ Ζαφειράκη, ἡ ὁποία ἀποκαλύφθηκε ἐνώπιον τοῦ κριτῆ 'Οσμάν ἐφέντη. Ἀναφέρουν ἀναλυτικά τίς λεπτομέρειες καί τά πρόσωπα τῆς κατ' αὐτούς ἑτοιμαζόμενης δολοφονίας καί ζητοῦν ἀπό τόν Ἀλή πασά νά μεταφέρει τούς κρατούμενους τους στά Γιάννενα γιά νά τούς συνετίσει. Τοῦ ὑποδεικνύουν ὅτι μπορεῖ νά τούς ἀποσπάσει σημαντικά

ποσά: ἀπό τόν Χατζη-Ἀγγελάκη δεκαπέντε ἕως εἴκοσι πουγγιά ἐνῶ ἀπό τόν Ἀγγελάκη Ντελή Πάλα τέσσερα ἕως πέντε πουγγιά. ■

»Πρός τον υψηλώτατον [φθορά] τήν ἐδαφιαίαν σκλαβικήν προσκήνησιν ἀπονέμομεν καταφιλοῦντες τά ἴχνη τῶν ἐκλάμπρων του ποδῶν.

»Μέ τό ταπεινόν μας σκλαβικόν ἀρτιχάλι ἐρχόμεθα ταπεινῶς νά σουρντίσωμεν τά σκλαβικά μας πρόσωπα ὑπό τά ἴχνη τῶν ἐκλάμπρων του ποδῶν, καί να κάμωμεν ἠφαντέν εἰς τό ὕψος του, ὅτι προχθές ἐστάλθη ἀπό μέρος τοῦ σκλάβου του Ζαφείρη εἰς προσκήνησιν τοῦ ὑψηλοτάτου αὐθεντός μας κἄπχιος σκλάβος του Κώνστας Πάλας ὀνομαζόμενος, εἰς τόν ὁποῖον εἶχε δώσει καί μίαν του παραμικράν δούλευσιν διά νά προσφέρῃ εἰς τό ὕψος του, κάμνοντάς τον καί τεμπήχην διά νά κάμῃ ἀμέσως ἠφαντέν εἰς τόν ὑψηλότατόν μας αὐθέντην μερικά ἀνακατεύματα ὁποῦ ἔμελλον νά ἀκολουθήσωσιν αὐτοῦ ἀπό μερικούς κακοθελήτας μας· καί μετά τρεῖς ἡμέραις (ἀφ' οὗ ἐκίνησεν ἀπό αὐτοῦ ὁ ἄνωθεν εἰρημένος σκλάβος του Κώνστας) ἐπχιάσθη ἀπό μέρος τοῦ κριτοῦ μας καί χαήρ ντοβαντζή του Ὀσμάν ἐφέντη, ἕνας ἀπό ἐκείνους ὁποῦ ἔκαμναν τήν συμβουλήν, καί ἐμβάνοντάς τον εἰς ὀλίγον σεκλέτι, ἐμαρτύρησε τούς πρώτους τῆς συμβουλῆς των, καί πέρνοντας ἕνα τέτοιον χαμπέρι οἱ ἐπῖλοιποι σκλάβοι καί χαήρ ντοβατζήδες τοῦ αὐθεντός μας, ἐσυνάχθηκαν εἰς τό μπεγλῆκι καί ἔσκουξαν ἀπό αὐτούς, καί τούς ἐφυλακώσαμεν εἰς τοῦ μποσταντζή τό κουνάκι: καί ἄς ἰξεύρῃ ὁ ὑψηλότατός μας αὐθέντης, ὅτι ἡ συμβουλή τους ἦτον αὐτή: ἐμελετοῦσαν, ὑψηλότατέ μας αὐθέντη, τώρα ὁποῦ ἐκίνησεν ὁ σκλάβος σας Μπεκιάρης νά φέρωσιν ἕνα κἄπχιον Χούσκαν Κρεβενίτην κρυφά γιά νά βαρέσῃ τόν σκλάβον σας Ζαφείρην· αὐτός ἦτον κοντά εἰς τόν Μπαγιαζήταγα ὅταν ἦτον εἰς τήν Καραντζόβαν, καί μαξούς ἀπέμεινε διά αὐτό τό χοσμέτι εἰς τόν Μουσταφάν Χάϊταν· καί ἄν δέν ἠμποροῦσαν νά τό τελειώσουν αὐτό, εἶχαν κοβένταν μέ τόν Μουσταφάν Χάϊταν, ἀφ' οὗ συκωθῇ καί ὁ Βελή Γκέγκας, νά στείλλῃ τούς κλέπτας εἰς τόν τόπον μας, καί νά τούς πάρωσιν μία βραδιάν μέσα καί νά ἔλθῃ καί ὁ Μουσταφά Χάϊτας νά κάμωσι τά κακά τους θελήματα. Τόσον τούς ἔφτανεν ἡ γνώμη, τόσον στοχάζουνταν.

Τώρα, ἄν ἦναι μέ τό ἔμπρι σας, ἄς σταλθῇ ἕνας τάταρης τῆς ὑψηλό |[2] *τητός σας, ἕνας τάταρης μέ ἕνα ὑψηλόν σας προσκυνητόν μας μπογιορτί διά νά ζητηθοῦν αὐτοί οἱ δύω οἱ πρώτοι, ὁποῦ εἶναι φυλακωμένοι· ὁ ἕνας ὀνομάζεται Χ″: Ἀγγελάκης, ἀπό τόν ὁποῖον εὐγένει ἕως δεκαπέντε καί ἤκοσι πουγκειῶν δούλευσις διά τόν ἀφέντην μας· καί ὁ ἄλλος Ἀγγελάκης Ντελή Πάλας, ἀπό τόν ὁποῖον εὐγαίνουσι τέσσερα πέντε πουγκεῖα*

μόνον. Καί ὁ ὑψηλότατός μας αὐθέντης τό ἰξεύρει καλώτατα, ὅτι ὁ σκλάβος του καί χαήρ ντοβατζής του Ζαφείρης, καί μέ τό κεφάλι του καί μέ τό ὀσπήτιόν του ὅλον κορμπάνι γίνεται διά τό χοσμέτι τοῦ αὐθεντός του, καί δέν τό κάμνει καμποῦλι να παιδεύεται καί νά σκοτώνηται μέ τούς Νιαουστχιανούς καί νά γεμίζωσι τά κεμέργια τους οἱ μποσταντζῆδες φλορί, καί νά φεύγωσιν· ἐκεῖ ὁποῦ νά τά πέρνωσιν αὐτοί καί νά μήν ἠμπορῶμεν οὔτε ἕνα τζερέκι κἄν ἀπό αὐτά ὁποῦ πέρνουσιν αὐτοί νά κοπαρντίσωμεν ἀπό τάς χεῖρας των διά χοσμέτι τοῦ ὑψηλοτάτου μας αὐθεντός, κάλλιον νά πέρνει ὁ ἀφέντης μας ὁ ὑψηλότατος, εἰς τόν ὁποῖον ἔχομεν καί ἀπαραίτητον χρέος νά δουλεύωμεν πιστῶς καί σκλαβικῶς· μάλιστα ἄν σταλθῶσιν εἰς τό ὕψος σας αὐτοί διά νά εὕρωσι τό νιξάμι τους, πέρνουσιν, ἄν ἦναι καί ἄλλοι τίποτες κρυφοί, τά μέτρα τους καί ἠσυχάζουσι χωρίς ἄλλο. Καί πάλιν ὅπως τό κάμῃ ἔμπρι ὁ ἀφέντης μας, ἄς μᾶς προστάξῃ νά δουλεύσωμεν.

Ταῦτα μέν σκλαβικῶς καί πρός εἴδησίν σας, τά δέ ἐκλαμπρότατα καί μεγαλοπρεπέστατα ἔτη σας εἴησαν θεόθεν πολυάριθμα.

1801
Αὐγούστου 20

ο σκλαβος σου και χαηρ
ντοβατζης σου οσμανης
(τ.σ.τ.)

ταπεινός σκλάβος σου και χαήρ
ντοβατζής σου Ζαφείρης:

[95]

2 φ., 20x15 ◆ (650 Ἰωάννινα, 26 Αὐγούστου 1801

Μπουγιουρντί τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πρός τόν Σουλεϊμάν μπέη, ἀγιάνη τῆς Πρέσπας. Τόν διατάζει νά στείλει τοῦ Ἰσούφαγα [Ἀράπη] «δεκαέξι πουγγία ἄσπρα ἀπό τό ἀλατζάκι (=δικαιώματα)» τοῦ Ἀλῆ ἀπό τήν Πρέσπα. Δέν γνωρίζουμε ποιᾶς προελεύσεως εἶναι τό «ἀλατζάκι» τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στήν Πρέσπα, αὐτήν τή σχετικά πρώιμη ἐποχή. Σημειώνουμε ὅτι στόν κατάλογο Φιλητᾶ τά τσιφλίκια τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στήν εὐρύτερη περιοχή εἶναι ὀλιγάριθμα (βλ. Σπ. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*, σελ. 607-608) ἄν καί ὁ κατάλογος αὐτός ἀπηχεῖ τήν πιό ὄψιμη φάση τῆς γαιοκτητικῆς ἐπέκτασης τοῦ "ὀτζακίου" του. Δέν ἀποκλείεται νά πρόκειται γιά προσόδους ἀπό τή θέση τοῦ ἐπό-

πτη τῶν δερβενίων ἤ ἀπό τήν ἐνοικίαση μουκατάδων, ὅπως τῆς λίμνης, κ.ἄ. Πάντως, ἡ Πρέσπα δέν ἀνήκει στό σαντζάκι τῶν Ἰωαννίνων οὔτε σέ ἐκεῖνο τῶν Τρικάλων. ■

Σχετ.: [98], Γκούρ Πρέρι, 9 Σεπτεμβρίου [1801]

Ἀγαπημένε μου Σουλεημάν πεγη μετά τόν χαιρετισμόν μου σέ φανερόνω ὅτι ὁ Ἠσούφαγας ἔχει μεγάλην χρίαν διά ἄσπρα διά νά μπιτίση κάτι δουλιές μου ἀναγκαίαις. Καί ἐπειδή ἐμένα δέν μοῦ ἔλαχαν σέ παραγγέλω ἐφθής ὁποῦ λάβης τό παρόν μου νά τοῦ στήλῃς δέκα ἔξη πουγγῖα ἄσπρα ἀπό τό ἀλατζιάκι μου τῆς Πρέσπας ὁποῦ σοῦ ἔστειλα τό δεφτέρι προχθές. Αὐτή ἡ δουληά εἶναι πολύ βιαστική καί ἀναγκαία καί δέν πρέπει νά εἰπῇς σήμερα τά στέλω καί ἄβριον, μόνον ἄν εἶσαι ἐδηκός μου καθώς σέ ἀγαπῶ καί ἄν εἶσαι τζηράκι μου ἐφθής νά τοῦ τά στήλῃς αὐτά τά ἄσπρα τοῦ Ἠσούφαγᾶ, καί ὑγίαινε δεόδεν.

1801
Αὐγούστου: 26:
Ἰωάννινα
(τ.σ. Ἀλῆ πασᾶ)

[πανώγραμμα:]
Τῶ ἀγαπητῶ μου Σουλεημάν πέγη, Μεχμούτ πέγη ξαδέ ἀγιάνη τῆς Πρέσπας, ὑγιῶς.

[96]

1 φ., 40x29 ◆ (464) Κρικέλου, 31 Αὐγούστου 1801

Ἀρτζουχάλι τοῦ Λάλιο Μπάκο Κόμαρη πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀπό τό περιεχόμενο τοῦ ἐγγράφου προκύπτει ὅτι εἶναι μπουλούκμπασης στήν περιοχή Κρικέλου καί βρίσκεται σέ ἀντιδικία μέ τούς κατοίκους καί τόν προεστό Ἀναγνώστη, οἱ ὁποῖοι ἐξ αἰτίας τῶν δικῶν τους ἀνταγωνισμῶν (:«νευσανιέτια») φθάνουν νά κάνουν διαμαρτυρίες (:«σικαγιέτι») στόν Ἀλή πασά. Ὁ ἴδιος ὑποστηρίζει ὅτι δέν ἔχει ἀδικήσει κανένα, καί ὅτι, ἀντίθετα, ὁ προεστός Ἀναγνώστης τοῦ πρότεινε «ὀρτακλίκι», δηλαδή τήν ἀπό κοινοῦ διάπραξη παρανόμων πράξεων, κάτι πού ὁ μπουλούκμπασης δέν δέχτηκε. Τόν προεστό τοῦ Κρικέλου Ἀναγνώστη συναντᾶμε καί ἀργότερα σέ ἔγγραφο, ἴσως τοῦ 1816, καί μάλιστα ὡς "βεκίλη" τοῦ βιλαετίου Καρπενησίου (βλ. Μ. Γκιόλιας, *Εὐρυτανία*, σελ. 453). Ἴσως εἶναι τό ἴδιο πρόσωπο μέ τόν Ἀναγνώστη Κατζότα (Κατσώτα) ἀπό τό Κρίκελο, προεστό καί κατόπιν ἀγωνιστή τοῦ '21 (βλ. Α.-Γ. Μαυρομύτης, *Καρπενήσι, 1810-1820*, σελ. 144 καί 145). Στό παρακάτω

σχετικό μνημονεύονται οἱ ἐννέα Κρικελιῶτες μάστορες τοῦ παρόντος ἐγγράφου, οἱ ὁποῖοι ἐργάζονται σέ οἰκοδομικά ἔργα στό κάστρο τῶν Ἰωαννίνων καί ὄχι στά ἔργα τῆς Πρέβεζας, ὅπως ἄλλοι ἐργάτες ἀπό τό βιλαέτι τοῦ Καρπενησίου. Ὅλες οἱ λέξεις στό χειρόγραφο χωρίζονται μεταξύ τους μέ κόμματα. Ἄς σημειωθεῖ ἀκόμη ὅτι τό ὄνομα τοῦ χωριοῦ ἀναγράφεται στή γενική ὡς «Κρικέλου», καί ὄχι στήν ὀνομαστική Κρίκελο, ὅπως ἐπικράτησε ἀργότερα. ■

Σχετ.: [102], [Ἰωάννινα], 19 Σεπτεμβρίου 1801

Ὑψιλόταται καί πολλοιχρονεμένε τουβετλῆ, μερχαμετλῆ βεξίρ ἐφέντι μου, ἡ χρόνι σου πολλῆ καί λελαπρισμένι ἀπό τοῦ μεγαλοδίναμου θεοῦ, ἀμῖν ἀμῖν ἀμῖν:

Μέ τό σκλαβικόν μου ἀρτξουχάλι, φαναιρώνο: τοῦ ἀφεντός μου, ἡ Κρικελιῶτες ἔστιλαν στόν ἀφέντι μου σικαγιέτι ἀπό ἐμένα τόν σκλάβον σου, χωρίς νά τούς ἔχω φτέξι τίποτας καί χωρίς νά τούς ἔκαμα κάνα ἄστρατο, ἀλᾶ ἀπό τά νευσανιέτια τους ὁποῦ ἔχουν ἀνάμεσόν τους, ὅτι ο κοτζιάμπασις, ὁ Ἀναγνώστεις ἔστηλεν ὀρτακλίκι μετεμένα, καί ἐγώ ὁ σκλάβο σου, μέ τόν θάρρον τῆς ὑψηλότι σου, αὐτό δέν τό ἐδέχτικα, οὐδέ καμπούλι τό ἔκαμα. Ἐγῶ ἀπό τόν ἀφέντι μου δέν ἠμπορῶ νά κρίψω, οὐδέ τό ψιλό ἄσπρο, ἑκατό γρό(σια) μοῦν καί μόνον ἐπήρα καί κίνα ἀπό διό καί τρία καί ὀς τα πέντε, καί ὀχι παράνου, καί κήνα μέ τόν δρόμον τους καί μέ τό καμπαχέτι τους καί ὀχι ἄδικα. Καί ἐγώ τίποτας ἀλλο παραπανισμένο, ἀφέντι μου, δέν τούς ἐγίρεψα, ἀλᾶ τήν ἀποκοπῆν ὁποῦ ἔκαμεν ἔμρι ἡ ηψιλότι σου· καί αὐτά ὁποῦ ἀγνατίζουν εἰς τόν ἀφέντι μου εἶναι ὅλα ψεύματα καί σερετλίκια, ὅτι καί εἰς τό χισμέτι ὁποῦ ἐπρόσταξες διά τούς μαστόρους καί κῆ τῆν ψευτιάν τους τῆν ἔδιξαν ἀπό τούς δεκαπέντε μαστόρους καί οχτώ πράματα, ἐχουν μῆνη νομάτι στό χουσμέτι ἐνιᾶ μοναχᾶ καί πράματα τέσερα καί παρακαλό τόν ἀφέντι μου, νά γένι βουκούφης δια ἐμένα, τόν σκλάβον σου.

Ταῦτα καί ἡ χρόνι τοῦ ἀφεντός μου νά εἶναι ἀπό τόν μεγαλοδίναμον θεόν πολλοῖ καί λελαπρησμένι, ἀμῖν ἀμῖν ἀμῖν:

[1801], Τριητού [31]
Κρικέλου:

σκλάβο σου λλάλλιο μπάκο κόμαρις:
(τ.σ.τ.)

[πανώγραμμα:]

βεξίρ Ἀλιπασιά ἐφέντι μου τῶ ὑψιλοτάτω, ἐκλαμπροτάτω καί ποληχρονεμενο ντουβλετλού, προσκηνητῶς.

[97]

1 φ., 43x32 ◆ (472) [Καρπενήσι], 2 Σεπτεμβρίου 1801

Ἀρτζουχάλι τοῦ Ἰωάννη Χατζόπουλου [κοτζάμπαση Καρπενησιοῦ] πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀναφέρει ὅτι ἔλαβε στίς 29 Αὐγούστου τό μπουγιουρντί τῆς 28ης Ἰουλίου, στό ὁποῖο ἀπαντᾶ μέ ἕνα σταθερό καί ἤρεμο τρόπο καί μέ ἀπόσταση ἑνός περίπου μηνός ἀπό τήν ἡμέρα πού τό ἔλαβε. Ἀρνεῖται ὅτι ἔχει κατακρατήσει «τό ἀσημένιον τουφέκι τοῦ Φώτη», διαμαρτύρεται καί γιά ἄλλες ψευδεῖς καταγγελίες καί παρακαλεῖ τόν Ἀλή πασά νά μή δίνει σημασία στούς συκοφάντες. Ἀναφέρεται σέ προγενέστερες κοινοτικές ἀντιδικίες, οἱ ὁποῖες φαίνεται ὅτι ἔχουν κατασιγάσει. Οἱ ἀριθμοί τῆς χρονολογίας εἶναι μουσουλμανικοί, ἀλλά ἡ χρονολογία εἶναι ἀπό Χριστοῦ καί ὄχι ἀπό Ἐγίρας. Τό ἔγγραφο δημοσιεύεται, ἀπό δακτυλόγραφο τῆς παρούσας ἔκδοσης, ἀπό τόν Μ. Γκιόλια, *Εὐρυτανία*, σελ. 129-130, ἐνῶ τό ἔχει ἐπίσης δημοσιεύσει ἀπό τό πρωτότυπο καί ἡ Ε. Γιαννακοπούλου, *Οἰκονομική*, σελ. 278-279. ■

Σχετ.: [105], [Καρπενήσι], 21 Σεπτεμβρίου 1801

Ὑψηλότατε, ἐκλαμπρότατε καί πολυχρονεμένε, ντουβλετλοῦ, μερχαμετλοῦ, βεληγιουνεήμ ἐφέντη μου, βεζήρη ἀλησιᾶν χαζρετλερῆ, οἱ χρόνοι σου πολοί καί δεδοξασμένοι ἀπό τόν μεγαλοδύναμον θεόν, ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν: –

Μέ τό σκλαβικόν μου ἀρζουχάλη κάνω ὑφαντέ τοῦ αὐθεντός μου, Αὐγούστου εἴκοσι ἑνηᾶ, ἔλαβα τό ὑψηλόν του μπουγιουρδῆ, γραμένον ἀπό Ἰουλίου εἴκοσι ὀχτώ, καί τό ἐπροσκύνησα, βάνωντάς τό ἐπάνω εἰς τό κεφάλι μου. Μέ προστάξει ὁ αὐθέντης μου, ὅτι ἕνας ἄνθρωπος ἔχει φέρη εἰς ἐμένα, τό ἀσημένιον τουφέκι τοῦ Φότη, καί νά τό στίλω τοῦ αὐθεντός μου. Ἐγώ πολυχρονεμένε αὐθέντα μου, οὔτε τουφέκι ἤδα, οὔτε εἴδησιν ἔχω ἀπό αὐτά. Ἐκεῖνος ὁποῦ τό εἶπεν, πρέπει νά τό ἐβγάλη καί εἰς τό μεηντάνι· λέγουν ὅ,τι θέλουν, γράφουν ὅπως θέλουν, διά τά ψέματά τους δέν τούς μέλει τίποτας, καί πότε χαηντοῦτ μονηνοῦ μέ κάνουν, καί πότε ὀρτάκη τῶν χαρατζήδων, καί ἄλοτε πῶς ἔριξα παραπανισμένα ἄσπρα ἀπό τό μαχτοῦ καί ἔφαγα. Πρέπει ὅμως εἰς τά ὅσα γράφουν καί λέγουν νά τά κάνουν καί μπεγιάνη καί τότες κατά τό φταίξημό μου νά μέ παιδεύσῃ καί ὁ αὐθέντης μου. Ὄχι καί δέν ἠμπορέσουν νά κάνουν μπεγιάνη τίποτας καί φταίξημο δέν ἔχω, να παιδευθοῦν αὐτοί, διά νά σωφρονιστοῦν καί ἄλοι νά παύσουν ἀπό τά μαναφικλίκια καί ἄδικα γκιτζηρδήσματα, ὅτι ἐάν μίνη ἔτζη αὐτή ἡ ὑπόθεσις, καί ραχατσίτζη κάνουν τόν αὐθέντην μου, γράφωντες κάθε ἡμέρα παρόμοια, καί εἰς σέ καζέπι τόν φέρνουν, καί κρηματίζεται παιδεύωντας τούς σαντίκηδες χουσμεκιαρέους του ἄδικα, καί ὁ κόσμος κριομάρα πέρνουν ἀπό παρόμοια, καί φεύγουν καί χαλοῦν, μή ἐγνωρίζωντες καμίαν κατά-

στασιν. Τό βελαέτη μας ἀπό παρόμοια ἐχάλασεν, ἤχαν τήν Πόλιν πρῶτα, ἔκαναν τά νεφσανιγέτια τους ἠντζηρᾶ μέ τά φερμάνια καί μέ ἀνακατώματα, ἐδέθημεν εἰς σέ νέζρη εἰς τόν αὐθέντην μας, ἔπαυσαν τῆς Πόλης τά ἀνακατώματα, ἐπιχειρίσθηκαν μέ τοῦ αὐθεντός μας τό χαῖρι νά κάμουν τά νεφσανιγέτιά τους ἠντζηρᾶ γράφωντες ψέματα καί γκιτζηρδίζωντες ἄδικα. Μή γίνεσαι καΐλης, αὐθέντη μου, ἀλά ὡς δικαιότατος κριτής καί αὐθέντης ὅλου τοῦ κόσμου, γίνε βουκούφης καί πέδευσε τούς πταίστας, διά νά παύσουν τά σκάνδαλα, καί νά στρώσῃ ὁ κάδε ἕνας νά τηράγῃ τήν δουλιά του, καί οἱ πλερωτάδες καί οἱ φουκαράδες, νά ἐγνωρίσουν τό ραχάτη τους, καί ἐγώ ὁ σκλάβος του νά τηράξω τοῦ αὐθεντός μου τό χουσμέτη ὅσον τῆς δυνάμεώς μου, μέ ψυχή καί μέ καρδιά ὅσον εἶναι ὁρισμός του, κάμνοντες ἀκατάπαυστα χαήρ ντουβᾶ τοῦ αὐθεντός μας, νά τόν πολυετεῖ καί νά τοῦ χαρίζῃ ὅλα του τά ποθητᾶ μουράτια, ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν: –

ἔτος [1801],Σεπτεμβρίου [2]

σκλάβος σου ταπεινός
ἰωάννης χατζιόπουλος

[98]

1 φ., 22x16 ◆ (538) Γκούρ Πρέρι, 9 Σεπτεμβρίου [1801]

Γράμμα τοῦ «χαζνατάρ Ἰσούφη» (: Ἰσούφ Ἀράπη) πρός τόν ἀγιάνη τῆς Πρέσπας Σουλεϊμάν μπέη. Τοῦ ζητᾶ ἐπειγόντως χρήματα, «δεκάξι πουγγία», γιατί τά ὀκτώ πού ἔστειλε δέν ἐπαρκοῦν. Βρίσκεται «ἀνάμεσα σέ δύο βεζιράδες καί ἡ δουλειά τοῦ αὐθεντός... δέν καρτεργιέται». Τό ἔγγραφο ἀποτελεῖ συνέχεια τοῦ παρακάτω σχετικοῦ, μέ τό ὁποῖο πρέπει νά διαβαστεῖ συνδυαστικά. Γιά τό Γκούρ Πρέρι βλ. καὶ τό σχόλιό μας στό ἔγγραφο ἀρ. [166]. ■

Σχετ.: [95], Ἰωάννινα, 26 Αὐγούστου 1801

Τήν ἀφεντειά σου Σουλεϊμάν Μπέγη τιμητικῶς σέ ἀκριβοχαιρετῶ καί φιλῶ τά μμάτια σου, τόν θεόν παρακαλῶ διά τήν ζωήν τῶν αὐθεντάδων μας. Σοῦ ἔγραφα καί πρῶτα διά τά ἄσπρα καί δεύτερον, καί μοῦ ἔστειλες ὅλα ὅλα ὀχτώ πουγγεία. Τώρα ἐδώ εἴμασθεν ἀνάμεσα σέ δύω βεζυράδες, καί ἡ δουλειά τοῦ αὐθεντός μας ἐδώ δέν καρτεργιέται. Ἰλιάκιν ἐρχάμενος ὁ τάταρης αὐτοῦ, ὥρα μήν τόν χασομερίσῃς ἤ ἀπό δικά σου ἤ ἀλλοῦθεν νά τά μπιτίσῃς τά δεκάξι πουγγεῖα, καί νά τόν εὐγάλῃς μίαν ὥραν ἀρχή-

τερα, διά νά τόν στείλω στόν βεζύρην, νά μοῦ κάμνῃ κυβέρνησιν καί ἡ δική σας ἡ δουλειά γίνεται καί ὕστερα, μά τοῦ αὐθεντός δέν καρτεργιέται ντακικά, ὄχι ἄλλο καί δεόδεν καλαῖς ἀντάμωσες.

9: Σεπτεμβρίου
Γγούρ πρέρη

Χαζνατάρ
Ἰσούφης
(τ.σ.τ.)

[πλαγίως:]
Πρόχθές δέν τά ἔφεραν σωστά ὀχτώ πουγγεῖα, καί τόν τάταρην ὥρα μήν τόν ἐμποδίσης αὐτοῦ, ὅτι ἔχω νά τόν στείλω στόν βεζύρην διά κυβέρνησιν:

[πανώγραμμα:]
Εἰς τά χέρια τοῦ Σουλεϊμανούμπεγη ἀγιάννη
τῆς Πρέσπας, ἀσπασίως.

[99]

1 φ., 42x31 ◆ (420) [Καρπενήσι], 13 Σεπτεμβρίου 1801

Προεστοί καί ἄλλοι «κασαπαλῆδες» (=κάτοικοι τοῦ κασαμπᾶ/τῆς πόλης) τοῦ Καρπενησιοῦ πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀναφέρονται σέ κοινοτικές ἀντιδικίες σχετικά μέ τούς «εἴκοσι ἐργάτες» πού τό βιλαέτι τοῦ Καρπενησιοῦ εἶχε ὑποχρέωση νά στείλει στά ἔργα τῆς Πρέβεζας, ὅπως προκύπτει ἀπό τά συμφραζόμενα τοῦ παρόντος καί τοῦ παρακάτω σχετικοῦ, ὅπου ρητά ἀναφέρεται ἡ Πρέβεζα. Οἱ Καρπενησιῶτες τοῦ παρόντος ἐγγράφου ἀπαντοῦν σέ κάποια καταγγελία πού ἔγινε σέ βάρος τοῦ προεστοῦ Γιάννου Χατζόπουλου καί δηλώνουν ὅτι ἡ διαχείριση τῶν δαπανῶν αὐτῆς τῆς ὑπόθεσης ἐκ μέρους τοῦ προεστοῦ τους γίνεται μέ τή σύμφωνη γνώμη καί τῶν λοιπῶν προεστῶν. Ἡ ἡμερομηνία τοῦ ἐγγράφου τουρκιστί. (Βλ. Μ. Γκιόλιας, *Εὐρυτανία*, σελ. 110-111). Τό ἔγγραφο ἔχει δημοσιεύσει ἀπό τό πρωτότυπο ἡ Ε. Γιαννακοπούλου, *Οἰκονομική*, σελ. 285-286. ■

Σχετ.: [100], [Καρπενήσι], 16 Σεπτεμβρίου 1801

»Ὑψηλότατε ἐκλαμπρότατε καί πολυχρονεμένε, ντουβλετλοῦ μερχαμετλοῦ βελιγιουνέμ ἐφέντη μας, βεζήρη ἀλησιᾶν χαζρετλερῆ, οἱ χρόνοι σου πολλοί καί δεδοξασμένοι ἀπό τόν μεγαλοδύναμον θεόν, ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν.

Μέ τό σκλαβικόν μας ἀρζουχάλι κάνωμεν ὑφαντέ τοῦ αὐθεντός μας, τό πρῶτο χόβι ὁποῦ μέ ὑψηλόν του μπουγιουρδῆ, ἐπρόσταξε ὁποῦ νά στίλω-

με ἀπό τό βελαέτη μας εἴκοσι ἐργάτες, διά τό βασιληκόν χισμέτη, τούς ἔριξαν εἰς τούς ναχαέδες, ἡμᾶς τῶν κασαπαλήδων μᾶς ἔπεσαν πέντε ἐργάτες, διά τούς ὁποίους ἐρίξαμε ἕνα κοτζοδεύτερον, γρόσια τριακόσια πενήντα εἰς τόν κασαπά μας. Τούς ἐδώσαμεν ἀπό αὐτά εἰς τό χαίρι τῶν πέντε ἐργάτων, γρόσια διακόσια, καί ἔξη φκιάρια γρόσια ἔξη, καί δύω καξμάδες γρόσια ἔξη, καί ἕνα πρᾶμα τους ἀγογιάσαμε γρόσια δέκα ἔξη, καί ἕνα πρᾶμα τῶν Σοβολακίτων ἀγόγι γρόσια δέκα ἔξη καί ἑνοῦ Ἀλεστιότη ἐργάτη χαρτζηλίκι γρόσια δέκα, ὁποῦ σουμόνωνται αὐτά γρόσια διακόσια πενήντα τέσαρα· τά ἐπίληπα ἔμιναν μπακαές, καί εἴχαμεν σκοπόν νά τά ἀποσυνάξωμεν νά τούς τά στίλωμεν χαρτζηλίκι.

Ὁ κατῆ ἐφέντης μας μᾶς ἔδηξεν ἕνα ὑψηλόν σου μπουγιουρδή, εἰς τό ὁποῖον τόν προστάζει ὁ αὐθέντης μας, ὁποῦ νά τοῦ γράψῃ μέ χωρίς κανένα χηλάφι, τά ὅσα ἔριξεν ὁ σκλάβος σου Γιάνος Χατζιόπουλος διά τούς ἐργάτες, καί διά τά ἄλα του κακά φερσίματα, καί μᾶς ἔκραξεν εἰς τόν μεχκεμέ ὅλους καί μᾶς ἐρώτησεν, καί ὅλοι μας ὁμοφόνως τζηβάπι τοῦ ἐδώσαμεν, ὁποῦ κανένα κακόν του φέρσημον δέν ἠξεύρωμεν, οὔτε κανένα ζαράρη εἴδαμεν ἀπό αὐτόν, καί οὔτε κανένα δευτέρι ἔριξεν μοναχός του, ἀλά ὅποτε ρίχνωμε τό δευτέρι μας, συμαζονομέστε ὅλοι μας μικροί καί μεγάλοι καί τό ρίχνωμεν, καί τί τζεβάπι ἔδωσεν διά αὐτόν τόν μαντέ δέν ἠξεύρωμεν· μᾶς ἐγήριψεν καί τό ἴδιον δευτέρι ὁποῦ ἐρίξαμεν διά τούς ἐργάταις καί τοῦ τό ἐδώσαμεν διά νά τό θεωρίσῃ νά μήν ἦναι τίποτας παραπανισμένα καί τό ἀλκότισεν. Τώρα τοῦ τό γυρέβωμεν καί μᾶς λέγει πῶς τό ἔστιλεν τοῦ αὐθεντός μας, καί ὁ μπακαές ἐκεῖνος ἔμινεν μπατάλικος ἐπειδή δέν ἠξεύρωμεν εἰς ποῖον εἶναι ἀπάνω, καί μέ τό νά ἐξαναπρόσταξεν ὁ αὐθέντης μας τώρα διά να ἀλαχθοῦν οἱ ἐργάταις, διά τούς καινούριους ὁποῦ ἐστίλαμεν ἐσηκώσαμεν δανεικᾶ ἀπό τόν Ἰμπραΐμαγα μπολούμπασή μας γρόσια τριακόσια ἑξήντα, καί τά ἐδώσαμεν εἰς τόν κάθε ἕναν ἀπό ἑξήντα γρόσια καί ἰδού ὁποῦ ἔρχωνται.

Ὅμως τί λογῆς νά φερθοῦμε καί πῶς να κάμωμε δέν ἠξεύρωμε· νά μήν τά ρίξωμε δευτέρι, ἐκεῖ ὁποῦ τά πέρνωμε δανεικᾶ μᾶς τά γυρέβουν, νά τά ρίξωμε δευτέρι ἐβρίσκουν κερόν οἱ μοναφίκιδες καί γράφουν τοῦ αὐθεντός μας, καί δέν γράφουν ἐκεῖνο ὁποῦ εἶναι, ἀλά γράφουν χιλάφικα, καί τόν φέρνουν εἰς σέ καξέπι. Διά τοῦτο περικαλοῦμε τόν αὐθέντην μας νά μᾶς προστάξῃ τί λογῆς νά φερθοῦμε καί πῶς νά κάμωμε, τόσον διά τά πρῶτα ὡσάν καί διά τά δεύτερα, καί ὁρισμός τοῦ αὐθέντός μας. Οἱ δέ τιμημένοι χρόνοι τοῦ αὐθεντός μας, εἴησαν ἀπό τόν θεόν πολλοί καί δεδοξασμένοι, ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν.

ἔτος [1801] Τριητίου [13]

σκλάβο σου γέρο πλατζῆς προσκινό

σκλάβο σου ἰωά ννις ἱερομνίμον

σκλάβο σου γιανος λελόπουλος προσκινω:

σκλάβο σου νίκος σαντάλος προ σκινῶ:

σκλάβο σου γηορ γος μαρουσζογλος

σκλάβο σου γιώργος αὐγόπουλος προσκυνῶ

σκλάβο σου γιάννης κεχαγιόπουλος προσκηνώ

σκλάβος σου δα νάσις αὐγόπουλος

σκλάβου σου χρη στους τζιτζος:

σκλάβου σου γαλάνης

σκλαβος σου γηανος στασι τζαρηλης

σεκ[λ]αβο σου δανα σης μουστακοπολος

σκ[λ]αβω σου γεώρ γος λογηόπουλος

σκλαβο σου κωνσταντί νος ψημαδόπουλος

σακαλης σκλαβο σου

σκλαβο σου γιοργος τζα τζόπουλος

σηκλαβος δεοχαρης

σκλαβος δανασης τζητζαροπουλος

σκλαβός σου παπαγι ανοπουλός

σκλαβός κόστας καξαντζης

σκλάβος σου δασκαλακης

σκλαβος σου δημήτρις λα δόπουλος

σκλαβος σου δημητρις μανα στηριοτοπουλος

σκλάβος σου ἀναγνώ στης ῥόζιας

γιοργημι σκλαβο σου

δημήτρις λαλα γιανόπουλος σκλάβο σου

γιόργος λαλαγιανό πουλος σκλάβο σου

γιάνος πετζόπουλος σκ[λ]άβος σου:

νίκος κρηκόνης σκ[λ]άβος σου

σκλάβος σου δημή τρης δεσπότόπουλος

νικολός τζακανικόπουλλος σκλάβο σου:

σκλάβο σου νίκῶλαος κολοβόπουλος:

σκλαβο γιανους κηκας

σκ[λ]αβο σου νηκος τελαβερης

σκλαβο σου μητρο καξατζης

ξεβλας σκλαβος

γιάνος μποσιάκας	*ἀναγνώστης σῶτιρό*	*σκλάβο σου γηα*
σ[κ]λάβος σου	*πουλος σκλάβο σου*	*νους κοτζιρποπηλος*
μάλιος κιδόπουλος	*γιάνης γγόγγος*	*γίοργος*
σκλάβο σου:	*σκλάβο σου:*	*τζιρόπουλος*
		σκλάβο σου:
σκλαβος νηκος	*σκλαβως σου γή*	*σκλαβος ση*
λελουδης:	*ανως κορωμπλις*	*ρέτης*

[100]

1 φ., 43x32 ◆ (470) [Καρπενήσι], 16 Σεπτεμβρίου 1801

Ἀρτζουχάλι τοῦ Ἰωάννη Χατζόπουλου, προεστοῦ τοῦ Καρπενησιοῦ, πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀναφέρει τίς δυσκολίες πού συναντᾶ γιά τήν ἀντικατάσταση τῶν ἐργατῶν ἀπό τό βιλαέτι τοῦ Καρπενησιοῦ, πού ἐργάζονται στήν Πρέβεζα. Καταγγέλλει συγκεκριμένα ὅτι μετά τήν κατανομή τῆς ὑποχρέωσης σέ τέσσερα ἴσα μέρη, ὅσα καί οἱ «ναχαέδες» τοῦ βιλαετίου, ὁ προεστός τῶν Βλαχοχωρίων Δημήτριος, ἀπό τό χωριό Συγκρέλου, παρακίνησε τούς συντοπίτες του νά μή συμμετάσχουν στήν ἀποστολή, ἐπικαλούμενος τή δυνατότητά του νά ἐξασφαλίσει τήν εὔνοια τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καί τήν ἀπαλλαγή τους, μέσω τοῦ γιοῦ του, προφανῶς κάποιου ἀπό τούς Ἀγραφιῶτες γραμματικούς τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. «Ἐγώ γράφω τοῦ παιδιοῦ μου καί τούς γλυτώνει τούς Βλαχοχωρίτες», φέρεται νά ἔχει πεῖ ὁ Δημήτριος Συγκρελιώτης. Δέν ἔχουμε ἐντοπίσει τό γιό τοῦ Δ. Συγκρελιώτη, γραμματικό τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ἀλλά ἕνας ἄλλος γιός τοῦ ἴδιου πρέπει νά εἶναι ὁ Ἰωάννης Δημητρίου, προεστός Συγκρέλου, πού ὑπογράφει ἔγγραφο τοῦ 1816 ὑπέρ τῆς σχολῆς Καρπενησίου (βλ. Μ. Γκιόλιας, *Εὐρυτανία*, σελ. 451). Δυσκολίες ἐπίσης προκάλεσε καί ὁ «κατής» μέ τή φήμη πού διέδωσε ὅτι «δέν εἶναι προσταγή ἀπό τόν... θεζίρη ἐφέντη μας διά νά πληρωθοῦν [ἀπό τό βιλαέτι] οἱ ἐργάτες». Ὁ μόνος πού βοηθάει τόν προεστό εἶναι ὁ μπουλούκμπασης Ἰμπραήμ «ὡς φρόνιμος καί πρακτικός πού εἶναι». Ἡ χρονολογία τουρκιστί. Τό ἔγγραφο ἔχει δημοσιεύσει ἀπό τό πρωτότυπο ἡ Ε. Γιαννακοπούλου, *Οἰκονομική*, σελ. 277-278. ■

Σχετ.: [99], [Καρπενήσι], 13 Σεπτεμβρίου 1801

Ὑψηλότατε, ἐκλαμπρότατε καί πολυχρονεμένε ντουβλετλοῦ, μερχαμετλοῦ, βεληγιουνεήμ ἀφέντη μου, βεζήρη ἀλησιάν χαζρετλερῆ, οἱ χρόνοι σου πολλοί καί δεδοξασμένοι ἀπό τόν μεγαλοδύναμον θεόν ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν.

Μέ τό σκλαβικόν μου ἀρτζουχάλη κάνω ὑφαντέ τοῦ αὐθεντός μου, ἔλαβα τό ὑψηλόν του μπουγιουρδῆ καί τό ἐπροσκύνησα βάνωντάς το

ἐπάνω εἰς τό καιφάλι μου. Μέ προστάξει ὁ αὐθέντης μου διά να στίλω νά ἀλάξω τούς ἐργάτες εἰς τήν Πρέβεξαν ἐπειδή οἱ πρῶτοι ἀρώστησαν, καί κατά τήν προσταγήν καί ὁρισμόν τοῦ αὐθεντός μου ἔτζη καί ἔκαμα, ἔστιλα ἄλλους διά να ἔλθουν οἱ πρῶτοι. Ὅμως, πολυχρονεμένε αὐθέντη μου, μεγάλην δυσκολίαν καί κεντέρι μοῦ δίδουν, καί δέν μέ ἀφίνουν νά δουλεύσω κατά τές αὐθεντικαῖς προσταγές. Τό πρῶτο χόβι ὁποῦ ἐπροστάχθημεν νά στίλωμεν εἴκοσι ἐργάτες, ἀνταμώθημεν τό βελαέτι ὅλο, καί ἐκάμαμεν ἀπόφασιν ὁ κάθε ναχαές ἀπό πέντε ἐργάτες νά στίλη. Τῶν Βλαχοχωρίτων τούς ἤπεν ὁ Δημήτρης Σηγκρελιότης, ἐγώ γράφω τοῦ παιδιοῦ μου, καί τούς γλητώνει τούς Βλαχοχωρίτες. Ἀκούοντες καί οἱ ἐπίληποι ναχαέδες, ὅλοι ἐβάρεσαν τήν δουλιᾶν πίσω, ἐγώ διά νά [μή] μήνῃ ἀδιώρδωτη ἡ δουλιᾶ καί πέσωμεν εἰς σέ καξέπη, ἔστιλα δέκα ἀπό τόν Κασαπᾶ καί δύω ἔστιλαν οἱ Βλαχοχωρίτες, καί τέσαρους οἱ Σοβολακίτες, καί τέσαρους οἱ Πολιτοχωρίτες. Τώρα ξαναπρόσταξεν ὁ αὐθέντης μου διά νά ἀλαχθοῦν, περισότερον σεκλέτη ἐτράβιξα ἀπό τό πρῶτον, ἐπειδή ὁ κατῆ ἀφέντης μας τούς ἔδηξεν τό ὑψηλόν σου μπουγιουρδῆ, καί τούς εἶπεν πώς δέν εἶναι προσταγή ἀπό τόν πολυχρονεμένον βεζήρη ἐφέντη μας διά νά πλερωθοῦν οἱ ἐργάτες, καί τοῦ κάθε ἑνοῦ τό καιφάλι ἐπῆρεν ἀέρα, καί δέν ἤθελαν νά ἔρθουν, ἄν δέν μοῦ ἔκανεν γιαρδήμα καί ὁ Ἰμπραΐμαγας μπουλούμπασίς μας. Βέβαια ἐγώ εἰς σέ καξέπη ἤθελα νά πέσω, ἐπειδή δέν ἠμποροῦσα νά ξεκινήσω κανέναν, διότι ὁ Ἰμπραΐμαγας εἰς τές αὐθεντικές προσταγές καί εἰς τήν αὐθεντικήν δούλευσιν, μεγάλο μουκαετλίκη κάνει, ὡς φρόνιμος καί πρακτικός ὁποῦ εἶναι, καί τώρα μέ τό νά ἐσήμωσεν ὁ καιρός διά τό αὐθεντικόν ἀλαντζιάκι νά μπητήσῃ, πολύ περικαλῶ τόν αὐθέντην μου, ὁπού νά τόν προστάξῃ μέ ὑψηλόν του μπουγιουρδῆ, νά μοῦ γένῃ γιαρδημντζῆς και μουκαέτης, διά νά μπητίσῃ καί τό αὐθεντικόν ἀλαντζιάκι μία ὥρα προτήτερα, διατί ὁ κόσμος τό δευτέρι κάπως τό ἐβάρεσαν πίσω, καί με τό ἐδικό μου χαίρι δέν θέλα νά μπητίσῃ, ἄν δέν εἶναι καί αὐτός εἰς τό γιαρδίμνι μου, καί ὄχι πῶς δέν μέ ἐβοήθησεν ἕως τά τώρα, ἀλά λαμβάνει θάρος, καί γένετε πλέον ἐπιμελητής, καί μπητίζῃ, ἡ δουλιᾶ μία ὥρα προτήτερα. Ταῦτα οἱ δέ τιμημένοι χρόνοι σου, εἴησαν ἀπό τόν θεόν πολοί καί δεδοξασμένοι. Ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν: –

ἔτος [1801], Σεπτεμβρίου [16]

σκλάβος σου ταπεινός
Ἰωάννης Χατζιόπουλος

[101]

1 φ., 31x22 ♦ (772) Λιμπόχοβο, 19 Σεπτεμβρίου 1801

Ἀρτζουχάλι τοῦ Μουχτάρ πασᾶ πρός τόν Ἀλή πασά. Τόν πληροφορεῖ γιά τίς συνεννοήσεις πού κάνει μέ Ἀλβανούς ἀγάδες καί μπέηδες τῆς περιοχῆς. Ἀναφέρει, ἀναλυτικότερα, τήν παρελκυστική τακτική τοῦ Ντεμίρ ἀγᾶ [Ντόστη] καί δείχνει νά γνωρίζει κάποιο σχέδιο τοῦ Ἀλῆ γιά τή σύναψη εἰρήνης (:«μπαρίσι») μέ τούς «κάτω». Αὐτό τό ἐνδεχόμενο τόν χαροποιεῖ γιατί θά διευκολύνει τήν ἐξέλιξη τῶν πραγμάτων στήν περιοχή ὅπου βρίσκεται αὐτός (Λιμπόχοβο κ.λπ.), περιοχή συγκρούσεων αὐτήν τήν ἐποχή μέ τίς φίλιες πρός τόν Ἰμπραήμ πασά τοῦ Μπερατιοῦ δυνάμεις. Παρακινεῖ τόν πατέρα του νά δώσει ἄδεια (:«ἴζνι») στόν Βελή πασά, πού βρίσκεται προφανῶς ἐκεῖ «κάτω», νά «τό κλείσει ὅπως ὁρίζεις». Αὐτό τό «κάτω» ὑποδεικνύει βέβαια τήν περιοχή τῆς Τσαμουριᾶς καί τήν εὐρύτερη περιοχή ἀνάπτυξης τῆς πολιορκίας τοῦ Σουλίου πού βρίσκεται σέ ἐξέλιξη αὐτήν τήν ἐποχή. Πράγματι, ἔχουμε πληροφορίες γιά συνομολόγηση εἰρήνης αὐτούς τούς μῆνες μεταξύ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καί τῶν Τσάμηδων ἀγάδων (βλ. Β. Ψιμούλη, *Σούλι*, σελ. 394 κ.ἑξ., ὅπου καί ἡ προηγούμενη βιβλιογραφία). Ὁ Μουχτάρ ἀναφέρεται μέ δυσπιστία γιά τό περιεχόμενο κάποιου γράμματος τοῦ Σελήμπεγη [Κόκα] καί συνεχίζει μέ ἄλλες πληροφορίες ἀπό τήν περιοχή. Ἐμμέσως παραπονεῖται γιά τίς λίγες δυνάμεις πού διαθέτει καί ζητᾶ ἐπιμόνως ἀπάντηση γιά τή «δουλειά τῶν Ζεκάτων», γιά τήν προσέλευσή τους, φαίνεται, στήν παράταξη τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ὁ ὁποῖος δέν διάζεται νά ἐγκρίνει ἤ μᾶλλον νά καταβάλει τό τίμημα. Αὐτό, νομίζω, ὅτι εἶναι τό νόημα τῆς φράσης: «χέρι σέ χέρι νά τούς ζεστάνομε». ■

Σχετ.: α΄ [83], [Γαρδίκι], 28 Ἰουνίου 1801
β΄ [104], Μπρέστανη, 20 Σεπτεμβρίου 1801

Ὑψηλότατε, ὑπέρτατε, ντεβλετλῆ βεζήρ ἐφέντη μου, ὁ μεγαλοδύναμος θεός νά σοῦ χαρίζῃ ὑγίαν καί ντεβλέτη μέ ὅλα τά χαηρλή μοράτια σου, ἀμήν.

Μέ τό σκλαβικόν μου φανερόνω τοῦ ἀφεντός μου, ὅτι τά ὑψηλά σου γράματα ἔλαβα καί ἐκατάλαβα τά ὅσα μοῦ ἔγραφες. Λάβε καί ἐτοῦτα τά γράματα ἀπό τόν Τεμίρ ἀγᾶ καί γένου βουκούφης, ἐφέντη μου, τί γράφη· καί τά γράματα ὁποῦ μοῦ ἔστηλες τοῦ Ντεμήρ ἀγᾶ καί Ἡτρήξαγα, ἐφθής τά ἔστηλα καί ἀκόμη τζεβάπι δέν μοῦ ἦρθεν καί σάν μοῦ ἔρθη τό στέλνω. Ἐφέντη μου, γλέπεις ὁπού τό μάτι τους τό ἔχουν ὅλο διά πάρσιμον, ὅμως καί τό πάρσιμόν τους νά δοθῆ μέ στράτα καί μέ σηγουριά καθώς ὁρίζῃς, καί ἀφτό τό βιό ὁποῦ χαλέβουν, χωρίς νά τούς σηγουρέψω, ὁποῦ νά μήν πάγη χαμένο, δέν δίδο τήποτας, καί ὅ,τι θέλουν ἄς κάμουν· καί ἐγό ὁ σκλάβος σου τί χάτη ἔχω ὁποῦ νά σέ ὁρμηνέψω, μόνε καθός γλέπω, ἔτζι ἦνε ἡ δουλειά. Ἀκόμη, ἐφέντη μου, ἀνίσως ὁποῦ ὁρίζῃς γιά νά γένῃ τό

μπαρήσι κάτω, ἦνε πολύ καλᾶ, διά ἐδώ μᾶς γίνετε καλή δουληά, καί ἄν ὁρίξης δόσε τό ἤξνη τοῦ Βελῆ πασᾶ νά τό κλήσῃ ὅπως ὁρίξης.

Ἀκόμα, ἐφέντη μου, διά ἕνα γράμα τοῦ Σελήμπεγι ὁποῦ γράφη, δέν εἶνε τήποτας, μήν τό πιστέβης· ἄν ἦταν τήποτης ἀπό αφτά, ἔπρεπε νά ἀνήξουν κουβέντα στό Ἀργηρόκαστρο, ὅτι ἔχω καλούς τζασίτηδες, πάνουν καί ἔρχονται καί μοῦ λέγουν. Ἔχω στήλη καί δύο ἀνδρόπους στό Ντέλβινο διά χαπέρια, καί ἀκόμα δέν μοῦ ἔχουν ἔρθη, καί ὅτι χαπέρι μοῦ φέρουν σοῦ τό κάνω ἠφαντέ. Σήμερα ἔστηλα καί τό Χαρίζη Κούδεσι κάτω στό Λιούμε Βλιόρας, και ὅτι χαμπέρι φέρη σοῦ γράφω. Διά ἀσκέρι ἐδώ ἀπό καμία μεριά δέν μοῦ ἔχη ἔρθη, μόνον ἀφτό ἀπό τά Γιάνενα ὁποῦ ἦνε στό Γκράψη, καί ἐδώ καμιά ἑκατοστή, καί ὁρισμός σου. Ἄλο κανένα χαβαντήθ δέν ἔχω ὁποῦ νά σοῦ γράψω, μόνον καρτερῶ τήν κάθε προσταγήν σου καί ὅπως εἶναι ὁρισμός σου. Τάφτα καί οἱ χρόνοι σου πολλοί, ἀμήν:

(τ.σ. Μουχτάρ πασᾶ)

1801
Σεπτεμβρίου: 19
Λιπόχοβο

[πλαγίως:]

Ἐφέντη μου, διά τήν δουληά τών Ζεκάτων ὁποῦ σοῦ ἔγραψα καί προχτές καί καθώς μέ ἐκουβέντιασες καί ἀφτοῦ κανένα τζεβάπι δέν μοῦ ἔστηλες, ἀνίσως ὁποῦ χέρι σέ χέρι νά τούς ξεστάνομε, νά τούς κάμομαι δικούς μας ἦνε καλό ἀφτό, ὅπως ὁρίξης πρόσταξέ με, ἔτζι κάνω. Ἀκόμη, ἐφέντη μου, δέν ἔγραψες κανένα γράμμα τοῦ Χοτά πεγι, καί γράψε του κανένα γλυκό γράμα, ὁποῦ ὅσον πορκῆ ἀφτοῦ μέ τό πεδί μου Μουχτάρ πασά μή χορίζεσε, καί τήν κάθε δουληά ἀφτοῦ νά τζαλιστᾶτε καί ἄλα καθώς ξέρης ἡ ὑψηλότης σου, καί ἄβριο τόν καρτερῶ ἐδῶ νά ἔρθη, κουβεντιάζομαι καί διά τήν δουληάν τοῦ Μπεκήρ Ζένου· ὅμως διά τῶν Ζεκάτων, προσταγήν σου καρτερῶ, πῶς ἦνε ὁρισμός σου.

[102]

1 φ., 22x29 ◆ (493) [Ἰωάννινα], 19 Σεπτεμβρίου 1801

Ἀριθμητική ἀπογραφή τῶν μαστόρων πού δουλεύουν στό «Κάστρο». Ἀπό στοιχεῖα τοῦ ἐγγράφου, ὅπως ἡ ἀναφορά «στά ἀμάξια στήν Ἀρδομίστα, στά λιθάρια», «στό σαντριβάνι» κ.ἄ., προκύπτει ὅτι πρόκειται γιά τό κάστρο τῶν Ἰωαννίνων. Τό ἔγγραφο παρ' ὅλο πού δέν εἶναι πολύ εὔγλωττο, παρέχει σπουδαῖες πληροφορίες. Οἱ

περισσότεροι ἀπό τούς ἀναφερόμενους ἐδῶ, δέν εἶναι ἁπλοί ἀνειδίκευτοι ἐργάτες ἀλλά εἰδικοί τεχνίτες πού ἐργάζονται, ὁ καθένας στήν εἰδικότητά του, σέ οἰκοδομικές ἐργασίες στό κάστρο τῶν Ἰωαννίνων. Οὐσιαστικά πρόκειται γιά ἕνα γεωγραφικό πίνακα μαστοροχωριῶν τῆς εὐρύτερης περιοχῆς ἰσχύος τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, μερικά ἀπό τά ὁποῖα εἶναι περισσότερο γνωστά ἀπό τή βιβλιογραφία καί ἄλλα λιγότερο. Οἱ οἰκοδομικές ἐργασίες στό κάστρο τῶν Ἰωαννίνων αὐτοῦ τοῦ ἔτους δέν φαίνεται νά εἶναι γνωστές, ἐνῶ, ἀντιθέτως, ὑπάρχουν ἀξιόλογες μαρτυρίες γιά τίς ἀντίστοιχες ἐργασίες τῶν ἐτῶν 1795, 1812 καί 1815 (βλ. Λ. Βρανούσης, *Κάστρο Ἰωαννίνων*, σελ. 7, 49 κ.ἑξ.). Τό μόνο ἴχνος πού συναντήσαμε στό Ἀρχεῖο ἀπό τή σημαντική αὐτή κινητοποίηση μαστόρων, εἶναι τό παρακάτω σχετικό, ὅπου ἀναφέρονται πράγματι οἱ ἐννέα Κρικελιῶτες μαστόροι. ■

Σχετ.: [96], Κρικέλου, 31 Αὐγούστου 1801

1801: 19 Σεπτεμβρίου
οἱ κάτοθεν μαστώρη στῶ κάστρω

[α΄ στήλη:]

77:	*Ἀνασέλητζοτες:*
44:	*Καστανιανήτες*
36:	*Τζουρισιώτες*
38:	*Βλαχω-κλήσουριώτες*
195	
25	*Μπογάτζηοτες*
34:	*Ὁτζότζινη*
39	*Χρουπεστεινῆ*
8	*Σελειτζότες:*
301	
24:	*Σταριτζότες*
9	*Καστανιανίτες*
35:	*Μολεστεινη*
130:	*Ζεπανιοτες*
499	
58:	*Καστωριανῆ*
9:	*Πεκρεβενιτζότες*
13	*ὁ Στάθη μεϊμάρης*
9:	*ὁ Γκηνες:*
588	
28:	*οἱ Μετζοβήτες*
38	*Ἀλασωνίτες*

40 Λειβαδίτες
9: Κρικελιώτες
9: Ἀγιώτες:
712
5: Μπλατζιώτες σταῖς ἀξβεσταριαῖς
717:-
23: ὁ Χρίστος Μεϊμάρης
24: ὁ μαστόρο-Λάμπρος
764

25: Βορμπηανήτες στω σαντρηβάνη
ἡ νταβαντζήδες στου Σουλεϊμαν πασιᾶ
κατά τῶ δευτέρη τοῦ κάλφα: –
789

[β΄ στήλη:]
ἀργάτες σταίς ἀσβεσταριαῖς: 19: Σεπτεβρίου

[[παλετζανήτες]] Ποντικαδιότες ἀργάτες..... 20:
Δελβινακιώτες: 57:
Βισανιωτες 14:
Ζαραβινιότες 13:
Ντορμέδες 8:
} ὅλοι: 35

ἀπό Δολῶ: 13
ἀπό Ξερωβάλτω: 7
Κακωσίτες 5:
Ῥουδιότες 5:
} ὅλοι: 30

142

[[ἀγίκατες στά λιδάρια:]]
Φραστανίτες: 14:
Μεβιαξά: – 7:
Τζαραπλανᾶ: 12:
Ῥουψιᾶ: – – 6:
Κακώλακω:: 4:
Ῥουμπάτες: 3:
} ὅλοι: 46:

Πολιτξανήτες:	*8*		
Φραστανήτες:	*4*		
Στρατήνιστα:	*8:*	*ὅλοι:*	*32:*
Βάλτιστα:	*7:*		
Ἀρίνιστα:	*5*		

ἀπό Διμόκωρω:	*9:*		
Καστανιανήτες:	*7*		
Κρίο–Νερῶ:	*2:*	*ὅλοι:*.....	*30:*
Λαβδανίτες::	*8*		
Μένγκουλιτες:	*4*		
			250

Σουπικιότες:	*22*		
ἀπό Βοστηνα:	*3*	.....	*29*
ἀπό Γκόβερη:	*4:*		
			279

στᾶ ἀμάξια στήν Ἀρδομήστα στά λιθάρια:

Ἀγιώτες:	*27:*		
ἀπό Κωκώσι:	*20:*		
βουβαλαρέη:	*20:*	.....	*98*
Σουπεικιώτες:	*8:.*		
Τξαρσαμπαλίδες	*20*		
ὁ γιφτος στιν δουλειάν	*3:.*		
	98		*377*

ἀπό Δομενίκο:	*14:*	.....	*28:*
ἀπό Ζάρκου:	*14:*		
			405
τά ἀντίκρις			*789:*
			1194:
ἀργᾶτες ἀπό τά βιλαέτια κορο:			*456*
ἀπό τήν Πρέβεξαν			*165*
			621

[103]

1 φ., 28x20 ◆ (918) Πάτρα, 19 Σεπτεμβρίου 1801

Γράμμα τοῦ Κωνστ. Δερμάνου πρός ἄγνωστο παραλήπτη, προφανῶς πρός κάποιον γραμματικό τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στά Γιάννενα. Ὁ Δερμάνος, ἔμπιστος ἄνθρωπος τοῦ Ἀλῆ, γνωστός ἀπό τή βιβλιογραφία καί ὡς Ντερμάνης, κατάγεται ἀπό τήν Πρέβεζα καί τόν συναντᾶμε συχνά σέ παρεμφερεῖς ἀποστολές (βλ. Εὑρετήριο). Στήν περίπτωση τοῦ παρόντος ἐγγράφου ἔχει ἀποσταλεῖ στήν Πάτρα ἀπό τόν Ἀλή πασά γιά νά ἀγοράσει μολύβι ἀπό ἐγγλέζικο καράβι. Ἡ ἐνέργεια αὐτή, πέρα ἀπό τή σταθερή πρακτική τοῦ Ἀλῆ νά προμηθεύεται ἄφθονες καί καλῆς ποιότητας πρῶτες ὕλες γιά τίς πολεμικές του ἀνάγκες, σχετίζεται εἰδικότερα μέ τίς φροντίδες του γιά τήν καλύτερη διεξαγωγή τῆς πολιορκίας καί τῆς τελικῆς ἐπίθεσης κατά τοῦ Σουλίου. Ἐκτός τῆς βασικῆς πληροφορίας γιά τήν ἀγορά τοῦ μολυβιοῦ, ὁ Δερμάνος ἀναφέρει καί ἄλλες σπουδαῖες πληροφορίες πρός τόν κύριο του: ὁ πρόξενος τῆς Ἀγγλίας στήν Πάτρα βρίσκεται στήν Τριπολιτσά γιά συνεννοήσεις μέ τόν πασά τοῦ Μοριᾶ ἐνόψει στάθμευσης στήν Πελοπόννησο (Πάτρα, Ναύπλιο, Ἄργος) δέκα χιλιάδων Ἐγγλέζων «ὁπού προσμένουνται νά ἔρδουν ἀπό Μισίρι νά κιολντήσουν (=νά ξεκουραστοῦν)». Ἡ πληροφορία μεταβιβάζεται μέ ἐπιφύλαξη (:«ὡς λέν»), ἀλλά καί πάλι εἶναι ἐνδιαφέρουσα. Τό μολύβι ἀγοράστηκε ἀλλά ὁ καπετάνιος ζήτησε ἀντί γιά μετρητά νά τοῦ ἐπιτραπεῖ νά φορτώσει ἴσης ἀξίας σιτάρι, ὅμως λόγω τῆς σουλτανικῆς ἀπαγόρευσης ἐξαγωγῆς (:«τά διασάκια») ὁ Δερμάνος ἀντιπρότεινε βελανίδι καί ὁ καπετάνιος δέχθηκε. Γίνεται λόγος γιά κάποιο «ἰμπεριάλικο» καράβι πού φόρτωνε σιτάρι στή Λιβαδειά, σέ κάποιον ὅρμο πού δέν κατονομάζεται καί γιά νά μήν κατασχεθεῖ ἔφυγε μισοφορτωμένο. Ἀκολουθοῦν καί ἄλλες πληροφορίες γιά ἐμπορικές σχέσεις Ἀλῆ πασᾶ καί Ἄγγλων, οἱ ὁποῖες φαίνεται ὅτι πραγματοποιοῦνται χωρίς τή μεσολάβηση τοῦ προξένου τῆς Πάτρας, πού φέρεται δυσαρεστημένος. ■

Τήν ἑλλογιμοτητά της ἀδελφικῶς προσκυνῶ, σύν τῇ ἀδελφότη.

»Εἰς τάς 15: τοῦ παρόντος εὔθασα ἐδώ, τόν κόνσουλα τόν Ἐγκλέζο τόν ηὗρηκα πηγεμένον εἰς τήν Τροπολητζά ὁποῦ ἐπάγη διά νά συνομηλήση μέ τόν ἐκύ βεζύρη διά νά διορθόσουν τούς τρίς τόπους Παλαιάν Πάτραν, Ἄργος, καί Ἀνάπλη διά τό κάθησμα δέκα χιλιάδων Ἐγκλέζων ὁποῦ προσμένουνται νά ἔρδουν ἀπό Μησύρη νά κιολντήσουν ὡς λέν. Το μολύβι τό ηὗρα ἀκόμει εἰς τό καράβι τό ἐγκλέζηκο, καί μέ τό νά ηὗρα τόν καπετάν Πρῆμα ναυλομένον διά Τριέστη, καί μυνόντάς τον κατά τήν ἀφεντικήν προσταγήν διά νά ἔλθῃ νά βάλῃ τό μολύβι, και νά εὑρεθῇ καί αὐτοῦ εἰς τήν δούλεψιν καί μή θέλοντας, ἐναύλοσα ἕνα Ανατολικιότηκον μέ κηράν καί αὔριο μεθάβριο τό φορτόνω. Με τό νά μήν εἶναι ὁ κόνσουλας ἐδῶ καί εἶναι ὁ βεκύλης του μοῦ ἐπρόσφερε ὅτι διά τά μετριτά ὁποῦ ἔχει νά λάβῃ διά τό μολύβι νά τοῦ δοθῇ τόσον σιτάρι, καί ἐγώ τοῦ ἀποκρήθηκα ὅτι ἀγρήκησαν τά διασάκια ὁποῦ ἦρδαν ἀπό τήν βασι-

λεία καί σιτάρι δέν εἶναι, ἀλλά βελανήδι· μοῦ γράφουν καί μοῦ εἶπαν ἀς εἶναι καί αὐτό. Ἐμένα ὅμως ἀπό τό Βραχόρη δέν μοῦ ἦρδε ἀκόμει καμμία ἀπόκρηση, μοῦ δίδουν ἡ ὄχι· μοῦ ἐπαραπονέφθηκαν καί διά τό ἰμπεριάληκο καράβι ὁποῦ ἐφόρτονε εἰς τήν Ληβαδιά ὁποῦ ἐκυνηγήθη νά τζακοθῇ καί ἔφυγε μησοφορτομένο καί ἦρδε ἐδώ, λέγοντάς μου ὅτι τό ἔχομεν διά Μάλλταν ὁποῦ εἶναι τόπος ἐγκλέξηκος, ἔχομε καί φερμάνη, καί μέ ἀπόδειξιν ὅτι ἐκύ πηγένη· διά νά μοῦ τό εἶπαν σάς τό γράφω ὁποῦ νά τό κάμεται ὑφαντέν τοῦ ὑψηλοτάτου ἀφεντός μας. Ἡ ὑψηλότης του ὅταν ἐξεκύνησα μοῦ εἶπεν ὅτι ἄν δίδουν ὑπόσχεσιν πώς τό πηγένουν εἰς ἐγκλέξηκον τόπον νά τοῦ τό κάμω ὑφαντέν, ἐγώ ὅμως δέν ἐκότησα νά τούς τό εἰπῶ ἀλλά ὡς ἐκατάλαβα δίδουν χωρίς ἄλλο, καί νά ἔχω τό τζεβάπη διά αὐτό ὡσάν καί διά τά ἄλλα τό ὀγληγορότερον. Τοῦ κόνσουλα τοῦ κακοφαίνεται ὁποῦ νά ἔρχεται ἡ δουλειά ἀπό τό χέρη μας, καί ὁποῦ ἐσιάσαμε φηλίαις μέ αὐτούς, ἀλλά νά ἔρχεται ὅλη ἡ δουλειά ἀπό τό χέρη τους καθώς ἐκατάλαβα καί δεν τοῦ δίνη χέρι νά τό δείξῃ, καί θεόθεν καλαῖς ἀντάμωσαις.

1801 : Σεπτεμβρίου: 19: Παλαιά Πάτρα

Δουλο σας παντα
Κωσταντίνος Δερμάνος

[104]

2 φ., 29x20 ◆ (9) Μπρέστανη, 20 Σεπτεμβρίου 1801

Ἀρτζουχάλι τοῦ Χουσεΐν Σιάχε πρός τόν Ἀλή πασά. Τόν πληροφορεῖ γιά τίς ἐνέργειες πού κάνει στήν περιοχή τῆς Μπρέστανης γιά νά προσελκύσει χωριά καί γένη στήν ἐπιρροή τοῦ Ἀλῆ. Ἔχει κάνει συμφωνία «μέ ἑφτά ὀσπίτια, ἕνα μαχαλά» μή ἀναφερομένου χωριοῦ, πού γιά τήν ἐπισημοποίησή της πρέπει νά καταβληθοῦν εἴκοσι πέντε πουγγιά μετρητά καί σέ καλό νόμισμα. Ἀπό τά συμφραζόμενα ἐπιτρέπεται νά ὑποθέσουμε ὅτι τό ἐν λόγω χωριό εἶναι τό Κούρτεσι. Ὁ Χουσεΐν Σιάχε ἐκθέτει ἐπίσης τίς δυσκολίες πού συναντᾶ στίς σχέσεις του μέ τούς ντόπιους, οἱ ὁποῖοι, γενικῶς, μένουν πιστοί στόν Ἰμπραχήμ πασά (τοῦ Μπερατιοῦ). Αὐτή ἴσως νά εἶναι καί ἡ ἐξήγηση γιά τό ὑψηλό κόστος τῆς "ἐξαγορᾶς". Πράγματι, τό ποσόν τῶν εἴκοσι πέντε πουγγιῶν ἤτοι δωδεκάμισυ χιλιάδων γροσίων, φαίνεται ὑπερβολικό γιά τήν προσέλευση ἑνός μαχαλᾶ ἑπτά σπιτιῶν στό στρατόπεδο τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καί ὡς ἀμοιβή γιά τήν ἐμπλοκή τους σέ τοπικό πόλεμο. Ὁ Χουσεΐν Σιάχε θεωρεῖ σημαντική τήν προσέλκυση αὐτοῦ τοῦ μαχαλᾶ πρός τό μέρος τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καί τή δαπάνη ἀποδοτική, ἀφοῦ ἐκεῖ θά ἐγκαταστήσουν δυνάμεις τους καί θά εἰσχωρήσουν

στό στρατόπεδο τῶν ἀντιπάλων τους. Ἡ φράση «καί νά δώσουν τά παιδιά εἰς τόν Ἰμέρη» ἀφορᾶ βέβαια τούς ὁμήρους πού θά δώσουν στόν ἀταύτιστο ἀπό ἐμᾶς Ἰμέρη, ἀσφαλῶς ὅμως μπέη κάποιου χωριοῦ τοῦ Νταγκλιοῦ. Ἐνδιαφέρουσα καί ἡ ἀπαίτησή τους γιά τόν τρόπο καί τίς ἀντιστοιχίες ὑπολογισμοῦ τῶν νομισμάτων. Ὁ Χουσεΐν Σιάχε ἀναφέρει μάλιστα ὅτι σέ κάποια παλαιότερη συναλλαγή του, ἐπλήρωσε αὐτός τόν «ξηκελεμέ» (βλ. ἐξικλεμέ=ἔλλειμμα) τῶν νομισμάτων. Γιά τά χωριά τοῦ Νταγκλιοῦ βλ. Θεσπρωτός-Ψαλίδας, *Γεωγραφία*, σελ. 9-10, ὅπου ἡ συνοπτική περιγραφή του ξεπερνάει κάθε δικό μας σχόλιο γιά τό ἀρτζουχάλι τοῦ Χουσεΐν Σιάχε: "Τά σπίτια των μέ πέτρα καί σκεπήν μέ πλάκα· γερά καί ἁρμόδια διά πόλεμον, ὡς πύργοι... Οἱ κάτοικοι γενικῶς τολμηροί, ὑγιεῖς καί ρωμαλαῖοι. Ἐκτός τοῦ τουφεκιοῦ ἄλλην τέχνην δέν ἔχουν". Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

Σχετ.: [101], Λιμπόχοβο, 19 Σεπτεμβρίου 1801

»Ἠψιλότατε καί ποληχρονεμένε ντουβλετλῆ βεξήρι ἐφέντη μου, τίν ἠψιλότη σου σκλαβικός προσκινό καί τό τιμημένον σου μέστη σου φιλό, τόν μεγαλοδίναμον θεόν παρακαλό μέρα καί νήχτα νά σοῦ δόκη ζωήν πολήν καί μέ ντουβλέτη, ἀμήν.

Σοῦ κάνο ἠφαντέ κάνα κενούρηο δέν ἦνε ὁπού νά σοῦ φανερόσω, μοναχά διά τίν κουβέντα ὁπού σοῦ ἦχα γράψη τίν ἔσοσα μέ ἤκοσι πέντε καί ἦνε ἐφτά σπήτηα, ἕνας μαχαλάς. Καί ἄν θελήσι ὁ θεός νά μποῦμε μέσα ἔχομε ἠμούζη εἰς τόν θεόν γλήγορα νά ἀνικεφτοῦν ἡ ὀχτρί μας καί αὐτίνη ἀνικημένη ἦταν καί πεθαμένη, βεληάκιν τούς ἐξωντάνεψε ὁ μαντές τοῦ Ντελβίνου. Μοναχά, ἀφέντη μου, τά ἠκοσιπέντε τά θέλη στό χέρη καί νά δόσουν τά πεδιά ἠς τόν Ἠμέρη. Μέ λόγια μέ ρεχένη δέν γένετε, μοναχά ἄν ἶνε ὁρησμό σου νά μᾶς τά στίλης μέ χαντζελέ καί καλήτερα βλοριά ἄντζηκα, τά βενέτηκα ἀπό ὠχτό καί μισώ καί τά μαντζάρικα ἀπό ὠχτό δέν τά πέρνουν, ὅτι καί τούν προστινούν τόν ξηκελεμέ τόν ἔχο δόσι ἐγό, ξήρα ἀπ' ἐδό δέν πέρνουν ἀπό ὠχτό καί μισώ καί ἄν ὁρίζης, ἀφέντη μου, νά γένη ἐτοῦτος ὠ μαντές κανενοῦ νά μήν τό μαρτιρίσις καί τούς γραματικούς μεγάλο τεμπίχη. Ζήρα καί πρότα διά τόν μαντέ τῖς Μπρέστανης δίο φορές χαμπέρη ἀπό τά Γιάνενα τούς ἦρδε. Μοναχά δέν τό πίστεβαν ὁπού νά γένουνταν, ὅτη τό ἦχαν πάρι ἀληός. Καί ἠνσιαλά ἔχομε θάρο ἠς τόν θεόν ὁπού νά μᾶς τό τεληόση τό μουράτη. Καί ἄλο σοῦ κάνο ἠφαντέ, ἐδό μέ πολήτια καί μέ φόρα καμιά δουληά δέν μπιτήξη, ὅτη καμιανοῦ ἡ καρδιά τόν χαλασμόν τοῦν ὀχτροῦν μας δέν τόν θέλη, μοναχά ἔτζη θά μᾶς δόσι ὁ θεός ἀπό κριφά καί θέλουν δέν θέλουν δέ νά 'ρδουν κατόπη. Ζήρα ἔχο μέρες ὁπού τό βάρεσα ἀπό ὅλες τίς μεριές καί δέν μπορῶ νά τούς βάλο σέ χερεκέτη· καί ἐπροχτές ὁπού πῖγα στό Κούρτεσι καί τούς ἀγάπισα καί ἐπιάσαμε ἐτοῦτον τόν μαντέ ὁπού σοῦ γράφω*

καί ἄν μᾶς δόσι ὁ θεός, ἀφέντι μου, ἠνσιαλά τό μουράτι μας θά μᾶς [πλαγίως:] *τό σόσι ὁ θεός ἀπεδό. Καί μαζή μέ τ᾽ ἄσπρα καί ἕνα γράμα τοῦ Βελῆ μπέγη νά τοῦ γράψης τίν κούλνα στόν Κούρτεση τόρης τίν θέλο ἀπό τ᾽ ἐσένα φόντες νά σοῦ ἔρδη τό χαμπέρι τοῦ Σιληχτάρη. Ἀκόμι ἕνα τοῦ Ἠμέρι καί Φέτη(;) καί Ἀχμέτη πός ἄν μοῦ μπιτίσετε ἐτοῦτον τόν μαντέ ὁπού ἄλον στόν τόπο σας καί ὁσάν κέ σᾶς δέν ἔχω. Γράψε ὅπος καταλαβένης τό χαρτή, ἀφέντι μου, νά τό διαβάσις καί νά τό παστρέψης καί νά μήν τό ἠδῖ ἄλος καί μᾶς* |[2] *βιγένη ἱ κουβέντα ἠς τό μεγντάνη.*

᾽Ακόμι σοῦ κάνο ἠφαντέ ἐπροχδές τούς ἔστιλε ὁ Ἠμπραήμ πασιάς κάμποσα ἄσπρα ἠς τό Κοστρέτζη καί Φράσιρι καί κάμποσους τεσκερέδες· γίρισαν ὀχτό σπίτηα ἀπό τούς Κεραλάριδες ἀπό Μίτζανη, τούς ἔδοσαν ἀπό διακόσια γρόσια καί τά μισά στό χέρη· ἐγίρισαν καί τέσερα ἀπό τίν Σερόπολη τό ἤδιο καί αὐτινούς. Οἱ Κεραλάριδες ἔχουν δίκεο ὅτι νά κάμουν ὅτη ἰσμέτη ἔχουν κάμι πολή καί τόπο δέν τούς ἔπιασε καί ἐδό ἠς τίν Μπρέστανι ἐδό ἦταν καί ἔκατζαν ἤκοσι μέρες καί σοῦ ἔγραψα καί δέν μοῦ ἀποκρίθικες καί ἡ καλή πίσο ἔχουν μίνη καί ἄν ὁρίζης δόστα τά ταμένα νά μίν πᾶν καί ἀφτηνή. Ζήρα τούς κακοφένετε, ἀφέντη μου, ὅτη γλέπουν τούς σιντρόφους τους, τούς Ντουρολάριδες, ὁπού ντάημα ἠσμέτη πέρ[ν]ουν καί ἔχουν ἔρδη καί ἄληοι καί μοῦ τό ἦπαν καί στόματη ἐπροχδές. ᾽Εγό νά σοῦ γράψω πολές φορές δαρό σοῦ βαριέτε, ἐγό ἔτζη λέγο νά κιβερνιδοῦν κάμποσι ὁπού χριάζουντε νά μίν γιρίζουν καί ἐτοῦτη ὁπού ἔχουν πάρι τά χάρτζηα νά τούς στέλνης ἀπό κάμποσω χαρτζηλήκι. Καί τοῦ Τζερτζῆς μπέγη στίλτου ἕνα ταβήλη νά τά λάβη στίν Βοσκόπολην ὅτη ἔτζη ἶνε ὁ κερός. Καί τό ξέρι ὁ θεός, ἀφέντη μου, ὁπού πολήτερο μοῦ πονῆ διά τό βηό τῆς ἠψιλότη σου περί διά τό δικό μου, ληάκιν δέν ἔχο πός νά κάμο. Ἀφτά τά μικρά ὁπού φτάνο ἔχο ἕνα καλοκέρη ὁπού τά ᾽χο κυβερνίσι ἀτός μου καί δέν σοῦ ἔχο γράψη καί ἠνσιαλά σέ κάνο βουκούφι φόντες ν᾽ ἀταμοθοῦμε ἀφτό τό τακάτη ὁπού ἦχα πάγι φέτο, ληάκιν ἡ ὑψηλότη σου νά ἦσε καλά ὁσάν τά ψιλά βουνά καί νά ἔβγις καί ἀσπροπρόσοπος καί πάλε στόν τόπο τά βάνο· καί γένημα καί φουσέκια νά μᾶς στίλης ζήρα ἄν δελήσι ὁ θεός καί σοδῖ ὁ μαντές ὁπού σοῦ γράφω καί θέλα γενῆ μεγάλος πόλεμος ζήρα ἦνε στό σπίτη τους καί δέν ἔχουν ποῦ νά πᾶν. Ἀκόμι τά χαρτιά ὁπού ἔστιλες τά μίρασα τά παιδιά τοῦ Φέζου ᾽λόγιρα ἔρχουντε καί ἔγραψαν τοῦ Ληάτζη νά μίν διαστῖτε διά τά Γιάνενα καί ὁ κόσμος τούς ξέρουν γιρισμένους καί πάγι ὁ Ληάτζες ἐχτές ν᾽ ἀταμοδῆ μέ δάφτους. Καί δέν ξέρο τί χόρισε, τόν κερό κιτάζουν, ληάκιν δέν ἔχουν τί νά κάμουν τούς γάμισε τίν μάνα ἡ Μπρέστανι ὁλουνοῦν. Τούς ἐβοήδισε καί ὁ Ληάμτζες μέ τόν Μουχουρτάρη, τούς ἔστιλαν πεντα-

κόσιες ὀκάδες βούτιρο. Καί γένεσε βουκούφης καί ἡ χρόνι σου πολή καί με ντουβλέτη, ἀμήν.

σκλάβο σου
Χουσεην Σιαχες

1801
Τριητῆ 20
Μπρέστενι
μέρα Παρασκηβί

[ἐπί τοῦ νώτου:]

Ὅπιον νά στίλης μέ τ'ἀμανέτη στίν Πόντα νά πάγη καί νά μοῦ γράψουν ἐμένα.

[πανώγραμμα:]
βεζήρι ἐφέντι μου
τουβλετλή
τοῦ ἡψιλοτατου καί πολληχρονεμένου
σκλαβικός
εἰς Ἰωάνενα

[105]

1 φ., 44x32 ◆ (471) [Καρπενήσι], 21 Σεπτεμβρίου 1801

Ἀρτζουχάλι τοῦ Ἰωάννη Χατζόπουλου [προεστοῦ τοῦ Καρπενησιοῦ] πρός τόν Ἀλή πασά, τῆς ἴδιας ἡμερομηνίας μέ τό παρακάτω σχετικό. Ἔλαβε τήν προσταγή του γιά τήν πληρωμή τῶν «ἄσπρων τοῦ Ἰσλάμπεγη καί τοῦ Μουχουρντάραγα». Εἶναι πρόθυμος νά τήν ἐκτελέσει, ἀλλά προειδοποιεῖ ὅτι ἔτσι θά καθυστερήσει ἡ εἴσπραξη τῶν δικαιωμάτων τοῦ Ἀλῆ (:«βαρεῖ τῆς ὑψηλότης σου τό ἀλατζάκι ὀπίσω»). Δέν φαίνεται ποιά «ἄσπρα» διεκδικοῦν ὁ Ἰσλάμπεγης καί ὁ [Ἄγος] Μουχουρντάρης, καί μάλιστα μέ πιεστικό τρόπο. Θά μποροῦσε νά εἶναι παλαιότερα χρέη ἀπό ὑπηρεσία τους στήν περιοχή (:λουφέδες/μισθοί), ἀλλά νομίζω ὅτι πρόκειται μᾶλλον γιά τοκογλυφικά δάνεια πρός τό βιλαέτι ἤ καί μεμονωμένες κοινότητες, τά ὁποῖα προορίζονταν γιά τήν ἐξόφληση φορολογικῶν τους ὑποχρεώσεων, τά γνωστά αὐτήν τήν ἐποχή στήν εὐρύτερη περιοχή τῆς Ἠπείρου καί τῆς Στερεᾶς ὡς "ἀρβανίτικα ἄσπρα". Τό ἔγγραφο δημοσιεύτηκε, ἀπό δακτυλόγραφο τῆς παρούσας ἔκδοσης, ἀπό τόν Μ. Γκιόλια, *Εὐρυτανία*, σελ. 131 καί ἀπό τό πρωτότυπο ἀπό τήν Ε. Γιαννακοπούλου, *Οἰκονομική*, σελ. 277. Οἱ ἀριθμοί τῆς χρονολογίας εἶναι μουσουλμανικοί, ἀλλά ἡ χρονολογία εἶναι ἀπό Χριστοῦ καί ὄχι ἀπό Ἐγίρας. ■

Σχετ.: [97], [Καρπενήσι], 2 Σεπτεμβρίου 1801

»Ὑψηλότατε ἐκλαμπρότατε καί πολυχρονεμένε, ντοβλετλοῦ, μερχαμετλοῦ, βεληγιουνεήμ ἐφέντη μου, βεξῆρη αλησιᾶν χαξρετλερῆ, οἱ χρόνοι σου πολλοί καί δεδοξασμένοι ἀπό τόν μεγαλοδύναμον θεόν, ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν.

»Μέ τό σκλαβικόν μου ἀρξουχάλι κάνω ὑφαντέ τοῦ αὐθεντός μου, μέ τόν τάταρήν του, καί τόν ἄνθρωπον τοῦ Μουχουρντάραγα, ἔλαβα τό ὑψηλόν του μπουγιουρδῆ καί τό ἐπροσκύνησα βάνωντάς το ἀπάνω εἰς τό καιφάλι μου, μέ προστάξη ὁ αὐθέντης μου διά νά μπητίσω τά ἄσπρα τοῦ Ἰσλάμπαιγη καί τοῦ Μουχουρντάραγα, καί νά τά δόσω ἀπό τά διάφορα. Ὁρισμός τοῦ αὐθεντός μου, ὅπως νά μέ προστάξῃ ὁ αὐθέντης μου ἔτζη κάνω, ὅμως πολυχρονεμένε αὐθέντα μου, τό νά πέσω καταπάνω νά τηράξω ἐτούτην τήν δουλιάν, βαρεῖ τῆς ὑψηλότης σου τό ἀλαντζιάκι ὀπίσω, καί ὁ καιρός ἔφτασεν. Ὅμως περικαλῶ τόν αὐθέντην μου, ἄν εἶναι τζαρές καί εἶναι ὁρισμός του, νά γένῃ τεχῆρη αὐτή ἡ δουλιᾶ, νά μπητίσω πρῶτον τό αὐθεντικόν ἀλαντζιάκι, καί μετά δύω μῆνες τά μπητίζω καί αυτά καί τά στέλνω, καί τώρα διά τήν ὥραν νά προστάξῃ ὁ αὐθέντης μου, νά σηκωθῆ ὁ τάταρης καί ὁ ἄνθρωπος τοῦ Μουχουρντάραγα καί τότες ἄς ἔρθη, ὁ ἄνθρωπος μοναχᾶ τοῦ Μουχουρντάραγα, νά τά λάβῃ καί ὁ τάταρης τί χριάζεται; διότι ἄν πάρουν αὐτοί πρῶτα, τό αὐθεντηκόν ἀλαντζιάκι βαρεῖ ὀπίσω· ἐπειδή εἶναι καί χωριᾶ ὁποῦ δέν μπητίζουν τώρα, μέ τό νά προσμένουν ξενητημένους διά νά ἔρθουν. Ὄχι καί δέν εἶναι τζαρές πάλιν καί ὁρισμός τοῦ αὐθεντός μου ὅπως νά μέ προστάξῃ ἔτζη κάνω. Οἱ δέ τιμημένοι χρόνοι τοῦ αὐθεντός μου, εἴησαν ἀπό τόν θεόν πολλοί καί δεδοξασμένοι, ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν: –

ἔτος [1801], Σεπτεμβρίου [21]

σκλάβος σου ταπεινός
ἰωάννης χατζιόπουλος

[106]

2 φ., 22x16 ◆ (199) Ἰωάννινα, 25 Σεπτεμβρίου 1801

Ἔγγραφο συμφωνίας (:«σάρτι») μεταξύ τοῦ Ἰμπραχήμ Ντέμη καί τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, μέ τό ὁποῖο ὁ πρῶτος δηλώνει ὑποταγή καί φιλία καί ἀναλαμβάνει τήν ὑποχρέωση νά ἀκολουθεῖ τόν πασά «ὅπου κάμῃ νιζά (=σύγκρουση) ὁ ἀφέντης μου [Ἀλή πασάς] στό Φιλιάτι... στήν Κονίσπολιν... στό Δέλβινον» καί σέ ὁλόκληρο τό βιλαέτι. Ἡ συμφωνία ἰσχύει γιά δύο χρόνια, προφανῶς ἀπό τήν ἡμερομηνία ὑπογραφῆς της. Ὁ Ἰμπραχήμ Ντέμης/Ντέμος ἀπό τό «Φιλιάτι» καί τό γένος τῶν Ντεμάτων

γενικότερα, στίς τοπικές ἔριδες συντάσσονται συνήθως μέ τόν Ἀλή πασά. Ἡ παρουσία τοῦ Ἰμπραήμ Ντέμου καί τοῦ γιοῦ του, Ὁμέρ Ντέμου, εἶναι συχνή στό Ἀρχεῖο (βλ. Εὑρετήριο). Οἱ «Φιλιακιῶτες» καί οἱ «Κονισπολιάτες» εἶναι βέβαια ἀγάδες τῶν Φιλιατῶν καί τῆς Κονίσπολης ἀντιστοίχως, ἐνῶ ὁ Σελήμ μπέης (Κόκας, ὑποθέτουμε) καί ὁ Μουσταφά πασάς τοῦ Δελβίνου, εἶναι δύο ἀπό τούς κατά καιρούς βασικούς ἀντιπάλους τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Εἶναι ἐνδιαφέρουσα ἡ διάκριση τοῦ ἐγγράφου ἀνάμεσα σέ «Φιλιακιότες» καί «Κονισπολιάτες», ἡ ὁποία διαφωτίζεται καί ἀπό σχετική περιγραφή τοῦ Ἀθ. Ψαλίδα (*Γεωγραφία*, σελ. 51), ὅπου περιγράφονται "αἱ παλαιαί καί νέαι ὀνομασίαι": "τό δέ φυλακιώτικον, ἤτοι παρακαλαμίτικον, ἀπό τήν Σαγιάδαν καί Κονίσπολιν, ἕως τήν Παλαιάν Πωγωνιανήν, ὅπου πρός νότον ἔχει τόν Καλαμᾶν, καί πρός τό βόρειον τό βουνό τῆς Βοστίνας Κεστρίνην". ■

Ἐγώ ὁ Ἡμπραχήμ Ντέμης δίδω σάρτι τοῦ βεζήρη Ἀλήπασα αὐθέντη μου, ἐπειδή τόν ὅμοιασεν ὁ νιξᾶς μέ τούς Φιλιακιότες καί μέ τούς Κονισπολιάτες καί μέ τόν Σελήμπεγην καί μέ τόν Μουσταφάπασα ἐγώ εἶμαι ἐδικός του, καί μέ τόν ἀφέντην μου ἀντάμα θά εἶμαι καί ἐγώ στήν ἀχαμνοσήνην τους κρηφά καί φανερά ὅσον καιρόν καί νἄναι ὀχτρός του, καί διά τό ὀγούρι τοῦ αὐθεντός μας ἔχω νά τοῦ ἀπολήσω τό σπήτι μου καί τα τζηφλήκια μου νά μάσῃ τό ἀσκέρι του μέσα καί νά βαρέσῃ τούς ὀχτρούς του καί ἐγώ νά τούς βαρέσω ἀντάμα μέ τόν ἀφέντην μου, καί ὅπου κάμῃ νιξᾶ ὁ ἀφέντης μου γγερέξκ στό Φιλιάτι, γγερέξκ στήν Κονίσπολιν, γγερέξκ στό Δέλβινον, γγερέξκ ἀλοῦ στό βιλαέτι, νά βαρέσω καί ἐγώ μαζή μέ αὐτόν ὅσο μπορέσω, καί διά ὅτι σήρη μάθω τοῦ ἀφεντός μου ὁποῦ νάχῃ διά τούς χάσμηδες ἀνίσως καί μαρτυρίσω ἤ μέ γράψιμον ἤ μέ νόημα ἤ μέ ἄλο τίποτες χιλέν νά μέ πιάσῃ τό σάρτι μέ κέστι διά τό ἀχαμνό τοῦ αὐθεντός μου, καί διά χάλασμα τῆς δουλειᾶς νά μέ πιάσῃ τό σάρτι, καί στούτα ὅλα ὁποῦ ὑποσκέβομαι μέ τοῦτο τό σάρτι μου ἄν δέν τά φυλάξω καί παρασαλέψω σέ τίποτες, νά εἶμαι χορισμένος μέ τρία ταλάκια ἀπό ἐτούτην τήν γηνέκα ὁποῦ ἔχω, καί ἀπό ἄλες ὅσες νά πάρω, νά εἶμαι ὄξω ἀπό τό παηράκι τοῦ Μουχαμέτη, καί στόν πεδαμόν μου νά πεδάνω κιαφίρης καί ὄχι ἀλιός.

1801: Σεπτεμβρίου 25: Ἰωάννινα

Τοῦτο τό σάρτι νάχῃ τόν τόπον του δήο χρόνους: –

Bende İbrahim
(τ.σ.τ. καί ὑπογραφή)

[πλαγίως:]
Τό σάρτι τοῦ Ἰμπραχήμ Ντέμη: –

[107]

1 φ., 43x31 ◆ (234) Σέρβια, 25 Σεπτεμβρίου 1801

Ἀρτζουχάλι τοῦ Χατζη-Χαλήλη πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀναφέρεται σέ «ὁρισμό» τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πρός τόν Χατζη-Νασούφη πού τόν διατάσσει «νά... πάρει καί νά... φέρει» στά Γιάννενα τούς «Τσαρσαμπαλῆδες». Μέ τήν ὀνομασία αὐτήν ἀναφέρονται ἐδῶ κάποιοι κάτοικοι ἤ ἴσως οἱ προεστοί τοῦ Τσαρσαμπᾶ, τοῦ καζᾶ τῆς ἀριστερῆς ὄχθης τοῦ Ἀλιάκμονα, μεταξύ Σερβίων καί Κοζάνης. Δέν φαίνεται ἄν τό μπουγιουρντί τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἀφορᾶ τούς χριστιανούς τοῦ καζᾶ ἤ καί τούς Τούρκους (Κονιάρους) οὔτε καί γιά ποιά ὑπόδεση προσκαλοῦνται βιαίως στά Γιάννενα. Δέν γνωρίζουμε ἐπίσης ἄν ἡ πρόσκληση ἀφορᾶ καί τόν Βελβενδό, ἐπειδή ὑπάρχει μιά ἀσάφεια γιά τόν χρόνο συνένωσης τοῦ καζᾶ τοῦ Τσαρσαμπᾶ μέ τόν Βελβενδό (βλ. Μ. Καλινδέρης, *Γραπτά μνημεῖα*, σελ. 18-19). Στό ἔγγραφο δέν φαίνεται ποιό εἶναι τώρα τό ἀξίωμα τοῦ Χατζη-Χαλήλη. Ἡ ἀναφορά στό ἔγγραφο ἄλλων Τούρκων ἀξιωματούχων (μπουλούκμπαση, βοεβόδα-ζαμπίτη), μᾶς ἐπιτρέπει νά ὑποθέσουμε ὅτι ἐδῶ πρόκειται γιά τόν ἀγιάνη τῶν Σερβίων, Χατζη-Χαλήλαγα διορισμένον σέ αὐτό τό ἀξίωμα ἀπό τόν Ἀλή πασά ἤδη ἀπό τό 1791 (βλ. ἔγγρ. ἀρ. [11]). ■

»Ὑψηλότατε δικαιότατε, θεοτίμητε καί πολυχρονημένε ντουβλετλή μερχαμετλή, βεζύρ ἀφέντημ, τήν πολυχρόνιον καί θεοτίμητον ὑψηλότητά σου δουλικῶς καί σκλαβικῶς προσκυνῶ, καί τά πανέκλαμπρα ποδάρια σου φιλῶ, τόν μεγαλοδύναμον θεόν ἡμέραν καί νύχταν παρακαλῶ διά νά χαρίζῃ εἰς τήν θεοτίμητον ὑψηλότητά σου ζωήν πολυχρόνιον, αὐξάνωντας τό πολυχρονημένον καί θεοτίμητον δοβλέτιον, ἀμήν.

Μέ τό ταπεινόν καί δουλικόν μου ἀρτζοχάλι πρῶτον σοῦ φιλῶ τά πανέκλαμπρά σου ποδάρια, ἔπειτα σοί κάμνω ἰφαντέ ὁ σκλάβος σου, ὅτι εἶδα τόν ὑψηλόν σου ὁρισμόν, καί τόν ἐφίλησα, καί τόν ἔβαλα ἐπάνω στό κεφάλι μου, καί ἐπρόσταξες τόν Χατζή Νασούφη διά τούς Τζαρσαμπαλῆδες ὁποῦ νά τούς πάρῃ, καί νά τούς φέρῃ, καί ἄν δέν θελήσουν νά ἔλθουν νά πηγαίνω καί ἐγώ ὁ σκλάβος σου μαζί μέ τόν Χατζή Νασούφη καί νά τούς κονέψωμεν εἰς τά σπήτια τους. Καί εὐθύς κατά τόν ὑψηλόν σου ὁρισμόν ἔστειλα τό μπουηρολτί εἰς τόν Χατζή Νασούφη, καί ἐσηκώθηκε καί ἦλθε εἰς ἐμένα τόν σκλάβον σου, καί τοῦ ἔκαμα ἰφαντέ τήν ὑψηλήν σου προσταγήν ὁποῦ τόν ἐπρόσταξες διά νά τούς πάρῃ καί νά τούς φέρῃ. Καί αὐτός μοῦ ἀποκρήθηκεν ἔτζι, πῶς ἐγώ ἔχω νά γράψω ρίτζιᾶν εἰς τόν ἀφέντην μας ὁποῦ νά μοί τούς χαρίσῃ, καί ἄν δέν μοῦ τούς χαρίσῃ τότε τούς πέρνω καί τούς πηγαίνω, αὐτά τά λόγια μοῦ ἀποκρήθηκεν ὁ Χατζή Νασούφης. Τόν ἐρώτησα καί διά τόν Σούλιο πολούμπαση, καί μοῦ εἶπεν, ὁ ἀφέντης μας τό σοῦτζι του τό ἐχάρησε ὁποῦ νά καθίσῃ

στό σπῆτι του. Καί τό ὑψηλόν σου μποηρολτί δέν προστάξει μήτε ἐμένα τόν σκλάβον σου, οὐδέ τόν Βεήξη τόν σκλάβον σου διά τόν Σούλιο πολούμπαση, ὁποῦ τί νά τοῦ ξητήσῃ διά τό μιμπασιρλῆκι ἤ ἄλλο τίποτες.

Καί ἀφοῦ εἶδα τήν γνώμη τοῦ Χατζή Νασούφη ἔτζι τοῦ ἐπῆρα μέ τό καλόν, καί μοῦ ξήτησε καί ἕνα ἀρτζοχάλι πρός τήν ὑψηλότην σου, καί τοῦ ἔδωσα, καί ἔγινε κεφίλης, εἰ μέν καί δέν στρέξῃ ὁ ἀφέντης μας καί τούς ξητήσῃ καί μετά μέ προστάξει τούς πέρνω καί τούς πηγαίνω. Τώρα ὅπως εἶναι ὁ ὑψηλός σου ὁρισμός, ἀφέντημ, γκερέκ διά ταυτονούς, γκερέκ διά τούς ἄλλους ὁποῦ εἶναι μιμπασίρης ὁ Βεήξης ὁ σκλάβος σου πρόσταξαί μας νά δουλέψωμεν. Εἴπαμεν καί τόν βοήβοντα διά νά μᾶς βοηθήσῃ σέ τούτην τήν δουλειά ὁποῦ εἶναι ζαμπίτης τοῦ τόπου, καί αὐτός μᾶς ἀποκρίθηκεν, πώς ἐμένα δέν μοῦ προστάξει ὁ ἀφέντης μας τίποτας, καί δέν ἀνακατώνομαι. Καί αὐτός ἔγινε κεφίλης διά ταυτονούς ὁποῦ ἦλθεν ὁ σκλάβος σου ὁ Μπράχος διά νά τούς στείλῃ, καί ἄν εἶναι ὑψηλός σου ὁρισμός νά προστάξῃς καί αὐτόν.

Ταῦτα προσκυνητῶς καί σκλαβικῶς· καί μένω ὑποκάτω εἰς τόν ὑψηλόν σου ὁρισμόν σκλάβος σου παντοτεινός καί εἰς θεόν χαήρ δοατζής

χατζή Χαλίλη.
(τ.σ.τ.)

1801
Σεπτεμβρίου 25
Σέλφετζε

[108]

1 φ., 26x18 ◆ (1409) χ.τ., 20 Ὀκτωβρίου 1801

Ἀρτζουχάλι, χωρίς ὑπογραφή ἀποστολέα, πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀπό τήν ἐλλιπή διατύπωση δέν προκύπτει καθαρά τό ἀντικείμενο τῆς ἀποστολῆς ἤ μᾶλλον τῆς ἀντιδικίας, στήν ὁποία ἀναφέρεται. Ἡ σπάνια λέξη «λογοφέρτη» δημιουργεῖ ἕνα πρόβλημα κατανόησης. Μέ βάση τή σύνταξη τοῦ κειμένου φαίνεται νά εἶναι ἐπώνυμο προσώπου ἤ ἐκκλησιαστικό ἀξίωμα: λογοθέτης. Τό λαϊκό ὄνομα τοῦ μήνα «Σπαρτός» πού χρησιμοποιεῖται στό ἔγγραφο θεωροῦμε ὅτι ἀντιστοιχεῖ στόν Ὀκτώβριο. Πράγματι, «Σπαρτός» ὀνομαζόταν στήν Ἤπειρο ὁ Ὀκτώβριος, παρ' ὅλο πού μέ παρεμφερῆ ὀνόματα δηλωνόταν ἀλλού ὁ Νοέμβριος: "Σπαρτής" στή Χαλκιδική, "Σπορέας" στή Θεσσαλία, Ἤπειρο καί ἀλλοῦ (βλ. Ἀθ. Μπούτουρας, *Τά ὀνόματα τῶν μηνῶν*, σελ. 33, 24, 25 ἀντίστοιχα). ■

Ἐψηλότατε, τοβλετή βεξίρη, σέ προσκυνῶ και σοῦ φιλῶ το ὑψηλόν σου μέστι, τόν μεγαλοδύναμον Θεό νά σοῦ ἀκσαίνει σου τόν τοβλέτι σου, ἀμήν. Τόν τιμημένο σου πουγιρτί τὅλαβα καί τό προσκύνησα ἀπάνω στό κεφάλι μου· ὅσα ὅρισες τά κατάλαβα ἀφέντη μου, καί τὅκαμε ὁ Γιωργάκης μέ τό λόγο τοῦ Τούσκα· ὁ Θεός τό παίρνει τό χάκι σου καί ἐγώ τήν Δευτέρα ἤρθα εἰς στόν σπήτι μοῦ ὅρισες διά τό παιδί τοῦ Τζήμα νά τό ἀφήνω ἐδῶ εἰς στόν σπήτι μου. Τοῦτος δέν θέλει νά κάτζει ἐδῶ καί ἐρχούμεστε ὅλοι ἀντάμα· νά ὁρίζεις νά βάλεις τό λογοφέρτη [Λογοδέτη;] νά τοῦ κράψεις ἕνα χαρτί τοῦ Τζήμα διά νά στείλει τό ἄλλο τό παιδί νά τόν βρίσκου ἀφτοῦ ὡσά νά ἔρθω καί ἐγώ.*

Σπαρτός 20, 1801

[109]

2 φ., 17x11 ◆ (1120) Ἰωάννινα, 22 Ὀκτωβρίου 1801

Ἀπόδειξη εἴσπραξης (:«ταχβίλι») χωρίς ὑπογραφή ἤ σφραγίδα, ἀλλά ἀσφαλῶς τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Τό ἔγγραφο δέν φαίνεται ἄν εἶναι τό σχέδιο ἤ ἡ πραγματική ἀπόδειξη πού δέν ὑπογράφτηκε καί φυσικά δέν παραδόθηκε στούς ἐνδιαφερομένους κατοίκους τοῦ χωριοῦ Κλειδωνιάβιστα (σημ. Κλειδωνιά, ἐπαρχία Κονίτσης). Ἔχει πάντως τόν τύπο καί τήν ἐμφάνιση ἀνάλογων ἐγγράφων πού φέρουν ἄλλοτε τήν ὑπογραφή καί ἄλλοτε τή σφραγίδα τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. ■

Μοῦ ἐμέτρησαν οἱ Κλειδονιαβηστινοί στό χέρι μου γρόσια 100: ἤτοι ἑκατόν, νά τούς ἔμπουν σέ λογαριασμόν· ὄχι ἄλλο.

1801
Ὀκτωμβρ(ίου) 22:
Ἰωάν(νινα):

[110]

2 φ., 30x21 ◆ (1393) Φόγγια, 31 Ὀκτωβρίου 1801

Σημείωμα καταγραφῆς τῶν χρημάτων (νομισμάτων) καί ἄλλων εἰδῶν πού στέλνει ἀνώνυμος Χειμαριώτης ἀπό τήν Φόγγια (=Φότζια, Ἰταλίας) στή Χειμάρα μέ τόν «signor τενέντεν δόν Σπύρο Ζάχο Δρουμή», πρόσωπο πού προφανῶς ὑπηρετεῖ στά χειμαριώτικα στρατιωτικά σώματα τῆς Ἰταλίας καί ἐπιστρέφει στήν ἰδιαίτερη πατρί-

δα του. Ἡ ταυτότητα τοῦ ἀποστολέα δέν προκύπτει ἀπό τό περιεχόμενο τοῦ ἐγγράφου, ἐκτός τῆς πληροφορίας ὅτι εἶναι καί αὐτός Χειμαριώτης (στέλνει χρήματα: «γιά τό σπίτι» του) καί ζεῖ στή Φόγγια. Δέν φαίνεται ἐπίσης ἄν εἶναι στρατιωτικός, ἔμπορος ἤ κάτι ἄλλο. Δέν διορθώθηκε ὁ ἄτακτος τονισμός τοῦ κειμένου γιά νά διασωθοῦν, ἐνδεχομένως, κάποιες ἰδιαιτερότητες τῆς διαλέκτου τῆς Χειμάρας. Ὁ τρόπος γραφῆς τῶν ἑλληνικῶν μᾶς ἐπιτρέπει νά ὑποθέσουμε ὅτι ὁ γραφέας, ὁ ὁποῖος φαίνεται νά εἶναι τό ἴδιο πρόσωπο μέ τόν ἀποστολέα τοῦ ἐγγράφου, ἔχει μεγάλη ἐξοικείωση μέ τή γραφή τῶν λατινικῶν χαρακτήρων καί προφανῶς μέ τήν ἰταλική γλώσσα. ■

[φ. 1r]

31: 8βρίου 1801, Φόγγια
μέ Σπύρο Ζάχο

[φ. 1v]

1801, Ὀκτοβρ(ί)ου 31, Φόγγια
Νότα τή ἄσπρα ἐχη τό σακούλι ὁπού στελνό σπύτη μου μέ τόν sig(no)r τενέντε δόν Σπύρο Ζάχω Δρουμή, ὁς κάτωδέν

600· λέγο εξακόσια πέτζαδούρα καμομένα σέ δοδεκα σκαρμούτζα γιά τό σπήτη μού δικά μου

ἀκόμη ἔβαλα καί ξένα ὁς κάτοθεν, γιά νά τά δόσουν τοῦ καδενός στό σπήτη τους
20: ὔκοσι πετζαδούρα τού Ζάχο Βέλου γιά τό σπήτη του.-
10: δέκα πετζαδούρα τοῦ Τζίτζο Βάρφι γιά τό πεδί του.-
20: ὔκοσι πετζαδούρα νά δοδούν τού Στραζότου, καί τούς χερετώ.–
16: δεκάξη πετζαδούρα τόν πεδίον του Νίκα Φόλια γιά σπήτι τούς.–
40: σαράντα πέτζαδούρα τοῦ Καπ. Θανάση Πρίφτη Τζορτζη γιά σπύτι του στήν Παλάσα.–
10: δέκα πέτζαδούρα τοῦ Κοτζιλιού γιά τόν ἀδελφόν του στούς Δρίμάδες.–

[μέ ἄλλο χέρι:]
20, ήκοση πετζαδούρα τοῦ Ἐλφιέρ Ἠλία Κόκ Δίμα γιά τή μάνα του

---

136 ξένα λέγω ἑκατώ τριᾶντα ἕξι πέτζαδούρα

[φ. 2r]

10: δεκα πετζαδουρες του Σπυρο γιό Ηλία διά το σπίτη του.
Αὐτά εἶνε βαλμένα στίν μποῦρσα τού Πεσελῖου που ἔχο βάλι στίν κασέτα.

Ἀκόμη ἔβαλα στίν μποῦρσα του Πεσελίου εἴκοσι πέτζεδούρα νά δοδοῦν τοῦ

Διμό Χειμάρα τά στέλνι ὁ ἀδελφός του ὁ Ῥούτζις ἰγοῦν Χρίσος —20

Ὁμίος ἔβαλα στήν κασέτα έναν γρόπον βουλομένον μέ 160 πετζεδούρες τοῦ Νῖτζο Δίμα Χρίσου Καρτερμάστρου γιά νά δοθούν τοῦ ἀδελφοῦ του, του Νικολού στίν Χιμάρα.

Ἀκόμη ἔβαλα στήν κασέτα ἕνα πουγγή βουλομένο μέ πενίντα πετζεδούρες τοῦ Χριστόφορ Ψωμανῆ νά δοθή τῆς φαμιλιᾶς του — 50

τοῦ Κύρ Στραζώτου τοῦ ἤχα στίλι με τον Μαρκο Μέκξη διό πιετζαδούρα τάλαβε ὑ ὄχι

31 8βρίου 1801

[φ. 2^{v}]

Νότα σέ πράγμα πού στέλνω με τόν ὁπιστεν τενέντε Σπύρο Ζάχο στώ σπήτη μου 1801 Ὀκτ(ω)μβρ(ί)ου, Φόγγια

15: πρατζα βελουδω φίνο κρέμεξη τής Γγενόβας κωστίζη δουκάτα — 65
84: ρότουλα σουπίες κοστίζουν δ. — 20
χόρια τά ἔξωδα —
γιά τράτες, ἰγοῦν δίχτια δου(κάτα) 4 ½
χόρια τά ἔξοδα —
ἕνα ξονάρι μισινέξηκο — 4

Έναν λογαριασμό να λάβι ἀπό τόν
sig(no)r Σπύρο Κέντρο στούς Κορφούς

λέγο δουκάτα δεκοχτο γρανες ενενίντα	*18.90*
ολα σουμαρουν δουκατα	*149.90*
έστιλε ὁ Δουκίνος γιά τήν δουλιά τοῦ Νικολό Δούκα δουκάτα	*47.36*
σοῦμα δουκ.	*197:26*

[ἀκολουθεῖ ἡ πρόσθεση τῶν παρακάτω ἀριθμῶν:]

250
36
126
252
126
810

[111]

1 φ., 32x22 ♦ (581) Λάρισα, [13] Νοεμβρίου 1801

Ἀρτζουχάλι τοῦ Σουλεϊμάνη Λεσκοβικινοῦ πρός τόν Ἀλή πασά. Πρέπει νά διαβαστεῖ σέ συνδυασμό μέ τό παρακάτω σχετικό, ὅπου ὁ ἀναφερόμενος ἀποκαλεῖται «Σουλεϊμάναγας», πράγμα πού διευκολύνει τόν ἐντοπισμό του καί σέ ἄλλα σημεῖα τοῦ Ἀρχείου (βλ. Εὑρετήριο). Ὁ Σουλεϊμάνης εἶναι κάτι περισσότερο ἀπό διαχειριστής, εἶναι ἐνοικιαστής μή κατονομαζόμενων τσιφλικιῶν τοῦ Ἀλῆ στά Τρίκαλα, ὅπως προκύπτει ἀπό τή φράση: «μοῦ ’καμες τά τζουφλίκια μαχτού», ἡ ὁποία, πρέπει δηλώνει, καταβολή ἐτήσιου ἐνοικίου γιά τό σύνολο τῆς παραχώρησης καί ὄχι βέβαια πράξη πώλησης. Ἄλλωστε, ὁ Ἀλή πασάς, ἀπό ὅσο γνωρίζουμε, δέν φαίνεται νά προέβαινε σέ πωλήσεις τσιφλικιῶν του. Οἱ χριστιανοί προεστοί τῶν Τρικάλων (ἀναφέρεται ὀνομαστικά ὁ Γεωργάκης Δημάκης) ἀρνοῦνται νά τόν δεχτοῦν γιά λόγους πού ἀναφέρονται συγκεχυμένα στά δύο ἔγγραφα καί παραμένουν δυσνόητοι σ’ ἐμᾶς. Δέν ἀποκλείεται νά πρόκειται γιά κάποια ἀντιδικία πού προκύπτει ἀπό τόν νεωτερισμό, τοῦ τρόπου ἐνοικίασης τῶν τσιφλικιῶν καί συνεπῶς τῆς νεόκοπης ἰδιότητας τοῦ Σουλεϊμάνη Λεσκοβικινοῦ ὡς κυρίου, γιά ὁρισμένο χρόνο, τῶν ἐν λόγω τσιφλικιῶν καί ὄχι ὡς διαχειριστῆ στό ὄνομα τοῦ πραγματικοῦ κυρίου τους Ἀλῆ πασᾶ. Ὁ Σουλεϊμάνης ἔστειλε στά Τρίκαλα τά μπουγιουρντιά τοῦ Ἀλῆ μέ ἄνθρωπό του καί μέ κάποιον «ντερβίση τοῦ Μπαμπᾶ». Αὐτός ὁ ντερβίσης ἀπό τό τζαμί τοῦ Μπαμπᾶ (τῶν Τεμπῶν) πρέπει νά εἶναι ὁ σεῖχ Ἀχμέτ Φερίντ τοῦ παρακάτω σχετικοῦ, ὁ ὁποῖος συνηγορεῖ ὑπέρ τοῦ εὐνοουμένου του καί παρακινεῖ τόν Ἀλή πασά νά μήν ὑποχωρήσει. «Τό μπουγιουρδί σου», γράφει, «νά μήν τό γυρίσεις πίσω ἀπό τούς Ρωμαίους». Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό τοῦ ἐγγράφου. ■

Σχετ.: [112], Λάρισα, 13 Νοεμβρίου 1801

Ντεβλετλού, ἰναετλού, μερχαμετλού, βελιγιουνιάμ ἐφέντημ, σουλτανίμ, σέ προσκυνῶ καί τό ποδάρι σέ φιλῶ, μέρα νίχτα καί παρακαλῶ τόν θεόν νά σό χαρίζι τήν ζωήν σας καί τό ντουβλέτι σας, ἀμήν.

Μέ τό σκλαβικόν μου ἀρτζοχάλι ἔκαμες μερχαμέτι καί μοῦ ’καμες τά τζουφλίκια μαχτού· τά μπουγιουρδιά σου τά ἔστιλα στά Τρίκαλα μέ ντερβήσι τοῦ Μπαμπᾶ καί μέ ἄνθροπό μου· μέ κάναν τρόπον δέν τά πχιάσαν, καί ὁ Γεωργάκης Δημάκι ἀποκρίθικε πός σκόρπισεν ὅλου τό βηλαέτι, ἄς σκορπίσουν καί τά τζουφλίκια τοῦ Σουλεϊμάναγα· καί ἔστιλα παλικάρια καί κάθοντε μέσα στά τζουφλίκια. Τόρα στές ἡμέρε σου τές ἡψυλές ὁ ντουνιάς ἐφτάστικεν καί ἐγώ νά χαλαστῶ μήν τό βρίσκεις τζιαήξι καί κατά τόν ὁρισμόν σου στῆλε ἕναν τάταρι καί πάρι τό χουτξέτι καί δόστου τοῦ σκλάβου σας Τζαφέρι.

Ταῦτα καί οἱ χρόνι σου πολί ἀπό θεοῦ, ἀμήν.

: [1]801, Νοεμβρίου
Λάρσι

σκλάβο σας
σουλεϊμανις
λεσκοβηκινός

[112]

1 φ., 32x22 ◆ (1146) Λάρισα, 13 Νοεμβρίου 1801

Ἱκετήριο γράμμα (:«ντουναμέ») τοῦ σεΐχ Ἀχμέτ Φερίντ πρός τόν Ἀλή πασά. Συνηγορεῖ ὑπέρ τοῦ «Σουλεϊμάναγα» (Λεσκοβικινοῦ) (βλ. παρακάτω σχετικό), ἐνοικιαστῆ τσιφλικιῶν τοῦ Ἀλῆ στά Τρίκαλα, στήν ἀντιδικία του μέ τούς προεστούς. Ἐνδιαφέρον παρουσιάζει τό ὕφος καί τό περιεχόμενο τοῦ γράμματος, στό ὁποῖο ἐπιστρατεύεται καί ἡ θρησκευτική πόλωση γιά νά λυθεῖ κάποιο ἀσαφές σ' ἐμᾶς δεσμικό πρόβλημα ὑπέρ τοῦ μουσουλμάνου Σουλεϊμάναγα. Τό ἔγγραφο εἶναι ἀνυπόγραφο, ἀλλά τό ὄνομα τοῦ ἐπιστολογράφου προκύπτει ἀπό τό περιεχόμενο τοῦ σφραγίσματος, ὅπως τό διάβασε ὁ μακαρίτης φίλος Asparouh Velkov. ■

Σχετ.: [111], Λάρισα, [13] Νοεμβρίου 1801

»Ντεβλετλού εἰναετλού μούρβετλού ὀγλούμ ἠμανεβή σουλτανίμ, βεξίρι αλισιᾶν χαξηρετλαρί, κατά πολᾶ καί ἀκριβά σε χαιρετῶ, φιλῶ το νούρι τξιμάλι σου τόν θεόν καί τούς χαηερενλέριδες παρακαλῶ διά να σε χαρίξων τήν ζωήν σου καί το πασα χαηρλί μοράτι σου, ἀμήν.

Καί με το ντουναμέ μου τῆς φανερόνω κατα το εμρι σας ὁπου εκάμετεν δια τόν σκλάβον σας Σουλεϊμαναγα καί ἐδοσέτεν μπουγιουρδί πρός τόν Μαχμούτ πασια καί εἰς τούς κοτξαμπάσιδες τά ἑστιλα με ἐδικόν μου ντερβήσιν καί με ἄνδροπον του Σουλεϊμαναγα μαξί, καί τα πάγισαν εἰς τα Τρίκαλα, καί ὁ Μαχμούτ πασιας εκαμεν μοσαντέν. Ὅμος εἰ προεστή δέν το ἐδέχθικαν καί δεν το ἔπχιασαν καί παρακαλῶ δια χατήρι μου, ἐβρέθικες βαλίς, το μπουγιουρδί σου να μήν το γηρίσις πίσο ἀπο τούς Ρομέους ὁτι τόρα εἰς τίς ἡμέρε[ς] σου να μίν χαλαστοῦν εἰ εκπαέδι σου ὁτι τέτιον κερόν τόν καρτερούν εἰ δούλι να τούς έλθι ράστη να φτιαστοῦν ἀπο τούς ἀφεντάδες τους καί όχι να χαλαστοῦν αὐτή· ἑτζι το δέχοντε καί ο θεός καί ει ερενλέριδες· λοιπόν ὅπου να μήν γηρίσις το μπουγιουρδί σου ὀπίσο καί να γένι καθώς ἐπρόσταξες, μο κάμις μεγάλην χάριν ἐμένα καί ἑτζι πρέπι να το κάμης ὁτι πηγενάμενος το μπουγιουρδί σου, τήν εἰδιαν όραν έστιλαν παλικάρια εἰς τά τξουφλίκηα καί χάλια κάθοντε μέσα καί αν*

απομίνι καί δεν το κάμις μακτού τά τζουφλιακία του καθός επροσταξις εριμόνο[υ]ν καί περισιάνι γένιτε ό αλιακάς του του σκλάβου σας· μοναχά ἐλμπέτ, αν αγαπᾶς το χατίρι μου να του κάμις μακτού κατά τόν ορισμό σας.

[1]801 : Νοεμβρίου
Λάρισ(α) 13
(τ.σ.τ.)*

[πλαγίως:]

Εγώ εἰς αυτήν απάνου απώρισα καί απορῶ ότι περασαμαν πολά στενόν καίρόν πρότιτερα καί ό δικό σας γεκπαγές μέ του θεού τόν ορισμόν, δέν χάλασεν καί τόρα εἰς καλόν καίρόν οπου ἐχομεν να χαλάσουν, το θαμένομεν [=θαυμάζομεν] μεγάλος, όσον οπου είσε καί μαξοῦπ σαήπης καί να γινοντε αυτα παρόμηα ότι ξέρις καλά πο εγώ σε κανα [=κανένα] ταράφι δέν ἐβρίσκομε· ἐλμπέκ να το κάμις μακτού ἐμ το κέφι μου μο κάμης καί το(ν) ερενλερδων το κέφι γένοντε.

**Ellâk-rabb-ül-beriyye*
Eş-şeyh Ahmed Ferîd Ez-zehriyye
halife sâdâb-üs-sâdiyye.

[μετάφραση:]
Ὁ πιό λαμπρός ἀνάμεσα στά πλάσματα τοῦ Θεοῦ-
σεῖχ Ἀχμέδ Φερίδ Ἐξ-ξεχριέ,
πλήρης εὐτυχίας

[113]

1 φ., 36x25 ◆ (134) [Κωνσταντινούπολη], 17 Νοεμβρίου 1801

Ἀρτζουχάλι ἀνωνύμου ἀπό τήν Κωνσταντινούπολη πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀπό τά συμφραζόμενα τῶν παρακάτω σχετικῶν καί τή σύγκριση τῆς γραφῆς μέ τό ἐξ αὐτῶν α΄ προκύπτει ὅτι συντάκτης καί ἀποστολέας καί τοῦ παρόντος εἶναι ὁ Γιάγκος Γιαζιτζῆ-ζαδές, ὁ ὁποῖος φαίνεται ὅτι ὑπηρέτησε τόν Ἀλή στά Γιάννενα, σέ κάποια θέση πού δέν ἀναφέρεται σέ κανένα γνωστό μας ἔγγραφο ἤ ἄλλη ἀφηγηματική πηγή. Ὁ Γιάγκος Γιαζιτζῆ-ζαδές φαίνεται ὅτι εἶναι χριστιανός Κωνσταντινουπολίτης, Ἕλληνας (καί πάντως ἑλληνόφωνος) ἀλλά καί γνώστης τῆς τουρκικῆς, ὁ ὁποῖος θά πρέπει νά ὑπηρέτησε τόν Ἀλή πασά ὡς δίγλωσσος γραμματικός γιά ὁρισμένο χρόνο. Τό ἐπώνυμό του δείχνει ὅτι καί ὁ πατέρας του ἦταν γραμματικός (:«γιαζιτζής»), προφανῶς τῆς τουρκικῆς γλώσσας. Μετά τή λήξη τοῦ "συμβολαίου" του,

ἐπέστρεψε στήν Κωνσταντινούπολη, ὅπου ἀνέλαβε νά διεκπεραιώνει ὑποθέσεις τοῦ Ἀλῆ πασᾶ σέ συνεργασία μέ τούς ἐπίσημους ἀπεσταλμένους του. Ὁ Γιάγκος, λόγω τοῦ ἐπαγγέλματός του, ἔχει φαίνεται στενές ἐπαφές μέ ἀνώτερους ὀθωμανούς ἀξιωματούχους καί αὐτές τίς ἐπαφές του προτίθεται νά θέσει στήν ὑπηρεσία τοῦ Ἀλῆ. Θά ἔλεγε κανείς ὅτι εἶναι ἕνας Φαναριώτης τῆς τρίτης ζώνης. Ξεκινάει τήν ἔκθεσή του μέ τόν ἀταύτιστο γιά μᾶς «Τζελεπή ἐφέντη», ὁ ὁποῖος τοῦ εἶπε ὅτι ὁ μεγαλύτερος ἐχθρός [τοῦ Ἀλῆ πασᾶ] εἶναι ὁ Βαλιδέ κεχαγιασής. Αὐτός «βαστάει ταράφι», ἀνήκει δηλαδή στήν ἴδια παράταξη μέ τόν Ἰμπραχήμ πασά τοῦ Μπερατιοῦ. Παρά τήν ποικιλία τῶν θεμάτων πού δίγει τό ἔγγραφο, ὅπως τά παράπονα τῶν νησιωτῶν ἀπό τήν Ἁγία Μαύρα γιά τά ἔργα στό κάστρο τῆς Πρέβεζας, τίς σχέσεις τοῦ Ἀλῆ πασᾶ μέ τούς Δελβινιῶτες κ.ἄ., τό κείμενο αὐτό ἀποτελεῖ οὐσιαστικά μία ὑπόδειξη τῶν φίλων καί προστατῶν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στήν Κωνσταντινούπολη πρός τόν Ἀλή νά σταματήσει τίς συγκρούσεις μέ τόν Ἰμπραχήμ πασά τοῦ Μπερατιοῦ. Σαφή μνεία τοῦ Γιάγκου κάνει ὁ Κωνσταντίνος Πρίσκος (βλ. τό σχετικό γ΄), ὁ ὁποῖος κάνει λόγο γιά τόν ἄνθρωπο πού ἦταν «αὐτοῦ», στά Γιάννενα βέβαια, καί τώρα ἀπό τήν Κωνσταντινούπολη στέλνει ἐκθέσεις. ■

Σχετ.: α΄ [114], [Κωνσταντινούπολη], 17 Νοεμβρίου 1801
β΄ [116], [Κωνσταντινούπολη], 19 Νοεμβρίου 1801
γ΄ [118], [Κωνσταντινούπολη], 21 Νοεμβρίου 1801

Ἐφένδημ,

»Χθές μέ εἶπεν ὁ ὑψηλότατος τζελεπῆ ἐφέντης ὅτι οἱ νησιότες ἀπό τήν Ἀγιά-Μαῦρα παραπονοῦνται διά ἕνα κάστρο ὁποῦ ἐκάμετε εἰς τήν Πρέβεζα πῶς τούς πειράζει, καί μέ ἐρώτησεν ἄν τό εἶδα νά τόν εἰπῶ τί κάστρο εἶναι. Ἐγώ ἀπεκρίθην ὅτι αὐτό τό κάστρον ἦτον παλαιόν καί ἐπάνω εἰς ἐκεῖνα τά θεμέλια ἐκάμετε ἕνα καινούριο καί μάλιστα εἶπα πῶς εἶναι ἀναγκαῖον ἐκεῖ ὡσάν ὁποῦ εἶναι ἄκρη καί δέν ἀφίνη εὔκολα νά σιμώση κανείς διά θαλάσσης, χωρίς ὅμως νά πειράξῃ τούς Ἁγιομαυρίτες· ὁ δοῦλος σας μήν ἰξεύρωντας δέν εἶπα τίποτες παραπάνω καί παρακαλῶ νά μέ φανερώσετε πῶς εἶναι αὐτή ἡ δουλειά διά νά ἰξεύρω νά ἀποκριθῶ ὅταν μέ ξαναρωτήσουν. Ὁμοίως καί διά τά ἄλλα ὅλα ὁποῦ νά ἔχω χαπέρι ὅταν μέ ἐρωτοῦν. Ὕστερα ἀπό αὐτήν τήν ὁμιλίαν, κουβεντιάσαμεν διά τόν πόλεμον ὁποῦ ἔχετε μέ τόν Ἰμπραχίμ πασᾶ καί μέ ἐρώτησε πῶς ἰξεύρω αὐτήν τήν ὑπόθεσιν· ὁ δοῦλος ἀπεκρίθην ὅτι ὁ Ἰμπραχίμ πασᾶς ἀπό τήν ζούλια του, πάντοτε γυρεύει νά σᾶς ἐνοχλῇ, μάλιστα αὐτός εἶναι αἰτία ὁποῦ τό Σούλι ἀκόμη δέν ἐπάρθη καί ἐχύθη τόσον αἷμα, εἰς καιρόν ὁποῦ τό ὑψηλόν δεβλέτι σᾶς ἔκαμε μεμούρη μέ φερμάνι διά νά τό πάρετε καί αὐτός ἀπό τήν ἔχθραν του, εἶχε καλίτερα νά βοηθήση τούς ζορπάδες παρά νά κάμῃ ἰταάτι εἰς τό βασιλικόν φερμάνι.

Αὐτά καί ἄλλα πολλά ἐκουβεντιάσαμε, δέν σᾶς τά γράφω, ἐπειδή μέ

ἰξεύρετε πώς εἶμαι σαδίκης χωρίς ἀκόμη κἄνένα μηνφεάτι. Ἀκόμη τόν εἶπα καί ἐκεῖνο ὁποῦ μέ εἴπετε, πῶς κατά τό βοάδι ὁποῦ σᾶς ἔκαμεν εἰς τό μετζήνι, τό νά σᾶς ἀγαπᾷ, αὐτό νά τό φυλάξῃ καί νά μήν ἀφίνῃ νά σᾶς πειράζουν ἄδικα οἱ ἄλλοι, ἀλλά νά σᾶς διαφεντεύῃ εἰς κάθε σας δουλειά. Ἡ ὑψηλότης του μέ ἀπεκρίθη ἔτζη: ὁ πιραδέρης μας Ἀλί πασᾶς ἐδώ εἰς τήν Πόλιν ἔχει καί ἐχθρούς καί φίλους, μάλιστα ὁ μεγαλήτερος ἐχθρός εἶναι ὁ βαλιδέ Κεχαγιασί, καί βαστᾶ ταράφι τοῦ Ἰπραχίμ πασᾶ. Ἡμεῖς ὅσον ἠμποροῦμεν τόν βοηθοῦμε, ὅμως τώρα ἐπειδή καί δέν εἶναι καιρός διά τέτοιους νιξέδες, οὔτε ἡμεῖς εἴμεσθε ρεξίδες εἰς αὐτά, ἀλλά μᾶς κακοφαίνεται πώς ὁ Ἀλί πασᾶς δέν τά στοχάζεται αὐτά ὡσάν φρόνιμος ὁποῦ εἶναι, καί δέν βάζει σέ νιξάμι τό ὀρταλίκι ὁποῦ νά παύσουν οἱ τέτοιοι νιξάδες, μάλιστα ἐπειδή τόν ἔχωμε διά πλέον γνωστικόν ἀποροῦμεν πῶς δέν ἔκαμε κομάτι ὄξο νοῦ καί νά ἀγαπήσῃ μέ τόν ἐχθρόν του, ὁποῦ καί ἡμεῖς νά ἠμπορέσωμε νά τόν διαφενδεύσωμε καθώς θέλομε.

Τέλος πάντων μέ εἶπεν νά σᾶς γράψω ὅτι εἶναι φίλος σας, καί χαίρεται νά ἀκούῃ τό καλόν σας, καί ἐπιθυμεῖ νά παύσουν οἱ καυγάδες, καί νά κοιτάξετε ὁποῦ αὐτοί οἱ νιξάδες νά μήν εὐγάλουν γενίδες ἄλλους νιξάδες, ὅτι θέλει τόν κακοφανῆ. Αὐτό μέ τό εἶπε δύο καί τρεῖς φοραῖς νά σᾶς τό γράψω, καί νά πάρω ἀπόκρισιν, καί παρακαλῶ νά ἔχω ἀπόκρισιν. Μέ ἐρώτησε καί διά τούς Δελβινιότες ὅμως δέν ἴξευρα τί νά εἰπῶ καί νά μέ γράψετε καί διά αὐτούς, διά νά δίδω ἀπόκριση εἰς τό μεχέλ γερί ἰκτιξέ ἰτικτξέ. Ἐφένδημ, πολλά καλά θέ νά γένῃ ἀνίσως καί δέν συνερισθῆτε τόν ἐχθρόν σας καί κάμετε παρίσι καθώς σᾶς φωτίσει ὁ θεός, ἐπειδή ὅσον πολεμᾶτε τόσον περισσότερον ἀποκτᾶ καί δύναμιν καί φίλους, ὅταν ὅμως μίαν φοράν ἀγαπήσετε, τότε ἐλέλτικτή τόν ἔρχεσθε ἀπό τό χάκι καλίτερα καθώς θέλετε.

Ἐγώ τόσον σᾶς γράφω καί τό παραπάνω ἀπικάσετέ το, τόν δοῦλον σας ἔτζι μέ φαίνεται πλέον καλίτερα, καί ὅ,τι εἶναι ὁρισμος σας. Περικαλῶ νά ἔχω ἀπόκριση τό ὀγληγορότερον διά ὅλα αὐτά ὁποῦ σᾶς γράφω, καί ἐλπίζω πῶς σονοῦ χαϊρλί γκελίρ οἱ αὐθέντες μας σᾶς ἔχουν σέ ἰτιπάρι διά γνωστικόν καί σαδίκη, καί στοχασθῆτε πώς πρέπει νά μή τό χάσωμεν ἀπό τό χέρι, μόνον νά παύσετε ἀπό αὐτά, καί τό ἰντικάμι [2] *δέν εἶναι τόσον δύσκολον, καί ὅτι εἶναι ὁρισμός σας.*

Ἐγώ ἐφένδημ, εἶμαι πιστός σκλάβος τοῦ δεβλετιοῦ καί τῆς ὑψηλότητός σας καί θέλω νά ἀκούω τό καλό σας ὄνομα, διά τοῦτο γράφω ἀνοικτά χωρίς ἰπτιαῖς καί μουδαχενέδες, καί ἐπειδή εἴμουν ἐκεῖ καί ἰξεύρω καί τήν Ῥούμελη καί τήν Πόλιν, διά τοῦτο σᾶς γράφω ὅτι μέ τό καλό γίνονται ὅλα, καί τό κάθε μουράτι σας, ἰνσαλλάχ θέ νά γενήτε καί ἄξιος νά βάλετε γνῶσι

τούς ἐχθρούς σας· οἱ καυγάδες ὅμως πάντοτε σᾶς πειράζουν καί σᾶς εὐγάζουν ἀπό πολλά ἄσπρα. Αὐτά τά ἄσπρα μέ φαίνεται πώς σᾶς χρειάζονται ἀλλοῦ καλίτερα καί πιάνουν τόπον, καί ὅτι εἶναι ὁρισμός σας, καί νά ἔχω ἀπόκρισίν σας διά ὅλα. Ἐφένδημ, παρακαλῶ νά μέ προστάξετε διά ὅ,τι δουλειά καί σιπερίσι ἔχετε διά τήν Πόλιν καί διά ὅ,τι σᾶς χρειάζεται, καί θέλω εἶμαι πρόθυμος νά σᾶς δουλεύσω, ὡς πιστός σκλάβος σας.

ὁ σκλάβος σας.

1801 Νοεμβρίου 17

[πλαγίως:]

Ἐπειδή καί ἰξεύρω πῶς αγαπᾶτε νά ἔχετε πολλά τοχάφικα ἀπό τζεβεχίρια καί ἄλλα, διά τοῦτο περικαλῶ νά μέ προστάξετε εἰς ὅτι χρειασθῆτε καί ἐγώ θέλω σᾶς τό ἀλιβερδίση καθώς πρέπει κατά τό σπίτι σας. Ὁ σκοπός μου εἶναι νά σᾶς δουλεύσω εἰς κάθε τί ὅσον ἠμπορέσω καί ὅτι εἶναι ὁρισμός σας, φθάνει νά μέ ἰξεύρετε πιστόν σκλάβον σας.

[114]

1 φ., 36x25 ◆ (447) [Κωνσταντινούπολη], 17 Νοεμβρίου 1801

Ἀρτζουχάλι τοῦ Γιάγκου Γιαζιτζῆ-ζαδέ πρός τόν Ἀλή πασά. Πρέπει νά διαβαστεῖ σέ συνδυασμό μέ τό ἀμέσως προηγούμενο (παρακάτω σχετικό α΄ καί τά λοιπά σχετικά). Ἀναφέρει ὅτι ἔχει γράψει «ἀρκετά ἀρτζιχάλια» καί παραπονεῖται ὅτι δέν ἔχει λάβει ἀπαντήσεις ἐκ μέρους τοῦ Ἀλῆ. Προφανῶς, ἔχει ἐπιστρέψει πρόσφατα στήν Κωνσταντινούπολη ἀπό τά Γιάννενα καί φαίνεται ὅτι ὁ Ἀλή πασάς τόν συνέστησε στόν καπουκεχαγιά τοῦ Μπογδάν μπέη [Ἀλέξανδρου Σούτσου] πού εἶναι βέβαια ὁ Στέφανος Μίσιου. Ἴχνη μάλιστα αὐτῆς τῆς ἐπικοινωνίας τοῦ Γιάγκου μέ τόν Στέφανο Μίσιου ἔχουμε στό παρακάτω σχετικό β΄, ὅπου ὁ Μίσιου διατυπώνει συναφεῖς πρός τόν Γιάγκο συμβουλές πρός τόν Ἀλή πασά, σχετικές μέ τήν εἰρήνευση μέ τόν Ἰμπραχήμ πασά τοῦ Μπερατιοῦ καί ἀναφέρεται στούς ἡγεμόνες Μολδαβίας καί Βλαχίας ὡς συγγενεῖς του καί φίλα διακείμενους πρός τόν Ἀλή πασά. Ὁ ἐπιστολογράφος ἀναφέρει ὅτι «ἔδωσε τούς καϊμέδες τῆς Πόρτας» (ὑποθέτω, συστατικές ἐπιστολές πρός τήν Ὑψηλή Πύλη), καί ζητᾶ νά σταλεῖ ἄλλος ἕνας «καϊμές» στόν Σουφλιάν ἀγά «διά νά μάθῃ πώς εἶμαι ἐδικός σας». ■

Σχετ.: α΄ [113], [Κωνσταντινούπολη], 17 Νοεμβρίου 1801
β΄ [116], [Κωνσταντινούπολη], 19 Νοεμβρίου 1801
γ΄ [118], [Κωνσταντινούπολη], 21 Νοεμβρίου 1801

Ὑψηλότατε, εὐμενέστατε, εὐεργετικώτατε βελιγιουχινάμ βεξήρη Ἀλί πασᾶ ἐφένδημ.

»Δέν λείπω κατά τό ἀπαραίτητον σκλαβικόν μου χρέος νά κάμνω δοάδες ἡμέρα καί νύκτα διά τήν ὑψηλότητά σας, καί νά παρακαλῶ τόν ἅγιον θεόν νά σᾶς χαρίζῃ ζωήν, ὑγείαν, δεβλέτι, καί δοατζίδες ὡσάν ἐμένα τόν σκλάβον σας, καί νά σᾶς ἀξιώσει ὁ ἅγιος θεός νά ἔλθετε ἀπό τό χάκι τῶν χασίμιδῶν σας, διά νά χαίρωμαι καί ἐγώ ὁ πιστός σκλάβος σας. Ἐφένδημ, ἕως τώρα σας ἔγραψα ἀρκετά ἀρζιχάλια, ὅμως δέν ἔγινα μεσρούρης μέ ἕνα ὑψηλόν πουγιουρουλδί σας διά νά μάθω ὅτι εἶσθε πολλά καλά καί ὅτι μέ ἀγαπᾶτε ὡσάν καί πρώτα, αὐτό ἐφένδημ πολλά μέ ἐλύπησε, ὅμως δέν ἔλειψα ἀπό τό νά κάμνω τό χρέος μου γράφωντας συχνά ἀρτζιχάλια εἰς τό χακιπάγι σας διά νά μήν μέ ξεχάσετε ὅτι εἶμαι πιστός δοατζῆς τοῦ χανεδινίου σας. Ἐγώ ἐφένδημ, καθώς ἤλθα ἀῤῥώστησα ἀπό την θερμισιά, ἀφοῦ ἔγινα καλά ἔδωσα τά πογιουρουλδιά σας εἰς τούς καπουκεχαγιάδες τοῦ Πογδάν πεϊ καί μέ ἐπεριποιήθηκαν, ἄς εἶσθε πολυχρόνιος· σᾶς παρακαλῶ ὅμως νά μέ στείλετε καί ἄλλα δύω διά να παρακινιθοῦν περισσότερον, αὐτό σᾶς τό περηκαλῶ ὡσάν σκλάβος ἀγαπημένος σας καί περικαλῶ νά μήν μέ παραπονέσετε, καί ἕνα καϊμέ εἰς τόν Σουφγιάν ἀγά, διά νά μάθῃ πῶς εἶμαι ἐδικός σας. Ἔδωσα, ἐφένδημ, καί τούς καϊμέδες τῆς Πόρτας καί νά ἦσθε πολυχρόνιος, ὁ θεός νά σᾶς χαρίσῃ ὅλα τά χαήρ μουράτια σας. Παρακαλῶ εἰς τό ἑξῆς νά μή μέ ξεχάσετε καί νά μέ γράφετε πουγιουρουλδιά σας διά ὅτι χρειάζεσθε ἀπό τήν Πόλιν, ὅτι θέλω νά σᾶς δουλεύσω διά κάθε τί, ὡς πιστός σκλάβος σας, καί οἱ χρόνοι σας πολλοί καί εὐτυχεῖς.

1801 Νοεμβρίου 17:

Τῆς ὑμετέρας ὑψηλότητος
ταπεινός σκλάβος καί δοατζῆς
γιαζιτζῆ ζαδές γιάγκος

[115]

1 φ., 54x20 ◆ (230) [Ἀδριανούπολη], 17 Νοεμβρίου 1801

Ἀρτζουχάλι τοῦ Χασάν ἐφέντη, καπουτζοχαντάρη τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στήν Κωνσταντινούπολη, πρός τόν κύριό του. Χωρίς ἔνδειξη τόπου ἀλλά προφανῶς ἀπό τό στρατόπεδο τοῦ Ρούμελη βαλεσῆ Χακκῆ πασᾶ στήν Ἀδριανούπολη (βλ. καί τήν εἰσαγωγή τοῦ παρακάτω σχετικοῦ α΄). Ὁ Χασάν ἐφέντης εἶναι φαίνεται ἐπιφορτι-

σμένος ἀπό τόν Ἀλή γιά νά ρυθμίσει ζητήματα σχετικά μέ τή συμμετοχή του στήν ἐκστρατεία τοῦ Χακκῆ πασᾶ κατά τοῦ Ὀσμάν Γκιουρτζῆ πασᾶ καί τῶν «χαϊτάδων» (=ἀτάκτων, κλεφτῶν) ἤ «Γκιρτζαλήδων» (ἐπί λέξει: ὀρεινῶν, ὀρεσίβιων), πού λυμαίνονται τήν περιοχή ὥς τή Φιλιππούπολη. Δέν γνωρίζουμε ποιά εἶναι αὐτά τά ζητήματα πού ἤρδε νά διαπραγματευθεῖ ὁ Χασάν ἐφέντης ἀλλά μιά πληροφορία τοῦ Σπ. Ἀραβαντινοῦ, χωρίς ἀναφορά στήν πηγή του, δέν πρέπει νά εἶναι ἄσχετη μέ τό περιεχόμενο τοῦ παρόντος ἐγγράφου: "Ἀπομονώσας οὕτω τούς Σουλιώτας παρεσκευάζετο κατά τά τέλη τοῦ 1801 νά ἐπιτεθῇ καί αὖθις κατ' αὐτῶν.... Διαταγή ὅμως ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ὅπως στρατεύσῃ κατά τοῦ ἀποστατήσαντος πασᾶ τῆς Ἀδριανουπόλεως Τζωρτζήμ, ἠνάγκασεν αὐτόν εἰς νέαν ἀναβολήν. Καί αὐτός μέν προσποιηθείς τόν ἀσθενῆ παρέμεινεν ἐν Ἰωαννίνοις, ἔπεμψε δέ τόν υἱόν αὐτοῦ Μουχτάρ μετά στρατοῦ εἰς Ἀδριανούπολι" (Σπ. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*, σελ. 149). Ὁ Χασάν ἐφέντης πάντως ἀναφέρει ὅτι πρό πέντε ἡμερῶν ὁ «Ἀβλόνγια μοτεσαρίφης» ζήτησε ἀπό τόν Ρούμελη βαλεσή νά «δόσουν δύο το(ύ)για», δηλαδή νά ὀνομάσουν πασά δύο ἱππουρίδων, ἕνα δικό του ἄνθρωπο ὀνόματι Σουλεϊμάν (τόν γιό του ἤ ἄλλο συγγενικό πρόσωπο) καί προσφέρει μέσω τοῦ «Κο(υ)τζο(ύ)κ Ρασήτ ἐφέντη» – ὑποθέτουμε ὅτι πρόκειται γιά τόν «τεφτερδάρη» τοῦ Ρούμελη βαλεσῆ– δέκα χιλιάδες γρόσια, ἐκτός ἀπό τά ἔξοδα πού θά γίνουν στήν Κωνσταντινούπολη. Μουτεσαρίφης τῆς Αὐλώνας εἶναι βέβαια ὁ Ἰμπραχίμ πασάς τοῦ Μπερατιοῦ, ὁ ὁποῖος ἔχει προσαρτήσει καί τήν Αὐλώνα μετά τόν θάνατο τοῦ ἀδελφοῦ του Τζαφέρ πασᾶ τό 1798 (Γκρ. Ἄρς, *Ἀλβανία - Ἤπειρος*, σελ. 215 καί 247, σημ. 44) καί μέ βάση τό παρακάτω σχετικό β΄ φαίνεται ὅτι ὁ προοριζόμενος γιά πασάς δύο ἱππουρίδων Σουλεϊμάν εἶναι ὁ ἀνηψιός του. Οἱ ἀναφορές στόν πασά τοῦ Μπερατιοῦ καί Αὐλώνας Ἰμπραχήμ, τόσο στό παρόν ἔγγραφο ὅσο καί στό παρακάτω σχετικό, πρέπει νά συνδυαστοῦν μέ τό γεγονός ὅτι δυνάμεις τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ὑπό τόν Βελή πασά, αὐτήν ἀκριβῶς τήν ἐποχή ἔχουν ἐπιτεθεῖ κατά τοῦ Ἰμπραχήμ μέ ἀποτέλεσμα νά ἀκινητοποιοῦνται σέ ἐμφύλιες διαμάχες στρατεύματα χρήσιμα στήν Πύλη γιά ἄλλες ἀποστολές, ὅπως ἡ ἐκστρατεία τοῦ Ρούμελη βαλεσῆ Χακκῆ πασᾶ κατά τοῦ Γκιουρτζῆ πασᾶ. Ἀκολουθεῖ μιά δυσνόητη παράγραφος γιά τήν ἀλληλογραφία καί τίς σχέσεις τοῦ Γιαγχιᾶ μπέη τοῦ Περλεπέ, τοῦ Ἰσούφ μπέη ἀπό τίς Δίμπρες (τόν ἀποκαλεῖ «Τιπράνο» (=Δι(μ)πράνο) καί τοῦ Χακκῆ πασᾶ, ἀπό τήν ὁποία φαίνεται ὅτι ὁ τελευταῖος θεωρεῖ τόν Ἰσούφ μπέη πολύ πιστό του ἄνθρωπο (:«τόν ἔχει γιά μεγάλο σατίκη») καί δέν δέχτηκε κάποιες συκοφαντίες πού τοῦ μετέφεραν οἱ ἀντίπαλοι τοῦ Ἰσούφ μπέη. Ἀπό τά συμφραζόμενα τῆς παραγράφου αὐτῆς φαίνεται ὅτι ὁ ἐν λόγω Ἰσούφ μπέης διεκδικεῖ τήν ὀνομασία του σέ πασᾶ τῆς Ἀχρίδας μέ δύο «τούγια» (=ἱππουρίδες), αἴτημα πού ὑποστηρίζει καί ὁ πασάς τοῦ Μπερατιοῦ, κάτι πού στρέφεται ἀσφαλῶς κατά τῆς κυριαρχίας τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στήν εὐρύτερη περιοχή. Τό ἀρτζουχάλι τελειώνει μέ κάποια ἀπαίτηση τοῦ Χακκῆ πασᾶ γιά τά «σεγιμέν πετελιγιεσί» (=ἀντισήκωμα γιά τήν ὑπηρεσία τῶν σεϊμένηδων), προφανῶς κάποια φορολογική (κρατική) πρόσοδο πού εἰσπράττει ὁ Ρούμελη βαλεσής ἀπό τούς ὑποκείμενους πασάδες καί τήν ὁποία ὀφείλει νά καταβάλει ὁ Ἀλή πασάς. Μνεία τῆς ἀπουσίας τοῦ Χασάν ἐφέντη στήν Ἀδριανούπολη ἔχουμε στό παρακάτω ἀρτζουχάλι τοῦ Στέφανου Μίσιου (βλ. σχετικό α΄). Τό χειρόγραφο δέν ἔφερε τόνους καί πνεύματα. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό, χωρίς νά ἀλλοιώσουμε στό παραμικρό τό λεκτικό ὕφος τοῦ Χασάν ἐφέντη. Ἴσως μάλιστα νά πρόκειται καί γιά αὐτόγραφο, κάτι πού δέν μποροῦμε νά τό ἐξα-

κριβώσουμε στήν παρούσα κατάσταση τῆς ἔρευνάς μας. Ἡ χρονολογία [1216] καί ἡ ἡμερομηνία [17] εἶναι μέ τουρκικούς ἀριθμούς. ■

Σχετ.: α΄ [116], [Κωνσταντινούπολη], 19 Νοεμβρίου 1801
β΄ [121], [Ἀδριανούπολη], 22 Νοεμβρίου 1801
γ΄ [137], [Ἀχρίδα], 6 Μαρτίου 1802

(σφραγίδα)

Τεβλετλό, ἠναγιετλό, μερχαμετλό, χαξρετί, βεληγιονεάμ ἀφέντι μο, ὁ θεγός νά σό χαρήση ὅλα σο τά τίμγια καί χαγιριλή μοράτγια σο, ἀμήν. Ἦνε ὅς πέντε ἡμέρες πὅστηλεν ὁ ἐψηλότατος Ἀβλόνγια μοτεσαρήφης ἐδό γιά νά δόσον δηγιό τόγια ἑνό Σολεγιμάν πέγιη καί τήν ἔχη πγιάση τότην τήν δολά ὁ ἄθροπος τό ἐψηλότατο Ἀβλόνγια μοτεσαρήφη μέ τό χέρη τό Κοτζόκ Ρασήτ ἐφέντη, ἔδοσαν ἠς τόν χαξνέ τό ἐψηλοτάτο Χακῆ πασᾶ χόργια ἀπό τόν μοτατ το* γτξαηζεση* δέκα χηλάδες γρόσα μόνον γιά τό ἄρξη τό μηρή μηρανλήκιη, ἀντξάκ ὁ ἐψηλότατος Ἀβλόνγια μοτεσαρήφης ἔχη τρῆς Σολεγιμάν πέγιηδες, ἔχη τόν γιό το καί τόν ἀνηψόν το καί ἔχη καί τόν γιό τό Γιαγό πέγιη· τόρα ἀπό τός τρῆς πγιόν ἔχη νά φτγιάση πασάν πό ὄντας νά τόν ἐφάξον [=ἐφιάξουν] γιά χαξρετή ἤ γιά ἐδό ἤ γιά ἀλό νά τόν ἔχη χαξήρη γιά νά τόν στέλη, δέν ἐμπόρεσα νά πάρο χαπέρη γιά πγιόν τό θέλη τό μηρή μηρανλήκιη. Ὁ Γιαγχιά πέγιης ἀπό τήν Πηριλεπέν τίς ἀπεραξμένες ἦχεν γράψη τό Τιπράνο Ἠσόφ πέγιη τάχα γιήνο χερεκιηέτγια το· καί ἠς τότα τά γράματα τό Γιαχγιᾶ πέγιη τὅδοσε ὁ ἐδό ἐψηλότατος Χακή πασάς τήν ἀπόκρησην πός ἀφτά πό μό γράφης ἦνε ὅλα χαγιαλά καί βεχμενά καί βεσβεσέδες καί ἀφτά πό μό γράφης δέν γιένοντε· χάσηλη δέν τό τά πήστεψε τό Γιαγχιᾶ πέγιη τά γράματα, ὅμος τόν Ἠσόφ πέγιη τόν ἔχη γιά μεγάλον σατίκη· ἦνε ὀλήγιες ἡμέρες πό ἦρδαν γράματα ἀπό τόν Τιπράνον καί τό χαλέβη τήν Ὄχρη μέ δηγιό τόγια καί νά τὅρδη κοντά μέ τρῆς χηλάδες νά τόν δολέψη. Ἐχτές ἔμαθα πό ἠς τότιν τίν δολά τό Τιπράνο βογιδάγιη καί ὁ ἐψηλότατος Ἀβλόνγια μοτεσαρήφης· ἔτξη μό ἦπεν ἕνας ἀπό τόν ταηρέν, ἀντξάκ ὅς τά σήμερα δέν τός ἔχη κόψη τήν ἀπόκρηση γιά τόν Τιπράνον· ὅμος γιά τά τόγια τό Σολεγιμάν πέγιη, πό τὅδοσαν τά ἤκοση πονκιηά τός τάκαμεν τεαχότι γιά νά τός τά φέρη· πάλε τόρα σό γράφη γιά τά σεγιμέν πετεληγιεσή καί κάμε ἠναγιέτι τό τίμγιο σο χημέτι καί γιά τότον τόν ματέν γιά νά μήν τό ψηχράνη τό χατίρη το γιατ' ἦνε τος σέ μεγάλο σηκλέτι καί ὁρηξμό σο καί ἡ χρόνη σο πολή, ἀμήν.*

[’216] Ταξάρχης [17]
(τ.σ.τ.)

[116]

1 φ., 35x25 ◆ (249) [Κωνσταντινούπολη], 19 Νοεμβρίου 1801

Ἀρτζουχάλι τοῦ Στέφανου Μίσιου πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀπαντᾶ σέ γράμμα του καί τόν διαβεβαιώνει ὅτι κατά τήν ἀπουσία τοῦ Χασάν ἐφέντη (καπουτζοχαντάρη τοῦ Ἀλῆ στήν Κωνσταντινούπολη πού ἔχει μετακινηθεῖ στήν Ἀδριανούπολη) θά φροντίζει γιά τίς ὑποδέσεις του ὅπως καί πρίν. Ἀκολουθοῦν ποικίλες πληροφορίες καί συστάσεις του πρός τόν Ἀλή πασά: «δέν εἶναι καί καλόν πράγμα ἡ σύγχυσις καί αὐτοί οἱ πόλεμοι, καί γιά ὄνομα τοῦ θεοῦ ὅσον ἠμπορεῖτε νά τούς ἀποφεύγετε καί νά τούς κόψετε καί μέ τελειότητα». Ἐνδιαφέρουσα ἀπό τήν ἄποψη τῆς ἀνταλλαγῆς ἐξυπηρετήσεων καί ἀλληλοσυμπλήρωσης τῶν ἐπιρροῶν στά ἀρχοντικά περιβάλλοντα τῆς Κωνσταντινούπολης εἶναι ἡ φράση τοῦ Μίσιου: «σᾶς βεβαιώνω ὅτι καί μέ τόν Πογδάν μπέη καί Βλάχπεη εἴμεθα συγγενεῖς καί εἴμεθα τό ἕνα». Αὐτήν τήν ἐποχή ἡγεμόνες τῆς Μολδαβίας (Μπογδανίας) καί Βλαχίας εἶναι ὁ Ἀλέξανδρος Σοῦτσος καί ὁ Μιχαήλ Σοῦτσος ἀντιστοίχως. Γιά τίς συγγενικές σχέσεις τοῦ Μίσου μέ τίς οἰκογένειες τῶν Σούτσων βλ. ὅσα χρησιμότατα ἔχει συγκεντρώσει ὁ Δ. Σπάθης, *Ἀλεξανδροβόδας*, (passim). ■

Σχετ.: α΄ [113], [Κωνσταντινούπολη], 17 Νοεμβρίου 1801
β΄ [114], [Κωνσταντινούπολη], 17 Νοεμβρίου 1801
γ΄ [115], [Ἀδριανούπολη], 17 Νοεμβρίου 1801
δ΄ [118], [Κωνσταντινούπολη], 21 Νοεμβρίου 1801

Ὑψηλότατε ἐφένδιμ,

»τήν ὑψηλότητά σας, δουλικῶς προσκυνῶ καί φιλῶ τό χέρι σας παρακαλῶντας τόν μεγαλοδύναμον θεόν διά τήν μακροχρόνιον ζωήν σας, καί νά σᾶς χαρίζῃ καί τά χαϊρλῆ μουράτια τῆς καρδίας σας. Μέ μεγάλην μου χαράν ἔλαβον τό προσκυνηστόν μοι γράμμα σας ἀπό 29: τοῦ παρωχηκότος Ὀκτωβρίου, ἀπό τό ὁποῖον ὑπερεχάρην μαθών τήν ἀκριβεστάτην μοι καλήν σας ὑγείαν· ὁ μεγαλοδύναμος θεός να σᾶς διαφυλάττῃ πάντα μέ ζωήν, καί νά σᾶς δίδῃ τά μουράτιά σας. Ἴδον, ἐφένδιμ, ἐν αὐτῷ νά μέ προστάξετε, τώρα ὁποῦ λείπει ὁ Χασάν ἐφέντης νά κοιτάζω ταῖς δουλιαῖς σας, καί πρός τοῦτο εἶναι περηττόν νά μέ προστάξετε, ἐπειδή καί ὤντας ὁ Χασάν ἐφέντης ἐδώ, ἐπιμελούμην εἰς κάθε οὐμούρι σας καί τώρα ὁποῦ λείπει, καί πάντα καί εἰς κάθε καιρόν θέλει εἶμαι ὁ ἴδιος εἰς ταῖς δουλιαῖς σας, καί θέλει δουλεύω τό οὐτζάκι σας μέ τό ἴδιον καί περισσότερον σαδακάτι καί προθυμίαν, καθώς ἕως τώρα σᾶς ἐδούλευσα, οὕτω καί εἰς τό ἑξῆς μέ τό ἴδιον χαϊρέτι καί ξῆλον θέλει εἶμαι εἰς τά οὐμούρια σας, καί εἶναι περητόν νά μέ τό γράφετε. Πρό ἡμερῶν σᾶς ἔγραψα δύω δουλικά μου μέ δύω τατάριδες ξεκινηθέντες ὁ ἕνας κατόπιν ἀπό τόν ἄλλον, μέ τά

ὁποῖα σᾶς ἔκαμνον ἐγκιάχην διά μερικά πράγματα, καί ἤδη σᾶς λέγω, ἐφένδιμ, καί σᾶς βεβαιόνω ὅτι καί μέ τόν Πογδάνπεη καί Βλάχπεη εἴμεθα συγγενεῖς, καί εἴμεθα τό ἕνα, ὅθεν καί κάθε δουλιάν ἀναγκαίαν πρέπει νά τήν ἠξεύρομεν· λοιπόν ἀφ' οὗ τήν ἠξεύρω ὁ δοῦλός σας, ἀναγκαίως ἔπεται νά τήν ἠξεύρῃ καί ὁ ἐφένδης μου, καί πρός τοῦτο νά μή σᾶς μέλλῃ τελείως, ἐπειδή εἰς τό παραμικρόν σᾶς κάμνω ἐγκιάχην, ὡς τόσον πρός τό παρόν δέν ἐσυνέβη τίποτες ἄλλο ἀπ' ἐκεῖνα ὁποῦ σᾶς ἔγραψα μέ τά προτήτερα δουλικά μου, εἰ μή νά σᾶς εἰπῶ, ὅτι ἡ ἀγάπη ἔγινεν κοινή εἰς ὅλους, καί πρός τό παρόν [2] *δέν εἶναι κανένα ἄξιον πρός σημείωσιν· εἰς τά δύω προτήτερα μου δουλικά σᾶς ἔγραφον μερικά, ἐφένδιμ, ἐνοχλητικά, πλήν κάμνω τό χρέος μου, καί σᾶς λέγω καί ἤδη ὅσον ἠμπορεῖτε, ἐφένδιμ, νά ἀπερνᾶτε ἥσυχα, ἐπειδή ἐκτός ὁποῦ ἀφανίζετε τό βουκζούτι σας καί τό πουγγί σας, δέν εἶναι καί καλόν πρᾶγμα ἡ σύγχισις καί αὐτοί οἱ πόλεμοι, καί γιά ὄνομα θεοῦ ὅσον ἠμπορεῖτε νά τούς ἀποφεύγετε καί νά τούς κώψετε καί μέ τελειότητα.*

Μερικά πράγματα, ἐφένδιμ, ἀκούω, ἐπειδή δέν εἶναι ὅμως ἀκόμη τόσον βέβαια, μέ δεύτερον θέλω σᾶς κάμη βοκούφην, καί [[ὄχι]] δέν ἀγαπῶ οὔτε συνηθίζω νά σᾶς γράφω ψεύματα, καί νά μήν σᾶς μέλλῃ, ἐφένδιμ, τελείως, ἐπειδή τόσον διά χαβαδίσια καθώς καί διά κάθε οὐμούρι τῆς ὑψηλότητός σας θέλω σᾶς πληροφορῶ καταλεπτῶς. Ὁ δοῦλος σας, ἐφένδιμ, καθώς [τρεῖς λέξεις δυσανάγνωστες] *ἐστάθην σαδίκης δοῦλος σας, οὕτω καί εἰς τό ἑξῆς θέλει εἶμαι, καί σᾶς παρακαλῶ νά ἐνθυμᾶσθε καί τόν δοῦλον σας, καί νά μέ γράφετε συχνότερα καί νά μέ προστάζετε εἰς κάθε τί. Ταῦτα μέν περί τοῦ παρόντος μου δουλικοῦ, οἱ δέ χρόνοι σας εἴησαν παρά θεοῦ πάμπολλοι καί πανευδαιμονέστατοι.–*

1801 : Νοεμβρίου 19.

Τῆς ὑψηλότητος σας:

Ἐφένδιμ, διά μερικά πράγματα ὁποῦ ἄνωθεν σᾶς γράφω ὅτι ἀκούω, διά νά μήν ὑποπτευθῆτε, σᾶς λέγω ὅτι εἶναι ὁποῦ κατ' αὐτάς ἀκούσθη ἐδώ, ὅτι ὁ καπετάν πασάς νά ἐσυγχίσθη εἰς Ἀλεξάνδρειαν μέ τούς Ἰγγλέζους, πλήν δέν σᾶς τό γράφω διά βέβαιον, καί μέ ἄλλην εὐκαιρίαν θέλω σᾶς γράψει ἄν εἶναι βέβαιον ἤ ὄχι.

ταπεινός καί σαδίκης δοῦλος
στέφανος μίσου

[117]

1 φ., 32x22 ◆ (245) Ἀργυρόκαστρο, 19 Νοεμβρίου 1801

Ἀρτζουχάλι τοῦ Χόντου πρός τόν Ἀλή πασά, σχετικά μέ φρουρές στά γειτονικά μοναστήρια τοῦ Ἀργυροκάστρου (δέν κατονομάζονται). Ἀναφέρει ὅτι ὁ Σατίκης ἐπρόκειτο νά στείλει ἀλεύρι ἀλλά δέν ἔστειλε καί οἱ ἄνθρωποι «εἶναι δίχως ψωμί». Ἐπίσης, οἱ ἄνθρωποι πού φύλαγαν μιά κούλια στό χωριό Κράψη ἔφυγαν καί πρέπει νά ἀντικατασταθοῦν. «Κάστρο» πρέπει νά εἶναι τό Ἀργυρόκαστρο, ὅπως φαίνεται καί ἀπό τήν ἀναφορά τοῦ Χόντου Κράψη/Γράψη (βλ. Π. Ἀραβαντινός, *Χρονογραφία*, Β΄, σελ. 363). Δέν γνωρίζουμε ὅμως οὔτε τή σχέση, αὐτήν τήν ἐποχή, τοῦ Ἀλῆ πασᾶ μέ τό Ἀργυρόκαστρο οὔτε καί μέ ποιά ἰδιότητα βρίσκεται ἐκεῖ ὁ Χόντος οὔτε, μάλιστα, ἄν βρίσκεται μέσα στήν πόλη ἤ μόνο στήν περιοχή. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

Ἠψηλότατε, θεοτίμητε καί πολληχρονημένε ντοβλετλῆ βεξήρη ἀλησάν, ἀφέντη μου, σκλαβικός προσκινό καί σοῦ φηλό τήν ποδηά, παρακαλό τόν θεόν δηά νά σέ πολληχρονάγη μέ ὅλα τά ντοβλέτια καί ποδητά σου μουράτια, ἀμήν.

Μέ τό σκλαβηκό μου ἀρζουχάλη σοῦ κάμνο ἠφαντέ δηά τούς ἀνθρόπους ὁπού ἦνε στά μαναστήρηα, ὁ Σατίκις τούς ἦπε ὄντας ἐσηκόθηκε γη ἀλέβρη σᾶς στέλω, καί ἀφτός δέν τούς ἔστηλε καί ἀφτή ἦνε δήχος ψομή. Τόρα ὁρισμός σου, πού τό κάνης ἔμρη δηά νά πάρουν ἀλέβρη, πρόσταξέ μας.

Ἀκόμα ὁ Μπεκίρ Μπάσιος ἤτανε μ' ἐννηά ὀνομάτους εἰς τήν κούλα στό Κράψη καί τόρα ἔμιναν μόνον δήο νομάτι, ὁ Μπεκίρις καί ἄλος ἕνας, καί ἡ ἄλη ἔφηγαν· καί σοῦ τό κάνο ἠφαντέ νά ἔχης τήν ἤδησην, νά στήλεις ἄλους ἀνδρόπους νά καθήσουν, ὅτι ἦνε ἡ κούλα μονάχη, καί ἡ χρόνη σου πολλή καί τιμημένη ἀπό θεοῦ, ἀμίν.

σκλάβος σου πάντα πρόθυμος *1801*
Χόντος *Νοεμβρήου: 19*
(τ.σ.τ.) *Κάστρω*

[118]

1 φ., 36x25 ◆ (857) [Κωνσταντινούπολη], 21 Νοεμβρίου 1801

Ἀρτζουχάλι τοῦ Κώστα Πρίσκου πρός τόν Ἀλή πασά. Εἶναι ἄνθρωπός του στήν Κωνσταντινούπολη καί τόν ἐνημερώνει γιά τρέχουσες ὑποθέσεις. Παρά τήν ἐλλει-

πτική διατύπωση νομίζω ὅτι τό νόημα τοῦ πρώτου μέρους τοῦ γράμματος εἶναι τό ἀκόλουθο: ὁ Ἀλή πασάς τοῦ ἔχει γράψει νά συνεργαστεῖ γιά ζητήματα πού δέν προσδιορίζονται, μέ κάποιον πού ἦταν πρόσφατα στά Γιάννενα (:«ὅπου ἦταν αὐτοῦ»), καί ὁ ὁποῖος ἀλληλογραφεῖ κατ' εὐθεῖαν μέ τόν Ἀλή πασά. Πρόκειται γιά πρόσωπο μέ μεγάλες σχέσεις ἀφοῦ γνωρίζει καί μεταφέρει πληροφορίες στήν «Ψηλήν Πόρταν», ὅπως ἐκείνη γιά τή σύλληψη καί ἴσως τή θανάτωση τοῦ Καπουδάν πασᾶ. Ἴσως νά πρόκειται γιά τόν Γιάγκο Γιαξιτζῆ-ζαδέ τῶν παρακάτω σχετικῶν α΄ καί δ΄, ὁ ὁποῖος πράγματι βρισκόταν πρό καιροῦ στά Γιάννενα καί ἡ περιγραφή τοῦ Πρίσκου φαίνεται νά ἀντιστοιχεῖ πρός τό πρόσωπό του. Στό δεύτερο μέρος τοῦ γράμματος ὁ Πρίσκος ἀναφέρει τή συναλλαγή πού ἔκανε πιεζόμενος (:«μέ φορτώθηκε») μέ τόν ἀγά τῶν χασάπηδων (:«Κασάπαγα»): ἐνοικίασε τό «σαγετζιλεκί» (=φόρος τῶν προβάτων) τῆς Λάρισας («Γενισεχερί») ἀπό κοινοῦ μέ τόν Χατζη-Λίτζο Τζούνη καί ζητᾶ τήν ἐκ τῶν ὑστέρων ἔγκριση τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. ■

Σχετ.: α΄ [113], [Κωνσταντινούπολη], 17 Νοεμβρίου 1801
δ΄ [114], [Κωνσταντινούπολη], 17 Νοεμβρίου 1801
γ΄ [115], [Ἀδριανούπολη], 17 Νοεμβρίου 1801
δ΄ [116], [Κωνσταντινούπολη], 19 Νοεμβρίου 1801

»Ὑψηλότατε καί πολυχρονημένε μας ντοβλετλή βεζίρ ἐφέντη μας, δουλικῶς σέ προσκυνῶ, τόν θεόν παρακαλῶ μέρα καί νύχτα ὡς σκλάβος καί χαϊρντουβατζή γιά νά σοῦ πολυχρονήσει καί νά σοῦ κάνει τά ὑψηλά μουράτια σου μέ ὅλους τούς βεζιρξαντέδες καί πασαξαντέδες καί νά κάμει καί τούς ἐχθρούς σου καχάρι ἀμήν, ἀμήν, καί πάλε, ἀμήν.

Μέ τό δουλικόν μου ἀρζουάλι εἶμαι πρῶτα νά σέ προσκυνήσω καί δεύτερον νά σέ φανερώσω ἔλαβα τό ὑψηλόν μπουγιρντί τῆς ὑψηλότητό σου καί προσκύνησα τόν ὁρισμόν σου ἀπάνω εἰς στό κεφάλι μου. Μ' ἔγραφες γιά τόν ντουβατζή σου ὁπού ἦταν αὐτοῦ πώς ὅ,τι νά εἶναι νά πάνω σέ ἐκεῖνο καί νά σοῦ τά γράφομεν καί σοῦ ἐγράφαμε μέ πρῶτο ἀρζουάλι ὅσα ἦταν γενόμενα καί πάλε μέ δεύτερον σοῦ τά γράφομεν ὡς θέλεις νά τόν ἰδεῖς νά γένεσαι βουκούφη, τό τρίτον, τώρα ὁποῦ σοῦ γράφει ὁ ἴδιος ὅλα τά γενόμενα ὁπού εἶναι ἕως στήν σήμερον ἐδῶ εἰς βασιλεύουσα, ὅμως ἐφέντημ, νά γένεσαι βουκούφης στό γράμμα του ἐκεῖνο ὁποῦ ἔχει τό σημάδι – το ομιρ.πολη νά γένεσαι βουκούφης καί νάχομε μέ πρῶτον τάταρη νάχομε τήν εἴδησιν· καί ἄλλο, στό Μισίρι ἀνακατώματα πολλά εἶναι ἀπό τούς μπέγηδες· γιά τόν καπετάν πασά μοῦ λέγει ὁ ντουβατζή σου πώς ἔμαθα σήμερα στήν Ψηλήν Πόρταν πώς τόν ἔπιασε ὁ Τζεζαχήρ πασάς μέ τόν βεζίρη· μερικοί λέν πώς τόν ἐφαρμάκωσαν, ὅμως ἀκόμα βέβαια δέν εἶναι. Ἐφέντεμ, σοῦ κάνω ἰφαντέ πώς ὁ ἐνδοξότατος ὁ Κασαμπάσαγας μέ φορτώθηκε γιά τό Γενισεχερί τό σαγετζιλεκί καί 'γώ μέ τό μεγάλον θάρρον τῆς ὑψηλότη σου καί μέ τό νιμέτι σου, ἔδωσα τό ἰκράρι*

ἐδῶ τοῦ ἀγᾶ καί πέρασε ἀπάνω μου καί ἐγώ ὁ ντουβατζή σου καί σκλάβο σου ἐφώναξα τό χατζή Λίτζο Τζούνη ὁπού τόν εἶχες δώσει καί ἐκεινοῦ μπουρτί [=μπουγιουρτί] καί τό κάμαμε μαζί καί ἐγώ, ἐφέντεμ, αὐτό τό ἔκαμα ἀπό το θάρρο σου ἐπειδή καί ἔχω πόνον μεγάλον γιά τήν ὑψηλότη σου καί ὄχι πώς τόκαμα γιά κέρδος σάν ὁ θεός ὁπού μέ ξέρει, ὅδεν καί οἱ χρόνοι τῆς ὑψηλότη σου πολλοί, πολλοί.

Ἔτους 1801, Νοεβρίου 21

ὡς σκλάβος καί χαϊρντουβατζή σου
κοστα πρισκος

[119]

1 φ., 32x22 ◆ (1408) Πούντα, 21 Νοεμβρίου 1801

Ἀρτζουχάλι τοῦ Χουσεΐν Σιάχη πρός τόν Ἀλή πασά. Τοῦ ἀναφέρει τήν καλή πορεία «τῆς δουλειᾶς» (=ὀχυρώσεις στήν Πούντα) καί συνεχίζει μέ πληροφορίες γιά τίς διενέξεις μεταξύ τῶν Σουλιωτῶν. Αὐτοί πού βρίσκονται στήν Πούντα, λένε τώρα γιά τούς ἀντιπάλους τους στό Σούλι: «ἤ ἐμεῖς σέ αὐτόν τόν τόπο ἤ ἐκεῖνοι θέλουν μείνουν, τίς δύο μεριές δέν μᾶς χωράγει ἐκεῖ». Ἀκολουθοῦν ἄλλες πληροφορίες σχετικές μέ προπαρασκευές γιά τήν ἐπικείμενη πολιορκία τοῦ Σουλίου. Τό ἔγγραφο ἔχει χρησιμοποιήσει καί σχολιάσει ἡ Β. Ψιμούλη, *Σούλι*, σελ. 397, ἡ ὁποία ἐντάσσοντάς το στή σειρά τῶν Σουλιώτικων γεγονότων ἐκείνων τῶν μηνῶν, ἐπισημαίνει εὔστοχα ὅτι "ἡ διαβρωτική πολιτική τοῦ Ἀλῆ, ἔχει ἀρχίσει νά ἀποδίδει τούς καρπούς της". Ἡ ἴδια, ἐκτός τῶν ἐπώνυμων Σουλιωτῶν, ταυτίζει τόν «Γιάννο» τοῦ ἐγγράφου μέ τόν γιό τοῦ Κουτσονίκα, καί τόν «Γιωργάκη» μέ τόν ἀδελφό τοῦ Τούσα Ζέρβα. Ὁ «Θανάσης» τοῦ ἐγγράφου πού συμπράττει μέ τόν «Πύλιο» [Γούση] παραμένει ἀταύτιστος. Ἀκολουθοῦν αἰτήματα καί πληροφορίες τοῦ Χουσεΐν Σιάχη, οἱ ὁποῖες σέ ἀρκετά σημεῖα εἶναι ἰδιαιτέρως δυσνόητες γιά μᾶς. Οἱ Ντισιολάρηδες εἶναι βέβαια ἕνα ἀρβανίτικο γένος πού πρέπει νά ἐντοπίζεται κάπου κοντά στά γειτονικά χωριά Ὄγγρενι καί Ζαβάλιανι τῆς Πρεμετῆς (βλ. Π. Ἀραβαντινός, *Χρονογραφία*, Β΄, σελ. 373), τά ὁποῖα ἔχουν προσχωρήσει ὁλοκληρωτικά στόν Ἀλή πασά. Ἀσαφές εἶναι ἐπίσης ἄν τό «Σεκολάνι» εἶναι χωριό, τό ὁποῖο δέν ταυτίσαμε, καί «ὁ Τουγιουτζή» πρόσωπο. Ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ πληροφορία τοῦ τέλους τοῦ ἐγγράφου πού ἀφορᾶ κάποιον «Μουσταφά Ζηλιούση», τόν ὁποῖον «ἔχει ἀφήσει» ὁ Βελή πασάς στήν Ἄρτζα, χωριό τῆς Πρεμετῆς ἐπίσης (βλ. Π. Ἀραβαντινός, *ὅ.π.*, σελ. 372). Ὁ τρόπος πού εἶναι διατυπωμένη ἡ φράση ὑποδεικνύει ὅτι ὁ Βελή πασάς διεξάγει ἀκόμη ἐπιχειρήσεις ἐναντίον τοῦ Ἰμπραχήμ πασᾶ καί τῶν ὀπαδῶν του, γιά τίς ὁποῖες διαθέτουμε κάπως ἀσαφεῖς πληροφορίες ὅτι παρατάθηκαν ὡς τήν ἄνοιξη τοῦ 1802 (βλ. Γ. Ἄρς, *Ἀλβανία-Ἤπειρος*, σελ. 215 κ.ἑξ.). Ἄς σημειωθεῖ ὅτι ὁ Μουσταφάς Ζηλεούσης τοῦ παρόντος ἐγγράφου πρέπει νά εἶναι τό ἴδιο πρόσωπο μέ τόν

Μοῦτζο Ζλεούσα τοῦ ἐγγράφου ἀρ. [1160] (βλ. καί «Ζλεουσαλῆδες» στό Εὑρετήριο). Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

Σχετ.: α΄ [120], χ.τ., 22 Νοεμβρίου 1801
β΄ [122], [Ἰωάννινα], 24 Νοεμβρίου 1801

Ἠψιλότατε καί ποληχρονεμένε ντουβλετλῆ βεζήρ ἐφέντι μου, τίν ἠψιλώτη σου σκλαβικός προσκινό καί τό τιμημένον σου μέστη σοῦ φιλῶ, τόν μεγαλοδύναμον θεόν παρακαλῶ μέρα καί νήχτα νά σοῦ δόκι ζωήν πολήν καί μέ ντουβλέτη, ἀμήν.

Σοῦ κάνο ἠφαντέ ἄν ὁρίζης νά μάθης, ἀπεδό ἡ δουληά σιουκέρ τοῦ θεοῦ καλά πιγένι· μοναχά πῖρε ὁ χημόνας καί δέν μᾶς ἀφίνει νά κάμομε δουληά, καί ἄν θελήσι ὁ θεός νά μᾶς ἀνίξη κάμποσες ἡμέρες δαροῦμε στόν θεόν ὁπού νά τεληόσι τό μουράτι τῆς ἰψιλώτη σου. Ἀκόμα σοῦ κάνο ἠφαντέ καί διά τούς Σουληότες: ἐβεβεόθικαν ὁπού ἡ Σουληότες τό ἔχουν μέ χιλέ καί ὁ Κουτζωνίκας ἀκόμα κιμᾶτε, δέν ξέρη τίποτας, καί ἐτοῦτη, ἀφέντη μου, ὁπού βρίσκοντε ἐδό: τά λόγια ὁπού τούς ἤπαμε ἐμῖς μπροστά καί δέν τά ἔκαμαν καπούλη, τόρα παρακαλοῦν ἐτοῦτη, ἤ ἐμῖς σέ ἀφτόν τόν τόπο ἤ ἐκῖνη θέλη μίνουν, τίς διό μεριές δέν μᾶς χοράγι ἐκῖ. Καί μοῦ πῖραν τό ἤσνι διά νά ἔρθουν ἀφτοῦ νά κάμουν κουβέντα μέ τίν ἠψιλώτη σου καί νά κράξης καί τόν Κίτζηο καί νά τοῦ δόσις ἤσνη τοῦ Θανάσι καί τοῦ Πίληου νά πᾶν στό Σούλη νά δεθοῦν μέ τό ταράφη τους καί ἀφτοῦ κράτισε τόν Γιάνο· καί ὁ Ἀποστόλης ὁπού μᾶς μαρτίρισε, καί ἀφτός ἀφτοῦ νά σταθῆ, ζηρά καί ἀτός του δέν θέλη νά πάγι, ὅτη βάνη σούπη. Ἐτοῦτη, ἀφέντη μου, ὁ Θανάσις καί ὁ Πίληος καί ὁ Ἀποστόλης ἐπαστρέφτηκαν καί τήν ἔχουν ἤσια τήν κουβέντα, μοναχά κουβέντησε καί ἡ ὑψοιλώτη σου νά γένης βουκούφις ἀπό τό στόμα τους, καί ὅπος τό βρῆς μονασίπι ἔτζη ἄς κάμουν χερεκέτη.

Μοναχά, ἀφέντη μου, κερό διά ἀφτόν τόν μαντέ δέν ἔχομε, [πλαγίως:] *μοναχά ἄν μπορέσουν νά κάμουν τώρα [...]η ἐτοῦτη σινατί τους [...]ς τό βρήσκης τζηαΐζι καί ἠψιλώτη σου, [...] ἔτζη νά μᾶς τό κάνη ὁ θεός χαΐρι, [λ]ηάκιν ἐτοῦτη ἔχουν πάρι ἕνα με[γάλο] γινάτη τόρα [...] Γιοργάκη [...] [ἐ]κράτισα ἐδό [...]ος ἐκράτισα καί ἐκῖνον ὁπού ἦχε ἔρδι νά τούς βιγάλι καί ἄν ὁρίζης νά σοῦ τόν στίλω ἀφτοῦ, γράψε μου ὅπος ἦνε ὁρισμό σου.*

[2] *»Ἀκόμα, ἀφέντη μου, νά μᾶς στίλης τούς λαγουμτζῆδες μέ χεντζελέ ὅτη μοῦ κάνουν ληάζημ πέρα καί μέ τόν Πάσιο μπέγι Φράσιρη τό ἔσιασα καί πάγη νά πάρι καί τόν ἀδελφόν του, τόν Σεμσεμντή μπέγη καί οὔλα τά μουράτια ἤνσιαλα θά μᾶς τά κάμη ὁ θεός. Μοναχά μᾶς φέρι ἐμπόδιο ὡ χημόνας.*

Λάβε ἕνα γράμα ὁπού μοῦ γράφη σήμερις καί γένου βηκούφης καί μήν σοῦ ἔβγη ἀπό τό χατίρι, μοναχά νά τόν τξηαληστήσεις τόν μαντέ. Ἀκόμη, ἀφέντη μου, διά τούς Ντησιολάριδες μᾶς ἐγε[ρά]τησαν σέ τοῦτο τώ βάχτη πολή καί μέ τό πρότο πάγισαν ἤσιαμε τόν [...] πέρα στό Ὠγρένη καί νά μίν ἦχαν γερίσι ἀφτή δέ μᾶς περνοῦσε τό καραβάνι ἐκῖδε· μοναχά τό Ζαβαλιάνι τόρα ἔγινε ὅλω ἐδικό μας. Μόνο τρία σπίτνα ἔχουν μίνη πέρα διά ἀπό Σεκολάνι καί ὁ Τουγιατζή καί διά τ᾽ ἄσπρα τοῦν Τισιολάριδον ἔχι δόσι σήμερις μέ τόν Ἀχμέτ ρεχένια καί τεμεσούκι, μοναχά νά μᾶς τά στίλης τοῦ τξατξετάρη κατά τόν τεσκερέ ὁπού τοῦ ἔχης δόσι ἱ ἡψιλότη σου ἀπό πεντακόσια γρόσια τόν κάδε χρόνω, ὅτι τοῦ λήπι ὁπού δέν ἐπῖρε ἀφτά· νά τοῦ δόσωμε καί τόν τεσκερέ νά τόν ἔχη διά πεντακόσια γρόσια τόν κάδε χρόνω καί τοῦν ἀλουνοῦν τοῦν Τισιολάριδον τά ἑφτά πουνκιά ἄσπρα· σέ τοῦτο τώ βάχτη μᾶς ἐγεράτισαν πολή, μοναχά σοῦ φιλῶ τό μέστη, μίν σοῦ βαριέτε, μοναχά νά μᾶς τά στίλης νά τά δόσωμε νά τεληόσι τό μουράτι μας, ἠνσιαλά. Ἀκόμη ἀφτοῦ ἔρχετε ὁ Μουσταφά Ζηλεούσης ὁπού τόν ἔχη ἀφίσι ὁ Βελή πασιάς στίν Ἄρτξα καί νά κάμις κερέμι νά τοῦ δόσις κάμποσο χαρτζηλήκι, ὅτι τόν ἔχουν σφίξη τά παληκάρια του. Καί ἡ χρόνι σου πολή καί μέ ντουβλέτη, ἀμίν.

1801
Νοεμβρίου 21 *σκλάβο σου*
Πόντα *Χουσεην σιαχις*

[120]

1 φ., 28x20 ◆ (909) χ.τ., 22 Νοεμβρίου 1801

Ἀρτζουχάλι τοῦ Κίτσου Μπότσαρη πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀναφέρεται σέ κάποιο ζήτημα (:«μαντέν») πού δημιουργήθηκε στό «Σπότος» (=τοπωνύμιο; κάτι ἄλλο;) καί στό ὁποῖο φαίνεται ὅτι ἔχει ἀνάμειξη ὁ Τούσας [Ζέρβας]. Ὁ Κίτσος Μπότσαρης ἐκάλεσε τόν Τούσα, ὁ ὁποῖος βρισκόταν στό Τέποβο (=Πόποβο, σημ. Ἁγία Κυριακή, ἐπαρχίας Παραμυθιᾶς) καί «ἐκουβέντιασαν» τό ζήτημα. Τώρα ὁ ἴδιος ὁ Τούσας πηγαίνει στά Γιάννενα γιά νά δώσει ἐξηγήσεις αὐτοπροσώπως στόν Ἀλή: «νά σέ κάνει βουκούφη στά πάντα ὅλα». Δέν γνωρίζουμε τόν τόπο προέλευσης τοῦ ἐγγράφου ἀλλά δέν πρέπει νά βρίσκεται μακριά ἀπό τό χωριό Πόποβο, κατά τήν φράση: «ἔγραψα τοῦ Τούσα... καί ἦρθε». Ὁ Κίτσος Μπότσαρης παρ᾽ ὅλο πού τό προηγούμενο ἔτος ἔχει μπεῖ στήν ὑπηρεσία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καί ὑπηρετεῖ ὡς ἀρματολός Ραδοβιζίου καί μάλιστα ἔχει ἐγκαταστήσει τήν οἰκογένειά του στό Βουλγαρέλι (βλ. Β. Ψιμούλη, *Σούλι*, σελ. 440-442), φαίνεται ὅτι αὐτήν τήν ἐποχή κυκλοφορεῖ στούς χώρους τῶν στρατευμάτων τοῦ Ἀλῆ καί προβαίνει σέ συνεν-

νοήσεις μέ Σουλιῶτες ἀρχηγούς. Ἕνας ἀπό αὐτούς εἶναι ὁ Τούσας [Ζέρβας], ὁ ὁποῖος δέν βρίσκεται βέβαια στό Σούλι ἀλλά στό Πόποβο. Τό ἔγγραφο πρέπει νά διαβαστεῖ σέ συνδυασμό μέ τά παρακάτω σχετικά, ἀπό τά ὁποῖα ἐπιβεβαιώνεται τό ταξίδι τοῦ Τούσα στά Γιάννενα. Χρήση τοῦ ἐγγράφου κάνει ἡ Β. Ψιμούλη, *ὅ.π.*, σελ. 397-398. ■

Σχετ. α΄ [119], Πούντα, 21 Νοεμβρίου 1801
β΄ [122], [Ἰωάννινα], 24 Νοεμβρίου 1801

Ὑψηλότατε καί πολυχρονεμένε μου ντοβλετιλή βεξίρη ἀφέντη μου, σκλαβικῶς προσκυνῶ καί τό χρυσό σου μέστι φιλῶ, τόν θεόν περικαλῶ διά τό πάσα χαϊρλί τοῦ ὀτζάκι σου καί σοῦ κάνω ἰφατέ ἀφέντη μου καί σοῦ ματαέγραψα καί προχτές διά τοῦτον τό ματέ τόν καινούριον ὁπού γίνει στό Σπότος (;) καί ἔγραψα τοῦ Τούσα ὁπού ἦταν στό Πέποβο καί ἦρδε καί τόν ἐκουβέντιασα και διά πού ἔρχεται αὐτοῦ καί σέ κάνει βικούφη στά πάντα ὅλα, ὅτι αὐτές οἱ δουλειές ἦταν ψέματα ὁπού τά δούλευαν οἱ φίλοι μας ὁπού ἔχουν ἀπό τά πέρσι ὁπού τά δούλευαν αὐτά καί τώρα τό εἶδαν καί οἱ δικοί μου καί γίνηκαν βικούφηδες μέ τά μάτιά τους καί τίποτας ἐτοῦτον τό βεβεσέ μήν τόχεις καί σά σοῦ σώσει ὁ θεός τά μοράτια τῆς καρδία σου τότε τά κοιτάζομε ἐτοῦτα. Ταῦτα καί οἱ χρόνοι σου πολλοί.

1801, Ταξιάρχης 22

σκλαβο σου
κητζο μποτζαρις
(τ.σ.)

[121]

1 φ., 54x20 ◆ (232) [Ἀδριανούπολη], 22 Νοεμβρίου 1801

Ἀρτζουχάλι τοῦ Χασάν ἐφέντη πρός τόν Ἀλή πασά. Χωρίς ἔνδειξη τόπου ἀποστολῆς, ὅπως καί τό παρακάτω σχετικό, ἀλλά μέ σαφή ἀναφορά στό «ὀρδί» τοῦ Χακκῆ πασᾶ, ὅπως προκύπτει ἀπό τή φράση: «ὁ Κο(υ)τζο(ύ)κ Ρασήτ ἐφέντης ἐδῶ το(ῦ) ὀρδγιο(ῦ) το(υ) τεφτερτάρης». Δέν γνωρίζουμε πότε ἀκριβῶς τό στρατόπεδο τοῦ Χακκῆ πασᾶ ἐγκαταστάθηκε στήν Ἀδριανούπολη, ἀλλά τό γεγονός ὅτι στίς 25 Φεβρουαρίου τοῦ 1802 σημειώθηκε ἡ ἐξέγερση τῶν κατοίκων (ὀθωμανῶν, χριστιανῶν καί Ἑβραίων) τῆς Ἀδριανούπολης ἐναντίον του (βλ. ἔγγρ. ἀρ. [136]), μᾶς ἐπιτρέπει νά ὑποθέσουμε ὅτι τό στρατόπεδο ἔχει ἐγκατασταθεῖ ἐκεῖ πολύ ἐνωρίτερα ἀπό τόν Νοέμβριο τοῦ 1801, χρονολογία τῶν παρόντων δύο ἐγγράφων. Ὁ Χασάν ἐφέντης ἀναφέρει τήν ἀνησυχία τοῦ Χακκῆ πασᾶ γιά τήν καθυστέρηση τοῦ Ἀλῆ πασᾶ νά στείλει ἀπάντηση γιά «τό (μ)παρίσι)» (=συμφιλίωση, εἰρήνη) μέ τόν πασά τῆς Αὐλώνας [Ἰμπραχήμ] πού ἔχει ζητήσει προφανῶς ἡ Ὑψηλή Πύλη καί

ὁ ἴδιος ὁ Χακκή πασάς μέ προσωπικό ἀπεσταλμένο του κάποιον Χασάν ἐφέντη «χαζνέ κιατιπή». (Γι' αὐτές τίς ἐχθροπραξίες μεταξύ Ἰμπραχήμ πασᾶ καί δυνάμεων τοῦ Ἀλῆ ὑπό τόν Βελή πασά, βλ. τό βιβλίο τοῦ Τίτου Γιοχάλα, *Γραμματική Βηλαρᾶ*, σελ. 44-46). Συνεχίζει ὁ Χασάν ἐφέντης μέ τήν περιγραφή τῶν δυσκολιῶν τοῦ Χακκῆ πασᾶ στήν καταπολέμηση τοῦ «Κιορτζῆ» [=Ὀσμάν Γκιουρτζῆ πασᾶ] πού ἔχει καταλάβει τόν καζά τῆς Φιλιππούπολης καί τῶν χαϊτάδων-κλεφτῶν (:«χαγίτηδες») τῆς εὐρύτερης περιοχῆς καί τήν ἀπόφασή του νά ζητήσει τή συνδρομή τοῦ Ἀλῆ πασᾶ γιά τήν ἀποστολή τριῶν χιλιάδων ἀνδρῶν ὑπό τόν Βελή πασά καί γιά τήν ἀποστολή ἐπίσης τριῶν χιλιάδων ἀνδρῶν ἀπό τόν Ἰμπραχήμ πασά ὑπό τήν διοίκηση τοῦ ἀνεψιοῦ του Σουλεϊμάν. Ἀπό τή βιβλιογραφία πάντως γνωρίζουμε ὅτι ἡ συμφιλίωση μεταξύ Ἀλῆ καί Ἰμπραχήμ πασᾶ ἔγινε καί ὁ Βελή πασάς, ὅπως καί ὁ Μουχτάρ πασάς, ἔλαβαν μέρος στήν ἐκστρατεία κατά τοῦ Γκιουρτζῆ (βλ. Εὐρετήριο). Οἱ ἀριθμοί τῆς χρονολογίας τοῦ κειμένου εἶναι τουρκικοί. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

Σχετ.: [115], [Ἀδριανούπολη], 17 Νοεμβρίου 1801

Τεβλετλό, ἠναγιετλό, μερχαμετλό, χαζρετί βεληγιονεάμ ἀφέντι μο, ὁ θεγός νά σό χαρήση ὅλα σο τά τίμγια καί χαγιρηλή μοράτγια σο, ἀμήν. Τό ἐδό ἐψηλότατο Χακῆ πασᾶ, τζόνκιη τό ἄργιησε νά τό ἔρδη ἡ γιαπόκρηση ἀπό τήν ἐψηλότι σο ἠς τά ὅσα σό ἔγραψεν μέ τόν χαζνέ κιηατιπή Χασάν ἐφέντι γιά τό παρήση μέ τόν Ἀβλόνγια βαλησή καί τζόνκιη πολά δηνατά σφηγμένος ἀπό τόν Κιορτζή πό ἐδό καί δηγιό μῆνες ἐπλάκοσεν τόν καζάν τῆς Φῆλπες καί τόν ἔκαμε περακιεντέ καί ἀπό τός χαγίτιδες πάλε τό ὅμνο [=ὅμοιο], σφηγμένος καί τζόνκιη τά μασράφγια καί ἡ γιόλοφέδες πό δήνη ασοτι καί χορής ἄκρη καί τζόνκιη τό ἐκατάλαβε ὀπό μέ τόν κόζμον καί πηνπασῆδες ὀπό ἔμασε δέν ἦνετο βολετό πό νά τό βγάλη σέ κιηεφάλη καί νά κάμη δολά, ζηρά ὅλη μέρα ἕνα ὀλοφέ καί ταγιήνια βγάση καί ὄχη ἄλο τίποτας καί ἔτζη ἔβαλε μέ τόν νό [=νοῦ] το νά φέρη μαχσόσηκο ἀσκιηέρη μέ τός ἀσκιηέρ σαχήπηδες καί νά δγιόζη τοτονός τός πασηποσῆδες πό ἔχη καί ὁς φένετε ἔκαμε κρηφά ἄρζη γιά νά γιενῆ φερμάνη γιά νά τό στήλης ἡ γιέψηλότι σο 3000* ἀσκιηέρη μέ τόν ἐψηλότατον ἀφέντι μο Βελή πασά καί ἔχη νά σό στήλη πογιορτί χαταπάν πρός τόν ἐψηλότατον Βελή πασά· τό ὅμνο ἔχη νά στήλη καί πρός τόν Ἀβλόνγια βαλησήν γιά νά τό στήλη καί ἀφτός 3000* ἀσκιηέρι μέ τόν ἀνηψόν το. Ἀπόψε ἦδα τά τεσβήτγια τόν πογιορτγιόν κρηφά· ἠς τότα τά πογιορτγιά πρότα γράφη νά τραβήσετε χέρη ἀπό τός νηξάδες καί δήχνη καί φόβος, καί ἤστερα γράφη τό μεμορηγιέτη ἐτότο. Χαζρετί, βεληγιονεάμ, ἀφέντι μο, τζόνκιη ὁ Κοτζόκ Ρασήτ ἐφέντις ἐδό τό ὀρδγιό τό τεφτερτάρης καί παλιός τεχνήτις καί τζόνκιη αὐτός δήνη τά μασράφγια καί τό ἦδεν πό δέν ἔχη νά βγῆ σέ κιηεφάλη, γαληπά ἀφτός τόν ἔχη μάθη νά*

κάμη ἀφτά τά ἄρξα καί τερτίπγια, ἔτξη πῆρα ὀλήγο χαπέρη καί ὁρηξμό σο καί ἡ χρόνη σο πολή, ἀμήν.

[’216], Ταξάρχης [22]
(τ.σ.τ.)

[122]

1 φ., 28x20 ◆ (911) [Ἰωάννινα], 24 Νοεμβρίου 1801

Ἀρτξουχάλι τοῦ [Δημητρίου] Παλάσκα πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀναφέρει ὅτι «ἐψές» ἦρθε ὁ Τούσας [Ζέρβας] (βλ. παρακάτω σχετικό α΄) καί σήμερα (τό πρωί) προσπάθησαν ἀπό κοινοῦ νά συναντήσουν τόν Ἀλή πασά ἀλλά δέν τόν «πρόφτασαν» στό Πέραμα. Δέν φαίνεται πρός τά ποῦ κατευθύνεται ὁ Ἀλής, ἴσως πρός τό Τεπελένι, ὅπου τόν βρίσκουμε λίγες μέρες ἀργότερα. Ὁ Τούσας, πάντως, ἀκολουθεῖ τήν πορεία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ γιά νά τόν συναντήσει ἐνόψει τῶν γνωστῶν μας, καί ἀπό ἄλλες πηγές, μυστικῶν διαβουλεύσεών τους. Ὁ Παλάσκας πού φαίνεται νά παραμένει στά Γιάννενα, προφανῶς ἀσχολούμενος μέ τό Σουλιωτικό ζήτημα, μέ τή σύμφωνη γνώμη καί σχετική παράκληση τοῦ Κίτσου Μπότσαρη, ζητᾶ ἀπό τόν Ἀλή νά τούς «χαρίσει τούς Σκουλικαρίτες πού εἶναι στή χάψη», στά Γιάννενα βέβαια. Προτείνει νά πληρώσουν χίλια γρόσια, τά ὁποῖα μάλιστα προσφέρεται νά προκαταβάλει αὐτός χωρίς κανένα κέρδος, ἀλλά «γιά νά τούς ἐρήνευα ὅτι χάλασε οὔλο τό Ραντοβίστι». Ὁ Κίτσος Μπότσαρης εἶναι ἀρματολός Ραδοβιζίου (βλ. σχετικό β΄) καί ὁ Παλάσκας, παντρεμένος μέ ἀδελφή τοῦ Κίτσου καί ἀρματολός τοῦ γειτονικοῦ Μαλακασίου καί ζητοῦν τήν ἄδεια νά «προσκυνήσουν καί τίποτα κουτζομπούλουκα», ἀπό τήν περιοχή Ραδοβιζίου ὑποδέτω, πού προσφέρονται μέ τή μεσολάβηση τοῦ Παλάσκα. Ἐδῶ ὁ Παλάσκας φαίνεται νά ἐπηρεάζει καί τό ἀρματολίκι τοῦ Ραδοβιζίου, στό ὁποῖο ἀναφέρει ὅτι παλαιότερα «εἶχε σέμπτια», δηλαδή διοικοῦσε τμήματα. Ἐνδιαφέρον προκαλοῦν καί οἱ τελευταῖες ἀράδες τοῦ ἐγγράφου πού ἀναφέρονται σέ προγενέστερο ταξίδι τοῦ Παλάσκα στό Σούλι καί στό ὕψος τῶν δεκαεπτά πουγγιῶν πού εἶχε δαπανήσει γιά τήν ὑπόθεση αὐτή. Χρήση τοῦ ἐγγράφου κάνει ἡ Β. Ψιμούλη, *Σούλι*, σελ. 397-398. ■

Σχετ.: α΄ [119], Πούντα, 21 Νοεμβρίου 1801
β΄ [120], χ.τ., 22 Νοεμβρίου 1801

»Ὑψηλότατε καί πολυχρονιμένε ντοβλετλή ἐφέντημ, μέ τό σκλαβικό μου ἀρτξουχάλι σοῦ φιλῶ τό μέστι καί τῆς κάνω ἰφαντέ ὅτι ἐξαμπούνεψα πίσω καί ἐψές ἦρθε καί ὁ Τούσας καί σήμερα δέ σέ προφτάσαμαν στό Πίραμα καί γίνεσαι βικούφης ἀπό τόν Τούσα καί μή τοῦ ἀναφέρεις διά τήν κουβέντα πού μοῦ εἶπις ἐμένα κρυφά, ἄστον ὅτι αὐτός ὅλο μέ ταύτη τήν κουβέντα φοβερίζει τούς συντρόφους του, καί σάν πάνω ἐγώ κάτου αὐτό τό γυρεύομε ταχύς καί ἄν τοῦ πεικάσω τόν καιρό τό γυρεύω· ἀκόμα,

ἐφέντη μου, ὁ Κίτζος μοῦ γράφει καί σέ προσκυνοῦμε νά μᾶς χαρίσεις τούς Σκουλικαρίτες πού εἶναι στή χάψη νά πάνω ἐγώ μήν τούς ἐρήνευα ὅτι χάλασε οὖλο τό Ραντοβίστι καί πάρτους: 1000 γρόσια, ἤτοι χίλια γρόσια, σοῦ τά δίδω ἐγώ εἰς τό γύρισμα καί ἄν μοῦ ἔχουν τάξει ἐμένα ἕναν παρά εἶμαι Ὀβριός, μόνον νά γενεῖ μερεχμέτι καί χαϊρντουχάς στό ντοβλέτι πώς ὅ,τι παράνου δέ βγαίνουν ποτέ· ἀκόμη ἄν ἔχομε τό ἰζίνι νά προσκυνήσουν καί τίποτα κουτζομπούλουκα ὅτι ξέρεις πού εἶχα σέμτια ἀπό κεῖνα τά μέρη καί μέ ξυγώνουν, καί ὁρισμό σας· ἀκόμη, ἐφέντη μου, διά τούς χωριανούς μου τό Δῆμο, γένεσυ βικούφης στά σωστά διά τήν κουβέντα πού τούς εἶπι ὅτι αὐτοί τό ξέρεις πού αὐτήν τή κουβέντα τήν εἶχαν κάμει κι ὄντας ἤμου στοῦ Σούλι πού τούς ἐτζάκωσα τόν ἴδιον καί αὐτοί οἱ δυό, ὅμως μοῦ εἶπαν ἕνα λόγο ἐκεῖνοι οἱ πιασμένοι πώς κάπουτε εἶχαν εἴδηση καί τούς ἄφησα· τώρα ἐγώ μέ δεφτέρι ἔχω ξοδιάσει ἀπό τήν ἀρχή τοῦ νιξά ἀπάνου ἀπό τά 17 δεκαεφτά πουγκιά σέ τ' αὐτουνούς καί ἀλλνούς καί ἄν εἶναι ὁρισμό σου μή τούς κρατεῖς ὅτι δέ μετασυμμαζώνω κανέναν στό χουσμέτι σας καί γένεται ρεμπελιό καί ἀπό αὐτά δέν ἔκανα διάφορο εἰς τ' ἐμένα· ἔχω ἀποφασίσει μέ οὖλη τή γενεά μου τόν πεδαμό μας εἰς τό ὀτζάκι σας καί ὁρισμό σας, καί οἱ χρόνοι σας πολλοί ἀπό θεοῦ, ἀμήν.

1801, Νοεμβρίου: 24

σκλάβο σας
Παλάσκας

[πλαγίως:]

Ἔτζι νά σέ πολυχρονίσει ὁ θεός εἰς τ' ἐμένα νόρες δέ χρειάζονται ὅτι εἶναι κρίμα ἀπό τόν θεόν.

[123]

1 φ., 31x22 ◆ (983) Τεπελένι, 1 Δεκεμβρίου 1801

Ἀρτζουχάλι τοῦ Βελῆ πασᾶ πρός τόν Ἀλή πασά. Τοῦ στέλνει βιαστικά (:«μέ ἀτζελέν») τόν Πάσο Κούτα, ὁ ὁποῖος μπορεῖ νά προσελκύσει στό Δέλβινο «καμπόσους» ἀντιπάλους πρός τό μέρος τους. Ὁ Βελής τόν συνιστᾶ ὡς πιστό φίλο καί παρακαλεῖ τόν πατέρα του γιά τήν ἄμεση ἐπιστροφή του. Τό αὐτόγραφο συμπληρωματικό σημείωμα τοῦ Βελῆ φανερώνει τό ἐξαιρετικό ἐνδιαφέρον του γιά τήν ἀποστολή τοῦ Πάσο Κούτα. Ἡ ἐνέργεια ἐντάσσεται στά συμβάντα τῆς ἐκστρατείας τοῦ Βελῆ πασᾶ κατά τοῦ Μουσταφᾶ πασᾶ τοῦ Δελβίνου καί τοῦ Ἰμπραήμ πασᾶ τοῦ Μπερατιοῦ, κατά τά ἔτη 1801-1802 (βλ. Τ. Γιοχάλας, *Γραμματική Βηλαρᾶ*, σελ. 44-47). Γιά τή μηνολόγηση τοῦ ἐγγράφου ὑπάρχει ἕνας μικρός προβληματισμός: δέν

εἶναι ἀπόλυτα σαφές ἐάν ὁ «Ἀντριάς» ταυτίζεται μέ τόν Νοέμβριο ἤ τόν Δεκέμβριο, (βλ. Ἀθ. Μπούτουρας, *Τά ὀνόματα τῶν μηνῶν*, σελ. 28, 34· Ἄλκη Κυριακίδου-Νέστορος, *Οἱ δώδεκα μῆνες*, σελ. 141 καί 131 καί Στ. Ἥμελλος, *Ἁγίου Ἀνδρέα*, σελ. 227). Ἐπειδή σέ ἄλλα ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου ἀναφέρονται μῆνες «Ταξιάρχης» καί «Φίλιππας» πού ἀναμφισβήτητα ταυτίζονται μέ τόν Νοέμβριο, θεωροῦμε ὅτι ὁ «Ἀντριάς» τοῦ παρόντος παρ' ὅλο πού σέ ὁρισμένα μέρη τῆς Ἑλλάδας ἀντιστοιχεῖ μέ τόν Νοέμβριο, ἐδῶ ἀντιστοιχεῖ μέ τόν Δεκέμβριο. ■

»ὑψηλώτατε καί πολυχρονημένε ντοβλετλή βεζήρ ἀφέντη μου σκλαβικῶς προσκυνῶ, και το χρησό σου μέστη καταφιλῶ, καί μέ το σκλαβικόν μου σοῦ κάνω ἰφαντέ ἀφέντη μου διά την δουληάν τοῦ Πάσο Κούτα, ὁποῦ σοῦ ἦχα γράψη καί ταῖς ἀπερασμέναις και ἐπηδή καρτεροῦσαμαν την ἡψηλότη σου νάρχόσουν ἐδώ διά τοῦτο και ἄργησεν, ὅμως γιά ὁποῦ ἔρχεται ὁ Πάσιος με ἀτζελέν στήν ἡψηλότη σου, και ὅπως ἦνε ὁρισμός σου και οἱ χρόνη σου πολή μέ ντοβλέτη, ἀμήν.

(τ.σ. Βελῆ πασᾶ)

Ἀντριάς 1:
Τεπελένη 1801

[πλαγίως, στό κάτω λευκό μέρος τῆς σελίδας, αὐτόγραφο τοῦ Βελῆ πασᾶ:]

Ἀφέντι μο τόν Πασο να μίν τόν χασοημερησης οτη καρτερνο [=καρτεροῦν] αφτη [=αὐτοί] οπο εχής τι κοβέντα και τόν Πασο να καμις κερεμι να τόν κυβερνήσις οτηνε σκλαβο σο καί Γιανι Κυριστι Δελβινο ο Πασος μπορη να καμι καμποσους μα στιλτον πισο πιρ σαατ εβελ –

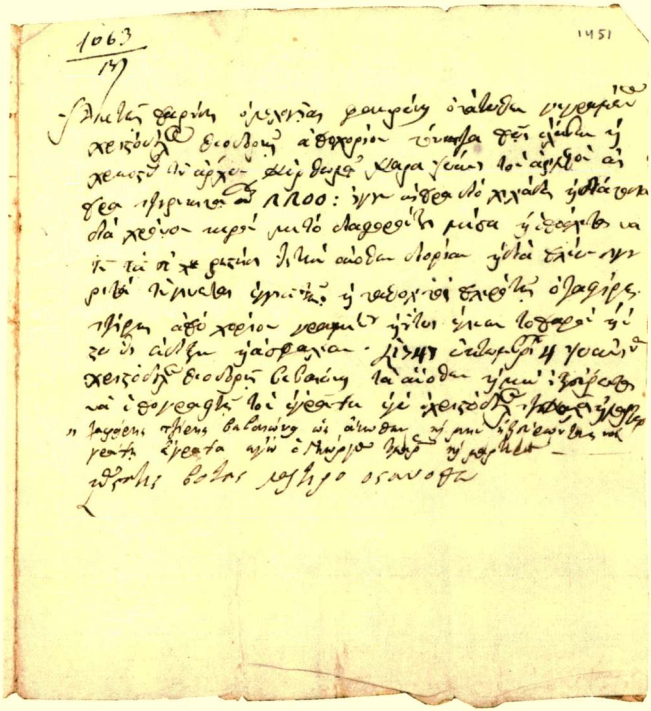

Ἔγγραφο ἀρ. [1], Ἰωάννινα, 4 Ὀκτωβρίου 1747

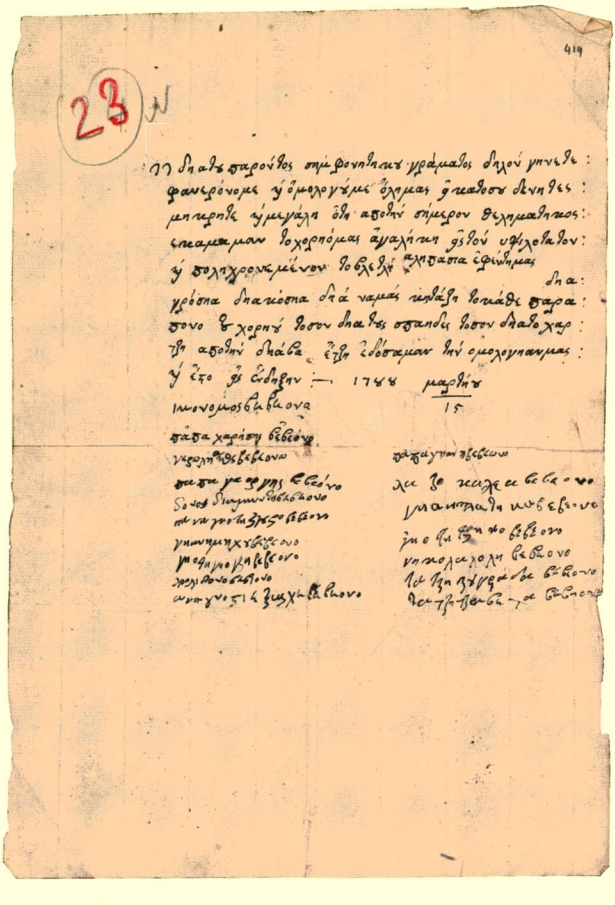

Ἔγγραφο ἀρ. [9], [Κάτω Σουδενά], 15 Μαρτίου 1788

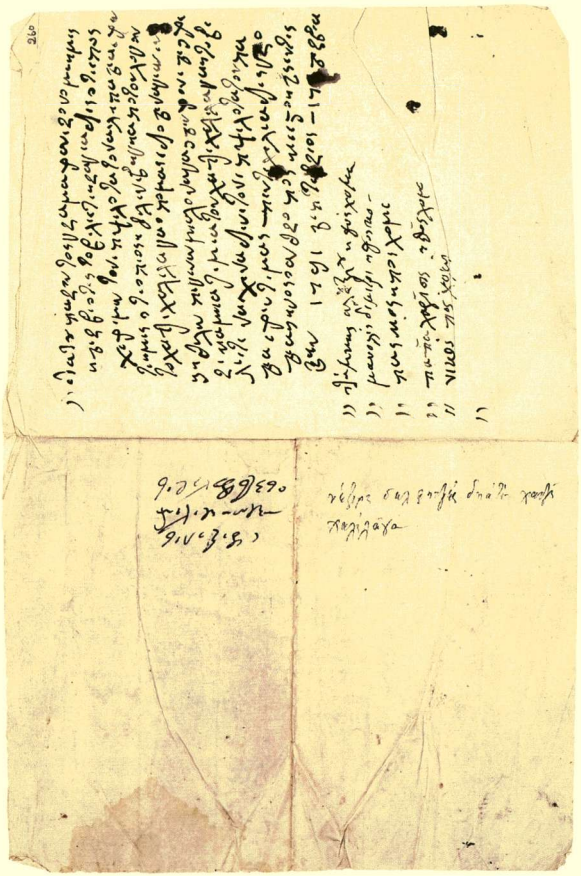

Ἔγγραφο ἀρ. [11], Σέρβια, 17 Σεπτεμβρίου 1791

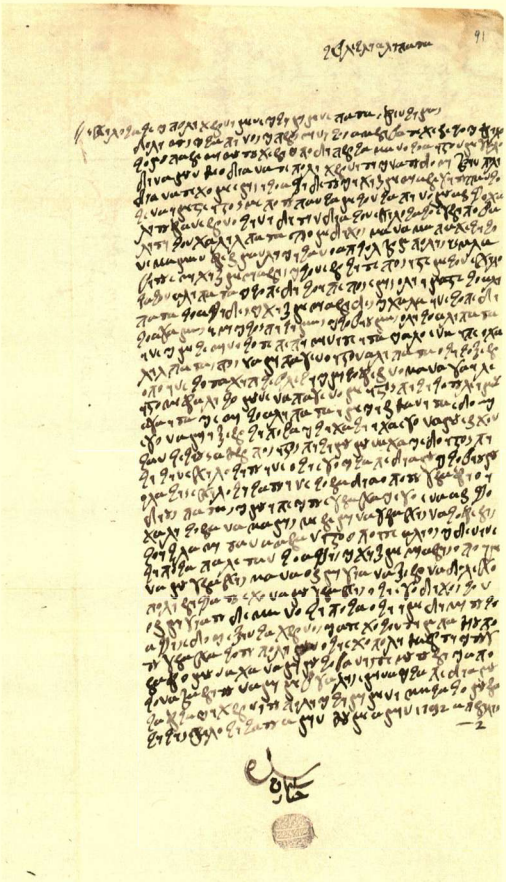

Ἔγγραφο ἀρ. [14], Λουαράτι, 2 Ἀπριλίου 1792

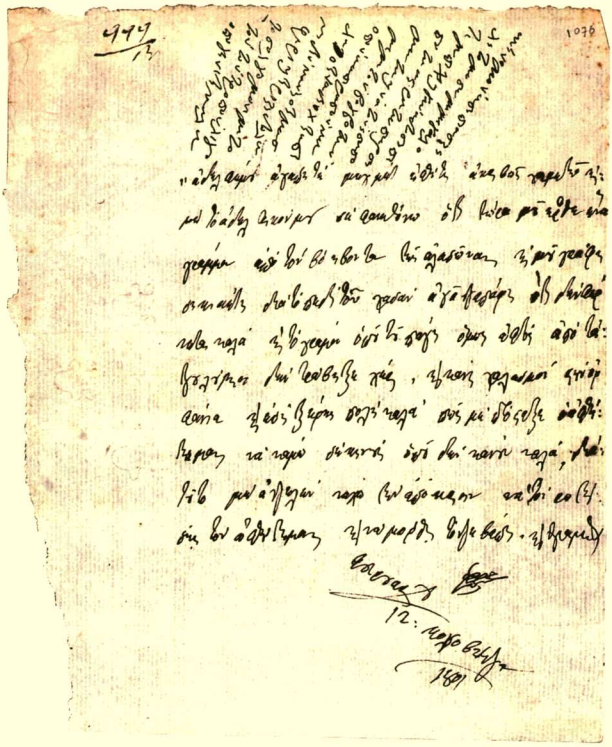

Ἔγγραφο ἀρ. [69], Κοσοβίτζα, 12 Φεβρουαρίου 1801

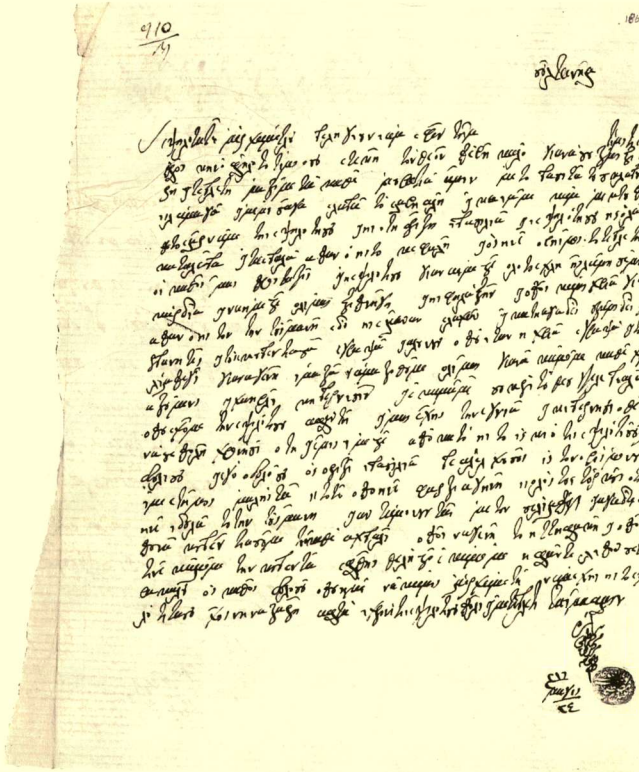

Ἔγγραφο ἀρ. [76], [Δέλβινο], 24 Μαΐου 1801

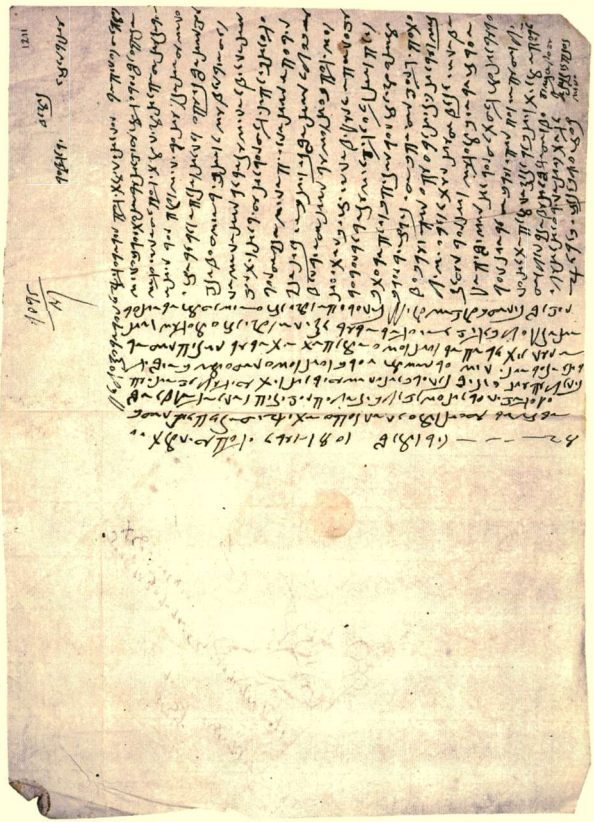

Ἔγγραφο ἀρ. [83], [Γαρδίκι], 28 Ἰουνίου 1801

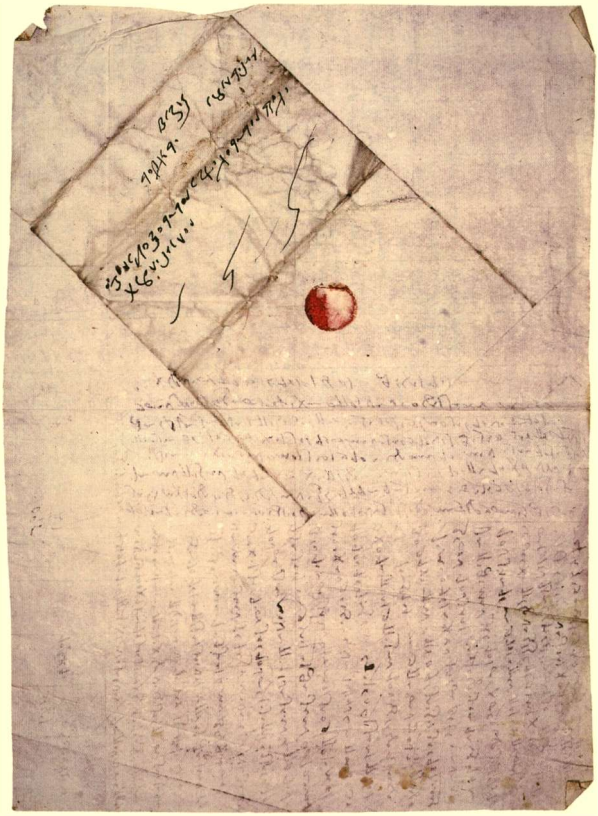

Ἔγγραφο ἀρ. [83](πανώγραμμα), [Γαρδίκι], 28 Ἰουνίου 1801

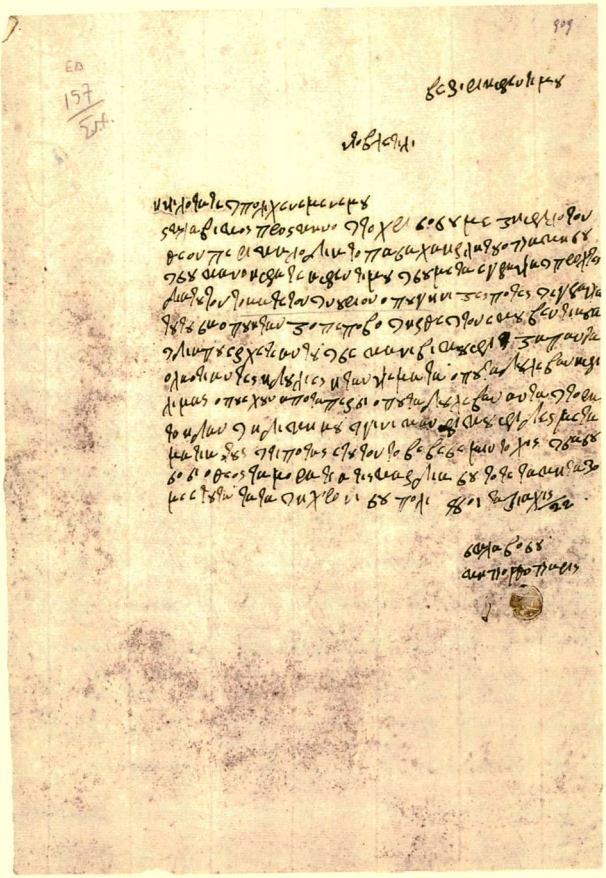

Ἔγγραφο ἀρ. [120], χ.τ., 22 Νοεμβρίου 1801

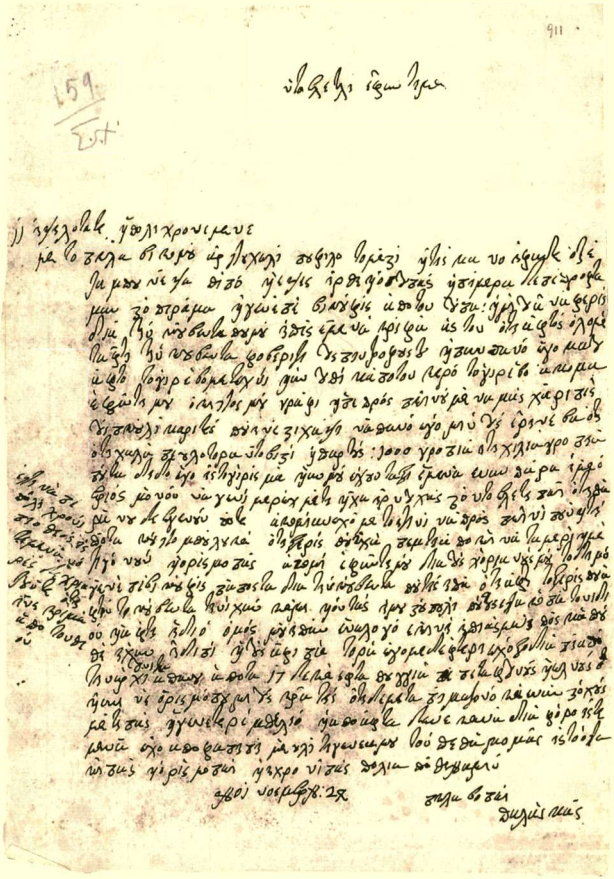

Ἔγγραφο ἀρ. [122], [Ἰωάννινα], 24 Νοεμβρίου 1801

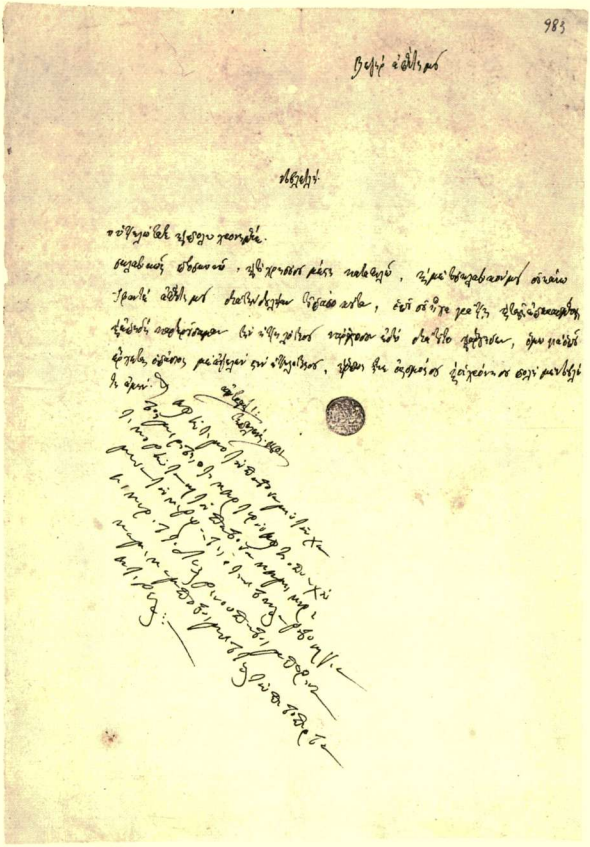

Ἔγγραφο ἀρ. [123], Τεπελένι, 1 Δεκεμβρίου 1801

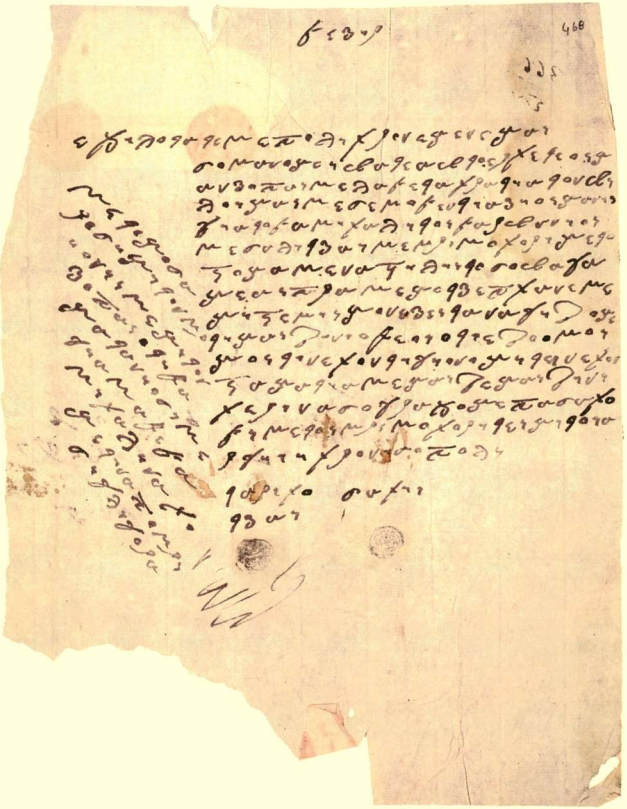

Ἔγγραφο ἀρ. [130], [Παραμυθιά, 1802]

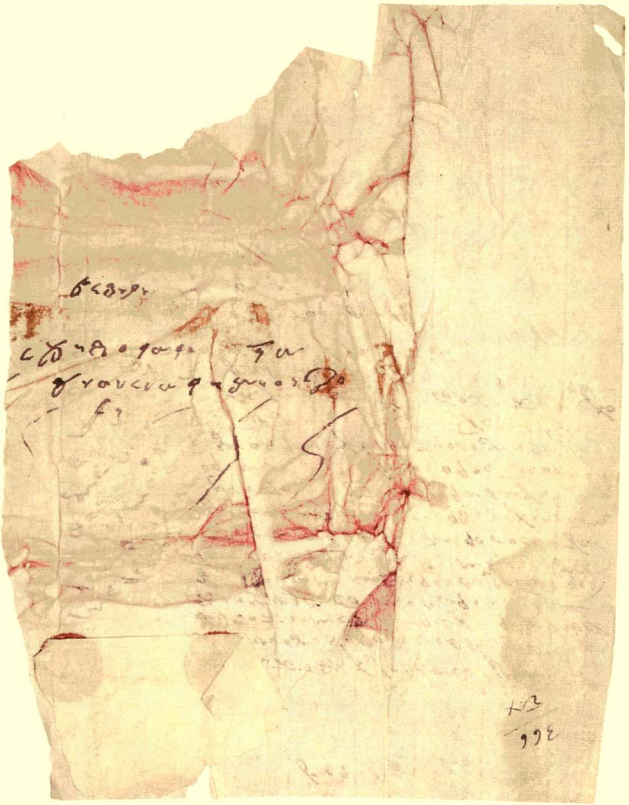

Ἔγγραφο ἀρ. [130](πανώγραμμα), [Παραμυθιά, 1802]

Ἔγγραφο ἀρ. [131], [Παραμυθιά, 1802]

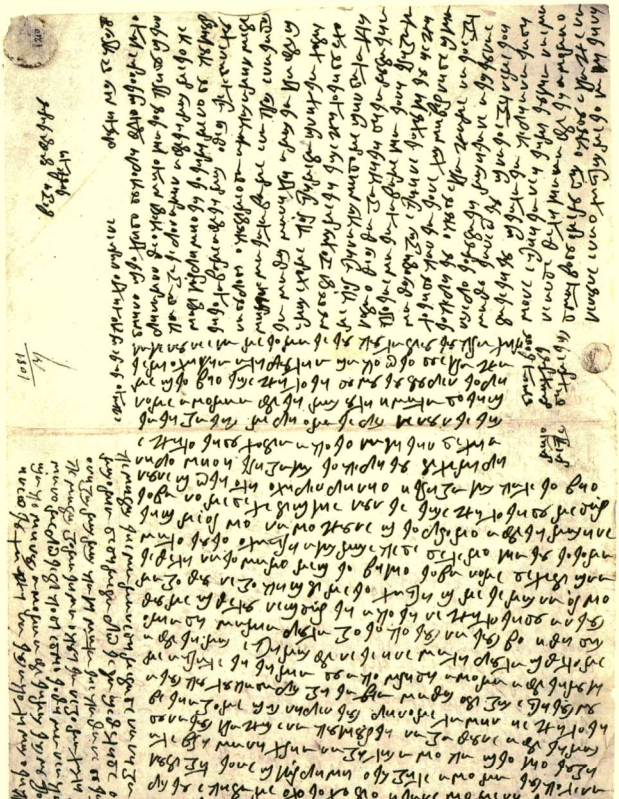

Ἔγγραφο ἀρ. [135], [Νίβιτσα], 24 Φεβρουαρίου 1802

Ἔγγραφο ἀρ. [135] (πανώγραμμα και συνέχεια κειμένου), [Νίβιτσα], 24 Φεβρουαρίου 1802

1802

[124-129]

Στό Ἀρχεῖο ἔχει διασωθεῖ ὁμάδα ὀκτώ ἐγγράφων, συναφοῦς περιεχομένου, ἐκ τῶν ὁποίων τό ἕνα βρέθηκε διαμελισμένο σέ δύο σημεῖα καί γι' αὐτό φέρει δύο ἀριθμούς εἰσαγωγῆς (βλ. εἰσαγωγικό σημείωμα στήν οἰκεία θέση, ἔγγραφο ἀρ. [124]). Τά ὀκτώ ἔγγραφα, στό σύνολό τους, προέρχονται ἀπό τή συμμετοχή δυνάμεων τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στίς ἐπιχειρήσεις καταδίωξης τῶν Νταγκλήδων σέ περιοχές τῆς σημερινῆς Βουλγαρίας. Ἐξ αὐτῶν τό πρῶτο, τοῦ Μουχτάρ πασᾶ πρός τόν Ἀλή πασά, εἶναι ἀσφαλῶς χρονολογημένο στίς 2 Μαρτίου 1802 (ἔγγραφο ἀρ. [133]), ἐνῶ τό ἀμέσως ἑπόμενο, τοῦ Ντερβίς Σουλεϊμάν πρός τόν Ἀλή πασά, εἶναι μηνολογημένο στίς 8 Ἀπριλίου, προφανῶς ὅμως τοῦ 1802 (ἔγγραφο ἀρ. [157])· καί τά δύο ἔχουν τοποθετηθεῖ στίς οἰκεῖες θέσεις. Τά ὑπόλοιπα ἕξι τοποθετοῦνται στήν ἀρχή τοῦ ἔτους 1802, κατά τήν πάγια ἐκδοτική μας τακτική, ἀφοῦ δέν φέρουν οὔτε ἔνδειξη μηνός, γιατί τότε θά τά τοποθετούσαμε στόν ἐν λόγω μήνα τοῦ ἰδίου ἔτους. Πάντως, τά ἕξι ἔγγραφα πού συγκεντρώνονται ἐδῶ εἶναι ὅλα χρονολογικά μεταγενέστερα τοῦ ἐγγράφου ἀρ. [157] τῆς 8ης Ἀπριλίου [1802], τό ὁποῖο στέλνεται ἀπό τόν Ντερβίς Σουλεϊμάν ἀπό τή Νίσσα. Ὁ ἔμπιστος στρατηγός τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ὁδεύει πρός τήν Ἀδριανούπολη γιά νά ἀντικαταστήσει τόν Μουχτάρ πασά πού βρίσκεται ἤδη ἐκεῖ (βλ. ἔγγραφο ἀρ. [133]), στό στρατόπεδο τῶν σουλτανικῶν δυνάμεων πού ὑπό τόν Χακκή πασά, Ρούμελη βαλεσή καί σερασκέρη, ἐπιχειροῦν ἐναντίον τῶν «Νταγκλήδων». Ἀπό τήν Ἀδριανούπολη καί στή συνέχεια ἀπό ἄλλα σημεῖα τῆς ἐκστρατείας, ἀλληλογραφοῦν μέ τόν Ἀλή πασά τόσο ὁ Ντερβίς Σουλεϊμάν ὅσο καί ὁ Βελῆ πασάς, ὁ ὁποῖος δέν φαίνεται ἄν ἔφθασε ἐκεῖ μέ τό σῶμα τοῦ Ντερβίς Σουλεϊμάν ἤ μέ ξεχωριστό σῶμα καί ἰδιαίτερο δρομολόγιο καί ἐνδεχομένως μέ μιά μικρή χρονική ἀπόσταση. Γιά τή διευκόλυνση τοῦ ἀναγνώστη δημοσιεύουμε τά ἀχρονολόγητα καί ἀμηνολόγητα ἔγγραφα, κατά τήν εἰκαζόμενη ἐκ τοῦ περιεχομένου σειρά ἀποστολῆς τους πρός τόν Ἀλή πασά καί ὄχι κατά τόν αὔξοντα ἀριθμό εἰσαγωγῆς, ὅπως κάνουμε σέ ἄλλες περιπτώτεις μεμονομένων ἀχρονολόγητων ἐγγράφων. Παρ' ὅλο πού μιά συστηματική ἔρευνα γιά τόν ἐντοπισμό ἤ τήν ταύτιση τῶν γραφέων παρουσιάζει ἀνυπέρβλητες δυσκολίες μποροῦμε νά εἴμαστε βέβαιοι ὅτι, ἐκτός τοῦ ὑπ' ἀρ. [124] αὐτογράφου τοῦ Βελῆ πασᾶ, τά ὑπόλοιπα εἶναι γραμμένα μέ τό χέρι τοῦ ἴδιου γραμματικοῦ, τόν ὁποῖο συναντᾶμε καί στό ἔγγραο ἀρ. [247] τῆς 5ης Ὀκτωβρίου 1804, ὑπογραφόμενο ἀπό τόν ἴδιο Ντερβίς Σουλεϊμάν. Προφανῶς, ὁ Ντερβίς Σουλεϊμάν, παρά τήν παρουσία τοῦ Βελῆ πασᾶ, ἀκολουθεῖται ἀπό δικό του γραμματικό γιά τή διεξαγωγή τῆς ἀλληλογραφίας του. Ἀξίζει νά σημειωθεῖ ὅτι οἱ πληροφορίες πού προκύπτουν ἀπό τήν ὁμάδα αὐτή τῶν ἐγγράφων εἶναι σχεδόν στό σύνολό τους ἄγνωστες, ἐνῶ ξεχωριστό ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ ἀποστολή, ἀρχικά τοῦ Μουχτάρ πασᾶ καί στή συνέχεια ἡ ἀντικατάστασή του ἀπό τόν Βελῆ, ὑπό τήν στρατιωτική ὅμως πατρωνία τοῦ ἔμπειρου Ντερβίς Σουλεϊμάν. Ὁ κατάλογος τῶν σχετικῶν παρατίθεται στήν οἰκεία

δέση τοῦ ἐγγράφου ἀρ. [124] καί γιά τήν ἀποφυγή πληκτικῶν ἐπαναλήψεων, ἐνῶ ἡ διασταύρωση τῶν σχετικῶν ἀπό ἄλλα ἔγγραφα γίνεται μέ τήν παραπομπή μόνο σέ αὐτό. Γιά τά ἀναφερόμενα στήν ὁμάδα αὐτή τῶν ἐγγράφων γεγονότα καί τήν ὀθωμανική καί βαλκανική τους διάσταση, βλ. A. Miller, *Mustafa Baïraktar*, (passim) καί Vera Moutaftchieva, *L' Anarchie dans les Balkans*, (passim). ■

[124]

1 φ., 54x36, 1 φ., 32x22 ♦ (764+768) [Ἀδριανούπολη, 1802]

Ἀρτζουχάλι τοῦ Βελῆ πασᾶ πρός τόν Ἀλή πασά. Εἶναι τό πρῶτο ἀπό τήν ὁμάδα τῶν ἀχρονολόγητων ἐγγράφων πού τοποθετοῦνται στό ἔτος 1802, ἀφοῦ ὅλα ἀναφέρονται στήν ἐκστρατεία τοῦ Ρούμελη βαλεσῆ Χακκῆ πασᾶ ἐναντίον τῶν «Νταγκλήδων» καί στή συμμετοχή δυνάμεων πού ἔχει ἀποστείλει ὁ Ἀλή πασάς. Εἶναι αὐτόγραφο τοῦ Βελῆ γιατί, ὅπως τοῦ τό ζήτησε ὁ Χακκή πασάς, θέλει νά ἐπικοινωνεῖ μέ τόν Ἀλή γιά ὁρισμένα ζητήματα μέ ἄκρα μυστικότητα. Ἕνα τέτοιο ζήτημα εἶναι καί ἐκεῖνο τῆς ἀνάκλησης τοῦ Χατζη-Σεχρῆ ἀπό τήν Κωνσταντινούπολη, κάτι πού θέλουν νά κρατηθεῖ ἀπολύτως μυστικό. Τό ἔγγραφο ἀρχίζει μέ τήν πληροφορία γιά τήν πολύ τιμητική ὑποδοχή πού ἔκαμε ὁ Χακή πασάς πρός τόν Βελή πασά καί, προφανῶς, καί πρός τούς ἀκολούθους του, τόν Ντερβίς Σουλεϊμάν κ.ἄ., ὅπως προκύπτει ἀπό τή φράση: «τά ὅσα ἰλτιφάτια (=ὑποδοχή, φιλοφρονήσεις) μᾶς ἔκαμε». Ἀκολουθεῖ ἡ πληροφορία γιά τήν ὑπόδειξη τοῦ προστάτη τους στήν Κωνσταντινούπολη, «Ἀπτολάχ μολλά», νά βροῦν τρόπο νά ἀπομακρύνουν ἀπό τήν πρωτεύουσα τόν Σεχρή, ὁ ὁποῖος δέν εἶναι ἱκανός νά διευθετεῖ τίς ὑποθέσεις τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, κάτι μέ τό ὁποῖο συμφωνοῦν ὅλοι καί θέτουν σέ ἐνέργεια ἕνα σχέδιο ἀνάκλησής του, ἀρχικά στήν Ἀδριανούπολη καί κατόπιν στά Γιάννενα. Ὁ Χακκή πασάς ζητᾶ μέ κάθε τρόπο τή βοήθεια τοῦ Ἀλῆ πασᾶ γιά νά καταπολεμήσει τούς Νταγκλῆδες καί ὑπόσχεται ὅτι θά τόν ὑποστηρίξει σέ ὅλες του τίς ὑποθέσεις. Γιά τούς «Περατινούς», πού δέν εἶναι ἄλλοι ἀπό τόν Ἰμπραχήμ πασά τοῦ Μπερατιοῦ καί τό περιβάλλον του, μέ τούς ὁποίους βρίσκεται ἤδη σέ ἀντιπαλότητα καί σύγκρουση ὁ Ἀλή πασάς, ὁ Χακκή πασάς δηλώνει τήν ἀπόλυτη ἐχθρότητά του, ἀφοῦ εἶναι φίλοι καί σύμμαχοι τοῦ Ἰσούφαγα (ὑποδέτουμε τῆς Δίμπρας). Μεγάλο ἐνδιαφέρον παρουσιάζει καί ἡ ἀναφορά στή «φαμίλια τοῦ Φώτου». Πρόκειται βέβαια γιά τήν οἰκογένεια τοῦ Φώτου Τζαβέλα, πού βρίσκεται σέ ὁμηρία στά χέρια τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καί πού ὁ Βελή πασάς συνιστᾶ τήν ἀπόλυσή της καί τήν ἐπιστροφή στό Σούλι, γιατί χωρίς αὐτήν τήν ἐνέργεια δέν «γίνεται δο(υ)λειά» μέ τόν Φῶτο, δηλαδή δέν μπορεῖ νά γίνουν διαπραγματεύσεις. Ἡ πληροφορία τοῦ παρόντος ἐγγράφου ἔχει ξεχωριστή σημασία γιά τά Σουλιώτικα πράγματα. Οἱ σχέσεις τοῦ Φώτου Τζαβέλα μέ τόν Ἀλή πασά εἶναι τώρα ἐπαρκῶς γνωστές, χάρη στήν ἐργασία τῆς Β. Ψιμούλη, *Σούλι* (βλ. Εὑρετήριο) καί μάλιστα ἡ ὁμηρία τοῦ Φώτου κατά τά ἔτη 1802-1803 (*ὅ.π.*, σελ. 403 κ.ἑξ.). Πάντως, ἡ ὑπόδειξη τοῦ Βελῆ πασᾶ πρός τόν πατέρα του φαίνεται ὅτι ἤγινε δεκτή, γιατί στά χρόνια τῆς ὁμηρίας τοῦ Φώτου στά Γιάννενα, μετά τήν παρούσα χρονική στιγμή, ἡ οἰκογένειά του βρίσκεται στό Σούλι. Ἀντίθετα, τά μέλη «τῆς φαμελιᾶς τοῦ Φώτου... τή γυναίκα του καί τά παιδιά του καί τήν τσούπρα του» στέλνει γιά δεύτερη φορά ἀπό τό Σούλι

στά Γιάννενα ὁ Βελή πασάς στίς 28 Ὀκτωβρίου 1803 (βλ. ἔγγραφο ἀρ. [191] καί Β. Ψιμούλη, *ὅ.π.*, σελ. 418), ὡς ὁμήρους γιά τήν καλή ἐκτέλεση τῆς συμφωνίας πού εἶχε συνάψει ὁ ἴδιος μέ τόν Φῶτο, κατά τήν τελευταία φάση τῆς πολιορκίας γιά τήν ἔξοδο ἀπό τό Σούλι τῶν Τζαβελάτων καί τῶν ὀπαδῶν τους. Τό παρόν ἔγγραφο ἔχει διασπαστεῖ σέ δύο τμήματα, ἕνα ἀπό τά ὁποῖα ἀποτελεῖται ἀπό δύο δίφυλλα γραμμένα καί στίς τέσσερις σελίδες (ἀρ. εἰσαγωγῆς 764), καί ἕνα δεύτερο, στό ὁποῖο εἶχε τεθεῖ τό πανώγραμμα καί τό ὀλιγόστιχο ὑστερόγραφο (ἀρ. εἰσαγωγῆς 768) τά ὁποῖα ἐνοποιήσαμε στήν ἐδῶ ἔκδοση τους. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

Σχετ.: α΄ [125], [Ἀδριανούπολη, 1802]
β΄ [126], [Ἀδριανούπολη, 1802]
γ΄ [127], Χάσκιοϊ, [1802]
δ΄ [128], Παξαρτζίκι, [1802]
ε΄ [129], Παξαρτζίκι, [1802]
στ΄ [136], Ἀδριανούπολη, 2 Μαρτίου 1802
ζ΄ [157], Νίσσα, 8 Ἀπριλίου [1802]

Ὑψηλότατε τεβλετλῖ πασιᾶ ἐφέντη μο,

σό φηλό τό ποδάρη καί σό φανερόνο ὅτη τά ὅσα ἰλτιφάτια ὁπό μᾶς ἔκαμε ὁ Χακή πασά ἐφέντης μας δέν γράφοντε, ἠνσαλ[ά]χ μέ τόν ἐρχομό μας σό τά μολογόμε· ἐχτές τό βράδη ἔστηλε καί μέ ἔκραξε στό φαγί καί σάν ἀποφάγαμαν μό ἔδηξε ἕνα σοκά ὁπό τό ἔγραφε ὁ Ἀπτολάχ μολά ἐφέντης μας καί τό ἔγραφε γιά τήν ἐψηλότη σο τόσο πολή ἠλτηξαμανέ ὅπ[ω]ς ὁ πατέρας γιά τό πεδή δέν τά γράφη· χ[όρ]για ἀπό τ' ἀφτό τό ἔγραφε ὁπό ἐγό τόν Ἀλή πασά τό ἔχο κάμη τεαχότη καί τό ἔχο πεδή μο· ξέρο 'πό τόν ἀγαπᾶς καί σή καί γηά ἀφτό σό γράφο ὁπό ἐδό ἔχη στήλη τόν Σεχρή καί ἐκῆ ὁπό παντέχη νά τό σάσι δολά τό χαλνάγη· ὅμος τόρα ἄν ἶσε πεδί μου νά τό βρῆς ἕνα ξαρέ, νά τόν σηκόση ἀποδό καί νά τόν φέρης ἀφτό καί σάν τόν φέρης ἀφτό μέ καγένα μοναεπέτι στῆλτον τό πασᾶ νά λίψη ἀποδό· τότα ἔγραφ[ε] ὁ σοκάς τό Ἀπτολάχ μολᾶ· σάν μό τό ἔμαθε ὁ βεξήρης μό ἦπε ὁπό ἐγό ἤδελα νά τό τά γράψο τό πασᾶ, ὅμος ἦνε σίργα καί 'γο ρομέγκα δέν ξέρο· τόρα νά τό τά γράψης ἐσί ταφσίλκα καί νά τό γράψης ὁπό σαντομολσαν(;) ὁπό τό ὀξάκη τό Ἀλῆ Πασᾶ ἦνε δηκό μο καί σάν κάμο κ[οσούρι] στή δολά σας ὁ θεός νά μέ κάνη ρεξήλη σ[φδορά] [φδορά]νος ὅμος τόρα σέ τότο τό σικλέτι πό ἔχ[φδορά] |[2] *πασᾶ μπορό νά τό κάμο καλουσήνη σέ τής λόγος μο τόρα πρέπη νά κάμομε γαηρέτι νά βγό καί 'γό μέ ἄσπρο πρόσοπο καί ἤστερας νά σᾶς βάλο θεμέλο στή δολά σας καί ὄχη μέ ψέματα, μούνε μέ ὅρκος μεγάλος καί γιά τότα τά τξεβάπια ὁπό θέλα σό γ[υ]ρίση ὁ πατέρα σο ρομέγηκα νά σό τά γράψη ἐσένα καί σή ἔρχεσε καί μοῦ τά λές ἐμένα μουν[...] νά τό γράψης νά μή τό δίξη καγενοῦ. Καλτήκη γιά τό ἐρχομού τό Σεχρῆ ἤβραμαν ἕνα μονασίπη καί τό ἔγραψα ἕνα γράμα*

ἐγό τό Σεχρῆ ὁπό ὁ Χακηπασά ἐφέντης μας σέ ἀγαπάγη μόνε πήρ σαάτ ἐβέλ νἄρθις νά τό κάμουμε ριξά νά γράψη νά σέ κάμη σητέ, χόργα ἀπό τότο δέν ἔχο καί καγένα νά μό κιτάξη δολά μο ἔχη ἠπῆ καί ὁ πασάς ὁπό ἄν ἀπικέση ὁπό κάνι χρία ὁ Σεχρής γράψε το νἄρθη καί γιά ταφτό σό γράφο νἄρθης ἐδό ὅτι ἦνε χαηρλή καί γιά τ' ἐσένα καί γιά τ' ἐμᾶς· ἔτζι τό ἤβρε μουνασίπι ὁ Χακιπασά ἐφέντης μας νά τό γράψομεν νἄρδη ἐδό κι ἀποδό μέ ἕνα τακρίπι τόν στέλνομε ἀφτό καί μοῦ ἤπε ὁ Χακιπασάς ὁπό τό ἄφηκεν ὁ Σεχρής ἐκῆ δέν κοτάγο νά σᾶς ἠπῶ καγένα σίρη, σάν ἔρθη ἀφτός κάτο ἔχο νά σᾶς τά ἠπό ὅλα ὅτι ἐγό μέ τούν πατέρα σο δέλα κιτάξο πολές δολές: τό ἐφίλησα τήν ποδγά καί τό ἤπα καί γιά τός Περατινός καί μοῦ ἀποκρίθικε μέ ὅρκο ὁπό ἀφτή ζόνκι ἦνε φήλη τό ὀχτρό μο το(ῦ) Ἠσόφαγα ἐγό τός ἔχο παραπάνο ὀχτρός ἀπό τ' ἐσᾶς· τό ἤπα καί ἐγό ὁπό ἐφέντη μο, ὁ βασιλάς γιά τό νιξάμη τῆς Ρόμελης σέ ἔβγαλε καί ἡ ἡψηλότη σο ἤθελες κάνης ἰτζρά τό κάθε ἑνοῦ τό χάκι, τόρα μήν γένεσε καΐλις νά ἴμεστε καί ἐμῆς σέ τότην τήν ντροπήν ἀποκάτο· καί μό ἦπεν πός ἀφτά καί τό μεγαλίτερο ἐγό θέλα τά σάσο μούνε μέ τή μούτζινο ὁπό ἡ Ταγλίδες ἦνε ἀκόμα στό μεγτάνι· τόρα σέ ἤκοσι τριάντα μέρες νά παστρεύονταν τότη καί ἤστερας μέ γλέπετε τή ναξάρι ἔχο στό ὀτζάκι σας, μόνε γιά τότε ὅλα νά μή τό γράψης καγένα τζεβάπι ἡ ἐψηλότι σο, μόνε γράψε μου ἐμένα ὅ,τη ἦνε προσταγή σο νά τό τά ἠπό. Τάφτα καί ἡ χρόνη σο πολη.

σκλαβο σο
βελις
(τ.σ.τ.)

[β΄ τμῆμα:]

καί ἀκόμα σοῦ κάνο ἠφατέ καί γιά τή δουλά τοῦ Φότο, ἄν δέν τόν ἀπολύνης τή φαμηλά του νά τό στήλης πήσο, ὅτι δέν βρίσκομε δουλά.

[πανώγραμμα:]

τό ὑψιλοτάτω μερχαμετλῆ Βεξύρ ἐφέντι μο προσκυνητός δοθῆ εἰς Ἰωάν(νινα).

[125]

1 φ., 26x20 ◆ (1061) [Ἀδριανούπολη, 1802]

Ἀρτζουχάλι τοῦ Ντερβίς Σουλεϊμάν πρός τόν Ἀλή πασά. Χωρίς τόπο ἀποστολῆς καί χρονολογία. Ἀπό τά συμφραζόμενα καθώς καί μερικά ἐξωτερικά στοιχεῖα τοῦ ἐγγρά-

φου (γραφέας κ.ἄ.), προκύπτει ὅτι προέρχεται ἀπό τήν Ἀδριανούπολη κατά τή διάρκεια τῆς ἐκστρατείας ἐναντίον τῶν «Νταγλήδων». Χρονολογικά πρέπει νά τοποθετηθεῖ στίς πρῶτες μέρες τῆς παραμονῆς τους στήν Ἀδριανούπολη, τίς ὁποῖες ὅμως δέν μποροῦμε νά τίς προσδιορίσουμε μέ ἀκρίβεια. Γράφει μέ μεγάλη οἰκειότητα στόν Ἀλή πασά καί δέν διστάζει νά τοῦ μεταφέρει ἀρνητική ἀπάντηση στό αἴτημά του νά «ἀλλαχτεῖ» ὁ πασάς τοῦ Εὐρίπου καί νά δοθεῖ στόν Ἀλή πασά (ἴσως σέ κάποιο γιό του), τό σαντζάκι τῶν Τρικάλων: «νά μᾶς δοθεῖ», γράφει ὁ Ντερβίς Σουλεϊμάν. Ὁ βεζίρης τοῦ ἐγγράφου εἶναι βέβαια ὁ Ρούμελη βαλεσής Χακκή πασάς, ἀρχηγός τῆς ἐκστρατείας καί ὁ «κεχαγιάς» (=ἀναπληρωτής, βοηθός) τοῦ ἐγγράφου εἶναι, ἐπίσης, ὁ κεχαγιάς τοῦ ἴδιου τοῦ Χακκῆ πασᾶ. Τό ἀρτζουχάλι τελειώνει μέ τή διαβεβαίωση ὅτι καί οἱ δύο ἀνώτατοι ἀξιωματοῦχοι εἶναι φιλικά διακείμενοι ἀπέναντι στόν Ἀλή πασά καί γράφουν εὐμενεῖς ἀναφορές γι' αὐτόν στήν Πύλη. Στό ἔγγραφο ἀναφέρεται κάποιος «μπέης» πού ἀλληλογραφεῖ ἀπό τό στρατόπεδο, ἐπίσης μέ τόν Ἀλή. Ἡ ὑπόθεση ὅτι θά μποροῦσε νά εἶναι ὁ Βελής πρίν γίνει πασάς τοῦ Δελβίνου μέ δύο «τούγια», προσκρούει σέ μνεία τοῦ Βελῆ ὡς πασᾶ, σέ ὅλα τά ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου ἀπό τό 1797 κ.ἑξ. (βλ. Εὐρετήριο). Ἐπειδή ὅμως ὁ ἀναφερόμενος μπέης δέν μπορεῖ νά εἶναι ἄλλος ἀπό τόν Βελή, γιό τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, θά διακινδυνεύσουμε μία ὑπόθεση, σύμφωνα μέ τήν ὁποία ὁ μέν Βελής εἶναι πασάς χωρίς πασαλίκιο καί ὡς πασάς προσφωνεῖται καί ὑπογράφει πρός τά ἔξω, ἐνῶ ὁ Ντερβίς Σουλεϊμάν, ἀπό σεβασμό πρός τόν πατέρα-βεζίρη Ἀλή πασά, ἐξακολουθεῖ νά τόν ἀποκαλεῖ, βέβαια ἐντός τοῦ οἴκου, μπέη. Πάντως, ἡ παρουσία τοῦ Βελῆ πασᾶ στήν Ἀδριανούπολη δηλώνεται ρητά στό παρόν ἔγγραφο μέ τή φράση: «ἔγραφες το(ῦ) κεχαγιᾶ... νά σο(ῦ) στείλει τό παιδί σου». ■

Σχετ.: [124], [Ἀδριανούπολη, 1802]

»Ποληχρονημένε τεβλετλή, ἠναγετλή πασηά ἐφέντη μο,

Δοληκός σέ προσκηνό καί σό φιλό τό μέστη, τόν θεό περηκαλό νά σό χαρήση μέρες, χρόνος καί ὅλα τά χαγηρλήτηκα μοράτηα σο, ἀμήν.

Τό κερημναμέ σο ἔλαβα κέ ἐκατάλαβα τά πάντα ὅλα κέ τό κάθε χαβάλη τό ἐκοβεντηάσαμαν κέ μέ τό βεζήρη κέ μέ τόν κεχαγηά καί ἡ δηό κοσόρη δέν κάνον στό ὀμόρη τῆς ἐψηλότη σου· ὅμος σήμερα τότα τά βαργηά τεκλήφγηα σάν τόν Ἔγρηπο ὁπό νά ἀλαχτῆ κέ σάν τά Τρήκαλα νά μᾶς δοδῆ κέ νά γράψη δέν τό κάνον. Ἐφέντη μου, ἤγδα ὁπό μό γράφης τό νερό ὅσο στέκη πολή σέ ἕνα τόπο, μηρήζη καί δέν τό πήνον κέ τό τρηχάμενο τό πήνον· ἀλήθγηα, ἔτζι ἦνε, τό νερό ὁπό τρέχη λεφκένετε κέ ἦνε νόστιμο, ὅμος νά ἦνε λαγαρό, ὄχη θελομένο. Τόρα ἐμῆς ἐδό ὁπό ἤρθαμαν μέ τό χημέτη τῆς ἐνδοξότη σου, μέ τό ἔρζη μας καί μέ τό ἠλτηφάτη καί ἠκράμη μεγάλο καί τό ἀμπόδημά μας ὄχη γηά κάνα μοληαχαξέν τήποτας, μόνε γηά νά ἔχη σκοτόρες καί μᾶς ἔχη ἕναν θάρο καί καγτεράγη καί ἀπό τήν Πόλη χαπέρη καί πάλε, ἐφέντη μο, ἐμῆς μέ τό λέγη τό τεσρηφατόζη κάνομε ἀμέλη· ἐγό ψέματα δέν ἐμπορό νά σό γράψο βαλάχη ὁ τεσρηφατόζης τό κεφάλη το[υ] δήνη

καί στό ἀχαμνό μας δέν στρέγη κέ σήμερα ἤγδα ἕναν σηοκά ὁπού ἔγραψε ὁ βεζήρης μέ τό χέρη το[υ] γηά νά γενόν τέφη ἡ ἀνάντγη ἡ ἄνδρωπη ἀπό τή μεγάλην χόρα. Ἔγραφες τό Κεχαγηᾶ γηά τρῆς δοληές· ἀπό τές τρῆς ἡ μήα νά πητήση κέ ἔτζη νά σό στήλη τό πεδή σο. Τόρα ἡ μήα θέλα τεληόση κέ νά ἔρδομε ἠνσηαλλάχ κέ γηά τό κάδε χαβάλη γένεσε βοκόφης ἀπό τό γράμα τό πέγη· ἐγό ἤγμε κομάτη τηβανές, ὅμος ἔχο τόν δεό μάρτηραν ὁπό δέν στέκο.

[πλαγίως:]

Κέ ὁ δεός τά σάνη ὅλα, μή ἔχης κασαβέτη. Ταῦτα κέ ἡ χρόνη σο πολή.

Südde-i Derviş Süleyman
(μετάφραση: *Τό παλάτι (κράτος) τοῦ Δερβίση Σουλεϊμάν*)

[126]

2 φ., 52x20 ◆ (746) [Ἀδριανούπολη, 1802]

Ἀρτζουχάλι τοῦ Βελῆ πασᾶ πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀναφέρεται σέ τρεῖς μπέηδες πού ὁ Ἀλή πασάς ζήτησε τήν τιμωρία τους καί σέ ἄλλες, δευτερεύουσας σημασίας, πληροφορίες πού προέρχονταν ἀπό τόν «βεζίρη», προφανῶς τόν Ρούμελη βαλεσή Χακκή πασά, ἀρχηγό τῆς ἐκστρατείας. Συνεχίζει: σήμερα μᾶς ὑποσχέθηκαν τό Δέλβινο «μέ δύο το(ύ)για» ἀλλά εἶναι ἀπαραίτητο νά τελειώσει αὐτή ἡ ἐκστρατεία, γιά νά προχωρήσουν οἱ διαδικασίες. Ἐν ὄψει αὐτῆς τῆς ὑπόσχεσης δέν μπορεῖ νά ζητήσει ἄδεια (:«ἰζίνι») νά ἐπιστρέψει στά Γιάννενα. Στήν ἐρώτηση τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἄν εἶναι ἀποδεκτό νά στείλει «ἀσκέρι Γρεβενίτες ἤ Σαρη(γ)κιολῆτες» ὁ Βελής ἀπαντᾶ ὅτι ἐδῶ ἐπιθυμοῦν Ἀρβανίτες κ.λπ. Ἀναφέρει ἐπαφές του, δυσνόητες σέ μᾶς, μέ διάφορους ἀξιωματούχους, στούς ὁποίους διαβίβασε τό αἴτημα τοῦ Ἀλῆ πασᾶ νά τοῦ ἐκμισθωθεῖ ἰσοβίως ἡ Ἀχρίδα μαζί μέ τήν Εὔβοια ἤ κάποιο ἄλλο σαντζάκι, ἀλλά ἡ ἀπάντηση εἶναι ἀρνητική. Τήν ὥρα πού γράφει ὁ Βελή πασάς ἤρδαν πληροφορίες ἀπό τή Φιλιππούπολη ὅτι οἱ Νταγκλῆδες εἶναι ὀχυρωμένοι μέσα σ' ἕνα χωριό καί ὁ Μεχμέτ πασάς εἶναι «ἔξω στά χωριά» καί «τό ἀσκέρι του ἐκρύγιωσε καί δέν κοιτάζει δο(υ)λειά». Ὁ «βεζίρης» [Χακκή πασάς] ἀνέθεσε στόν Βελή πασά νά στείλει ἄνδρωπό του νά μάθει καλύτερα τί συμβαίνει, ἐπειδή ὑπάρχουν ὑποψίες γιά ραδιουργίες προερχόμενες ἀπό τήν Πόλη κ.λπ. Στή μέση τοῦ κειμένου ἀναφέρεται ὅτι «ὁ φίλος ἀπό τήν Πόλη δέν ἤρδε» καί λίγο πιό κάτω ὁ ἴδιος φίλος ἀποκαλεῖται «σέφης» (=ἄφρων). Ἀπό τήν ἀκολουθία τῶν πληροφοριῶν συμπεραίνουμε ὅτι πρόκειται γιά τόν Χατζη-Σεχρή, μέ τήν ἀνάκληση τοῦ ὁποίου ἀπό τήν Κωνσταντινούπολη (βλ. ἔγγραφο ἀρ. [124]) εἶναι φαίνεται σύμφωνος καί ὁ Ἀλή πασάς. Σέ ὑστερόγραφο ἀναφέρει ὅτι ἤρδαν νεότερες πληροφορίες ὅτι οἱ Νταγκλῆδες διέφυγαν «χωρίς πόλεμον» καί ὁ βεζίρης ἤθελε νά καθαιρέσει τόν Μεχμέτ πασά· ἔγινε ὅμως συμβούλιο καί ἀποφασίστηκε νά πάει στήν Φιλιπ-

πούπολη ὁ κεχαγιάς (τοῦ Χακκῆ πασᾶ προφανῶς) καί ὁ Βελή πασάς, γιά νά διαπιστώσουν τί ἀκριβῶς συμβαίνει. ■

Σχετ.: [124], [Ἀδριανούπολη, 1802]

»Ἐνδοξότατε τεβλετλῆ πασηᾶ ἐφέντη μο, τήν ἐνδοξότη σο δοληκῶς σέ προσκηνό κέ σό φιλό τό χέρη, τόν θεό περηκαλό νά σό χαρήση μέρες χρόνος καί ὅλα τά χαγηρλήτηκα μοράτγηα σο, ἀμήν. Μέ τόν Σολεγμάν τάταρη ἐλάβαμαν τά ἔνδοξα γράματα καί ἐκαταλάβαμαν τά πάντα ὅλα. Πρότα ἔγραφες γηά τός Νεπαχτῆδες Ταμάτπεγη καί Ζαήμπεγη καί Μεχμέτπεγη Βραχορήτη, μᾶς ἦγπε ἄς τός κόψη τά κεφάληα ὕστερης τό [=τοῦ] τό ἀνλατήσαμαν ἀφτή ὁπό ἦνε στό χέρη γηά πό γράφη πογηορτή στό Βελήπασηα χητάπη, νά τούς πγηάση νά τός κάμη καλά πέντη στήν Πλατομάνα. Γιά τό πογιορτή τό Ποζηγράτγηο ὁπό γράφης ἠς τ' ἐμᾶς τό πέρνομε κέ ἀφτό· τό Σιάχ Πεντέρογλη τόν ἔκαμε ἀγηάνην κέ τόν Ἀπτουλάχπεγη θέλα τόν κάμη ἀλάγπεγην. Σήμερα μᾶς ἔδοσαν τό ἠκράρη γηά τό Τέλβηνο μέ δηό τόγηα. Ἐφέντη μο, μό γράφης νά πάρο ἠξήνη νά ἔλθο ὀγλήγορα· κέ ἐγό τό θέλο κέ τεληόνη ἠνσηαλάχ νά γενῆ φάηλη κέ τότη ἡ δοληά, μόνε ὁστόσο σό γράφο ἀφέντη μο βεσβεσέν νά μήν ἔχης γηά τήποτας καί μό γράφης καί γηά τό ἀσκέρη Γρεβενῆτες ἤ Σαρηκηολῆτες κάνον ἤ ὄχη, τό μοράτη ὁπού χαλέβουν ἀσκέρη ἀπό τ' ἐμᾶς νά ἦνε Ἀρβανῆτες καί καλή, κάλτη ἄν ἦνε κέ τό μησό Γρεβενῆτες νεμάνη μόνε νά κάμης γαγηρέτη νά βγῆ μέ ἀτζελέν. Ἐφέντη μο, τότον τόν ἀφέντη στό ξαχήρη ὅλη τόν ἀγαπόν κέ στό πατήνη ὁ βασηληάς κέ Ἀπτολάχ μολάς κέ Καπετάν πασηάς τόν ἀγαπόν κέ ἄν τό πητήση ὁ θεός τό μοράτη τότες μέρες τός ἔχασε τός ἀλινός κέ σόνοντε τά μοράτια μας ὅλα. Ἡ Ταγλῆδες τόρα σέ δηό μεργηές ἦνε ἕνα στές κόλες [:κούλιες] τό Σηνάπη κέ ἄλη σέ ἕνα σάρπηκο χοργηό τός ἔχη κληξμένος ὁ Μεχμέτπασηας καί στές κόλες [:κούλιες] τός ἔχη μοχασερέν ὁ Τράμα [:Δράμα] ναξήρης κέ ἡ γηᾶλη ἠνσηαλάχ θελά ἐβρόν τό πεληά τους. Ὁ φήλος ἀπό τήν Πόλη δέν ἦρθε, μόνε μό γράφη τό ρεχάτηα κα[:καί] πῶς θελά τό κηβερνήση ὁ Χακή πασηάς· ξήρα μᾶς ἦγπε ὁ Κεχαγηάς ὄντας ἐβήκαμαν ἀπό τήν Πόλη τό ἦγπε ὁ Ρασήτ ἐφέντης τό βεξήρη, τότον τό σεφήχ σήκοστον ἀπό ἐδό ὅτη δέν ξέρη τή κοβεντηάξη, τόρα νά γδόμε τή θέλα γηένη. Ἐφέντη μο, μό γράφης γηά μοπατελέν τήν Ὄχρη γηά μέ τόν Ἔγρηπο γηά μέ ἄλονα· ησεβγιός [=διά βίου] τόν Ἔγρηπο κέ τά Τρήκαλα δέν μᾶς τά δήνον ὅσο νά γράψη σέ τότη τή δοληά ἐντροπηγιάζετε, γηοχσέ κοσόρη δέν κάνη. Ἐφέντη μου, σάν σοῦ ἔγραψα ὅς ἐδό κέ ἤστερας, ἦρδαν τακρήργηα ἀπό τή Φηληπέ ὁπού ἡ Ταγλῆδες ἦνε

σ' ἕνα χοργηό μέσα κέ ὁ Μεχμέτπασηας ἦνε ὄξο στά χορηά δήο κέ τρῆς ὥρες κέ τό ἀσκέρη το[υ] ἐκρήγηοσε κέ δέν κητάξη δοληά· ἤτερας μέ φόναξεν ὁ Βεζήρης κέ μό ἦγπε νά στήλο ἄνδροπον στό Μεχμέτπασια νά διαλέξο τή δοληά πός ἦνε τό ἀσκέρη το, ἦνε ἀνακατομένο ἤ ἔχον κάνα μεληανέτη ἤ τόν ἀμπόχνει κανένας νά σορτήση ἡ δοληά· ἔχη [πλαγίως:] *καί σηοπχέν μή ἦνε ἡ δηαβοληά ἀπό τήν Πόλη κέ ἔστηλα τόν Ἀχμέτ Χότζηα νά γδό, κέ τότη ἡ δοληά μᾶς ἀμποδάγη ἐδό· ὅμος τό ἀσκέρη τό γληγορότερο νά τό στήλης κέ πάλε ὅπος νά τρέξη ἡ δοληά νά γδόμε σέ δηό τρῆς μέρες σό γράφο πάλε καί ἡ χρόνη σο πολή.*

Südde-i Veliyü'd-dîn
(μετάφραση: *Τό παλάτι (κράτος) τοῦ Βελιγιουντίν*)
(τ.σ. Βελῆ πασᾶ)

|2 *Ἐφέντη μο, ἤστερας ἀπό τό γράψημο ἦρδεν ἄλο χαπέρη ὁπό ἔφηγαν ἡ Ταγλῆδες καί ἀπό κῆνο τό χοργηό χορής πόλεμον κέ ἐπῆρε γαξέπη ἡς τό Μεχμέτπασηα καί ἤθελε νά τό σηκόση τά τόγια· μᾶς ἐφόναξε καί ἐμᾶς, ἐπαήσαμαν· ἐγήνηκεν ὁ μοσιαβερές τόν ἄφησε κέ νά πάνη ὁ Κεχαγηάς καί ἐμῆς ἡς τή Φηληπέ νά γδόμε τή δοληά· πολάκη τόν σημάσομε ὅτη σάν χαλνόνταν ἡ δοληά τοῦ Μεχμέτ πασηᾶ ἐκρήγηονε καί ἡ δηκή μας· ὁ θεός νά τό φέρη ράστη ἀμήν καί ἡ χρόνη σου πολή.*

[127]

1 φ., 50x18 ◆ (745) [Χάσκιοϊ, 1802]

Ἀρτζουχάλι τοῦ Βελῆ πασᾶ πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀναφέρει ὅτι ἀναχώρησε ἀπό τήν Ἀδριανούπολη καί ἔφθασε στό Χάσκιοϊ καί τόν ἐνημερώνει γιά τήν ὑπόθεση (:«μα(ν)τέ») τοῦ Μεχμέτ πασᾶ. Στήν Ἀδριανούπολη, ὅπου ἔχει ἐγκατασταθεῖ τό στρατηγεῖο τῆς ἐκστρατείας κατά τῶν «Νταγκλήδων», ἔφθασαν παράπονα ἀπό τήν Φιλιππούπολη, Παζαρτζίκι, Δράμα καί Γκιουμουρτζίνα (=Κομοτηνή), σύμφωνα μέ τά ὁποῖα ὁ Μεχμέτ πασάς «δέν σώνει δο(υ)λειά» (=δέν εἶναι ἱκανός νά φέρει εἰς πέρας τήν ἀποστολή του) καί ὅτι «τό ἀσκέρι το(υ) κάνο(υ)ν ἀλισβερίσι μέ τούς (Ν)ταγκλῆδες». Μετά ἀπό αὐτές τίς καταγγελίες ὁ «βεζίρης», δηλαδή ὁ Ρούμελη βαλεσής Χακκή πασάς, θέλησε νά τόν καθαιρέσει καί νά ἀναθέσει στόν Βελή πασά «τό τζιρμένι μέ τά το(ύ)για». Ἡ τελευταία αὐτή φράση εἶναι κάπως δυσνόητη, ἀλλά σέ συσχετισμό μέ τά συμφραζόμενα καί ἰδίως τή φράση: «νά φέρει καί τό μιρί γιά τρεῖς χιλιάδες», πρέπει νά σημαίνει τήν πρόθεση τοῦ Χακκῆ πασᾶ νά ἀναθέσει στόν Βελή πασά τήν ἀρχηγία καί τή συνέχεια τῶν ἐπιχειρήσεων κατά τῶν Νταγκλήδων, μέ ἀπο-

νομή τοῦ τίτλου τοῦ πασᾶ μέ δύο τούγια καί τήν καταβολή ἀπό τό κεντρικό ταμεῖο τοῦ κράτους (:«μιρί») μισθοῦ γιά τρεῖς χιλιάδες ἄνδρες. Ὁ Βελή πασάς ἀναφέρει ὅτι δέν δέχτηκε τήν πρόταση αὐτή, γιατί σκοπός του εἶναι νά ἐκτελέσει πιστά καί σέ σύντομο χρονικό διάστημα τήν ὑπηρεσία του καί νά ἐπιστρέψει πασάς μέ «δύο τούγια» στό πασαλίκι τοῦ Δελβίνου, τό ὁποῖο τοῦ ἔχουν ὑποσχεθεῖ. Αὔριο θά ξεκινήσει γιά τή Φιλιππούπολη. Ζητᾶ νά τοῦ σταλεῖ τό ταχύτερο «τό ἀσκέρι», δηλαδή συμπληρωματικές δυνάμεις, κάτι πού θά διαλύσει κάποιες ὑπόνοιες τοῦ Χακκῆ πασᾶ καί θά διευκολύνει τόν Βελή νά ξητήσει στή συνέχεια τήν ἄδεια νά φύγει καί νά ἐπιστρέψει στά Γιάννενα. Ἡ διεκδίκηση τοῦ πασαλικίου τοῦ Δελβίνου ἐπανέρχεται καί σέ ἄλλα σημεῖα τῆς μικρῆς αὐτῆς ὁμάδας ἐγγράφων. Ἡ πληροφορία εἶναι ἐνδιαφέρουσα, γιατί οὔτε ἀπό ἄλλα ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου οὔτε ἀπό τή βιβλιογραφία προκύπτει ὅτι ὁ Βελή πασάς ἐγκαταστάθηκε ποτέ στό Δέλβινο ὡς πασάς. Ἀντίθετα, ὅμως, ὁ ἴδιος ὑπογράφει ὡς πασάς τοῦ Δελβίνου καί προφανῶς ὄχι χωρίς τήν πρέπουσα νομιμοποίηση, στό ἔγγραφο-συνθήκη ὑποταγῆς τοῦ Σουλίου τῆς 12ης Δεκεμβρίου 1803 (Σπ. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*, σελ. 162-3). Ὁ Γκρ. Ἄρς, *Ἀλβανία-Ἤπειρος*, σελ. 229, σημ. 110, πού ἀναφέρεται στό γεγονός, ἔχει ἐπισημάνει μία ἀκόμη μνεία τοῦ Βελῆ πασᾶ ὡς πασᾶ τοῦ Δελβίνου (*Turski documenti*, τ. 2, σελ. 69), ἄν καί ἐπισημαίνει ὁ ἴδιος, μετά τό 1801-1802 ἡ ἐξουσία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ (γενικῶς) στό Δέλβινο δέν ἦταν ἰσχυρή οὔτε ἀκόμη καί τό 1805. ■

Σχετ.: [124], [Ἀδριανούπολη, 1802]

»Ποληχρονημένε πασιᾶ ἐφέντη μου, τεβλετλῆ δολικός σέ προσκηνό καί σό φιλό τό χέρι, τόν θεό περικαλό γιά ὅλα τά χαγιρλίτικα μοράτγια, ἀμήν καί μέ τό χημέτι σο γερός καί καλά ἤγμε καί ἐβήκαμαν ἀπό τήν Ἐτρενέ καί γίνηκα ταχίλι ἠς τό Χάσκηογι. Νά σό δήξο καί τό ματέ, πός ἐγίνηκεν ἡ δολιά τό Μεχμέτπασια· ἤρθαν ἠς τήν Ἐτρενέ χαρτγιά ἀπό τή Φιλιπέ, ἀπό Παζαρτζίκι, ἀπό Τράμα, ἀπό Κιομορτζίνα πός ὁ Μεχμέτπασιας δέν σόνη δολιά καί τό ἀσκέρι το[υ] κάνον ἀλισβερίσι μέ τούς Ταγλῆδες. Ἐπῆρεν φοτγιά μεγάλη, χάλεψε νά τό σηκόση τά τόγια, τό ἐκάμαμαν τέφι· ἤστερας μάτα τός ἔκλησαν σέ ἕνα δηό μεργιές, πάλε ἔφηγαν· χάσιλι ἐπῆρε γαξέπι μεγάλο κέ ἦγπε, γιά ἔχη χιγιανέτι, γιά τόν βάνον ἡ ὀχτρή μο· χάσιλι ἐπαήκησεν κέ ὁ Κεχαγιάς καί ἐμῆς, ἐθέλησεν νά μό δόσει τό τζιρμένι μέ τά τόγια καί νά φέρη καί τό μιρί γιά τρῆς χιλιάδες· δέν ἐδεχτήκαμαν· εἰς τό ἤστερνό μᾶς ἔστηλεν ἤ νά σιάσομε τό Μεχμέτπασια ἤ νά τό γράψομε καί ἐμῆς· τό ἤπαμαν καί ἐκίνησεν τόν Κεχαγιά το, καλό γένη, κακό γένη, νά ἀποκριθῆ αὐτός· τόρα τήν ἡμέρα ὁπό ἤρθαμαν κέ στό Χάσκηογι ἤρθε τό χαπέρι ὁπό ἔφηγαν καί ἀπό κῆ κέ ’πῆραν τό Παλκάνι, ἐπῆρεν φοτγιά καί ὁ Κεχαγιάς· τόρα ἐφέντη μο, τί κάνη ὁ βεξήρης δέν ξέρομε, κατά τά νισιάνια θέλα το[ῦ] τά σηκόση ὅλα· ὁ θεός νά τό γένη γιαρτιμτζής τό Μεχμέτπασια, καλτίκι γιά τ’ ἐμένα ἔγραψε γιά τόγια καί γιά τό Τέλβινο, ὅμος τόρα μή τό γηρίσει καί φοβόμε μή μᾶς φορτόση τότο ὁπό

ἦχε ὁ Μεχμέτπασιας καί δέν ξέρο τί νά κάμο. Ἐφέντη μο, ὅλες τές δολές τές ἤχαμαν κουβεντγιαξμένες, ὅμος θέλα μᾶς φέρη μεγάλο κετέρι ἡ δοληά τό Μεχμέτπασια καί ἄβριο βγένομε γιά τή Φιλιπέ καί σο[ῦ] ἔβγαλα τόν τάταρη μέ ἀτζελέν· ἄφησε τές ἄλλες τές δολές γιά τήν ὥρα, μόνε νά μᾶς γράψης γιά τότο ἄν μᾶς τό φορτόση τί νά κάμομε καί νά στήλης καί τό ἀσκέρι μέ ἀτζελέν, πάρι μποροῦμε νά τοῦ γποῦμε γιά πό ἦρθε τό ἀσκέρι, νά μᾶς δόσει ἰξίνι κέ τόρα ὁπό ἐβήκαμαν ἐδό δέν ἔμηνε βεσβεσές γιά τίποτας. Ἡ δοληά τοῦ Μεχμέτπασια παρά ἐγίνηκεν ροσφαγλίκι καί ὁ θεός νά τόν γλητόση. Ἔλαβα μέ τό τελή Ἀχμέτη δήο σορέτγια ἀπό χαρτγιά καί αὐτό ἕνα ἀτζιαΐπι ἦνε ἐδό τί νά γπό, ὁστόσο ἐκῆνο ὁπό ξέρη ὁ Χακή πασιάς πό τό ξέρομε ἐμῆς, μόνε ἔγραψε στήν Πόλη νά τόν σηκόσουν· γιά τόν Καποκεχαγιά ἤχαμαν τήν κοβέντα, μόνε καρτερήσαμαν τό χαπέρι· τόρα ὁπό γράφης τό γράφομε καί τόν κάνη· ὁ γιός τοῦ σαράφη [πλαγίως:] *ἦγταν στήν Ἐτρενέ καί σό φιλῆ τό χέρι.*

[ἐπί τοῦ ἀριστεροῦ περιθωρίου:]
Ὁ Τερβίς Σολεγμάνης σό φιλῆ τό μέστι
Λάβε τό πογιουρτί τόν Ἔπαχτο ὅτι ἀληξμήνιμαν προχτές

(τ.σ. Βελῆ πασᾶ)

[128]

1 φ., 38x22 ◆ (1192) [Παζαρτζίκι, 1802]

Ἀρτζουχάλι τοῦ Ντερβίς Σουλεϊμάν πρός τόν Ἀλή πασά. Γράφει σέ πολύ οἰκεῖο ὕφος καί τόν πληροφορεῖ ὅτι ἔχουν ἀναχωρήσει ἀπό τήν Ἀδριανούπολη καί ἀφοῦ πέρασαν ἀπό τή Φιλιππούπολη βρίσκονται τώρα στό Παζαρτζίκι. Ἀναφέρει ὅτι χάρη σέ δική του ἐνέργεια ἀπέφυγαν νά ἐμπλακοῦν στίς ἔριδες τῶν ἀνωτάτων ἀξιωματούχων τῆς ἐκστρατείας, μέ τρόπο πού ἀφήνει νά ἐννοηθεῖ τήν ἀδυναμία τοῦ Βελῆ πασᾶ νά χειριστεῖ αὐτήν τήν ὑπόθεση. Κυρίως, δέν θέλει νά ἀναμειχθεῖ στήν ἀντιδικία τοῦ Χακκῆ πασᾶ καί τοῦ Μεχμέτ πασᾶ, πού τούς χαρακτηρίζει παραστατικά, τόν ἕνα σκληρό (:«ὁ θεξίρης σερτιχόγλης») καί τόν ἄλλον ὑπερόπτη-κενόδοξο καί τρελό (:«ὁ Μεχμέτ πασιάς μαγρόρης καί ζο(υ)ρλός»). Τελειώνει μέ τήν πληροφορία ὅτι ὁ Χακκή πασάς ἔχει γράψει στήν Πύλη «γιά τό Τέλβινο», τήν ἀπονομή δηλαδή στόν Βελή πασά τοῦ τίτλου καί τοῦ ἀξιώματος τοῦ πασᾶ τοῦ Δελβίνου. Ἀξίζει νά σημειωθεῖ ὅτι μέ τό ἔγγραφο αὐτό λύνεται ὁριστικά τό ζήτημα τῆς παρουσίας ἑνός «μπέη» σέ ἄλλο ἔγγραφο (βλ. ἀρ. [125]) τῆς παρούσας ὁμάδας, ἀπευθυνόμενο ἀπό τόν ἴδιο Ντερβίς Σουλεϊμάν πρός τόν Ἀλή πασά. Κατά τόν σχολιασμό τοῦ παρακάτω ἐγγράφου διατυπώθηκε ἡ ὑπόθεση ὅτι ὁ ἀναφερόμενος «μπέης» εἶναι ὁ Βελή πασάς, κάτι πού ἐπαληθεύεται ἀπολύτως ἀπό τά συμφραζόμενα τοῦ παρόντος, ὅπου ὁ «μπέης» πού

ἀλληλογραφεῖ μέ τόν Ἀλή πασά καί ἐνημερώνει τόν Ντερβίς Σουλεϊμάν δέν εἶναι ἄλλος ἀπό «τό παιδί» τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, τόν Βελή. Τό ζήτημα εὔλογα δημιουργήθηκε ἀφοῦ γνωρίζαμε ἀπό τή βιβλιογραφία ὅτι ὁ Βελής προσφωνεῖται «Βελή πασάς» ἤδη ἀπό τό 1795 (βλ. Κ. Μέρτζιος, *Ἀνέκδοτα περί Ἀλῆ πασᾶ*, σελ. 356), ἐνῶ καί ἀπό τό Ἀρχεῖο (βλ. ἔγγραφο ἀρ. [35] τοῦ 1797) ἔχουμε ἀρκετά πρώιμα ἀνάλογη ἔνδειξη. Ἡ διασάφιση τοῦ μικροῦ αὐτοῦ πραγματολογικοῦ ζητήματος φωτίζει τό θέμα τῆς προσφώνησης ὡς πασάδων προσώπων, πού ἐνδεχομένως δέν εἶχαν τό τυπικό δικαίωμα σέ αὐτήν τήν προσφώνηση. Τό ἀξίωμα τοῦ πασᾶ, ἀπό καθαρά τυπική-θεσμική ἄποψη, συνοδεύεται ἀπό τήν κατοχή, ἑνός συγκεκριμένου πασαλικίου μέ σαφή γεωγραφικά ὅρια καί ἐνίοτε μέ ἐδαφικά ἐξαρτήματα μονίμως ἤ εὐκαιριακῶς προσδιορισμένα. Φαίνεται ὅμως ὅτι στήν τρέχουσα διοικητική ζωή τῶν ὀθωμανῶν αὐτήν τήν ἐποχή, ὑπάρχουν πρόσωπα πού φέρουν τόν τίτλο χωρίς νά εἶναι κύριοι πασαλικίου. ■

Σχετ.: [124], [Ἀδριανούπολη, 1802]

»Ἐψηλότατε καί πολληχρονημένε, πασηά ἐφέντι μο, τεβλετλή, ἠναγετλή, δοληκός σέ προσκηνό καί σό φηλό τό μέστη. Τόν κερεμναμέ ὀπό μό ἔστηλες μέ τόν τάταρη τόν ἔλαβα, ἐγήνηκα βοκόφης καί ἀπό τά χαρτηά τοῦ πέγη ἤγδα ὀπό μό γράφης νά πάρομε τό ταξήτη τῆς Φήληπες· ἐμῆς ἐπήραμαν τῆς Φηληπές κέ τό Παξαρτζήκη καί τόρα δέλα πάρο καί τῆς Σόφγιας, ἤστερας τό Γιάνηνο. Ἐφέντη μου, ἤγδα ὀπό μό γράφης ἄν ἤγμε στήν Ἐτρενέ νά πάνο στήν Πόλη γηά τόν Καποκεχαγιά κέ ἄν ἤρδα δόδε νά πάνον τά χαρτηά. Ἐθγηαμάχτηκα μέ τήν ἐνδοξότη σο· ἐγό ὄχη στήν Πόλη μόνε, στό Σηάμη νά πάγενα χερόμου, μόνε ἡ ἐνδοξότη σο πός τό ἔγραψες· δέν ἤγπες πγηός ἦνε ἐδό κέ νά μή ἦχα λάχη τό ἔντησαν τό κηόρκηγηα τό τζηρμένη καί νά πάνη στός Ταγλῆδες κέ νά γένη γαξέπη στό Μεχμέτπασια κέ ὅτη ἐπῆρα το χαπέρη, ἐπάησα κέ τό χάλασα· ἐγό ξέρο τή ἐτράβηξα καί σάν ἤγδα τή δοληά τοῦ Μεχμέτπασια ἔτζη ἐσηλόγησα ὁπού ἤστερας θέλα πάθομε τό μεγάλο· μέ ἕνα τακρήπη ἐπήραμαν τό ἠζήνη, ἐπήραμαν κέ τό Κεχαγηά νά μήν ἔχομε φόρτομα ἐμῆς· ἐφέντη μο, νά σό δήξο καί τή δοληά τοῦ Μεχμέτπασια, ἀφτονό θέλα τό γράψον νά σηκοδῆ, αὐτός ἔχη δηακόσες, τρηγηακόσες σακόλες ὀλεφέ κέ ταήνη, θέλα κονέψη ἠς τό Παξαρτζήκη ἤ στή Φηληπέ, ἡ δουληά του σηλοήσο πό θέλα βγῆ, τό ἤγπαμαν τό Κεχαγηᾶ δέν ἦνε καλό τότο ἔκαμε χηξμέτη γηατή πάνετε ὅς ἐκῆ, ὄχη θέλα τόν σηκόσετε δόστε το τόν ὀληοφέ του, ἀφτός ἤγπε τόσο βγηό δέν τό [=τοῦ] τό δήνουν, τζηόνκη ἦνε ἡ δουληά ἔτζη, ἀφτός ἦνε μοφλήζης, τό ἀσκέρη θέλη τό βγηό τος, θέλα γένη φεσάτη· ἐμῆς ἤρδαμαν γηά ξηγηαρέτη νά πάμε στή δοληά μας κέ γηά ὁ Μεχμέτπασηας γιά κέ ἐσῆς, ἐμῆς νά βαρέσομε τό Μεχμέτπασηα νέ ἀσκέρη ἔχομε νέ τόν βαρνόμε, νά βγόμε ἀπό τό ρηξά τό βεξήρη κέ ἀφτό δέν τό κάνομε, ἐσή μᾶς

ἤφερες γηά ξηγηαρέτη ἐδό, τόρα μή μᾶς ἀνακατόνης. Ἤστερας ἐκάμαμαν τήν κοβέντα νά πᾶμε στή Σόφγηα μέ τό Χαλήλαγα· τόρα, ἐφέντη μο, βγάλε τό βεσβεσέ, ὅμος νά ἤγμασταν στήν Ἐτρενέ δέν ἤγταν καλό, μέ τό χημέτη σο ὁ θεός τά φέρνη ράστη, ὁστόσο σό γράφο ὁ βεζήρης σερτηχόγλης, ὁ Μεχμέτπασιας μαγρόρης καί ξορλός ἔλπετε τότη τη βδομάδα ἕνα ροσφαγλήκη γένετε· ὅπος θέλον ἔτζη ἄς κάμον, νά ἄκογαν ἐμένα ἤγμασταν ἠς τά Γιάνηνα καί τόρα χάγη ἐδό χάγη στά Γιάνηνα· καί ἡ χρόνη σο πολή.

Ντερβίς Σουλεϊμάν

[ἐπί τοῦ ἀριστεροῦ περιθωρίου:]

Ἐφέντη μο, ὁ Χακή πασηάς γηά τό Τέλβηνο ἦχε γράψη, ὅμος ἀκόμα χαπέρη δέν ἦρθε, ἠνσηαλάχ σόνεται· ὅμος μάταμ ὁπού ἀνακατόθηκαν ἡ δουληές ἔτζη δέν ξέρομε πός γένετε καί μή τό ἀνήγης.

[129]

2 φ., 54x20 ◆ (744) [Παζαρτζίκι, 1802]

Ἀρτζουχάλι τοῦ Βελῆ πασᾶ πρός τόν Ἀλή πασά. Τοῦ ἀναφέρει ὅτι ἔχει φθάσει στό Παζαρτζίκι, ὅπου ἄφησε τίς ἀποσκευές του (:«ἀγιρλίκι»), καί ἀμέσως ἔσπευσε νά συναντηθεῖ μέ τόν Μεχμέτ πασά καί τόν κεχαγιά [τοῦ Χακκῆ πασᾶ]. Στή συνέχεια περιγράφει τήν ἐξόρμηση κατά τῶν Νταγκλήδων καί τήν ἐμπλοκή τῶν δικῶν του δυνάμεων σέ μάχη, κατά τήν ὁποία σκοτώθηκε ὁ «Ἀπτήπεγης» καί ἕνα παλικάρι καί τραυματίστηκαν ὀκτώ, ἀπό τούς ὁποίους οἱ δύο σοβαρά. Ἀκολουθοῦν πληροφορίες γιά τίς μεταξύ τῶν ἀξιωματούχων ἔριδες, ἀσαφῶς διατυπωμένες, ὅπου φαίνεται πάντως ὅτι ὁ ἴδιος δέν ἔχει πρόβλημα, ἐνῶ ἀντίθετα οἱ σχέσεις μεταξύ τοῦ Μεχμέτ πασᾶ, τοῦ Χακκῆ πασᾶ καί τοῦ Κεχαγιᾶ εἶναι σοβαρά διαταραγμένες. Αὐτό ἔχει συνέπειες καί γιά κάποιες δικές τους ὑποθέσεις (τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καί τοῦ Βελῆ πασᾶ), οἱ ὁποῖες τώρα καθυστεροῦν. Προφανῶς, ἀναφέρεται στό ζήτημα τῆς ὀνομασίας καί τοποθέτησής του ὡς πασά τοῦ Δελβίνου. Τελειώνει μέ τήν πρόταση ἀποστολῆς σώματος πεντακοσίων ἀνδρῶν, ἀντί χιλίων πού εἶναι ἡ ὑποχρέωσή τους, κατά τά παρακάτω σχετικά. Ἀξιοσημείωτη εἶναι ἡ φράση ὅτι ὁ Κεχαγιάς δέν ἐμπιστεύεται τά σώματα πού ἔχουν Ἀρβανίτες, ἐπειδή καί μεταξύ τῶν Νταγκλήδων ὑπάρχουν ὁμόφυλοί τους, μέ τούς ὁποίους, προφανῶς, ἔρχονται σέ συνεννόηση, ἀλλά δέν μποροῦμε νά γνωρίζουμε ἄν αὐτό ἀποτελεῖ καί τήν αἰτία γιά τή μείωση τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ παραπάνω νέου ἐκστρατευτικοῦ σώματος ἀπό χίλιους σέ πεντακόσιους ἄνδρες. ■

Σχετ.: [124], [Ἀδριανούπολη, 1802]

»Ἐνδοξότατε τεβλετλῆ πασιᾶ ἐφέντη μο, πολά σέ προσκηνό καί σό φηλό τό χέρη, τόν θεό περηκαλό γηά τήν τήμηα ζοή σο. Ἐφέντη μο, τό

ἔβγαλμά μας ἀπό τήν Ἐτρενέ σό τό ἦχα γράψη· σάν ἤρθαμαν εἰς τό Παξαρτζήκη ἀφήκαμαν τό ἀγηρλήκη καί ἐπαήσαμαν στό Μεχμέτπασηα κέ ἀνταμοθήκαμαν μέ τόν Κεχαγηά. Ἀντάμα τό πορνό ἐσηκοθήκαμαν ὅλη μέ τό ἀσκέρη καί ἐπαήσαμαν ἐκῆ ὁπό ἦνταν ἡ Ταγλῆδες· τό ἀσκέρη τό Μεχμέτπασηα τό ἔπγησαν ἀπό τές τέσερης μεργηές καί ἀπό τήν ἀγπάνο τή μεργηά ἤρθαμαν ἐμῆς κέ ὁ Μεχμέτπασηας ἀτός το καί ὁ Κεχαγηάς μέ Ἀνατολῆτες. Ἐπγηάστηκεν ὁ πόλεμος κατά τό μέρος τό πεδηό τό Ἠπραχήμπεγη σάν πεγνήδη, ἤστερας ἐβῆκαν ὴς τό μέρος τό δηκό μας· τό ἀσκέρη μο δέν ἐστάθηκεν· ἐγήνηκαν πεζόρα κέ ἔκαμαν γηορόση· μέ τό χημετή σο μέ τό πρότο τός ἐπῆραν τά μετερήζηα καί τός ἔκαμαν μοχασερέ· ἤστερας ἐπάγησαν κέ καμπόση καβάλα Ἀνατολῆτες. Ἧς τός ἐδικός μας ἐγήνηκεν ὁ πόλεμος δέκα ὥρες κέ ἡ ἄνδροπη τό Μεχμέτπασηα κάθονταν μησή ὥρα μακρηγηά κέ ἄδηαξαν κοτορό τοφέκηα. Τότο ἐφάνηκεν μᾶς τό ἔκαμαν μέ τό ξμέ(;), ἡ ἐνδοξότη σου νά ἦσε καλά, ὴς τ' ἐμᾶς ἐβῆκαν κέ ἐπῆραν τός πλάτες τόν ἀτλήδον κέ σάν ἐτραβῆχτηκαν οἱ ἀτλῆδες ἐτράβηξα κέ τό δηκό μας τό ἀσκέρη κέ ὴς τ' ἐμᾶς ἤρθαμαν στό χοργηό ὁπό ἤχαμαν τά κονάκηα, ἐγήνηκεν καί κομάτη μοαραξάς, χάσηλη ὁ Κεχαγηάς τό ἦγπε ἀσηκηαρέ ὁπό ἔχον χηλέν· τήν ἄλη τήν ἡμέρα ἐσηκοθήκαμαν καί ἤρθαμαν εἰς τό Παξαρτζή· ἐμῆς πάλε μέ τό Μεχμέτπασηα καλά ἐχορηστήκαμαν· ἐφέντη μο, τότος ἦχε τό σηοπχέ τῆς Πόλης, ὁ Χακή πασηάς, κέ γήρεβε πεχανέ· τόρα ἠληάμη μαχζάρη ἐπῆραν ὁ Κεχαγηάς ἔγραψεν πάνον [:ἐπάνω] στήν Πόλη ἄν ἔχον μοράτη γηά τό Χακήπασιά τώρα τόν γρεμήζον γηαχότ ἐπήτησεν ἡ δοληά τοῦ Μεχμέτ πασηᾶ ἀπό πάτος· ἐγό θέλησεν ὁ θεός, ἐβῆκα ἀπό ἐκῆ καί ἐβῆκαν τά λόγηα τό Τηβάν ἐφέντη ἐδῶ ὁπό ἦγμαι χάγη στή Σόφγηα νά πᾶμε τή τέρτη (:ντέρτι;) ἔχομε καί δέν μᾶς βάνον ὀδέ φόρτομα γηατή τό ἔγραψεν ὁ Κεχαγηάς, ὴς τούς Ταγλῆδες ἦνε Ἀρβανήτες καί ἡ μεμόρηδες ὁπό νά ἔχον Ἀρβανήτες ποτές δοληά δέν σόνετε. Ἐφέντη μο, σκοτόθηκεν ὁ Ἀπτήπεγης κέ ἕνα παληκάρη τοῦ Μοσταφᾶ τό Ζενέλπεγη στόν τόπον, λαβόθηκεν ὀλήγο ὁ Τζηαφήλης ὴς τό γόνα καί ὁ Πεχληόλης ὀλήγο καί τό πεδή τό Ρεσόλ μηά ψήχα στή μέτη (μύτη; μέση;) [πλαγίως:] *χορής ζαράρη καί ὁ ἀνηψηός τό Μοχαμέτ Καταρέ ὁ Ζάνος ὀλήγο κέ ὁ Ἀγηάξ Περάτης ὴς τό στόμα καί τό βῆκεν ὀπήσο, ἀφτός ἦνε βαρήτερα καί ὁ Ζότε Ζέγος ὴς τό ποδάρη καί ὴς τό χέρη ὀλήγο καί ἕνα παληκάρη, τό πεδή τοῦ Τζηάτζη, ὀλήγο, ὄχη ἄλος, μόνε ἐβέλησε ὁ θεός κέ ἐγήνηκεν πελή ἡ δοληά μας. Ἐφέντη μο, ὁ Τελή Γηαχγηάς καί ὁ Τελή Μολάς ἦρθαν καί γηά πό τός βγάνο ἕναν γηά τήν Πόλη καί τόν ἄλο γηά τήν Ἐτρενέ. Ἤχαμαν πολές δολές πητηξμένες, τό σεπέπη* |2 *τοῦ Μεχμέτ πασηᾶ τά βάρεσεν ὀπήσο, ὅμος ἔχη ὁ θεός, ἡ ἐνδοξότη σο νά ἦσε καλά*

κέ ὅλα πητήξον· τή δοληά τό Καπηκεχαγηᾶ τήν ἔχομε κοβεντηάση μέ τό Χακή πασηά κέ πητήξη· ἐφέντη μο, γηά τούς χήλιος νομάτος ὁπό σό ἤχαμαν γράψη νά στήλης, ἄν τός ἐκήνησες, τούς μησός νά τός γηρήσης ὀπήσο, πεντακόσιος καλός νά στήλης, νά ἔχη τόν πρότο μέ πεντακόσιος καποποληόπασην [=καπομπουλούκμπασην;]

[130]

1 φ., 28x22 ◆ (468) [Παραμυθιά, 1802]

Ἀρτζουχάλι τῶν Τάρε Χότζα καί Σάχη πρός τόν Ἀλή πασά. Τό ἔγγραφο ἀχρονολόγητο καί χωρίς τόπο ἀποστολῆς. Σέ ἀντίδεση μέ τό ἀμέσως προηγούμενο ἔγγραφο (σχετικό α΄), πού ὑπογράφουν περισσότεροι ἀγάδες, τό παρόν ὑπογράφεται μόνον ἀπό τόν Τάρε Χότζα καί τόν Σάχη. Ἀναφέρουν τήν ἀποστολή τοῦ Ὀσμάν Τόπα, Γκρικοχωρίτη ἀγᾶ, ὁ ὁποῖος προσέρχεται στόν Ἀλή πασά μέ τά χαρτιά, προφανῶς τίς συμφωνίες προσχώρησης, ὄχι μόνο τῶν Γκρικοχωριτῶν πού γνωρίζουμε ἀπό τό προηγούμενο ἔγγραφο, ἀλλά καί τῶν γειτονικῶν χωριῶν Σάλιτζα καί Βάρφανη. Ζητοῦν ἐπίσης νά στείλει ὁ Ἀλής τόν «Σόφαγα» (ὑποθέτουμε ὅτι ἐννοοῦν τόν Ἰσούφ ἀγά-Ἀράπη) μέ «ἄσπρα καί μέ τζεπχανέ» (=πολεμοφόδια) γιά νά προσελκύσουν καί ἄλλους. ■

Σχετ.: α΄ [131], [Παραμυθιά, 1802]
β΄ [141], [Παραμυθιά], 13 Μαρτίου 1802

Ἐψηλότατε καί πολυχρονεμένε μας βεζίρ, σο[ῦ] κάνομε ἰφατέ αὐτο[ῦ] ἔρχεται Ὀσμάν Ζόπας καί λάβε τά χρατιά [=χαρτιά] τῶν φίλων μας καί σέ κοβεντιάζει Ὀσμάνης γιά τό βακιχάλι τῶν Βαρφαναίων καί Σάλιτζαν καί Κρικοχώρι μέ τό στόμα καί νά στείλεις τό Σόφαγα μέ ἄσπρα καί μέ τζεπχανέ καί μή στέκεις μόνε ξεστά νά γίδομε τί μᾶς δίνει ὁ θεός ὅτι ἐδῶ ὁ κόσμος τήν ἔχον τή γηονομη [=γνώμη], τήν ἔχον στά μάτια καί μᾶς δέ μᾶς δίνει χέρι νά σό γράψομε πάσα χόβι και τός Κρικοχωρίτες μή τός ἀργεῖς· οἱ χρόνοι σου πολλοί

Τάρε χό τζας (τ.σ.τ.)
σάχης (τ.σ.τ.)

[πλαγίως:]
Καί τό Μοσά Ρόση μή τόν κρυώνεις καί μή τόν ξοπᾶς ὅτι θά ματανιώσει καί γιά κάθε βακιχάλι νάχομε τήν ἀπόκριση γλήγορα.

[πανώγραμμα:]
Βεξίρη Ὑψηλότατε
στά Ἰωάννινα
ἀσπασίως.

[131]

2 φ., 20x14 ◆ (469) [Παραμυθιά, 1802]

Ἀρτζουχάλι τοῦ Τάρε Χότζα καί ἄλλων ἀγάδων τῆς Παραμυθιᾶς πρός τόν Ἀλή πασά. Τό ἔγγραφο εἶναι ἀχρονολόγητο καί χωρίς τόπο ὑπογραφῆς ἀλλά ἀσφαλῶς μεταγενέστερο τῆς 13ης Μαρτίου 1802 (βλ. παρακάτω καί σχετικό β΄). Οἱ συντάκτες του ἀναφέρονται στή συμφωνία μέ τούς ἀγάδες τοῦ Γκρικοχωριοῦ νά ὑπηρετήσουν τόν Ἀλή καί ζητοῦν τήν ἐπικύρωσή της. Ἀναφέρουν ὅτι συμφώνησαν οἱ Γκρικοχωρίτες νά προσφέρουν καί νά ἀμείβονται γιά πενήντα ἐνόπλους (:«το[ύ]ς ἐκόψαμαν σέ πενήντα νομάτο[υ]ς») καί δίνουν τά ὀνόματα τῶν Γκρικοχωριτῶν ἀγάδων πού ἔχουν συμφωνήσει, τούς ὁποίους καί ἀποκαλεῖ «σατίκηδες» (=εἰλικρινεῖς). Ἀπό τή συνεξέταση τοῦ παρόντος μέ τά ἄλλα δύο σχετικά (ἄλλωστε καί τά τρία εἶναι γραμμένα μέ τό χέρι τοῦ ἴδιου γραμματικοῦ), προκύπτουν οἱ ἀκόλουθες χρονολογικές διευκρινίσεις. Τό παρόν, τό ὁποῖο ὑπογράφει καί ὁ Ἀλή Χόντας, εἶναι βέβαια μεταγενέστερο τοῦ σχετικοῦ α΄ τῆς 13ης Μαρτίου 1802, στό ὁποῖο ἀναγγέλλεται ἡ προσχώρηση τοῦ Ἀλῆ Χόντα στήν παράταξη τοῦ Ἀλῆ πασᾶ· τό ἑπόμενο, σχετικό β΄, πρέπει νά εἶναι λίγο μεταγενέστερο, ἄν δεχθοῦμε ὅτι στό παρόν γίνεται ἡ πρώτη ἀναγγελία τῆς συμφωνίας μέ τούς Γκρικοχωρίτες, ἐνῶ στό σχετικό α΄ ἔχουμε ἐπανάληψη τῆς πληροφορίας καί πίεση πρός τόν Ἀλή γιά τήν ἔγκρισή της. Αὐτός εἶναι ὁ λόγος πού προτιμήσαμε νά παραβιάσουμε τήν τάξη τοῦ ἀριθμοῦ εἰσαγωγῆς πού τηροῦμε στά ἀμηνολόγητα ἔγγραφα τοῦ ἴδιου ἔτους. Ὁ Πάμος πού ὑπογράφει στό παρόν ἔγγραφο εἶναι ὁ Πάμος Μοσάλας τοῦ σχετικοῦ β΄, ὅπως προκύπτει ἀπό τή σφραγίδα του. ■

Σχετ.: α΄ [130], [Παραμυθιά, 1802]
β΄ [141], [Παραμυθιά], 13 Μαρτίου 1802

Ἐψηλότατε καί πολυχρονεμένε βεξίρη ἀλησάν, σό φιλόμε τή γῆ ὁπό πατεῖς· οἱ σκλάβοι σο κάνομε ἰφατέ γιά τός ἀγάδες τό Κρικοχωριό ἤρθαν ἐδῶ καί κοβεντιάσαμαν καί τούς εἴπαμαν νάρθο ἀνθρώπος καί τός ἐκόπσαμαν σέ πενήντα νομάτος, τός εἴπαμαν νά δώκον ἰκράμι γρόσα τετρακόσα, ἤτοι 400, νά τός τά δώκεις αὐτωνῶν νά τά δώκον ὅπο ξέρον καί αὐτοί εἶναι χησμεκαραῖοι σατίκηδες. Ὀσιμάν Ζόπας καί ὁ Κερομαγάς, καί ὁ μο[λ]ά Ταχήρης καί τό παιδί τό Τόρο πασᾶ [μπασᾶ] καί τός ἐγιαντρέσαμαν ὁπό σέ τό λέμεν μέ χακικάτι καί τώρα [πλαγίως:] *καί σά θέλο[υ]ν τίποτα σάν σό σώσον τά μοράτια ὅπως νά ὁρίσεις κάμε στό*

σκλάβο σο, [=στούς σκλάβους σου]. Οἱ χρόνοι σου πολλοί καί σέ κοβεντιάζον μέ τό στόμα.

ταρε	*μετ π*	*πολα*	*αλη*	*παμ*	*σαχης*
χοτξας	*ολατης*	*της*	*Χοντα*	*ος*	
(τ.σ.τ.)	(τ.σ.τ.)	(τ.δ.)	(τ.σ.τ.)	(τ.σ.τ.)	(τ.σ.τ.)

[σέ διπλανή σελίδα ἡ προσθήκη:]
Καί τόν Τάρε Χότξα τόν ἐβάλαμαν στό Μοσταφά πεγη
τό σπίτι, ἔτζι εἶναι σιγο[υ]ριά μας.

[πανώγραμμα:]
Τῷ ἐψηλοτάτῳ
Βεζίρη τιμίως δοθῆ
στά Γιάννενα.

[132]

1 φ., 35x25 ◆ (353) Τσεπέλοβο, Φεβρουάριος 1802

Ἀρτζουχάλι τῶν προεστῶν τοῦ Τσεπέλοβου πρός τόν Ἀλή πασά. Διαμαρτύρονται «διά τόν τόπον, ὀνομαζόμενον Κοζακός ὁπού... τόν ἐπῆραν οἱ Νεγαδιῶτες». Τό ἔγγραφο ἀναφέρεται σέ μακροχρόνια διαμάχη τῶν δύο γειτονικῶν χωριῶν γιά τήν κατοχή τοῦ «Κοζακοῦ», ἡ ὁποία στήν παρούσα φάση φαίνεται νά λύνεται ὑπέρ τῶν Νεγάδων, μέ κάποια δικαστική ἀπόφαση, τήν ὁποία ζητοῦν οἱ Τσεπελοβίτες νά ἀκυρώσει ὁ Ἀλή πασάς: «Ἀποροῦμεν πῶς ἡ κρίσις τά ἔκαμεν χούκιμι εἰς αὐτούς», γράφουν. Δέν γνωρίζουμε ἄν πρόκειται γιά κρίση χριστιανικοῦ κριτηρίου (ἐπισκοπικοῦ, γιά παράδειγμα) ἤ ὀθωμανικοῦ, δηλαδή τοῦ καδῆ. Ὑποθέτουμε ὅτι πρόκειται μᾶλλον γιά ὀθωμανικό κριτήριο, κάτι πού δικαιολογεῖ τήν προσφυγή στόν Ἀλή πασά. Ἐπικαλοῦνται τήν ὀργή καί τή γνώμη τῶν συμπατριωτῶν τους πού βρίσκονται στή «Βλαχομπογδανίαν», καί ἀπειλοῦν ὅτι ἄν δέν δικαιωθοῦν θά ἐγκαταλείψουν τό χωριό τους. Θά εἶχε ἐνδιαφέρον νά γνωρίζαμε τήν ἀφετηρία τῆς ἀντιδικίας καί τούς λόγους τῆς δικαίωσης ἄλλοτε τοῦ ἑνός καί ἄλλοτε τοῦ ἄλλου χωριοῦ. Ἴσως νά ἔχει σχέση μέ τήν τύχη τῶν κατοίκων τοῦ ὁμώνυμου χωριοῦ Κοζιακός, οἱ ὁποῖοι τήν τρίτη ἤ τέταρτη δεκαετία τοῦ 18ου αἰώνα ἐγκατέλειψαν τό χωριό τους καί στήν πλειοψηφία τους ἐγκαταστάθηκαν στούς Νεγάδες (βλ. Γ. Παπαγεωργίου, *Ζαγόρι*, σελ. 19). ■

Ὑπέρτατε καί πολυχρονεμένε ντεβλετλοῦ, ἰναετλοῦ καί μερχαμετλοῦ βεζήρ ἐφέντη μας, τήν ὑψηλώτητά σας σκλαβικῶς προσκυνοῦμεν, καί τά νήχια τῶν ποδῶν σας φιλοῦμεν, τόν μεγαλοδύναμον δεόν παρακαλοῦμεν διά την ζωήν σας καί ζωήν τῶν βεζήρξαντέδων σας, νά σᾶς τήν χαρίσῃ διά πάντα μέ ὅλα τά χαϊρλῆ ντοβλετλῆ μουράτια σας ὡς ἀγαπᾶτε, ἀμήν.

Δέν ἐλείψαμεν ποτέ οἱ σκλάβοι σας εἰς κάθε τυχούσαν χρείαν τῆς ὑψηλώτητός σας τρέχοντες μέ τήν ψυχήν μας, καί μέ τήν ζωήν μας διά τό καλόν τοῦ οὐμοργιοῦ σας, εἰς ἐκεῖνο ὁποῦ ἐπροστάχθημεν, ἀλλά μήτε καί θέλομεν λείψῃ ὡς σκλάβοι σας πιστοί καί χαῖρ ντοβατζῆδες ὁποῦ εἴμεθα. Τώρα δέ μέ τό σκλαβικόν μας ἀρτζιχάλι εἴμεθα νά ἀναφαίρωμεν τῆς ὑψηλώτητός σας ἡμεῖς οἱ ταπεινοί καί παραπονεμένοι σκλάβοι σας Τζεπελοβῆτες, διά τόν τόπον ὀνομαζόμενον Κοζακός ὁποῦ μᾶς τόν ἐπῆραν οἱ Νεγαδιώτες ὁποῦ τόν εἴχομεν ἀπό τούς παππούδες μας καί προπαππούδες μας εἰς τό ζάπτι μας ὑπέρ τά ἑκατόν χρόνια, καθώς διαλαμβάνουν καί ὅλα τά ἀναγκαῖα ἔγγραφα μαρτυρικά μας σινέτια καί λοιπά κατά τήν τάξιν, καθώς καί ὅλα τά πέριξ τό ἠξεύρουν καί ἀπορῥοῦμεν πῶς ἡ κρίσις τά ἔκαμεν χούκιμι εἰς αὐτούς, ἀφίνοντας ὅλα τά μαρτυρικά μας σινέτια εἰς ἕν μέρος, χωρίς νά τά στοχασθῇ διά τίποτα. Ὅθεν ἄν εἰς τάς ἡμέρας τῆς ὑψηλώτητός σας νά μᾶς πάρουν οἱ Νεγαδιώτες τόν Κοζακόν, ἡμεῖς πλέον εἰς ἐκεῖνο τό χωρεῖον δέν ἠμποροῦμεν νά ξήσωμεν, μάλιστα ἀκούοντάς το καί οἱ ἐπίλοιποι χωριανοί μας ἀπό Βλαχομπογδανίαν καί ἄλλα μέρη μᾶς γράφουν ὅτι ἄν μᾶς πάρον οἱ Νεγαδιώτες αὐτόν τόν τόπον, δέν εἴμεθα πλέον νά πηγαίνωμεν εἰς ἐκείνην τήν χώραν, ὅτι δέν ἠμποροῦμεν νά ξήσωμεν. Ὅθεν, προστρέχομεν εἰς τό ἔλεός σας μετά κλαυθμοῦ θερμῶς παρακαλοῦντες σας ὁποῦ νά μή τό δεχθῆτε αὐτό εἰς τάς λαμπρᾶς ἡμέρας σας διά νά χαλάσῃ ἡ χώρα μας, καί νά ὑστερηθοῦν ὅλοι οἱ πικραμένοι χωριανοί μας τήν πατρίδαν μας, ἀλλά καθώς πάντα εἴμασθαν εἰς τήν σκέπην σας καί μερχαμέτι σας, καί δέν μᾶς ἐτζονέτιζεν κανείς, ἔτζι καί τώρα θερμῶς καί μετά δακρύων παρακαλοῦμεν νά μήν μείνωμεν παραπονεμένοι καί πικραμένοι ὡς σκλάβοι σας πιστοί καί χαῖρ ντοβατζῆδες σας ὁπού εἴμεθα, καί μέ τήν ζωήν μας καί μέ τήν ψυχήν μας. Διό καί παρακαλοῦμεν τήν ὑψηλώτητά σας ὁποῦ μέ τόν ἴδιον σαΐν νά ἔχωμεν τήν προσταγήν σας |2 *καί τό ἔλεός σας εἰς ἡμᾶς τούς ταπεινούς σκλάβους σας, ἔτζι νά σᾶς χαρίση ὁ θεός τήν ζωήν σας καί βεζηρζαντέδων σας ὡς καθῶς ἀγαπᾶς μέ ὅλα τά χαϊρλί μουράτια σας, ἀμήν.*

Τά δέ ὑψηλά σας ἔτη εἴησαν θεόθεν πλεῖστα καί πανευδαίμονα.
*ͅαωϐ*ω *Φεβρουαρίου*

Τῆς ὑψηλότητός της
σκλάβοι

«στάθης σανταβαρου *«θεόδωρος σανταβάρου*
«κονσταντη λάμπρου *«Ἰωάννης ρέσσως*
«θεόδορος κορέστου *«κωσταντίς μπελούγιας*

«Ἰω: κανέτζος
«Κωνστ: Καλδάνη
«γεωργις καραμιχος
«λαμπρος λεοντίου
«χριστοδουλος τζούφλι
«Δήμος κούζου
«διμίτριος φίνογλους
«γεώργιος ιωάνου
«κονσταντινος Γκουλης
«θεόδωρος σταματι ρομας
«νικολάς ιοαννου στάθατους
«κόνστας φίνογλου
«κονστας τουμας
«κοστα σαρκα
«γεοργιος καραμαντζους
«Ἰωανης παπα στράτου
«Νηκόλαος γκορέστου
«πασχαλης Ιω: σανταβάρου
«Κωνσταντινος Τζούφλη

[133]

1 φ., 31x44 ◆ (1066) [Βέροια], 7 Φεβρουαρίου 1802

Ἀρτζουχάλι κάποιου «Ἀπτολᾶ» πρός τόν Ἀλή πασά. Μέ βάση τό περιεχόμενο καί τόν συνδυασμό μέ τά παρακάτω σχετικά πρέπει νά εἶναι ὁ βοεβόδας τῆς Βέροιας. Ἀναφέρει ὅτι συνεχίζεται ἡ καταδίωξη τοῦ Χάιτα Μουσταφᾶ ἀπό δυνάμεις τοῦ τόπου καί τό σῶμα τοῦ Βελῆ Γκέκα. Ὁ Χάιτα Μουσταφάς ἔχει καταφύγει στόν καξά τοῦ Περλεπέ καί ὁ ἐπιστολογράφος ζητάει ἀπό τόν Ἀλή πασά νά παρέμβει ὥστε ὁ μπουλούκμπασης τοῦ Περλεπέ νά μή δώσει ἄσυλο στόν φυγάδα, ἀλλά, ἀντίθετα, νά τόν καταδιώξει καί νά τόν συλλάβει. Ὁ Ἀπτολάς δίνει ἀξιόλογες πληροφορίες γιά πρόσωπα τῆς περιοχῆς ἀλλά μέ τρόπο συγκεχυμένο, πού δέν ἐπιτρέπει νά τά ταυτίσουμε μέ ἀκρίβεια: ὁ «Σαλονικός Σελήμπεης» εἶναι ὁ ἴδιος μέ τόν «Γιουρούκ μπέη τῆς Θεσσαλονίκης»; Ὑπάρχει ὅμως καί δεύτερος Σελήμ μπέης ἀπό τήν Καρατζόβα. Τελικά πρόκειται γιά τρία ἤ γιά ἕνα πρόσωπο; Ἡ ἐλλειπτική διατύπωση δέν μᾶς ἐπιτρέπει μιά καθαρή ἀπάντηση. ■

Σχετ.: α΄ [59], [Βέροια], 27 Ἀπριλίου 1800
β΄ [64], [Βέροια], 3 Μαΐου 1800

Τοβλετλιού βεξιρ εφέντημ.

»Ηψηλότατε, κρατεότατε καί πολιχρονιμένε, ηναγετλιού, μερχαμετλιού, βελιγενάμ εφέντημ, ταπηνός προσκηνό καί το χόμα τω ποδιγιό σου φηλό.

»ηψηλό τόν μεγαλοδήναμον θεόν περηκαλό νήκτα καί ημέρα να σάς δήδε[ι] ζοήν μακρόβιον, ποληχρόνιον καί να στερεόνη καί να αφξάνι το τοβλέτι σας καί να σάς {καί να σάς} δήδε[ι] το κάδε μοράτι σας καί καθι καλόν, αμήν.

Με το ταπινόν μου αρζοχάλη πρότον σας προσκινό καί δέφτερον σας φανερόνου, εφέντημ, καθός με επροσταξέτε εσικόδικα απο τήν Βερήαν καί

πῖγα στα Βοτινά καί μαθένονται[ς] το ετράφη της Καρατζιόβας καί τα αλα τα μέρη όλα αφου τα έμαθα, τόν Βελί μπουλούμπαση με όλουν του τόν κοξμόν του καί με τόν δηκο μου τόν κόξμον, και απο τα Βοτινά τόν κοξμον τους έστηλα απάνου ής τον Χάητα Μοσταφάν καί ο Χάητα Μοσταφάς δεν ταγιάντησιν τα δηκά του τα κονάκηα, τα εβαλήν φοτιχιά καί τα εκάφψιν, έφηγιν λακίμι απο το Βοτινηοτικου τόν καξά στο Πηρλήπη το σηνήρη [=σύνορο], στο Βοτινιότικον τόν καξά στό Ποξιάρη στό χοργιό εσφάλίστικιν μέσα. Απο τούς Καρατζιοβαλήτις, εφέντη με [=μου], το καηρέτι παραπάνου δεν βουλί να γένι, πολί καλο καερέτι έκαμαν απο τήν Σαλονήκη ο Γιουρούκ μπέγης, ο δούλου σου ο Σελήμπεγης από το δηκο του μέρους απο τήν Καρατζηόβα, και πη την γιάλις Πεχληβάναγας βε καί άλη καί αγάδες καί Καρατζηοβαλίτες με χηλίους ανθρόπος στόν σκλάβο σου τόν Βεληγκέκαν ήρδαν μαξή τους· του καερέτι τους, εφέντημ, πολι καλο ήνε καί πολι μουκαέτιδες έγιναν λιακήμ ο Πήρλιπχιότης ο μπουλούμπασις τόν Χάητα Μουστάφα να μίν τον δόση ξάερέν ή φουσέκια ημτάτι, να μίν τού δόση τίποτας. Να ήταν να τον στίλετε ενα ηψιλόν σας μπουγιούρτι να μίν τον δόσι τίποτας, ἐφέντημ, νά προσταξέτε καί να στίλέτε ενα ηψιλόν σας μπουγιούρτι στούς Πιρληπχιότις τους αγάδις καί στον μπουλούμπασι, οπου να μίν τον δόσουν τίποτας καί να μίν τον βοηδίσουν, μόνον κι αφτίνη να τόν καρσιλατίσουν. Τόρα, εφέντη μου, απο τόν Σαλονηκιό τόν δοῦλουν σου τόν Σελίμ μπέγη το αρξοχάλη του μαξούζι στίν ηψιλότην σου το έστιλα εφέντημ, καί σε έχη ρητξηάν, εφέντημ, ο δούλου σου ο Σελίμπεγις να τόν στίλετε ένα γράμα από την ηψιλότη σου πάλι γυρέβη ενα γράμα να τον στίλετε καί μένα τον σκλάβο σου τι προσταγί θα να μέ προστάξις σε τι χηρεκέτι να βρίσκομε, σε τι δουλιά ημε έτιμος ης την προστάγη του ηψιλοτάτου βεξήρ εφέντη μου. Στιν Βέργια τόν καξά η κλέφτις πήρτουλιού, ἐφέντημ, δέν σιβένου σι δρόμον, δέν τους περνάγι απο τόν νούν τους τίποτας ήνε σικομένι καί δέν πέρνουν νε νασφάχτι νε τίποτας κερεμέτιν, ἐφέντημ· δια το βάρεμα τους μόνον, εφέντημ, στόν Τιβολί τόν μουισουλίμη νά στίλις ένα ψιλόν μπουγιούρτι στόν μεσηλίμη τον βεκήλη να με απολίκη τούς ἀνθρόποξ μου· δέν μι τούς απολανάη, εφέντημ, οπος ῆνε οριξμόσου, εφέντημ, καί όπος με προστάξις, εφέντημ, ημε έτιμος ης τήν προσταγί σου. Τάφτα καί η χρόνη σου πάνπολη, ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν:

εν ετι 1802, Φεβρουαρίου 7

απτολάς σκλάβο σου
τοατζή σου προσκινο:
(τ.σ.τ.)

[134]

1 φ., 32x22 ◆ (811) Ἄρτα, 20 Φεβρουαρίου 1802

Ἀναλυτικός λογαριασμός πού ἀναφέρεται στήν πώληση ἀπό τόν Γεωργάκη Βράνη, στήν Κέρκυρα, φορτίου σιταριοῦ, ἰδιοκτησίας τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Τό ἔγγραφο τοῦ Βράνη στέλνεται ἀπό τήν Ἄρτα γιατί ἐκεῖ εἶναι ἡ μόνιμη κατοικία του, ἀλλά δέν προκύπτει ἀπό ποιές ἀποθῆκες προέρχεται τό σιτάρι. Ἀναφέρονται πάντως ὡς σημεῖα φόρτωσης ἡ Πρέβεζα καί ἡ Βόνιτσα. Πέρα ἀπό τίς σπουδαῖες πληροφορίες γιά τήν ἐμπορική διακίνηση σιταριοῦ μεταξύ Ἠπείρου καί Κερκύρας, ἡ παρούσα «ξεκαθάρησις» μᾶς παρέχει εἰδήσεις καί γιά τίς προμήθειες πολεμικοῦ ὑλικοῦ ἀπό τόν Ἀλή πασά στήν Κέρκυρα μέσω τοῦ ἀπεσταλμένου Νικόλα Γιάνκου. ■

1802: Φευρουαρίου: 20: Ἄρτα. Ξεκαθάρησις τοῦ λογαριασμοῦ διά τό ἀφεντικόν σιτάρι ὁποῦ ἐπούλησεν ὁ Γεωργάκης Βράνης εἰς Κορφούς ὡς κάτωδεν:

εἰς τήν ἀφεντικήν μπρατζέραν εἴχαμεν ἰμπαρκάρει ξάγια		*: 163:½:*
εἰς τό καράβι τοῦ καπετᾶν Κωνσταντί Πεταλᾶ ὁμοίως ξάγια		*»706:*
καί εἰς τό καράβι τοῦ καπετᾶν Μάγη ὁμοίως ξάγια		*»752:½:*
ἔγινεν ὅλον τό σιτάρι σοῦμμα ξάγια		*1622: –*
τό αὐτό σιτάρι εἰς Κορφούς τό ἐβάλαμεν εἰς τά μαγαζιᾶ μετρημένον καί εὑγῆκεν μόδια Κορφιάτικα		*1088: –*
κατευάζω τό πατῆδον ἀπό τά μαγαζιᾶ καί βρεμένον ἀπό τά καράβια μόδια:	*6:*	
ἔτι κατευάζω ὅσον ἔκαμα ἀλεῦρι καί ἔστειλα στούς Σαράντες κατά τήν ἀφεντικήν ὑψηλήν προσταγήν μόδια	*25:1/8:*	*43 6/8*
ὁμοίως καί ὅσον ἔδοσα εἰς τό κιρλαγκίτζι, ὁποῦ δέν εἶχεν ψωμί τελείως καί τοῦ ἔδοσα σιτάρι καί ἔκαμεν παξυμάδι εἰς Κορφούς μόδια	*12:5/8:*	
	μόδια	*1044:2/8*
Τά ἄνωδεν χήλια σαράντα τέσερα μόδια καί δύω μουζούρια φέρουν ἀρτινᾶ ξάγια χήλια πεντακόσια ἑξῆντα ἑπτά καί πηνάκι ἕνα καί μισό ἤτοι ξάγια		*1567: π:1 :½:*
καί κατά τό ὀνομαστί τεφτέρι ὁποῦ ἐπούλησεν εἰς Κορφούς ἔπιασεν εἰς ὅλον τό σιτάρι ..... γρόσια 26818: καί πδ: 30:		

–κατευάζομεν τούς ναύλους τῶν καραβιῶν καί τά
ἔξοδα Πρέβεζας, Βόνιτζας καί καϊκιάτικα καί
τά ἔξοδα Κορφῶν, νοῖκια εἰς τά μαγαζιᾶ, τῶν
χαμάλιδων καί μετρητάδων, ἀλεστικά διά τό
ἀλεύρι καί χάρτζι κατά τό δευτέρι
ὄνομα πρός ὄνομα ..... γρόσια 1505: 02:
ἐλαγάρησαν νέτα ..... γρόσια 25313: πδ: 28: –

ὁποῦ πέφτει τό κάδε ξάγι λαγαρισμένο ἀπό τά
ἔξοδα πρός γρόσια: 16: καί παρδ: 6: ὡς φαίνετε.

Ἔδωσεν εἰς Κορφούς τοῦ Νικόλα Γιάνκου κατά
τήν ὑψηλήν προσταγήν ..... γρόσια: 25000: –
ἔτι διά τά 12: βαρέλια μπαρούτη ὁποῦ εἶχεν
στείλη εἰς Σαλαῶραν ..... ασλλ: 1057:
γρ: 26057: –

[ἐπί τοῦ νώτου:]
ξεκαθάρησις σιταρίου Κορφῶν

[135]

2 φ., 28x20 ◆ (1210) [Νίβιτσα], 24 Φεβρουαρίου 1802

Ἀρτζουχάλι τῶν Μαχμούτ Σαχμέτη καί Μάλο Μέτζε πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀπεσταλμένοι του στή Νίβιτσα, προσπαθοῦν νά ἐξασφαλίσουν συμμαχίες μέ τοπικά γένη γιά νά σταθεροποιήσουν τήν κυριαρχία τοῦ Ἀλῆ στήν περιοχή καί νά ἐξασφαλίσουν ἐνισχύσεις γιά τήν πολιορκία τοῦ Σουλίου. Γράφουν ἀπό τή Νίβιτσα, χωριό τῆς περιοχῆς Δελβίνου, ὅπου εἶναι ὀχυρωμένοι καί ἀναφέρουν τίς ἐνέργειές τους γιά τήν προσέλκυση τῶν ἀγάδων καί τῶν μουσουλμανικῶν χωριῶν τοῦ Δελβίνου στή συμμαχία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ξεκινοῦν μέ μία δυσνόητη γιά μᾶς ὑπόθεση πού ἀφορᾶ τό παιδί τοῦ Ἰτρίζ ἀγᾶ, τήν ὁποία ἀξίζει τόν κόπο νά διασαφηνίσουμε, στό μέτρο τοῦ δυνατοῦ. Ἄν ὁ Ἰτρίζ ἀγάς εἶναι ὁ γνωστός ἀγάς ἀπό τό Ζουλιάτι (βλ. Εὑρετήριο), πού σέ πολλές εὐκαιρίες ἔχει ἐνταχθεῖ σέ συμμαχίες ἀντίπαλες πρός τόν Ἀλή πασά, τότε τό παιδί του πρέπει νά εἶναι ὁ Ἄγος, γνωστός ἐπίσης ἀπό μεταγενέστερες ἐνέργειές του κατά τοῦ Ἀλῆ πασᾶ (βλ. Α. Μουφίτ, *Ἀλή πασάς*, σελ. 107). Κατά τά συμφραζόμενα καί κυρίως ἀπό τή φράση: «καί γιά τό παιδί του ὁπού σοῦ ἐγράψαμε νά τό ἔστελνες ἐδῶ», φαίνεται ὅτι ὁ Ἄγος εἶναι ὅμηρος στά Γιάννενα, σέ ἐκτέλεση, ἴσως, κάποιας συμφωνίας τοῦ Ἀλῆ πασᾶ μέ τόν Ἰτρίζ ἀγά, ὁ ὁποῖος τώρα ἀπαιτεῖ τήν ἐπιστροφή τοῦ παιδιοῦ του. Ὡστόσο, παρακάτω ὑπάρχει ἡ φράση πού ἀφορᾶ τούς «Καλασῶτες καί Τατιζάτες», οἱ ὁποῖοι δηλώνουν ὅτι «ἄν δώκει ὁ Ἰτρίζαγας τό παιδί του ρεχέμι, δίνουνε καί αὐτοί ὅλοι», φράση πού ἀκυρώνει τήν προηγούμενη. Ἀκολουθοῦν πληροφορίες

γιά προσπάθειες συμφιλίωσης κάποιων Χιτζῆ καί Ἄγιτη, ἄγνωστων ἤ δευτερευόντων προσώπων στή βιβλιογραφία μας, ἐκ τῶν ὁποίων ὅμως ὁ πρῶτος (Χιτζή ἀγάς) φαίνεται νά εἶναι προεστός ἑνός ἀπό τά δύο χωριά Καλάσα (:«Καλασῶτες») καί Τατιζάτες, τά ὁποῖα δέχονται νά ἐνταχθοῦν στή συμμαχία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἀλλά ὑπό ὅρους, οἱ ὁποῖοι ἀναφέρονται ἀναλυτικά ἐδῶ. Δέν γνωρίζουμε τί ζητοῦν οἱ «[μ]πουλου[μ]πασάδες στή[ν] Ταύλα», οὔτε ἄν τό ὄνομα αὐτό ἀντιστοιχεῖ σέ κάποιο τοπωνύμιο, ὄνομα χωριοῦ, δερβενιοῦ ἤ κάτι ἄλλο. Πάντως, τό γειτονικό ποτάμι πού χύνεται στό Ἐξαμίλι ὀνομάζεται Παῦλα (βλ. Θεσπρωτός-Ψαλίδας, *Γεωγραφία*, σελ. 89) καί ἀναρωτιόμαστε ἄν μπορεῖ νά ὑπάρχει κάποια σχέση. Στή συνέχεια κάνουν λόγο γιά «ἕνα νιζά» (=σύγκρουση) πού ἔκαμναν σήμερα μέ τούς «Πολινάδες», τό χωριό τους, προφανῶς τήν Πολιάνα (βλ. Π. Ἀραβαντινός, *Χρονογραφία*, Β΄, σελ. 59). Εἶχαν καί ἀπώλειες, γιά τίς ὁποῖες θά τόν ἐνημερώσουν μέ «δεφτέρι» οἱ ἴδιοι, καί «στοματικά» ὁ Μπεκίρης Γαρδικιώτης, κομιστής τοῦ μπουγιουρντιοῦ, ὁ ὁποῖος φαίνεται ἐπιστρέφει ἀμέσως στά Γιάννενα. Παρακαλοῦν ἀκόμη γιά τό ἔργο τῆς προσέλκυσης ὀπαδῶν, νά «ἀπολύκει» ἀπό τή φυλακή «τούς Κουτζῶτες» (ἀπό τό χωριό Κούτζι). Οἱ «Πετζοράδες», πού ἀναφέρονται σάν νά ὑπηρετοῦν ἤδη τόν Ἀλή πασά, πρέπει να εἶναι οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ Πέτζια, τοῦ Δελβίνου πάντοτε. Ἐνδιαφέρουσα εἶναι καί ἡ πληροφορία ὅτι «μέσα στό Δέλβινο» εἶναι «ἀνακατωμένοι», καί ὅτι ὁ Νταλιάνης, ὁ ἀγάς ἀπό τήν Κονίσπολη βέβαια, «ἐπῆρε τριάντα σακκοῦλες ἄσπρα» (ἀπό ποιόν;) γιά νά ἐκστρατεύσει «στήν Παραμυθιά καί στό Σούλι» σέ ἐνίσχυση, προφανῶς, τῶν Σουλιωτῶν. Ζητοῦν, ὅπως πάντα, τρόφιμα καί πολεμοφόδια. Ὅλα τά ἀναφερόμενα χωριά βρίσκονται στόν καζά τοῦ Δελβίνου (βλ. Π. Ἀραβαντινός, *ὅ.π.*, σελ. 356-362). Ἐνδιαφέρουσα ἡ χρήση τοῦ ὅρου «Ἄρβανο», ἡ ὁποία συμπίπτει μέ τόν ὁρισμό τοῦ Ψαλίδα πού τό ὁρίζει ὡς ἑξῆς: "Οἱ δέ κάτοικοι τῶν βουνῶν Χειμάρρας ἕως Αὐλώνα, ἀρχινώντας βόρεια Δελβίνου ὥς μίαν ὥραν, λέγονται Λιάπηδες καί ὁ τόπος Λιαπουριά καί Ἀρμπηρ καί Ἄρβανο κατ' ἐξοχήν" (βλ. Θεσπρωτός-Ψαλίδας, *Γεωγραφία*, σελ. 50 καί σχόλια τοῦ ἐκδότη, ὅπου καί βιβλιογραφία, σελ. 100). Ἀποκαταστήσαμε τήν ὀρθογραφία καί τόν τονισμό. ■

Ἐψηλότατε καί πολυχρονιμένε βεζίρ ἐφέτη μου τοβλελῆ, δουλικῶς σέ προσκυνῶ καί τό χρυσό σου πόδι φιλῶ καί τόν μεγαλοδύναμον θεόν περικαλῶ γιά τό οὔπρι σου καί τῶν πασαζατέδων, ἀμήν.

Ἀφέτη μας, μέ τό Πεκίρη Γαρδικιώτη, τό τιμημένο σου πουγιουρτί τό λάβαμε· ἀφέτη μας, ὁ θεός τζελεσινεχούν νά σοῦ δώσει ὀπούρι [=οὔπρι/οὔμρι] μέ ὅσα ἀγαπᾶς, ἀμήν. Κερεκιντί ἐκαταλάβαμε ἕνα πρός ἕνα τά σωστά καθώς κάνει χρεία μᾶς τά γράφεις καί ἐμεῖς ἔχομε πόρτζι μέρα καί νύχτα χωρίς κουσούρι στό χισμέτι τῆς ἐψηλότη σου, ἔχομε πόρτζι νά πασκίσουμε καί ἰνσαλά γλήγορα ὁ θεός θά στά πιτίσει τά μουράτια. Πρῶτα ἐκαταλάβαμε γιά τόν Ἰτρίζαγα καθώς ὁρίζεις, ἔτζι εἶναι τό χούγι του, ἡ ἐψηλότη σου πάντα τόν ἔχεις κυβερνήσει· καί γιά τό παιδί του ὁπού σοῦ ἐγράψαμε νά τό ἔστελνες ἐδῶ, τό μουράτι μας ἤτανε ἀτός του νά ἐκαδότανε αὐτοῦ καί νά τό ἔστελνε μέ τό ἰρατίτι του καί τ' ἄλλα τά παιδιά νά τά σήκωνε, ἔτζι ἤτανε ἡ τιμή του γιά νά ἔκρινε ἄν σέ θέλει γιά ἀφέ[ν]τη.*

Ἀκόμα ὁ σκλάβο σου ὁ Μεμούσης, ὁπού σοῦ ἔγραψε νά γενοῦνε ἕνα ὁ Χιτζῆς μέ τόν Ἄγητη [πλαγίως:] *νά γενοῦνε ἕνα μέ τό ματέ τοῦ πουλαριοῦ τοῦ Πραχήμ Τέμη, ὄχι γιά ἄλλη δουλειά, καί ἀπό αὐτό σοῦ ἐγράψαμε καί τό βιό τῆς ἐψηλότη σου κουτουρού δέν τό δίνομε.*

Ἀκόμα, ἀφέτη μας, οὗλοι οἱ Καλασήτη καί Τατιξάτης μέ δύο ματέδες γένουνται τῆς ἐψηλότη σου, χώρια ἀπό τόν Ἄγητην σέχνα [Σέχης;] νά δώκει ὁ Ἰτρίζαγας τό παιδί του ρεχέμι, δίνουνε καί αὐτοί ὅλοι· ὄχι δέν δίνει ὁ Ἰτρίζαγας, πάλε τό βιό τό βάνομε σέ χέρι καί γιένουνται τῆς ἐψηλότη σου μέ σάρτι καί μέ ὅρκο νά κόψουνε καί τό δρόμο. Ἀφέτη μας, εἶναι καλό τοῦτο, ὁ Χιτζήαγας μᾶς ἔπεσε σέ λαιμό, γιά τοῦτο τό ματέ θέλει νά τό κάμομε, καί τό βιγιό τό βάνομε σέ χέρι καί νά μαξωδοῦνε στό Πικέρη μέ τό Χιτζή καί μέ τ' ἐμᾶς νά ὁρκωδοῦμε καί θέλουνε καί σάρτι ἀπό τήν ἐψηλότη σου, ἄν τούς ὁμοιάσει καμιά δουλά στό τόπο τους νά τούς βοηθήσεις· ἀφέτη μας, ἔτζι μᾶς φαίνεται εἶναι καλή δουλά καί θέλομε μέ ἀτζαλέ τή τιμία σου ἀπόκριση.

Ἀκόμα, ἀφέτη μου, γιά τούς πουλουπασάδες στή Τάβλα καθώς ὁρίξεις ἔτζι τούς κουβετιάζομε καί ἴσνι δέν τούς δίνομε, λάκιν ἡ ἐψηλότη σου νά τούς γράψεις ἕνα πουγιουρτί νά σταθοῦνε. Ἀφέτη μας, ἀλεύρι κάνει χρεία νά στείλεις ἄκοπα, καί τό γιό τοῦ Ζυγούρη στείλτονε καί Γαρδικιῶτες στεῖλε· ἀκόμα τούς Πολινάδες τούς ἐπήραμε ὅλο τό χωριό· ἤτανε κομμένοι δέκα Πολινάδες καί δέκα Καλαράτες καί εἴχανε πάγει στό Δλέβινο ἀπό πρῶτα καί οἱ ἄλλοι ὅλοι εἶναι ἐδῶ σιμά καί βουκούφης ὁ [πλαγίως:] *Πεκίρης τί ἐκάμανε σήμερα σ' ἕνα νιξά ὁπού μᾶς ὁμοίασε σήμερα Δευτέρα καί ἐδέλησε ὁ θεός ὁ νιξάς μας μᾶς πάγει καλά· τί ἐπάδανε σοῦ τά λέγει ὁ Πεκίρης στοματικά ὁπού ἤτανε στό μαχάλι καί σοῦ τά κάνομε δεφτέρι, πόσοι ἐσκοτωδήκανε ἀπό τ' ἐμᾶς καί ἀπό κείνους.*

Ἀκόμα, ἀφέτη μας, τούς Κουτζῶτες ὁπού εἶναι αὐτοῦ χάψη νά τούς ἀπολύκεις ὅτι πάσκω |2 *νά ἀνοίξομε τό δρόμο καί μουναχά, ἀφέτη μας, νά τούς ἀπολύκεις ὅτι δέν εἶναι τῆς προκοπῆς ἄνθρωποι, ἄν εἶναι ὁρισμό σου ἀπόλυσέ τος· ἀκόμα μέσα στό Δέλβινο ἀνακατωμένοι πάνουνε θέλεις οἱ Δελβινῶτες, θέλεις τό Ἄρβανο ὁπού εἶναι ἐκεῖ μέσα. Ἦρδε ὁ Ταλάνης καί μᾶς εἴπανε ὅπως ἐπῆρε τριάτα σακοῦλες ἄσπρα· ἐπῆρε καί τόν Ταούτ Χατζή καί τό Γιάχο Παπούρη νά πάνε στή Παραμυθιά καί στό Σούλι· ἔτζι τό μάθαμε καί βέβαια εἶναι καί ἰσαλά τροπιασμένοι θέλα φύγουνε. Ἀκόμα, ἀφέτη μας, ἐμεῖς μέ τό Ἄρβανο ἐδῶ ἀπάνω σ' αὐτή τή κυβέρνηση εἴμαστε καθώς ὁρίξεις, ποιός κάθεται γιά τό καλοκαίρι, ποιός δέν κάθεται· βελάκιν ἡ ἐψηλότη σου νά τούς γράψεις ἀπό ἕνα πουγιουρτί τοῦ Ἄρβανου καθώς νά σᾶς εἰπεῖ ὁ Μαχμούτης καί ὁ Μάλος ἔτζι νά ὀρθοδεῖτε, ποιός μᾶς θέλει γιά ἀφέτη·*

βελάκιν, ἀφέτη μας, εἴμεστε δίχως ξαχιρέ, ἀλεύρι καί φουσέκια, καί τά φουσέκια νά εἶναι καλά καί ἔρχουτε ἐξίκικα ἀπό τρακοσίους τεστέδες τό φόρτωμα, ἀφέτη μας, τό γληγορότερο νά μᾶς προφτάσεις γλήγορα. [πλαγίως:] *'Ακόμ', ἀφέτη μας, στεῖλε τούς Πετζοράδες ὁπού σκαπετοῦνε μέ φίλου(;) ὅτι πιάνουνε ἕνα ταπόρι καί ὅλο τό Ἄρβανο σοῦ φιλοῦνε τό μέστι· γιά τή δουλά τῶν Κουτζάδωνε ὁπού εἶναι αὐτοῦ νά τούς ἀπολύκεις ὅτι εἶναι ἡ {στ} στάρτα (:στράτα) τους ὅλη ἀπ' ἐκεῖ καί ἄν εἶναι ὁρισμό σου δώστους ἀπόνα γελέκι καί μέ τούς Πορσῶτες δέν ἔχομε κάμει καμία δουλά, λόγια ἔχομε.*

1802, Φελβάρης 24 *μαλο* *σκαλβο σου*
Δευτέρα βράδυ *μετζες* *μαχμουτ σαχμέτης*
(τ.σ.τ.)

[πανώγραμμα:]

'Εψηλότατου καί πολυχρονιμένε βεζίρ ἐφέτη μας, τοβλελή, προσκυνητῶς δοδεῖ ἀπό Νίβιτζα.

[136]

1 φ., 31x22 ◆ (773) Ἀδριανούπολη, 2 Μαρτίου 1802

Ἀρτζουχάλι τοῦ Μουχτάρ πασᾶ πρός τόν Ἀλή πασά. Ζητᾶ νά στείλει στήν Ἀδριανούπολη «τόν γιατρό τοῦ Τζολάκογλου» πού τόν ἔχει ἀνάγκη ὁ Χακκή πασάς. Δέν μπορέσαμε νά ταυτίσουμε αὐτόν τόν γιατρό μέ κάποιον ἀπό τούς γιατρούς (ἐπιστήμονες ἤ ἐμπειρικούς), πού ἐργάζονταν στήν εὐρύτερη περιοχή. Ἡ ἀναφορά στόν Τζολάκογλου, προφανῶς τόν Δημήτριο (βλ. Εὐρετήριο), παραπέμπει ἀσφαλῶς στήν προυχοντική οἰκογένεια τῶν Ἀγράφων (Ρεντίνας) καί ἴσως μία ἔρευνα στήν τοπική ἱστορία θά μᾶς φανέρωνε τό ὄνομα καί τό πρόσωπο τοῦ γιατροῦ πού καλεῖται νά ταξιδέψει στήν Ἀδριανούπολη γιά νά ἐπισκεφθεῖ τόν Ρούμελη βαλεσή Χακκή πασά. Ἡ φράση «τήν ἄλλη φοράν κ.λπ.» δείχνει ὅτι ὁ Μουχτάρ πασάς βρίσκεται στό στρατόπεδο τῆς Ἀδριανούπολης πρό ἀρκετῶν ἴσως ἑβδομάδων καί μάλιστα ὅτι εἶχε ζητήσει ἀπό τόν Ἀλή πασά, καθώς καί ὁ ἴδιος ὁ Χακκή πασάς, νά στείλει τόν ἐν λόγω γιατρό «διά τόν μαρχούμ» (=μακαρίτη) τώρα γιό του. Ἐπισημαίνεται ἡ ἀπουσία τοῦ Μουχτάρ πασᾶ ἀπό τήν Ἤπειρο, σέ μία ἐποχή πού δέν ἔχουν λήξει ἀκόμη οἱ ἐχθροπραξίες μεταξύ Ἰμπραχήμ πασᾶ τοῦ Μπερατιοῦ καί τοῦ Βελῆ πασᾶ. Ἀκολουθοῦν πληροφορίες γιά τήν ἐξέγερση τῶν ντόπιων (:«γερλήδων») Ἀδριανουπολιτῶν ἐναντίον τῆς παρατεταμένης παρουσίας στρατιωτικῶν σωμάτων στήν πόλη τους. Τό ἔγγραφο εἶναι ἀνυπόγραφο, ἀλλά σφραγισμένο μέ τή σφραγίδα τοῦ Μουχτάρ. ■

Σχετ.: [157], Νίσσα, 8 Ἀπριλίου [1802]

Ὑψηλότατε, ὑπέρτατε, ντεβλετλῆ βεζήρ ἐφέντη μου, ὁ μεγαλοδύναμος θεός νά σοῦ χαρίξῃ ὑγείαν καί ντεβλέτη μέ ὅλα τά χαηρλή μοράτιά σου, ἀμήν.

Μέ τό σκλαβικόν μου φανερόνω τοῦ ἀφεντός μου ὅτι τήν ἄληη φοράν καί ὁ σκλάβος σου σοῦ ἔγραψα, καί ὁ ὑψηλότατος Χακή πασᾶς, διά νά ἔστελνες τόν γιατρόν τοῦ Τζιολάκογλου διά τόν μαρχούμ γιόν του, καί δέν τόν ἔστηλες. Τώρα τόν θέλει διά λόγου του, εἶναι ἄρωστος καί στέλνει μαξούς τατάριν νά τόν κινήσῃς νάρθῃ μία ὥρα ἀρχήτερα, καθώς σοῦ γράφῃ καί ὁ ἴδιος.

Τάφτα καί οἱ χρόνοι σου πολοί ἀπό τόν θεόν, ἀμήν:

(τ.σ. Μουχτάρ πασᾶ)
1802
Μαρτίου 2
Ἠντρηνέ

[πλαγίως:]

Ἐφέντη μου, νά σοῦ φανερώσω καί κἀνένα χαβαντίθ ἀπό ἐδώ· προχθές εἰς τάς ἤκοσι πέντε τοῦ Φλεβαριοῦ μέρα Τρίτη, ἐσυκώθηκαν ὅλοι οἱ ἐντόπιοι Ἠντρηναλῆδες, Τοῦρκοι καί Ρομαίγη καί Ἀρμένοι καί Ἑβρέγη, ὅλοι στό ποδάρι, μικρή καί μεγάλοι μέ τά τουφέκια στό χέρι, καί ἐσυνάχτηκαν ὅλοι εἰς τό τζαμή τοῦ σουλτάν Σελήμ καί φονάζουν ὅλοι διά νά διώξη τό ἀσκέρι ἀπό τήν Ἠντρηνέ, νά τούς βγάλῃ ὄξω, καί μόνον μέ τόν ἐτμπαέ του νά ἀπομείνη, καί ἄν δέν τό βγάλη νά πιάσουν τό τουφέκι· καί ἔτζι ἐφθής ὁ Χακίπασας ἔκραξε τόν μουλᾶ, καί ἀγιάνηδες ὅλους, καί τούς ἔριξε χάψη ὅλους, καί τόν μουλᾶ ἕως τό βράδι τόν ἀπόλικε, τούς ἄλους χάλια μέσα τούς ἔχη καί ἔτζι ἐκείνην τήν ὥραν ἐπήσμοσε ὁ βεζήρης καί τούς ἔστειλε χαμπέρι τούς μαζομένους γερλῆδες ὅλους, ὅτι ὅποιος εἶναι ἐχλιερτζλῆς καί μούλκ σααμπῆς νά πηγαίνη στό σπῆτι του, καί ὅποιος ἀντισταθῆ, ἄς καρτερέσῃ, ἔχω τουφέκι· καί ἔτσι, ἐφέντη μου, ἐπῆραν φόβον καί ἐτραβίχτηκε κάθε ἕνας στό σπῆτι του, καί ἔπαψε ἀφτό τό φεσάτη, καί τί βράζη εἰς τό μέσον δέν ἰξεύρομεν, καί ὁ θεός βοηδός.

[137]

2 φ., 28x20 ◆ (1068) [Ἀχρίδα], 6 Μαρτίου 1802

Ἀρτζουχάλι τοῦ Μεχμέτ ἐφέντη, «κριτῆ τῆς Ὄχριδας», πρός τόν Ἀλή πασά. Εἶναι ἔμπιστος ἄνθρωπός του καί τοῦ μεταβιβάζει πληροφορίες ἀπό τούς τοπικούς ἀνταγωνισμούς τῶν Ἀλβανῶν πασάδων καί μπέηδων. Μέ δύσκολα ἑλληνικά, ἀναφέρει

πρόσωπα πού τά ξαναβρίσκουμε στό Ἀρχεῖο ἀλλά καί ζητήματα πού δέν εἶναι εὔκολο νά τά παρακολουθήσουμε. Τά βασικά πρόσωπα τῶν πληροφοριῶν του εἶναι ὁ «Ἰ(μ)πραήμ πασιά Σκεντερλῆ» (τῆς Σκόδρας) καί ὁ «Ἰ(μ)πραήμ πασά Περετλῆ» (τοῦ Μπερατιοῦ). Στό Εὐρετήριο ταξινομήσαμε, στό μέτρο τοῦ δυνατοῦ, τά πρόσωπα, χωρίς ἀπόλυτη βεβαιότητα γιά τίς ταυτίσεις. Ὁ συνδυσμός μέ τό παρακάτω σχετικό ἴσως εἶναι χρήσιμος. Στό τέλος τοῦ ἐγγράφου διατυπώνονται παράπονα γιά κάποιον Σουλεϊμάν μπέη, πού «ἔχει βάλει ἀνθρώπους εἰς τό κονάκι μας καί τά παιδιά μας τοῦ σπιτιοῦ ἔφυγαν». Δέν φαίνεται ποῦ συμβαίνουν αὐτά· στά Γιάννενα ἴσως. Ζητᾶ τήν ἄδεια νά μεταφέρει τά παιδιά του στήν Ἀχρίδα. Ὑπογράφει τουρκικά. ■

Σχετ.: [115], [Ἀδριανούπολη], 17 Νοεμβρίου 1801

Ὑψιλώτατε πολυχρονημένε βεζήρη μας, τήν ὑψηλοτάτην σου προσκυνῶ καί ταῖς πόδε σου φιλῶ και παρακαλῶ τόν θεόν ἵνα σας πολυχρονήση καί νά σας δώση τά ὅσα ἀγαθά ἀγαπᾶ ἡ καρδία σας καί τό μουράτη σας, ἀμήν, ἀμήν.*

Ἐγώ ὁ σκλάβος σου ἐφεντής ὁποῦ εὑρίσκομαι κριτής τῆς Ὄχριδας, ἀφόντες μας ἔστειλες μέ τήν προσταγήν σου, ἕως τώρα, δέν ἀκούσαμεν κανένα χαπέρη ὁποῦ νά σας φανερώσωμεν· ἰδοῦ τῶρα πέρασεν ἕνας τζοατάρης τοῦ καπικεχαϊά ὁποῦ τόν ἔχει Ὑπραήμ πασιάς, μέ τήν εἴδησιν τοῦ Ἐλπασανίου καί μέ τό φερμάνη, καί αὐτός ἔστειλεν τό μουσελημλέκι εἰς τόν υἱόν τοῦ Καϊκάμ [:Καϊμάκ] μπεῖ καί διαβάσθηκε τό φερμάνη εἰς τόν κριτήν, καί ἰδοῦ τῶρα γίνηκαν δέκα μέρες ποῦ πέρασαν. Σκεντερλή Ὑπραήμ πασιά ταραφτάν Καϊμάκ πεϊέν ὀλουνά, ἔστειλεν ἕναν μέ τό μουστέν πῶς ἰδοῦ θέλουν σε δώσει μέ δύο τούϊα τό μανσέπη τοῦ Ἐλπασανίου, καί τόν ὕπαν πῶς ἀπό τό βασιλέα μας ἕως δύο τρεῖς μέρες ἔρχετε τό φερμάνη σου καί τά τούϊα· ἀπό τοῦτα χώρια, Σκεντερλή Μεχμέτ πασιά τήν κόρη του ὁποῦ κρατοῦσεν Μουλαμπεϊ Τηρανλή τήν ἀραβούνιασεν διά τόν Νουρετήν μπεΐ, τόν υἱόν τοῦ Σουλεϊμάν μπεΐ τοῦ Καϊμάκη Ἐλπεσαλνή, Ἠπραήμ πασιά εἶναι· ἔτζι δέν ἰξεύρει τό τί θέλει γένει εἰς αὐτόν ὅτι εἶναι φυλακομένος μέ τόν θανατόν του ἄν γλυτωθή, ὄχι ἄλο· καί καθώς ἀκούωμεν οἱ ἄλοι πασιάδες δέν ἔστρεξαν καί δέν τούς ἔπεσεν καλά ὁποῦ τήν ἀραβουνίασε τήν κόρην διά αὐτόν· ὅμως οἱ πασιάδες τῆς Σκεντεριάς καί ὁ Καϊμάκ μπεΐς πολύ φόβον τούς ἔχει πάρη διά τό Τηράνη καί διά τό Ἐλπασάνη. Ἀκόμι ἀκούωμεν πῶς ὁ Καπλάν πασιάς μέ τόν Μεχμέτ πασιά Σκεντερλή ἔχουν ἀναμεταξύ τους ὀλύγον [=ὀλόγον=λόγον] ἔβαλαν ἔχθραν, μόνον φανερά δέν εὔγαλαν τόν λόγον ἀκόμη, καί ὁ Μεχμέτ πασιάς ἦλθεν εἰς τό Τηράνη· ἀπό τό Τζεμένικα, τό καξά τοῦ Ἐλπασανίου, δέν ἔστρεξαν τίποτες, οὔτε ἔχουν δώσει τίποτες, ὁποῦ ἔριξαν τό τευτέρι, οὔτε ἕνα ἄσπρο, καί ὁ Σουλεϊμάν μπεΐς καθώς ἄκουσεν ἔτζη αὐτήν τήν ἡμέραν ἤθελεν νά φύγη, ὅμως καθώς τόν ἦλθεν ὁ μουστές ἀπό τόν Ὑπραήμ πασιά Σκεντερλή πῶς θέλουν νά τοῦ φέρουν τούϊα, ἀπό-

μινεν εἰς τό Ἐλπασάνη, καί τοῦ Ἠπραήμ πασιά Σκεντερλή μέ τόν Ὑπραήμ πασιά Περετλή ἀνθρώποι τους, πιγένουν ἕνας τόν ἄλον, πάντοτες ὅμως δέν ἰξεύρωμεν καλά τό τί ἔχουν ἀναμεταξύ τους· ἀκούωμεν πῶς δέν θέλουν νά εἶναι καλά, ὅμως λόγια κρένει ὁ κόσμος, καθαρά δέν ἰξεύρωμεν, ὡς τόσον ἐγώ αὐτά τώρα ἄκουσα.

|2 *Ἰδοῦ προσκυνητῶς σοῦ φανερώνω καί ἀπό τῶρα ὅτι νά ἀκούσω ἐγώ ὁ δοῦλος σας καθώς μας ἐπρόσταξες θέλομεν σου φανερώσει εἰς τήν ὑψηλοτάτην σου ὅλα· ὡς τόσον μήν μας ἀφήνης ἀπό τήν ὑψηλοτάτην σου νά μας ἔχῃς διά καλόν καί πιστευμένον σκλάβον στό ὅτι καθώς εἶσαι βέβαιος ἀπό τήν Ὄχριδα δέν ἔχομεν· τόσον μόνον χαιρόμεσθεν μέ τήν ὑψηλοτάτην σου καί ἀκόμι ἡ Σουλεϊμάν μπεϊς μας ἔχει βάλει ἀνθρώπους εἰς τό κονάκη μας καί τά παιδιά μας τοῦ σπιτίου ἔφυγαν ἀπό αὐτοῦ, ὡς τόσον ἄν ἔχει τίποτες νά μας κάμνῃ σέ προσκυνῶ καί φιλῶ τά μέστια τῶν ποδῶν σας ὅτι πρῶτα τόν θεόν ἔχω, δεύτερον τήν ὑψηλοτάτην σου νά μᾶς κάμνῃς βοήθια νά συκώσω τά παιδιά μου νά τά φέρω εἰς τήν Ὄχριδα μέ τήν προσταγήν σου, ὅτι ἐγώ δέν εἶμαι ἄξιος χωρίς τήν προσταγήν σου νά κάμω τίποτες, καί οὔτε ἔχω. Ταῦτα μέν προσκυνητῶς*

1802 Μαρτίου 6
Bende Mehmed
(τ.σ.τ.)

[πανώγραμμα:]
Τῷ ὑψηλοτάτῳ βεξήρη καί πολυχρονημένῳ προσκυνητῶς

[138]

2 φ., 22x16 ◆ (1145) Πρεμετή, 6 Μαρτίου 1802

Γράμμα τοῦ «βεκίλ χάρτζη» Κάλιου ἀπό τήν Πρεμετή πρός τόν Μεχμέταγα, ὑποδέτουμε τόν Μέτζε Μπόνο, στήν Βουκοπόλια. Φαίνεται ὅτι ὁ Βελή πασάς εἶναι ἀκόμη στήν περιοχή γιατί δέν ἔχουν λήξει οἱ ἐχθροπραξίες μέ τόν Ἰμπραχήμ πασά τοῦ Μπερατίου. Ἡ «Βουκοπόλια» τοῦ ἐγγράφου ὑπῆρξε στρατηγικό σημεῖο γιά τόν Βελή πασά, ἀφοῦ ἐκεῖ βρίσκεται λίγους μῆνες νωρίτερα (30 Ὀκτωβρίου 1801) νά ἐδρεύει καί ὁ προσωπικός του γιατρός Ι. Βηλαράς πού τόν παρακολουθεῖ στήν ἐκστρατεία (βλ. Τ. Γιοχάλας, *Γραμματική Βηλαρᾶ*, σελ. 48). Τώρα συγκεντρώνει ἐκεῖ τόν «ἰστηράν» (=τρόφιμα). Μέ ἐντολή του ὁ Κάλιος, διαχειριστής τῶν ἀποθηκῶν τοῦ Βελῆ πασᾶ στήν Πρεμετή, στέλνει στόν Μέτζε Μπόνο «ἀλεύρι ὀκ. 6526». Ὁ Κάλιος παραπονεῖται γιά τήν ἔλλειψη ζώων γιά τή μεταφορά καί ἄλλες δυσκολίες τοῦ τόπου. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

Εἰς τήν ἀφεντιάν σου τιμιμένε μου Μεχμέταγα, τιμιτικός σέ ἀκριβοχερετό καί διά τό χατίρ σερίφι σου ροτό, παρακαλό τόν θεόν διά νά σοῦ κάνι τόν κάθα χαγιρλί μουράτι σου, ἀμίν.

Κέ μέ τόν ταπινόν μου σοῦ φανερόνο ὅτι ὁ Βελί πασάς ἀφέντις μας ἔστιλε τό ἠστιράν ἐδό διά νά σοῦ τόν στέλνο ἀφτοῦ κέ ἡ ἀφεντία σου τόν ξέβρις, τί τόπον πού ἦνε ἐδό ὁπού δέν βρίσκουντε πράματα, ὁπού νά σοῦ τόν ἦχα στίλι οὔλα ἀντάμα. Λιάκιν, κάδε χορίον ὁπού σοῦ τόν φέρι λέγι ὁ τεσκερές τους καί μοῦ γίνικε τεκμίλ μόνα τό ἀλέβρι ἐδό ὀκάδες :6526: ἕξη χιλιάδες κέ πεντακόσιους ἤκοσι ἕξι, κέ τοῦτες τές διό ἡμέρες σοῦ γένετε τεκμίλι ἀφτοῦ κέ ἡ χρόνι σου πάμπολι

1802,
Μαρτίου 6
Πρεμέτ

τουατζι σου βεκιλ
χαξρ κάλιος

[πλαγίως:]

Λάβε καί δίο φορτόματα φισέκια· κέ μέ ἦχε προστάξι ὁ ἀφέντις μας δηά τοῦτον τόν ἰστιρά, πός ἔρχετε τό Σάβατο ὁπού πέρασε κέ γό τότες ἔπιασα τούς Τόσκιδες μέ ἀγόγια κέ καρτέρεσα κέ δέν ἦρδε τότε ὁ ἰστιράς κέ τόρα γιρέβο κέ δέν πορό νά βρό πράματα ὁπού νά τόν σικόσο οὔλο ἀντάμα κέ σ'ἔχο ριτζά νά μί μοῦ χασομεροῦνε τά πράματα.

[πανώγραμμα:]

Εἰς τίμια χέρια τοῦ πολιτιμιμένου Μεχμέταγα, τιμίος δοθῆ,
εἰς Βουκοπόλια.

[139]

1 φ., 31x22 ◆ (1460) [Φιλιάτες], 7 Μαρτίου 1802

Ἀρτζουχάλι τοῦ Ταχίρη Σέικο καί Μουσταφᾶ Μίτζα πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀπό τίς πρῶτες δυσνόητες φράσεις συμπεραίνουμε ὅτι οἱ φίλιες δυνάμεις τοῦ Ἀλῆ, πάντα στό πλαίσιο της συμμαχίας μέ τοπικούς Τσάμηδες ἀγάδες, εἶχαν κάποια ἀποτυχία, γιά τήν ὁποία ὅμως δέν προκύπτει τίποτε περισσότερο ἀπό τό ἔγγραφο. Στή συνέχεια γίνεται λόγος γιά κάποιους πού «εἶχαν νά 'ρθουν ἀπό τήν Παραμυθιά» καί νά κάνουν σύμπραξη (:«περλίκι»), ὥς ἐδῶ, στούς Φιλιάτες. Φαίνεται ὅτι αὐτό τό σχέδιο ἐξελίσσεται θετικά καί ὁ ὑπογραφόμενος Μουσταφά Μίτζας ζητᾶ τά ἀνταλλάγματα πού ἔχει συμφωνήσει μέ τόν «Ἰσούφη Χατζῆ». Στή συνέχεια, ζητοῦν ἀπό κοινοῦ νά τούς δώσει μισθούς «ὅτι εἴμαστε δειλιασμένοι καί δέν [μ]πορο[ῦ]με νά κάνουμε χισμέτι» (=ὑπηρεσία). Στό ἔγγραφο χρησιμοποιεῖται ὁ γεωγραφικός ὅρος «Σκάλα», ὁ ὁποῖος

ἀπαιτεῖ ὁρισμένες διευκρινίσεις. Ὁ Π. Ἀραβαντινός, *Χρονογραφία*, Β΄, σελ. 351-354, ἀναφέρει τόν ὅρο Σκάλα, ὡς λαϊκή ὀνομασία τῆς εὐρύτερης περιοχῆς τῆς Παραμυθιᾶς. Στόν κατάλογο μάλιστα τῶν χωριῶν τῆς "Διοικήσεως Παραμυθιᾶς" καί στή στήλη "Θέσις" χαρακτηρίζει τούς 29 οἰκισμούς ἀπό τούς 66, συμπεριλαμβανομένης καί τῆς Παραμυθιᾶς, ὡς ἀνήκοντες στήν περιοχή Κάτω Σκάλας, ἐνῶ τούς ὑπόλοιπους 37 ὡς ἀνήκοντες στήν περιοχή Ἐπάνω Σκάλας ἤ Δοσκάρας (βλ. ἐπίσης, Π. Ἀραβαντινός, *ὅ.π.*, σελ. 3). Αὐτήν τή δεύτερη περιοχή ὁ Σπύρος Μουσελίμης τήν ἀποκαλεῖ "Ἐπάνω Κακή Σκάλα" τῆς Παραμυθιᾶς (βλ. *Ἱστορικοί περίπατοι ἀνά τή Θεσπρωτία*, σελ. 42). Ὡστόσο, ὁ φίλος Θωμάς Φώτσης, γνώστης τῆς περιοχῆς καί συστηματικός ἐρευνητής τῆς ἱστορίας τοῦ τόπου του, μᾶς πληροφόρησε, καί τόν εὐχαριστοῦμε θερμά γιά τήν προθυμία του, γιά τήν ὕπαρξη μιᾶς ἀκόμη «Σκάλας» στήν εὐρύτερη περιοχή τῆς Θεσπρωτίας, Πρόκειται γιά τή "Σκάλα τῶν Φιλιατῶν", τοπική γεωγραφική ὀνομασία πού διασώζεται ὡς σήμερα ἀποτελούμενη ἀπό τά χωριά: Παλαιοχώρι, Κυπάρισσος (Ματζάρι), Γεροπλάτανος (Δόλιανη), Πηγαδούλια, Ἀετός (Πιτσάρι) καί Ἀχλαδιά (Κάρνανη). Ὁ κ. Φώτσης μᾶς ὑποδεικνύει τή «Σκάλα» τοῦ Ζοριάνη (στό χωριό Πηγαδούλια), ἕνα τεχνικό ἔργο διευθέτησης ἑνός δύσκολου περάσματος, πού ἔδωσε τήν ὀνομασία του στή «Σκάλα τῶν Φιλιατῶν», δηλ. σέ χωριά τῆς δεξιάς ὄχθης τοῦ Καλαμᾶ, δυτικο-νότια τῶν Φιλιατῶν. Εἶναι προφανές ὅτι σέ αὐτήν τήν «Σκάλα» ἀναφέρεται τό παρόν ἔγγραφο, καθώς καί τό γεωγραφικά συναφές ἀρ. [421]. Ἀποκαθιστοῦμε τόν τονισμό. ■

Ὑψηλότατε καί ποληχρονημένε βεξήρ ἐφέ[ν]τημιξ, σέ πορσκηνοῦμε καί σοῦ φιλόμε τό χρησό σου μέστη καί μέρα νήχτα κάνομε τουά νά σοῦ χαρήσι ξογή μέ ὅλα τά μουράτηα, ἀμήν.

Ὅλα τοῦτα ὀπό γήνηκαν σοῦ τά ἤχαμε γράψι καί τοῦτα καί ἄλα ὅσα καί ἄν ἤβρον κάνον καί ὅτι νά σοῦ ἠπόν ἄλι ἔχον καί ἦχαν νἄρθον ἀπό τήν Παραμηδιά νά κάμον πηρλήκι ἀπό κεῖ καί ὅς ἐδό· καί μῖς στή [Σ]κάλα καί Καλπάκη καί δῶ ἠς Φιλάτες ὀπό ἦταν ἡ ἄνδροπή μας τός φέραμε καί τός κοβετηάσαμε καί ἦρδεν καί ὁ Μοράταγας καί τός ἦβρε τός δηκός μας ἀνδρόπος ἐδῶ καί τός ἐκοβέτιασεν καί ἀφτός καί 'γό ὁ τουατζής Μοσταφάς, ὁς καθός ὅρισες καί μό ἔστηλες καί μό ἔχει ἠπεῖ ὁ Ἠσούφης Χατζῆς· ἀφτό ἄν ὁρίσης νά μό τό δόσης, τῆς ἐψιλότη σου ἦμε, καί δό γλήγορα χριάξοτε οἱ δουλές νά πάρον φενσάλη καί τόν Ἠμπραχήμαγα ἀφτοῦ τό 'χης καί σέ κάνη βουκόφι.

Καί ἀφέτη μας, θέλομε νά μᾶς δόσης ἐμᾶς [[ἐμᾶς]] καί τός ἀνδρώπος μας ὅτη ἤμαστε δηλασμένοι καί δέν πορόμε νά κάνομε χησμέτη· γιά τ' ἀφτό στό χαλέβομε καί γό τουατζής Ταχήρις ἀφτό πό μό ἦπες γιά νά 'κανες κερέμι νά μό τό 'φτιανες καρτερό καί ἀκόμα δέν πορό νά τός δό καί ὅπος νά ὁρίσης καί ἡ χρόνη σου πολή.

182 [=1802], Μάρτη 7
ταχηρις μουσταφα
σεικος μητζας

[πλαγίως:]

Καί ἀκόμα, ἀφτοῦ ἔχι ἔρθι ὁ Γιάχος τοῦ Τουραχμάναγα, δώστου πογορτί νά πάγη ἐκῖ ὁπό ἔχι χρήα ὅτη ἐδό στή [Σ]κάλα μᾶς φτιάνη δουλάς {δουλά του} καί βάλτο νά γράψη τό πατόρ το ἕνα γράμα γηά τοῦτες δουλές.*

[140]

1 φ., 31x22 ◆ (1025) [Γλυκή], 12 Μαρτίου 1802

Ἀρτζουχάλι τοῦ Χασάν Τζαπάρη πρός τόν Ἀλή πασά. Ἐκθέτει τίς ἐνέργειές του γιά τήν τροφοδοσία τῶν τριῶν ταμπουριῶν στή Γλυκή, στό Τζεκουράτι καί στή Νέμιτζα. Οὐσιαστικά πρόκειται γιά τρία ὀχυρωμένα στρατόπεδα στά ὁμώνυμα χωριά, πού ἀποτελοῦν τήν ἐξωτερική γραμμή τῆς πολιορκίας τοῦ Σουλίου. Ὁ Λιάμε Ντοῦρος (βλ. Εὑρετήριο), στρατιωτικός ἀρχηγός στό Τζεκουράτι, εἶναι ἕνας ἀπό τούς βασικούς «μπουλουμπασῆδες» τῶν τριῶν ταμπουριῶν, καί αὐτός πού διεξάγει τίς διαπραγματεύσεις μέ τούς «Ζερβάτες», οἱ ὁποῖες φαίνεται ὅτι βρίσκονται σέ προχωρημένο στάδιο. Αὐτό τό νόημα πρέπει νά ἔχει ἡ παράκληση τοῦ Χασάν Τζαπάρη πρός τόν Ἀλή πασά: «νά τό μπουϊουρτίσεις», νά ἐκδώσεις δηλαδή μπουγιουρντί, νά ἀποδεχθεῖς τήν προσχώρηση (καί τούς ὅρους) τῶν Ζερβάτων, «ὅτι γίνεται μία καλωσύνη σέ τοῦτο τό μέρος». Ἡ φράση: «ὅσο νά πάρομε τήν ἀπόφαση τοῦ Πρόνιου», δείχνει τήν καθυστέρηση τῶν διαπραγματεύσεων μέ τόν Πρόνιο, τίς ὁποῖες γνωρίζουμε καί ἀπό ἄλλα ἔγγραφα καί οἱ ὁποῖες εὐοδώθηκαν ἀρκετά ἀργότερα. Τό ἔγγραφο χρησιμοποίησε ἡ Β. Ψιμούλη, *Σούλι*, σελ. 398, σημ. 296. Ἔχουμε ἀποκαταστήσει τόν τονισμό. ■

Σχετ.: α΄ [143], Λουαράτι, 15 Μαρτίου 1802
β΄ [145], Λουαράτι, 16 Μαρτίου 1802

Ἐφέντι μου, ταπηνός σέ προσκινό καί τό χρισό σου μέστι φιλό.

Μέ τό σκλαβικό μου ἀρτζουχάλι σοῦ κάνο ἠφαντέ κατά τίν προσταγί σου ἤρθαμε ἐδό στί Γλικί καί ἔστιλα κί ἦρδε καί ὁ Λιάμε Ντοῦρος καί ἡ ἐπήλιπη μπουλουμπασάδες ἐδό κέ ἐκουβεντιάσαμε διά τίν κάθε δουλιά καί διά τό παρόν ἐχριάστικε διά ἕνα μίνα διά τή Γλικί καί Τζεκουράτι καί Νέμιτζα ὀχτό χιλιάδες ἀλέβρι σταρίσιο καί ἔγραψα τοῦ Τάρε Χότζα στί Παραμιδιά διά νά τά ἀγοράση ἐκῖ κέ νά τό κάμι ἀλέβρι. Καί νά τό στίλι ὅτι ἐκῖ βρίσκετε στάρη, ἀλοῦ δέν βρίσκετε καί τοῦ ἔγραψα διά νά τό στίλι καί στά τρία τά ταμπούρια καί σίμερα καρτεροῦμε διά νά στίλουν τά πεδία τους ἐδό διά νά σηκοδῆ ὁ Γιακούπαγας καί ἡ ἐπήλιπη μπουλουμπασάδες πού ἔκαμες ταγίνι ἡ ἐψιλότι σου, διά νά πᾶνε ἐκῆ. Ὅμως, ἐφέ-

ντη μου, ὅσο νά πάρομε τήν ἀπόφαση τοῦ Πρόνιου, μιά κουβέντα πού σόγραψε ὁ Λιάμε Ντοῦρος καί ἡ Ζερβάτες νά τό μπουερτίσις ὅτι γίνεται μιά καλοσίνι σέ τοῦτο τό μέρος, ἀνίσος καί σταθοῦν σέ ἀφτά πού λένε· ἔτζη τούς δίνις καί ἡ ἡψιλότη σου· ὄχι καί δέν σταθοῦν σέ κῖνα, δέν τούς δίνις τίποτας· καί κινίζοντας ἐτουτουνούς διά τίν Παραμιθιά, ἐγό θέλα παγένο στό Μαργαρίτι διά νά κιβερνίσο τά πεδιά καί νά σοῦ τά στίλο ἀφτοῦ. Χριάζουντε καί κάμποση ἀνδρόπη διά ἐδό στά ταμπούρια καί ἦνε ἠχτιξάς διά νά τούς στίλις τό πλέον γλιγορότερον.

Ἀκόμα στό δρόμο πού ἐρχόμασταν, ἐγράψαμε στά χορηά μας στούς Ρομέους καί ἐμαξόχτηκαν σ' ἕνα μέρος ὅλι κέ τούς ἐκουβεντιάσαμε καί τούς ἐδόσαμε σεκηφιλιαμέ, τούς πήραμε καί ὁμολογία ὅ,τι ξημιά νά μᾶς ἔβρι στό δρόμο νά μᾶς ἀποκριδοῦν· καί ὅ,τι ξαηρέ ἔχις στό Μίτικα καί στό Λοῦρο πού ἔχι νά ἔρδη στά ταμπούρια, πρόσταξε κέ τούς καπιταναρέους τῆς Λάμαρις νά τούς συνοδέβουν ἕος τό Καναλάκι καί ἀπό τό Καναλάκι κέ δόδε τό πέρ[ν]ουν ἡ Ρομέγι καί τό φέρουν, κέ ἐγό κιτάξω ὅσο καλαμπόκι πού νά ἔβρο ἐδό στό Φανάρι, σοῦ στέλνο καί μοῦ στέλνις τ' ἄσπρα καί τ' ἀγοράξο.

Χριάζουντε ἀκόμα, ἐφέντι μου, νά στίλις στό Τζεκουράτι, στόν Λιάμε Ντοῦρο φουσέκια πέντε φορτόματα καί ὀχτό πράματα μέ τούς ἀνδρόπους διά νά κόφτουν ξήλα στό Τζεκουράτι {καί στό Τζεκουράτι}.

Τᾶφτα καί ἡ χρόνι σου πολί καί τιμιμένι, ἀπό τόν μεγαλοδίναμον θεόν, ἀμίν:

1802:
Μαρτίου: 12

σκλάβο σου διά πάντα
χασάν τζάπαρις
(τ.σ.τ.)

[141]

1 φ., 28x20 ◆ (467) [Παραμυθιά], 13 Μαρτίου 1802

Ἀρτζουχάλι τοῦ Τάρε Χότζα καί ἄλλων Τσάμηδων ἀγάδων τῆς Παραμυθιᾶς πρός τόν Ἀλή πασά. Τόν πληροφοροῦν ὅτι ὁ Ἀλή Χόντας προσχώρησε στήν παράταξή τους (:«ἐγίνηκε μέ τήν ἀφεντιά σο[υ]»), καθώς καί ὁ ἀδελφός του Ἰσάς. Ὁ Ἀλή Χόντας θά στείλει καί τό παιδί του ὅμηρο (:«ρεχένι») ἀλλά ἀργότερα, γιατί αὐτήν τή στιγμή ἡ «στράτα δέν εἶναι κολάϊ» (=εὔκολη). Πάντως, φαίνεται ὅτι ὁ ἀδελφός τοῦ Ἀλῆ Χόντα, ὁ Ἰσάς, βρίσκεται κοντά στόν Ἀλή πασά, ἴσως ὡς ὅμηρος ἄλλης παλαιότερης συμφωνίας. Τώρα, ὁ Τάρε Χότζας συνιστᾶ στόν Ἀλή πασά νά στείλει αὐτόν τόν Ἰσά «μέ ἀσκέρι νά πάγει στό Ζάλογγο». Προσθέτουν τήν πληροφορία

ὅτι τά ξαδέλφια τοῦ Ἀλῆ Χόντα προσχώρησαν στούς ἀντιπάλους τους, δηλαδή στόν Πρόνιο. Τό ἔγγραφο εἶναι συναφές μέ τά παρακάτω δύο σχετικά, στά ὁποῖα ἐπίσης ἀποτυπώνονται οἱ ἐνέργειες τοῦ Ἀλῆ πασᾶ γιά νά ἐξασφαλίσει αὐτήν τή στιγμή τή συνεργασία τῶν ἀγάδων τῆς Τσαμουριᾶς στήν πολιορκία τοῦ Σουλίου. ■

Σχετ.: α΄ [130], [Παραμυθιά], [1802]
β΄ [131], [Παραμυθιά], [1802]

Ἐψηλότατε καί πολυχρονεμένε μας βεζίρη ἀλησάν, σό φιλόμε τή γῆς ὁπό πατεῖς, σό κάνομε ἰφατέ ὁ σκλάβο σο Ἀλή Χόντας ἐγίνηκε μέ τήν ἀφεντιά σο καί ἀδερφός το[υ] ὁ Ἰσάς εἶναι αὐτο[ῦ] μέ τόν Μοσάγα· τότος [=τοῦτος] δά σό στελνε τό παιδί το[υ] ρεχέμη μόνε δέν εἶναι ἡ στράτα κολάϊ· τώρα κυβέρνα τόν Ἰσά μέ ἀσκέρι νά πάγει στό Ζάλοκο μέσα τό βιλαέτι νά γαδάτωσε καί ἐμᾶς καί σήμερα πό σό γράφομε μᾶς πέρει καί πᾶμε σπίτι το(υ) κονάκι καί τά ξαδέρφια του γύρισαν μέ τον Πρόνιο, οἱ χρόνοι σου πολλοί.

ταρες χο	*μετε*	*μοσα*	*χασαν μο*	*μολα χα*	
τξας	*πολα*	*μεμος*	*χταραγας*	*ληλης*	
(τ.σ.τ.)	*της*		(τ.σ.τ.)	(τ.σ.τ.)	
παμος	*σενης*	*σαχης*	*ἀλη χον*	*πάμος*	*μερκος*
μοσαγας	*ξενος*	(τ.σ.τ.)	*τας*	*σένης*	*τονκας*
(τ.σ.τ.)	(τ.σ.τ.)		(τ.σ.τ.)	(τ.σ.τ.)	(τ.σ.τ.)

[πλαγίως:]
ἔτος 1802
Μάρτης 13

[142]

1 φ., 30x21 ◆ (142) Δίμπρα, 15 Μαρτίου 1802

Ἀρτζουχάλι τοῦ Τζαφέρ Λαγκόζη, χωρίς ἄλλα στοιχεῖα, πρός τόν Ἀλή πασά, σχετικό μέ τήν ἀποστολή τοῦ Ἰσούφαγα χαζναντάρη (Ἰσούφ Ἀράπη) στήν περιοχή Δίμπρας-Μάτι καί τῶν διαπραγματεύσεων μέ τούς τοπικούς ἀγάδες. Αὐτήν τήν ἐποχή κάνει ὁ Ἰσούφαγας (βλ. Εὐρετήριο) περιοδεία στίς περιοχές τῆς Μακεδονίας πού ἀνήκουν στό σύστημα τῶν δερβενίων, ἀλλά διαπιστώνουμε ὅτι εἰσχωρεῖ καί σέ γειτονικές περιοχές γιά νά ἐξασφαλίσει συμμαχίες γιά τόν κύριό του. Πάντως ἡ Δίμπρα καί τό Μάτι δέν γνωρίζουμε νά ἔχουν δερβένια πού νά ὑπάγονται στήν εὐθύνη (δικαιοδοσία) τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ὁ Τζαφέρ Λαγκόζης πληροφορεῖ τόν Ἀλή, ὅτι τήν ἐπαύριο, 16 Μαρτίου, θά «ξεκινήσουν» ὁ Ἰσούφ μπέης, ὁ Ἀμπάς

μπέης καί ἄλλοι μπέηδες ἀπό τό Μάτι καί τά βουνά τῆς Δίμπρας γιά τήν Ἀχρίδα ἐνόψει κάποιας συνάντησης, μᾶλλον μέ τόν Ἰσούφαγα χαξνατάρη, γιά τήν ὁποία δέν γνωρίζουμε τίποτε περισσότερο. Ἡ φράση πού ἀκολουθεῖ, «θέλουνε καί αὐτοί κυβέρνηση», πρέπει νά διαβαστεῖ: «θέλουνε καί αὐτοί χρήματα» γιά νά προσχωρήσουν στή συμμαχία καί βέβαια νά προσφέρουν δυνάμεις στόν Ἀλή πασά. Οἱ ἐχθροί τοῦ Ἀλῆ πού ἀναφέρονται ἐδῶ εἶναι βέβαια οἱ πασάδες Δελβίνου καί Μπερατίου (κυρίως), οἱ ὁποῖοι μέ τίς κινήσεις αὐτές χάνουν σοβαρά στηρίγματα στήν εὐρύτερη περιοχή. Ἀποκαθιστοῦμε τόν τονισμό. ■

Σχετ.: α΄ [146], Κοριτσά, 17 Μαρτίου 1802
β΄ [159], Κοριτσά, 18 Ἀπριλίου 1802

Ὑψηλότατε καί ποληχρονημένε μου βεζήρ ἀφέντι μου, σέ προσκηνό καί τό χρησό σου μέστη φηλό, μέρα νήχτα τόν θεόν παρακαλό δηά τό μουράτι σου, ἀμήν.

Πρότα ἔρχομε νά σέ προσκηνήσο καί δεύτερον νά φανερόσο τόν ἀφέντι μου, ὡ θεός νά σέ ποληχρονήση πού ἔκαμες ἔμηρη καί ἔστηλες τόν Ἠσούφαγαν χαξνατάρη καί πολή ἐχάρηκεν ὡ Ἠσούφ μπέγης καί ὥλη μπέγηδες τοῦ Μάτι. Ἀφέντι μου, κηβέρνησέ τους νά τούς ἔχης, ὅτι μέ τόν Ἠσούφμπεγη καί μέ τούς μπέγηδες ἀπό τό Μάτι, τοῦ τό ἔχης βάλη τοῦ ὠχτροῦ σου μέσ' τό λέση τό σήνορο. Ἀφέντι μου, νά τόν στήλης τόν Ἠσούφαγα μέ κηβέρνηση· δεκάξη Μαρτίου τίν Κηρηακή θέλα κηνήσομε δηά τίν Ὄχρη ὡ Ἠσούφμπεγης καί Ἀπάσμπέγης καί ὥλη μπέγηδες ἀπό τό Μάτι, ἦνε καί καμπόση βουνήση ἀπό τίν Τίπραν καί καθός γλέπο ἐγό ἐδό θέλουνε καί αὐτί κηβέρνηση καί δηά ταῦτα τό περνοῦν ἀπό κοντά καί δέν παρά τούς ὡρήξη ὡ Ἠσούφμπεγης. Ὑψηλότι σου τά ξέρης, ρότισε τόν τάρταρη νά σέ κάμη βουκούφη στοματικά.

Ταῦτα καί ἡ χρόνη σου πολή, ἀμήν.

1802
Μαρτίου 15:
Τίπρα

σκλάβο σου τξαφέρ λαγγόξης

[143]

2 φ., 32x22 ◆ (1023) Λουαράτι, 15 Μαρτίου 1802

Ἀρτζουχάλι τοῦ Χασάν Τζαπάρη πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀναφέρει τίς ἐνέργειες κάποιων ἀγάδων τῆς Τσαμουριᾶς, καί ἰδιαίτερα τοῦ Πρόνιου, νά προσελκύσουν στήν ἐπιρ-

ροή τους τά χωριά τῆς περιοχῆς. Ὁ Πρόνιος διαθέτει γιά τόν σκοπό αὐτόν πολλά χρήματα καί ὁ μόνος τρόπος νά τόν ἀντιμετωπίσουν εἶναι νά στείλει ὁ Ἀλής «ἕνα βεκίλη μέ χαζινέ... ἑκατό πουνκιά». Εἶναι ἐνδιαφέρον ὅτι στό παρακάτω σχετικό α΄ πού εἶχε στείλει ὁ ἴδιος στόν Ἀλή πασά πρίν ἀπό τρεῖς μέρες ἀπό τή Γλυκή, δίνει τήν ἐντύπωση ὅτι περιμένει κάποια ἀπάντηση συνεργασίας ἀπό τόν Πρόνιο. Οἱ Παραμυθιῶτες εἶναι πρόθυμοι νά πολεμήσουν (:«νά κάμουν νιξά»), ἀλλά ζητοῦν «φουσέκια» καί χρήματα. Ζητᾶ ἐπίσης κάποιους «τεσκερέδες ἀτζίκηδες», πού ἄν καταλαβαίνουμε καλά πρέπει νά σημαίνει "ἀποδείξεις πληρωμῆς ἀνοικτές", γιά τίς συναλλαγές του, προφανῶς, γιά τίς ὁποῖες δέν προκύπτουν ἐδῶ περισσότερα στοιχεῖα. Στό ὑστερόγραφο συναντᾶμε μιά σπουδαία πληροφορία γιά τό πέρασμα τοῦ Καλαμᾶ καί τή σημασία του στίς τοπικές ἀντιπαλότητες, ὅπου ὁ Χασάν Τζαπάρης κάνοντας ἕναν πονηρό ὑπαινιγμό γιά τήν πίστη τῶν ἀγάδων Ζυγούρη (γιοῦ), Μελέκη Γράβα καί τῶν «Κρικοχωριτῶν» πού ἐλέγχουν τά περάσματα πρός τήν Παραμυθιά, ζητᾶ ἀπό τόν Ἀλή νά τούς πιέσει ὥστε νά ἀποκλείσουν τό πέρασμα τοῦ Καλαμᾶ στούς Παρακαλαμίτες, οἱ ὁποῖοι προφανῶς δέν ἔχουν προσχωρήσει στή συμμαχία κατά τοῦ Σουλίου. Ἀναφέρεται, στή συνέχεια, μέ ἕναν ἀρκετά κατηγορηματικό τρόπο στήν ἄρνηση τοῦ γιοῦ του Μέτη Τζαπάρη νά μεταβεῖ στήν Αἴγυπτο (:«Μισίρι») γιά λογαριασμό τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ποιός εἶναι ὁ σκοπός τοῦ ταξιδιοῦ στήν Αἴγυπτο πού ἔχει ζητήσει ὁ Ἀλή πασάς ἀπό τόν Μέτη Τζαπάρη, δέν γνωρίζουμε. Οὔτε φυσικά καί τόν λόγο τῆς ἄρνησης. Τά «χωριά τοῦ Τάγιου» εἶναι βέβαια τά χωριά τοῦ καζᾶ Μαργαριτίου, τοῦ ὁποίου λαϊκό γεωγραφικό ὄνομα εἶναι τό Ντάγι / Τάι / Τάγι. Ἀξιόλογη εἶναι ἐπίσης ἡ πληροφορία γιά πρόσφατη συνάντηση τοῦ Χασάν Τζαπάρη μέ τόν Ἀλή πασά, προφανῶς στά Γιάννενα. Ἀκολουθοῦν πληροφορίες γιά τήν πολιορκία τοῦ Σουλίου. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

Σχετ.: α΄ [140], [Γλυκή], 12 Μαρτίου 1802
β΄ [145], Λουαράτι, 16 Μαρτίου 1802

Ἀφέντη μου, ταπηνός προσκηνό, φηλ(ό) τόν τημημένον σου χέρι καί χρισόν σου μέστη.

Μέ τόν σκλαβηκόν μου ἀρτζουχάλη σέ φανερόνο, ἀφέντη μου, ἐδό πού ἤρδα ἤβρα πού κεζέραγαν τ' ἄσπρα τοῦ Πρόνηο χοριό σέ χοριό καί ὁ κόζμος ἐδό μέ καρτεροῦσαν διά νά ἔφερνα καί ἕνα χαζηνέ ἀπό τήν ἡψηλότητά σου καί σάν δέν ἦχα ἄσπρα στόν χέρι ἡ ἄλη τούς ἐκουβεντηάζαν καί τούς ἔδιναν· καί ἐγό μέ τήν κουβέντα μου μοναχά· ἐστέκουνταν ὁ κόζμος σάν κρίο ἀπό ἐμένα. Καί ἄν ὁρίζης νά τόν κάμο τόν κασαπά καί τά χοριά τοῦ Τάγιου οὖλον, διά νά τά σημαξόνο, νά πηγηένο ἐκῆ ὁπού νά ὁρίζης, στῆλε ἕναν βεκίλη μέ χαζηνέ τῆς ἡψηλότη σου μέ ἑκατό πουγκηά ἤ ὀγδοήντα ἔος ἑξήντα, νά 'ρθῆ, τό γληγορότερόν ἐδό ἠς τόν ὀσπήτη μου καί τότενες θέλης μέ ἠδῆς τόν χηξμέτη μου· οὔδεν νά 'χο τήν προσταγήν σου, θέλης τήν Παραμιθηά, θέλης ἀλοῦθεν, ὅπου νά ἀκολουθήση. Διατή ἡ Παραμιθηότες, ἐφέντη μου, ἡ ἡψηλότητά σου τούς ἠξέβρι, ἀληθηνή ἦνε στήν δουληάν σου, ὅμος κηβέρνηση διά νηξά δέν ἔχουν, ὁμήος καί δηά τόν κόζμον ὁπού νά τούς

ἠσάζουν καί νά τούς σημαζόνουν, νά τούς ἔχουν κοντά τους ὅλους μέ τόν ὀλουφέ τῆς ἡψηλότητά σου, τόσουν νά καταλάβῃς, ἐφέντη μου, ὁπού τούς ἐχάλεβαν φουσέκνα τοῦ Τάρε Χότζα καί ἤστερος νά κάμουν τό νηξά· καί μέστηλε ἐχτές ἐμένα ὁ Τάρε Χότζας καί σήμερα τοῦ στέλνο πέντε φορτόματα· καί ἄν ὁρίζῃς νά γηενῆ ἡ δουληά μέ ἄσπρο πρόσοπον, τόν βεκήλη σου νά τόν στήλῃς μέ χαξηνέ μιά ὥρα πρωτηνότερα νά 'ρθη νά σημαξόνομε τόν κόξμον μέ τόν λόγον μας οὔλον, διά νά τόν κάνομε τόν ὀχτρόν νά πεθάνῃ. Καί τούς τεσκερέδες ὁπού μοῦ ἔδοσες κάμποση μοῦ τά ἐπῆραν καί ἦνε στό χηξμέτη σάγηκη καί κάμποση δέν μοῦ τά ἐπῆραν. Ὅμος, ἀφέντη μου, στῆλε μου πέντε τεσκερέδες ἀτξήκηδες, δήο νά ἦνε ἡ κάθε τεσκερέ ἀπό 4 πουνκηά καί τρία νά ἦνε τόν κάθε τεσκερέ ἀπό 3 πουνκηά, καί ἄν μοῦ στήλῃς ἐτοῦτα, πάλην σοῦ πέβο μέ τά πεδιά ἀπό ἐκῆνα ὁπού μοῦ ἔδοσες διά τή ἀφεντηά μου, καί ἠς ἐδό τόν κασαπά μας τούς γλέπο ὁπού τά 'χουν τό νοῦ τους σηκομένα ὁ κάθε ἕνας, πρά ἐγνορίξο ὁπού ἐρχόμενος τό βεκήλη τῆς ἡψηλότη σου μέ χαξηνέ ἐδό, θελά πεδένουν οὔλη, καί ἐκῆ ὁπού νά σοῦ κάνουν τό χηξμέτη ἐκῆ τόν δήνομε καί ἀκούγουντας ὁ κόξμος τόν χαξηνέ ὁπού νά 'ρθῆ μέ τόν βεκήλην σου θέλη μπένουν στή γῆς καί θά ἀκολουθήσουν πρός ἐμᾶς κάθεν χησμέτη τῆς ἡψηλότη σου.

'Ακόμα, ἐφέντη μου, νά κάμης κηβέρνηση διά ξαερέ στόν Τξικουράτη καί Γληκή καί Νιμητξά καί νά τόν στήλης μέ τούς [πλαγίως:] *καπεταναρέους ὅτη ἔτξη ἔρχετε σήγουρα διατή ἐδό στόν βηληαέτη μας στάρι δέν βρίσκετε, καλαμπόκη πού ἦνε, ἔρχουντε ἡ Παραμηθητές καί τόν κουβαλοῦνε ἀπό ἤκοση γρόσηα τόν φόρτομα, καί ἐκῆνο τόν ξαερέ ὁπού ἤχες πλερόση καί δέν ἦχε πάη στόν Γληκή, σήμερα τόν πᾶμε καί οὔλη ἡ δουληά, ἀφέντη μου, νά 'ρθη τόν βεκήλη σου μέ τόν χαξηνέ καί ἄν κάμη ἔτξη τόν δήνομε, ἠδέ καί δέν κάμη χρηά, ἄς τόν κρατήση κοντά του.*

Τᾶφτα καί

[ἐπί τοῦ νώτου:]

ἡ χρόνη σου πολή κατά τόν μουράτη σου, ἀμήν· καί ἔχο τήν ληπήδαν ὁπού θέλη γιενῆ τόν κέηφην σου.*

1802· Μαρτήου 15· Λουράτη

σκλάβο σου καί πάντα
ἠς τόν ὁρισμό σου
χασάν τξαπάρις
(τ.σ.τ.)

Ἀκόμα, ἀφέντη μου, νά τούς γράψης ἀπό ἕναν πουγηουρτή τοῦ ἡό τοῦ Ζηγούρι καί Μελέκη Γράβα καί Κρηκοχορήτουν ὄπος, ἀνήσος ὁπού ἦνε

χηξμεκηαρέη σου, νά τούς φανερόσης διά νά μήν ἀφήνουν τούς Παρακαλαμγητές νά περάσουν ἕνας στόν ἄλλον, καταπός δέν μᾶς ἄφηνα καί μᾶς ἡ Παρακαλαμγητές νά παγηέναμαν καί ἐμᾶς ἡς τόν Δέλβηνο τῆς στεργηᾶς.

[μέ ἄλλο χέρι:]

'Ακώμα, ἀφέντη μου, διά τήν δουλιά τοῦ Μησιργιοῦ ὁ γιός μου ὁ Μέτης δέν ἠθέλησε διά νά πάγη, μόνε κάμε κυβέρνηση νά στήλης ὅποιον ὁρήξης.

[πανώγραμμα:]

'Ηψηλότατον καί πολήχρονεμενόν ντεβλετλή, χαξηρετλερή βεξήρη ἀλησάν τιμήος δοθῆν του ἡς 'Ιωάνενα.

[144]

1 φ., 43x32 ◆ (163) Σάλωνα, 16 Μαρτίου 1802

Ἀρτζουχάλι τοῦ 'Ιμπραήμ Τζόμπου, χωρίς ἔνδειξη ἀξιώματος (ἴσως ὁ βοεβόδας τῶν Σαλώνων), πρός τόν 'Αλή πασά. Τοῦ ἀναφέρει ὅτι «τίς ὁμολογίες τοῦ Καλόγερου» πού «ἦλδεν ὁ... Μουρτεζά τάταρης» νά εἰσπράξει τίς ἔχουν ἐξοφλήσει οἱ ὀφειλέτες ραγιάδες μέ προηγούμενη προσταγή τοῦ ἴδιου τοῦ 'Αλῆ πασᾶ. Ὁ καλόγηρος τοῦ ἐγγράφου δέν φαίνεται ἄν εἶναι ὄνομα (ἤ ἐπώνυμο) ἤ συνεκδοχικά ὑποδηλώνει κάποιον ἐκκλησιαστικό ἀξιωματοῦχο (μητροπολίτη, ἡγούμενο). ■

Σχετ.: [151], Λιβαδειά, 18 Μαρτίου 1802

Εἰψιλότατε μεγαλοπρεπέστατε δικιότατε εὐσπλαχνικότατε θεοτίμητε δεβλετλή, μερχαμετλή ἐναγετλή βεξίρ ἀλισάν αὐθέντα μου, σκλαβικῶς προσκινῶ· τά ἴχνη τῶν ὑποποδῶν σου φιλῶ, τόν μεγαλοδίναμον θεόν παρακαλῶ νά σέ πολυχρονεῖ καί νά σοῦ χαρίζει τούς εἰψιλοτάτους βεξίρ ξαντέδε σου πασάδες, ἀμίν.

Μέ τό σκλαβικόν μου χαρτζουχάλη κάμνω ὑφαντέ τοῦ αὐθεντός μου, ἐδό ἤλδεν ὁ σκλάβο σου Μουρτεζά τατάρις μέ μερικές ὁμολογίες τοῦ Καλόγερου διά νά κάμη ταχσίλη τά ἄσπρα καί ἔσφιξεν ἐδό τούς ραγιάδες καί ἡ ραγιάδες {καί ἡ ραγιάδες} κλέοντας οὖλοι ἤλδαν ἰσε τ' εμένα καί εἰς αὐτό αὐθέντα μου, σοῦ κάνω ὑφαντέ ὁποῦ τόν κερό ὁποῦ ἤδελα νά ἔλδω ὁ σκλάβο σου μέ ἐπρόσταξες ὁποῦ νά κάμο ταχσίλη τά ἄσπρα ὁπου τοῦ χρεοστοῦσαν μέ τίς ἤδιες ὁμολογίες καί μέ τό νά μήν ἦταν σέ χέρι ἡ ὁμολογίες μοῦ ἔδοσες δευτέρι μίαν πρός μίαν ταῖς αὐταῖς ὁμολογιες καί ἔρχοντας ἐδό ὁ σκλάβο σου τοῦς ἔσφιξα καί τά ἑκαμα ταχσίλη μέ τό διάφορόν

τους καί μέ τόν νά μήν είχα τίς όμολογίες νάν τίς δόσο τοῦς ἔδοσα ταχβίλη ἀπό χέρι μου καί τά ἄσπρα τά ἔστιλα μέ τοῦς βεκίληδες τοῦ βιλαετιοῦ στό πρότο ποῦ ἦλθαν, γρόσια: 1257: καί ἐφανέρονα τοῦ αὐθεντός μου ὁποῦ ἦταν καί στό Χρισό μερικά ἄσπρα καί τό λάδι τῶν ἐλεῶν [=ἐλαιῶν] ὁποῦ ἔγινεν ἐφέτο καί ἐλαβα εἰψιλόν μπουγιουρδή ὀπίσο πός εἴλθαν τά ἄσπρα καί μέ ἐπρόσταξες ὁπού νά στίλω καί τά ἄλα ὅ,τι εἶναι στό Χρισό καί μέ δεύτερον τά ἑκαμα ταχσίλη καί ἐκίνα καί τά ἑστιλα μέ τόν σκλάβον σου Σινάνην γρόσια 1674: καί ἔλαβα καί διά τ' εκίνα μπουγιουρδή πός ἦλθαν· ὅθεν μία ὁμολογία ὁπού μοῦ γράφις τόρα ἀπό Σακαρέτζι τοῦ Βάλτου δέν ἔχω παρμένα, ἀλά οὐτε καί τήν ἰξευρα καί τό Σακαρέτζι εἶναι στό Βάλτο· καί διά τοῦτο τό κάμνω ὑφαντέ τοῦ αὐθεντός μου ὅτι εἶναι πτωχοί καί φουκαράδες καί δέν ἔχουν τίποτας καί μερικά τά ἐπλεροσε τό βιλαέτι καί λιπουν ἀκόμα καί ἔφιγε ἕνας δόδε καί ἄλος ἐκιδε. Ὁθεν αὐθέντι μου νά καμις μερχαμέτι ὁτι τά ἄσπρα πλιρόμενα μπίρ ταμάμ. Ταυτα καί οἱ χρονοι σου πολοί καί τιμιμενοι ἀπο θεου, ἀμίν.

1802: Μαρτίου· 16· Σάλονα

σκλαβο σου καί χαήρ ντοβατζι σου
Ημπραήμ Τζιόμπος

[145]

2 φ., 32x22 ◆ (1024) Λουαράτι, 16 Μαρτίου 1802

Ἀρτζουχάλι τοῦ Χασάν Τζαπάρη πρός τόν Ἀλή πασά. Εἶναι τό δεύτερο ἀρτζουχάλι τοῦ Χασάν Τζαπάρη ἀπό τό Λουαράτι, μετά ἀπό αὐτό τῆς προηγούμενης ἡμέρας 15 Μαρτίου (βλ. σχετικό β΄) καί ἀναφέρεται σέ συναφῆ θέματα. Ζητᾶ χρήματα γιά νά ἀνατρέψει τίς ἐνέργειες τοῦ Πρόνιου καί τοῦ Νταλιάνη καί τῶν ἄλλων ἀγάδων τῆς Τσαμουριᾶς πού ἀντιστέκονται στά σχέδια τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ὁ τρόπος ἀναφορᾶς στούς Ζερβάτες καί τόν Κουτσονίκα δείχνει ὅτι αὐτοί ἔχουν προσχωρήσει στό στρατόπεδο τοῦ Ἀλῆ, ἀλλά ὅτι δέν εἶναι ἀπολύτως εἰλικρινεῖς γιατί ἐξακολουθοῦν νά ἔχουν καλές σχέσεις μέ τόν Πρόνιο (τῆς Παραμυθιᾶς) καί τόν Νταλιάνη (τῆς Κονίσπολης). Αὐτή ἡ μνεία δέν ἀνταποκρίνεται καί σέ τυπική προσχώρηση τῶν Ζερβάτων-Κουτσονίκα στόν Ἀλή πασά, ἀφοῦ γνωρίζουμε ὅτι αὐτή ἡ προσχώρηση ὁριστικοποιήθηκε στίς 18 Μαρτίου (βλ. τά ἔγγραφα ἀρ. [149] καί [150]). Ὁ Χασάν Τζαπάρης εἶναι προφανῶς ἐνήμερος τῶν διαπραγματεύσεων καί γνωρίζει ὅτι πρόκειται νά τούς ἀνατεθοῦν τά πολιορκητικά ταμπούρια τῆς Νέμιτζας, γι' αὐτό ζητᾶ ἀπό τόν Ἀλή νά ἐνισχύσει αὐτά ἀκριβῶς τά ταμπούρια μέ τούς «Κιουτζελιάτες», ὑποθέτω ἀπό τό χωριό Κούτζι τοῦ Μαργαριτίου (βλ. Π. Ἀραβαντινός, *Χρονογραφία*, Β΄, σελ. 349), χωρίς νά φοβηθεῖ ὅτι αὐτό θά δυσχεράνει τίς

διαπραγματεύσεις του μέ τούς Σουλιῶτες (προφανῶς Ζερβάτες-Κουτσονίκα). Παρακαλεῖ ἀκόμη τόν Ἀλή πασά νά δώσει ἐντολή στόν «Μουσά» γιό του πού βρίσκεται «ρεχένι» στά χέρια τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στά Γιάννενα (βλ. ἔγγραφο ἀρ. [185] καί Εὐρετήριο), νά τοῦ στείλει μαστόρους γρήγορα γιά νά ἐπισκευάσουν τήν «κούλια τῆς Μουζάκας» καί «νά δυνατέψει τό χωριό». Τό τοπωνύμιο «Μουζάκα» δημιουργεῖ κάποια σύγχυση πού ἀξίζει νά διευκρινιστεῖ. Θά μποροῦσε νά θεωρήσει κανείς ὅτι πρόκειται γιά μιά κούλια στό Λουαράτι ἀλλά κάτι τέτοιο δέν ἔχει νόημα γιατί οὔτε οἱ Τζαπαραῖοι θά ἄφηναν μιά κούλια τοῦ χωριοῦ τους, τόπου κατοικίας καί ἄμυνάς τους, νά ἐρειπωθεῖ οὔτε κατά τήν ἐποχή τῆς πολιορκίας οἱ Σουλιῶτες μποροῦσαν νά ἀπειλήσουν τό Λουαράτι. Τό ἴδιο ἰσχύει καί γιά τό πολύ περισσότερο ἀπομακρυσμένο χωριό Μουζάκα (σημ. Σφηνωτό/Νέο Σφηνωτό, ἐπαρχίας Νικοπόλεως καί Πάργας). Ἀντίθετα, ὑποθέτουμε ὅτι πρόκειται γιά τόν ἐρημωμένο οἰκισμό Μουζακάτι/Μουζάκι στούς πρόποδες τοῦ ὄρους Λακόπουλο, σέ μικρή ἀπόσταση ἀπό τό σουλιώτικο φυσικό ὀχυρό, τό ὁποῖο προφανῶς ἐκινδύνευε ἀπό σουλιώτικες ἐπιδρομές. Χρήση τοῦ ἐγγράφου μέ παράλληλη δημοσίευση ἀποσπασμάτων βλ. Β. Ψιμούλη, Σούλι, σελ. 339. Ἀποκαθιστοῦμε τόν τονισμό. ■

Σχετ.: α΄ [140], [Γλυκή], 12 Μαρτίου 1802
β΄ [143], Λουαράτι, 15 Μαρτίου 1802

Ἀφέντη μου, ταπηνός προσκηνό, φηλό τόν τημιμένον σου χέρη καί χρισόν σου μέστη.

Μέ τόν σκλαβηκόν μου ἀρξουχάλη σέ φανερόνο τόν τημιμένον σου μπουγηουρτή τόν ἔλαβα καί ὁς ἀφεντηκόν τόν ἐπροσκήνησα καί μοῦ φανερόνης διά νά τούς κάμο τριῶ μηνοῦν ξαχηρέ στόν Τζεκουράτη καί Γληκή καί Νέμιτζα. Τό καλαμπόκη ἐδό, ἀφέντη μου, τόνε ἀβγάτησαν ἡ Παραμιθηότες καί τόν ἐπάησαν ἤκοση γρόσηα τόν κάθεν φόρτομα καί ἄν ὁρίζης, ἀφέντη μου, στῆλε ἕναν βεκήλη, τόν ἄνδροπόν σου, μέ πενήντα μέ ἑξήντα πουνκηά ἄσπρα νά 'ρθη ἐδό ἠς τόν σπήτη μου ὁσά[ν] νά τόν ἠδοῦν ὁ κόξμος διά νά μπένουν ἠς τήν γῆς, κέ ἀπέ δέν σοῦ χάνουντε τήποτα. Ἄν κάμι χρία σέ καμιά δουληά διά τόν ἤρτζη τῆς ἠψηλόντη σου ἤ γηά ξαχηρέ ἤ διά τήν δουληά τῆς Παραμιθηᾶς γηά ἀνδρόπους ὁπού νά κάμουν χρία, ἔτζη τά δήνομε, ἀληός καί τζεδό πού νά ἦνε τῆς ὑψηλότητά σου ἦνε.

Ἀκόμα ἄν εροτᾶς καί διά τούς Ζερβάτες καί Κουτζονήκα ὁσάν καί κάμποση ἐδό Μαργαριτηότες πέσφτες [=ψεῦτες] ἦνε ἠς τήν δουληά τῆς ἠψηλότη σου, παρά τήν δουληά τῆς Παραμιθηᾶς κητάζουν καί ὁ Πρόνηος μέ τόν Ταηληάνη τά ἀπόληκαν τ' ἄσπρα, ἀφέντη μου, μέ τόν παραπάνου καί μοναχά ἀπό τόν Κρικοχόρι τούς ἔχουν πάη κάμποση ἄνθρωπη καί ἀπό ἄλο χοριό δέν ἠξέβρομε ἄν ἔχουνε πάη. Ἀκόμα, κάμποση Μαργαριτηότες, ἀφεντάδες τοῦ τζεφληκηοῦν τούς ἔχουνε κάμι τεμπήχη τούς Ρουμεούς τους διά νά σταθοῦν, διά νά μή βρεθοῦν εἰς τόν χησμέτη τῆς ὑψηλότητά σου,

ὅμως ἀτή τους δέν κοτᾶνε νά βγοῦνε στόν φόρον· καί ἄν ὁρίζης καί θέλης νά κάνομε χηξμέτη στά ταπούρια καί τξεδόθεν ἐτοῦτο τόν μέρος, στῆλε ἕναν μπουγηουρτή νά μπένουν οἱ Κηουξελητάες στή Νέμιτξα διά νά σοῦ κάνομε ὅ,τη λογῆς χησμέτη ὁπού νά μᾶς προστάξης, χάη μέ καλόν ἐδό στό βηλαέτι μας, χάη μέ περί φόρτξα. Τήν ἠψηλόντη σου νά 'χομε καλά καί καενοῦ δέν τοῦ τό 'χομε διά χρίαν καί τόν Ρουμιοσήνη οὔλον καί κάμποση Τοῦρκη, τῆς δουληᾶς τῆς Παραμιθηᾶς κητάξουν· ἄν πάρι νηξάμι ἀφτή μέ καλόν ἤ μέ κακόν οὔλη στήν γῆς θέλη μπένουν καί σά νά βάλης τούς Κηουτξελητάες στή Νέμιτξα [πλαγίως:] *μήν παντεχένης πός θέλη σοῦ χαλαστῆ καμιά δουληά ἀπό τούς Σουληότες, παρά γηένετε ἡ δουληά τῆς ἠψηλότη σου καί ἡ Σουληότες τήν δουληάν τους μιά τόν ἔχουνε καί ὅπος ὁρίζης.*

Ἀκόμα, ἀφέντη μου, ἡ κούλνα τῆς Μουξάκας ἔπεσε ὁλότελας καί οἱ Σουληότες οὐλοένα μέ φοβερίζουν στά τξεφηλήκηα διά νά μέ βαρέσουν καί ὀχτό μαστόρη δέν ἠμποροῦν νά τόν σηκόσουν παρά, σοῦ ἔχο πολή ριντξά, νά τοῦ δόσης τοῦ Μουσᾶ ἕναν μπουγηουρτή πού πέβο τόν ἄνθρωπόν μου ἀφτοῦ, νά πάρομε ἤκοση μαστόρους, νά πάρουνε καί δόδεκα πράματα, νά τόν σηκόσομε χέρι χέρι, νά δηνατέψη τό χοριό· καί τά παληκάρια ὁπού νά στέλνο καί διά τή ληγοράδα νά γηένη, ἔστηλα καί μιά σαρά διά νά βγάλουν τόν κερεστέ.*

Ἀκόμα, ἀφέντη μου, σοῦ ἔχω ριντξά πολή ἀφτόν τό κόλη ὁπού ἔκαμες φερμάνη διά τόν Μουσά νά τοῦ τόν δώσης νά μήν σταθῆ σηκλητησμένος. Ἀκόμα, ἀφέντη μου, στῆλε μου ἀφτές τής 5 τεσκερέδες δίο ἀπό 4 πουνκη[ά΄] καί τρία ἀπό 3 πουνκηά καί σοῦ στέλνο ἀπό ἐτοῦτα ὁπού μ'ἔχης δώση, παρά νά ἦνε ἀτξήκηκες ὅτη σέ τοῦτα ἦνε βαλμένο τό ὄνομά τους καί δέν ἠμπορό νά τούς σηβαστό.

Τᾶφτα κι ἡ χρόνη σου πολή· καί τά φουσέκηα τοῦ τά 'στηλα τοῦ Τάρε Χότξα σήμερα, φορτόματα 5.

1802· Μαρτήου· 16· Λουαράτι

σκλάβο σου διά πάντα
ἠς τόν ὁρισμό σου
χασάν τξαπάρις
(τ.σ.τ.)

[πανώγραμμα:]

Τοῦ ὑψηλότατου καί ποληχρονεμένου ντεβλετλῆ, βεξήρη, ἀλησάν χαξηρετλερί, τημίος δοδήντου,

εἰς Ἰωάνενα

[146]

1 φ., 30x22 ◆ (1168) Κοριτσά, 17 Μαρτίου 1802

Ἀρτζουχάλι τοῦ «Γησόφη» (Ἰσούφ Ἀράπη) πρός τόν Ἀλή πασά. Ἔφθασε «σήμερα Δευτέρα... στήν Κιόρτζα (=Κοριτσά)». Μεταδίδει διάφορες πληροφορίες ἀπό τήν περιοχή, μέ τίς ὁποῖες ἐπιβεβαιώνει τό παρακάτω σχετικό α΄ γιά συνάντηση στήν Ἀχρίδα τοπικῶν μουσουλμάνων προεστῶν (ἀγάδων, μπέηδων κ.λπ.). Παρακαλεῖ τόν Ἀλή νά συμπεριφερθεῖ μέ συνέπεια στίς διαπραγματεύσεις πού κάνει ὁ ἴδιος μέ τούς τοπικούς ἀγάδες Μουχτάρ Ἄγο, Μοῦτζο Τζέσμα καί Τζάνε Μουχτάρη. ■

Σχετ.: α΄ [142], Δίμπρα, 15 Μαρτίου 1802
β΄ [159], Κοριτσά, 18 Ἀπριλίου 1802
γ΄ [164], Πολένα, 29 Ἰουνίου [1802]
δ΄ [166], Κοριτσά, 5 Ἰουλίου [1802]

»Ὑψηλώτατε καί μεγαλοπρεπέστατε ντεβλετλῆ, βεζύρη ἐφέντημ, δουλικῶς σέ προσκυνῶ καί τό χρυσόν σου μέστη φιλῶ. Μέ τό ταπηνόν μου ἀρτζουχάλη σοῦ κάνο ἠφαντέ ὅτι σήμερον δεφτέρα τό γιόμα εἰς ταῖς ἔξη ὅρες ἐμπῆκα μέσα εἰς τήν Κιόρτζα καί ἀπό ἀπάνου κανένα χαμπέρη δέν εἶναι. Ἀπό τό γράμμα ὅπου γράφη ὁ Κατῆς ἀπό τήν Οὐχρη τοῦ Μουλάμπεγη γενέσε βουκούφης. Ὁ Ἰσουφμπεγης ἀπό τήν Τήμπραν σήμερον δεφτέρα κήνησεν καί ἔρχεται στήν Ὄχρη. Ἄλο κανένα δέν εἶναι· ταῦτα καί οἱ χρόνοι σου θεόθεν πολοί καί δεδοξασμένοι.

1802: Μαρτίου: 17:
ὅρες: 7:½
Κιόρτζα

[πλαγίως:]

Ἐφέντημ, διά τήν δουλειάν τοῦ Μουφτάρ Ἄγου καί τοῦ Μοῦτζο Τζέσμα σακήν νά μήν γυρήση τίπωτες· ὅμως ἔτζη νά διορθωθῆ καθῶς σοῦ εἶπα ὅτι μου ἑστειλεν χαμπέρι καί ὁ Τζάνε Μουφτάρης πῶς ἐγῶ ἄν εβρω πίστην στόν βεζύρ ἐφέντη μας καί ἐγώ θέλα τοῦ γένω χουσμεκιάρης μέ τά ἀδέλφια μου, καί ὅπως θελῆ ἀς μᾶς κάμη ὁ αφέντης μας· μαναχά σοῦ εἶπαν καί μέ τό στῶμα, εφέντημ, καί ἔτζη νά τό διορθώσης:

εγο σκλαβη σου Γησοφης γραφο

[147]

2 φ., 22x16 ◆ (1454) Ἀχρίδα, 17 Μαρτίου 1802

Φιλικό γράμμα τοῦ «Τζελιαλετίνη» πρός κάποιον στά Γιάννενα, τόν ὁποῖο ἀποκαλεῖ ἐντός τοῦ γράμματος ἁπλῶς «φίλον» του, ἐνῶ στό πανώγραμμα «καλιφη». Τοῦ γνωστοποιεῖ ὅτι ἡ ὑγεία τοῦ «πάσα» (=«(μ)πασιᾶ») ἐξακολουθεῖ νά εἶναι κακή. Δέν γνωρίζουμε ποιό πρόσωπο εἶναι ὁ σεβάσμιος γέροντας (:«μπασιάς») τοῦ ἐγγράφου. Εἶναι κάποιος στενός συγγενής βέβαια τοῦ Τζελαλετίν μπέη τῆς Ἀχρίδας· ἴσως ὁ πατέρας του. Ἀλλά καί τήν ταυτότητα τοῦ ἀποδέκτη στά Γιάννενα δέν μπορέσαμε νά ἀνιχνεύσουμε μέ ἀσφάλεια. Ἡ φράση στό πανώγραμμα «να δοδι του καλιφι» θά μποροῦσε νά διαβαστεῖ «νά δοδεῖ τοῦ Κάλεφη» (βλ. Εὐρετήριο), κάτι πού παραπέμπει βέβαια στόν ὁμώνυμο Ἑβραῖο τραπεζίτη φίλο τῆς οἰκογένειας τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στά Γιάννενα, ὁ ὁποῖος δέν ἀποκλείεται νά διατηροῦσε προσωπικές σχέσεις καί μέ τόν «Τζελιαλετίνη» τῆς Ἀχρίδας. Στήν περίπτωση αὐτή ὅμως ἡ αἰτιολογία τῆς ἐπικοινωνίας (εἰδήσεις γιά τήν ὑγεία τοῦ γέροντα) δέν φαίνεται πολύ πειστική, πράγμα πού μᾶς ἐκτρέπει πρός τήν ὑπόθεση κάποιου μυστικοῦ κώδικα συνεννόησης. Μπορεῖ ἐμφανῶς τό γράμμα νά ἀπευθύνεται στόν Κάλεφη, οὐσιαστικά ὅμως παραλήπτης μπορεῖ νά εἶναι ἕνα ἀπό τά πολύ οἰκεῖα πρόσωπα τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, κάποιος γιός του γιά παράδειγμα, κάτι πού ἴσως ἐξηγεῖ τό πῶς τό φιλικό αὐτό γράμμα βρέθηκε στό Ἀρχεῖο τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Σημειώνουμε τή γνωστή ἐξ ἀγχιστείας συγγενική σχέση τοῦ Τζελαλετίν μέ τήν οἰκογένεια τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ἔχει πάρει ὡς σύζυγο τήν Σουμπιέ χανούμ, κόρη τῆς ἀδελφῆς τοῦ Ἀλῆ πασᾶ Σαχνισᾶς (Χαϊνίτσας), μέ τήν "ἔγκριση τοῦ θείου της Τεπελενλῆ", ὅπως σημειώνει ὁ Α. Μουφίτ, *Ἀλή πασάς*, σελ. 42. ■

»Φιλε μου κι ἀγάπημενε μου πολα σε χερετο και τα ματιά σου φιλο, αλο δεν σου γράφο με τον πάρον μου σου φανερονο, αν ροτας γιά τον πάσα, ετζι καθος γιταν χαλια ετζι γινε ακομα, ουδε καλιτερα ουδε χιροτερα, ομος ενα χερι γινε, και άν ροτάς γιά τεμας τους αλος, ολι γερι και καλα γιμεστε σαν δελι ο θεος. Ταφτά και κάλι αντάμοσι, άμιν.

(τ.σ.τ.)
ετος–1802 Μαρτίου–17

[πλαγίως:]
τζελιάλετινις γραφο

[πανώγραμμα:]
»να δοδι του καλιφι [[στοματικά]]
ης τα γιάνινά δοδιτου
αποχρι γραφο

[148]

1 φ., 42x31 ◆ (887) [Ἄγραφα], 17 Μαρτίου 1802

Ἀρτζουχάλι τοῦ Στέριου Ζωτόπουλου [Ζώτου], προεστοῦ Ἀγράφων, πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀναφέρει ὑπόθεση ἀντιδικίας γιά τό γαιοκτητικό καθεστώς καί τίς φορολογικές ὑποχρεώσεις τοῦ χωριοῦ Στάνου. Κατά τόν προεστό, πρόκειται γιά στρεψοδικία κάποιου, μή κατονομαζομένου κυρίου τοῦ χωριοῦ Σάνσι τοῦ Ραδοβιζίου, ἐρημωμένου τώρα, ὁ ὁποῖος ἔχει μεταθέσει αὐθαίρετα τίς ἀπαιτήσεις του ἐπί τοῦ χωριοῦ Στάνου τῶν Ἀγράφων. Πρόσφατα, μάλιστα, ἐπούλησε τά ὑποτιθέμενα δικαιώματα στόν «Ἰντρίζ τάταρη» τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ὁ ὁποῖος καί τά διεκδικεῖ. Τό ἐπίδικο χωριό Στάνου τῶν Ἀγράφων χαρακτηρίζεται ὡς «ἕνα κουτζοχώρι... καμμία δεκαριά σπίτια», τσιφλίκι τοῦ μοναστηριοῦ τῆς Ρεντίνας, πού γειτονεύει μέ τό χωριό Σμόκοβο (σημ. Λουτροπηγή) καί πού μαζί μέ τό κάπως ἀπομακρυσμένο χωριό Λεοντίτον, χωριά καί τά δύο τοῦ θεσσαλικοῦ τμήματος τοῦ καζᾶ τῶν Ἀγράφων καί τώρα τῆς ἐπαρχίας Καρδίτσης, ἀνήκουν σέ κάποιον «μαλικιανέ σααπή» (=ἰσόβιο κύριο τῆς προσόδου) πού τόν ἀποκαλεῖ «Σταμπούλαγα». Αὐτή ἡ προσωνυμία δείχνει ὅτι πρόκειται γιά τόν ἀρχιαστυνόμο τῆς Κωνσταντινούπολης, ἀλλά δέν γνωρίζουμε ἄν πρόκειται γιά προσωπικό «μαλικιανέ» του ἤ γιά σταθερό συμπληρωματικό εἰσόδημα πού παρακολουθεῖ τό ἀξίωμα τοῦ ἀρχιαστυνόμου τῆς Κωνσταντινούπολης, πρός τόν ὁποῖο, μάλιστα, ζητοῦν οἱ Σμοκοβίτες ἀπό τόν Ἀλή πασά τήν ἄδεια νά προσέλθουν γιά νά διαλευκάνουν τή διαφορά. Ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ πληροφορία γιά τήν εἰκοσαετή διάρκεια τῆς ἀντιδικίας γιά τό «κουτζοχώρι» τῶν δέκα σπιτιῶν, ἡ ἀνάμειξη δύο πασάδων, τοῦ Μουσταφᾶ (χωρίς ἄλλα στοιχεῖα, ἴσως πασᾶ τῶν Τρικάλων «ἐδῶ καί εἴκοσι χρόνους πρωτύτερα») καί τοῦ Μαχμούτ πασᾶ, μᾶλλον τοῦ τωρινοῦ πασᾶ τῶν Τρικάλων (βλ. Εὐρετήριο) ἀλλά καί τοῦ ἴδιου τοῦ Ἀλῆ, καί ἡ παρουσία ἑνός τάταρή του, ὡς τελευταίου ἀγοραστῆ τοῦ μουκατᾶ (τῆς προσόδου). Ἀπό τήν τελευταία αὐτήν πληροφορία ἴσως ἔχουμε καί μία ἔμμεση ἔνδειξη γιά τό κοινωνικό στάτους τῶν "ταταραίων" αὐτήν τήν ἐποχή. Τό ἔγγραφο, χωρίς τόπο ἀποστολῆς, πρέπει νά προέρχεται ἀπό τά Ἄγραφα, ὅπως καί τό παρακάτω σχετικό β΄. Ὁ Στέριος χρησιμοποιεῖ ἐδῶ, καθώς καί στά παρακάτω τρία σχετικά, τόν τύπο τοῦ ἐπωνύμου «*Ζωτόπουλος*», ἐνῶ σέ μεταγενέστερα ἔγγραφα τοῦ 1809, 1810, 1812 πού ἔχουν διασωθεῖ στό Ἀρχεῖο χρησιμοποιεῖ τόν τύπο *Ζώτογλους* (βλ. Εὐρετήριο). Εἶναι γνωστός στή βιβλιογραφία καί ὡς Γκαβοστέργιος. ■

Σχετ.: α΄ [155], [Ἄγραφα], 4 Ἀπριλίου 1802
β΄ [163], Ἄγραφα, 8 Μαΐου [1802]
γ΄ [165], [Ἄγραφα], 1 Ἰουλίου [1802]

»Ὑψηλότατε καί πολυχρονεμένε ντοβλετλοῦ, μερχαμετλιοῦ βεζύρη ἐφέντη μου, τήν ὑψηλότητά σου σκλαβικῶς προσκυνῶ καί τά ἴχνη τῶν ὑπερτίμων σου ποδῶν καταφιλῶ. Ντουατζής εἶμαι εἰς τόν μεγαλοδύναμον θεόν να χαρίζῃ τοῦ ἀφεντός μου οὔμπρι καί ντουβλέτι ἀμήν, ἀμήν.

Καί μέ τό σκλαβικόν μου ἀρτζιχάλι κάνω ὑφαντέ τοῦ ἀφεντός μου ὅτι

ἕνα κοτζουχῶρι Στάνου λεγόμενον, καμμία δεκαργιά ὀσπήτια, τζευτλῆκι τοῦ βακοφίου ῾Ρενδίνας, τό ὁποῖον ἐμβαίνει μέ τό χωρίον Σμόκοβον ἀντάμα καί μέ τό Λεοντίτον καί μουλκιανέ σααπής του εἶναι ὁ Σταμπόλαγας, ἐπειδή τοῦ εἶναι μέσα εἰς τό μπεράτι τοῦ φέτ ἐχτέν μπερί. Τώρα ἐδῶ καί μέ εἴκοσι χρόνους προτήτερα ἦλθε κάποιος καί ἐγύρευσε νά τό κάμη ζάπι καί εὐγῆκαν οἱ Σμοκοβίτες εἰς Λάρισαν στόν μεχκεμέν, παρών καί ὁ Μουσταφᾶ πασιᾶς, ἀδελφός σας, καί τόν ἐδίωξεν ἡ κρίσις. Ἐπρόπερσυ πάλιν εὐγῆκεν εἰς τήν ὑψηλότητά σας αὐτός ὁ ἴδιος, καί γένωντας βοκούφης ὁ αὐθέντης μου, τούς ἔδωσες μπουγιορδί νά μή δώσουν τίποτα, καθώς καί δέν ἔδωσαν. Ἐπέρσυ μέ χέρι τοῦ Μαχμούτ πασιᾶ τούς ἐντζερεμέτισε καί τούς εὔγαλε ἀπό τόσον τζερεμέν. Αὐτό τό χωρίον, ἐφέντημ, τό ἐδικόν του ὁποῦ γυρεύει αὐτός κατά τό μπεράτι του λέγεται Σάνση, τό ὁποῖον εἶναι εἰς τό ῾Ρεδοβίζι καί ἐπειδή καί εἶναι ἐκεῖνο χαλασμένον, πιάνεται ἀπ᾽ αὐτό. Διά τοῦτο κάμνω ὑφαντέ τοῦ ἀφεντός μου, αὐτός τό λέγει διά σίγουρον, καί τό ἐπούλησε τοῦ Ἰντρίζ τάταρη, καί ἦλθε ὁ Ἰντρίζις νά τό κάμῃ ζάπι, καί ἐζήτησαν οἱ Σμοκοβίτες νά ὑπάγουν εἰς τόν μουλκιανέ σααπήν στήν Πόλιν νά τό καθαρίσουν, καί ἰδού κάνω ὑφαντέ τοῦ ἀφεντός μου, ἤ νά γένῃ ἔμπρι σου νά τραβίξῃ χέρι ἤ νά τούς βοηθήσεις καί εἰς τήν Πόλιν, δίδωντάς τους τό ἰξῆνι διά νά ὑπάγουν νά τό καθαρίσουν. Οὕτω παρακαλῶ τόν αὐθέντην μου νά γένῃ ἕνα ἰλάτζι, διατί ἐπέρσυ ἐκεῖνος ὁ σπαής ἔκαμε τόσα κακά, καί χρεία νά τά κάμῃ καί τοῦτος. Καί οἱ χρόνοι τοῦ ἀφεντός μου εἴησαν πολυάριθμοι ἀπό τόν θεόν, ἀμήν: 1802 Μαρτίου 17

σκλάβος σου ἀγραφιώτης:
στερηως ξοτοπουλος

[πλαγίως:]

Ἐφέντημ, ἔχουν συνέτια καί φερμάνια στό χέρι τους τά ὁποῖα τά εἶδε ὁ αὐθέντης μου, καί ἐπρόσταξε νά μή τόν καρεστήσουν τότε:

[149]

2 φ., 31x22 ◆ (242) [Τζεκουράτι, 18 Μαρτίου 1802]

Ἀρτζουχάλι τοῦ Λιάμε Τούρη πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀχρονολόγητο, ἀλλά συνημένο στό παρακάτω σχετικό. Γράφει ἀπό τό Τζεκουράτι, ὅπου συναντήθηκε μέ τούς Ζερβάτες, Τούσα καί Τζήμα, καί ἐσυμφώνησαν νά μποῦν στήν ὑπηρεσία τοῦ Ἀλῆ μέ 100 «χάρτζια» (=μισθούς). Ἡ συμφωνία προβλέπει ὅτι θά ἀφήσουν «εἴκοσι νομά-

τους, ένα κονάκι» στά ταμπούρια, στό χωριό Τζεκουράτι, ἄλλους τόσους στό χωριό Περιχάτι καί μέ τούς ὑπόλοιπους ἑξήντα ἀναλαμβάνουν τή φύλαξη μιᾶς περιοχῆς «ὡς τό Ζυγό, μία ὥρα καί μισή μακριά». Ἔγινε ἐπίσης διασάφιση γιά τήν ὑπηρεσία τους στήν ἀσφάλεια τῆς μεταφορᾶς τροφίμων (:«ἱστηράς») ὡς τά παραπάνω ταμπούρια ἀπό τό χωριό Καναλάκι, πού ὡς ἐκεῖ θά τά ἔχουν συνοδέψει οἱ ἀρματολοί τῆς Λάμαρης. Στό ἔγγραφο γίνεται λόγος γιά αὐτόνομη συνεργασία τοῦ Κουτσονίκα μέ τόν Ἀλή πασά καί ἐγκατάσταση τῶν ἀνδρῶν του στά ταμπούρια τῆς Γλυκῆς, ἐνῶ ὡς τώρα στά ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου ἀλλά καί στή βιβλιογραφία φαινόταν ὅτι τά δύο γένη προβαίνουν ἀπό κοινοῦ σέ διαπραγματεύσεις μέ τόν Ἀλή. Ἀκολουθοῦν κρίσεις τοῦ Λιάμε Τούρη γιά τήν ἀξιοπιστία μιᾶς τέτοιας συμφωνίας καί πληροφορίες γιά τόν τρόπο πληρωμῆς τους κ.λπ. Ἀπό ὅσα ἀναφέρονται γιά τά «ρεχέμια» προκύπτουν σπουδαῖα στοιχεῖα, τόσο γιά τήν ἐσωτερική ὀργάνωση τῶν γενῶν ὅσο καί γιά τούς ὅρους κράτησης καί ὁμηρείας, οἱ ὁποῖοι μποροῦσαν νά φθάσουν ὡς «τόν ἅλισο», ἀκόμη καί σέ περίπτωση καλῆς συμφωνίας. Στό σημεῖο αὐτό προκύπτει νέα πληροφορία γιά ταμπούρια στό χωριό Τζαγκάρι, ὅπου κάποιος «Γιάτζες», πού δέν μπορέσαμε νά τόν ταυτίσουμε, καταγγέλλεται ὅτι ἔκανε κάποια ἐπαφή μέ τόν Νταλιάνη (ἀγά τῆς Κονίσπολης). Ἀσαφές. Ἐνδιαφέρον ἔχει ἡ νέα ἀπαίτηση τῶν Ζερβάτων, τήν ὁποία υἱοθετεῖ ὁ Λιάμε Τούρης, γιά νά τούς ἐκχωρηθοῦν τά «γιβάρια» (=ἰχθυοτροφεῖα) τῆς Πρέβεζας στήν ἴδια τιμή πού ἐπωλοῦντο καί στόν Λογοθέτη τῆς Πρέβεζας, ὑποδέτουμε, ἤ τῆς Ἄρτας, ἄν ὑπάρχει κάποιος συσχετισμός μέ τή φράση τοῦ ἐγγράφου: «γράψε καί τοῦν κοτζαμπασήδων τῆς Ἄρτας... νά ἔχουν τήν εἴδηση». Ὁ Λιάμε Τούρης φαίνεται νά ἔχει ἄμεσο συμφέρον ἀπό αὐτήν τή μεσολάβηση, ἀφοῦ αὐτός θά δανείσει τά χρήματα στούς Ζερβάτες, οἱ ὁποῖοι θά ὑπενοικιάσουν τά ἰχθυοτροφεῖα σέ δικούς τους ἀνθρώπους σέ ὑψηλότερη τιμή καί θά τούς συνδράμουν βέβαια "ὡς ἀστυνομική δύναμη" στήν ἀσφαλή καί ἐπικερδή διεξαγωγή τῆς συναλλαγῆς. Χρήση τοῦ ἐγγράφου καί δημοσίευση ἀποσπασμάτων βλ. στό: Β. Ψιμούλη, Σούλι, σελ. 399-400. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

Σχετ.: [150], [Τζεκουράτι], 18 Μαρτίου 1802

»Ὑψιλότατε καί πολιχρονεμένε ντοβλετλῖ, ἐφέντιμ βεξήρι ἀλισάν, σκλαβικός σέ προσκινό καί τό χόμα τόν ποδόν σου φιλό, τό μεγαλοδίναμον θεόν παρακαλό μέρα καί νίχτα νά σοῦ χαρίζη μέρες καί χρόνους πολούς καί νά σοῦ ἀφξάνι τό ντουβλέτ[ι, ἀ]μίν.

Καί μέ τό δουλικό μου ἀρτζουχάλι κάνο ἠφαντέ τοῦ ἀφεντός μου ὁπού ἔλαβα τά ἠψιλά κέ τιμιμένα σου μπουερτιά καί τά ἐπροσκίνισα καί ἀπάνου στό κεφάλι μου τά ἔβαλα, τά σημιομένα ἐκατάλαβα· ἔστιλα καί τό μπουερτί τόν Ζερβάτον καί σήμερα πέφτι εἶρθαν καί ἀνταμοθήκαμε μέ τόν Τούσια καί μέ τόν Τζήμα καί ἐκουβεντιάσαμε καί ἐξεκαθάρισα κάθε δουλιά μέ τεδάφτους καί σοῦ τά κάνο ἠφαντέ κέ γένου κέ βουκούφις καί ἀπό τό γράμα τους. Ὡστόσο, ἐφέντι μου, ἐτούτι τίν κουβέντα ἐδέσαμε ὅπού ἐδό στό Τζεκουράτι ν' ἀφίκουν ἤκοσι νομάτους, ἕνα κονάκι· ὁμίος νά ἀφίσουν κέ ἕνα

κονάκι στό Περιχάτι κέ ἔχουν πισκιθῆ ὁπού ἀπό δόδε καί ὅς τό Ζηγό μία ὅρα καί μισή μακριά νά τό ἔχουν ἀπάνου τους ἐτοῦτι. Διά τόν ἰστηρά λένε ὅτι ὅς τό Καναλάκι νά τόν ἐφέρουν ἡ καπιταναρέγη τῖς Λάμαρις, ἀπό τό Καναλάκι καί ὅς ἐδό νά τόν ἐφέρουν ἐτοῦτι μέσα στά ταμπούρια στί Νέμιτζα κέ στό Τζεκουράτι. Διά τί Γλικί ἐκουβεντιάστικαν μέ τόν Κουτζονίκα διά νά γένουν σίντροφι καί νά πάρουν καί τί Γλικί ἀπάνου τους· ὅμος ὁ Κουτζονίκας δέν ἐθέλισε, λέγοντάς τους ἀπό τί Γλικί νά βαρκεστίσετε, ὅτι ἦνε σέμτι δικό μου κι ὅπος θέλο ἔτζη κάνο. Ἔτζη τούς ἦπε ὁ Κουτσονίκας. Τόρα, ἐτοῦτι ἐμπηχιρίστηκαν ἐτοῦτα τά ταμπούρια Νέμιτζα καί Τζεκουράτι κέ Περιχάτι, καί μοῦ ἔδοσαν τήν μπέσα τους κέ τό ἠκράρι τους στό μάτι. Τόρα, διά τοῦτο σέ κάνο βουκούφι ὁπού νά μίν μοῦ ρίξις κάνα φτέξημο ἐμένα, ὅτι τίν μπήστι τους τήν ἐγνόρισες καί [ἡ] ψηλότι σου πού μᾶς ἔχουν γελάση τόσες φορές· διά τοῦτο σοῦ τά γράφο κέ ὅπος νά ὁρίσις. Τούς ἔδοσα καί ἑκατό χάρτζηα καί τό ἕνα μῆνα τό θέλουν μπροστά τ' ἄσπρα κέ ἤστερα δουλέβουντας κέ δίνοντας καί διά τό ψομί τους ἄν ἶνε ὁρισμό σου πού νά τούς δόκις ψομί καλά, ἀλέος τό θέλουν ἄσπρα καί τό ἀγοράζουν μοναχί τους τό γένιμα. Διά τό παρόν, ἐφέντι μου, γένου καήλις ὅσο νά γἰδοῦμε τίς δουλιές πός τρέχουν κέ τί ἠσμέτι δέλα κάμουν, ὅτι γνορίζο ὁπού τό[ς] κόβετε τό μισό το[ς] κουβέτι τόν Σουλιοτόν σάν ἔχουμε ἐτουτουνούς δικούς μας. Ἀμά ἄν σοῦ ἔρχοντε βαργιά τά χάρτζηα πός ἦνε πολά, τά κατεβάζομε καί ὀγδοήντα. Ἀκόμα μοῦ ἦπαν ἄλι μιά κουβέντα, ἀνίσος ὁπού ἀπολίσις τό ρεχέμι τοῦ Νίκα τό πεδί του καί δέν ἀπολίσης κέ τόν Γιοργάκι τόν ἀδελφόν τοῦ Τούσηα, τούς μένι πολί τό χατίρη. Ἀκόμα, σοῦ κάνο ἠφαντέ ὁπού στό Τζαγκάρι νά ἔχις τήν ἔγνια, ὅτι ἐκῖνος ὁπού 'νε μέσα, ὁ Γιάτζες, ἐχάλεψε τόν Ταλιάνι, μά τί τόν ἐθέλι δέν ἰξέρο. Καί διά τά ρεέμια ἐτουτουνόν, τοῦ Τούσια καί Τζήμα κι ἕνα ξαδέλφι τους [πλαγίως:] *στόν ἄλισο μίν τούς βάνις. Διά τίν Παραμιδιά ἔτζη ἦνε ἀνακατομένι καί τουφέκι ἀκόμα δέν ἔχουν πηάση.*

Κάμε φερμάνι, ἐφέντι μου, διά νά μοῦ ἔρδη ἀκόμα καί τρῖς χιλιάδες ὀκάδες ἀλέβρι σταρίσιο διά νά βρίσκετε. Στίλε μου καί ἐμένα ἕξι πουγκιά ἄσπρα, ἐπηδίτις καί ἔχομε σφίξη καί μέ λογαριασμό τά πέρι ὁ κάδε ἕνας καί δέ σοῦ χάνετε παράς· δόστου καί τοῦ Μουσταφᾶ Μέτζη τίποτας χαρτζηλίκι· στίλε μου κέ πέντε φορτόματα φισέκια καί ἕξη πράματα διά ξήλα. Ἀκόμα, ἐφέντι μου, σοῦ κάνο ἠφαντέ ὁπού ὁ Τούσιας μοῦ ἔκαμε ρετζά διά νά σοῦ γράψο κέ ἐγό διά τά γιβάρηα τῆς Πρέβεζας τούρκικα πού νά τοῦ τά δόκις ὅσο ἐπουλιόνταν καί στό Λογοδέτι, ὀχτό πουγκιά ἄσπρα καί νά τά δόσουν τρία κίστια ὅδεν προστάξης καί στίλε τό ζάπτι τεσκερέν κατά τόν τεσκερέν ὁπού σοῦ στέλνο, καί διά τ' ἄσπρα σοῦ γένομε γκιφίλις ἐγό κέ ἄν ἶνε ὁρισμό σου γράψε καί τοῦν κοτζαμπασίδον τῖς Ἄρτας διά τά

γιβάρια νά ἔχουν τήν ἴδισι· ἀ σταθοῦνε ἔτζη, ἐφέντι μου, μπελτά κέ μᾶς δόκι ὁ θεός χάκι ἀπό τά σκιλιά, διατί ὅσο νά μοῦ ἔρθη τό χαμπέρι τῖς ἡψιλότι σου τό ταγίνι 'θελα τούς τό δόσο, ἐφέντι μου· τοῦ Βέλιου 'Οσμάν Ζέξα τοῦ χριάζουντε κατά τήν νότα πού σοῦ στέλνο καί 'Οσμάνης θέλι σέ κάμι βουκούφι στοματικά, διά ὅλα τά πάντα· καί τόν 'Οσμάνη μίν τό μποδίσις, ὅμος στίλτον μία ὅρα ἀρχίτερα μέ τό τιμιμένο σου τζεβάπη· καί ἡ χρόνι πολί κέ τιμιμένι ἀπό τόν μεγαλοδίναμον θεόν, ἀμίν:

'Εφέντι μου, δόσ' τοῦ 'Οσμάνι ἕνα τιμιμένο σου μπουερτί σέ κάτι χοριά πού ἔχι πάρι τῖς ἡψιλότι σου διά νά πάρι τ' ἄσπρα του κατά πός τά πῖραν κέ ἡ ἀπερασμένι σουμπασάδες.

σκλάβο σου

λιαμ τουρης

[ἐπί τοῦ νώτου:]

τό ἡψιλοτάτο καί πολιχρονεμένο ντοβλετλί βεζήρη ἐφέντη μου προσκινιτός τό γλίγορον

'Ηοάνινα.

[150]

1 φ., 32x22 ◆ (1194) [Τζεκουράτι], 18 Μαρτίου 1802

Ἀρτζουχάλι τοῦ Τούσα Ζέρβα καί Τζήμα (Ζέρβα) πρός τόν Ἀλή πασά. Ἐπιβεβαιώνουν τή συμφωνία πού ἔκαμαν μέ τόν Ἰσλιάμ ἀγά [Λιάμε Τούρη] γιά τά ταμπούρια στό Περιχάτι, Τζεκουράτι καί Νίμιτζα. Δηλώνουν ὅτι προσχωροῦν σέ συμμαχία μέ τόν Ἀλή πού ξεπερνᾶ τά ὅρια τῆς παρούσας συμφωνίας καί ὅτι ἄν τούς διώξει ἀπό τήν ὑπηρεσία του «καθόμαστε στά σπίτια μας, ἀμά τουφέκι δέν βαροῦμε». Ὁ Κουτσονίκας, στόν ὁποῖον πρότειναν νά συνεργασθοῦν γιά τή Γλυκή, δέν δέχτηκε καί ζήτησε νά ἀναλάβει μόνος του αὐτό τό ταμπούρι. Ζητοῦν ὡς χάρη νά τούς νοικιάσει τά βιβάρια τῆς Πρέβεζας στήν ἴδια τιμή πού τά νοίκιαζε σέ ἄλλους (βλ. καί σχολιασμό τοῦ παρακάτω σχετικοῦ). Τό ἔγγραφο ἔχει χρησιμοποιήσει ἡ Β. Ψιμούλη, *Σούλι*, σελ. 400-401. ■

Σχετ.: [149], [Τζεκουράτι, 18 Μαρτίου 1802]

'Εψηλότατε, πολιχρονημένε, τουβλετή βεζήρ ἀφέτη μας, σκλαβηκός σέ προσκηνοῦμε κέ τόν τημημένο σου μέστη σου ἀσπάζομε, τόν μεγαλοδήναμον θεό περηκαλοῦμε νά σοῦ κάμη ὁ θεός τά πάσα χαηρλή μουράτηα, ἀμήν· κέ νά σοῦ ἀξηόση ὁ θεός τόν ὀτζάκη σου κέ νά σοῦ ἀβγατῆ τό τοβλέτη κατά πού τό 'χης κέ δέκα τόσα, ἀμήν, ἀμήν.

Σάν σκλάβη κέ χαήρ τουχατξῆδες σου κάνομε ἠφατέ, τό τημημένο σου πουγηουρτή ἐλάβαμαν κέ καταλάβαμαν τά ὅσα μᾶς ἔκαμες φερμάνη· ἐφέτη μας, ἐμήναμαν σάν μοναχή κέ τροπηαστήκαμαν κέ δέν ἔχο κέ πρόσοπο νά σοῦ γράψο, μόνε ἐλπήζο στόν θεό νά μοῦ πάρη ὁ θεός τό χάκη ἀπό τούς {απη τους} σητρόφους μου κέ μᾶς ἔκαμες φερμάνη νά σοῦ κάνομε χουσμέτη, ἐφέτη μας, ἤμαστε ὀλήγη κέ δέ τά ποροῦμε οὖλα, μοναχά ἀφήνομε ἀθρόπους μας στό Τζεκουράτη κέ πηάνομε τό Περηοχάτη κέ ὅς τό Ζηγό, στό Τζεκουράτη μηά ὥρα κέ μησή μακρηά ἦνε· μέ τόν ἠστερά ὅς τό Καταλάκη [:Καναλάκι] νά τό φέρουν ἡ καπεταναρέγη τοῦ Λάμαρη πού τό 'χουν σιμά τους κι ἀπεκῆ τό πέρομε ἐμῆς κέ τό πάγομε στή Νίμητξα κέ Τζεκουράτη· ὅποτε χρηάζετε ἀφεταμᾶς, ἐμῆς ἤμαστε τῆς ἐψηλότη σου σκλάβη κέ ὄχη πός ἔχομε τά ρεχέμηα, μόνε ἔχομε δομένο τή πέσα μας κέ τό ἠκράρη μας, κέ γηά τ' ἀφτό ἤμαστε κέ ὅσο νά μᾶς θέλης ἡ ἐψηλότη σου, κέ ὅτες νά μᾶς δηόξης καθόμαστε στά σπήτηα μας, ἀμά τουφέκη δέ σέ βαροῦμε· κέ γηά τήν δουληά τοῦ Γληκή ἐπήγαμαν στό Κουτξονήκα κέ τό θελήσαμαν γηά σήτροφο, κέ ἀφτός μᾶς ἦπε πός τό Γληκή ἄστε μου ἐμένα κέ ἄς κάμο πός νά τό κάμο κέ τοῦ τό ἀφήκαμαν κέ δέ τό πορήγαμαν ὅς τό Γληκή· κέ Νίνητξα [:Νίμιτξα] κέ Τζεκουράτη, τά δηό ταπούρια, νά μή τούς τό ἔχης τήν ἔγνηα ὅσο ἤμαστε ξοντανή ἐμῆς κέ τό δόκαμαν τό πήστη μας κέ τό ἠκράρη μας τοῦ Ἠσληάμ ἀγᾶ νά πεδάνομε ὅλη ἀτάμα. Ταῦτα κέ ἡ χρόνη της ἐψηλότη σου πολή.

1802, Μαρτηου 18

τουσας κε τξημας
ξερβας

[πλαγίως:]

Κέ ἄν ἦνε μέ τόν ὁρησμό σου γηά ἐκῆνα τά βηβάρηα δόμου τα ἐμένα, ὅτη μοῦ ἔλαχε ἕνας φήλος στή Πρέβεξα κέ ἡ ἐψηλότη σου δέ χάνης τήποτα κατά πού τό πούληες κέ ἀλοῦ, τά δήνη κέ τοῦτος, κέ τ' ἄσπρα τά δήνη τρήα βολές.

[151]

1 φ., 31x22 ◆ (1067) Λιβαδειά, 18 Μαρτίου 1802

Γράμμα τοῦ βοεβόδα τῆς Λιβαδειᾶς Ἰσμαήλ πρός κάποιον «Φετάγα» στά Γιάννενα. Ἔλαβε μέ τόν τάταρη Μουρτέζαγα τό δεφτέρι μέ παλαιά χρέη κατοίκων τῆς περιοχῆς του. Τά χρέη αὐτά δέν εἶναι δυνατόν νά εἰσπραχθοῦν, ἐπειδή τά πρόσω-

πα πού ἐμφανίζονται ὡς χρεῶστες ἔχουν ἐδῶ καί χρόνια πεθάνει ἀπό πανούκλα. Ἀκόμη καί ἄν ζοῦσαν ὅμως δέν θά ἦταν σέ θέση νά πληρώσουν, διότι ἦταν πολύ φτωχοί «φακίρηδες καί ἀχαμνῆς στράτας ἄνθρωποι». Δέν γνωρίζουμε τό ἀξίωμα ἤ τήν ἰδιότητα τοῦ παραλήπτη. Ἡ φράση τοῦ ἐγγράφου: «μᾶς ἔδειξε ἕνα δεφτέρι διά χρέος μερικόν» ἀποδεικνύει ὅτι πρόκειται γιά ἰδιωτικά χρέη, ὅπως ἴσως καί ἐκεῖνα τοῦ συναφοῦς, ὡς πρός τό περιεχόμενο, παρακάτω σχετικοῦ, ἀπό τό ὁποῖο προκύπτει ἐπίσης ὅτι ὁ τάταρης Μουρτεζάς (Μουρτέζαγας) βρίσκεται στήν ὑπηρεσία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. ■

Σχετ.: [144], Σάλωνα, 16 Μαρτίου 1802

Εἵς τιν αφεντία σου περηποθητέ μοι αδελφέ Φετάγα, κατα πολα και ακριβά σάς χαίρετό καί το χατίρη σερήφη σας ἐροτό, τον θεόν παρακαλό να σάς χαρήξη ἠγήαν και εὐτυχείαν κατα το χαηρλή μουράτι σας, αμήν.

Με το αδελφικόν μου σάς φανερονο ότί εδό ήλδε ο Μουρτεζάγας ταταρη σας και μάς εδιξε ένα δευτέρη δία χρέος μερηκόν, το ὠπήον δεύτερη έξεταξαμε ντηκατίλεν κι απο αὐτούς όπου ήνε γραμένη εἵς το δεύτέρη δεν εβρέδη κανής, ήνε ἀποθαμένη πρός χρόνους απο την πανούκλα· ὁμός καί αν ήτουν και ζοντάνη δεν ήτούν τροπος να μπητίσουν το χρἐός τούς δίατή ὁς εβεβεοθικα ήταν φακίριδες καί ἀχαμνής στράτας ἀνθροπη καί βεβεονεσε καί απο τόν ηδίον Μούρτεζάγα όπου εξεταξαμε διά να εβρουμε κανενανε απο αυτούς όπου γράφι το δεύτέρη και μας εβεβεοσαν όπου ηνε όλη ἀποθαμένη καί τέτιεί ανθροπή έδο δεν ήνε. Ταυτα αδέλφικός καί θεοδεν καλή ανταμόση.

1802: Μαρτίου 18 Λεβαδία
(τουρκική ὑπογραφή:)
(τ.σ.τ.)
Mühür el-muhlis
İsmail
Voyvoda
Livadya-
lu

[152]

1 φ., 47x33 ◆ (868) Λιβαδειά, 19 Μαρτίου 1802

Ἀρτζουχάλι τοῦ Κώστα Πρίσκου πρός τόν Ἀλή πασά. Ὅπως προκύπτει ἀπό τό περιεχόμενο τοῦ ἐγγράφου ὁ Πρίσκος εἶναι ἐκμισθωτής τῆς συγκέντρωσης τῶν προβάτων (:«τζελέπικο») τῆς περιοχῆς. Ἀναφέρει τίς δυσκολίες πού συναντᾶ στήν ἐκτέ-

λεση τοῦ ἔργου του στόν καξά Σαλώνων ἀπό τόν προεστό Παπαλουκά (γιό) καί τόν Ἰμπραχήμ Τζόμπο (βοεβόδα, βλ. σχετικό β΄) καί ἐπικαλεῖται τή βοήθεια τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Τήν ἐνοικίαση τοῦ τζελέπικου στήν Κωνσταντινούπολη ἀπό τόν Πρίσκο, ἔμπιστο ἄνθρωπο τοῦ Ἀλῆ γιά τόν ὁποῖο δέν γνωρίζουμε πολλά πράγματα, τήν μαθαίνουμε ἀπό ἀρτζουχάλι τοῦ ἴδιου πρός τόν Ἀλή πασά (βλ. σχετικό α΄). Ἀπό τούς τρεῖς ἀναφερόμενους στό παρόν ἔγγραφο παλαιότερους ἐνοικιαστές, ὁ «Ἀλέξης» πρέπει νά εἶναι ὁ Νοῦτσος, προεστός τοῦ Ζαγοριοῦ καί «Μαρινέλης» ὁ Μαρίνογλου. Ὁ «Κιορολής» ἤ «Κιορέλης» παραμένει γιά μᾶς ἀταύτιστος. Στό Ἀρχεῖο ἐμφανίζεται στήν Κωνσαντινούπολη καί γιός Κιόρογλους, χωρίς συσχετισμό ὅμως μέ τήν παροῦσα ὑπόθεση. Ἀπό τά συμφραζόμενα προκύπτει πάντως ὅτι καί σ' αὐτήν τήν περίπτωση ἔχει ὁ Ἀλής συμφέροντα οἰκονομικά. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

Σχετ.: α΄ [118], [Κωνσταντινούπολη], 21 Νοεμβρίου 1801
β΄ [144], Σάλωνα, 16 Μαρτίου 1802

»Ἡψηλότατε καί πολυχρονιμένε μου ντοβλετλῆ, ἠναετλῆ, βεξήρ ἐφέντι μας, δουλικός σέ προσκυνῶ, τόν θεόν παρακαλό μέρα καί ν[ύ]χτα διά νά σέ πολυχρονάγη ὁμοῦ καί μέ τούς βεξηρξαντέδες καί πασαξαντέδε σου καί νά σοῦ κάνι τό κάθε χαιρληά ἠψιλά μουράτια σου καί τούς εὐθρού σου καχάρι ἀμίν, ἀμίν, καί πάλε ἀμίν.*

Μέ τό σκλαβικόν μου πρότα ἦμε νά σέ προσκυνίσο καί δεύτερον νά σοῦ κάνο ἠφαντέ, ἐφέντεμ, σέ ὅλα τά βιλαέτια ὁπού ἦρθα μέ τό βασιλικόν φερμάνη καί μέ τά ψιλά μπουρτιά τῖς ἠψηλότι σου, ἐπροσκύνισαν τόν ὁρισμόν σου καί τᾶβαλαν ἀπάνο ἠς τό κεφάλι τους καί μέ δέφθικαν καί ἠκράμι μέ κάμαν καί μουσαντέ κατά τόν ὁρισμόν τῆς ἠψηλότι σου καί στί Σάλονα ἔστιλα κολετζί, κατά τό ἀντέτη, νά σίξι* τό βασιλικόν μπουμπαγιά, κατά τό βασιλικόν φερμάνι καί τά ψηλά μπουρντιά τῖς ἠψηλότι σου, μαζί καί μέ τί πούλητζα· καί ὁ Ἠπραχίμ Τζόμπος καί κοτζαμπασίς, ἠός τοῦ Παπαλουκᾶ, ἐστάθικαν ἐνάντιη, οὔτε φερμάνι ἔπιασαν οὔτε μπιουρτιά, οὔτε τί πούλιτζα καί τί πούλιτζα μοῦ τό 'δοσαν πίσο καί μοῦ ἀποκρίθικαν πός τ' ἄσπρα τοῦ ἀφεντός τά στίλαμαν καί αὐτί τί πούλιτζα ἄν τό πλερόνομεν δέν γένουντε σέ ἕνα μῆνα· καί πρόβατα μοῦ λέν, ἐφέντεμ, πός ἐμῆς ἀπό δίο χιλιάδες καί παραπάνο δέν δίνομε· καί αὐτά πού λέν νά δόσουν, λένε πός δέλομεν νά τά μάσομεν ἀτί μας νά σᾶς τά δόσομεν καί αὐτά νά πάριις, καί μέ κόβουν, ἐφέτεμ, καδός ἔδιναν τοῦ Ἀλέξι καί Μαρινέλη καί Κυόρολη τές ἄλες χρονιές χίλα πεντακόσια πρόβατα παρακάτω μέ τά νά στέκετε ὁ Πραχίμ Τζόμπος μαζί μέ τόν πεδί τοῦ Παπαλουκᾶ καί λέν πός χίλια μπουρτιά νά μᾶς ἔρδουν ἀπό τόν βεξίρ ἐφέντι μας δέν θέλομεν νά τά ξέρομεν.*

Ὅμος, ἐφέντεμ, ὁς σκλάβος καί χαήρ ντουβατζίς ὁπού ἦμε νά μή μέ ἀφίνις παραπονεμένο καί νά ζιμιοδό νά πουλίσο τό σπίτι μου, ὅτι ἦμε ἐδι-

κόν σου σκλάβος καί σέ ἔχο ριτξά μεγάλο, ἄν ἦνε ὁρισμός, νά γράψις ἡ ψιλότι σου προσταγί νά μοῦ δόσον ὁς ἦχαν δόσι τοῦ Ἀλέξι καί τοῦ Μαρινέλη καί τοῦ Κυόρελη ὁπού ἔδιναν 3500– πρόβατα ἔδιναν, ὅτι ἐκῦνι ἄν δέν τούς προστάξις ἡ ψιλότι σου δέν δίνου καί ἄν ἦνε ὁρισμός ρότα τόν ντουβατζί σου τόν Πεκύρ τάταρι νά σοῦ τά λέγι ὅλα στοματικά καί ἐφέντεμ ὅπος ἦνε ὁρισμός καί τό κάμης φερμάνι νά κάνο, νά μοῦ στέλνις τόν τάταρι μιά ὥρα προτίτερα νά κυτάξο τί δουλιά μου, ωθεν(;). Καί ἡ χρόνι τῆς ἡψηλότι σου πολή, πολή =

1802, Μαρτίου 19, Λιβαδιά

ὡς σκλάβως καί χαήρ ντουβατζί σου πάντα
κόστα πρίσκος

[153]

1 φ., 31x22 ◆ (77) χ.τ., 21 Μαρτίου 1802

Ἀρτζουχάλι τοῦ Ἰσμαήλ Πασόμπεη πρός τόν Ἀλή πασά. Εἶναι ἕτοιμος μέ περισσότερους ἀπό «διακόσιους νομάτους» νά προχωρήσει «πρός τό μέρος Πατρατζικίου καί Ἀγράφων», προφανῶς σέ κάποια ἐπιχείρηση καταδίωξης κλεφτῶν πού δροῦν στήν εὐρύτερη περιοχή (βλ. π.χ. τό ἔγγρ. ἀρ. [155]). Ζητᾶ συμπληρωματικές ὁδηγίες. Ἡ ἔνδειξη τόπου εἶναι δυσανάγνωστη. Δέν εἶναι ἐμφανής ἡ ἰδιότητα τοῦ Πασόμπεη οὔτε καί τό εἶδος τῶν σχέσεών του μέ τόν Ἀλή πασά αὐτήν τήν ἐποχή. Τά συμφραζόμενα τοῦ ἐγγράφου δείχνουν βέβαια κάποια ὑπεροχή τοῦ προσώπου ἀποστολή μεγάλου ἀριθμοῦ γροσίων (5.000) πού εἶχε ὑποσχεθεῖ :«καθώς σέ εἶχα κάμη βάδι τόν καιρόν ὁπού εἴμουν αὐτοῦ», ἤ ἑτοιμότητα στήν ἐκτέλεση μιᾶς διαταγῆς κ.λπ. Ἀναφέρει ἐπίσης ὅτι τόν «ταϊφά» του τόν διατηρεῖ ἀπό τόν χειμώνα, προφανῶς στήν περιοχή, πράγμα πού φανερώνει κάποια ἀποστολή καταδίωξης κλεφτῶν, τουλάχιστον ἀπό τούς τελευταίους μῆνες τοῦ προηγούμενου ἔτους. Πάντως, λίγο ἀργότερα τόν συναντᾶμε στήν περιοχή τῆς Κοριτσᾶς μέ ἑκατόν σαράντα «νομάτους» στίς ἐπιχειρήσεις πού διεξάγει ἐκεῖ ὁ Ἰσούφ ἀγάς Ἀράπης (βλ. ἔγγρ. ἀρ. [166]). Ἀξίζει νά σημειωθεῖ πάντως, καί μάλιστα ὑπό τό φῶς τῆς κατοπινῆς δανάσιμης ἐχθρότητας τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πρός τόν Πασόμπεη, ὅτι αὐτήν τήν ἐποχή τῶν μεγάλων προετοιμασιῶν τῆς πολιορκίας καί τῆς τελικῆς ἐπίθεσης κατά τοῦ Σουλίου, ὁ Πασόμπεης, μέ ἐντολή βέβαια τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, χρησιμοποεῖται σέ δευτερεύουσες ἀποστολές. Ὁ «Χατζή ἐφέντης» τοῦ ἐγγράφου πού μεταβιβάζει ἐντολές τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πρός τόν Πάσο, εἶναι ἀσφαλῶς ὁ Χατζη-Σεχρής ἐφέντης (βλ. Εὐρετήριο), ὁ γνωστός συγγραφέας τῆς *Ἀληπασιάδας*. Ἡ παρουσία του αὐτήν τήν ἐποχή στά Γιάννενα καί ὁ ρόλος του ὡς στενοῦ συνεργάτη τοῦ Ἀλῆ πασᾶ παρουσιάζει ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον γιατί διαφωτίζει τίς ἑκάστοτε κινήσεις του καθώς καί τίς εἰδικές ἀποστολές πού ἀναλάμβανε, ὅπως ἐπίσης καί τήν ἀξιοπιστία τῶν ἀφηγήσεων τῆς *Ἀληπασιάδας* ἀπό τήν ἄποψη τῶν προσωπικῶν ἐμπειριῶν τοῦ συγγραφέα. ■

Ὑψιλότατε καί πολυχρονεμένε δεβλετλιοῦ, ἰναγετλιοῦ, μεραμετλιοῦ βεξύρ ἀλησάν ἐφέντημ, τήν ὑψιλότητά σου σκλαβικῶς προσκυνῶ καί φιλῶ τήν χρυσήν σου ποδιάν καί τό τιμήμενόν σου πόδι· τόν θεόν ἡμερόνυχτα παρακαλῶ νά στερεώνῃ τό ἔκλαμπρόν σου ὀντζιάκι μέ τό οὔμρι δεβλέτι σου, καί μέ τά δεβλέτ μουράτια σου, ὁ θεός νά σοῦ χαρίσῃ καί τούς πασιάδες σου αὐφδεντάδες μου, ἀμήν.

Μέ τό σκλαβικόν μου ἀρτζουχάλι κάνω ὑφάδε τοῦ αὐφδεντός μου, ἀφδέντη μου, αὐτοῦ στέλλω μέ τόν σκλάβον σου ἄνδρωπόν μου εἰς τόν χασνέ σου πέντε: 5000: χιλιάδες γρόσια, καθώς σέ εἶχα κάμη βάδι τόν καιρόν ὁποῦ εἶμουν αὐτοῦ.

Ἐδώ μέ γράφει καί ὁ Χατζῆ ἐφέντης, προσταγμένος ἀπό τήν ὑψιλότητά σου, διά νά κάμω ἑκατών πενῆντα, διακόσιους νομάτους νά εὑρεδῶ εἰς τό μέρος Πατρατζηκίου καί Ἀγράφων. Ἀφέντη μου, τόσον ταϊφᾶ τόν ἔχω χάλια ἀπό τόν χειμῶνα ὁποῦ τούς βαστῶ· βλέποντας καί τήν προσταγήν σου ἔμασα καί ἄλους και ντάημα μαζόνω καί εὔγαλα μπηρτέν ἕνα κόλι μέ ὀγδοήντα νομάτους Πάτρα καί Ἄγραφα καί ἐγώ ἐμποδίστηκα δίω ἡμέραις, μοναχά σεμπέπι ἕως νά στρωθῆ τό παναγύρι νά μήν μοῦ ἀκολουθήσῃ κἀνέναν βάρος καί ἄβριον ἤ μεθαύριον εὐγαίνω καί ἐγώ μόνος μου μέ τόν ἐπίλοιπον ταηφάν μου, κατά τήν προσταγήν σου· μόνον παρακαλῶ ὅτι προσταγή εἶναι ὁποῦ νά μοῦ κάμης νά μοῦ ἔλθη τώρα μέ τόν ἄνδρωπόν μου, ὅτι εἴσαι βοκούφης, ἀφέντη μου, ὁποῦ ἐγώ ἀπό τήν προσταγήν σου καί ἀπό τό χισμέτι σου δέν ἀψιχήθηκα ἀλ' οὐτε ἀψιχῶ κουρμπάνι νά σοῦ γενώ.

Λιάκην παρακαλῶ τόν χόσνι ναξάρ δεβλέτι σου μία ὥρα νά μήν μοῦ λείψη, ὅτι χωρίς αὐτό δέν τήν θέλω τήν ζωήν μου καί οἱ χρόνοι σου πολλοί μέ δεβλέτι, ἀμήν.

1802:
Μαρτίου: 21
(τόπος δυσανάγνωστος)

σικλαβο σου
Πασο ισμαιλ

[154]

1 φ., 44x31 ◆ (133) [Μοσχόπολη], 1 Ἀπριλίου 1802

Ἀρτζουχάλι κάποιου «Τζερτζῆ» πρός τόν Ἀλή πασά. Ὑποθέτω ὅτι πρόκειται γιά τό ἴδιο πρόσωπο πού ἀναφέρεται ὡς Τζερτζάμπεγης Φρασιάρης (βλ. ἔγγραφο ἀρ. [74]). Στό ἔγγραφο ἀρ. [104] ἀναφέρεται ὡς Τζερτζήμπεγης μέ τήν ἔνδειξη, ὅτι ὑπηρετεῖ στήν περιοχή τῆς «Βοσκόπολης» (=Μοσχόπολης), κάτι πού ἐπαληθεύεται καί ἀπό τό

παρόν ἔγγραφο. Ἀναφέρει ὅτι ὁ Ἰσούφ ἀγάς τοῦ εἶχε ἀναθέσει νά φυλάγει μέ ὀγδόντα παλικάρια πέντε χωριά τῆς περιοχῆς. Τώρα πού ἔλαβε τό μπουγιουρντί τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στέλνει ἄνδρες του νά φυλάξουν καί κάποια ἄλλα χωριά τῆς Ὄπαρης. Ζητᾶ «ἀκόμη λίγους ἀνθρώπους νά φυλάξομεν καί ἀκόμα ὀλίγα χωριά» καί παρακαλεῖ τόν Ἀλή νά ζητήσει μέ αὐστηρότητα ἀπό ἄλλους «Ὀπαράκους», πού τούς δίνει «χάρτζια» (=μισθούς γιά στρατιωτική ὑπηρεσία), νά τόν συνδράμουν. Εἶναι ἐνδιαφέρον ὅτι τριάντα περίπου χρόνια μετά τήν καταστροφή τῆς Μοσχόπολης ἀπό τούς μπέηδες τοῦ Φράσαρη, κυρίως, ἐμφανίζεται πάλι ἕνας μπέης τοῦ Φράσαρη ἐπιφορτισμένος μέ τήν ἀσφάλεια τῆς περιοχῆς. ■

Ὑψηλώτατε καί πολυχρονιμένε ντόβλετη, μερχαμετλῆ βεξίρη ἐφέντη μας. Τήν ὑψηλότητά σου σκλαβικῶς σέ προσκυνῶ καί τό χρυσό σου μέστι ἐδαφιαίως φιλῶ καί τόν θεόν ἡμέρα καί νύκτα παρακαλῶ διά νά αὐγατίσῃ τό ντοβλέτη σου, ἀμήν.

Μέ τό σκλαβικόν μου χαερτζουάλιον σοῦ κάμνω ἠφαντέ ὅτη τό τημημένο μπιουρντί σου τό ἔλαβα καί τό ἐπροσκύνησα καί τά γραφόμενα τά κατάλαβα. Πλήν προτοῦ νά ἔλθη τό χρυσό σου μπιουρντί εἶχα ἀκούση κάτι ἀνακατώματα καί συκώθηκα καί ἦλθα ἐδώ στήν Μοσχόπολη καί κατά τόν ὁρισμόν σου εἰς τά χοργιά τῆς Ὄπαρης, ἐκεῖ ὁποῦ νά κάμνῃ χρεία, στέλνω ἀνθρώπους· καί ἕναν ἀπό τούς ἀδελφούς μου μέ ἀτζελέ τό στέλνω αὐτοῦ στήν ὑψηλότητά σου· ὅμος, ἐφέντη μου, πάλιν σοῦ κάμνω ἠφαντέ ὅτι ὅταν ἦτον ἐδώ ὁ Ἰσούφ ἀγγᾶς μᾶς εἶχε δώση ὀγδόντα χάρτζια διά νά φυλάξωμεν πέντε χοργιᾶ, καί τώρα σάν ἀκολούθησαν ὀλίγα ἀνακατώματα, κάμνει χρεία νά φυλαχθοῦν ἀκόμι ὀλίγα χοργιά καί τώρα ἄν ἦναι ὁρισμός σου νά μᾶς στείλῃς τεσκερέ διά νά πάρωμεν ἀκόμα ὀλίγους ἀνθρώπους νά φυλάξωμεν καί ἀκόμα ὀλίγα χοργιᾶ, καί σοῦ ἔχω νηάζι, ἄν εἶναι ὁρισμός σου, νά κάμνης χαβαλέ πουθενά διά νά πάρωμεν ὀλίγο σιτάρι διά τό ἀσκέρι, ὅτι ἡ ὑψηλότη σου εἶσαι βουκούφης πώς αὐτόν τόν χρόνον στήν Ὄπαρη δέν ἀπόμηνε ξαχερέ καθόλου· καί αὐτονῶν τῶν Ὀπαράκων ὁποῦ τούς ἔχεις δώση ἡ ὑψηλότη σου χάρτζια, νά τούς κάμνῃς τεμπῆχι διά νά ἔχουν τούς ἀνθρώπους χαζίρι εἰς κάθε ἠκτιζᾶ ὁπού νά ἀκολουθήσῃ. Καί τό γράμμα τοῦ Ἰσούφ ἀγγᾶ μέ ἀτζελέ τό ἐστείλαμεν· καί ἄν εἶναι ὁρισμός σου νά μάθῃς χαμπέρι, λόγια πολλά ἀκούονται, ἠλιακίμ ἕως σήμερον κανένα ζεχούρι ἀπό τόν Τζάνε ἤ ἀπό το Μοροῦτζα δέν ἔχει γένῃ· καί ὅτι ἄλλο χαμπέρι σάκ σοῦ τό κάμνει ἠφαντέ ὁ ἀδελφός μου στοματικά ὅταν νά ἐλθῇ αὐτοῦ καί οἱ χρόνοι σου πολοί.*

1802, Ἀπριλίου 1:–

σκλάβος σου
τζερτζῆς
(τ.σ.τ.)

[155]

1 φ., 48x36 ◆ (886) [Ἄγραφα], 4 Ἀπριλίου 1802

Ἀρτζουχάλι τοῦ Στέριου Ζωτόπουλου, προεστοῦ Ἀγράφων, πρός τόν Ἀλή πασά. Παραπονεῖται γιά τήν παρουσία καί τή δράση τῶν κλεφτῶν στά χωριά τῶν Ἀγράφων. Τό «Ὀρτά κόλι» καί τό χωριό Τατάρνα ἔχουν ἐρημωθεῖ. Τελευταῖο ἐπεισόδιο εἶναι ἡ ἀπαγωγή ἀπό τόν Χρηστάκη τοῦ παιδιοῦ τοῦ Γιαννακόπουλου ἀπό τήν Καστανιά, «ὁπού ἦτον τό πρῶτον σπίτι τοῦ βιλαετίου μας». Δέν βρήκαμε στοιχεῖα στήν προσιτή τοπική βιβλιογραφία γιά τόν πλούσιο Καστανιώτη Γιαννακόπουλο. Ἴσως νά μή βρίσκεται ὁ ἴδιος στήν πατρίδα του ἀλλά νά εἶναι ἕνας ἐπιτυχημένος μετανάστης σέ κάποιον ἀπό τούς τόπους τῆς Ἀγραφιώτικης διασπορᾶς, καί γι' αὐτό ἐμφανίζεται τό ἕνα παιδί του νά αἰχμαλωτίζεται ἀπό τόν Χρηστάκη καί τό ἄλλο νά πηγαίνει στά Γιάννενα, συνοδευόμενο ἀπό κάποιον ἰσχυρότερο συμπαραστάτη ὥστε νά φροντίσει γιά τήν ἀπελευθέρωση τοῦ ἀδελφοῦ του. Ὁ Στέριος ζητᾶ νά καταδιωχθοῦν οἱ κλέφτες καί ὑποδεικνύει ὡς καταφύγιό τους τά χωριά τοῦ Κλεινοβοῦ, Ἄνω καί Κάτω Περλιάγκου (σημ. Χρυσομηλιά, ἐπαρχίας Καλαμπάκας), σέ μεγάλη ἀπόσταση ἀπό τά Ἄγραφα, ἀφοῦ ἐκεῖ ὁ Χρηστάκης ὁδήγησε καί ἄλλους αἰχμαλώτους, προφανῶς πρόσφατα, τούς «Μπλατζινούς», ὑποθέτουμε ἀπό τό χωριό Μπλάσδον (σημ. Μοσχάτον, ἐπαρχίας Καρδίτσης), καί τούς «Βατζινιῶτες» (χωριό Βατζουνιά, ἐπαρχίας Καρδίτσης). Ὁ κλέφτης Χρηστάκης φαίνεται ὅτι ἐπέζησε καί ἔλαβε μέρος καί στήν Ἐπανάσταση τοῦ '21. Πρέπει νά εἶναι ὁ Χρηστάκης ἀπό τό Σύντεκνο τῶν Ἀγράφων, πού ἀκολουθοῦσε τόν Καραϊσκάκη καί σκοτώθηκε σέ μία περίεργη σύγκρουση μεταξύ Σουλιωτῶν τοῦ Κίτσου Τζαβέλα καί τοῦ σώματος τοῦ Καραϊσκάκη, τόν Ἀπρίλη τοῦ 1823 στά Ἄγραφα: "Ὁ Χρηστάκης Συντεκνιώτης, παλαιός Ἀρματωλός καί περίφημος ληστής ἐπί Τουρκίας, ἐστέκετο μέ ὅλον τό θάρρος ὡσάν [νά ἤθελε] νά ὁμιλήσῃ, [ἐδέχθη] ἕνα βόλι εἰς τό κεφάλι καί ἐτελείωσεν αὐτοῦ εἰς τήν στάνην ἡ ζωή του", γράφει ὁ Ν. Κασομούλης, *Ἐνθυμήματα*, τ. Α΄, σελ. 297. Ὁ Δημήτρης τοῦ ἐγγράφου πού συνοδεύει στά Γιάννενα τό ἄλλο παιδί τοῦ Γιαννακόπουλου, μπορεῖ νά εἶναι ὁ Δημήτρης Τσολάκογλου (βλ. Εὑρετήριο). ■

Σχετ.: α΄ [148], [Ἄγραφα], 17 Μαρτίου 1802
β΄ [163], Ἄγραφα, 8 Μαΐου [1802]
γ΄ [165], [Ἄγραφα], 1 Ἰουλίου [1802]

»Ὑψηλότατε, πολυχρονεμένε, ντοβλετλιοῦ, μερχαμετλιοῦ, βελιγιουναήμ ἐφέντημ: σκλαβικῶς καί ἐν ταπινώτητι προσκυνῶ τήν ὑψηλώτητά σου καί φιλῶ τά ἴχνη τῶν ὑπερλάμπρων σου ποδῶν, τόν θεόν παρακαλῶ νά χαρίξη τοῦ ἀφεντός μου ζωήν πολυχρόνιον καί ὑπέρλαμπρον καί νά αὐξάνῃ τό ντοβλέτι σας.

Μέ τό σκλαβικόν μου ἀρτζοχάλη κάμνω ὑφαντέν τοῦ ἀφεντός μου καί δερμῶς παρακαλῶ τόν ἀφέντην μου νά γαίνῃ βοκούφης ἐπιδή γνωρίζω ὅτι μέ τά συχνά μου σκλαβικά ἀρτζοχάλια βαραίνω τόν ἀφέντην μου, ὅμως

βιαξώμενος ἀπό τά μεγᾶλα κακά ὁποῦ βλέπω καθ' ἡμερινόν χαλασμόν καί ἀφανησμόν τοῦ βελαετίου μου, πάλιν τρέχω εἰς τόν ἀφέντην μου ὁποῦ ἔχω ὅλο τό σκλαβικόν μου θάρος. Ἀφέντη μου, τό βελαέτι μου τό ἀφάνησαν οἱ κλεύτες· Ὀρτά κόλι καί Τατάρνας χωριόν δέν ἔμηνεν οὔτε σπήτι. Τώρα τό σημερινόν κακόν ὁποῦ ἐγίνη εἰς Καστανιάν καί ἐπήρεν ὁ Χρηστάκης σκλάβον τό παιδί τοῦ σκλάβου σας Γιαννακόπλω, ὁποῦ εἶναι πολλά καλά βοκούφης ὁ ἀφέντης μου πῶς αὐτό ἦτον τό πρῶτον σπήτι τοῦ δυστυχούς βελαετίου μας· αὐτό τό σπήτι ἐβαστοῦσεν τόσα χωριά καί κοντολογῆς πρῶτον ντερέκη τοῦ βελαετίου μας. Καί ἀφ' οὗ ἐγίνη τοῦτο, ὅλος ὁ κόσμος ἀπελπίστηκεν καί στέκουν ὅλοι στο ποδάρι νά φύγουν, ἐπειδή δέν ἔμεινεν ἐλπίδα νά ζήσωμεν ἀπό τούς κλεύτες. Διά τοῦτο παρακαλῶ ἄς γαίνῃ βοκούφης ὁ ἀφέντης μου καί μεγάλον εἶναι τό μερχαμέτη σας ὁπού νά εὐγῆ αὐτός ὁ σκλάβος μέ τό ἔμπρι καί κερέμη σας. Ὅθεν στέλλω μαξούς τόν σκλάβον σου καί ἐδικόν μου Δημήτρην, μαξύ καί τό παιδί τοῦ κακορίζηκου Καστανιότη καί γίνεσαι βοκούφης. Ἀλά ἐτξέν ἀφέντη μου, κάμε κερέμι διά αὐτόν τόν σκλάβον νά εὐγῆ καί μερχαμέτη διά ὅλους τούς σκλάβους σου ὅτι ἄν μᾶς ἀφίσης σέ τοῦτο ὁποῦ εἴμεστε, Ἄγραφα πλέον δέν εἶναι· ὁ Χρηστάκης, ἐφέντη μου, τούς σκλάβους Μπλαξηνούς εἰς τόν Κλυνοβόν, Ἀπάνω Πυρλιάγκου, Κάτω Πυρλιάγκου τούς ἐφίλαξεν, τούς Βατζινιόταις σκλάβους εἰς τόν ἴδιον τόπον τούς ἐφίλαξεν, τόν σημερινόν σκλάβον ἴσος ἐκεῖ τόν ὑπάγει. Καί ἐπρόσταξες νά προσκυνήσουν ὅσοι κλεύτες θελήσουν καί τζαλιστήσαμεν, πολύ ὅμως αὐτοί δουλεύουν διά ψωμή μεγᾶλον και δέν προσκυνοῦν, καθώς ὁ ταπινῶς σκλάβος σας καί ἀνθρωπός μου σᾶς κάμη βοκούφην. Ταῦτα σκλαβικῶς καί οἱ χρόνοι τῆς ὑψηλότητός σου ὑπέρλαμπροι καί πολυάριθμοι:

1802ω Ἀπριλίου: 4

σκλάβος σου ἀγραφιότης:
στερηως ξοτοπουλος

[156]

2 φ., 31x11 ◆ (1195) χ.τ., 4 Ἀπριλίου 1802

Ἀρτζουχάλι τοῦ «Σιλιχτάρη» πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀναφέρει τίς προετοιμασίες του γιά τήν ἐπίθεση ἐναντίον ἀντιπάλων τους σέ δύο χωριά, ὑποθέτουμε στήν περιοχή τῆς Παραμυθιᾶς. Τό ἔγγραφο πρέπει νά σχετίζεται μέ τήν παρουσία στρατιωτικῶν σωμάτων τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ὑπό τόν «Σιλιχτάρ Μπότα» καί τίς συγκρούσεις μέ τόν Ἰσλάμ Πρόνιο, πού μνημονεύει ὁ Χρ. Περραιβός, *Ἅπαντα*, σελ. 155, χωρίς

ὅμως χρονολογική ἀκρίβεια. Ἀπό τά συμφραζόμενα καί τήν παρουσία τοῦ [Μαχμούτ] Νταλιάνη, φαίνεται ὅτι ὁ Σιλιχτάρης βρίσκεται στήν περιοχή τῆς Κονίσπολης καί τό ποτάμι πού «δέν περνάγει» εἶναι ὁ Καλαμάς. Γεωγραφικά ἡ θέση ἀπό ὅπου γράφει ὁ Σιλιχτάρης σχετίζεται καί μέ τό «Φιλιάτι», τό ὁποῖο ὑπερασπίζεται ὁ Ἰμπραχήμ Ντέμης καί ὅπου τώρα γίνεται «νιξάς» (=συγκρούσεις). Ἀξίζει νά σημειωθεῖ ὅτι σώζεται στό Ἀρχεῖο μέ ἡμερομηνία 25 Σεπτεμβρίου 1801 (ἀρ. ἐγγράφου [106]) ἡ συμφωνία (:«σάρτι») προσχώρησης τοῦ Ἰμπραχήμ Ντέμου στή συμμαχία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ἐνῶ ἀντίθετα ἡ προσχώρηση τοῦ Μαχμούτ Νταλιάνη πρέπει νά εἶναι ἐντελῶς πρόσφατη, ἀφοῦ σέ δύο ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου, τῆς 16ης Μαρτίου 1802 (ἀρ. [145]) καί 18ης Μαρτίου 1802 (ἀρ. [149]) ἀναφέρεται ὅτι ὁ Νταλιάνης ἀνήκει στό ἀντίπαλο στρατόπεδο. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

»Ἠψηλότατε τουβλετλῆ βεζίρ ἐφέντι μου, δουλικός σέ προσκινό, τό χρισό σου μέστη σοῦ φιλό, τόν θεόν παρακαλό διά νά σέ πολυχρονίση καί νά κάμη τά τίμια χαηρλίτικα μουράτια σου.

Σοῦ κανό ἠφαντέ, τό τίμιό σου μέ τόν Ταλιάνι τό ἔλαβα καί ἐκατάλαβα τά ὅσα ὁρίζης· μέ κουβέντιασε καί στοματικά μοῦ ἦπε, καί διά τό ἀμανέτη ὁπού τοῦ τό 'δοσες τοῦ Πάντου καί καλά ἐγίνικε, μονάχα μᾶς ἔπιασε ὁ κερός καί δέν περνάγη τό ποτάμι διά νά ἀνταμοθοῦν μέ τόν φίλο καί ὅσο νά ξανίξη ὁ κερός νά ἀπομίνη τό ποτάμι, δέν ποροῦν νά ἀνταμοθοῦν. Καί τόρα καλοκέρη ἦνε καί ξανήγι γλίγορα, ἠνσαλά· βελάκιν μέ ἑκατό νομάτους ὁπού μοῦ γράφις διά νά στίλις δέν κάνομε δουλιά, ξίρα θέλα βαρέσομε σέ διό χοριά καί θέλη νά ἤμαστε δινατή, καί τό λίγο χριάζουντε πεντακόσι νομάτη. Καί μέ τοῦ θεοῦ τόν ὁρισμό θά γένη μιά δουλιά ὁπού νά μίν πεδεφτοῦμε.

Ὕστερα καί ἤδα ὁπού μοῦ γράφις διά νά πασκίσομε δεξιά καί ἄν θελήση ὁ θεός νά μπιτίσι ἐτοῦτο, τό δεξιό τό 'χομε ἐφκολότερα κατόπι, μοναχά ἡ ψιλότι σου ἐτοῦτο νά πασκίσις διά νά μάσις κόσμον ὅσο νά ξανίξη ὁ κερός καί ὅπου ἔχις σιμότερους καί ἐφκολότερους νά τούς βιγάλις, ξιρά τόρα ἦνε ὁ κερός ὁπού γίνετε καί ὁ νιξάς στό Φιλιάτη, ὅτη βάνο σουμπεέν μί πέση ὁ Ἠμπραήμ Ντέμις καί ἀπέ πάρουν πούγιο καί δινατέβουν ἐκῖνι· ὅ,τη τρέχη καί ἀπό τόν Ἠπραήμ Τέμη νά μοῦ φανερόσις.

Καί ἡ χρόνι σου πολή καί μέ τουβλέτη:

1802:

Ἀπριλήου 4: *σκλάβο σου σιλιχτάρις*

[ἐπί του νώτου:]

Τοῦ ἠψιλοτάτου καί ποληχρονεμένου τουβλετλοῦ βεζίρ ἐφέντου μου, προσκινιτός δοθήτο

Εἰς 'Ηοάνινα:

[157]

1 φ., 41x26 ◆ (1430) Νίσσα, 8 Ἀπριλίου [1802]

Ἀρτζουχάλι τοῦ Ντερβίς Σουλεϊμάν πρός τόν Ἀλή πασά, ἀπό τό στρατόπεδο τῆς Νίσσας. Τόν πληροφορεῖ ὅτι κατά τήν «προσταγή» του ἔγινε ἀλαΐμπεης, ἡ ἀνάδειξή του ὅμως σ' αὐτό τό ἀξίωμα τοῦ κόστισε 30 πουγγιά (15.000 γρόσια). Γιά τήν ἀντιμετώπιση αὐτῆς τῆς ὑποχρέωσης πούλησε ἕνα τιμάρι καί ἄλλα προσωπικά εἴδη καί δανείστηκε ἀπό φίλους, οἱ ὁποῖοι ὅμως τώρα ζητοῦν τήν ἐπιστροφή τῶν χρημάτων τους. Ζητεῖ ἀπό τόν Ἀλή πασά ἕνα δάνειο 5.000 γροσίων καί καταλήγει μέ τή φράση: «τά γράμματα ὁπού κάμνουν χρεία διά ἐδῶ νά κάμεις κερέμι (=νά μοῦ κάνεις τή χάρη) νά μοῦ τά στείλεις», ἡ ὁποία φανερώνει κάποια προοπτική, ὀλιγοήμερης, ἔστω, παραμονῆς του στή Νίσσα. Ἀπό τά συμφραζόμενα προκύπτει ὅτι τό ἀξίωμα τοῦ «ἀλαΐμπεη» ἀπονεμήθηκε στόν Ντερβίς Σουλεϊμάν μέ διαδικασίες πού δέν γνωρίζουμε, πρίν ἀπό τήν ἀναχώρησή του ἀπό τά Γιάννενα γιά τό στρατόπεδο τοῦ Χακκῆ πασᾶ στήν Ἀδριανούπολη, ἀφοῦ ὅλες αὐτές οἱ ἐνέργειες πού ἀναφέρει (καταβολή χρηματικῆς ποσότητας γιά τήν ἀπόκτηση τοῦ τίτλου, δανεισμός χρημάτων ἀπό τρίτους, πώληση τιμαρίου κ.ἄ.) δέν θά μποροῦσαν νά συντελεστοῦν κατά τή διάρκεια τῆς πορείας ἀπό τά Γιάννενα ὥς τή Νίσσα. Σέ συσχετισμό μέ τά παρακάτω σχετικά α΄ καί β΄, φαίνεται ὅτι ὁ Ντερβίς Σουλεϊμάν κατευθύνεται πρός τήν Ἀδριανούπολη, ὅπου βρίσκεται ἤδη ὁ Μουχτάρ πασάς – ὁ ὁποῖος πρόκειται νά ἀντικατασταθεῖ ἀπό τόν Βελή πασά– ὑπό τή διακριτική ἀλλά στενή ἐπιτήρηση, τουλάχιστον ὡς πρός τά στρατιωτικά ζητήματα, τοῦ Ντερβίς Σουλεϊμάν. ■

Σχετ.: α΄ [124], [Ἀδριανούπολη, 1802]
β΄ [136], Ἀδριανούπολη, 2 Μαρτίου 1802

»Εις τίν ηψύλοτή σου τιμημένη μού ντοβλετλοῦ, μερχαμετλῆ εφεντίμ σουλτανήμ, βεξήρ εφεντίμ, τιμητικά και ακριβά σου πρόσκυνό και το χόμα του ποδαρίου σου φυλό, τον μεγαλοδίναμον θεόν περικαλό δια τα πασα χαηρλί μορᾶτια σας και ο θεός να σού χαρίξη τούς βεξήρξαντέδες με ξοην πολύν, αμιν, αμίν, αμίν.

Προτα σου φυλό τίν χρισίν ποδιά σου και δευτέρόν σου καμνό βουκούφυ, αφέντι μου, εδο κατα τίν πρὅσταγί σου ἤνεκα αλαήμπεής καί μέ κούλουθήσεν εός πουνγγια: 30: καί ο σκλάβος σου πολά καλά το υξευρίς πός δέν ήχα παράδες: 30: πούλισα ενα τιμάρι και δανήστηκα απο τους φύλους καί τι ἠχα καί τι δεν ἠχα τα πούλισα ὅλα. Τόρα ο κόξμος χαλέβουν το βιό τους· εγό δέν ἔχο, αμάν εφέντίμ, διά το ὀνομα του θεού κάμι κερέμι να με δανήσις: 5 χυλιᾶδες γρὅσια· εγο τιν παντοχύν μού ολή εἰς τιν αψυλότι σου τίν ἔχο να μί μέ αφύσις απο τιν χρισίν ποδιά σου εἰς τές ημέρες σας να γένο ρεξῆλυ διατί ἐγό κανέναν δεν ἔχο· πρότον τον θεόν καί δεύτερον τιν

υψηλότι σου καί τά γράματα ὀπου κάμνουν χρία δια ἐδῶ να καμις κερέμι να μου τά στῆλυς.

Ταυτά καί χρονη σου πολύ

Απριλίου: 8 Νήσι

(τ.σ.τ)

[τοῦ Ντερβίς Σουλεϊμάν]

(ὑπογραφή τουρκική)

bende
derviş
Süleyman
mir-alay
[...]
[...]

Μετάφραση: *δοῦλος, δερβίσης Σουλεϊμάν, μιρ-αλεΐ [...]*

[158]

1 φ., 43x31 ◆ (140) Πατρατζίκι, 10 Ἀπριλίου 1802

Ἀρτζουχάλι τοῦ Μουσταφᾶ Χότζα πρός τόν Ἀλή πασά, σχετικό μέ κλοπή πού ἔγινε σέ ἀποθήκη τοῦ Ἀλῆ, στό τσιφλίκι Βαρυμπόπη (σημ. Μακρακώμη, ἐπαρχίας Φθιώτιδος). Ἡ Βαρυμπόπη, κατά τό ἔγγραφο, εἶναι τσιφλίκι τοῦ προεστοῦ τοῦ Πατρατζικίου Δημάκη, στό ὁποῖο ὅμως φαίνεται ὅτι εἶχε κάποιες προσόδους καί ὁ Ἀλή πασάς, δηλαδή τήν «πανωδεκατίαν», γιά τήν ἀποθήκευση τῆς ὁποίας μάλιστα διέθετε καί δική του ἀποθήκη. Ἀπό αὐτήν τήν ἀποθήκη ἔκλεψαν ἑβδομήντα δύο «κόσκινα» σιτάρι οἱ τρεῖς ἀναφερόμενοι: Κατζόγιαννος, κοτζάμπασης τῆς Βαρυμπόπης, Μπίρος ἀπό τή Γιαννιτζού (ἐπαρχίας Φθιώτιδος) καί Σουρλογιάννος ἀπό τό γειτονικό Ἀσβέστη. Ὁ Ἀναγνώστης Καραγιαννόπουλος ἀνακάλυψε τήν κλοπή καί τό χωριό τήν ὁμολόγησε ἐνώπιον καί τοῦ γραμματικοῦ τοῦ Δημάκη καί τοῦ σούμπαση τοῦ τσιφλικιοῦ. Μετά ἀπό αὐτό οἱ δράστες διέφυγαν πρός τά χωριά τῆς περιοχῆς ἀλλά οἱ ἄνθρωποι τοῦ Μουσταφᾶ Χότζα πρόφτασαν καί συνέλαβαν ἕνα παιδί τοῦ δράστη Κατζόγιαννου. Ἐπίσης, ὁ Ἀναγνώστης Καραγιαννόπουλος «ἔκαμε ζάπι» (=κατέλαβε) μιά ἀποθήκη τοῦ Κατζόγιαννου μέ τριακόσια «κόσκινα» σιτάρι καί καλαμπόκι. Ὁ Μουσταφά Χότζας ζητᾶ ὁδηγίες καί ἐνημερώνει τόν κύριο του γιά τήν οἰκονομική κατάσταση τοῦ δράστη: «εἶναι ζεστός, ἔχει πεντέξιν πουγκιάν ἄσπρα». Ἡ κλοπή τῆς ἀποθήκης τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἀπό τόν σχετικά εὔπορο προεστό τοῦ χωριοῦ, παρουσιάζει βέβαια πολλαπλό ἐνδιαφέρον. Ὑπερβολικό θάρρος/θράσος; συκοφαντία; Τό ἔγγραφο τελειώνει μέ μία δυσνόητη φράση γιά τή «δουλειά τοῦ Ἰσέναγα», ἡ ὁποία ὅμως διευκρινίζεται ἀπολύτως στό παρακάτω σχετικό. Ὁ Μου-

σταφά Χότζας τοῦ παρόντος ἐγγράφου δέν δηλώνει τήν ἰδιότητά του ἀλλά πρέπει νά εἶναι ἔμπιστος ἄνθρωπος τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ἐπιστάτης τῶν τσιφλικιῶν του ἤ σχετικός μέ τό σύστημα τῶν φρουρῶν τῶν δερβενίων ἤ ὁ βοεβόδας τοῦ Πατρατζικίου. Ὁ Δημάκης πρέπει νά εἶναι ὁ προεστός τοῦ Μαυρίλου καί κατά καιρούς γενικός προεστός τοῦ Πατρατζικίου, γιός τοῦ Χατζη-Χρίστου Ἀναγνώστου Οἰκονόμου. Ὁ Δημάκης δολοφονήθηκε τό 1821 ἀπό τούς ἀρματολούς τοῦ Πατρατζικίου Κοντογιανναίους, στή συνέχεια παλαιοτέρων συγκρούσεων. Ἡ οἰκογένεια ἔγινε γνωστή ἀργότερα μέ τό ἐπώνυμο Χατζίσκου (μεταξύ πολλῶν βλ. Ι. Γ. Βορτσέλας, *Φθιῶτις*, σελ. 358, 384 καί Ν. Κασομούλης, *Ἐνθυμήματα*, τ. Α΄, σ. 126). Στήν προσιτή βιβλιογραφία δέν συναντήσαμε καμιά πληροφορία γιά τήν Βαρυμπόπη (=Μακρακώμη) ὡς ἰδιοκτησία τῶν Χατζίσκων. Τό γεγονός ὅτι ἡ Βαρυμπόπη ἀναφέρεται ὡς τσιφλίκι τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στόν κατάλογο Φιλητᾶ (Σπ. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*, σελ. 608) δέν σημαίνει ὅτι ἡ ἰδιοκτησία τοῦ χωριοῦ εἶχε περιέλθει στό σύνολό της στόν Ἀλή, ἀφοῦ στόν κατάλογο αὐτόν περιλαμβάνονται χωριά, στά ὁποῖα ὁ ἴδιος ἤ οἱ γιοί του εἶχαν ἀκόμη καί μικρά τσιφλικομερίδια (:«ἀλιακάδες») ἤ ἄλλου τύπου δικαιώματα, ὅπως ἡ «πανωδεκατία» τοῦ παρόντος ἐγγράφου. Πάντως, θά εἶχε ἐξαιρετικό ἐνδιαφέρον ἄν μποροῦσε νά ταυτοποιηθεῖ τό διαφαινόμενο ἐδῶ «τσιφλικικό» καθεστώς, ὅπου τά βασικά δικαιώματα (μή κατονομαζόμενα) ἀπό «τό Βαρυμπόπιν, τζεφτιλίκιν τοῦ Δημάκη», ἀνήκουν στόν πρῶτο κάτοχο (ἐδῶ τόν Δημάκη [Χατζίσκο]) ἐνῶ ὑπάρχει ἕνας δεύτερος "ὄροφος" τσιφλικικῶν ὑποχρεώσεων, ἡ «πανωδεκατία», ἡ ὁποία ἀνήκει σέ ἄλλον κάτοχο (ἐδῶ τόν Ἀλή πασά), κάτι μάλιστα πού τοῦ δίνει τό δικαίωμα νά καταγράφει τό χωριό στόν κατάλογο τῶν τσιφλικιῶν του. Ἔχουμε ἀποκαταστήσει τόν τονισμό τοῦ ἐγγράφου. ■

Σχετ.: [1349], Πάτρα (=Πατρατζίκι), 27 Ἀπριλίου 1802

Ὑψηλώτατε καί πολυχρονεμένε μου ἐντουβλετλῆ, ἠναγητουλού, μερχαμετουλού, βεζίρ ἀλησάν ἐφέντη μου, τήν ἡψηλότη σου σκλαβηκός προσκινό καί τά ἤχνη τόν ποδόν της καταφιλό, χαϊρντογατζίς ἤμεν τοῦ θεοῦ νά σοῦ χαρήσην μέρες, χρόνους καί τούς βεζιρξαντέδε σου.

Πρότα ἐρχοῦμεν νά σέ προσκινήσου καί ἔπιτας νά κάμου ἐφαντέ τοῦ ἀφεντός μου, ἠδόν, ἐφέντη μου, ἐφάνηκιν ἕνας μαντές στό Βαρημπόπην τζεφτιλήκιν τοῦ Διμάκιν, πός ὁ κοτζάμπασης ὁ Κατζόγηανους ἀπό Βαριμπόπην καί ὁ Μπίρος ἀπό τήν Γιαντζού καί ὁ Σουρλογιάνος ἀπό Ἀσβέστην ἐπῖγαν καί ἄνηξαν τό μαγαζίν τῆς ἡψηλότι σου, ἰς τό Βαρημπόπην, τίν πανοδεκατίαν, καί μᾶς ἔκλεψαν ἑβδομήντα δίο κόσκηνα στάριν· καί πῆγην ὁ σκλάβο σου Ἀναγνόστης Καραγιανόπουλος καί τό γνόρησεν καί μοῦ ἔστηλεν καί μένα, καί ἔστηλα καί γό ἄνδροπον καί τούς τό 'καμαν μαρτιρήαν τό χορηόν ἀπάνου τους ἐκήνον, μπροστά στό γραματικόν τοῦ Δημάκην καί σούμπασίν του. Καί τίν ὅραν ὁπού γήνη ἡ μαρτιρία ἐχρηάστικιν ὁ Κατζογηάνος καί ἔφιγην, καί ἔδοσεν χαμπέρην εἰς τούς ἀλουνούς στά ὄξο τά χοριάν ὁπού ἦχε ὀρτάκιδες καί ἔφιγαν μαζίν. Καί ὁ ἄνδροπός μου ὁπού

ἔλαχεν ἐκῖ τοῦ ἔπιασεν τό πεδί του καί τό ἔχου κοντά μου· καί ἦχεν καί ἕνα μαγαζήν ὁ Κατζιγιάνης στάριν καί καλαμπόκιν καμήαν τριακοσηάν κόσκινα καί τό ἔκαμεν ζάπην ὁ σκλάβο σου Ἀναγνόστης. Καί τόραν ὅπους ἦνε ὁρισμό σου, τό πεδήν τό ἔχου κοντά μου καί ὁ Κατζογηάνος ἦνε ζεστός, ἔχη πεντέξην πουγγιάν ἄσπραν καί χόρηαν ἡ ἄλη ἡ σήντροφίν του. Ἀφέντι μου, ἐπροχτές σόν ἔκαμα ἠφαντέ μέ τό ἄλον τό ἀρζουχάλην διά τί δουληάν τοῦ Ἠσέναγαν, ἀνηψόν τοῦ Ὀ[σ]μάναγα κι ἐκίνη ἡ δουληάν ἦνε βεβέαν καί ἔχου καί τίν μαρτιρήαν, καί ὅπους ἶνε ὁρισμό σου. Ἡ χρόνη σου πολήν καί τιμημένην ἀπό θεόν, ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν.

1802
Ἀπριλήου 10
Πατρατζίκιν

σκλάβο σου μουσταφά
χότζας
(τ.σ.τ.)

[159]

2 φ., 33x23 ◆ (135) Κοριτσά, 18 Ἀπριλίου 1802

Ἀρτζουχάλι τοῦ [Ἰσούφ ἀγᾶ (Ἀράπη)] πρός τόν Ἀλή πασά. Τόν ἐνημερώνει γιά τίς ἐνέργειές του σχετικά μέ τή στρατολογία στρατιωτικῶν σωμάτων ἀπό Ἀλβανούς τῆς περιοχῆς. Πρόκειται, προφανῶς, γιά σώματα πού προορίζονται νά ἐνισχύσουν τίς δυνάμεις τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πού πολιορκοῦν τό Σούλι. Ὁ «Ἰσούφ μπέγης» τοῦ ἐγγράφου εἶναι ὁ μπέης τῆς Ντίμπρας (βλ. Εὑρετήριο), μέ τόν ὁποῖο ὁ Ἀλής διατηρεῖ ἰδιαίτερες, ἀλλά κυμαινόμενες σχέσεις ἐμπιστοσύνης καί συνεργασίας. Ὁ Ἰσούφ Ἀράπης ἑτοιμάζεται νά κατέβει στά Γιάννενα ἀπηυδισμένος ἀπό τίς δυσκολίες τῆς ἀποστολῆς του στήν περιοχή, ὅπως γλαφυρά καί μέ θυμοσοφία τίς περιγράφει ὁ ἴδιος στό τέλος τοῦ ἐγγράφου: «χρόνον καιρό ἔκαμα, ἐφέντημ, στό Σούλι καί τίς γνῶμες τῶν Σουλιώτων καί τῶν Τζάμηδων τίς ἔμαθα, λιάκιν τήν γνώμην ἐτουτουνῶν δέν ἠμπόρεσα νά τήν μάθω». Τό ἔγγραφο χωρίς ὑπογραφή. Ἀπό τήν ἔνδειξη τόπου καί ἡμερομηνίας καί ἀπό τό περιεχόμενο, προκύπτει ἀσφαλῶς ὡς ἀποστολέας ὁ Ἰσούφ ἀγάς Ἀράπης. Ὁ «Χούσας» τοῦ ἐγγράφου καί τῶν παρακάτω σχετικῶν, εἶναι ὁ Χούσα Γκέκας (βλ. Εὑρετήριο) ἐπί μακρά σειρά ἐτῶν στήν ὑπηρεσία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. ■

Σχετ.: α΄ [146], Κοριτσά, 17 Μαρτίου 1802
β΄ [164, Πολένα, 29 Ἰουνίου [1802]
γ΄ [166], Κοριτσά, 5 Ἰουλίου [1802]

Ὑψηλώτατε καί μεγαλοπρεπέστατε ντοβλετλῆ βεζίρ ἐφέντημ, δουλικῶς σέ προσκυνῶ καί τό χρυσόν σου μέστη καταφηλῶ.

Μέ τό δουλικόν μου ἀρξουχάλη σοῦ κάνο ἠφαντέ, ἔλαβα τό ἠψηλόν σου καί τό ἐπροσκύνησα· ἐφέντημ, δια τό ἀσκέρη σοῦ ἔγραψα πρότον πός γυρέβουν τά ἐκατόν δέκα πουγγήα νά τά πάρουν καί πρώτα καί τότες να ἔβγουν. Μοῦ ἔγραψες να σου κάμω ἠφαντέ ἔρχωνται ρεένηα ἤ ὄχη, ἔρχεται ὁ ἀδελφός τοῦ Ἰσούφ μπέη ἤ ὄχη· διά τόν αδελφόν του δέν μοῦ ἤχεν δόση ἠκράρι ἀκόμα, ὅμως ἄλους μου εἶπεν δια να μου δόκη ρεένηα· σου τά ἔκαμα ἠφαντέ καί πῆα εἶναι τά ρεένηα ὅπου θέλη μᾶς δόκη πρός ὄνομα καί καρτέρηγα να μου ἀποκρηθῆς, ἡ ὑψηλώτη σου δέν μου ἀποκρήθης τελίος, ὅμως ἔστειλες τόν Ἀφούζην, ἐπέρασεν, πῆγεν, ἔκαμεν ἐνιά μέρες ὅσω νά ἔλθη· τόρα τόν Ἀφούζην τόν ἔστειλες ἡ ὑψηλώτη σου δια να ἔλθη ὁ Ἰσούφμπεγης ατός του δια νά κουβεντειάσεται, ὁ Ἠσούφμπεγης δέν ἦλθεν, γηά ὅπου ἔστειλεν τόν ἀδελφόν του καί ἔρχεται· καί σαν ἐρδοῦμαι τόν κουβεντειάξεις καί ἡ ὑψηλώτη σου καί βλέπης τί μέτρα ἔχουν. Ἐφέντημ, τά δόδεκα πουγγήα ὅπου ἐχαλεβα να μου στείλης τα ἐγήρεβα δια να τα δόσωμεν τῶν Ματιάνων διά τοῦς τεσκερέδες, ὅτι αὐτά τα ἤθελαν ὀμπροστά, καί αὐτῆ μᾶς ἐχαλαγαν κάδε δουλεια, ὅπου δέν ἀναπαβόνταν χωρής να τα πάρουν τά ἠκοση τέσερα πουγγῆα. Ἤχα τα δόδεκα πουγγῆα, σου ἔστειλα να μου στείλης καί ἄλα δόδεκα να γένουν ἠκοση τέσερα δια να τα δόσωμεν, ὅπου τα ἐγύρεβεν ὁ γιός του Καημάκη· ὕστερα μου ἔγραψες πῶς ρεένη δέν θέλης νά ἔλθη κανένας ἀδελφός, λιάκην τόρα να ἔλθη ὁ ἕνας ἀδελφός του να σταθῆ ὅσω να ἔλθη καί ὁ ἄλλος μέ τό ἀσκέρη· τόρα γηά ὅπου τόν φέρνωμεν τόν ἕναν του αδελφόν καί κουβεντειάξης καί ἡ ὑψηλώτη σου· ἀπόψε Παρασκεβῆ βράδη, κημώμασδε εἰς τήν Κιόρτζα κι' αὔριο Σαβάτω βράδη κημώμεσδε στόν Μπάρμασι. Στό Μποζηγράτη ἐστείλαμεν καθῶς ἐ [πλαγίως:] *πρόσταξες· ὁ Χοῦσας ἔρχεται ἀντάμμα με τ'εμέναν αὐτοῦ, ὅτι ἔτζη ἔκαμεν χρεῖα να ἔλθη καί αὐτός καί ὕστερον γυρήζη πήσω καί ἔρχεται· διά τόν Ἀλιζότη Μημήν καί Μπράκο Ντουσηαρη σου τα ἔγραψα ὅλα μέ τον Ἀφούνζη πῶς ἐγήνηκε ἡ δουλειά· ἦλθεν ὅς τήν Μοσχόπολην καί μου τόν ἐγύρησαν πήσω. Τόρα, ἐφέντημ, ἡ δουλειά αυτωνῶν ἔτζη εἶναι, ἄν ἔχης τα παιδιά τοῦ Μεχμέτ πασιᾶ Φρασηρη, καλλά εἶναι καί αὐτῆ, ἠδέ ἡμῆς, ὅπως καί τα παιδιά τοῦ Μεχμέτ πασιά ἔτζη καί αὐτῆ, σάν ἔρδω σοῦ τά κάνω ἠφαντέ ὅλα, ἐφέντημ, καί γένεσαι βουκούφης. Δια τοῦς Ῥωμαίους ἀπό τό Ντουσηαρη ὅπου μέ προστάζης, ἐφέντημ, ἀν ἔρδοῦν τα παιδιά τοῦ Μεχμέτ πασηα αὐτοῦ, χρεῖα δέν εἶναι δια τοῦς Ῥωμαῖους· καί ἀν δέν ἔρδουν αὐτῆ καί ἄλα χωριά να πηασης, τίποτες δέν εἶναι.*

Τά ἠκοση τέσερα πουγγῆα τα ἔδωκεν ὁ Ἰσουφμπεγης ἐκῆ τῶν Ματιᾶνων καί τώρα μου τα χαλέβη ὁ ἀδελφός τοῦ Ἰσούφμπεγη ἐδῶ· τα δόδεκα πουγγῆα τα ἔχω καί τα δήνω, τά ἄλα τα δόδεκα ὅπου μου λεῖπουν πῶς νά καμω δέν ἠξεύρω· δια ταῦτω ἦλδα ἐδῶ εἰς τήν Κυόρτζα, ἀν τα ἐβρω

πουδενά να τα πάρω δανηκά, ἠδέ καί δεν ἐβρῶ πῶς νά κάμω δέν ἠξεύρω. Χρόνων καιρῶ ἔκαμα, ἐφέντημ, στό Σούλη καί τῆς γνόμες τῶν Σουλιώτων καί τῶν Τζάμηδων τῆς ἔμαθα, λιάκην τήν γνόμην ἐτουτωνῶν δέν ἠμπόρεσα νά τήν μαθω. Οἱ δέ χρόνοι σου θεόδεν δεδοξασμένοι.

1802 Ἀπριλλίου: 18.
Κιόρτζα

[160]

1 φ., 32x22 ◆ (132) Ζάρκο, 18 Ἀπριλίου 1802

Ἀρτζουχάλι τοῦ Χατζη-Λίτζου πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀπεσταλμένος γιά τή συγκέντρωση τῶν προβάτων «τοῦ βασιλικοῦ μπουμπαγιᾶ» στόν καζά τῶν Τρικάλων, βρίσκεται στά χωριά Ζάρκο καί Τσιότι (σημ. Φαρκαδόνα), ὅπου οἱ κτηνοτρόφοι ἀρνοῦνται νά παραδώσουν ὅσα πρόβατα ὁρίζει τό δεφτέρι πού κατάρτισαν οἱ κοτζαμπάσηδες τῶν Τρικάλων. Ὁ Χατζη-Λίτζος συμφωνεῖ ὅτι ἡ κατανομή εἶναι ἄδικη καί συνηγορεῖ ὑπέρ τῶν Ζαρκινῶν, καταγγέλλοντας μάλιστα τούς προεστούς τῶν Τρικάλων ὅτι δέν ἔχουν γραμμένα τά δικά τους μαντριά ὥστε νά μή δώσουν «τέλεια» (=ἐντελῶς) πρόβατα. Εἶναι προφανής ἡ ἀνάμειξη τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στή συγκέντρωση τοῦ «τζελέπικου» τοῦ καζᾶ τῶν Τρικάλων, στό ὁποῖο, ὅπως γνωρίζουμε ἀπό ἄλλα ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου καί συμπληρωματικές πηγές, εἶχε καί ἄμεση οἰκονομική συμμετοχή. Ἀπό τό παρακάτω σχετικό ταυτίζεται ὁ ἀποστολέας τοῦ παρόντος μέ τόν Χατζη-Λίτζο Τζούνη, ἄνδρωπο τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στήν Κωνσταντινούπολη, πού ἀπό κοινοῦ μέ τόν Κ. Πρίσκο (βλ. Εὑρετήριο) ἐνοικίασαν τό τζελέπικο τῆς Λάρισας. Μέρος αὐτῆς τῆς ἐνοικίασης πρέπει νά εἶναι καί ἡ παρούσα συγκέντρωση τῶν προβάτων τῶν Τρικάλων. ■

Σχετ.: [118], Κωνσταντινούπολη, 21 Νοεμβρίου 1801

»Ὑψηλώτατε, μεγαλώταται καί εὐμενέσταται δοβλετλή βεζήρ ἐφέντι μας, ὁ παντοδήναμος θεός νά πολοιχρονή τή μεγαλωτητά σου ὁμοῦ μέ τοῦς ὑψηλωτάτους βεζηρξαντέδες σου, νά μεγαλήνη τό ὀτζάκη σας καί νά αὐξάνη τό δοβλέτι σας, ἀμήν.

Διά τοῦ ταπηνοῦ μας σκλαβηκοῦ ἀρτζηχαλήου, πρότον προσφέρομεν τάς ἐδαφιέας ἡμήν σκλαβηκάς προσκυνήσης, ἔπητα τῆς φανερῶνομεν ὅτι κατά τό δευτέρη ὁποῦ μᾶς ἐδόθη ἀπό τα Τρήκαλα διά τά πρῶβατα τοῦ βασιληκοῦ μπουμπαγηά, ἐπήγαμε εἰς τό Ζάρκω καί Τζηότη διά νά τά πάρωμεν τά ὅσα πρῶβατα ἦχαν γράψη εἰς τό δευτέρη καί δέν μᾶς τά ἔδοσαν, λέγονταις μας ὅτι ἐμής δέν ἔχομεν τακάτη νά δῶσομεν τόσα πρῶβατα, μά ἄν οἱ Τρηκαλινή γκοτζαμπασήδες τά ἔγραψαν ἀπό τό νεφσανιετλήκη

τους διά νά μᾶς χαλάσουν τά χωρηά μας. ἐμῆς δέν ὑμπροῦμαι νά τά δῶσομεν, ἄν ὅμως καί δέλεται διά νά τά πάρεται μέ τό ξῶρη ἔπαρέτε τα. Βλέπομαι ὅμως, ἐφέντη μας, ὁποῦ οἱ Τρηκκαληνοῖ γκοτζαμπασήδες τό δευτέρη δέν τό ἔχουν κάμη κατά τό δήκαιον, ὅ,τι τοῦ τηχένη τοῦ κάθε ἐνοῦ εἰς τά πρῶβατα νά δώση, καί εἰς αὐτό ἔχουν δήκαιον οἱ Ζαρκηνοῖ. Διά τοῦτο καί ἐμῆς οἱ σκλάβη σου δέν ἐπέσαμαι ἀπάνο τους, ὅμως τούς ἔδόσαμαι καιρόν διά νά ὑμπορούν νά κάμουν καμήαν δηὅρθωσην τῆς ὑποδεσεώς τους, καί ἄν πρωστάξης ἡ ὑψηλώτη σου διά νά τοῦς γένη κανένας μουσαντές τόν Ζαρκηνόν, παρακαλοῦμαι ὁποῦ νά προστάξης τοῦς Τρηκαληνοῦς γκοτζαμπασήδες διά νά μᾶς τά γράψουν εἰς ἄλω μέρος, ὅτι τά ἐδηκά τους μανδρηά ἡ γκοτζαμπασήδες δέν τά ἔχουν γραμένα τέλια πρῶβατα νά δώσουν, ὅπως ὁ φακήρ φουκαράς· καί ὅπως εἶνε ὁρησμός σου. Ταῦτα μέν, τά δέ ἔτη τῆς μεγαλώτητός της εἶησαν θεόθεν πάνπολλα, πανευτηχή καί δεδοξασμένα, ἀμήν. 1802: Ἀπρηλήου: 18: Ζάρκω: –

Τῆς ὑψηλωμεγαλωτητός της
ὅλως πρόθυμος σκλάβως καί χαήρ
ντουατζῆς
Χάτζι Λίτζος

[161]

1 φ., 37x29 ◆ (129) Πατρατζίκι, 27 Ἀπριλίου 1802

Ἀρτζουχάλι τοῦ Μουσταφᾶ Χότζα πρός τόν Ἀλή πασά Ἐκθέτει ἀναλυτικά μιά ὑπόθεση πού ἔχει ἤδη ἀναφέρει ὑπαινικτικά στό προηγούμενο ἀρτζουχάλι του (βλ. παρακάτω σχετικό), στό ὁποῖο πάλι ἀναφέρει ὅτι «προχθές» εἶχε στείλει καί ἄλλο ἀρτζουχάλι γιά τήν ἴδια ὑπόθεση. Πρόκειται γιά τήν τύχη τῆς περιουσίας – «φλωριά καί ὁμολογίες δέκα πουγγιά καί χίλιαν τετρακόσια γρόσιαν ἄρματα»– πού εἶχε ἀπάνω του «ἕνας κλέφτης Ἀρβανίτης» πού σκοτώθηκε «στόν καιρόν ὁπού πολέμησε ὁ Ἰσούφαγας μέ τούς ζορμπάδες». Αὐτοί πού τόν νοσήλεψαν κρυφά, ὁ «Ἰσέναγας ἀνεψιός τοῦ Ὀσμάναγα» καί οἱ συνεργοί του, τόν ἔθαψαν κρυφά καί κατακράτησαν τά πράγματά του. Τώρα, πού ἀνακαλύφθηκε ἡ πράξη τους ἀπό τόν Μουρτεζά Κονιτζιώτη, ἔστειλαν μεσαλαβητή γιά νά δωροδοκήσουν τόν Μουσταφά Χότζα μέ χίλια γρόσια γιά νά παρασιωπήσει τήν ὑπόθεση, τά ὁποῖα ὅμως ὁ τελευταῖος δέν δέχθηκε. Περισσότερα ἀναφέρει στόν Ἀλή πασά ὁ γιός τοῦ Μουσταφᾶ, ὁ Νούρκας, ὁ ὁποῖος προφανῶς πηγαίνει στά Γιάννενα καί μεταφέρει καί τό παρόν ἔγγραφο. Ἡ «Πάτρα», ὅπως προκύπτει ἀπό τή γεωγραφική συνάφεια τῶν περιεχομένων τοῦ ἐγγράφου καί τό παρακάτω σχετικό, δέν εἶναι ἡ "Παλιά Πάτρα" τῆς Πελοποννήσου ἀλλά ἡ "Νέα Πάτρα" (:Πατρατζίκι/ Ὑπάτη) τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδας. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

Σχετ.: [158], Πατρατζίκι, 10 Ἀπριλίου 1802

Εἰψηλότατε καί πολληχρονεμένε μου ἐνντουβλετλού, μερχαμετουλού, ἠναγητουλού, βεζίρ ἀλησάν ἐφέντι μου, τίν ἠψηλότη σου σκλαβηκός προσκινό καί τά ὕχνη τόν ποδόν της καταφηλό, νά σοῦ χαρίσιν ἡμέρες χρόνους καί τούς βεζιρζαντέδεσου.

Μέ τό σκλαβηκόν ἔρχουμεν νά σέ προσκινήσον καί ἔπιτας σοῦ κάνο ἠφαντέ, τόν κερόν ὁπού πολέμησεν ὁ Ἠσούφαγας μέ τούς ζορμπάδες ἐλαβόθηκεν ἕνας κλέφτης Ἀρβανήτης καί τόν πῆραν καί τόν πῆγαν στόν Ἠσέναγα, ἀνηψός τοῦ Ὀ[σ]μάναγα καί τόν ἐκράτισεν κρημένον στό νταβάνη ἡμέρες δέκα καί ἤστερας ἐπέθανε καί τόν σήκοσαν τή νήχτα καί τόν ἐπῆγαν σέ ἕνα ρέμαν καί τόν ἐσκέπασαν· καί ἦχεν ἀπάνου του φλορηά καί ὁμολογίες δέκα πουγγιάν καί χήληαν τετρακόσηαν γρόσηαν ἄρματα ἀπάνου του. Καί ἦρθεν ὁ κολαοῦζως καί μοῦ ἦπεν πός ἔτζι ἔγινε ἡ δουληά. Ἠγό ἤμου(ν) ὄξο στά χορηάν καί τοῦ ἔστηλα χαμπέρου καί αὐτός ἔστηλεν τό Χασάναγα Τζερανούγλην καί ἦρθεν καί μοῦ ἔδοσεν γρό(σια) –1000– νά κλήσου τίν δουληάν καί δέν τά πῖρα. Τόρα ὅπος τό κάμης φερμάνη ἡ ἐψηλότι σου καί ὁ κολαοῦζως ἦνε ὁ Μούρτεζα Κονητζηότης ὅπου ἦχεν τό Ληανοκλάδην. Ἠγό ὁς πηστός σκλάβον σου τοῦ ἦπα τίρα καλά καί μοῦ 'πεν πός ἐγό ἀπουκρένομεν καί ἄν ροτᾶς ἐκῖνος ὁ κλέφτης Γαρδικιότης ἦνε καί σέ κάνη βουκούφιν καί ὁ σκλάβο σου ὁ γιός μου ὁ Νούρκας ἦνε σαήν. Ἠ χρόνη σου πολήν καί τιμημένη ἀπό θεόν, ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν.

1802
Ἀπρίληος 27
Πάτρα (=Πατρατζίκι)

χαήρντογατζί σου καί σκλάβου
σου πηστός μουσταφα χοτζιας
(τ.σ.τ.)

[162]

1 φ., 32x22 ◆ (128) [Πλιάσσα], 5 Μαΐου 1802

Ἀρτζουχάλι κάποιου Μουσταφᾶ, χωρίς ἄλλη ἔνδειξη, πρός τόν Βελή πασά. Ἐκθέτει ἐπεισόδιο πού συνέβη «κάτω ἀπό τήν Πλάσα», κατά τό ὁποῖο σκοτώθηκε ἀπό ἀνθρώπους τοῦ ἀποστολέα Μουσταφᾶ «ἕνα παλικάρι τοῦ Χουσᾶ» πού ἐρχόταν ἀπό τό Πογραδέτζι. Τό παλικάρι σκοτώθηκε κατά τή διάρκεια συμπλοκῆς, «γιά ἕνα γομάρι», μέ ἕνα σούμπαση τοῦ Μουσταφᾶ, ἀπό ἀνθρώπους τοῦ σούμπαση

ἀλλά μετά τόν πυροβολισμό καί τόν βαρύ τραυματισμό τοῦ ἐν λόγω σούμπαση ἀπό τό δύμα. Ζητᾶ συγγνώμη καί τόν παρακαλεῖ νά μεσολαβήσει στόν Ἀλή πασά γιά νά «κάμει ἄφι, ὅτι χατές ἔγινε». «Πλάσα» εἶναι βέβαια ἡ Πλιάσσα, πρωτεύουσα τοῦ καζᾶ τῆς Μπίχλιστας, καί μέ βάση τό παρακάτω σχετικό, μποροῦμε νά ταυτίσουμε τόν Μουσταφά μπέη τοῦ παρόντος ἐγγράφου μέ τόν ὁμώνυμο ἀδελφό τοῦ Ἰσμαήλ πασᾶ Πλιάσσα (βλ. Εὑρετήριο). Παρουσία τοῦ Βελῆ πασᾶ στήν περιοχή τῆς Πλιάσσας αὐτήν τήν ἐποχή δέν μαρτυρεῖται ἀπό ἄλλη πηγή ἤ ἀπό ἔγγραφο τοῦ Ἀρχείου. Ἄλλωστε ἀπό τό παρόν ἔγγραφο δέν προκύπτει μέ ἀσφάλεια ὁ τόπος προορισμοῦ, καί συνεπῶς δέν γνωρίζουμε ἄν ὁ ἀποστολέας τό ἀπηύθυνε στά Γιάννενα ἤ κάπου ἀλλοῦ. Κατά τίς μέρες αὐτές, πάντως, ἀναφέρεται σέ ἰδιωτική ἐπιστολή (βλ. Ἰ. Οἰκονόμου, *Ἐπιστολαί*, σελ. 79) ἀναχώρηση τοῦ Βελῆ πασᾶ ἀπό τά Γιάννενα γιά τό Τεπελένι, στό πλαίσιο βέβαια τῶν τοπικῶν συγκρούσεων οἱ ὁποῖες ἐξακολουθοῦν καί γιά τίς ὁποῖες οἱ ἀξιόπιστες μαρτυρίες εἶναι ἐλάχιστες. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

Σχετ.: [572], Σόφια, 23 Μαΐου 1811

»Ὑψηλότατε καί πολυχρονεμένε ντοβλετλῆ Βελῆ πασᾶ ἐφέντι μας, δουλικός σέ προσκινό καί σέ φιλό τό μέστη καί τόν θεόν παρακαλό διά νά σέ πολυχρονίσι καί νά σέ κάμη τό κάθε χαιρλί μουράτι σου, ἀμήν.

Μέ τό δουλικόν μου σέ κάνο ἠφαντέ ὅτι ἐπροχτές ἐρχοῦνταν ἕνα παλικάρι τοῦ Χουσᾶ ἀπό τό Πογρατέτζι καί ἀπό κάτο ἀπό τή Πλάσα ἐβρῖκε ἕνα γομάρι ἑνοῦ σούμπασί μου, καί τόν ἐπῖρε στό σούμπασις, τόν ἐπῖρε ἀπό κοντά καί φόναξε καί ἔκαμε τό μπεριχάχ καί βγῖκαν ἄνθροπι καί τόν πῖραν κοντά γιά (;) νά ἀπολίσι τό γομάρη καί ὁ σούμπασης τοῦ ξήγοσε καί τοῦ λέγι, ἀπόλησέ με τό γομάρη, καί αὐτός τοῦ βάρεσε μέ τό τουφέκι καί τόν ἐλάβοσε καί ἤ γλιτόνι ἤ ὄχι. Καί ἡ ἄνθροπι σάν ἤδαν ὁπού σκότοσε τόν σούμπασι, τοῦ βάρεσαν καί τόν ἐσκότοσαν. Ἔτζη ἔγινε ὁ χατές καί νά ἤξεραν ἡ ἄνθροπι ὁπού ἦταν ἄνθρωπος τοῦ Χουσᾶ, ἄς σκότονε καί πέντε σουμπασάδες. Τόρα νά τοῦ τό κάμι(ς) ἠφαντέ τοῦ τοβλετλῆ βεζήρ ἐφέντι μας σέ κάνο ρητζά, ὅτι πέλτημ τοῦ λέγουν ἄλη ἄλος καί ἐτοῦτο τό σούτζι ὁπού ἔγινε νά μᾶς τό κάμι ἄφη ὅτι χατές ἔγινε. Καί ἡ χρόνι σου πολή.*

1802
Μαγιοῦ
5

σκλάβο σου
μουσταφάς
(τ.σ.τ.)

[163]

1 φ., 31x23 ◆ (888) Ἄγραφα, 8 Μαΐου [1802]

Ἀρτζουχάλι τοῦ Στέριου Ζωτόπουλου, προεστοῦ Ἀγράφων, πρός τόν Ἀλή πασά. Ἐπέστρεψε, προφανῶς ἀπό τά Γιάννενα, στήν ἐπαρχία του καί προσπαθεῖ νά συγκεντρώσει τούς καθυστερούμενους φόρους (:«τό ἀλατζάκι») πού ἀνήκουν στόν Ἀλή πασά. Τό ταξίδι τοῦ Στέριου στά Γιάννενα εἶναι πρόσφατο καί πάντως μετά τίς 4 Ἀπριλίου τοῦ ἰδίου ἔτους, ὅπως προκύπτει ἀπό τό περιεχόμενο τοῦ σχετικοῦ β΄, τό ὁποῖο, χωρίς καμιά ἀμφιβολία, στέλνεται ἐπίσης ἀπό τά Ἄγραφα. Τό πιθανότερο εἶναι νά πρόκειται γιά τήν ἀνοιξιάτικη ἐπιθεώρηση τῶν λογαριασμῶν τῶν κοινοτήτων (τοῦ ἁγίου Γεωργίου, 23 Ἀπριλίου) ὅπου γίνεται κατάστρωση τῆς δοσοληψίας τοῦ ἐξαμήνου, γνωστῆς ὡς «Ἁγιωργήσιο δεφτέρι». Ὁ προεστός ἀναφέρει ἀκόμη ὅτι ἡ παρουσία τοῦ Σουλεϊμάν Τζοπάνου, πού μέ τό σῶμα του καταδιώκει τούς κλέφτες, ἔχει κάνει τούς Ἀγραφιῶτες νά ἀναθαρρήσουν ἀλλά ἐξακολουθοῦν νά καθυστεροῦν τήν καταβολή τῶν φόρων τους, κάτι πού τό συνδέει καί μέ «κάποια λόγια πολίτικα», δηλαδή ἀντιδικίες πού προέρχονται ἢ ἐνισχύονται ἀπό τούς Ἀγραφιῶτες ἀποδήμους τῆς Κωνσταντινούπολης. Ὁ Δημήτριος Τσολάκογλου, πού ἀναχωρεῖ γιά τά Γιάννενα, θά τόν ἐνημερώσει «πλατύτερον». Ἕνα σχόλιο σ' αὐτήν τή δέση γιά τή χρήση τοῦ ὅρου "Ἄγραφα" εἶναι ἴσως ἀναγκαῖο. Ἀπό τά τέσσερα ἔγγραφα τοῦ Στέριου αὐτῆς τῆς ἑνότητας ἕνα μόνο φέρει τήν ἔνδειξη Ἄγραφα. Ὁ ἀποστολέας εἶναι βέβαια προεστός τοῦ καζᾶ τῶν Ἀγράφων ἀλλά ὁ ἴδιος κατοικεῖ στόν Φουρνά καί δέν γνωρίζουμε ἄν πράγματι μεταβαίνει σέ κάποιο κοινοτικό «κονάκι» στήν ἕδρα τοῦ καζᾶ, στό χωριό τῶν Ἀγράφων, ἤ διεξάγει τήν ἀλληλογραφία του ἀπό τόν τόπο διαμονῆς του, τόν Φουρνά. (Γιά τό ἀρχοντικό τοῦ Ζώτου, βλ. Δ. Παπακαρυάς, *Ἱστορικά τοῦ Φουρνᾶ*, σελ. 40-42). Πάντως, μέ βάση αὐτό τό ἔγγραφο καί ἀνεξαρτήτως τοῦ ἄν ἡ χρήση τοῦ ὅρου "Ἄγραφα" ἀντιστοιχεῖ εἰδικῶς στό χωριό–ἕδρα τοῦ καζᾶ ἤ συνεκδοχικά σέ ὁλόκληρο τόν ὁμώνυμο καζά, θεωροῦμε ὅτι ὅλα τά ἔγγραφα τῆς ὁμάδας αὐτῆς ἔχουν τήν ἴδια προέλευση, τά Ἄγραφα. Τό παρόν ἔγγραφο καί τό παρακάτω σχετικό γ΄ εἶναι ἀχρονολόγητα, ἀλλά ἀνήκουν στό ἴδιο ἔτος γιατί ἀναφέρονται καί τά δυό στό πρόσφατο ταξίδι τοῦ ἀποστολέα στά Γιάννενα. Ἡ τοποθέτησή τους, μέ τήν ἁρμόζουσα ἐπιφύλαξη, στό ἔτος 1802, γίνεται ἐπειδή ἔχουν πολλά ἐξωτερικά χαρακτηριστικά μέ δύο ἄλλα ἔγγραφα τοῦ ἴδιου πρός τόν Ἀλή πασά (παρακάτω σχετικά α΄ καί β΄) καί γενικότερα ἐπειδή ὁ τρόπος πού εἶναι γραμμένα καί τά τέσσερα ἔγγραφα ἐπιτρέπει νά ὑποθέσουμε ὅτι ἔχουν γραφτεῖ κατά τήν ἴδια χρονική περίοδο. ■

Σχετ.: α΄ [148], [Ἄγραφα], 17 Μαρτίου 1802
β΄ [155], [Ἄγραφα], 4 Ἀπριλίου 1802
γ΄ [165], [Ἄγραφα], 1 Ἰουλίου [1802]

»Ὑψηλότατε, πολυχρονεμένε, ντοβλετλιοῦ, μερχαμετλιοῦ, βελιγιουναήμ ἐφέντη μου, σκλαβηκῶς προσκυνῶ τήν ὑψηλότητά σου καί φιλῶ τά ἴχνη τῶν ὑπερλάμπρων σου ποδῶν, τόν παντοδύναμον θεόν παρακαλῶ νά χαρί-

ξη τοῦ ἀφεντός μου ζωήν πολυχρόνιον μαζύ καί τῶν βεζηρζαντέδων σου τῶν πολυχρονίων μου ἀφεντῶν, ἀμήν.

Μέ τό σκλαβηκόν μου ἀρτζοχάλι κάμνω ὑφαντέν, ὅτι πέρνοντας τό ἴζνη τοῦ ἀφεντός μου, καί ἀμέσως ἐρχάμενος ὁ σκλάβος σου, ἔβαλα μεγάλην σφίξιν μέ κάθε χερεκέτι μου καί μέ τούς ταξηλδαρέους μου μαζύ, ὁποῦ νά μπετίσωμε τό ἀλαντζάκι σου, κατά τόν ὁρισμόν σας, ὀγλύγορα. Ὁ κόσμος τότες ἦτον μουχασερέν ἀπό κλεύτες καί με τό χιμέτι σας ἔφθασεν ὁ πηστότατος σκλάβος σας καί χοσμεκιάρης σας ἄξιος ὁ Σουλεϊμάν Τζοπάνος καί ἔδωσεν νηζάμι καί παστρέβει τούς κακούς καί ἔλαβαν θάρος ὁ κόσμος νά δουλέβουν. Λιάκημ, ἀφέντη μου, ὁ κόσμος διά τό πλέρωμα ἐστάθηκαν ὀπήσω καί ἡ δυστιχία τοῦ καιροῦ καί τό γιομλῆκι εἰς τόν κόσμον ὅλον εἶναι, καθώς εἶναι μαλιούμ στόν ἀφέντη μου. Μά ἐτοῦτοι ἀπό κάποια λόγια πολήτικα ὁποῦ ἤφεραν ἐγέμισαν ἀέραν, καί οὔτε τόν σκλάβον σου ψηφοῦν διά προεστόν οὔτε τούς ταξηλδαρέους σακιντίζουν καί βαρεῖ ὀπήσω τό ἀλαντζάκι τοῦ ἀφεντός μου, ἀπό τό ὁποῖον ὥς σήμερον ἕνα ὁλύγον ἐμπάσαμε εἰς Λάρισαν. Καί διά νά μή τό νομίση ὁ ἀφέντης μου ὅτι δέν γίνομαι μομαέτης εἰς τήν δούλεψίν σας διά τοῦτο κάμνω ὑφαντέν καί ὁρισμός τοῦ ἀφεντός μου. Ὁ σκλάβος Δημητράκης Τζιολάκογλου σέ κάμνη βοκούφην πλατύτερον καί τά ἔτη τῆς ὑψηλότιτός σου πολυάριθμα καί ὑπέρλαμπρα.

Μαΐου 8, Ἄγραφα

σκλάβος σου προσκινητός
στερηως ξοτοπουλος

[164]

1 φ., 29x24 ◆ (1170) Πολένα [Κοριτσᾶς], 29 Ἰουνίου 1802

Ἀρτζουχάλι τοῦ Ἰσούφ [Ἀράπη] πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀναφέρει τίς ἐνέργειές του στήν Πολένα, χωρίς ἄλλη γεωγραφική ἔνδειξη. Πρέπει νά πρόκειται γιά τήν «Πολιάνα», σημαντικό χωριό τοῦ καζᾶ τῆς Μπίχλιστας, ἀπέναντι ἀπό τήν Πλιάσσα, μεταξύ τῆς Κοριτσᾶς καί τῆς λίμνης Πρέσπας. Τήν περιγράφει ὁ Θεσπρωτός (βλ. Θεσπρωτός-Ψαλίδας, *Γεωγραφία*, σελ. 16) ὡς "Πόλιανη". Στόν χάρτη τοῦ Ἑλληνικοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου (1878) ἀναφέρεται ὡς "Πολιάνα" καί εἶναι καταφανής ἡ στρατιωτική σημασία της. Στήν Πολένα ἔχουν φαίνεται συγκεντρωθεῖ κάποιοι ἀντίπαλοί του, καί ὁ Ἀλή πασάς ζητᾶ προσωπικά ἀπό τόν Ἰσούφ ἀγά τήν ἐκδίωξή τους. Τό σημεῖο φαίνεται νά εἶναι ὀχυρό καί δυσπρόσιτο καί γι' αὐτό χρησιμοποιεῖται καί πυροβολικό, προφανῶς φορητό (ὀρεινό) καί μικροῦ διαμετρήματος. Ὁ Ἰσούφ ἀγάς προσπαθεῖ νά ὀργανώσει στρατιωτικά τόν τόπο, σύμφωνα μέ τό μπουγιουρντί πού ἔλαβε, ἀλλά δέν φαίνεται νά εἶναι σύμφωνος μέ τήν ἐνέργεια αὐτή τήν ὁποία θεω-

ρεῖ παρακινδυνευμένη καί περιγράφει τίς δυσκολίες τοῦ ἐγχειρήματος. Ζητᾶ τροφές, πολεμοφόδια καί πυροβολητές. Εἶναι ἀξιοσημείωτο τό μέγεθος καί τό εἶδος τῶν δυσκολιῶν πού συναντᾶ στήν ἀποστολή του, ὁ πιό διακεκριμένος στρατιωτικός τοῦ 'Αλῆ πασᾶ: «φυσέκια οὔτε ἕνα δέν ἔχομε», κατάσταση πού δέν προέρχεται βέβαια ἀπό τήν ἔλλειψη φυσεκιῶν στίς "ἀποθῆκες" τοῦ 'Αλῆ πασᾶ, ἀλλά ἀπό τήν ἀδυναμία συντονισμοῦ καί μεταφορᾶς τους στό προκεχωρημένο στρατιωτικό σῶμα τοῦ 'Ισούφ 'Αράπη. Ἡ ἀμέσως ἑπόμενη φράση: «ἐστείλαμεν στά Γρεβενά διά φυσέκια καί μᾶς ἀποκρίθηκαν ὅτι δέν εἶναι», μᾶς δημιουργεῖ τήν ἰδέα ὅτι στά Γρεβενά λειτουργοῦσε, ἴσως, κάποιο ἐργαστήριο (ἤ καί περισσότερα) παραγωγῆς-τυλίγματος φυσεκιῶν, γιά τό ὁποῖο δέν γνωρίζουμε τίποτε περισσότερο. ■

Σχετ.: α΄ [146], Κοριτσά, 17 Μαρτίου 1802
β΄ [159], Κοριτσά, 18 Ἀπριλίου 1802
γ΄ [166], Κοριτσά, 5 Ἰουλίου [1802]

»Ὑψηλώτατε καί μεγαλοπρεπέστατε ντοβλετλῆ βεζύρ ἐφέντημ, δουλικῶς σέ προσκυνῶ καί τό χρυσόν σου μέστη καταφιλῶ.

Μέ τό δουλικόν μου ἀρτζουχαλή σοῦ κάνου ἠφανδέ ὅτι ἔλαβα τό ἠψηλόν σου μπουγιουρντή μαζῆ μέ τόν 'Οσουμάν μπέγη καί μέ τόν Χούσαν καί τό ἐπροσκύνησα καί ἐπάνου εἰς τό κεφάλη μου. Μέ προσταξης, ἐφέντημ, ὁπου τήν Πολένα νά τήν πάρω ἐγώ τήν δουλειάν της ἀπανωθηό μου. 'Εγώ, ἐφέντημ, ὅσον ἠμπορῶ κουσούρη δέν κάνο ὅσων ἐδῶ τόσον καί ἀλοῦ, ὅθεν μοῦ ἔτυχεν· μοναχά, ἐφέντημ, ἐδῶ ὁπού ἦλθα καμμήαν κυβέρνησην δέν ἤβρα, μήτε ἀπό ζαηρέν, μήτε τίπωτες· οὔτε τοπτζῆ ἔχωμεν. Ἕναν τοπτζῆ ὁπου ἐστείλες, τα μμάτιά του δέν ξέρη να βγάλη καί τόν βάνομαι μείς δια να ρήξη καί γυρήζη ὁ γγουλές πήσω καί πήγεν νά μᾶς σκοτώση καί τούς συντρόφους, καί οὔτε γγουλέδες εἶναι οὔτε τίπωτης. Τώρα, ἐφέντημ, ἀν εἶναι ὁρησμό σου να μᾶς στειλης τόν τοπτζῆ ὁπού ἦταν στό Τζικουράτι, τόν Μεχμέτη, καί τόν Οὐσμάνη καί νά μᾶς στείλης καί γγουλέδες νά μᾶς ἔλδοῦν· καί χρειαζώμεσθε καί ἕναν ἄθρωπον νά ξέρη καί ψήχα γράμμα, νά τόν βάλομεν νά κάθεται μέσα στήν Κιόρτζα νά κρατῆ τόν λογαριασμόν ἀπό τόν ζαηρέν, ὅτι ὁ γραμματικός μου ἀρόστησε καί τόν ἔστειλα στό σπήτι· καί τόρα ἕναν γραμματικό ὁπού ἔχω εἶναι ἀτζαμής καί δέν ἠξεύρη. Τζεμπχανέ, ἐφέντημ, δέν ἔχωμεν, φησέκη οὔτε ἕνα δέν ἔχωμεν· ἐστείλαμεν στά Γρεβενά διά φισέκια καί μᾶς ἀποκρήθηκαν πώς δέν εἶναι· ὁ Οὐσμάν μπέγης μᾶς ἤφερεν ὁλήγα φησέκια καί μᾶς ἐπόρεψε καί ἕως τά τόρα μέ ζαηρέν, ἄν εἶναι ὁρησμό σου νά μᾶς στείλης τζεμπχανέ καί φισέκια καί να μας καμης καί κυβέρνησην διά ζαερέν καί να μᾶς στείλεις δήω τρήα φωρτόματα μπαρούτι διά τό τόπη καί να μᾶς στείλης καί ὅς ἑκατόν πενήντα γγιουλέδες· [πλαγίως:] *καί να μᾶς στείλης καί τοπτζήδες, ὅτι χωρής ὁπου να μήν ἔλδουν τοπτζήδες ὁπου νά ξεύρουν, τίπωτες δέν κανουν ἐτοῦτοι*

όπου εἶναι ἐδῶ καί ὅσο πού παγαίνη καί ὡ τζημχανές χαμένος· καί ἑκατόν πενήντα γγιουλέδες να εἶναι ἀπό δήω όκάδες καί ἑκατόν δράμια αὐτή όπου να μᾶς στείλης ἠγιά όπου στέλνομεν καί τόν μέτρο. Ἄν όρήξης να στείλης στα Γρεβενά καί Χρούπηστα καί ὅδεν ἀλού γνωρίζης ἡ ὑψηλώτη σου, όπού να μᾶς ἔλθη ὁ ξαηρές νά προφθασδοῦμεν μέ ξαηρέν. Τόν Χουσα τόν στέλνο στή Στάβροβα όπου προστάζης· οἱ δέ χρόνοι σου δεόδεν δεδοξασμένοι:

29: Ἰουνίου
Πολένα

ἐγο σκλαβη σο γησοφης γραφο

[165]

1 φ., 43x32 ◆ (889) [Ἄγραφα], 1 Ἰουλίου [1802]

Ἀρτζουχάλι τοῦ Στέριου Ζωτόπουλου, προεστοῦ Ἀγράφων, πρός τόν Ἀλή πασά. Ἔλαβε τό μπουγιουρντί γιά νά στείλει ἐργάτες καί μαστόρους ἀπό τό βιλαέτι τῶν Ἀγράφων (δέν κατονομάζεται τό ἔργο στό ὁποῖο ἐπρόκειτο νά ἐργαστοῦν), ἀλλά δέν τό ἐκτελεῖ γιατί νομίζει ὅτι ἡ ἀπαλλαγή πού πέτυχε, ὅταν πρό ὀλίγου καιροῦ ἦταν στά Γιάννενα, ἐξακολουθεῖ νά ἰσχύει. ■

Σχετ.: α΄ [148], [Ἄγραφα], 17 Μαρτίου 1802
β΄ [155], [Ἄγραφα], 4 Ἀπριλίου 1802
γ΄ [163], Ἄγραφα, 8 Μαΐου [1802]

»Ὑψηλότατε καί πολυχρονεμένε ντοβλετλῆ, μερχαμετλῆ βεξύρη ἐφέντη μου, τῆν ὑψηλότητά σου σκλαβικῶς προσκυνῶ καί τά ἴχνη τῶν ὑπερτίμων σου ποδῶν ἐν ταπεινότητι καταφιλῶ, ντουαντζής εἶμαι εἰς τόν μεγαλοδύναμον θεόν διά νά χαρίζη τοῦ ἀφεντός μου οὔμπρι καί ντουβλέτι, ὁμοῦ καί τούς βεξυρξαντέδες σου, τούς πολυχρονίους αὐθεντάδες μου, ἀμήν, ἀμήν.

Καί μέ τό ταπεινόν μου, σκλαβικόν ἀρτζιχάλι κάνω ὑφαντέ τοῦ ἀφεντός μου, ὅτι ἔλαβον ὑψηλόν μπουγιορδί σας παρά τοῦ Χασάν τάταρή σας, στό ὁποῖον ἔγραφε προεστῶτες Ἀγράφου προστακτικόν διά ἐργάτας καί μαστόρους νά σταλθοῦν ἀπό τό βελαέτι μας καί ἐπειδή δέν εἶδε ὁ σκλάβος του ξεχωριστόν, τό ἐνόμισε ὅτι εἶναι ἐκείνη ἡ πρώτη σας προσταγή, καί καθώς ἔγινε βοκούφης ὁ αὐθέντης μου εἰς τό χάλι τοῦ βελαετίου μου ὁποῦ πάσχει σήμερον, ἐπάνω εἰς αὐτό ἔκαμα καί ἐγώ ὁ σκλάβος του τήν θερμήν παρακάλεσιν ὤντας αὐτόθι, καί ἀπό τό μεγάλον κερέμι του ἔκαμε μερχαμέτι ὁ αὐθέντης μου καί μοῦ τούς ἐχάρισε, δίδωντας καί ὑψηλόν του μπου-

γιορδί, διά τό ὁποῖον καί ὅλος ὁ φουκαρᾶς μικροί καί μεγάλοι σηκώνουν τάς χεῖρας εἰς τόν μεγαλοδύναμον θεόν, κάμνωντας ντουάν νά πολυετῆ τόν ὑψηλότατον ἐφέντη μου καί τούς πολυχρονίους αὐθεντάδες μου, διά τό μεγάλον κερέμι ὁποῦ ἐκάματε εἰς τόν φουκαρᾶν. Μένω καί ἐγώ ὁ σκλάβος του ἥσυχος περί τούτου.

Ταῦτα μέ βάρρος σκλαβικόν, καί οἱ χρόνοι τοῦ ἀφεντός μου εἴησαν τίμιοι καί ἀναρίθμητοι, ἀμήν:.

Ἰουλίου 1
σκλάβος ἀγραφιώτης
στερηως ξοτοπουλος

[166]

2 φ., 31x22 ◆ (1171) Κοριτσά, 5 Ἰουλίου [1802]

Ἀρτζουχάλι τοῦ Ἰσούφ [ἀγᾶ] (Ἀράπη) πρός τόν Ἀλή πασά, σχετικό μέ σχεδιαζόμενες πολεμικές ἐνέργειες στήν περιοχή τῆς Κοριτσᾶς. Ὁ Μεχμέτ πασάς Φράσαρης, τόν ὁποῖο συμβουλεύτηκε ὁ Ἰσούφ ἀγάς, σύμφωνα μέ προσταγή τοῦ Ἀλῆ, «εἶπεν ὁπού νά μήν ἀνοίξομεν νιξά [=πόλεμο] πουθενά». Ἀναφέρει ἀκόμη ὅτι «ἔφυγαν αὐτοί ὁπού ἦταν [κλεισμένοι] εἰς τήν Πολέναν (βλ. σχετικό γ΄). Τώρα, ὁ Ἀλή πασάς τοῦ ζητᾶ νά καταλάβει τό «Γκουρπέρι» ἀλλά ὁ Ἰσούφ ἀγάς προβάλλει πάλι τίς δυσκολίες τοῦ ἐγχειρήματος. Τό χωριό αὐτό (βλ. καί ἔγγραφο ἀρ. 98] τό ἐντοπίσαμε στόν χάρτη τοῦ Ἑλληνικοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου (1878), φ. 1: *Ἤπειρος-Μακεδονία*, πάνω στόν ὀρεινό ὄγκο τῆς Ὄπαρης, δυτικά τῆς Κοριτσᾶς, μέ συναφές ὄνομα "Γούρα πρέη", σέ θέση καταφανῶς ὀρεινή καί δυσπρόσιτη. Τό Guri Prei or Comméno Lithari, τό γνωρίζει ὡς ὀχυρό σημεῖο καί ὁ W. M. Leake, *Travels in Northern Greece*, τ. Ι, σελ. 349-350. Ὁ Ἰσούφ ἀγάς ζητᾶ νεότερες ὁδηγίες, τροφές καί πολεμοφόδια. ■

Σχετ.: α΄ [146], Κοριτσά, 17 Μαρτίου 1802
β΄ [159], Κοριτσά, 18 Ἀπριλίου 1802
γ΄ [164], Πολένα, 29 Ἰουνίου [1802]
δ΄ [1415], Μπεράτι, 25 Μαΐου χ.ἔτ.

Ὑψηλώτατε καί μεγαλοπρεπέστατε ντεβλετλῆ, βεζήρ ἐφέντημ, δουλικῶς σέ προσκυνῶ καί καταφηλῶ τό χρυσόν σου μέστη.

Μέ το δουλικόν μου ἀρζουχάλη σοῦ κάνο ἠφαντέ ὅτι κατά τήν προσταγήν σου ἐπήγα καί ἀντάμοσα τόν Μεχμέτ Πασηάν καί αὐτός μοῦ εἶπεν ὅπου να μήν ἀνήξομεν νηξά πουθενά· τόρα ἡ ὑψηλώτη σου προστάξης δια να στείλω τόν Νεμπή στό Γγουρπρέρη μέ ἑκατό νομάτους. Τόρα, ἐφέντημ,

αὐτῶ τό Γγουρπρέρη δέν χωρῆ παραπάνω ἀπό τρηάντα καί ἔος τούς σαραντα νομάτους, καί λέγη [[ὁ γιός]] ὁ γηός τοῦ Μεχμέτ πασιᾶ Φράσαρη πως οἱ ἀνθρώποι ὁπου να πᾶνε στό Γγουρπρέρη, πρέπη να κάθωνται ἐπάνου στα βουνά καί ὅπωτες ἔλθη ἐχτιξάς τότες να παγουν. Τόρα, εφέντημ, σάν στείλωμε τόν Νεμπή ἐκή μέ ἀνθρώπους πήσω ἄλο ἀσκέρη θελαμε τά εὐγή καί πήσω θελαμε τά ἀνηχτῆ ὁ νηξᾶς. Ὁ Τζάνε Μουχτάρης ὁπου ἐβγῆκεν ἀπέκη μέ κώσμον εὐγήκεν να ἔλθη ἠμπτάτη τῆς Πολένας καί σάν ἔμαθε ὁπού ἔφηγαν αὐτή ὁπου ἦταν εἰς τήν Πολένα, γύρησαν πήσω καί αὐτός μέ ὅλον τόν κόσμο του. Τόρα νά στείλωμεν κώσμο στό Γγοῦρπρέρη πήσω δέλα μετά ἀνακατοθη ὁ νηξᾶς· καί ἐδῶ, ἐφέντημ, καμμήα κυβέρνησιν δέν ἔχωμεν οὔτε καί πράμματα ὁπου χαλεψάμεν δια να παμεν τόν ξαηρέν δέν μᾶς ἔδοκαν καί ὅπως εἶναι ὁρησμό σου πρόσταξέ μας να κάμομεν.

Ἐφέντημ, ἄν εἶναι μουτλάκ ὁπου να πηάσωμεν νηξάν κάμε μας τίπωτες κυβέρνησην δια πράματα καί δια ξαηρέν καί δια τξημπχανέ, ὁπού νά εἴμαστε κυβερνημένη να μην μας πέση καμήαν ἐντροπην, ὅταν καμήαν κυβερνησην δέν ἔχωμε μήτε γιά τξημπχανέ, μήτε για ξαηρέν, μήτε δια τιπωτες· καί ἐτοῦτος ὁ κῶσμος ὁπου εἶναι ἐδῶ με τ' εμενα, Σουλεϊμάν μπέης [πλαγίως:] *καί ὁ Λιάμη Γγέμπησης καί αὐτή σφηγμένη εἶναι πολή γηα χασλήκη. Αὐτή πάντεχαν καί ἄλη δουλειά καί τόρα σφήχθηκαν καί δια χασλήκη, μόνον ὁ Πασόμπεγης εἶναι μέ καμήαν ἑκατον σαράντα νομάτους καί αὐτουνοῦ τοῦ ἔχουν βάλη μεγάλη σφήξη τά παλικάρηα του διά τόν λουφεν. Αὐτά τά τξηφλήκια ὁπου πρόσταξες να τά χαλάσω, εὐθής ἔβαλα καί τά χαλοῦν ὅλο ἕνα καί ὅπως εἶναι ὁρησμό σου, πρόσταξέ μας μήαν ὥραν ἀρχήτερα, οἱ δέ χρονοι σου θεόθεν δεδοξασμένοι.*

5: Ἰουλλίου
Κιόρτξα
εγο σκλαβη σο γησοφης
γραφο

[167]

1 φ., 22x15 ◆ (1423) [Σενίτσα;] 17 Ἰουλίου 1802

Γράμμα τοῦ Μαχμούτ Νταλιάνη πρός τόν Ντεμήρ ἀγά [Ντόστη]. Βρίσκονται σέ συνεννοήσεις ἐν ὄψει κάποιας σταθερῆς συμφωνίας (:«καράρι»), τήν ὁποία ἐπιθυμοῦν καί οἱ δύο, ἀλλά φαίνεται ὅτι ὁ Μαχμούτ Σαμέτης ἀποτελεῖ ἐμπόδιο. Ὁ Μαχμούτ Νταλιάνης καλεῖ τόν Ντεμήρ ἀγά Ντόστη στή Σενίτσα (σημ. Ἐλευθέριον, ἐπαρχίας Μαργαριτίου) γιά νά συνομιλήσουν. Οἱ ἀριθμοί στό χειρόγραφο

εἶναι τουρκικοί. Ὁ τόπος προέλευσης τοῦ ἐγγράφου δέν ἀναγράφεται ἀλλά καί δέν εἶναι εὔκολο νά προσδιοριστεῖ. Οἱ Νταλιάνηδες εἶναι οἰκογένεια τῆς Κονίσπολης, ἀλλά τό «ἐδῶ» τοῦ ἐγγράφου δέν σημαίνει ὅτι ἀφορᾶ τήν Κονίσπολη, ἀφοῦ ὁ Μαχμούτ Νταλιάνης θά μποροῦσε νά βρίσκεται αὐτήν τή στιγμή φιλοξενούμενος κάποιου συμμάχου του σέ ἄλλο σημεῖο τῆς Τσαμουριᾶς. Τό ὄνομα τοῦ χωριοῦ «Σενίτζα», στό ὁποῖο προτείνεται νά γίνει ἡ συνάντηση, διαβάζεται μέ ἀσφάλεια, ἀλλά ἡ ἀπόστασή του ἀπό τήν Κονίσπολη φαίνεται νά εἶναι ἀπαγορευτική γιά ἕναν ἐναλλακτικό τόπο συνάντησης. Τό ἔγγραφο, παρά τήν κακογραφία του, εἶναι βατό νοηματικά ἐκτός ἀπό τή φράση: «καί θέλει ἀφέντης στόν τόπο του» κ.λπ., τῆς ὁποίας ἡ ἀνάγνωση εἶναι ἀσφαλής ἀλλά εἶναι ἀσύντακτη καί δυσνόητη. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

Ἰς τίν ἀφεντία σου Τεμίραγα σοῦ φιλό τά τίμια σου μάτια· ἴ,τι μοῦ ἔγραφες ἐκατάλαβα κέ ἐχθές σοῦ ἔγραψα κέ ἤδα νά μοῦ γράψις διά ὅς ἀφτοῦ κέ ὄχι παρέκι, μούνον νά βάλομε ἕνα καράρι κέ μῖς καράρι θέλομε παρά ὁ Μαχμούτ Σαμέτις χρόνους πού τρόγι τό βιό τοῦ κόσμο κέ δέν ἐχόρτασε κέ θέλη ἀφέντις στόν τόπο του δέν τό θέλη ἀφέντις τό δηκό του τόν τόπο καθός τό θέλομε ὅλη κέ ἄν θέλης δι(ά) καράρι κόπιασε καί ἔλα νά μηλήσουμε στοματικός τά πάντα κέ ἄν ὀκνέβης διά νά ἔρθης ἐδό ἔλα στήν Σενήτζα νά ἀνταμοδοῦμε κέ γι ἀφεντιά σου ἦσε ἀδελφός μας καί φρόνιμους κέ τά καταλαβαίνις ὅλα. Τᾶφτα.

Μαχμουτ Ταγιλανις
(τ.σ.τ.)

['216] (=1802)
Ιουλιου [17]
Τριτι ορες [5]

[168]

1 φ., 19x14 ◆ (989) Ἰωάννινα, 6 Αὐγούστου 1802

Χρεωστική ὁμολογία τοῦ Βελῆ πασᾶ γιά ποσόν διακοσίων πενήντα γροσίων, πού ἔλαβε ἀπό τόν Γιάννη Τάκαρη μέ προθεσμία 10 ἡμερῶν. Δέν φαίνεται ἄν πράγματι ἔγινε τό δάνειο καί ἄν ἔγινε ἄν ἐξοφλήθηκε, ἐπειδή τό χρεωστικό ὁμόλογο δέν φέρει καμιά σχετική ἔνδειξη, ὅπως τό συνηθισμένο κάθετο σχίσιμο ὡς ἀπόδειξη ἐξόφλησης. Στό σύνολο τῶν δοσοληψιῶν τῆς οἰκογένειας τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, τοῦ ἴδιου δηλαδή καί τῶν γιῶν του, σαφεῖς ἢ ἀσαφεῖς δανεισμοί γίνονται πάντοτε ἀπό σαράφηδες ἢ ἀπό συντεχνίες καί κοινότητες. Δέν γνωρίζουμε ἐπίσης τίποτε περισσότερο γιά τόν δανειστή Γιάννη Τάκαρη (:Ντάκαρη>Δάκαρη) πού θά μποροῦσε νά φωτίσει κάπως τό εὐανάγνωστο ἀλλά δυσνόητο αὐτό ἔγγραφο. Περίεργη περίπτωση δανεισμοῦ ἑνός μικροποσοῦ ἀπό τόν Βελή πασά καί μάλιστα στά Γιάννενα! ■

»ἐγώ ὁ Βελή πασηάς
ἔλαβα ἀπό τόν Γηάνη Τάκαρη γρόσια διακόσια πενήντα: 250 καί σέ δέκα ἡμέρες διορήα νά τά πάρῃ ἀπό τό χαξηνέ μου χωρής ἄλω.

1802 Αὐγούστου: 6
Ἰωάννινα
(τ.σ.τ.)

[169]

2 φ., 31x22 ◆ (1059) Μυστράς, 11 Αὐγούστου 1802

Γράμμα τοῦ Ἐμίν ἀγᾶ, βοεβόδα τοῦ Μυστρᾶ, πρός φίλο του στήν Κωνσταντινούπολη, πού τόν ἀποκαλεῖ «Δημητράκη». Πρέπει νά εἶναι ὁ Παπαρρηγόπουλος, τόν ὁποῖο χρησιμοποιεῖ ὁ Ἐμίν ἀγάς ὡς σαράφη, ὅπως καί ἄλλοι Τοῦρκοι ἀξιωματοῦχοι τῆς Πελοποννήσου. Στέλνει μέ δικό του ταχυδρόμο ἔγγραφο τοῦ Χασάν μπέη τῆς Μονεμβασίας πρός τόν Καπουδάν πασά, σχετικό μέ τή σύλληψη πειρατικοῦ πλοιαρίου. Ὁ Ἐμίν ἀγάς ἐπωφελεῖται νά ἀλληλογραφήσει γιά οἰκονομικῆς φύσεως ὑποθέσεις, σχετικές, κυρίως, μέ φορολογικές προσόδους τῆς περιοχῆς του. Τό σημαντικότερο αἴτημά του ἀφορᾶ τήν ἀπόκτηση τοῦ μουκατᾶ (=τῶν φορολογικῶν προσόδων) τῆς Τριπολιτσᾶς τοῦ ὀθωμανικοῦ ἔτους 1218, δηλαδή τοῦ ἑπομένου ἔτους 1803, κάτι πού θά ἀποτελέσει μεγάλη ἤττα καί προσβολή τοῦ τωρινοῦ κατόχου τοῦ μουκατᾶ Ἀρναούτογλου. Δραγουμάνος τοῦ στόλου (ὁ «Τερζουμάν» τοῦ ἐγγράφου) εἶναι αὐτήν τή στιγμή ὁ Ἰωάννης Καλλιμάχης καί Καπουδάν πασάς ὁ Γαξῆ Χουσεΐν, ὅπως ἀναφέρεται καί στό ἔγγραφο (βλ. Β. Σφυρόερας, *Οἱ Δραγομάνοι*, σελ. 143-148). Οἱ ἐνδείξεις παραλαβῆς καί ἀπάντησης ἐπί τοῦ νώτου δείχνουν ὅτι τό ἔγγραφο προέρχεται ἀπό τό ἀρχεῖο τοῦ Δημητράκη Παπαρρηγόπουλου, ἀπό τό ὁποῖο μέ τρόπο πού ἀδυνατοῦμε ἐντελῶς νά φανταστοῦμε, ἔφθασε στό Ἀρχεῖο Ἀλῆ πασᾶ. Τό μικρό παρεμβαλλόμενο κείμενο ἐκτός τοῦ ἑλληνικοῦ γράμματος μετέγραψε ἀπό τή τουρκική καί μετέφρασε ὁ φίλος Δημήτρης Λούπης τόν ὁποῖο καί εὐχαριστοῦμε θερμά. Δέν πρέπει νά ἀποκλειστεῖ ἡ ἀνάμειξη στά χέρια τοῦ συλλέκτη Ἰωάννη Χώτζη. Ἡ τελευταία τουρκική παράγραφος φαίνεται ὅτι ἀπευθύνεται στόν προσφωνούμενο στό ἴδιο σημεῖο «ἐνδοξότατον ἀδελφόν μου Χατζῆ Χασάν ἀγά» καί ἀφορᾶ τήν προώθηση τοῦ αἰτήματος τοῦ ἐπιστολογράφου στόν Καπουδάν πασά. Ἀπό τά ἀναφερόμενα στό ἔγγραφο πρόσωπα πού ἔχουν πάρει τή θέση τους στό Εὐρετήριο, ἀξίζει νά διευκρινιστεῖ ὅτι ὁ «σοφολογιώτατος Χατζῆ Νακίπ ἐφέντης» δέν εἶναι ὁ φίλος τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, Νακίπ ἐφέντης, πού ἐμφανίζεται στό Ἀρχεῖο ἀπό τό 1818 καί μετά (βλ. Εὐρετήριο) ἀλλά ὁ Τοῦρκος γαιοκτήμονας τῆς Τριπολιτσᾶς, γνωστός στήν τοπική ἱστορία τοῦ Ἀγώνα (βλ. Τάσος Γριτσόπουλος, *Ἱστορία Τριπολιτσᾶς*, Εὐρετήριο). ■

Τήν εὐγενείαν σου κατά πολλά ἠγαπημένε μου καί ἀκριβέ μου φίλε κύρ Δημητράκη, φιλικῶς σέ ἀκριβοχαιρετῶ, ἐρωτῶ τό τίμιον χατίρι σου.

1802, Αὐγούστου 11, Μυστρά.

Μετά τήν ἐρώτησιν καί ἀκριβήν ἔρευναν τῆς ἀγαθῆς ὑγεία σας δηλοποιοῦμεν ὅτι καί ἡμεῖς μέ χάρις θεοῦ ἕως ἐδῶ καλά ὑγιαίνομεν μέ τό νά εἶχε βία ὁ ἀδελφός μου, Χασάν μπέης Μονοβασίτης, διά νά στείλει γράμματα εἰς τό ὕψος τοῦ δικαιοτάτου βελιγιουνάμ Γαξῆ Καπετάν πασιᾶ ἀφεντός μας, δίδοντάς του τήν εἴδησιν διά μίαν τράτα μέ μερικούς σπαντίδους ὁπού ἔπιασε. Ὅθεν μᾶς ἔγραψε κάνοντάς μας ριτξά ὁπού τό ὀγληγορότερον νά στείλομε τά γράμματά του καί μήν εὑρίσκοντας ἄλλον τξαρέ ἀποφασίσαμεν τόν ἄνδρωπό μας Ἰπραήμαγα καί ἰδού ὁπού τόν στέλνω. Ὅθεν, φίλε μου, σοῦ λέω ὁπού εὑρίσκομαι εἰς ἀπορίαν μήν ἠξεύροντας τό αἴτιον ὁπού εἶναι περίτου ἀπό δύο μῆνες ὁπού τίμιόν σας δέν ἐλάβαμεν· τώρις ὅμως παρακαλῶ νά μᾶς γράψετε διά ὅλα τά πάντα λεπτομερῶς· καί διά αὐτά τά γράμματα γράφω ἕνα γράμμα τοῦ Τερτζιμάν μπέη καί ἕνα ἀρτζουχάλι τοῦ ὑψηλοτάτου Καπετάν πασιᾶ ἀφεντός μας καί ἄν τό εὕρεις μουνασίπι νά κοπιάσεις εἰς τοῦ Τερτζιμάν μπέη, ὁπού μέ τό μέσος του να δοδοῦν εἰς χείρας τοῦ ἀφεντός μας· ὄχι καί ὁ Τερτζιμάν μπέης δέν τό εὕρει εὔλογο, νάν τά δώσει τοῦ τουτξήμπαση ὁπού μέ τό μέσος τοῦ χαϊνέ κιατίπη νά δοδοῦν. Λοιπόν, φίλε μου, ἐγώ τά γράμματα σοῦ τά στέλνω ἀνοιχτά καί διάβασέ τα καί μέ ὁποιανοῦ χέρι τό εὕρεις εὔλογο ἄς δοδοῦν. Εἰς τό ἀρζουχάλι τοῦ ἀφεντός μας γράφω διά τῆς Τριπολιτζᾶς τό μουκατά, ὁπού τά 1218 νά μοῦ τόν ἀλιβερντίσεις εἰς ἐτοῦτο μέ ὅ,τινος χέρι τό εὕρεις μουνασίπι νά δοδεῖ, διατί ἄν αὐτό γένει τό ὄνσεκυς ἄν τό πάρω τοῦ Ἀρναούτογλου ἀπό τή μάνα του νά γαμίσω περισσότερο εἶναι ἐτοῦτο. Σάι νά κάμεις ὅσον ἠμπορεῖς ἤ ἀπό τό μέρος τοῦ ἀφεντός μας ἤ ἀπό ἄλλο μέρος, ὅθεν γνωρίσεις αὐτή ἡ δουλειά νά διορθωθεῖ. Πρός τούτοις, φίλε μου, σοῦ φανερώνω διά τές πόλιτζες ὁπού σᾶς ἐστείλαμε ἀπό μέρος τοῦ Σοφολογιώτατου χα |2 τξή Νακίπ ἐφέντη μέ Ἰμπραήμ τάταρή μας, μέ τόν μποσταντξή Μουσταφά, μέ τόν κιόρ Ἀλή τάταρη· διά αὐτές τίς πόλιτζες διά καμία ταχβίλι δέν μᾶς ἐστείλατε καί αὐτά μέ τόν παρόν ἄνδρωπόν μας προσμένομεν νά μᾶς στείλετε τά ταχβίλια· ἀκόμα, φίλε μου κύρ Δημητράκη, τοῦ παρόν ἀνδρώπου μας, Ἰμπραήμαγα, τοῦ ἔχω ἕνα δεφτεράκι δομένο διά νά μοῦ ψωνίσο* μερικό πράμα καί ἕνα δύο ἀντερηλίκια τοῦ χειμῶνος· λοιπόν, παρακαλῶ, ὅ,τι παράδες τοῦ κάμουν χρεία διά αὐτά νάν τοῦ δώσεις. Πρός τούτοις σοῦ φανερώνω ὅτι τόν παρόν ἄνδρωπόν μου τόν ἔβγαλα ἀπό τό Μυστρά καί γράφω εἰς Τριπολιτξά τοῦ Γιαννόπουλου ἄν οὗτος καί ἔχει ἕτοιμη πόλιτζα διά γρόσια χιλιάδες δέκα, νάν τήν δώσει τοῦ ἀνδρώπου μας νά σᾶς τήν φέρει· λοιπόν, φίλε μου, ἄν οὗτος καί ἔχει θέλετε τήν λάβει.*

Ταῦτα καί ξαναχαιρετῶ
(τ.σ.τ.)

[διαγωνίως:]

Τόν κατά πολλά ἠγαπημένον μας μπατζανάκη σας καί φίλον μας κύρ Σκουλή καί πεθερόν σας φιλικῶς τούς ἀκριβοχαιρετῶ, ἐρωτῶ τό χατίρι τους· ὁμοίως καί φίλους μας Καπλάν Οὐγούλαρη ἀκριβῶς χαιρετῶ καί ὅσοι τοῦ ὀντᾶ ἐρωτοῦν διά λόγου μας φιλικῶς τούς χαιρετῶ.

[πλαγίως:]

Φίλε μου κύρ Δημητράκη, διά τῆς Μονοβασίας τό μακτού ὁπού δίνουν διά τό ἀγνάμι τό ἐξητήσαμε καί μᾶς ἀποκρίθηκαν ὅτι δύο χιλιάδες γρόσια δίνονται αὐτοῦ πάνω μέ χέρι τοῦ ἐνδοξοσοφολογιωτάτου Γισόφ ἐφέντη· τώρης, φίλε μου, τά γρόσια δύο χιλιάδες εἰς ἐδικόν μας λογαριασμόν περνάνε ἤ ἡ Σουλτάν ἐφέντη μας τά παίρνει· ὅ,τι λογίς εἶναι περικαλῶ νά μοῦ γράψεις πρός ἡσυχίαν μου.

[πλαγίως:]

Τῆς Κάρυστος μᾶς ἦλθε ἕνα σεμπέπι ταχρίρι γρόσια 1252:15 καί τά ἐδώσαμε καί κάμετέ τα καλά εἰς τόν λογαριασμόν μας.

[πλαγίως:]

Ἀκόμα, φίλε μου, διά τό μουκατά μου τό ὄν ἀλτί σενεσί ἀπό τό Γισούφ Ἀκγιάχ ἐφέντη 2.130 γρόσια ἄν τά ἔλαβες πέρασέ τα εἰς λογαριασμόν μας, καί ἄν δέν τά ἔλαβες νάν τά ξητήσεις, τοῦ ὁποίου τοῦ γράφω καί ἐγώ ἕνα ἀρζουχάλι.

[διαγωνίως:]

Τόν ἐνδοξότατον ἀδελφόν μου, Χατζή Χασάν ἀγά, ἀκριβῶς χαιρετῶ, φιλῶ τά μάτιά του.

[τουρκιστί:]

Benim rağbetlü dostum kapudan paşa
efendimizin kapudanlarindan Küçük
Ahmed-ile kapudane olan Hasan beyin
mektubi açikdur kíra at edüb
agana dak-da Küçük yeriyle verilmek
munasıb ise, efendimize benim arzuhalım
ile verdiyseniz irsal
olınan adamım Ibrahim ağayla
kapudan paşa efendimizin da ire-

siyle münasebeti vardur, ancak
tercüman ile eyle İbrahim ağa
görüşüb verilse galiba
işimize yarar, ancak sizler
beher ... sini biliyorsunuz
ne ... edersiniz İbrahim ağa
sizin ... yakar beher
... sahibsiniz
Allahute ala tevfikat aleyhesin
refik ide, amin.

[μετάφραση:]

Ἡ ἐπιστολή πρός τόν Χασάν Μπέη, πού εἶναι πλήρης ναύαρχος μαζί μέ τόν Κιουτσούκ Ἀχμέτ –ἀπό τούς ναυάρχους τοῦ ἀξιότιμου φίλου μου τοῦ Καπουντάν πασᾶ ἐφέντη μας–, εἶναι ἀνοιχτή. Ἀφοῦ τό διαβάσετε καί ἄν εἶναι ὀρθό, ἄς μήν δοθεῖ στόν Κιουτσούκ, ἀλλά νά φτάσει στήν ὑπηρεσία τοῦ Καπουντάν πασᾶ ἐφέντη μας τό ἀρζουχάλι μου μέ τόν ἄνδρωπό μου, τόν Ἰμπραχήμ ἀγά. Ὅμως, ἄν δοθεῖ μέσω τοῦ διερμηνέα, ἀφοῦ αὐτός ἰδωθεῖ μέ τόν Ἰμπραχήμ ἀγά, θά εἶναι πιθανόν πιό ὠφέλιμο γιά τή δουλειά μας. Ἐσεῖς, ὡστόσο, γνωρίζετε ἄν εἶναι καλύτερο νά δοθεῖ μέ τόν Ἰμπραχήμ ἀγά ἤ ὄχι. Εἴθε ὁ παντοδύναμος νά εἶναι σύμβουλος καί παραστάτης, ἀμήν.

[ἐπί τοῦ νώτου:]

Μυστράς, 11 Αὐγούστου 1802
Ἐμίν ἀγάς βοεβ(όδας)
παραλαβή 25 ἰδίου
ἀπόκρισις 26 Δ(εκεμβρί)ου

[170]

1 φ., 43x32 ◆ (419) [Καρπενήσι], 19 Σεπτεμβρίου 1802

Ἀρτζουχάλι τοῦ «Ἰμπραΐμη τοῦ Μουσάγα» πρός τόν Ἀλή πασά. Δίνει ἐξηγήσεις γιά τόν θάνατο ἑνός σεϊμένη του, τοῦ «Μουσταφᾶ, υἱοῦ τοῦ Ἀλῆ-σπαῆ», πού σκοτώθηκε σέ σύγκρουση μέ τούς κλέφτες «ἀπάνω εἰς τό Βελούχι, εἰς ἕνα σέμτι πού ὀνομάζεται Λάκουρες». Ὅπως προκύπτει ἀπό τό παρακάτω σχετικό ὁ Ἰμπραχήμ εἶναι ὁ «μπουλούκμπασης» τοῦ Καρπενησίου. Ἡ γεωγραφική ταυτότητα τοῦ συμβάντος εἶναι σαφής: τό ἐπεισόδιο ἔχει συμβεῖ στό ὄρος Βελούχι, στό ναχιγιέ τῶν «Πολιτοχωρίων», τοῦ καζᾶ Καρπενησίου (βλ. Μ. Γκιόλιας, *Εὐρυτανία*, σελ. 108-109). ■

Σχετ.: [171], [Καρπενήσι], 30 Σεπτεμβρίου [1802]

»Ὑψυλότατε, ἐκλαμπρότατε καί πολυχρονεμένε ντοβλετλῆ, μερχαμετλῆ βεζήρη Ἀλησιάν ἐφέντι μου, οἱ χρόνοι σου πολλοί, δεδοξασμένοι καί λελαμπρισμένοι ἀπό τόν θεόν, ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν.

Μέ τό σκλαβικόν μου ἀρτζοχάλη φανερόνω τοῦ αὐθεντός μου, ἐδώ εἰς τόν μεχκεμέν ἦλθε ἕνα ὑψιλόν του μπογιουρτή μέ μπουμπασίρη του, εἰς τόν ὁποῖον προστάξει ὁ αὐθέντης μου διά νά γένη τεφτήση διά ἕναν Τοῦρκο ὁποῦ ἐσκοτώθηκε, ὀνομαζόμενον Μουσταφᾶ, υἱόν τοῦ Ἀλή σπαΐ καί νά τό κάμῃ ἠλάμη ὁ κατί ἐφέντης τό βακή χάλη. Καί ἔγινε ἠλάμη ἀπό μέρος τῆς κρίσης, ὅμως, πολυχρονεμένε αὐθέντα μου, ἰδοῦ ὁποῦ καί ἐγώ ὁ σκλάβος σου τό κάνω ἠφαντέ τοῦ αὐθεντός μου, αὐτός ὁ Μουσταφᾶς, ὁ υἱός τοῦ Ἀλή σπαΐ, ἦταν σεϊμένης ἐδικός μου καί τόν εἶχα μέ τόν κολτζή τόν Πολυτοχωρήτη, καί τούς εἶχα ἐβγάλει χοσιάδα διά τούς κλέφτες ἀπάνου εἰς τό Βελοῦχι εἰς ἕνα σέμτη ὁποῦ ὀνομάζεται Λάκουρες· τήν νύχτα ὁποῦ ἐφύλαγαν ἔντεσε καί ἐπέρασαν κλέφτες καί ἔπεσαν ἀπάνω τους, ἐντουφεκίστηκαν μέ τούς κλέφτες ράστυ ἦλθε ἐσκοτώθηκε αὐτός ὁ Μουσταφᾶς. Τήν ἀβγή μᾶς ἔκαμαν χαμπέρη οἱ ἐπίλειποι συντρόφοι, ἐπῆγαν καί τόν ἤφεραν καί τόν ἔθαψαν. Τοιοῦτης λογῆς ἀκολοῦθησε ὁ σκοτομός αὐτουνοῦ τοῦ Μουσταφᾶ καί τό κάνω ὑφαντέ τοῦ αὐθεντός μου καί ὁρισμός του, οἱ δέ τιμημένοι χρόνοι τοῦ αὐθεντός μου εἴησαν δεδοξασμένοι καί λελαμπρισμένοι ἀπό τόν μεγαλοδύναμον θεόν, ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν:

1802, Σεπτεβρίου 19:

σκλάβο σου καί χαΐρ ντουατζί σου
ἠμπραΐμης του μουσαγᾶ
(τ.σ.τ.)

[171]

1 φ., 43x32 ◆ (421) [Καρπενήσι], 30 Σεπτεμβρίου [1802]

Ἀρτζουχάλι τῶν προεστῶν τοῦ Καρπενησίου (10 ὑπογραφές ὀθωμανῶν καί 15 χριστιανῶν) πρός τόν Ἀλή πασά, σχετικό μέ τήν ὑπόθεση «τοῦ Μουσταφᾶ, υἱοῦ τοῦ Ἀλῆ-σπαῆ, ὁπού ἐσκοτώθη εἰς τές Λάκουρες». Ἐπιβεβαιώνουν τό περιεχόμενο τοῦ ἐγγράφου τοῦ Ἰμπραήμ Μουσάγα (βλ. σχετικό) καί ἀρνοῦνται νά πληρώσουν τά ἔξοδα πού ἀπαιτεῖ ὁ μπουμπασίρης, ἐπειδή «φταίξιμον εἰς κανέναν δέν εἶναι, τῶν ἁρματολῶν αὐτό εἶναι, ἤ σκοτώνουν ἤ σκοτώνονται». Ζητοῦν νά προσδιορίσει

ἐκ νέου ὁ Ἀλή πασάς τήν ἀμοιβή τοῦ μπουμπασίρη. Ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ χρήση τοῦ ὅρου «ἀρματολός» γιά τόν Τοῦρκο σεϊμένη. Ἡ χρονολογία εἶναι γραμμένη μέ τουρκικούς ἀριθμούς, ἴσως ἐπειδή συνυπογράφουν καί ὀθωμανοί, ἀλλά μέ τό χριστιανικό ἡμερολόγιο καί ὄχι τό μουσουλμανικό. Ἐσφαλμένα ὅμως γράφουν τό ἔτος 1801, γιατί τό ἐπεισόδιο, ὅπως φαίνεται στό ἔγγραφο τοῦ μπουλούκμπαση Ἰμπραήμ τοῦ Μουσάγα (βλ. σχετ.), συνέβη κατά τό ἔτος 1802. Ἀπό τά ὀνόματα τῶν προκρίτων, συμπεραίνουμε ὅτι πρόκειται γιά τούς προκρίτους τοῦ καζᾶ Καρπενησίου. Οἱ ἀριθμοί τῆς ἡμερομηνίας εἶναι τουρκικοί. ■

Σχετ.: [170] [Καρπενήσι], 19 Σεπτεμβρίου 1802

»Ὑψηλότατε ἐκλαμπρότατε καί πολυχρονεμένε ντουβλετλοῦ, μερχαμετλοῦ βεζήρη ἀλησιᾶν ἐφέντη μας, οἱ χρόνοι σου πολλοί καί δεδοξασμένοι ἀπό τόν μεγαλοδύναμον θεόν, ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν.

Μέ τό σκλαβικόν μας ἀρζουχάλη κάνωμεν ὑφαντέ τοῦ αὐθεντός μας, τό ὑψηλόν του μπουγιουρδῆ ὁποῦ ἔστιλε μέ τόν μπουμπασίρην του, διά τόν Μουσταφᾶ, υἱόν τοῦ Ἀλή σπαή, ὁποῦ ἐσκοτώθη εἰς ταῖς Λάκουρες, ἐσυνάχθημεν ὅλοι εἰς τόν μεχκεμέ, καί ἔγινε κηραέτη καί ὅλοι ὁμοφώνως χαήρ ντουβᾶ ἐκάμαμεν τοῦ αὐθεντός μας· προστάζει ὁ αὐθέντης μας νά γένῃ τεφτίση καί νά τοῦ γένῃ ὑφαντέ ποῖος τόν ἐσκότωσε, ἰδού, ὁποῦ ἔγινε ἰλάμι ἀπό μέρος τῆς κρίσης τό βακή χάλι, φανερόνωμεν καί ἡμεῖς οἱ σκλάβοι σου, αὐτός ὁ Μουσταφᾶς, ὁ υἱός τοῦ Ἀλή σπαή, ἦτον σεημένης τοῦ Ἰμπραήμαγα τοῦ μπουλούμπασί μας· ἐγκεξεροῦσε μέ τόν Πολιτοχωρίτη τόν κοληντζῆ, καί εἴχανε ἔβγη κοσιάδα διά τούς κλέφτες εἰς τό βουνό Βελοῦχη, εἰς ἕνα σέμτη ὁποῦ ὀνομάζεται Λάκουρα ἐφύλαγαν τήν νύχτα· ράστη ἦλθε ἐπέρναγαν κλέφτες, ἔπεσαν ἀπάνω τους ἐτουφεκίστηκαν, ἐσκοτώθη αὐτός ὁ Μουσταφᾶς, τοιούτης λογῆς ἀκολούθησεν ὁ σκωτωμός του καί ὁρισμός τοῦ αὐθεντός μας. Πρός τούτοις φανερόνωμεν τοῦ αὐθεντός μας, ὁ μπουμπασίρης μᾶς ἔδηξεν ἕνα δευτέρη καί μᾶς γηρέβει τό μπουγιουρδή χάρτζη ὁποῦ ἔδωσε εἰς τά Γιάνηνα καί ἔξοδο ὁπού ἔκαμεν εἰς τήν στράνταν καί ἀγόγια, καί ἄλα ὅσα φανερόνει τό δευτέρη. Παρακαλοῦμεν τόν αὐθέντην μας νά μᾶς προστάξῃ τί νά τοῦ δόσωμεν, κἀνένα φτέξημον εἰς κανέναν δέν εἶναι, τῶν ἁρματωλῶν αὐτό εἶναι ἤ σκοτόνουν ἤ σκοτώνωνται, ὁ δέ μεγαλοδύναμος θεός νά χαρίξῃ τοῦ αὐθεντός μας ἡμέρες καί χρόνους πολλούς, καί ὅλα τά ποθητά μουράτια, ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν: –

ἔτος [1802], Σεπτεμβρίου [30]

Bende	*Bende*	*Bende*
Abdul-Kadir	*Ibrahim el-imam*	*Suleyman-el-imam*
(τ.σ.τ.)	(τ.σ.τ.)	(τ.σ.τ.)

Bende
Mahmud el-mnuzjin
(τ.σ.τ.)

Bende
Ali el-muczzin
(τ.σ.τ.)

Bende
Reis
zaim
(τ.σ.τ.)

Bende
Resin
Sipahi
(τ.σ.τ.)

Bende
Mustafa
Sipahi
(τ.σ.τ.)

Bende
Ibrahim Sipahi
(τ.σ.τ.)

Bende
Ahmed Sipahi
(τ.σ.τ.)

σκλάβο σου γερο
μπλατξῆς προσκινο:.

σκλάβο σου ταπει
νος ἰωάνης χατξι
όπουλος
(τ.δ.)

σκλάβος σου θα
νάσις ἀυγόπουλος

σκλάβο σου ιωάνης
ιερομνίμων
(τ.δ.)

σκλαβο σου γη
οργος μαρου
σ τζογλος

σκλαβο σου γιανος
λελοπουλος προσκι
νο

»σκλάβο σου γιόργος αὐγό
πουλος προσκινῶ

σκλάβο σου νίκος σαν
ταλάς προσκινώ

σκλάβος σου δημή
τρης δεσποτόπουλος

σκλαβο σου χρι
στους τζιτζος:–

σκλάβος σου ἀναγνώ
στης ῥόζιας προσκυνῶ

σκλαβο σου γιοργημης
προσκηνο:–

σκλαβός σου νικός
παπα γιανοπουλος προ
σκυνο

θεοχαρης σηκλα
βος σου προσκηνο

νικολός τζακανι
κόπουλλος σκλάβο σου

[172]

1 φ., 26x19 ◆ (830) [περιοχή Σουλίου], 10 Ὀκτωβρίου 1802

«Τό τευτέρι τοῦ Σουλεϊμάν Τζοπάνη». Πρόκειται γιά τήν καταμέτρηση τοῦ σώματος τοῦ Σουλεϊμάν Τζοπάνη, ἐνόψει τῆς τροφοδοσίας του (:«παίρνουν ταγίνι») καί, βέβαια, τῆς μισθοδοσίας. Ἡ καταγραφή χωρίζεται σέ τρεῖς κατηγορίες: α΄ «μεβτζούτι» (=παρόντες), β΄ «ψέμα» ἤ «μπότος» (;) (=ἀνειλικρινής δήλωση τῶν ἀρχηγῶν τους ἤ τοῦ ἴδιου τοῦ Σουλεϊμάν Τζοπάνη) καί γ΄ «φευγάτοι» (προφανῶς

ἐκεῖνοι πού ἐδήλωσαν ἐγκαίρως τήν ἀναχώρησή τους). Τό σῶμα τοῦ Σουλεϊμάν Τζοπάνη ἀποτελεῖται ἀπό 518 ἄνδρες παρόντες καί 110 ἄλογα, ἐνῶ ἔχουν ἐπισημανθεῖ 128 ψευδῶς δηλωμένοι (:«μπότος»). Γεωγραφικές ἐνδείξεις γιά τόν τόπο στάθμευσης τοῦ σώματος, ἐκτός ἀπό τή φράση «πέρα τό ποτάμι» δέν ὑπάρχουν. Ἄν ὅμως ἡ χρονολογία εἶναι, ὅπως νομίζουμε, πράγματι τό 1802 (τό 2 εἶναι ἐμφανέστατο, οἱ προηγούμενοι ἀριθμοί εἶναι κάπως δυσανάγνωστοι), τότε θά πρόκειται γιά τό σῶμα τοῦ Σουλεϊμάν Τζοπάνη πού, ὅπως γνωρίζουμε ἀπό ἄλλες πηγές (βλ. προχείρως: Σπ. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*, σελ. 142 καί 144 καί τό Εὑρετήριο τοῦ παρόντος Ἀρχείου), ἐπέδειξε ἔντονη δραστηριότητα στήν πολιορκία τοῦ Σουλίου. Ἀξίζει νά σημειωθεῖ ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Σουλεϊμάν Τζοπάνης φέρεται στήν καταμέτρηση μόνο μέ 10 δικούς του ἐνόπλους, οἱ ὁποῖοι θά πρέπει νά ἀποτελοῦν τήν προσωπική του φρουρά. Αὐτό πρέπει νά θεωρηθεῖ ὡς ἔνδειξη ὅτι οἱ "στρατηγοί" τοῦ Ἀλῆ πασᾶ δέν διαθέτουν δικά τους στρατιωτικά σώματα, τά ὁποῖα θέτουν στήν ὑπηρεσία τοῦ κυρίου τους, ἀλλά διοικοῦν σώματα πού ἔχουν συγκροτηθεῖ στό ὄνομα καί μέ δαπάνες τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καί τελοῦν ὑπό τήν συνεχή ἐπιτήρησή του, ὅπως προκύπτει καί ἀπό τήν παρούσα ἐπιθεώρηση/καταγραφή. ■

Σχετ.: α΄ [173], χ.τ., [10 Ὀκτωβρίου 1802]
β΄ [1394], χ.τ., ἀχρονολόγητο

Τό τεφτέρη τοῦ Σουλεημάν Τζομπάνη

μεβτζούτη	*ψέματα*
17: Λιουζατινοί	*18:*
2: Ἀλῆ Λαγγόζι σωστός.....	
9: Ταχήρ Μεστηγουράνη.....	*8*
6: Ἠσούφ σέχη	*5*
8: Μπεκίρ Κάλτανη	*3*
3: Ταχήρ Πόρζη σωστός:	
21: παλικάρια τοῦ Ἐλμάζπεγη:	___
66	*34:*
10: Σουλεημάν Τζομπάνη σωστός.	
02 Ραπτζηκιῶτες	*25:*
11: παλικάρια τοῦ Ηλιάζαγα.	*1*
.4: Σερο Τζιάμη.....	
Τεληχά Κουκιάρη ἔφυγε: 6:	
Ταχήρ Δραγότη ἔφυγε.... 2:	
__ Ταχήρ Τζορογγιάφη 5:	___
93: 13:	*60*
.2: Ἀλῆ Μεμαλιάνη σωστός	
10: Τουρανλῆδες.....	

.8 Κῶστα Μπίσια.....
2:Ραπο Μπουζιμάδη.....
18: Βελικιῶτες καί Ἀληούση:
5: Μάλιο Φράταρη:–
8: Ἠσᾶ Τούτζες.....
12: Μπεντζόρηδες.....
10: Λεκληῶτες: – .
2: Λιάζε Κερμπέζι:–
5: Ντοῦρο Τζορούση:–
2: Ζέκιο Ἄλκο Μέμανη
4: Βέλιο Τζάτζας:–
10: Ραπτζιῶτες ηρθαν ___
191: 60:
5: Ἀχμέτ Βελτζήστα
13: Τάσε Μαλεσόβα
27: Λιακθιῶτες [ἤ Λικεδιῶτες] 17:
53: Παραμυθιῶτες:–
.3 Ἀβτή Καλέτζη:
5: Λιατήφ Μετζγουράνη–
3: Μεχμέτ Χοτχόβα
2: Λιάζε Χοτχόβα
.2: Ἀληούς Χοτχόβα
7: Τάρε καί Γιοῦπε Βάρφανη
4: Ζενέλ Μαρκάτι
15: Λιαμποβῆτες 4
4: Ἀληούς Λιαχουλέτζη ____ ___
334: φευγάτοι..... 13: 81

μεβτζούτι	φευγάτοι	ψέματα
334:	13:	81:
..4: Μουτζοντεμαῆδες.....		1
14:Ἠσούφ Τζάτζη		
.5: Ταχήρ Λῆτζο		
5: Μπεκήρ Μάντζ		
1:Μέτζο Λιάτζε:		
2: Τζένε Μέτζε		
2: Τζένε Γλήνα		
368		

8: Μουρατλῆδες
3: Περατλῆδες
2: Λιουλιοτες
5: Χουσεϊν Μπέτζη
20: Σησαήτπεγης ___ ___
406: *13:* *82*
2: Γηάτζε Χοτοχόβα πέθανε ___ ___
408: *13:* *82*
ἦνε καί 110: ἄλογα
ἡ παρακατηνή τοῦτη ἦνε
ἀπό πέρα τό ποτάμη πού
πέρνουν ταγήνη ἀπόΤζαρτζής Πέγη *82*
110 { *19: Μέρτο Τοῦλα.*
20: Κόστα Σκέντο
16: Πάσηο Μαλησόβα
21: Κλησουργηότες *46*
31: Ἐρηντηότες
3 Κουκουσηότες
___ ___ ___
518: *13:* *128*

[νῶτο:]
Τό δευτέρι τοῦ Σουλεϊμάν Τζοπάνη 1802: (;) Ὀκτώβριος 10:

μεθτζούτηδες νομάτοι *408:*
πέρα τό ποτάμι σωστοί *110*
518:
φευγάτοι..... *13*
μπότος..... *128*
141:
[πλαγίως:]
408: *242*
13: *261*
82 *503*
503

[173]

2 φ., 19x27 ◆ (835) χ.τ., [10 Ὀκτωβρίου 1802]

Δίφυλλο ἐπιθεώρησης στρατιωτικῶν δυνάμεων τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ἀφορᾶ τήν καταγραφή τῶν παρόντων «νεφεριῶν» τοῦ σώματος τοῦ Σουλεϊμάν Τζοπάνη, ὅπως προκύπτει ἀπό τό παρακάτω σχετικό, μέ τό ὁποῖο πρέπει νά διαβαστεί συνδυαστικά. Μετά ἀπό σύγκριση μέ τό ἐν λόγω σχετικό προκύπτει ὅτι τό παρόν ἀποτελεῖ τήν πρωτογενή καταγραφή τῆς ἐπιθεώρησης τῶν μπουλουκιῶν πού ἀποτελοῦν τό σῶμα τοῦ Σουλεϊμάν Τζοπάνη. Ἡ καταγραφή αὐτή ἔχει περάσει ἐπακριβῶς στή στήλη: «μεθτζούτι» (=παρόντες) τοῦ «τευτεριοῦ» τοῦ Σουλεϊμάν Τζοπάνη. Τό παρόν φαίνεται νά εἶναι γραμμένο μέ τό χέρι διαφορετικοῦ γραμματικοῦ ἀπό ἐκεῖνον τοῦ τελικοῦ τεφτεριοῦ, ὁ ὁποῖος κάνει ἀναγραμματισμούς πού μερικές φορές, ὅταν δέν γίνονται ἀντιληπτοί, μπορεῖ νά δυσχεραίνουν τήν κατανόηση: *Κιλσουργιότες* ἀντί γιά *Κλισουργιότες* (ἔνοπλοι ἀπό τό χωριό Κλεισούρα), ἤ *Λεκελγότες* ἀντί γιά *Λεκλιῶτες* (:ἔνοπλοι ἀπό τό χωριό Λέκλη). Τό ἴδιο ἰσχύει γιά τό «*βέρδηκαν*»/*βρέθηκαν* κ.λπ. Τό ἔγγραφο δέν φέρει χρονολογία καί μέ βάση τά παραπάνω πρέπει νά προηγήθηκε, ἔστω καί ἐλάχιστα, ἀπό τή σύνταξη τοῦ παρακάτω σχετικοῦ. Τό τοποθετοῦμε ὅμως στήν ἴδια ἡμερομηνία γιατί ἀποτελοῦν τήν καταγραφή μιᾶς ἐνιαίας πράξης, τῆς ἐπιθεώρησης τοῦ στρατιωτικοῦ σώματος τοῦ Σουλεϊμάν Τζοπάνη, ἀλλά καί γιά τή διευκόλυνση τοῦ ἀναγνώστη ἀπό τή δημοσίευση τοῦ ἑνός ἐγγράφου μετά τό ἄλλο. Στό χειρόγραφο δέν εἶναι πάντα σαφής ἡ διάκριση μεταξύ ἤτα καί γιώτα. Τά ὀνόματα προσώπων καί τόπων ὁμαλοποιοῦνται στό Εὑρετήριο. ■

Σχετ:. [172], χ.τ., 10 Ὀκτωβρίου 1802

θιμισι τους γαρφο τους ανθροπους

*Λουζατες ηταν πορτα**	*35*	*βερθικαν—*	*17*
τα παλικαρια του Αλι Λαγοζη	*2*	*εφιγαν*	*..*
Ταχιρ Μετζιγορανις	*17*	*βερδι—*	*.9*
Ησουφ Σεχις	*11*	*βερδι—*	*.6*
Πεκιρ Καλτανις	*11*	*βερδι—*	*.8*
Ταχιρ Πορτι	*3*	*»*	*.3*
τα παλικαρια του Ελμαζ πεγη	*21*	*»*	*21*
τα παλικαρια του Σουλεγιμαν Τζοπανι	*10*	*»*	*10*
Ραπτζοτες ιταν	*27*	*βερ–*	*.2*
τα παλικαρια του Ηλγασαγα	*12*	*βερ*	*11*
Σεροτζαμις ινε	*4*	*—*	*.4*
Τελχα Κουκαρη	*.6*	*εφιγε*	*..*
	159		*90*

Αλη Μεμαλιανη	*.2*	*βερ—*	*.2*
Τουρανλιδες	*10*	*βερ—*	*10*
Κοστα Πισσα	*.8*	*βερ—*	*.8*
Ραποτουζεμαδες	*.2*	*βερ—*	*.2*
Βελικιοτες Αγαλουσι	*18*	*βερ—*	*18*
Μαλο Φαρταρι	*.5*	*βερ–*	*.5*
Ισα Τουτζες	*.8*	*βερ—*	*.8*
Πεντζοριδες	*12*	*βερ—*	*12*
Ταχιρ Ταργοτι	*.2*	*εφηγε*	*..*
Γιατζες Χοτοχοβο	*.2*	*πεδανε*	*..*
Λεκελγοτες	*10*	*βερ—*	*10*
Λαξε Κερπεζι	*.2*	*βερ—*	*.2*
Τιρο Τζορουσι	*.5*	*βερ—*	*.5*
Ζεκιο Αλκο Μεμανη	*.2*	*βερ—*	*.2*
Βελο Τζατζανη	*.4*	*βερ*	*.4*
	251		*178*
η Ραπτζιοτες ηρδαν πησο εδο	*.10*		*.10*
	261		*188*

|2

Αχμετ Βελτζιστη	*.5*	*βερδι—*	*.5*
Τασε Μαλεσοβα	*13*	*βερδι—*	*13*
Λαϊδιοτες	*44*	*βερδι—*	*27*
Παραμιδιοτες	*53*	*βερδι—*	*53*
Αφτι Κουλετζι	*.3*	*βερδι—*	*.3*
Λατιφ Μεστιγορανι	*.5*	*βερδι—*	*.5*
Ταχιρ Τζοραγουνη	*.5*	*εφιγε—*	*..*
Μεχμετ Χοτοχοβο	*.3*	*βερδι—*	*.3*
Λαξε Χοτοχοβο	*2*	*βερδι—*	*.2*
Αλους Χοτοχοβο	*.2*	*βερδι—*	*.2*
	135		*113*

Ταρε Γουπερ κ(αί) Γιουπερ Βαρφανης	*.7*	*βερδι—*	*.7*
Ζεγηνελης Μαρκετης	*.4*	*βερδι—*	*.4*
Λαποβητες	*19*	*βερδι—*	*15*
Αλος Λακουλετζη	*.4*	*βερδι—*	*.4*
Μουτζοτεμηδες	*.5*	*βερδι—*	*.4*
	174		*147*

Ησουφ Τζατζις	*14*	*βερδι—*	*14*
Ταχιρ Λιτζος	*04*	*βερδι—*	*.4*
Πεκιρ Μαντζες	*05*	*βερδι—*	*.5*
Μετζος Λατζες	*02*	*βερδι—*	*.2*
Τζενες Μετζες	*02*	*βερδι—*	*.2*
Τζενες Γηλνας	*02*	*βερδι—*	*.2*
Μουρατλαρηδες	*08*	*βερδι—*	*.8*
Περατλιδες	*03*	*βερδι—*	*.3*
Λουλγιοτες	*02*	*βερδι—*	*.2*
Χουσεν Πετζις	*05*	*βερδι—*	*.5*
Σουατζ Πεγις	*20*	*βερδι—*	*20*
	242		*215*

|3

ηνε καί άλογα που τους δίνο ἐγό ταϊνι *110*

θιμισι γαρφο απο περα το ποταμι οπου τους δινι το ταϊνι ο Τζερτζης πεγης οσα ηνε

Μεμο Τολα	*βερδι–*	*19*
Κοστας Σεκετο	*βερδικαν—*	*20*
Πασος Μαλεσοβα	*βερδι—*	*16*
Κιλσουργιοτες.....67	*βερδι—*	*21*
Εριντιοτες	*βερδι*	*31*
		107
Κουκεσοτες	*βερδι*	*.3*
		110

[174]

1 φ., 31x22 ◆ (1150) [Ἰωάννινα], 2 Νοεμβρίου 1802

Κατάστρωση λογαριασμοῦ δικαιωμάτων τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἀπό τά χωριά Πάτελι (σημ. Ἅγιος Παντελεήμων), Σοροβίτζι (σημ. Ἀμύνταιον), Πετέρτζικα (σημ. Πέτρες) καί Νεβέσκα (σημ. Νυμφαῖον) τῆς ἐπαρχίας Φλωρίνης. Ἀπό τά τέσσερα χωριά τοῦ ἐγγράφου, τά δύο, Πάτελι καί Σοροβίτζι, ἀναγράφονται ὡς τσιφλίκια τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στόν καζά τῆς Φλώρινας, ἐνῶ ἡ Νεβέσκα στόν καζά τοῦ «Σαρίγκιολι» (βλ. Σπ. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*, σελ. 60). Στόν ἐν λόγω κατάλογο δέν ἀναγράφεται ἡ Πετέρτζικα, τήν ὁποία ὅμως συναντοῦμε σέ ἄλλα ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου. Ἀντίθε-

τα, στό παρόν ἔγγραφο ἀναφέρεται ὅτι ἀναγέρθηκαν 18 σπίτια, κολίγων ὑποδέτουμε, στό τσιφλίκι «Μπάζι» πού πρέπει νά ταυτίζεται μέ τό "Μπέτζι" τοῦ καταλόγου Φιλητᾶ στόν καζᾶ τῆς Φλώρινας. Τό τσιφλίκι αὐτό δέν μπορέσαμε νά ταυτίσουμε μέ βάση τήν προσιτή σ' ἐμᾶς βιβλιογραφία καί χαρτογραφία, ἀλλά ἀπό τά συμφραζόμενα τοῦ παρόντος ἐγγράφου πρέπει νά βρίσκεται στήν περιοχή τῆς Πετέρτζικας, ἡ ὁποία, ὅπως ἀναφέρεται πιό πάνω, λείπει ἀπό τόν κατάλογο Φιλητᾶ. Ἀξίζει νά σημειωθεῖ ἀκόμη ἡ σχετικότητα τῆς ἔννοιας «τσιφλίκι», ὅπως ἐδῶ, στήν περίπτωση τῆς Νεβέσκας, ὅπου τά «τσιφλικικά» δικαιώματα τοῦ Ἀλῆ πασᾶ περιορίζονται στό «κέσμι», τιμαριωτική πρόσοδο πού μέ κάποιο τρόπο, ἄγνωστο σ' ἐμᾶς, εἶχε περιέλθει στήν κυριότητά του. Τό ἔγγραφο ἔχει ἐπεξεργαστεῖ ὁ Σπ. Ἀσδραχάς, *Γαιοπρόσοδος*, σελ. 116-126. ■

Σχετ.: α΄ [194], Ἰωάννινα, 29 Ὀκτωβρίου 1803
β΄ [376], Ἰωάννινα, 1808

1802: Ταξαρχίου 2

Νά λάβῃ ὁ ἀφέντης μας κουσούρια
ἀπό τά περσηνά ἀλατζιάκια ..... *ἀσλ. 3624½*

καί ἀπό τά φετεσηνά ἀλατζιάκια ἀπό
τά γενήματα λογαριασμένα, καί ἀπό τά σταφήλια,
ἀπό τό χαράτζι, προβατονόμι καί ἀηλακτζήδε ..... *ἀσλ. 12676:*
16300½

4: Ταξαρχίου ἐμέτρησαν στόν χαζνέν τοῦ Ταβῆ *700:*

ἔμηναν νά χρεωστοῦν χιλιάδες δέκα πέντε
καί ἑξακόσια καί μισό *ἀσλ. 15.600:½*

Νά δώσουν οἱ Μπατελιώτες

ἀπό τά περσηνά καί φετεσηνά			
γενήματα ὁπού ἐλογαργιάστηκαν	—	*ἀσλ.*	*1791:*
ἀπό τά φετεσηνά σταφήλια καί			
ἀηλακτζήδες καί λήμνην	—	»	*5534½*
τα κουσούρια ὁποῦ τά ἐχρεωστοῦσαν	—	»	*6179*
		ἀσλ.	*13505*
4: Ταξαρχίου ἐμέτρησαν στόν χαζνέν			
τοῦ Νταβῆ		*ἀσλ.*	*1700:*
ἤγουν γρόσια ἔνδεκα χιλιάδ(ες)			
καί ὀκτακόσια πέντε		*ἀσλ.*	*11805:*
		ἀσλ.	*11.805:*
			27.405½

Νά δώση τό Σοροβήτζι

ἀπό τά περσηνά καί φετεσηνά ἀλατζιάκια			
ἀπό σταφήλια καί ἀηλακτζήδες	*ἀσλ.*	*3440:½*	
ἀπό τά φετεσηνά γενήματα	*»*	*1935:*	
	ἄσλ.	*5375:½*	
4: Ταξαρχίου ἐμέτρησαν στόν χαζνέν τοῦ Νταβῆ	*»*	*700:*	
νά δώσουν	*ἀσλ.*	*4675½*	*4675½*
			ἀσλ. 32081

Νά δώση ἡ Πετέρτζηκα

ἀπό τόν περσηνόν λογαριασμόν κατά τό ἡμζαλί δευτέρι	*ἀσλ.*	*1985:*	
ἀπό τά μπακιά φετεσηνά γενήματα λογαριασμένα	*»*	*1182:*	
ἀπό τά φετεσηνά σταφήλια, ἀηλακτζήδες καί λήμνην καί κρομίδι	*»*	*1985:*	
	ἀσλ.	*5082:*	
ἐξόδεψεν ὁ Σαήτης (;) διά τά 18 σπήτια ὁποῦ ἔφτιασε στό Μπάζι	*»*	*2692:*	
	ἀσλ.	*2390:*	*2390:*
			ἀσλ. 34471:
ἀπό Νεβέσκαν τό κέσμι διά τούς 1803			*» 1250:*
ἠγουν γρόσια χιλιάδες τριάντα πέντε καί ἑφτακόσια εἴκοσι ἕνα.....			*ἀσλ. 35721*

(τ.σ. Ἀλῆ πασᾶ)

1803

[175]

1 φ., 32x22 ◆ (115) χ.τ., [1803]

Συγχαρητήρια ἐπιστολή τοῦ «τερβίς Ἰτρίζου» πρός τόν Ἀλή πασά γιά πολεμικό κατόρθωμά του κατά χριστιανῶν ἀντιπάλων: προφανῶς ἐννοεῖ τήν κατάληψη τοῦ Σουλίου. Τό ἔγγραφο, λόγω τῆς φύσης του, πρέπει νά ἔχει συνταχθεῖ ἀμέσως ἤ, τό πολύ, λίγες μέρες μετά τήν ὁλοκληρωτική κατάληψη τοῦ Σουλίου καί μᾶλλον στάλθηκε ἀπό κάποια κοντινή περιοχή, τήν ὁποία δέν εἶναι εὔκολο νά ταυτίσουμε, ὅπως δέν ταυτίσαμε καί τόν ἀποστολέα. Ἴσως πρόκειται γιά κάποιον περιφερόμενο φτωχό δερβίση («φακίρης», αὐτοαποκαλεῖται ὁ ἴδιος), ἀπό ἐκείνους πού σεβόταν ἰδιαίτερα ὁ Ἀλή πασάς καί ὁ ὁποῖος δέν ἀποκλείεται μάλιστα νά τόν ἀκολουθοῦσε ὅλες τίς προηγούμενες μέρες. Στίς 16 Δεκεμβρίου 1803 ἔχει ὁλοκληρωθεῖ ἡ κατάληψη καί τήν ἴδια ἡμέρα φθάνει στό Σούλι αὐτοπροσώπως ὁ Ἀλή πασάς (βλ. Β. Ψιμούλη, *Σούλι*, σελ. 436). Θεωροῦμε ὅτι ἡ συγχαρητήρια ἐπιστολή στάλθηκε μετά τήν ἡμερομηνία αὐτή καί πάντως ἐντός τοῦ ἔτους 1803. Δέν τήν τοποθετήσαμε ὅμως στόν Δεκέμβριο τοῦ 1803, ἐπειδή διατηροῦμε μία ἐπιφύλαξη γιά τό ἐνδεχόμενο νά γράφτηκε γιά μιά ἐνδιάμεση νίκη τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, στό πλαίσιο, ἀναμφισβήτητα, τῆς πολιορκίας τοῦ Σουλίου. ■

»Ἐνδοξότατε καί ὑψηλότατε, τοβλετλή βεξίρη ἀλησάν, τό μέστι σο σέ πορσκυνῶ καί τό κέρι σε φιλῶ καί τόν θεόν περικαλῶ διά τό κάθε χαϊρλίτικο μουράτι τῆς καρδιᾶ σου, καθώς ἀγαπᾶς καί ἀκόμα καλύτερα ἐλχαμτουλιλάθου μεελχάμτουλιλά ὁπού σ' ἔβγαλε ὁ θεός καί οἱ χακεριλέρηδες σέ σελαμέτι ὁπού νήνηκες καξά ηπμουπαρεσκο(;) κι ἔβγαλ' τό ὀτζάκι τῆς ἀφεντιᾶ σου μέ ἄσπρο πρόσωπο ἔβγαλες καί ὅλο τό πόστι τοῦ Μουχαμέτη μέ ἄσπρο πρόσωπο μέ τοῦτο τό γαξηλίκι ὁπού ἔκαμες καί νά σέ ἀφήνει ὁ θεός καί τό χιμέτι του σ' ἔχει τό ὀτζάκι ἀνοιχτό ὥς τό τέλο.

τουατζή σου φακήρη
τερβής ἠτρήζος

[πανώγραμμα:]
τοῦ τουβλετῆ βεξίρ ἀλησάν εἰς τά τίμια κέρια.

[176]

1 φ., 29x19 ◆ (466) Ἰωάννινα, 26 Μαρτίου 1803

Ὑποσχετικό γράμμα τῶν Νάσιου, ἀδελφοῦ τοῦ Χατζη-Ζιώγου, καί Δήμου Γιργούση ἀπό τό Λιβάδι (Ὀλύμπου) πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀναφέρουν ὅτι βρίσκονται σέ δύσκολη θέση καί «χαλασμό» καί δηλώνουν τήν ὑποταγή καί τήν προθυμία τους νά τόν ὑπηρετήσουν σέ «ὅ,τι τούς προστάξει». Δέν φαίνεται ἄν ὁ «χαλασμός» τους ὀφείλεται σέ κατατρεγμό τους ἀπό τόν ἴδιο τόν Ἀλή πασά ἤ σέ κάποια ἄλλη αἰτία. Δέν προκύπτει ἐπίσης ἀπό τό ἴδιο τό ἔγγραφο τί εἴδους ὑπηρεσία μποροῦν νά προσφέρουν στόν Ἀλή· πάντως, ὁ ἕνας ἐκ τῶν δύο ἐνδιαφερομένων, ὁ Δῆμος Γιργούσης, ἐμφανίζεται λίγο ἀργότερα, τό 1805, νά ὑπογράφει ἔγγραφο τοῦ καξᾶ τῆς Ἐλασσόνας ὡς προεστός. Στό παρόν ἔγγραφο γίνεται γιά πρώτη φορά στό Ἀρχεῖο μνεία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ὡς Ρούμελη βαλεσῆ, ἐνῶ μέ τήν ἰδιότητα αὐτή ἀναφέρεται δύο ἀκόμη φορές σέ ἰσάριθμα ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου (βλ. τά παρακάτω σχετικά). Ἡ σπανιότητα ἐγγράφων μέ ἄμεσες ἤ ἔμμεσες ἀναφορές στό ὑψηλό ἀξίωμα τοῦ Ρούμελη βαλεσῆ, προκαλεῖ κάποια ἀπορία. Σκεφτόμαστε μήπως τηροῦσε ξεχωριστούς "φακέλους" γιά τή σχετική ἀλληλογραφία, μέ μεγαλύτερη ἐνδεχομένως ἀναλογία τουρκόγλωσσων ἐγγράφων, οἱ ὁποῖοι δέν διασώθηκαν. Ἡ διάρκεια τῆς θητείας τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στό ἀξίωμα τοῦ Ρούμελη βαλεσῆ, εἶναι γνωστή στήν ἑλληνόφωνη ἱστοριογραφία ἀλλά ὄχι μέ ἀπόλυτη ἀκρίβεια· μάλιστα, εἶναι γνωστή ἀπό ἔμμεσες πληροφορίες καί ὄχι ἀπό ἐπίσημα ὀθωμανικά ἔγγραφα. Ἀναφέρεται σέ ρωσικό διπλωματικό ἔγγραφο τῆς 13ης Ἀπριλίου 1802 ὁ πρόσφατος διορισμός του (βλ. Γκρ. Ἄρς, *Ἀλβανία-Ἤπειρος*, σελ. 216), κάτι πού διασταυρώνεται ἀπό ἀνεξάρτητη πληροφορία τοῦ W. M. Leake, *Travels in Northern Greece*, I, σελ. 166-168 καί 238, τήν ὁποία ἐπεσήμανε ἡ Βάσω Ψιμούλη (*Σούλι*, σελ. 402). Στό σχετικό ἐπίσης λῆμμα τῆς *Encyclopédie de l'Islam* (τόμ. V, σελ. 410) πού ὑπογράφει ὁ H. Bowen, ἀναφέρεται ὡς χρονολογία διορισμοῦ του ὁ Ἀπρίλιος 1802, χωρίς ἔνδειξη ἡμέρας καί ὡς χρονολογία ἀντικατάστασής του τό ἔτος 1803, καί ἐδῶ χωρίς ἔνδειξη ἡμερομηνίας. Στό σημεῖο αὐτό πρέπει νά ἐπισημανθεῖ ὅτι ἡ 28η Ἰανουαρίου 1803 πού δίνεται ἀπό τόν Ἀπ. Βακαλόπουλο (*Ἱστορία*, Δ΄, σελ. 628) ὡς ἡμερομηνία ἔναρξης τῆς θητείας τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στό ἐν λόγω ἀξίωμα, ὀφείλεται σέ παρανόηση φιρμανίου τοῦ Σελήμ Γ΄ τῆς ἡμερομηνίας αὐτῆς, μέ τό ὁποῖο ἀνανεώνεται ἡ θητεία του (βλ. *Turski Dokumenti*, τόμ. II, 1803-1808, σελ. 4). Ἀπό τό φιρμάνι αὐτό κερδίζουμε τή σπουδαία πληροφορία ὅτι ὁ Ἀλή πασάς δέν θά ἐγκατασταθεῖ στό Μοναστήρι (Μπιτόλια), ἕδρα τοῦ Ρούμελη βαλεσῆ, ἀλλά θά ἀσκεῖ τά καθήκοντά του ἀπό τά Γιάννενα, ὅπως, προφανῶς, καί κατά τό προηγούμενο ἔτος. Γιά τή λήξη τῆς ὑπηρεσίας του διαθέτουμε ἀπό ρωσική πηγή τήν ἡμερομηνία 13 Ἰουνίου 1803 (Γκρ. Ἄρς, *ὅ.π.*, σελ. 217), ἄν καί ἡ παραπομπή τοῦ συγγραφέα σέ ἔγγραφο τῆς 28ης Μαΐου 1803 (*ὅ.π.*, σελ. 248, σημ. 55) δημιουργεῖ κάποια σύγχυση. Ὅπως ἀναφέρθηκε ἤδη, ἡ θητεία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στό ἀξίωμα τοῦ Ρούμελη βαλεσῆ δέν ἔχει ἀφήσει σοβαρά ἴχνη στό Ἀρχεῖο, ἰδιαίτερα μάλιστα ἡ γνωστή ἐκστρατεία του κατά τῶν «Νταγκλήδων» καί τῶν «Χαϊτάδων» στήν περιοχή τῆς Βουλγαρίας δέν ἔχει ἀφήσει κανένα. Ἀντίθετα, ἐπισημάναμε ἕνα δικό του ἔγγραφο μέ ἡμερομηνία 7 Μαρτίου [1803] σχετικό μέ τήν ἐν

λόγω ἐκστρατεία πού ἔχει καταχωριστεῖ στόν κώδικα τοῦ καδῆ τοῦ Μοναστηρίου (βλ. *Turski Dokumenti*, τόμ. II, 1803-1808, σελ. 4). Στό ἔγγραφο αὐτό ὁ Ἀλή πασάς ἀναγγέλλει ὅτι ἑτοιμάζεται νά ἀναχωρήσει γιά τήν ἐκτέλεση τῆς ἀποστολῆς πού τοῦ ἔχει ἀναθέσει ἡ Ὑψηλή Πύλη καί ὅτι στέλνει ὡς προπομπό του τόν Βελή πασά μέ σημαντικές δυνάμεις. Ἀξίζει νά σημειωθεῖ ὅτι στή χρονική αὐτή στιγμή ἀντιστοιχεῖ τό παρόν ἔγγραφο. Συμπληρωματικά, ἀπό μιά ἀφηγηματική πηγή, τήν *Ἀληπασιάδα* τοῦ Χατζη-Σεχρῆ/Σεχρέτη (βλ. Κ. Σάθας, *Ἱστορικαί Διατριβαί*, σελ. 249 κ.ἑξ.), μαθαίνουμε ὅτι σέ μή προσδιοριζόμενο μέ ἀκρίβεια χρόνο πού ὅμως ἀπό τά συμφραζόμενα πρέπει νά τοποθετηθεῖ στήν ἄνοιξη τοῦ 1803, ὁ Ἀλή πασάς μέ ἰσχυρές δυνάμεις ἔφθασε στό Μοναστήρι (μέσω Γρεβενῶν) καί ἀπό ἐκεῖ στή Σόφια καί τή Φιλιππούπολη, ὅπου καί ὁλοκλήρωσε τήν ἀποστολή του. Ὁ Χατζη-Σεχρέτης μιλάει γιά παραμονή του στή Σόφια διαρκείας ἑνός μηνός καί δίνει τήν ἐντύπωση ὅτι ἡ ἀπουσία του ἀπό τά Γιάννενα δέν θά πρέπει νά κράτησε περισσότερο ἀπό δύο ἕως δυόμισυ μῆνες. Ἡ ἐκστρατεία αὐτή ἐναντίον τῶν Νταγκλήδων-Χαϊτάδων ἔχει ἀφήσει ἔντονες εἰκόνες στούς ἀνθρώπους τῆς ἐποχῆς, ἴσως γιατί ὁ Ἀλή πασάς κινητοποίησε μεγάλες δυνάμεις καί ἔδειξε, μέ ἀποφασιστικότητα καί μεγαλοπρέπεια, τήν ἰσχυρή του θέληση νά φέρει εἰς πέρας τήν ἀποστολή του. Στό πρόσφατα δημοσιευμένο, ἀχρονολόγητο ἀλλά τοῦ 1812, ὑπόμνημα (notice) τοῦ Ἰωάννη Καποδίστρια πρός τόν κόμη Romanzoff, καγκελλάριο τῆς Ρωσικῆς Αὐτοκρατορίας (βλ. Γκρ. Ἄρς, *Ἀλβανία-Ἤπειρος*, σελ. 396), διαβάζουμε ὅτι ἡ ἐκστρατεία κράτησε τέσσερις μῆνες καί ὅτι ὁ Ἀλή πασάς ἐπέστρεψε στά Γιάννενα πλουσιότερος κατά πέντε ἑκατομμύρια γρόσια. Ἀνάλογες μαρτυρίες, ὑπερβολικές ἤ ὄχι, βρίσκουμε καί στή μεταγενέστερη βιβλιογραφία, πάντοτε ὅμως μέ χρονολογικές καί πραγματολογικές ἀσάφειες. Ἕνας αὐτόπτης μάρτυρας, ὁ Ἀθ. Λιδωρίκης, πού εἶχε ἀκολουθήσει τόν Ἀλή πασά ὡς γραμματικός καθ' ὅλη τή διάρκεια τῆς ἐκστρατείας, καταγράφει σπουδαῖες πληροφορίες γιά τά καθέκαστα ἀλλά ταυτίζει, καί αὐτός, τόν διορισμό τοῦ Ἀλῆ στή θέση τοῦ Ρούμελη βαλεσῆ μέ τήν ἐκστρατεία τοῦ 1803 (βλ. Ἀθ. Λιδωρίκης, *Ἀπομνημονεύματα*, σελ. 879). Δυστυχῶς, τό ζήτημα τῆς ἀπουσίας τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἀπό τά Γιάννενα δέν διαφωτίζεται ἀπό τά ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου, ἴσως μάλιστα νά περιπλέκεται κάπως, στήν κατάσταση τῶν σημερινῶν γνώσεών μας γιά τά συμβάντα. ■

Σχετ.: α΄ [180], [Κωνσταντινούπολη], 4 Μαΐου 1803
β΄ [181], Μπεράτι, 27 Μαΐου 1803

Ντεβλετλοῦ Ρούμελη βαλεσή βεζήρ Ἀλή Πασιά ἐφένδη μας,

Μέ τό παρόν φανερώνομεν ἡμῆς ἠποκάτοδεν γεγραμένη ὅτη ἀπό τά πολλά μας ἀχαμνά, καί χαλασμόν ὁποῦ ἤχαμεν, ἤλθαμε καί ἐπροσπεσάμεν εἰς τόν ὑψιλώτατον νά τοῦ ἤμαστε χουσμηκιάριδες εἰς ὅτη μάς προστάξη καί ἡμῆς καί τά πεδία μας [φθορά] *εἰς τό οὐτζιάκη του πιστί δοῦλη νά τοῦ δολεῦσομεν* [φθορά] *του καί χαήρ ντουατζῆδες του καί δια τοῦτο ἐδοσάμε τό παρόν μας εἰς χεῖρας τοῦ ὑψιλωτάτου ἀφεντός μας διά βεβαίωσην καί ἀλήθιαν, καί ἔστω εἰς ἔνδιξην.*

1803 Μαρτίου 2
Ἰωαννηνα

Νάσιος ἀδελφός τοῦ Χατζῆ Ζιῶγο ἀπό Λιβάδι σκλάβος τοῦ ἀφεντός μου ὑπόσχομαι

Δῆμος Γιργούση ἀπό Λειβάδι σκλάβος τοῦ ἀφεντοῦ μου ὑπόσχομαι:.

[ἐπί τοῦ νώτου:]
Νάζ[ιος] ἀδελφός τοῦ χατζή Ζιόγου
λιβαδίτη Ἐλασόνας

[177]

1 φ., 31x21 ◆ (451) [Πρέβεζα], 2 Ἀπριλίου 1803

Ἀρτζουχάλι ἀνώνυμου βεκίλη (ἤ βεκίληδων) τοῦ Βελῆ πασᾶ πρός τόν Ἀλή πασά, πού ἀναφέρεται σέ ραγιά πού ἀρρώστησε καί ἔφυγε, ἴσως ἀπό τά ἔργα τῆς Πρέβεζας. Στό ἔγγραφο αὐτό ἔχουμε μιά ἔμμεση πληροφορία γιά τήν ἀπουσία τοῦ Βελῆ πασᾶ ἀπό τά ἔργα τῆς Πρέβεζας ἀφοῦ ἀπαντᾶ ὁ βεκίλης του, πού σχετίζεται μέ τή συμμετοχή του, αὐτήν ἀκριβῶς τήν περίοδο, στήν ἐκστρατεία πού ἑτοιμάζει ὁ Ἀλή πασάς ὡς Ρούμελη βαλεσής ἐναντίον τῶν Γκιρτζαλήδων-Χαϊτάδων (βλ. τό σχόλιό μας στό ἔγγραφο ἀρ. [176]). ■

Τοβλετλός, μερχαμετλός ἐφέτη μας, βεζίρη ἐφέτη μας, τό δέλει σου προσκυνοῦμι καί τό ποδάρι σου φιλοῦμι, τόν θεό παρακαλοῦμι μέρα καί νύχτα, τοβά τοῦ κάνομι καί τό πογιορτί πό μᾶς ἔστειλι(ς) μέ τόν τάταρη, τό προσκυνήσαμι καί τό βάλαμι ἀπάνω στό κεφάλι μας. Ἐφέντη μας, αὐτό ὁ ραγιάς ἀρώστησι καί ἔφυγι, πάλι στό στέλνομι καί ἦρθι ὁ τάταρη ἐδῶ τό ἴδιγιο τό ἄδρωπο πό ἔφυγε ἀπό τό Πρίβεζα, τό στείλαμι. Χρόνοι σου πολλοί, ἀμήν.

1803 ’προλίγιο 2

σικλαβι σου βεκιλι το βελιπασα
σου προσκινομι.

[178]

1 φ., 38x28 ◆ (824) Ἰωάννινα, 19 Ἀπριλίου 1803

Κατάστρωση τοῦ λογαριασμοῦ δοσοληψίας τοῦ τσιφλικιοῦ Μάζιου (περιοχῆς Κόνιτσας) γιά τά ἔτη 1801 καί 1802 καί τῶν ὑπολοίπων (:«μπεκαγιέ») τοῦ 1800. Καταγράφονται σέ μιά στήλη τά ἀφεντικά δικαιώματα σέ σιτάρι, καλαμπόκι, κριθάρι, βρώμη, σταφύλια (τό ἀντίτιμό τους σέ «ἄσπρα»), τά χαράτζια καί σέ ἀντικριστή στήλη ὁ τρόπος διάθεσης τῶν παραπάνω. Τό ἔγγραφο ἔχει συνταχθεῖ στά Γιάννενα καί φαίνεται νά εἶναι μιά λογιστική καταγραφή πού ἔχει διασωθεῖ στό Ἀρχεῖο τοῦ πασᾶ. Τό «Μάζιο» ἀναφέρεται στόν κατάλογο Φιλητᾶ (Σπ. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*, σελ. 603) ὡς τσιφλίκι τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στόν καζά τῆς Κόνιτσας. Ἀναφέρεται ἐπίσης ὡς χωριό μέ 10 ἑλληνόφωνες χριστιανικές οἰκογένειες στόν κατάλογο Π. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία*, Β΄, σελ. 339. Δέν μπορέσαμε νά τό ταυτίσουμε μέ κάποιο σημερινό οἰκισμό τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης. Πάντως τά χωριά τῆς β΄ στήλης, Μπρέστανη, Πόδα (Μπότα) καί Ἰζγκάρι (βλ. Π. Ἀραβαντινός, *Χρονογραφία*, Β΄, σελ. 370, 339 καί 372 ἀντιστοίχως) βρίσκονται σήμερα στό ἔδαφος τῆς Ἀλβανίας. Ἀπό τίς σπουδαῖες πληροφορίες γιά τή λειτουργία ἑνός τσιφλικιοῦ πού περιέχονται στό παρόν ἔγγραφο ξεχωρίζουμε ἐκείνη πού ἀφορᾶ τή «δεκαετία τῶν σπαήδων» (=τιμαριωτῶν), ἡ ὁποία ἀναφέρεται βέβαια ὡς «κέσμι» (=κατ' ἀποκοπήν), καί ἐξακολουθεῖ νά καταβάλλεται σέ εἶδος (στάρι, βρώμη). ■

Λογαριασμός τοῦ Μάζηου τζηφληκιοῦ διά τόν μπεκαγιέ τῶν 1800: ὁποῦ κητάχθη ὁ λογαριασμός στόν Οὐμέρ ἐφέντη καί διά τό ἤμορον ὁποῦ ἔγηνεν στούς :1801 : καί :1802: βγαλμένο τό ὀνταλήκη τοῦ Λιάκα Πόδα κατά τό λέγειν τοῦ

τοῦτο τό δεφτέρι

μπεκαγιές τῶν: 1800: σιτάρη ὀκάδες *216:*
137:½ ταγά: σιτάρη ἔγινεν στούς :1801 :
39: ταγά: σιτάρι ἔγινεν στούς 1802:
176:½ ταγάρι πρός 31 : ὀκάδ. τό ταγάρι φέρουν ὀκάδες *5.456:*
ὀκά: *5.672:*

ὁ μπεκαγιές τῶν 1800: καλαμπόκι σπυρί ὀκάδες *9.335:*
20.500: ὀκάδ. ῥόκα ἀτζηόλιστο ἔγινε στούς 1801 :
ἀπό: 55: ἡ ἑκατό ὀκάδες, βγένει σπυρί τζηολησμένο *11.275*
13.150: ὀκαδ: ῥόκα ἔγηνεν στούς 1802: κάμνει σπυρί *7.232:*
ὀκά: *27.842:*

5: ταγάρ: κριθάρη ὁ μπεκαγιές των 1800:

66:½	ταγά: κριθάρη ἔγινεν στούς	1801:
18:½	ταγά κριθάρη ἔγινεν στούς	1802:
90:	ταγά:	

44:	ταγάρ. βρώμη ἔγινεν στούς	1801
20:	ταγά: ἔγινεν στούς	1802:
8:½	ταγά: ὁ μπεκαγιές τῶν	1800:
72:½	ταγάρια	

τά σταφήλια τῶν :1800: τά πῆρεν ἄσπρα ὁ σούμπασης Λιάκα Πόδας

3150:	ὀκάδ. σταφήλια ἔγιναν στούς	1801:
3046:	ὀκάδ. σταφήλια ἔγιναν στούς	1802:
6196:	ὀκάδες	

86:	γρόσ: τά χαράτξια τῶν	1800:
86:	γρόσ: χαράτξια τῶν	1801:
82:½	γρόσ: χαράτξια τῶν	1802:
254:½	γρόσια διακόσια πενήντα τέσερα καί μησό: –	

[6′ στήλη:]

Τό δομένο ὡς κάτωθεν ἀπό τά ἀντίκρης: –

2.929:½	ὀκάδες σιτάρι ταγά: 94:½ μέ τεσχερέν τοῦ Ῥέμκα
2.666:	ὀκάδ. σιτάρι ταγάρ.: 86: ἡ δεκατία τῶν σπαήδων κέσμη
5.595:½	
76:½	ὀκάδ. μένουν χρεόστες
5.672:	ὀκάδες σιτάρη

880:	ὀκάδ: καλαμπόκι τῆς Ζέκηνας μέ μπουγιουρδί τοῦ βεζύρη στούς 1801:
220:	ὀκάδ: τῆς ἰδίας γιά 2: φορτό: κριθάρη καί τῆς δόθη καλαμπόκι
1.100	
3.348:	ὀκά: μέ τεσχερέν τοῦ Ῥέμκα
360:	τοῦ ντερβήση Ἀχμέτ Κονητζιώτη μέ τεσχερέ τοῦ βεζύρη φορτό: 3: γιά σιτάρι
440:	τοῦ Μπουταλάχη Νένε μέ τεσχερέν τοῦ βεζύρη
880:	τοῦ ντερβῆσι Χασάνη καί ντερβῆσι Ὀσμάνη Λεσκοβίκη τεσχερές τοῦ βεζύρη καί ἔγραψεν ὁ Μάλιο Μέτζικη

440:	τοῦ ντερβῆσι Κούρτη μέ τεσχερέν τοῦ βεξύρη
2.700:	τοῦ σηληχτάραγα μέ μπουγιουρδί τοῦ Βελή Πασιᾶ
675:	τῶν παληκαριῶν τοῦ σηληχτάραγα μέ τεσχερέ τοῦ Γιάχο Μάλιο Μέτζικη
6.446:½	στήν Μπρέστανη, στούς Πόδας, στό Ἰζγκάρι καί ἀλοῦ μέ προσταγή κατά τούς τεσχερέδες ὁποῦ τό ἔλαβαν ἐκεῖ
9.020:	στό σαράγι τῆς Κόνητζας στόν Βασήλ Μάσιου μέ τεσχερέν τοῦ ἠδίου
25409:½	
2432:½	ὀκάδες μένουν χρεόστες
27842:	ὀκάδες

45:	ταγά: κριθάρη τοῦ Ῥέμκα μέ τεσχερέν τοῦ ἠδίου
43:	ταγά: κριθάρι ἡ δεκατία τῶν σπαήδων κέσμη 2: χρονῶν: 1801: καί 1802:
88:	
2:	ταγάρ. κριθάρι μένουν χρεόστες
90:	ταγάρια

23:	ταγά: βρώμη τοῦ Ῥέμκα μέ τεσχερέν του
43:	ταγά: ἡ δεκατιά τῶν σπαήδων διά 2: χρόνους κέσμη: 1801 : καί 1802:
66:	ταγάρια
6:	ταγά: μένουν χρεόστες
72:	

5.747:	ὀκάδες σταφήλια τοῦ Ῥέμκα μέ τεσχερέν του
449:	ὀκάδες μένουν χρεόστες
6196:	ὀκάδες

	χαράτζια
254:½:	γρόσ: τά ἔχουν ἀπάνω τους ὁ Λιάκα Πόδας σούμπασης
140:	γρόσια λέγει πώς τόσα ἄσπρα ἦταν τῶν σταφηλιῶν
	τῶν :1800: ὁποῦ τά πῆρεν ὁ Λιάκας
394:½	γρόσια τριακόσια ἐνενήντα τέσερα ὅλα τάχουν αὐτοί:

1803: Ἰωάννινα
Ἀπριλλίου: 19:

[179]

1 φ., 53x37 ◆ (394) Ταλάντι, 27 Ἀπριλίου 1803

Ἀρτζουχάλι τῶν τεσσάρων μοναστηριῶν καί τῶν προεστῶν τοῦ Ταλαντίου πρός τόν Ἀλή πασά. Ζητοῦν νά στείλει τό μπουγιουρντί τοῦ διορισμοῦ τοῦ Ἰλιάσμπεη (ὡς μπουλούκμπαση), γιατί αὐτός μόνον μπορεῖ νά τούς προστατεύσει ἀπό τή σκληρότητα τοῦ βοεβόδα τους. Ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ ἀντιπαράθεση τοῦ βοεβόδα μέ τούς προεστούς καί ἡ συμμαχία τῶν τελευταίων μέ τόν ἐξαρτώμενο ἀπό τόν Ἀλή πασά μπουλούκμπαση τῶν δερβενίων. Ὁ μπουλούκμπασης Ἰλιάσμπεης εἶχε ὑπηρετήσει στήν ἴδια θέση καί τόν προηγούμενο χρόνο, ἐνῶ ὁ βοεβόδας εἶχε ἔλθει πρόσφατα. Πιθανῶς, πίσω ἀπό αὐτήν τήν ἀντιδικία βρίσκονται καί τοπικές ἀντιπαλότητες πού μᾶς διαφεύγουν, φαίνεται ὅμως ὅτι ὁ βοεβόδας δέν εἶναι ἄνθρωπος τοῦ Ἀλῆ καί προφανῶς τόν μουκατά τοῦ Ταλαντίου τόν ἔχουν ἐνοικιάσει κάποιοι πού δέν συνεργάζονται· ἴσως καί νά εἶναι ἀντίπαλοι μέ τόν Ἀλή πασά. Ὁ τίτλος «χασεκής» (=ἀνακτορικός ἀξιωματικός) τοῦ βοεβόδα Ἀλῆ Κονιτζώτη, δέν γνωρίζουμε ἄν εἶναι ἁπλῶς ἕνας τιμητικός τίτλος, τόν ὁποῖον ἔχει ἀποκτήσει μέ τρόπο πού ἀγνοοῦμε ἤ ἄν ἔχει ὑπηρετήσει πράγματι στήν προσωπική φρουρά τοῦ Σουλτάνου. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

Ἠψηλότατε ἐσπλαχνότατε κέ πολιηχρόνιε τουβλετλῆ βεξήρη ἐφέντη μας, τίν ἠψηλότητά της ταπηνή προσκηνοῦμε κέ τό ἔνδοξό σου μέστη φηλοῦμεν, τόν θεόν παρακαλοῦμεν δηά νά σοῦ ἀσφξάνη τό ἠψηλόν ὠτζάκη σου κέ νά ζήσουν ἡ πασάδες μας δηά νά ἤμαστεν κέ ἐμῆς ἡ σκλάβη ἡς στόν ἤσκηο τοῦ ἀφεντοῦ μας, ἀμήν.

Τό προσκηνητό μας ἀρτζοχάλη ἦνε νά προσκηνήσομε τόν ἀφέντη μας κέ δεύτηρας νά κάμομε ἠφατέ ὥτη ἤδαμαν νά ἔκαμεν ὡ ἀφέντης μας μεραχμέτη κέ κηρέμη ἡς ἐμᾶς στού[ς] σκλάβου[ς] του δηά νά σταθῆ ὡ Ἠλιάσπεής ὠπήσο δηά νά μᾶς κητάζη ὁς καθός πός μᾶς κήταξε κέ πρότα. Κέ κάμαμε χαήρ τοά ὥπου δέν μᾶς βγάνη ὡ ἀφέντης μας ἀπό τό ναζάρη του. Ὅμος παρακαλοῦμεν κέ προσκυνοῦμεν πολά νά τοῦ στελθῆ ἕνα ἠψηλόν μπογηορτί νά τοῦ δηαβάση νά πάρον ὡ κόσμος τόν ἠτητζέ ὥπου τόν ἄφησε ὡ ἀφέντης μας ὠπησό, ὡς καθός ὥπου ἦταν κέ πρότα, δηατή ἐδό ἦνε ὡ βοηβόντας Χασικής κέ Ἀληκονητζότης [= Ἀλή Κονιτζώτης] ὥπου δένη τό κόσμου, ὥπου δέν τόν ἀφήνη τόν Ἠλιάσπέη ὡ ἀφέντης μας, κέ ὡ κόσμος στέκοντε φοβησμένη. Μετά τόν ἐρχομόν τοῦ βοηβόντα Χασική ἐσκρόπησάν τρήα, τέσερα χορηά κέ ἀπάνο ἡς τᾶφτες τής ἡμέρες ἦρδε ὡ τάταρης μέ ἠψηλόν μπογηορτή δηά νά σταθῆ πήσο ὡ Ἠλιάσπεης, κέ σάν ἄκουσαν τόν ἀφτόν λόγον γίρησαν ὠπήσο κέ ἦρδαν πήσο στά χορηά τους. Ὅμος ἡ ὠκτρή τοῦ τόπου μας δέν τούς ἀφήνον ἀπό τά τεσβη-

ράτηα, τούς λένε σάν τοῦ ἦρθε νά καθήση δηατή δέν δηάβασε τό μπογηορτή. Ὅμος σᾶς γελοῦν. Δηά τοῦτο παρακαλοῦμεν τόν ἀφέντη μας, μικρή κέ μεγάλη, νά τοῦ στελδῆ τό ἡψηλόν μπουγηορτή νά δηαβαστῆ, νά κλήσον ἡ ὠκτρή μας τά στόματα κέ νά κόψον τά μοναφηκλήκηα, δηατή ἤμαστε ἀφανησμένη κέ κάδε δουλά γιρήξη ὠπήσο.

Τᾶφτα κέ ἡ χρόνη τοῦ ἀφεντοῦ μας πάνμπολη.

1803 ἀπρηλήου: 27 Ταλάντη

αγηοργη	*αγηαναργηρη*	*αγηατρηαδα*	*σοτηρα*
μοναστηρη	*μοναστηρη*	*μοναστηρη*	*μοναστηρη*
(τ.σ.)	(τ.σ.)	(τ.σ.)	(τ.σ.)
αλεξαντρη	*δομα*	*σταβρο*	*μελο*
μηχαλη	*δημητρη*	*δρωσο*	*βερηση*
(τ.σ.)	(τ.σ.)	(τ.σ.)	(τ.σ.)
σοτηρχο	*γηανακη*	*αργηρη*	*σοτηρχο*
γηοργακη	*γηοργο*	*σταμο*	*δαναση*
(τ.σ.)	(τ.σ.)	(τ.σ.)	(τ.σ.)
δημητρη	*παναγηοτη*	*αλεξαντρο*	
νηκολο	*γεοργη*	*μανολη*	
(τ.σ.)	(τ.σ.)	(τ.σ.)	

[180]

2 φ., 35x24 ◆ (263) [Κωνσταντινούπολη], 4 Μαΐου 1803

Γράμμα τοῦ μητροπολίτη Δέρκων Γρηγορίου πρός τόν μητροπολίτη Ἰωαννίνων Ἱερόθεο. Τόν πληροφορεῖ ὅτι δέν ἔλαβε ἀκόμη τίς τρεῖς χιλιάδες γρόσια γιά τούς τόκους Μαΐου-Ἰουνίου τοῦ χρέους του. Τοῦ μεταβιβάζει ἐπιστολή καί παράκληση τοῦ μητροπολίτη Λαρίσης (Διονυσίου Καλλιάρχη), προφανῶς ἀπό τήν Κωνσταντινούπολη ὅπου παρεπιδημεῖ, νά μεσολαβήσει στόν «Ρούμελη βαλεσή» (=Ἀλή πασά) ὑπέρ «τοῦ ἁγίου Περιστερᾶς, ἐπιτρόπου τῆς πανιερότητός του [τοῦ μητροπολίτη Λαρίσης]... καί οὕτω νά κατορθώσῃ εὐμεθόδως τήν ἐπιστροφήν τοῦ τζερεμέ». Δέν γνωρίζουμε σέ τί ἀκριβῶς συνίσταται αὐτός ὁ «τζερεμές» (=χρηματική ποινή) πού εἶχε ἐπιβληδεῖ στόν ἐπίσκοπο Περιστερᾶς ἐκ μέρους τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ἤ κάποιου ἄλλου. Ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν καί οἱ πληροφορίες τοῦ γράμματος γιά ἀντενέργειες στήν Κωνσταντινούπολη τοῦ προκατόχου τοῦ Ἱεροθέου, τίς ὁποῖες ἀποκρούουν βέβαια τόσο ὁ Δέρκων ὅσο καί ὁ Λαρίσης, ἀλλά ζητοῦν «ἀμοιβαδόν»

(: ἀμοιβαίως) νά προστατευθεῖ ὁ Περιστερᾶς. Προκάτοχος τοῦ Ἱεροθέου εἶναι ὁ ἐν συνεχεία Παλαιῶν Πατρῶν Μακάριος (βλ. Εὑρετήριο). Ἀνάμεσα στίς ἄλλες καί ἡ οἰκονομικῆς τάξεως πληροφορία γιά τούς τόκους τοῦ χρέους τοῦ Ἱεροθέου ἀξίζει ἕνα σύντομο σχολιασμό. Οἱ τρεῖς χιλιάδες γρόσια ὡς τόκος δύο μηνῶν, ὑπό τόν ὅρο ὅτι ἡ διατύπωση τοῦ ἐγγράφου εἶναι ἀκριβής, ἀντιπροσωπεύουν ἕνα σοβαρό ποσόν πού πρέπει νά ἀντιστοιχεῖ σέ χρέος τῆς τάξεως τῶν διακοσίων χιλιάδων γροσίων, τό ὁποῖο μάλιστα ἀντιστοιχεῖ μόνον στό χρέος πρός τόν μητροπολίτη Δέρκων. Αὐτός ὁ ὑπολογισμός γίνεται βέβαια μέ κάθε ἐπιφύλαξη, ἀφοῦ πίσω ἀπό αὐτές τίς δοσοληψίες πού δέν ἔχουν καθαρά οἰκονομικό χαρακτήρα ἀλλά ἀποτελοῦν μέρος ἑνός πολυδιάστατου σχήματος ἐξουσίας, κρύβονται σχεδόν πάντοτε στοιχεῖα πού μᾶς διαφεύγουν. Τιτουλάριος ἐπίσκοπος Περιστερᾶς, οὐσιαστικά βοηθός-ἀναπληρωτής τοῦ μητροπολίτη Λαρίσης, αὐτήν τήν ἐποχή (ἀπό 26 Ἰουλίου 1800) εἶναι ὁ Παΐσιος (βλ. Β.Κ. Σπανός, *Οἰκισμοί τῆς ΒΔ Θεσσαλίας*, σελ. 70-79, καί τοῦ ἴδιου, *Ἐπισκοπή Περιστερᾶς*, σελ. 244). ■

Σχετ.: α΄ [176], Ἰωάννινα, 26 Μαρτίου 1803
β΄ [181], Μπεράτι, 27 Μαΐου 1803

Τήν περιποθητόν μοι πανιερότητά της ἀδελφικῶς ἐν Κ(υρί)ῳ κατασπάζομαι.

Τό διά τοῦ διακόνου τοῦ ἁγίου Ἄρτης ἐνεχειρίσθην, διαλαμβάνον περί τῶν τριῶν χιλιάδων γροσίων ὁποῦ ἀποστέλει μέ τοῦ κυρατξῆ Μήτρου διά τά κατά Μάϊον καί Ἰούνιον διάφορά της, ὅστις ἔτι δεῦρο [δέν] ἐφάνη, ἐλθόντος δέ ἀμέσως δέλω ἐπιμεληθῇ διά νά τά παραλάβω. Οὐδέ ὁ προκάτοχός της ἀκόμη ἔφθασεν ἐδώ. Ἤδη δέ τήν πληροφορῶ ὅτι ὁ πανιερώτατος ἅγιος Λαρίσσης ὡς ἀνέκαθεν φίλος αὐτῆς καί καλοδελήτης της, ἐφάνη ὑπερεκπερισοῦ μέ ξῆλον πολύν εἰς τά περί τά τῆς μεταξύ σας διαφορᾶς μετά τοῦ προκατόχου της ἔνδερμος ξηλωτής, καί ἀμεταποίητος διαφενδευτής της συνοδικῶς τε, καί κατά μέρος ἐπί τούς ἰσχυροτέρους [ἐκ τῶν] προυχόντων τοῦ γένους, ἐνιστάμενος κατά τῶν διαβαλόντων αὐτήν, καί ἐπιχειρούντων παραμ[ελ]ῆσαι καί συγκαλῦψαι τά δίκαιά της, προσηλωμένος ἀείποτε μέ ξῆλον ἔνδερμον, καί πίστιν ἀμετάθετον μετ' ἐμοῦ, εἰς τήν ἐπιθυμητήν ἀποκατάστασιν τῶν δικαίων της, καθώς ἅμα φθάσαντος τοῦ προκατόχου της, καί ἀνακινηθείσης τῆς ὑποθέσεως, καί πραγματικώτερον δέλει ἀναφανοῦν τά πρός αὐτήν φίλτρα τῆς πανιερότητός του, μ' ὅλην τήν εἰλικρίνειαν καί δυνατήν ὑπεράσπισιν. Ὅθεν ἀνάγκη πᾶσα καί ἡ πανιερότης της ἀμοιβαδόν φερομένη, ὄχι μόνον χάριτας τάς ὀφειλομένας νά ὁμολογήσῃ πρός τήν αὐτοῦ πανιερότητα διά γραμμάτων της ἀδελφικῶν, ἀλλά καί ἐξ ἔργων αὐτῶν νά φιλοτιμηθῇ τρόποις οἷς δύναται, εἰς τό να δουλεύσῃ τήν πανιερότητά του, εἰς τήν ἀνά χεῖρας ὑπόθεσιν ὁποῦ ἤδη τῇ γράφῃ, πιστεύσασα καί

μηχανευθεῖσα εἰς τό νά πιστοφορήσῃ τόν ὑψηλότατον πασᾶ ἐφένδή μας, χάλια Ῥούμελι βαλεσί, περί τε τῆς ὁμολογουμένης ἀδῳότητος τοῦ ἁγίου Περιστερᾶς, ἐπιτρόπου τῆς πανιερότητός του, καί περί τῆς πίστεως, ἀφιερώσεως, καί σαδακατίου τῆς πανιερότητός του ἀπ᾽ ἀρχῆς πρός τήν ὑψηλότητά του, καί οὕτω νά κατορθώσῃ εὐμεθόδως τήν ἐπιστροφήν τοῦ τζερεμέ πρός τόν εἰρημένον ἅγιον Περιστερᾶς, ὄντων τῶν ἄσπρον ἀπό τῆς ἐπαρχίας τῆς πανιερότητός του, ὡς ἐπιτρόποῦ του, πρός δέ καί τήν ἐσομένην ἀσφάλειαν πρός τε τήν θεοφιλίαν του, καί πρός τούς λοιπούς ἐπισκόπους τῆς πανιερότητός του, ἐπιδεικνύουσα πολυτρόπως πρός τήν ὑψηλότητά του, ὅτι τά τοιαῦτα ἀτοπήματα καί μικρά ὄντα, πολλῷ δέ μᾶλλον μεγάλα [καί] ὑπέρογγα, καί ὅλως ἀσυνήθιστα διαφημιζόμενα ἐνταῦθα, προξενοῦσι οὐ μικράν τήν μομφήν, τόν ψόγον, καί τήν κατηγορίαν τῆς ὑψηλότητός του, καί μάλιστα ὅταν πάθωσι, καί πάσχωσι οἱ πλέον γνήσιοι καί πιστοί πρός τό πολυχρόνιον ὕψος του. Ὅτι λογῆς διατελεῖ ὁ ἅγιος Λαρίσσης, ὅστις πανταχοῦ καί πάντοτε περιήχησε καί περιηχεῖ τό ἀδαλέτι τῆς ὑψηλότητός του, καί τό ῥαγιά περβερλίκι του μέ τήν πολυειδῆ διαφύλαξιν καί σκέπος ὅλων τῶν αὐτόθι μερῶν τῆς ὑψηλότητός του.

Ὅλα λοιπόν αὐτά, ἀδελφέ ἀγαπητέ, ἐγχειρίζωντας τό πρός τήν ὑψηλότητά του γράμμα τῆς πανιερότητός του, ἅς ἀναφέρῃ ἐπιτόνως[2] *παρενείρουσα φιλοτιμώτερον καί ὅσα ἄλλα στοχασθῇ εἰς ὠφέλειαν τῆς πανιερότητός του καί τῶν ἐπισκόπων του, καί χαροποιοῦσά με ὅσον τάχιστα μέ ἀποκριτικόν της, ἐξαγγελτικῶν καί τῆς πολυεύκτου μοι ὑγιείας της, ἧς καί τά ἔτη εἴησαν θεόθεν ὅτι πλεῖστα καί πανευτυχῆ:*

Τῆς περιποθήτου μοι πανιερότητός της ἐν Χ(ριστ)ῷ ἀγαπητός ἀδελφός καί προθυμώτατος εἰς τούς ὁρισμούς

ὁ Δέρκων Γρηγόριος:

ˌαωγῳ: Μαΐου δης

[πανώγραμμα:]

Τῷ Πανιερωτάτῳ καί θεοπροβλήτῳ μητροπολίτῃ ἁγίῳ Ἰωαννίνων Κ(υρί)ῳ Ἱεροθέῳ τῷ ἐν Χ(ριστ)ῷ μοι ἀγαπητῷ ἀδελφῷ καί περιποθήτῳ, ἀσπασίως.

[181]

2 φ., 22x16 ♦ (1004) Μπεράτι, 27 Μαΐου 1803

Γράμμα τοῦ Ἰμπραχήμ πασᾶ τοῦ Μπερατίου πρός τόν Ἀλή πασά. Χωρίς προσφώνηση, σάν νά πρόκειται γιά κάποια συνέχεια, ἀλλά ἀσφαλῶς ἀπευθύνεται πρός αὐτόν, τόν ὁποῖο μάλιστα ἀποκαλεῖ Ρούμελη βαλεσή, ἀφοῦ πράγματι τή στιγμή αὐτή ὁ Ἀλή πασάς κατέχει ἀκόμη τό ἀξίωμα (βλ. παρακάτω σχετικά). Ἀναφέρεται σέ συγκρούσεις ὀπαδῶν-προστατευομένων τους, προφανῶς στήν περιοχή Μπερατίου. Ὁ Ἰμπραχήμ προτείνει συνεργασία τῶν δύο πασάδων γιά τήν εἰρήνευση τῶν ἀντιμαχομένων, ἡ ὁποία, ὅπως προκύπτει ἀπό τό ὑστερόγραφο, ἔχει γίνει ἤδη ἀποδεκτή ἀπό τόν Ἀλή πασά. Τό ἔγγραφο εἶναι γραμμένο μέ μεγάλη διπλωματικότητα καί ἀκολουθεῖ κάποια καθιερωμένη ἤ εἰδικῶς συμφωνημένη διαδικασία. Πρῶτος γράφει ὁ Ἰμπραχήμ καί στέλνει ὡς ἀντιπρόσωπό του τόν «μουλά Μουχαμέτη» γιά περισσότερες διευκρινίσεις, ἐνῶ πρίν ἀκόμη ἀποσταλεῖ τό γράμμα μέ τόν κομιστή του, φθάνει ἀντίστοιχο γράμμα τοῦ Ἀλῆ πασᾶ μέ κομιστή κάποιο, ἀναλόγου θρησκευτικῆς καί κοινωνικῆς κατηγορίας, πρόσωπο, τόν Λιατίφ Χότζα, καί μέ ταυτόσημη ἀποστολή. Ἀξιοσημείωτη εἶναι ἡ φράση τοῦ Ἰμπραχήμ: «μέ τό ἔλθη τοῦ ἐγκόνου μας Μουχαμέτη βεβαιώνομαι εἰς τήν κάθε κουβέντα». Ἂν κατανοοῦμε καλά τό νόημα αὐτῆς τῆς φράσης, φαίνεται νά ἐκκρεμεῖ ἀκόμη ἡ ὁριστική ἐπιβεβαίωση τῆς συμφωνίας, ἡ ὁποία θά γίνει μέ τήν ἄφιξη στό Μπεράτι τοῦ ἐγγονοῦ καί τῶν δύο πασάδων, Μουχαμέτη, γιοῦ τοῦ Βελῆ πασᾶ καί τῆς Ζεμπιδέ χανούμ, κόρης τοῦ Ἰμπραχήμ (βλ. Εὑρετήριο). Ἡ πράξη αὐτή πρέπει, νά θεωρηθεῖ ὡς κάτι ἐνδιάμεσο μεταξύ ὁμηρίας –ἐν προκειμένῳ αὐτός πού δίνει "ρεχένι" εἶναι ὁ Ἀλής– καί πράξης φιλοφροσύνης, δηλαδή ἕνα δεῖγμα καλῆς θέλησης καί ἀποκατάστασης τῆς ἐμπιστοσύνης καί τῶν φιλικῶν σχέσεων μεταξύ τῶν δύο οἰκογενειῶν. Τό γράμμα τοῦ Ἰμπραχήμ τελειώνει μέ ἀναφορά στούς «Μουτζιοντεμάτες», τήν ὁποία δέν μποροῦμε νά διευκρινίσουμε. Ὁ συσχετισμός τῆς παρούσας ἐκεχειρίας μέ τή γνωστή ἀπό τή γενική βιβλιογραφία προσπάθεια τοῦ Ἀλῆ νά συνάψει αὐτήν τήν ἐποχή τοπικές συμμαχίες καί νά ἐπικεντρώσει τίς προσπάθειές του στήν ἐκπόρθηση τοῦ Σουλίου, εἶναι προφανής. Στό Ἀρχεῖο δέν ἔχουν διασωθεῖ συμπληρωματικά στοιχεῖα γι' αὐτήν τήν ἐνέργεια. ■

Σχετ.: α' [176], Ἰωάννινα, 26 Μαρτίου 1803
β' [180], [Κωνσταντινούπολη], 4 Μαΐου 1803

Καί αὔθις ἀσπάζομαι ἀδελφικῶς

Σάς φανερόνω διά κάμποσα ἀνακατόματα καί νηξάδαις ὁποῦ ἀνήγουνται ἐδόθεν εἰς σέ τόσαις μεριαῖς, καί εἰς τήν γνώμην μου δέν τά κάνω χάζη νά γήνουν παρόμια· καί νά ἀκούσω ἀπό αὐτούς καί ἀπό τόν κόσμον πῶς ἔτζη ὁ βεζήρ Ἀλή πασιάς, καί ἔτζη ὁ Ἰμπραχήμ πασιάς, τόσον εἰς τόν ἕναν ὁσάν εἰς τόν ἄλον τό ὅμιον. Καί μοῦ φένεται καλητότερα νά μήν τούς ἀφήσωμαι ἔτζη καί νά εὕρῃ ὁ κόσμος αἰτία νά ἰπῆ εἰς σέ τίποτα πῶς ἔτζη ὁ Ρουμελη βάλησις Ἀλή πασιάς καί ἔτζη διά ἐμένα. Μόνον νά τούς κητάξομε καί αὐτουνούς

τήν δουλειάν τους καί νά μήν τούς ἀφήσωμε· καί τού αἰτίου καί φτέξτη νά τού ἐλθούμε ἀπό χάκη ἐμῆς. Ἔχω παραγκήλη τόν μουλά Μουχαμέτη διά νά σέ κουβεντιάσῃ στοματικά διά ὅλα ἀπό τό τακρήρη του θέλης γένης φουκούφης, τά τῆς ἐδικῆς μου καρδίας, ὁποῦ δέν ἀγαπῶ νά ἀκούσω διά ἐμᾶς τούς διό ἕναν λόγον ἀχαμνόν μήτε ἀπό ἕνα νήπιο παιδή· καί περισσώτερο διά τήν ἀφεντιά σου δέν μοῦ τό δέχεται ἡ καρδιά μου.
Ταῦτα καί θεόθεν ἠγίενε εὐτυχῶν.

27 Μαΐου 1803
Μπεράτι
(τ.σ. Ἰμπραχήμ πασᾶ)

Τελιόνωντας τά γράμματα εὔθασεν καί ὁ ἐδικό σου Λιατήφ Χότζιας μέ τήν τιμιάν σου καί ἐβεβαιόθην ἀπό τό γράμμα σου καί ἀπό τό τακρήρη τοῦ ἠδίου καί ἐγώ θέλω τού δόση ἕναν ἐδικόν μου ἄνθρωπον νά πᾶν καί εἰς ταῖς δίο μεριαῖς νά χορίσουν τό ντουφέκη· καί μέ τό ἔλθη τού ἐγκόνου μας Μουχαμέτι βεβαιώνομαι εἰς τήν κάθε κουβέντα· καί ἔτζη τά κάνομαι. Γήνεσε βουκούφης καί ἡ ἀφεντία σου ἀπό τόν μουλά Μουχαμέτη εἰς τά ὅσα τόν ἔχω παραγκίλη. Ἔτζη ἀγαπάω καί ἐγώ ὁποῦ νά μάς ἐγνορίσουν ἡ χουσμεκιαραίοι ὁποῦ μᾶς ἔχουν ἀφεντάδαις· καί ὅπιος νά μήν μᾶς ἀκούσῃ νά τού ἐλθούμε ἀπό χάκη. Πολλά ἐχάρικα, ἀδελφέ, βλέπωντας ὁποῦ ἴσε εἰς τήν καρδιάν μου καί μού ἔγραψες ἀρχήτερα διά τούς Μουτζιοντεμάταις, καί κάθε βολά ξαναστερεόνεται καί ριζόνεται ἡ ἀδελφοσήνη μας.

Μένω ἤδιος ἀδελφός σου
(τ.σ. Ἰμπραχήμ πασᾶ)

[182]

1 φ., 34x24 ◆ (866) χ.τ., 15 Αὐγούστου 1803

Ἀρτζουχάλι τοῦ Δημητρίου Μπάτραβα καί κάποιου Νικολάου, χωρίς ἐπώνυμο, πρός τόν Ἀλή πασά. Φαίνεται νά εἶναι προεστοί σέ καζά πού δέν κατονομάζεται καί νά ἀνήκουν σέ μερίδα φίλα προσκείμενη πρός τόν πασά τῶν Ἰωαννίνων. Ὁ ἕνας μάλιστα ἐκ τῶν δύο, ἴσως ὁ Νικόλαος, πρόσφατα ἐπέστρεψε ἀπό τά Γιάννενα συνοδευόμενος ἀπό τόν Ὁμέρ Πόντα, τόν ὁποῖο φαίνεται τούς τόν ἔδωσε ὁ Ἀλής πασάς «πρός φύλαξίν» τους, μέ κάποια ἰδιότητα πού δέν γνωρίζουμε, γιατί δέν προκύπτει ἀπό τό ἔγγραφο. Αὐτό ἐνόχλησε τόν Ἰσουΐν μπέη, μπορεῖ βοεβόδα τοῦ τόπου μή ὑποκείμενο στήν ἐξουσία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ὁ ὁποῖος τούς ἐχθρεύεται σέ σημεῖο πού ἀνησυχοῦν ἀκόμη καί γιά τή ζωή τους. Διαβιβάζουν πληροφορίες γιά τόν Ἰσουΐν

μπέη, τόν ὁποῖον παρουσιάζουν ὡς ἀντίπαλο τοῦ «ὀτζακίου» τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, καί ὁ ὁποῖος, κατά τίς πληροφορίες τους, «ἑτοιμάζεται νά πηγαίνει» στήν Κωνσταντινούπολη, κάτι πού τό θεωροῦν ὕποπτο καί ἐπικίνδυνο. Αὐτή ἡ τελευταία πληροφορία μᾶς ὁδηγεῖ νά ὑποδέσουμε ὅτι πρόκειται γιά προεστούς κάποιας μή Ἠπειρωτικῆς πόλης ἤ καζᾶ, τοῦ ὁποίου τόν μουκατά κατέχει κάποιος ἀξιωματοῦχος στήν Κωνσταντινούπολη, πρός τόν ὁποῖο ἀναφέρεται ὁ βοεβόδας, ἐάν ἡ ὑπόθεσή μας ὅτι ὁ Ἰσουΐν μπέης εἶναι βοεβόδας, εὐσταθεῖ. Στήν περίπτωση αὐτή θά πρόκειται μᾶλλον γιά κάποια Μακεδονική πόλη, μιά ὑπόθεση πού ἐνισχύεται καί ἀπό τή στρατολόγηση ἑνός μπουλούκμπαση «Κολων(ι)άτη», προσφανῶς ἀπό τόν καζά τῆς Κολώνιας (βλ. Θεσπρωτός-Ψαλίδας, *Γεωγραφία*, σελ. 8), πού θά πρέπει νά βρίσκεται στήν εὐρύτερη περιοχή. Ἀναφέρεται ἀκόμη ὅτι ὁ Ἰσουΐν μπέης ἔχει κάποιον μπουλούκμπαση, τοῦ ὁποίου αὔξησε τή δύναμη ἀπό 10 σέ 30 ἄνδρες, κάτι πού ἀνησυχεῖ τούς ἐπιστολογράφους καί ζητοῦν ἀπό τόν Ἀλή πασά νά ἀνακαλέσει τόν μπουλούκμπαση. Αὐτό ἴσως σημαίνει ὅτι ὁ ἀναφερόμενος καζάς βρίσκεται στόν χῶρο δικαιοδοσίας τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ὡς ἐπόπτη τῶν δερβενίων καί ὡς ἐκ τούτου ὁ μπουλούκμπασης ὑπόκειται στήν ἐξουσία του. ■

»Ὑψιλόταται καί μεγαλοπρεπαίσταται βεζήρη ἐφένδη, τήν ὑψιλότητά σου ταπεινῶς προσκηνούμεν καί τό ποδάρι της φιλούμεν, τόν ἅγιον δεόν θερμῶς παρακαλούμε νά τήν χαρίζη ζωήν πολληχρόνοιον καί δεδοξασμένην καί ὅ,τι ἄλο ἀγαπᾶ τό χρησόν μουράτη τῆς καρδιάς σου, ἀμῆν.

Με τό ταπεινόν μας ἀρτζοχάλη τήν κάνομε ἡφαντέν τά χαιρεκαίτια καί καμόματα τοῦ Ἡσουήν μπέη. Ἐρχόμενος ἐδώ ὁ σκλάβος της με τόν Ὁμέρ Πόντα τόν ἐκακοφάνη πολλά, ἐπειδής ἀγαπᾶ καί θέλει να εἶναι μόνος του, καί ἄνθρωπος τῆς ὑψιλότητός της να μήν εἶναι, καί τό βάρρος τό ἔρηξεν ὅλον ἀπάνο μας, καί καιρόν προβλέπει να κάμει τά κακά του θελήματα εἰς ἡμᾶς να μας σβήση τά ὀτζάκια μας. Πρός τούτοις τήν κάνομεν ὑφαντέν ὅτι ἑτιμάζεται νά πάνη εἰς τήν Μπόλην, εἰς τούτο το βάχτη ἀπάνο, καί με τί σκοπόν πηγένη δέν ἠξεύρομεν, τούτο σέ βεβαιόνωμεν ὅτι αὐτός δέν εἶναι χαήρ δουβατζις τοῦ ὀτζακίου της, καί εἰς τούταις ταῖς περίστασαις ἔδειξεν κάθε ἐχθροπαθειαν ὁποῦ ἔχει στό ὀτζάκι σου, ὁ ὁποῖος νόμειζεν νά ἀκούσῃ σμικροσήνη διά τό γιάμι της. Τῶρα ὁποῦ ἑτιμάζεται νά πηγαίνῃ διά τήν Μπόλην, μας φοβίζουν πολλά τά χειρηκαίτια ὁποῦ κάμει, καί παρακαλούμε τό ὕψον της νά γράψη καί νά προστάξη τόν σκλάβον της Ὁμέρ Πόντα νά στέκει ἄγρηπνα πρός φίλαξήν μας, ὁποῦ να μήν μᾶς κάμει καμία κακοσήνη στήν ζωήν μας.

Ἀκόμη ἤξευρε, ἐφένδη μου, ὅτι ὁ Ἡσουήνμπεης ἔχει ἕναν μπολούμπασην Κολονάτην ὀνόματι Μουχτέρην, καί εἶναι ὀφέλημον ὁποῦ νά σικοδῆ ἀπό ἐδώ, καί νά λείψει ἀπό σιμᾶ του ὁ ἄνοδεν Μουχτέρης, ἐπειδής ἕως τήν ὥραν τόν εἶχεν μέ δέκα καί τῶρα τόν ἔκαμε μέ τρηάντα παληκάρηα, καί ὁ

Ἡμέρη Πότας εἶναι ἀναγγήα ὁποῦ να μήν σικοδῆ ἀπό ἐδώ ὅσον νά μισαίψη ὁ μπέης διά τήν Μπόλιν.

Ταῦτα καί οἱ χρόνοι τῆς ὑψηλότητός της εἴησαν ἀπό θεού πάμπολλοι.

΄:1803: Αὐγούστῳ 15

»ὁ σκλάβο σου Νικόλαος φιλῶ τό μέστι σου
»ὁ σκλάβος σου Δημήτριος Μπάτραβας

[183]

1 φ., 35x24 ◆ (435) Σάλωνα, 9 Σεπτεμβρίου 1803

Ἀρτζουχάλι δύο ὀθωμανῶν προκρίτων τῶν Σαλώνων (βλ. τίς τουρκικές ὑπογραφές τους στό τέλος τοῦ ἐγγράφου) πρός τόν Ἀλή πασά. Δηλώνουν ὅτι τό ἰλάμι πού ἔστειλε ὁ βοεβόδας καί ὁ κατής, ὅτι δῆθεν τό βιλαέτι δέν δέχεται τόν ἀρματολό πού τούς ἔστειλε ὁ Ἀλής, δέν ἀνταποκρίνεται στήν πραγματικότητα. Ἀντίθετα, τόν θέλουν «Τοῦρκοι καί Ρωμαῖοι, ἡ χώρα καί τά χωριά... τῦχομε γραμμένο ἀπάνου στό Βελή πασά... πῦχει τά ντερβένια». Ἐπιβεβαιώνουν ὅμως ὅτι κάνοντας ὑποταγή (:«ἰταάτι») σέ μία ἀνώτερη διαταγή (:«χατί χουμάς») πού δέν μποροῦμε νά ξεκαθαρίσουμε ἀπό ποῦ προέρχεται, δέχθηκαν νά μήν ὑπηρετεῖ ὁ ἄνθρωπος πού ἔστειλε ὁ Ἀλής ὡς μπουλούκμπασης ἀλλά ὡς ἀρματολός. Στή συνέχεια, ζήτησαν ἕνα ἰλάμι ἀπό τόν κατή πού νά ἐπιβεβαιώνει ὅτι τόν θέλουν τόν ἄνθρωπο τοῦ Ἀλῆ πασᾶ γιά ἀρματολό στά δερβένια τοῦ βιλαετίου, ὅπως κάνουν ὅλα τά βιλαέτια, ἀλλά ὁ κατής δέν θέλησε νά δώσει. Οἱ ἐλλειπτικές διατυπώσεις τοῦ ἐγγράφου δέν μᾶς ἐπιτρέπουν νά κατανοήσουμε ἀπολύτως τό βαθύτερο περιεχόμενο τῆς ἀντιδικίας. Φαίνεται, ὅτι ἔχουμε μία ἀντιδικία τοῦ τοπικοῦ βοεβόδα μέ τούς τοπικούς προεστούς καί τόν Ἀλή πασά, ὁ ὁποῖος ἐπιχειρεῖ νά ἐπιβάλει στό βιλαέτι ὡς ἀστυνομική δύναμη ἤ κάτι σχετικό, δικό του ἄνθρωπο. Ἐνδιαφέρον παρουσιάζει καί ἡ πληροφορία ὅτι ἔγραψαν (ἀπηύδυναν) τό προηγούμενο ἀρτζουχάλι τους «πάνω στό Βελή πασά ἐφέντη μας πῦχει τά ντερβένια». Ἔτσι μαθαίνουμε ὅτι αὐτό τό ἔτος «Ντερβεντάτ ναζίρης» δέν εἶναι ὁ Ἀλή πασάς ἀλλά ὁ Βελή πασάς, κάτι πού μικρή σημασία ἔχει βέβαια στήν καθημερινή πρακτική διαχείρισης τῆς ἐξουσίας τοῦ Ἀλῆ στόν εὐρύτερο χῶρο παρουσίας του. Ἡ φράση τοῦ τέλους τοῦ ἐγγράφου: «ὁ βοϊβόντας μέ τόν κατή, ὅποιος ντεβλέτι μουμπασίρης περνάει, γράφουν στήν Κωνσταντινούπολη», φανερώνει, ὅπως καί σέ ἄλλες περιπτώσεις, ὅτι τόν μουκατά τῶν Σαλώνων τόν ἔχει κάποιος ἀξιωματοῦχος στήν Κωνσταντινούπολη, ὁ ὁποῖος διορίζει τόν βοεβόδα καί, ἐμμέσως, καί τόν κατή, οἱ ὁποῖοι μέ κάθε εὐκαιρία ἀναφέρονται στόν κύριο τους. Μνεία τοῦ ἐγγράφου στό: Ι. Γιαννόπουλος, *΄Η διοικητική ὀργάνωσις*, σελ. 139. ■

»΄Υψιλότατε καί πολυχρόνιε κρατεότατε, θεοτίμητε, δεβλετλῆ, μερχαμετλῆ, ἰναγετλῆ αὐθέντη μας, σκλαβικός προσκυνούμε, τά ἴχνη τον ὑποπο-

διόν σου καταφιλούμε, χαήρ ντοάν κάνομε εἰς τόν μεγαλοδύναμον θεόν νά σέ πολυχρονήσι καί νά σοῦ αὐξάνει τό ὑψιλόν σου τεβλέτη καί νά σοῦ χαρίζη καί τούς βεξίρ ξαντέδε σου, ἀμῆν, ἀμῆν, ἀμῆν.

Μέ τό σκλαβικόν μας ἀρτζουχάλη κάμνομε ὑφαντέ εἰς τό χάκη πάγη ντεβλέτι τοῦ ἀφεντός μας, ὅτι ἐδώ ὁ βόηβοντας καί ὁ κατής ἐπροχδές ἔγραψαν ἕνα ἡλάμη εἰς τόν ἀφέντι μας ψεύτικο, χορίς νά ροτίση κανέναν ἀπό τό βιλαέτη οὔδε Τούρκο οὔδε Ρομιώ, μόνον ἔγραφε ὅτι ἡ ραγιάδες ἤπανε που δέ θέλουν τόν ἄνδροπον τοῦ ἀφεντός μας, καί εἰς αὐτό, ἐφέντη μου, εἶναι μεγάλω ψέμα. Αὐτί ἐμαξόχθηκαν ὅλη καί τοῦ ἤπαν που ἀπό τό καπού μπουλούνμπασιλίκη ἠταάτι κάνομε στό χάτη χουμάς καί τόν σικόνομε ἡλάκην ἀπό τό ἀρματολίκη δέν τον σικόνομε· ὅπος εἶναι στά ἄλα βιλαέτια τόνε θέλομεν καί μῆς καί χορίς αὐτόν δεν ίνε τξαρές νά σταθούμε κανένας, οὔδε Τούρκος οὔδε Ρομιῶς. Καί τόρα πάλην, ἐφέντιμ, τοῦτο ἔμαθαμε πόγραψε καί μαξόχθικαν ὅλοι ἡ Τούρκη καί ἡ Ρομέη ἡ φακήρ φουκαράδες καί ἐπίγαμε στόν βόηβοντα καί στόν κατή καί του ἤπαν, διατή ἔγραφες ἡλάμη χορίς νά μας ροτίσης ἐμᾶς, μόνον ἐκήνα τά ἡλάμια που θέλομε διά τήν καλοσύνη τοῦ βιλαετιού μας δέν μᾶς τά δίνης, μόνον γράφης ὅπος θέλις νά μας χαλάσις τό βιλαέτι μας· καί αὐτός ἤπε, ἐγώ δέν ἔγραψα ἡλάμη, μπραστά στόν τάταρη τῆς ὑψιλότι σου, καί γένεσε βουκούφης, ἐφέντι μου, ἀπό τόν τάταρη. Ὕστερα τοῦ γίρεψαμε τοῦ κατή νά μάς δόση ἕνα ἡλάμη ἀπάνου στα ντερβένια που χορίς αρματολώ δέν κάνομε καί ἄν μας λίψῃ ἀρματολός τό βιλαέτι μας δε να χαλάση καί αὐτῶνο δέ θέλισε νά μᾶς τό δόση. Καί ἔγραψαμε καί ἐμῆς ἡ σκλάβι σου μεχζάρη ὅλη, Τούρκη καί Ρομέη, ἡ χόρα καί τά χοριά, καί τό στέλνομε τοῦ ἀφεντός μας καί τό 'χομε γραμένω ἀπάνου στό Βελί πασά, ἐφέντι μας, πόχη τά ντερβένια, ὅπος εἶναι σέ οὔλα τα βιλαέτια ἀρματολῆ καί τόν καπουμπουλούκμπασι πού ἤχαμε ἔκαμε ἠταάτι καί σικόδη. Μόνον, ἀφέντι μας, σέ προσκυνούμε ἡ σκλάβι σου καί θερμός παρακαλούμε νά μή μας ἀφίσις ἀπό τό ἡψιλόν σου ναξάρη ὅτι ἤμαστε χαημένη καί μεῖς ἡ σκλάβι σου καί τό βιλαέτη μας ὅλω. Ἀκόμοι, αὐδέντι μας, ἐδώ ὁ βόηβοντας μέ τόν κατή ὅποιως ντεβλέτι μουμπασίρης περνάη γράφουν στιν Μπόλη καί ὅτι ἡλάμη διά τήν καλοσίνη τοῦ βιλαετιού μας που μας κάνι χρία γιρεύωμε δέ μας δίνη. Αὐτίνη, ἀφέντι μας, ντάημα τξαλιστούν μέρα νίχτα διά τό χαλασμώ τοῦ βιλαετιού μας καί ὁρισμός τοῦ ἀφεντός μας καί ἡ χρόνη τοῦ ἀφεντός μας εἴησαν θεόδεν πάνπολοι καί λελαμπρισμένοι, ἀμῆν, ἀμῆν, ἀμῆν– –*

1803: Σεπτεμβρίου: 9: Σάλονα

Τῆς ὑψηλότι σου σκλάβι καί χάηρ ντουατζήδες

bende	*bende*
İbrahim Flu-	*Ali, serdar-ı*
ru-oğlı (;)	*Tesalya (;)*
kulun	*kulun*

(μετάφραση:) *δοῦλος σου Ἰμπραχήμ Φλουρούογλου (;), σκλάβος*
δοῦλος σου Ἀλή, σερδάρης Θεσσαλίας (;) σκλάβος

[184]

1 φ., 32x23 ◆ (722) Παραμυθιά, 13 Σεπτεμβρίου [1803]

Ἀρτζουχάλι τοῦ Βελῆ πασᾶ πρός τόν Ἀλή πασά. Ἐκθέτει τίς διαπραγματεύσεις του μέ μή κατονομαζόμενους ἀρχηγούς στρατιωτικῶν σωμάτων, σχετικά μέ τήν πολιορκία τοῦ Σουλίου. Ἀπό τά συμφραζόμενα τοῦ ἐγγράφου δέν μπορεῖ κανείς νά ὑποθέσει μέ σχετική βεβαιότητα ἄν οἱ διαπραγματευόμενοι εἶναι μόνον οἱ τοπικοί ἀγάδες, ὅπως ἀφήνει νά ἐννοηθεῖ ἡ μνεία τοῦ Χασάν Τσαπάρη ἤ, ἀντιθέτως, εἶναι καί κάποιοι Σουλιῶτες ἀρχηγοί, ὅπως θεώρησε ἡ Β. Ψιμούλη (*Σούλι*, σελ. 410-411). Κλείνω πρός τήν πρώτη ἐκδοχή, τῆς συμφωνίας μέ Τσάμηδες ἀγάδες, γιατί ἔτσι εὐοδώνεται καλύτερα τό νόημα μερικῶν φράσεων, ὅπως: «καί ἔτζι τούς ἔχουμε μοχασιρέ (=πολιορκία) τούς Ρωμέους». Βέβαια, ἡ ἀναφορά σέ «ῥεχένια» (=ὁμήρους), πού μάλιστα πρέπει νά ἐπιστρέψουν στίς ἑστίες τους τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἐπιτρέπει τήν ὑπόθεση ὅτι πρόκειται γιά τούς Σουλιῶτες, ἀλλά ἡ συναφής μνεία τῶν τσιφλικιῶν (δύο φορές) καί τῆς ἐγκατάστασης δυνάμεων τοῦ Ἀλῆ πασᾶ σέ κάποια τσιφλίκια, ἐπαναφέρει τήν ἑρμηνεία τοῦ ἐγγράφου στίς σχέσεις τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ἐδῶ τοῦ Βελῆ πασᾶ, μέ τούς ἀγάδες τῆς Τσαμουριᾶς, κατόχους τσιφλικιῶν στήν περιοχή. Ἄλλωστε, τό ὄριο τῆς γιορτῆς τοῦ ἁγίου Γεωργίου γιά τήν ἐπιστροφή τῶν «ῥεχενιῶν» ἰσχύει καί γιά τή μουσουλμανική κοινότητα. Ἀκόμη, ἡ καταληκτήρια φράση τοῦ ἐγγράφου: «καί αὔριο Δευτέρα δέλ' ἀλλάξωμε τά σάρτια» πρέπει νά ἀφορᾶ ὁμόδοξους μουσουλμάνους, δηλαδή τούς Τσάμηδες ἀγάδες, οἱ ὁποῖοι συνηθίζουν νά ἐπικυρώνουν τίς ἐφήμερες συμφωνίες τους μέ αὐτοῦ τοῦ εἴδους τά ἔγγραφα και λιγότερο τούς χριστιανούς Σουλιῶτες. Ὁ Βελή πασάς ἐκφράζει πάντως, καί αὐτός, τίς ἐπιφυλάξεις του γιά τίς διαπραγματεύσεις καί τίς συμφωνίες πού ὁ ἴδιος προωθεῖ, ἀλλά δείχνει διατεθειμένος νά τίς ὁλοκληρώσει. Εἶναι τό πρῶτο ἔγγραφο τοῦ Ἀρχείου πού ἐντοπίζεται ἡ παρουσία τοῦ Βελῆ πασᾶ στήν περιοχή τῆς πολιορκίας τοῦ Σουλίου. Ἀπό τό περιεχόμενο τοῦ ἐγγράφου μποροῦμε νά συμπεράνουμε ὅτι ἡ ἀφιξή του στό στρατόπεδο δέν πρέπει νά εἶναι ἐντελῶς πρόσφατη. Τό ἔγγραφο, χωρίς ἔνδειξη ἔτους, ἀλλά μέ ἡμερομηνία 13 Αὐγούστου, τοποθετεῖται μέ βεβαιότητα στό 1803, ὁπότε, ὅπως γνωρίζουμε ἀπό τό σύνολο τῆς σχετικῆς βιβλιογραφίας, ἀρχηγός τῆς ἐκστρατείας κατά τοῦ Σουλίου ἦταν ὁ Βελή πασάς. ■

Ὑψηλότατε μερχμετλοῦ ἀφέντη μου, σοῦ φιλῶ την ποδιάν καί σοῦ κάνω ἰφαντέ ὅτι ἔλαβα ἐψές τό ὑψηλόν σου γράμμα καί κατά πῶς σοῦ ἦχα γράψῃ διά τόν ματέν τοῦ Χασάν Τζιαπάρη δεν παρα τό μπεγεντᾶς. Εἰς τό ἄλλο μέρος μοῦ γράφης πάλην ὁποῦ, ὅπως καταλάβω, νά τό κάμω. Ἀφέντη μου, καλύτερη δουληά ἀπό κῆνο τό τερτήπη ὁποῦ σοῦ ἔγραψα προχθές δεν βρίσκω ἄλλο, γιατί, ἀφέντη μου, ἄν μᾶς μπητίσῃ ὁ θεός τά μουράτια καί γερλεστηθοῦμε μέσα στό Σούλη, τί μᾶς χρησημέβουν τά ρεχένια, ὄχι πάλε μέ ἀξαλάχ καί χαλαστοῦμε καί τότες πάλην τά ρεχένια δεν μᾶς κάνουν τόσην χρήαν ὅσο μᾶς κάνουν χρήα τά τζηφλήκια τους, γιατί σάν ἔχομε σέ χέρι τά τζηφλίκια τους, τότες πηγένω ἐγώ στήν Γληκή, ὁ Μουχτάρ Πασάς στή Λάμαρη καί ὁ Σιλιχτάρ ἀγᾶς στό Τζαγκάρη, καί ἔτζη τούς ἔχομε μουασιρέ τούς Ῥωμέους. Ἠδέ σάν κρατήσομε τά ρεχένια καί δέν ἔχομεν τά τζηφλήκια τί φαηντές ἀληθινά.

Ἐψές μέ τόν ντερβήση σοῦ ἔγραψα ἄλλο τερτήπη, ἀντζιάν τοῦτο ἐσηλογήσθηκα ὁποῦ γένεται καλήτερα διά τήν δουληάν μας καί εἰς τοῦτο τό μεμβάλη ἔστηλα σήμερα να το τεληόσω κατά τό ρουξάτη ὁποῦ μοῦ ἔχης δομένο, ὅτι ἐψές μέ τόν ντερβήση ἀφτά ὁπού σοῦ ἔγραψα δέν μοῦ φάνικε καλό, ζηρᾶ ἄν πάρωμε τό Σούλη καί μποῦμε μέσα καλά, ὅλες οἱ δουλαῖς μητίζουν, ἀμή μέ ἀξαλάχ ἄν δέν παρθῇ τό Σούλη, ἀφτή τόν Ἄη Γιόργη τά ρεχένια τά θέλουν, καί ἔτζη, ἀφέντη μου, θά ἀπομήνομε μπός καί ἀπό τά δήω, ἔμ ἀπό τά ρεχένια ἔμ ἀπό τά τζηφλήκια, καί δέν θά κάμωμε τίποτες. Ἠδέ σάν γένει τοῦτο, ἔχομε μπάρεμ τά τζηφλήκια τους σέ χέρι, ὅτι μέ τοῦτο τό ἰκάβλη θά γένῃ, ὁποῦ ὅσο νά γένη φάτη τό Σούλη τά τζηφλήκια τους νά ἦνε στό χέρι μας, καί ἀφτό μᾶς φάνικε καλό· διά τοῦτο δῶσ' μας την εὐχήν καί ὁ θεός σαλιαμέτη νά μᾶς δώσῃ καί ἄβριο Δεφτέρα θελαλάξωμε τά σιάρτια. Ὅμως, ἀφέντη μου, ἀνήσως δεν τό δεχθῆς ἡ ἠψηλότη σου, ἄβριο καρα σαμπά νά μέ προφθάσῃ τό ὑψηλόν σου τζεβάπη, διά νά τοῦ[ς] στήλω χαμπέρι πώς δέν γένεται, καί ἐγώ νά κινήσω νά πάγω [πλαγίως:] *διά τό Σούλη καί ὅπως τό κάμῃ ὁ θεός ἄς τό κάμῃ, ὅτι ἄλλο καράρι δέν βρίσκεται καί ἄς τό ἀφίσομεν εἰς τήν δήναμην τοῦ θεοῦ· καί οἱ χρόνη τοῦ ἀφεντός μου πολλή μέ ντοβλέτι, ἀμήν.*

Τριγητοῦ: 13:
Παραμηθιά

(τ.σ. Βελῆ πασᾶ)

[185]

2 φ., 32x22 ◆ (727) Σούλι, 5 Ὀκτωβρίου [1803]

Ἀρτζουχάλι τοῦ Βελῆ πασᾶ πρός τόν Ἀλή πασά. Τοῦ στέλνει πληροφορίες ἀπό τήν πολιορκία τοῦ Σουλίου. Τό ἔγγραφο πρέπει νά διαβαστεῖ σέ συνδυασμό μέ πληροφορίες πού ἔχει συγκεντρώσει ἀπό ἄλλες πηγές ἡ Β. Ψιμούλη (*Σούλι*, σελ. 412-413), σχετικά μέ τήν κατάληψη στίς 25 Σεπτεμβρίου ἀπό τόν Βελή πασά τοῦ καθαυτό οἰκισμοῦ τοῦ Σουλίου, ἀλλά καί μέ ἄλλα γεγονότα πού ἔμμεσα ἤ ἄμεσα δίγονται στό παρόν. Βασικό χαρακτηριστικό τοῦ ἐγγράφου εἶναι ὅτι ὁ Βελή πασάς ἀντιστέκεται στίς ὑποδείξεις καί στίς πρακτικές τοῦ πατέρα του καί προσπαθεῖ νά ἐπιβάλει μιά δική του, ἐνδιάμεση, μεθοδολογία χειρισμοῦ τῶν ζητημάτων τῆς πολιορκίας καί τῶν σχέσεων μέ τούς ἰδιότυπα ἐνδοτικούς Σουλιῶτες. Ὁ Ἀλή πασάς ζητᾶ μεγαλύτερη ἐνεργοποίηση τοῦ Κίτσου [Μπότσαρη], τήν ὁποία ὁ Βελής ἀποκρούει μέ τό ἐπιχείρημα ὅτι αὐτή ἡ «δουλειά» εἶναι περίπλοκη καί δέν μπορεῖ νά γίνει μέ μεγάλη ταχύτητα. Ὁ Κίτσος Μπότσαρης ἔχει φαίνεται ἀναλάβει τίς διαπραγματεύσεις μέ τόν Κουτσονίκα, στό πλαίσιο τῶν ὁποίων ἀπελευθερώθηκε ὁ Γιάννος, τό παιδί τοῦ Κουτσονίκα, ὁ ὁποῖος τώρα προσπαθεῖ νά προχωρήσει ἡ συμφωνία τοῦ Βελῆ πασᾶ μέ τούς Σουλιῶτες ἤ, τουλάχιστον, μέ τή δική του παράταξη. Οἱ Σουλιῶτες, πάντως, εἶπαν στόν Κουτσονίκα «ὅτι τό Σούλι ἐσύ μᾶς τό ἐπρόδωσες» καί τώρα βρίσκονται σέ διαμάχη: «εἶναι ἀνακατωμένοι». Ἀπό τή μεριά του ὁ Ἀλή πασάς προχωρεῖ τίς συνεννοήσεις μέ τόν ὅμηρό του στά Γιάννενα Φῶτο [Τζαβέλα], ὁ ὁποῖος ἔστελνε γράμματα στό «ταράφι» του ἐν ὄψει κάποιων διαπραγματεύσεων. Πολύ ἐνδιαφέρουσα γιά τή σημασία τῆς κατάληψης τοῦ Σουλίου ἀπό τόν Ἀλή πασά εἶναι νομίζω ἡ φράση: «διά τό Σούλι δίναμαν πεντακόσια πουγγιά καί ὅλα τά ρεχένια», τήν ὁποία γράφει ὁ Βελή πασάς. Τό ἔγγραφο ἔχει χρησιμοποιήσει καί εὔστοχα σχολιάσει ἡ Β. Ψιμούλη, *ὅ.π.*, σελ. 414-417, ὅπου δημοσιεύει καί ἀποσπάσματα. Ἂς σημειωθεῖ ἀκόμη ὅτι ὁ Μπάλιος τοῦ ἐγγράφου, μέ τόν ὁποῖο κάνει τίς διαπραγματεύσεις τό ταράφι τοῦ Φώτου Τζαβέλα εἶναι ὁ Μπάλιος Χοῦσος, ἀγάς ἀπό τό Μαργαρίτι (βλ. Β. Ψιμούλη, *ὅ.π.*, Εὑρετήριο: Μπάλιο Χούσιο), τόν ὁποῖον ἀναφέρει στή σουλιώτικη συνάφεια καί ὁ Σπ. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*, σελ. 147, 170, 184, ἀλλά κυρίως σελ. 171-172, ὅπου τόν συναντᾶμε νά συνυπογράφει μέ τόν Φῶτο Τζαβέλα τή συμφωνία ἐναντίον τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τῆς 2ας Ἰουλίου 1804, μεταξύ τῶν ἀγάδων Μαργαριτιοῦ καί τῶν ἐκπατρισμένων Σουλιωτῶν. ■

Ὑψηλότατε δεβλετλοῦ καί πολυχρονημένε βεζήρ ἀφέντη μου, τήν ὑψηλότητά σου σκλαβικῶς προσκυνῶ καί φιλῶ τήν ποδηάρ σου, καί μέ τό σκλαβικόν μου σοῦ κάνω ἰφαντέ ὅτι ἔλαβα τό ὑψηλόν σου γράμα καί ἤδα νά μοῦ γράφῃς ὁποῦ νά σφήξω τόν Κήτζιο καί τήν κάθε δουληά ὁποῦ ὅτι ἔχη νά γένῃ, νά γένῃ τό γληγωρώτερον.
Ἀφέντη μου, μήνα δέν τό ἠξεύρωμε πῶς ἦνε ἡ δουληά ἤ μήνα δέν τό θέλωμεν; Λιάκημ, δέν γένεται καθώς ὁρίζῃς· θελάρθῃ ἡ ὥρα ὁποῦ νά τό μπητίσῃ ὁ θεός, καί ὅσο νά γιομήσῃ ἡ γνώμη τοῦ Ῥωμιοῦ ὁποῦ ἐμῆς δέν τρα-

βοῦμε χέρι, ἀφτή δέν τά κάνουν ἀφτά, ὅτι ἔχουν ἄλλο θάρος οποῦ δέν τό δίνῃ ὁ θεός ἰσαλάχ, καί σάν παρδῇ τό κάστρο ἐδώ ἠσαλάχ, τότε κόβεται τό οὐμούζη ἀφτουνῶν καί κάνωμε ἐμῆς ὅπως δελήσωμε. Λιάκημ, κηβέρνια κατά πῶς χρηάζεται ἀκόμη δέν μᾶς ἔκαμες· τόπη ἔστηλες τοπτζή δέν στέλνῃς, ἕνα τζιαήλη ἔχης στήλῃ ὁποῦ δέκα φοραῖς ἔρηξε καί καμία φορᾶ δέν ἔπεσε μέσα· ἔρηξε κανά δήω φοραῖς ὁ Χαλή[λ] Σιαμέτης καί ἐπήτηχε, λιάκημ κόπηκαν τά σήδερα τοῦ τόπη καί χαλκιᾶ δέν ἔστηλες ὁποῦ νά τά φτιάκῃ, καί κάθεται τό τόπη ἔτζη.

Διά τούς μαστόρους ὁποῦ ἀπό τό Πρεμέτη καρτεροῦσα τρακόσιους, καί μόνον πενῆντα ἦρδαν, καί ἀφτή χωρῆς τζεκάνια καί σηδερικά. Τί νά σοῦ ἠπῶ, ἀφέντη μου, στούτην τήν δουληάν ὁποῦ ἔχομε μπῇ μήτε Γιάνενα, μήτε Πρεμέτη νά κητάξῃς, μόνον γιά ἐδώ νά ἔχῃς ὅλη τήν ἔγνια, ζηρᾶ τοῦτος ὁ ματές ὅλοι ἡ μαστόροι ἦνε, καί μέ ἀξαλάχ ἄν δέν κερδήσωμε τοῦτο, τί λεγέτη μᾶς ἔχουν τά Γιάνενα καί ἀλοῦ; Σάν ἔρδουν ἡ μαστόροι μία ὥρα ἀρχήτερα πεντακόσια πουγγῆα ἦχαμαν σ' ἕνα μῆνα διάφορο, ὅτι σάν γαρλεστηόταν τά χρηαζούμενα κονάκια δέν μᾶς ἔκαναν χρήα τόσο πολή ἀσκέρι ἐδώ· ἠδέ σάν φτιάνονταν τά κονάκια, ἐκῆνο τό ἀσκέρι ὁποῦ νά περίσεβε τό στέλναμαν νά 'πιαναν καί ἄλλους τόπους. Ἀπό ὅλα, ἀφέντη μου, κάτη μᾶς ἐκηβέρνησες καί ὁ θεός νά σέ πολυχρονήσῃ, λιάκημ ἀπό μαστόρους μᾶς ἄφισες πολή κουτζᾶ, καί μέ ἀτζελέν νά μᾶς κηβερνήσῃς μέ πολλούς διά νά φτιάνωμε την δουληάν μία ὥρα ἀρχήτερα· χαλκιᾶ νά μᾶς στήλῃς, τά σανήδια νά μᾶς ἔρδουν, τούς τοπτζήδαις μέ ὅλα τά χρηαζούμενα, χωρῆς νά λήψῃ τίποτες, ὅτι διά ἕνα περόνι νά λήψῃ, μία βδομάδα χασομεράγη ἡ δουληά. Τόν Ἀχμέτ Μπρέστιανη καί μέ ἄλλους κιαμήληδαις νά μᾶς τούς στήλῃς.

Διά τά γράματα τοῦ Φώτου τά ἔδωκα τοῦ Ταχήρη καί ἀφτός τάστηλε μέ ἕνα Ῥωμιόν μέσα· ὅμως ἀφτή δέν θέλησαν νά ἀνταμωθοῦν μέ τόν Ταχήρη μήτε κἀνενά τζεβάπη δέν τοῦ ἔδωσαν [πλαγίως:] *μόνον χάλεψαν τόν Μπάλιο νά πάγῃ μέσα, καί τοῦ ἔδωσα ἠζήνι καί πάγη ἐκῆ, καί ἀνταμώθηκεν μέ ἀφτουνούς, καί τό τζεβάπι ὁποῦ τοῦ ἔδωσαν ἀφτή ἦνε τοῦτο, καθώς μᾶς ἦπεν ὁ Μπάλιος, νά δώκῃ τά πεδία του ὁ Φότος καί τήν γηνέκα του ρεχένια στό χέρι τοῦ Ἠμπραήμ Ντέμη, καί ἠψηλότη σου ν' ἀπολήκῃς τόν Φότο νά μπῇ μέσα διά νά κουβεντιάσῃ μέ τό ταράφι του καί νά κάμῃ δουληάν. Νά γένη κεφήλης καί ὁ Χασαν Τζιαπάρης ὁποῦ ἔχη τά δήω πεδιά του ἀφτοῦ. Τέτηο τζεβάπι μοῦ ἦπεν ὁ Μπάλιος· μοῦ ἦπε ὅτι σέ τρεῖς ἡμέραις πάλε σοῦ φέρνη τζεβάπη· ἐγώ ὅμως χωρῆς τό ἠζήνι τῆς ὑψηλότης σου δέν ἔδωκα κἀνένα τζεβάπη, καί γιά ὁποῦ σοῦ τό κάνω ἰφαδέ, καί ἡ ὑψηλότης σου στοχάσου τα καί γράψε μου ὅ,τι ἦνε*

ὁρισμός σου. Ἀκόμη σοῦ κάνω ἰφαδέ καί διά τόν ματέν τοῦ Κήτζιου, σάν ἀπόληκα τό πεδή τοῦ Κουτζονίκα καί πάγη μέσα, μαξόχθηκαν ἀπό τ' ἄλο τό ταράφι ὅλη καί πήγαν καί τοῦ ἦπαν τοῦ Κουτζονίκα ὅτι τό Σούλη ἐσή μᾶς τό πρόδοσες καί ὁ σκοτωμός ὁποῦ γίνηκε ἀπό τ' εσένα ἔγινε καί ἀπο τ' εσένα τόν ξεύρωμε τον σκοτωμόν, μᾶς ἐπρόδωσες καί πήρεν μπούγιο ἡ Τουρκιά καί ἦρθεν στό κάστρο καί σφάχτικάμαν. Καί ἀφτός τούς ἀποκρίθηκε ὅτι μάταμ ἦμαι ἀχαμνός ἄνδρωπος, ἐγώ φέφγω καί κάμετε ἐσῆς ὅπως ξέρετε· καί ἀφτή τοῦ ἦπαν ὅτι ἐμῆς δέν θέλωμε νά φήφγῃς, κάθησε, ὅμως νά μᾶς δώσῃς ρεχένι νά τό βάλωμε στό κάστρο, στόν καλόγερο, καί νά ἤμαστε ὅλη ἀντάμα. Καί ἀφτός ρεχένι δέν τούς ἔδωσε καί ἦνε ἀνακατωμένοι. Καί ὁ Γιάνος τοῦ Κουτζονίκα βῆκε ἐδώ καί ἀνταμώθηκε μέ τον Κήτζιο καί κουβέντιασαν καί τοῦ ἦπε ὅτι ἐμῆς ὅσο μποροῦμε δουλέβωμαι, καί τό ἀντάμωμά μας νά τό ἔχομε νήχτα σέ κρηφή μεργιά· ὅμως ἀκόμη ἑως τώρα δέν βῆκαν νά ἀνταμωθοῦν καί σήμερα θά στήλῃ ὁ Κήτζιος ἕνα ἄνθρωπόν του μέ ἐκῆνα τά χαρτιά νά πάγῃ μέσα καί νά κουβεντιάσῃ καί νά κάμουν καούλη ποῦ νά ἀνταμωθοῦν καί σάν ἀνταμωθοῦν ὅτι χωρήσουν μέ ἀτζελέν σοῦ γράφω· ὡς τόσον το κάστρο ἐδώ τό ἔχουν ἡ ἄλλη στό χέρι.

Καί διά τό πεδή τοῦ Κουτζονίκα, ὁποῦ μοῦ γράφῃς τόσες φοραῖς, ἀφτό δέν μᾶς ἔκαμε κανένα κακό, ἀλά καλό θά μᾶς κάμῃ. Καί ἐδώ ἐγώ τό ξέρω πόσον μᾶς ἐγιαράτησε ὁποῦ τό ἤδα μέ τά μάτια μου καί ἀπό τούς γαηλέδαις δέν σοῦ ἀποκρίθηκα ὁποῦ μοῦ ἔγραψες τόσαις φοραῖς. Διά τό Σούλι δίναμαν πεντακόσια πουγγῆα καί ὅλα τά ρεχένια καί τώρα διά ἕναν μοναχόν Ῥωμιόν μοῦ τό ἔχῃς γράψῃ τόσαις φοραῖς. Θέλα ἠπῆς, ἀφέντη μου, διά τόν σκοτωμόν ὁποῦ γήνηκε, ὁ σκοτωμός ἔγινε στό κάστρο, γιόξε ἄν γένονταν στό ἔμπα τοῦ χωριοῦ ὁ θεός τό ἤξερε· δέν σοῦ γράφω περισότερα, μόνον σάν ἀνταμωθοῦμε ἰσαλάχ μέ ὅλα τά μουράτια τότε τά κουβεντιάζομαι στοματικά· μόνον, ἀμάν, μαστόρους καί τά χρηαζούμενα ὁποῦ σοῦ γράφω· ἔτζη ὁ θεός νά σέ πολυχρονήσῃ μέ ὅλα τά μουράτια, ἀμήν.

Ὀκτωβρίου 5 Σούλη

(τ.σ. Βελῆ πασᾶ)

[πλαγίως:]

Ἀκόμη, ἀφέντη μου, νά μοῦ στήλῃς, καί ἄσπρα ὁποῦ σοῦ ἔγραψα τόσες φοραῖς ὅτι δέν ἔχω, καμιά ἠκατοστή βενέτικα μοῦ ἔμηναν, μόνον νά μοῦ στήλῃς ἐφθής ὅτι θελε πληρόσω τόν λουφεν τοῦ Τζεκουρατιοῦ, ὁποῦ

τούς ἔβγαλα νά τούς κάμω τό χεσάπη καί ὅ,τι μένουν νά λάβουν νά τούς τά δώσω, ὅτι μάταμ τούς ἔβγαλα νά πάρουν τόν λουφέν ὁ κάθε ἕνας.

[ἐπί τοῦ νώτου:]

Στήλε μας καί ἑκατό κασμάδαις καί ἑκατό φτιάρια ὅτι κάνουν χρήα.

[πανώγραμμα:]

Τῷ ὑψηλοτάτῳ καί πολυχρονημένω δεβλετλοῦ: βεξήρ ἐφέντη μου,
προσκυνητῶς,
εἰς Ἰωάννινα.

[186]

1 φ., 31x22 ◆ (723) Σούλι, 14 Ὀκτωβρίου [1803]

Ἀρτζουχάλι τοῦ Βελῆ πασᾶ πρός τόν Ἀλή πασά, σχετικό μέ κάποιο «Ρωμιόν», προφανῶς Σουλιώτη, ἀπεσταλμένο ἀπό τούς Σουλιῶτες γιά διαπραγματεύσεις. Ὁ Σουλιώτης φαίνεται νά ἔρχεται ἀπό τά Γιάννενα στό Σούλι μέ τόν τάταρη, κάτι πού ἐνδεχομένως φανερώνει μυστικές συνομιλίες κάποιου ταραφιοῦ Σουλιωτῶν κατ' εὐθείαν μέ τόν Ἀλή πασά. Ὁ Βελή πασάς «στέλνει πίσω» στά Γιάννενα τόν «Ρωμιό» καί ἀφήνει τόν πατέρα του νά συνεχίσει τίς διαπραγματεύσεις. Τήν ἴδια μέρα στέλνει καί ἄλλα ἔγγραφα, δεῖγμα τῆς πυκνῆς ἐπικοινωνίας μεταξύ τῶν δύο ἀλλά καί τοῦ μεγέθους τῶν ἀπωλειῶν τοῦ Ἀρχείου. ■

»Ὑψηλότατε δεβλετλοῦ καί πολυχρονεμένε βεξήρ ἀφέντη μου, σκλαβικῶς προσκυνῶ καί φιλῶ τό μέστη σου· καί μέ τό σκλαβικόν μου σοῦ κάνω ἰφαντέ, ὅτι τοῦτον τόν ῥωμιόν ὁποῦ μοῦ εἶχες στείλῃ μέ τόν τάταρην γιά ὁποῦ σοῦ τόν στέλνω πήσω, καί βεβαιώνεσε διά τήν κάθε δουλεία ἀπό τό τακρίρι του καί ἀπό τά γράμματα ὁποῦ σοῦ φέρη, καί ἔτζη φαίνεται ὅτι ἡ κουβέντες τους καλαῖς ἦνε καί ἡ ὑψηλότης σου σάν γένῃς βουκούφης καλά, τζιαλήστα νά μπητήσῃ μία ὁρα ἀρχήτερα, καί οἱ χρόνη τοῦ ἀφεντός μου πολλή μέ ντοβλέτι, ἀμήν.

Ὀκτωβρίου 14:
Σούλι
(τ.σ. Βελῆ πασᾶ)

[187]

1 φ., 31x22 ◆ (724) Σούλι, 14 Ὀκτωβρίου [1803]

Ἀρτζουχάλι τοῦ Βελῆ πασᾶ πρός τόν Ἀλή πασά. Τόν παρακαλεῖ νά «δοθεῖ τό ταΐνι» στά «πράματά» του (ἄλογα, μουλάρια), πού ἔχουν μείνει στά Γιάννενα. Τό Μοναστήρι τοῦ ἐγγράφου, τό γράφουμε μέ κεφαλαίο Μ καί θεωροῦμε ὅτι πρόκειται γιά τήν πόλη Μοναστήρι (Μπιτόλια), ἕδρα τοῦ Ρούμελη βαλεσῆ. Ἡ ἀποστολή τοῦ Βελῆ πασᾶ στό Μοναστήρι δέν μᾶς εἶναι γνωστή ἀπό ἄλλο ἔγγραφο τοῦ Ἀρχείου. Μπορεῖ νά συνδέεται μέ κάποια ὑπηρεσία κατά τή διάρκεια τῆς θητείας τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ὡς Ρούμελη βαλεσῆ, ὁ ὁποῖος, ὅπως γνωρίζουμε, δέν ἐγκαταστάθηκε ποτέ στό Μοναστήρι, ἀλλά ἀσφαλῶς θά εἶχε συναλλαγές καί ἐπικοινωνία μέ τήν ἕδρα τοῦ πασαλικίου τῆς Ρούμελης. Ἐνδέχεται ἐπίσης ἡ ἐν λόγω ἐπίσκεψη τοῦ Βελῆ πασᾶ νά σχετίζεται μέ τήν πρόσφατη ἐνεργοποίησή του ὡς ἐπικεφαλῆς τῆς πολιορκίας τοῦ Σουλίου καί τήν ἐνημέρωση τοῦ Ρούμελη βαλεσῆ πού διαδέχτηκε τόν πατέρα του. ■

Σχετ.: [188], Σούλι, 14 Ὀκτωβρίου [1803]

Ὑψηλότατε δεβλετλοῦ καί πολυχρονημένε βεξήρ ἀφέντη μου, σκλαβικῶς προσκυνῶ καί φιλῶ τήν ποδηάν σου· καί μέ τό σκλαβικόν μου σοῦ κάνω ἰφαντέ, ὅτι ἦχα στήλη αὐτοῦ τά πράματά μου, καί ἄλλα δεκαπέντε πράματα τῶν ἀνδρώπων μου, τά ὁπῆα ἦταν δικά μου, καί τούς τά ἦχα δώση ὅταν πήγα στό Μοναστήρι· καί τώρα ἐπηδή δέν ἦχαν μέ τί νά τά δρέψουν ἐδώ, τούς τά πήρα πήσω καί τά ἔστηλα ἀφτοῦ. Ὅμως, ἀφέντη μου, τό ταήνι τούς κόπηκε, ἀληδινᾶ γκιούτξ ἦνε ἀφτοῦ διά κριδάρι καί διά χορτάρι, λιάκημ δέν ἦνε πολλά πράματα ἀφτά ὁποῦ δέν γένεται ὁ τξιαρές, διά τοῦτο παρακαλῶ, ἔτξη ὁ θεός νά σέ πολυχρονήσῃ, νά προστάξῃς νά τούς δωθῇ τό ταήνι νά μή ψωφήσουν. Σοῦ φιλῶ τήν ποδηάν, μή μοῦ τ' αφίνῃς ἔτξη καί οἱ χρόνη σου πολλή μέ ντοβλέτι, ἀμήν.

Ὀκτωβρίου 14
Σούλι
(τ.σ. Βελῆ πασᾶ)

[188]

1 φ., 32x22 ◆ (725) Σούλι, 14 Ὀκτωβρίου [1803]

Ἀρτζουχάλι τοῦ Βελῆ πασᾶ πρός Ἀλή πασά, σχετικά μέ τά «πράματα» (ἄλογα, μουλάρια) πού δουλεύουν στήν πολιορκία τοῦ Σουλίου. Ἀναφέρει ὅτι τά ξῶα ταλαιπωροῦνται στήν ὑπηρεσία τῆς πολιορκίας, ὑποσιτίζονται καί «ψοφᾶνε». Ζητᾶ

τήν ἀντικατάσταση αὐτῶν πού ἔχει μέ ἄλλα ξεκούραστα. Τά ζῶα ἀνήκουν σέ χριστιανούς (:«Ρωμαίους») ἀπό τά γειτονικά βιλαέτια ἀλλά δέν γνωρίζουμε μέ ποιά σχέση ὑπηρετοῦν στήν πολιορκία. Ὑποθέτω ὅτι θά πρόκειται γιά ἕνα εἶδος ἀμειβόμενης ἀγγαρείας, δηλαδή παροχῆς ἐκ μέρους τῶν χωριῶν καί τῶν τσιφλικιῶν ζώων καί ἀνθρώπων, ἡ δαπάνη τῶν ὁποίων πιστώνεται στό "λαβεῖν" τῆς κοινότητας, μέ ταυτόχρονη καταβολή ἐκ μέρους τῆς κοινότητας ἀμοιβῆς πρός τούς ἐπιλεγόμενους νά προσφέρουν αὐτήν τήν ὑπηρεσία. Ἡ ἀμοιβή αὐτή μπορεῖ νά παίρνει τή μορφή ἰσόποσης ἀπαλλαγῆς τῶν ἐνδιαφερομένων ἀπό τίς φορολογικές ὑποχρεώσεις τους ἀπέναντι στήν κοινότητα ἤ τήν καταβολή συμφωνημένης χρηματικῆς ἀποζημίωσης. Εἶναι ἐνδιαφέρουσες οἱ πληροφορίες τῶν ἐγγράφων αὐτῆς τῆς μικρῆς ὁμάδας γιά τίς συνθῆκες τῆς πολιορκίας καί τοῦ πολέμου κατά τοῦ Σουλίου. Πάντως, τά ἄλογά του ὁ Βελή πασάς τά ἔχει στείλει στά Γιάννενα, μακριά ἀπό τήν πολιορκία (σχετ. α΄) ἐνῶ τά ἄλογα καί τά μουλάρια τοῦ πατέρα του Ἀλῆ πασᾶ τά ἔστειλε στόν κάμπο τῆς Ἄρτας γιά ξεκούραση, ὅπως φαίνεται στό ὑστερόγραφο (:πλαγίως) τοῦ παρόντος. ■

Σχετ.: α΄ [187], Σούλι, 14 Ὀκτωβρίου [1803]
β΄ [189], [Σούλι, 14 Ὀκτωβρίου 1803]

»Ὑψηλότατε, δεβλετλοῦ καί πολυχρονημένε βεζήρ ἀφέντη μου, σκλαβικῶς προσκυνῶ καί φιλῶ τήν ποδιά σου· καί μέ τό σκλαβικόν μου σοῦ κάνω ὑφαντέ, ὅτι εἰς τήν δουλείαν τών πραμάτων δέν ἠμπορῶ νά βάλω νιζάμη, ὅτι ἔμ καί ἀπό τά καρβάνια ὁποῦ ἔρχονταν μέ ἀλέβρι κρατοῦσα ἀπό καμπόσα πράματα, καί ἀπό τά πρῶτα εἶναι, καί ἄλλα ἔφυγαν καί ἄλλα ψόφισαν, καί τά περισσότερα ἀπόστασαν. Μία δουλεία νά κάμῃς, ἀφέντη μου, ὁποῦ καί ἡ ὑψηλότη σου νά μή γένεσε μπαχουξούρης, καί ἐγώ νά συγουρευδῶ ἐδώ, νά κάμῃς ταήνι τριακόσια πράματα ἤ βλάχικα ἤ ἀπό τό βελιαέτι, νά εἶναι γερά καί τό κάθε πρᾶμα νά ἔχῃ τόν νοικοκήρην του ὁποῦ νά τό κυβερνήσῃ καί νά κάμῃς τεμπῆχι διά νά ἀλάζωνται κάθε δεκαπέντε ἤκοσι μέρες, ὅτι ἀποστένουν· καί σάν ἔρθουν αὐτά τά πράματα, μαζόνω τοῦτα ὁποῦ εἶναι ἐδώ πάρα πέρα καί τά στέλνω μπητιούν, καί μέ ἀφτά εἰς τήν Γληκήν καί ἐδώ καί ψηλά στό βουνί τά κηβερνάγω· ἄν δέν γένῃ αὐτή ἡ δουλεία, ἀφέντη μου, ἔτζι, καί ἀπό τοῦτα τά πράματα χαήρι δέν εἶναι, ὅτι ὅλα κάλντισαν καί θά ψωφήσουν, καί ἐμᾶς ἐδώ μᾶς ἀφίνῃς ἀχαμνά καί ὅπως εἶναι ὁρισμός σου. Λάβε καί τό δεφτέρι διά τούς Ρωμαίους πόσοι εἶναι ἐδώ ὁποῦ δουλέβουν· ὅταν νά στήλῃς ὅμως τά πράματα αὐτά ὁποῦ σοῦ γράφω νά τούς κάμῃς τεμπῆχι νά τά κηβερνοῦν μέ κρηδάρι ἡ νηκοκηρέη τους νά μή καλντήσουν καί ἀφτά. Καί οἱ χρόνη σου θεόθεν πολλή μέ ντοβλέτι, ἀμήν.

(τ.σ. Βελῆ πασᾶ)
Ὀκτωβρίου 14:
Σούλι

[πλαγίως:]

Ἀφέντη μου, κατά τήν προσταγήν σου τά μουλάρια τῆς ὑψηλότης σου τά ἔστηλα, ὁμοίως καί τά ἄλογα ὁποῦ εἶχε ὁ Νάσιο Κηριαξήνας τά ἔστειλα; εἰς Ἄρτα, ὅτι ἀπόστασαν.

Τό δεφτέρι των Ρωμαίων μέ δέφτερον σοῦ το στέλνω.

[189]

1 φ., 28x19 ◆ (726) [Σούλι, 14 Ὀκτωβρίου 1803]

Ἀρτζουχάλι τοῦ [Βελῆ πασᾶ] πρός τόν Ἀλή πασά. Τόν διαβεβαιώνει ὅτι ἡ θέση πού ἔχει τοποθετήσει τό κανόνι εἶναι ἡ καταλληλότερη καί ὁ Ἀχμέτ τοπτζής πού δίνει συμβουλές, μᾶλλον ἀπό τήν Πρέβεζα, καλό θά ἦταν νά ἔρθει στήν πολιορκία καί «ἐδῶ νά κάνει χουνέρι». Χωρίς ὑπογραφή ἤ σφραγίδα καί ἔνδειξη τόπου-χρόνου, τό σημείωμα αὐτό πρέπει νά ἦταν παρένθετο σέ κάποιο ἀπό τά ἔγγραφα τοῦ Βελῆ πασᾶ πρός τόν Ἀλή ἀπό τό Σούλι. Στό Ἀρχεῖο βρέθηκε μετά τό ἔγγραφο [188]: Σούλι, 14 Ὀκτωβρίου [1803], στό ὁποῖο ἴσως ἦταν συνημμένο. Συνηγοροῦν γι᾽ αὐτό ὁ γραφικός χαρακτήρας τοῦ γραμματικοῦ τοῦ Βελῆ, καθώς καί τό περιεχόμενο τοῦ ἐγγράφου. ■

Ντοβλετλοῦ ἀφέντη μου, μοῦ γράφῃς καί ἕνα ὁποῦ σοῦ εἶπε ὁ Ἀχμέτ τοπτζής νά βαλθῇ τό τόπι σ᾽ ἕνα μεχάλη· ἀφέντη μου, σοῦ ἔχω γράψῃ κάνα δήω φοραῖς παράνω ἀπό τό χάτι μου, θά σοῦ γράψω καί τώρα, ὅτι ἂν ἤβλεπα κανένα τόπων καλήτερον διά τό τόπι σοῦ ἔγραφα ἐγῶ ἐφθής, ὅτι ἐγῶ πονῶ περισότερον ἀπό κάθε ἕνα. Ἐμῆς τό ἔχομε βάλῃ τό τόπι σημά καί δέν ἠμποροῦμε νά κάμωμε τίποτες, νταηλιά μησή ὥρα μακριά νά βαρέση ἀπό τό βουνί. Διά τοῦτο, ἀφέντη μου, τούς τέτηους νά τούς στέλνῃς ἐδώ νά δουλέβουν καί ἡ ἠψηλότη σου νά μή πηστεβῃς τέτηα, μόνον μέ ἀτζελέν νά τόν στήλῃς, καί ἂν ἦναι ἄξιος ἀς ἔρθη ἐδώ νά κάμη χουνέρη.

Καί οἱ χρόνη σου πολλή.

[190]

2 φ., 25x17 ◆ (306) [Κωνσταντινούπολη;], 20 Ὀκτωβρίου 1803

Ἐπιστολή κάποιου ἱερωμένου Νεοφύτου (χωρίς μνεία ἐκκλησιαστικοῦ βαθμοῦ) πρός τήν «κυρία Εὐφροσύνη», μέ τήν ἔνδειξη: «εἰς τό ἀρχοντικόν τοῦ Δημητρίου Βασιλείου», ἡ ὁποία ἀνατρέπει τήν ὡς τώρα ἐπικρατούσα ἄποψη ὅτι ὁ πνιγμός τῆς Φροσύνης ἐκτελέστηκε τόν Ἰανουάριο τοῦ 1801. Ἡ ἐπιστολή εἶναι ἀναμφισβήτητα αὐθεντική, καθώς τό μαρτυροῦν πολυάριθμα ἐξωτερικά χαρακτηριστικά, ὅπως τό πανώγραμμα καί ὁ τρόπος διπλώματος, τό σφράγισμα μέ ἱσπανικό κηρό κ.ἄ. Τό περιεχόμενο τῆς ἐπιστολῆς πού εἶναι γεμάτη ἀπό ὑπονοούμενα καί παραλειπόμενα, ἀντιστοιχεῖ ἐπίσης πρός τίς ποικίλες ἀσαφεῖς πληροφορίες πού γνωρίζαμε ὡς τώρα γιά τό πρόσωπο τῆς «κυρα-Φροσύνης». Ἡ ἀνεύρεση τῆς ἐπιστολῆς στό Ἀρχεῖο τοῦ Ἀλῆ πασᾶ δέν γεννᾶ ἰδιαίτερα προβλήματα ἀφοῦ μπορεῖ νά ἐξηγηθεῖ μέ δύο τρόπους, ἰσότιμα ἔγκυρους: α) κατασχέθηκε στό σπίτι τῆς Εὐφροσύνης κατά τή σύλληψή της, β) εἶχε περιέλθει πρίν ἀπό τό γεγονός μέ "κατασκοπευτική" διαδικασία στά χέρια τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, χωρίς νά φθάσει ποτέ στήν παραλήπτρια. Βεβαίως, δέν πρέπει νά ἀποκλεισθοῦν καί κάποιες παραλλαγές τῶν δύο ἐκδοχῶν, ἐφ' ὅσον εἶναι γνωστό ὅτι ὁ Ἀλή πασάς μέ τά ὄργανά του κατόρθωνε νά διαβάζει μυστικά τήν ἀλληλογραφία προσώπων, τῶν ὁποίων εἶχε ἐνδιαφέρον νά γνωρίζει τίς ἐνέργειες, ὅπως εἶναι ἡ μαρτυρημένη περίπτωση τοῦ Pouqueville κ.ἄ. Ἀντίθετα, περισσότερα ἐρωτηματικά ἔθεσε ἡ χρονολογία τῆς ἐπιστολῆς, τά ὁποῖα πάντως μετά ἀπό μία ἀναλυτική ἔρευνα τῶν πηγῶν καί τῆς βιβλιογραφίας, φαίνεται ὅτι ξεπεράστηκαν. Μέ βάση τήν ἐπικρατούσα ἐκδοχή, τήν ὁποία καθιέρωσε στήν ἑλληνική βιβλιογραφία ὁ Π. Ἀραβαντινός, *Χρονογραφία*, τ. Β', σελ. 228, ὁ πνιγμός ἐκτελέστηκε στίς 10 Ἰανουαρίου 1801. Ἀναφέρονται καί ἄλλες ἡμερομηνίες τοῦ ἴδιου μήνα ὅπως ἡ 11η καί ἡ 20ή. Δέν εἶναι εὔκολη ἡ ἐξακρίβωση τῆς ἀφετηρίας τοῦ λάθους ἀλλά σίγουρα πρέπει νά σχετίζεται μέ περιηγητικά ἤ ἄλλα συναφῆ κείμενα, ὅπως τό ἔργο τοῦ F. Pouqueville ἤ τοῦ Leake. Μία ἔρευνα τῶν δανείων καί τῆς μεταφορᾶς πληροφοριῶν ἀπό τόν ἕνα περιηγητή στόν ἄλλο θά διευκρίνιζε τό ζήτημα. Ὁ Κυριάκος Σιμόπουλος ἔχει συγκεντρώσει μεγάλο μέρος τῶν περιηγητῶν πού μιλοῦν γιά τήν κυρα-Φροσύνη καί μέ τόν δικό του τρόπο ἔχει προβεῖ σέ μία νέα ἔκθεση τοῦ γεγονότος, χωρίς κάποια νύξη ἀλλαγῆς ἤ τροποποίησης τῆς χρονολογίας 1801 (βλ. Κ. Σιμόπουλος, *Ξένοι ταξιδιῶτες*, Γ'1, σελ. 397-408). Εἶναι μάλιστα ἐνδεικτικό ὅτι ὁ Σιμόπουλος ἐνῶ χρησιμοποίησε καί τόν Bartholdy (J. L. S. Bartholdy, *Ταξιδιωτικές ἐντυπώσεις*, σελ. 188), δέν ἀξιοποίησε τήν πληροφορία, ὅπου ὁ Πρῶσσος περιηγητής ἀναφέρει σαφέστατα ὡς χρονολογία τοῦ συμβάντος τό ἔτος 1804. Ἀντίθετα, ἕνας νέος ἐρευνητής σέ μία μεταπτυχιακή ἐργασία του στό σεμινάριο τοῦ καθ. Ἀλέξη Πολίτη, χωρίς νά γνωρίζει βέβαια τήν ὕπαρξη τοῦ παρόντος, ἐπεσήμανε τήν ἀποκλίνουσα χρονολογία τοῦ Bartholdy, τήν ὁποία, χωρίς καί νά υἱοθετεῖ, θεωρεῖ εὔστοχα ὡς πρώτη μαρτυρία περιηγητῆ γιά τό συμβάν (βλ. Δημ. Βλαχοδῆμος, *Δύο λογοτεχνικές ἐκδοχές τῆς ἱστορίας τῆς κυρα-Φροσύνης*, δακτυλόγραφο, σελ. 5). Ἂς σημειωθεῖ ὅτι ὁ Bartholdy προσθέτει καί τήν ἡμερομηνία μέ ἕνα μνημοτεχνικό τρόπο: "ἀνήμερα τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου" (18 Ἰανουαρίου), πού δείχνει, νομίζω, ὅτι μεταφέρει ἄμεση τοπική μαρτυρία

πού θά εἶναι χρήσιμη σέ μελλοντική διαπραγμάτευση τοῦ ζητήματος. Ὁ Bartholdy (*ὅ.π.*) προσθέτει μιά ἀκόμη ἀποκλίνουσα πληροφορία, ἡ ὁποία, ἄν μποροῦσε νά ἐπιβεβαιωθεῖ, θά ἀνέτρεπε μερικά πραγματολογικά στοιχεῖα τοῦ δράματος. Ἀναφέρει δηλαδή ὅτι ἡ Φροσύνη διατηροῦσε σχέσεις μέ τόν Βελῆ πασά καί ὄχι τόν Μουχτάρ πασά. Αὐτό ἔρχεται βέβαια σέ ἀντίθεση μέ τό σχῆμα "1801-Μουχτάρ-δακτυλίδι-παράπονα τῆς Πάσως, συζύγου τοῦ Μουχτάρ", ἐνῶ, ἀντίθετα, παραπέμπει στήν ἐπίσης ἀναφερόμενη ἀπό τίς πηγές καί τή βιβλιογραφία ἐρωτική σχέση τοῦ Ἀλῆ πασᾶ μέ τήν ἄλλη νύφη του, Ζεμπιδιέ, σύζυγο τοῦ Βελῆ πασᾶ. Πρόκειται γιά τή σχέση πού καταγγέλθηκε ἀπό τόν Πασόμπεη (βλ. Εὑρετήριο) πρός τόν φίλο του Βελή πασά καί προκάλεσε τήν ἀνελέητη καταδίωξη τοῦ πρώτου ἀπό τόν Ἀλή πασά (βλ. Σπ. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*, σελ. 216-217). Ἡ ἀναφορά τοῦ Bartholdy στό ἔτος 1804 ἤρθε νά διασταυρωθεῖ μέ μία ἄλλη ἰσχυρή μαρτυρία τῆς ἐποχῆς πού, παρατοποθετημένη καθώς εἶναι σέ ἕνα μή Ἠπειρωτικό δημοσίευμα, δέν χρησιμοποιήθηκε γιά τή χρονολογική ἀποκατάσταση τοῦ συμβάντος. Πρόκειται γιά τά *Χρονικά τοῦ Ἀρλιώτη*, ἡμερολογιακές σημειώσεις τοῦ Κερκυραίου Νικολάου Ἀρλιώτη πού, μεταφρασμένες ἀπό τά ἰταλικά καί κάπως συμπυκνωμένες, ἐκδόθηκαν στήν Κέρκυρα τό 1873 καί ἐπανεκδόθηκαν τό 1960 (βλ. Ν. Μάνεσης, *Ἀρλιώτης*). Ἰδού ἡ καταγραφή Ἀρλιώτη διά γραφίδος Μάνεση: "1804. [...] Περί τά μέσα Μαΐου μοναχός τις, ἐκ τῶν ἐν τῷ νησιδίῳ τῆς λίμνης τῶν Ἰωαννίνων κειμένου μοναστηρίου τοῦ Ἁγίου Ἠλιοῦ, ἐπεσκέφθη τόν Ἀρλιώτην, καί τῷ διηγήθη ὅτι κατά τήν 20 Ἰανουαρίου τοῦ ἔτους ἐκείνου, οἱ Τοῦρκοι, διαταγῇ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, κατέπνιξαν ἐν τῇ Λίμνῃ ἐκείνῃ δεκαεπτά γυναῖκας, τέσσαρας ὁσμανλίδας καί δεκατρεῖς ἑλληνίδας, ἐπί προφάσει ἀσέμνου βίου. Μεταξύ τῶν ταλαιπώρων ἐκείνων ἑλληνίδων διεκρίνετο ἐπί ἐξαισίᾳ καλλονῇ καί πλούτῃ ἡ σύζυγος ἐμπόρου τινός ἀποδημοῦντος εἰς Ρωσσίαν κ.λπ." (βλ. Ν. Μάνεσης, *ὅ.π.*, σελ. 123). Εἶναι ἐνδιαφέρον τό σχόλιο τοῦ ἐκδότη, ὁ ὁποῖος δέν μπορεῖ νά πιστέψει στά μάτια του καί γράφει: "Πρόκειται περί τῆς γνωστῆς ἱστορίας τῆς Κυρᾶ Φροσύνης μέ μόνην τήν διαφοράν ὅτι τό γεγονός... δέν ἔλαβεν χώραν τό 1804 ἀλλά τό 1801" (*ὅ.π.*, σελ. 140, σημ. 47). Ἀπό τόν μεγάλο ὄγκο τῶν ἀρχειακῶν καί βιβλιογραφικῶν πληροφοριῶν πού συγκεντρώσαμε γιά τό σπουδαῖο αὐτό γεγονός, ἀξίζει νά ἀναφερθεῖ ἐκείνη πού σχετίζεται ἄμεσα μέ τό παρόν ἔγγραφο καί ἀφορᾶ τό «Δεσπότη Ἰγνάτιο» (δέν πρέπει νά συγχέεται μέ τόν ὁμώνυμο μητροπολίτη τῆς Ἄρτης καί ἀργότερα Οὐγγροβλαχίας), κοντά στόν ὁποῖο φαίνεται ὅτι ὑπηρετεῖ τώρα ὁ ἐπιστολογράφος Νεόφυτος. Ὁ Ἰγνάτιος, γνωστό πρόσωπο τῆς ἐκκλησιαστικῆς καί πνευματικῆς ἱστορίας τῆς περιόδου, ἐκλέχθηκε πράγματι ἐπίσκοπος Μυρίνης, βοηθός τοῦ Ἐφέσου [Διονύσιου Καλλιάρχη] τόν Σεπτέμβριο τοῦ 1803 (βλ. *Ἐκκλησιαστική Ἀλήθεια*, τ. 21 (1901), σελ. 51), πληροφορία πού, ἀπό τήν ἀρχική φάση τῆς ἔρευνας, λειτούργησε καθησυχαστικά σ' ἐμᾶς γιά τή γνησιότητα τῆς ἐπιστολῆς. Ἄλλα σχόλια στό ἔγγραφο φαίνονται παρακινδυνευμένα. Ἡ Ζωίτσα δέν γνωρίζουμε ποιά εἶναι, ἄν καί ἡ διατύπωση «τήν Ζωίτζα καί ὅλαις ταῖς ἀκριβοχαιρετῶ», μποροῦμε νά ὑποθέσουμε ὅτι παραπέμπει σέ μιά γυναικεία συντροφιά ἔξω ἀπό τό στενό οἰκογενειακό περιβάλλον τῆς κυρα-Φροσύνης. Ἀντίθετα, ἡ Ἀλεξάνδρα καί ὁ Βασιλάκης εἶναι ἀσφαλῶς τά παιδιά τῆς Εὐφροσύνης. Ποιός ἀκριβῶς εἶναι ὁ οἰκογενειακός φίλος τῆς Εὐφροσύνης, τώρα ἐπίσκοπος Μυρίνης Ἰγνάτιος, στόν ὁποῖο ἦταν προσκολλημένος ὁ Νεόφυτος καί ποιά ἡ σχέση του μέ τά Γιάννενα δέν μπορέσαμε νά διευκρινήσουμε. Ζοῦσε καί αὐτός στά Γιάννενα ἤ κάπου ἀλλοῦ,

Λάρισα, Ἄρτα κ.λπ.; Καί ἡ συμβουλή τοῦ Νεόφυτου στό τέλος: «τόν γνωστόν μας νά τόν ἀγαπᾶς ἐκ βάθους», σέ ποιόν ἀναφέρεται; Στόν Μουχτάρ; Στόν Βελῆ; Σέ κάποιον ἄλλον; Ἴσως ἡ ἔκδοση τοῦ παρόντος ἐγγράφου ἀναθερμάνει τήν ἔρευνα γιά τό σπουδαῖο αὐτό ζήτημα τῆς Γιαννιώτικης ἱστορίας. ■

»Τήν ὑμετέραν φίλην μοι εὐγένειαν ὁλοψύχως ἐν Κυρίῳ ἀσπάζομαι χαιρετῶ.

Δέομαι τῷ ἁγίῳ θεῷ ἵνα σκέπῃ καί διαφυλάττῃ τήν σήν εὐγένειαν ἀπό κάθε κακόν, καί νά τῆς δίδῃς ζωήν πολλυχρόνιον μέ ὅλλα τά ἐφετά αὐτῆς καταθύμια. Τό αἴτιον τοῦ παρόντος μου πρῶτον μέν εἶναι νά τῆς φανερώσω ὅτι χάριτι θείᾳ ὑγιαίνω ἄχρι τοῦδε, δεύτερον δέ νά ἐρωτήσω τά περί τῆς ὑγιείας της καί τρίτον νά τῆς φανερώσω ποῦ εὑρίσκομαι· ὁ πολλά ἠγαπημένος της Ἰγνάτιος ἔγινε δεσπότης τοῦ ἁγίου Ἐφέσου ἤτοι ἐπίσκοπος Μυρίνης ὀνομαζόμενος, ὡς καθώς τό ἠξεύρετε καί εἶμαι μαζύ του. Βλέπεται τήν ἔφεσιν πῶς τήν σῴζω ἀκόμη; καί ὄχι ὡσάν τήν εὐγένειάν της, ὁποῦ ἀπό τον ἕναν φίλον καί πολλά ἠγαπημένον της ἔφυγα εἰς τόν ἄλλον ἦλθα. Ἀγαποῦσα νά εἶμαι αὐτοῦ εἰς τόν πρώτον μά τά συμβεβηκότα τά ἠξεύρῃ ἡ εὐγένεια της καί δέν κάμνῃ χρεία νά τῆς τά φανερώσω, δέν ἠξεύρωμεν ὅμως ἐλπίζομε εἰς τόν ἅγιον θεόν ὅτι θέλουν λάβουν ἄλλην μορφήν τά πράγματα καί τότες συνομιλοῦμεν πάλην. Παρακαλῶ νά ἀξιοδοῦμαι τήν τιμίαν ἀπόκρισιν της μανθάνωντας τά τῆς ὑγίας της καί διά κάθε τί συμβεβηκῶς τόσον ἀπό τό ἀρχοντικόν της, ὅσον καί ἀπό ἀλλοῦ. Ταῦτα, τά δέ ἔτη τῆς ὑμετέρας φιλικῆς μοι εὐγένειας εἴησαν θεόθεν πλεῖστα καί πανευτυχεῖ.*

ἀωγ ὀκτωμβρίου κ΄

τῆς ὑμετέρας φίλης[;] μας εὐγένειας ὅλος
εἰς τούς ὁρισμούς της
ὁ σῶς νεόφυτος

[πλαγίως:]

Τήν Ζωήτζα καί ὅλλαις ταῖς ἀκριβωχαιρετώ, τήν Ἀλεξάνδρα καί τόν Βασιλάκη τά ἀσπάζομαι καί ὅλλους τούς γνωστούς μου. Καί τόν γνωστόν μας νά τόν ἀγαπᾶς ἐκ βάθους καί αὐτῶς εἶναι ἀρκετῶς εἰς τά ἀναγκέα σου.

[πανώγραμμα:]

»τῇ εὐγενεστάτῃ ἀρχοντίσῃ κυρίᾳ κ(υρί)ᾳ Εὐφροσύνῃ
πανευτυχῶς
Εἰς τό ἀρχοντικόν τοῦ Δημητρίου Βασιλείου.

[191]

1 φ., 31x22 ♦ (728) Σούλι, 28 Ὀκτωβρίου [1803]

Ἀρτζουχάλι τοῦ Βελῆ πασᾶ πρός τόν Ἀλή πασά μέ πληροφορίες ἀπό τήν πολιορκία τοῦ Σουλίου. Ὁ Βελής ἀναφέρεται σέ γράμμα πού τοῦ ἔστειλε ὁ Ἀλής προχθές, μέ τό ὁποῖο τοῦ ζητοῦσε νά διακόψει τήν ἐπικοινωνία καί τίς διαπραγματεύσεις μέ τούς Τζαβελάτες, νά μή στείλει τήν οἰκογένεια τοῦ Φώτου στά Γιάννενα, ὅπως εἶχε συμφωνηθεῖ ἤδη (βλ. ἔγγραφο ἀρ. [185]) καί προφανῶς νά μήν ἐπιτραπεῖ στόν Φῶτο νά διακόψει τήν ὁμηρία του στά Γιάννενα γιά νά μεταβεῖ στό Σούλι γιά συνεννοήσεις μέ τό γένος του καί τούς συμμάχους τους. Αἰτία τῆς παλινωδίας τοῦ Ἀλῆ πασᾶ προβάλλεται ἀπό τόν ἴδιο ἡ καχυποψία του γιά ἐνδεχόμενη ἀπιστία τοῦ Φώτου, κάτι πού φαίνεται ὅτι δέν πείθει τόν Βελή οὔτε καί ἐμᾶς σήμερα. Ὁ Ἀλής πιέζει τόν Βελή νά προχωρήσει πρός στρατιωτική λύση τοῦ προβλήματος, γιά τήν ὁποία δαπανᾶ ἤδη σοβαρά ποσά, καί ὄχι πλέον πρός μία πιό "πολιτική" λύση, τή διάσπαση δηλαδή τοῦ μετώπου τῶν Σουλιωτῶν μέσω ἐξαγορᾶς γενῶν, κάτι πού ἔκανε ὥς τώρα καί ὁ ἴδιος ὁ Ἀλή πασάς ἀλλά μέ λιγότερο κόστος. Τώρα, ἔχουν ἀρχίσει διαπραγματεύσεις μέ ἰσχυρότατα γένη πού διεκδικοῦν ἑκατοντάδες πουγγιά, τά ὁποῖα θέλει νά ἐξοικονομήσει ὁ Ἀλής. Ἀπό τά συμφραζόμενα προκύπτει ὅτι ὁ Βελή πασάς ὅταν ἔλαβε τό γράμμα τοῦ πατέρα του μέ τήν ὑπόδειξη νά μήν στείλει στά Γιάννενα τήν οἰκογένεια τοῦ Φώτου, εἶχε βγάλει ἤδη, ἤ διατείνεται ὅτι εἶχε βγάλει, τήν οἰκογένεια ἀπό τό Σούλι καί τήν εἶχε «ξεκινήσει» γιά τά Γιάννενα. Ἀκολουθοῦν πληροφορίες γιά τίς διαπραγματεύσεις μέ τόν Κουτσονίκα, τίς ὁποῖες διεξάγει, ὅπως ἕως τώρα, ὁ «Κίτζιος» [Μπότσαρης], παρεμβάλλεται ὅμως μία φράση γιά τούς Ζερβάτες πού φαίνεται δυσνόητη. Ὁ Βελή πασάς ζητᾶ πάλι ἐπίσπευση τῶν ἀποφάσεων καί ζητᾶ ἀπό τόν πατέρα του νά μήν «ἀψηφήσει ἄσπρα» γιατί οἱ πολεμικές ἐπιχειρήσεις κοστίζουν πολύ περισσότερο. Δίνει τίς τελευταῖες πληροφορίες γιά τή διάταξη τῶν στρατοπέδων πού περικυκλώνουν ἀσφυκτικά τό κάστρο καί γιά πρώτη φορά μιλᾶ θετικά γιά τά «τόπια καί κουμπαράδες» πού κάνουν «μεγάλα ἀνταλάτια» (:adalet εἶναι ἡ εὐθύτητα, θέλει νά πεῖ: κάνουν ἐπιτυχημένες βολές). Τό ὑστερόγραφο ἀναφέρεται στήν ποσότητα «γεννήματος» πού καταναλώνει ἡμερησίως τό στράτευμα, πληροφορία πού σέ συνδυασμό μέ συναφεῖς πληροφορίες ἄλλων πηγῶν μπορεῖ νά βοηθήσει στήν ἐκτίμηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δυνάμεων πού ἐχρησιμοποίησε ὁ Ἀλή πασάς κατά τοῦ Σουλίου. Τό «γέννημα» ἐδῶ δέν εἶναι ὁ καρπός, τό σιτάρι, ἀλλά, ὅπως φαίνεται καί ἀπό τό ἔγγραφο ἀρ. [197] τό ἀλεύρι, ἀφοῦ στά στρατόπεδα εἶχαν φούρνους γιά τήν παρασκευή ψωμιοῦ ὄχι ὅμως καί μύλους γιά τήν ἄλεση. Ὁ Βελή πασάς στέλνει καί κατάλογο τῶν θυμάτων: «δευτέρι ὁπού εἶναι σκοτωμένοι». Διευκρινίζεται ὅτι ὁ «Ἄγκος» τοῦ ἐγγράφου εἶναι ὁ Ἄγος Μουχουρντάρης, ὁ ὁποῖος ὑπηρετεῖ ὑπό τόν Βελή πασά στήν πολιορκία καί μάλιστα συνυπογράφει τό συμφωνητικό τῆς παράδοσης τοῦ Σουλίου (βλ. Σπ. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*, σελ. 162-163). Τό ἔγγραφο ἔχει χρησιμοποιηθεῖ ἀπό τήν Β. Ψιμούλη. *Σούλι*, σελ. 419-420. ■

»Ὑψηλότατε, δεβλετλοῦ καί πολυχρονημένε βεζήρ ἀφέντη μου, σκλαβικῶς προσκυνῶ καί φιλῶ τήν ποδηάν σου· καί μέ τό σκλαβικόν

μου σοῦ κάνω ἰφαδέ ὅτι τό ὑψηλόν σου ὁπού μοῦ ἔστηλες προχθές καί ἔγραφες καί τοῦ Σηληχτάρη, τό ἔλαβα καί ἐκατάλαβα τά ὅσα μοῦ ἔγραφες διά τόν ματέν τοῦ Φώτου. Καί ἤδα ὁποῦ μπήκες σέ σουμπεχέν καί γράφης ὁπού νά ἔβρω κανένα τρόπον νά μή τήν πάρω τήν φαμηλιά τοῦ Φώτου. Ὅταν μοῦ ἦρθε τό γράμα τῆς ὑψηλότης σου ἦταν σωσμένη ἡ δουληά καί ἦχα βγάλῃ τήν γηνέκα του καί τά πεδήα του καί τήν τζούπρα του, καί δέν τό γήρησα πήσω, καί γιά ὁποῦ τά κίνησα καί σοῦ τά στέλνω αὐτοῦ. Τώρα, ἀφέντη μου, μᾶς ρωτᾶς μία δουλήα ὁποῦ ὁ θεός μοναχά τό ξέρη, τοῦτο μοναχά μᾶς κόφτη ἡ γνώμη ὁπού μάταμ ἔδωσε τήν φαμηλιάν του ὁ Φότος, ἐλμπέτ θά κάμη δουληά· πάλε κατά τά σημάδια ὁποῦ ἔχουν κάμῃ πολλές ἀπηστήες, ἦνε σουμπεχές, ἐμῆς ὅμως τοῦτο σέ παρακαλοῦμε ἤ νά κάμῃς τεβεκέλ καί νά στήλῃς τόν Φώτο, ἤ στήλε τήν φαμηλιάν του πήσω, ὅτι ἀλλέως δέν μᾶς ἀπομνήσκη πλέον κουβέντα· καί ἀπό τά δύω ἀφτά ὅποιο ἦνε ὁρισμός σου ἐκεῖνο κάμε ἄβριο χωρής ἄλλο ἤ τόν Φότο νά στήλῃς ἤ τήν φαμελιάν του πήσω· τοῦτον τόν ματέν τόν ἀφήνωμε στό ρέγη τῆς ὑψηλότης σου καί ὅπως ἦνε τό χαηρλή καί ἦνε ὁρισμός σου ἐκεῖνο κάμε· ἐμᾶς μή μᾶς ρωτᾶς.

Ἀκόμη σοῦ κάνω ἰφαδέ καί διά τόν ματέν τοῦ Κουτζονίκα ὅτι καθώς καταλαβένωμε κάνη χρήα νά βγῇ, ὅτι μᾶς γένεται χαηρλής, ξηρά σάν ἠδῆ καί ὁ Φότος ἀφτήν τήν ποριάν ἐλμπέτ θά παρακινηθή νά κάμῃ δουλήα καί αὐτός. Διά τοῦτο, ἀφέντη μου, στοῦτο τό βάκτη δέν πρέπη νά ἀψυχήσῃς ἄσπρα, ὅτι ἕνα μῆνα νά σουρτίσῃ ἀκόμη ἡ δουλήα, ἦσε βουκούφης τί μαστράφη καί ἔξοδα γένονται. Ἀπο ἐκήνο τό παξάρι ἐλπίζω νά κατηβοῦν τριάντα σαράντα πουγγῆα, καί ἄν θέλῃς νά γένῃ δουλήα κάμε το καί μή τό σουρντήξῃς, ξηρά καί ἐχθές χάλεψαν τόν Κήτζιο καί βῆκε καί κουβέντιασαν, καί τοῦ ἦπαν ὅτι ἄν ἔχετε δουλήα διά νά κάμετε, κάμετέ την, ὅτι ἡ Ζερβάτες ἔχουν βγῇ στό μεηντάνι καί πασχοῦν νά τό κάμουν ἕνα, νά ἀλάξουν καί ρεχένια μέ ἀφτουνούς ἀνάμεσόν τους, καί τούς λέγουν τέτηα λόγια ὅποῦ νά γενόμαστε ἕνα καί νά κάμωμε γαηρέτη· ἀκόμη κί απέ τά χίλια πουγγῆα ἀπό τόν βεζήρη ὅποτε θέλωμε τά πέρνωμε, ὅτι μᾶς τά ἔχη δώση τόσες φοραῖς καί τώρα περισότερα μᾶς δίνη. Διά τοῦτο, ἀφέντη μου, τούτην τήν δουλήαν τοῦ Κουτζονίκα νά μή τήν ἀφίκῃς ἔτζι, ὅτι σφίγκεται καί τό κάνη ἕνα μέ τούς ἄλλους, καί σάν τό κάμουν ἕνα, ἤστερα καί ὁ Φότος δέν ἠμπορῆ νά κάμη καμιά δουλήα. Ἠδέ σάν ἔβρη ἀνηχτήν τούτην τήν ποργιάν, εὔκολα τόχῃ καί ἀφτός. Ἐφέντη μου, τοῦτα τά ξέρης πολή καλά καί πρέπη νά μήν ἀψηχήσῃς ἄσπρα, ὅτι μάταμ ἦρδε ἡ δουληά διά ἄσπρα καί ἀπό τούς προτάτους, ἐλμέτ σαν ἔβγουν ἀφτή, διά τούς ἐπηλήπους ὁποῦ θά

μήνουν μέ το κουβέτι τοῦ θεοῦ ἄλλα ἄσπρα δέν δίνωμεν. Μόνον ἰσαλάχ |2 *οὐραχμάν θά τούς πάρωμε μέ τό σπαδί καί νά μή τούς δώσωμεν, ἀμάν. Δέν σοῦ γράφω περισότερα καί στοχάσου τα ὅλα κι ὅπως ἦνε ὁρισμός σου ἄς γένη.*

Ἄν ῥωτάς καί διά χαμπέρια ἡ Βουρλιά πιάστηκε· μοῦ ἦρθε γράμα ἀπό τόν Μπεκήρη καί ὅλο ἕνα κονάκια φτιάνουν ἐκεῖ ὁποῦ πρόσταξες· στή Λήμητζα ἦχα στήλη ἐδῶδε διακόσιους πενῆντα νομάτους, ἦχε πάγη και ὁ Βελή Γκέγκας ὅσο νά χαρλεστηδοῦν στά κονάκια κι ὕστερα νά γηρίσῃ πήσω στόν Ἀβαρίκου. Καί πολέμησαν ἀρκετά, ἀφέντη μου, ἦδαν τρεῖς Σουλιότες ὁποῦ τούς ἤφερναν φορτωμένους καί σαν βεβαιωδῶ {πῆος} ποῖος, σοῦ τά γράφω. Καί προχδές ἐδώ μᾶς ὅμηασε ἕνας χατᾶς, ἦχε βγῇ ἕνας λιάπης νά μαξώνῃ χορτάρι σάν παραμέσα, τό καραούλη ὁποῦ φήλαγαν σάν τόν ἦδαν τόν βάρεσαν, ἤστερα ῥήχτικαν κάτι τζιοχανταρέη μου καί ἔσκηψαν καμπόσο κάτω καί πολέμησαν καί μοῦ σκοτώθηκε ὁ γιός τοῦ Τζελέλ Τάτα· τόν ἐχάλασε, ἀφέντη μου, ὅτι ἀφτόν μοναχᾶ ἦχε, λιάκημ νά κάμης μερχαμέτη ἡ ἡψηλότη σου νά τόν κητάξης καί νά μήν τόν ἀφίκῃς τώρα στά γεράματα ρέμπελον, ὅτι ἦνε σκλάβος σου καί διά τήν ὑψηλότη σου ἔγινε κουρμπάνι, καί νά κάμῃς μερχαμέτι εἰς ἀφτόν καθώς σέ πάνη τό σιάνη.

Ἄβριο, ἀφέντη μου, θά στείλω καί τόν Ἄγκο νά πάγη στό στάνη τοῦ Κολιογιάνη διά νά πιαστῇ καί ἀφτή ἡ στράτα καί ἡ Τζιάμηδες νά πιάκουν τήν Σκούπα καί γένεται ἕνα ἤστερα ἕνα ντουφέκη τόπον, ἀφέντη μου, ἀπό δώ ὥς τό ποτάμη τά μετερίζια τά ἔχομε ὁποῦ πιάνη τό ντουφέκη ἕνα μέ ταλο, και ἀπό τό ποτάμη ὥς τήν Γληκή ὁμοίως, καί ἀπό τήν Γληκή ὥς τήν Σκούπα ὀνάγκιωρε, καί ἀπό τήν Σκούπα ὥς τόν Ἀβαρίκου τό ἤδιον, καί τούς ἐκλήσαμαν πολή πολή καλά· ἔτζη πιάστηκαν ἡ στράτες, ὁποῦ κλέφτης μοναχός ἴσως περνάγη γιόξε πράμα ἦνε ἀφτός νατον(;) νά περάσῃ, ἔτζη νά ἦσε βέβαιος.

Τά τόπια καί κουμπαράδες μεγάλα ἀνταλάτια κάνουν, βεβαιώνεσε καί ἀπό τήν φαμελιάν τοῦ Φώτου. Λάβε καί ἀφτό τό δεφτέρι ὁποῦ ἦνε σκωτωμένοι και οἱ χρόνη τοῦ ἀφεντός μου πολλή, μέ ντοβλέτι, ἀμήν.

Ὀκτωβρίου 28:
Σούλι
(τ.σ. Βελῆ πασᾶ)

[πλαγίως:]

Σήμερα τό λογάριασα τί γένημα πηγένῃ ἐδῶ χώρια ἀπό τήν Γληκή καί τ' Ἀβαρίκου, 60: φορτώματα τήν ὑμέρα καί λογάριασε καί ἔτζι κηβέρνη-

σέ μας, ὅτι ἂν δέν μᾶς ἦχες προφθάσῃ σήμερα μέ τό γένημα τῆς ὑψηλότη σου θελα τραβούσαμαν σεκλέτι, ὅτι μοναχά καί διά ἄβριο ἤχαμαν.

[192]

1 φ., 32x22 ♦ (1473) Ἰωάννινα, 29 Ὀκτωβρίου 1803

Συμφωνητικό μεταξύ τῆς κοινότητας τοῦ χωριοῦ Γκορνίτζοβο (σημ. Κέλλη, ἐπαρχίας Φλωρίνης) καί τοῦ Ἀλῆ πασᾶ γιά τίς φορολογικές ὑποχρεώσεις (:«κέσμι») τοῦ χωριοῦ τοῦ ἑπόμενου ἔτους 1804. Ἀκολουθοῦν τέσσερα ἀκόμη συμφωνητικά τοῦ ἴδιου τύπου (βλ. σχετικά 6΄ ἕως ε΄) γιά τά χωριά Πετέρτζικα, Σοροβίτζι, Τζέγανη καί Μπάτελε, γραμμένα ὅλα ἀπό τόν ἴδιο γραμματικό. Οἱ ὑπογραφές τῶν προεστῶν, ἐκτός ἀπό δύο τοῦ χωριοῦ Σοροβίτζι (σχετικό γ΄), εἶναι γραμμένες ἀπό ἕνα χέρι,ὄχι ὅμως ἐκεῖνο τοῦ γραφέα τῶν κειμένων. Τά ἔγγραφα ἔχουν συνταχθεῖ στά Γιάννενα, ἀλλά δέν μποροῦμε νά γνωρίζουμε πόσοι ἀπό αὐτούς πού φέρονται νά ὑπογράφουν εἶχαν πράγματι ἔρθει στά Γιάννενα γιά νά πάρουν μέρος στή διαμόρφωση τῆς συμφωνίας. Βέβαια, εἶχαν δώσει τή συγκατάθεσή τους κατά τή διάρκεια τῶν συζητήσεων πού ἀσφαλῶς θά ἔγιναν στό χωριό. Ἡ ἀπουσία αὐτόγραφων ὑπογραφῶν δέν μποροῦμε νά γνωρίζουμε ἐπίσης ἂν ὀφείλεται σέ γλωσσικό ἐμπόδιο τῶν κατοίκων τῶν χωριῶν πού προφανῶς εἶναι σλαβόφωνοι ἤ σέ κάποιον ἄλλο λόγο. Ἡ ρύθμιση πού κάνουν ἀναφέρεται ρητά ὅτι ἀφορᾶ τό ἀρξάμενο ἔτος: 26 Ὀκτωβρίου 1803 ἕως 26 Ὀκτωβρίου 1804, ἀλλά ἀπό τό σχετικό στ΄ μαθαίνουμε ὅτι οἱ συμφωνίες τῶν παρόντων ἐγγράφων ἴσχυαν, τουλάχιστον ὥς τό 1808, ἀναλλοίωτες. Τά πέντε ἔγγραφα τῆς ὁμάδας αὐτῆς, τό παρόν καί τά ἀκόλουθα τέσσερα, καθώς καί τά σχετικά α΄ καί στ΄, πρέπει νά διαβαστοῦν συνδυαστικά γιατί ἔτσι συμπληρώνονται πολλά κενά κατανόησης πού προκύπτουν ἀπό τήν ἐλλειπτική διατύπωσή τους. Τά ἑπτά ἔγγραφα, στό σύνολό τους, ἔχουν γίνει ἀντικείμενο ἀναλυτικῆς ἐπεξεργασίας ἀπό τόν Σπ. Ἀσδραχά, *Ἑλληνική κοινωνία*, σελ. 115-125, "ἐν ὄψει τῆς ἀποδέσμευσης τῶν μηχανισμῶν τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας τῶν χωριῶν", ὅπως τήν προσδιορίζει ὁ ἴδιος. Ποιό εἶναι τό ἀκριβές περιεχόμενο τῶν φορολογικῶν ὑποχρεώσεων πού ἀποκαλοῦνται «κέσμι» δέν γνωρίζουμε ἐπακριβῶς, οὔτε στή γενικότερη χρήση τοῦ ὅρου οὔτε στήν περίπτωση τῶν παρόντων ἐγγράφων. Ὁ Σπ. Ἀσδραχάς, *ὅ.π.*, σελ. 116 καί ἡ Β. Ψιμούλη, *Σούλι*, σελ. 228-230, ἔχουν συγκεντρώσει καί ἐπεξεργαστεῖ σημαντικές πληροφορίες γιά τό περιεχόμενο τοῦ ὅρου καί μάλιστα σέ μία ἀρκετά μακρά διαδρομή χρόνου, δύο-τριῶν αἰώνων. Ἐδῶ θά ἀρκεστοῦμε νά χρησιμοποιήσουμε τό «κέσμι» ὡς μία δέσμη τιμαριωτικοῦ χαρακτήρα ὑποχρεώσεων τοῦ χωριοῦ πρός τόν κύριό του, οἱ ὁποῖες εἶναι σχεδόν ὁμοιόμορφες γιά ὅλα τά χωριά τῶν ἐγγράφων, καί βέβαια δέν γνωρίζουμε ἂν ὑπάρχουν δικαιοῦχοι καί ἄλλων ὑποχρεώσεων πού δέν ἀναφέρονται ἐδῶ. Στόν βαθμό πάντως πού τό «κέσμι» (=ἀποκοπή) ἀποτελεῖ, ἐδῶ τουλάχιστον, ἐλλειπτική διατύπωση τοῦ «κέσμι ἴμορο» (=ἀποκοπή τοῦ ἴμορου/μιριοῦ), νομίζω ὅτι πρέπει νά θεωρηθεῖ ὅτι ἀποτυπώνει τήν ὁμάδα τῶν φορολογικῶν ὑποχρεώσεων τῶν κατοίκων πρός τό «μιρί» (=κρατικό θησαυροφυλάκιο), πού κατά τό μεγαλύτερο μέρος τους ταυτίζο-

νται μέ τίς τιμαριωτικές ὑποχρώσεις τοῦ χωριοῦ, κάτι πού μέ τή σειρά τους σημαίνει ὅτι παρά τήν ἔνταξη τῶν πέντε χωριῶν στήν κατηγορία τῶν τσιφλικιῶν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ (βλ. κατάλογο Φιλητᾶ στό Σπ. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*, σελ. 607), αὐτά ἐξακολουθοῦν νά ὑπόκεινται σέ τιμαριωτικές ὑποχρεώσεις ἤ, ἔστω, οἱ τιμαριωτικές ὑποχρεώσεις τους νά εἶναι διακριτές ἔναντι ὑποχρεώσεων νέου τύπου, π.χ. τσιφλικικές, γιά τίς ὁποῖες δέν γνωρίζουμε τίποτα περισσότερο. Σημειώνουμε ὅτι οἱ ὑποχρεώσεις γιά τά βασικά ἀγροτικά προϊόντα ὁρίζονται σέ εἶδος, τό ὁποῖο θά μετατραπεῖ ἀκολούθως σέ χρηματικό ἀντίστοιχο, ὅπως ἀφήνεται ἀμυδρά νά ἐννοηθεῖ στήν παρούσα ὁμάδα τῶν ἐγγράφων, ἀλλά ἐπαληθεύεται μέ ἀπόλυτη ἀκρίβεια καί ἀπό τό σχετικό στ΄. Ἀντιθέτως, ὁρισμένες ἄλλες ὑποχρεώσεις παραγωγικοῦ χαρακτήρα (προβατονόμι, δικαίωμα ἁλιείας στή λίμνη, κρεμμύδια, κάστανα, βοσκές) ἐκφράζονται εὐθέως σέ γρόσια. Τό ἴδιο ἰσχύει καί γιά τήν ἀναγραφή «ἀϊλακτζῆδες» (βλ. Γλωσσάρι), πού ἐδῶ πρέπει νά ἀφορᾶ κάποια ὑποχρέωση καταβολῆς ἡμερομισθίων (ἐργατῶν; ἁρματολῶν;), ἡ ὁποία παραμένει χρηματική ἄν καί ἐκφράζεται σέ ἀνθρωπομονάδες, ἀνάλογα, προφανῶς, πρός τόν πληθυσμό τῶν χωριῶν, πολλαπλασιαζόμενη ἐπί τόν σταθερό ἀριθμό τῶν δέκα γροσίων ἀνά μονάδα, ἔστω καί ἄν αὐτό δέν διατυπώνεται καθαρά σέ ὅλες τίς περιπτώσεις. Τό Γκορνίτζοβο δηλαδή ὀφείλει 30 «ἀϊλακτζῆδες», οἱ ὁποῖοι κοστολογούμενοι πρός δέκα γρόσια δημιουργοῦν γιά τό χωριό μιά ἐπιβάρυνση τριακοσίων γροσίων. Ἀντιθέτως, τό «χαράτζι» τῶν ἑπτακοσίων πενήντα γροσίων, προφανῶς γιά τό σύνολο τοῦ ἴδιου χωριοῦ, δέν ἀπαντᾶται σέ κανένα ἄλλο ἔγγραφο. Καταβάλλεται ἀπό τά ὑπόλοιπα χωριά μέσω ἄλλης διαδικασίας σέ ἄλλον ἤ ἄλλους δικαιούχους; καί πρός τί ἡ ἐξαίρεση τοῦ παρόντος; Δέν γνωρίζουμε. Ὡς σημειωθεῖ ὅτι οἱ ποσότητες τῶν δημητριακῶν καί τῶν σταφυλιῶν πού ἀποδίδονται ὡς «κέσμι ἴμορο» (βλ. τό σχετικό στ΄) στόν κύριο αὐτῶν τῶν προσόδων Ἀλῆ πασᾶ, εἶναι ἀρκετά μεγάλες. Ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κατοίκων τῶν χωριῶν αὐτῶν, τῆς ἔκτασης καί τῆς ποιότητας τῶν ἐδαφῶν τους, δέν μποροῦμε νά προχωρήσουμε σέ σχετικές ἐκτιμήσεις. Πάντως, οἱ ἐδῶ ἀναγραφόμενες ποσότητες πού ἀνέρχονται σέ 155.505 ὀκάδες δημητριακῶν γιά τά πέντε χωριά καί σέ 197.500 ὀκάδες σταφυλιῶν γιά τά τέσσερα χωριά πού διαθέτουν ἀμπέλια, ἀπαιτοῦν διευκρινίσεις. Τά ποσά αὐτά χαρακτηρίζονται, ὅπως ἤδη ἀναφέραμε, ἀπό τούς ἴδιους τούς ἐνδιαφερόμενους-συντάκτες τῶν ἐγγράφων, ὡς «ἀποκοπή» (:«κέσμι»), πού ἀπό τήν ἄποψη πού μᾶς ἐνδιαφέρει σέ αὐτό τό σημεῖο, ὑποδηλώνει μιά φορολογική κλίμακα καί ὄχι πραγματικές ποσότητες. Ἡ ἐντύπωση αὐτή ἐνισχύεται ἀπό τούς στρογγυλούς ἀριθμούς τῶν ποσοτήτων, τήν ἀπρόσεκτη διατύπωση: κρασί-σταφύλια γιά τήν ἴδια ὑποχρέωση κ.ἄ. Περιγράφουν βέβαια τό εἶδος τῶν βασικῶν καλλιεργειῶν καί ἀσφαλῶς οἱ πραγματικά παραγόμενες ποσότητες θά πρέπει νά εἶναι πολύ μεγαλύτερες, τουλάχιστον στίς "εὐτυχισμένες χρονιές", κατά τήν ἔκφραση τῆς ἐποχῆς. Ἐπειδή ἡ κλίμακα αὐτή ἀποτελεῖ τή συμφωνηθείσα φορολογητέα ὕλη καί ὄχι τήν ποσότητα τῆς παραγωγῆς, τό ἀπαιτούμενο ἀπό τόν Ἀλή πασά φορολογικό εἰσόδημα θά προκύψει ἀπό τόν πολλαπλασιασμό μέ μιά τιμή πού περιέργως παραλείπεται στά παρόντα ἔγγραφα, ἐμφανίζεται ὅμως στό παρακάτω σχετικό στ΄ τοῦ 1808. Νομίζω ὅτι, ὅπως οἱ ποσότητες τῆς κλίμακας εἶναι συμβατικές ἔτσι καί οἱ τιμές εἶναι συμβατικές, ἐνδεχομένως κυμαινόμενες κατ᾽ ἔτος, καί ἀσφαλῶς κατώτερες ἐκείνων τῆς ἀγορᾶς, ὅπως ἔχει ἤδη παρατηρήσει ὁ Σπ. Ἀσδραχάς, *ὅ.π.*, σελ. 117. Συμπερασματικά θά λέγαμε ὅτι οἱ συμφωνηθεῖσες φορολογητέες ποσότητες φαίνεται νά εἶναι μεγάλες,

ἀσφαλῶς θά ὑπερβαίνουν τήν τιμαριωτική δεκάτη, ἀλλά ἐν ἀπουσίᾳ στοιχείων γιά τή συνολική παραγωγή καί τόν πληθυσμό τῶν χωριῶν δέν μποροῦμε νά προχωρήσουμε σέ ἀσφαλέστερα συμπεράσματα. Πάντως, τά ἐδάφη τῶν κοινοτήτων εἶναι εὔφορα, παραλίμνια, κατάλληλα γιά καλλιέργεια δημητριακῶν καί ἀμπελῶνες πού παραπέμπουν στίς σημερινές ἐκλεκτές ποικιλίες τοῦ Ἀμυνταίου. ■

Σχετ.: α΄ [174], [Ἰωάννινα], 2 Νοεμβρίου 1802
β΄ [193], Ἰωάννινα, 29 Ὀκτωβρίου 1803
γ΄ [194], Ἰωάννινα, 29 Ὀκτωβρίου 1803
δ΄ [195], Ἰωάννινα, 29 Ὀκτωβρίου 1803
ε΄ [196], Ἰωάννινα, 29 Ὀκτωβρίου 1803
στ΄ [376], [Ἰωάννινα, 1808]

1803: Ὀκτομβρίου 29: Γκορνήτζοβον

στάρι ὁσουμάκια τριακόσια πενῆντα πρός ὀκάδες 40:ὁσουμάκια 350:
βρήζα ὁσουμάκια ἐννεακόσια πρός ὁκάδες 40 » 900:
κριθάρι ὁσουμάκια πρός ὁκάδες 33 διακόσια πενῆντα » 250:
βρώμη ὁσουμάκια πρός ὁκάδες 20: διακόσια πενῆντα » 250:
ὁσουμ: 1750:

600: φορτώματα κρασί πρός ὁκάδες 100:
τό χαράτζι ἑφτακόσια πενῆντα γρόσια ἀσλ(άνια) 750:
ἀηλακτζήδες τριακόσια » 300:
προβατονόμι διακόσια πενῆντα » 250:
γρόσια 1300:

Ἡμεῖς οἱ Γκορνητζοβήτες ἐσυμφωνήσαμε μέ τόν ὑψιλότατον βεζήρ ἐφέντην μας νά δίδωμεν τῆς ὑψιλότητός του τό ἄνωθεν κέσμι ἀπό τά γενήματα στάρι ὁσουμάκια τριακόσια πενῆντα, πρός ὁκάδες σαράντα, βρήζα ἐνιακόσια ὁσουμάκια πρός ὁκάδες 40: κριθάρι ὁσουμάκια διακόσια πενῆντα πρός ὁκάδες 33: καί βρώμη ὁσουμάκια διακόσια πενήντα πρός ὁκάδες 20: σταφήλια φορτώματα ἑξακόσια πρός ὁκάδες 100: διά τό χαράτζι γρόσια ἑφτακόσια πενῆντα, ἀπό τούς ἀηλακτζήδες γρόσια τριακόσια, ἀπό τό προβατονόμι γρόσια διακόσια πενῆντα διά τούς 1804: καί κατά τό ὑψιλόν μπουγιουρτί: 1803: Ἁηδημητρίου 29: – Ἰωάννινα

γέλλο κοτζαμπασι βεβεονου τα ανοδεν
παπά στοϊως βεβεονου τα ανοδεν
τραγαση του στοϊκο βεβεονου τα ανοδεν
μπογοϊα βεβεόνου τα ανοδεν

και ὅλη ἡ χοριάνη μηκρί και μεγάλη
στρεγομε τα ανοδεν γραμενα

[ἐπί τοῦ νώτου:]
Γκορνήτζιοβον

[193]

1 φ., 32x22 ◆ (1475) Ἰωάννινα, 29 Ὀκτωβρίου 1803

Συμφωνητικό μεταξύ τῆς κοινότητας τοῦ χωριοῦ Πετέρτζικα (σημ. Πέτρες, ἐπαρχίας Φλωρίνης) καί τοῦ Ἀλῆ πασᾶ γιά τίς φορολογικές ὑποχρεώσεις («κέσμι») τοῦ χωριοῦ τοῦ ἔτους 1804. Ἡ κατηγορία τῶν προσόδων (χρηματικῶν) πού προέρχονται «ἀπό τήν λίμνην» ἀπαιτεῖ ὁρισμένες διευκρινίσεις. Στήν περιοχή τῶν χωριῶν ὑπάρχουν δύο λίμνες, ἡ μεγαλύτερη τοῦ Ὀστρόβου (σημ. Βεγορίτις) καί ἡ μικρότερη, ἀνώνυμη σέ παλαιούς χάρτες, "τῶν Πετρῶν" στούς σημερινούς, ἀπό τό ὄνομα τοῦ χωριοῦ Πέτρες (:«Πετέρτζικα»). Λόγω γειτνιάσεως, πρέπει ἡ λίμνη τοῦ παρόντος ἐγγράφου εἶναι αὐτή τῶν Πετρῶν. Πρέπει νά ἐπισημανθεῖ ἡ διάκριση τῆς προσόδου ἀπό τή λίμνη σέ ὑποχρέωση «τῶν Ρωμαίων» καί «τῶν Τούρκων», μέ ἀναλογία μάλιστα 45 πρός 300. Ἄν ἡ μνεία τῶν «Τούρκων» μπορεῖ νά ὑποδεικνύει τήν παρουσία μουσουλμανικοῦ πληθυσμοῦ στό χωριό, ἡ ἀναλογία 45/300 δέν φαίνεται νά ἐκφράζει ἀνάλογη ἀριθμητική σχέση τῶν δύο θρησκευτικῶν ὁμάδων ἀλλά κάποια ἄλλη ρύθμιση, εὐνοϊκή γιά τή μουσουλμανική κοινότητα τοῦ χωριοῦ, γιά τήν ὁποία δέν γνωρίζουμε τίποτε περισσότερο. Μιά πολύ μεταγενέστερη πληροφορία, τῆς τρίτης δεκαετίας τοῦ 20οῦ αἰώνα, ἴσως ρίχνει λίγο φῶς σ' αὐτό τό ζήτημα: οἱ Πέτρες εἶναι τό μόνο χωριό τῆς ὁμάδας τῶν ἐγγράφων πού δέχθηκε πρόσφυγες, τῆς Μικρασιατικῆς καταστροφῆς, σ' ἕνα ποσοστό 21,2% τοῦ πληθυσμοῦ του (ἀπογραφή 1925). Ὁ Λ. Καλλιβρετάκης, *Ἡ ἐγκατάσταση*, σελ. 17, πού ἐπεξεργάστηκε τά σχετικά στοιχεῖα θεωρεῖ ὅτι τά ποσοστά τῆς ἐγκατάστασης τῶν προσφύγων συμπίπτουν, ὅπως ἦταν ἀναμενόμενο, μέ τά ποσοστά, περίπου, τῶν μουσουλμάνων πρό τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν (1923). Ἡ διατύπωση αὐτή ἐνισχύει τήν ἄποψη μας ὅτι ἡ ἀναλογία 45/300 δέν ἐκφράζει ἀριθμητική σχέση χριστιανικοῦ καί μουσουλμανικοῦ πληθυσμοῦ. Τό ἔγγραφο ἔχει ἐπεξεργαστεῖ ὁ Σπ. Ἀσδραχάς, *Γαιοπρόσοδος*, σελ. 116-126. ■

Σχετ.: [192], Ἰωάννινα, 29 Ὀκτωβρίου 1803

1803: Ὀκτομβρίου 29, Πετέρτζηκα

στάρι ὁσουμάκια ἑκατό πρός ὁκάδ(ες): 40	*ὁσουμ:*	*100:*
βρήζα ὁσουμάκια διακόσια πρός ὁκάδ(ες): 40	*»*	*200:*
κριθάρι ὁσουμάκια ἑκατόν πενῆντα πρός ὁκάδ(ες): 33	*»*	*150:*

βρώμη όσουμάκια εἴκοσι πέντε πρός όκάδ(ες): 20 *25:*
όσουμ: *475:*

250: φορτώματα κρασί σταφήλια πρός όκάδ(ες): *100:*
ἀπό 20 ἀηλακτζήδες *200:*
ἀπό τήν λήμνην Ῥωμαίων *45:*
ἀπό τήν λήμνην Τουρκῶν *300:*
ἀπό τά κρομήδια *100:*
ἀσλ. *645*

Ἡμεῖς οἱ Πετερτζικιώτες ἐσυμφωνήσαμε μέ τόν ὑψηλότατον βεζήρην ἐφέντην μας νά δίδωμεν τῆς ὑψηλότητός του τό ἄνωθεν κέσμι ἀπό τα γενήματα, στάρι όσουμάκια ἑκατό πρός όκ(άδες): 40:, βρήζα όσουμάκια διακόσια πρός όκάδ: 40:, κριθάρι όσουμάκια ἑκατόν πενήντα πρός όκ(άδες): 33, βρώμη όσουμάκια εἴκοσι πέντε πρός όκάδ(ες): 20, σταφήλια φορτώματα διακόσια πενῆντα πρός όκ(άδες): 100:, ἀπό τούς ἀηλακτζήδες γρόσια διακόσια, ἀπό τήν λήμνην Ῥωμαίων γρόσια σαράντα πέντε, ἀπό τήν λήμνην Τουρκῶν γρόσια τριακόσια, ἀπό τά κρομήδια γρόσια ἑκατό, διά τόν σενέ 1804: καί κατά τό ὑψιλόν πουγιουρτί.
1803: Ὀκτομβρίου 29: Ἰωάννινα

εγο ὀ μήτρος βάλτζες βεβεόνου τα ανοδεν
παπα αντόνης βεβεονου τα ανοδεν
νικολας στοιτζε βεβεονου τα ανοδεν
και ολη η χοριανη μικρη και μεγαλη στερεγομε τα ανοδεν γραμενα

[194]

1 φ., 32x22 ◆ (1472) Ἰωάννινα, 29 Ὀκτωβρίου 1803

Συμφωνητικό μεταξύ τῆς κοινότητας τοῦ χωριοῦ Σοροβίτζι (σημ. Ἀμύνταιον, ἐπαρχίας Φλωρίνης) καί τοῦ Ἀλῆ πασᾶ γιά τίς φορολογικές ὑποχρεώσεις τοῦ χωριοῦ (:«κέσμι») τοῦ ἔτους 1804. Οἱ ὑπογραφές τοῦ «μίνκο ηοβάνε» καί τοῦ «κόστα(;) ηοβάν» εἶναι γραμμένες μέ τό ἴδιο χέρι (τοῦ ἑνός ἴσως ἀπό τούς δύο;), τό ὁποῖο εἶναι διαφορετικό τόσο ἀπό τό χέρι τοῦ γραφέα τῶν ἐγγράφων ὅσο καί ἀπό ἐκεῖνο τοῦ γραφέα τῶν ἄλλων ὑπογραφῶν (βλ. παρακάτω σχετικό). Ἡ λίμνη τοῦ παρόντος ἐγγράφου πρέπει νά εἶναι, λόγω γειτνιάσεως, ἡ λίμνη τοῦ Ὀστρόβου (σημ. Βεγορίτιδα). Τό ἔγγραφο ἔχει ἐπεξεργαστεῖ ὁ Σπ. Ἀσδραχάς, *Γαιοπρόσοδος*, σελ. 116-126. ■

Σχετ.: [192], Ἰωάννινα, 29 Ὀκτωβρίου 1803

1803: Ὀκτομβρίου 29: Σοροβήτζι

στάρι ὁσουμάκια ἑξῆντα πρός ὁκάδ(ες): 40 .... ὁσουμάκια 60
βρήξα ὁσουμάκια διακόσια πρός ὁκάδ(ες): 40 ..... » 200:
κριθάρι ὁσουμάκια ἑκατόν δέκα πρός ὁκάδ(ες): [33]... » 110:
βρώμη ὁσουμάκια σαράντα πρός ὁκάδ(ες): 20 ..... » 40:
ἀραποσίτι ὁσουμάκια εἴκοσι πέντε πρός ὁκάδ(ες): 40... » 25:
ὁσουμ. 435:

325: φορτώματα σταφήλια πρός ὁκαδ(ες): 100:

ἀπό τούς ἀηλακτζήδες ..... ἀσλ(άνια) 60:
ἀπό τήν λήμνην ..... » 35:
ἀπό τά τζιαήρια ..... » 32:
ἀσλ(άνια) 127:

Ἡμεῖς οἱ Σοροβητζιώτες ἐσυμφωνήσαμε μέ τόν ὑψηλότατον βεζήρην ἐφένδην μας νά δίδωμεν τῆς ὑψηλότητός του τό ἄνωθεν κέσμι ἀπό τά γεννήματα στάρι ὁσουμάκια ἑξῆντα πρός ὁκάδες 40:, βρήξα ὁσουμάκια διακόσια πρός ὁκάδες 40:, κριθάρι ὁσουμάκια ἑκατόν δέκα πρός ὁκάδες 33:, βρώμη ὁσουμάκια σαράντα πρός ὁκάδες 20: ἀραποσίτι ὁσουμάκια εἴκοσι πέντε πρός ὁκάδ(ες): 40:, σταφήλια φορτώματα τριακόσια εἴκοσι πέντε πρός ὁκάδ(ες): 100:, ἀπό τούς ἀηλακτζήδες γρόσια ἑξῆντα, ἀπό τήν λήμνην γρόσια τριάντα πέντε, ἀπό τά τζιαήρια γρόσια τριάντα δύο διά τόν σενέ 1804: καί κατά τό ὑψιλόν πουγιουρτί: –

1803 Ὀκτομβρίου 29: Ἰωάννινα

εγο μινκο ηοβανε στρεγο τα ανοτεν
κοστα(;) ηοβαν βεβεονου τα ανοδεν
μιλλο στενια βεβεονου τα ανοδεν
και ὁλη η χοριανη μικρί και μεγαλη στρεγομε τα ανοδεν γραμενα

[ἐπί τοῦ νώτου:]

Σουροβήτζι

[195]

2 φ., 22x16 ◆ (1476) Ἰωάννινα, 29 Ὀκτωβρίου 1803

Συμφωνητικό μεταξύ τῆς κοινότητας τοῦ χωριοῦ Τζέγανη (σημ. Ἅγιος Ἀθανάσιος, ἐπαρχίας Ἐδέσσης) καί τοῦ Ἀλῆ πασᾶ γιά τίς φορολογικές ὑποχρεώσεις (:«κέσμι») τοῦ χωριοῦ τοῦ ἔτους 1804. Ὅλες οἱ ὑπογραφές ἀπό τόν ἴδιο γραφέα, ὁ ὁποῖος, ὅμως, εἶναι διαφορετικός ἀπό τόν γραφέα τοῦ ἐγγράφου. Τό ἔγγραφο ἔχει ἐπεξεργαστεῖ ὁ Σπ. Ἀσδραχάς, *Γαιοπρόσοδος*, σελ. 116-126. ■

Σχετ.: [192], 29 Ὀκτωβρίου 1803

1803: Ὀκτομβρίου 29: Τζέγανη

στάρι ὁσουμάκια ἑκατόν πενῆντα πρός ὁκάδ(ες): 40 ὁσουμάκ. 150:
βρήξα ὁσουμάκια ἑκατόν πενῆντα πρός ὁκάδ(ες): 40 » 150:
κριθάρι ὁσουμάκια ἑβδομῆντα πέντε πρός ὁκάδ(ες): 33 » 75:
ὁσουμάκια 375:
ἀπό 10: ἀηλακτζήδες ..... ἀσλ(άνια) 100:
ἀπό τά κάστανα ..... » 20:

Ἡμεῖς οἱ Τζεγανήτες ἐσυμφωνήσαμε μέ τόν ὑψηλότατον βεζήρην ἐφέντην μας νά δίδωμεν τῆς ὑψηλότητός του τό ἄνωθεν κέσμι ἀπό τά γενήματα, στάρι ὁσουμάκια ἑκατόν πενῆτα πρός ὁκάδ(ες): 40:, βρήξα ὁσουμάκια ἑκατόν πενῆντα πρός ὁκάδ(ες): 40:, κριθάρι ὁσουμάκια ἑβδομῆντα πέντε πρός ὁκάδ(ες): 33:, ἀπό τούς ἀηλακτζήδες γρόσια ἑκατό, διά τόν σενέ 1804: καί κατά τό ὑψιλόν μπουγιουρτί: -

1803: Ὀκτομβρίου 29: Ἰωάννινα

χριστο μηνκο γουλο βασιλ κοστα- γιοβαν καρστε
στογιαν τανας πεκίο πενι(;) ντη πεκίο ουξουν

ολη η χορά μήκρι και μεγαλή

[ἐπί τοῦ νώτου:]
Τζέγανη

[196]

1 φ., 32x22 ◆ (1474) Ἰωάννινα, 29 Ὀκτωβρίου 1803

Συμφωνητικό μεταξύ τῆς κοινότητας τοῦ χωριοῦ Μπάτελε (σημ. Ἅγιος Παντελεήμων, ἐπαρχίας Φλωρίνης) καί τοῦ Ἀλῆ πασᾶ γιά τίς φορολογικές ὑποχρεώσεις (:«κέσμι») τοῦ χωριοῦ τοῦ ἔτους 1804. Ἡ λίμνη τοῦ παρόντος ἐγγράφου, λόγω γειτνιάσεως, πρέπει νά εἶναι ἡ λίμνη τοῦ Ὀστρόβου (σημ. Βεγορίτιδα) τῆς ὁποίας ἡ ἔκταση τήν ἐποχή τοῦ ἐγγράφου πρέπει νά ἦταν πολύ μεγαλύτερη. ■

Σχετ.: [192], 29 Ὀκτωβρίου 1803

1803: Ὀκτομβρίου 29: Μπάτελε

βρήξα ὁσουμάκια ἑξακόσια πενῆντα πρός ὁκάδες 40		*ὁσουμ:*	*650:*
κριθάρι ὁσουμάκια πεντακόσια πρός ὁκάδες 33		*»*	*500:*
βρώμη ὁσουμάκια ἑκατό πρός ὁκάδες	*20*	*»*	*100:*
	ὁσουμάκια:		*1250:*

800: φορτώματα σταφήλια πρός ὁκάδ(ες) *100:*

ἀπό τούς ἀηλακτζήδες	*γρόσια*	*360:*
ἀπό τήν λήμνην.....	*»*	*160:*
	γροσι(α)	*520:*

Ἡμεῖς οἱ Μπατελιώτες ἐσυμφωνήσαμε μέ τόν ὑψηλότατον βεζήρην ἐφέντην μας νά δίδωμεν τῆς ὑψηλότητός του τό ἄνωθεν κέσμι ἀπό τά γενήματα βρήξα ὁσουμάκια ἑξακόσια πενῆντα πρός ὁκάδες 40 τό ὁσουμάκι, κριθάρι ὁσουμάκια πεντακόσια πρός ὁκάδ(ες): 33: καί βρώμη ὁσουμάκια ἑκατό πρός ὁκάδ(ες):, 20: σταφήλια φορτώματα ὀκτακόσια πρός ὁκάδες 100:, ἀπό τούς ἀηλακτζήδες γρόσια τριακόσια ἑξήντα καί ἀπό τήν λήμνην γρόσια ἑκατόν ἑξῆντα διά τόν σενέ 1804: καί κατά τό ὑψιλόν μπουγιουρτί.

1803: Ὀκτομβρίου 29:
Ἰωάννινα

ἐγό στενιας του Θεοδόρι βεβεονου τα ανοδεν
αναστος του παπά βεβεονου τα ανοδεν
μιχο πεσε βεβεονου τα ανοδεν

και ὅλη η χοριανή μικρι και μεγαλη στρεγομε τα ανοθεν γραμένα

[ἐπί τοῦ νώτου:]
Μπάτελε

[197]

1 φ., 31x22 ◆ (729) Σούλι, 30 Ὀκτωβρίου [1803]

Ἀρτζουχάλι τοῦ Βελῆ πασᾶ πρός τόν Ἀλή πασά. Πληροφορίες ἀπό τήν πολιορκία τοῦ Σουλίου. Στέλνει ἕνα γράμμα πού τοῦ ἔστειλε ὁ Βελή Γκέκας μέ τά ὀνόματα τῶν σκοτωμένων καί λαβωμένων ἀπό τίς συγκρούσεις τῶν τελευταίων ἡμερῶν στήν περιοχή πού διοικεῖ. Ποῦ ἀκριβῶς ἔγιναν οἱ μάχες πού περιγράφει ὁ Βελή Γκέκας δέν προκύπτει ἀπό τό ἔγγραφο. Σύμφωνα ὅμως μέ μνεῖες τῶν κινήσεών του πού περιέχονται σέ ἀρτζουχάλι τοῦ Βελῆ πασᾶ πρός τόν πατέρα του τῆς 28ης Ὀκτωβρίου (βλ. ἔγγρ. ἀρ. [191]), ὁ Βελή Γκέκας κινεῖται μεταξύ «Λίμιτσας» [:Νίμιτσας] καί Ἀβαρίκου καί προφανῶς ἐκεῖ θά ἔγιναν οἱ συγκρούσεις. Ἀναφέρει ἀκόμη ὅτι στήν περιοχή «Μύλος τοῦ Ντάλα» ἔστειλε τόν Ἄγκο [=Ἄγο Μουχουρντάρη] καί ἔπιασε «δύο στράτες πού πήγαιναν στό Φράρι [:Φανάρι]», μέ ἀποτέλεσμα νά ἐνταθεῖ ἀκόμη περισσότερο ὁ ἀποκλεισμός. Οἱ Σουλιῶτες ἀντέδρασαν καί ὑπάρχουν τουλάχιστον δύο τραυματίες ἀπό τήν πλευρά τῶν πολιορκητῶν. Ζητάει, ὅπως συνήθως, χρήματα, πολεμοφόδια καί τροφές. Ὁ Μπαζάκας, γνωστός ἀργότερα ὡς ἀρχιτελώνης τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ἐδῶ φαίνεται νά ἔχει τήν εὐθύνη τῆς τροφοδοσίας τοῦ στρατοπέδου. Ἀπόσπασμα ἀπό τό ἔγγραφο ἔχει δημοσιεύσει ἡ Βάσω Ψιμούλη, *Σούλι*, σελ. 420. Οἱ «ἄλλες δουλειές», γιά τίς ὁποῖες γράφει μέ ἄλλο ἀρτζουχάλι του «εἰς πλάτος», εἶναι βέβαια οἱ διαπραγματεύσεις μέ τούς Σουλιῶτες, γιά τίς ὁποῖες ὁ Βελής κρατᾶ μιά σταθερή θέση στήν ἐπικοινωνία μέ τόν πατέρα του. ■

»Ὑψηλότατε δεβλετλοῦ καί πολυχρονημένε βεζήρ ἀφέντη μου, τήν ὑψηλότητά σου σκλαβικῶς προσκυνῶ καί φιλῶ τήν ποδηάν σου, ὁ μεγαλοδήναμος θεός νά σοῦ ἀφξήσῃ τό δεβλέτι μέ ὅλα τά μουράτιά σου, ἀμήν.

Καί μέ τό σκλαβικόν μου σοῦ κάνω ὑφαδέ ὅτι λάβε ἀφτό τό γράμμα ὁποῦ μοῦ ἦλδεν ἀπό τόν Βελή Γκέγκα νά βεβαιωθῇς πόσοι σκοτωμένοι καί λαβωμένοι ἔγιναν· ὡστόσον μάταμ τό κερδήσαμαν δέν βλάπτη καί τό ντουφέκη σιούκιουρ μᾶς πάγη πολή καλά. Ἐχτές ἔστηλα καί τόν Ἄγκο καί ἔπιακε τοῦτο τό γκέρτζη ἐδῶδεν ὡς τό μήλο τοῦ Ντάλα, ὅτι ἦταν δήω στράτες ὁποῦ πάγεναν στό Φράρι καί πιάστηκαν· ἄλλη στράτα, ἀφέντη μου, πλέον δέν τούς ἔμηνε γιά πράμα, κλεφτικά σάν κλέφτες ποῦ ἦνε ἠμποροῦν νά περάσουν, καί ἐμεῖς ὅπου τούς βροῦμε τούς σκοτώνομε, καί ἔγινε πόλεμος ἀρκετός ἀπό τές τρεῖς ἥμησι ὥρες τῆς μερός ἐχθές ὡς τό

ἀξιάμη σούρντησε· δέν μοῦ ἤλθε χαμπέρι ἀκόμη πόσοι σκοτώθηκαν καί λαβώθηκαν, ἔμαθα μόνον δήω τοῦ Μάνε Μπήγκα λαβώθηκαν, καί σάν βεβαιωθῶ καί πῆος ἄλλος σοῦ τός γράφω.

Διά ταίς ἄλλαις ταίς δουλαίς μέ δέφτερον σοῦ γράφω εἰς πλάτος. Φουσέκια ἔχομε ἀκόμη, ὅμως νά μᾶς ἔστελνες καί καμπόσα νά βρίσκουνται, καί τό ἀλέβρι ντάημα νά μή μᾶς γένῃ ἐξήκη, ὅτι καθώς σοῦ προέγραψα πηγένη τήν ἡμέρα ἀπό ἑξήντα φορτώματα καί κάνη χρήα νά μή μᾶς λήψῃ. Ἄσπρα νά μοῦ στήλῃς ἀκόμη, ὅτι ἔδωκα τό ταήνι τῶν Τζιάμηδων, ξεπλέρωσα καί τόν λουφέν τοῦ Τζεκουρατιοῦ ὁπού ἦχε νά λάβῃ ὁ Μπάλιος μέ τόν Γιακούπ ἀγά, ἔστηλα καί τοῦ Μπαζάκα τρία πουγγῆα νά ἀγοράσῃ ἀλέβρι, ὅτι μοναχά γιά σήμερα ἦχε, ἐπηδή ὁ ντηβντάρης μόνον τριάντα φορτώματα τοῦ ἔστειλε. Ἀφέντη μου, ὅσα δίνονται μέ λογαριασμόν ἦνε, καί ὅσα δέν ἀγαπᾷς νά πιαστοῦν σοῦ τά δήνω πήσω, ὅμως χωρής ἄσπρα μή μέ ἀφίνῃς, ὅτι ἦσε βουκούφης ὁποῦ κάνουν χρήα.

Ἀφέντη μου, εἰς ὅλα τά γράμματά σου μοῦ γράφῃς ὅτι δέν κάνης κανένα κουσούρι, ὁ θεός νά σέ πολυχρονήσῃ καί ἐμῆς ἐδῶ κουσούρι δέν ἀφήνωμεν, παράνω ἀπό ἐκῆνο ὁποῦ παντέχαμαν ἔγιναν καθώς ἐβεβαιώθηκες, καί οἱ χρόνη σου πολλή μέ ντουβλέτι, ἀμήν.

Ὀκτωβρίου 30
Σούλι
(τ.σ. Βελῆ πασᾶ)

[198]

1 φ., 31x22 ◆ (166) [Σούλι], 6 Νοεμβρίου 1803

Κοινό ἀρτζουχάλι τῶν Ἀμπάζ Τεπελένα [=Ταχήρ Ἀμπάζη] καί Φώτου Τζαβέλα πρός τόν Ἀλή πασά, σχετικό μέ τίς τελευταῖες διαπραγματεύσεις γιά τήν ἀποχώρηση τῶν ἰσχυρῶν γενῶν τοῦ Σουλίου. Ἡ ἀπό κοινοῦ ὑπογραφή τοῦ παρόντος ἀπό τόν Ταχήρ Ἀμπάζη καί τόν Φῶτο Τζαβέλα ἀπαιτεῖ κάποιες διευκρινίσεις. Ὁ τόπος ἀποστολῆς δέν ἀναφέρεται ἀλλά θεωροῦμε ὅτι εἶναι ἡ περιοχή τοῦ Σουλίου, ἴσως μάλιστα ὁ οἰκισμός τοῦ Σουλίου, στόν ὁποῖο ἔχει ἐγκατασταθεῖ ὁ Βελή πασάς μέ τή συνοδεία του. Ὅπως προκύπτει ἀπό τή φράση «μᾶς σημειώνεις (=μᾶς ρωτᾶς) ποιός μᾶς μπόδησε», οἱ δύο ὑπογραφόμενοι βρίσκονται μακρυά ἀπό τά Γιάννενα, καί μάλιστα ἀρκετές ἡμέρες, ὥστε νά κάνουν τόν Ἀλή πασά νά ἀνησυχεῖ γιά τήν ἔκβαση τῆς ἀποστολῆς τους, γιά τήν ὁποία προφανῶς δέν ἔχει κάποιες νεότερες πληροφορίες. Ὡστόσο, οἱ μέρες ἀπουσίας ἀπό τά Γιάννενα τοῦ Φώτου δέν εἶναι πολλές, ἀφοῦ γνωρίζουμε μέ βεβαιότητα ὅτι στίς 28 Ὀκτωβρίου δέν εἶχε φθάσει ἀκόμη στά Γιάννενα ἡ οἰκογένειά του καί δέν εἶχε ὁλοκληρωθεῖ ἡ ἀνταλλαγή. Αὐτή

ἡ πράξη πρέπει νά ἔγινε ἀπό τίς 29 καί μετά καί ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 31 Ὀκτωβρίου. Σέ αὐτήν τή διαδικασία ἀναμειγνύεται ἀπό τόν Χρ. Περραιβό, *Ἱστορία τοῦ Σουλίου, Ἅπαντα*, σελ. 172), καί τό ὄνομα τοῦ Ταχήρ Ἀμπάζη, μέ κάπως συγκεχυμένο τρόπο, ὁ ὁποῖος ὅμως ξεκαθαρίζεται κάπως ἀπό τό παρόν ἔγγραφο. Φαίνεται λοιπόν ὅτι ὁ Ταχήρ Ἀμπάζης, ὁ ὁποῖος δέν ἐμφανίζεται προηγουμένως σέ ἄλλο σημεῖο τῆς πολιορκίας, συνοδεύει τόν Φῶτο ἀπό τά Γιάννενα πρός τό Σούλι, ἐν ὄψει τῆς διεξαγωγῆς τῆς ἀποστολῆς τοῦ τελευταίου. Τά καθησυχαστικά λόγια τοῦ ἐγγράφου δείχνουν τήν ἔνταξη τῆς ἐνέργειας τοῦ Φώτου στό σχέδιο ἀπομάκρυνσης τῶν ἰσχυρῶν γενῶν ἀπό τό Σούλι ἔναντι ἀνταλλαγμάτων, τό ὁποῖο υἱοθετεῖ μέν ὁ Ἀλή πασάς, ἐφαρμόζει ὅμως μόνον ὁ Βελής μέ ἀπόλυτη συνέπεια καί σταθερότητα. Χρήση τῶν ἐγγράφων μέ συγκέντρωση συναφῶν πληροφοριῶν ἔχει κάνει ἡ Βάσω Ψιμούλη, *Σούλι*, σελ. 420. Ἄς σημειωθεῖ ὅτι ὁ Ταχήρ Ἀμπάζης παρέμεινε στό Σούλι ὥς τό τέλος τῆς πολιορκίας, ἀφοῦ ὑπογράφει τή "συνθήκη" ἀποχώρησης τῶν Σουλιωτῶν τῆς 12ης Ὀκτωβρίου μαζί μέ τόν Βελή πασά καί τούς "συμπολεμήσαντας... συναδέλφους" του (βλ. Σπ. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*, σελ. 162-163). Ἀποκαθιστοῦμε τόν τονισμό. ■

Ἡμψηλώτατε, δικεότατε καί πωληχρωνεμένε ντουβλετλλῆ βεζήρ ἐφέντι μας, σκλαβηκός προσκυνοῦμε, τά ἤχνη τόν πωδιόν σου καταφηλλοῦμε, τόν πανηχτήρμονα θεών παρακαλοῦμε νήχτα μέρα νά σ' ἔχη πάντοτες μέ τά οὔμπρηά σου καί νά σοῦ αὐξάνη τό ἐγηάμ ντοβλέτη σου καί τήν τιμήν σου, μέ οὔλλα τά χαηρλλή μουράτια τῆς καρδιᾶ σου, κατά τό χρησόν σου κέηφη, ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν.*

Τό τημημένον σου πουγιουρτή ἐλάβαμαν, καταλεπτός καταλάβαμαν, μᾶς σιμηόνις πιός μᾶς μπόδησε· ἐφέντι μας, στό ἔχη δομένο ὁ θεός καί δέν στόχη μπωδίσι πουδενά, οὐδέ δό· μέ τό κουβέτι τοῦ θεοῦ καί τῆς ἡψηλλώτητά σου, καί ἐφέντεμ, ἄν ἔρθι πέντε καί δέκα μέρες, καλήτερω ἦνε, καί ἄν ἶν καί κανένας ὁπού νά μπωδάγη, ἠνσιαλάχ γιμνός θαλά πωμήνη· ληάκημ, ἡ ἐμψη[λώ]λώτι σου, ἀφέντι μας, κάμε ξέφκη καί ρεχάτι, ὁς καθώς σοῦ τό 'δοσε ὁ θεός, καί μῆς ἐδό, μέ νήχτα, μέ μέρα, κουσούρη δέν κάνομε· καί ὄντες νά βγάλωμε τήν δουλληά στό μεντάνη σέ κάνι ὁ θεός βουκούφη· διά τήν ὅρα, ἐφέντεμ, μή στέκις μέ βεσβεσέν καί μήν καναμστᾶς(;) διού ἠνσαλάχ ἦνε πητησμένο ἐξ ἀπωφάσεως.

Ἡ χρώνι σου πολλή καί τημημένη, ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν.

1803: Νοεμβρίου 6

σκλάβη τῖς ἡψηλότι σου
απαξ τεπελένας (τ.σ.τ.)
φωτο τζα
βέλλας

[199]

2 φ., 31x22 ◆ (732) [Σούλι, 26 Νοεμβρίου(;) 1803]

Ἀρτζουχάλι τοῦ Βελῆ πασᾶ πρός τόν Ἀλή πασά. Πληροφορίες ἀπό τήν τελευταία φάση τῆς πολιορκίας τοῦ Σουλίου καί ἰδιαίτερα ἀπό τίς διαπραγματεύσεις γιά τήν παράδοση τῆς Κιάφας. Ἡ ἀπουσία ἡμερομηνίας ἐπί τοῦ σπουδαίου αὐτοῦ ἐγγράφου δέν μᾶς ἐπιτρέπει νά γνωρίζουμε μέ ἀκρίβεια πότε συντελέστηκε ἡ παράδοση τῆς Κιάφας ἀπό τά γένη Κουτσονίκα καί Ζέρβα, γιά τήν ὁποία γίνεται λόγος ἐδῶ. Ἡ ἔνδειξη «Πέφτη ὥρες 9» καί τό γεγονός ὅτι στό ἔγγραφο τῆς [Τρίτης] 8 Δεκεμβρίου (ἀρ. ἐγγράφου [200]), ἡ παράδοση τῆς Κιάφας φαίνεται ὅτι ἔχει συντελεστεῖ κάνουν ὥστε οἱ πιθανότητες μηνολόγησης τοῦ ἐγγράφου νά περιορίζονται στήν Πέμπτη 3 Δεκεμβρίου, στήν προηγούμενη Πέμπτη 26 Νοεμβρίου καί, μέ πολύ λιγότερες πιθανότητες, στήν Πέμπτη 19 Νοεμβρίου. Προκρίνεται ἡ Πέμπτη 26 Νοεμβρίου μέ κάθε λογική ἐπιφύλαξη, βεβαίως, γιά τούς ἑξῆς λόγους: α) Ἡ Πέμπτη 3 Δεκεμβρίου πρέπει νά ἀποκλειστεῖ γιατί ὁ τρόπος πού εἶναι διατυπωμένη ἡ φράση πού ἀφορᾶ τήν παράδοση τῆς Κιάφας στό ἔγγραφο τῆς 8ης Δεκεμβρίου [ἀρ. 200] δείχνει κάποια ἀπόσταση ἀπό αὐτήν τήν ἡμερομηνία: «[τό ἀσκέρι] εἶναι τόσες ἡμέρες ὁπού τούς γελοῦμε μέ ἑκατό δράμια ψωμί, καί νταγιάντησαν ἀπό τό πάρσιμο τῆς Κιάφας ὁπού πάρθηκε, εἰδέ ἀλλιῶς δέν εἶχαν νταγιαντήσει», β) Στό ἴδιο ἔγγραφο τῆς 8ης Δεκεμβρίου [ἀρ. 200] συναντᾶμε μία πληροφορία πού πιθανότατα συνδέεται ἐπίσης μέ τήν παράδοση τῆς Κιάφας: ὁ Ἀλή πασάς σέ πρόσφατο ἔγγραφό του ἔχει ἐπιπλήξει τόν Βελή γιά κάποιες ἐνέργειές του καί αὐτός ἀπαντᾶ: «Μοῦ γράφεις ἀκόμη διά τά πράματα ὁπού τά ἔδωσα τῶν Σουλιώτων· δύο τρεῖς ἡμέρες χασομέρησαν καί ὕστερα καθένας πῆρε τά πράματά του καί πάγει στό σπίτι του». Νομίζω ὅτι ἐδῶ ὁ Βελή πασάς ἀναφέρεται στά φορτηγά ζῶα κατοίκων [:«καθένας» κ.λπ.] τῆς περιοχῆς πού τά ἔδωσαν γιά «δύο τρεῖς ἡμέρες», ὅπως γράφει ὁ ἴδιος, στούς Σουλιῶτες γιά νά μεταφέρουν τά ὑπάρχοντά τους, προφανῶς στήν Πάργα. Αὐτοί οἱ Σουλιῶτες, πού χρησιμοποιοῦν ζῶα πού τούς παραχώρησε ὁ Βελή πασάς γιά νά μετακινηθοῦν ὁμαδικά μέ τά ὑπάρχοντά τους, εἶναι βέβαια οἱ ἔγκλειστοι τῆς Κιάφας, γιατί αὐτές τίς μέρες δέν ἐπισημαίνεται ἀπό καμιά ἄλλη πηγή μαζική μετακίνηση Σουλιωτῶν καί μάλιστα μέ τήν ἐπικουρία τοῦ πολιορκητῆ Βελῆ πασᾶ. Αὐτό εἶναι γνωστό καί ἀπό Παργινό ἔγγραφο τῆς 18ης Δεκεμβρίου 1803 πρός τήν Ἑπτανησιακή "Σύγκλητο" πού δέν μᾶς βοηθάει ὅμως στήν ἀκριβέστερη χρονολόγηση τοῦ συμβάντος: "Ἡ παράδοσις αὕτη [τοῦ Σουλίου] ἔγινε πρῶτον μερικῶς πρό ὀλίγων ἡμερῶν κατά τό μέρος Κιάφα, καί τότε μέ θλίψιν εἴδαμεν ἔξαφνα εἰς τά σύνορά μας πλῆθος ἀνδρῶν τε καί γυναικῶν καί παιδίων Σουλιῶτες, μέ ζῶα αὐθεντικά κ.λπ." (βλ. Δ. Σάρρος, *Γράμματα*, σελ. 151). Οἱ πιθανότητες πάλι, νά μηνολογεῖται τό ἔγγραφο στίς 19 Νοεμβρίου εἶναι πολύ πιό περιορισμένες. Περισσότερες πληροφορίες γιά τήν ἐκτέλεση τῆς συμφωνίας δέν γνωρίζουμε. Τό ἔγγραφο περιεῖχε ἐπίσης αὐθεντικές πληροφορίες γιά τά οἰκονομικά ἀνταλλάγματα πού συμφωνήθηκαν (:«ἑξακόσια που[γ]γιά») καί τόν ρόλο τοῦ Κίτζου [Μπότσαρη] στήν τελική διαμόρφωση τῆς συμφωνίας: ἐπιστροφή τῶν «ρεχενιῶν» τῶν δύο γενῶν, Κουτσονίκα καί Ζέρβα, ἀπό τά Γιάννενα, ἄφιξη τῶν χρημάτων (:«τό βιγιό», τό βιός) καί παράδοση ἑνός «ρεχενιοῦ ἀπό αὐτινούς»,

ἀπό τό γένος τοῦ Μπότσαρη, πρός τά ἄλλα δύο γένη. Στήν ἀρχή τοῦ ἐγγράφου γίνεται μνεία τῶν συνεννοήσεων μέ τόν Φῶτο [Τζαβέλα]. Ἀπό τό πανώγραμμα φαίνεται ὅτι ὁ Ἀλή πασάς ἔχει βγεῖ ἀπό τά Γιάννενα καί κατευθύνεται πρός τό Σούλι, κάτι πού ἐπαληθεύεται καί ἀπό τά ἔγγραφα πού ἀκολουθοῦν. Ἡ Β. Ψιμούλη, Σούλι, σελ. 424, δημοσιεύει ἀποσπάσματα τοῦ ἐγγράφου μέ ἀναλυτικά σχόλια. Τό ἔγγραφο εἶναι αὐτόγραφο τοῦ Βελῆ πασᾶ. Δημοσιεύεται ἐδῶ μέ ἀποκατάσταση τῆς ὀρθογραφίας. ■

»Ὑψηλότατε, τοβλετλῆ βεξίρ ἀφέντη μου, σέ προσκυνῶ τό τίμιγιό σου μέστι σου φιλῶ. Ἔλαβα τό τίμιγιό σου καί κατάλαβα καί σοῦ κάνω ἰφαντέ καθώς ἐκουβέντιασα μέ τόν Φῶτο· τό τζεβάπι του σοῦ τό 'στειλε μέ τόν τερβίς Χασάνη· καί τήν ὥρα ὁπού νά κινοῦσε ὁ τερβίσης μᾶς ἦρθε καί ἕνα γράμμα ἀπό τόν Κουτζονίκα καί Τζήμα Ζέρβα καί ἔστειλα ἐψές τή νύχτα τόν Κίτζο καί ἀντάμωσε καί τί ξητοῦν εἶπαν, τό δίνομε τό κάστρο τῆς Κιάφας σίγουρο χωρίς τουφέκι, νά βγοῦν ὅλοι νά πᾶν στή Πάργα· καί ἔπεσαν σέ παξάρι καί τό 'σωσαν στά ἑξακόσια πουκιά καί σήμερα τό 'στειλα καί πάει ἐκεῖ, εἶναι νά τό τελγειώσει καί νά τοῦ δώσομε ἕνα σάρτι ὅσα νά 'ρθουν τά ρεχέγια* καί τό βιγιό καί νά τούς πάρει καί ἕνα ρεχένι ἀπό αὐτινούς ὅτι ἐτοῦτο, ἀφέντη μου, μᾶς ἐφάνηκε καλύτερο καί ὁμορφότερο ἀπό τ' ἄλλο· μοναχά ἐγώ, ἀφέντη μου, τά δυό ράμματα στό χέρι τάχω καί ποιό νά εἶναι χαϊρλί γιά τ' ἐμᾶς ἐκεῖνο ἄς κάμει ὁ θεός· μοναχά ἡ ὑψηλότη σου τ' ἄσπρα καί τά ρεχένια μέ ἀτζελέ νά τά στείλεις καί ἰνσαλάχ ἡ δουλειά θά πιτίσει.*

[πλαγίως:]

Καί γιά τό ἐρχομό τῆς ὑψηλότη σου δέν τό βρίσκομε τζάτζι σέ τοῦτο τό σέμτι ὅτι ἔχεις μεγάλο ἴσκιο καί φουβοῦνται καί δέν βιγαίνουν· ἔτζι τό ἀπεικάζομε καί οἱ χρόνοι σου πολλοί.

σκλάβο σου
βελις

Καί τήν ὥραν πού νά ἔριθει ὁ Μῆτζος ἀπό τή μέσια ἠφθύς σοῦ ματαστέλω καθαρό τζεβάπι.

[πανώγραμμα:]

Τῷ ὑψηλοτάτῳ μερχαμετλῆ βεξίρ ἀφέντη μο, προσκυνητῶς δοδείτω εἰς [κενό].

Πέφτη, ὧρες: 9: –

[200]

1 φ., 30x22 ◆ (374) Σούλι, 8 Δεκεμβρίου 1803

Ἀρτζουχάλι τοῦ Βελῆ πασᾶ πρός τόν Ἀλή πασά μέ πληροφορίες ἀπό τήν πολιορκία τοῦ Σουλίου. Οὐσιαστικά πρόκειται γιά ἔκθεση τοῦ Βελῆ πασᾶ πρός τόν πατέρα του περί τῶν ἐχθροπραξιῶν γύρω ἀπό τό τελευταῖο ὀχυρό τῶν Σουλιωτῶν, τό Κούγκι, πού ἔλαβαν χώρα τήν προηγουμένη, 7 Δεκεμβρίου 1803. Ἐκεῖ ἔχουν συγκεντρωθεῖ τά ἰσχυρά γένη Τζαβέλα καί Ζάρμπα, καθώς καί ἄλλα λιγότερο ἰσχυρά γένη, ὑπό τήν συνολική πνευματική ἡγεμονία τοῦ «καλόγερου» τῶν ἐγγράφων, δηλαδή τοῦ ἱερομόναχου Σαμουήλ. Ὁ Βελῆς ἀναφέρει ὅτι κατά τή διάρκεια μιᾶς στρατιωτικῆς κίνησης δικῶν του δυνάμεων γιά τήν κατάληψη τοῦ νεροῦ πού διοχετευόταν στό Κούγκι καί πού ὁ ἴδιος ἀποκαλεῖ «τό τερτίπι τοῦ νεροῦ», ἐμφανίστηκε ὁ Βέικος Ζάρμπας καί ζήτησε νά συναντηθεῖ μέ τόν Μπάλιο Χούσα, τόν Μαργαριτιώτη ἀγά πού, ὅπως φαίνεται καί ἀπό ἄλλα ἔγγραφα, ἐμπιστεύονταν ὁρισμένοι Σουλιῶτες καί ἔρχονταν σέ ἐπικοινωνία μαζί του. Ἡ ἔξοδος ἀπό τό Κούγκι καί ἡ καταφανής πρόθεση τοῦ Βέικο Ζάρμπα νά διαπραγματευτεῖ κατά τό προηγούμενο τοῦ συνέγκλειστου, ἐπίσης στό Κούγκι, ἰσχυροῦ γένους Τζαβέλα, προκάλεσε ἐνδο-σουλιωτική σύγκρουση μέσα στό ἴδιο τό Κούγκι, μεταξύ τοῦ γένους Ζάρμπα καί τῶν ἄλλων, ὑποδέτουμε, μειονεκτικῶν γενῶν, ἀφοῦ ἀντίθεση ἐκ μέρους τῶν Τζαβελάτων πρός τό γένος Ζάρμπα θά πρέπει νά ἀποκλειστεῖ λόγω τῶν παράλληλων διαπραγματεύσεων πού διεξάγουν καί ἐκεῖνοι μέσω τοῦ Φώτου. Ἡ σύγκρουση αὐτή, ἀρχικῶς ἐνδο-σουλιωτική, γενικεύτηκε γιατί οἱ δυνάμεις τοῦ Βελῆ πασᾶ θεώρησαν ὅτι τούς δόθηκε μιά καλή εὐκαιρία νά καταλάβουν ὄχι μόνο τό νερό, τό ὁποῖο καί κατέλαβαν, ἀλλά καί τό ἴδιο τό Κούγκι. Αὐτή ἡ ἐπίθεση τῶν πολιορκητῶν συσπείρωσε τούς ἀμυνομένους στό Κούγκι, δηλαδή τά γένη Τζαβέλα καί Ζάρμπα, καθώς καί μικρότερα γένη καί τόν ἀνένδοτο Σαμουήλ. Ἡ ἀντίσταση στό Κούγκι τῶν ἰσχυρῶν γενῶν Τζαβέλα καί Ζάρμπα, τή στιγμή ἀκριβῶς πού κορυφώνονταν οἱ διαπραγματεύσεις ἐξόδου τους, φαίνεται ἀπολύτως λογική, γιατί ἔτσι ἔπαιρναν ἕνα νόημα ἰσοτιμίας οἱ διαπραγματεύσεις τους μέ τήν πλευρά τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καί ἐξασφάλιζαν τά ἐνδεχόμενα ἀνταλλάγματα πού προσδοκοῦσαν. Ὁ Βελῆ πασάς μπροστά στήν ἄμυνα τῶν Σουλιωτῶν, γιά τούς ὁποίους γράφει ὅτι «οἱ Ρωμαῖοι ἔβαλαν τά δυνατά τους [καθώς] καί οἱ δικοί μας», σταμάτησε τήν ἐπίθεση καί ἐπέτρεψε στό Βέικο Ζάρμπα νά ξαναμπεῖ στό Κούγκι καί νά συνεχίσει τίς συνομιλίες μέ τούς δικούς του. Τό πρωί τῆς ἡμέρας πού γράφεται τό γράμμα (8 Δεκεμβρίου) ὁ Ζάρμπας «ἔστειλε χαμπέρι ὅτι εἴμαστε δικοί σου» καί ἔτσι ὁλοκληρώθηκε ὁ κύκλος τῶν συνομιλιῶν γιά τήν ἔξοδο ἀπό τό Κούγκι τῶν δύο ἰσχυρῶν γενῶν Τζαβέλα καί Ζάρμπα. Στά γεγονότα αὐτά ἔχει ἀφιερώσει σπουδαῖες σελίδες ὁ Χρ. Περραιβός, *Ἱστορία Σουλίου*, *(Ἅπαντα)*, σελ. 182-188, οἱ ὁποῖες ὅμως δέν ἀνταποκρίνονται στήν πραγματικότητα τῶν γεγονότων, ὅπως ἔχει δείξει ἡ Β. Ψιμούλη, *Σούλι*, σελ. 425, τόσο μέ βάση τίς πληροφορίες τοῦ παρόντος ἐγγράφου ὅσο καί ἄλλων πηγῶν. Ἀκολουθοῦν πληροφορίες γιά «πεθαμένους» καί «λαβωμένους» καί τά συνήθη παράπονα τοῦ Βελῆ πασᾶ γιά τίς ἐπιπλήξεις τοῦ πατέρα του. Ζητᾶ πολεμοφόδια καί κυρίως ἀλεύρι. «Δέκα τέσσερις χιλιάδες ταΐνια (=μερίδες)», ἀναφέρει ὅτι πρέπει νά μοιράσει, προφανῶς τήν ἡμέρα, πού λόγω τῆς

ἔλλειψης ἔχει περιορίσει τήν ποσότητα τῆς μερίδας τοῦ ψωμιοῦ σέ ἑκατό δράμια. Ὁ ἀριθμός αὐτός πρέπει νά θεωρήσουμε ὅτι ἀντιστοιχεῖ στό σύνολο τῶν δυνάμεων πού ἐμπλέκονται στήν πολιορκία. Σ' αὐτές τίς δυνάμεις, ἐκτός τῶν ἐνεργῶν μαχητῶν τῶν στρατοπέδων, πρέπει νά συμπεριλαμβάνονται βοηθητικά σώματα, τεχνίτες διαφόρων εἰδικοτήτων, ἀγωγιάτες κ.ἄ., πού ἔμμεσα ἤ ἄμεσα ὑπηρετοῦν τίς ἀνάγκες τῆς πολιορκίας. Ἀπό τό ἴδιο τό ἔγγραφο δέν προκύπτει σέ ποιό σημεῖο ἀκριβῶς βρίσκεται ὁ Ἀλή πασάς. Τό ἔγγραφο δημοσίευσε, ἐν μέρει, καί σχολίασε ἡ Β. Ψιμούλη, *Σούλι*, σελ. 425-426. ■

»Ὑψηλότατε δεβλετλοῦ καί πολυχρονημένε βεζήρ ἀφέντη μου, τήν ὑψηλότητά σου σκλαβικῶς προσκυνῶ καί φιλῶ τήν ποδιάν σου.

Καί μέ τό σκλαβικόν μου σοῦ κάνω ἰφαδέ ὅτι ἐχθές Δεφτέρα σοῦ ἐφανέρωσα κατά πῶς ἠκολούθησε ἡ δουληά ἐδώ καί ἐχθές εὐγάζωντας τόν τάταρην πήγα καί ἐγώ τ' απόγιομα πέρα στην ἐκλησία διά νά ἐκάναμαν τό τερτήπι τοῦ νεροῦ στό Κούγκη· καί ἐκῆ ὁποῦ ἤχαμαν μαζοχθῆ βήκε ὁ Βέηκο Ζάρμπας καί χάλεψε τόν Μπάλιο Χούσα διά νά ἀνταμωθῆ καί πάγη καί ἀνταμώθηκε, καί οἱ ἄλλοι ὁποῦ ἦταν στόν καλιά ἔρηξαν στόν Μπάλιο καί στόν Βέηκο καί τό ταράφι τοῦ Βέηκο ἀνακατώθηκαν καί πιάστηκαν στόν καλιά καί ντουφεκήστηκαν ἕνας μέ τόν ἄλλον. Σάν ἦδε τό ἀσκέρι ἀφτό ὁποῦ ἔγινε ἔκαμαν χαρηκάτι στό Κούγκι καί οἱ Ρωμέγη σάν ἦδαν τό χαρεκάτι τοῦ ἀσκεργιοῦ ἔρηξαν ὅλη ἀντάμα στό ἀσκέρι μας, καί ὁ Βέηκος ὁπού ἦταν ἔξω μέ τόν Μπάλιο ἦλδε σέ μᾶς, καί οἱ σηντρόφη του ὅλοι ἔμηναν μέσα καί ἔπιασαν τό ντουφέκι ὅλη ἀντάμα. Καί ἐγώ, ἀφέντη μου, σάν τό ἦδα βαρηά, ἔρηξα τό ἀσκέρι εἰς τό νερό καί στό σουκέμπη τοῦ νεροῦ ὁπού τό ἦχαν ἡ Ρωμέγη καί δέλησε ὁ θεός καί τό πήραμαν, λιάκημ ὁ νιξάς ἔγινε μεγάλος, ἀπό τές ἐνιά ὥραις τῆς μερός ὡς τές πέντε τῆς νηχτός καί γίνηκε πολύς πόλεμος ὅτι καί οἱ Ρωμέγη ἔβαλαν τά δηνατά του[ς] καί ἡ δική μας· ἀντζιάκ δέλησεν ὁ θεός καί τό κράτησαν οἱ δικοί μας, καί ἐλπίζω εἰς τόν θεόν ὁποῦ σέ ὀλίγες ἡμέραις θά τεληώσῃ τό μουράτι μας κατά πῶς βέλωμε. Καί τοῦ Βέηκο τοῦ ἔδωσα ἠξήνι ἐψές καί πάγη μέσα διά νά κουβεντιάσῃ καί μέ τούς σηντρόφους του, καί σήμερα μοῦ ἔστηλε χαμπέρι ὅτι ἠμαστε δικοί σου· μοῦ χάλεψε καί ἄνθρωπόν μας διά νά ἀνταμωθοῦν, καί ἐγώ θά στήλω σήμερα καί ὅ,τι χωρίσουν μέ ἀτζελέν σοῦ τό γράφω.

Ὡστόσον, ἀφέντη μου, νιξάς ἔγινε πολής καί πεθαμένοι ἔξη ἐφτά ἔγιναν, λαβωμένοι ἔγιναν πολή· ὁ Μουχουρτάρης τῆς ὑψηλότης σου λαβώθηκε, λιάκημ ὀλίγο, ὅτι καί ἀπό τό μετερίζη του δέν ἐ[σπ]λάραξε καί μήτε ἀφτοῦ ἔρχεται, ὅτι δέν ἔχῃ τίποτες καί μήν ἔχῃς βεσβεσέ· λαβώθηκε καί ὁ Χασάν Χατζής ὀλίγο βαριά, ὅμως ἰσαλάχ δέν ἔχη τίποτες, θά γλητώσῃ,

καί πόση ἄλλη λαβώθηκαν κάνω τό δεφτέρι καί ἤστερα σοῦ τό στέλνω ὅσο νά μάθω ποῖος καί πῆος· καί σκοτωμένοι ἔγιναν ὁ Σαλιούς Χοτχόβας, καί ὁ Κάπο Μπεκήρης ἀπό τό Τεπελένι, καί ὁ Χασάν Μάξιανης, καί ὁ Χουσέν Κουράς Πρεμετιανός δηκός μου· καί ἕνας προτοξαδελφος τοῦ Μπεκήρ Κόκα |2 καί κασαβέτι καί βεσβεσέδες μήν ἔχῃς ὅτι ἰσαλάχ οὐραχμάν γλήγωρα θά μπητίσουν τά μουράτια μας, καί σάν μπητίσουν καί ἤστερα τότε ἔχω νά κάμω νταβά μέ τήν ὑψηλότη σου. Ζηρᾶ ἐμένα ὁποῦ μ᾽ ἔχεις στήλῃ ἐδώ, ἔτζι τό ξέρω τοῦ λόγου μου πῶς καλά ἐδούλεψα, καί τήν δουληάν μας καλά τήν ἔχω σηγουρέψῃ, λιάκημ μέ τούς βεσβεσέδες ὁποῦ βάνῃς ἡ ὑψηλότη σου δέν μοῦ ἐχῃς ἀφίκῃ νοῦν στό κεφάλι μου, καί δέν ξέρω τί κάνω καί ποῦ περβατῶ, ὅτι μέρα μέ τήν ἡμέρα μέ μαλώνῃς διατί ἀπολνῶ τό ἀσκέρι. Τριάντα Κλησουργιότες ἀπόληκα, καί ἤκοσι Μπαντηλιόνιαις, τόν Τζιαφέρ Χάμζο δέν τό ὅρηζα, ταφτομήως καί τούς Τζιάμηδες, καί ἄν ἦταν διά λόγου μου καί ἄλλους πολλούς δέλε καθάριζα, διατί βλέπω ὁποῦ θά μέ χαλάσῃς, ἀφέντη μου, ἀπό τόν μπάτο, ὅτι τό ἀσκέρι δέν ἠμπορῇ νά καθήσῃ χωρής ψωμή· ἦνε τόσες ἡμέραις ὁποῦ τούς γελοῦμε μέ ἑκατό δράμια ψωμή, καί νταγιάντησαν ἀπό τό θάρος τῆς Κιάφας ὁποῦ πάρθηκε, ἠδέ ἀλλιός δέν ἦχαν νταγιαντήσῃ. Καί τώρα βλέπω νά μοῦ γράφῃς ὅτι καρτερῇς ἀπό τά Τρίκαλα νά σοῦ ἔρθῃ διά νά μᾶς στήλῃς, καί ἐμῆς ψωμή γιά βράδη δεν ἔχωμε να φᾶμε, καί μέ τοῦτο τό ᾽χασα ντήπ καί δέν ξέρω τί νά σοῦ γράψω. Δέν σελογιέσε κομάτη, ἀφέντη μου, ἐδῶ μηράζονται δέκα τέσερης χιλιάδες ταήνια καί μέ τριάντα καί σαράντα φορτώματα μακάρ καί ἑκατό, ὁποῦ μᾶς στέλνῃς, πῶς ἠμποροῦμε νά κυβερνηθοῦμε. Καί αὐτό βλέπω καί ἦπα διά τό ἀσκέρι, γιόξε τί ζαράρι μοῦ ἤφερνε ἐμένα τό πολή τό ἀσκέρι, σάν θέλῃς ἄλλους τόσους στέλε μου, ὅμως νά ᾽ρχεται καί ὁ ζαηρές.

Μοῦ γράφῃς ἀκόμη καί διά τά πράματα ὁπού τά ἔδωσα τῶν Σουλιότων· δήω τρῆς ἡμέρες χασομέρησαν καί ἤστερα καθένας πῆρε τά πράματά του καί πάγη στό σπήτι του, καί εἰς ἀφτό καμπαέτι ἔκαμα. Μονάχα γράφῃς ὁποῦ δεν μέ ὁρμηνέβουν καλά· ἔχω κερόν, ἀφέντη μου, ὁπού ἔχω βγῇ ἀπό τόν Χότζια καί τά μουστάκια μου τά ἔχω μεγαλήτερα ἀπό κάθε ἕνα· λιάκιμ, ἐφέντιμ, δεν τηχένῃ νά μέ σπληνήξῃς ἔτζι χωρίς καμπαέτι, ἄμ ἄν ἔκανα καί κανένα καμπαέτι καθώς καί ἄλλοι πολλή, τί χαήρη ἦταν ἀπό τ᾽ εμένα, καί ἀλάχητζιουν σοῦ φιλῶ τό μέστη νά μή μᾶς ἀφίκῃς χωρής ἀλέβρι, μέ ἀτζελέν νά μᾶς προφθάσης ὅτι ἤμαστε πολή ἀχαμνά διά ψωμή. Ἄλλο βεσβεσέ ἀπό τό ἀλέβρι μήν βάνῃς· στήλε μου μέ ἀτζελέν καί φουσέκια, ὅτι αὐτά ὁπού εἶχα τά μήρασα σήμερα· μόνον

νά μᾶς στήλῃς καί ἄς βρίσκονται ἐδῶ [ ] δέν βλαβῃ, πάλε δικό μας εἶναι. Ταῦτα καί οἱ χρόνη σου θεόθεν πολή μέ τοβλέτι, ἀμήν.

(τ.σ. Βελῆ πασᾶ)

1803:
Δεκεμβρίου 8
Σούλι

[πλαγίως, ἄνωθεν τοῦ κειμένου:]

Ὅπηος ἔρχεται ἀπ' ἐδῶ κῆθεν νά ξέρῃς δέν ἦνε μέ τό ἤξνη μου, ὅποιος χαρτί δικό μου, ἦνε μέ τό ἤξνη μου.

[201]

1 φ., 30x22 ◆ (730) Σούλι, 11 Δεκεμβρίου [1803]

Βελή πασάς πρός Ἀλή πασά: πληροφορίες ἀπό τήν πολιορκία τοῦ Σουλίου. Ὁ Ἀλής ἔχει βγεῖ ἀπό τά Γιάννενα καί, κατά τίς πληροφορίες τοῦ Βελῆ, βρίσκεται κάπου μεταξύ Ἰωαννίνων καί Βαργιάδων. Ἔχει καλέσει τόν Βελή πασά καί τόν Σιλιχτάρ ἀγά νά τόν ἐπισκεφθοῦν, ἀλλά ὁ Βελή πασάς μέ ἤπιο τρόπο ἀρνεῖται, ἐπικαλούμενος τό ἐπιχείρημα τῆς καχυποψίας πού θα δημιουργηθεῖ ἀπό μία τέτοια μετακίνηση. Τοῦ ἀναφέρει ὅτι ἔλαβε τήν ἔγκρισή του (:«ἰζίνι»=ἄδεια), προφανῶς γιά τήν ὁλοκλήρωση τῆς συμφωνίας μέ τούς ἐγκλείστους στό Κούγκι, καί ἀμέσως ἔστειλε τόν Φῶτο [Τζαβέλα] «μέσα διά νά κουβεντιάσει ὁπού νά κουβαλιστοῦν». Σύμφωνα μέ τό ἔγγραφο ὁ Φῶτος βρισκόταν κοντά στόν Βελή πασά στό Σούλι, ὡς σήμερα, ἀλλά δέν γνωρίζουμε ἀπό πότε, κάτι πού ἔχει σημασία γιά τήν κατανόηση ὅλων τῶν πτυχῶν τῆς τελευταίας φάσης τοῦ σουλιωτικοῦ δράματος. Ἡ Β. Ψιμούλη (*Σούλι*, σελ. 420-421), ἔχει συγκεντρώσει ἀρκετές πληροφορίες γιά μιά διερευνητική ἐπίσκεψη τοῦ Φώτου στήν Πάργα, ἀλλά δέν ἔχουν ξεκαθαριστεῖ καλά οὔτε οἱ ἀκριβεῖς ἡμερομηνίες τῆς ἐκεῖ παραμονῆς του οὔτε τό ἀκριβές περιεχόμενο τῶν συνομιλιῶν του. Γι' αὐτό τό τελευταῖο, μποροῦμε νά ὑποθέσουμε ἀπό τήν ἐξέλιξη καί μόνον τῶν πραγμάτων, ὅτι ὁ Φῶτος θά ἐξασφάλισε μία "κατ' ἀρχήν", τουλάχιστον, ἔγκριση τῶν Παργίων γιά τήν ἄφιξη τῶν Σουλιωτῶν στόν τόπο τους, ἐνῶ γιά τίς ἡμερομηνίες πρέπει νά ληφθεῖ ὑπόψη ἐκείνη τοῦ ἐγγράφου τῆς 22ας Νοεμβρίου 1803 τοῦ Βελῆ πασᾶ πρός τούς Παργίους, μέ τό ὁποῖο συνιστᾶ τόν Φῶτο καί τούς παρακαλεῖ νά τόν βοηθήσουν (βλ. Δ. Σάρρος, *Γράμματα Σουλίου*, σελ. 149). Πάντως, στό γράμμα τοῦ Βελῆ πασᾶ πρός τόν Ἀλή πασά τῆς 8ης Δεκεμβρίου (βλ. ἔγγραφο ἀρ. [200]) πού τόν πληροφορεῖ γιά τή μάχη στό Κούγκι τῆς προηγουμένης, ὅπου οἱ Τζαβελάτες ἀντιστάθηκαν μαζί μέ τούς ἄλλους Σουλιῶτες, δέν ἀναφέρεται παρουσία τοῦ Φώτου οὔτε μέσα στό Κούγκι οὔτε στό ἀρχηγεῖο τοῦ Βελῆ πασᾶ στόν οἰκισμό τοῦ Σουλίου. Ὁ Χρ. Περραιβός, *Ἱστορία Σουλίου (Ἅπαντα)*, σελ. 181) ἔχει δημοσιεύσει γράμμα τοῦ Φώτου πρός τόν «Βεζί-

ρη» ἀπό τήν Ἁγία Παρασκευή (Κούγκι) μέ ἡμερομηνία 4 Δεκεμβρίου 1803, τό ὁποῖο ὅμως δέν ἀνταποκρίνεται στίς πραγματολογικές συνθῆκες, ὅπως προκύπτουν ἀπό τίς πιό ἔγκυρες πηγές καί πιθανότατα εἶναι μία φιλολογική κατασκευή. Πάντως, μετά τήν 8η Δεκεμβρίου (βλ. ἔγγραφο ἀρ. [200]), ὅταν ὁλοκληρώνεται καί ἡ προσχώρηση τοῦ γένους Ζάρμπα στή συμφωνία ἀποχώρησης, ὁ Φῶτος φαίνεται νά διαπραγματεύεται τήν ἔξοδο τοῦ συνόλου τῶν ἐγκλείστων στό Κούγκι, ἐκτός ἐκείνων, πού κατά τό παρόν ἔγγραφο «ἔχουν νά μείνουν», πού θά παραμείνουν δηλαδή μέ δική τους ἐπιλογή. Γι' αὐτό ἀναφέρεται στήν ἔξοδο τοῦ συνόλου ἡ "Συνθήκη" τῆς 12ης Δεκεμβρίου πού μονομερῶς ὑπογράφει ὁ Βελή πασάς καί οἱ στρατηγοί του, καί προφανῶς δόθηκε στά χέρια τῶν Σουλιωτῶν ἀρχηγῶν (τοῦ Φώτου καί τῶν ἄλλων, πιθανῶς καί σέ περισσότερα ἀντίγραφα), ἀπό ὅπου τήν ἔλαβε ὁ Περραιβός καί τήν δημοσίευσε ἤδη τό 1815 (βλ. *Ἱστορία Σουλίου (Ἅπαντα)*, σελ. 187-188). Ἀλλά καί γιά τήν τύχη τῶν ὑπολοίπων, πού δέν εἶναι ἄλλοι ἀπό τά τελευταῖα ὑπολείμματα πού ἐπηρεάζει ὁ ἱερομόναχος Σαμουήλ, ὑπάρχει κάποιο σχέδιο πού σχετίζεται μέ τόν Φῶτο καί ἀφήνει ἕνα σοβαρό ἴχνος στό παρόν ἔγγραφο: «σάν ἀποκουβαλιστοῦν αὐτοί πού ἔχουν νά βγοῦν, νά ἰδεῖ ὅσοι ἔχουν νά μείνουν, διά νά μᾶς κάμει ἐκεῖνο πού ἔχει τάξει ὁ Φῶτος». Φαίνεται ὅτι ἐκεῖνο ὅπου ἔχει τάξει ὁ Φῶτος εἶναι ἡ ἀνατίναξη τοῦ Σαμουήλ (βλ. Β. Ψιμούλη, *Σούλι*, σελ. 431 κ.ἑξ.). Τό γράμμα συνεχίζεται μέ τήν ἀγωνιώδη προσπάθεια τοῦ Βελῆ πασᾶ νά ἀποτρέψει τήν ἄφιξη τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στό Σούλι ἀπό τούς Βαργιάδες, ὅπου, πιθανότατα, νά βρίσκεται τήν ὥρα πού γράφεται τό παρόν. Ἡ Β. Ψιμούλη, *Σούλι*, σελ. 426-428, δημοσιεύει ἀποσπάσματα τοῦ ἐγγράφου καί ἐκτενῆ σχόλια. ■

»Ὑψηλότατε δεβλετλοῦ καί πολυχρονημένε βεζήρ ἀφέντη μου, σοῦ φιλῶ τό ποδάρι· καί μέ το σκλαβικόν μου σοῦ κάνω ἰφαδέ ὅτι τούτην τήν ὥραν ἔλαβα τό ὑψηλόν σου γράμμα μέ τόν τάταρην καί ἤδα τά ὅσα μέ προστάξῃς, τζιοῦν καί μᾶς ἔδωσες ἀφτό τό ἠζίνι, τόν Φῶτον τόν ἦχα ἐδῶ καί ἐφθῆς τόν ἔστηλα μέσα διά νά κουβεντιάσῃ ὁποῦ νά κουβαληστοῦν, καί τούταις ταίς δήω τρεῖς ἡμέραις σάν ἀποκουβαληστοῦν ἀφτή ὁποῦ ἔχουν νά βγοῦν, νά ἠδή ὅσοι ἔχουν νά μήνουν διά νά μᾶς κάμη καί ἐκῆνο ὁποῦ ἔχη τάξη ὁ Φώτος· ὡστόσον, ἀφέντη μου, ὁ ἐρχομός τῆς ὑψηλότη σου ἐδώ δέν κάνη χρήα κατά τό παρόν ὅσο νά βγοῦν καί ἀφτή, καλτί καί διά τό ἀντάμομα τοῦ σκλάβου σου καί τοῦ Σηληχτάρ ἀγᾶ ὁποῦ προστάξης νά ἀνταμωθοῦμε, καί ἀφτό δέν κάνη, ὅτι ἐφθῆς ὁποῦ καβαληκέψωμε ἀποδώ θά μποῦν σέ σουμπεχέν ἀφτή καί θά μᾶς ἔλθῃ κατζηπόδια στήν δουληά. Διά τοῦτο, ἀφέντη μου, νά κάμῃς σέμπρι ἀκόμη ὅσο νά βγοῦν καί ἀφτή, καί ἄν ἦσε παρέκη ἀπό τούς Βαργιάδες κάμε σάμαντη κηνηγᾶς σέ κῆνα τά χωριά καί φέρε γήρες. Ὄχι καί ἦρδες στούς Βαργιάδες πρέπη νά μήνῃς ἐκῆ, καί μήτε ὁ Σηληχτάρης δέν κάνη νά ἔλθῃ τώρα ὁποῦ ἤμεστε στην δουληάν ἀπάνω, μόνον κάμε σάμπρι ἀκόμη ὀλίγο καί σάν κουβαληστοῦν ἀφτή μέ ἀτζελέν σοῦ γράφω καί κοπιάξῃς. Ὡστόσον νά κάμῃς μεγάλην σφήξην στά χωριά ἀφτοῦ ὁποῦ

νά μᾶς ἔλθουν πράματα πολλά τό ὀγληγωρότερον, ὅτι τούς κάνουν χρήα πολλά πράματα, καί οἱ χρόνη τοῦ ἀφέντη μου πολλοί μέ ντοβλέτι, ἀμήν.

Δεκεμβρίου 11 : ἀπάξιαμε
Σούλι
(τ.σ. Βελῆ πασᾶ)

Ἀφέντη μου, μή πάρῃς γαξέπι ὁπού δέν ἠμποροῦμεν νά ἔλθωμεν τώρα διά νά ἀνταμωθοῦμεν ἀφτοῦ μέ τήν ὑψηλότη σου, ὅτι μόν νά σπαράξωμεν ἀποδώ καί ἐγώ καί ὁ Σηληχτάραγας δέν κάνη, διά τοῦτο ἡ ὑψηλότη σου νά κάμῃς σάμπρι τούταις ταῖς δήω τρεῖς ἡμέραις ἀφτοῦ στούς Βαργιάδες ἤ παρέκει ὁπού ἦσε, ὅσο νά κουβαληστοῦν καί ἀφτή· καί ἤστερα ἰσαλάχ δέν κάνη χρήα νά ἐλθοῦμε ἐμῆς ἀφτοῦ μόνον κοπιάξῃς ἡ ὑψηλότη σου ἐδώ, ὅτι καθώς λέγη ὁ Φώτος γλήγωρα θά πάρῃ τέλος ἡ δουληά καί δέν θά χασομερήσῃ, ἰδέ καί σεκλετιστῆς τούτες ταῖς κάνα δήω μέραις γράψε μου πάλιν μέ ἀτξελέν νά σοῦ στήλω τόν Σηληχτάρ ἀγά.

[202]

1 φ., 30x22 ◆ (731) Σούλι, 13 Δεκεμβρίου [1803]

Ἀρζτουχάλι τοῦ Βελῆ πασᾶ πρός τόν Ἀλή πασά. Μετά τήν ἄρνηση τοῦ Βελῆ πασᾶ νά πάει αὐτός καί ὁ Σιλιχτάρ ἀγάς νά τόν ἐπισκεφθοῦν καί νά συσκεφθοῦν (βλ. ἔγγραφο ἀρ. [201] τῆς 11ης Δεκεμβρίου 1803), ὁ Ἀλής ἔχει ἐπανέλθει καί ξητᾶ νά τόν ἐπισκεφθοῦν ὁ Σιλιχτάρ ἀγάς καί ὁ Χασάν ἀγάς Τζιαπάρης. Ὁ Βελή πασάς πάλι μέ εὔσχημο τρόπο ἀρνεῖται νά ἐκτελέσει τήν ἐντολή του, μέ τό πρόσχημα ὅτι καί οἱ δύο εἶναι ἄρρωστοι καί τόν πρόσθετο λόγο ὅτι ὁ Χασάν ἀγάς Τζιαπάρης δέν μπορεῖ νά ἀπομακρυνθεῖ γιατί εἶναι ἐπιφορτισμένος μέ τίς διαπραγματεύσεις. Ὁ Ἀλή πασάς βρίσκεται ἀκόμη στούς Βαργιάδες, ὅπου ἀνυπομονεῖ νά δώσει τέλος στήν ἐπιχείρηση μέ τόν δικό του τρόπο, δηλαδή τήν τυφλή βία, ἐνῶ ὁ Βελής τοῦ συνιστᾶ «νά μή σεκλετίζεται» καί νά μετακινηθεῖ γιά ἀναψυχή «ὡς τό Ρουμανό ὁπού εἶναι πλατυχώρι». Ἂν οἱ γραμμές αὐτές περιέχουν μία υἱική εἰρωνεία, αὐτή κορυφώνεται στήν τελευταία παράγραφο τοῦ ἐγγράφου, ὅπου ὁ γιός γράφει στόν πατέρα του ὅτι ἡ νίκη ἀνήκει σ' αὐτόν, τόν Ἀλή πασά, καί ὅτι ὁ ἴδιος μόνος του δέν θά κατόρθωνε ποτέ κάτι τέτοιο, ἀλλά δέν παραλείπει νά τοῦ πεῖ ὅτι δέν προθυμοποιήθηκε κανείς ἄλλος ἀπό τούς ἐμπίστους του νά ἀναλάβει τήν εὐθύνη αὐτῆς τῆς ἐκστρατείας, τήν ὁποία ἀποδέχθηκε αὐτός δεκατρεῖς μέρες μετά τήν ἐπιστροφή του ἀπό τό «κουρμπέτι», κάποια ἀποστολή γιά τήν ὁποία δέν ἔχουμε ἐπαρκεῖς πληροφορίες. Ἴσως νά πρόκειται γιά ἐκείνη στό Μοναστήρι, γιά τήν ὁποία γίνεται ἀκροθιγῶς λόγος σέ ἄλλο ἔγγραφο (βλ. ἀρ. [187], 14 Ὀκτωβρίου

1803). Σημειώνουμε πάντως ὅτι ἀπουσία τοῦ Βελῆ πασᾶ ἀπό τή θέση του στήν Πρέβεζα, ὅπου εἶχε ἀναλάβει τήν ἐπίβλεψη τῶν ἐκεῖ ἔργων, ἐπισημαίνεται στό ἔγγραφο ἀρ. [178] τῆς 2ας Ἀπριλίου 1803, ἐνῶ ἔχουμε τήν ἐπανεμφάνισή του στήν Παραμυθιά στίς 13 Σεπτεμβρίου 1803, ὅπου ἀσχολεῖται μέ τήν προετοιμασία τῆς πολιορκίας τοῦ Σουλίου (βλ. ἔγγρ. ἀρ. [184]. Δέν ἀποκλείεται νά πῆρε μέρος στίς συγκρούσεις, συγκεκαλυμμένες αὐτήν τήν ἐποχή, στό πασαλίκιο τοῦ Μπερατίου, οἱ ὁποῖες συνεχίζονταν ὥς τά τέλη Μαΐου 1803, ὅπως προκύπτει ἀπό τό ἔγγραφο ἀρ. [181] τῆς 27ης Μαΐου 1803, τό ὁποῖο φαίνεται ὅτι ἀφορᾶ, ἔστω καί ἔμμεσα, καί τόν Βελή πασά. Τό παρόν εἶναι τό τελευταῖο σχετικά μέ τό Σούλι ἔγγραφο τοῦ Ἀρχείου. Σχολιασμό καί ἀποσπάσματα βλ. Β. Ψιμούλη, *Σούλι*, σελ. 428 κ.ἑξ. ■

»Ὑψηλότατε δεβλετοῦ καί πολυχρονημένε βεζήρ ἀφέντη μου, σκλαβικῶς προσκυνῶ καί φιλῶ τή ποδιάν σου· καί μέ τό σκλαβικόν μου σοῦ κάνω ἰφαδέ ὅτι τούτην τήν ὥραν ἔλαβα τό ὑψηλόν σου ἐμπριναμέν, καί ἤδα νά μέ προστάξῃς διά νά σοῦ στήλω τόν Χασάν ἀγᾶ Τζιαπάρη καί τόν Σηληχτάρ ἀγᾶ. Ἐφέντημ, ὁ Χασάν ἀγᾶς πῶς κάνη νά σπαράξῃ ὁποῦ ἀφτός ἔχη μπῆ στούτην τήν δουληάν διά νά βγοῦν; Χώρια ἀπό ἀφτό ἦνε καί πολή ἄρωστος γκιούτζηλα τόν ἤφερα καί ἐδώ ἀπό τό μετερίζη του. Καί ὁ Σηληχτάρης, ἀφέντη μου, καί ἀφτός ἀπό τά ψές ἔγινε πολή ζαΐφης καί δέν ἠμπορῆ νά ἔλθῃ, καί γερός νά ἦταν δέν ἔκανε κατά τό παρόν νά ἔλθῃ, μονάχα τζιούν καί βήκες ὡς ἀφτοῦ κάμε σάμπρι ἀκόμη κάνα δήω ἡμέραις ὅσο νά βγοῦν καί ἀφτή ἀπό μέσα καί ἄν σεκλετίζεσε ἀφτοῦ, κόπιασε ὡς τό Ῥουμανό ὁποῦ ἦνε πλατηχώρι, καί ἀπό τό Ρουμανό ἤστερα σάν βγοῦν ἀφτή κοπιάζῃς ἐδώ· ὄχι καί δέν ἀγαπᾶς νά ἔλθῃς στό Ρουμανό, κάμε κερέμι καί κάμε σάμπρι ἀκόμη ἀφτοῦ, καί σάν γλητωσωμε ἀπό τουτουνούς, καί ὁ σκλάβος σου μέ τόν Χασαν ἀγά καί μέ τόν Σηληχτάρη ἐρχομάστε καί ἀνταμονόμαστε. Ὡστόσον, ἀφέντημ, ἄν δέν ἦταν καί ἡ δήω ἄρωστη τόν ἔστελνα τόν Σηληχτάρ ἀγά, ἄς ἤφερνε καί ὀλίγη ζημιά στήν δουληάν, ὅμως καί ὁ ἕνας καί ὁ ἄλλος εἶναι ἄρωστη καί δέν ἠμποροῦν νά ἔλθουν, καί οἱ χρόνι τοῦ ἀφεντός μου πολλή μέ ντοβλέτι, ἀμήν.

Δεκεμβρίου 13:
ὥραις 9 Σούλι
(τ.σ. Βελῆ πασᾶ)

[πλαγίως:]

Ἀφέντη μου, ἤδα ἀκόμη νά μοῦ γράφῃς ὅτι τοῦτο μοῦ τό ἔδωσεν ὁ θεός καί νά τό κερδήσω καί νά τό φηλάξω· ὁ θεός τό ἔδωσεν τῆς ὑψηλότης σου ὁποῦ καθώς σοῦ μπήτισεν ὅλα τά μουράτια ἔτζη καί ἀφτό, καί νά ἦταν διά

τ' ἐμένα ποτέ δέν τό 'περνα, τό γνωρίζω πάρα καλά. Διά τοῦτο τῆς ὑψηλότης σου ὁποῦ τό ἔδωσεν ὁ θεός, πάλε ἡ ὑψηλότης σου νά τό φυλάξῃς μέ ὁποιον κάμης ἔμπρι. Ἐφέντημ, δέν θυμᾶσε ὁποῦ δέν ἔβγενε κανένας μουστερής, καί ἐγώ σέ δέκα τρεῖς ἡμέραις ἀπάνω ὁπού ἦχα ἔλθη ἀπό τό κουρμπέτι, φορτώθικα τοῦτο τό βάρος καί τζιαλήστησα διά νά σοῦ ἀσπρίσῃ ὁ θεός τό πρόσωπον καθώς καί σοῦ τό ἄσπρησεν, καί παρακαλῶ μή τά ἀλησμονᾷς ἀφτά ὁποῦ στό σπῆτι μου δέν κάθησα ὁλότελα, καί μοῦ γράφῃς ἀφτά τά ρουμούζια· καλήτερα νά μοῦ κόψῃς τό κεφάλι παρά νά μέ ἀφίσῃς.

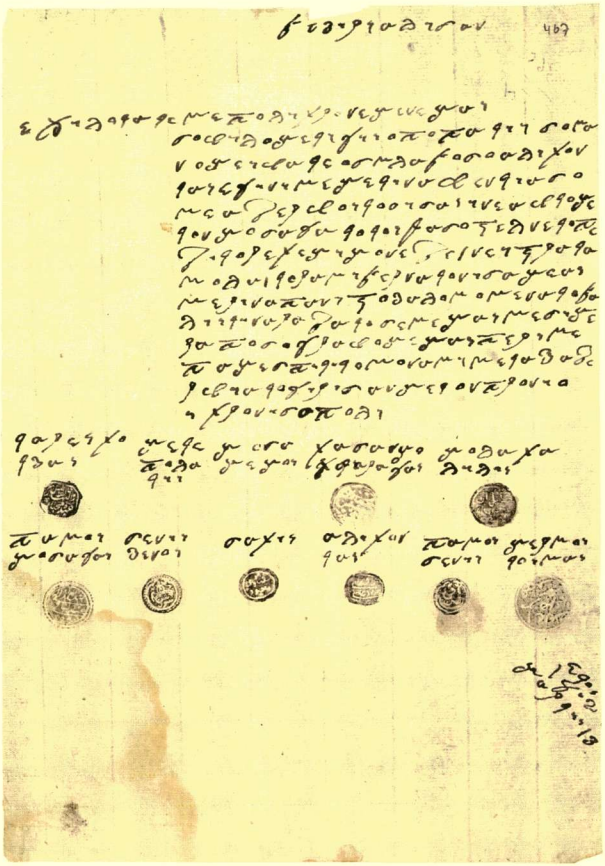

Ἔγγραφο ἀρ. [141], [Παραμυθιά], 13 Μαρτίου 1802

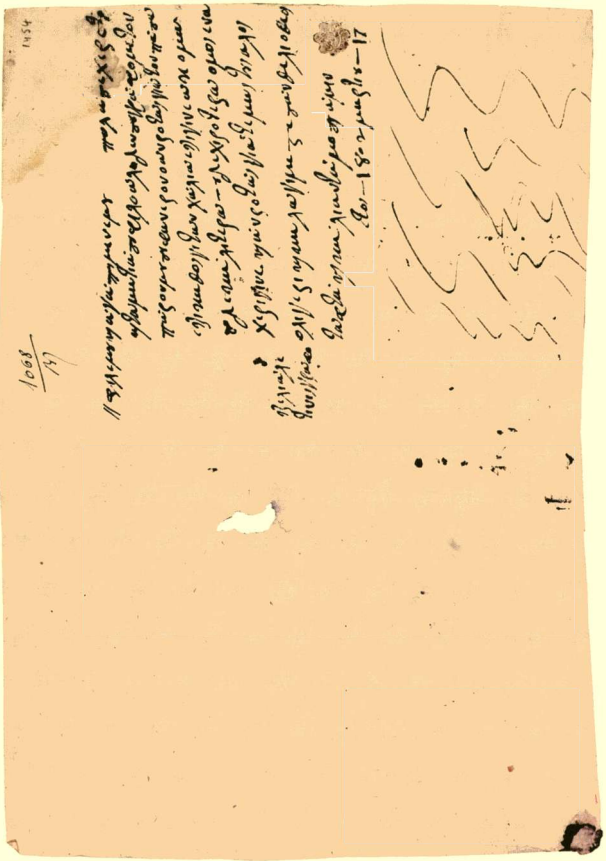

Ἔγγραφο ἀρ. [147], Ἀχρίδα, 17 Μαρτίου 1802

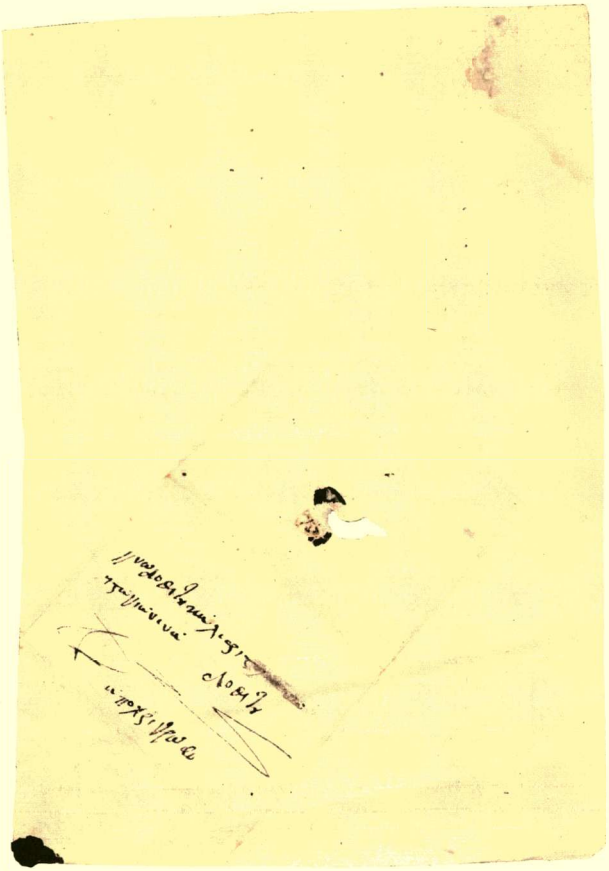

Ἔγγραφο ἀρ. [147](πανώγραμμα), Ἀχρίδα, 17 Μαρτίου 1802

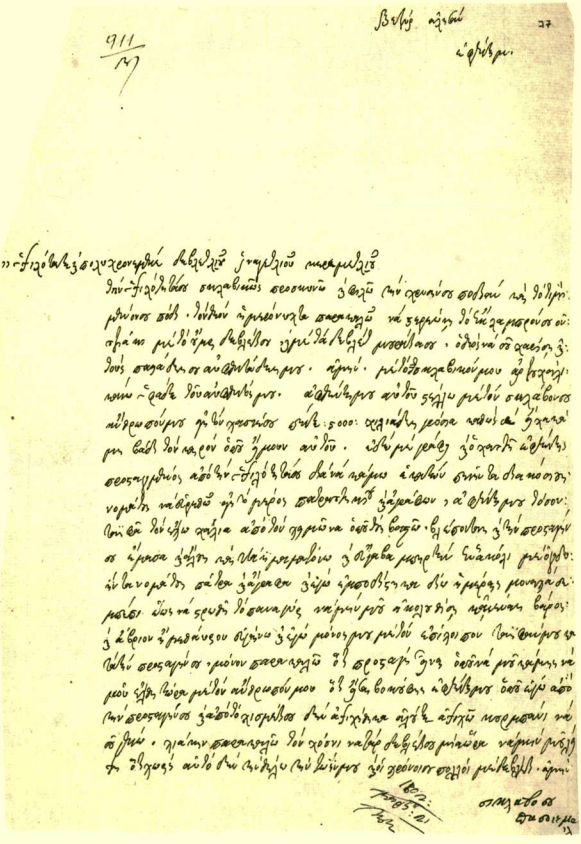

Ἔγγραφο ἀρ. [153], χ.τ., 21 Μαρτίου 1802

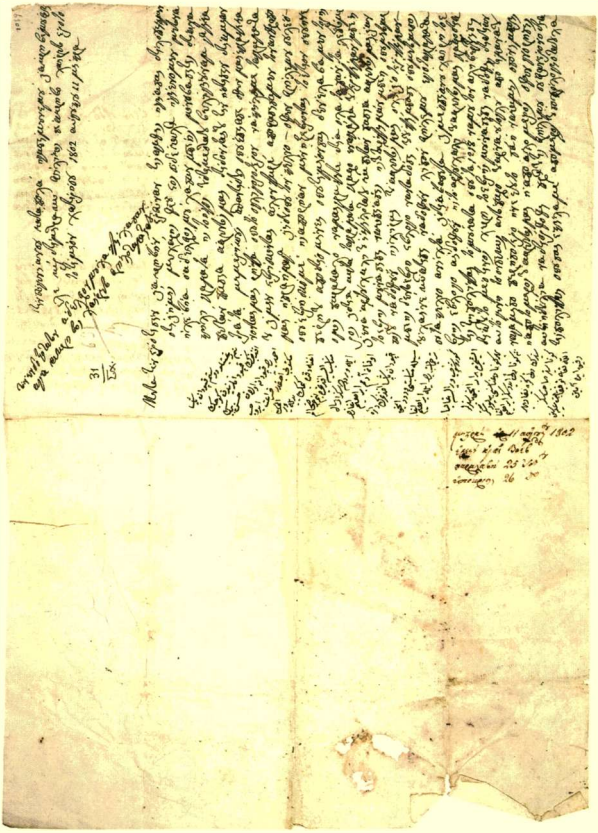

Ἔγγραφο ἀρ. [169], Μυστρᾶς, 11 Αὐγούστου 1802

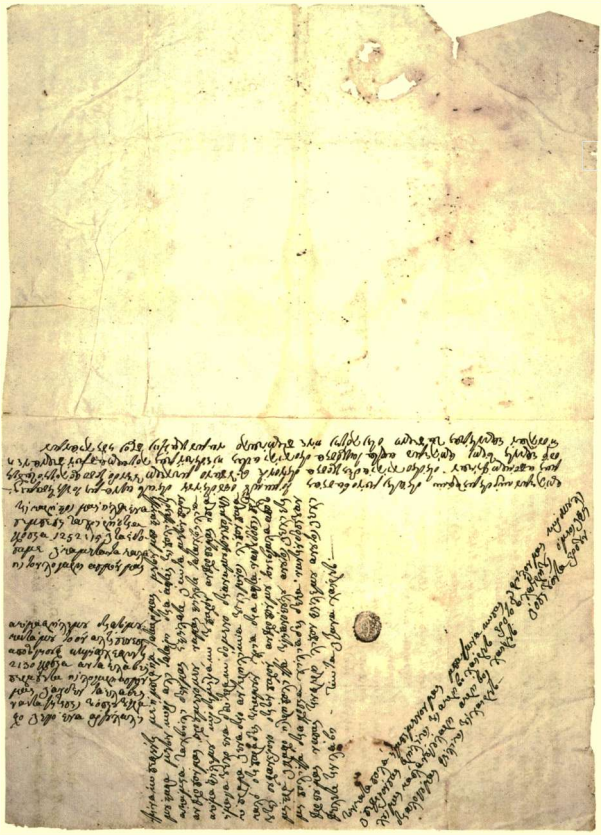

Ἔγγραφο ἀρ. [169] φ.1ᵛ, Μυστρᾶς, 11 Αὐγούστου 1802

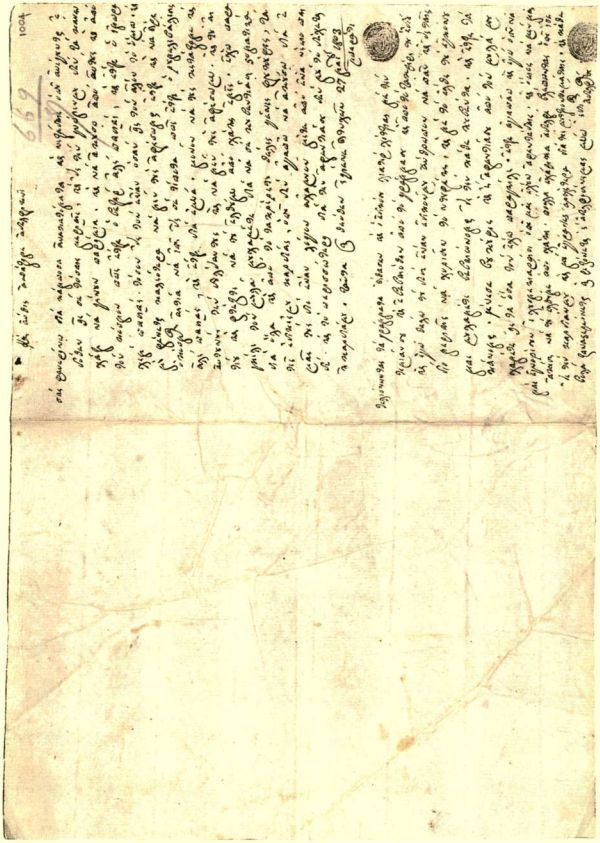

Ἔγγραφο ἀρ. [181], Μπεράτι, 27 Μαΐου 1803

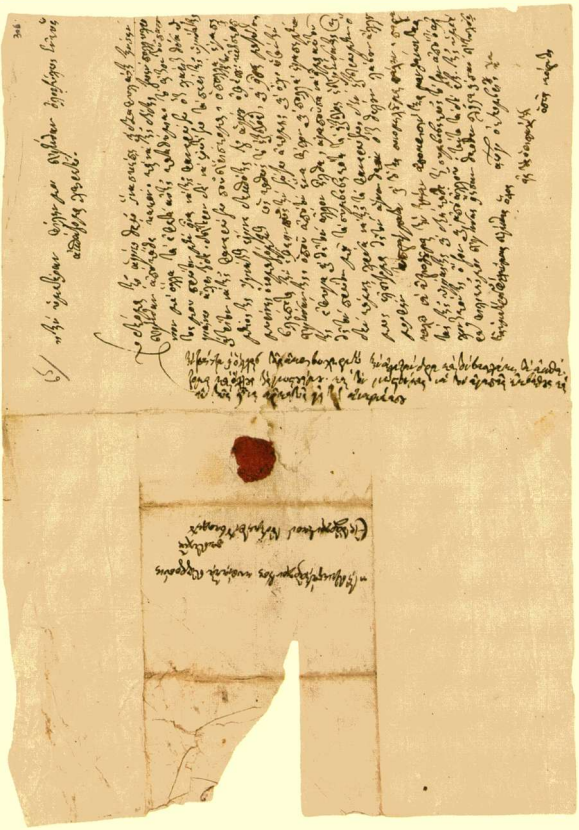

Ἔγγραφο ἀρ. [190], [Κωνσταντινούπολη;], 20 Ὀκτωβρίου 1803

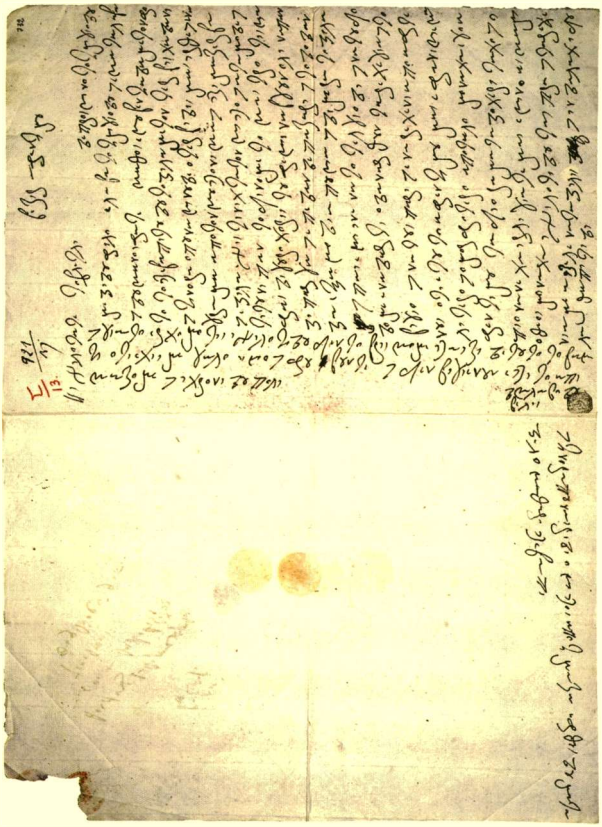

Ἔγγραφο ἀρ. [199], [Σούλι, 26 Νοεμβρίου(;) 1803]

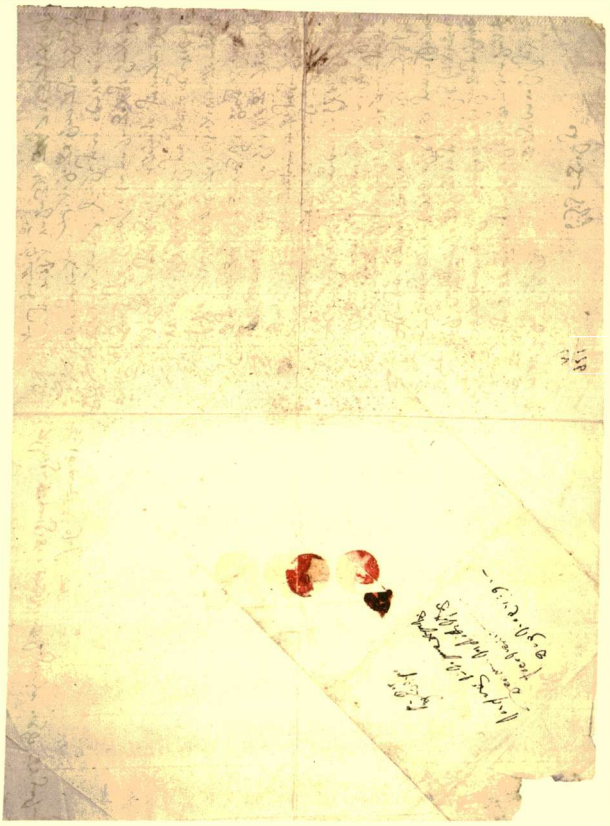

Ἔγγραφο ἀρ. [199] (πανώγραμμα), [Σούλι, 26 Νοεμβρίου(;) 1803]

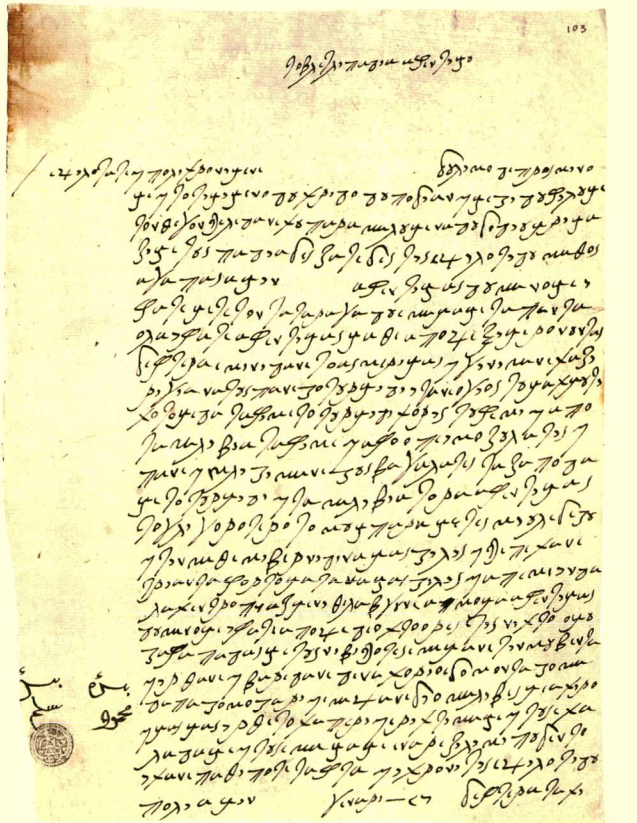

Ἔγγραφο ἀρ. [207], [Δέλβινο], 26 Ἰανουαρίου [1804]

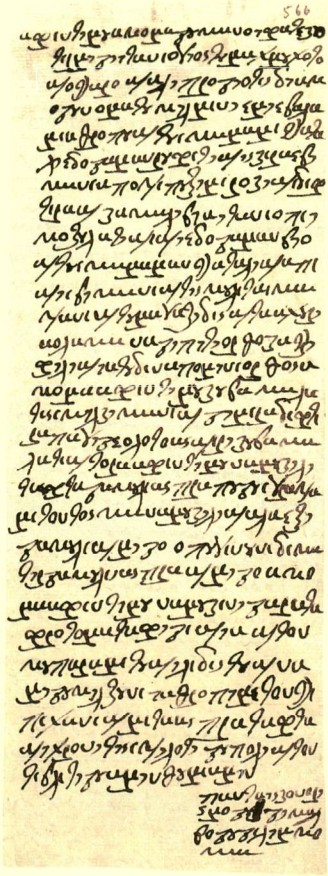

Ἔγγραφο ἀρ. [208], [Δέλβινο, 26 Ἰανουαρίου 1804]

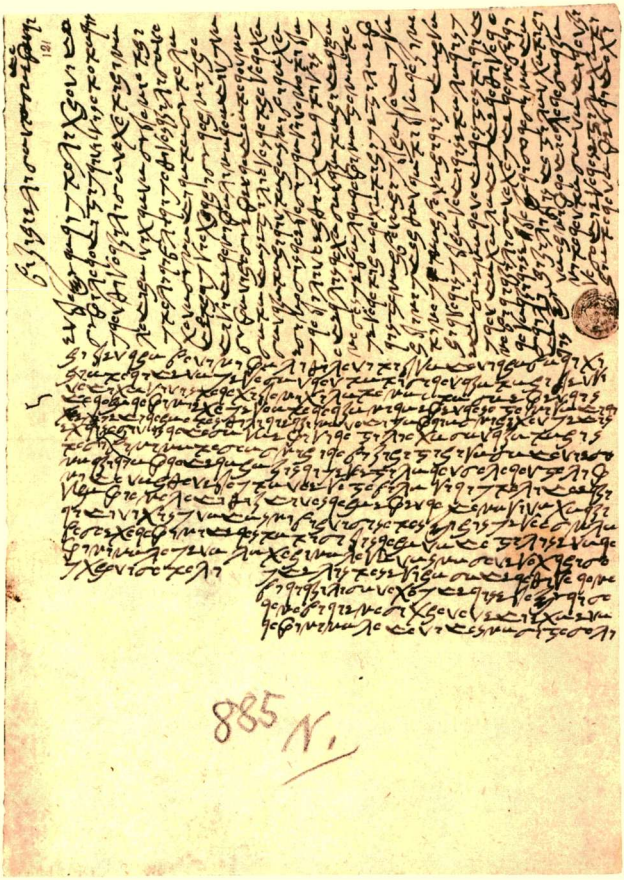

Ἔγγραφο ἀρ. [215], [Μαργαρίτι], 19 Ἀπριλίου [1804]

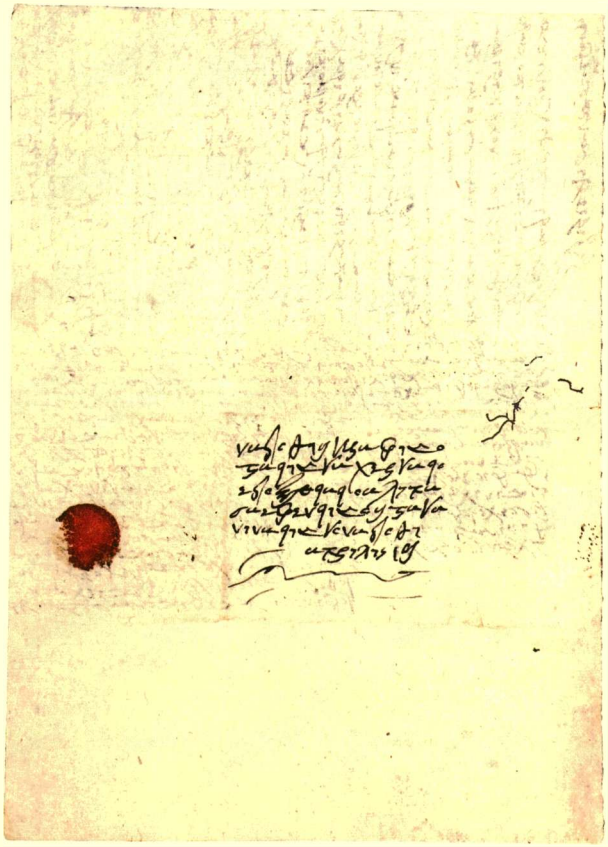

Ἔγγραφο ἀρ. [215](πανώγραμμα), [Μαργαρίτι], 19 Ἀπριλίου [1804]

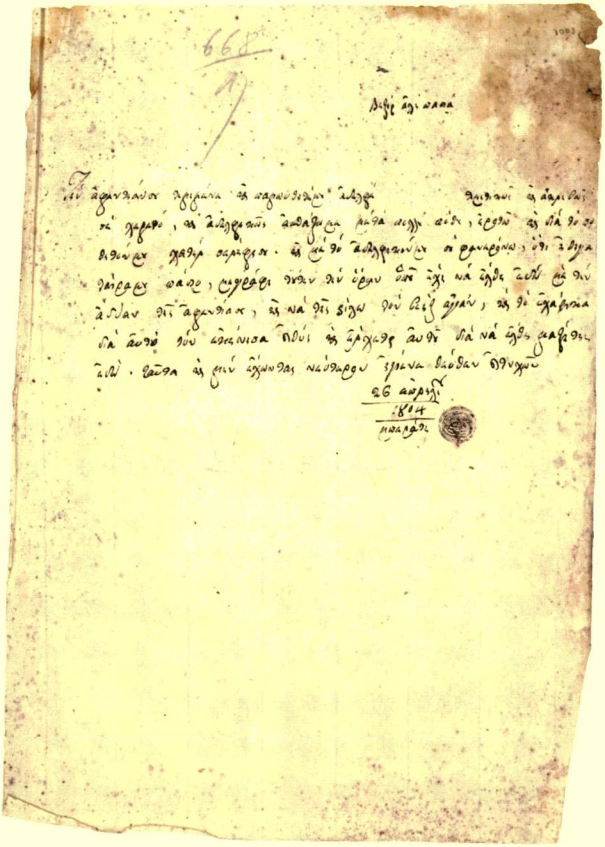

Ἔγγραφο ἀρ. [220], Μπεράτι, 26 Ἀπριλίου 1804

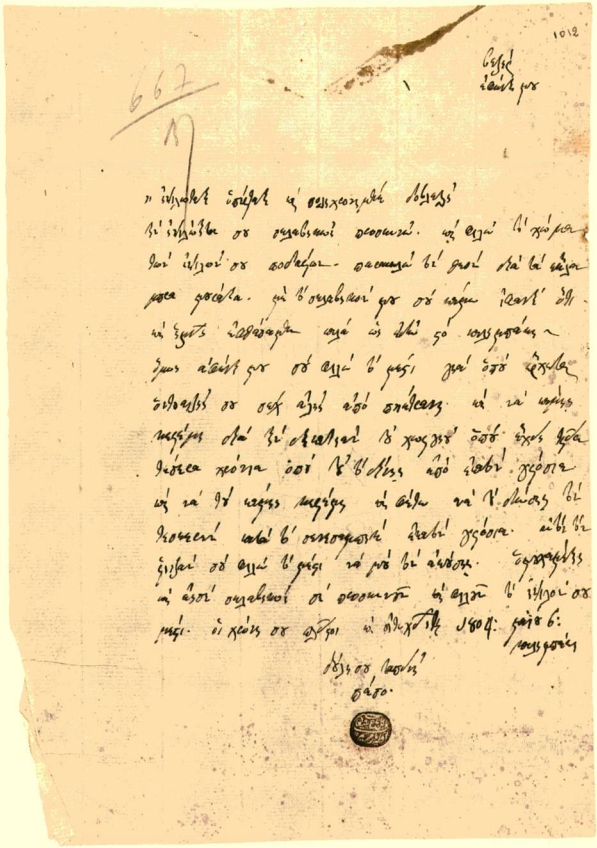

Ἔγγραφο ἀρ. [226](πανώγραμμα), Καλπάκι, 6 Μαΐου 1804

1804

[203]

1 φ., 29x22 ◆ (1402) [π. Δελβίνου], 1804

Ἀρτζουχάλι τοῦ Σελήμ μπέη Κόκα πρός ἄδηλο πασά, πιθανότατα τόν Μουσταφά πασά τοῦ Δελβίνου. Ἀναφέρεται σέ διαπραγματεύσεις καί συμμαχίες μέ ἄλλα ἀλβανικά γένη. Τό ἔγγραφο φέρει μόνον ἔνδειξη ἡμέρας (ὄχι ἡμερομηνίας) καί ἔτους (1804). Ἀπό ἄλλα ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου καί ἀπό τή γνωστή βιβλιογραφία δέν ἔγινε δυνατό νά ταυτιστοῦν μέ ἀκρίβεια τά γεγονότα καί νά μηνολογηθεῖ τό ἔγγραφο. Τό ἴδιο ἰσχύει καί μέ τά πρόσωπα: ἐκτός τοῦ Μαχμούτ Σαμέτη καί τοῦ Ρεσούλαγα (βλ. Εὐρετήριο) δέν φαίνεται ποιός εἶναι ὁ Ἰσλιάμαγας καί ὁ Μαχμούταγας, μέ τούς ὁποίους διεξάγονται ἀλληλογραφία καί συνεννοήσεις. Ὁ Ἰσλιάμαγας μπορεῖ νά εἶναι ὁ Ἰσλιάμ Πρόνιος, γιά τή δράση τοῦ ὁποίου εἰδικά κατά τό ἔτος 1804 βλ. Σπ. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*, σελ. 170-172, ἤ ὁ Ἰσλιάμ Τούρης (βλ. Εὐρετήριο). Ὁ Μαχμούταγας πάλι μπορεῖ νά εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Μαχμούτ Σαμέτης τοῦ ἐγγράφου ἀλλά πιθανότερο φαίνεται νά εἶναι ὁ Μαχμούτ Νταλιάνης, ὁ δραστήριος ἀγάς τῆς Κονίσπολης, ἐκ τῶν πρωταγωνιστῶν τῶν γεγονότων τοῦ 1804. Ἀντίθετα, τά χωριά Νινάτες, Σάλεσι καί βέβαια ἡ Κονίσπολη δέν δημιουργοῦν προβλήματα ταύτισης. Δέν στάθηκε δυνατό νά προσδιορίσουμε τόν τόπο ἀποστολῆς τοῦ ἐγγράφου. Παρ' ὅλο πού ὁ Σελήμ Κόκας κατάγεται καί κατοικεῖ στό Δέλβινο, τά συμφραζόμενα τοῦ ἐγγράφου φανερώνουν μία συγκέντρωση ἐνεργειῶν στό νότο τοῦ βιλαετίου, πρός τήν Κονίσπολη. Πάντως, τά χωριά Νινάτες καί Σάλεσι εἶναι πλησιόχωρα τοῦ χωριοῦ Βαγκαλάτες, ὅπου συγκεντρώθηκαν δυνάμεις φίλιες πρός τόν Μουσταφά πασά τοῦ Δελβίνου καί ὅπου κατέφυγε καί ὁ ἴδιος ὁ πασάς. Ἄν οἱ συσχετισμοί αὐτοί, παρά τήν πενιχρότητα τῶν πληροφοριῶν, ἔχουν κάποιο νόημα, τότε τά ρωσικά προξενικά ἔγγραφα πού ἔχει συμβουλευθεῖ ὁ Γκρ. Ἄρς, *Ἀλβανία-Ἤπειρος*, σελ. 224-225 καί 249, μπορεῖ νά εἶναι ἰδιαιτέρως χρήσιμα. Σέ ἔγγραφο ἀπό τά Ἑπτάνησα (19 Ἀπριλίου 1804) ἀναφέρεται πράγματι ὅτι ὁ Μουσταφά πασάς ἔχει χάσει ὅλες τίς κτήσεις του καί ἔχει καταφύγει στό χωριό Βαγκαλάτες (*ὅ.π.*, σελ. 249), ἐνῶ ἀπό ἄλλα ἔγγραφα μαθαίνουμε ὅτι ὁ Μουσταφά πασάς, ὁ Σελήμ μπέης (ἀσφαλῶς ὁ Σελήμ Κόκας τοῦ παρόντος ἐγγράφου) καί ἄλλοι ἀγάδες τῆς Παραμυθιᾶς, τοῦ Μαργαριτιοῦ καί τῆς Κονίσπολης (δέν ἀναφέρονται ὀνομαστικά), ὑπογράφουν συνθήκη συμμαχίας κατά τοῦ Ἀλῆ πασᾶ (29 Μαΐου 1804) σέ μή προσδιοριζόμενο τόπο. Τό παρόν ἔγγραφο, ὅπως καί τό ἀμέσως ἑπόμενο ἀρ. [204], πρέπει νά διαβαστεῖ συνδυαστικά μέ τά λοιπά ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου, τοῦ ἔτους 1804 πού σχετίζονται μέ τίς συγκρούσεις τοῦ Ἀλῆ πασᾶ μέ τόν Μουσταφά πασά τοῦ Δελβίνου καί τούς συμμάχους του, τοπικούς ἀγάδες καί μπέηδες. Πάντως, ἐκτός ἀπό τή δυσανάγνωστη γραφή τοῦ ἐγγράφου ὑπάρχουν καί δυσνόητες φράσεις, ὅπως αὐτή πού ἔχει γραφτεῖ μετά τήν ὑπογραφή καί τή χρονολογία καί ἀφορᾶ τόν Μαχμούτ Σαμέτη. Εἶναι φίλος ἤ ἐχθρός τοῦ Σελήμ Κόκα; Βέβαια, στό ἑπόμενο ἔγγραφο ἀρ. [204] ὁ

Σαμέτης εἶναι ἐχθρός, μέ τόν ὁποῖο ἔχουν συμβεῖ μάλιστα αἱματηρές συμπλοκές. Ἂς προστεθεῖ στό τέλος μία ἀκόμη παρατήρηση: ἄν τό ἔγγραφο ἀπευθύνεται πράγματι πρός τόν Μουσταφά πασά θά πρέπει νά ἐξηγηθεῖ ὁ λόγος πού βρέθηκε στά χέρια καί στή συνέχεια στό Ἀρχεῖο τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Στήν ἔκδοση τοῦ ἐγγράφου ἔχει ἀποκατασταθεῖ ἡ ὀρθογραφία καί ὁ τονισμός. ■

Σχετ.: [207], [Δέλβινο], 26 Ἰανουαρίου [1804]

Εἰς τήν ἀφεντιά σου πολυτιμημένε μου πασά,

ἐκατάλαβα τά ὅσα ὁρίζει[ς], καί τόν χαρτί τοῦ Ἰσλάμαγα καί τοῦ Ρεσούλαγα καλά γράφουνε, μουναχά ποιός μᾶς ἀφιρκάζεται ἐμᾶς, φορές λένε νά πάνομε, φορές λένε δέν πάνομε· τώρα λάβε τόν χαρτί τοῦ Μαχμούταγα καί στεῖλε τον στούς Νινάτες καί γράψε καί τοῦ Σαλισιώτουνε πώς ἤ τήν Τίρτη ἤ τήν Τετάρδη νά βιαίνουνε ὡς τό σοβιράδυ, κόπιασε καί ἔλα ἐδῶ σέ μένα ἄβιριο βιράδυ νά κουβεντιάζομε καί μέ τούς Κονισπολάτες νά βάνομε καί ἐμεῖς κάνα σύνορο νά τούς ξέρομε ὥς ποῦ τούς ἔχομε στή βόδεια, μουναχά μουλάχ κόπιασε καί ἔλα· λάβε καί μία πούσουλα πού μοῦ τόν ἔστειλε ὁ Μαχμούταγα[ς] νά σοῦ ἔγραφα τῆς ἀφεντιᾶ σου νά ἔρχεσαι ἐδῶ νά κοιτάξομε νά βάνομε τόν κόσμον σέ κάνα καλό χερεκέτι, στεῖλε καί τόν χαρτί στούς Νινάτες γήλγορα· ταῦτα.*

σελιμ κοκαζατις
(τ.σ.τ.)

ἔτος [219] [=1804]
Σάββατο βιράδυ, ὧρες [4]

Λάβε καί τόν χαρτί τοῦ Μαχμούτ Σαμέτη κομάτι μέ πουγιαταν (;), γράφει, ἀμάν, ἀμάν, γήλγορα ἔρχεται στό λόγο του ἄν τροκανα (;) σκοτωμό τ' ἀσκέρι τοῦ βεζίρη· πάρε καί κάποσα ἄσπιρα νά τούς δόσομέ τα καί τούς καλῶ ναρηδουνε (=νἄρδουνε) γιά τεσκερέδες καί γιά ἀδιρώπους.

[204]

2 φ., 22x15 ◆ (1421) [π. Δελβίνου, 1804]

Γράμμα τοῦ Σελήμ Κόκα πρός τόν Ἰντρίζαγα Ζουλιάτη. Βρίσκεται σέ πόλεμο μέ ἀντιπάλους, πού δέν τούς κατονομάζει, καί ζητᾶ βοήθεια. Παραπονεῖται γιά τή δίβουλη στάση τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καί γιά τό ἐνδεχόμενο νά πάψει (ὁ Ἀλής) νά τόν ἔχει στήν ὑπηρεσία του καί ἀντ' αὐτοῦ νά «πάρει τόν γιό τοῦ Σαμέτη». Ἀναφέρει ὅτι ὁ Μουχτάρ πασάς διενεργεῖ στρατολογία στό Λιμπόχοβο γιά νά συγκεντρώσει ἀσκέρι ἐναντίον του. Ὁ Σελήμ Κόκας γράφει πολύ χαρακτηριστικά: «ἀπό μιά μεριά ὁ βεζίρης

μᾶς λέγει καθώς τόν ξέρεις καί ἀπό ἄλλη μεργιά μᾶς βάνει τό τουφέκι». Εἶναι ἐνδιαφέρουσα ἡ ἐπιμονή του νά χαρακτηρίζει τούς ἄλλους μουσουλμάνους Ἀλβανούς μέ τά ἐθνοτοπικά τους ὀνόματα: Λιάπηδες, Τόσκηδες, ἐνῶ χρησιμοποιεῖ μέ κάποια ὑπερηφάνεια τόν ἱστορικο-γεωγραφικό ὅρο «Ἄρβανο» (βλ. Εὑρετήριο) γιά τή δική του περιοχή. Στή συνέχεια τοῦ ἐγγράφου ἀναφέρει τόν ἀποκλεισμό καί τήν ἦττα τῶν Σαμετάτων πού τούς ἔκαψε τά χωριά καί τά τσιφλίκια καί μετά ἀπό μάχη τούς περιόρισε στόν ἴδιο τους τόν μαχαλά. Τώρα οἱ Σαμετάτες ζητοῦν εἰρήνη καί συμβιβασμό ἀλλά αὐτός, ὁ Σελήμ Κόκας, θέλει νά τούς ἐξορίσει στό Λιμπόχοβο. Σπουδαῖες εἶναι οἱ περιγραφές τῶν μαχῶν ὅπου ὁ πόλεμος μέ τά λιθάρια φαίνεται νά ἔχει ἀκόμη μία σοβαρή θέση στίς τοπικές συγκρούσεις. Μερικά ἀπό τά ἀναφερόμενα πρόσωπα εἶναι ἀναγνωρίσιμα, ἐνῶ ἄλλα δέν εἶναι ἤ πρέπει νά ταυτιστοῦν μέ ἐπιφύλαξη. Ὁ «Τεμήρ ἀγάς» εἶναι βέβαια ὁ Τεμήρ ἀγάς Ντόστης ἀπό τό Γαρδίκι. Ὁ Λατίφαγας πού «ἐσκοτώθη ὀλίγο μέ τό λιθάρι», δέν μπορεῖ νά εἶναι ὁ Μέτο Λατίφης (βλ. Εὑρετήριο). Δέν εἶναι εὔκολο νά βεβαιώσουμε ἐπίσης, ποιοί εἶναι ὁ «Μιρτεζάναγας» καί ὁ «Ἅγος» πού «εἶναι γεροί». Ἐνῶ τό γράμμα δέν φέρει ἔνδειξη τόπου ἀποστολῆς, ἡ πληροφορία γιά τόν ἀποκλεισμό τῶν Σαμετάτων στόν ἴδιο τους τόν μαχαλά, προφανῶς στό χωριό προέλευσής τους, ἀλλά καί ἡ σχετική ἀπόσταση ἀπό αὐτό ὑποδεικνύει ὡς τόπο ἀποστολῆς τή στενότερη περιοχή τοῦ Δελβίνου. Στό πανώγραμμα ἔχει προστεθεῖ ὁ καβαλιστικός ἀριθμός 8642 (μέ τουρκικούς χαρακτῆρες) πού, ὅπως μοῦ ἐξήγησε ὁ φίλος Asparuh Velkov, σημαίνει: "μέ τό καλό νά φθάσει τό γράμμα στόν παραλήπτη". Ἡ τοποθέτηση τοῦ ἐγγράφου στά 1804 γίνεται μέ βάση τήν ὁμοιότητα τῆς γραφῆς, μελάνης, χαρτιοῦ καί γενικότερα τοῦ ὕφους καί τῶν συμφραζομένων, μέ τό ἔγγραφο ἀρ. [203]. Ἀποκατεστήσαμε ὀρθογραφία καί τονισμό. ■

Εἰς τήν ἀφεντιά σου πατέρα μου Ἰτίρζαγα κατά πολλά καί ἀκιρβά σέ χαιρετῶ καί τά μάτια σου φιλῶ. Μάθε γιά κάνα χαπέρι ἀπ' ἐδῶ, ὁλοένα τουφέκι γιένεται καί τούς πήραμαν ἐχτές τόν ταπόρι πού εἶχανε ἀπάνω στό σιπίτι τοῦ Μουσταφᾶ Πεκίρη καί ταπόρια πού εἶχαν 'πό τόν βουνί, τούς τά πήραμαν ὅλα· καί στά σπίτια εἶναι κιλμένοι [=κλεισμένοι] καί ἐστείλανε ἐχτές γιά τόν Μαχμούταγα Ταλάνη καί ἐγώ δέν τόν ἄφησα καί σήμερα δέν εἶναι κόστι, οὐδέ ἔτζι οὐδέ ἔτζι, καί μᾶς εἴπανε πώς οἱ Λάπηδες πού εἴχανε μέσα τούς ἐ[σ]φίξανε δυνατά, νά μᾶς δίνετε τόν παξάρι ὅλο, νά πάρομε τόν βιό, καί ἀπέ στεκούμεστε· καί αὐτοί ἐκράξανε ὥς τόσο ἔχουμι διός [= βιός] ἄβιριο ὥς τήν Πέφτην, νά φεύγουνε καί ὅποιος νά πιαστεῖ καί ὅποιος νά γιλτώσει καί ἀλλιῶς βέρι ἐγώ δέν τούς δίνω· καί οἱ Τόσκηδες πού εἶναι στό κάστρο ἐκεῖ 'ναι κ[λ]ειισμένοι καί μέ τόπι μᾶς βαροῦνε καί μέ τουφέκια, καί ἀπό μιά μεριά ὁ βεζίρης μᾶς λέγει καθώς τόν ξέρεις, καί ἀπό ἄλλη μεργιά μᾶς βάνει τόν τουφέκι καί ἀπό τόν κάστρο καί στό τερβένι, καθώς τόν ἔκαμε πού ἐγίνη καί ἐκεῖ· τόν Μιχτάρπασα τόν ἔχει στείλει στό Ἐλιπόχοβο καί πασκάγει γιά νά μάσει ἀσκέρι νά μέ βάνει τόν τουφέκι καί ἐμένα· Ἰτίρζαγα δέν τοῦ πέρπει τοῦ βεζίρη νά μέ ἀλλάξει

ἐμένα καί νά πάρει τόν γιό τοῦ Σαμέτη, μουναχά ἄν μέ ἀλλάξει ἔχω οὐμίδι στό θιγό τζελισανεχού πού γήλγορα νά γιένεται πισμάνι γιατί σισμεκιά– [διαγωνίως:] *ρη σάν ἐμένα λίγο πού δέν ἔχει καί μάταμ πού δέν μέ θέλει πάλε ἔχει ὁ θιγός τζιλεσανεχού χισμέτια· τώρα κουβέντιασε μέ τόν Τεμήραγα καί μέ τούς ἄλλου[ς] ἀγάδες νά μή κάνουνε κάστι στ' ἐμένα* [πλαγίως:] *νά παγιαίνου στό βεζίρη νά μέ χαλανάγει, γιατί τόν χαλασμό μου τούς πιάνει καί ἐκεινούς καί ὅλο τόν Ἄρβανο καί ἡ τροπή μου τού[ς] πιάνει καί ἡ τιμή μου τούς πιάνει καί ἐγώ Ἰτίρζαγα ἀπό τόν σατζάκι μας δέν θέλω νά μοῦ ἔχουνε ἀπάνω γιατί νιζά εἶναι καί θά σκοτωθοῦν ὁ κόσμος καί ἀπό κεῖνο δέν θέλω ἀμά, Τόσκηδες σαράτα χιλ[ι]άδες νά μοῦ ἔρχουνε, ἐγώ δέν τούς πινο [=πιάνω;] γιατί τοῦτο τόν τερβένι εἶναι πολύ βαθό καί δέν περνάγει ὅποιος θέλει, καθώς τόν ξέρεις. Ἀκόμα μάθε, τοῦ γιοῦ τοῦ Σαμέτη χωριά καί τζιφιλίκια ὅσα εἴχανε ὅλα τά ἐκάψαμαν, οὐδέν ἕνα κεραμίδι δέν τούς ἀπόμεινε καί μάθε ὁ βεζίρης πάγησε στή Πέρβεζα νά βάνει [=βγάνει] ἀσκέρι. Ἄλλο κάνα χαπέρι δέν εἶναι πού νά σοῦ γράφω, ὅ,τι εἶναι ἀπ' αὐτοῦ γράψε μου καί ἔλα γήλγορα γιατί ἔχομε δουλειά. Ταῦτα, ὄχι ἄλλο, καλές ἀντάμωση, ἀμήν.*

ἡμέρα Τερτάδι
παιδί σου σελίμ κοκαξάτις
(τ.σ.τ.)

[συνέχεια στή σελίδα τοῦ πανωγράμματος:]

Ἀκόμα, Ἰτίρζαγα, τόν χαρτί τόν εἶχα γράψει ἐχτές καί τώρα μάθε σέ πέντε ὧρες καί μισό τῆς νυχτός εἶχα ρίξει ὅλο τόν ἀσκέρι ἀπάνω στούς Σαμετάτες καί τούς ἐξάπωσα ὅλη τήν μαχαλά τους καί γίνηκε μεγάλο γαξέπι καί γίνηκε καί μεγάλο σκοτωμό καί τά σιπίτια ὅλα τά ξαπώσανε καί ἔχουνε ἀπό τόν σαπαχῆ πού ἐφωνάξου[ν] εμανι[=ἀμάν;] καί ὅ,τι τούς γυρεύω μοῦ τά δίνουνε, μουναχά ἐγώ λέγω εἶναι ἀκόμα χαϊρλί νά παγιαίνουνε στό Ἐλιπόχοβο καί γιά ἐδῶ δέν εἶναι· καί μάθε ὁ Ταχήρ Γιάχος ἐλαβώθηκε καί ἄλλοι Λάπηδες ἐλαβωθήκανε καί πεδαμό ἀπό τούς δικούς μου δέν ἔχω μάθει καί ἀπό τούς Σαμετάτες κάποσοι λένε ὁ Μάλο Τζίνης, κάποσοι λένε τόν παδί του, τώρα δέν τόν ξέρω σάγικο. Ὁ Λατήφαγας ἐσκοτώθηκε ὀλίγο μέ τόν λιδάρι καί ὁ Μιρτεζάναγα(ς) καί ὁ Ἅγος εἶναι γιεροί καί καλά καί πολλοί ἀθιρῶποι ἐσκοτωθήκανε μέ τόν λιδάρι καί οἱ Σαμετάτες τά σιπίτια τους ἔχουνε μουναχά, τ' ἄλλα ὅλα τά ἔχομε πιασμένα ἐμεῖς καί ἀπό ἐκεινούς ἐσκοτωθήκανε πολλοί ἀθιρῶποι ἀμέτηρτους καί ζωτανούς καμία εἰκοσιτίρ νομάτοι. Τοῦτο γίνηκε ἕως τά τώρα· πάλε νά γιένεται ὥς αὔριγιο σοῦ γράφω.

Ταῦτα, ὄχι ἄλλο.

[πανώγραμμα:]

Νά δοδῆ εἰς τά τίμια χέρια τοῦ Ἰτίρζαγα Χασάν Ἀγαζάτη, τιμίως δοδήτου εἰς τό Καρδίκι καί στό Ζουλιάτι πού νά βιρδεῖ [=βρεδεῖ].

[κείμενα μικρά δυσανάγνωστα:]

Λάβε τό χαρτί καί μετά πιστεύεις ὅτι ἤρδανε ἐδῶ τά παιδιά μο διά νά τός γράφει τίποτες ἕνα [...]

[205]

1 φ., 32x22 ◆ (195) [Ἰωάννινα, 1804]

Σχέδιο συμφωνίας μεταξύ τῶν προεστῶν ἄδηλης πόλης μέ τόν «μαστορο-Πέτρο, μεϊμάρη» (=ἀρχιτέκτονα) τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Πρόκειται ἀσφαλῶς γιά τήν πόλη τῶν Ἰωαννίνων, ἐπειδή σ' αὐτήν τήν πόλη ἔχει νόημα ἡ διάκριση: Πολιτεία-Βαρόσι, λόγω τῆς πενταμεροῦς κατανομῆς τῶν φορολογικῶν ὑποχρεώσεων τοῦ καζᾶ: Ζαγόρι, Βαρόσι, Μαλακάσι, Καλαρρύτες, Ἑβραῖοι (βλ. Γ. Παπαγεωργίου, *Συντεχνίες*, σελ. 84). Ἀναφέρεται στήν κατανομή τῶν ἐργατῶν πού θά δουλέψουν στήν οἰκοδόμηση τοῦ νέου κάστρου τοῦ Σουλίου, τούς ὁποίους ὑποχρεοῦται νά προσφέρει ἡ πόλη τῶν Ἰωαννίνων. Λόγω ὅμως τῆς ἀδυναμίας προμήθειας μαστόρων ἀπό τήν πόλη, οἱ προεστοί [τῶν Ἰωαννίνων] ἀναθέτουν στόν «μεϊμάρη τοῦ βεζίρη μαστορο-Πέτρο» καί ἀρχιμάστορα τοῦ ἔργου (βλ. παρακάτω), νά βρεῖ ἐκεῖνος μαστόρους καί νά τούς πληρώσει ἡ πόλη, κατά τήν παρούσα συμφωνία. Δέν εἶναι βέβαιο ἄν τό ἔγγραφο αὐτό ὑπογράφτηκε καί ἐκτελέστηκε σ' αὐτήν τή μορφή ἤ σέ κάποια ἄλλη. Τό ἔγγραφο εἶναι ἀχρονολόγητο ἀλλά πρέπει νά τοποθετηθεῖ στό ἔτος 1804, ἀφοῦ ὅλες οἱ πηγές τῆς ἐποχῆς, χωρίς λεπτομέρειες βέβαια, ἀναφέρουν τήν ἔναρξη ἀνέγερσης τοῦ κάστρου αὐτοῦ ἀπό τόν Ἀλή πασά, ἀμέσως μετά τήν κατάληψη τοῦ Σουλίου τόν Δεκέμβριο τοῦ 1803, δηλαδή κατά τό 1804 (βλ. Σπ. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*, σελ. 173-174). Ὁ Ἀργ. Πετρονώτης, *Ἀρχιτέκτονες καί μηχανικοί τοῦ Ἀλῆ πασᾶ*, σελ. 369, 371, ὅπου καί μνεία τοῦ ἐγγράφου, ἔχει συγκεντρώσει πληροφορίες γιά τόν μαστρο-Πέτρο καί τήν ἀνοικοδόμηση τοῦ φρουρίου, τό ὁποῖο κατά μαρτυρία τοῦ Λήκ, στά μέσα τοῦ 1805 ἦταν "στά τελειώματα". Ὁ Ἀργ. Πετρονώτης ὑποθέτει ὅτι ἡ ἐπίσκεψη τοῦ Λήκ εἶχε, πέραν τῆς περιηγητικῆς περιέργειας, καί κάποια τεχνική χρησιμότητα ἀφοῦ ἦταν "μηχανικός ὁ ἴδιος". Τό κείμενο εἶναι γραμμένο μέ τό χέρι ἔμπειρου γραμματικοῦ ἀλλά μέ παραλείψεις κατά τόν τονισμό. ■

Με τό παρόν φανερόνομεν καί ομολογούμεν ἐμης ἡ πολητηα βαροσή ότη δια τούς μαστόρους όπου μας έρηξεν ο ηψηλοτατος βεζήρ εφεντή μας δια τό καστρό τού Σουλή καί με τό νά μήν ήχαμεν μαστορους ἐπηγάμαν καί ἐπερήκαλεσάμαν τόν μαστόρο Πετρό μεήμαρη τού βεζηρ εφεντη μάς νά μας εβρή μαστόρους νά μας βάλη στήν ἀφεντική δουλιά

καί εσήμφόνησαμεν το τξεκανη καί πεδή καί μουλάρη τά τρια αργατικά τό μηνα γρόσια ενεννήντα λέγομεν: 90 γρόσια καί εχόμέν τξεκάνια ἠκοσηεξη με τα πεδια καί μουλαρια όπου γένουντε νεφέρια όλα εβδομηντα οχτο λεγομεν 78 αργατηα καί εχομεν σήμφονία δια δίο μηνους να μας τούς βάλη καί απο διο μήνους καί ηστέρα άν παμε εδηκους μας ανθρώπους να τους βγαλωμε εκήνους καλά καί αν δέν στήλομε αλους έχουν να δουλέψουν ή ανοδεν ανδρόπη καί εμης έχομε να τους πλερόσωμεν κάτα τό παξάρη όπου ανοδεν γραφόμεν, καθε μηνα ἠς το χέρη του μαστόρο Πέτρου δια να πλερόσι τό κοσμόν· καί δια τό βεβέον τής αληθηας δινόμεν τό μπαρόν μας γράμα εἰς χήρας τού ανόδεν μαστορο Πετρό ἠς ενδιξήν καί ἀσφαλιαν.

έγο ο Ταδες στρέγο

[206]

1 φ., 32x23 ◆ (356) χ.τ., 7 Ἰανουαρίου 1804

Ἀρτζουχάλι τοῦ Ἰσούφη Κλεισούρα πρός τόν Ἀλή πασά. Στέλνει μέ τούς Μούκα καί Καραμέτα διάφορα πολύτιμα ἀντικείμενα καί ἕξι σκλάβους, «τρεῖς ἀράπισσες καί τρία ἀραπόπουλα», ὅπως τοῦ «εἶχε γράψει». Δέν προκύπτει σέ ποιόν ἤ σέ ποιούς ἀνῆκαν τά παραπάνω· φαίνεται ὅμως ὅτι ἀποτελοῦν προϊόν «μοιρασιᾶς», ὅπως ἀναφέρεται στό ἴδιο ἔγγραφο. Αὐτό μᾶς ὁδηγεῖ σέ κληρονομιά θανόντος ἀτέκνου μουσουλμάνου (μοιρασιά μέ τή σύζυγό του ἴσως), κάτι πού γνωρίζουμε καί ἀπό ἄλλα ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου. Ἡ ἀναφορά τοῦ χωριοῦ Ποσιγράτι πού δέν μπορέσαμε νά ταυτίσουμε, ἀποτελεῖ ἔνδειξη τῆς περιοχῆς ἀπό τήν ὁποία μπορεῖ νά προέρχεται τό ἔγγραφο. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

Ἐνδοκσότατον καί ποληκρονημένε μου τοβλετληό βεξήρη Ἀλῆ πασᾶ ἐφέντη μου, ἠναγετληό, μερχαμετληό καί τόν δοληκό σο μέστη σό φηλό, μέρα καί νήκτα χαήρ τουβάν σό κάνο, ὁ θεός νά σό κάμη τά μουράτιγηα τῆς καρδηᾶς σο καί ἀκόμα καλήτερηα, ἀμίν, ἀμίν, ἀμίν.

Καί μέ τόν τξεκλαβηκόν μου ἀρζοχάλη σό κάνο ἠφατή, ἀφέντη μου, ἀφτοῦ ἔρχετε ὁ Καραμέτας καί ὁ Μούκας καί νά λάβης, ἀφέντη μου, τό φέση μέ 5 πέτρες καί μέ τά βενέτηκα καί μέ τά μησά μησηργηότηκα καί μέ τά μαργαρητάρηα καί μέ 5 φελητοτοῦρες καί πέντε δηακτηλήθγηα μέ πέτρες, τοῦτα τά ἔχο βολομένα, ἀφέντη μου· καί λάβε τού τοφέχη τού καλό καί τού σπαθή τού καλό πό τά ἦχε ὁ Μούκας στό Ποσηγράτη, καί λάβε καί τ᾽ ἄλο τού τοφέκη μέ δεγηό [=δυό] λαμινηά, καλό, καί τ᾽ ἄλο τού σπαθή

καί ἕνα τξήφτη κοπόδες(;) καλά τοῦτα τά ἤβρα ἐδό, ἀφέντη μου, καί νά λάβης καί τερῆς ἀράπησες καί τερήα ἀραπόπουλα, γιά τοῦτα πό μοῦ ἦχες γράπση γηά πό στά στέλνο, ἀφέντη μου, καί ἀφτοῦ ἔρχετε ὁ Καραμέτας καί σέ κάνη βοκόφη στοματικά. Ἀφέντη μου, ὁ μοροσηά [=μοιρασιά] γηά τά σκοτγηά [=σκουτιά] καλά ἦνε, ἦνε καί μήα σέλα καλό σάν ἀφτά πού σέ στήλαμε τά ἄτγηα· σέ ὅ,τη χηάντη, σέ κάνη βοκόφ(η) ὁ Καραμέτας, ὅ,τη νά σό κρηγηαστῆ ρότα τού Καραμέτα· μᾶς χασημέρησε ὁ Μουσελήμης, δέ μᾶς ἔδοσε ἄλοκα καί οἱ κρόνη σο πολή.

1804, Γενάργηος 7

χαήρ τουβατζή σο
Ισοφης Κλισορας
ο χηολέ σο [: ὁ κιολέ(ς) σο(υ),
=ὁ σκλάβος σου]
σε περοσχηνό

[207]

1 φ., 28x21 ◆ (103) [Δέλβινο], 26 Ἰανουαρίου [1804]

Ἀρτζουχάλι τοῦ Σελήμ [Κόκα] καί τοῦ Μαχμούτ [Νταλιάνη] πρός τόν Ἀλή πασά. Τόν πληροφοροῦν γιά συγκρούσεις στήν περιοχή τοῦ Δελβίνου. Ἐχθροί τοῦ Ἀλῆ, πού μέ ἐπικεφαλῆς τόν «γιό τοῦ Μαχμούτη Χότο» κατεῖχαν τό Τουρμίσι καί τά Καλύβια, τά ἐγκατέλειψαν καί ἀποσύρθηκαν στούς Βαγκαλάτες. Ἐκεῖ συγκεντρώνονται οἱ ἀντίπαλοι ἐνῶ οἱ φίλιες δυνάμεις τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἑτοιμάζονται νά τούς πολιορκήσουν. Δυνάμεις τοῦ Μουσταφᾶ πασᾶ ἔκαμαν ἐπιδρομή στό χωριό Κώσταρι στά περίχωρα τοῦ «κασαπᾶ». Ἐπειδή τό χωριό Κώσταρι βρίσκεται στήν ἄμεση περιφέρεια τῆς πόλης τοῦ Δελβίνου (βλ. Β. Μπαρᾶς, *Δέλβινο*, σελ. 326) ὁ «κασα[μ]πάς» τοῦ ἐγγράφου θά πρέπει νά εἶναι βέβαια τό Δέλβινο, τόπος καταγωγῆς, ἄλλωστε, τοῦ Σελήμ Κόκα. Ἡ παρουσία τοῦ Μαχμούτ Νταλιάνη, ἀγᾶ τῆς Κονίσπολης, ὑποδηλώνει συγκέντρωση δυνάμεων φιλικῶν πρός τόν Ἀλή πασά στήν εὐρύτερη περιοχή. Γιά τίς στρατιωτικές συγκεντρώσεις καί συγκρούσεις γύρω ἀπό τό χωριό Βαγκαλάτες βλ. τά εἰσαγωγικά στό παρακάτω σχετικό α΄. Ἐπισημαίνουμε τή χρήση τῶν τουρκικῶν ὑπογραφῶν στό ἔγγραφο, οἱ ὁποῖες ἀσφαλῶς ἔχουν κάποιο νόημα πού δέν μποροῦμε αὐτήν τή στιγμή νά ἀποκρυπτογραφήσουμε, ἀφοῦ συνήθως τά ἴδια πρόσωπα ὑπογράφουν ἑλληνικά, τά ἐπίσης ἑλληνικά γραμμένα ἀρτζουχάλια τους πρός τόν Ἀλή πασά. ■

Σχετ.: α΄ [203], [π. Δελβίνου] 1804
β΄ [208], [Δέλβινο, 26 Ἰανουαρίου 1804]

Ὑψηλότατε καί πολυχρονιμένε τοβλετλή πασά ἀφέντη μου, δουλικῶ[ς] σέ προσκυνο[ῦ]με καί τό τιμημένο σου χρυσό σου ποδιάν καί μέστι σου

φιλοῦμε, τόν δεγόν τξελισανεχού παρακαλοῦμε νά σοῦ δώσει οὔμρι μαξί μέ τούς πασιάδες ξατέδες τῆς ὑψηλότη σου, καθώς ἀγαπᾶς, ἀμήν.

Ἀφέντη μας, σοῦ κάνομε ἰφατέ μέτε τόν Τατάραγα, σοῦ ἐκάμαμε τά πάντα ὅλα ἰφατέ· ἀφέντη μας, μάθε, ἀπόψε ξημερώνουντας Δευτέρα, κινήσανε τό ἀσκέρι μας καί γινήκανε χαξίρι γιά νά τούς πᾶνε στό Τουρμίσι· ἤτανε ὁ γιός τοῦ Μαχμούτη Χότο μέσα, τἄφηκε τό Τουρμίσι χωρίς τουφέκι καί ἀπό τά Καλύβια τ' ἄφηκε καί ἀφό* ὁ Πέικο Ζουλάτης καί πᾶνε καί κλειστήκανε στούς Βαγαλάτες· τά ξαπώσαμε τό Τουρμίσι καί τά Καλύβια. Τώρα, ἀφέντη μας, τό γληγορότερο, τό κουμπαρά μέ τίς κιουλέδες του καί τήν κάθε κυβέρνηση, νά μᾶς στείλεις καί τξεπεχανέ, τριάντα φορτώματα νά μᾶς στείλεις, καί ἀπεκεῖ ἰνσαλλάχ ἐντροπιασμένοι θέλα βγοῦνε.*

Ἀκόμα, ἀφέντη μας, σοῦ κάνομε ἰφατέ, ἀπόψε σέ ὀχτώ ὧρες τῆς νυχτό[ς] ὁ Μουσταφά πασάς μέ τούς Νιβιτξῶτες ἐκάμανε τήν κουβέντα καί ἤρδανε καί βαρέσανε σ' ἕνα χωριό ἐδῶ κοντά στό κασαπά, στό Κώσταρι καί κάψανε δυό καλύβες μέ ἄχυρο καί μᾶς, μᾶς ἦρδε τό χαπέρι καί ριχτήκαμε καί τούς ἐχαλάσαμε καί τούς ἐκάμαμε ἕνα ρεξίλι πού δέν τό εἶχανε πάθει ποτέ.

Ταῦτα καί οἱ χρόνοι τῆς ἐψηλότη σου πολλοί, ἀμήν.

Γενάρη [26], Δευτέρα ταχύ

bende	*bende*
Selim	*Mahmud*
(τ.σ.τ.)	

[208]

1 φ., 29x11 ◆ (566) [Δέλβινο, 26 Ἰανουαρίου 1804]

Ἀρτζουχάλι τοῦ Σελήμ Κόκα πρός τόν Ἀλή πασά. Προφανῶς συνημμένο στό προηγούμενο ἔγγραφο (ἀρ. [207]), μέ τό ὁποῖο πρέπει νά διαβαστεῖ συνδυαστικά. Τά δύο ἔγγραφα μοιάζει νά ἔχουν συνταχθεῖ τήν ἴδια μέρα καί πάντως ἀναφέρονται στό ἴδιο ἀντικείμενο. Τό πρῶτο ὑπογράφεται ἀπό τούς δύο ἀποστολεῖς στά τουρκικά, ἐνῶ τό δεύτερο ὑπογράφεται μόνον ἀπό τόν Σελήμ Κόκα, ὁ ὁποῖος εἶναι μᾶλλον καί ὁ γραφέας τοῦ κειμένου. Μολονότι στό Ἀρχεῖο βρέθηκαν σέ διαφορετική θέση, ὅπως φαίνεται ἀπό τόν ἀριθμό εἰσαγωγῆς, εἶναι πιθανότερο νά στάλθηκαν ταυτοχρόνως μέ τόν Τατάραγα τοῦ προηγουμένου ἐγγράφου. Σ' αὐτό συνηγορεῖ τό γεγονός ὅτι τό δεύτερο ἔγγραφο δέν φέρει ἡμερομηνία ἤ ἄλλη σχετική ἔνδειξη, καί εἶναι διατυπωμένο σάν ὑστερόγραφο τοῦ προηγουμένου. Ὁ Σελήμ Κόκας ἀναφέρεται σέ κάποιες λεπτομέρειες πού λείπουν ἀπό τό προηγούμενο, τό ἀπό κοινοῦ μέ τόν Μαχμούτ Νταλιάνη, ἀρτζουχάλι τους. Οἱ «Προσιῶτες» πού ἦσαν κλεισμένοι στό Τερμίσι/Τουρμίσι εἶναι βέβαια οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ Μπόρ-

σι τοῦ Δελβίνου, πού παραμένουν πιστοί στόν Μουσταφά πασά, ἐνῶ τό Τερμίσι καί τά Καλύβια πρέπει νά εἶναι τό «Ντερμίσι» καί τά «Καλύβια Δροβιανίτικα» τῆς περιοχῆς Βούρκου τοῦ Δελβίνου (βλ. Β. Μπαρᾶς, *Δέλβινο*, σελ. 326). Τό Ντερμίσι/Δερμίσι ἀναφέρεται ἀργότερα στόν κατάλογο Φιλητᾶ, ὡς τσιφλίκι τοῦ Ἀλῆ πασᾶ (βλ. Σπ. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*, σελ. 603). Ἂς σημειωθεῖ ἀκόμη ὅτι ἀπό τό ἔγγραφο ἀρ. [249] τῆς 10ης Ὀκτωβρίου 1804, μαθαίνουμε ὅτι τό χωριό Μπόρσι, μετά τήν ἥττα τοῦ Μουσταφᾶ πασᾶ προσχώρησε, στό σύνολό του ἤ στήν πλειοψηφία του, σέ συμμαχία μέ τόν Ἀλή πασά. ■

Σχετ.: [207], Δέλβινο, 26 Ἰανουαρίου 1804

Ἀφέντη μου, ἀκόμα σοῦ κάνο ἰφατέ στό Τερμίσι ἦταν ὁ γιός τοῦ Μαχμούτ[ς] Χότο καί ὁ Τζάρο καί ἄλλοι Προσιῶτες διακόσου[ς] νομάτου[ς] κιλμενι [=κλεισμένοι], ἐμεῖς ἐβάλαμε ἀθρώπου[ς] καί τούς κάμαμε τζατάλι, ἐδώσαμα[ν] ρουφέτι καί ὕστερα ἐβήκανε ἀπόψε πού ξημερώστηκε Δευτέρα καί στά Καλύβια ἤτανε ὁ Πέικο Ζουλάτη καί ἐκεῖ ἐδώσαμαν βιό καί τού ἐκάμαμαν τζατάλι· καί ἐπ' ἐκεῖ ἐβήκανε καί τίς κοῦλε[ς] τά ἐκάψανε καί τού μαγαζίδι[ς] καί τά ἀχούρια ὅλα κάνα σιπίτι ὄρθο στά τζιφλίκια του δέν ἀπόμεινε ὀρθός. Ἀκόμα, ἀφέντη μου, στού Βακαλάτες ἐκιλστήκανε καί σήμερα Δευτέρα πάγησε ὅλο τό ἀσκέρι στού Βακαλάτι καί τώρα, ἀφέντη μου, νά μοῦ στείλει[ς] τά ἑφτά σακούλια ἄσπρα πού σοῦ ἔγραψα μέ τόν Τόσκα νά μοῦ στείλεις καί ἄλλα ἕξι σακούλια καί μισό, ὁπού γένουνε δεκατίρ σακοῦλες ἄσπρα καί μισό. Ἀκόμα, ἀφέντη μου, νά μοῦ στένει [=στέλνεις] σαράτα φροτώματα φυσέκια καί τόν κουπαρά μέ τού[ς] κιλέδες του καί νά μή σοῦ κιλστοῦνε [=κλειστοῦνε] οἱ ἀθρῶποι μέ τόν τζιπεχανέ καί μέ τά ἄσπρα.

Ταῦτα καί οἱ χρόνοι τῆς ὑψηλότη σου πολλοί καί τόν τεβλέτι σου, ἀμήν, θουμε, [=θεέ μου], ἀμήν.

πάντα εἰς τόν ὁρισμό σου σηκάλβο
σου σελημ κοκα

[209]

2 φ., 30x20 ◆ (278) Κωνσταντινούπολη, 4 Φεβρουαρίου 1804

Δίγλωσσο ἔγγραφο (ἀγγλικό καί τουρκικό) μέ τήν ὑπογραφή τοῦ Alex Stralon, πρέσβη τῆς Ἀγγλίας στήν Κωνσταντινούπολη, καί ἡμερομηνία 4 Φεβρουαρίου 1804 στό ἀγγλικό, 23 Zilkade 1218 στό τουρκικό κείμενο. Μέ τό ἔγγραφο, πού προφανῶς ἀπευθύνεται πρός τόν Ἀλή πασά, ἀνακοινώνεται ὁ διορισμός τοῦ John Philip Morier ὡς Γενικοῦ Προξένου «στό Μοριά, τήν Ἀρβανιτιά καί τά παρακείμενα ἐγιαλέτια»· στό ἀγγλικό κείμενο: «for the Morea, Albania and the adjacent

territories of the Ottoman Empire» καί τοῦ Charles Lock στήν Αἴγυπτο. (Γιά τήν ἵδρυση τό 1804 τοῦ Γενικοῦ Προξενείου τῆς Μεγάλης Βρετανίας στά Γιάννενα καί τόν διορισμό τοῦ Μόριερ βλ. Alfred C. Wood, *Levant Company*, σελ. 184-185 καί Ελ. Πρεβελάκη, Κ. Καλλιατάκη-Μερτικοπούλου, *Προξενικές ἐκθέσεις τοῦ William Meyer*, τ. Α΄ σελ. ή καί κα΄· ἰδιαίτερα γιά τίς σχέσεις τοῦ Μόριερ μέ τόν Ἀλή πασά καί τίς μετακινήσεις του βλ. John Baggally, *Ali Pacha and Great Britain*, σελ. 11-29). Ἡ σελίδα τοῦ ἐγγράφου εἶναι δίστηλη, μέ τό τουρκικό κείμενο ἀριστερά καί τό ἀγγλικό δεξιά, ὅπου ὑπάρχουν μερικές φθορές πού δηλώνονται μέ τή χρήση ὀρθογώνιων ἀγκυλῶν. Τό ἔγγραφο δέν ἀπευθύνεται προσωπικῶς στόν Ἀλή πασά, ἀλλά ἴσως περικλειόταν σέ συνοδευτικό κείμενο πού δέν ἔχουμε ἐντοπίσει στό Ἀρχεῖο. Πάντως, τό ἔγγραφο αὐτό δέν ὑπῆρχε λόγος νά φθάσει σέ αὐτήν τή μορφή στόν Ἀλή πασά ἀφοῦ ἀπευθυνόταν στήν Ὑψηλή Πύλη, στήν ὁποία γνωστοποιοῦσε τόν διορισμό καί τά ὀνόματα τῶν δύο προξένων καί ζητοῦσε τήν ἔκδοση τῶν ἀναγκαίων βερατίων κ.λπ. γιά τή νομιμοποίηση τῆς ὑπηρεσίας τους. Αὐτά τά βεράτια, παρουσίαζαν οἱ ἐνδιαφερόμενοι πρόξενοι στούς τοπικούς πασάδες κατά τήν ἀνάληψη τῶν καθηκόντων τους. Ὑποθέτουμε ὅτι τό παρόν ἀποτελοῦσε μέρος ἑνός φακέλου μέ τά ἄλλα παραστατικά τοῦ διορισμοῦ, μέ τά ὁποῖα ὁ Μόριερ θά παρουσιάστηκε ἐπισήμως στόν Ἀλή πασά. Στήν παρούσα ἔκδοση δέν δημοσιεύεται τό τουρκικό κείμενο, τό ὁποῖο γίνεται πάντως προσιτό ἀπό τή φωτογραφική παρουσίαση τοῦ ἐγγράφου, ἀλλά ἡ ἑλληνική μετάφραση πού ἔκανε γιά μᾶς ὁ τουρκολόγος Δημήτρης Λούπης. Μέσω τοῦ τουρκικοῦ κειμένου καί τῆς ἑλληνικῆς του μετάφρασης συμπληρώνονται καί κάποιες φθορές τοῦ ἀγγλικοῦ κειμένου. ■

Σχετ.: [271], Θεσσαλονίκη, 8 Ὀκτωβρίου 1805

His Majesty having | been graciously pleased to appoint | John Philip Morier Esq(uire) to | be His Consul General for the | Morea, Albania, and the | adjacent territories of the | Ottoman Empire, and Charles | Lock Esq(uire) to be His Consul | General for Egypt; the | undersigned His Minister | Plenipotentiary to the Su[blime] | Porte, begs that the ne[cessary] | Barats, and Firmans may be | issued to the [honour]able these Gentlemen | to enter [...] the functions | of their respec[ive] situations. | The undersigned will | take an earl [...] | [2] *of laying before the Porte Copies | of the commissions that have | been granted to Mess(iers) Morier | and Lock; and, in the meantime, | he feels great satisfaction in | being the medium through which | is imparted the knowledge of | appointments which are a | fresh instance of the interest | which His Majestly takes in | the concerns of this Empire, | as well as of His desire t[o] | promote the connection so | happily subsisting between | him and the Sultan |*

Constantinople 4 Febr(uary); 1804
Alex Stralon

[Ἑλληνική μετάφραση τοῦ τουρκικοῦ κειμένου, τό ὁποῖο χαρακτηρίζεται ἀπό

τόν Τοῦρκο μεταφραστή ὡς μετάφραση στήν τουρκική τοῦ τακριρίου τοῦ πρέσβη τῆς Ἀγγλίας, τῆς 23ης Ζιλκαδέ 1218].

Μετάφραση ἐπισήμου ἐγγράφου [takrir] *περί τοῦ πρέσβη τῆς Ἀγγλίας, τήν 23η Zilkade 1218.*

Ὡς πληρεξούσιος ἀντιπρόσωπός του στήν Ὑψηλή Πύλη δηλώνω πώς ἡ Ὑψηλότητά του, ὁ βασιλιάς τῆς Ἀγγλίας, αὐτήν τή φορά ὅρισε τόν ὀνομαζόμενο John Philip Morier Esq(uire) στήν ὑπηρεσία τῆς Ἀγγλίας στόν Μοριά, τήν Ἀρβανιτιά καί τά παρακείμενα ἐγιαλέτια τοῦ Ἀνωτέρου Κράτους μέ τόν βαθμό τοῦ Ἀνωτέρου Προξένου, ἐνῶ πάλι στή χώρα τῆς Αἰγύπτου ὅρισε στήν ὑπηρεσία τῆς Ἀγγλίας μέ τόν βαθμό τοῦ Ἀνωτέρου Προξένου τόν ὀνομαζόμενο Charles Lock Esq(uire). Οἱ παραπάνω ἀναφερόμενοι ἄς γίνουν δεκτοί στίς δέσεις, στίς ὁποῖες ὁρίστηκαν κι ἄς ἀναλάβουν τίς σεβαστές τους ὑπηρεσίες μέ τήν ἔκδοση σουλτανικῶν βερατίων καί διαταγμάτων.

Ὁ πληρεξούσιος ἀντιπρόσωπος τοῦ βασιλιᾶ τῆς Ἀγγλίας ὑποβάλλω ἀντίγραφα τῶν ἀποφάσεων πού ἀποδίδουν στόν κύριο Morier καί τόν κύριο Lock τούς προαναφερθέντες τίτλους. Ἐπιπροσθέτως, εἴμαστε ἰδιαίτερα ἱκανοποιημένοι ἀπό τή μεσολάβησή μας αὐτή μεταξύ τοῦ βασιλιᾶ τῆς Ἀγγλίας καί τοῦ προστάτη του σουλτανάτου τοῦ Παντισάχ. Αὐτή ἡ πράξη εἶναι ἀπτή ἀπόδειξη τοῦ νέου καί ἄμεσου ἐνδιαφέροντος τοῦ βασιλιᾶ γιά τό σουλτανάτο, ἐνδιαφέρον πού μέρα μέ τή μέρα ἐνισχύεται καί αὐξάνεται. Ἐπιθυμία τοῦ βασιλιᾶ εἶναι ἡ προαγωγή τῶν σχέσεων καί ἐπαφῶν, ἡ ὁποία εὐτυχῶς ἀναπτύσσεται μεταξύ αὐτοῦ καί τοῦ σουλτάνου.

[210]

2 φ., 24x18 ◆ (629) Ἰωάννινα, 22 Μαρτίου 1804

Μπουγιουρντί τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πρός τόν Ἀλέξη Νοῦτσο, μέ τό ὁποῖο τοῦ παραχωρεῖ τό «προβατονόμι τοῦ Ζαγορίου» ἔναντι τοῦ ποσοῦ τῶν ἑπτά χιλιάδων γροσίων, τά ὁποῖα καί ἔλαβε «μπίρ ταμάμ». Ἡ παραχώρηση ἀφορᾶ προφανῶς τό σύνολο τῶν Ζαγοροχωρίων. Δέν προκύπτει ἀπό τό ἴδιο τό ἔγγραφο ἄν ὁ Ἀλέξης Νοῦτσος μέ τό παρόν γίνεται ἐνοικιαστής τοῦ προβατονομίου γιά ἴδιο λογαριασμό ἤ γιά λογαριασμό τοῦ Ζαγορίου ὡς κοινοτικοῦ δεσμοῦ. Τό ἐπί τοῦ νώτου σημείωμα φανερώνει ὅτι τό ἔγγραφο προέρχεται ἀπό τήν πλευρά τοῦ Νούτσου, ὁ ὁποῖος θά πρέπει νά τό κατέθεσε στή Γραμματεία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ σέ κάποια ἐκκαθάριση τῶν οἰκονομικῶν δοσοληψιῶν τους, ἐνῶ ὁ πληθυντικός «ἐδώσαμεν διά τά προβατονόμια» ὑποδηλώνει μᾶλλον κοινοτική καί ὄχι προσωπική ἐκμίσθωση τοῦ προεστοῦ. Τό ἔγγραφο ἔχει δημοσιεύσει ὁ Γ. Παπαγεωργίου, *Ζαγόρι*, σελ. 82. ■

(μονογραφή Ἀλῆ πασᾶ)

Ἐγώ ὁ Βεξίρ Ἀλή Πασᾶς
ἔδωσα τοῦ ἐδικοῦ μου Ἀλέξη Νούτζου τό προβατονόμι τοῦ Ζαγορίου διά γρόσ: 7000: ἤτοι ἑπτά χιλιάδες γρόσια, τά ὁποῖα τά ἔλαβα μπήρ ταμάμ καί τοῦ ἔδωσα τό παρόν μου εἰς ἀσφάλειαν του.

1804,
Μάρτιος 22
Ἰωά(ννινα)

[ἐπί τοῦ νώτου:]
1804 μαρτίου 22
μπιουρή τοῦ βεξίρη διά γρόσια ἑπτά χιλιάδες,
ἐδόσαμεν διά τά προβατονόμια.

[211]

1 φ., 31x22 ◆ (246) Βραχώρι, 8 Ἀπριλίου 1804

Ἀρτζουχάλι τοῦ Ἰσούφη, μουτεσελίμη τοῦ Κάρλελι, πρός τόν Ἀλή πασά. Ἔλαβε τό μπουγιουρντί πού τόν προστάζει νά βγάλει ἀνθρώπους στίς «ἀκροθαλασσιές» γιά νά ἐμποδίσει τούς «Μποτζαράτες... διά νά μή μπαρκαρισθοῦν». Αὐτό εἶναι ἀδύνατο γιά τόν ἴδιο, καί μόνον ἴσως ὁ Καραΐσκος «ὁπού ξέρει καί τοῦ διαβόλου τίς τρύπες», θά μποροῦσε νά τό πετύχει. Ὁ Καραΐσκος εἶναι βέβαια ὁ Δημ. Καραΐσκος, ὁ γνωστός ἀρματολός τοῦ κάτω Βάλτου, ὁ φερόμενος ὡς πατέρας τοῦ Γεωργίου Καραϊσκάκη. Ἀξιοπρόσεχτος εἶναι ὁ θαυμασμός τοῦ ἐπιστολογράφου πρός τίς ἱκανότητες τοῦ Καραΐσκου, ἕνας θαυμασμός πού διαπερνᾶ ἄλλωστε ἀργότερα καί τήν ἑλληνική ἱστοριογραφία (βλ. Ν. Κασομούλης, *Ἐνθυμήματα*, τ. Α΄, Εὐρετήριο, καί Γιάννης Βλαχογιάννης, «Καραϊσκάκης», *Νέα Ἑστία*, τ. 41 (Ἰαν.-Ἰούν. 1947), σελ. 884 κ.ἑξ.). Ὁ Ἰσούφης καταγγέλλει τόν Κατσικογιάννη πού παρ᾽ ὅτι εἶναι ἄνθρωπος τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ἀνέχθηκε πρίν ἀπό λίγες μέρες καί «ἐμπαρκαρίσθηκαν εἰς τήν Κόπριναν τρεῖς-τέσσαρες φαμελιές». Συνεχίζει μέ παράπονα κατά τοῦ Ἀλῆ πασᾶ γιά τήν προστασία πού παρέχει στόν [Χρῆστο] Κατσικογιάννη, τόν ὁποῖο κατηγορεῖ ὅτι «ἔκλεισε ἕνα ὀτζάκι», ἀναφερόμενος προφανῶς στή δολοφονία τοῦ προεστοῦ Ξηρομέρου Μήτσου Μαυρομάτη τό 1793. Ἡ δυσμενής κρίση τοῦ μουτεσελίμη τοῦ Κάρλελι γιά τόν Κατσικογιάννη, ἀρματολό Βόνιτσας, ἐπιβεβαιώνει τίς ἐνδείξεις γιά τήν πρόσφατη προσχώρηση τοῦ παλαιοῦ κλέφτη στό στρατόπεδο τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καί τήν ἐπιστροφή του στό ὀθωμανικό ἔδαφος, ἡ ὁποία τοποθετεῖται ἀμέσως μετά τήν ὑπογραφή συνθήκης καταδίωξης τῶν κλεφτῶν μεταξύ τῆς Γερουσίας τῆς Ἑπτανήσου καί τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τῆς 9ης Νοεμβρίου 1803 (βλ. Π. Ροντογιάννης, *Ἱστορία Λευκάδος*, τ. Β΄, σελ. 150-152). Τό παρόν ἔγγραφο ἀποτελεῖ ἔγκυρη μαρτυρία καί γιά τή χρονολόγηση τῆς μάχης στή μονή Σέλτσου, στόν ἀπόηχο τοῦ Σουλιωτικοῦ δράματος, ὅπου οἱ καταδιωκόμενοι «Μποτζαράτες» ἀντέταξαν μία τελευταία ἄμυνα.

Ἡ Β. Ψιμούλη, *Σούλι*, σελ. 440, μέ βάση τό ἔγγραφο αὐτό θεωρεῖ, ἀσφαλῶς σωστά, ὅτι ἡ μάχη τοῦ Σέλτσου εἶναι προγενέστερη τῆς 8ης Ἀπριλίου 1804, ἡμερομηνίας τοῦ παρόντος. Στήν παλαιότερη βιβλιογραφία ἔχουν προταθεῖ ἡ 20ή Ἀπριλίου 1804 ἀπό τόν Χρ. Περραιβό (*Ἅπαντα, Ἱστορία Πάργας καί Σουλίου*, σελ. 199) καί ἡ 14η ἤ 15η Ἀπριλίου ἀπό τόν Σπ. Ἀραβαντινό (*Ἱστορία*, σελ. 168). Οἱ ἡμερομηνίες αὐτές δέν μποροῦν νά ἰσχύουν ἀφοῦ ἤδη στίς 8 Ἀπριλίου ἡ καταδίωξη τῶν Σουλιωτῶν τοῦ Μπότσαρη γίνεται ἀκόμη καί «σταῖς ἀκροδαλασσιαῖς». ■

Ὑψηλότατε καί πολυχρονιμένε δεβλετλιοῦ, βελήγιουνιάμ πασᾶ ἐφένδημ, τήν ὑψηλότητα σου δουλεικῶς φιλῶ τήν τιμημένην σου ποδιάν, τόν μεγαλοδύναμον θεόν περικαλῶ ἡμέρα καί νύχτα νά δύνῃ τοῦ ἀφεντός μου ζωήν πολλήν καί ἐγιάμι δεβλέτι κατά τό τιμημένον χαϊρλῆ μουράτι σου, ἀμήν.

Ἔλαβα τό τιμημένον μπουγιουρδί τοῦ ἀφεντός μου κατά τό πρέπον τό ἔβαλα ἀπάνου εἰς τό κεφάλι μου· εἶδα νά μέ προστάξης νά εὔγω πάλιν ὄξω μέ ὅλλους τούς ἀνδρώπους μου, νά πιάσω ταῖς ἀκροδαλασσιαῖς ἐπειδή ὁποῦ ἐσκόρπισαν οἱ Μποτζαράτες καί ἔφυγαν, διά νά μή μπαρκαρισθοῦν. Ἐγώ, ἐφέντη μου, ὅλλες ταῖς ἄκραις, τά σκαλώματα πιασμένα τά ἔχω, καί τούς ἀνδρώπους μου ὅλλους ὅξω ἐκεῖ τούς ἔχω ἀφιμένους, καί μόνον πεντέξη νοματαίους ἐπίρα καί ἦλδα μέσα νά τοιράξω καί ἐγώ τήν δουλειάν μου ὁπού τώρα εἶναι καιρός τοῦ δευτεριοῦ. Εἰς τό ἄλλο ἐγώ τί νά κάμῳ; ὄχι μέ πενήντα καί ἑκατό καί πεντακοσίους νοματαίους νά ἔχω δέν κάνῳ τίπωτα οὔτε ἐγώ ἀλλά οὔτε καί οἱ ἀνδρώποι τῆς ὑψηλότη σας. Μόνον ἄν εἶναι ὁρισμός σας, τόν Καραΐσκον νά ἀφίσετε νά ἔλδη νά πιάση ταῖς ἄκραις ἐκεῖ, ὁποῦ ξέρι καί τοῦ διαβόλου ταῖς τρύπαις, ὁποῦ νά μήν ἀφίση οὔτε κουνούπη νά μπαρακαρισθῇ· καί πάλιν νά προστάξετε καί τόν Κατζικογιάννην ὁποῦ εἶναι σκλάβος σας, νά μήν τούς δεχθῇ καί νά τούς μπαρκαρίση, ὅτι ὀλίγαις ἡμέραις εἶναι ὁποῦ ἐμπαρκαρίσθηκαν εἰς τήν Κόπριναν τρεῖς-τέσσερεις φαμελιαῖς· εἰς τήν Κόπρινα ταῖς ἐπερίλαβεν αὐτός καί ἀπό τήν Βόνιτζαν ταῖς ἐμπαρκάρισεν καί πάνε μέσα. Καί τί νά τοῦ κάμῳ ἐγώ αὐτινοῦ ὁπού εἶναι ἐδηκῶς σας καί σκλάβος σας, ὁποῦ ἔκλυσε καί ἕνα ὀντζάκι καί πάλιν μπροστά μου τόν ἔχετε. Ἐγώ, ἐφένδιμ, εἶναι σαράντα ἡμέραις ὁποῦ σοῦ τό ἐφανέρωσα κατάλεπτῶς διά αὐταῖς ταῖς φαμελιαῖς· σοῦ ἔστειλλα καί κόπια καί οὔτε ἀπόκρισιν δέν μοῦ ἔστειλλες· καί τώρα τί νά κάμω, καί οἱ χρόνοι τῆς ὑψηλότητός σου ἀπό τόν θεόν πολλοί καί τιμημένοι, μέ ἐγιάμη δεβλέτι κατά τό τιμημένον χαϊρλῆ μουράτι σας, ἀμήν:

1804: Ἀπριλλίου 8 Βραχῶρι

χαϊρ δουαντζής σας Κάρ
{λε}λελι μουτεσελήμ
Ἰσούφις

[212]

1 φ., 36x25 ◆ (158) Τσαρίτσανη, 11 Ἀπριλίου 1804

Ἀρτζουχάλι τῶν Χατζη-Ἀλέξη καί Στατηροῦ, προκρίτων τῆς Τσαρίτσανης, πρός τόν Ἀλή πασά, σχετικό μέ τοπικές ἔριδες στήν περιοχή τους. Παρακαλοῦν τόν Ἀλή νά ἀκούσει εὐμενῶς ὅσα θά τοῦ πεῖ «ἐκ στόματος» ὁ «Ἰμίν ἐφέντης Ἀλασσονίτης», γιατί οἱ γραπτές καταγγελίες τους γίνονται γνωστές καί φοβοῦνται τήν ὀργή (:«γαξέπι») κάποιων πού μπορεῖ νά στείλουν ἕνα φιρμάνι ἀπό τήν Πόλη. Οἱ δύο προεστοί τῆς Τσαρίτσανης ἐμφανίζονται γιά μία μόνο φορά στό Ἀρχεῖο, τουλάχιστον μέ αὐτό τό ὄνομα. Νομίζω ὅμως ὅτι τούς συναντᾶμε στό Ἀρχεῖο τοῦ Κωνσταντίνου Οἰκονόμου, ἀλλά ὄχι ἐν ζωῇ. Ὁ Στατήρης Χατζη-Ἀλεξίου πού ἐμφανίζεται ἀπό τό 1808 κ.ἑξ. πρέπει νά εἶναι γιός τοῦ πρώτου (βλ. Κ. Λάππας-Ρ. Σταμούλη, *Κωνστ. Οἰκονόμος*, τ. Α΄, σελ. 86 κ.ἀ.) ἐνῶ ὁ «Στατηρός» πρέπει νά εἶναι ὁ προεστός Στατήρης, χωρίς ἄλλον προσδιορισμό, πού σέ ἔγγραφο τοῦ 1808 ἐπίσης, φαίνεται νά ἔχει ἀποβιώσει πρόσφατα (*ὅ.π.*, σ. 73 καί 301). Ὅλοι οἱ προεστοί τῆς Τσαρίτσανης ἐμπλέκονται στά κοινοτικά πράγματα τοῦ βιλαετίου τῆς Ἐλασσόνας, ἀλλά αὐτός πού ἐμφανίζεται περισσότερο καί σέ ἄλλες πηγές εἶναι ὁ Γιαννούλης Στατήρης, γιά τόν ὁποῖο βλ. καί Β. Σκουβαράς, *Ὀλυμπιώτισσα* (Εὑρετήριο). ■

»Ἠψιλόταται ντοβλετλή μερχαμετλή καί πολληχρονιμένη: Βεξήρ ἐφέντι μας, σκλαβικός προ[σκυνοῦ]μεν ντοβάν κάμομιν εἰς τόν θεόν διά τά πάσα χαερλή μοράτια τής καρδία σου καί να σο ξίσων ἡ πολιχρονιμένη πασιάδε σου, Μοχτάρ πασιάς καί Βελή πασιάς, καί τό πολιχρονιμένον σου βεξιρόπουλον, Σαλήμπεγην, ὁ θεός να σι το χαρίσιν, νά το χέρισιν πάντοτες: – ἀμιν: ἀμίν: ἀμιν: –

Μέ το προσκινιτό μας ἀρτζοχάλην σε φανερόνομεν ἐφέντι μας ὸς σκλάβιν σου καί χαήρ ντοβατξίδ[ες] ὁποῦ ἤμεσθεν καί να σι παρασθίσομεν τά παραπονά μας ὁποῦ παθένομεν ἐδό εἰς το χοριόν μας να σι τα γράψομεν καταλεπτός ἔφεντι μας τά μαθένον αὐτι καί μας κατατρέχον περισότερον καί ὁ θεός νά μας δόσιν ἠπομονείν νά τά ἠποφέρομεν, πλήν ντοβλετλί μας καί ἀφέντη μας ἀλά ητζήν ὀλσούν νά μας βαστάξης καί νά μας ἔχης εἰς τό χρισόν σου ναζάρην σου, καί διάτι μας ἔχον πολύ καρέζην μίπος μας φέρον σε κάνα γαξέπην κανᾶ φερμάνην ἀπό τήν Πόλην καί φοβούμε[στε] ἡ σκλάβην σου, διατι ἐφέντη μας ἀλοῦ δεν ἔχομεν ποδενά νά μας βαστάξην, τήν ἠψιλότι σου ἔχομ[εν] πατέραν καί θεόν μας, καί ἀλάἠτζήν ὀλσούν ἐφέντι μας νά μας ἀγαπάς ντοβλετλί μας δι[ατί] [εἴμεστε] σκλάβη καί πιστή χαῆρ ντοβατξίδι σου, καί αὐτοῦ ὁποῦ ἔρχεται ὁ Ἠμίν ἐφέντις Ἀλασονίτης σι τα κάμιν ἠφαντέ ἐκ στόματος τά πάντα καί γένησι βοκούφης ἀπό αὐτόν κάθε δολιές. Ταῦτα καί ἡ

χρόνι σου πολή και τιμιμένη ἀπό τόν θεόν ἀμιν: ἀμιν: ἀμίν

1804: Ἀπριλίου 11, Τζαρίτζανη

»ἡ σκλάβι σου καί πιστή χαηρντοβατζίδι σου Χ: Ἀλέξης καί Στατιρός προσκινούμιν καί φιλούμιν το μεσθην σου.

[213

2 φ., 31x22 ◆ (1208) [Βέροια], 12 Ἀπριλίου 1804

Ἀρτζουχάλι κάποιου «Μαντζέπ πέγη» πρός τόν Ἀλή πασά. Δυσανάγνωστο καί δυσνόητο. Ἀναφέρει ὅτι μέ ὑπόδειξη τοῦ Χαλήλ ἐφέντη συναντήθηκε μέ τόν Μεχμέταγα καί τόν Ἀπτολά Πρέστανη, οἱ ὁποῖοι ὑποσχέθηκαν νά πᾶνε στά Γιάννενα καί νά παρουσιαστοῦν στόν Ἀλή πασά. Ζήτησαν μάλιστα καί γράμματα ἀπό τόν Χαλήλ ἐφέντη, ὁ ὁποῖος τούς ὑποσχέθηκε ὅτι θά γράψει κατ' εὐθείαν στόν Βεζίρη. Στή συνέχεια, οἱ δύο πρῶτοι ἄλλαξαν γνώμη καί ὁ ἐπιστολογράφος, τοῦ ὁποίου δέν γνωρίζουμε τήν ἰδιότητα, ζήτησε ἀπό τόν Χαλήλ ἐφέντη «κόσμο» (=ἐνόπλους) γιά νά «τούς πιάσει». Ὁ Χαλήλ ἐφέντης ἀρνήθηκε, μέ τό ἐπιχείρημα ὅτι ὁ Μεχμέταγας ἔχει «ἑκατόν πενήντα νομάτους» καί ὁ Ἀλή πασάς ἔχει γράψει νά μή γίνει «καφγάς». Ἀκολουθεῖ μία ἐλλειπτική διατύπωση γιά κάποια γράμματα πού ἔστειλε ὁ Ἀλή πασάς μέ ἄνδρωπο τοῦ Σιλιχτάρη, τά ὁποῖα χάθηκαν, ἐνῶ τό συμβάν δημιούργησε δυσαρέσκεια μεταξύ τῶν ἐνδιαφερομένων. Στό σημεῖο αὐτό ἀναφέρεται καί ὁ Χαλήλ ἀγάς, ὁ ὁποῖος εἶναι ἀσφαλῶς διαφορετικό πρόσωπο ἀπό τόν Χαλήλ ἐφέντη, κάτι πού ἐπιβεβαιώνεται καί ἀπό τήν ταυτόχρονη παρουσία τῶν δύο προσώπων καί στό παρακάτω σχετικό. Τό ἔγγραφο κλείνει μέ τήν πληροφορία ὅτι ὁ Ἀπτολάς ἔχει μία μεγάλη ποσότητα σταριοῦ στό Κορινόζι πού προσπαθεῖ νά τό «πωλήσει στό γιαλό», κάτι πού τό γνωρίζει ὁ Παζαΐταγας καί, κατά τόν ἐπιστολογράφο, μπορεῖ νά τό ἀποτρέψει. Ὁ Παζαΐτης στό παρόν ἔγγραφο φαίνεται νά εἶναι ἄνθρωπος τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἤ νά πρόσκειται φιλικά πρός αὐτόν. Ἀντίθετα, στό παρακάτω σχετικό ἐκτός ἀπό τόν Χαλήλαγα ἀναφέρεται καί ὁ Παζαΐτης, ἀλλά μέ τέτοια διατύπωση πού δέν μᾶς ἐπιτρέπει νά καταλάβουμε ἄν εἶναι φίλος ἤ ἀντίπαλος τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Αὐτό δυσχεραίνει καί τόν χρονολογικό συσχετισμό τῶν δύο ἐγγράφων, ἐνῶ ὁ συσχετισμός τοῦ περιεχομένου μᾶς ἐπιτρέπει, νά θεωρήσουμε ὡς τόπο προέλευσης καί τοῦ παρόντος ἐγγράφου τή Βέροια. Ἀπό τά συμφραζόμενα πάντως καί τῶν δύο ἐγγράφων, ἀλλά καί τῶν ἄλλων ἐγγράφων τοῦ Ἀρχείου πού ἄμεσα ἤ ἔμμεσα ἀναφέρονται στή Βέροια καί στήν εὐρύτερη περιοχή της, ἡ ἀνάμειξη τοῦ Ἀλῆ πασᾶ συνδέεται μέ τήν ἰδιότητά του ὡς Ἐπόπτη τῶν Δερβενίων. Δέν γνωρίζουμε ἐπίσης ἄν τό ἀναφερόμενο χωριό Κορινόζι, ὁ Κορινός, ἀσφαλῶς, τῆς ἐπαρχίας Πιερίας, πού ἐμφανίζεται στόν κατάλογο Φιλητᾶ ὡς τσιφλίκι τοῦ Ἀλῆ πασᾶ (βλ. Σπ. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*, σελ. 606), εἶναι πράγματι τσιφλίκι του αὐτήν τήν ἐποχή ἤ ἔγινε ἀργότερα. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

Σχετ.: [1378], Βέροια, 4 Μαΐου [1804]

Ἐνδοξότατε καί ψηλώτατε καί πωληχρωνεμένε μο τοβλετλῆ, βεξέρι ἐφέντι μο, κατά πολά σέ προσκηνῶ καί τόν τήμηώ σο μέστη σο φηλῶ καί τόν θε[ό]ν παρακαλό νά σέ δόση μέρες καί χρόνως πολός, ἀμήν.

Καί ἀφέντη μω, μέ τόν ἀρξοχάλη μο σό προσκηνό καί νά σέ φαν[ε]ρώσο τόν Ἀπτολά Πρέστανη τόν ματέ· μέ πρόσταξεν ὠ Χαλήλ ἐφέντης καί πῆγα τόν γῆπα τόν Μεχμέταγα καί τόν Ἀπτολά Πρέστανη, τόν πρότο μώ δόσαν τξεβάπη ἐμένα τόν σηκλάβω σο πός παγιένομε στά Γιάνινα στόν ψηλότατον βεξήρη ἐφέντη μας· τός γῆπεν καί ὁ σκλάβω σο, καλά, νά πᾶτε ἐκῖ, τός γῆπα· κο[ν]τά τός γῆπεν καί ὁ Χαλήλ ἐφέντης νά μᾶς δόσις γράματα καί νά πᾶμε· τός γῆπεν καί ὁ Χαλήλ ἐφέντης, ἀκόμα καλή[τε]ρα νά πᾶτε στά Γιάνηνα καί γράφο καί ἐγό στόν ψηλότατον βεξήρι γιά μοσατέν σέ πάσα δουληάν· κουβέντιασαν καλά, κοντά μετάνοσαν, δέν τόν ἀφήνη νά 'ρθι ο[ὔ]δε ἔρχετε, ἐφέντι μο, ὄχι ἄλο. Καί ἐφέντη μο, μι[ά] βολά ἀπό δέν τόν ἄφηκεν, τόν γῆπα τόν Χαλήλ ἐφέντη, νά μέ δόσης κόσμον νά τό [=τούς;] πηάσο· ὁ Χαλήλ ἐφέντης μο γῆπεν, ὁ βεξήρη ἐφέντης μας δέν μᾶς γράφη νά κάμνομε καφγάν καί ξέρλτη, ὥμος μέ γράφη μέ τρόπον, γι[α]τί ὁ Μεχμέταγας ἔχει νομάτος γέκατόν πενήντα καί γήνεται κάνα γαφγά [=καυγάς]. Τᾶφτα δέν μ' ἔδοσεν κόσμον γηατί ἔτζι γίμετεν πήχλης* στά γράματα, νά μή γιενῖ σαματάς, ὄχη [ἄλ]λο. Καί ἐφέντη μο, ὁ Μασάπεης [=Μοσάπεγης] κόσμον δέν ἔχη χήτζ καί ὁ Χαλήλ ἐφέντης χάλεψεν νά τόν προβοδόσιν μέ κάνα τρόπον· [πλαγίως:] ἐψηλότη σο ἔστηλες τόν ἄθελπον [=ἄνθρωπον] τόν [=τοῦ] Σιλιχτάρη καί τόν [=τοῦ] ἔδωσεν χαμπέρη προστήτερα· ἄν τά ἔδοσα τά γράματα τόν Χαλήλαγα τά 'κληψεν ὁ ἄνθερπος το(ῦ) Σηληχτάρη· τόν ἦχεν δόση χαμπέρη προστήτερα καί σηκόνετε ὁ Μεχμέταγας καί λέγη τόν Χαλήλαγα γιατή γῆρθεν τότος ὁ ἄνθερπος τόν [=τοῦ] βεξήρη καί ἐφέντη, δέν ἦνε τζαρές νά τόν ἀφήνη ὁ Μεχμέταγας· καί ὁ Ἀπτολάς ἀκόμα ἐδό γῆνε ὅς τά τόρα.*

|2 Καί, ἐφέντη μο, τόν βηό το[υ] τόν ἔχη στό Κορηνόζη στάρη κηλές χηλέδες τέσερα - 4000 καί τόν βηό το[υ] τόν ξέρη ὅλο [ὁ] Παξαήταγας, ὅλο ὀπό τό ἔχη, ὅλο τόν ξέρη, καί τόν στάρη χαλέβη νά τόν πολήση στόν γηλό [=γιαλό] νά τό βάλη [=βγάλη] ὅμος μη[ά] ὥρα ἀρχήτερα νά γράψης καί ἔτζη μό γῆπαν· ὁ σκλάβ[ος] σο μέ τά μάτηα δέν τά γῆδεν, ὅμος καθός μό γῆπαν· καί τόν Μοσάπεγη τόν φηλάγη ὁ πατέρας το καί δέν πορῆ νά 'ρθη, ὄχη ἄλο. Καί ψηλότατε ἐφέντη μο, τόν σκλάβο σο νά τόν στήλης ἀπόκρησ[η], ὅπος γῆνε ὡρισμός νά κάμο, ἐφέ[ν]τη μο, ὄχι ἄλο. Καί ἐφέντη μο, χρόνος πολος, ἀμήν, ἔτος 1804 Ἀπρήλιος 12

σικλάβ[ο] σο
μαντζεπ πεγη
προσκινό

[ἐπί τοῦ νώτου:]

Καί ὁ Μασάπεγις σάν ἔρθη ἀφτο[ῦ] στήν ἐψηλότατι σο, φεύκη ὁ Ἀπτολάς γιά τ' ἀφτό κάθετε καί δέν ἔρχετε, ὄχι ἄλο· καί σάν ἔλθη ὁ πέγη[ς] σηκώνη τό βηό τ' ὁ Ἀπτολάς καί φεύκη καί γι' α[ὐ]τόν κάθετε ὁ Μοσάπεγη[ς] νά μή τό τξακιλτίζο[υ]ν, ἐφέντι μο, τόν βηό, ὄχι ἄλο· καί τόν πολώτερον τόν βηό τόν ἔχη ἀπάνο το[ύ]ς ραγηάδες καί νά γράψης καί τόν Παξαήταγα νά τόν ἔχο βοδηόν καί μό γῆπεν καί ὁ Παξαήταγας, ἐφέντη μο, ὄχι ἄλο.

[πανώγραμμα:]

Ἐνδοξότατε καί ψηλότατε τοβλετλῆ βεξίρη ἐφέτη μο, στά Γιάνηνα προσκηνό.

[214]

1 φ., 30x22 ◆ (441) Τρίκαλα, 18 Ἀπριλίου 1804

Ἀρτζουχάλι τοῦ «Ἀτέμη», χωρίς ἄλλη ἔνδειξη ἀξιώματος, πρός τόν Ἀλή πασά. Ὁ «Ἀτέμης» πρέπει νά εἶναι ὁ Ἀντέμ μπέης, ἀνεψιός τοῦ Ἀλῆ, γιός τῆς ἀδελφῆς του Χαϊνίτσας. Εἶναι γνωστή ἡ τοποθέτηση, αὐτήν τήν ἐποχή, ἀπό τήν Ὑψηλή Πύλη γιά λόγους διπλωματικῶν ἰσορροπιῶν τοῦ μεγαλύτερου γιοῦ τῆς Χαϊνίτσας καί ἀδελφοῦ τοῦ Ἀντέμ μπέη, Ἐλμάζ, ὡς πασά τῶν Τρικάλων. Ὁ Ἐλμάζ πασάς πού πέθανε τό 1805, κατά τίς φῆμες τῆς ἐποχῆς ἀπό μολυσμένο γούνινο ἐπενδύτη πού τοῦ ἔστειλε ὡς δῶρο ὁ Ἀλή πασάς, δέν γνωρίζουμε πότε ἀκριβῶς διορίστηκε στό πασαλίκιο τῶν Τρικάλων. Μέ βάση τό παρόν ἔγγραφο μποροῦμε νά συμπεράνουμε ὅτι ὁ διορισμός ἔγινε ἀρκετά ἐνωρίτερα ἀπό τόν Ἀπρίλιο τοῦ 1804. Ἡ παρουσία τοῦ Ἀντέμ μπέη στά Τρίκαλα συνδέεται ἀσφαλῶς μέ τήν ὑπηρεσία τοῦ ἀδελφοῦ του, καί μάλιστα ἡ ὑπηρεσία τοῦ Ἀντέμ μπέη συνεχίστηκε καί μετά τήν ἄφιξη τοῦ Βελῆ πασᾶ στά Τρίκαλα (βλ. σχετικό α΄), ἴσως ὄχι γιά πολύ, ἀφοῦ στίς 23 Μαΐου 1805 τόν βρίσκουμε στά Γιάννενα σέ ἀνάλογη ὑπηρεσία (βλ. σχετικό β΄). Ἀναφέρει ὁ Ἀντέμπεης ὅτι ἕνας ἀπό τούς Κλινοβίτες, πού κατά διαταγήν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἔχει φυλακισμένους, πέθανε χωρίς νά ἀφήσει κληρονόμους. Σύμφωνα μέ ἄλλη διαταγή, στέλνει στά Γιάννενα «τούς τζομπαναραίους τοῦ Παλάσχα». Αὐτή ἡ πληροφορία ἔχει ἕνα ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον, ἄν ὁ «Παλάσχας» τοῦ ἐγγράφου εἶναι ὁ Δημ. Παλάσκας, ὁ γνωστός ἁρματολός τοῦ Μαλακασίου, φίλος καί γαμπρός τῆς οἰκογένειας Μπότσαρη, πού ἔπαιξε σημαντικό ρόλο στίς σουλιώτικες περιπλοκές. Ἄν, ὅπως φαίνεται, πρόκειται γιά τό ἴδιο πρόσωπο, τότε ἡ ἐνέργεια αὐτή τῆς βίαιης, προφανῶς, ἀποστολῆς τῶν «τσοπαναραίων» του στά Γιάννενα, πρέπει νά συσχετιστεῖ μέ τή σύλληψη τοῦ Παλάσκα ἀπό τόν ἁρματολό τοῦ Βάλτου Δημ. Καραΐσκο, μετά τή μάχη τοῦ Ζαλόγγου, κατά τήν ὁποία ὁ Παλάσκας πολέμησε στό πλευρό τοῦ γένους Μπότσαρη (βλ. Χρ. Περραιβός, *Ἅπαντα*, σελ. 200 καί Β. Ψιμούλη, *Σούλι*, σελ. 441, ὅπου καί ἡ λοιπή διαθέσιμη βιβλιογραφία). ■

Σχετ.: α΄ [262], Τρίκαλα, 22 Μαΐου 1805
β΄ [265], Ἰωάννινα, 23 Μαΐου 1805

»Ὑψηλότατε καί πολυχρονημένε μου δεβλετλιού, βεξήρ ἐφέντη μου, τήν ὑψηλότητά σου σκλαβικῶς προσκυνῶ καί φιλῶ τό μουμπαρέκ πόδη σου, νύχτα μέρα τόν θεόν παρακαλῶ νά σέ δίνῃ μέρες καί χρόνους, καί νά αὐγατένῃ τό ντεβλέτι σου ντάγημα, ἀμήν.

Μέ τό σκλαβικόν μου ἀρζουχάλι σοῦ κάνω ἰφαντέν, ἐφέντη μου, ἀπό αὐτονούς τούς Κλινοβίτες ὁποῦ μέ εἶχες προστάξη καί τούς ἐφυλάκωσα ἀπέθανε ὁ ἕνας, ὀνομαζόμενος Θεόδωρος, ἀδελφός τοῦ οἰκονόμου καί κἀνένα δέν ἄφησε, οὔτε παιδί, οὔτε τζιοῦπρες. Καί τώρα διά τοῦτο τό κάνω ἰφαντέν τοῦ ἀφεντός μου, καί ὁρισμός σου. Ἀκόμη, ἐφέντη μου, διά τούς τζομπαναρέους τοῦ Παλάσχα ὁπού μέ εἶχες προστάξει τόν σκλάβον σου διά νά τούς στείλω αὐτοῦ, καί ὁ σκλάβος σου κατά τήν ὑψηλήν προσταγήν τῆς ὑψηλότης σου, ἰδοῦ ὁπου στέλλω καί ὁρισμός σου καί οἱ χρόνοι τῆς ὑψηλότης σου πολλοί καί μέ μεγάλον ντεβλέτι πάντοτε, ἀμήν:-

1804: Ἀπριλίου: 18 Τρίκκαλα
σκλαβο σου ατεμης προσκηνο

[215]

1 φ., 27x19 ◆ (121) [Μαργαρίτι], 19 Ἀπριλίου [1804]

Ἀρτζουχάλι τοῦ Μαξούτ ἀγᾶ πρός τόν Ἀλή πασά. Δυσανάγνωστο ἀλλά ἰδιαίτερης σημασίας ἔγγραφο, λόγω τῆς ἀμεσότητας τοῦ λόγου καί τῶν αὐθεντικῶν πληροφοριῶν πού περιέχει. Ἀρκετά σημεῖα, παρά τήν ἀνάγνωση ὅλων τῶν λέξεων τοῦ κειμένου, παραμένουν δυσνόητα, κυρίως ἐκεῖνα πού μπορεῖ νά διαβαστοῦν μέ δύο ἤ καί περισσότερους τρόπους. Ἀπό τά συμφραζόμενα καί σέ συνδυασμό μέ τίς σχετικές βιβλιογραφικές καί ἀρχειακές πληροφορίες, προκύπτουν τά ἑξῆς: ὁ Μαξούτ ἀγάς, γνωστός ἀγάς τοῦ Μαργαριτίου, ἀπό τούς λίγους φίλους τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στήν περιοχή τῆς Τσαμουριᾶς, πληροφορεῖ τόν πασά ὅτι ὁ γιός τοῦ Πρόνιου, ὁ ἕνας Ἀχμέτ μπέης, φαίνεται ὅτι πρόκειται γιά ἀδελφό τοῦ ἑπομένου) καί ὁ Μέτλης [:«Μέτης»] Τζαπάρης, κινήθηκαν μέ τριακόσιους ἐνόπλους ἐναντίον του. Αὐτός τό πληροφορήθηκε ἐγκαίρως καί συγκέντρωσε φίλους του, «ἑκατό νομάτους», ἀπό τά χωριά τῆς περιοχῆς του, Καρβουνάρι, Γαρδίκι καί Δραγομή. Μέ αὐτούς κλείστηκε στό σπίτι του καί στόν μαχαλά του, προφανῶς στό Μαργαρίτι, καί μετά ἀπό μάχη «τούς ἔκαμε ρεζίλι». Οἱ ἀντίπαλοι ζήτησαν ἀνακωχή καί τοῦ πρότειναν νά συμμαχήσει μαζί τους ἐναντίον τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Αὐτός ἀρνεῖται καί κατηγορεῖ τόν Τζαπάρη ὡς «μπαμ(π)έση» καί «χαΐνη» (=ἀποστάτη). Ἀναφέρει ἀκόμη ὅτι οἱ ἀντίπαλοι ἑτοιμάζονται νά φέρουν Σουλιῶτες ἀπό τήν Λευκίμμη, κίνηση πού πραγματοποιήθηκε, ὅπως

γνωρίζουμε ἀπό τή βιβλιογραφία, μέσα στό 1804. Ἐπαναλαμβάνει ὅτι εἶναι ἀντίπαλος (:«ἔχω τουφέκι») μέ τόν Τζαπάρη καί ζητᾶ τήν εὔνοια τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καί μάλιστα ἕνα συμβολικό δεῖγμα: «ἕνα τουφέκι καλό καί ἕνα λαχούρι γιά νά σκάσουνε γ' ὀχτροί σου». Στή συνέχεια φανερώνει τήν προχωρημένη ἡλικία του καί μέ τήν ἀναφορά του στό τουφέκι πού τοῦ «ἔσκασε» στό Σούλι, ὑπενθυμίζει στόν Ἀλή πασά τή συμμετοχή του στήν πρόσφατη ἐκστρατεία κατά τοῦ Σουλίου (1802-1803), ἴσως ὅμως καί σέ παλαιότερη ἐκστρατεία ἀφοῦ ὁ Μαξούτ ἀγάς εἶναι ἕνας ἀπό τούς λίγους γνωστούς ἀρχηγούς σωμάτων, κατά τούς πρώτους ἀγῶνες τοῦ Ἀλῆ ἐναντίον τοῦ Σουλίου. Λόγω τῆς ἰδιαίτερης κακογραφίας τοῦ ἐγγράφου μερικές ἀναγνώσεις μπορεῖ νά μήν εἶναι ἀπολύτως ἀσφαλεῖς. Γιά τή διευκόλυνση τοῦ ἀναγνώστη κατά τή μεταγραφή τοῦ κειμένου διατηρήσαμε τόν χωρισμό κατά στίχους καί δημοσιεύουμε τή φωτογραφία τοῦ πρωτοτύπου. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

Ἐνδοξούτατη καί πολυχρονιμέ[νε]
βεξήρ ἀλησάν πασά ἐφέντη μο,
σοῦ φιλό τό μήστη καί τήν ἠγῆς ὁπό πατῆς
καί τόν θηγό τζηλησανοχό πηρηκα
λό μήρα νήχτα νά σοῦ δόκη ἔπρη
καί πολή τηβλήτη τό θηγός τζηλησανο
χό νά σοῦ κάμη τά πασούπολα [:πασόπουλα]
μέ ἔπρη καί γή ὀχτρή σου Τόρκη καί Ρο
μήγη μέ τό κηφάλη κάτο, ἀμήν· καί νά
σοῦ φανηρόσου, ἐφέντο μο, ἀπό τόν κα
σαπά μᾶς ἔστηλη ὁ γός τό Πρόνο τό Χασάν Τζαπάρη τήν Παρασκεβή [ταχά
ἐσήκοσης τό ἔδοση καί τά γηνοκόπηδα
καί τό δηληνό ἔρθη Ἀχμέτ πήγης καί
ὁ Μέτλης τό Χασάν Τζαπάρη μέ τρα
κόσος καί ἔβαλ[αν] τά τοφέκα στό κά[μ]πο
καί ἐγό τό πῆρα τό χαπήρη καί ἔστηλα ἐφ
τής στό Καρβονάρη καί Δραγομή καί Γα
ρδήκη, καί μόρθαν τά πηδγά τό Ζήκο
Πήκο καί Καρβοναρήτης καί Μαργα
ρητγότης καί Δραγομήτης ἐπαλάτης
καί ἔμασα ἑκατό νομάτος στό σπήτη μο
καί τόν μαχαλά μο καί μέ τό θηγό τό
κοβήτη τζηλησανοχό καί μέ τό κοβέτη
τογατζή τῆς ἐδοξότη σο τός ἔκαμα
στήλη ρηξήληδες. Μόστηλαν χαπήρη
νά ὁρκηστόμε ὅλο τό σατζά

κη πό τόν Πασά νά μή τόν ξη
γόσομε· ἐγό τός ἔστηλα χαπέ
ρη ἀπό τόν ἀφέντη μο χή
[πλαγίως:] *ρι δέν τραβό, νή κηφάλη θήλο [:θέλω] νή πηγδά [:παιδιά], μόνη τραβάτη χή*
ρη ἀπό τ' ἠμένα καί ἐγό σάν τόν παπήση [:μπαμπέση] τόν Τζαπάρη δέν γή
νομη χαγήνης, πό τῦχη δόκη χίλα ποκά [:πουγκιά] ὁ Πασά ἐφέντης
μο τόρα τοφήκη [:τουφέκι;] ἔχο καί ἐγό ἀπό τ' ὀτζάκη τ' ἀφεντός ὁς τό κιγαμέτι
χ...μη τόρα ὅπος θήλητη ἔτζη κάνομη καί ἀφτή ἀσκήρ ἔχον καί ἐμῆς
ἔχη τηόση ἠς τό Μοσά κιεφήγη [:κεφίλη;] τό στήλη [:τοῦ ἔστειλε;] ὁ Χασάν Τζαπάρης
πός ἠβῆκε καπόσο ἀσκέρη τό βηξήρη στή Ρηνάσα μόνη ἐσ[εἰς]
κάτζητη ἀφτό μή ταράζηστη καί ἐγό ἔστηλα τόν Σολότον [:Σουλιώτων]
στό Ληφκήμο νἄρθον ἐδό καί πάνο ἐγό στό βηλαγήτη καί πολημό ἔτζη
γιράφη ὁ κολομηθηζμένος· τόρα ἐφέντο μο, καγήνα χάτζη-
τη μήν ἔχης καί νά μᾶς κηβηρνήσης ὅπος ξέρης καί ἐγό ὁ σκλά-
βο σο ἔχο τοφήκη μέ τός παπήσητης τόρα νά μό στήλης ἕνα το
φήκη καλό καί ἕνα λαχόρη καλό γιά νά σκάσονε γ' ὀχτρή σο καί χρόνη σο πολή
καί μή λής [:λές] πός ἐγήρασα, μέ τό θηγό [:θεοῦ] τό κο-
βήτη τζηλησανοχό καί μέ τῆς ἐδοξότη σο
τό κοβήτη ἔκοση χρονόνε μή ἔχα ἕνα
τοφήκη καλό μόνη μὅσκαση στό Σόλη [:Σούλι]

τογατζη
ς τηλη [:ντελῆ]
μαξου
της
(τ.σ.τ.)

[πανώγραμμα:]
νά δοδῆ ἡ γιραφή μο
στά τήμγα χέργα τό τοβλετῆ το Ἀλῆ πασᾶ ἐφέντη μο εἰς τά Γιάνηνα
τήμγο νά δοδῆ Ἀπρήλης 19.

[216]

1 φ., 29x21 ◆ (407) Παραμυθιά, 20 Ἀπριλίου 1804

Ἀρτζουχάλι τῶν ἀγάδων τῆς Παραμυθιᾶς πρός τόν Ἀλή πασά. Ἐπιβεβαιώνουν τή φιλία τους πρός τόν Ἀλή πασά καί τόν πληροφοροῦν γιά τίς ἄκαρπες προσπάθειές τους νά προσελκύσουν καί ἄλλους ἀγάδες, πού ἀκόμη «ἡ γνώση δέν τούς ἐμπῆκε στό κεφάλι». Ἀπό τά παρακάτω σχετικά φαίνεται ὅτι οἱ ἐπιστολογράφοι ἀγάδες τῆς Παραμυθιᾶς ἀναφέρονται στούς Προνιάτες. Ἡ φράση πού ἀναφέρεται στούς ο(ὐ)λεμάδες καί στούς Μαργαριτιῶτες περιέχει κάποια δυσνόητη γιά μᾶς, ἐνδιαφέρουσα ὅμως πληροφορία. Οἱ οὐλεμάδες ἐργάζονται γιά νά φέρουν τούς Μαργαριτιῶτες σέ συμμαχία μέ τόν Ἀλή πασά; ■

Σχετ.: α΄ [217], Κάστρο [Παραμυθιᾶς], 21 Ἀπριλίου 1804
ϐ΄ [224], Παραμυθιά, 3 Μαΐου 1804
γ΄ [225], [π. Παραμυθιᾶς], 4 Μαΐου 1804
δ΄ [228], [π. Παραμυθιᾶς], 9 Μαΐου 1804

Ὑψηλότατε καί πολυχρονεμένε τεϐλετλή βεξίρ ἐφέντη μας, σό τιμιοφιλόμε τό τίμιο σου μέστι. Μέ τό σκλαβικό μας ἀρξιχάλι κάνομε ἰφατέ τ᾽ ἀφεντός μας διά τό τίμιο πογιορτί ἐλάϐαμεν καί ὀγ πάνω τό κεφάλι μας καί ὡς τά σήμερα παΐκαμε γιά νά ξεχωρίσομε τίποτες δικές μας [:δικούς μας] καί αὐτωνῶν ἡ γνώση δέν τούς ἐμπῆκε στό κεφάλι, αὐτό εἶναι τό μαράξι μας, ὅπως ὁρίσεις ἡ γεψηλότη σου, δικοί σου εἴμεστε· στήν ὥρα πό σό γράφομε ἦρθαν οἱ ὀλεμάδες καί μᾶς εἶπαν διά νά σηκώσουν τός Μαργαριτιῶτες καί νά κινήσουν νἄρθουν στήν ὑψηλότη σο οἱ ὀλεμάδες διά νά σοῦ κάμον ριτξά. Ἀφέντη μας, στό χέρι τῆς ὑψηλότη σου εἶναι, ὅπως ὁρίσεις ἔτξι κάνομε· οἱ χρόνοι σου πολλοί καί μέ ντεϐλέτι, ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν.

1804
Ἀπρίλης 20, Τετράδη ὧρες 8
Παραμυθιά

οἱ σκλάϐοι σο

ταρε χοτξας (τ.σ.τ.)	*μοχαμε τ πεγης* (τ.σ.τ.)	*μοσα με μος* (τ.σ.τ.)	*μολα πρα χο μοσαγας* (τ.σ.τ.)	*σενη σο λος* (τ.σ.τ.)
μολα χασα νη μεξιγορανη (τ.σ.τ.)	*σαν μοχ ταρης* (τ.σ.τ.)	*μολα χαλη λι χαλιμης* (τ.σ.τ.)	*μοχαμετη μολας σοφης* (τ.σ.τ.)	

[217]

1 φ., 29x20 ◆ (167) Κάστρο (Παραμυθιᾶς), 21 Ἀπριλίου 1804

Ἀρτζουχάλι τοῦ Χάτε, χωρίς ἔνδειξη ἀξιώματος, πρός τόν Ἀλή πασά. Ἡ μνεία τοῦ Πρόνιου, ἀγᾶ τῆς Παραμυθιᾶς, καί τοῦ χωριοῦ «Γριούκα» (Γκρίκα), ὑποδηλώνουν ὅτι τό «Κάστρον» τοῦ ἐγγράφου εἶναι τό κάστρο τῆς Παραμυθιᾶς. Τόν πληροφορεῖ ὅτι «τό ταράφι τοῦ Πρόνιου ὅλοι, ἐμαζώχθηκαν ἔξω στά χωριά» καί σχεδιάζουν νά βγάλουν ἀπό τόν «κασαπάν» τόν ἴδιο τόν Πρόνιο. Ἡ πλήρης κατανόηση τῆς φράσης αὐτῆς πού ἀφορᾶ τόν Πρόνιο ἀπαιτεῖ εἰδικές γνώσεις τῶν τοπικῶν συνθηκῶν τῆς ἐποχῆς, τίς ὁποῖες δέν διαθέτουμε, κυρίως λόγω τῆς πενιχρότητας τῶν διαθέσιμων πηγῶν. Ὑποθέτω ὅτι γίνεται κάποια κίνηση ἀπό τούς ἀγάδες τῆς Παραμυθιᾶς πού ἀνήκουν στήν παράταξη (:«ταράφι») τοῦ Πρόνιου, νά προχωρήσουν σέ συμβιβασμό (:«νά κάμουν σάρτι») προφανῶς μεταξύ τους, ἴσως ὅμως ἔμμεσα καί μέ τόν Ἀλή πασά, ὑπό τόν ὅρο νά ἀποχωρήσει ἀπό τόν «κασα(μ)πά» τῆς Παραμυθιᾶς ὁ Πρόνιος, ἀλλά τά σπίτια του νά «τά ἔχουν τό θιλαγέτι στό χέρι καί νά ἔχουν ἀνθρώπους νά τά φυλάγουν», δηλαδή νά μή τά δίξει ὁ Ἀλή πασάς. Τήν πληροφορία αὐτή ὁ Χάτες τήν ἔχει ἀπό τόν Μουσά Μέμο, ὁ ὁποῖος, ὅπως προκύπτει ἀπό τήν τελευταία προσδήκη τοῦ ἐγγράφου, ἔχει δώσει τό παιδί του ὅμηρο στά Γιάννενα. Ὁ Χάτες ζητᾶ ἀπό τόν Ἀλή πασά νά μεταχειριστεῖ μέ ἤπιο τρόπο τό παιδί τοῦ Μουσᾶ Μέμο, νά τοῦ παραχωρήσει δηλαδή ἰδιαίτερη κατοικία καί νά συνδράμει τόν Χαμζά Μενίνα, Παραμυθιώτη ἀγά ἐπίσης, νά εἰσπράξει «τό ἀλατζάκι του» (=τά ὑπόλοιπα) ἀπό κάποιο χρέος, τοῦ ἴδιου τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἴσως. Πάντως, οἱ πληροφορίες στό 'Αρχεῖο γιά τίς πιέσεις αὐτήν τήν ἐποχή τοῦ 'Αλῆ πασᾶ ἐπί τοῦ Πρόνιου πυκνώνουν (βλ. Εὑρετήριο: Πρόνιος), κάτι πού συμπίπτει μέ τίς πληροφορίες πού προέρχονται ἀπό τή βιβλιογραφία. Ὁ W. M. Leake, *Travel in Northern Greece*, IV, σελ. 67-68 (ἑλλ. μετάφραση στό: Β. Κραψίτης, *Θεσπρωτικά*, Β΄, σελ. 84-85) πού πέρασε ἀπό τήν Παραμυθιά, βρίσκει τήν εὐκαιρία νά ἐξιστορήσει τήν μετά τήν ἅλωση τοῦ Σουλίου καταδίωξη τοῦ Πρόνιου ἀπό τόν 'Αλή πασά. (Σημειώνουμε ὅτι οἱ παραπάνω περιγραφές τοῦ Leake ἀποτελοῦν τή βασική πηγή γιά τά ἴδια γεγονότα τῶν 'Ηπειροτολόγων Π. 'Αραβαντινοῦ, Ι. Λαμπρίδη, Σπ. 'Αραβαντινοῦ). Στήν πρόσφατη βιβλιογραφία παρακολουθοῦμε τίς προσπάθειες τῶν Ρώσων τῆς Κέρκυρας, αὐτήν ἀκριβῶς τή στιγμή, νά ἐνισχύσουν στήν Τσαμουριά τίς δυνάμεις πού ἀντιστέκονται στόν 'Αλή πασά (βλ. Γκρ. Ἄρς, *Ἀλβανία-Ἤπειρος*, σελ. 225, ὅπου μνεία τῆς συμφωνίας τοῦ Πληρεξουσίου τῆς Ρωσίας στήν Κέρκυρα Γεωργίου Μοτσενίγου μέ τούς Χασάν Τσαπάρη καί Χασάν Πρόνιο, τῆς 27ης Ἰουνίου 1804 στό πλαίσιο τῆς "Συμμαχίας τῆς Τσαμουριᾶς" κατά τοῦ Ἀλῆ πασᾶ). ■

Σχετ.: α΄ [216], Παραμυθιά, 20 Ἀπριλίου 1804
β΄ [224], Παραμυθιά, 3 Μαΐου 1804
γ΄ [225], [π. Παραμυθιᾶς], 4 Μαΐου 1804
δ΄ [228], [π. Παραμυθιᾶς], 9 Μαΐου 1804

»Ὑψηλότατε καί πολυχρονεμένε δοβλετλιοῦ, μερχαμετλιοῦ βεζήρ ἀφέντη μου, σκλαβικῶς σέ προσκυνῶ, φιλῶ τό χρυσόν σου μέστι, παρακαλῶ τόν θεόν, διά τήν τιμίαν σου ζωήν, καί ἄξιον ντοβλέτι σου διά πάντα, ἀμήν.

Καί μέ τό προσκυνητόν μου κάνω ἱφαντέν, ὅτι ἐδώ ὁ κασαπάς, τό ταράφι τοῦ Πρόνιου ὅλοι, ἐμαζώχθηκαν ἔξω στά χωριά, καί ἔκαμαν ὅρκον καί πῆγαν καί στή Γριούκα διά νά βάλλουν [=βγάλουν] καί ἀφτουνούς, καί ἔχουν καί ἕναν μουσαβερέν πῶς νά κάμουν σιάρτι καί τόν Πρόνιον νά τόν τραβήξουν ἀπό τόν κασαπάν· ὅμως τά σπήτιά του νά τά ἔχουν τό βελαγέτι στό χέρι καί νά ἔχουν ἀνδρώπους νά τά φυλάγουν πάντα. Αὐτό τό χαμπέρι τό ἐπῆρα ἀπό τόν σκλάβον σου Μουσά Μέμον, καί εἶναι βέβαιον, καί παρακαλῶ νά ἔχω ὑψηλήν σου ἀπόκρισιν διά ἀφτό.

Ἀκόμη ἐδῶ ἡμεῖς κυβερνημένοι εἴμαστε, καί ἀπό ζαγερέν καί ἀπό κάθε τί, μήν μᾶς ἔχεις κάνα κασαβέτι, καί τόν Νεμπήν Ντάμησην ἐδώ τόν ἔχομε καί ἀφτόν, καί καθώς μᾶς προστάξεις μέ τά ὑψηλά σου μπογιορτιά, ἔτζη ἀκολουθοῦμε. Καί μέ τόν Ταρε Χόντζα μία κουβέντα καί κυβέρνησιν ἔχομε καί οἱ χρόνοι σου πολλοί ἀπό θεοῦ, ἀμήν.

1804
Ἀπρίλλης 21
Κάστρον ἡ ὡρα: 11

σκλάβος σου
καί χαήρ ντουατζής σου
Χάτες

[πλαγίως:]

Καί τό μουράτι σου ἰνσιαλάχ θελά μπιτίση καθῶς θέλει ἡ καρδιά σου ἀκόμη καλήτερα· ὅμως τό παιδί τοῦ Μουσᾶ Μέμου νά τοῦ κάμης χώρ[ι]α κονάκη καί τόν Χαμξά Μενήνα ἔχει κάτι ἀλατζάκι, καί νά μήν τόν ἐγκρεμίσης τίποτας, μόνον νά τόν ὀσλατίσης. Καί νά ἔχω τό χαμπέρι ἄβριον ἕως τό μεσιμέρι.

[218]

1 φ., 32x22 ◆ (153) χ.τ., 24 Ἀπριλίου 1804

Ἀρτζουχάλι κάποιου Μουσταφᾶ Καγηταζῆ πρός τόν Ἀλή πασά. Δηλώνει ὅτι εἶναι πρόθυμος νά συγκροτήσει, μαζί μέ τά παιδιά τοῦ Ὀσμάν Γιονούζη, στρατιωτικό σῶμα καί νά τόν ὑπηρετήσει. Γιά τά ἀναφερόμενα πρόσωπα καί τόν τόπο προέλευσης τοῦ ἐγγράφου δέν προκύπτουν ἄλλες πληροφορίες ἀπό τό Ἀρχεῖο. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

»Ἤψιλότατε κέ πολιχρονιμένε μου, τοβλετῖ βεξίρ ἐφέντι μου, τιμιτικός κέ δουλικός σέ προσκινό κέ τό τιμιμένο σου μέστι σοῦ φιλό κέ τόν μεγαλοδίναμον θεόν παρακαλό νά σέ πολιχρονίσει κέ νά σοῦ ἀβγατίσι τό

τοβλέτι κέ νά σοῦ κάμι τά τιμιμένα μουράτια τῖς καρδιᾶς σου, καδός σοῦ ἀγαπάη ἡ καρδιά σου καί διπλότερα ἀκόμα, ἀμίν.

Ὅμος, ἀφέντι μου, μέ τόν δουλικόν μου κέ μέ τό προσκινιμένο κεφάλι μου σοῦ φανερόνο ἐγό ὁ χισμεκιάρις τίν ἠψιλότι σου, ἄν ἦνε ἡ ὁρισμό σου καί μέ ἀγαπᾶς διά χισμεκιάρι, ἐγό ἦμε ἔτιμος κέ μέ τά πεδιά τοῦ Ὀσμάν Γιονούζι νά γένομε σκλάβι τίν ἠψιλότι σου, νά σοῦ κάνομε χισμέτι, ἐγό μέ τά πεδιά τοῦ Ὀσμάνι κέ μέ ἄλι ὁπού νά μέ ἀκοῦν ἐμένα κέ ἔχο θάρο στόν θεόν νά σοῦ κάμο χισμέτι, καδός ἔχο τό τακάτι μου περισότερα ἀπό τούς ἄλους, ὅτι ἡ ψομί τίν ἠψιλότη σου ἦνε ἀκόμα στά δόντια μου· μουνάχα, ἀφέντι μου, κέ ἡ ἠψιλότι σου νά μέ ἔχις μέ ψίχα ἔρτζι, νά μί μέ γελοῦν ὁ κόσμος ἡ ἐκθρί τίν ἠψιλότι σου, κέ ἀφέντι μου, μίν ἀξέροντας ἐγό περισά νά σοῦ γράφο μούνε ἄν ἦνε ἀπό τό θεό νά μέ [.....]γονις, τότες ἔχο κέ στοματικά νά σοῦ λέγο κέ ὁ μεχραμέ [μερχαμές] τῆς ἠψιλότι σου ἦνε μεγάλο, κέ αὐτοῦ ἦνε κέ ὁ Τζαρτζάνις κέ [κου]βέντιαστο αὐτό· καί ἡ χρόνι σου πολί καί τιμιμένι.

1804: Ἀπρίλη: 24:

μουσταφα καγη
ταξης δουλικός κέ
ταπινός γράφο

[219]

1 φ., 28x20 ◆ (154) Πρεμετή, 25 Ἀπριλίου 1804

Γιουσούφ Ἀράπης πρός Ἀλή πασά. Ἀπαντᾶ σέ προσταγή τοῦ κυρίου του, ὁ ὁποῖος τοῦ ζητοῦσε νά ἐξακριβώσει ποιοί νέμονται τίς προσόδους (:«ἰλτιζάμι») τοῦ χωριοῦ Μπόρι(α) καί τῶν ἄλλων χωριῶν πού ἀνήκουν στό ἴδιο «καλέμι» (=τιμαριωτική ἑνότητα). Ὁ Γιουσούφ Ἀράπης ἐξακρίβωσε ὅτι πρόκειται γιά τήν οἰκογένεια τῶν Ζλεουσαλήδων ἀπό τόν Πάνω Μαχαλά [Πρεμετῆς;], οἱ ὁποῖοι μάλιστα προσέρχονται στόν Ἀλή πασά γιά νά δώσουν ἐξηγήσεις. Τό ἔγγραφο εἶναι γραμμένο ἀπό ἐπιδέξιο ἀλλά ἀνορθόγραφο γραμματικό, ἐνῶ ἡ ὑπογραφή τοῦ Γιουσούφ Ἀράπη εἶναι αὐτόγραφη. ■

Ὑψηλώτατε καί μεγαλοπρεπέστατε δεβλετλῆ μερχαμετλῆ βεζύρ ἐφένδη, δουλικῶς σέ προσκυνῶ καί τό χρυσόν σου μέστι καταφιλῶ. Μέ τό δουλικόν μου ἀρζουχάλη σου κανο ἠφαντέ ὅτι διά τό ἠλτιζάμ Μπόρι καθώς εἶναι τό καλέμη του με τα ἄλα τά χωριά ὅπου ὅριζες καί μέ πρόσταξες νά ξετάξο καί νά τά ἔβρο πίος τά ἤχεν κάμει ζάπι πέντε ἔξη χρόνα καί πίος τά ἔχι κίλεν(;) μπροστά καί το πέρνουν αὐτη τό ἠμορόν τους. Ἐξέταξα καί τα

ἤβρα· ἡ Ζλεουσιαλῆδες ἀπό πάνω μαχαλα αὐτῆ τά ἤχαν καί αὐτῆ τά ἔχουν πᾶλην, αὐτῆ ταῖς κάμαν ζάπι αὐτά τά χρόνηα καί αὐτή τα ἔχουν καί τόρα καί αὐτοῦ ἔρχωνται καί σου τα λέγουν καί στοματικά, σέ κάνουν βοκούφην καί ὅπως εἶναι ὁρισμός σου καμε, οἱ δέ χρόνοι σου θεόθεν δεδοξασμένοι:

1804 Ἀπριλλίου: 25
Πρεμέτι
Εγο η σλαβη σου γησουφης γραφο

[220]

1 φ., 32x22 ◆ (1003) Μπεράτι, 26 Ἀπριλίου 1804

Γράμμα τοῦ Ἰμπραχήμ πασᾶ τοῦ Μπερατιοῦ πρός τόν Ἀλή πασά. Τοῦ φανερώνει ὅτι στέλνει στά Γιάννενα τόν Βεΐζ ἀγά νά συνοδεύσει τή θυγατέρα του «Πάσιω» (σύζυγο τοῦ Μουχτάρ πασᾶ), πού μέ τήν ἄδεια τοῦ Ἀλῆ θά ἐπισκεφθεῖ τήν πατρική οἰκογένεια στό Μπεράτι. ■

Τήν ἀφεντηάν σου τημημένε καί παμωντητή (:παντοτινέ;) μου ἀδελφέ Βεζίρ Ἀλή πασιά, τημητικῶς καί ἀκριβῶς σέ χερετό καί ἀδελφικῶς ἀσπάζωμε μέτά πολλού πόθου, ἐροτῶ καί διά τό ποθητόν μου χατήρ σερήφη σου.

Καί μέ τό ἀδελφηκόν μου σοῦ φανερόνω ὅτι ἡ θηγαταίρα μου Πάσιο με γράφη τούτην τήν ὅραν ὁποῦ ἔχη νά ἔλθη ἐδώ μέ τήν ἄδειαν τῆς ἀφεντία σου καί νά τῆς στίλω τόν Βεήζ ἀγάν καί τό ἐχάρικα, διά αὐτό τόν ἐκήνησα εὐθύς καί ἔρχεται αὐτοῦ διά νά ἔλθη μαζή της ἐδώ.

Ταῦτα καί μήν ἔχωντας νεότερον, ἠγίενε θεόθεν εὐτυχῶν.

26 Ἀπρηλίου 1804
Μπεράτη

(τ.σ.τ. Ἰμπραχήμ πασᾶ)

[221]

1 φ., 36x25 ◆ (95) Λάρισα, 27 Ἀπριλίου 1804

Ἀρτζουχάλι τῶν Ἑβραίων σαράφηδων τῆς Λάρισας, «Σαμπεδάι Γεούδα καί υἱός Σαλομός», πρός τόν Ἀλή πασά. Τόν πληροφοροῦν ὅτι παρ᾽ ὅλο πού «οἱ στράτες εἶναι κλεισμένες», ἔστειλαν, προφανῶς στήν Κωνσταντινούπολη καί γιά λογαριασμό

του, «τίς πόλιτζες, διακόσια δέκα πουγγιά ἄσπρα», ἀλλά δέν ἔλαβαν ἀκόμη τά «ἄσπρα». Τόν παρακαλοῦν ἐπίσης νά τούς βοηθήσει γιά «τήν δουλειά, τά Ἄγραφα», ὑπόθεση μᾶλλον οἰκονομικοῦ χαρακτήρα. Ἡ χρονολόγηση μέ τόν ὀθωμανικό τρόπο. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

Τόν ἐπσιλότατω δεβλετλού, μερχαμετλού, μουρβετλού, βελιουνάμ ἐφένδιμ, σουλτανούμ Βεξύρ ἀλισάν, κατά πολά σέ προσκινοῦμε καί τώ μέστι σου φιλοῦμε καί τώ δεώ μεγαλωδίναμο παρακαλοῦμε μέρα νίχτα, νά σᾶς χαρίζη χρόνος καί δοβλέτι μεγάλω, ἀμίν.

Μέ τόν προσκινιμό μας ἀρξοχάλ πρότα νά σέ προσκινίσομε καί δέφτερα νά σοῦ δόσομε τήν ὔδισει ὅτι ἐλάβαμε τό μπουιουρτεί καί τώ προσκινίσαμε καί ὔδαμε τό ὅσα μᾶς γράφετε. Ὅμος, ἀφένδι μας, ἐβριδήκαμε μέ μεγάλω σικλέτι ὅτι στράτες ὗνε κιλεσμένες* καί δέν μποροῦμε νά στίλομε χαξνέ, ὅμος πάλυ σφιχτίκαμε κατά πολά διά νά μίν ἀφίνομε τίν δουλιά τόν ἐπσιλότι σας κάτω, ἐδόσαμε τίς πόλιτζες διακόσια δέκα πουνγιά ἄσπρα καί πάγι ὁ τάταρυς μέ τίς πόλιτζες καί ἄσπρα ἀκόμα δέν μᾶς ὔρθανε· τά ὅσα ὔρθανε ἔδοσα τήν πούσουλα τό σκλάβο σου Δαβουτζού καί σᾶς τώ λέγη στοματικά καί ἄς ἶνε πρός ὔδισί σας. Καί ἕνας ὁ θεός τώ κσέβρη πού κουσούρυ ἰς τύν δουλιά τόν ἐπσιλότι σας κουσούρι δέν ἐκάμαμε. Τόρα ἐρχόμαστε νά σᾶς δόσομε τήν ὔδισι, ἀφτοῦ στέλνομε τόν σκλάβω σου Δαβουτζού διά τύν δουλιά τά Ἄγραφα καί σέ παρακαλοῦμε κατά πολά τούτυν τύν δουλιά τύν θέλομε, τό θάρω ἰς τήν ἐπσιλότι σας τώ ἔχομε, πού ἕνας ὁ θεός τώ κσέβρη πού πολές δουλιές μᾶς ἔχετε βγάνι σέ σελαμέτε καί τόρα πάλιν ἰς τύν ἐπσιλότι σας ἔχωμε τό θάρω διά ἀφτή τήν δουλιά καί ὑμῦς σκλάβι σας ὑτιμοί [=ἕτοιμοι] διά νά σᾶς δουλέπσομε μέ ὅ,τι ἔρχετε ἀπό τώ χέρι μας, καί χρόνι σας πουλύ καί καλύ, ἀμίν. Καί μένομε ἰς τούς ούρισμό σας.*

[219], Μουχαορέμ [27]

σκλάβι σας
σαμπεδαι γεουδα καί ὑός
σαλομως σαραφυδις
Λάρσα

[222]

1 φ., 32x22 ◆ (159) χ.τ., 27 Ἀπριλίου 1804

Ἀρτζουχάλι τῶν Μπεκήρη Ζέκη καί Ἀληξότη πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀναφέρουν ὅτι σήμερα Τρίτη τούς «ἐβάρεσε ὁ Μίρτεξα μπέγης καί ὁλοένα γιένεται τουφέκι». Εἶναι

κλεισμένοι στά σπίτια τους καί ἀμύνονται. Ζητοῦν ἀπό τόν Ἀλή πασά νά τούς προστατεύσει. Δέν μπορέσαμε νά ἐντοπίσουμε τή σύγκρουση πού ἐκτίθεται στό ἔγγραφο αὐτό οὔτε στή βιβλιογραφία οὔτε σέ ἄλλα ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου. Ἂν τά πρόσωπα πού ἐμπλέκονται μποροῦν νά συσχετιστοῦν μέ ὁμώνυμα πρόσωπα τοῦ Ἀρχείου (βλ. Εὑρετήριο) τότε μπορεῖ νά πρόκειται γιά συγκρούσεις στήν περιοχή τοῦ Ἀργυροκάστρου, ἀφοῦ ὁ Μιρτεζά (Μουρτεζά) μπέης δέν πρέπει νά εἶναι ἄλλος ἀπό τόν ὁμώνυμο μπέη τοῦ Ἀργυροκάστρου, γιό τοῦ Καπλάν πασᾶ, ὁ ὁποῖος βρισκόταν σέ σταθερή ἀντιδικία μέ τόν Ἀλή πασά (βλ. Ἀχμέτ Μουφίτ, *Ἀλή πασάς*, σελ. 41, 108 καί Π. Ἀραβαντινός, *Περιγραφή*, Γ΄, σελ. 294). Οἱ ἐχθροπραξίες πού ἀναφέρονται στό παρόν ἔγγραφο φαίνεται ὅτι δέν γενικεύτηκαν τήν ἐποχή αὐτή καί συνεπῶς δέν ἄφησαν ἐμφανῆ ἴχνη στίς πηγές. Ἡ ἡμερομηνία [27] τουρκιστί, ἐνῶ τό ἔτος χριστιανικό. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

Ἐψιλότατε καί θεουτιμίτατε τοβιλιετιλῖ βεξίρι Ἀλισάν ἀφέντι μας, σκλαβοτικί σέ προσκινοῦμε, τό τιμιμένι σου μέστι σοῦ φιλοῦμε, τόν ἀφέντι τόν θεόν παρακαλοῦμε νίχτα καί ἡμέρα νά σοῦ δόκι ὁ θεός μέρες καί χρόνους καί τοβιλιέτι τιμιμένον, ἀμίν, ἀμίν.

Καί μέ τό πιροσκινιτό μας ἀρξουχάλι νά σοῦ κλάψομε τόν παράπονόν μας, μάθε, ἀφέντι μας, σίμερα Τρίτι μᾶς ἐβάρεσε ὁ Μίρτεζα μπέγις καί ὁλοένα γιένετε τουφέκι· τί 'νε τοῦτο τό κιαμέτι στά σπίτηγιά μας, γιά ὄνομα θεοῦ, καί σοῦ πέφιτομε στά ποδάριγια γιά ὄνομα θεοῦ, καί δόμας σιελιαμέτι καί νά μᾶς δόκις κομάτι ἴδισι πός νά κάνομε, νά σοῦ κάνουμε ἰφατέ ἀφέντι μας, ἐπέσαμε σέ μεγάλον γα[ἰρέτι] τῖς ἐψιλότι σου γιά νά μᾶς ἔδινες σιελιαμέτι καί σι γι[...] μενόμεστε ὁπού ποτέ δέν ἔχομε γιελάσι· κάμε μεραχμέτι στά σπίτιγιά μας, γιά ὄνομα θεοῦ, σοῦ πέφιτομε στά ποδάριγια ἐμῖς ἴ σικλάβι σου τεσλίμι σου γινίκαμε ὅπος νά τόν κάμις φερμάνι, ὁρισμός σου νά γιενῖ καί ὁ μπέγις τζαλιστίζι νά μᾶς πάρι τά σπίτιγια· παρέκει ἀπό τά σπίτιγια ποῦ νά πᾶμε; Ἴ χρόνι τῖς ἐψιλότι σου πολί, ἀμίν, ἀμίν.

ἔτους – 1804
Ἀπρίλις
[27]

σικαβο σου	*σικλαβος*
πεκιρις ξε	*της εψηλοτη*
κης	*σου αληξοτης*

[223]

1 φ., 27x19 ◆ (1462) [Φιλιάτες], 28 Ἀπριλίου 1804

Ἀρτζουχάλι τοῦ Ὁμέρ Τέμη (Ντέμη) πρός τόν Ἀλή πασά. Τόν διαβεβαιώνει ὅτι εἶναι «ἀχώριστος σκλάβος» του καί τόν παρακαλεῖ νά τοῦ δώσει «ἕνα τιμάρι τοῦ Λέλη πού εἶναι μαχλούλικο (=χωρίς κύριο)». Δέν ἐντοπίσαμε τό «τιμάρι τοῦ Λέλη» στή βιβλιογραφία τῆς περιοχῆς πού μπορέσαμε νά συμβουλευτοῦμε. Τό αἴτημα τοῦ Ὁμέρ Ντέμου, ὁ ὁποῖος προφανῶς δέν ζητᾶ κάτι ἀνέφικτο, δημουργεῖ μερικά ἐρωτηματικά γιά τή λειτουργία τῶν ὀθωμανικῶν δεσμῶν. Ὁ Ἀλή πασάς εἶχε πράγματι ἀποκτήσει (ἐξαγοράσει;) καί τό δικαίωμα διαχείρισης «μαχλούλικων» τιμαρίων, ὅπως εἶχε ἐξαγοράσει τόν μουκατά κληρονομίας ἐπί τῶν κινητῶν ἀποθανόντων ἀκλήρων μουσουλμάνων; Ἤ πρόκειται γιά πράξεις αὐθαιρεσίας –ἐδῶ οἰκειοποίησης κρατικοῦ τιμαρίου–, στίς ὁποῖες ἐπιδίδονται οἱ τοπικοί ἀγάδες μέ βάση τόν συσχετισμό τοπικῆς δύναμης, μέ τή συνενοχή τοῦ Ἀλῆ πασᾶ; Δέν ἔχουμε ἐντοπίσει πάντως ἴχνη τέτοιας ἐκχώρησης οὔτε στό Ἀρχεῖο οὔτε στή βιβλιογραφία. Δέν πρέπει νά ἀποκλειστεῖ βέβαια καί ἡ ἁπλούστερη ἐκδοχή, νά πρόκειται δηλαδή γιά αἴτημα πού ἐν γνώσει τοῦ ἐπιστολογράφου ἀπαιτεῖ ὁρισμένες διαδικασίες, τίς ὁποῖες θά διεκπεραιώσει ὁ Ἀλή πασάς μέ τούς δικούς του μηχανισμούς στήν Κωνσταντινούπολη. Εἶναι ἐνδιαφέρον ὅτι παρόμοιο αἴτημα, πρός τόν Ἀλή πασά, ἐκχώρησης «μαχλούλικου» τιμαρίου διατυπώνουν λίγες μέρες ἀργότερα καί οἱ ἀγάδες τῆς Παραμυθιᾶς (βλ. ἔγγρ. ἀρ. [224]). ■

Σχετ.: α΄ [106], Ἰωάννινα, 25 Σεπτεμβρίου 1801
β΄ [233], Φιλιάτες, 15 Μαΐου 1804
γ΄ [1353], [Καλπάκι], 10 Μαρτίου [1804;

Ὑψηλότατε καί πολιχρονεμένε μου ντουβλετλή, μερχαμετλή βεζήρ ἐφέντη μου, τήν ἡψηλότη σου σκλαβηκός σέ προσκυνό καί τό χρησό σου μέστι φηλό καί τόν θεόν περηκαλό νά ποληχρονίση τόν ἀφέντη μου μαζί μέ τούς πασαξαντέδες καί νά τοῦ δόκη καί τό πάσα χαηρλήτικο μουράτια του, ἀμήν, ἀμήν.

Καί σοῦ κάνο ἰφανταί, ἐφέντη μου, διά τόν σκλάβο σου μήν σοῦ ἔχουν ἠπί λόγηα καί πότε νά ἔρθη τό ἠστερινό, πάλε τόν ἐγνορήξης τόν σκλάβο σου, ἐφέντη μου, τι σκλάβο ἔχης μάνταμ ὁποῦ ἦμε ἀχορηστος σκλάβος νά μέ κάμης τζηράκη, ἐφέντημ, μέ ἕνα τημάρη τοῦ Λέλη πού ἦνε μαχλούληκο.

Σέ προσκινό καί σοῦ φηλό τό χρησό σου μέστη, νά μου τό δόσης τοῦ σκλαβο σου, νά μέ κάμης τζηράκη. Ταῦτα καί ἡ χρόνη τοῦ ἀφεντός μου πολί καί τιμιμένη.

1804
Ἀπρήλις 28

σηκηλαβο σου
παντα ομερ τεμης

[224]

1 φ., 31x22 ♦ (408) Παραμυθιά, 3 Μαΐου 1804

Ἀρτζουχάλι τῶν ἀγάδων τῆς περιοχῆς Παραμυθιᾶς πρός τόν Ἀλή πασά. Πρέπει νά διαβαστεῖ σέ συνδυασμό μέ τά παρακάτω σχετικά, τά ὁποῖα ἀφοροῦν τίς σχέσεις τοῦ Ἀλῆ μέ τούς ἀγάδες τῆς Τσαμουριᾶς τήν ἄνοιξη τοῦ 1804. Ἡ κακογραφία καί μερικές ἀσαφεῖς ἐκφράσεις κάνουν ἀρκετά δυσνόητο τό ἔγγραφο. Ἡ ἐναλλαγή τοῦ ἑνικοῦ καί τοῦ πληθυντικοῦ γιά παράδειγμα, δημιουργεῖ προβλήματα κατανόησης. Σέ ποιόν ζητοῦν νά δοθεῖ τό «τιμάρι τοῦ Σαγιτζή(μ)πεγη», προφανῶς «μαχλούλικο», λόγω θανάτου τοῦ κατόχου του; Σέ ὅλους μαζί, ὅπως τό δηλώνει ἡ φράση: «νά μᾶς τό μπιτίσεις (=ὁλοκληρώσεις τήν παραχώρηση) νά φᾶμε ψωμί», ἤ σέ κάποιον ἤ κάποιους ξεχωριστά; (βλ. διατύπωση πρόμοιου αἰτήματος καί στό ἔγγραφο ἀρ. [223]). Ὁ Τάρε Χότζας καί ὁ Χάτες βρίσκονται πράγματι στήν περιοχή καί φαίνεται ὅτι ἐπιτηροῦν τίς συμφωνίες, ὅπως προκύπτει ἀπό τή φράση: «πῆγα νά τόν φέρω στά σπίτια μας γιατί πείκασε θεσθεσέ (=ὑποψία) ἀπό τή συντροφιά». Ζητοῦν μισθούς, τροφές καί πολεμοφόδια καί καταλήγουν μέ τή φράση: «καί ἀσκέρι στεῖλε μας στό Κάστρο», πού πρέπει νά ἑρμηνεύεται ὡς ἔκκληση πρός τόν Ἀλή πασά νά στείλει δυνάμεις γιά νά ἐξασφαλίσουν τήν κατοχή τοῦ κάστρου τῆς Παραμυθιᾶς. Ἀναφέρουν ἐπαφές τους μέ τούς Προνιάτες δυσνόητες καί, στόν βαθμό πού μποροῦμε νά τίς κατανοήσουμε, ἀμφίσημες, καί τήν τελική πληροφορία ὅτι ὁ [Χασάν] Τζαπάρης ἔχει συνομιλίες στήν Ἀγιά (τῆς Πάργας) μέ τούς Σουλιῶτες. Ἐνδιαφέρουσα ἡ χρήση τοῦ ρήματος «μο(υ)σαβερίζεται» μέ τούς Σουλιῶτες (=συσκέπτεται, συνομιλεῖ), τό ὁποῖο ἀποτελεῖ ἑλληνοποίηση καί ρηματοποίηση τῆς τουρκικῆς λέξης musavere (=σύσκεψη, συνομιλία). Ἀπό τίς δυσκολίες τῶν προσωπογραφικῶν ταυτίσεων πού ἐμφανίζονται σέ πληθώρα ἐγγράφων τοῦ Ἀρχείου ἀξίζει νά σημειωθεῖ ἀκόμη μία: «Μοσάς» πού συνυπογράφει τό παρόν ἔγγραφο, θά μποροῦσε νά εἶναι ὁ «Μοσά Μέμος», ἀγάς τῆς Παραμυθιᾶς, μέ μιά σοβαρή ἐπιφύλαξη: ὁ παρών πιστοποιεῖ τήν ὑπογραφή του μέ τόν τύπο τοῦ δακτύλου του (τ.δ.), ἐνῶ ὁ Μοσά Μέμος, σέ ἀνάλογη περίπτωση, ἀποθέτει τήν προσωπική του σφραγίδα (τ.σ.), ὅπως φαίνεται καθαρά στό ἔγγραφο ἀρ. [216]. Ἡ ἐπιφύλαξη αὐτή θά μποροῦσε βέβαια νά ἀρθεῖ ἄν σκεφτοῦμε ὅτι πρόκειται γιά τό ἴδιο πρόσωπο πού πιστοποιεῖ τήν ὑπογραφή του μέ τόν τ.δ. σέ κάποια στιγμή πού δέν εἶχε πρόχειρη τήν προσωπική του σφραγίδα. Εἶναι ὅμως πράγματι τό ἴδιο πρόσωπο; ■

Σχετ.: α΄ [216], Παραμυθιά, 20 Ἀπριλίου 1804
β΄ [217], Κάστρο [Παραμυθιᾶς], 21 Ἀπριλίου 1804
γ΄ [225], [π. Παραμυθιᾶς], 4 Μαΐου 1804
δ΄ [228], [π. Παραμυθιᾶς], 9 Μαΐου 1804
ε΄ [1353], [Καλπάκι], 10 Μαρτίου χ.ἔτ.

»Ἐψηλότατε καί τεβλετλή ἐφέντημ ἀλησάνια βεζίρη μας, σοῦ φιλόμε τό χρυσό σου μέστι καί τήν ἡγιῆς ὁπό πατεῖς, καί τόν μεγαλοδύναμον θεγό περικαλόμε νά σέ πολυχρονίσει τήν ἐψηλότη σο καί τά πασόπουλα σου, ἀμήν.

Μέ τό σκλαβικό μας ἀρτζιχάλι σοῦ κάνομε ἰφατέ ἀπ᾽ ἐδῶ εἴμεστε ἐδικοί σο[υ], στή δολά τῆς ἐψηλότη σου κοσόρι δέν κάνομε καί ἤδοσή μας καί σπίτιά μας καί κεφάλ[ι]α μας τά κάμαμαν τεσλίμι στήν ἐψηλότη σο γιά τό ἴρτζι τῆς ὑψηλότη σο. Κεφάλ[ι]α δέ θέλει μόνε ἤδοση* ἐμεῖς ἐφέντο μο τό λόγο μας καί τό βγιό μας τό βάλαμαν ἀμανέτι στό ὀτζάκι σας καί ἡ γιαφεντιά σο νά μᾶς ἀφήκεις, στό λαιμό σας νά μᾶς ἔχετε, γιατί μᾶς ἔπεσεν ἕνα σαντζάκι ἀπάνω μας καί μᾶς κανόνονται* καί μεῖς θά πολεμήσομε καί θά κάτζομε ὅσο νἄρθεις καί ἡ γιαφεντιά σο· καί τόν Τάρε χότζα πῆγα νά τόν σηκώσω νά τον φέρω στά σπίτια μας γιατί πείκασε βεσβεσέ ἀπό τήν συντροφιά καί αὐτός καί μεῖς καί τό σηπαδᾶ τόν πάνω στά σπίτια μας νά κάγομε* ἀντάμα μετ᾽ αὐτόν καί ἀπέ πᾶμε στό κάστρο κατόπι καί τός ἐκράτησαν πίσω νά το[ῦ] δώκον πίστεμα. Τώρα ἐφέντο μο, γράψ[ε] το[ῦ] Χάτε νά μό δώκει ἀλεύρι καί τζεπιχανέ καί νά μό στείλεις τεσκερέ γιά ἑξήντα χάρτζια, γιατί ἔχομε εἴκοσι μέρες ᾽πό πενήντα νομάτο[υ]ς ἔχομε πο[ύ] θρέφομε καί οἱ Σαλιτζῶτες ἦρθαν ἐδῶ σ᾽ ἐμᾶς εἰκοσοχτώ νομάτοι καί μεῖς, γιομάτα τἄχω τά σπίτια καί χατζέτι δέν ἔχομε, τήν ὑψηλότη σο νἄχομε στό τουνιά καλά. Ἐφέντο μο, τό τιμάρι το[ῦ] Σαγιτζίπεγης νά μᾶς τό μπιτίσεις νά φᾶμε ψωμί, καί ἀσκέρι στεῖλε μας στό κάστρο· καί ἐδῶ πιάκαμαν ἕνα μεσιτλίκι γιά νά πιστεφτόμε μέ τός Προνιᾶτες πό ἀπό τά παλάτι* ἔχει ξαπτίσει ὁ βεζίρης, νά μή τό καριστηθεῖτε, καί [ἄν] τό καριστηθεῖ* [πλαγίως:] *τε τουφέκι ἔχετε τός εἴπαμαν καί τός εἴπαμαν τά χωριγιά τά σήμερο ἀπό γιούρισαν στό βεζίρη νά σᾶς στά πολεμεῖ νά εἶστε ἐμίνηδες. Τώρα ἐφέντο μο, γράψε μας πῶς θέλεις νά κάμομε καί ὁ Τζαπάρης στήν Ἀγιά ἔχει πάγει καί μοσαφερίζετε μέ τούς Σολῶτες καί τόν καρτερόν ἐδῶ νἄρθει νά κάμο[υ]ν μάζωμα. Χρόνοι σου πολλοί.*

1804 Μάγης 3
Τρίτη πορνό
Παραμυθιά

τοατζι σο τελη μαζοτι (τ.σ.τ.)	*μολα χα σανη* (τ.σ.τ.)	*χοτζα* (τ.σ.τ.)	*τορος* (τ.σ.τ.)	*γιαχος* (τ.σ.τ.)
απτης	*σολεγημα νης* (τ.δ.)	*ησλα μης* (τ.δ.)	*μοσας* (τ.δ.)	

[225]

1 φ., 29x20 ◆ (155) [π. Παραμυθιᾶς], 4 Μαΐου 1804

Ἀρτζουχάλι τῶν Χάτε, Τάρε Χότζα, Νεμπῆ Δάμεση, πρός τόν Ἀλή πασά. Τόν πληροφοροῦν γιά τίς ἐπαφές τῶν ἀγάδων τῆς Τσαμουριᾶς μέ Σουλιῶτες (τῆς Κέρκυρας). Ἡ συμμαχία, γιά τήν ὁποία ὁ Ἀλής εἶχε προφανῶς καλύτερες πληροφορίες ἀπό τούς ἀνθρώπους του στήν Παραμυθιά, πραγματοποιήθηκε μέ μία σειρά συμφωνιῶν, ἀπό τίς ὁποῖες γνωρίζουμε τίς ἀκόλουθες: α) Συνθήκη τῆς 29ης Μαΐου 1804 μεταξύ τοῦ Μουσταφᾶ πασᾶ τοῦ Δελβίνου, καί τῶν ἀγάδων τῆς Παραμυθιᾶς κ.λπ. (βλ. Γκρ. Ἄρς, *Ἀλβανία-Ἤπειρος*, σελ. 224), β) συνθήκη τῆς 27ης Ἰουνίου 1804 μεταξύ τοῦ Γ. Μοτζενίγου, πληρεξουσίου τῆς Ρωσίας στήν Κέρκυρα, καί τῶν ἀγάδων Χασάν Τσαπάρη καί Χασάν Πρόνιου (βλ. Γκρ. Ἄρς, *ὅ.π.*, σελ. 225 καί ἀσαφέστερα μέ τήν ἔνδειξη "κατά μήνα Ἰούνιον" στόν Σπ. Ἀραβαντινό, *Ἱστορία*, σελ. 170)· καί γ) συνθήκη μεταξύ Χασάν Τσαπάρη καί λοιπῶν ἀγάδων μέ τούς Σουλιῶτες ἀρχηγούς Δῆμο Δράκο, Τούσα Ζέρβα, Φῶτο Τζαβέλα, Κίτσο Μπότσαρη, Γκόγκα Δαγκλή, Πάργα, 2 Ἰουλίου 1804 (βλ. Σπ. Ἀραβαντινός, *ὅ.π.*, σελ. 171-172). Πάντως, σέ ἔγγραφο τῆς προηγούμενης ἡμέρας (βλ. σχετικό γ΄) οἱ φιλικοί πρός τόν Ἀλή πασά πρόκριτοι τῆς Παραμυθιᾶς ἀναφέρουν ρητά τήν πληροφορία ὅτι ὁ Χασάν Τσαπάρης βρίσκεται σέ συνομιλίες μέ τούς Σουλιῶτες στήν Ἀγιά, τό γειτονικό χωριό τῆς Πάργας. ■

Σχετ.: α΄ [216], Παραμυθιά, 20 Ἀπριλίου 1804
β΄ [217], Κάστρο [Παραμυθιᾶς], 21 Ἀπριλίου 1804
γ΄ [224], Παραμυθιά, 3 Μαΐου 1804
δ΄ [228], [π. Παραμυθιᾶς], 9 Μαΐου 1804

»Ὑψηλότατε καί πολυχρονεμένε δοβλετλῆ βεζήρ ἀφέντη μας, σκλαβικῶς σέ προσκυνοῦμε καί φιλοῦμε τό χρυσόν σου μέστι· παρακαλοῦμε τόν θεόν διά τήν τιμίαν σου ζωήν, καί ἄξιον δοβλέτι σου, ἀμήν.

Καί μέ τό προσκυνητόν μας σοῦ κάνομεν ὑφαντέν, ὅτι ἐλάβαμοι τό ὑψηλόν σου μπογιορτή καί ἐκαταλαβάμοι τά ὅσα μᾶς ἔγραφες, καί διά ἀφτό ποῦ μᾶς ἔγραφες δέν εἶναι τίποτας, μήν ἀκούγης τόν κόσμον καί βάνεις φεσφεσέν· ἄν εἶτον καμία δουλειάν ἡμεῖς ἐκείνην τήν ὥραν ἤθελα σοῦ γράψωμε, μόνε μήν ἀκούγης ἀφτονούς καί βάνεις φεσφεσέν. Ἀφτό ποῦ σοῦ ἔγραφαν σήμερα στό ἀρτζοχάλη τους, ἀφτό εἶναι τό σάγικον. Καί πάλιν ὅ,τι χαμπέρι πάρωμε, εὐθύς σοῦ κάνωμε εἴδησιν. Ἀκόμη ὅταν ἔκαμαν τήν κουβέντα ποῦ σοῦ ἔγραφαν σήμερα, ἀνάφερεν ὁ Χασάν Τζαπάρης καί διά τούς Σουλιότες ἕνα λόγον, καί ἐτοῦτοι δέν τό ἐδέχθηκαν, μόνον τοῦ ἀπεκρίθηκαν πῶς ὁ βεζήρ ἀφέντης μας ἔχει δέκα ὀχτώ χρόνους ποῦ πολέμησεν μέ ἀφτονούς καί μέ τόν Πρόνιον καί τώρα ἄν φανῇ ἕνας ἀπό ἀφτονούς πουθενά, ἔχομε ὅλοι μέ τόν βεζήρ ἀφέντην μας νά τοῦ εἴμαστε ἀπανωθέ του εἰς

ἐκεῖνον πού νά φανῇ, εἶδεμοι ποῦ νά προστάξῃς διά νά πάγῃ ἕνας στόν Μαξούταγᾶν, κατά τήν προσταγήν σου ἕτοιμοι εἴμαστε. Λιάκιν, μέ τό νά ἔκαμαν ἀφτό τό ἡμήνη ἀραλήκη οἱ ἀγάδες, ἐσταθήκαμοι κάνα δύο τρεῖς μέρες καί νά εἰδοῦμε πῶς παγένουν οἱ δουλιαῖς τους καί νά μήν πάρουν μπούγιον ὁ κόσμος καί νά μήν κακοφανῆ καί τῶν ἀγάδων τούς ἐδικούς μας· καί πάλαι βλέποντας ὅπως νά κάμῃ χρία, καί κατά τόν ὁρισμόν σου, ἔτζη κάνομε· καί νά ἔχομε ὑψηλήν σου ἀπόκρισιν πῶς εἶναι ὁρισμός σου καί οἱ χρόνοι σου ἀπό τόν θεόν πολλοί, ἀμήν:

1804
Μάγης: 4:

σκλάβος σου:	*σκλάβος σου*	*σκλάβος σου*
Χάτες	*ταρε χόντξας*	*νεμπής δάμεσις*

[226]

1 φ., 29x19 ◆ (1012) Καλπάκι, 6 Μαΐου 1804

Ἀρτξουχάλι τῆς Πάσως, συξύγου τοῦ Μουχτάρ πασᾶ, πρός τόν Ἀλή πασά. Γράφει ἀπό τό Καλπάκι (στό κείμενο: «Καλιμπάκι»), προφανῶς σταθμό τοῦ ταξιδιοῦ της ἀπό τά Γιάννενα στό Μπεράτι, ὅπου κατευθύνεται γιά νά ἐπισκεφθεῖ τήν οἰκογένεια τοῦ πατέρα της Ἰμπραχήμ πασᾶ (βλ. παρακάτω σχετικό α΄). Τό ταξίδι αὐτό ἀντιστοιχεῖ σέ μία φάση χαλάρωσης τῶν ἐντάσεων μεταξύ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καί τοῦ Ἰμπραχήμ πασᾶ τοῦ Μπερατιοῦ. Γράμμα ἐνημερωτικό καί φιλοφρονητικό πού διατυπώνει ταυτοχρόνως τήν παράκληση στόν Ἀλή νά δώσει καί ἐφέτος στόν «σέχ Ἀλή ἀπό τήν Πιέτρανη», προφανῶς τό χωριό Πέτρανη τῆς Πρεμετῆς, τήν δεκάτη τοῦ χωριοῦ ἔναντι 100 γροσίων, ὅπως καί τά προηγούμενα 3-4 χρόνια. Ἡ Πάσω συνοδεύεται ἀπό δύο παιδιά, τόν Μουχαμέτη καί τήν Ἀϊσέ, ἡ παρουσία τῶν ὁποίων δημιουργεῖ σοβαρά προσωπογραφικά προβλήματα. Ἀπό τά συμφραζόμενα θά μποροῦσε νά συμπεράνει κανείς ὅτι πρόκειται γιά τά φυσικά παιδιά τῆς Πάσως καί τοῦ Μουχτάρ, κάτι πού δέν ἰσχύει, ἀφοῦ ρητά ἀναφέρεται ὅτι ἡ Πάσω παρέμεινε ἄτεκνη, ἐνῶ τά γνωστά ἀπό τή βιβλιογραφία παιδιά τοῦ Μουχτάρ πασᾶ, Χουσεΐν καί Μαχμούτ, ἔχουν γεννηθεῖ ἀπό ἄλλες συξύγους, τήν "ἐξ οἰκογενείας μπέηδων τοῦ Λιμποχόβου" ὁ πρῶτος, καί "Κιρκασίαν τινά ἀργυρώνυτον" ὁ δεύτερος (βλ. Σπ. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*, σελ. 455). Τό ζήτημα περιπλέκεται περισσότερο ἀπό τήν παρουσία τῆς Ἀϊσέ ἀφοῦ δέν ἀναφέρονται ἀπό καμιά πηγή κόρες στήν ἀπογονή τοῦ Μουχτάρ. Ἡ ὑπόθεση δηλαδή ὅτι ἡ Πάσω συνοδεύεται ἀπό δύο παιδιά τοῦ Μουχτάρ ἀπό ἄλλες συξύγους δέν φαίνεται νά εὐσταθεῖ. Ἀντίθετα, ὑπάρχουν δύο ἀκόμη στοιχεῖα, τό ἕνα λιγότερο σοβαρό καί τό ἄλλο πολύ περισσότερο, τά ὁποῖα συνηγοροῦν ἐπίσης ὑπέρ τῆς ἀπόρριψης τῆς παραπάνω ὑπόθεσης. Τό ἕνα εἶναι τό ὄνομα Μουχαμέτης. Βέβαια ἕνας Μεχμέτ μποροῦσε στό ὑβριδιακό γλωσ-

σικό ἰδίωμα τῆς ἐποχῆς νά ἀποκαλεῖται Μουχαμέτης ἀλλά δέν μπορεῖ νά μήν ἔχει καμιά σημασία τό γεγονός ὅτι τόσο στή βιβλιογραφία ὅσο καί στό Ἀρχεῖο συναντᾶμε συχνά τόν γιό τοῦ Βελῆ πασᾶ ὡς Μουχαμέτη καί τόν γιό τοῦ Μουχτάρ ὡς Μαχμούτ. Ἀλλά καί ἡ ἡλικία τοῦ Μαχμούτ, γιοῦ τοῦ Μουχτάρ καί τῆς Κιρκασίας, δέν συνηγορεῖ ὑπέρ τῆς ταύτισης ἀφοῦ κατά τόν Σπ. Ἀραβαντινό, *ὅ.π.*, σελ. 457, ὁ Μαχμούτ τό 1820 ἦταν 9 ἐτῶν, δηλαδή δέν εἶχε γεννηθεῖ τό 1804, ἔτος τοῦ ταξιδιοῦ τῆς Πάσως. Μέ βάση τίς ἐπιφυλάξεις αὐτές καί χωρίς ἀπόλυτη βεβαιότητα, κάνουμε τήν ὑπόθεση ὅτι τά δύο παιδιά πού συνοδεύουν τήν Πάσω θά μποροῦσε νά εἶναι τά παιδιά τῆς ἀδελφῆς της Ζεμπιδιέ, συζύγου τοῦ Βελῆ πασᾶ (βλ. καί Α. Μουφίτ, *Ἀλή πασάς*, σελ. 147, καθώς καί τά σχόλιά μας στά παρακάτω σχετικά).

Σχετ.: α΄ [220], Μπεράτι, 26 Ἀπριλίου 1804
β΄ [248], Μπεράτι, 6 Ὀκτωβρίου 1804
γ΄ [594], Λετζίστι, 1 Ἰουλίου 1812

»Ἠψιλώτατε ὑπέρτατε καί ποληχρονεμένε δοβλετλή βεξήρ ἐφέντη μου, τήν ὑψιλώτητα σου σκλαβηκῶς προσκυνῶ καί φιλῶ τό χῶμα τῶν ἠψιλῶν σου ποδαρίων· παρακαλῶ τόν θεόν διά τά ἔκλαμπρα μουράτια. Μέ τό σκλαβηκόν μου σοῦ κάμω ἰφαντέ ὅτι καί ἡμεῖς ἐφθάσαμεν καλά ὡς ἐδῶ στό Καλημπάκη, ὅμως ἀφέντη μου, σού φιλῶ τό μέστι γιά ὁπού ἔρχεται ὁ ντουατζής σου σέχ Ἀλής ἀπό Πηέτρανη καί νά κάμης κερέμη διά τήν δεκατήαν τοῦ χωργηοῦ ὁπού ἔχεις τρεῖα τέσερα χρόνια ὁπού τοῦ τό δίνῃς ἀπό ἑκατόν γρόσια. Καί νά τού κάμης κερέμη καί φέτω νά τού δώσης τόν τεσκερέν κατά τό σενε σαμπήκ ἑκατόν γρόσια. Αὐτόν τόν ρητζάν σού φιλῶ τό μέστι νά μού τό ἀκούσῃς. Ὁ Μουχαμέτης καί Ἀησέ σκλαβηκώς σέ προσκινοῦν καί φιλοῦν τό ἠψιλόν σου μέστι. Οἱ χρόνη σου πλεῖστοι καί εὐτυχεῖς.

1804: Μαΐου 6: Καλημπάκη

δούλη σου ταπεινή
Πάσο
(τ.σ.τ.)

[227]

1 φ., 27x20 ◆ (733) Σούλι, 8 Μαΐου 1804

Ἀρτζουχάλι τοῦ Μπεκήρ Τζογαδούρου πρός τόν Ἀλή πασά. Τοῦ ζητᾶ νά βοηθήσει τούς φτωχούς Σουλιῶτες πού ἔχουν μείνει στόν τόπο: νά «τούς δώσει γέννημα» πού θά τό ἐπιστρέψουν, καί «ἕναν παπάν, ὅτι οἱ Ρωμαῖοι χωρίς παπάν δέν ἠμποροῦν». Ὁ Μπεκήρ Τζογαδοῦρος, ἕνας ἀπό τούς βασικούς ἀρχηγούς τῆς πολιορκίας τοῦ Σουλίου, χρησιμοποιήθηκε ἀπό τόν Ἀλή πασά στήν καταδίωξη τῶν Σουλιωτῶν μετά

τήν παράδοση καί τῶν τελευταίων ὀχυρῶν. Τόν συναντᾶμε ὡς ἀρχηγό ἤ συναρχηγό τῶν στρατευμάτων τοῦ Ἀλῆ στή μάχη τοῦ Ζαλόγγου (16-17 Δεκεμβρίου 1803), καί ἀμέσως μετά στήν παρατεταμένη πολιορκία τῶν ὀχυρωμένων στή μονή Σέλτσου Σουλιωτῶν, Ἰανουάριος–τέλη Μαρτίου 1804 (βλ. συγκεντρωμένη βιβλιογραφία στό Β. Ψιμούλη, *Σούλι*, σελ. 439, 444). Μετά τίς παραπάνω ἐνέργειες, ὁ Μπεκήρ Τζογαδοῦρος ἐκτελεῖ, φαίνεται, περιοδεία στήν περιοχή καί στίς ἀρχές Μαΐου βρίσκεται γιά εὐνόητους λόγους στό Σούλι. Πέρα ἀπό τίς δύο πολύ σημαντικές πληροφορίες τοῦ ἐγγράφου γιά τήν ἔνδεια τῶν σουλιωτικῶν οἰκογενειῶν πού παρέμειναν στό Σούλι καί τό αἴτημά τους νά τούς δοθεῖ ἱερέας, ἔνδειξη ὅτι ἀποτελοῦσαν μία μικρή, ἔστω, κοινότητα οἰκογενειῶν, ἡ φράση: «νά παίρνεις ἀπό τούς ἴδιους ὡσάν πέρσι τό γέννημά τους», φανερώνει ὅτι αὐτοί εἶχαν ὑποταχθεῖ πρίν ἀπό τήν τελική πτώση τοῦ Σουλίου, κάτι πού προτείνεται ὡς ὑπόθεση ἀπό τή Βάσω Ψιμούλη, *ὅ.π.*, σελ. 443-444, ὅπου χρησιμοποιεῖ καί σχολιάζει καί τό παρόν ἔγγραφο. ■

Ἠψηλότατε καί ποληχρονεμένε, θεοτήμητε, τουβλετλή, μερχαμετλή, βεζήρ ἐφέντη μου, σκλαβηκός σέ προσκηνώ καί τό χρησόν σου μεστίν κατάφηλώ καί τόν μεγάλοδήναμον θεόν περηκαλό {ὅτι ναν} διά νά σοῦ χαρήσι τούς πασά ξαντέδε σου καί νά σού κάμοι ὁ μεγάλο δήναμος θεός τήν μίαν ἡμέραν χήλιες, ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν.

Πρότον σκλαβηκός τόν ἀφέντη μου προσκινό και δεύτερον με τό σκλαβηκόν μου ἀρτζουχάλην κάνο τόν σκλαβηκόν μου ἠφαντέν διά τούς σκλάβου σου ραγιάδες ὁπού κάθοντε ἐδό εἰς τό Σούλην. Ἐφέντι μου, ἐτούτη εἶναι ὅλη φουκαράδες καί δέν ἔχουν πρότον ψομί νά φάν καί θέλα πεθάνουν ἀπό τήν πήναν, ὅμως νάν τούς κάμης κερέμη νάν τούς δόσις γένημαν νά φάν καί δουλέβοντας, ἡ ὑψηλώτη σου νά πέρνης ἀπό τούς ἤδιους ὁσάν πέρσι τό γένημά τους. Ἀκόμην, ἐφένδη μου, δόστους καί ἕναν παπάν ὅτι ἡ Ρομέγη χορής παπάν δέν ἠμπορούν νά γκάμουν.

Ἡ χρόνι σου πολή καί τιμημένη καί λελαμπρησμένη, ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν.

1804, Μαΐου: 8:
Σούλη

σκλάβο σου
Μπέκήρ
Τζαγαδούρης

[228]

1 φ., 31x22 ◆ (161) [π. Παραμυθιᾶς], 9 Μαΐου 1804

Ἀρτζουχάλι τοῦ Τάρε Χότζα πρός τόν Φεϊζουλά ἐφέντη, στά Γιάννενα. Ὁ Τάρε Χότζας ἀπαντᾶ σέ κάποια ὑπόδειξη πού τοῦ ἔχει γίνει ἐκ μέρους τοῦ Ἀλῆ πασᾶ,

νά ἐγκαταλείψει τό σπίτι στό ὁποῖο ἔχει ἐγκατασταθεῖ καί νά μετακομίσει στό σπίτι τοῦ σέχη Μαξούτ ἀγᾶ. Ὑπερασπίζεται τήν ἐπιλογή του ἔναντι τοῦ μειονεκτήματος ὅτι βρίσκεται σέ κάποια ἀπόσταση ἀπό τούς ἀνθρώπους του, μέ τό ἐπιχείρημα ὅτι «τό σπίτι εἶναι γερότερο καί ἔχω καί τό νερό μέσα». Παρά τή σαφήνεια τοῦ ἐγγράφου, στό σημεῖο αὐτό ὑπάρχει κάτι τό δυσνόητο καί πρέπει νά ἐπισημανθεῖ: ἐνῶ στίς πρῶτες ἀράδες φαίνεται ὅτι ἔτσι «γράφει ὁ ἀφέντης μας», στήν ἀρχή τοῦ τελευταίου μέρους, μετά τήν ὑπογραφή, γράφει: «δίχως κανένα σενέτι ἀπό τόν ἐφέντη μου, πῶς νά σηκωθῶ ἀπό τό κονάκι μου κ.λπ.». Θά ὑπάρχει βέβαια κάποια ἐξήγηση αὐτῆς τῆς ἀντίφασης, ἡ ὁποία πάντως δέν ἀποτελεῖ καί μεῖζον πρόβλημα κατανόησης τοῦ ἐγγράφου. Ὁ Τάρε Χότζας ἀναφέρει στή συνέχεια πληροφορίες γιά τό «ἀραλίκι» (=ἀνακωχή) πού ἔχουν «οἱ ἀγάδες τό ταράφι μας μέ τούς Προνιάτες» ἐνόψει τῆς προσέλευσης τῶν τελευταίων στή συμμαχία μέ τόν Ἀλή πασά καί τῶν ἐδαφικῶν διευθετήσεων στήν περιοχή. Οἱ Προνιάτες στήν τελευταία συνάντηση μέ τούς προσκείμενους πρός τόν Ἀλή πασά ἀγάδες ὑπαναχώρησαν «σέ αὐτό τό χουντούτι» (=σύνορο), στό ὁποῖο εἶχαν συμφωνήσει, δηλαδή νά «ἔχει ὁ πασιάς τό κάστρο [Παραμυθιᾶς] καί Λευτεροχώρι καί Πετούσι» καί (τώρα) ζητοῦν νά ἔχουν αὐτοί «τό κάστρο καί Λευτεροχώρι καί τά κονάκια τοῦ βεζίρη ἐφέντη μας». Οἱ ἀγάδες θά στείλουν τόν Ντούλα Μέμο νά ἐκθέσει ὅλα τά παραπάνω στόν βεζίρη, ἀπό τόν ὁποῖο ὁ Τάρε Χότζας ζητᾶ νά τοῦ στείλει «εἴκοσι ἢ τριάντα νομάτους γερούς καί πιστεμένους» καί «χαρτζιλίκι» γιά νά στείλει στήν οἰκογένειά του, ἡ ὁποία βρίσκεται σέ δύσκολη κατάσταση. ■

Σχετ.: α΄ [217], Κάστρο [Παραμυθιᾶς], 21 Ἀπριλίου 1804
β΄ [224], Παραμυθιά, 3 Μαΐου 1804
γ΄ [225], [π. Παραμυθιᾶς], 4 Μαΐου 1804

»Τήν ἀφεντία σου, ἀδελφέ μου τημιμένε μου, Φεηζουλά ἐφέντη, ἄκριβος σε χερετό καί σοῦ φηλό τό χέρη, παράκαλό τόν θεόν δηά τήν ζοήν τόν ἀφεντᾶδον μας καί διά νά σοῦ κάμι τα πάσα μούράτια σου.

Μέ τόν ἀδέλφηκόν μου σου φανερόνο, ἐδό μας γράφη ὁ ἀφέντης μας πός νά σηκοδό να πάνο στό σπήτι τοῦ Μαξουτ αγᾶ, εἰς τό σπήτι του Σιέχη νά κάτζο· εκύ ἦνε χηρότερα ἀπό τούτο που ἦμε, ὅτι εδό μακρίτερα ἀπο τούς σήντρόφους ήμε, ὁμος τό σπήτι ἦνε γερότερο καί ἐχο καί το νερό μέσα. Μάδε πάλε δια τό ἔμι(;) τό ἀραλήκυ ὁπου ἠχαν βάλη τουτες [τές] μέρες η αγάδες τό τάράφι μας με τους Προνιᾶταις· εμαξόχθηκαν προχδές Σαβάτο καί εχδές Κύριακύ καί ἀνταμόθηκαν μέ τόν Χασάν αγά καί Κασίμ ἀγά Πρόνιο, ὁ Μουσά Μέμος καί Μουλά Πράχος καί Μουλά Χαλήλης καί Σένη Σούλος καί δέν εστρέχθηκαν η Προνιᾶταις σε αυτό το χουντούτι ὁπου ἠχαν ηπί, πρότο νά ἐχη ὁ πασιάς τό Κάστρο καί Λεύτεροχόρι καί Πετούσι καί νά ἦνε ὅλη ένα· κατόπι ὁμος γηρέβουν σήνορο η Προνιάτες, γηρέβουν το καστρο καί Λεύτεροχόρη καί τα κόνάκια του βεζήρη ἐφέντη μας, ὁτι ἡμῖς αυτά ἔχομε, καί ἀβριον λένε καί μεδαύριο, ηδέ νά ὁρκίσδήτε

καί εσῖς η αγάδες νά εἴμεστε όλη ένα· καί εδό καί ἔνα μίνα [διαγωνίως:] *να μᾶς τά ἀπολήκυ, ηδέ ἄλος δέν γένετε. Ἔτζι τόν ἀποφάσισαν εχδές καί αυταῖς τες κουβέντες όλο ένα τα μελετοῦν καί αυτά τρέχουν εδό καί πέρα-πέρα μαζή τα κρένουν αυτά καί έχομε σφήξη τον Ντούλα Μέμο δια να έρθη αυτου εις το χουζούρι του ἀφεντός μας δια νά ταν κάμη βουκούφι διά τα πάντα τα τερεχούμενα.*

1804:
9: Μαήου:

ἀδελφό σου
Τάρε Χότζες
(τ.σ.τ.)

[πλαγίως:]

Καί διχός κάνα σενέτη από τον βεξήρη ἐφέντι μου πός νά σικοδό ἀπό το κονάκυ μου να πάνο αλοῦ, πος γένετε αυτό, ἀφεντηά σου το ξέρης τόν ἀφέντης μας τι κάνη κατόπι· καί γιατί δέν μοῦ ἐστιλε καμιά ἠκοσι ἠ τριάντα όνοματούς γερούς καί πιστεμένους ὁ ἀφέντις μας ης το κονάκυ μου, ότι τους Τζάμιδες όπου ἐστιλε δεν τους πιστέβο καί ἠνε στόν Μαξούτ ἀγά αυτί· να μιν τίν ἀφήνη την δουλά κρίο ότι τούτι δεν του ξέχορήξοντε καί ὁ πασιάς στέλνη. Δεν έχο τίποτα, αυτί περισότερον τους ανηγη το μάτι τους, καί βάλε κανέναν ἠ ἀφεντιά σου νᾶ κρένη τον βεξήρη ἀφέντη μας διά να μοῦ στέλνη τίποτες χαρτζιλήκυ σπήτι ότι ἠνε πολή αχαμνά· τρής γράφές μ' έχουν στήλι, αμάν, αμάν, καί τι να τους κάμο καί έχο ηπί καί τον Ζέρε, ἔρχετε αυτου, στόματικά δια τά πάντα καί καλές ἀντάμοσι ἀπό Θεοῦ.

[πανώγραμμα:]

ης τίμια χαιρια του Φεΐζουλᾶ εφέντη ασπασίος ης Γιάνηνα

[229]

2 φ., 37x26 ◆ (389) Κωνσταντινούπολη, 10 Μαΐου 1804

Ἀρτζουχάλι τοῦ Θεοδωράκη Σαραϊλῆ πρός τόν Ἀλή πασά. Τόν πληροφορεῖ ὅτι ἐξασφάλισε καί εἶναι ἕτοιμος νά τοῦ στείλει στά Γιάννενα «τρία παιδιά καί δύο λαλιστάδες» γιά δεκαπέντε πουγγιά γρόσια τόν χρόνο. Τά παιδιά δέν εἶναι «τίποτες... μεγάλα εἰς τήν ἡλικίαν» καί «ὅτι χορούς, παιγνίδια καινούργια εἶναι εἰς τήν Πόλη, αὐτά τά ἠξεύρουν». Ὁ Θεοδωράκης ἔχει ἐπισκεφθεῖ καί κατά τό παρελθόν τά Γιάννενα συνοδεύοντας, φαίνεται, ἀνάλογη ὁμάδα παιδιῶν-χορευτῶν καί ὀργα-

νοπαικτῶν, ἀπό τήν ὁποία ὅμως, ὅπως προκύπτει ἀπό τά συμφραζόμενα, δέν ἔμεινε εὐχαριστημένος ὁ Ἀλή πασάς. Τώρα, ὁ Θεοδωράκης ὑπόσχεται ὅτι θά τόν ἱκανοποιήσει ἀπολύτως, ἀλλά δέτει κάποιους ὅρους, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν καί ἀπαιτήσεις τῶν γονέων τῶν παιδιῶν, ὅπως τόν ἀκριβῆ χρόνο παραμονῆς τους στά Γιάννενα, τήν παρουσία ἐκεῖ τοῦ ἴδιου τοῦ Θεοδωράκη κ.λπ. Ἀναμένει ἀπάντηση στό σπίτι του «εἰς τόν Γαλατᾶ, στοῦ Ἁγίου Νικολάου τήν ἐνορίαν». Ἀλλά καί ἡ πληροφορία τῆς τελευταίας παραγράφου εἶναι πολύ ἐνδιαφέρουσα: καράβι τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ὑπό τόν καπεταν-Γιώργη Γαλαξιδιώτη βρέθηκε στήν Κωνσταντινούπολη γιά «νά φορτώσει μάρμαρα» καί ἐπωφελήθηκε ὁ Θεοδωράκης γιά νά στείλει τήν προηγούμενη ἀλληλογραφία του. Τί εἴδους μάρμαρα εἶναι αὐτά πού μεταφέρονται ἀπό τήν Κωνσταντινούπολη στήν Ἤπειρο δέν γνωρίζουμε οὔτε καί γιά ποιό ἔργο προορίζονται. Μποροῦμε ὅμως νά κάνουμε τήν ὑπόθεση ὅτι θά πρόκειται ἤ γιά ἐξαιρετικῆς ποιότητας μάρμαρα ἤ γιά μάρμαρα ἐπεξεργασμένα γιά εἰδικές ἀρχιτεκτονικές ἤ διακοσμητικές χρήσεις, ὅπως συντριβάνια, τζάκια κ.λπ γιά τίς διάφορες οἰκοδομικές δραστηριότητες τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. ■

Σχετ.: [293], [Κωνσταντινούπολη], 1807

»Ὑψιλότατε, μερχαμετλή καί μεγαλοπρεπέστατε, βεζίρ ἐφέντι μου, τήν ὑψιλότητά σου προσκυνῶ καί παρακαλῶ τόν μέγαν θεόν νά σέ φιλάγη εἰς τήν δινατήν του σκέπην μαζή με τούς πασιά ξατέδε σου.

Μέ τό ταπεινόν μου σοῦ φανερονῶ ὅτι εἶμουν καί θέλω εἶμαι εἰς τό ἔξῆς πιστός δοῦλος. Ἐνδιμούμαι τόν ἄφθεντι μου καί τά λογιά του ὁπού μάλιστα μέ ἤπεν εἰς τόν μησευμόν μου ὅτι ἄν εἶμαι φίλος πάλιν νά ἐπιστρέψω, καί ἀπεκεῖνον τόν καιρόν καί ἕως τώρα δέν ἔλειψα τῷ νά φροντίζω καί νά ἡπερμαχῶ νά εὕρω τά πλέον καλιότερα παιδιά ὁπού εἰς τόν Γαλατά εὑρίσκονται καί τά ἑτίμασα τρία. Ὅμως δίχως νά ξεύρουν τά πεδιά ἐσυμφώνισα μέ τούς γονεῖς των διά ἕναν χρόνων, τό ὀλιγότερον δέκα πέντε πουγγιά, τρεῖα πεδιά καί δίω λαλιστάδες, καί σέ φανερόνω, ὅ,τι μέ προστάξις εἶμαι ἕτιμος καί ὅ,τι χορούς, πεγνίδια καινούρια εἶναι εἰς τήν Πόλη, αὐτά τά ὐξεῦρουν· καί τό ἄλο ἐφέντιμ μήν στοχασθεῖς ὅτι εἶναι τίποτες πεδιά μεγάλα εἰς τήν ὑλικίαν. Ἐγῶ τήν γνόμην σου τήν ὑξεύρω, ὄχι σάν πρῶτα ὁπού ἤλθα, τώρα εἶναι ἀλέως καί διά τήν ἀγάπην σου τήν πολίν εἶναι ὁπού ἐκατόρθοσα αὐτή τή δουλιά. Ἄν ὁρίζεις πρόσταξέ μας ὡς σκλάβο σου νά κάμω ὁπως θέλεις καί ἄν προστάξετε, νά προστάξετε εἰς ἠποκείμενα καλλά εἰς τόν Χ' Κόστα καί στόν Μπούπα καί στόν Μπήτζηνο διά νά μήν γένη ὡς πρώτα σάν τόν ψευτο-Κόστα ποῦ ἦπε πός ἔδοσε στό κουτί μου 600: γρ. καί ἦτον ψεύματα καί τό ἔχω. Ἐφέντη μου, ἄν ἔχεις γνόμη καί διά δύο χρόνια να κρατίσεις τά παιδειά, νά μέ τό φανερόνεις, διά νά μήν ἔχω μέ τούς γονεις των ἀντράλες καί ἀνίσως καί εἶναι ὁρισμό σου διά νά κεινίσουν διά αὐτοῦ ὑξευρε, ἐφέ-

ντι μου, δίχως έμένα δέν κεινοῦν διά νά ἐρθοῦν· ὅμως ἐγῶ διά τό χατίρι τῆς ὑψιλότης σου τά πέρνω καί ἔρχωμαι καί εγλεντίζω δύο τρεῖς μήνες, διατί ἔχω δολιά περισή καί δέν ημπορῶ νά μείνω μέ ταῦτα μαζή· καί ἔτζι ἀνίσως εἶναι ὁρισμό σου μέ τέτιο κάθλη γράψε μας.

[πλαγίως:]

Εἰς τούς ὁρισμού σου καί παρακαλῶ τήν ὑψιλότι σου, φιλῶ τό χρισό σου πόδι, μέ δύο τρεῖς μήναις νά μέ στείλις εἰς τήν Πόλι πίσω ὅτι δέν ἔχω τόν τζαρέ νά καδίσω περισσότερον.

|2

Ὑψιλότατε, υξευρε ὅτι ὅσον καιρόν εἶναι ὁρισμό σου να τα κρατίσεις τα πεδιά με τό τακίμη φανεροσέ με το καί τελιόνοντας ὁ καιρός τους σᾶς κάνω άλο κενούριο τακίμι καί στέλνετε αὐτά καί σοῦ ἔρχοντε ἄλλα· καί στόν βατέ ὁποῦ κάνετε καί τά στείλετε ἔτζι κάθε ἕνας ἔρχετε διατί ἐδῶ λέγουν ὅτι ὑ ἠψιλότη σου τούς βαστίς πολί καί σακιντίζουνται· ὁμως ἐγω, ἐφέντη μου, πάντοτες ἕως τώρα τῷ καλόν σας ὄνομα μέσα καί ὅξο κορπάνι γένομαι διά τήν ὑψιλότι σου διατί, ἐφέντημ, παντωτε δέν μοῦ χάλασες τό κέφι καί ὅσα τάξιρατια σοῦ ἔκανα καί ἔτζη πρέπη νά σέ δουλεύσω καί ἐγῶ καθῶς ἔλαβα χάριν ἀπό τήν ὑψιλότι σου τήν καλίν σου γνόμην.

Καί τό ἄλο αὐτό σέ φανερόνω, σοῦ ἔστειλα με τόν καπετάν Γιοργη Γαλαξιδιότη ὁπού εἶναι στό καράβι σου καί ἦτον ἐδῶ διά νά φορτόση μάρμαρα καί αὐτόν ἔδοσα μίαν γραφήν διά νά σοῦ τήν φέρη καί ἔχω εἰς πλάτος γραμμένα εἰς αὐτήν τήν γραφήν καί καταλαμβάνετε καλύτερα· καί εἰς ὅποιον προστάξετε νά μέ ἔβρη εἶμαι εἰς τόν Γαλατά στοῦ Ἁγίου Νικολάου τήν ἐνορίαν καί ἄς ροτίση τοῦς παπάδες, Θοδοράκης Σαραϊλίς πού κάθετε, καί ἐκείνη τόν εφέρουν εἰς εμένα, ὅτι εἶναι κοντά εἰς τήν εκλισίαν τό σπίτι μου.

Ταῦτα καί η χρονι σου πολή καί δεδοξασμένη.

1804, Μαΐου 10:
Κωνσταντινόπολη

ὁ σκλαβο σου πιστός διά πάντα
θεοδοράκις

[230]

1 φ., 32x22 ◆ (1440) Καρατάς, 10 Μαΐου 1804

Ἀρτζουχάλι τοῦ Μεχμέτ Κοστούρ(η) πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀναφέρει ὅτι στά «τζαγίρια τοῦ Γραμματικοῦ» ἔστησαν, προφανῶς οἱ ἄνδρες του, ἐνέδρα στούς κλέφτες, «τόν ἀνεψιό τοῦ παπα-Λάζο... καί τόν Καραούλη». Ἐσκότωσαν τόν Καραούλη καί στέλνουν τό κεφάλι του, ἐνῶ καταδιώκουν τούς ὑπόλοιπους. Ὁ Μεχμέτ Κοστούρ (βλ. Εὑρετήριο) εἶναι ἄνδρωπος στήν ὑπηρεσία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ἐδῶ φαίνεται νά εἶναι ἐπικεφαλῆς ἐνόπλων πού καταδιώκουν κλέφτες, ἴσως δερβεντζῆς στό Καρατάς, τμῆμα (:«κόλι») τοῦ ἀρματολικίου τῆς Βέροιας (βλ. Ν. Κασομούλης, *Ἐνθυμήματα*, τ. Α΄, σελ. 494, καί Ι. Βασδραβέλλης, *Ἀρματολοί*, σελ. 108). Ὁ «παπα-Λάζος», τοῦ ὁποίου ἀνηψιός ἐπισημαίνεται ὡς κλέφτης στήν ἀναφερόμενη συμπλοκή, πρέπει νά εἶναι μέλος τῆς ὁμώνυμης οἰκογένειας τῶν ἀρματολῶν, μεταξύ τῶν ὁποίων ὅμως δέν ἀναφέρεται κανείς ὡς «παπάς» στή γνωστή μας βιβλιογραφία. Ἀξίζει μόνο νά διευκρινιστεῖ ὅτι ὁ παπα-Λάζος ὡς πρόσωπο ἀναφορᾶς τοῦ καταδιωκόμενου κλέφτη-ἀνεψιοῦ του, θά μποροῦσε νά μήν εἶναι σύγχρονος μέ τό γεγονός, νά μήν εἶναι δηλαδή ἕνα ἀπό τά τέσσαρα ἀδέλφια «Λαζόπουλα», ἀλλά ἕνας προγενέστερος συγγενής, ἄν καί δέν ἀναφέρεται λευιτική παράδοση στήν οἰκογένεια. Ὡστόσο, στό βιβλίο τοῦ Κίμωνος Κοεμτζόπουλου, *Οἱ Λαζαῖοι τοῦ Ὀλύμπου*, σελ. 27-28, ἀναφέται ὁ διασημότερος τῶν ἀδελφῶν, ὁ Ἰωάννης, ὡς «Ἔξαρχος Ἰωάννης Λάζος», μιά προσωνυμία ἤ προσφώνηση πού δέν κατανοοῦμε ἀπολύτως, ἀλλά πού ἴσως ρίχνει κάποιο φῶς στό πρόσωπο του «παπα-Λάζου» τοῦ παρόντος ἐγγράφου. Τό ἐπεισόδιο δέν μᾶς εἶναι γνωστό ἀπό ἄλλη πηγή ἄν καί μία φράση τοῦ Κασομούλη μπορεῖ νά συμβάλει στήν καλύτερη κατανόησή του. Μετά τήν ἅλωση τοῦ Σουλίου καί ἀναφερόμενος ἀκριβῶς στούς Λαζαίους, γράφει: "Δύο χρόνους [=1804-1805] εὑρισκόμενοι ὕποπτοι (δηλ. ὑπό δυσμένεια καί ἐπιτήρηση ἀπό τόν Ἀλή πασά), περιστοιχούμενοι ἀπό τάς δυνάμεις τῶν δερβιναγάδων", τό 1806 κατά τόν ρωσο-τουρκικό πόλεμο ὕψωσαν καί πάλι τή σημαία κ.λπ. (Ν. Κασομούλης, *Ἐνθυμήματα*, Α΄, σελ. 69). Ἀλλά καί τό τοπωνύμιο «τζαγίρια τοῦ Γραμματικοῦ» δέν ταυτίζεται μέ ἀσφάλεια. Κλείνουμε πρός τήν ἐκδοχή νά πρόκειται γιά τό σημερινό χωριό Γραμματικό (καί Γραμματίκοβο) τῆς ἐπαρχίας Ἐορδαίας. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

»Ὑψιλώτατε καί πολυχρω[νεμένε] δεβλετλῖ, μερχαμετλῖ βεξήρ ἐφέντη μου, τήν ὑψηλότη σου πρωσκοινοῦμε καί τόν τήμοιόν σου μέστι φηλοῦμε, τόν μεγαλωδίναμον δεόν μέρα καί νήχτα περικαλοῦμε διά νά σοῦ αὐξάνη τό δεβλέτι καί νά σέ χαρίσι τήν τιμοίαν σου ζωγήν, ἀμήν.

Μέ τό ταπεινών μας ἀρζουχάλι πρῶτον ἔρχομε νά σί πρωσκοινήσουμε καί ἔπιτα νά σέ φανερώσομε, ἀφέντι μου, σάν ἐβγήκαμε στά τζαγήρηα τοῦ Γραματικοῦ καί σί ἕνα μέρος καρτερέσαμε νήχτα τούς κλέφτες, τόν ἀνηψηό τοῦ παπα-Λάζω μέ τόν ταγηφά του, τόν Καραούλη καί τούς ἐβαρέσαμεν· καί ὁ Καραούλις ἔπεσεν στόν τόπο καί τό κοιφάλοι του γιά πό

τό στέλνωμοι στίν ὑψιλότι σου καί τούς ἄλνους τού ταχί τούς ἐπέσαμαι ἀπό κοντά καί ὑσαλά μέ τό κοβέτι τοῦ ἀφέντη μας βρήσκον τού μπελά τους. Μονάχα, ἀφέντι μας, ἄς ἶνη καλά καί ὁ ἀχάμικος ὁ κόσμος· αὐτά ἔχουν νά πάδον καί ὑ χρώνη σου πολί καί δεβλετεμένη ἀπό θεοῦ, ἀμήν.

1804: Μαγιοῦ 10:
Καρατάς

σκλάβου σου μεχ
μετι κοστουρ
(τ.σ.τ.)

[231]

1 φ., 34x24 ◆ (108) [Ἀργυρόκαστρο], 11 Μαΐου 1804

Ἀρτζουχάλι τοῦ Μπεκήρ Χατίρη πρός τόν Ἀλή πασά. Εἶναι ἄνθρωπός του καί ἐνεργεῖ γιά τή διείσδυση τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στήν περιοχή τοῦ Ἀργυροκάστρου. Ἀναφέρει ὅτι κατέστρεψε (:«ἔκανα πατάλι») τά ὑποστατικά, ὑποθέτω τῶν «Ἀγαραήδων», κάποιας ἰσχυρῆς οἰκογένειας, ἴσως ἀπό τό χωριό Μασκουλόρι, ἀλλά καί τόν κάμπο τοῦ ἴδιου χωριοῦ. Τό Μασκουλόρι εἶναι τό πλησιέστερο χωριό πρός τό Ἀργυρόκαστρο, ἀλλά βρίσκεται σέ μικρή σχετικῶς ἀπόσταση καί ἀπό τό Γαρδίκι καί φαίνεται ὅτι ὑπάρχει κάποια ἐπικοινωνία μεταξύ τους. Ὁ Μπεκήρ Χατίρης ἦταν ἕτοιμος νά μεταβεῖ στά Γιάννενα γιά νά ἐνημερώσει τόν Ἀλή πασά ἀλλά ὕστερα ἀπό γράμματα πού ἦρθαν ἀπό τά παραπάνω δύο χωριά γιά συμβιβασμό, τό βιλαέτι (διάβαζε: οἱ προεστοί) τοῦ Ἀργυροκάστρου τόν ἐμπόδισε (:«ἀλικότισε») νά πραγματοποιήσει τό ταξίδι του στά Γιάννενα. Αὐτός ὑποτάχθηκε στήν ἐπιθυμία τοῦ βιλαετιοῦ ἀλλά δέν ἄλλαξε γνώμη. Μάλιστα, σχεδιάζει νά πιέσει τούς ἀντιπάλους του ἀκόμη περισσότερο, ὡς ἑξῆς: ἔμαθε ὅτι ἑτοιμάζονται νά συλλέξουν τό χορτάρι ἀπό «τά τζαΐρια» (=λιβάδια) καί θά στείλει «τά παιδιά», τούς ἐνόπλους του δηλαδή, νά καταλάβουν κάποιο ἐπίκαιρο σημεῖο πού τό ἀποκαλεῖ «Κιάφε Μερέτε», μέ σκοπό νά ἐμποδίσει τό κόψιμο τοῦ χόρτου. Γι' αὐτό ζητᾶ ἀπό τόν Ἀλή πασά νά στείλει ἐντολή στόν παπα-Τέτε –πρέπει νά εἶναι ὁ παπάς καί προεστός τῆς Πέπελης, ὁ παπα-Ντέντες– νά συγκεντρώσει δυνάμεις ἀπό τά χωριά τῆς Ρίζας καί νά βοηθήσει στήν κατάληψη τῆς «Κιάφε Μερέτε». Ὁ Μπεκήρ Χατίρης ἐπιμένει ὅτι εἶναι σέ θέση νά «χαλάσει τόν Μοσκολούρι» καί γι' αὐτό συνιστᾶ στόν Ἀλή πασά νά μή δεχτεῖ τήν πρότασή τους νά τοῦ πουλήσουν τόν ἐπίδικο τόπο, πού δέν μποροῦμε νά ξέρουμε ἄν εἶναι ὁλόκληρο τό χωριό ἤ κάποια συγκεκριμένη περιοχή. Εἶναι ἐνδιαφέρουσα ἡ τελευταία παράγραφος στήν ὁποία ὁ Μπεκήρ Χατίρης ζητᾶ ἀπό τόν Ἀλή πασά νά δώσει ἐντολές στόν παπα-Τέτε [Ντέντε] νά τοῦ «σμίξει» μέ κάποιον ἄλλον «τά πρόβατα, πού βρίσκονται τώρα στό Κιάφε-Μερέτε», τό ἐπίδικο ὀχυρό σημεῖο τῆς περιοχῆς. Ἄς σημειωθεῖ ἀκόμη ὅτι, τελικά, τό Μασκουλόρι ἀναφέρεται ὡς τσιφλίκι τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στόν κατάλογο Φιλητᾶ (Σπ. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*, σελ. 104) μέ τόν τύπο: "Μασχουλούρι". Διευκρινίζεται πάντως ὅτι ὁ κατάλογος αὐτός ἀπεικονίζει μεταγενέστερη πραγματικότητα καί ὄχι

ἐκείνη τῶν πρώτων ἐτῶν τοῦ 19ου αἰώνα. Ὁ Μπεκήρ Χατίρης, τόν ὁποῖο δέν συναντᾶμε σέ ἄλλο ἔγγραφο τοῦ Ἀρχείου, ἐκτός καί ἄν πρόκειται γιά κάποιον «Μπεκήρη» ἀπό ἐκείνους πού δέν μπορέσαμε νά ταυτίσουμε, δέν φαίνεται ἄν εἶναι κάποιος μπουλούκμπασης στήν ὑπηρεσία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἤ κάποιος ἰσχυρός ὀθωμανός τοῦ Ἀργυροκάστρου. Φαίνεται πιθανότερη ἡ δεύτερη ὑπόθεση, πρός τήν ὁποία συνηγορεῖ καί ἡ φράση τοῦ ἴδιου ὅτι ἤθελε νά παρουσιαστεῖ στόν Ἀλή πασά ἀλλά τόν ἐμπόδισε (:«ἀλικόντισε») τό βιλαέτι τοῦ Ἀργυροκάστρου. Ἐξ αὐτοῦ μάλιστα συμπεραίνουμε ὅτι τό ἔγγραφο ἔχει σταλεῖ ἀπό τό Ἀργυρόκαστρο. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

»Ἐνψηλότατε καί πολυκρονημένε μου δοβλετῆ βεξήρη ἐφέντην, δουλικός πολά σέ προσκινό καί τόν κρησό μέστη φιλό καί τόν μεγαλονδήναμον θεόν περηκαλό μέρα καί νίκτα νά σοῦ δόσει μέρες καί κρόνος [=χρόνους] καί ξογίν πολή καί τημή μεγάλην μέ ἄσπρο πρόσοπον, ἀμήν, ἀμήν.

Καί μέ τό δουλικόν μου νά σοῦ κάνο ἠφατέ, ἄν ὁρήξης ἐψιλότη σου νά μάθης διά κανά χαπέρ ἐγό τός Ἀγαραῆδες τός ἔκαμα πατάλη, τόν κάμπο τοῦ Μασκουλόρα τόν ἔκαμα πατάλη· καί ἐγό εἶχα ταχμήνη τίν Δεφτέρα νά ἔβγενα νά ἐρχόμου ἀφτοῦ στόν ἐψηλότη σου καί μέ ἀληκότησε τόν βηλαγέτη τοῦ Ἀγηρόκαστρο· ὅμος καί τός ἦρθε ἕνα γράμα ἀπό τόν Γαρδήκι καί ἀπό τόν Μασκοσλόρα καί τηρᾶνε νά μέ πᾶνε πήσο καί ἐγό πήσο δέν παγένο, χόρηα πού νά μή ἔρχο ἀφτοῦ στόν δοβλέτη σου, ἐγό πήσο δέν πάνο· ὅμος ἐγό βαρό στόν θεό καί μέ τόν κουβέτη τῆς ἐψηλότη σου νά τόν χαλάσο τόν Μοσκολούρη· καί ἡ Ἀγαραῆδες ἀπό τόν φήσξη [=σφίξη] ὁπού τός ἔκαμα ἐγό, ἐστήλανε καί ηὔρανε τός κοσητξῆδες διά νά κόψουσνε τά τξαήρηα· μουναχά σ' ἔχο πολύ ριτξά νά τοῦ στήλης τοῦ παπᾶ Τέτε νά τός διόξη τός κοσητξῆδες ἀπό τά τξαήρια τός Ἀγαραῆδες καί ἐγώ τώρα βέλα στήλο τά πεδιά στόν Κιαφεμερέτε νά τόν πιάσουνε· ὅμος στήλτου τοῦ παπᾶ Τέτε ἄν τέρχη [=τρέχει] κάνα καπαχέτη νά γλάλη [=βγάλει] τήν Ρήξα, νά τός βογηθάγη καί ἐγό μέ τόν κουβέτη τοῦ ἐψηλότη σου βέλα τόν πηάσο τόν Κιαφεμερέτε· ὅμος καί τόρα μί ἔρχουνε οἱ Ἀγαραῆδες καί μί στέλουνε διά νά σοῦ πουλήσουνε τόν τόπο ἤ γι' ἄλη δουληά καί ἐψηλότη σου μήν κάνης τήποτα ὅσα νά 'ρθο ἐγό, ὅτη ἔχο βάρο στόν θεό νά τόν χαλάσο τόν Μασκουλούρη καί νά στό βάλο τόν τόπο τοῦ Μασκουλόρη στόν χέρη· καί νά μοῦ γράψης καί ἕνα τξεβάπη καί ἐγό σέ λήγες ἡμέρες ἦμε ἀφτοῦ ἀβόλετο· καί ἐγό τόρα οὔλο τόν βιό τοῦ Μασκουλόρα νά μοῦ δόσουνε δέν νῆνε τξαρές νά πάνο πήσο.

Τᾶφτα καί ἡ κρόνη σου πολή τημημένη.

ἔτος: 1804 Μαγηοῦ: 11

δοῦλο σου καί χαήρ τουατξή σου
πεκήρ χατηρής
(τ.σ.τ.)

[πλαγίως:]

Νά τοῦ στήλης τοῦ παπᾶ Τέτε νά μοῦ μήσξη [=σμίξει] τά πρόβατα μέ κα[ν]ένανε ὅτη τά 'χο μουναχός μου στόν Κιαφεμερετέ· μουναχά [νά] γράψος νά μοῦ τά μπίσξη [=σμίξει] μέ κα[ν]ένανε.

[232]

2 φ., 16x11 ◆ (1261) χ.τ., 12 Μαΐου 1804

Χρεωστικό ὁμόλογο τοῦ Ἀχμέτη Τζόρο ἀπό Σέβρανη (περιοχή Σκραπαρίου) γιά ἑκατόν ἑξήντα ἑπτά γρόσια που δανείστηκε ἀπό τόν «Μοράταγα Ἀργυροκαστρίτη». Τό ἔγγραφο εἶναι τεκμήριο δοσοληψίας, τῆς ὁποίας τό ἀντικείμενο μᾶς διαφεύγει καί στήν ὁποία βέβαια κάποια ἀνάμειξη βά εἶχε καί ὁ Ἀλή πασάς. Ὁ μήνας «παχνιστής» πού ἀναφέρεται στήν ἐξόφληση τοῦ ἐγγράφου, στήν Ἤπειρο εἶναι ὁ Ὀκτώβριος (βλ. Δ. Σάρρος, *Τά ὀνόματα*, σελ. 698-699)· ἀναφέρονται ἀπό ἄλλες περιοχές ὁ Νοέμβριος (Δ. Λουκόπουλος, *Σύμμεικτα*, σελ. 143) καί ὁ Δεκέμβριος (Θ. Κιζλάρης, *Ἀγροτικός βίος*, σελ. 393). Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

Φανερόνο ἐγό Ἀχμέτης Τζόρος ἀπό τή Σέβρανη ὅτι πός ἐδανήστικα ἀπό τό Μοράταγα Ἀργηροκαστρήτη διά χρήα μου ἀσλ(άνια) 167, ἤτη γρόσια ἑκατόν ἑξήντα ἑπτά, δηά οὐλίγες μέρες νά τοῦ τά εὐχαριστήσο δίχος ἕτερον λόγον καί εἰς ἔνδιξην καί ἀσφάληαν καί ὅτι μέρες περάσουν μέ τό 'καμε τοῦτος εἰς ἔνδηξην.

1804 Μάιος
12
(τ.σ.τ.)

[...] ξες μετξαγας μαρτιρας
[...] σημανης μαρτιρας
[...] σις μαρτυρας

[ἐπί τοῦ νώτου:]

ἤληαβα ἀπό τή μολογήγηα γρόσα – 126, δήχος τό δηάφορο. ἔτος –1804, παχνηστής 22.

167
126
041

[σέ ἄλλο σημεῖο:]

ἡ μολογία τοῦ Ἀχμέτ Τζόρο Σέβρανι γρόσια [167]

[233]

1 φ., 28x20 ◆ (156) Φιλιάτες, 15 Μαΐου 1804

Ἀρτζουχάλι τοῦ Ἰμπραχήμ [Ντέμη], χωρίς ἄλλη ἔνδειξη, πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀναφέρει ὅτι συναντήθηκε μέ τόν Νταλιάνη (ἀσφαλῶς τόν Μαχμούτ ἀγά Νταλιάνη ἀπό τήν Κονίσπολη), ἀπεσταλμένο τοῦ Ἀλῆ, καί «διά πᾶσαν δουλειάν τοῦ τόπου» τους ἔχει γράψει τοῦ Σιλιχτάραγα, ὁ ὁποῖος καί θά τόν ἐνημερώσει. Στέλνει συμπληρωματικά τόν «ἄνθρωπό» του Πάσο γιά προφορική συνεννόηση. Σέ ὑστερόγραφο, μνεία τοῦ Σερεμέτ μπέη πού ἐπικεφαλῆς τουρκικῆς ναυτικῆς μοίρας ἔχει ἔρθει στήν περιοχή. Εἶναι ἡ παλαιότερη μνεία στό Ἀρχεῖο γιά τόν Σερεμέτ μπέη, τήν παρουσία τοῦ ὁποίου ἀναφέρει καί ὁ Γκρ. Ἄρς, *Ἀλβανία-Ἤπειρος*, σελ. 226, 228, ἀλλά λίγο ἀργότερα: ἀπό τόν Ἰούλιο ὥς τόν Νοέμβριο τοῦ 1804. Ἀπό τά συμφραζόμενα τοῦ ὑστερόγραφου φαίνεται ὅτι ἡ ἄφιξη τοῦ Σερεμέτ μπέη στήν περιοχή δέν θά πρέπει νά εἶναι ἐντελῶς πρόσφατη. ■

Σχετ.: [223], [Φιλιάτες], 28 Ἀπριλίου 1804

»Ἠψυλώτατε καί πολυχρονεμένε ντεβλετλοῦ, ἐναετλοῦ, μερχαμετλοῦ βεξήρ ἐφέντη μου, σκλαβικῶς πολλά σέ προσκυνῶ καί φιλῶ τό τιμημένον σου μέστι, τόν μεγαλοδύναμον θεόν παρακαλῶ νά σοῦ χαρίσῃ ζωήν πολλήν με ὅλα τά ἠψυλά μουράτια τῆς καρδιάς σου, ἀμήν.

Καί μέ τό σκλαβικόν μου κάμνω ἠφαντέ τοῦ ἀφεντός μου, ἴξευρε ὅτι τόν Νταληάνη ἤλθε καί ἀνταμωθήκαμε, καί διά πᾶσαν δουλειάν τοῦ τόπου μας τά ἔχω γράψη τοῦ Σουληχτάραγα καί σε κάμνη βοκούφην· ἄν εἶναι ὁρισμός σου κράξε καί τόν ἄνθρωπόν μου τόν Πάσο ὁποῦ στέλω αὐτοῦ καί σέ κάμνη βοκούφη καί στοματικῶς καθώς τόν ἔχω κουβεντιάση στα πάντα. Ταῦτα καί οἱ χρόνοι σου πολλοί καί τιμιμένοι.

1804
Μαΐου: 15
Φιλιάτες

[*Bende-i İbrahim*]
(τ.σ.τ.)

[μέ ἄλλο χέρι:]
μια κοβέντα σου λεγι ο Πασους

[τρίτο χέρι, πλαγίως:]
Και ο Σερεμετη Πεγης
να τα σφικξι για τα

σκαλοματα· ετζι γλε-
πο (;) τανπολινον (;) της
Σαγιαδας δουλεπη
στο αυτου (;) αν οριξις

[234]

2 φ., 22x17 ◆ (682) Ἰωάννινα, 17 Μαΐου 1804

Μπουγιουρντί, πού χρησιμεύει ταυτοχρόνως καί ὡς ἐξοφλητική ἀπόδειξη (:«ταχβίλι»), τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πρός τούς «κοτζαμπασῆδες Βέντζας». Καλοῦνται νά καταβάλουν ἀπό τά δικαιώματά του (:«ἀλατζιάκι») 7500 γρ. σέ συντεχνίες καί σέ τεχνίτες τῶν Ἰωαννίνων. Πρόκειται γιά ἕναν ἰδιότυπο ἀλλά παραδοσιακό τρόπο διακίνησης τοῦ χρήματος πού χρησιμοποιεῖ συνηθέστατα ὁ Ἀλής. Οἱ προεστοί τῆς Βέντζας (σημ. χωριό Κέντρο, ἐπαρχίας καί νομοῦ Γρεβενῶν) καί τῶν γειτονικῶν χωριῶν, πού ἀποτελοῦν τμῆμα, «ναχιγιέ», τοῦ καζᾶ Γρεβενῶν (βλ. Μιχ. Κοκολάκης, *Τό ὕστερο Γιαννιώτικο πασαλίκι*, σελ. 105) καί τοῦ πασαλικίου Ἰωαννίνων, καλοῦνται νά καταβάλουν ἕνα ποσόν 7500 γροσίων σέ δύο συντεχνίες τῶν Ἰωαννίνων, τῶν «χρυσαφάδων» καί τῶν «μουταφτζήδων» (=κατασκευαστῶν ὑφαντῶν ἀπό μαλλί γίδας) καί σέ δύο μαστόρους, στόν Τζάκο, χωρίς ἄλλη ἔνδειξη, καί στόν Γκίκα, χαλκιά. Τά ἀκριβῆ ποσά πού πρέπει νά καταβληθοῦν στόν καθένα ἀπό τούς τέσσερις δικαιούχους δέν καταγράφονται. Δέν φαίνεται ἐπίσης ἄν τό ζητούμενο ποσόν εἶναι χρεωστικό ὑπόλοιπο ἀπό τήν προηγούμενη οἰκονομική χρήση ἤ προκαταβολή γιά τήν τρέχουσα. Ἀπό τίς γενικές γνώσεις μας γιά τίς εἰσπρακτικές μεθόδους τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, εὔκολα μποροῦμε νά συμπεράνουμε ὅτι πρόκειται γιά προκαταβολή. Οἱ παραλῆπτες πάλι αὐτῶν τῶν χρημάτων, δηλαδή οἱ δύο συντεχνίες καί τά δύο πρόσωπα, χωρίς νά ἔχουν καμιά οἰκονομική συναλλαγή μέ τούς προεστούς τῆς Βέντζας, καλοῦνται νά εἰσπράξουν αὐτά τά ποσά ἔναντι ποικίλης προελεύσεως χρεῶν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πρός αὐτούς, ὅπως συμμετοχή σέ ὑπέρογκες κοινοτικές προκαταβολές τῶν Ἰωαννίνων, προσωπικές παραγγελίες τοῦ Ἀλῆ γιά προϊόντα ἤ πρῶτες ὕλες κ.ἄ. Ἄς σημειωθοῦν μέ τήν εὐκαιρία τοῦ παρόντος ἐγγράφου δύο ἀκόμη παρατηρήσεις: α) μέ τή μέθοδο αὐτή ὁ Ἀλή πασάς πληρώνει μέ προκαταβολές προσδοκωμένων ἐσόδων παλαιότερα χρέη του, β) ἄν οἱ φορολογούμενοι δέν διαθέτουν τό ἀπαιτούμενο ποσόν τῆς προκαταβολῆς, λόγω τῆς ἐπικρεμάμενης βίας, ὑποχρεοῦνται νά δανειστοῦν ἐντόκως, ἐνδεχομένως ἀπό τούς ἴδιους τούς δικαιούχους τῶν χρημάτων, ἐδῶ τίς δύο συντεχνίες καί τά δύο φυσικά πρόσωπα, μέ ἀποτέλεσμα ἡ φορολογική ὑποχρέωση τῆς κοινότητας νά αὐξάνεται κατά τό ποσοστό τοῦ καταβαλλόμενου τόκου. ■

Ἐδικοί μου κοτζαμπασίδες Βέντζας, βλέποντες τό ταχβήλι μου νά μετρήσετε ἀπό ἀλατζιάκι μου τῶν κάτωθεν γεγραμένων γρόσια 7500: ἤτοι ἑπτά χιλιάδες καί πεντακόσια γρόσια: καί βαστᾶτε τό παρόν μου

διά λογαριασμόν μας. Ὅμως αὐτοί εὑρίσκονται σέ πολύ χρείαν, καί νά ξερετε ἄν τούς τά ἐμποδίσετε θέ νά πέσετε στό γαξέπι μου. Μόνον ἐφθύς νά τούς τά μετρήσετε χωρίς ἄργηταν καί ὑγιαίνετε.

1804
μαΐου: 17:
Ἰωάννινα
(τ.σ. Ἀλῆ πασᾶ)

[πλαγίως:]
Τῶν χρυσαφάδων, τοῦ Τζάκου, τοῦ Γγήκα χαλκιᾶ καί τῶν μουταφτζίδων:

[ἐπί τοῦ νώτου:]
Τῶν κοτζαμπασίδων βέντζας

[235]

1 φ., 10x10 ◆ (1288) χ.τ., 1 Ἰουνίου 1804

Τεσκερές τοῦ Μούρτη Λιουζάτη πρός ἄδηλον ἀποδέκτη γιά ἑξακόσιες σαράντα ὀκάδες ἀλεύρι καί ἑβδομήντα ὀκάδες ἁλάτι πού ἔλαβε γιά τόν μήνα Ἰούνιο (:«Θερι(σ)τή») τοῦ 1804. Ἀπό τό παρακάτω σχετικό καθώς καί ἀπό τά ἀμέσως ἀκόλουθα ἀρ. [236] καί [239] προκύπτει ὅτι ὁ Μούρτης (καί Μοῦρτος) Λιουζάτης εἶναι ἐπικεφαλῆς τοῦ «ταϊφᾶ», δηλαδή τῆς στρατιωτικῆς δύναμης πού κρατᾶ τά ταμπούρια τῆς Λίπας, στήν περιοχή τῆς Λάκκας, ἕνα ἀπό τά λίγα σημεῖα τῆς εὐρύτερης περιοχῆς, στά ὁποῖα διατήρησε φρουρές ὁ Ἀλή πασάς μετά τήν κατάληψη τοῦ Σουλίου, τόν Δεκέμβριο τοῦ 1803. Τήν τροφοδοσία τῶν φρουρῶν ἐπιμελοῦνται ὁ Ντιβικτάρης καί ὁ Ἀρτινός Γιωργάκης Βράνης ἀπό ἄγνωστο σ᾽ ἐμᾶς σημεῖο, πρός τούς ὁποίους, ἀσφαλῶς, καταθέτει τόν «τεσκερέ» του (=ἀπόδειξη παραλαβῆς) ὁ Μούρτης Λιουζάτης. Ὑπάρχει μία μικρή περιπλοκή, τήν ὁποία ἐπισημαίνουμε χωρίς νά προχωρήσουμε σέ περαιτέρω διερευνήσεις: τό παρακάτω σχετικό τοῦ Μουχτάρ πασᾶ πού ἀποτελεῖ τήν ἐντολή παράδοσης τῶν 640 ὀκάδων σταριοῦ φαίνεται πρωθύστερο, ἀφοῦ φέρει ἡμερομηνία 3 Ἰουνίου 1804, ἔναντι τῆς 1ης Ἰουνίου 1804 πού φέρει ἡ παρούσα ἀπόδειξη παραλαβῆς. ■

Σχετ.: [237], Ἰωάννινα, 3 Ἰουνίου 1804

Εγο Μουρτη Ληουζατης δηνο τον τεσκερε δηα το αλεβρη τον δερητατηκο, το ᾽λαβα οκαδες νετο εξακοσα σαραντα – 640 και αλατη, οκαδες νετο εβδομηντα, 70.

1804 θερητης 1
(τ.σ.τ.)

[ἐπί τοῦ νώτου:]
640
480
1120

[236]

2 φ., 15x10 ◆ (1181) Ἰωάννινα, 3 Ἰουνίου 1804

Μπουγιουρντί τοῦ Μουχτάρ πασᾶ πρός τούς Ντιβικτάρη καί Γιωργάκη Βράνη. Ἀφορᾶ τήν τροφοδοσία τοῦ ταϊφᾶ τοῦ Χόντου πού κρατᾶ τά ταμπούρια στό Ρωμανό. Φαίνεται ὅτι πρόκειται γιά ὑπολείμματα τῶν ὀχυρωματικῶν ἔργων τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τά ὁποῖα χρησιμοποιήθηκαν στήν πολιορκία τοῦ Σουλίου, καί στά ὁποῖα διατηρεῖ ἀκόμη μικρές φρουρές. Μονογραφή Μουχτάρ πασᾶ. Τό ἔγγραφο αὐτό πρέπει νά διαβαστεῖ σέ συνδυασμό μέ τό παρακάτω σχετικό, τό ὁποῖο ἀποτελεῖ ἀπόδειξη παραλαβῆς τῆς ποσότητας τῶν 790 ὀκάδων ἀλεύρου τοῦ παρόντος. Τήν παραλαβή ἔκαναν οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ Χόντου, ὁ Γκίζε Λιάμε καί ὁ Δημήτρης Γοράνη, ἐνῶ τήν παράδοση ὁ «βεκίλης» (=ἀντιπρόσωπος) τοῦ Ντιβικτάρη, χωρίς ἀναφορά ὀνόματος. Τό ἔγγραφο, μαζί μέ τό παρακάτω σχετικό καί τό ἀντίστοιχο ξεῦγος τῶν ἐγγράφων ἀρ. [235] καί [237], ἀποτελοῦν μία ἑνότητα καί ἀσφαλῶς προέρχονται ἀπό τήν ἴδια πηγή, τή διαχείριση δηλαδή τῆς ἀποθήκης ἀλεύρου καί ἄλλων τροφίμων (ἀναφέρεται τό ἁλάτι), τῆς ὁποίας ἔχουν τήν εὐθύνη ὁ Ντιβικτάρης καί ὁ Γεωργάκης Βράνης. ■

Σχετ.: [239], χ.τ., 13 Ἰουνίου 1804

»Ντιβηκτάρη καί Γιωργάκη Βράνη νά δώσετε τοῦ Χόντου στό Ρουμανό καί ἀποδέληπα ταμπούρια τό θερτίσιο μηνιάτικο ἀλεῦρι ὀκάδες: 790: ἑφτακόσιες ἐνενήντα, καί βαστᾶτε τό παρόν διά λογαριασμόν, ὄχι ἄλλο:

(μονογραφή Μουχτάρ πασᾶ)

1804:
Θερτίου: 3:
Ἰωάνν(ινα)

[237]

2 φ., 15x10 ◆ (1182) Ἰωάννινα, 3 Ἰουνίου 1804

Μπουγιουρντί τοῦ Μουχτάρ πασᾶ πρός τούς Ντιβικτάρη καί Γιωργάκη Βράνη. Ἀφορᾶ τήν τροφοδοσία τοῦ ταϊφᾶ τοῦ Μούρτου Λιουζάτη πού κρατᾶ τά ταμπούρια στή Λίπα. Προφανῶς πρόκειται γιά ὑπολείμματα τῆς στρατιωτικῆς διάταξης τῶν δυνάμεων τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἀπό τήν τελευταία φάση τῆς πολιορκίας τοῦ Σουλίου. Σημειώνουμε τήν παρουσία τοῦ Μουχτάρ πασᾶ στά Γιάννενα. ■

Σχετ.: [235], χ.τ., 1 Ἰουνίου 1804

»Ντιβηκτάρη και Γιοργάκη Βράνη, νά δώσετε του Μούρτου Λιουζάτι στήν Λίπα καί ἀποδέληπα νταμπούρια διά τό θερτίσιο μηνιάτικο ἀλέβρη ὀκάδες ἑξακόσιες σαράντα: 640: Βαστάτε τό παρόν μου διά λογαριασμόν, ὄχι ἄλλο.

(μονογραφή Μουχτάρ πασᾶ)

1804:
Θερτίου: 3:
Ἰωάννινα

[238]

1 φ., 45x32 ◆ (164) Βραχώρι, 12 Ἰουνίου 1804

Ἀρτζουχάλι τοῦ Χατζῆ Ὁμέρ, ὀδωμανοῦ ἀπό τό Βραχώρι (Ἀγρίνιο), πρός τόν Ἀλή πασά. Ἐπαναλαμβάνει προγενέστερα ἀρτζουχάλια, μέ τά ὁποῖα δηλώνει τά φιλικά του αἰσθήματα καί τήν ὑποταγή του. Ἐνδιαφέρουσα ἡ φράση: «ὁ σκλάβος σου ὁ Νούτζαγας λισανέν (=προφορικά) κάνει βουκούφη τόν ἀφένδην μου». Ὁ Νούτζαγας εἶναι βέβαια ὁ Ἀλέξης Νοῦτσος, προεστός τοῦ Ζαγοριοῦ, ὁ ὁποῖος γιά πρώτη καί μόνη φορά σέ ἔγγραφο τοῦ Ἀρχείου φέρεται μέ τέτοια προσωνυμία ἀπό ὀδωμανό πρόκριτο, προφανῶς μέσα σέ ἕνα πνεῦμα ἐξωθεσμικῆς οἰκειότητας. Πάντως, ὁ Κώστας Βαρτζώκας στό μελέτημά του γιά τόν πατέρα τοῦ Ἀλέξη Νούτσου, πού τιτλοφορεῖται, *Ἰωαννοῦτσος-Ἀλεξίου Καραμεσίνης "ὁ Ρωμηόπασας"*, ἀναφέρει κάποιες παραδόσεις ἀπό τήν Ἤπειρο, στίς ὁποῖες χρησιμοποιεῖται αὐτό τό νεοφανές ἐπίθετο, τό ὁποῖο γίνεται καί ὑπότιτλος στό μελέτημα αὐτό. Ἂς μείνουμε ἐπί τοῦ παρόντος στή διαπίστωση ἑνός ὑπερέχοντος κύρους πού ἀναμφισβήτητα διαθέτει ἡ οἰκογένεια Νούτσου. ■

Ὑψηλότατε, καί πολυχρονεμένε δεβλετλοῦ, μερχαμετλοῦ ἐφένδημ, σουλτινούμ βυξήρ ἀλησᾶν, τήν ὑψηλότητά σου σκλαβικῶς προσκυνῶ,

φιλῶ τό πανένδοξον μέστι σου, καί ἡμερόνυχτα παρακαλῶ τόν θεόν νά εἶναι οἱ χρόνοι σου μπάμπολλοι, μέ κάθε ἐγιάμ δεβλέτι, καί μέ ὅλα τά καλᾶ τοῦ δουνιᾶ, κατά τό πανέκλαμπρον μουράτ σερίφι σου, ἀμήν.

Μέ τό σκλαβικόν μου ἀρτζουχάλι, κάνω ἰφαδέν τοῦ ἀφεντός μου, ὅτι ἡμέρα καί νύχτα βρίσκομαι εἰς τό χαήρ δοάν τοῦ πανεκλάμπρου ὀντζακίου σας, ὁποῦ ἄμποτε νά τό στερεώσῃ ὁ θεός, ὡς τό κιαμέτι, ὅτι καθώς σας ἤμουν ἀσλετᾶν πιστός σκλάβος, ἔτζι σᾶς εἶμαι καί τώρα, καί ὡς τό τέλος τῆς ζωῆς μου, καί πολλαῖς φοραῖς μέ σκλαβικά μου ἀρτζουχάλια ἔκαμα νάκλι τήν σκλαβοσύνην μου εἰς τό μερχαμέτι σας, καί δέν ἠξεύρω, ἐδόθηκαν στόν ἐφένδην μου, ἤ ὄχι· ἔτζι ὁ θεός νά σέ ἔχει, ἐφένδημ, μέ ὅλα τά καλᾶ τοῦ δουνιᾶ, νά ἔχεις εἰς ἐμέ τόν σκλάβον σου ἐκεῖνο τό ἀφεντικόν ναξάρι, ὁποῦ ἀσλετᾶν εἶχες καί ἄν δείχνεται καί κανένα κουσουράτι ἀπό τόν σκλάβον σας, εἶσαι βουκούφης, ὁποῦ δέν εἶναι τῆς γνώμης μου, ἀμή τό χάλι μου σοῦ εἶναι μαλιοῦμι· καί νά μή μου γένῃ ἐξήκη τό ἀφεντικόν σου ναξάρι ὅτι εἰς αὐτό ἔχω ὅλον μου το οὐμοῦτι ὡσάν σκλᾶβός σου πηστός. Καί ὁ σκλᾶβός σου ὁ Νούτζαγας λησανέν κάνει βουκούφη τόν ἀφένδην μου καί οἱ χρόνοι σου πάμπολλοι καί δεβλετισμένοι, ἀμήν:-

1804: θεριστίου: 12
Βραχῶρι

Bende-i Hacı Omer
Pir bey Zade
mezbur
(τ.σ.τ.)

[239]

1 φ., 15x10 ◆ (1276) χ.τ., 13 Ἰουνίου 1804

«Τεσκερές» (=ἐξοφλητική ἀπόδειξη) τῶν Γκίζε Λιάμε καί Δημήτρη Γοράνη, ἀντιπροσώπων τοῦ Χόντου (βλ. τό παρακάτω σχετικό) πρός τόν βεκίλη (=ἀντιπρόσωπο) τοῦ Ντιβικτάρη γιά τήν παραλαβή ἑπτακοσίων ἐνενήντα ὀκάδων ἀλεύρου. Ἀφορᾶ τήν τροφοδοσία τοῦ ταϊφᾶ τοῦ Χόντου πού διατηρεῖται ἀκόμη στή περίμετρο τοῦ Σουλίου, στό στρατόπεδο τοῦ Ρωμανοῦ. ■

Σχετ.: [236], Ἰωάννινα, 3 Ἰουνίου 1804

»Δηνο τεσχερε του βικηλη του Τηβηταραγα πως ελαβα αλεβρη το ταημη του θεριστηου ελαβα οκαδες εφτακοσιες εν[ε]νηντα, ητην οκαδες 790.

ετος 1804 θεριστης
13

γγιζε ληαμις
και Δημιτρη γορανη
(τ.σ. τοῦ Γκίζε Λιάμη)

[240]

1 φ., 37x29 ◆ (165) Πόρτο Βαδύ (Μάνης), 16 Αὐγούστου 1804

Ἀρτζουχάλι τοῦ Ἀντωνόμπεη Γρηγοράκη, μπέη τῆς Μάνης, πρός τόν Μεχμέτ πασά (τοῦ Μοριᾶ). Ἀναφέρει ὅτι ἀδυνατεῖ νά πληρώσει παλαιά φορολογική ὑποχρέωση τῆς Μάνης (τοῦ 1802) γιά τούς ἑξῆς δύο λόγους: α) τότε δέν ἦταν αὐτός μπέης καί κατά τήν ἄποψή του δέν ὑπέχει προσωπική εὐθύνη καί β) τώρα συγκεντρώνει χρήματα γιά νά παραδώσει ἀνυπερθέτως τό «φετινόν ἐμιρί» (=τούς φόρους πρός τό κράτος) τῆς Μάνης πρός τόν Δραγουμάνο τοῦ Στόλου [Παναγιωτάκη Μουρούζη] πού βρίσκεται ἤδη στή Χίο. Φαίνεται, ὅτι πρόκειται γιά ἀπαίτηση ἐκ μέρους τοῦ πασαλικίου τοῦ Μοριᾶ ἐκτάκτων φόρων, γιά τούς ὁποίους ὑπάρχει μία συνεχής ἀμφισβήτηση ἄν ἡ Μάνη συμβάλλει στήν ἐκπλήρωσή τους στό πλαίσιο τῆς γεωγραφικῆς ἑνότητας τῆς Πελοποννήσου. Τό ἔγγραφο δέν πρέπει νά σχετίζεται ἄμεσα μέ ὑπόδεση πού ἀφορᾶ τόν Ἀλή πασά. Ἴσως προέρχεται ἀπό ἀνάμειξη μέ ἔγγραφα τοῦ Βελῆ πασᾶ ἀπό τήν ἐποχή τῆς ὑπηρεσίας του στήν Τριπολιτσά (1807-1812). Λιγότερο πιθανό φαίνεται τό ἐνδεχόμενο νά ἔχει εἰσαχθεῖ στό Ἀρχεῖο Ἀλῆ πασᾶ μετά τό 1822, στά χέρια δηλαδή τῶν μεταγενέστερων κατόχων του. ■

Ὑψηλότατε δικαιότατε καί εὐσπλαγχνοικότατε βελγιουνιάμ πασά ἐφένδιμ Μεχμέτ πασά, τήν ὑψηλότητά σας δουλοπρεπῶς προσκυνῶ καί πανευλαβῶς κατασπάζομαι τά ἴχνη τῶν ὑψηλῶν της ποδῶν:–

Μετά τάς δουλικάς μου καί αἰδαφιαΐας προσκυνῆσεις φανερόνω τῷ θεοφρουρῆτῳ ὕψη της ὅτι παρά τῷ ἐνδοξοτάτῳ Χασάν μπεΐ Μονεμβασίας ἐδέχθην ἀσμένως ἐσήμερον εἰς τάς: 16: τοῦ παρόντος τόν ὑψηλόν προσκυνητόν ὁρισμόν της γεγραμμένος εἰς τάς: 26: τοῦ ἀπελδόντος Ἰουλλίου καί κατά τό ἀπαρετητόν μοι χρέος τόν ἐπροσκύνησα παρακαλόντας τόν μεγαλοδύναμον θεόν νά χαρίζῃ εἰς τό θεοφρούρητον ὕψη της ζοήν μακροχρόνιον καί νά τήν διαφυλάττῃ ὡς κόρην οφθαλμοῦ. Εἴδων νά μέ προστάξετε ὅτι ἐπειδή καί τό πολυχρόνιον δεβλέτι διά ἱεροῦ βασιλικοῦ προσκυνητοῦ ὁρι-

σμοῦ προστάττει τόν αὐτοῦ διατρίβοντα χοντζεγγιάν Ταήρ ἐφένδη μπινά ἐμινῆ τῶν Πατρῶν καί νουζούλ ἐμινῆ τῶν στρατευμάτων διορισμένον διά ἱεροῦ βασιλικοῦ φερμανίου ὅτι νά περιλάβη ὁ νουζούλ ἐμίνης διά λογαριασμόν τοῦ ιδααρέ κρέατος καί κριθαρίου ἀπό τό μάλε καχούτι τῆς Μάνης τοῦ ἔτους τοῦ δεκάτου εὐδόμου, τέσσερις χιλιάδες γρόσια καί εἰς τούτο προστάξη τό θεοφρούρητον ὕψη της ἐμέ τόν δούλον της ὅτι νά προθυμοποιειδῶ νά τά παραδόσω τῷ ρηθέντι χοντζεγγιά Ταήρ ἐφένδη.

Ἐγώ ὅμως ὑψηλότατε αὐθέντη μου, ἐκείνον τόν καιρόν ὁποῦ προστάττει τό ἱερόν φερμάνη νά δοθοῦν αἱ τέσσερες χιλιάδες τά γρόσια δέν εἴμουν μπέϊς, καί οὔτε τό ὄνομά μου στοχάζομαι νά μελετιέτε εἰς τό ἱερόν φερμάνη, ὡσάν ὁπού δέν εἴμουν μπέϊς· διά τούτο αὐθέντη μου, δέν εἰμπορῶ νά τά μετρίσω ὅτι μόλις νά συνάξω τό φετινόν ἡμυρί τῆς Μάνης δέκα ἑπτά ἥμισι χιλιάδες γρόσια, τό ὁποῖον μέ προστάξη ὁ ὑψηλότατος καπουδάν πασας αὐθέντης μου δι ἡψηλοῦ προσκυνητοῦ μπουγιουρδίου του, ὁποῦ ἀμέσως νά τό κάμω καί νά τό παραδόσω εἰς χείρας τοῦ ἐκλαμπροτάτου μπεϊζανδέ καί δραγουμάνου τοῦ βασιλικοῦ στόλου ὁποῦ εὑρήσκεται εἰς Χίον, πέρνοντας ταχβίλη παρά τῆς ἐκλαμπρότητός του δηλοτικόν τῆς περιλαβῆς ὅτι τό ἐκάμαμεν τεσλίμι εἰς χείρας του. Ὅθεν παρακαλῶ θερμῶς τό θεοφρού[ρη]τον ὕψος τοῦ αὐθεντός μου ὁποῦ νά μή λάβη καμμίαν ψύχραν κατ' ἐμοῦ ὁποῦ δέν εἰμπορῶμεν νά ἐκτελέσωμεν τήν ὑψηλήν σας ταῦτην προσταγήν, ὅτι ὡς ἄνωθεν μόλις νά συναχθῆ τό φετινόν ἄνσιλε ἡμυρί τῆς Μάνης ὡσάν ὁποῦ δέν ἔχουν ψομί μερικοῖ νά φάνε. Ἐγώ πάλιν νά τά ἀποκριθῶ δέν ἔχω τακάτι καθῶς πολλάκης ἐφανέροσα τό χάλι μου εἰς τό ὕψος σας. Ἰδέ πάλιν, ἄς προσταχθῶμεν διά νά βαστήξωμεν ἀπό τό φετινόν ἡμυρί ὁποῦ ἔχωμεν νά παραδόσωμεν τά ἄνωθεν: 4: χιλδ. τα γρόσια νά τα μετρίσωμεν εἰς τόν ρηθέντα χοντζεγγιάν Ταήρ ἐφένδη. Πρός τούτοις παρακαλῶ θερμῶς τόν ὑψηλότατον αὐθέντη μου, ὁποῦ ἀπό τά τοιαῦτα ὅταν τυχένουν νά με διαφεντεύεται καί νά με συμβοειδᾶται ὡσάν ὁποῦ εἶμαι ὅλος δι ὅλου σκλάβος σας καί εἰς τάς ὑψηλάς ἐπιταγάς τοῦ ὕψους της προθυμότατος, καί φιρμάνη τοῦ αὐθεντός μου.

1804: Αὐγούστου: 16: Πόρτο Βαθύ:–

Τῆς θεοφρουρῆτου ὑψηλότητος
σκλάβος
ἀντόν μπέις γριγοράκης
(τ.σ.τ.)

[241-245]

Ὁμάδα ἀπό πέντε ἀχρονολόγητα ἀλλά μηνολογημένα ἀρτζουχάλια τοῦ μητροπολίτη Ἄρτης Ἰγνατίου πρός τόν Ἀλή πασά. Καί τά πέντε ἀναφέρονται στήν ἀποστολή τοῦ Ἰγνατίου πρός τίς ρωσικές ἀρχές τῆς Κέρκυρας, δηλαδή τόν πληρεξούσιο [Γεώργιο] Μοτσενίγο, τόν πρόξενο [Λιμπεράκη] Μπενάκη καί τόν νεοαφιχθέντα στρατηγό Ἄνρεπ, μέ σκοπό τή βελτίωση τῶν σχέσεων τῶν δύο μερῶν. Τά ἔγγραφα τοποθετοῦνται ἀσφαλῶς στό ἔτος 1804 καί βεβαίως στίς ἡμερομηνίες πού φέρουν. Ἡ ἀποστολή αὐτή ἔχει ἀφήσει ἱκανοποιητικά ἴχνη στή βιβλιογραφία, ἡ ὁποία ἐμπλουτίζεται τώρα ἀπό αὐθεντικό ὑλικό, προερχόμενο ἀπό τόν ἴδιο τόν πρωταγωνιστή της. Συμπληρωματικές πληροφορίες γιά τήν ἀποστολή τοῦ Ἰγνατίου ἤ γιά τά γεγονότα τά ὁποῖα ἀναφέρονται ἐδῶ, βλ. στά ἀκόλουθα ἔργα: Σπ. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*, σελ. 169 κ.ἑξ.· Γκρ. Ἄρς, *Ἀλβανία-Ἤπειρος*, σελ. 221 κ.ἑξ. Ὁ Ἐμμ. Πρωτοψάλτης στό δίτομο ἔργο του *Ἰγνάτιος*, δέν ἔχει ἀνασύρει σοβαρά ἴχνη αὐτῆς τῆς ἀποστολῆς τοῦ Ἰγνατίου στήν Κέρκυρα: στόν μέν 1ο τόμο (*Βιογραφία*) δέν κάνει καμιά ἀναφορά, ἐνῶ στόν 2ο τόμο (*Ἀλληλογραφία*) παραδέτει ἀπόσπασμα ἀπό ἀρτζουχάλι τοῦ Ἰγνατίου πρός τόν Ἀλή πασά ἀπό τήν Κέρκυρα, μέ ἡμερομηνία 25 Αὐγούστου 1804, ἔνδειξη ὅτι ὁ μητροπολίτης βρισκόταν ἐκεῖ, τουλάχιστον ἀπό αὐτήν τήν ἡμερομηνία. Τό γεγονός ὅτι τό ἔγγραφο αὐτό, τό ὁποῖο χρησιμοποιεῖ ὁ Πρωτοψάλτης, προέρχεται ἀπό τή Συλλογή Δαμιανοῦ Κυριαζῆ, φάκ. 12 τοῦ Μουσείου Μπενάκη, ἀποτελεῖ πρόσθετη ἔνδειξη γιά τή σχέση αὐτοῦ τοῦ φακέλου μέ τό Ἀρχεῖο Ἀλῆ πασᾶ, γιά τήν ὁποία γίνεται λόγος στό εἰσαγωγικό σημείωμα. Τό ἀμέσως παρακάτω δημοσιευόμενο ἔγγραφο ἀρ. [241], φέρει διπλό ἀριθμό εἰσαγωγῆς (503-504) πού ὀφείλεται σέ λάθος ἀρίθμηση. Πράγματι, τό δεύτερο δίφυλλο θεωρήθηκε ὡς ξεχωριστό ἔγγραφο καί ἔλαβε δική του ἀρίθμηση. Τό ἴδιο ἰσχύει καί γιά τά ἔγγραφα ἀρ. [243] καί [244] πού φέρουν διπλό ἀριθμό εἰσαγωγῆς (500-501) καί (506-507) ἀντιστοίχως. Τά πέντε ἔγγραφα πρέπει νά διαβαστοῦν συνδυαστικά γιατί, παρά τίς ἐπαναλήψεις καί ἐπικαλύψεις, περιέχουν πλούσια διαφωτιστικά στοιχεῖα. Ἀκολουθοῦν τά πέντε ἔγγραφα μέ τή συνήθη ἐνδεικτική περίληψή τους. Δευτερεύουσα λεπτομέρεια πού πρέπει νά ἐπισημανθεῖ: ὁ Ἰγνάτιος τονίζει τό ὄνομα τοῦ στρατηγοῦ Ἄνρεπ ἄλλοτε στή λήγουσα καί ἄλλοτε στήν παραλήγουσα, γραφές τίς ὁποῖες διατηρήσαμε στό κείμενο τῶν ἐγγράφων. Ὁ φίλος Γρηγόρης Ἄρς μοῦ ὑπέδειξε ὅτι ὁ σωστός τονισμός τοῦ ὀνόματος τοῦ στρατηγοῦ εἶναι Ἄνρεπ. ■

[241]

4 φ., 30x22 ◆ (503+504) Κέρκυρα, 13 Σεπτεμβρίου [1804]

Ἀρτζουχάλι τοῦ μητροπολίτη Ἄρτης Ἰγνατίου πρός τόν Ἀλή πασά. Τόν πληροφορεῖ ὅτι ἔλαβε τά μπουγιουρντιά του τῆς 5ης καί 9ης τρέχοντος καί ἀναφέρει τό περιεχόμενο τῆς συνάντησής του τῆς 8ης Σεπτεμβρίου μέ τόν Μοτσενίγο καί τόν Μπενάκη, στήν ὁποία παραβρέθηκε καί ὁ νεοδιορισμένος πρόξενος τῆς Ρωσίας στήν Ἄρτα [Γεώργιος Φλώρης/Flory], ὁ ὁποῖος δέν ἔχει ἐγκατασταθεῖ ἀκόμη στήν ἕδρα του. Ὁ Ἰγνάτιος διατύπωσε πρός τούς συνομιλητές του τά αἰτήματα τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πρός τίς

ρωσικές ἀρχές: α) σχετικά μέ τούς Σουλιῶτες καί τήν ἄμεση ἀποχώρησή τους ἀπό τήν Πάργα, ὅπου βρίσκονται ἀκόμη, β) τήν παρεμπόδιση τῆς ἐπικοινωνίας τῶν κλεφτῶν μέ τά Ἑπτάνησα καί γ) τήν ἀνοχή τῶν Ρώσων γιά τήν κατοχή τοῦ Βουθρωτοῦ (:«Λιβαριοῦ»<Διβαριοῦ) ἐκ μέρους τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ἀπό τά παραπάνω αἰτήματα ἐπῆρε θετική ἀπάντηση γιά τό ζήτημα τῶν Σουλιωτῶν καθώς καί ἐκεῖνο τῶν κλεφτῶν, μέ τήν ἐπιφύλαξη τῆς πρακτικῆς δυσκολίας τῶν ἑπτανησιακῶν ἀρχῶν νά παρεμποδίσουν ὁλοκληρωτικά τίς κινήσεις τους. Γιά τό θέμα τοῦ Βουθρωτοῦ ὁ Μοτσενίγος ἦταν ἀρχικά ἀρνητικός, φαίνεται ὅμως ὅτι μεταπείσθηκε. Ἀκολουθεῖ ἡ ἐνδιαφέρουσα πληροφορία γιά τό ἐνδεχόμενο τῆς ἐπανεγκατάστασης τῶν Σουλιωτῶν σέ ὀθωμανικά ἐδάφη, μιά ὑπόθεση ἀρκετά περίπλοκη γιά τήν ὁποία ὁ Ἰγνάτιος ζητᾶ σαφεῖς ὁδηγίες ἀπό τόν Ἀλή πασά. Μιά ἄλλη, προφανῶς ἐγκληματική, πρόταση τοῦ Ἀλῆ γιά τούς Σουλιῶτες, ὁ Ἰγνάτιος τόν πληροφορεῖ ὅτι δέν τήν ἀνέφερε κάν, διότι «εἶναι δουλειά ὁπού δέν γίνεται... ἐπειδή ἀγγίζει εἰς ἔρτζι (=φιλότιμο)». Ἀναφέρει ἐπίσης τήν παρουσία στήν Κέρκυρα τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Μουσταφᾶ πασᾶ τοῦ Δελβίνου καί τοῦ Μουσᾶ Τζαπάρη, τούς ὁποίους ὅμως ὁ «Μοντζενίγος δέν τούς ἀντάμωσε τελείως», ἐνῶ ὁ Μπενάκης τούς ὑπέδειξε νά συμφιλιωθοῦν μέ τόν Ἀλή πασά. Τό ἀρτζουχάλι τοῦ Ἰγνατίου τελειώνει μέ διεθνεῖς εἰδήσεις καί μέ ἕνα ὑστερόγραφο γιά μιά πρώτη ἐπαφή μέ τόν στρατηγό Ἄνρεπ, γιά τόν ὁποῖο γράφει ὅτι εἶναι γενναῖος στρατιώτης, «ἀγαπημένος τῆς Αὐλῆς καί καλός ἄνδρωπος». ■

»Ὑψηλότατε, δεβλετλῆ καί πολυχρονεμένε βεζίρη ἀλισσᾶν ἐφένδημ

Τήν ὑψηλότητά σου δουλικῶς προσκυνῶ, καί φιλῶ τά ἴχνη τῶν ἑκλάμπρων σου ποδῶν. Ἔλαβον τά ἀπό ε[ης] καί θ[ης] τοῦ τρέχοντος δύω ὑψηλά σου πουγιουρουλτιά, καί ἴδον τά ἐν αὐτοῖς. Ἐγώ δέν ἔγραψα πρός τήν ὑψηλότητά σου προσμένοντας διά νά λάβῃ τέλος πρῶτον τῶν Σουλιώτων ἡ δουλιά, καί νά τούς ἰδῶ νά ἀπεράσουν ἐδώ καί ἔπειτα νά γράψω. Τήν ἀπερασμένην Πέμτην εἰς τές 8 τοῦ παρόντος ἐδιορίσθη ἡ ἡμέρα τῆς ἀνταμώσεώς μου μέ τόν Μοντζενίγον εἰς τό σπῆτι τοῦ Πενάκη διά νά εἶναι τευχανί, εἶχον καί τόν κόνσολον τῆς Ἄρτης μαζή τους καί ἐγώ τέσσερις, καί κατά πρῶτον μέ ἐρώτησε τί εἶναι τό ζήτημά μου, τοῦ εἶπα νά τραβιχθοῦν οἱ Σουλιώτες καθώς τό ὑποσχέθηκες μέ γράμμα σου, καί ἀπεκρίθη πῶς ἐγώ εἶναι τόσες ἡμέρες ὁποῦ τό εἶπα διά νά ἔλθουν, γιά καί τόρα σέ διορίζω σιόρ Πενάκη διά νά τούς διάσης μέ γράμμα σου χωρίς ἀργοπορίαν νά ἀπεράσουν ἐδώ, εἰδέ καί τό ἀναβάλουν πάλιν, καί τό φέρνουν γύρες δέ νά στείλω νά πιάσω ταῖς φαμελιαῖς τους νά ταῖς ῥίξω ἔξω εἰς τήν στεριάν καί δέ θέλω μήτε εἰς τήν Πάργαν νά πατίσουν. Ὁ Πενάκης εἶπε ὅτι αὐτό τελειώνει ὀγλήγορα καί τό ἐννοιάζομαι ἐγώ, καί στέκεις ἥσυχος. Ἄλλο, μοί εἶπε, τί θέλεις; τοῦ εἶπα τοῦ Λιβαριοῦ τόν μαδέν. Ἐγώ, ἀπεκρίθη, ἔχω προσταγήν ἀπό τόν βασιλέα μου διά τό κοντινέντε, διά νά εὕρουν τόν τόπον τους ἡ συμφωνίαις ὁποῦ ἔχουν μέ τό δεβλέτι, καί τό φερμάνι ἔτζη διαλαμβάνει διά νά τά ἀφίσῃ ὁ βεζίρης καί τά τέσσερα μέρη. Καί εἰς ὑποθέσεις ὁποῦ συμφωνοῦν |2 μεταξύ τους βασιλεῖς, δέν πιά-

νονται χαρτιά ένός καί ἄλλου· ὁ Χ΄΄ Ἰπραχήμ ἐφένδης ἠμπορεῖ νά γράφῃ ὅ,τι θέλει, πλήν ἐγώ τέτοια χαρτιά δέν τά γνωρίζω. Τοῦ εἶπα ἡμεῖς δέν τό ξητοῦμεν μέ μαραξά αὐτό, ἀλλά μέ ῥιτζάν· ὁ Χ΄΄ Ἰπραχήμ ἐφένδης ἔγραψεν ἔτζη, ἐπειδή ἦτον ἰκτιζάς τέτοιος. Τό Λιβάρι εἶναι ἰλτιζάμι εἰς τόν βεζίρην, ὁ Ἀπτουλλάχπενης νά τό πάρῃ εἰς τό χέρι ἀν(θρώπ)ους δέν ἔχει νά τό βαστάξῃ, καί δέν τό κάμει ἰδαρέ, καί ὁ βεζίρης διά ἕνα ἴρζι τό θέλει, ἐπειδή ἔφθασε νά ἔχῃ τό ἰλτιζάμι ἀρχήτερα ἀγορασμένον, ὄχι πῶς εἶναι τόπος ὁποῦ τόν χρησιμεύει τίποτες. Ὅθεν τί ἄλλην μικρότερην χάριν ἠμποροῦσε νά σᾶς ξητήσῃ ἀπό αὐτήν, καί τί σημεῖον ἔχεις νά δείξῃς ἡ ἐξοχότης σου τήν φιλίαν σου ἀπό αὐτό, εἰς καιρόν ὁποῦ χρησιμεύει καί τό γράμμα τοῦ Χ΄΄ Ἰπραχήμ ἐφένδη διά νά μή πέσῃ κανένα βάρος ἀπάνω σου ἀπό μέρους τοῦ βασιλέως σου, καί τό ἔχεις εἰς τό χέρι καί τό χατῆρι τοῦ βεζίρη νά τό κάμῃς, καί φυλαγμένος νά εἶσαι. Δέν ἠμπορῶ νά μή τό γράψω, μοί εἶπε, εἰς τήν αὐλήν, ἐγώ τοῦ ἀποκρίθηκα πῶς ἐδῶ ἀπέρασέ το μέ σιωπήν, καί εἰς τήν αὐλήν σου ἠμπορεῖς νά τό γράψῃς, πλήν νά γράψῃς μέ τρόπον ὁποῦ νά μήν εὔγῃ σκάνδαλον καί θέλει σοῦ τό γνωρίση διά χάριν καί φιλίαν ἡ ὑψηλότης του. Ἔπεσε λόγος τέτοιος καί δι' αὐτά ὁποῦ ἔτρεξαν, καί ἐδώ ὡμίλησα μέ κάθε τόνον, ἐπειδή δέν ντεργιάζομαι τό νά μήν ὁμιλήσω δυνατά, αὐτοί ἐξαιτίας ἀντιστέκονταν καί ἔγινε πολυλογία καί μαραξάς, καί ἔτζη ἐξεχωρίσαμεν. Τήν ἄλλην ἡμέραν ἔστειλα τόν κόνσολον καί ἐπῆγε εἰς τόν Μοντζενίγον, καί τοῦ ὡμίλησε ὅτι δέν πρέπει νά τοῦ γένῃ τό [3] χατῆρι, ἐπειδή ὁ σκοπός μου ἦτον ὄχι νά τόν ἐγγίξω, ἀλλά νά τοῦ δώσω νά καταλάβῃ ὅσα ἐχρειάζετο διά νά τά ἰξεύρῃ, καί τόν ἐδιάθεσε ὁ κόνσολος καλά, καί πάλιν τό δειλινόν ἀνταμωθήκαμε χωρίς νά εἶναι ὁ Πενάκης, καί ἐφάνηκεν γεβεζλητισμένος, καί εἶπε γίνεται αὐτό τοῦ Λιβαριοῦ καθώς ὡμίλησες χθές. Τόν ἐνθύμησα διά νά ξαναμηνύσῃ τόν Πενάκην νά βιάσῃ τό τράβιγμα τῶν Σουλιώτων καί τοῦ ἔστειλεν ἄν(θρωπ)ον. Τοῦ εἶπα καί διά τῶν κλεπτῶν τόν μαδέν, καί μοί εἶπε δι' αὐτό ἔχει κάθε δίκαιον ὁ βεζίρης καί ἐγώ ῥιζάν δέν ἔχω, μόνον νά εὑρεθῇ ὁ τρόπος διά νά παύσῃ αὐτό τό κακόν, καί ἐγώ δέλω κάμω ὅπως μέ εἰπῇς· δι' αὐτόν τόν μαδέν εἶχα ὁμιλήση καί μέ τόν πρίγκηπα τοῦ Σενάτου καί Σενατόρους καί αὐτοί μοί εἶπαν τά ἴδια, καί πῶς δέν τό θέλουν εἶναι βέβαιον, πλήν δέν ἰξεύρουν διά νά τό ἐμποδίσουν, ἐγώ ὅμως πολλά καλά βλέπω πῶς διορθώνεται αὐτός ὁ μαδές, πλήν στοχάζομαι πῶς δέν τό δέχεσαι ἡ ὑψηλότης σου καί διά τοῦτο δέν τό ὡμίλησα, σοῦ τό γράφω ὅμως μέ ξεχωριστόν μου ἀρτζουχάλι, καί ἄν σέ ἀρέση γράψε με. Οἱ Σουλιώτες ἦλθαν ὅλοι εἰς τήν Πάργαν καί ἔστειλαν διά νά τούς φέρουν, ἔβαλε καί ἔγραψαν καί τῶν Παργινῶν διά νά μή δεχθοῦν ἄλλους ἐκεῖ πλέον, ἀλλά νά ἔλθουν ὅλοι ἐδώ, καί νά πηγαίνῃ ὁ Χριστάκης νά τούς γράψῃ καί νά μᾶς φέρῃ τό τευτέρι διά νά μήν ἠμποροῦν νά ξαναευγαίνουν ἔξω.

Αὐτοί, ἄς σοῦ εἶναι εἰς εἴδησιν, |4 *δέν θέλουν νά σταθοῦν εἰς τούς Κορφούς ἀλλά μέ τό ζόρι τούς φέρνουν· εἰς τά χωριά τῆς Ῥίζας θέλουν νά κατοικήσουν, πλήν ἐγώ τό ἐξεχώρισα αὐτό, ὅτι δέν εἶναι ῥιζάς τοῦ δεβλετιοῦ καί δέν γίνεται, μήτε ἡ ὑψηλότης σου ὁποῦ εἶσαι σαντζάκ βαλησή πῶς δέν τό δέχεσαι, ἀλλά νά σταθοῦν ἐδώ καί ἔπειτα κουβεντιάζομε καί ἄν τεργιάξομε διά κανένα τόπον μέ εὐχαρίστησιν τῆς ὑψηλότητός σου ἠμποροῦν νά διορισθοῦν. Αὐτός ὁ τόπος δέ νά εἶναι ἔξω ἀπό τά μέρη τῆς ἐξουσίας σου ἐπειδή φοβοῦνται καί δέν εὐγαίνουν εἰς μέρος ὁποῦ ἡ ὑψηλότης σου ἐξουσιάζεις, καί ἔξω ἀπό τό Δέλβινα σαντζαγί ὁποῦ ἐκεῖ δέν συμφέρει καί δέν θέλεις διά νά σταθοῦν. Ὅθεν εἰς ἐτοῦτα τά μέρη ἄν γνωρίζης τόπον τούρκικον ὁποῦ αὐτοί νά ἠμποροῦν νά κατοικήσουν καί νά πληρώνουν τά βασιλικά δοσίματα ὡσάν τούς ἄλλους ῥαγιάδες, γράψε με διά νά τό ἰξεύρω πέλκιμ τεργιάξω καμμίαν δουλιάν τώρα ὁποῦ εὑρέθηκα ἐδώ διά νά εὔγωμεν ἀπό τόν γαϊλέν τους. Οἱ Τζάμηδες συγχυσμένοι πολύ διά τόν ἐδώ ἐρχομόν μου καί ἐρωτοῦν πότε δέ νά φύγω· ἕως χθές ἦτον ἐδώ ὁ ἀδελφός τοῦ Μουσταφᾶ πασᾶ, ἦλθε καί ὁ Μουσά Τζαπάρης, πλήν δέν εὑρῆκαν πλέον δουλιάν. Ὁ Μοντζενίγος δέν τούς ἀντάμωσε τελείως, ὁ Πενάκης τούς εἶπε πῶς πρέπει νά τά τεργιάσουν μέ τήν ὑψηλότητά σου καί ἀλλέως δέν γίνεται, καί μίαν ἡμέραν ἔλεγεν ὁ Μουσά Τζαπάρης τά δίκια καί πῶς δέν εἶναι τζαρές νά δώσουν ῥεχένια καί εἴμουν καί ἐγώ παρών, τοῦ εἶπα διατί δέν δίδετε ἤ αὐτό εἶναι κανένα νεωτέρισμα ὁποῦ* |5 *ὁ βεζίρης σᾶς ζητεῖ, ἐσεῖς πάντοτε ῥεχένια τοῦ ἐδίδετε, καί ἐσύ ὁ ἴδιος εἴσουν τόσες φοραῖς εἰς τά Ἰωάννινα ῥεχένι, καί ὅλων τῶν ἀγάδων τά παιδιά, τώρα δέν δίδομε ἔχει νά εἰπῆ πῶς τόν θέλομεν τόν νιζάν νά τρέχῃ, νά γίνεσθε αἰτία τοῦ χαλασμοῦ σας μόνοι σας. Καί τοῦ εἶπα τοῦ Πενάκη πῶς ἔχουν ἄδικον αὐτοί εἰς αὐτά ὁποῦ λέγουν καί μήτε τούς πιστεύει ἡ ὑψηλότης του χωρίς ῥεχένια, ἐπειδή ὅταν διαγιλτίσει τό ἀσκέρι πάλιν ζητοῦν ὅτι φθάνουν, καί ἱκτιζά ἰδέρ νά ξαναμάσῃ ἄλλον κόσμον, καί νά κάμῃ καινούριες ἐξοδιές. Ἐν συνόψει διά τήν ὥραν αὐτοί καμμίαν βοήθειαν δέν ἠμποροῦν νά ἔχουν ἀπό ἐδώ, καί ὕστερα ὅταν τεργιάξωμεν μέ τούτους πάλιν δέν ἠμποροῦν νά ἔχουν βοήθειαν, ἀλλά τεβεκελί ἦτον τό κούρδισμά τους, καί σασκίνηκαις πραγμάτιες ἔκαμαν. Ἀκόμη, ἐφένδημ, ἴξευρε πῶς ἴδα καί τά χαρτιά τῶν Τζάμηδων ὁποῦ ἔγραφαν πρός τούτους ἐδώ, καί μερικῶς αὐτοί οἱ πρῶτοι, καί κοινῶς ὅλοι μαζή, καί τά τζεβάπια ὁποῦ τούς ἔχουν κάμει, καί ἐτοῦτοι ἔγραψαν ὡσάν ἄν(θρωπ)οι τῆς δουλιᾶς, καί εἶναι πάντοτε σκεπασμένοι εἰς κάθε κρίσιν, ἐπειδή τῶν Τζάμηδων δέν τούς ἔχουν κἀμμίαν ὑπόσχεσιν δοσμένην ὁποῦ νά σημαίνῃ τίποτες, μήτε τούς εἶπαν διά νά ἀνοίξουν τουφέκι μέ τήν ὑψηλότη σου, μάλιστα νά κοιτάξουν νά φυλαχθοῦν χωρίς νιζάν, οἱ*

δέ Τζάμηδες ἔγραψαν, ὅπως ἠμπορεῖ νά γράψῃ |6 ἕνας ἀτζαμής, ἐξεδίπλωσαν ὅτι ἔφθασαν καί ὅτι τούς ἤλδε εἰς τόν νοῦν καί δέν εἶχον κάμη κανένα καλόν δέσιμον, ὁποῦ ἐξ ἀνάγκης τούς ἔπιανε καί τούτη ἡ ἐντροπή νά τραβίσουν χέρι. Τόρα ὅμως καί ρεχένια δίδουν καί ὅτι ἄλλο ὁποῦ νά τούς ζητήσουν, πλήν ἀπέρασε τό βάκτι. Εἶπα τοῦ Μοντζενίγου τί πίστιν ἐβάλετε εἰς τούς Τζάμηδες, εἰς καιρόν ὁποῦ αὐτοί ἔχουν παραλατίσει χαζνέδες τοῦ βεζίρη, καί ποτέ δέν τοῦ ἐχρησίμευσαν τίποτες, πάντοτε χαλασμόν ἔκαμαν ἀντίς διά δουλιάν, καί ὅσα ἐκουβέντιαξαν ἐδώ πῶς ὅλα μᾶς τά ἔγραφον, καί ἕνα ἀπό αὐτά τά γράμματα τό ἔχεις δείξῃ καί τοῦ κονσόλου τῆς Πρέβεζας ἡ ὑψηλότης σου. Ταῖς ἀπόκρισες καί δέν τά σιωπῶ διά τήν πολυλογίαν, καί σοῦ τά λέγω στοματικῶς ὅταν ἔλθω αὐτοῦ. Μοί εἶπεν ὁ Μοντζενίγος διά τόν κόνσολον τῆς Ἄρτης πῶς νά τόν ἐκράτισε ἐδώ, ἐπειδή ὤντας ὁ βεζίρης ἐγγιγμένος εἰς τοῦτο τό βάκτι ἠμποροῦσε νά μή τόν δεχθῇ καλά, καί ἤθελε δοθῇ αἰτία διά νά γκιχθοῦμεν περισσότερον καί νά συγχυσθῇ καί ἡ αὐλή, πλήν τώρα σέ τόν δίδω μαζί σου ὅταν δέ νά πηγαίνῃς, καί ἄν πρέπῃ νά πηγαίνῃ καί εἰς τά Ἰωάννινα ἄς ἔλθῃ μαζή σου νά τόν γκιουρουστουρτίσῃς μέ τήν ὑψηλότητα του, ὁποῦ μέ τό χέρι του νά τιράξῃ εἰς τό ἐξῆς κάθε δουλιάν ὁποῦ ἔχει μαζί μας. Ἦλδε καί ὁ ἴδιος πολλαῖς φοραῖς εἰς τό κονάκι μου, καί μοί ἐφανέρωσε πῶς ἔχει ὄρεξιν νά οἰκειωθῇ μαζί σου, καί εἶναι νέος μέ πολλήν προκοπήν εἰς τά γράμματα καί ἔξυπνος εἰς δουλειάν. Δι' αὐτά ὁποῦ μοί ἔγραψες διά τούς Σουλιώταις |7 εἶναι δουλιά ὁποῦ δέν γίνεται καί διά τοῦτο δέν τήν εἶπα, καί ὅσα ἄσπρα νά δοθοῦν δέν ἠμποροῦν νά τήν κάμουν ἐπειδή ἐγγίζει εἰς ἔρζι, καί παιδεύονται ὕστερα ἀπό τήν αὐλήν τους. Αὐτό ὅμως ὁποῦ ἀνωτέρω ἔγραψα διά τό σήκωμά τους στοχάσου το καί γράψε μου. Ἡ ἀλιάνζα τῆς Ἰγκλιτέρας μέ τήν Ῥωσσίαν βεβαιώνεται ἀπό πολλά μέρη, καί ὁ Φορέστης λέγει ὅτι εἶναι ἀληθινή. Ἦλδε καί μία εἴδησις ἀπό τήν Μάλταν πῶς εὐγῆκεν ἡ ἁρμάδα τῶν φραντζέζων ἀπό το Τολόν καί ἐβαρέθηκαν μέ τούς Ἰγκλέζους, τό γράφουν καί ἀπό Ζάκυνθον τό ἴδιον ἀπό ἕνα καράβι ὁποῦ ἦλδε ἐκεῖ δανιμαρκέζικον πῶς ὁ Νέλσον ἐστάθηκεν νικητής καί ἐσκοτώθηκεν εἰς αὐτόν τόν πόλεμον ὁ ἀμυράλιος τῶν Φραντζέζων Καντόν, καί ἀκόμη ἄλλος ἕνας γεννεράλης καί ἔχασαν καί τρία καράβια οἱ Φραντζέζοι καί ζημία ἀκόμη ἔγινε καί εἰς τά δύω μέρη ἀρκετή, καί ἔτζη ἐχώρισαν. Εἶναι ἀκόμη εἴδησις πῶς ἐσηκώθηκε ἀπό τό Παρίσι ὁ βεκίλης τοῦ ἐλτζῆ τῆς Ῥωσσίας ὁποῦ εἶχε μείνη ἐκεῖ, καί πῶς εἶναι σιμά νά κηρυχθῇ ὁ πόλεμος Ῥωσσίας καί Φράντζας. Ἡ ἁρμάδα τῶν μοσχόβων πῶς στέκει εἰς τό Κοσενέγκι ὁποῦ εἶναι τῆς Κενιμάρκας τόπος διά νά φύγῃ ἀπό τήν Βαλτικήν, καί γράφουν τοῦ Φορέστι ἀπό τήν Μάλταν ὅτι ἔχουν νά ἔλδουν εἰς τήν Ἰγκλιτέραν 10: χιλιάδες στράτευμα

ρωσσικόν τῆς στεριᾶς. |[8] *Αὐτά εἶναι τά νέα, ἐφένδημ, ὁποῦ λέγονται ἐδώ διά βέβαια καί ξαναπροσκυνώντας σε μένω*

ιγ΄ σεπτεμβρίου
ἀπό κορφούς

τῆς ὑψηλότητός σου
ταπεινός σκλάβος καί χαϊρδουατζής
ὁ μ(ητ)ροπολίτης ἄρτης ἰγνάτιος

» ὁ γεννεράλ Ἄνρεπ θέλει νά ὁμιλήσῃ μαζή μου καί δέν εὑρέθη ἀραλήκι, κάτι λόγια ἔριξε καί αὐτός καί ἐγώ, πλήν ποτέ τυχές(;) δέν ἦτον νά κάμωμεν στρωτήν κουβένταν, μάλιστα διά νά μή δώσω ὑποψίες εἰς τόν Μοντζενίγον τό ἀπέφυγα ἕως νά τελειώσουν αὐταῖς ἡ δουλιαῖς, ὁποῦ εἴχαμεν μαζή τους. Αὐτός εἶναι σβεδέξος ἄσλι, καί ἀγαπημένος τῆς Αὐλῆς καί καλός ἄν(θρωπ)ος καί τεργιάζομεν εὔκολα δουλιαῖς, πλήν διά τήν ὥραν ἴδα πῶς ὑπερισχύει ὁ Μοντζενίγος ὡς μουραχάσης ὁποῦ εἶναι ἀπό τόν Ἀλέξανδρον. Ὡς τόσον κατόπι ἴσως νά ἀπεράσῃ καί ὅλη ἡ δουλιά εἰς αὐτόν τόν Ἄνρέπ, καί θέλω κάμει τρόπον διά νά ἀγρικηθῶ μαζή του, ἐπειδή ἐξάνοιξε πῶς ἔχει κλίσιν εἰς τήν ὑψηλότητά σου, ἀκούωντάς σε στρατηγόν καλόν καθώς εἶναι τῷ ὄντι καί αὐτός καί ἔχει τό δείξει εἰς διάφορους πολέμους. Εἶναι τῆς καβαλαρίας γεννεράλης, καί μεγαλήτερος ἐπάνω εἰς ὅλους.

» ἦλθε καί ἕνας ἄλλος γεννεράλης μεγάλος πλήν εἶναι ἄρρωστος καί δέν ἔχει λέγουν νά σταθῇ ἐδώ, παρά νά πιγαίνῃ ὀπίσω.

[242]

2 φ., 30x11 ◆ (505) [Κέρκυρα], 13 Σεπτεμβρίου [1804]

Ἀρτζουχάλι τοῦ μητροπολίτη Ἄρτης Ἰγνατίου πρός τόν Ἀλή πασά, τῆς ἴδιας ἡμερομηνίας μέ τό προηγούμενο, στό ὁποῖο μάλιστα ἀναφέρεται τό παρόν: «σᾶς γράφω μέ ξεχωριστόν μου ἀρτζουχάλι». Δέν φαίνεται ἄν αὐτό τό «ξεχωριστό ἀρτζουχάλι» στάλθηκε καί μέ διαφορετικό τρόπο ἤ ὄχι. Νομίζω ὅτι θά στάλθηκε στόν ἴδιο "πλίκο" (κατά τήν ἔκφραση τῆς ἐποχῆς) ἀλλά λόγω τοῦ ἐμπιστευτικοῦ περιεχομένου του, ὁ Ἰγνάτιος θέλησε νά τό ξεχωρίσει ὥστε νά μήν περιέλθει σέ γνώση ὅλων ἐκείνων (γραμματικῶν, συμβούλων) πού ἐνδεχομένως θά ἔβλεπαν τό προηγούμενο ἀρτζουχάλι. Τό παρόν ἀναφέρεται ἀποκλειστικά στό θέμα τῆς ἀποτροπῆς τῆς ἐπικοινωνίας τῶν κλεφτῶν μέ τά Ἑπτάνησα καί κυρίως τήν Κέρκυρα καί προτείνει στόν Ἀλή πασά νά ἔρθουν σέ ἐπικοινωνία μέ τόν καπεταν-Χρηστάκη [Καλόγερο], ἀξιωματικό στήν ὑπηρεσία τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας καί τῶν Ρώσων καί φίλο τῶν Σουλιωτῶν, καί νά τοῦ ἀναθέσουν μέ ξεχωριστή ἀμοιβή τή φύλαξη τῶν παραλίων, μέ τή σύμφωνη γνώμη τοῦ Μοτσενίγου καί τοῦ «Σενάτου»

τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας, ἡ ὁποία ἀναφέρεται καί μέ τόν τουρκικό ὅρο «τζουμχούρ» (βλ. Γλωσσάρι). Γιά τόν Χρηστάκη Καλόγερο, γιό τοῦ παλιοῦ ἀρματολοῦ τῆς Λάμαρης Σπύρου Καλόγερου βλ. Β. Ψιμούλη, *Σούλι* (Εὑρετήριο). Ἐδῶ ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ φράση τοῦ Ἰγνατίου ὅτι μπορεῖ νά κάνει τόν Χρηστάκη ἔμπιστο ἄνθρωπο τοῦ Ἀλῆ πασᾶ: «Ἤμπορῶ ὅμως νά κάμω, ἄν θέλῃς καί ἡ ὑψηλότης σου, ὁπού αὐτός νά γένῃ ἐδικό σου, χωρίς δολιότητα..., καί νά δουλεύσῃ μέ σατακάτι (=εἰλικρίνεια) ὡσάν νά ἦταν καί ἔμπιστος ἐδικός σου». ■

καί αὖθις σοῦ φιλῶ τό ποδάρι

» διά τήν ὑπόδεσιν τῶν κλεπτῶν γνωρίζω πολλά καλά πῶς μήτε τῶν Μοσχόβων εἶναι ῥιξάς διά νά φυλάγωνται, μήτε τοῦ Τζουμχουριοῦ, καί μ' ὅλον τοῦτο τό κακόν γίνεται, καί ἡμεῖς πειραξόμεθα χωρίς τοῦτοι νά τό ἰξεύρουν καί νά τό θέλουν καί μήτε γνωρίζουν τόν τρόπον διά νά τό ἐμποδίσουν κιουλετλέν. Μέ προσταγαῖς ἠμποροῦν νά τό ὀλιγοστεύσουν ἤ πρός καιρόν νά τό ἐμποδίσουν ὄχι διά πάντοτε. Ὅθεν δέν βλέπω ἄλλον τρόπον διά νά ἐμποδισθῇ μέ τελειότητα αὐτό τό κακόν, ἔξω μόνον ἄν δέν ἔχωμεν ἐδώ ἄν(θρωπ)ον ἐδικόν μας εἰς τόν τόπον του Χρηστάκη, ὁποῦ νά εἶναι ἀπό αὐτήν τήν ἰδία ῥάτζαν νά ἰξεύρῃ πῶς νά δουλεύσῃ καί νά θέλῃ νά δουλεύσῃ, ἤ αὐτόν τόν ἴδιον τόν Χρηστάκην νά τόν κάμωμεν ἐδικόν μας καί νά τοῦ δώσωμε αὐτό τό φόρτωμα ὁποῦ εἶναι ἀρκετός νά τό κάμῃ ἰτζρά, καί κλέπτης ἐδώ [2] *νά μήν ἠμπορῇ νά φυλαχθῇ καί νά πατήσῃ. Τό νά κάμω νά τόν ἀλλάξουν αὐτόν καί νά βάλλουν εἰς τόν τόπον του ἕνα ἄλλον ἐδικόν μας δέν εἶναι εὔκολον, ἐπειδή αὐτόν τόν ἀγαποῦν καί τόν θέλουν ὅλοι μέ τό νά φέρνεται μέ ἰταάτι καί ἀπερνᾶ καλά μαζή τους. Ἠμπορῶ ὅμως νά κάμω, ἄν θέλῃς καί ἡ ὑψηλότης σου, ὁποῦ αὐτός νά γένῃ ἐδικός σου χωρίς δολιότητα καί χιλέν, καί νά δουλεύσῃ μέ σατακάτι ὡσάν νά ἦτον καί ἕνας πιστός ἐδικός σου, καί νά εἰπῶ καί τοῦ Μοντζενίγου καί τοῦ Σενάτου διά νά δώσουν εἰς αὐτόν τό φόρτωμα αὐτό, καί αὐτός εἶναι ἀρκετός διά νά τό κάμῃ ἰδαρέ αὐτό τό χιξμέτι καί νά μείνῃς ἡ ὑψηλότης σου εὐχαριστημένος. Καί ἄλλο μαγζουράτι δέν βλέπω παρά πῶς εἶναι χιλάφι σερέτι ἀπ' ἀρχῆς, καί κυνηγημένος, καί δέν τόν ἀγαπᾶς ἡ ὑψηλότης σου. Ὡς τόσον ἄν θελήσῃς νά τό δεχθῇς ἐγώ εἶμαι βέβαιος πῶς εἶναι καλόν* [3] *καί κακόν τίποτε ἐκ τούτου δέν προξενεῖται· ἀποκτᾶς χέρι εἰς τά νησιά καί κράξεις τό μασλαχάτι σου χωρίς νά ἔχῃς χρείαν εἰς τέτοιους μαδέδες κλεπτῶν νά γράφῃς ἐδώ καί ἐκεῖ. Καί αὐτός εἶναι φιλότιμος καί δέ νά πασχίσῃ νά κάμῃ χιξμέτι διά νά ἀποκτήσῃ τήν ἀγάπην σου. Καί πάλιν μίαν δοκιμήν δέ νά κάμωμεν δέν ἔχομεν νά χάσωμε τίποτα καί ὅπως ὁρίζῃς καί ἀγαπᾶς πρόσταξε με τόν σκλάβον σου*

ιγ: σεπτ:

μ(ητ)ροπολίτην ἄρτης

[243]

4 φ., 30x22 ◆ (500+501) Κέρκυρα, 16 Σεπτεμβρίου [1804]

Ἀρτζουχάλι τοῦ μητροπολίτη Ἄρτης Ἰγνατίου πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀναφέρεται σέ προηγούμενο ἀρτζουχάλι πού ἔστειλε «προχδές» μέ τόν Νικόλαο Γιάγκο (βλ. Εὐρετήριο), γνωστό ἔμπιστο πρόσωπο στήν ὑπηρεσία τοῦ Ἀλῆ, καί τό ὁποῖο μπορεῖ νά εἶναι αὐτό πού διασώθηκε, δηλαδή τό παραπάνω τῆς 13ης Σεπτεμβρίου, μπορεῖ ὅμως μέ τό «προχδές» νά κυριολεκτεῖ καί νά πρόκειται γιά ἄλλο ἔγγραφο τῆς 14ης Σεπτεμβρίου, τό ὁποῖο δέν ἔχει διασωθεῖ. Αὐτή ἡ δεύτερη ἐκδοχή εἶναι πιθανότερη γιατί στό παρόν ἔγγραφο ἐμφανίζονται κάποιες πληροφορίες πού δέν περιέχονται τόσο καθαρά στά διασωθέντα προηγούμενα ἔγγραφα ἀρ. [241] καί [242]. Πάντως, τό περιεχόμενο τῶν παραπάνω ἐπαναλαμβάνεται, σέ μεγάλο βαθμό στό παρόν, τό ὁποῖο ἀναφέρεται μέ ἔμφαση καί λεπτομέρειες στή συνάντηση τοῦ Ἰγνατίου μέ τόν στρατηγό Ἄνρεπ. Ὁ στρατηγός εἶναι σύμφωνος γιά τά θέματα τῶν Σουλιωτῶν καί τῆς παρεμπόδισης τῶν κλεφτῶν καί ἐπίσης δηλώνει ὅτι δέν πρόκειται νά ὑποστηριχθοῦν οἱ Τσάμηδες καί ὁ πασάς τοῦ Δελβίνου· εἶναι κατηγορηματικός ὅμως γιά τό ζήτημα τοῦ Βουθρωτοῦ: ζητᾶ ἀνυποχώρητα νά ἀπομακρυνθοῦν οἱ δυνάμεις τοῦ Ἀλῆ πασᾶ μέ ἀπειλή πολέμου ἐναντίον του. Ὁ Ἰγνάτιος μέ ἔμμεσο τρόπο συνιστᾶ στόν Ἀλή πασά νά συμμορφωθεῖ γιατί ἀλλιῶς ὑπάρχει κίνδυνος σύγκρουσης, ἀπό τήν ὁποία θά βγοῦν κερδισμένοι οἱ ἀγάδες τῆς Τσαμουριᾶς καί ὁ πασάς τοῦ Δελβίνου. ■

»Ὑψηλότατε δεβλετλῆ, καί πολυχρονεμένε βεζίρη ἀλισιάν ἐφένδημ

τήν ὑψηλότητά σου δουλικῶς προσκυνῶ, καί φιλῶ τά ἴχνη τῶν ἐκλάμπρων σου ποδῶν. Προχδές διά τοῦ Νικόλα Γιάκου ἔγραψα πρός τήν ὑψηλότητά σου εἰς πλάτος διά τήν βίαν ὁποῦ ἔκαμεν ὁ Μοντζενίγος τῶν Σουλιώτων διά νά τραβιχθοῦν ἀπό τούς Τζάμηδες καί νά ἔλθουν ἐδώ, οἱ ὁποῖοι καί ἦλθαν ὅλοι εἰς Πάργαν προσμένοντας καΐκιν διά νά ἀπεράσουν εἰς Κορφούς. Διά τῶν Τζάμηδων τήν ὑπόθεσιν ὅτι δέν εἶναι διά νά λάβουν πλέον βοήθειαν ἀπό ἐδώ. Διά τόν μαδέ τῶν κλεπτῶν ὅτι ἐπιθυμοῦν καί ἐτοῦτοι διά νά διορθωθῆ, καί τέλος διά τήν ὑπόθεσιν τοῦ Λιβαριοῦ ὅσες ὁμιλίες ἔγιναν μέ τόν Μοντζενίγον καί Πενάκην καί πῶς εἰς ὅλον τό ὕστερον ὁ Μοντζενίγος ἔγινεν ἰλιξάμης, καί ἀπεφασίσθη νά μείνῃ ἔτζι ἡ δουλιά, μάντεμ καί τό ἔχεις ἰλτιξάμι, καί ἴζνι ἀπό μέρους τοῦ δεβλετίου διά νά τό κρατίσῃς. Ὁ Ἀνρέπ ὁ γενεράλης εἰς ὅσες φορές ἀνταμώθηκε μαζί μου ὠμίλησε πάντοτε γλυκά, καί ἐστοχάζουμουν ὅτι ἐπειδή αὐτός δέν εἶναι μήτε μόσχοβος, μήτε ῥωμαῖος, ἀλλ᾽ ἄσλι Σβεδέζος ὁποῦ εἶναι καί θρησκείας διαφορετικῆς, καί νεοφερμένος ἐδώ ὁποῦ δέν ἔλαβε καμμίαν αἰτίαν ἐγγιξίματος προλαβόντος, πῶς εἶναι εὔκολον μέ αὐτόν νά τά συμβιβάσωμεν, καί νά ἀπεράσωμεν σιμτίν σογρά μαζί του καλά. Ὡστόσον αὐτός ἦτον διά νά εὔγῃ νά

ἰδῆ τό νησί τῶν Κορφῶν, καί |2 *μέ ἐμήνυσε ἄν στέκω ἀκόμη ἡμέρες ἐδώ διά νά μέ ἰδῆ ὅταν ἐπιστρέψῃ καί τοῦ εἶπα ὅτι ἐδώ μέ εὑρίσκει. Ἐρχόμενος λοιπόν ἐξήτησε διά νά ἀνταμωθῶμεν, καί μέ ἐρώτησε πῶς τρέχουν ἡ δουλιές ὁποῦ ἐτίραξα ἕως τώρα μέ τόν Μοτζενίγον, λέγοντάς με πῶς ἐγώ εἶμαι μεμούρης ἐπάνω εἰς αὐτές τές ὑποθέσεις, ἀλλ' ἐπειδή εἶναι ἀρχηνισμένες ἡ δουλιές, διά νά μή φέρω γκίξιμον τόσον εἰς τόν Μοτζενίγον ὅσον καί εἰς ἐσᾶς, ἐστάθικα ἀδιάφορος διά νά τά διορθώσετε μεταξύ σας, καί βλέπω ὁποῦ ἀργοπορεῖτε πολύ. Τοῦ ἀποκρίθηκα ὅτι μέ τόν Μοντζενίγον ὡμιλήσαμε καί εἴμαστε τεργιασμένοι, πλήν ἡ αἰτία τῆς ἀργοπορίας ἐστάθικε ἡ ὑπόθεσις τῶν Σουλιώτων ὁποῦ τό ἔφεραν γύρες ἕως τώρα ἀφ' οὗ τούς ἔχει γράψη ἀπό τήν ἀρχήν ὁποῦ ἤλθα ὁ Μοτζενίγος διά νά ξεχωρίσουν ἀπό τούς Τζάμηδες καί νά ἔλθουν ἐδώ, καί αὐτοί μόλις χθές ἤλθαν εἰς τήν Πάργαν, καί ἐπειδή δέν εἶναι ὁριζάς τοῦ δεβλετιοῦ διά νά μένουν αὐτοί ἔξω, καί δέν τούς θέλει μήτε ὁ βεζίρης, καί ὁ Μοντζενίγος ὑποσχέθηκε διά νά τούς τραβίσῃ ἐδώ εἰς τό νησί τῶν Κορφῶν, ἡ πρώτη μου δουλιά αὐτή εἶναι τό τράβιγμα τῶν Σουλιώτων. βον ζήτημά μου ἦτον διά νά μή δίδετε βοήθειαν τῶν Τζάμηδων ὁποῦ ἐσήκωσαν ἅρματα ἐναντίον τοῦ βαλῆ τους, καί δέν πρέπει νά ἔχουν τήν βοήθειάν σας ὡς ἄν(θρωπ)οι ἀπειθεῖς εἰς τήν βασιλείαν, καί εἰς τόν ἐξουσιαστήν τους, καί ὁ Μοντζενίγος μοῦ* |3 *εἶπε πῶς δέν θέλει τούς δώση κἀμμίαν βοήθειαν, μήτε καριστίζῃ εἰς αὐτόν τόν μαδέν. γον ὡμιλήσαμεν διά τήν ὑπόθεσιν τῶν κλεπτῶν, καί τοῦ ἀγνατίρδισα τί μαδές εἶναι αὐτός τῶν κλεπτῶν, ἐπειδή δέν εἶχε καμμίαν εἴδησιν. Ὅλα αὐτά καλά πηγαίνουν μέ εἶπε, ἀπό τό Λιβάρι διατί δέν τραβᾶ τούς ἀν(θρώπ)ους του ὁ βεζίρης; καί τί καράρι ἔχετε δώση δι' αὐτόν τόν μαδέ μέ τόν Μοντζενίγον; Ἐγώ δέν ἠθέλησα νά τόν εἰπῶ πῶς τό ἔχομεν καί αὐτό τεργιασμένον διά νά μήν ἔμβῃ εἰς ὑποψίαν πῶς ἐνδέχεται νά ἐπῆρε τίποτας ἄσπρα ὁ Μοντζενίγος, καί χειροτερεύσῃ ἡ δουλιά μέ αὐτόν τόν τρόπον, μόνον τοῦ εἶπα, ὅτι τούς ἀν(θρώπ)ους του ὁ βεζίρης καθώς τό ἰξεύρεις τούς ἐσήκωσεν ἀπό τήν Πρέβεζαν καί Βόνιτζαν κατά τήν βασιλικήν προσταγήν, τό δέ Λιβάρι εἶναι τόπος ἀκατοίκητος, καί διά τοῦτο ἐπειδή δέν τό κρατεῖ κανένας καί δέν γίνεται εὔκολα ζάπτι τό ἔχουν δοσμένον μέ φερμάνι ἰλτιζάμι τῆς ὑψηλότητός του ἀρχήτερα, καί τώρα πάλιν τοῦ γράφουν διά νά σταθῇ εἰς τό χέρι του κατά τό παρόν, ὅθεν καί δέν ἠμπορεῖ αὐτό νά τό ἀφίσῃ. Καί ὁ Μοντζενίγος αὐτήν τήν ὑπόθεσιν δέν τήν ἐξέκοψε, ἴσως θέλωντας νά ὁμιλήσῃ πρῶτον μαζί μέ τήν ἐξοχότητά σου. Ἐγώ, μέ εἶπε, ἔχω προσταγήν ἀπό τήν Αὐλήν μου διά νά δώσω τέλος εἰς τές ὑποθέσεις τοῦ ἓξ βένετου στάτου καθώς εἶναι μεταξύ τῶν βασιλέων συμμάχων συμφωνημένον* |4 *καί ἀποφασισμένον, καί ἰξεύρεις καί*

ἀπό τήν Πόλιν ὁποῦ ἀπέρασαν τήν ἀπόκρισιν ὁποῦ ἔδωσε τό δεβλέτι τοῦ Ἰταλίνσκη ἐλτζή μας, καί τό φερμάνι τοῦ βασιλέως ὁποῦ γράφει ῥητῶς καθώς εἶναι καί ἡ συμφωνίες τῶν Αὐλῶν, καί τί θέλει νά κάμῃ ὁ βεζίρης, καί τί γράφει ἕνας ῥιτζάλης καί ἄλλος δέν θέλω νά τό ἰξεύρω παντελῶς, μόνον πρέπει νά γένῃ ἰτζρά τό φερμάνι, καί τά συμφωνηθέντα καί ἀποφασισθέντα μεταξύ τῶν συμμάχων Αὐλῶν νά εὕρουν τόν τόπον τους. Ἐγώ πάλιν τοῦ ἀποκρίθηκα ὅτι ὁ βεζίρης ἔχωντας ἴζνι διά νά τό κρατίσῃ τό Βοδροτό δέν ἠμπορεῖ νά τό ἀφίσῃ, εἶναι δύσκολον καταλαμβάνω πολύ αὐτό, ὅταν ὅμως τοῦ ἔλθῃ ἄλλη προσταγή δευτέρα διά νά τραβιχθῇ καί ἀπό αὐτοῦ καί τοῦ πληρώσουν τά ἄσπρα του ὁποῦ ἔχει δώση διά τό ἰλτιζάμι, τότε τό ἀφίνει καθώς ἔκαμεν καί εἰς τά ἄλλα, εἰδέ μή τώρα δέν ἠμπορεῖ νά τό κάμῃ, καί ἡ ἐξοχότης σου ἠμπορεῖς νά φανερώσῃς τήν αἰτίαν ὁποῦ τό κρατεῖ, θέλεις εἰς τήν Αὐλήν σου, θέλεις εἰς τήν Πόλιν εἰς τόν ἐλτζή σας, ὅπου ἀγαπᾶς. Αὐτό δέν ἠμπορῶ νά τό κάμω μέ εἶπε, καί νά ἀναβάλλω καιρούς, ἐπειδή γίνομαι κεσαπτλής ἐγώ κοντά εἰς τήν Αὐλήν μου, καί μοί κακοφαίνεται διατί ὁ βεζίρης θέλει νά καταπατῇ ὅρια βασιλικά ὁποῦ ἔπρεπε ἀπό τοιαῦτα νά ἔχῃ φόβον, καί νά ἀφίνῃ καί τό φάγωμά του καί νά φεύγῃ, ὄχι νά τά πάρῃ ὡς παιγνήδια, καί νά θέλῃ νά δίδῃ μόνος του αἰτίας· δέν πιστεύω [5] *λέγει νά στοχάζεται ὅτι ἡ δύναμίς του ἠμπορεῖ νά ἀντισταθῇ εἰς τά τρομερά ἅρματα τῆς Ῥωσσίας, ἐπειδή τόν λέγουν ὅλοι διά φρόνιμον ἄν(θρωπ)ον καί μέ πολλήν γνῶσιν, καί πόθεν παρακινεῖται νά φέρεται ἔτζη δέν ἰξεύρω, εἰς καιρόν ὁποῦ ἰξεύρει καί τήν ἕνωσιν ὁποῦ ἔχει τό δεβλέτι του μαζή μέ τό ἐδικόν μας. Ἐγώ εἶπε ἰξεύρω εἰς ὀλίγες ὥρες νά κάμω διά νά εὕρουν αὐτές ἡ δουλιές τόν τόπον τους, καί κούλιες καί δουβάρια ἐμένα δέν μέ κρατοῦν, δέν ἐπιθυμῶ ὅμως νά ἔλθῃ ἡ δουλιά ἕως αὐτοῦ ἐπειδή συμβαίνουν ὕστερον ἐπακόλουθα πολλά λυπηρά διά λόγου του ὄχι διά ἐμένα, καί μέ λύπην τῆς ψυχῆς μου βλέπω ἐκεῖνο ὁποῦ ἠμπορεῖ νά ἀκολουθήσῃ χωρίς νά τό θέλω ποτέ, ἤλπιζα μάλιστα νά τόν ἔχω φίλον τόν Ἀλῆ πασᾶ ὡς γείτονα, καί νά ἀπεράσωμε ὡσάν ἀδελφοί, πλήν δίδει μόνος του αἰτίαις διά νά μήν ἠμποροῦμε νά συμβιβασθῶμεν. Τοῦ εἶπα, ἐξοχώτατε, ἐγώ δι' αὐτό ἐστάλθηκα ἐδώ διά νά ἐνεργήσω νά παύσουν τοῦ σκανδάλου τά αἴτια, καί νά συστήσω μίαν φιλίαν τοῦ βεζίρη καί τῆς ἐξοχότητός σας ὁποῦ εἶστε οἱ ἀρχηγοί τῆς Ῥωσσίας, τό ὁποῖον τό ἐπιθυμεῖ καί τό θέλει πολύ καί ἤλπιζα μάλιστα μέ τήν ἐξωχότητά σου νά οἰκειωθῇ περισσότερον ὁποῦ εἶσαι μέ προκοπίν ἀρχιστράτηγος, καί ἡ ὑψηλότης του εἰς τοιαῦτα ὑποκείμενα ἔχει πολλήν ὑπόληψιν καί σέβας. Δέν στοχάζεται ποτέ ὁ βεζίρης ὅτι εἶναι καί τοῦ Λιβαριοῦ ἡ δουλιά ὑπόθεσις,* [6] *καί τόσος μικρός μαδές ἔχει τόπον νά σέ σκανδαλίσῃ, μάλιστα ὁποῦ δέν τό κάμῃ διά καταφρόνησιν τῶν συνθηκῶν, ἤ κανένα ἄλλο*

τέλος, ἀλλά μέ προσταγήν τοῦ δεβλετιοῦ του, ἐπειδή καί τό δεβλέτι ἔτζη διά μικρήν δουλιά τό ἐστοχάσθηκεν τό Λιβάρι, πλήν δύσκολος ὁ ἰδαρές του ἀπό τόν Ἀπτουλλάχ πεην, καί διά τοῦτο ἔδωσαν ἄδειαν τοῦ βεζίρη νά τό κρατίσῃ. Τώρα ἄκουσα μέ κακοφανισμόν μου πολύν, αὐτά ὁποῦ μοί εἶπες, καί θέλω τά κάμω ἰφαδέ καί εἰς τήν ὑψηλότητά του, καί ἄν ἀγαπᾶς ἠμπορεῖς νά τοῦ γράψῃς καί ἡ ἐξοχότης σου. Καλόν, μοί εἶπε, τοῦ γράφω καί ἐγώ, πλήν πρέπει νά ἀνταμωθῶμεν ἀκόμη μίαν φοράν ὁποῦ νά εἶναι καί ὁ Μοντζενίγος παρών, καί τότε τοῦ γράφομεν. Ὁ Μοντζενίγος εἶχε εἴδησιν ὅτι ἦτον διά νά ἀνταμωθῶ ἐγώ μέ τόν Ἀνρέπ, ὅθεν εὐγένοντας ἦλθα εἰς τό κονάκι μου, καί τοῦ ἐφανέρωσα μέ ἄν(θρωπ)όν μου ὅλην τήν ὁμιλίαν αὐτήν ὁποῦ ἐκάμαμεν μέ τόν γεννεράλην, καί ἐπειδή εἶναι τά σπίτια τους σιμά δέν ἠθέλησα νά φανῶ πῶς πηγαίνω εἰς αὐτόν μόνον τόν ἔκαμα ἀγκιάχην εἰς ὅσα εἶπε καί εἰς ταῖς ἀπόκρισές μου, καί πῶς ἔγινε ἡ δουλιά διά νά ἀνταμωθῶμεν οἱ τρεῖς. Ἀντάμωσα κατόπι καί τόν Πενάκη καί τοῦ τά εἶπα καί τοῦ ἐφάνηκεν παράξενον πολύ αὐτό τό ἀγίζι τοῦ Ἀνρέπ, ἐπειδή μήτε ὁ Μοντζενίγος μήτε ὁ Πενάκης δέν ἰξεύρουν αὐτός τί προσταγή ἔχει, μάλιστα ἐφαίνετο πολλά μαλακός, καί διά ταῖς δουλιαῖς αὐταῖς ὡσάν ἀδιάφορος. Λέγω τοῦ Πενάκη αὐτός εἶναι φρόνιμος ἄν(θρωπ)ος καί δέν κουβεντιάζει |7 τεβεκελί μόνον φαίνεται πῶς ἔχει προσταγαῖς ὁποῦ δέν ἠθέλησε νά σᾶς ταῖς φανερώσῃ. Ναί, λέγει καί ὁ Πενάκης, χωρίς ἄλλο ἔτζη πρέπει νά εἶναι, δέν εἶναι ἄν(θρωπ)ος αὐτός ὁποῦ νά εἰπῇ ἕνα διά ἄλλο διατί εἶναι πολλά μετρημένος ἄν(θρωπ)ος καί φρόνιμος· καί φαίνεται, καθώς ἠμπορέσαμε νά καταλάβωμε μέ τόν κόνσολον τῆς Ἄρτας ὁποῦ εἶναι νέος ἔξυπνος καί αὐτός, ὁ Ἄνρεπ ἔχει νά πιάνῃ τόν τόπον τοῦ Μοντζενίγου κατόπι, νά ἔχῃ καί τά ἄρματα καί τό πολιτικόν, ἤ ἄν τόν ἀφίσουν τόν Μοντζενίγον δέ νά εἶναι σύντροφος εἰς ὅλην τήν δουλιάν καί ὁ Ἄνρεπ, καί ὄχι καθώς ἦτον ἔως τώρα ὁ Μοντζενίγος πληρεξούσιος, καί μουραχάσης εἰς ὅλα. Ἐγώ ἐπῆρα μέτρα πῶς ἔχω νά ἀποκριθῶ ὅταν γένῃ αὐτή ἡ συνέλευσις καί ἀνταμωθῶμε οἱ τρεῖς, καί κουσοῦρι δέν θέλω ἀφίσω διά νά τόν κάμω ἰλιξάμη καί νά διορθωθῇ ἡ δουλιά, ἄν αὐτός δέν εἶναι προσταγμένος ἀποφασιστικά ἀπό τόν βασιλέα του, καί εὐθύς ξεκινῶ τόν Νικόλα Γιάγκον διά αὐτοῦ μέ γράμμα μου καί σέ δίδω τήν εἴδησιν. Τώρα ὅμως ἐστοχάσθηκα πῶς πρέπει νά τό ἰξεύρῃς διά νά πάρῃς τά μέτρα ὁποῦ χρειάζονται, ἐπειδή ἔχεις καταφέρει πολλά καλά τήν δουλιάν τῶν Τζάμηδων, καί ἄν τό φέρῃ ἰκτιζάς νά συγχυσθῇς μέ τούτους, καί εὑρεθῇ τῆς Τζαμουριᾶς ἡ δουλιά ἀδιόρθωτη, πέρνει κατόπι ἄλλον δρόμον, καί διά τοῦτο πρέπει ἤ τοῦτο νά παστιρτισθῇ ἤ αὐτό τῶν Τζάμηδων αὐτοῦ να διορθωθῇ, ἐπειδή τό ἀγίζι τοῦ Ἀνρέπ ἐμένα δέν μέ |8 ἄρεσε τελείως, καί πολλά συγχυσμένος καί ἀνήσυχος εὑρίσκομαι ἕως οὗ νά γένῃ αὐτή ἡ συνέ-

λευσις νά ἰδῶ τί τέλος παίρνει αὐτή ἡ δουλιά. Δέν εἶναι ἡ σύγχυσίς μου διά τό Λιβάρι ἐπειδή δέν τό ἔχω διά δουλιάν, μάλιστα τό ἔχω πῶς διά ταξιράτι μᾶς τό ἄφισαν, καί ἄν δέν εἶναι τώρα, καμμίαν ἄλλην φοράν δέ νά φέρῃ πελάν, μέ κακοφαίνεται πολύ ὁ νιξάς μέ τούς Ῥώσσους, ἐπειδή εὔκολα ἀνοίγει, μά πολλά δύσκολα ὕστερον διορθώνεται, καί ὁ θεός νά κάμῃ τό κάθε χαϊρλί.

σεπτ. ιστ΄
ἀπό κορφούς

Ταῦτα δουλικῶς μένω δέ τῆς ὑψηλάτητός σου
ταπεινός σκλάβος
καί χαϊρδουατζής
ὁ μ(ητ)ροπολίτης ἄρτης ἰγνάτιος

[πλαγίως:]

» μέ τήν κοριέραν ἦλθε ἕνα γράμμα ἐδώ ἀπό τήν Ἀνάπολιν καί γράφουν πῶς οἱ Φραντζέζοι ἐκήρυξαν τόν πόλεμον τῆς Προυσίας, Μοσχόβου, καί Σβέτζου, ὡς τόσον δέν εἶναι ἀκόμη βέβαιον. πηγαίνει καί ὁ πάππας νά στέψῃ τόν Ποναπάρτε διά αὐτοκράτορα.

[πλαγίως, σέ ἄλλη θέση:]

» ὁ Μοντζενίγος ἐξαΐφανδισεν καί δέν ἠξεύρω πότε εἶναι διά νά γένῃ αὐτή ἡ ἀντάμωσις· ὡς τόσον εὐθύς ξεκινῶ τήν κώλαν μέ κάθε χαπέρι.

[244]

4 φ., 30x22 ◆ (506+507) Κέρκυρα, 18 Σεπτεμβρίου [1804]

Ἀρτζουχάλι τοῦ μητροπολίτη Ἄρτης Ἰγνατίου πρός τόν Ἀλή πασά. Κάνει μνεία τοῦ προηγουμένου του τῆς 13ης Σεπτεμβρίου, στό ὁποῖο τοῦ ἔκανε λόγο γιά ἐπικείμενη συνάντησή του μέ τόν στρατηγό Ἄνρεπ. Πράγματι, ἡ συνάντηση ἔγινε παρουσία καί τοῦ Μοτσενίγου, μέ μοναδικό ἀντικείμενο τό ζήτημα τοῦ Βουθρωτοῦ (:«Λιβάρι»). Ὁ στρατηγός εἶναι ἀνένδοτος στήν ἀπαίτησή του γιά ἀποχώρηση τῆς στρατιωτικῆς δύναμης τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἀπό τό Βουθρωτό, ἐπικαλούμενος τή συμφωνία μεταξύ «τῶν βασιλέων» τους, τήν ὁποία ἔχει ἐντολή νά ἐφαρμόσει. Τά ἐπιχειρήματα τοῦ Ἀλῆ, τά ὁποῖα προβάλλει ὁ Ἰγνάτιος, δέν γίνονται ἀποδεκτά καί ὁ Ἄνρεπ ἀπειλεῖ ὅτι θά προβεῖ σέ στρατιωτικές ἐνέργειες. Ὁ Ἰγνάτιος τώρα, χωρίς ἐπιφυλάξεις ἤ διπλωματικές περιστροφές πού εἶχε χρησιμοποιήσει σέ προηγούμενες ἀναφορές του, συνιστᾶ στόν Ἀλή πασά νά ὑποχωρήσει. ■

» *ὑψηλότατε δεβλετλῆ καί πολυχρονεμένε βεξίρη ἀλισσάν ἐφένδημ,*

τήν ὑψηλότητά σου δουλικῶς προσκυνῶ, καί φιλῶ τά ἴχνη τῶν ἐκλάμπρων ποδῶν. Προχθές κατά τήν ιγ^{ην} τοῦ τρέχοντος ἔγραψα πρός τήν ὑψηλότητά σου ὅλην τήν ὁμιλίαν ὁποῦ ἐκάμαμεν μέ τόν γεννεράλ Ἀνρέπ διά τόν μαδέν τοῦ Λιβαριοῦ, καί πῶς εἶχε μείνῃ ἡ δουλιά διά νά ἀνταμωθῶμεν καί μέ δεύτερον ὁποῦ νά εἶναι καί ὁ Μοντζενίγος παρών. Τήν Παρασκευήν μέ ἐμήνυσαν ὅτι εἶναι καιρός, καί ἐγώ ὥντας ἄρρωστος δέν ἠμπόρεσα νά εὔγω ἀπό τό κονάκι, καί χτές ἀκόμη δέν εἴμουν καλά, πλήν διά νά μή στοχασθοῦν ὅτι ἀναβάλλω τόν καιρόν μαχσούς τῆς ἀνταμώσεως, ἔκαμα γαϊρέτι καί ἐπῆγα εἰς τόν Μοντζενίγον, καί ἐκεῖ ἦλθε καί ὁ Ἀνρέπ καί ἡ ὁμιλία του ἐστάθη ἀϊνού καθώς σᾶς τήν περιγράφω. Ἐγώ, εἶπεν, ἐπιθυμῶ νά ἀπεράσω καλά μέ τούς συνορίτες ἐπειδή ἔτζη εἶμαι καί προσταγμένος, καί περισσότερον μέ τόν βεξίρην Ἀλῆ πασᾶ, ὁποῦ εἶναι καί διαφορετικός ἀπό τούς ἄλλους διά τήν ἀξιότητά του καθώς ἀκούω. Ὡστόσο ἔχω καί προσταγήν διά νά κοιτάξω νά ἐνεργηθοῦν ἡ συμφωνίαις ὁποῦ εἶναι καμωμέναις ἀπό τούς βασιλεῖς δι᾽ αὐτούς τούς τόπους τοῦ ποτέ Βενέτικου στάτου καί νά εὕρουν τόν τόπον τους κατά πάντα αὐταῖς ἡ σύβασαις ὁποῦ μεταξύ τῶν δεβλετιῶν μας εἶναι καμωμέναις. Τό ἔχει φανερώσει εἰς τήν Πόρταν |2 προσταγμένος ἀπό τόν αὐτοκράτορά μου, καί ὁ ἐλτζής μας Ἰταλίνσκης, καί τό δεβλέτι ἀποκρίθηκε ὅτι ἔτζη πρέπει νά γένῃ, καί ἔστειλε καί φερμάνι ὁποῦ διαλαμβάνει ὅτι ὁ Ἀπτουλλάχπεης ἔχει νά κάμῃ ἰδαρέ αὐτούς τούς τέσσαρες τόπους τοῦ ἐξ στάτου, καί ὁ βεξίρης νά σηκώσῃ τούς ἀνθρώπους του, καί εἰς τό ἑξῆς εἰς αὐτούς τούς τόπους νά μήν ἔχῃ νά καριστίσῃ, ἀλλά μόνον ὁ Ἀπτουλλάχπεης νά εἶναι ὁ κυβερνήτης αὐτῶν τῶν τόπων. Ἀπό Πρέβεζαν καί Βόνιτζαν τούς ἐσήκωσε τούς ἀν(θρώπ)ους του καί ἔκαμεν πολλά καλά, πρέπει καί ἀπό τό Λιβάρι νά τούς τραβίσῃ, καί νά τό ἀφίσῃ καί αὐτό τοῦ Ἀπτουλλάχπεη διά νά εὕρουν τόν τόπον τους ἡ συμφωνίες ἡ βασιλικαῖς ὁποῦ δι᾽ αὐτά τά μέρη εἶναι καμωμένες, ἀλλέως δέν εἶναι σωστή ἡ δουλιά, καί μήτε ἡ συμφωνίες ἔχουν τόν τόπον τους, μήτε τό φερμάνι τῆς Πόρτας, καί ἐγώ θέλω μέ καλοσύνην νά τελειώνῃ αὐτή ἡ δουλιά, καί νά γνωρίσῃ ὁ βεξίρης ὅτι αὐτό ὁποῦ κάμει δέν εἶναι καλόν, καί δέν τοῦ συμφέρει καί νά τραβίσῃ μόνος του χέρι, διά νά εἶμεδα καί ὕστερον φίλοι, καί θέλει ἰδῆ, καί μέ γνωρίσῃ μέ τήν δοκιμήν φίλον εἰς ταῖς δουλιαῖς του. Εἰδέ μέ τήν δύναμιν νά τό κάμω εἶναι πολλά εὔκολον μά δέν τό ἀγαπῶ νά γένῃ ἔτζη, καί διατί νά ἔλθῃ ἡ δουλιά ἕως αὐτοῦ διά ἕνα παραμικρόν μαδέν ὁποῦ πρέπει ὁ βεξίρης πολλά ὀλίγον διάφορον νά ἔχῃ, καί δέν εἶναι καί τρόπος αὐτόν τόν τόπον μέχρι τέλους νά τόν κρατίσῃ, ἐπειδή εἶναι |3 εἰς αὐτήν τήν ὑπόδεσιν ὑπογραφαῖς βασιλέων, καί εἶναι χατάς μεγάλος νά παίζῃ κανένας μέ τούς βασιλεῖς.

Αὐτή ἐστάθηκεν αὐτολεξί ἡ ὁμιλία του· ἐγώ τοῦ ἀποκρίθηκα ὅτι καθώς καί προχθές σᾶς ὡμίλησα, ὁ βεζίρης δέν τό κάνει αὐτό ἀπό λόγου του καί τό κρατεῖ τό Λιβάρι, ἐπειδή ἄν ἦτον νά κάνει ὅτι θέλει, καί ὅτι τοῦ φανῆ δέν εὔγαζε τούς ἀν(θρώπ)ους του μήτε ἀπό τήν Πρέβεζαν καί Βόνιτζαν, μόνον ἀλήθεια τό φερμάνι ἔτζη διαλαμβάνει νά σηκώσῃ τούς ἀν(θρώπ)ους του ἀπό τά τέσσερα μέρη, ἐπειδή τά φερμάνια δέν ἠμποροῦν νά γενοῦν ἀλλέως παρά κατά τό σουρούτι, ἔχει ὅμως ἀπό τό δεβλέτι ξεχωριστόν γράμμα ὁποῦ τοῦ γράφουν πῶς νά τραβίσῃ τούς ἀν(θρώπ)ους του ἀπό τήν Πρέβεζαν καί Βόνιτζαν μόνον, εἰδέ τό Λιβάρι καί διατί τό ἔχει ἰλτιζάμι, καί διατί δέν ἔχει ἐγκατοίκους πρέπει νά τό κρατίσῃ, καί νά τό κυβερνᾶ ἡ ὑψηλότης του. Εἶναι καί ἄλλο, ὁποῦ σηκώνοντας τούς ἀν(θρώπ)ους του ὁ βεζίρης δέν βλέπω ποῖος ἔχει νά τό νοικοκυρευθῇ καί νά τό κάνῃ ζάπτι. Ὁ Ἀπτουλλάχπτης ὁποῦ εἶναι διορισμένος βόγβοδας αὐτῶν τῶν μερῶν δέν ἔχει περισσότερον ἀπό πεντέξι ἀν(θρώπ)ους διά τό χιζμέτι του, κάτοικοι δέν εἶναι καθώς εἰς τά ἄλλα μέρη ὁποῦ οἱ ἴδιοι ἐντόπιοι νά τό φυλάξουν, ἔτζη πῶς ἔχει νά μείνῃ; καί νά κυβερνθῇ αὐτός ὁ τόπος; καί μάλιστα ὁποῦ εἶναι καί εἰς τέτοιον τόπον ὁποῦ |4 *τά ἐτράφια του εἶναι ἀρβανιτιά, χωρίς ζάπτι καί χωρίς κανένα νιζάμη δέ νά παταλιάσῃ καί τό Λιβάρι, καί νά πάγη χαμένον καί τό εἰσόδημα τό βασιλικόν, καί μοί φαίνεται ὅτι δι' αὐτό τό σεπέτι ἐπειδή ἀν(θρώπ)ους δέν ἔχει ὁ Ἀπτουλλάχπτης νά τό κρατίσῃ, τό δεβλέτι ἐστοχάσθηκε πῶς πρέπει νά τό ἀφίσῃ τοῦ αὐτοῦ βεζίρη, ἐξεύροντας πῶς ἀλλέως δέν κυβερνεῖται. Ὅθεν ἐκεῖνο ὁποῦ καταλαμβάνω εἶναι, πῶς ὁ βεζίρης καί ἄν θελήσῃ νά τό ἀφίσῃ δέν ἠμπορεῖ νά τό κάμῃ. Πρέπει νά τό φανερώσῃ εἰς τό δεβλέτι, καί ἄν τοῦ γράψουν νά σηκώσῃ τούς ἀν(θρώπ)ους του καί νά τό ἀπαρατίσῃ τότε ἠμπορεῖ νά τό κάμῃ. Καί διατί, τοῦ εἶπα, γεννεράλη, τόση βία εἰς αὐτόν τόν μαδέν, δέν βλέπω καμμίαν ἀνάγκη νά εἶναι ὁποῦ νά μήν ἠμπορῇ νά γένῃ καί μέ τήν ὑπομονήν καί ἡσυχίαν καί ἄλλα ὁμοίως πολλά τοιαῦτα, καί ὁ Μοντζενίγος ἐβοήθησε τήν ὁμιλίαν μου καί αὐτός καί ἀπόμεινε σύμφωνος μέ ἐμένα. Αὐτός ὅμως ἐκαρφώθηκε ἐπάνω εἰς ταῖς συνθήκες ταῖς βασιλικαῖς καί εἰς τό φερμάνι, λέγωντας ὅτι ἡ προσταγαῖς ὁποῦ ἔχω τέτοιες εἶναι νά κάμω ἰτζρά τό τρατάτον, καί οἱ Ἀρβανίταις δέν ἔχουν χάτι νά πηγαίνουν νά πειράξουν ἕνα τόπον βασιλικόν, εἰδέ πάλιν καί τό κάμουν καί δέν ἀφίσουν τόν ἄν(θρωπ)ον τοῦ Ἀπτουλλάχπτη νά σταθῇ, τότε τό δεβλέτι ἔχει τόν ἀξαρέ καί* |5 *τούς ἔρχεται ἀπό χέρι. Διά δέ τό ἰλτιζάμι καί τά ψάρια ποῖος θέ νά τά ἔχῃ εἰς αὐτό ἡμεῖς δέν καριστίζουμε, ὁ ζαπίτης τοῦ τόπου πρέπει νά εἶναι ὁ Ἀπτουλλάχπτης κατά ταῖς συμφωνίαις, καί γράψετε, μοί εἶπε, τοῦ βεζίρη εἰς πλάτος τήν ὑπόθεσιν διά νά τήν καταλάβῃ καθώς τήν ἤκουσες, ἐπειδή ἐγώ δέν τεργιάζει νά γράψω εἰς ἕνα ἄν(θρωπ)ον μεγά-*

λου χαρακτῆρος καθώς εἶναι ὁ βεξίρης, καί κατά πρώτην φοράν νά γράψω αὐστηρά. Τό νά γράψω πάλιν ἀπαλά καί μέ τζερεμόνιες ἠμπορεῖ νά μή πάρη χαπέρι τῆς δουλιᾶς, καί γίνεται λάθος. Μόνον ἐσύ ὁποῦ εἶσαι ἄν(θρωπ)ός του γράψε του εἰς πλάτος τήν ὑπόθεσιν καί βεβαίωσέ τον ἀκόμη πῶς αὐτό δέν τό κάμω διά νά τόν ἐγγίξω μήτε διά αἰτίαν νιξά, ἐπειδή ἄν ἦτον τέτοιος ὁ σκοπός μας δέν σέ ὁμιλοῦσα εἰς αὐτόν τόν τρόπον, μόνον ἡ θέλησις τῆς Αὐλῆς μου καί ἡ προσταγαῖς ὁποῦ ἔχω εἶναι τέτοιες, διά τό νιξάμι τῶν τόπων αὐτῶν, ὁποῦ νά γένῃ ἰτζρά ἀϊνί καθώς εἶναι συμφωνημένον. Καί τό νά τό ἀφίσω ἔτζη περδεμένον καί νά γράψω αὐτά ὁποῦ μέ λέγεις εἰς τήν αὐλήν μου νά τούς δείξω τέτοιες αἰτίες, ἐμένα ἠμποροῦν κάτι λόγια βαριά νά μέ γράψουν μόνον, εἰδέ διά τόν βεξίρην ἔχει νά γένῃ βαριά ἡ δουλιά καί ἀδιόρθωτος. Αὐτό ἦτον τό τέλος τῆς |6 *ὁμιλίας του καί ἐσηκώθηκεν. Κατόπι ἐρώτησα τόν Μοντζενίγον ἄν ἔχῃ πρός τούτοις τί καί τοῦ τό ἐφανέρωσε καί ἀρχήτερα καί μέ εἶπε ὅτι καί ἐγώ εἶχα τήν ἰδίαν προσταγήν, καί τέτοια εἶναι ἡ θέλησις τῆς Αὐλῆς χωρίς ἄλλο. Ὅθεν, ἐφένδημ, ἰδού ὁποῦ σέ ἐφανέρωσα τήν ὑπόθεσιν καταλεπτῶς πῶς τρέχει, καί στοχάζομαι ὅτι καί ταῖς ἀπόκρισαις ὁποῦ ἔδωσα ἦτον ἡ μόνες ὁποῦ ἔπρεπε νά δοδοῦν, ἡ ὑψηλότης σου εἶσαι οἰκοκύρης εἰς ἐκεῖνο ὁποῦ ἔχεις νά ἀποφασίσῃς, καί νά γράψῃς καί προσμένω τήν προσταγήν σου. Τίποτας ἄλλο περισσότερον δέν ἐκατάλαβα, παρά μόνον πῶς αὐτός ἔτζη εἶναι προσταγμένος, ἄν ἰδῇ καί δέν τελειώνουν μέ τό καλόν αὐταῖς ἡ δουλιές νά πιασθῇ ἀπό ἄρματα καί μέ τήν δύναμιν νά κάμῃ ἰτζρά ταῖς συμφωνίαις. Μέ τό βεβλέτι εἶναι καλά αὐτός κατά τό παρόν, καί τίποτες ἄλλο δέν βλέπω, διατί ἔτζη τό θέλουν καί ἡ δουλιαῖς ὁποῦ τρέχουν ἡ ἀλιάντζες τους μέ τήν Ἰγκλιτέραν εἶναι βέβαιες καί ὁ πόλεμος εἶναι εἰς ταῖς ἀρχές σχεδόν μ᾽ ὅλον ὁποῦ ἀκόμη δέν ἐκηρύχθη, πλήν ὁ ἐλτζής τῆς Ῥωσσίας ἐσηκώθη ἀπό τήν Φράντζαν. Ἀπό Λιβόρνον ἦλθε προσταγή νά ἀλικοδίσουν ὅσα καράβια εὑρεθοῦν μέ παντιέρες μοσχόβικες, σβεδέζικες, καί προυσιάνικες, καί ἀλικοδισαν καί δύω σβεδέζικα καράβια ὁποῦ εὑρέθηκαν ἐκεῖ, καί κατόπιν εἶπαν πῶς ἐστάθη λάθος, καί τά ἄφησαν. Μήτε διά τήν ὑψηλότη σου* |7 *δέν εἶναι κανένα κακός σκοπός, τό ἐγνώρισα ἀπό διάφορες κουβέντες ὁποῦ ἔχω κάμει. Πλήν αὐτός ὁ μαδές τοῦ Λιβαριοῦ βλέπω ὅτι δέ νά φέρῃ τό σκάνδαλον, καί πλέον νά ξεσχισθῇ ἡ δουλιά ὁποῦ ὕστερα νά μήν ἠμπορῇ νά παλωθῇ, καί ἀπό τήν σύγχυσίν μου καί ἀϋπνίαν ἀρρώστησα, ἐπειδή γνωρίζω ποῦ ἔχει νά καταντίσῃ αὐτή ἡ δουλιά καί λυποῦμαι πολύ, καί ἐτοῦτος ὁ νιξάς ἀφ᾽ οὗ ἀνοίξει ἰξεύρω πῶς ὕστερα δέν καπακώνεται ὡσάν τούς ἄλλους, εἶναι πολλά βαριά δουλιά, καί μασλαχάτι δύσκολον. Δέν ἔστειλα τά γράμματα μέ τόν Νικόλα ἐπειδή ὅτι καί ἄν ἦτον σέ τά ἔγραψα, καί δέν ἔμεινε μέ τό στόμα καμμία ἄλλη κουβέντα.*

Αὐτός μοί εἶπε πῶς εἶναι τάταρης εἰς τό Λιβάρι καί τοῦ εἶπα σιμά νά τά δώσῃ τοῦ τάταρη ὁποῦ ἔρχεται καί ὀγλιγορότερον. Ταῦτα δουλικῶς μένω δέ τῆς ὑψηλότητός σου

ιη: σεπτεμ. ἀπό κορφούς

ταπεινός σκλάβος καί χαϊρδουατζής
ὁ μ(ητ)ροπολίτης ἄρτης ἰγνάτιος

[245]

2 φ., 30x22 ◆ (508) Κέρκυρα, 20 Σεπτεμβρίου [1804]

Ἀρτζουχάλι τοῦ μητροπολίτη Ἄρτης Ἰγνατίου πρός τόν Ἀλή πασά. Ἔλαβε τρία μπουγιουρντιά του ἀπό 14, 15 καί 16 Σεπτεμβρίου, σχετικά μέ μιά διένεξη μέ τίς ἀρχές τῆς Ἁγίας Μαύρας καί ἀνέφερε τό ζήτημα στόν Μοτσενίγο. Ἐπανέρχεται στό θέμα τοῦ Βουθρωτοῦ χωρίς κανένα νεότερο στοιχεῖο, ἀλλά μέ μιά δυσνόητη ἀναφορά στόν «ἐλτζή» (=πρέσβη), ὑποθέτω τῆς Ρωσίας στήν Κωνσταντινούπολη καί σέ κάποιον Χ″ Ἰσούφ ἐφέντη. Ἀπό τήν ἀναφορά αὐτή θά μπορούσαμε νά ὑποθέσουμε ὅτι πρόκειται γιά κάποια θετική ἐξέλιξη στό θέμα τοῦ Βουθρωτοῦ, κατά τίς ἐπιθυμίες καί τά σχέδια τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ἡ πρόταση τοῦ Ἰγνατίου γιά προσεταιρισμό τοῦ Χρηστάκη [Καλόγερου] (βλ. ἔγγρ. [242]), φαίνεται ὅτι ἔγινε ἀποδεκτή καί ὁ Ἰγνάτιος διαβεβαιώνει τόν Ἀλή πασά ὅτι θά «γένη καλή δουλειά καί (θά) εὐχαριστηθεῖς». Ἀκολουθεῖ μιά σύντομη ἀναφορά στόν διορισμό τοῦ «ρωσικοῦ» προξένου στήν Ἄρτα, ὁ ὁποῖος «ἔχει τό (μ)περάτι του», καί γιά τόν διορισμό τριῶν ἀκόμη προξένων στήν εὐρύτερη περιοχή. Γιά τόν Ρῶσο πρόξενο τῆς Ἄρτας, πού εἶναι ἀσφαλῶς ὁ G. Flory (Γ. Φλώρης), ὁ Ἰγνάτιος ἔχει κάνει εὐμενέστατη μνεία στά προηγούμενα ἔγγραφα αὐτῆς τῆς ὁμάδας. Πάντως, ἀπό ἀχρονολόγητο ἀρτζουχάλι τοῦ Ἰγνατίου πρός τόν Ἀλή πασά ἀπό τήν Ἄρτα, ἀπό τόν φάκελο τῆς Συλλογῆς Δαμιανοῦ Κυριαζῆ τοῦ Μουσείου Μπενάκη, μηνολογημένο στίς 3 Φεβρουαρίου, τοῦ ὁποίου περίληψη μόνο δημοσιεύει ὁ Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, *Ἰγνάτιος*, τ. Β΄, σελ. 5-6, μαθαίνουμε ὅτι ὁ πρόξενος τῆς Ρωσίας [Φλώρης] «ἔφθασε στήν Ἄρτα προσταγμένος ἀπό τόν γενεράλ Ἀνρέπ διά νά ἀνταμωθῇ μέ τήν ὑψηλότη σου». Τό ἔγγραφο τοποθετεῖται ἀπό τόν ἐκδότη στό ἔτος 1801 μέ ἐρωτηματικό, ἀλλά ἀπό τό περιεχόμενό του πρέπει νά τοποθετηθεῖ στό ἔτος 1805, κάτι πού ἀντιστοιχεῖ ἀπολύτως στή χρονική ἀλληλουχία τῶν γεγονότων. Ἀπό τά συμφραζόμενα ἐπίσης προκύπτει ὅτι ὁ Φλώρης εἶχε ἀναλάβει τά καθήκοντά του σέ προγενέστερο χρόνο καί αὐτό ἐδῶ (3 Φεβρ. [1805]), πρέπει νά εἶναι κάποιο μεταγενέστερο ὑπηρεσιακό ταξίδι του. Ἀπό τό πρόσφατο δημοσίευμα τοῦ Γκρ. Ἄρς, *Ἔγγραφα*, ἀρ. 41, σελ. 137-141, ὅπου ἐκδίδεται ἔγγραφο τοῦ ἴδιου τοῦ Φλώρη, μαθαίνουμε τήν ἀκριβή ἡμερομηνία ἄφιξής του στήν Ἄρτα, 17 Νοεμβρίου 1804, καί ἄλλες σπουδαῖες πληροφορίες γιά τήν ἐκεῖ διαμονή του. Ἄκρως ἐνδιαφέρουσα ἡ τελευταία παράγραφος τοῦ παρόντος ἐγγράφου γιά τήν ἐφαρμογή κάποιου σχεδίου ἐναντίον δύο προσώπων, ἐκ τῶν ὁποίων τό ἕνα δέν βρίσκεται στήν Κέρκυρα (προφανῶς εἶναι ὁ ἀδελφός τοῦ Μουσταφᾶ πασᾶ τοῦ Δελβίνου, βλ. ἔγγρ. ἀρ. [241]), ἐνῶ τό ἄλλο, ὁ Μουσάς (ὑποθέτω: Τσαπά-

ρης), βρίσκεται ἐκεῖ «ἀλλά ἰατρεύεται ἀπό μαλαφράντζα καί λέγεται πώς εἶναι καί εἰς κίνδυνον». Αὐτή ἡ τελευταία πληροφορία εἶναι βέβαια ἔμμεση δήλωση τοῦ Ἰγνατίου ὅτι ὁ Μουσάς εἶναι ἀκίνδυνος καί παράλληλα ὑπεκφυγή ἐκτελέσεως ἐγκληματικοῦ σχεδίου, κάτι ὅμως πού στή συνέχεια ἐπιτρέπει στόν Ἰγνάτιο νά γράψει παρελκυστικά ὅτι τό σχέδιο θά ἐκτελεστεῖ «ὅταν ἀναλάβει (ὁ Μουσάς) καί δέ νά πηγαίνη (στήν πατρίδα του)». ■

» ὑψηλότατε δεβλετλῆ καί πολυχρονεμένε βεζίρη ἀλισσάν ἐφένδημ, τήν ὑψηλότητά σου δουλικῶς προσκυνῶ, καί φιλῶ τά ἴχνη τῶν ἐκλάμπρων σου ποδῶν. Ἔλαβον χθές τρία ὑψηλά σου πουγιουρουλτιά ἀπό ιδης: ιεης: καί ιστης τοῦ παρόντος καί ἴδον τά ἐν αὐτοῖς. Ἔδειξα εὐθύς εἰς τόν Μοτζενίγον ὅσα γράφεις διά τόν σκλάβον ὁποῦ ἔχουν παρμένον ἀπό τό νησί, ὁμοίως καί τό γράμμα τοῦ ξαπίτη τῆς Ἁγίας Μάβρας, ὁ ὁποῖος ἐπῆγε γινάτι ἐπάνω εἰς τό Σενάτον, καί τούς ἔγραψε πολλά αὐστηρά, καί τό ἐμήνυσε ἀκόμη δυνατότερα πῶς μούτλακ νά ἐξεταχθῇ αὐτή ἡ δουλιά καί νά τοῦ φανερώσωμεν τί παιδείαν ἔχουν νά κάμουν εἰς αὐτό τό μέρος ὁποῦ φυλάγεται ὁ σκλάβος, καί διατί ὁ Πρύτανις νά γράψῃ μέ αὐτόν τόν τρόπον διά τήν ὑπόθεσιν τῶν ξύλων· διά δέ τόν μαδέν τοῦ Λιβαριοῦ ἔκαμα ἰφαδέ πρός τήν ὑψηλότητά σου ὅσα ἠκολούθησαν μέ τόν γεννεράλ Ἄνρεπ, καί τήν ἀπόκρισιν ὁποῦ τοῦ ἔδωσα, ὁποῦ στοχάζομαι ὅτι καί ἡ ὑψηλότης σου τό ἴδιον ἔχεις νά γράψῃς. Δέν φαίνεται νά ὡμιλήθηκεν αὐτή ἡ ὑπόθεσις μέ τόν ἐλτζῆν διατί μήτε ἔγραψε περί τούτου, μήτε στοματικά εἶπεν τίποτες τοῦ Ἀνρέπ, μοναχά τό ἐστοχάσθηκεν ὅτι αὐτό τό μέρος |2 δέν ἔχει κανένα μαραζάν καθώς τό γράφει ὁ Χ΄΄ Ἰπραχήμ ἐφένδης, καί ἡμπορεῖς ἡ ὑψηλότης σου νά τό κρατίσῃς χωρίς κήλουκάλ, καί τό γιαγκλησλήκι ἐστάθηκε εἰς τήν Πόλιν ὁποῦ δέν τό ἐστοχάσθηκαν νά τό ἀναφέρουν τοῦ ἐλτζῆ. Δι᾽ αὐτό ὁποῦ μοί γράφεις νά μή σταθοῦν Σουλιώτες εἰς τήν Πάργαν, ἔτζη τό ἔχω κάμει, καί οἴδε καί τό γράμμα ὁποῦ ἔστειλαν τῶν Παργινῶν διά νά μή κρατίσουν ἀπό αὐτούς μήτε μέσα εἰς τήν Πάργαν, μήτε ἔξω εἰς τό σύνορόν τους, ἀλλά νά περάσουν ὅλοι εἰς τούς Παξούς, καί Κορφούς. Ὅταν ἔλθουν ἐδώ θέλω ὁμιλήσει τοῦ Φώτου διά ὅσα μοῦ γράφεις, ἐπειδή δέν ἦτον καΐκια ἀρκετά ἕως τήν ὥραν διά νά τούς ἀπεράσουν καί στέκουν ἀκόμη εἰς τήν Πάργαν. Διά τοῦ Χρηστάκη γίνεται καθώς προστάξεις, καί τό τεργιάζω εἰς τρόπον ὁποῦ νά γένῃ καλή δουλιά καί νά εὐχαριστηθῇς. Διά τόν κόνσολον ὁποῦ μέ ἐρωτᾶς εἶναι ῥωσσικός καί ἔχει τό περάτι του, ἦτον ἀκόμη ἄλλοι τρεῖς ἕνας διά τήν Πάτραν, ἄλλος διά τήν Εὔρυπον, καί ἄλλος διά τό Ῥένιο, καί φαίνεται αὐτοί ἔχουν νά ἐπιστατοῦν καί τό κονσολάτον τῆς Ῥεπούπλικας διά νά διαφενδεύωνται καλήτερον οἱ νησιώτες εἰς ραγιάδων δουλιάν, καί ἄλλες ὑποθέσεις αὐτοί δέν ἔχουν νά ἀνα |3 κατευθοῦν αὐτό τό ἠξεύρω, καί ἐτοῦτος

μάλιστα τῆς Ἄρτας μοί ἔδειξε πῶς ἀγαπᾶ νά οἰκειωθῇ μέ τήν ὑψηλότητά σου, καί εἶναι μέ προκοπήν ἄν(θρωπ)ος. Ταῦτα δουλικῶς πρός ἀπόκρισιν καί εἰδησίν σου μένω δέ τῆς ὑψηλότητός σου

κ: σεπτεμ: ἀπό Κορφούς

ταπεινός σκλάβος καί χαΐρδουατζής
ὁ μ(ητ)ροπολίτης ἄρτης ἰγνάτιος

» αὐτό ὁποῦ μοί γράφεις νά ἀγροικηθῶ μέ τόν Διβάν ἐφένδη γίνεται. Πλήν ὁ ἕνας δέν ἐστάθη ἐδώ, μόνον ὁ Μουσάς εἶναι καί ἰατρεύεται ἀπό μαλαφράντζα, καί λέγεται πῶς εἶναι καί εἰς κίνδυνον. Ὅταν ἀναλάβῃ καί δέ νά πηγαίνῃ, ἤ ἄν ἔλθῃ καί ὁ ἄλλος τότε ἐμβαίνει εἰς πρᾶξιν καθώς προστάξεις.

[246]

1 φ., 16x11 ◆ (1089) Ἰωάννινα, 30 Σεπτεμβρίου 1804

Τεσκερές τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πρός τούς κατοίκους τῆς Σουχᾶς γιά τήν καταβολή τριακοσίων γροσίων πού ἀντιστοιχοῦν στόν φόρο τῶν χειμαδιῶν γιά τρία χρόνια, δηλαδή ἀπό τό 1801 ἕως τό 1804. Δέν γνωρίζουμε ποιές εἶναι οἱ σχέσεις τῆς Σουχᾶς μέ τόν Ἀλή πασά αὐτήν τήν ἐποχή. Στό Ἀρχεῖο ἔχουν διασωθεῖ ἔγγραφα ἀπό τό 1812 κ.ἑξ. πού δείχνουν ὅτι τό χωριό ἀποδίδει στόν Ἀλή πασά «αὐθεντικόν ἴμορο», καί στόν κατάλογο Φιλητᾶ (βλ. Σπ. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*, σελ. 604) ἐμφανίζεται ὡς τσιφλίκι. ■

(μονογραφή Ἀλῆ πασᾶ)

»Ἐλαβά ἀπό: 1801 : ἕως: 1804: τρηό χρονών τές
χημαδιες της Σοῦχάς γρόσια τρηᾶκοσια: ἤτι
ἀσλ: 300: καί ἔδοσά τόν τέσκερεν μου ὄχη αλο:
1804: Τρήητη: 30:
Ἰωάννινα

[247]

2 φ., 26x19 καί 1 φ., 14x10 ◆ (196 καί 197) χ.τ., 5 Ὀκτωβρίου 1804

Ἀρτζουχάλι τοῦ Ντερβίς Σουλεϊμάν πρός τόν Ἀλή πασά. Γράφει, φαίνεται, ἀπό κάποιο Ἠπειρωτικό λιμενίσκο τοῦ Ἰονίου καί ἀναφέρει ὅτι παρέδωσε στόν Σερεμετμπέη (βλ. Εὑρετήριο) τά τρόφιμα πού «ἤφερε ὁ τάταρης». Ὁ Τοῦρκος ναύαρχος

ἔδωσε «ἕνα τεφτέρι» μέ τά τρόφιμα πού ἔχει ἀνάγκη καί ὁ Ντερβίς Σουλεϊμάν συνηγορεῖ γιά τήν ἀποστολή τουλάχιστον ἑνός μέρους ἀπό αὐτά. Μνεία τοῦ Ἀβδουλάχ μπέη, τοῦ Τούρκου βοεβόδα τῶν προνομιακῶν κτήσεων Πάργας, Πρέβεζας, Βόνιτσας καί Βουθρωτοῦ. Ἡ χρονολογία (ἔτος καί ἡμερομηνία) καί ἡ ὑπογραφή τοῦ ἀποστολέα στά τουρκικά. Τό συνημμένο σημείωμα πού ἔλαβε ὅμως ἰδιαίτερο ἀριθμό εἰσαγωγῆς (197), ἀχρονολόγητο καί γραμμένο μέ ἄλλο χέρι, στό ὁποῖο ἀναφέρονται ποσότητες τροφίμων, θά μποροῦσε νά εἶναι τό παραπάνω «τεφτέρι» τοῦ Σερεμέτ μπέη, μολονότι ἕνα τέτοιο σημείωμα παραγγελιῶν Τούρκου ναυάρχου πρός τόν Ἀλή πασά θά περίμενε κανείς νά ἔχει μιά μορφή πιό τυπική. Ἴσως πρόκειται γιά κάποιο ἀπολογιστικό σημείωμα, ποσοτήτων δηλαδή πού παραδόθηκαν συνολικά ἤ ὥς κάποια συγκεκριμένη στιγμή. ■

»Ἐψηλότατε καί πολυχρονιμένε μερχαμετλή βεξίρ ἐφέντη μο, τήν ἐψηλότη σο σκλαβικῶς σέ προσκυνῶ καί σό φιλῶ τό μέστι· τό παξιμάδι καί κάτι μέλι καί τυρί τά ἤφερε ὁ τάταρης καί ἐγώ ἔλαχα ἐκεῖ στόν Σερεμέτπεη καθώς ἦρθε τό καΐκι και τό τά ἔκαμα τεσλίμι. Εἶγδα ὁπό μό γράφεις γιά τά καράβγια νά μή σέ ἀψυχήσω μόνε νά σό κάμω τεφτέρι· τί χρειγιάζεται τό τεφτέρι, κολάγι εἶναι, μόνε δέν τά προφταίνεις. Τό εἶγπα τί κάνει χρείγια γιά τήν ὥρα, καί μό ἔδωσεν ἕνα τεφτέρι καί γιά ὁπό σό τό στέλνω· ὅμως, ἐφέντη μο, νά γδεῖς νά κινήσει ὁ Ἀπιτήνπεγης τό παξιμάδι καί γιά τήν ὥρα λόγιασε νά τό στείλεις κάμποσο παξιμάδι, καμιά ἑκατοστή καντάργια παξιμάδι· καί νά τό στείλεις καί ἕνα δυό φορτώματα βότυρο καί νά τό γράψεις γιά ὀλίγες μέρες ἔρχεται τό παξιμάδι ἀπό τό Βόλο· καί τόν ἄλλο τό ξαχιρέ ἔστειλα νά τόν κάμω τεταρόκι καί ὅτι νά ἔρθει σό τόν στέλνω· ἔτζι νά τό γράψεις, νά τό φέρομ᾽ ὁλόγυρα, μόνε τότα ὁπό σό γράφω νά τά στείλεις.

Σό εἶχα γράψει γιά χάσικο παξιμάδι γιά λόγο τό, καί τότο ὁπό ἦρθε εἶναι γιά ἀσκέρι· πά [πλαγίως:] *ρεμ ἕνα φόρτωμα χάσικο νά εἶναι παστρικό, νά τό στείλεις. Ἀπό ἐδῶ κανένα καινόργιο δέν εἶναι ἀπό αὐτό καγτερόμε τέλειωσε ἡ δολειά ἤ ὄχι; Τότο τό καΐκι ὁπό ἦρθε τώρα μᾶς εἶγπε ὁπό θέλα ἔρθει καί ὁ Ἀπτολάχ πέγης· ἄς ἔρθει καί αὐτός· ἄν πάνει μέ στράτα, καλά· ὄχι καί πάνει στό ἀνάποδο τόν ρίχνω στή θάλασσα· ἔσκασε ἡ ψυχή μο τώρα καί δέν τό βάνω τοφτιταν(;) καί οἱ χρόνοι σο πολλοί.*

[1219 τζεμαζί ἐλ ἀχίρ]

Bende Derviş Süleymân

[πανώγραμμα:]

Ἐψηλότατο καί πολυχρονεμένο μερχαμετλή βεξίρ ἐφέντημ, Γιάνια βέ Τίρχαλα βαλησί νέ πεντεναμετίρ.

[Συνημμένο σημείωμα μέ ἀριθμό εὑρετηρίου (197), ἀχρονολόγητο καί γραμμένο μέ τό χέρι ἄλλου γραφέα:]

850 καντάρια παξιμάδι
7650 ὀκάδες ρύζι
7650 ὄσπρια
1700 ὀκάδες λάδι
1572 ὀκ. βούτυρο

[248]

2 φ., 23x16 ◆ (1011) Μπεράτι, 6 Ὀκτωβρίου 1804

Γράμμα τῆς Χάνκως, συζύγου τοῦ Ἰμπραήμ πασᾶ τοῦ Μπερατιοῦ, πρός τίς κόρες της, Πάσω καί Ζουμπεντέ, συζύγους ἀντιστοίχως τοῦ Μουχτάρ πασᾶ καί τοῦ Βελῆ πασᾶ. Τό περιεχόμενο καί τό ὕφος τῆς ἐπιστολῆς φαίνεται νά ἀφορᾶ τρέχουσες οἰκογενειακές ὑποθέσεις, ἀλλά ἡ ἀναφορά τῆς «δουλειᾶς τοῦ Ἀντέμ μπέγη», τοῦ ταξιδιοῦ τοῦ Ἰμπραήμ πασᾶ στήν Αὐλώνα, ἡ φράση «νά στείλετε ἄνδρωπο νά ρίξομεν τό νιγγιάχι» (=βλέμμα, ἐξέταση, δηλαδή νά ἐξετάσουμε τήν ὑπόθεση), καθώς καί τό ὅτι ἡ ἀλληλογραφία διαβιβάζεται καί πρός τίς δύο κατευθύνσεις ἀπό τό ἴδιο πρόσωπο, τόν Ναούμ, γραμματικό τοῦ Ἰμπραχήμ πασᾶ, δείχνουν ὅτι πρόκειται γιά ἀλληλογραφία πού ἔχει σχέση μέ τίς ἀντιδικίες καί ἴσως κάποια προσπάθεια συμβιβασμοῦ πρίν ἀπό τήν τελική σύγκρουση τοῦ Ἰμπραχήμ μέ τόν Ἀλή πασά. Ἡ ἐπιστολή εἶναι γραμμένη μέ τό χέρι τοῦ ἴδιου γραφέα πού εἶναι γραμμένη καί ἡ ἐπιστολή τῆς Πάσως, συζύγου τοῦ Μουχτάρ πρός τόν Ἀλή πασά, ἀπό Καλπάκι, 6 Μαΐου 1804, (βλ. σχετ. α΄) καί ὁ ὁποῖος εἶναι προφανῶς ὁ Ναούμ, γραμματικός τοῦ Ἰμπραήμ πασᾶ καί κομιστής καί τῆς παρούσας. Στόν βαθμό πού εἶναι ἀσφαλής ἡ ἐκτίμηση ὅτι καί ἡ ἐπιστολή τῆς Πάσως πρός τόν Ἀλή ἀπό τό Καλπάκι (ἀρ. [226]) εἶναι γραμμένη μέ τό χέρι τοῦ Ναούμ, πρέπει νά ὑποθέσουμε ὅτι ὁ ἔμπιστος γραμματικός τοῦ Ἰμπραχήμ πασᾶ ἦταν μέλος τῆς ὑπό τόν Βεΐζαγα συνοδείας πού εἶχε σταλεῖ ἀπό τό Μπεράτι στά Γιάννενα γιά νά παραλάβει τήν Πάσω καί νά τήν συνοδεύσει στό πατρικό της σπίτι (βλ. ἔγγρ. ἀρ. [220], Μπεράτι, 26 Ἀπριλίου 1804). Ἀπό τό παρόν ἔγγραφο προκύπτει ὅτι ἡ Πάσω χανούμ ἔχει ἐπιστρέψει στά Γιάννενα ἀπό τό παραπάνω ταξίδι τοῦ Μαΐου 1804 στό Μπεράτι, καθώς καί ὁ Μουχαμέτ μπέης καί ἡ Ἀϊσέ ἢ Ἀϊσέκω, ὅπως τήν ἀποκαλεῖ στό ὑστερόγραφο ἡ μάμη της. Γιά τά δύο παιδιά πού συνόδευαν τήν Πάσω καί τώρα ἔχουν ἐπιστρέψει στά Γιάννενα βλ. τό σχόλιό μας στό σχετ. α΄. Ἡ «Μπέκω» πού «φιλεῖ τό χέρι» τῶν δύο ἀδελφῶν της, βεβαίως πρέπει νά εἶναι ἡ τρίτη κόρη τοῦ Ἰμπραχήμ πασᾶ, ἡ «Μπελφή» κατά τόν Α. Μουφίτ, *Ἀλή πασάς* (Εὑρετήριο), πού λίγο ἀργότερα παντρεύτηκε τόν ἐπίσης ἐδῶ ἀναφερόμενο Ἀντέμ μπέη, τόν δευτερότοκο γιό τῆς ἀδελφῆς τοῦ Ἀλῆ πασᾶ Χαϊνίτσας (Σαχνισᾶς). Ἄλλωστε, ἡ δουλειά γιά τήν ὁποία ἔγραψαν ἀπό κοινοῦ οἱ δύο κόρες στή μητέρα τους, μέ τήν ὁποία συμφώνησε καί ὁ πατέρας τους, νομίζουμε ὅτι εἶναι ἡ πρόταση γάμου πού κάνουν οἱ δύο ἀδελφές γιά τήν τριτότοκη Μπέκω/Μπελφή, μέ τόν Ἀντέμ

μπέη. Ἂν ἡ ὑπόθεση αὐτή εὐσταθεῖ, τότε φαίνεται ἐδῶ καθαρά ὅτι τόν σχεδιασμό αὐτοῦ τοῦ γάμου καί τήν πρόταση ἔκανε ὁ ἴδιος ὁ Ἀλής, κάτι πού συμφωνεῖ μάλιστα καί μέ τό πνεῦμα τῶν ἀφηγηματικῶν πηγῶν τῆς ἐποχῆς, ἀφοῦ δύσκολα μποροῦμε νά δεχτοῦμε ὅτι μιά τέτοια πρόταση θά ἔκαναν οἱ δύο ἀδελφές Πάσω καί Ζουμπεντέ, χωρίς τήν ἔγκριση τοῦ πεθεροῦ τους. Ἂν ἡ πρόταση γάμου ξεκίνησε περίπου τόν Σεπτέμβριο τοῦ 1804, ἀφοῦ τό παρόν γράμμα τῆς ὅης Ὀκτωβρίου εἶναι ἡ ἀπάντηση σέ προηγούμενο γράμμα τῶν δύο ἀδελφῶν πρός τή μητέρα τους, πού εὔλογα θά τό τοποθετούσαμε στόν μήνα Σεπτέμβριο, ὁ ἴδιος ὁ γάμος δέν γνωρίζουμε πότε ἀκριβῶς ἔγινε. Πάντως, αὐτό θά ἔγινε κάπου μεταξύ τοῦ 1805 καί 1806, ἀφοῦ ἀπό τό ἑπόμενο ἔτος, 1807, καί ὡς τό 1809 πού πέθανε ἀπό φυματίωση ὁ Ἀντέμ μπέης, ἀπόχτησε δύο παιδιά ἀπό τόν γάμο του μέ τήν Μπέκω/Μπελφή. ■

Ἐπιπόθητα παιδιά μου, Πάσο καί Ζουμπεντέ μητρικῶς καί μετά πολοῦ πόθου ἀσπάζομαι τούς ὀφθαλμούς, παρακαλῶ τόν θεόν διά τήν ἐφετήν μοι ὑγίαν· σᾶς φανερώνω ὅτι καί ἡμεῖς τήν ἡγίαν καλῶς ἔχομεν. Ἔλαβον μέ τόν Ναούμ τό ἐπιπόθητόν σας καί ἐχάρικα· διά τήν δουλειάν τού Ἀντέμ μπέγη ὁπού μού γράφετε, ἔκρινα τοῦ πατρός σας καί μέ τήν δήναμιν τού θεού αὐτή ἡ δουληά τελειώνεται καί βεσβαισέν τρίχα μήν ἔχετε, ὅτι αὐτή ἡ δουληά εἶναι τελειωμένη. Ὅμως ὁ πατέρας σας σήμερα ἐκίνησεν διά τόν Αὐλώνα καί εἰς ὁλήγες ἡμέραις γηρίζει· ὡς τότες νά στεῖλετε ἀνθρώπους νά ῥήξωμεν τόν νηγγηάχη. Ὁ Ναούμης θέλει σᾶς ὁμιλήσῃ τά πάντα στοματικά, καί διά αὐτήν τήν δουληάν μήν ἔχετε κἀνένα βεσβαισέν ὅτι εἶναι τελειωμένη, καί τά ἐπιπόθητά σας ἐξήκη μήν μού τά κάμετε. Θεόθεν καλαῖς ἀντάμωσες.

1804, Μπεράτι
Ὀκτωβρίῳ 6:

Βαληντέ σας
Χάνκο πάσα.
(τ.σ.τ.)

[πλαγίως:]
Τοῦ ἐπιποθητου μου Μουχαμέτ μπέγη καί Ἀησέκο φιλώ τά μάτια.
Ἡ Μπέκο σάς φιλει τό χέρι.

[πανώγραμμα:]
Τῶν ἐπιποθήτων μου παιδίων Πάσο καί Ζουμπεντέ
ἀσπασίως
εἰς Ἰωάννινα–

[249]

2 φ., 28x19 ◆ (461) [Μπόρσι], 10 Ὀκτωβρίου 1804

Ἔγγραφη συμφωνία (:«σάρτι») μεταξύ τῶν κατοίκων τοῦ χωριοῦ Μπόρσι στό Κουρβελέσι Δελβίνου καί τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Οἱ «Πορσηοῦτες» ὑπογράφουν κατά μεγάλες ὁμάδες, πού ἐντός τοῦ κειμένου αὐτοαποκαλοῦνται «τζέτες» [=τσέτες]. Κάθε ὁμάδα φέρει ἕνα χαρακτηριστικό ὄνομα μέ τήν κατάληξη –ᾶτες πού φαίνεται νά δηλώνει αἱματοσυγγενική σχέση, ἐκτός τῆς τελευταίας ὁμάδας (:«Μεσαργιῶτες») πού τό ὄνομά της μοιάζει μέ ἐθνοτοπικό. Ὑποθέτουμε ὅτι προέρχεται ἀπό τοπωνύμιο Μεσαργιά τό ὁποῖο δίνει στή συνέχεια τό ἐπίθετο Μεσαργιῶτες. Δέν ἀποκλείεται βέβαια καί αὐτή ἡ ὁμάδα νά συγκροτεῖται ἀπό οἰκογένειες πού συνδέονται μεταξύ τους μέ σχέσεις γένους ἀλλά κατοικοῦν σέ συγκεκριμένο γεωγραφικό σημεῖο, πού δέν γνωρίζουμε ἄν πρόκειται γιά μικρό αὐτόνομο οἰκισμό ἤ συνοικία, «μαχαλά», τοῦ μεγαλύτερου οἰκισμοῦ ἤ κάτι ἄλλο. Πάντως, πρόκειται γιά οἰκογένειες Ἀλβανῶν μουσουλμάνων πού προηγουμένως βρίσκονταν στήν ὑπηρεσία «τῶν ἀφεντάδων» τοῦ Δελβίνου, προφανῶς τῆς οἰκογενείας τοῦ Μουσταφᾶ πασᾶ τοῦ Δελβίνου, καί τώρα ὑπογράφουν τό «σάρτι» νά ὑπηρετοῦν, ἐναντι μισθοῦ, τόν Ἀλή πασά γιά ἕνα χρόνο. Ὁρίζεται ἐγγυητής τῆς συμφωνίας ὁ Χατζη-Ἀγάς Πέντος, ὁ ὁποῖος ὅμως δέν ὑπογράφει τό ἔγγραφο ἤ, τουλάχιστον, δέν τόν ἀναγνωρίζουμε σέ κάποια ἀπό τίς ὑπογραφές. Τό κείμενο χαρακτηρίζεται ἀπό τή χρήση ἐξορκισμῶν καί ἄλλων ἐκφράσεων τῆς λαϊκῆς θρησκευτικῆς δεισιδαιμονίας πού εἶναι συνήθεις στά «σάρτια» τῶν Ἀλβανῶν Μουσουλμάνων. Ἴσως αὐτό τό ἔγγραφο, ὅπως καί ἄλλα συναφῆ, νά ἀποτελεῖ μιά καλή μαρτυρία γιά τήν πρόσληψη τῆς μουσουλμανικῆς θρησκείας ἀπό τούς ἐξισλαμισμένους ἀλβανικούς πληθυσμούς αὐτῆς τῆς ἐποχῆς. Δέν γνωρίζουμε στή σύγχρονη ἑλληνική βιβλιογραφία μιά εἰδική μελέτη γιά τό εἶδος αὐτό τῆς ἔγγραφης συμφωνίας, τό «σάρτι», πού τό συναντᾶμε ἀρκετές φορές στό Ἀρχεῖο μεταξύ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καί ποικίλων συμβαλλομένων. Ὑπάρχουν ὅμως ἀναφορές στήν παλαιότερη βιβλιογραφία ὅπως ἐκείνη τοῦ Γ. Κρέμου, *Ἱστορικά ἐπανορθώματα*, σελ. 959, σημ. 15, πού χαρακτηρίζει τό σάρτι ὡς: "εἶδος ὅρκου νομοθετημένου εἰς τό ἀλκοράνι". Ὁ Π. Ἀραβαντινός, *Χρονογραφία*, Β΄, σελ. 168-169, γνωρίζει τό σάρτι καί φαίνεται ὅτι διαθέτει κάποια "φόρμουλα", τήν ὁποία δημοσιεύει στό λῆμμα: Τσάμηδες («Τσιάμηδες»). Ὁ Ἀραβαντινός θεωρεῖ ἐσφαλμένα, ὅτι τό εἶδος αὐτοῦ τοῦ ὅρκου ἐπιχωριάζει μόνο μεταξύ τῶν Τσάμηδων. Ἀντίθετα ἐμεῖς διαπιστώνουμε ὅτι ἡ χρήση του εἶναι ἀρκετά διαδεδομένη μεταξύ ὅλων τῶν Ἀλβανῶν μουσουλμάνων. Μέ τήν εὐκαιρία αὐτή ἀξίζει νά ἐπισημανθεῖ ἡ ὕπαρξη στή φόρμουλα τοῦ Ἀραβαντινοῦ τοῦ ὀνόματος τοῦ "Κοτζίνη" πού ἀντιστοιχεῖ βέβαια στόν «Κουτζούνη» τοῦ παρόντος, ἀλλά μέ διαφορετικό νόημα, δεῖγμα καί αὐτό τοῦ λαϊκοῦ χαρακτήρα τῆς ἐνέργειας. Ἐνδιαφέρον παρουσιάζει καί ἡ ἐτυμολογία τῆς λέξης «σάρτι», ἡ ὁποία μᾶς διαφεύγει. Δέν τήν ἐντοπίσαμε σέ Τουρκικά ἤ Ἀλβανικά λεξικά πού συμβουλευτήκαμε. Ἀντίθετα θυμίζει ἔντονα, ἠχητικά καί νοηματικά, τήν ἑλληνική λέξη χάρτα, στήν ἀρχική θεσμική σημασία της: ἐπίσημο ἔγγραφο, συνθήκη κλπ. Στήν περίπτωση αὐτή θά εἴχαμε μιά ἑλληνο-βυζαντινή προέλευση τῆς λέξης. Βέβαια ἡ λατινική λέξη charta, -ae, καί τά νεολατινικά της παράλλη-

λα (παλαιότερη φραγκική, μεταγενέστερη Βλαχική), δέν μποροῦν νά ἀποκλειστοῦν. Πάντως καί στίς δύο περιπτώσεις ἀπαιτοῦνται συσχετισμοί καί ἔρευνες πού ξεπερνοῦν τίς προθέσεις, καί τίς δυνατότητες τοῦ παρόντος σχολιασμοῦ. Τό ἔγγραφο εἶναι προφανῶς τό πρωτότυπο πού παρέμεινε στό Ἀρχεῖο τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό: τό χειρόγραφο δέν ἔφερε τόνους καί πνεύματα. Τά ὀνόματα στό τέλος τοῦ κειμένου ἔχουν γραφτεῖ ὅλα ἀπό τό ἴδιο χέρι. ■

Ἐμῆς, οἱ Πορσηοῦτες κάνομε τό σάρτη ἡ γηαποκάτο{το}δεν γραμένοι γηνήκαμε τοῦ βεξήρ Ἀλῆ Πασηᾶ χουσμεκηαρέγη, νά τοῦ δουλέψομε ὅπου καί ἄν ἔκη χουσμέτη μέ τόν ὀλοφέ μας καί τόρα μᾶς ἔδοσε στό χέρη δηά τεσκερέδες καί δηά χουσμέτηα ὁπού ἤχαμαν στούς ἀφεντάδες στό Τέλβηνο. Καί νά ἦνε γηά μᾶς κεφήλης τοῦ ἀφεντός μας ὁ Χατζή Ἀγά Πέντος γηά οὔλες τής τζέτες ὁπού γράφομηστε ἐδό γηά ἕναν χρόνον, ἕνας ὁπού νά θελήση νά ταραχτῆ νά πάρομε τό βηγηό πήσο νά τό δόσομε τοῦ ἀφεντός μας γηά τ' ἀφτό δήνομε τό σάρτη βουλομένον ἀπ' ὅλους μας καί ἤμεστε πηρή πηρενέ κεφήληδες ἕνας ἀπό τόν ἄλον δηά τό βηγηό ὁπού πέρνομε ὅς τόν χρόνον· καί ὅπηγηος νά τό ταράξη τό σάρτη ἀπό τοῦτα ὁπού γράφομε νά μᾶς πηαστῆ τό σάρτη σιάπη καί νά πᾶν, νά πᾶν ἀπό τό πρότο πεηγη απερη τοῦ θεοῦ ἄτιμος σο σιρον Μουχαμέτ Μουσταφᾶ ἀλεγητε ληατου καί ὅσα κητάπηα καί σουκρηά ἤρδανε, ἐμῆς ἡ ἄνοδεν νά ἤμεστε πόση καί ἀπό τό παηράκη καί [.]ητζάτε καί τεσπήχη καί σηπαδή καί ραμαξάνη καί παηράμη καί κουρπάνη καί νά ἤμεστε χορησμένη ἀπό οὔλα τά καλά τοῦ τζενέτη καί ἀπό ὅσα ἐπήστεψε ὁ χαστρετή Μουχαμέτης καί ἀπό ὅσα ἐπροσκήνησε ὁ Μουχαμέτ Μουσταφάς καί νά πεθάνομε τζηφούτηα τήν ἡμέρα τοῦ παργηάμη. Ἐμῆς ἡ ἄνοδεν νά ἤμεστε στό σάρτη τοῦ Κουτζούνη μέ οὔλα τά ἀληαμέτηα ὁπού ἔγραφε ὁ Κουτζούνης νά ἤμεστε πόση ἀπό τά ἑφτά ταλάκηα τήν κάθε ηνέκα, νά ἤμεστε χορησμένη ἀπό κάθε ηνέκα μέ μαρτηργηά καθός ἐγήνη τό νηκηάχη μέ δηό μαρτηργηά, τό κάνομε καπούλη καί μέ κάθε μάνα νά ἤμεστε πόση μέ οὔλα τά ἀληαμέτηα ὅπου ἦνε μέσα ἐμῆς ἡ ἄνοδεν γραμένη τό κάνομε καπούλη τοῦτο τό σάρτη εἰς τόν ἀρασάτ [=ἀραστά] μεντάνη νά ἤμεστε χορής θεόν καί χορής τό χαξερέτη τοῦ Μουχαμέτ Μουσταφᾶ. Ἐμῆς ἡ Πορσηοῦτες, ἡ ἄνοδεν γραμένη ἐλάβαμε γρόσηα 8100 ἤτη ὀχτό χηληάδες καί ἑκατό γρόσηα.*

*Ἔτος [1219], Ἄη Δημητρήου [10]**

|2

τζηκατες

τερβης	*σαληχ*	*πραχο*	*ησουφ*	*σουλο*	*σεφερ*
τζελος	*ρεσουλι*	*χησος*	*τζηκα*	*τερβησης*	*ησμαηλης*
(τ.σ.τ.)	(τ.δ.)	(τ.σ.τ.)	(τ.δ.)	(τ.δ.)	(τ.σ.τ.)

τζαρατες

σουλο		*τζαφερ*	*λανο*		
ελετζις		*αχμετη*	*τζηκας*		
(τ.δ.)		(τ.δ.)	(τ.δ.)		
τζελο νανος		*ησουφ*	*σαλης*	*κατζας*	*αλη μεχη*
(τ.δ.)		*χαπηλης*	*σηνανης*	*σηνανης*	*μετης*
		(τ.δ.)	(τ.δ.)	(τ.δ.)	(τ.δ.)

τζαφερ	*χασαν*	*μουσα*	*αλη χατι*	*λεσκο*	*αλη σα*
μουσταφα	*μεχμετη*	*τερβησης*	*ρης*	*αλης*	*ρατζης*
(τ.δ.)	(τ.δ.)	(τ.δ.)	(τ.δ.)	(τ.δ.)	(τ.δ.)
αχμετ	*σαλης*	*μεχμετ*	*αχμετ*	*μερης*	
σεργηανη	*πιπικος*	*τερβησης*	*σαρατζης*	*πασος*	
(τ.δ.)	(τ.δ.)	(τ.δ.)	(τ.δ.)	(τ.δ.)	

σηναντονατες

ησλαμη	*τζελο*	*χουσεην*	*χαπηλ*	*ταηκο*	*τζελο*
ησουφης	*μαχμουτη*	*τζελος*	*μεμος*	*χησος*	*οσμανης*
(τ.δ.)	(τ.δ.)	(τ.δ.)	(τ.δ.)	(τ.δ.)	(τ.δ.)
πραχο	*σουλο*	*σαληχ*			
χαληλης	*μουτζο*	*λεσκος*			
(τ.δ.)	(τ.δ.)	(τ.δ.)			

γηοκανηκατες

σαληχ	*τερβης*	*σεφερ*	*ησουφ*	
χατιρης	*μουχος*	*σηνανης*	*κορκουτη*	
(τ.δ.)	(τ.δ.)	(τ.δ.)	(τ.δ.)	
μεχομετ	*σαληχ*	*χαληλ*	*λατζε*	*χατερι*
αληκος	*ρηεπης*	*σηνανη*	*μεχμετη*	*μουσταφα*
(τ.δ.)	(τ.δ.)	(τ.δ.)	(τ.δ.)	(τ.δ.)

|3

πεκιο	*σαληχ*	*πεκηο*
τξουτξης	*σηνανη*	*μουχαμετη*
(τ.δ.)	(τ.δ.)	(τ.δ.)

μεσαργηοτες

χουσεην	*λαξε*	*λεσκο*	*τερβης*	*αχμετ*
χασανη	*χοτξας*	*αλης*	*ησουφης*	*ξεκος*
(τ.δ.)	(τ.δ.)	(τ.δ.)	(τ.δ.)	(τ.δ.)
αλη χαληλης	*λαξε*	*οσμαν*	*μεχμετ*	
(τ.δ.)	*μεμος*	*πουτξος*	*σαληχ*	
	(τ.δ.)	(τ.δ.)	(τ.δ.)	

[250]

1 φ., 34x51 ◆ (495α) Πότσδαμ, 22 Ὀκτωβρίου 1804

Φιλοφρονητικό γράμμα τοῦ βασιλιᾶ τῆς Πρωσίας Guillaume (=Φρειδερίκου Γουλιέλμου Β΄) πρός τόν σουλτάνο [Σελήμ Γ΄], σέ ἀπάντηση τῆς ἀποστολῆς πρέσβη τῆς Τουρκίας στήν Πρωσική Αὐλή, στό Βερολίνο, τοῦ Ἰάκωβου Ἀργυρόπουλου. Τό ἔγγραφο ὑπογράφεται στό Πότσδαμ, ὅπου ἡ βασιλική οἰκογένεια τῆς Πρωσίας διέθετε φρούριο καί ἀνάκτορα καί διέμενε κατά καιρούς. Ὁ Ἰάκωβος Ἀργυρόπουλος ὑπηρέτησε στή θέση αὐτή ἀπό τό 1804 ὡς τό 1806 καί μετά ἀνῆλθε στό ἀξίωμα τοῦ Μεγάλου Διερμηνέως (βλ. καί ἔγγραφο ἀρ. [1013]). Ἀπό τήν πλούσια βιβλιογραφία γιά τόν Ἰάκωβο Ἀργυρόπουλο βλ. προχείρως: Ἐπαμ. Σταματιάδης, *Βιογραφίαι*, σελ. 164 κ.ἑξ. καί Σπυρ. Λάμπρος, *Ἀργυροπούλεια*, σελ. ρια΄-ριδ΄. Δέν μᾶς εἶναι γνωστός ὁ λόγος γιά τόν ὁποῖον τό ἔγγραφο αὐτό βρέθηκε στό Ἀρχεῖο τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ὅπως καί γιά μερικά ἀκόμη ἔγγραφα, δέν ἀποκλείεται τό ἐνδεχόμενο τῆς ἀνάμειξης στά χέρια κάποιου ἀπό τούς μεταγενέστερους κατόχους τοῦ Ἀρχείου μέ πρῶτο «ὕποπτο» τόν Ἰωάννη Χώτζη. Τό ἔγγραφο φέρει μικρές φθορές τοῦ κειμένου, ὄχι τοῦ χαρτιοῦ, ἀπό ὑγρασία. Δέν ἀποκαταστήσαμε τά λίγα ὀρθογραφικά λάθη τοῦ πρωτοτύπου. ■

Très haut, très puissant et excellentissime Prince et Empereur de l'illustré Nation Ottomane. La lettre qu'il a plu à Votre Majesté de nous ecrire en envoyant à notre cour son Ministre le sieur Jacques Argiropulo il nous a offer une nouvelle preuve infiniment flatteuse de son attention obligeant et de ses positions amicales. Les relations de bonne harmonie et d'alliance qui subsistent depuis une si longue

suite d'années entre la Monarchie Prussienne et la Sublime Porte Ottomane ont été cultivées reciproquement avec une constance et une fidelité inalienables et elles se trouvent [...] appuyes à [...] qu'il est sur les mêmes bases solides. Nous avons manifesté en Notre por[...] durant tout le cour de Notre Régne et en plus l' [u]ne de [...] Sir [...] impuissement à lui rendre des services agréables et utiles et nous voyons avec un très grand plaisir que l'intention[...] de [...] [...]sulité de votre Magesté. Ce [;] sera toujours avec la meme loyauté et avec le meme scrupule que Nous p[...] trens à toute [...] sa personne Auguste et de Notre ferme conviction à pouvoir continuer avec elle. La feliciter des avantages que la Sublime Porte a recueillis du systeme de sagesse et de modération qu'elle a suivi jusqu'ici et il a Vous [...] qu'a faire des voeux pour la raffermissement du bonheur et de la tranquillite a son vaste Empire. Nous prions le Dieu tout puissant qu'il conserve et protège les jours précieux de Votre Majesté qu'il la comble de benediction et de prospérités, Elle et Son Peuple, et qu'il remplisse Son Règne de splandeur et de gloire. Nous prendrons toujours un vif et sinsère interèt à toutes des satisfactions et nous lui renouvelons du fond de Notre coeur les sentiments et la consideration distinguée avec la quelle nous sommes

de Votre Majesté
Le bon et fidelle ami et allié
Prence Guillumme Roi de Prusse

Fait dans Notre Residence
à Potsdam le 22 Octobr 1804

[251]

1 φ., 31x22 ◆ (919) Λιβαδειά, 2 Νοεμβρίου 1804

Ἀρτζουχάλι τῶν προεστῶν τῆς Λιβαδειᾶς πρός τόν μή κατονομαζόμενο «πασιά ἐφένδη» ἀλλά ἀσφαλῶς τόν Βελή πασά. Ὅτι πρόκειται περί αὐτοῦ τό συμπεραίνουμε ἀπό τήν προσφώνηση, στήν ὁποία καλεῖται πασάς, ἀλλά προστίθεται πιό κάτω καί ἡ εὐχή γιά τόν «πολυχρόνιον θεξύρη αὐθέντην μας». Ἄλλωστε, ἀπό προηγούμενο καί μέ ταυτόσημη ἡμερομηνία ἀρτζουχάλι τῶν ἴδιων προεστῶν τῆς Λιβαδειᾶς πρός τόν Ἀλή πασά (βλ. σχετικό) ἀναφέρεται ὀνομαστικά ὁ Βελής. Ἀπαντώντας, προφανῶς σέ μπουγιουρντί τοῦ ἴδιου Βελῆ πασᾶ, ἀναφέρουν ὅτι ἡ διαφορά τοῦ «Παναγιώτη Ντε-

φιτζῆ μετά τῆς γυναικός του» λύθηκε «ὅτι τούς ἐχώρισε ὁ θάνατος». Ὁ «ντεφιτζής» εἶναι βέβαια κάποιος ὀργανοπαίκτης, ἀλλά ἐδῶ τό ἐπαγγελματικό ὄνομα χρησιμοποιεῖται καί ὡς ἐπίθετο. Ἐπίσης ζητοῦν νά διατάξει «μίαν παντοτινήν ἐξορίαν» γιά τήν «μαχούτισσα» Παναγιού Παπουλιοπούλα. Ὁ χαρακτηρισμός «μαχούτισσα» (=πρόσωπο κακῆς διαγωγῆς), δέν γνωρίζουμε ἀκριβῶς σέ τί εἴδους συμπεριφορά ἀντιστοιχεῖ. Ἡ Παναγιού, κατά τήν καταγγελία τῶν προεστῶν, ἔχει κάνει «κιάρι» (=ἐπικερδές ἐπάγγελμα) τό «νά κάμνει ταχρίκι (=νά καταγγέλλει) πολλούς ἀπό τά ἐδῶ», νά τούς ὁδηγεῖ στήν ἕδρα τοῦ πασᾶ, προφανῶς ὡς κατηγορούμενους, καί μετά νά παίρνει παράδες «ἀγιακτίρι» (=φιλοδώρημα, ποδοκόπι), προφανῶς ἀπό τούς ἴδιους καταγγελλόμενους καί νά «φεύγει αὐτή ὀπίσω». Τί εἴδους καταγγελίες ἦταν αὐτές πού μποροῦσαν νά ἀναιρεθοῦν μέ ἕνα φιλοδώρημα; ■

Σχετ.: [252], Λιβαδειά, 2 Νοεμβρίου 1804

»Ὑψηλότατε, εὐσπλαγχνικώτατε, πολυχρόνιε βελήγιουνιάμ πασιά ἐφένδη μας, τήν ὑψηλότητά σας ταπεινῶς καί δουλικῶς προσκυνοῦμεν χάκη πάϊ δεβλετινιζέ γιούζ σουνέρης, τόν μεγαλοδύναμον θ(εό)ν ἀδιαλείπτως παρακαλοῦμεν νά σᾶς χαρίζῃ μακροζωΐαν, καί τόν βελήγιουνιάμ πολυχρόνιον βεζύρ αὐθέντην μας, ὑποτάσσων ὑπό τούς ὑψηλούς πόδας σας πάντα ἐχθρόν καί πολέμιον, ἀμήν.

Δύω ὑψηλά, αὐθεντικά μπουγιουρλδία σας προσκυνητῶς ἐδέχθημεν καί εἴδομεν τάς ἐν αὐτοῖς αὐθεντικάς προσταγάς σας περί τῆς διαφορᾶς τοῦ σκλάβου σας Παναγιώτη Ντεφητζῆ μετά τῆς γυναικός του, καί φανερώνομεν πρός τόν αὐθέντην μας ὅτι τούς ἐχώρισεν ὁ θάνατος χωρίς νά δώσῃ κανένα παρᾶ· ἀπέθανε πρό ἡμερῶν ἡ γυναῖκα του, ἀφήσασα ζωήν πολυχρόνιον τῷ πολυχρονίῳ αὐθέντῃ μας. Διά δέ τό δόσιμόν του εἰς τόν τόπον ἐδώ, φερμάνη ἐφένδη μας ζοῦν, πλήν μέ θάῤῥος σκλαβικόν παρακαλοῦμεν τό αὐθεντικόν μερχαμέτι καί ἔλεός σας νά μή δίδετε ἀκρόασιν εἰς τούς τοιούτους καί λαμβάνουν πρόσωπον, καί δέν θέλουν νά πληρώσουν οὔτε ὀβολόν, καί δίδουν ἰκτιλάλη, ἀλήμ ἀλέχ αὐθέντα μας πολυχρόνιε, καί εἰς ἄλλους, οἱ καιροί στενοί, τά δοσίματα πολλά εἰς ἐτούτους τούς χρόνους, καθώς δέν λανθάνει τό ὕψος σας, ἄν δέν βοηθήσουν ὅλοι οἱ ἀχαλῆδες κατά τό χάλη τους πῶς νά γίνῃ ἐντερέ τό ντολάπι τῆς κοινότητος.

Εἰσέτι φανερώνομεν δεινοπαθῶς πρός τό ὕψος σας, ὅτι ἡ μαχούτισσα Παναγιού Παπουλιοπούλα κάμνει ταχρῆκη πολλούς ἀπό τά ἐδώ, κάμνουσα κιάρη τό σύρε καί τό ἔλα, καί τούς πέρνει παράδες ἄγιακτηρι, φέρουσα αὐτούς ἕως αὐτοῦ καί φεύγει αὐτή ὀπίσω, καί παρακαλοῦμεν θερμῶς τό χάκη πάι δεβλέτι σας νά κάμετε τό αὐθεντικόν ἀνταλέτι μέ μίαν παντοτινήν ἐξόριαν ἀπό τά ἐδώ καί κάμετε σεβάπι ἀζήμι.

Ταῦτα μέν προσκυνητῶς, οἱ δέ χρόνοι τῆς ὑψηλότητός σας εἴησαν ἀπό τόν θεόν πάμπολλοι καί πανευτυχεῖς:

1804: Νοεμβρίου: 2: Λεβ(άδεια)

Τῆς ὑψηλότητός σας ταπεινότατοι δοῦλοι καί σκλάβοι
φίλων Ἰωαννου:–
νικόλαος νάκου:–
πέτρος νάκος:–

[252]

1 φ., 31x22 ◆ (922) Λιβαδειά, 2 Νοεμβρίου 1804

Ἀρτζουχάλι τῶν προεστῶν τῆς Λιβαδειᾶς πρός τόν Ἀλή πασά. Ἔμαθαν ὅτι οἱ «Ταλαντινιαῖοι [πρόκριτοι]», κατέφυγαν στόν Ἀλή πασά «διά νά ζητήσουν τούς φυγάδας ραγιάδες Ταλαντίου, πρό χρόνων [ἐγκαταστημένους] εἰς τά πέριξ μέρη [τῆς Λιβαδειᾶς]». Παρακαλοῦν νά μήν εἰσακουστεῖ τό αἴτημά τους. Ἀναφέρουν ἀκόμη «ὅσα πρό χρόνων» ἐδοκίμασαν ἀπό τόν καζά τοῦ Ταλαντίου, χωρίς περισσότερες λεπτομέρειες, ἀλλά καί τή σπουδαία πληροφορία ὅτι ὁ καζάς τῆς Λιβαδειᾶς «εἶναι πρό χρόνων μαζώματα ὁ περισσότερος». Ἴσως πίσω ἀπό τήν κοινότοπη φράση νά κρύβεται κάποια μετακίνηση, τά τελευταῖα χρόνια τοῦ 18ου αἰώνα, ὀρεινῶν κατοίκων τῆς εὐρύτερης περιοχῆς πρός τήν εὐφορότερη ἐνδοχώρα τῆς Λιβαδειᾶς. Ἕναν τέτοιο ὑπαινιγμό κάνει ἄλλωστε καί ὁ Leake πού ἐπισκέφτηκε τήν περιοχή τό 1805 (βλ. W. M. Leake, *Travels in Northern Greece*, τ. Β΄, σ. 15-16, 37, πρβλ. Κυρ. Σιμόπουλος, *Ξένοι ταξιδιῶτες*, τ. Γι, σελ. 420). Ἡ ἀναφορά στόν Βελή πασά δέν γνωρίζουμε σέ ποιά σχέση του μέ τή Λιβαδειά ἀντιστοιχεῖ. Πάντως ὁ Leake (*ὅ.π.*) ἀναφέρει ὅτι πρόσφατα ὁ Βελή πασάς "κέρδισε τό μουκατά τοῦ Ταλαντιοῦ". Τό ἔγγραφο πρέπει νά διαβαστεῖ συνδυαστικά μέ τό παρακάτω σχετικό ἄν καί πάλι δέν διαφωτίζεται ἡ σχέση τοῦ Βελῆ πασᾶ μέ τό βιλαέτι καί τή πόλη τῆς Λιβαδειάς. Σημειώνουμε πάντως, ὅτι ὁ Βελής αὐτήν τήν ἐποχή δέν ἔχει πασαλίκι καί μετακινεῖται ἀνάλογα μέ τίς ἀποστολές πού τοῦ ἀναθέτει ὁ πατέρας του. ■

Σχετ.: [251], Λιβαδειά, 2 Νοεμβρίου 1804

»Ὑψηλότατε, εὐσπλαγχνικώτατε, πολυχρόνιε, βελήγιουνιάμ βεζύρ αὐθέντη μας, τήν ὑψηλότητά σας ταπεινῶς καί δουλικῶς προσκυνοῦμεν χάκι πάϊ δεβλετινιζέ γιούζ σουνέρης, τόν μεγαλοδύναμον δ(εό)ν ἀδιαλείπτως παρακαλοῦμεν νά σᾶς χαρίξῃ μακροζωΐαν, καί τούς βεζίρ ξαντέδες αὐθέντας μας, ὑποτάσσων ὑπό τούς ὑψηλούς πόδας σας πάντα ἐχθρόν καί πολέμιον, ἀμήν.

Μέ τό ταπεινόν καί σκλαβικόν μας ἀρζοχάλη, φανερώναμεν πρός τό ὕψος σας, ὅτι ἐμάθαμεν πώς οἱ Ταλαντιναῖοι ἦλθον εἰς τό χάκι πάϊ δεβλέτι τοῦ ὕψους σας διά νά ζητήσουν τούς φυγάδας ραγιάδες Ταλα-

ντίου πρό χρόνων εἰς τά πέριξ μέρη. Διό παρακαλοῦμεν θερμῶς τό ὑψηλόν καί αὐθεντικόν μερχαμέτι τοῦ ὕψους σας νά μείνουν ἐδώ οἱ πρό χρόνων κάτοικοι Ταλαντιναῖοι ἀνενόχλητοι, κατά τά προεκδεδομένα ὑψηλά αὐθεντικά μπουγιουρλδιά σας, σύμφωνα μέ τό προσκυνητόν φερμάνι χιτάπι πρός τόν πολυχρόνιον υἱόν σας Βελή πασιά ἐφένδη μας. Ἀλλάχιτξουν ἐφένδη μας, νά κάμετε εὐσπλαγχνίαν πρός τούς φακίρ φουκαράδες αὐτούς, καί πρός ἡμᾶς τούς σκλάβους σας ὡσάν ὁποῦ τό ὕψος σας ἰξεύρει καλῶς τά ὅσα πρό χρόνων πάρ᾽ αὐτούς ἐδοκιμάσαμεν καί πῶς ὁ καξᾶς εἶναι πρό χρόνων μαζώματα ὁ περισσότερος.

Ταῦτα μέν δουλικῶς, οἱ δέ χρόνοι τῆς ὑψηλότητός σας εἴησαν ἀπό θ(εο)ῦ πάμπολλοι καί ὑπερδεδοξασμένοι:

1804: Νοεμβ: 2: Λεβ(άδεια)

Τῆς ὑψηλότητός σας ταπεινότατοι δοῦλοι καί σκλάβοι:
φιλων Ἰωαννου:–
νικόλαος νάκου:–
πέτρος νάκος:–

[253]

1 φ., 57x39 ◆ (403) Βοδενά, 10 Νοεμβρίου 1804

Ἀρτζουχάλι τῶν προεστῶν καί ἄλλων κατοίκων τῶν Βοδενῶν (Ἔδεσσας) πρός τόν Ἀλή πασά. Δηλώνουν τή συμφωνία τους γιά τήν κατανομή τῶν δοσιμάτων (:τό «δεφτέρι») τοῦ βιλαετίου τους, πού παρουσιάζει γιά ἔγκριση ὁ νέος ἀγιάνης Μεχμέτ ἀγάς. Τό ἔγγραφο χρησιμοποιήθηκε ἀργότερα, διπλωμένο στά δύο, ὡς περιτύλιγμα ἄλλων ἐγγράφων, ὅπως φαίνεται ἀπό τό ἐπί τοῦ νώτου σημείωμα ἀπό τό ὁποῖο συνάγεται ἡ παρουσία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στό Τεπελένι. Βλ. καί τό εἰσαγωγικό μας σημείωμα στό ἀμέσως ἑπόμενο ἔγγραφο ἀρ. [254]. Περίληψη τοῦ ἐγγράφου ἔχει δημοσιεύσει ὁ Γ. Χιονίδης, *Τά ἔγγραφα*, σελ. 224, ἐνῶ μνεία του, συνοδευόμενη μέ φωτοτυπία τοῦ χειρογράφου, κάνει ὁ Κ. Σταλίδης, *Οἱ συντεχνίες στήν Ἔδεσσα*, σελ. 56, 63. ■

»Ὑψηλότατε, ἰσχυρώτατε καί πολυχρονιώτατε βεξήρ ἐφέντη μας, τήν μεγαλειότητά σου σκλαβικῶς προσκυνοῦμεν, καί τά ἴχνη τῶν ποδῶν σου καταφιλοῦμεν, καί τόν πανάγαθον θεόν καθεκάστην παρακαλοῦμεν νά σοί χαρίσῃ ἡμέρας καί χρόνους, καί ὑγείαν εὐδαιμονικήν μέ τό κάθε χαϊρλί μουράτι σου καί δόξαν σου, ἀμήν.

Καί μετά τήν σκλαβικήν μας προσκύνησιν σοί κάμνομεν ἰφαντέ, ὅτι

μετά τόν θάνατον τοῦ Ἀχμέτ μπέη, τρίς μῆνες ὁ Μεχμέτ ἀγᾶς ἀγιάνης μας ἔκαμε ἰνταρέ τά οὐμούρια τοῦ βιλαετίου, καί μπουπασιρέους μέ τό γιαρτῆμι τῶν ἰσναφίων καί ἄλλων εἰς τάς λαμπράς σου ἡμέρες, ἦλθε καί ὁ Ἅγιος Δημήτριος ἐσυνάχθημεν ὅλοι μας, εἴδαμεν τό τευτέρι του ὅτι ἔχει δίκαιον διά τά ἔξοδά του, ἐπήγαμεν στόν μεχκεμέν ἐδόκαμεν καί τό τακρῆρι διά τό τευτέρι ὁποῦ στέλνει αὐτοῦ στήν ὑψηλότη σου νά τό θεωρήσητε, ὁπού νά γένῃ τευξί καί ταξίλι μέ τό ἔμρι σου.

Διά τοῦτο θερμῶς παρακαλοῦμεν νά μᾶς ἔχῃς ἡμᾶς τούς σκλάβους σου εἰς τήν κραταιάν σου ἐπίσκεψιν, καί εἰς δίκαια νά προστάξῃς νά γένῃ ταξίλι αὐτό τό τευτέρι, διά νά ἠμπορέσῃ καί αὐτός ὁ ἀγιάνης μας νά κυβερνήσῃ τάς ὑποδέσεις τοῦ ντεβλετίου καί τῶν βεζηράδων, καί νά σοῦ κάμωμεν χαΐρ ντουβάν μικροί μεγάλοι διά τήν πολυχρόνιον ζωήν σου, ὁπού μᾶς θέλεις τήν καλωσύνην καί τό ραχάτι.

Ταῦτα μέν προσκυνητῶς, μένομεν δέ,

1804ν Νοεμβρίου 10η

τῆς γαληνοτάτης σου ὑψηλότητος
σκλάβοι πιστοί καί χαΐρ ντουβατζίδες
Βοδενιῶται

(τ.σ.)	(τ.σ.)	(τ.σ.)	(τ.σ.)
πετκο	*οἰκονόμος*	*σακελλάριος*	*παπα δίο [Δημήτριος]*
(τ.σ.)	(τ.σ.)	(τ.σ.)	(τ.σ.)
Χ:τάσιο	*ἀθανάση ξαχτζε*	*χρίστο*	*Παπᾶ Κωνσταντίν*
(τ.σ.)	(τ.σ.)	(τ.σ.)	
πετκο γιόσι	*Ἰωάννης*	*δημήτριος*	
(τ.σ.)	(τ.σ.)	(τ.σ.)	(τ.σ.)
Χ. δημητρη	*Χ. πέτζες*	*ματούση ίτζου*	*Χ. αναστασι*
(τ.σ.)	(τ.σ.)	(τ.σ.)	(τ.σ.)
θεόφιλος	*γεσο παπᾶ*	*Χ: πάτρες*	*ἀναστάσης*
(τ.σ.)		(τ.σ.)	(τ.σ.)
Παπᾶ σιβιριανός		*Τανάς ξαχο*	*τραπτζες μπογιο*

(τ.σ.)	(τ.δ.)	(τ.δ.)	(τ.δ.)	(τ.δ.)
δημήτρι	*γεσο*	*ναστο*	*μαγινο*	*μποξήρυ*
πεηο				

[ἐπί τοῦ νώτου:]

Τό δεφτέρι διά τό βίος ὁποῦ ἄφησε ὁ αὐθέντης μας στο Τεπελένι.

[254]

1 φ., 31x22 ◆ (162) χ.τ., 21 Δεκεμβρίου 1804

Ἀρτζουχάλι κάποιου «Τζάτζου», χωρίς ἄλλη ἔνδειξη ὀνόματος ἤ ἰδιότητας, πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀναφέρεται καί ὑπερασπίζεται «τόν Λοῦλο», ὁ ὁποῖος ἔχει κατηγορηθεῖ «πώς πῆρε εἰς τόν Ἔπαχτον τοῦ Μουσταφᾶ πασᾶ πεντακόσια γρόσια». Αὐτός ὁ Λοῦλος πρέπει νά ταυτίζεται μέ τόν «Λοῦλε μπελούμπαση» τοῦ ἐγγράφου ἀρ. [55], στό ὁποῖο ἀναφέρεται ἐπίσης καί ὁ Τζάτζος τοῦ παρόντος. Πρόκειται γιά ἐμπίστους ἀνθρώπους τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, βασικά στήν ὑπηρεσία τῶν δερβενίων, οἱ ὁποῖοι μποροῦν νά ἐπικοινωνοῦν μαζί του μέ κάποια σχετική οἰκειότητα, ὅπως προκύπτει ἀπό τό ἀρτζουχάλι αὐτό τοῦ Τζάτζου. Ἡ ταύτιση τοῦ μήνα «Ἀντριᾶ» μέ τόν Δεκέμβριο εἶναι καθολικά παραδεκτή ἀπό τή βιβλιογραφία τῆς ἑλληνικῆς λαογραφίας, παρά τό γεγονός ὅτι ἡ γιορτή τοῦ ἁγίου Ἀνδρέα τελεῖται κατά τήν τελευταία ἡμέρα τοῦ Νοεμβρίου. (Εἰδικά γιά τή χρήση τοῦ ὀνόματος στήν Ἤπειρο βλ. Εὐ. Μπόγκας, *Τά γλωσσικά ἰδιώματα Ἠπείρου*, τ. Α΄, σελ. 51). Ἐπί τοῦ ἐγγράφου δέν ἔχουν διασωθεῖ ἐνδείξεις γιά τό ποῦ βρίσκεται ὁ Ἀλή πασάς αὐτήν τή στιγμή. Ἀνάλογες πληροφορίες ἀπουσιάζουν καί ἀπό τά ἄλλα, λιγοστά, ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου τῶν ἴδιων ἡμερῶν. Τό κενό συμπληρώνεται ὅμως ἀπό μιά σπουδαία πληροφορία τῆς ρωσικῆς προξενικῆς ἀλληλογραφίας πού μᾶς ἐπιτρέπει νά ἐντοπίσουμε τόν Ἀλή πασά στό Τεπελένι. Συγκεκριμένα, σέ ἀναφορά τῆς 23ης Δεκεμβρίου 1804 τοῦ νεοδιορισμένου Ρώσου προξένου στήν Ἄρτα Γεωργίου Φλώρη πρός τόν Ἰταλίνσκι, πρέσβη τῆς Ρωσίας στήν Κωνσταντινούπολη, διαβάζουμε ὅτι ὁ Ἀλή πασάς βρίσκεται στό Τεπελένι «φοβούμενος ἐπίδεση τοῦ Ἰμπραήμ πασᾶ [τῆς Σκόδρας], Ρούμελη βαλεσῆ, καί ὅτι ἑτοιμάζεται νά τόν ἐπισκεφθεῖ ἐκεῖ ὁ πρόξενος (βλ. Γκρ. Ἄρς, *Ἔγγραφα*, ἀρ. 40, σελ. 104-5). Ἡ ἐπίσκεψη πραγματοποιήθηκε καί ὁ Φλώρης ἐπέστρεψε στήν Ἄρτα ἀπό ὅπου ὑποβάλλει πρός τούς προϊσταμένους του ἔκθεση πεπραγμένων, μέ ἡμερομηνία 22 Ἰανουαρίου 1805 (*ὅ.π.*, ἀρ. 41, σελ. 105-109 καί ἀρ. 42, σελ. 109-113). Ἀξίζει νά σημειωθεῖ ἐδῶ ὅτι ἀπό ἕνα σχόλιο τοῦ ἐκδότη στό παραπάνω ἔγγραφο ἀρ. 41 (*ὅ.π.*, σελ. 109) προκύπτει, μέ βάση ἄλλο μή δημοσιευμένο ἔγγραφο τοῦ Φλώρη πρός τόν Γ. Μοτσενίγο μέ ἡμερομηνία 20 Νοεμβρίου 1804, ὅτι ὁ Ἀλή πασάς ἔχει ἤδη μετακινηθεῖ ἀπό τά Γιάννενα καί ἔχει ἐγκατασταθεῖ στό Τεπελένι. Ὅλα τά παραπάνω φανερώνουν ὅτι ὁ Ἀλή πασάς ἀσκεῖ ἀπό τό Τεπελένι τή διοίκηση τοῦ πασαλικίου του, ὅπως θά τό ἔκανε καί ἄν βρισκόταν στά Γιάννενα. Τό προηγούμενο ἔγγραφο ἀρ. [253] συνηγορεῖ γι' αὐτήν τήν ὑπόθεση. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

»Ἐνδοξότατε καί ποληχρονεμένε μου τ[ου]βλιτλῆ βεξήρ ἐφέντη μου, τήν ἐψηλότη σου σκλαβηκός προσκηνό καί σοῦ φηλό τό χρησό σου μέστη, τόν θεόν περηκαλό γιά νά σοῦ ἀξαίνη τό τουβλέτη σου καί νά σοῦ δόση ξοήν καί τημήν πολή, μαξή μέ τούς πασαξατέδη σου, ἀμήν.

Μέ τό σκλαβηκό μου ἀρτξοχάλη σοῦ κάνο ἰφατέ γηά τόν ματέ τοῦ Λούλου πού μέ προστάξις πός πῆρε ἠς τόν Ἔπαχτον τοῦ Μουσταφᾶ πασᾶ πεντακόσα γρόσα. Ἐφέντη μου, ὁ σκλάβο σου ὁ Λοῦλος ἦταν ἠς τό Ποποβό ἠς τό ἠσμέτη σου τῆς ὑψηλότη σου. Ἐφέντη μου, ὁ Λοῦλος ἐδό καί δέκα χρόνους οὐδέ οὐσμέτη ἔχει πάρη οὐδέ ἔχη πάγη (κατά;) κεῖ οὔτε ἀνθρόπους ἔχη στήλη πουθενά. Ἀνήσος καί 'χη πάρη ὁ Λοῦλος πεντακόσα γρόσα, καθός προστάξης ἡ ὑψηλότη σου, ἔχο νά σοῦ ἀποκρηθό ἐγό πέντε πουκηά τῆς ἰψηλότη σου, μόνε νά γίνεσε βουκούφης καί ἡ χρόνη σου πολή καί τημηνέμη.*

1804
Ἀντρηάς
21
σκλάβο σου
τζατζος

1805

[255]

1 φ., 22x16 ◆ (502) χ.τ., [1805]

Ἀρτζουχάλι τοῦ μητροπολίτη Ἄρτας Ἰγνατίου πρός τόν Ἀλή πασά, ἀχρονολόγητο καί χωρίς ἔνδειξη τόπου ἀποστολῆς. Τό ὀλιγόστιχο κείμενό του ἀναφέρεται στό ταυτόχρονο ταξίδι δύο προξένων καί παρουσιάζει ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον. Ἡ ἀπουσία ἀκριβοῦς χρονολογίας, τόπου ἀποστολῆς, τόπου στόν ὁποῖο βρίσκεται ὁ ἀποδέκτης Ἀλή πασάς, καθώς καί ἡ παράλειψη ἀναφορᾶς τῶν ὀνομάτων τῶν προξένων, ἐκτός τῆς ἐθνικότητας τοῦ ἑνός, ἐπιβάλλουν ἕναν ἀναλυτικότερο σχολιασμό. Τό ἔγγραφο χρονολογικά πρέπει νά τοποθετηθεῖ στό ἔτος 1805, μέ ἀκραῖο σημεῖο τόν Δεκέμβριο, ὅταν ὁ Ἰγνάτιος καταφεύγει στήν Κέρκυρα γιά νά ἀποφύγει τήν ὀργή τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ὁ ὁποῖος ὑποπτεύθηκε τίς μυστικές σχέσεις του μέ τούς Ρώσους (βλ. ἀλληλογραφία τοῦ Ρώσου προξένου τῆς Ἄρτας Γεωργίου Φλώρη ἀπό 28 καί 29 Δεκεμβρίου 1805, στό: Ἐμμ. Πρωτοψάλτης *Ἰγνάτιος*, τ. ΙΙ, σελ. 16-17 καί τ. Ι, σελ. 37-38). Τό ἐνδεχόμενο νά ἀνήκει χρονολογικά στά τέλη τοῦ 1804 δέν μπορεῖ νά ἀποκλειστεῖ, ἔχει ὅμως λιγότερες πιθανότητες. Τό ἔγγραφο τοῦ Ἰγνατίου δέν μπορεῖ νά εἶναι παλαιότερο τοῦ 1804, ἀφοῦ κατά τό ἔτος αὐτό ἱδρύθηκε προξενεῖο τῆς Μ. Βρετανίας στά Γιάννενα καί ἐγκαταστάθηκε ἐκεῖ ὡς πρόξενος ὁ John Philip Morier (βλ. τό ἔγγραφο τοῦ Ἀρχείου ἀρ. [209] καί Ἑλ. Πρεβελάκης – Κ. Καλλιατάκη-Μερτικοπούλου, *Προξενικές ἐκθέσεις τοῦ William Meyer*, σελ. 13). Ἀσφαλῶς ὁ Morier εἶναι ὁ «Ἰγκλέζος κόνσολας» τοῦ ἐγγράφου, ὁ ὁποῖος ἔμεινε στή θέση αὐτή ἕως τό 1807 (*ὅ.π.*). Ἂς σημειωθεῖ ὅτι ἔχει διασωθεῖ ἕνα ἔγγραφο στό Ἀρχεῖο (ἀρ. [271], τῆς 20ῆς Ὀκτωβρίου 1805), μέ τό ὁποῖο ὁ Morier ζητᾶ ἀπό τόν Ἀλή πασά νά βελτιώσει τίς συνθῆκες ζωῆς τῶν Σουλιωτῶν πού ἔχει ἐγκαταστήσει σέ ἰδιοκτησίες του στήν περιοχή τῆς Πρεμετῆς. Τοῦ δευτέρου προξένου, πού κι αὐτός ξεκινᾶ ταυτοχρόνως γιά νά ἐπισκεφθεῖ τόν Ἀλή πασά, δέν ἀναφέρεται οὔτε τό ὄνομα οὔτε ἡ ἐθνικότητα. Καί ἴσως ὄχι χωρίς λόγο. Νομίζουμε ὅτι πρόκειται γιά τόν Γεώργιο Φλώρη (Flory), τόν Ρῶσο πρόξενο στήν Ἄρτα, γιατί δέν φαίνεται μέ ποιόν ἄλλον πρόξενο θά εἶχε ὁ Ἄγγλος «ξεσινέρισμα», ἀφοῦ Γάλλος πρόξενος δέν εἶχε ἐγκατασταθεῖ ἀκόμη στήν περιοχή καθώς ὁ Pouqueville ἐγκαταστάθηκε στά Γιάννενα τόν Φεβρουάριο τοῦ 1806 (βλ. A. Boppe, *L'Albanie*, σελ. 44). Ὁ τόπος ἀποστολῆς τοῦ ἐγγράφου καί ὁ τόπος παραμονῆς ἐκείνη τή στιγμή τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, δημιουργοῦν προβλήματα, τά ὁποῖα δέν μποροῦν εὔκολα νά λυθοῦν. Ἡ μνεία τῆς Ζίτσας ὡς τόπου διανυκτέρευσης τῶν προξένων καί ὁ τρόπος πού εἶναι διατυπωμένες οἱ διάφορες ὑποδείξεις τοῦ Ἰγνατίου, δέν μᾶς ἐπιτρέπουν νά ξεκαθαρίσουμε ἄν οἱ πρόξενοι ξεκίνησαν ἀπό τά Γιάννενα πρός κάποιο ἄλλο σημεῖο, ὅπως τό Τεπελένι ἤ ἄν κατευθύνονται πρός τά ἐκεῖ, προερχόμενοι ἀπό ἄλλο σημεῖο πού ἐπέβαλε ὑποχρεωτική διάβαση ἀπό τή Ζίτσα. Πάντως, οὔτε ὁ Ἰγνάτιος φαίνεται νά βρίσκεται μακριά ἀπό τή Ζίτσα οὔτε ὁ Ἀλή πασάς μακριά ἀπό τόν

Ἰγνάτιο, ἀφοῦ μπορεῖ νά ἀπαντήσει «ἀπόψε» στά αἰτήματά του, καί μάλιστα σ' ἕνα γράμμα πού ἀποστέλλεται «Δευτέρα ἀξάμι», δηλαδή Δευτέρα ἀπόγευμα. Δέν γνωρίζουμε οὔτε μποροῦμε νά ὑποθέσουμε μέ βεβαιότητα, ἄν τό περιεχόμενο τοῦ ἐγγράφου σχετίζεται μέ τή μετακίνηση τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἀπό τά Γιάννενα στό Τεπελένι κατά τούς τελευταίους μῆνες τοῦ 1804 καί τούς πρώτους τοῦ 1805. Ἡ μετακίνηση αὐτή τοῦ πασᾶ μᾶς εἶναι γνωστή τόσο ἀπό ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου ὅσο καί ἀπό τή βιβλιογραφία (βλ. Γκρ. Ἄρς, *Ἀλβανία-Ἤπειρος*, σελ. 218-229). Πῶς ἐκινήθηκαν ἐπίσης κατά τούς τελευταίους μῆνες τοῦ 1804 καί κατά τό ἑπόμενο ἔτος 1805 τά πρόσωπα πού μᾶς ἐνδιαφέρουν, δέν εἶναι γνωστό. Προχείρως σημειώνουμε ὅτι ὁ πρόξενος τῆς Ρωσίας Γεώργιος Φλώρης ἐπισκέφθηκε γιά πρώτη φορά τόν Ἀλή πασά στό Τεπελένι κατά τίς τελευταῖες ἡμέρες τοῦ Δεκεμβρίου 1804 καί τίς πρῶτες μέρες τοῦ Ἰανουαρίου 1805, ὅπου τοῦ παρουσίασε τό φιρμάνι καί τό μπεράτι τοῦ διορισμοῦ του καί ἐνομιμοποίησε τήν παρουσία του ὡς προξένου τῆς Ρωσίας στήν Ἤπειρο. Ἡ παρούσα ἐπίσκεψη μπορεῖ νά εἶναι αὐτή πού ὑποδεικνύεται ἀπό τό παρακάτω σχετικό. Σέ αὐτή τήν περίπτωση τό ἔγγραφο τοῦ Ἰγνατίου θά πρέπει νά τοποθετηθεῖ στίς πρῶτες μέρες τοῦ Φεβρουαρίου. Πάντως, στίς δύο ἀναλυτικές ἐκθέσεις πρός τούς προϊσταμένους του πού ἔχουν διασωθεῖ καί ἀφοροῦν τήν ἐπίσκεψη του στόν Ἀλή πασά στό Τεπελένι (βλ. Γκρ. Ἄρς, *Ἔγγραφα*, ἀρ. 42, 43, σελ. 141-146), ὁ Φλώρης δέν ἀναφέρει πουθενά τήν παρουσία προξένου ἄλλης χώρας ἤ τοῦ μητροπολίτη τῆς Ἄρτας. ■

Σχετ.: [257], Ἰωάννινα, 1 Φεβρουαρίου 1805

Ἐφένδημ σοῦ φιλῶ τό ποδάρι.

» Οἱ κόνσολοι, οἱ δύω εὐγῆκαν, καί ἀπόψε κοιμοῦνται εἰς τήν Ζίτζαν. Αὐτοί ἔχουν ξεσυνέρισμα εἰς τό δέξιμον, ποῖον ἔχεις νά ἀνταμώσῃς πρῶτον. Ὅθεν τόν Ἠγκλέξον τόν ξεκινῶ τήν αὐγήν ἐμπροστά, καί μέ τόν ἄλλον σε καρτεροῦμε ἀλλοῦ πουθενά εἰς τόν δρόμον διά νά μή προξενηθῇ ἐγγίξιμον, καί νά ἔχω απόψε τήν προσταγήν σου πῶς ὁρίζεις νά γένη διά νά τό οἰκονομήσω.

Δευτέρα αξάμη.
σκλάβος σου
Μητροπολίτ(ης) Ἄρτης

[256]

1 φ., 15x11 ◆ (1102) χ.τ., 29 Ἰανουαρίου 1805

Τεσκερές τοῦ Σουλεγιμάν Τζογαδούρη, γιά τήν παραλαβή ἀλεύρου ἀπό τούς Λελοβίτες (Λέλοβο/Λέλοβα, σημ. Θεσπρωτικόν, ἐπαρχίας Νικοπόλεως). Δέν φαίνεται ὁ τόπος σύνταξης τοῦ ἐγγράφου καί ἡ ἰδιότητα τοῦ Τζογαδούρη, οὔτε σέ ποιά

φορολογική ἤ ἄλλη ὑποχρέωση τοῦ χωριοῦ πρός τόν Ἀλή πασά ἀντιστοιχεῖ ἡ παράδοση τῆς παρούσας ποσότητας. Ἴσως πρόκειται γιά ἀλεύρι πού χρησιμοποιεῖται στήν τροφοδοσία τῶν στρατιωτικῶν σωμάτων τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πού διατηροῦνται ἀκόμη σέ ὀχυρές θέσεις γύρω ἀπό τό Σούλι. ■

Σχετ.: [257], Ἰωάννινα, 1 Φεβρουαρίου 1805

Ελάβαμε ἀλέβρει ἀπο Λελοβιτες νετο οκαδες: –1807, μου λείπετε ακομα να κλήση ἡ σουμα μου δια δίο χηλιαδες 193.

1805
Γεναρίου 29
Σουλεγηαν Τζογά
δουρις γράφο
(τ.σ.τ.)

[257]

1 φ., 36x23 ◆ (273) Ἰωάννινα, 1 Φεβρουαρίου 1805

Γράμμα ἀπό τά Γιάννενα τοῦ Ρώσου προξένου στήν Ἄρτα, Γεωργίου Φλώρη, πρός τόν Ἀλή πασά στό Τεπελένι. Ζητᾶ νά πληροφορηθεῖ ἐάν θά ἐπιστρέψει σύντομα στά Γιάννενα διότι ἔχει ἐντολή ἀπό τόν στρατηγό «Δάνρεπ» (:Ἄνρεπ) νά τόν συναντήσει γιά νά συνομιλήσουν γιά τήν «ὑπόθεση τῶν Φραντζέζων». Εἶναι πρόθυμος νά τόν ἐπισκεφθεῖ στό Τεπελένι ἄν καθυστερήσει τήν ἐπιστροφή του. Ἡ ἀφορμή τῶν συνομιλιῶν πού ἐπικαλεῖται ὁ Φλώρης δέν μᾶς εἶναι γνωστή καί ἴσως ἀποτελεῖ ἕνα ἁπλό πρόσχημα ἐπικοινωνίας. Μάλλον ὅμως σχετίζεται μέ τό σταθερό σχέδιο τῶν Γάλλων πού σταθμεύουν στή Δαλματία νά ἀποβιβάσουν δυνάμεις στήν Ἀλβανία καί ἰδιαίτερα στήν περιοχή τῆς Αὐλώνας. Στοιχεῖα τέτοιας ἀνησυχίας τῶν Ρώσων βρίσκουμε μεταξύ ἄλλων, λίγους μῆνες ἀργότερα, σέ ἀναφορά τῆς 24ης Ὀκτωβρίου 1805 τοῦ Γ. Μοτσενίγου ἀπό τήν Κέρκυρα πρός τόν Ρῶσο πρέσβη στήν Κωνσταντινούπολη Ἀ. Ἰταλίνσκι (βλ. Γκρ. Ἄρς, *Ἔγγραφα*, ἀρ. 44, σελ. 146-147). Στόν ἴδιο τόμο διασώζονται ἴχνη τῶν κινήσεων τοῦ Γ. Φλώρη στήν περιοχή (βλ. ἔγγρ. ἀρ. 41, 42, 43, σελ. 137-145). Πράγματι, ὁ Φλώρης ἐπισκέφθηκε τόν Ἀλή πασά στό Τεπελένι τόν Δεκέμβριο 1804, ἀλλά τόν Ἰανουάριο, ἐνωρίτερα ἀπό τίς 24 τοῦ μήνα, βρίσκεται στήν Ἄρτα ἀπ' ὅπου ἀλληλογραφεῖ μέ τούς προϊσταμένους του, (ὅ.π., ἀρ. ἐγγράφου 43, σελ. 145). Βάσει τοῦ παρόντος καί ἀσφαλῶς ὕστερα ἀπό διαταγή τοῦ στρατηγοῦ Ἄνρεπ, βρέθηκε στά Γιάννενα τήν 1η Φεβρουαρίου 1805 ἕτοιμος νά ἀναχωρήσει καί πάλι γιά τό Τεπελένι. Ἐκεῖ, ὅπως γνωρίζουμε ἀπό τή βιβλιογραφία, αὐτήν τήν ἐποχή ὁ Ἀλή πασάς ἔχει μετακινηθεῖ ἀπό τά Γιάννενα μέ σκοπό τήν ἀντιμετώπιση ἐνεργειῶν τοῦ ἰσχυροῦ ἀντιπάλου του Ἰμπραήμ πασᾶ τῆς Σκόδρας πού ἔχει τοποδετηθεῖ μπεηλέρμπεης τῆς Ρούμελης, καί ὁ ἀλή πασάς θεωρεῖ ὅτι τόν ἀπειλεῖ. Δέν γνωρίζουμε ἄν ὁ Φλώρης ἔλαβε ἀπά-

ντηση στό γράμμα του αὐτό, ἀλλά στίς 5 Φεβρουαρίου 1805 βρισκόταν ἤδη στό Τεπελένι, ἀπό ὅπου φαίνεται νά στέλνει στούς προϊσταμένους του ἐκθέσεις μέ πληροφορίες γιά τίς ἐκεῖ ἀμυντικές ἐνέργειες τοῦ Ἀλῆ πασᾶ (βλ. Γκρ. Ἄρς, *Ἀλβανία-Ἤπειρος*, σελ. 228 καί σελ. 250 σημ. 107).

Σχετ.: [255], χ.τ., [1805]

Ὑψηλότατε καί μεγαλοπρεπέστατε βεξύρη Ἀλή πασᾶ Βελη πασα ξαδέ διοικητά καί τοπάρχα Ἰωαννίνων, Τρικκάλων καί τα εξ. καί τα εξ.

Λαμβάνω τήν τιμήν νά ἀναφέρω τῇ ὑψηλότητί σας ὅτι ἔλαβον προσταγάς ἀπό τόν ἐξοχ(ότα)τον Γενεράλ Δάνρεπ νά σᾶς ἀνταμώσω ὅσον ὀγλήγορα δυνατόν, καί νά συνομιλήσωμεν περί τῆς ὑποθέσεως τῶν Φραντζέζων, ἡ ὁποία βέβαια πρίν τώρα πρέπει νά σᾶς ἔγινε γνωστή. Εἶχα ἀπόφασιν νά ἔλθω ἕως τό Τεπεδελένι, ἀλλ' ἐπειδή ἔμαθον ὅτι ἡ ὑψηλότης σας εἰς ὀλίγας ἡμέρας ὁρίζει εἰς Ἰωάννινα, ἔκρινα δίκαιον νά προσμείνω ἐδώ. Ἄν ὅμως ἀργοπορήσῃ, παρακαλῶ νά μέ εἰπῇ τήν ἀπόφασίν της ἄν προφθάνω νά τήν ἀνταμώσω αὐτοῦ. Ταῦτα μέν ἐπί τοῦ παρόντος τά δέ ἔτη της νά ᾖναι πάμπολλα, εὐτυχησμένα, καί ἔνδοξα.

Ἰωάννινα, 1 Φευρουαρίου 1805

τῆς ὑμετέρας ὑψηλότητος

ὅλως ὅλος
ὁ ῥωσσαϊκός Κόνσολος φλωρης

[258]

1 φ., 32x23 ◆ (1002) Ἰωάννινα, 21 Φεβρουαρίου 1805

Ἀρτζουχάλι τῆς Ζηλιᾶς, χήρας τοῦ Μουσταφᾶ ἐφέντη τοῦ Κούμπλου, ἀπό τήν Ἄρτα, πρός τόν Ἀλή πασά. Ζητᾶ νά κριθεῖ μέ τόν Γιώργη Μανοβάρδα, μέ τόν ὁποῖο ἔχει οἰκονομικές διαφορές. Μέ ἐλλειπτικό τρόπο καταγγέλλονται τά ἑξῆς: ὁ ἄνδρας της, ὅσο ζοῦσε, τήν ὑποχρέωσε νά γίνει ἐγγυήτρια (:«κεφίλης») γιά δάνειο χιλίων γροσίων, τό ὁποῖο ἔλαβε ἀπό τόν Μανοβάρδα. Αὐτός μέ κάποια τεχνάσματα καί «φοβέραις... καί ἀπό τόν φόβο τῆς ὑψηλότης σου» (τοῦ Ἀλῆ πασᾶ) τῆς πῆρε τρεῖς χιλιάδες τετρακόσια γρόσια. Αὐτή δέν ἐγνώριζε ἀπό τέτοιες συναλλαγές καί ἐξαπατήθηκε. ■

»Ὑψιλώτατε, μεγαλοπρεπαίστατε, ντεβλετλή, μερχαμετλή βεζήρ ἐφένδη μου, τή ὑψυλωτητά σου σκλαβικῶς προσκινό, τόν μεγαλοδίναμον θεόν

παρακαλῶ νά σοῦ αὐξάνη τό ὀτζάκι σου μέ ὥλλα τά χαϊρλή μουράτια τῆς καρδιάς σου, ἀμήν.

Μέ τό σκλαβικόν μου ἀρζοχάλι κάνω ὑφαντέ εἰς τό ὕψος σου ὅτι ἐγῶ ἡ σκλάβα σου εἶμαι ἀπό τήν Ἄρτα, ἡ γυνέκα τοῦ Μουσταφᾶ ἐφένδη τοῦ Κούμπλου· ξόντας ὁ ἄνδρας μου μέ στενοχώρισεν καί θελά μέ χώριζεν καί μ' ἔβαλε κεφίλην διά χίλια γρόσια. Ἀρχίτερα μέ χίλιες φοβέρταις ὁ Γιώργης Μανοβάρδας, καί ἀπό τόν φόβον τῆς ὑψυλότη σου, μοῦ πίρε τρίς χιλιάδες καί τετρακόσια γρόσια· ἐγῶ ἀπό ταύτα χαμπέρη δέν εἶχα. Νά κάμης ἕνα μερχαμέτι εἰς τ' ἐμένα τῇ σκλάβα σου ὁπό 'χασα τόν ἄνδρα μου καί δέν ἔβαλα χαίρι σέ τίπωτες καί ἔμινα ὀρφανή, πῶς νά φιλάξω τά παιδιά μου, καί ὅπως πρωστάξης νά κριθοῦμε καί νά μοῦ ἀλιβερντίσης τά ἄσπρα ὁποῦ μοῦ ἐπίρε ἄστρατα καί ἀνύξερα καί μέκαμε σέ κατάσταση τῆς διακονιάς.

Ταῦτα καί οἱ χρόνοι σου πολλοί καί τιμιμένοι, ἀμήν.

Τῆς ὑψυλότητάς σου
21: Φλεβαρίου 1805: 'Ιωάν(νινα)

ταπινή σκλάβα σου
Ζηλιά γινέκα τοῦ
Μουσταφά ἐφέν
τη τοῦ Κούμπλου

[259]

1 φ., 20x28 ◆ (157) Πρέβεζα, Μάιος 1805

Ἀρτζουχάλι τῶν ἐπικεφαλῆς τῶν ἔμμισθων στρατιωτικῶν σωμάτων Πρέβεζας καί Πούντας πρός τόν Ἀλή πασά. Παρακαλοῦν νά τούς ἀποσταλοῦν οἱ λουφέδες τῶν παλικαριῶν πού ἔχουν τέσσερις μῆνες νά πληρωθοῦν. Δέν ὑπογράφουν ὀνομαστικά ἀλλά μέ τόν συνοπτικό ὅρο «χαρτζελῆδες» πού σημαίνει ἁπλά «ἔμμισθοι». Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

'Υψιλότατε καί πολληχρονεμένε ντοβλετλῖ, μερχαμετλῖ, βεξήρ ἐφέντι μας, τήν ἰψιλότι σου σκλαβ[ικ]ός σέ προσκηνοῦμε καί σοῦ φηλοῦμε τό τημημένο σου μέστι· τόν μεγαλοδήναμον θεόν παρακαλοῦμε νά σοῦ σμήγι μέρες καί χρόνους καί νά σοῦ αὐξάνη τό τουβλέτι καί τό μουράτι, ἀμήν, ἀμήν.

Μέ τό σκλαβηκόν μας χαρτζηχάλι σοῦ κάνομεν ἠφαντέ, ἐφέντη μου, νά

κάμης μεραχμέτι σέ τ' ἐμᾶς ὅτη μᾶς ἔσφηξαν τά παλικάρια διά τόν ἠλεφέ καί νά κάμης μεραχμέτι σέ τ' ἐμᾶς νά μᾶς στίλις τό ὀλούν διά νά δόσομεν τόν πα[λι]καρηόν ὅτι μᾶς ἔχουν σφήξι. Ἔχουν τέσερες μῆνες [ἀπο]μήνη ξάρκη καί μᾶς ἔχουν κάμη κουβάρι διά τό[ν ἰλε]φέν, ἐφέντη μου. Τώρα νά κάμης μεραχμέτι σέ τ' ἐμ[ᾶς] νά μᾶς τό στίλης, ἀμάν, ἀμάν· νά κάμης μεραχμέτι νά μᾶς στίλις τόν ἰλεφέν διά νά δόσομεν τόν παλικαριόν.

Ταῦτα καί χρόνη σου πολί καί τιμημένη ἀπό τόν θεόν, ἀμήν, ὅτι ξέρης τό χάλι μας, ἐφέντη μου, ὅτι τόν θεόν ἔχομεν καί τήν ἐψιλότη σου, ἄλον δέν ἔχομεν. Ἡ χρόνη σου πολί ἀπό τόν θεόν, ἀμή[ν].

1805
Μαγηοῦ Πρέβεζα

σκλαβη σου χαρτζελιδες
της πρεβεζας και πούντας

[260]

1 φ., 44x16 ◆ (412) Ἐλασσόνα, 12 Μαΐου 1805

Ἀρτζουχάλι τῶν προεστῶν τοῦ βιλαετίου τῆς Ἐλασσόνας πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀπαντοῦν ἀναλυτικά στά παράπονα ἑνός προστατευομένου του, τοῦ Ἀχμέταγα Λελίκα, γιά ὑπερβολική φορολογική ἐπιβάρυνση τῶν τριῶν τσιφλικιῶν πού ὁ Ἀλή πασάς κατέχει στό βιλαέτι τῆς Ἐλασσόνας. Ἀναφέρονται: «χωρίον» Βαλανίδα, τσιφλίκι Κοντουργιώτζα, τσιφλίκι Ντούχλιστα. Ἀπό τά παραπάνω συναντᾶμε ἀργότερα τό τσιφλίκι Κοντουργιώτζα νά ἔχει περιέλθει στήν ἰδιοκτησία τοῦ Βελῆ πασᾶ (βλ. ἔγγρ. ἀρ. [1365]) καί κατάλογο Φιλητᾶ (Σπ. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*, σελ. 606). Σήμερα ἡ Κοντουργιώτζα μέ τό ὄνομα Κονταριώτισσα (Κουντουριώτισσα ὥς τό 1940) ἀνήκει στήν ἐπαρχία Πιερίας. Ἡ γεωγραφική θέση τοῦ χωριοῦ πού τό ἔκανε νά ἐνταχθεῖ στήν ἐπαρχία Πιερίας, ἐξηγεῖ καί τή βίαιη φορολόγησή του ἀπό τόν «Ἀμπτουλά, γαμβρόν τοῦ Μεμέταγα Κατιρενλῆ (=ἀπό τήν Κατερίνη)», ἡ ὁποία εἶναι καί ἡ μόνη αἰτία παραπόνων τῶν κατοίκων τοῦ τσιφλικιοῦ καί γιά τήν ὁποία δέν εὐθύνονται οἱ προεστοί τῆς Ἐλασσόνας. Ἡ Ντούχλιστα, ἡ σημ. Δολίχη, καθώς καί ἡ Βαλανίδα, εἶναι χωριά τῆς ἐπαρχίας Ἐλασσόνος. Τμῆμα τοῦ ἐγγράφου ἔχει δημοσιεύσει ὁ Σπ. Ἀσδραχάς, *Γαιοπρόσοδος*, σελ. 129. ■

»Ὑψηλότατε, μεγαλοπρεπέστατε, ντοβλετλῆ, μερχαμετλῆ, βηζήρ ἐφέντη μας, τήν ὑψηλότητά σου δουλικῶς καί ταπεινῶς προσκινοῦμεν, καί τό χρυσόν σου μέστι φιλοῦμεν, τόν θεόν παρακαλοῦμεν διά τήν πολυχρόνιόν σου ζωήν, καί διά τήν πολυχρόνιον ζωήν τῶν πολλά ἠγαπημένων σου πασιάδων καί Σαλήχμπεη, ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν.

Μέ τό προσκυνητόν καί ταπεινόν μας ἀρτζιχάλι, πρῶτον ἐρχόμεστεν, ἐφέντη μας, νά σέ προσκυνήσωμεν ταπεινότατα καί δεύτερον νά σέ φανερώσωμεν, ἐλάβαμεν ἕνα χρυσόν σου μπογιορντί καί τό ἐπροσκύνησαμεν, εἰς τό ὁποῖον μᾶς προστάξεις, ἐφέντη μας, διά τά τζηφλίκια ὁποῦ εὑρίσκονται εἰς τό ἐδικόν μας βηλαέτι ἐδώ, τοῦ ἐδικοῦ σου Ἀχμέταγα Λελήκα, ὅτι τά ἔχομεν φορτωμένα εἰς τό δώσιμον. Ὡς τόσον, ἐφέντη μας, σοῦ βεβαιόνομεν ἐν φόβῳ θεοῦ, ὅτι αὐτά τά τζηφλίκια εἶναι πολλά ἐλαφρομένα ἀπό τά ἐπίλοιπα χωρία. Τό χωρίον Βαλανίδα ἐπλήρωνε πρό τρεῖς χρόνους εἰκοσιτρεῖς χανέδες, καθώς εἶναι καί εἰς τό σιντζίλ κάϊντι, καί εἰς τά ἠμζαλιά γραμμένον, καί τώρα, ἐφέντη μας, πληρώνει δεκάξι χανέδες. Τό τζηφλίκι Κοντουργιῶτζα ἐπλήρωνε πρῶτον ἐνέα χανέδες, καί τώρα πληρώνει ἑπτά· καί αὐτό τό τζηφλίκι, ἐφέντημ, καμμίαν φοράν δέν ἐπαραπονέθη ἀπό τό βηλαέτι, ἀλλ᾽ οὔτε τώρα παραπονεῖται, καί τό παράπονόν τους ἦτον ἀπό τόν Ἀμπτουλά, γαμβρόν τοῦ Μεμέταγα Κατηρενλῆ, διατί ἐπέρσι, ὅταν ἦτον αὐτοῦ εἰς προσκύνησίν σου τό Μάϊον μῆνα, γυραζάμενος τούς ἐπῆρε χίλια πεντακόσια γρόσια· ὁμοίως καί ὅταν ἔγινε καπουτζίμπασις τούς ἐπῆρε ἄλλα χίλια πεντακόσια καί τούς ἔβαλε καί τόν ἀδελφόν του σούμπασην, ὁ ὁποῖος τούς ἐτζερεμέτισε παντοτινά καί ἄδικα, καί ἀπό αὐτήν τήν αἰτίαν ἐσκόρπισεν τό χωρίον. Τό τζηφλίκι Ντούχλιστα, ἐφέντημ, πρῶτον ἐπλήρωνε πέντε χανέδες, καί τώρα πληρώνει τρεῖς, καί εἶναι πολλά ἐλαφρομένον, καί σοῦ βεβαιώνομεν, ἐφέντη μας, ὅτι ὁ Ἀχμέταγας εἰς αὐτό δέν ἔχει δίκαιον νά παραπονεῖται, ὡσάν ὁποῦ αὐτά τά χωρία εἶναι ἀπό ὅλον τό βηλαέτι ἐλαφρότερα, καί ἐπειδή, ἐφέντη μας, μᾶς ἐπρόσταξες, ἰδού ὁποῦ σέ φανερώνομεν τήν ἀλήθειαν, καί ἄν εἶναι ὁρισμός σου ἠμπορεῖς νά κάμης τευτίσι, καί γίνεσαι βουκούφης, ἄν εἶναι ἀληθινά αὐτά ὁποῦ σέ γράφομεν. Διατί, ἐφέντη μας, τά δωσίματα ὁποῦ τρέχουν εἰς τό βηλαέτι μας, πρέπει κάθε χωρίον νά δώσῃ τό μερίδιόν του, καί μάλιστα αὐτά τά χωρία ἔχουν μουσαντέ ἀπό τά ἄλλα, καί πάλιν, ἐφέντη μας, ὅπως εἶναι ὁρισμός σου. Ταῦτα καί οἱ χρόνοι σου παρά θεοῦ πολλοί καί δεδοξασμένοι· ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν.

1805: Μαΐου: 12: Ἐλασσῶνα

Τῆς ὑψηλότητός σου
Δοῦλοι ταπεινοί καί πιστοί
χαήρ ντοατζῆδες

» Χ΄γιανάκης προσκηνῶ και το χρισο σου μεστι φιλο
» Γιανούλις στατιρι προσκινῶ καί τό χρισιόν μέστι φιλο
» δῆμος γιργούση προσκυνῶ και το χρισόν σου μέστη φηλῶ.

[261]

1 φ., 41x32 ◆ (152) χ.τ., 14 Μαΐου 1805

Ἀρτζουχάλι τοῦ ἀρματολοῦ Γιαννάκη Γιολδάση πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀναφέρει ὅτι ὑπηρετεῖ πιστά «κοντά στόν Ἅγο Μουχουρτάραγα». Τήν ἐντολή πού τοῦ ἔδωσε ὁ Ἀλή πασάς ὅταν ἦταν στό Τεπελένι, νά ἀπαγάγει «τήν τζούπα Σιοσμανοπούλα», δέν τήν ἐκτέλεσε ἀκόμη γιατί ἔτσι τόν συμβούλευσε ὁ Ἅγος. Τόπος προέλευσης τοῦ ἐγγράφου πρέπει νά θεωρηθεῖ ἡ εὐρύτερη περιοχή τοῦ χωριοῦ Ἀράχοβα, τόπου καταγωγῆς καί διαμονῆς τῆς οἰκογένειας Σισμάνη, καί πάντως ἡ εὐρύτερη περιοχή Καρπενησίου–Ἀγράφων, ὅπου πρέπει νά ἔχει ἐπανέλθει ὁ Γιαννάκης Γιολδάσης, ἀφοῦ κατά τούς προηγούμενους μῆνες εἶχε ἀκολουθήσει τόν Ἀλή πασά στό Τεπελένι (βλ. καί τό σχόλιο στό ἔγγραφο ἀρ. [257]). Στίς ἐπίσημες πληροφορίες γιά τήν ὑπηρεσία του, ὁ Γιαννάκης Γιολδάσης ἀναφέρεται ὡς ἀρματολός στό «κόλι» τῶν Βλαχοχωρίων καί Πολιτοχωρίων, κάτι πού συνάδει καί μέ τόν τόπο καταγωγῆς του, τόν συνοικισμό Μαρίνου τῆς Δομνίτσας τῶν Βλαχοχωρίων κατά τήν πληροφορία ἑνός μελετητῆ τοῦ τόπου (βλ. Α. Γ. Μαυρομύτης, *Καρπενήσι, 1810-1820*, σελ. 21 καί Ι. Νουχάκης, *Χωρογραφία*, σελ. 346). Ἡ πληροφορία γιά τή σχεδιαζόμενη ἁρπαγή τῆς κόρης εἶναι ἐξαιρετικοῦ ἐνδιαφέροντος, ἐπειδή περί αὐτῆς ἔχουμε ἔμμεσες μόνον πληροφορίες ἀπό δημοτικά τραγούδια (βλ. Εὐγενία Καραγιάννη-Χαραλαμποπούλου, *Ναυπακτία*, σελ. 150-155), ἐνῶ ἀπουσιάζουν, ἀπ' ὅσο γνωρίζουμε, ὡς τώρα πληροφορίες ἀπό ἀρχειακές πηγές. Σέ δημοτικά τραγούδια καί σέ συναφεῖς λαϊκές ἀφηγήσεις, στίς ὁποῖες διακρίνεται καθαρά, πέρα ἀπό τή μυθοπλασία, καί ἕνα ἰσχυρό ἱστορικό ὑπόστρωμα (βλ. Δημ. Φούρλας, *Νεχωρίτικες ἱστορίες*, σελ. 408-410 κ.ἀ.), ἀνακυκλώνεται σταθερά τό ὄνομα τῆς «Σιοσμανοπούλας», Ἑλένη (μέ πολλά ὑποκοριστικά), τό ὁποῖο δέν πρέπει νά εἶναι αὐθαίρετο. Ἡ χρονολόγηση τῆς ἀπόπειρας ἁπαγωγῆς στά 1805, πού προκύπτει ἀπό τό παρόν ἔγγραφο, εἶναι ἐπίσης ἐνδιαφέρουσα, ἀλλά φυσικά δέν μποροῦμε νά γνωρίζουμε ἄν πράγματι τό ἐπεισόδιο, τό ὁποῖο ἄφησε τόσα ἴχνη στή δημοτική παράδοση, ἔγινε τότε ἤ σέ κάποια μεταγενέστερη χρονική στιγμή καί ποιά ἀκριβῶς μορφή ἔλαβε. Κατά τόν Pouqueville (*Ἱστορία*, τόμ. Α΄, σελ. 142-146) τόν Ἰανουάριο τοῦ 1805 συνέβη κατατρεγμός τῶν Σισμαναίων, δολοφονία πατέρα καί γιοῦ (χωρίς ὀνόματα) στήν Ἄρτα ἀπό τόν Βελή πασά. Ἡ χρονολογία αὐτή ὅμως τοῦ συμβάντος δέν ἐπαληθεύεται. Ἀπό βραχύ χρονικό τοῦ κώδικα Ἰατρίδη μαθαίνουμε ὅτι ἡ δολοφονία τοῦ Ἰωάννη Σισμάνη ἔγινε πράγματι στήν Ἄρτα ἀπό τόν Βελή πασά ἀλλά τό 1803, ἐνῶ τήν ἴδια ἐποχή δολοφονήθηκε διά πνιγμοῦ στή λίμνη τῶν Ἰωαννίνων ὁ ἀνεψιός τοῦ ἀνωτέρω, Μῆτσος, γιός τοῦ Νικολάου Σισμάνη (βλ. Κ. Διαμάντης, *Κῶδιξ Ἰατρίδου*, σελ. 288). Τό περιεχόμενο τοῦ παρόντος ἐγγράφου, μπορεῖ νά θεωρηθεῖ ὡς ἐνδιαφέρουσα πηγή γιά τό ζήτημα τοῦ κατατρεγμοῦ τῶν Σισμαναίων, γιά τόν ὁποῖο, παρά τήν ἀξιόλογη βιβλιογραφία (βλ. τό πλούσια τεκμηριωμένο ἄρθρο τοῦ Χ. Δ. Χ[αραλαμπόπουλου], *Σισμαναῖοι*, σελ. 523-539), ἐξακολουθοῦν νά ὑπάρχουν σοβαρά κενά πληροφοριῶν καί κατανόησης. ■

Σχετ.: [1337], [Ἀράχοβα Κραβάρων], 12 Μαρτίου χ.ἔτ.

»Ἠψηλότατε καί πολήχρονιμένε ντουβλετλή, μερχαμετλή, βεξήρ εφέντη μας, η χρόνην σού πολύ και δεδοξασμένη καί λελάμπρησμένην απο τόν θεόν, αμήν, αμήν, αμήν.

Με το σ[κλαβικόν] μου αρτξουχάλιν κάνο ηφαντέ του αφεντός μου, οτη κατά τήν ηψηλήν προσταγήν οπου μας προσταξής, εφεντη μού, οπου νά ακουλουθήσομέν κοντά ης τόν Ἅγο Μουχούρταραγά, ος σκλάβην σου ξεχορηστήν οπου ημεστέν, εφέντη μου, απο τήν προσταγήν σου δεν εβγενομέν, από ἐκήνη την ορα κοντά τους ντερβεναγάδες περπατούμέν και οπος μᾶς προστάξη ο Ἅγο Μουχουρτάραγάς ετξη κάνομέν· με το τακάτη μάς, εφέντη μου κουσούρη δέν αφηνομέν· Και δηα τηες προσταγές όπου με έκαμες, εφέντη μού, ης το Τεπελένη, την τξούπα Σηοσμάνοπούλα ηθελά τήν πάρομέν τόρα, εφέντη μου, καί ἐρότησα τον Ἅγο Μούχουρτάραγά καί μου ήπε να μήν βηαστό· σου λέγου εγό, μου ήπε, πότε να την πάρετε· οτη τξαληστούμεν, εφέντη μου δηα την αλι την προσταγήν και δεν εμπορούμέν να βρούμέν τον τξαρέν οτι φηλάγοντε, και ο θεός να μάς το φέρη ράστη οπου να κάμη και ο αφεντης μας κανά γκηρεσέ σε μάς τους σκλάβου του ξεχωριστούς οπου εκαταρδαμεν καί δηά τον Μουρογηαν (;) εγουν φαμηληες οπου σου ηχαν ηπη, εφεντη μού, πος τους ήχα εγό στην Τομνήστα παρακαλό τον αφέντη μού, οπου να γένη βακούφης· αυτηνη, εφέντη μου, εβαρκαρήστηκαν στόν Επαχτό τον κερό που ημούν εγό στό Τεπελένη και εγηνέ βακούφης καί ο Ἅγό Μουχουρταραγάς καί παρακαλουμέν τον αφεντη μας να γένετε βακούφης δια τ' εμάς τους σκλάβουν σου και να μήν μας βανής, εφεντη μού, στον μέτρον τον ἁλουνόν καπετανέγούν. Εμής την ζοήν μας την έχομέν κρημασμένην ης τον θεόν καί ης τήν ηψηλοτη σού, καί ορησμός του αφεντός μας καί η χρόνην σου πολήν καί δεδοξασμενήν απο τον θεόν, αμήν, αμήν, αμήν.

ετος 1805, Μαγιου 14

σκλάβον σού γιανακης
γηολτασόπουλο

[262]

1 φ., 31x22 ◆ (555) Τρίκαλα, 22 Μαΐου 1805

Ἀρτζουχάλι τοῦ Βελῆ πασᾶ πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀναφέρεται σέ οἰκονομικές συναλλαγές μέ τόν Ἀχμέτ μπέη Τζιαπάρη (βλ. σχετ. β΄), Ἰλιάζ ἀγά, κ.ἄ. καθώς καί στούς «μουλτεξίμηδες», τούς ὁποίους ἀπέλυσε (:«τούς «ἔδωσε τεσκερέν») γιά

διαφορετικούς λόγους καί μέ διαφορετικό τρόπο τόν καθένα, προφανῶς ὅμως γιατί δέν τούς θεωροῦσε ἱκανούς καί χρήσιμους. Δέν φαίνεται σέ τί εἴδους ὑπηρεσία χρησιμοποιούνταν ἀρχικά αὐτοί οἱ «μουλτεζίμηδες» –ἀλλά προφανῶς σέ κάποιες βοηθητικές μή στρατιωτικές ὑπηρεσίες (βλ. Λεξιλόγιο). Ὁ ὅρος «δεκατιστής» (=εἰσπράκτορας τῆς δεκάτης) πού δίνουν ὁρισμένα λεξικά, δείχνει ἕνα εἶδος ἀπασχόλησης τῶν μουλτεζίμηδων. Ἕναν ἀπό αὐτούς, τόν «Χουσέν μπέη Κονιτσιώτη» πού πρέπει νά ταυτίζεται μέ τόν κατοπινό καπουτζοχαντάρη τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στήν Κωνσταντινούπολη, τόν ἐκράτησε στόν Ἁλμυρό, ἀλλά καί πάλι δέν προκύπτει σέ ποιά ὑπηρεσία. Ἀναφέρει ἀκόμη ἐπεισόδιο τραυματισμοῦ ραγιᾶ ἀπό δύο παλικάρια «Καστρινά» (=ἀπό τό Ἀργυρόκατρο) τοῦ σούμπαση τῆς Μπουχούνιστας (σημ. Μεγαλοχώρι, ἐπαρχίας Τρικάλων), τά ὁποῖα καταδίωξε ἀνεπιτυχῶς. Γιά τήν ἴδια ὑπόθεση κατέσχεσε «τό διό» τοῦ ἐπικεφαλῆς τῶν δύο παλικαριῶν σούμπαση. Τό παρόν ἀρτζουχάλι, καθώς καί τά δύο ἑπόμενα, ἔχουν ξεχωριστό ἐνδιαφέρον γιά τά γεγονότα στά ὁποῖα ἀναφέρονται καί ἰδιαιτέρως γιά τή χρονολογική στιγμή πού ἔχουν γραφτεῖ. Ἡ τοποθέτηση τοῦ Βελῆ πασᾶ στά Τρίκαλα κατά τό 1805, μετά τόν ὕποπτο θάνατο τοῦ ἐξαδέλφου του Ἐλμάζ πασᾶ, γιοῦ τῆς ἀδελφῆς τοῦ Ἀλῆ πασᾶ Χαϊνίτσας, χρονολογεῖται ἐδῶ μέ σχετική ἀκρίβεια. Ὡς τώρα καί γιά τά δύο συμβάντα, τόν θάνατο δηλαδή τοῦ Ἐλμάζ πασᾶ καί τήν παρουσία τοῦ Βελῆ στά Τρίκαλα, εἴχαμε τή χρονολογική ἔνδειξη 1805, χωρίς ἀκριβέστερο προσδιορισμό ἐντός τοῦ ἔτους (βλ. πρόχειρα Σπ. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*, σελ. 179)· ἐξακολουθοῦμε μάλιστα νά ἀγνοοῦμε τήν ἀκριβή ἰδιότητα, μέ τήν ὁποία ἐμφανίστηκε στά Τρίκαλα ὁ Βελή πασάς, καθώς καί τόν ἀκριβή χρόνο παραμονῆς του ἐκεῖ (βλ. σχόλιό μας στό ἔγγραφο ἀρ. [265]). Δέν γνωρίζουμε ἐπίσης τήν ἡμερομηνία τῆς ἄφιξης τοῦ Βελῆ πασᾶ στά Τρίκαλα καί ἔναρξης τῆς ὑπηρεσίας του. Μία ἐπιστολή τοῦ γιατροῦ Κωνστ. Ζαχαρόπουλου ἀπό τή Λάρισα πρός τόν μητροπολίτη Λαρίσης Ραφαήλ στόν Τύρναβο, τῆς 24ης Μαρτίου 1805, κάνει λόγο γιά τήν ἐπικείμενη ἄφιξη τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στά Τρίκαλα (βλ. Ι. Οἰκονόμου Λαρισσαῖος, *Ἐπιστολαί διαφόρων*, σελ. 126). Βάσει αὐτῆς τῆς ἔμμεσης ἀλλά ὄχι ἀνυπόστατης πληροφορίας, μποροῦμε νά θεωρήσουμε ὅτι ὁ Βελή πασάς ἐγκαταστάθηκε στά Τρίκαλα τίς τελευταῖες μέρες τοῦ Μαρτίου ἤ τίς πρῶτες τοῦ Ἀπριλίου 1805. Τό παρόν φέρει μόνο τόν τύπο τῆς σφραγίδας τοῦ Βελῆ πασᾶ καί ὄχι τήν ὑπογραφή του. Ἀντιθέτως, στή θέση τῆς ὑπογραφῆς ὑπάρχει δυσανάγνωστη, λόγω διάχυσης τῆς μελάνης, λέξη πού θά μποροῦσε νά διαβαστεῖ ὡς «[για]τζή», ὄχι ὅμως «[χα]τζή», καί ἡ ὁποία φαίνεται νά σχετίζεται μέ τήν ὥρα πού συντάσσεται τό ἔγγραφο (:γιατζί= ὥρα θέρους/μεσημέρι) καί ὄχι μέ τό πρόσωπο τοῦ ἀποστολέα τοῦ ἐγγράφου. ■

Σχετ.: α΄ [263], Τρίκαλα, 22 Μαΐου 1805
β΄ [264], Τρίκαλα, 22 Μαΐου 1805

»Ὑψηλότατε δεβλετλοῦ καί πολυχρονημένε βεζήρ ἀφέντη μου τήν ὑψηλότητά σου σκλαβικῶς προσκυνῶ καί φιλῶ τήν ποδιάν σου, καί μέ τό ταπεινόν μου σοῦ κάνω ἱφαντέ ὅτι διά τόν σκλάβον σου Ἀχμέτ πεγη Τζιαπάρη ὁποῦ μοῦ ἔγραψεν ὁ Μουχτάρ πασας μέ προσταγήν τῆς ὑψηλότης σου διά νά τόν στείλω ἀφτοῦ, καί κατά τήν ὑψηλήν σου προσταγήν γιά

όποῦ τόν ἔστηλα, τοῦ ἔδωσα καί δεκατρία πουγγῆα διά τό ἀλατζάκι του, καί ἐξήμισι ἀκόμα πουγγῆα διά τόν Ἰλιάζ ἀγᾶ, ὁποῦ γένουνται ὅλα δέκα ἑνιά καί μισή, τά ὁποῖα ἀφέντη μου τά ἔδωσα ἀπό καμπόσα ἄσπρα τῆς ὑψηλότης σου, τά δεκατρία πουγγῆα τοῦ Χασήμ ἐφένδη καί τρία ἀπό τόν Χατζή Οὐμαρ ἀγᾶ διά τόν μαντέν τοῦ ἀποθαμένου Τρικαλινοῦ καί ἔγιναν δεκάξη· τά τρία ἥμησι πουγγῆα ὁποῦ ἔληπαν διά νά γιομίσουν τά δεκανιά ἥμισι τά ἔβαλα ἀπό ἐδικά μου, καί σάν μοῦ ἔμπουν ἀπό κάτι μαντέδες τά κρατῶ, καί διά τοῦτο σοῦ ἔγραψα ἀφέντη μου νά ξέρῃς ὁποῦ μή τύχη καί στήλῃς στον Χασήμ ἐφένδη καί τά χαλέψῃς. Ἀκόμη ἀφένδη μου, σοῦ κάνω ἰφαντέ διά τούς μουλτεζήμιδες ὅτι τούς Καστρινούς καί Λημποχοβήτες κατά τό ἔμπρι σου βούλωσε τεσκερέδες ὁ Ἀντέμ πεγης, τῶν Τζεριάκιδων καί Πρεμετινῶν, καί Βοστηνιότων μέ τήν προσταγήν σου τούς βούλωσα ἐγώ τεσκερέδες, τῶν Καραμουρατάτων εἶχες προστάξῃ τόν Μουχουτάρ ἀγᾶ καί καμπόσοι ὁποῦ ἦταν γιά δουληά τούς ἐκράτησα καί τῶν ἄλλων τούς ἔδωσα τεσκερέδες, οἱ Λεσκοβικινοί δέν ἦταν κἀνένας τῆς προκοπῆς κάτι ὀρφανοί, ἀπό τούς Κονητζιότες τρεῖς ὁποῦ ἦταν ἡ δήω ἤλδαν ἀφτοῦ, καί ὁ Χουσέν πεγης εἶναι εἰς τό Ἀρμηρό, ἀγκαλά ἀφέντη μου ἐγώ μέ προσταγήν τῆς ὑψηλότη σου ἀκολούθησα, μ' ὅλον τοῦτο ἔκαμα μουλιαεξέ εἰς ἀφτήν τήν δουλήαν, εἰς τόν κάδε ἕνα τόν σημάδεψα στό δεφτέρι τό ὄνομά του καί ποῦδε εἶναι καί ποῦ βρίσκεται καί τί χουσμέτι ἔχει, καί γιά ὁποῦ σοῦ στέλνω ἕνα δεφτέρι τῆς ὑψηλότης σου· κράτησα καί ἐγώ ἄλλο ἕνα παρόμοιον μέ ἀφτόν τόν σκο |2 πόν ὁποῦ ἄν σοῦ κάμουν χρήα γιά νά τούς στήλῃς σέ καμία μεργιάν, ἤ διά κἀνένα ἄλλο χουσμέτι, εὐθύς ποῦ μέ προστάξῃς στέλνω καί τούς βρίσκω· ἀπό τό δεφτέρι ἐφέντη μου, γένεσε βουκούφης διά τόν κάδε ἕναν, καί ἄν εἶναι ὁρισμός σου ὁποῦ νά κάνουν κανένα ἠμτάτη, καί ἄν δέν τούς γνωρίζεις ἡ ὑψηλότης σου, καί Καστρινοί καί Λημποχοβίτες καί ἀπό κάδε μέρος ἀφτοῦ βρίσκονται, καί ἠμπορεῖς νά ἐρωτισῃς ἀπό ἀφτουνούς σέ τί κατάστασιν βρίσκεται ὁ καθένας, καί ἀνάγκιορε ὅτι προσταγή ἔχεις τά σημαδέβης στό δεφτέρι τοῦ καθενός τό ὄνομα καί ὅπως εἶναι ὁρισμός σου πρόσταξέ με νά ἀκολουθήσω· καί πεντέξη Τζιάμιδων ὁποῦ ἔδωσα τεσκερέδες μέ κεφιλεμέν ὅσο νά ἔρθῃ ἡ προσταγή τῆς ὑψηλότης σου ὁποῦ ἄν εἶναι κανένας γιά τερμπηέ, πρόσταξέ με τί λογῆς νά γένῃ. Καί διά κάτι ἄλλους Τζιάμιδες ὁποῦ ἦλδαν ἐδώ σοῦ φέρῃ τό δεφτέρι ὁ Ἀχμέτ πεγης κι ὅπως εἶναι ὁρισμός σου ἔτζι ἄς γένῃ.

Προχτές ἀφέντη μου, δήω παλικάρια Καστρινά τοῦ σούμπαση ὁποῦ ἦταν στή Μπουχούνιστα λάβωσαν ἕνα ραγιά καί ἔφηγαν, ἔστηλα ἀνθρώπους ἀπό κοντά νά τούς πιάκουν και πουθενά δέν τούς ἤβραν, καί ὁ σούμπασης ἦταν ἐδώ καί μανθάνωντας ἀφτό κρήφτηκε καί δέν ἠμπόρεσα νά τόν ἔβρω,

Καστρινός εἶναι καί αὐτός, ὡστόσον ἐγώ ἔστειλα διά νά τοῦ κάμουν ξάπτι τό βιό του, καί σοῦ ἔδωσα τό χαμπέρι ὁποῦ μή τήχῃ καί σοῦ κάμῃ κανένας ρίτξιάν καί προστάξης διά νά ἀποληθῇ τό βιό του, ὅτι ἐγώ ἔστειλα νά γένῃ ξάπτι καί νά γραφθῇ ἕνα πρός ἕνα καί σέ χέρι δά μείνῃ.

Ἀκόμα ἀφέντη μου, διά κάποιους μαντέδες ὁποῦ εἶχες στήλῃ μπουμπασιρέους ἡ ἡψηλότης σου, κι ὑστερότερα ὅσοι μαντέδες ὁποῦ ἔπεσαν καί ἔστειλα ἐγώ γιά ὁποῦ σοῦ στέλνω τό δεφτέρι καί πῶς εἶναι ὁρισμός σου ποῖον νά στήλω ἀφτοῦ εἰς τήν ὑψηλότη σου ποιανοῦ νά τοῦ χωρίσω ἐγώ τήν δουλήαν ἐδώ, ὅτι ὤντας ξεκίνησα ἔτξι μέ πρόσταξες ὁποῦ νά σέ ρωτήσω, διά τοῦτο τί ἔμπρι κάνης νά ἔχω τό ὑψηλόν τξεβάπι σου καί οἱ χρόνη τοῦ ἀφεντός μου πολλή μέ ντοβλέτι, ἀμήν.

1805 (τ.σ. Βελῆ πασᾶ)
Μαΐου 22:
Τρίκκαλα
[για]τξή

[263]

1 φ., 31x22 ◆ (557) Τρίκαλα, 22 Μαΐου 1805

Ἀρτξουχάλι τοῦ Βελῆ πασᾶ πρός τόν Ἀλή πασά. Τόν πληροφορεῖ ὅτι δέν ἔδωσε ἄδεια στόν Τελχά Βρενόξη «νά πάγει στό Πατρατξίκι καί Καρπενήσι διά τό ἀλατξάκι του», δηλαδή γιά τήν εἴσπραξη ὑπολοίπων ἀπό μή κατονομαζόμενες προσωπικές του δοσοληψίες. Τόν παραπέμπει στόν Ἀλή πασά μέ τήν παράκληση νά τοῦ ἐπιτρέψει νά ἐκτελέσει αὐτό τό ταξίδι καί νά εἰσπράξει τά ὀφειλόμενα. Ἀπό τό παρόν ἔγγραφο δέν προκύπτουν ἄλλα στοιχεῖα γιά τόν Τελχά Βρενόξη, ὁ ὁποῖος ἴσως εἶναι μέλος τῆς γνωστῆς ἀρχοντικῆς τουρκικῆς οἰκογένειας τῶν Ἐβρενός τῆς Βέροιας. Μέ τό ὄνομα «Τελχά» βρίσκουμε ἄλλα δύο πρόσωπα στό Ἀρχεῖο, τά ὁποῖα δέν φαίνεται νά συσχετίζονται μέ τόν παρόντα. Μνεία τοῦ ἐγγράφου κάνει ὁ Ι. Γιαννόπουλος, *Ἡ διοικητική ὀργάνωσις*, σελ. 95. ■

Σχετ.: α΄ [262], Τρίκαλα, 22 Μαΐου 1805
β΄ [264], Τρίκαλα, 22 Μαΐου 1805

»Ὑψηλότατε δεβλετλοῦ καί πολυχρονημένε Βεζήρ ἀφέντη μου, τήν ὑψηλότητά σου σκλαβικῶς προσκυνῶ καί φιλῶ τήν ποδιάν σου, καί μέ τό ταπεινόν μου σοῦ κάνω ἰφαντέ ὅτι ὁ σκλάβος του Τελχά Βρενόξη ἦλθεν ἐδώ καί μοῦ χάλεψε ἠξήνι διά νά πάγῃ στό Πατρατξήκι καί Καρπενῆσι διά τό ἀλατξάκη του καί δέν τόν ἄφισα χωρίς τό ἔμπρι τῆς ὑψηλότης σου, καί

γιά ὁποῦ ἔρχεται ἀφτοῦ εἰς τήν ὑψηλότητά σου, καί ἄν εἶναι ὁρισμός σου κάμε κερέμι καί δώστου ἕνα ὑψηλόν μπουγιουρτί διά νά πάρῃ τό ἀλατζάκη του ὅτι εἶσε βουκούφης ὁποῦ ἔχουν χρήα, καί θεόθεν οἱ χρόνοι τοῦ ἀφεντός μας πολλή μέ ντοβλέτι, ἀμήν

1805 *σκλαβο σο*
Μαΐου 22: *Βελης*
Τρίκκαλα (τ.σ.τ.)

[264]

1 φ., 32x18 ◆ (556) Τρίκαλα, 22 Μαΐου 1805

Ἀρτζουχάλι τοῦ Βελῆ πασᾶ πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀνυπόγραφο, σχετικό μέ κάποιον Ἀχμέτ μπέη, ἀσφαλῶς ὅμως τόν Τσαπάρη, ὅπως προκύπτει ἀπό τό παρακάτω σχετικό α΄. Ὁ Βελής τονίζει τήν πίστη καί ἀφοσίωση τοῦ Ἀχμέτ μπέη στόν ἴδιο καί τόν Ἀλή πασά, σέ ἀντίθεση πρός κάποιους ἄλλους πού «παραμέρισαν». Αὐτοί πρέπει νά εἶναι ἀγάδες, ἐπίσης, τῆς Τσαμουριᾶς, πού διέκοψαν τίς σχέσεις τους μέ τόν Ἀλή πασά. Ὁ Ἀχμέτ μπέης Τσαπάρης ὑπηρέτησε ὡς τώρα καί σέ ἄλλες περιπτώσεις (βλ. Εὑρετήριο) τόν Βελή πασά καί φαίνεται ὅτι εἶχε ἀποκατασταθεῖ μία σχέση ἐμπιστοσύνης μεταξύ τῶν δύο ἀνδρῶν. Προφανῶς, ὁ Βελή πασάς ὑποπτεύεται ὅτι ἡ πρόσκληση τοῦ Ἀχμέτ Τσαπάρη ἀπό τόν Ἀλή πασά δέν εἶναι ἄσχετη μέ τόν ἀνυποχώρητο πόλεμο τοῦ πατέρα του ἐναντίον τῶν ἀγάδων τῆς Τσαμουριᾶς, ἀκόμη καί ἐκείνων μέ τούς ὁποίους διατηρεῖ κάποιους συμμαχικούς δεσμούς. Ἡ μεσολάβηση τοῦ Βελῆ ἔχει μία θέρμη καί εἰλικρίνεια πού κορυφώνεται μέ τή χαρακτηρολογική παράγραφο γιά τό πρόσωπο τοῦ Τσαπάρη, πού φαίνεται ἀξιοπρόσεκτη ἀπό πολλές ἀπόψεις: «ἀγκαλά αὐτός, ἀφέντη μου, εἶναι καί κομμάτι ντροπαλός καί δέν ἠμπορεῖ νά κρένῃ ἐλεύθερα, μόνε νά τοῦ δώσῃς θάρρος γιά νά κουβεντιάξῃ». Μολονότι δέν φέρει ὑπογραφή ἤ σφραγίδα, τό ἀρτζουχάλι πρέπει νά εἶναι αὐτό πού στάλθηκε στόν Ἀλή πασά καί ὄχι τό σχέδιό του, μαζί μέ τά ἄλλα δύο ἀρτζουχάλια τοῦ Βελῆ μέ τήν ἴδια ἡμερομηνία. Ἀπό τά δύο ἄλλα ἀρτζουχάλια, τό πρῶτο εἶναι ὑπογεγραμμένο μέ τό χέρι τοῦ Βελῆ καί φέρει καί τόν τύπο τῆς σφραγίδας του (βλ. σχετικό β΄), ἐνῶ τό δεύτερο, χωρίς ὑπογραφή, φέρει μόνον τόν τύπο τῆς σφραγίδας (βλ. σχετικό α΄). Τό παρόν τρίτο ἀρτζουχάλι μέ τήν ἴδια ἡμερομηνία, δέν φέρει οὔτε σφραγίδα οὔτε ὑπογραφή καί νομίζω ὅτι ἔχει προστεθεῖ σάν συμπληρωματικό στά δύο ἄλλα. Καί τά τρία ἀρτζουχάλια ἔχουν γραφτεῖ μέ τό χέρι τοῦ ἴδιου γραφέα. ■

Σχετ.: α΄ [262], Τρίκαλα, 22 Μαΐου 1805
β΄ [263], Τρίκαλα, 22 Μαΐου 1805

Ντοβλετλοῦ ἀφέντη μου

»διά τόν σκλάβον σου Ἀχμέτ πεγη νά σοῦ κάμω ριτζιάν ὁποῦ νά τόν ἀγαπᾷς καί νά τόν ἔχῃς εἰς τό ὑψηλόν ναζάρι σου δέν εἶναι χρήα ὅτι ἀφτός

σοῦ ἔγινε τεσλήμη μέ ὅτι ἔχη καί δέν ἔχη καί ἐλμπέτ θά δείξης τό ναζάρι εἰς ἀφτόν, τοῦτο μόνον σέ παρακαλῶ ὅτι μάταμ οἱ ἄλλοι παραμέρισαν καί αὐτός ἔδηξε ὅλην τήν σκλαβωσύνην του ὁποῦ ἔχει εἰς τήν ὑψηλότητά σου, πρῶτα διά τό ἤρξι τῆς ὑψηλότης σου, καί διά τό ἤρξι ἤστερα ἐμένα τοῦ σκλάβου σου ὁποῦ μέ ἄφισαν, νά κάμης φάρκη εἰς ἀφτόν καί νά μήν τόν ἀφίσης ἀπό τό ὑψηλόν ναζάρι σου, ὁποῦ νά μήν εὔγω καί ἐγώ ὁ σκλάβος σου ντροπιασμένος, καί ἔτζι ἐλπίζω ὁποῦ ὅτι λογῆς χουσμέτι καί ἄν τόν προστάξης θά γένῃ κελέφι, ἀγκαλά ἀφτός ἀφέντη μου εἶναι καί κομάτι ντροπαλός καί δέν ἠμπορεῖ νά κρένῃ ἐλέφθερα, μόνον νά τοῦ δώσης θάρος διά νά σέ κουβεντιάξῃ, καί ὅτι μουράτι ἔχεις καί κάθε δουλήα μή τοῦ κρήβης ὅτι ἀφτός μέ κεφάλι καί μέ παιδιά καί μέ βιό σοῦ ἔγινε τεσλήμη καί κουρμπάνη θά σοῦ γένῃ, μόνον σέ παρακαλῶ νά τόν ἔχῃς μέ ἤρξι καθώς σέ πάνη τό σιάνι καί οἱ χρόνη σου πολλή.

1805
Μαΐου 22
Τρίκκαλα

[265]

2 φ., 31x22 ◆ (168) Ἰωάννινα, 23 Μαΐου 1805

Ἀρτζουχάλι τοῦ «Ἀτέμη» (=Ἀντέμ μπέη) πρός τόν Ἀλή πασά, σχετικά μέ τή συγκομιδή τοῦ «χορταριοῦ» ἀπό τά λιβάδια τοῦ Ἀλῆ στήν περιοχή τῶν Ἰωαννίνων καί τήν σχεδόν ὑποχρεωτική πώλησή του στούς «χαντζῆδες» τῆς πόλης. Ἀπό τή διατύπωση τοῦ ἐγγράφου διαφαίνονται κάποια περιθώρια διαπραγμάτευσης μεταξύ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καί τῆς συντεχνίας, τά ὁποῖα μετριάζουν τόν ὑποχρεωτικό χαρακτήρα τῆς πώλησης. Ἀναφέρεται ποσότητα ὀκτακοσίων χιλιάδων ὀκάδων χόρτου, τό ὁποῖο κατανέμεται στά μέλη τῆς συντεχνίας, σύμφωνα μέ τίς ἀνάγκες καί τίς δυνατότητες ἑκάστου κατά τά συντεχνιακά δέσμια τῆς ἐποχῆς. Δέν ἀναφέρεται ἡ ποσότητα πού ἀντιστοιχεῖ σέ κάθε ἐνδιαφερόμενο οὔτε ἡ τιμή πώλησης καί ὁ τρόπος πληρωμῆς πού θά ἔχουν καταχωριστεῖ ἀσφαλῶς στό μνημονευόμενο δεφτέρι. Ἡ συντεχνία ἐπικαλεῖται ὁρισμένες διευκολύνσεις, «κατά τό συνηθισμένο», ἤτοι: ἐξεύρεση ἐργατῶν γιά θερισμό (:«κοσατζῆδες»), ἀλόγων γιά τή μεταφορά, καί συμπληρωματικῶν χώρων ἀποθήκευσης. Οἱ «χαντζῆδες» (=ἰδιοκτῆτες τῶν χανιῶν) εἶναι γνωστή συντεχνία τῶν Ἰωαννίνων (βλ. Γ. Παπαγεωργίου, *Συντεχνίες*, σελ. 50 καί 51-52), ἀλλά οἱ «λειβαδάδες» δέν γνωρίζουμε ποιοί εἶναι ἀκριβῶς· ἴσως εἶναι οἱ «χορταράδες» πού ἐμφανίζονται ἀργότερα (*ὅ.π.*, σελ. 50) ἄν καί ἐνδέχεται νά μήν πρόκειται γιά συντεχνία μέ τή στενή θεσμική ἔννοια τοῦ ὅρου. Ἀπό τήν παρουσία τοῦ Ἀντέμ μπέη στά Γιάννενα κατά τήν ἡμερομηνία τοῦ παρόντος ἐγγράφου (23η Μαΐου 1805) σέ συνδυασμό μέ τό ἔγγραφο ἀρ. [262] τῆς

22ας Μαΐου 1805, ἀπό τό ὁποῖο προκύπτει ἡ παρουσία τοῦ Βελῆ πασᾶ στά Τρίκαλα, διαφωτίζονται μερικές ἐνδιαφέρουσες λεπτομέρειες σχετικά μέ τήν κατοχή τοῦ πασαλικίου τῶν Τρικάλων ἀπό τόν Ἀλή πασά, ἰδιαιτέρως μετά τόν θάνατο τοῦ Ἐλμάζ πασά. Τώρα γνωρίζουμε ὅτι ὁ Ἀντέμ μπέης παρέμεινε στά Τρίκαλα ὡς ἀντικαταστάτης τοῦ ἀποδανόντος ἀδελφοῦ του Ἐλμάζ ὥς τά μέσα περίπου τοῦ Μαΐου ὁπότε καί ἀντικαταστάθηκε ἀπό τόν Βελή πασά, ὁ ὁποῖος εἶχε ἐγκατασταθεῖ στά Τρίκαλα ἀπό τίς πρῶτες μέρες τοῦ Ἀπριλίου. Στό πρῶτο σωζόμενο ἔγγραφο του, στίς 22 Μαΐου 1805 (ἔγγραφο ἀρ. [262]), ὁ Βελή πασάς ἀναφέρεται στόν ἐξάδελφό του Ἀντέμ μπέη σάν νά ἦταν πρόσφατα παρών ἐκεῖ. Ὁ ἴδιος ὁ Ἀντέμ μπέης, ὅπως μᾶς πληροφορεῖ τό παρόν ἐκτελεῖ στίς 23 Μαΐου 1805 νέα καθήκοντα στά Γιάννενα, στά ὁποῖα ἔχει ἐπιστρέψει ἐντελῶς πρόσφατα. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

»Ἡψιλότατε καί πολληχρονημένε ντοβλετλῆ βεζήρ ἐφέ[ντη], σκλαβικός σέ προσκινό καί φηλό τό χρησό σου μέστι, μέρα νίχτα περηκαλό τόν θεόν διά νά σοῦ δίνη μέρες καί χρόνους καί νά ἀβγατένη τόν ντεβλέτι σου ντάιμα, ἀμήν.

Μέ τό σκλαβικό μου σοῦ κάνο ἠφαντέ, ἔλαβα τόν ἡψιλόν σου μπουγιουρντή καί ἤδα, ἐφέντι μου, ὁπού μέ ἐπρόσταξες τόν σκλάβο σου διά τά ληβάδηα τῆς ἡψιλότη σου, διά [νά] φονάξο καί τόν Μεχμέτ ἐφέντη καί νά μάσομε καί τούς χαντζῆδες ὁλουνούς καί τούς ληβαδάδες. Κατά τήν ἡψιλήν προσταγήν σου ὁ Μεχμέτ ἐφέντης ἐδό ἦταν καί ὅτι ἐλάβαμεν τό μπουγιουρντί ἐφθίς τούς ἐμάσαμεν ὁλουνούς ἐδό καί τούς τό ἐφορτόσαμαν, καθός μᾶς πρόσταξες, χηλιάδες ὀχτακόσες ὀκάδες, τούς τό μιράσαμαν τοῦ κάθε ἑνοῦ χάλι χαληντζιγγορέ κατά τήν δίναμιν ὁπού ἦχε ὁ καθένας. Ὅμος ἐτοῦτο παρακαλοῦν ἡ ὀρφαγγή, ἐφέντη μου, νά κάμης μερχαμέτι νά τούς δοδοῦν ἄλογα, κατά τό σινιθησμένο, καθός ἐφορτόδικε καί πέρση, ὅτι χορίς ἄλογα δέν ἦνε τρόπος ὁπού νά τό φορτόσουν ἀτή τους καί νά κάμης μερχαμέτι ὅτη δέν ἔχουν ποῦ νά βροῦν ἄλογα ἀφτή καί διά τοῦτο, ἐφέντη μου, στό κάνομε ἠφαντέ καί* [πλαγίως:] *ὅπος ἦνε ὁρισμό σου πρόσταξέ μας.*

Ἀκόμη σέ προσκηνοῦς καί σ' ἔχουν μεγάλον ρητζά ὅλη ἡ χαντζῆδες καί ληβαδάδες νά τούς δόσις ἑκατόν πενήντα κοσατζῆδες, ὅτι σαράντα κοσατζῆδες ὁπού μέ πρόσταξες τί 'θελα τούς κάμουν· ὅμος, ἄν ἦνε ὁρησμό σου, στῆλε μας ἕνα μπουγιουρντί διά νά μᾶς ἔρθουν ἀφτή ἡ κοσατζῆδες ὁπού ἦταν καί πέρση κι ἄν ἦνε ὁρισμό σου νά πιάκουν καί δηό ἀχούργια μέ νήκη διά νά ρήξουν τό χορτάρη· νά κάμης μερχαμέτη διά τ' ἄλογα καί γιά τούς κοσατζῆδες καί διά ἀχούργια, ὅτι σέ τοῦτο ἀπάνο ἐδόθηκε τό νηξάμι καί ὁρισμό σου, ἐφέντη μου· τό μερχαμέτη στό χέρη σου ἦνε χόργια ἀπό τά δηό ἀχούργια, ὁπού γράφο, νά τούς δόση καί ἀχούρη ὁπού ἦνε στή Μπου-*

νίλα καί τό ἀχούρι ὁπού ἦνε στόν Ἀσλάνμπεγη τοῦ πασᾶ Καλοῦ, ὅτι δέν ἔχουν ποῦ νά τό βάλουν ἀλοῦ καί ἄν ἦνε ὁρισμό σου, κατά τό δεφτέρη ὁπού ἐφιάσαμαν μέ τόν Μεχμέτ ἐφέντη, ἔγινε καλό καί νά μήν βγῆ κανένας ἀπό τό δεφτέρι ὁπού ἐφιάστηκε, ὅτι χαλνάγη ὅλο τό δεφτέρη καί ὁρισμό σου· καί ἡ χρόνη τῆς ἠψιλότητά σου πολή καί μέ μεγάλο ντοβλέτη πάντοτε, ἀμήν.

1805
Μαγιοῦ: 23
Ἰουάνηνα

σκλάβο σου Ατεμης
προσκυνῶ

[266]

2 φ., 31x22 ♦ (86) Κωνσταντινούπολη, 28 Ἰουνίου 1805

Ἀντίγραφο ἀπό ἀρτζουχάλι τοῦ Χασάν ἐφέντη πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀνάμεσα σέ ἄλλες πληροφορίες ὁ καπουτζοχαντάρης τοῦ Ἀλῆ στήν Κωνσταντινούπολη περιγράφει τίς σχέσεις τοῦ Ρούμελη βαλησῆ [Ἰμπραήμ] πασᾶ τῆς Σκόδρας, μέ τήν Πύλη. Ὁ πασάς τῆς Σκόδρας ἀρνεῖται, μέ διάφορα προσχήματα, νά ἐκστρατεύσει κατά τῶν «χαϊτάδων», πράγμα πού ἔχει δυσαρεστήσει τήν Πύλη. Ὁ Χασάν ἐφέντης ἐπωφελήθηκε ἀπό σχετική συζήτηση πού σκόπιμα ἔκαμε μέ τόν Σατραζάμη, γιά νά τοῦ ὑποβάλει τήν ἰδέα τοῦ διορισμοῦ ὡς Ρούμελη βαλησῆ τοῦ Βελῆ πασᾶ. Πολύ ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν οἱ φιλικές σχέσεις πού προκύπτουν ἀπό τό κείμενο μεταξύ Ἀλῆ πασᾶ καί Ἰμπραχήμ πασᾶ τοῦ Μπερατίου πού φθάνουν ὥς τήν προσπάθεια τοῦ Ἀλῆ πασᾶ νά δοθεῖ τό πασαλίκιο τοῦ Ἐλμπασάν στόν Ἰμπραχήμ πασά, προφανῶς ἐν ὄψει τῆς ἀναχαίτισης τοῦ πασᾶ τῆς Σκόδρας, πρός τόν ὁποῖο ὁ Ἀλής τρέφει ἰσχυρή καχυποψία καί βρίσκεται σέ δύσκολα συγκαλυπτόμενη ἐχθρότητα. Ὅλες οἱ πληροφορίες τοῦ ἐγγράφου εἶναι σπουδαῖες καί ἀξιόπιστες, ἀλλά ἡ ἔκδεσή τους ἐδῶ βά ὁδηγοῦσε σέ μιά φλύαρη ἐπανάληψη. Οἱ τελευταῖες παράγραφοι τοῦ ἀντιγράφου φαίνεται ὅτι ἀποτελοῦν περίληψη ἐκτενέστερης διατύπωσης κάποιου ἄλλου ἐγγράφου. Ἀπό τίς πληροφορίες πάντως αὐτῶν τῶν παραγράφων ἐκείνη πού ἀναφέρεται στό «σουρέτι ρουναμιζιέ» (=ἀντίγραφο φορολογικοῦ καταλόγου) γιά τό Βιβάρι (=Βουθρωτό) ἔχει, ξεχωριστό ἐνδιαφέρον. Πράγματι, ἐπιβεβαιώνονται, τουλάχιστον ἐν μέρει, οἱ ἰσχυρισμοί τοῦ Ἀλῆ πασᾶ κατά τίς διαπραγματεύσεις τοῦ ἀπεσταλμένου του μητροπολίτη Ἄρτης Ἰγνατίου μέ τόν Ρῶσο στρατηγό Ἄνρεπ τό 1804 στήν Κέρκυρα (βλ. ἔγγρ. ἀρ. [240] καί [243]), σύμφωνα μέ τούς ὁποίους ἡ Ὑψηλή Πύλη εἶχε ἐνοικιάσει στόν Ἀλή πασά τίς προσόδους τῆς λιμνοθάλασσας τοῦ Βουθρωτοῦ, γεγονός πού διατείνεται ὁ ἴδιος ὅτι τοῦ ἔδινε τό δικαίωμα νά διατηρεῖ δυνάμεις στήν περιοχή γιά τήν εἴσπραξή τους καί γιά τήν ἀσφάλεια τοῦ τόπου καί τῆς ἁλιείας (βλ. καί ἔγγραφο ἀρ. [268]). Τό πρωτότυπο δέν ἔχει διασωθεῖ. Ὑποθέτουμε ὅτι τό παρόν προέρχεται ἀπό τό ἐπιμέρους ἀρχεῖο κάποιου ἀπό τά πρόσωπα πού ἐνημέρωνε ὁ Ἀλή πασάς

γιά τέτοια ξητήματα, ἴσως τόν ἴδιο τόν Βελή πασά, τόν ὁποῖο ἰδιαίτερα ἀφορᾶ τό ἔγγραφο. Φυσικά δέν μποροῦμε νά γνωρίζουμε τή διαδικασία ἐπιστροφῆς τοῦ ἐγγράφου ἀπό τά χέρια τοῦ πιθανοῦ παραλήπτη (ἐνδεχομένως τοῦ Βελῆ πασᾶ) στό κεντρικό Ἀρχεῖο τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στά Γιάννενα. Ἡ ὑπόδεση αὐτή δέν πρέπει νά ἀποκλείσει βέβαια τήν ἁπλούστερη ἐκδοχή τῆς παραγωγῆς ἑνός ἀντιγράφου στό πλαίσιο τῆς γραμματειακῆς πρακτικῆς τῶν ἀνδρώπων τοῦ Ἀλῆ πασᾶ γιά κάποια χρήση πού ἀδυνατοῦμε νά γνωρίζουμε σήμερα. ■

Ἴσον ἀπό τό γράμμα τοῦ Χασάν ἐφένδη

Ντεβλετλοῦ, βελιγιουνιάμ αὐδέντη μου:

Σᾶς κάνω ὑφαδέ, ὁ Ῥούμελη βαλησίς Σκόντρας ἔστειλε τόν ἴτζ τζοχαδάρην του τόν Μούγιο Χότζια ἐδώ στό δεβλέτι καί προεχδές Σαββάτο στές εἴκοσι τέσερες τοῦ μηνός ἦλθεν· καί στά γράμματά του ἔκαμε μπεγιάνι τόσα οὔζρια διά νά μήν βγῆ στήν Ῥούμελην· ἀπό τά οὔζρια του ἕνα εἶναι ἐτοῦτο πώς γγιόγια ἔχει μεζατζηξλήκη, τό ἄλλο ὁποῦ δέν τοῦ ἐπήγεν ὁ χασνές μέ τό βάκτι διά νά ἑτοίμαξε τό ἀσκέρι, καί τώρα ὁποῦ τοῦ πῆγεν ὅσον νά τό ἑτοιμάσῃ ὁ καιρός ἀπέρασε· τό ἄλλο εἶναι ὁποῦ οἱ ἀγιάνιδες τῆς Ῥούμελης ὅλοι ἔχουν κάμη νεφρέτι ἀπό τ᾽ ἐμένα, ὁ Ησμαήλπεγης ἔχει τόσαις ἑτοιμασίαις καί καραλτή, τώρα ἐγώ καί νά βγῶ, καμίαν δουλειάν δέν ἠμπορῶ νά κοιτάξω· διατί νά γένῃ τελέφι καί τόσο μάλι μοιρί, μάλιστα καί στήν Ῥούμελην ὁ ξαχηρές εἶναι πολύ κίτικος καί δέν μου τό κόφτει ὁ νοῦς ὁποῦ νά γένῃ ἠνταρέ τό ἀσκέρι μου. Τοῦτα τά οὔζρια μοναχά ἔγραψε καλτή καί διά τοῦ Ἐλπασανίου τόν μαδέ ἤ διά τήν Ὄχρην ἤ διά Μοναστήρι ἤ πῶς ὁ Ἀλή πασᾶς ἔτζι ἤ ὁ Περατλή Ἰμπραχήμ πασάς ἔτζι ἤ μπόδισμα ἀσκεριοῦ ἤ πώς τούς ἔχω βεσβεσέ ἀπό κοντά, κανένα χάρφι ἄσηλι ἀπό τοῦτα δέν ἔγραψεν, οὔτε ὁ ἄνθρωπός του εἶπε κανένα λόγον. Τά οὔζρια τοῦτα φαραζί ὁποῦ ἔκαμεν, αὐτά ἦτον στό μεητάνι· λιάκημ διά τά ἄλλα τοῦτα ὁποῦ σᾶς γράφω ἐμένα τοῦ σκλάβου σας μοῦ γίνηκε μεράκ μήπως καί ἔγραψε ἤ ἄνθρωπός του ἔκαμε κανένα τακρήρι, συκόθηκα καί πήγα στόν Σαντριαξέμην μαχσούς καί μ᾽ ἕνα τακρήπι ἀνοίξαμεν τό σοχμπέτι διά τούς χαητάδες ὁποῦ ἦλθαν ἐδώ συμᾶ στήν Πόλιν καί τοῦ Ῥούμελη βαλησί τό βγάλσιμον καί πιά μοῦ τά εἶπε καί ὁ Σαντριαξέμης τά οὔζρια αὐτά ὁποῦ ἔγραψεν· καί ἀνάμεσα στήν κουβέντα τοῦ εἶπα, ἀφένδη μου, μήνα γράφει καί ἄλλο κανένα οὔζρη ὁποῦ ἠλαστίζει κατά τ᾽ ἐμᾶς· καί ἐγώ ὁ σκλάβος σας εἶμαι μεμούρης ὁποῦ ντάγιμα τόν πασιᾶ μου νά τόν κάμνω βακαγιέ μέ τό χιμέτι σας καί σέ πράματα ὁποῦ τοῦ φέρνει λεκιέ νά τόν κάμνω ἀγγιάχ, καί μ᾽καμεν ὅρκον ὁ Σαντριαξέμης, χώρια ἀπό τά οὔζρια αὐτά ὁπού σᾶς γράφω ἄνωδεν, ἄλλο στό καλέμη δέν παίρνει, μήτε ὁ ἄνθρωπός του στό τακρήρι. Ἀφένδη μου, τοῦ δεβλετιοῦ τοῦ βάρεσε πολύ τοῦτος ὁ μαδές καί ἔκαμαν ἕνα τετμπήρη ἀπό τήν μίαν μερ-

γιάν ἔστειλαν πίσω τόν Μούγιο Χότζια, μαζή καί τόν σηληχτάρην τοῦ Σαντριαξέμη, καί τοῦ γράφουν μουτλάκ νά εὔγη καί μέ τέτοιον ντεντερούκι καί σκοπόν, ὁποῦ ὁ κισλᾶς του νά εἶναι στήν Σόφια, ἤ στήν Φιλιμπέ, καί ἀπό το ἄλλο μέρος ἔκαμαν μεμούρην στούς χαητάδες ἀπάνω ὁποῦ εἶναι στούς καξάδες τξιβάρι τῆς Πόλεως ὁ Ντελή Κατρής μέ δύο χιλιάδες καί κάνει χασιράτια, τόν Ἀνατολή βαλησί Χαρμπουπλή Ἠσούφ πασιᾶ, ὁπού αὐτός ἦταν στο Βιδήνι καί τόν ξεύρεις παστρικᾶ, στό μηγιέτι του ἔκαμαν καί 3: 4: 5: χιλιάδες ἀσκέρι καί ἄν ἔβγη ὁ Ῥούμελη βαλησίς, καθώς τοῦ γράφουν, πάνει καλᾶ, καί ἄν δέν εὔγη, φαίνεται ὁπού νά τό ἔχουν καί τερτήπι διά τήν ὥραν νά τοῦ δώσουν καί τήν Ῥούμελην αὐτουνοῦ τοῦ Ἠσούφ πασιᾶ. Ἀφέντη μου, στό μεσλήσι τοῦτο μοῦ εἶπεν ὁ Σατρηαξέμης τό χάλι τῆς Ῥούμελης πῶς ἔχει νά γένη, ὁποῦ ὅσο πάνει γίνεται μπετέρ καί κανένα νιξάμη δέν πορaβρῆ. Θέλω νά μοῦ κάνης ἕνα τετμπήρι τί εἶναι ὁ τξιαρές της· τοῦ ἀπεκρίθηκα τί χάτι ἔχω ἐγώ ὁποῦ νά κάμω τετμπίρι καί μόκαμεν ἔμειρι, μουτλάκ αὐτό ὁποῦ ἀπεικάξεις νά μοῦ εἰπῆς· τόν εἶπα, ἀφέντη μου, ἔχω ἕνα σουρέτι καί σᾶς τό λέγω, λιάκημ φοβοῦμαι νά σᾶς τό εἰπῶ, γιατί μήν εὔγη στό μεηντάνι καί ἐμένα αὐτό μοῦ φέρνει κιντέρι· μόκαμεν ὅρκον, πές μου το καί στό μεηντάνι δέν βγένει, μόνε νά τό ξέρω καί ἄς βρίσκεται μέσα στήν καρδιάν μου· τοῦ εἶπα, ἄν εὔγη ὁ Ῥούμελη βαλησίς, καθώς τόν προστάξετε, νά γένη μουβεφάκ στό μασλαάτι αὐτό πάνει καλά, εἰδέ δίνετε τήν Ῥούμελι τοῦ Ἠσούφ πασᾶ διά ὀλίγον καιρόν χουλετξιλήκι γιολί καί ὕστερας τήν κάνετε τεβτξήχ τοῦ Βελιγιουτήν πασᾶ, ὁποῦ ἀπό τό ἕνα μέρος ὁ Ἀλή πασᾶς εἶναι πατέρας του, ὁ Ἰμπραχήμ πασᾶς εἶναι πεδερός του, μέ αὐτονῶν τό ἰανέτι, ὁποῦ εἶναι καί ἀτός του ἄξιος καί μουστεήτης, σάν τοῦ κάμη καί τό δεβλέτι χιμ [2] ἔτι καθώς χρειάζεται, ἔχω ὁμούξη ὁποῦ νά δωθῇ τό νιξάμη. [[καθώς]] Ἄσιλι τοῦ τόκαμα μπεγιάνι τό σουρέτι αὐτό, καταπῶς τό εἶχα κάμη καί μέ τόν Ἀγᾶ καί σᾶς τό εἶχα γράψει, καί στόν μπάτον τοῦ εἶπα, ὁποῦ τό σουρέτι τοῦτο ἔχει ἀπεράσει καί μέ τόν βαλιντέ κεχαγιασί· καί ὁ βαλιντέ κεχαγιασής τό μπεγιεντάει πολύ τό τάβρι τοῦ Βελή πασιᾶ καί τόν ἀγαπάει πολύ. Διά τό Ἐλπασάνι ὁποῦ νά δωθῇ τοῦ Περατλή Ἰμπραχίμ πασιᾶ ἔχω δώκει πολύ ἠστιχκιάμι μέ τόν Ἀγᾶ καί ἠνσαλάχ πολύς καιρός δέν ἀπερνᾶ, τοῦ τό κάμνουν τεφτζή· φαραζί αὐτός τό ἔχει καί τό ἔχει καί οὔτε κανένας τό παίρνει στό στόμα καί δέν χρειάζεται νά τό ἔχῃ διά γαϊλιέ ἤσια μέ τρίχα. Καθώς σᾶς τό ἔγραφα καί ἀπό πρῶτα, στήν Ἀνατολή ἀνάμεσα Τξιαπάνογλου καί Ταγιάρ πασᾶ εὐγῆκεν ἕνα φεσάτι καί εἶναι πολύ ἀνακατωμένη ἡ Ἀνάτολη καί ἐκεῖ καί σέ ἄλλαις μεργιαῖς. Τούταις ταῖς ἡμέραις τόν Ταγιάρ πασᾶ τόν ἔκαμαν καί φερμανλήν καί ἔκαμαν ταήνι τόν σαντή σαμπήκ Ἠσούφ πασᾶ ὁποῦ πήγαινε βαλής στό Ἐξρούμι.*

–Ζιτζηρικές Γιαννίνου δέν ἦλθε διά τούς [1217] καί τοῦ Καρπενησιοῦ 1500 καί 250 ἀπό τούς [218] πολύ σφίξιν –

Λάβε σουρέτι ρουζναμιζιέ διά τό μοιρί Βιβαρίου. – Τοῦ τεσριφατζή ὁ μαδές –τό κοσούρι ἄσπρα διά τά τζιφλήκια χανούμης. –Χαρτιά Σαντριαζάμ, Κεχαγιάπεγη, Ντεφτερτάρ ἐφένδη καί ἰράτι τζεντίτ Φεϊζουλάχ ἐφένδη καί τοῦ Χατζή Ἰμπραχήμ ἐφένδη μή τοῦ κάμνεις ἐξήκη τά γράμματα. Ὁ τεφτέρ ἐφένδης τό πουγιουρτί ἀπό τά τώρα διά τόν μποχτζιά Γιαννίνου τές 5: σακούλαις: –

1805 Ἰουνίου 28: Κωνσταντινούπολις. –

[267]

1 φ., 28x20 ◆ (1113) Ἰωάννινα, 31 Ἰουλίου 1805

Ἐπιστολή τῆς Ροζάνας, συζύγου τοῦ γιατροῦ Παύλου Τοζόνη [Tozoni], πρός τόν σύζυγό της, χωρίς ἔνδειξη τόπου. Θά μποροῦσε ὁ Τοζόνης νά βρίσκεται στή Ζαραβίνα (σημ. Λίμνη, ἐπαρχίας Πωγωνίου), γιατί ἀπό ἐκεῖ ἔχει γράψει τήν ἐπιστολή πού δέν ἔχει διασωθεῖ καί στήν ὁποία ἀποτελεῖ ἀπάντηση ἡ παρούσα. Ὅπως φαίνεται καί ἀπό τό παρακάτω σχετικό ὁ Τοζόνης βρίσκεται αὐτήν τήν ἐποχή στήν ἀκολουθία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στό Τεπελένι, ὅπου πρόσφατα ἔχει ἀφιχθεῖ, κάτι πού μᾶς διευκολύνει νά ὑποθέσουμε ὅτι τό γράμμα πρός τή σύζυγό του Ροζάνα, τό ἔγραψε στή διάρκεια τοῦ ταξιδιοῦ του ἀπό τά Γιάννενα πρός τό Τεπελένι, σέ κάποια στάση ξεκούρασης στή Ζαραβίνα. (Γιά τό δρομολόγιο Ἰωαννίνων–Ἀργυροκάστρου– Αὐλῶνος μέσω Ζαραβίνας βλ. Γ. Μακρής-Στ. Παπαγεωργίου, *Τό Χερσαῖο δίκτυο*, σελ. 222). Δέν γνωρίζουμε ἄν ὁ Τοζόνης πῆγε στό Τεπελένι γιά νά ἀντικαταστήσει ἄλλον γιατρό πού ἔπρεπε νά ἀναχωρήσει. Ὡς πρός τόν Ἀλή πασά, ἀπό τό παρακάτω σχετικό θ΄ προκύπτει ὅτι βρίσκεται σταθερά στό Τεπελένι ἀπό τίς ἀρχές τοῦ 1805, ὅπως φαίνεται ἀπό τά ἔγγραφα ἀρ. [257] καί [261], ἄν καί κάποια ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου, ὅπως τό [265], θά μᾶς ἐπέτρεπαν νά ὑποστηρίξουμε ὅτι ὑπῆρξε ἐνδιάμεση παραμονή τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στά Γιάννενα. Ἐνδιαφέρουσα ἡ ἀναφορά τοῦ Ἀληξότη (βλ. Εὑρετήριο), ὁ ὁποῖος ἐδῶ φαίνεται νά διαχειρίζεται οἰκονομικές ὑποθέσεις τοῦ Τοζόνη. Τό στάρι πού διαπραγματεύονται «οἱ Χουλιαράδες» (ἡ κοινότητα τοῦ χωριοῦ), θά πρέπει νά ἀποτελεῖ προϊόν φορολογικῆς προσόδου πού μέ κάποιο τρόπο, τόν ὁποῖο ἀγνοοῦμε, ἔχει περιέλθει στόν Τοζόνη· ἴσως νά πρόκειται γιά κάποια εὐνοϊκή ἐκμίσθωση ἐκ μέρους τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ἡ ὑπογραφή τῆς ἀποστολέως, ὁμοιόμορφη μέ τή γραφή τοῦ κειμένου, πρέπει νά ἔχει τεθεῖ μέ τό χέρι τοῦ γραφέα, ὁ ὁποῖος φαίνεται νά εἶναι ὁ Πανταζῆς τοῦ ὑστερόγραφου. Δέν ἔχει ταυτιστεῖ τό πρόσωπο αὐτό ἀλλά οἱ πληροφορίες πού δίνει στόν σύντομο χαιρετισμό του εἶναι ἐνδιαφέρουσες. Ὁ «κυρ Ἀλέξης», τόν ὁποῖο «προσκυνᾶ», εἶναι ἀσφαλῶς ὁ Νοῦτσος, πού βάσει τοῦ παρόντος φαίνεται ὅτι ἔχει ἀκολουθήσει τόν Ἀλή πασά στό Τεπελένι. Ἀντίθετα, τόν ἀναφερόμενο

«Μήτζιο» δέν μπορέσαμε νά τόν προσδιορίσουμε καλύτερα. Εἶναι πολύ πιθανό νά πρόκειται γιά τόν Δημήτριο Μοραΐτη ἤ Ἀποστολόπουλο (βλ. Εὑρετήριο), πού τόν συναντᾶμε λίγο ἀργότερα ὡς γραμματικό τοῦ Ἀλέξη Νούτσου. Ὁ «Βλάχος» φαίνεται νά εἶναι παρωνύμιο κάποιου γραμματικοῦ τῆς ἀκολουθίας τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, τόν ὁποῖον ἐπίσης δέν ἔχουμε προσδιορίσει. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό: τό κείμενο τοῦ χειρογράφου δέν εἶχε τόνους καί πνεύματα, κάτι πού ὑποδηλώνει καί τόν χαμηλό βαθμό ἐγγραμματοσύνης τοῦ γραφέα (Πανταζῆ). ■

Σχετ.: α΄ [23], Ἰωάννινα, 22 Σεπτεμβρίου 1794
β΄ [269], Ἰωάννινα, 12 Αὐγούστου 1805

Πρός τόν ἐξο[χώ]τατον: ἀφέντη μας, κύριον κύρ Πάβλο Τοζόνη, ἀκρηβός προσκηνοῦμεν. 1805: Ἠουλήου 31: Ἠοάνεινα.

Ἐλάβαμαν μήαν τημήαν σου ἀπό Ζηαραβήνα κέ ἐχαρήκαμαν περή τήν καλήν σου ἡγήαν. Ἤδαμαν νά μᾶς γράφης ὁπού θέλα μᾶ[ς] φέρουν σανήδνα ἀπό Ζηαραβήνα κέ ἀκόμη δέν μᾶς ἤφεραν τήποτες: ἐλάβαμαν γραφή ἀπό τόν Ἀληξότη κέ μᾶς γράφη πός τοῦ ἔδοσαν ἡ Χουληαράδες στό στάρη ἤκοση τέσερα γρόσια τό κηλό: κέ ἀφτός τούς ἐχάλεψε ἤκοση ὀχτό γρόσηα κέ δέν ἐσηάστηκαν στό παξάρη κέ μοῦ γράφη ἄν ἔχομε ἀμπάρηα φχασμένα νά μᾶς στήλη τό στάρη ἐδό· κέ ἐγό τοῦ ἔγραψα νά μήν τό πουλήση τό στάρη κέ νά κάνη τόπον ἐκῆ νά τό βάλη ἕος νά τοῦ γράψης ἡ ἀφεντηά σου πός ἔχη ν᾽ ἀκολουθήση.

Τᾶφτα προσκηνόντας μένομε ἠς στές τημηέ[ς] σου προσταγές· ἡ κηρά μητέρα μου σᾶς προσκηνάη

ἠγαπημένη σου σήξηγο[ς]
Ροξάνα γηνή Παύλου Τοζόνη

κ᾽ ἐγό ὁ Πανταξῆς δουληκός προσκηνό
ὁμῆος κέ τόν Κηρ Ἀλέξη·
τόν Μήτζηο κέ Βλάχο ἀκρηβός χερετό

[268]

2 φ., 36x25 ◆ (597) Κωνσταντινούπολη, 9 Αὐγούστου 1805

Ἀρτζουχάλι τοῦ καπουτζοχαντάρη Χασάν ἐφένδη πρός τόν Ἀλή πασά. Τόν πληροφορεῖ ὅτι ἔφθασε στήν Ὑψηλή Πύλη ἀναφορά παραπόνων (:«σικιαέτι») τῶν ραγιάδων τῆς Νάουσας, μέ τό ὁποῖο καταγγέλλουν τόν «Ζαφείρη κοτζάμπαση» καί τόν Μπράχο Ρέβανη γιά παράνομες πράξεις. Ὁ δεύτερος εἶναι «δερβεντζῆς» κάποιου δερβενιοῦ, γειτονικοῦ τῆς Νάουσας (ἴσως τοῦ Καρατάς), ὁ ὁποῖος ὅμως ἐγκαταστάθηκε παρανό-

μως στήν πόλη, μέ τήν ἀνοχή ἤ, ἴσως, καί τήν ἐντολή τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, καί συνεργάζεται μέ ἐνόπλους Ἀλβανούς ληστές (:«ἐσκιάδες κλέπτας») καί τόν κοτζάμπαση Ζαφείρη. Τήν ὑπόθεση αὐτή χειρίζεται στήν Κωνσταντινούπολη ὁ Κισλάραγας, ὁ ὁποῖος, σύμφωνα μέ τό ἀρτζουχάλι, ἔχει προσωπικά συμφέροντα στόν καζά τῆς Νάουσας καί φαίνεται συνεργάσιμος, ὅχι ὅμως καί πρόθυμος νά δεχτεῖ, μέ τό πρόσχημα τῆς γειτνίασης μέ δερβένι καί τῆς ἀσφάλειας ἀπό τούς κλέφτες, τή διείσδυση τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Τό ἴδιο ζήτημα ἀνησυχεῖ καί τόν πασά τῆς Θεσσαλονίκης. Ἡ ἐλλειπτική διατύπωση τοῦ ἐγγράφου δέν μᾶς ἐπιτρέπει νά συλλάβουμε μέ ἀκρίβεια, ποιές εἶναι οἱ σχέσεις αὐτήν τήν ἐποχή τοῦ Ἀλῆ πασᾶ μέ τόν Ζαφειράκη πού, ὅπως γνωρίζουμε καί ἀπό ἄλλα ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου, ἔχουν περάσει σοβαρές διακυμάνσεις (βλ. Εὐρετήριο). Ὁ Χασάν ἐφέντης ἀναφέρεται ἀναλυτικά σέ κάποιες ἐνέργειες πού πρέπει νά κάνει ὁ Ἀλή πασάς στή Νάουσα καί γιά τήν ὅλη ὑπόθεση τόν καθησυχάζει μέ τή φράση: «τοῦτον τόν μανδέν (=τήν ὑπόθεση) διά γαϊλέ (=στενοχώρια) μήν τόν ἔχετε». Στή συνέχεια, ἀναφέρεται στό αἴτημα τοῦ Ἀλῆ πασᾶ νά ἀγοράσει στήν Κωνσταντινούπολη πέντε ἤ ἕξι χιλιάδες βόμβες πυροβολικοῦ καί ὅλμων (:«γκιολέδες καί κουμπαράδες»), ἐν ὄψει ἐνδεχόμενης γαλλικῆς ἐπίδεσης, στό ὁποῖο ἡ ἀπάντηση εἶναι ἀρνητική, μέ ὑποδείξεις γιά περαιτέρω ἐνέργειες. Ἀκολουθοῦν δύο θέματα πού ἀφοροῦν τίς σχέσεις τοῦ Ἀλῆ πασᾶ μέ τούς Ρώσους τῆς Κέρκυρας, γιά τά ὁποῖα ὁ Χασάν ἐφέντης δίνει συμβουλές γιά τήν καλύτερη ἀντιμετώπισή τους. Τό ἕνα εἶναι ἡ ὑπόθεση τοῦ Βουδρωτοῦ, ὅπου ὁ «γκενεράλης», προφανῶς ο στρατηγός Ἄνρεπ, ἐξακολουθεῖ νά ἀπαιτεῖ τήν ἄρση τῆς κατοχῆς καί τήν ἀπομάκρυνση τῶν δυνάμεων τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, καί τό δεύτερο, τό ζήτημα τῆς «ρωμιοσύνης», γιά τό ὁποῖο κάνει συναφές διάβημα πρός τήν Πύλη καί ὁ Ἰμπραήμ πασάς τοῦ Μπερατίου. Ἀπό τά συμφραζόμενα προκύπτει ὅτι πρόκειται γιά στρατολόγηση, ἀπό τούς Ρώσους, ἐνόπλων ἀπό τά πασαλίκια τῆς περιοχῆς, προφανῶς χριστιανῶν, ἐξ οὗ ὁ ὅρος «ρωμιοσύνη», ἀφοῦ δύσκολα θά δεχόμαστε ὅτι θά μποροῦσε νά πρόκειται γιά στρατολόγηση μουσουλμάνων καί ἔνταξή τους σέ ρωσικά, μισθοφορικά ἔστω, στρατιωτικά σώματα. Ἀξίζει νά σημειωθεῖ ὅτι τά σχετικά ρωσικά προξενικά ἔγγραφα, ἀναφέρουν στρατολογία «Ἀλβανῶν», χωρίς ἔνδειξη θρησκευτικῆς ταυτότητας. Δέν γνωρίζουμε πολλές λεπτομέρειες γιά τή στρατολογία αὐτή τῶν "ὀρεσίβιων τῆς Ἀλβανίας καί τῆς Ἠπείρου" κατά τό ἔτος 1805, γιά τήν ὁποία πρῶτος κάνει λόγο πολύ συνοπτικά ὁ Γκρ. Ἄρς, *Ἀλβανία-Ἤπειρος*, σελ. 238, βλ. καί τοῦ ἴδιου, *Ἔγγραφα*, ἀρ. 46, σελ. 149-155, 10 Ἰανουαρίου 1806, ὅπου καί ἡ μνεία γράμματος τοῦ Μεγάλου Βεζίρη πρός τόν Ἀλή πασά (ἀχρονολόγητο, ἀλλά πρίν ἀπό τόν Ὀκτώβριο 1805), μέ τό ὁποῖο τοῦ ζητᾶ νά μήν ἐνοχλεῖ μέ ἀπειλές τίς οἰκογένειες τῶν στρατολογημένων. ■

Σχετ.: [270], Κωνσταντινούπολη, 31 Αὐγούστου 1805

Μερχαμετλοῦ βελιγιουνιάμ ἐφένδη μου:

»Σᾶς κάνω ἰφαδέ διά τόν μαντέ τοῦ Αὐγουστόζη ὁποῦ ἦλθεν σικιάετι, οἱ ραγιάδες μέ ἄρζι ἰλιάμη, σᾶς τό ἔγραφα, ἀφένδη μου, καί στόν πάτω ἐδόκαμαν καράρι μέ τόν Κηζλάρ ἀγασί ὁποῦ νά σοῦ γραφθῆ ἕνα γράμμα ἀπό τόν Σατραζάμη καί ἕνα ἀπό τόν Κηζλάραγα, ὁποῦ τζιούνγκη ὁ Μπράχο Ῥέβανης ἦταν βαλμένος ἐκεῖ μέ τό ῥέγι τῆς ὑψηλότη[ς] σας καί ὁ Ζαφίρης κοτζιάμπασης διά τό ἠντερέσο του καί διά τά κακά του δελήματα, ἔκαμαν ἠσχιάνη καί ἔγιναν ἕνα· ἐπήρεν ὁ Μπράχος τήν φαμελειάν του καί τήν ἔβαλεν μέσα,

σήμασαν καί ἄλλους ἐσκιάδες κλέπτας μέσα, τόν Σούλιο Πλιασιόβα, τόν Νούρο Κησεμπέση· αὐτοί μέ κλέπτας καί Μπράχος νά κηνηγιθοῦν ἀπό μέσα καλτή καί ὁ Ζαφίρης κοτζιάμπασης νά ἀλαχθῆ ἀπό τό κοτζιαμπασλίκη καί νά βαλθῆ ἄλλος, ὅποιον θελήσουν οἱ ραγιάδες. Σέ ταύτο τό ὁσούλι ἐδόθη τό σουρέτι ὁπού σάν βεξίρης ὁπού ἦσαι νά γένη τεκμίλη τό ἤρζι σας καί τό νουφούζι σας νά μήν κηριλτισθῆ· μᾶ πάλιν σάν τελειόσουν αὐτά καί κατόπι νά βάλετε ἡ ὑψηλότη[ς] σας μέ τό χέρι σας κοτζιάμπαση καί νάχετε καί μεράμι νά ζαπόσετε τήν Νιάουστα, ὁποῦ αὐτό εἶναι ἄλλο σαντζιάκη, αὐτό λέγουν ὁποῦ δέν τό δέχονται, μοναχά ὁ μουσααδές αὐτός ἔγινεν νά διοχθοῦν ἐκείνοι ἀπό μέσα, νά κηρηλτισθῆ καί ὁ Ζαφίρης νά ἀλαχθῆ ἀπό τό κοτζιαμπασλίκη ὁποῦ μέ αὐτά γίνεται τό ἤρζι σας τεκμίλη. Σέ ταύτο τό σουρέτι φαραζί μοῦ εἴχεταν γράψει προτήτερα καί τό εἶχα κάμει τακρήρι τοῦ Ἀγᾶ· τό ἴδιον ἔγραψεν καί ὁ Σελενίκ βαλεσής, μάλιστα ἔστειλεν ἐδώ καί τό ἴδιον γράμμα σας ὁποῦ τοῦ 'κάμεταν τζεβάπι σ' αὐτό τό μεφούμη εἰς τό γράμμα ὁποῦ σᾶς εἶχεν στείλη· καί με τά γράμματα ἔχει νά σᾶς ἔλθῃ ἄνθρωπος ἀπό τό μέρος τοῦ Κηζλάραγα, χάτα ἐχθές μέρα Τρίτη ἐκάμαμαν κουβέντα ὁποῦ ἤ τήν Παρασκευή ἤ τό Σάβατο νά πάμε μπροστά στόν Κηζλάραγα νά κουβεντιάσομεν ὁπού στό μετζλήσι αὐτό θανάναι καί ὁ Σελίμ Θαμπήτ ἐφένδης, ὁποῦ εἶναι καπί κεχαγιάς τοῦ Σελενίκ βαλεσί· καί ἡ κουβέντα εἶναι διά τόν ἴδιον καράρι ὁποῦ νά γραφθοῦν τά γράμματα καί ἕως τό Σάβατο ἐγώ τήν ἐμπόδισα μαξούς τήν δουλειᾶ διά νά ἀργήση τό ἔλθημα τοῦ ἀνθρώπου. Διά τούτο σᾶς τό κάνω ἰφαντέ προτήτερα ὁποῦ νά εἶσαι ἀγγιάχης στό καράρι ὁποῦ δόθηκεν καί κατά τό γράμμα τοῦ Τάκο ὁποῦ σᾶς ἔγραφεν καί μοῦ τό στείλατε ἐλπίζω ὁποῦ ἕως νά σᾶς ἔλθη ὁ ἄνθρωπος μέ τά γράμματα νά ἔχετε δόκει τό νιχάμι μέ τό χέρι σας, καθῶς θέλεταν. Τόν Κηζλάραγα τόν μαλακόσαμαν καί ἀπέδω κείδε ἀκόμι καλήτερα τόν ἡμερόνομε· με τόν Γιαζετζή ἐφέντη κάποτες καί μόνος μου, πηγαίνω στόν ἤδιον, βάκια, ἀφένδη μου, ὁ Κηζλάραγας ἀσλιτᾶν ἦταν στό χαϊρχαχλίκη σας καί ξεχωριστά σᾶς ἀγαπούσεν καί σᾶς ἐπαινούσεν, καί σᾶν ἔλθει αὐτοῦ ὁ ἄνθρωπός του νά τόν δεχθήτε καλά διορθόνοντας τήν κάθε δουλειᾶ μέ ταύτον ὁπού νά γράψη. Τότες, ἀν εἶναι ὁρισμός σας, γράφετε καί ἕνα γράμμα τοῦ Κηζλάραγα, ὁποῦ ἐγώ ἕως τώρα με τό νά ἤξευρα ὁποῦ ἤχεταν νεξαρέτι ἡ ἀφεντειά σας ἐκεῖ καί διά νά ἦταν εἰς τό μπαλκάμη καί ἀπό τούς κλέφτες δέν εἶχεν ρεχάτι, καί χωρίς νά γένονται ντικάτι εἰς τόν μουχαφεζά τους, ἤθελα χαλνούσαν. Ἀληδινᾶ οἱ μεργιές αὐτές δερβένια δέν εἶναι, λιάκην εἶναι στό χούκμη τῶν δερβενιῶν καί τό φύλαγμά τους εἶναι πολύ γγιούτζικο καί πιᾶ με τό ἠλτιμάξη τῶν ραγιάδων |2 εἶχα βάλει ἀνθρώπους ἐκεῖ ὁποῦ νά τούς κάνουν μουχαφεζᾶ, γιόξε ἐγώ ντετζιαβουξλίκη δέν ἔχω κάμει σέ κανένα μέρος ντεήλ νά κάμω ἐκεῖ ὁπού ἔχετε ναξαρέτι ἡ ἀφεντειά σας· ἕνα τέτοιο καλό

χαρτί τοῦ γράφετε, ἄσηλι ἐφένδη μου, τούτον τόν μανδέ διά γαηλέ μήν τόν ἔχετε.

Διά τούς γγιολέδες καί κουμπαράδες ὁποῦ μοῦ γράφεταν νά σᾶς στείλω, ἐκουβέντιασα με τόν μπαχρηγιέ ναζίρη Ἀλή ἐφένδη καί μέ τόν λιουμᾶν ῥεϊζη Ἀχμέτ μπέγη, καί μοῦ εἶπαν ὅτι τόσοι γγιολέδες καί κουμπαράδες πεντέξη χηλιάδες ὁποῦ χαλεύεις ἐσή, εἶναι μουχάλι ὁποῦ νά εὕρης νά πάρης, καλτή καί ματέμι ἐτξιξάδες ὁποῦ χαλεύεις διά νά τούς χήσετε μόνοι σας, καί αὐτό ἔμ βαριά δουλειά εἶναι καί παχαλήτικα πολύ γίνονται, ἔμ σάρπικο εἶναι, δέν γίνονται κολάει. Τούτο ἕνα σουρέτι μόνον ἔχει· νά κάμη δεφτέρι ὁ πασιᾶς πόσα μπόγια θέλει καί τό κάθε μπόγι πόσα τξάπια νάναι καί αὐτά νά γράψη στό δεβλέτι νά τά ζητίση, καί ἄν σᾶς δόκουν καλά εἰδέ ἀλέως εἶναι στά μπόσια. Τώρα κάμετε αὐτό, ἐφένδη μου, καθῶς εἶπαν τόν μέτρο καί γράψε ἕνα γράμμα στό δεβλέτι λέγοντάς τους διά τά τόπια καί κουμπαράδες ὁποῦ εἶναι στά Γιάννινα καί στήν Ἄρτα καί ὅ,τι κάμνουν χρεία νά σᾶς στείλουν νά βρίσκονται διά κανέναν ἠχτιξᾶν καί ὅσον ἠμπορῶ καί ἐγώ τό τξιαλεστῶ ὁποῦ μπέλκημ καί κοπαρδίξαμαν. Ὁ τάταρης με τόν τάταρην τοῦ Ἠμπραχήμ πασιᾶ ἤλθαν καί τό δικό σας τό γράμμα ὁποῦ στείλεταν τξεβάπι διά τήν ῥομιοσύνη δέν τόδοσα, τό ἄφηκα ὁποῦ νά δοδῆ πρότα τοῦ Ἠμπραχίμ πασιᾶ καί ὅτι τξεβάπι δόσουν μέ δεύτερον σᾶς γράφω, καλτή καί διά τόν κόνσολα Ῥοῦσον ὁποῦ μάθεταν πῶς ἔρχεται καί μοῦ γράφεταν ὁποῦ αν ἔλθει με τό μαντάτο τοῦ Βοτζηντροῦ δέν ξέρετε τί νά τοῦ εἰπήτε, καί ἀν έρχεται διά τόν μαδέ τῆς ῥομηοσύνης πάλαι καί σέ ταύτο δέν ξέρετε πώς νά τοῦ εἰπήτε. Ἐφένδη μου, γιατί τό κάνετε ἕνα μεγάλο ἠστιράπι, ἀν έλθει διά το Βιβάρι τοῦ δίδετε αὐτό τό τξεβάπι, ἀλήθεια τό δεβλέτι σᾶς ἔδοκεν φερμάνι, λιάκημ τό φερμάνι αὐτό εὐγαίνει κατά τό ὀσούλι ὁπού εἶναι στό κάηντι καί διά τούς τέσερους τόπους ὁποῦ νά μήν εἶναι ἀνθρώποι, καλτή καί τό Βιβάρι ἐμένα μοῦ τῦχει δόκει τό δεβλέτι μέ φερμάνι καί μοῦ τόκαμαν ἠχαλέ ἠλτιξάμι διά τρία χρόνια καί ἔχω μόνον εἴκοσι τριάντα νομάτους ὁποῦ φηλάγουν αὐτονούς ὁποῦ βγάζουν τά ψάρια, ἐγώ ἀσκέρι δέν ἔχω· τοῦ δείχνετε καί τό γράμμα τοῦ Σατριαξάμι ὁποῦ καί αὐτό εἶναι ἤδιον φερμάνι. Ἄν κάμει χρείαν στέλνετε πέρα καί σουρέτι ἀπό τό γράμμα τοῦ Σατριαξάμι. Τώρα γιά ὁποῦ εἶναι καί τό δεβλετι, ἐγώ χωρίς προσταγή τοῦ δεβλετιού μου δέν ἠμπορῶ νά κάμω δουλειά ἥσια μέ μία τρίχα. Καί ἄν είναι διά τό ἔλθημά του διά τήν ῥομιοσύνην, τοῦ λέγετε αὐτό τό τξεβάπι, ἐγώ τούτο δέν ἔχω κανένα μεράμι διά γαρέζι και δέν τό κάνω ἠχανέτι τοῦ γγενεράλη, μόνε ἐπειδή καί ὁ κόσμος χάλασεν καί τώρα ἕνας τόν ἄλλον κοιτάζη, αὐτό φέρνει ἕνα ἠχτιλάλι στά μεμλεκιέτια μας καί ἕνα μεγάλο περισιανλίκη καί τοῦτο δέν πρέπει νά τό ἰδεῖ τξιαϊζη οὔτε ὁ γγενεράλης στό ντοσλίκη ἀπάνω νά γίνεται ἠχτιλάλι τῶν μεμλεκετιών μας, μάταμ τό δεβλέτι ἔχει*

ντοσλούκη καί ἠτιφάκ μέ τόν Ῥωσιγιέ, τό ἀσκέρι αὐτό ὁποῦ δά μάσεται εἶναι διά τόν ὀχθρό· λοιπόν ἄν κάμει ξοχούρι ὁ ἐχθρός, ἀσκέρι εἶμαι ὅλος ἐγώ καί ὅσο κάμει χρεία με τόν ῥιζᾶ τοῦ βασιλιά μου ἐφθῆς τό βάνω στόν τόπον καί σᾶς δίδω, καί τί χρεία εἶναι νά μαζόνεται τετοιανούς μπερμπάτηδες ὁπού μάλιστα μέ αὐτό γίνεται ἕνα περησιανιγιέτι στά μεμλεκιέτιά μας· τό τζεβάπι τοῦ ἐφένδη μου, αὐτό εἶναι. Καί τό μπόδημα αὐτό τῆς ῥομιοσύνης καί τό τζιάλπη διά ὅσους γράφθηκαν, ἀληθινᾶ μέ ὀσούλια καί μέ καλοσύνη δουλειᾶ δέν γίνεται καί γγηούτζικο εἶναι, λιάκιν ὅσον τό βολετό μέ ὀσουχλέτι καί μέ ὀσούλι νά γένη καί ὄχι μέ ῥομούλα, ἔτζη εἶναι τό μονασίπη, γιατί καί ἐδώ μπιλέ γράφονται σάν στό Μπέογλου καί σάν στό Μπογιούκτερε καί μπαίνουν στά γγέμια. Καί τοῦ γκενεράλη μπιλέ ἄν κάμει [3] χρεία νά τοῦ γράψης χαρτί, τέτοιο τοῦ γράφεις κατά τό τζεβάπι ὁποῦ σᾶς γράφω διά νά δόκεται τοῦ κόνσουλα.

Διά τόν Κάρλελη μουσελίμη Ἰσούφαγα, εἶπα τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἀγᾶ, τοῦ Μουσταφᾶ ἀγᾶ, πῶς ἕνα τέτοιο τεβατούρι ἄκουσα ἐδώ, ἀληθινό εἶναι ἤ ὄχι, μόκαμεν ὅρκο ὁποῦ κανένα ἀπό αὐτά δέν εἶναι, καί ἔτζι γίνεται ἀφτή ἡ δουλειᾶ. Διά τά ἄσπρα μπέλκημ ἀπό τόν φόβο τῶν δρόμων τά ἔκαμεν χασνέ καί τάστειλεν στήν Πάτρα διά νά τά κάμουν πόλιτζες ἀπό ἐκεῖ, ἐνδέχεται νά κάμουν νταβέτι καί τόν ἴδιον νά πηγαίνῃ· αὐτά μοῦ εἶπεν ὁ Μουσταφά ἀγάς καί μέ ὅρκον. Ὁ μπαχρηγιέ ναζιρή Ἀλή ἐφέντης γράφη ἕνα γράμμα τῆς ὑψηλότη σας καί ἕνα τοῦ ῥιγιαλάμπεγη, ἐπειδή καί κάνουν χρεία ἄσπρα τῶν γγεμιῶν, νά δόσετε εἴκοσι ενιᾶ χηλιάδες καί πεντακόσια ἐνενήντα πέντε καί νά πάρετε σινέτι ἀπό τό χέρι τους, καί στέλνοντας τό σινέτι αὐτό ἐφθῆς θέλει τά ἀποκριθοῦν ὅπου τούς κάμεις χαβαλέ. Ὅμως εἶναι χρεία μεγάλη καί πολύ σᾶς παρακαλοῦν καί ἔχουν νά τό γνορίσουν ἕνα ἀηλίκι καί χουσμέτι, καί ἀν δέν ἔχετε ἡ ὑψηλότη σας ἄσπρα νά μπάσετε, ἔχει ὁ Βελή πασιᾶς, ἄν δέν ἔχει καί ὁ Βελή πασιᾶς, ἔχει ὁ χαρατζῆς Νταλήπαγας ὁποῦ ἔχει τόσο μοιρί νά μπάση ἐδώ. Τελειοσέ την τόση δουλειᾶ, ἀφένδη μου, ὅτι γίνεται μπετχαβᾶ ἕνα χισμέτι.

Ἕνα μασλαάτι ὁποῦ σᾶς παράγγειλα με τόν Κιόρ Ἠμπραΐμη αὐτό εἶχεν σοδεῖ καταπῶς σάς τό εἶχα κάμει ἰφαντέ, λιάκην καί αὐτό πάλαι ἠλιστίζει στόν Μόσκοβο καί σέ καμπόσες μέρες σᾶς γράφω τόν νητιτζέ, ὅμως ἡ ὑψηλότη σας νά βάλης νά γένη νεξαρέτι μή κατζηρδίσουν κανέναν ἀπό τό σέμτι τους καί ἀς εἶναι σέ μουχαφεξά ἀπάνω, ἕως νά σοῦ γράψω τόν νητιτζιέ.

Στά τρεχούμενα ἀχβάλια τῶν Φρανγκῶν ὁπού κάνει χρεία νά γένουν ἠφαντέ καί ἕως τώρα κοσούρι δέν ἔχει γένει καί οὔτε σέ κανένα γίνεται κοσούρι, ἀφένδη μου.

Ὁ τζελεπή ἐφέντης δεφτερντάρης σᾶς στέλνει τόν μποχτζιᾶ τῶν Γυφτῶν τοῦ Ἀργυροκάστρου διά τούς εἴκοσι· σᾶς γράφει καί ἕνα γράμμα, μ' ἔκαμεν τεμπίχι καί ἐμένα νά σᾶς γράψω ὁποῦ νά κάμετε χιμέτι νά μπητίσουν τόσον αὐτά ὅσον καί τά προτητερινᾶ ὅτι τοχει πολύ μακλούπι, καθῶς τό γνορίζεται καί ἀπό τό γράμμα του. Ὁ Μουσταφά πασιᾶς σάς γράφει ἕνα γράμμα διά τες πέντε χηλιάδες καί ἑφτακόσια πενήντα γρόσια τοῦ Μουσταφᾶ Φερίτ ἐφέντη ὁποῦ ἔχει νά λαμβάνει ἀπό τό Ταλάντι, καί αὐτός ἕνας δαρδουμάνης εἶναι καθώς τό ξέρετε μοναχός σας, καί κάμετε χιμέτι νά τοῦ μπητίσουν. Καί τά πανέκλαμπρα ἔτη σας εἴησαν θεόθεν πάμπολλα καί δεδοξασμένα:-

1805: Αὐγούστου: 9: Κωνστ(αντινού)π(ο)λ(ις).

Al da'i al fakir
sufi Hasan
(τ.σ.τ.)

[πλαγίως:]

Διά τό μέτρο τῶν γγιολέδων καί κουμπαράδων, τό δεφτέρι νά μοῦ στείλετε ἐμένα καί ἐγώ τό κάνω ἰφαντέ στό δεβλέτι, ἡ ὑψηλότη σας δέν εἶναι χρεία νά τό κάμετε ἄρζι.

[269]

2 φ., 28x21 ◆ (271) Ἰωάννινα, 12 Αὐγούστου 1805

Γράμμα σέ ἰταλική γλώσσα τοῦ B. Martin πρός τόν γιατρό τοῦ Ἀλῆ πασᾶ Παῦλο Τοζόνι («Paölo Tosony»), πού βρίσκεται στό Τεπελένι, στή συνοδεία τοῦ κυρίου του. Τόν παρακαλεῖ νά μεταβιβάσει στόν Ἀλή πασά τό αἴτημα ἑνός ξένου χρυσοχόου, ὁ ὁποῖος λόγω τῆς ἀπουσίας τοῦ βεζίρη παραμένει ἀδρανής ἐπί πολύ καιρό στά Γιάννενα καί ζητᾶ τήν ἄδεια νά ἀναχωρήσει. Γίνεται μνεία τοῦ γιατροῦ Ζαχαρόπουλου ἀπό τή Λάρισα σχετικά μέ οἰκονομικές ὑποθέσεις. Ὁ γιατρός Κωνσταντίνος Ζαχαρόπουλος, γνωστός καί ὡς Νοσημάχος, γνωρίζουμε ὅτι διατηροῦσε σχέσεις μέ τόν Ἀλή πασά καί τόν Βελή πασά, ἰδιαιτέρως αὐτή τήν ἐποχή, ἀλλά τίποτε περισσότερο (βλ. Ι. Οἰκονόμου Λαρισσαῖος, *Ἐπιστολαί διαφόρων*, σελ. 125, 135, κ.δ). Ὁ Martin τοῦ ἐγγράφου δέν ἐμφανίζεται σέ ἄλλο σημεῖο τοῦ Ἀρχείου. Ἴσως νά εἶναι τό ἴδιο πρόσωπο μέ κάποιον Γάλλο ἔμπορο Martin, πού αὐτήν τήν ἐποχή ἀναφέρεται σέ ἔγγραφο τοῦ Ρώσου προξένου στήν Ἄρτα Γεωργίου Φλώρη, ὡς ἐγκαταστημένος στήν Κέρκυρα καί ὡς πράκτορας τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ὁ ὁποῖος γιά συγκάλυψη τῶν ἐνεργειῶν του, φέρεται ὡς συνεταῖρος ἑνός ἄλλου ἐμπόρου Maton, Γάλλου ἐπίσης, ἐγκαταστημένου στά Γιάννενα (βλ. Γκρ. Ἄρς, *Ἔγγραφα*, ἀρ. 43, σελ. 145, 24 Ἰανουαρίου 1805). ■

Σχετ.: α΄ [23], Ἰωάννινα, 22 Σεπτεμβρίου 1794
ϛ΄ [267], Ἰωάννινα, 31 Ἰουλίου 1805

In Gianina, il 12 Agosto 1805

Signor Paölo Tosony, In Tepelen

Privo delle grate V(ost)re notizie mi lusingho, amico carissimo, ch'avrete fato un felice viaggio, e che sarette giunto al vostro destino in buona salute.

La determinasione presa di S.E. il Visir di chiamare presso di lui un medico deve dare a pensare che la sua assenza di Gianina potrebbe essere prolungata assai e facilmente capiterete, che il gioalliere si trova impegnato assai di vedersi nell'impossibilità di fare li fati suoi poiche in magior parte delle sue effeti si trovano in potere di Sua E. il Vizir. Questo forestiere non potendo dimorare in piu lungho tempo in queste parte inuttilmente ricercha di sapere se S.E. il Visir è intensionato di fare, o di non fare negocio con lui nell'uno come nel altro caso desidera che S.E. non lo tratenga cui in piu lungho tempo, e che remettendoli senza dilazione li sui effeti lo lasci andare un momento più presto al suo destino.

Le ricerche di questo gialliere su questo oggeto sono cosi premurose verso di me, che non posso fare altro che di spedervi un pezodromo alle mie proprie speze, per pregarvi di presentare di parte mia le mie divote instanze alla S.E il Visir pregandolo di disempegnare un momento più presto questo gialliere che con tale premura s'he rezo al desiderio di S.E. di faremi la sapere il giorno preciso al quale avremo l'onore di vedere la S.E. di ritorno in Gianina, acio che possi aquietare il deto gialliere.

Mi riposo intieramente sulla Vostra amicicia e la Vostra savieza per presentare la mia istanza a S.E. il Vizir di modo che non possi mettere nissun dubbio al mio profondo rispeto.

Spetando la v(ost)ra risposta con summa premura vi saluto caramente e vi abbracio di cuore.

Vostro amico
B. Martin

P.S. Vi prego farmi passare col ritorno del pedone una lettera per il signor Zakaropulo medico in Larissa al fine che questo mi riconosciandomi proprietario, tanto della tabakiera che delli fondi provenienti della vendita dei rologi coridifunde alli avisi che potrei darli per cretirare questi effetti.

Da capo
Be. Martin

[270]

2 φ., 36x25 ◆ (598) Κωνσταντινούπολη, 31 Αὐγούστου 1805

Ἀρτζουχάλι τοῦ καπουτζοχαντάρη Χασάν ἐφέντη πρός τόν Ἀλή πασά. Τοῦ μεταδίδει τίς ἀνησυχίες τῆς Πύλης ἀπό τήν παρουσία ἀγγλικῶν πολεμικῶν «εἰς τά νερά τῶν Κορφῶν», ἐκτός καί ἄν βρίσκονται ἐκεῖ σέ συμφωνία μέ τούς Ρώσους γιά τήν ἀντιμετώπιση γαλλικῶν ἐνεργειῶν. Ὁ Σατριαξάμης ζητᾶ ἀπό τόν Ἀλή πασά νά συγκεντρώσει πληροφορίες ἀπό τήν περιοχή καί νά τόν ἐνημερώσει. Ἡ Πύλη φοβᾶται ἀπόβαση στή Σκόδρα. Στή συνέχεια κάνει ἐκτεταμένη ἀναφορά στήν ὑπόθεση τῆς Νάουσας (:«τόν μαντέ τοῦ Αὐγουστόζη») καί στήν ἀπαίτηση τοῦ Ἀλῆ πασᾶ νά τοῦ παραδοθεῖ ὁ Μπράχο Ρέβαντης, ὁ ὁποῖος, ὑποτίθεται, ἔχει παραβεῖ τίς ἐντολές του καί ἔχει προδώσει τόν κύριο του. Γιά τόν Ζαφειράκη, κοτζάμπαση τῆς Νάουσας, πού ὑπάγεται στό πασαλίκι τῆς Θεσσαλονίκης, προτείνεται ἡ παράδοση στόν πασά τῆς Θεσσαλονίκης. Ὁ Χασάν ἐφέντης ἀναφέρει ὅσες πληροφορίες γνωρίζει γιά τίς κινήσεις τοῦ Ρούμελη βαλεσῆ Ἰμπραχήμ πασᾶ (τῆς Σκόδρας) καί ἐπίσης γιά τίς κινήσεις τῶν πρώην χαϊτάδων Ντελῆ Καντρῆ καί Καραφεϊζῆ καί τῶν σουλτανικῶν δυνάμεων στήν περιοχή τῆς Θράκης. Μέ ἀφορμή τήν παράγραφο πού ἀναφέρεται στήν ἀδυναμία νά διορθωθοῦν στήν Κωνσταντινούπολη τά ἄγνωστα σέ ἐμᾶς «ντουλπίνια» πού ἔστειλε ὁ Ἀλή πασάς, μαθαίνουμε ὅτι «ὁ Μοριέρ κόνσολος Ἰγκλέζος, πατέρας τοῦ Μοριέρ κονσόλου τοῦ Μορέως», συχνάζει στό κονάκι τῶν καπουτζοχαντάρηδων τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στήν Κωνσταντινούπολη, μέ τούς ὁποίους διατηρεῖ φιλικές σχέσεις καί προτείνει νά σταλοῦν τά ἄγνωστα σέ ἐμᾶς «ντουλπίνια» στήν Ἀγγλία γιά ἐπιδιόρθωση. Ἡ ἀναφορά τοῦ Μόριερ (ἀσφαλῶς τοῦ John Philip Morier) ὡς «κονσόλου τοῦ Μορέως» δημιουργεῖ ἕνα πρόβλημα. Ὁ Μόριερ εἶναι, σύμφωνα μέ ὅλες τίς διαθέσιμες πηγές, ἀπό τό 1804 ὡς τό 1807, «Γενικός πρόξενος στήν Ἀλβανία, τό Μοριά καί τίς παρακείμενες περιοχές» μέ ἕδρα τά Γιάννενα, καί ὄχι πρόξενος τοῦ Μοριᾶ. Γιά τήν οἰκογένεια Morier, πατέρα καί γιούς προξένους βλ. Ἑλ. Τσουγκαράκη, *Ταξίδια τοῦ Guilford*, σελ. 144-145. Ἀπό τίς ἄλλες ὑποθέσεις στίς ὁποῖες ἀναφέρεται, ἀξιόλογη εἶναι ἡ πληροφορία «διά τά τρία χρόνια... ὁπού εἶναι πάνω μας τό Δέλβινο» καί γιά τίς διαπραγματεύσεις μέ τόν Ἀρίφ ἐφέντη πού θέλει νά πουλήσει «τόν μισόν μαλικιανέ τῆς Ζίτσας». Ἡ πληροφορία αὐτή γιά τό Δέλβινο ἐπιβεβαιώνει τήν ὑπόθεση τοῦ Γκρ. Ἄρς (*Ἀλβανία-Ἤπειρος*, σελ. 250, σημ. 110), σύμφωνα μέ τήν ὁποία ὁ Ἀλή πασάς εἶχε ἀπό τό 1801-1802 ἀποκτήσει κάποια νομικά δικαιώματα στό σαντζάκι τοῦ Δελβίνου, δέν εἶχε ὅμως κατορθώσει νά ἐκδιώξει τόν Μουσταφά πασά καί νά ἐπιβάλει τήν κυριαρχία του. Πράγματι, μεταξύ ἄλλων οἱ διάσπαρτες πληροφορίες τοῦ Ἀρχείου πού φέρουν ἀσαφῶς τόν Βελή ὡς διεκδικητή τοῦ πασαλικίου τοῦ Δελβίνου κατά τήν διάρκεια τῆς συμμετοχῆς του στήν ἐκστρατεία κατά τῶν Γκιρτζαλήδων, ἡ σαφής ἀναφορά του ὡς πασᾶ τοῦ Δελβίνου στή συνθήκη παράδοσης τῶν Σουλιωτῶν τῆς 12ης Δεκεμβρίου 1803 (βλ. Σπ. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*, σελ. 162-163, σημ. 1) καί ἡ πρόσφατη δημοσίευση μιᾶς ἀχρονολόγητης, ἀλλά ἀσφαλῶς τοῦ Δεκεμβρίου 1806, ἱκετήριας ἀναφορᾶς (στά ἑλληνικά) τοῦ Μουσταφᾶ πασᾶ πρός τόν τσάρο Ἀλέξανδρο Α΄, ὅπου ὑπογράφει ὡς "σάπικα" [=πρώην] πασάς Δελβίνου (βλ. Γκρ. Ἄρς, *Ἔγγραφα*, ἀρ. 56, σελ. 200-

201), ἐπιβεβαιώνουν ἀπολύτως τό ἐπιχείρημα τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ὅτι τυπικά ὁ Μουσταφά πασάς ἦταν καταχραστής τῆς σουλτανικῆς ἐξουσίας στό πασαλίκιο τοῦ Δελβίνου καί ὅτι αὐτός, ὁ Ἀλή πασάς, ἐννοεῖται ὡς alter ego τοῦ νόμιμου κατόχου τοῦ τίτλου Βελῆ πασᾶ, εἶχε τήν εὐθύνη καί τήν ὑποχρέωση τῆς καταδίωξής του. Ἀλλά καί ἀπό ἄλλες μνεῖες στήν ἴδια ἀλληλογραφία προκύπτει ὅτι ὁ Μουσταφά πασάς "δέν διαθέτει τό φιρμάνι τοῦ πασαλικίου" (Γκρ. Ἄρς, *ὅ.π.*, ἀρ. 47, σελ. 155-168 καί ἀρ. 50, σελ. 177-181). Ὡστόσο, οὔτε ἀπό τό Ἀρχεῖο οὔτε ἀπό τή βιβλιογραφία προκύπτει ἐγκατάσταση τοῦ Βελῆ πασᾶ στό Δέλβινο καί ἄσκηση τῆς ἐξουσίας στό πασαλίκιο. ■

Σχετ.: [268], Κωνσταντινούπολη, 9 Αὐγούστου 1805

Μερχαμετλιοῦ, βελίγιουνιάμ ἐφένδη μου:

»Σᾶς κάνω ἰφαντέ, ὅτι τρεῖς τέσερες μέρες ὀμπροστήτερα ἀπό σήμερα μέ φόναξεν ὁ Σατριαξάμης νά ὑπάγω καί ὁ σκλάβος σας ἐβρέθηκα ἄρωστος ἀπό χουμᾶ καί δέν ἠμπόρεσα νά πάγω· σήμερα ὅμως ἔγινα καλήτερα καί ἐπήγα. Μοῦ εἶπεν ὅτι ἐδῶ ἀκούσαμαν ἕνα τεβατούρι πώς τέσερα, πέντε καράβια ντουναμᾶς τοῦ Ἰγκλέξου, μέ ἄλλα πενήντα ἐξήντα μικρότερα καράβια ἦλθαν εἰς τά νερά τῶν Κορφῶν καί λέγουν ὅτι νά ἔχουν καί πέντε ἕξη χιλιάδες ἀσκέρι τῆς στεριᾶς· καί αὐτό ἐμᾶς δέν μᾶς φάνηκεν καλό, μᾶς ἤφερεν σέ βεσβεσέ· ἄν εἶναι φαραξί σέ ἠτιφᾶκ μέ τόν Μόσκοβο διά τόν Φράντζα πάγει καλά, μά μήν ἔχουν κανένα ἀχαμνό νηγιέτι διά τήν Σκεντερέ, καί διά τοῦτο ἐπειδή καί ἐσύ ἔλαχες ἄρωστος καί δέν ἠμπόρεσες νάλθης ἐγράψαμαν τοῦ πασᾶ ὁποῦ μέ ὀσούλι νά τό κάμη τασίχ τόν μαντέν αὐτόν καί τά γράμματα τοῦ τά ἐστείλαμαν μ' ἕναν ὀτζιάκ τατά[ρ] Ὀσμάνην· μ' ὅλον τοῦτο πάγαινε, νά βγάλης τάταρην μαχσούς καί νά τοῦ γράψης τοῦ πασιᾶ καί ἐσύ τό ἀχβάλι τοῦτο ὁποῦ χωρίς νά εὔγη στό φανερό ἀλλά σαρηντέ νά τό ἐξετάση καί νά τό κάμη τασίχ καλά διατί εἶναι τό ἔλθημά τους ἐκεῖ. Ὁ πασιᾶς ἔχει ἀνθρώπους ὁποῦ πηγαίνουν σέ ταύτους πέρα δόδε καί χελμπετέ τό βρίσκει τό σωστό καί μέ πρώτον μέ μεγάλον ἀτζιελέ νά μᾶς φανερώση.

Ἐχθές Τετράδη ἦλθεν καί ὁ Κιόρ Ἠμπραχίμης καί μοῦ γράφεις διά τόν μαντέ τοῦ Ἀβγοστόζη ὁποῦ νά γένη σέ τέτοιο σουρέτι ὁ Μπράχος νά δοθῆ στά χέρια τῆς ὑψηλότη σου καί ὁ Ζαφίρης εἰς τόν Σελενίκ βαλεσί. Τό σουρέτι αὐτό, ἐφένδη μου, εἶναι πολύ καλό καί ἐμένα τοῦ σκλάβου σας γαγιέτι μέ ἄρεσεν, μάλιστα καί ἐγώ ἀπό προτήτερα τό εἶχα μέ τήν γνώμην μου τερτίπι αὐτό καί τούτες τές ἡμέρες δύω τρεῖς ὀμπροστήτερα ἔκαμεν ταήνι ὁ Κηξλάραγας τόν μπάση τζιοχαντάρην του Ἡσμαήλαγαν διά νά ἔλθη κάτω στήν ὑψηλότη σας με τά γράμματα ἐκείνα κατά τό καράρι ὁποῦ βάλαμαν καί σᾶς τό ἔγραφα. Ἔστειλεν καί μέ χάλεψεν ὁ Κηξλάραγας νά πάγω καί ἐπειδή εἴμουν ἄρωστος δέν ἐπήγα· κατόπι ἔστειλεν ἄνδρωπόν του καί πήρεν

γράμμα ἀπό λόγου μου πρός τήν ὑψηλότη σας ὁπού νά τό φέρη ὁ μπάσι τζιοχατάρης του ὁποῦ ἔρχεται· ἔκαμα τζιαρέ ὅμως καί ἤφερα εἰς τό κονάκι μου αὐτόν τόν μπάσι τζιοχατάρην καί τόν ἐκουβέντιασα διά τόν αὐτόν μαντέ ἐτράφιλε· τοῦ εἶπα τά γράμματα ὁπού ἔχεις ἀπό τόν ἀγᾶ γράφουν ὁπού νά γένουν ντέφι ὁ Μπράχος καί ὁ Ζαφίρης, λιάκην ντέφι εἶναι καί τούτο ὁποῦ νά τούς ἀφήκουν νά εὔγουν νά ὑπάγουν ὅπου θέλουν, ντέφι εἶναι καί τούτο ὁποῦ νά γένουν τεσλήμι στά χέρια τοῦ πασιᾶ· τώρα, λοιπόν, ἄν εἶναι αὐτό ὁποῦ νά τούς ἀφήκουν δρόμον καί νά πάγουν ὅπου θέλουν καί αὐτοί αὐτό θέλουν, λιάκην τοῦ πασιᾶ τό νοφούζη καί ἤρξη μέ αὐτό τεκμίλη δέν γίνεται· καί τί τοῦ μένει τοῦ πασιᾶ ἀφοῦ ὁ ἄνδρωπός του ὁποῦ εἶχεν βάλει ἐκεῖ νά τοῦ κάμη αὐτό τό χιανετλίκη καί κατόπι νά γγεξεράῃ ὅπου θέλει καί νά τόν κοιτάξη ἀπό ἀγνάντια. Μοναχά ἐσύ πηγαίνοντας εἰς τό Σαλονίκη μία ἡμέρα μόνον νά σταθῆς, τήν δεύτερην νά τραβίσης τά ἤσια δια τόν πασιᾶ, καί πηγαίνοντας ἐκεῖ νά κάμητε μία κουβέντα καί σέ τοῦτο νά σταθῆς καί νά πατίσης ποδάρι ὁποῦ νά γένουν τεσλίμη στά χέρια τοῦ πασιᾶ, καί σάν γένει αὐτό ἔτξη γίνεσαι καί ἐσύ ταγήπ ἀπό τόν πασιᾶ· καί γιά τό νά δοθοῦν στά χέρια τοῦ πασιᾶ αὐτοί, καμιά χρεία δέν τοχει ὁ ἀγᾶς· στόν ἀγά σάν ἔλθεις, ἕνα τακρίρι θά τοῦ κάμεις, πῶς ἔγινεν, μάλιστα ὁ ἀγάς |2μεμνούνης γίνεται ὅταν νά γένῃ τεκμήλη τό ἤρξη τοῦ πασιᾶ, γιατί ὁ ἀγᾶς τόν πασιᾶ τόν ἀγαπάει καί χοκούκ ἔχουν ἀπό ἀρχῆς καί χούσνι τεβετζιούχ τοῦ ἔχει· καί πιά εἰς ὅλα αὐτά μοῦ ὑποσχεύθη ὁ μπασή τζιοχατάρης ὁπού ἔτξη ἔχη νά κάμῃ, ὁ ὁποῖος ἀφένδη μου, εἶναι ἕνας καλός φρόνοιμος καί σόζ ἀγνάρ ἄνδρωπος καί ὑψηλότη σας εἰς αὐτό νά νταγιαντήσεται καί νά πατήσεται ποδάρι ὁποῦ νά πάρεται σέ χέρι τόν Μπράχο μέ ὅλην τήν φαμελειάν του καί ἔτξη γίνεται τεκμήλη τό σιάνι σας· καί σέ τοῦτο νά τζιαλεστήσεται νά τελειόση, καί ἐγώ σᾶς τό ἔγραφα καί μέ τόν Ἠντρίζη ὁποῦ αὐτόν τόν μαντέν διά γαηλέ μήν τό ἔχετε καί καμιά ὑποψία μήν ἔχετε, ἀφένδη μου, κανένα σιτέμη ἀπό ἐδώ δέν σᾶς ἔρχεται, ὅτι τούς ἔχω γιομόσει τά αὐτιά καθώς χρειάζεται. Καί σέ τούτον τόν μαντέ ἔχετε μεγάλο πιάσιμο, καθῶς τό ἀκολουθῶ καί ἐγώ ἐδώ, τόν ἄνδρωπόν μου ὁποῦ εἶχα βάλει ἐκεῖ καί μόκαμεν αὐτό τό χιανετλίκη, αὐτόν θέλω νά τόν πάρω σέ χέρι μου, καί ὁ Ζαρίφης κοτζιάμπασης αὐτός ἄς πάγει στόν βαλή του, καί σάν μπητίσει ἔτξη, τότες γίνεται κατά τό σιάνι σου καί ἐγώ ἐδώ μπίρ τουρλιοῦ γίνομαι ἀπό τήν χαράν μου, εἰδέ ἐκείνος νά πάρῃ τά βουνᾶ καί νά πάγῃ ὅπου θέλει, αὐτό γίνεται χαλέλ στό σιάνι σου, καί ἐγώ ἐδώ ἔχω νά τζιαλεστήσω στό σουρέτι αὐτό ὁποῦ προστάξεις, καί μουχάκανε δέν σᾶς τό λέγω ὁπού τό τελειόνω σέ ταύτο ἀπάνω, λιάκην ἔτξη ἔχω ἐλπίδα ὁποῦ με τοῦ θεοῦ τήν δύναμιν καί τό ἰναγιέτι ἀπό κοντά ὀγλύγορα θελά σοῦ γιουροτήσω σεραχατέν τά γράμματα ἀπό τόν ἀγᾶ Κηζλάραγα.*

Τό Δέλβινο με τοῦ θεοῦ τό ἰναγιέτι δέν ἔχουν νά σοῦ τό ταράξουν τελεί-ως, καί ἐγώ ὁ σκλάβος σας, ἀφένδη μου, μήνας κοιμῶμαι ἐδώ ὁποῦ εἶμαι καί διά μαλκιανέ ἔχω νά τό τζιαλεστήσω ἀπό τήν γῆς ὸς τά οὐράνια. Διά τόν Ῥούμελη βαλεσί, ἐκείνα ὁποῦ σᾶς ἔγραψεν ὁ Ἠμπραϊμ πασιᾶς ἐκεῖνα τά ἤδια εἶναι ὁπού ἔβγαλεν τόν ἀητόν του μέ καμπόσους ἀτλήδες καί μέ τό ἀγιαλέτι καί ἀτός του ἔκατζεν.

Τόν Ἰσούφ πασιᾶ ὁποῦ σᾶς ἔγραφα μία φορά ὁποῦ τόν ἤφεραν ἀπό τήν Ἀνάτολη ἕως τώρα αὐτοῦ στό Κισιάνι τρογύρο βρίσκονταν, τώρα δέ τόν ἔστειλαν νά πάγει στήν Ἐντρενέ. Τόν Ντελή Καντρή ὁποῦ εἶχεν κάψει τόν τόπον ἐδώ τρυγύρω, τόν ἔκαμαν ἀγιάνη στό Μπργάζη καί σέ ἄλους τρεῖς τέσερες καζάδες τῶν ἐτραφιῶν καί ἡσύχασεν. Ὁ Καραφεήζης κατά τό Ἐσκί Ζαγορᾶ βρίσκεται, ἄλλοι λέγουν ὅτι νά ἐσικόθηκεν πάλαι καθώς καί πρότα, ἄλλοι λέγουν ὅτι ἥσυχα κάθεται, λέγεται καί ἕνα λαγκηρδί ὅτι νά τόν ἔκαμαν ἀγιάνη στήν Γγιουμορτζήνα. Διά τό Ῥούμελη βαλελίκη κανένα τερτίπι στο μεηντάνι δέν εἶναι, σέ τόσα γράμματα μοῦ τό γράφεις γιάτί νά μήν σᾶς γράψω ἀπό τοῦ Ῥούμελη βαλεσί τήν δουλειᾶ πῶς τρέχει· ἡ δουλειᾶ τοῦ Ῥούμελη σέ σοκλούτι ἀπερνούσεν καί τί νά σᾶς ἔγραφα ὁποῦ κανένα ἀχβάλι δέν ἦταν ἕως εἰς ταύτο ὁποῦ ἦλθεν τώρα καί δέν ἦταν κανένα ἀχβάλι στό μεηντάνι ὁποῦ νά σᾶς τό ἔγραφα, καλτή καί αὐτές ἡ κουβέντες ὁποῦ ἔχουν τρέξει στό μέσον με τόν Σατριαξάμι καί μέ τόν ἀγά διά τήν Ῥούμελη, αὐτά ὅλα σᾶς τά ἔχω γράψει, ἄλλο κανένα ζοχούρη δέν ἔκαμεν. Τοῦ ἀγᾶ ὁ λόγος ὅταν ἔγραφες διά τό ἠστιφᾶ καί εἶπεν ἔλε ἄς τόν κάμη καί νά ἰδούμεν, μέ προστάξεις νά σᾶς γράψω αὐτός ὁ λόγος τί μανᾶ ἔχει· ὁ λόγος αὐτός, ἀφένδη μου, κανένα χετζιελέτησμα δέν ἔχει, οὔτε κανένα μεράμι, μοναχά τζιούνγκη τέτοια ἔχουν εἰποθῆ πολλαῖς φοραῖς, κάποτες διά τόν κιαμπέ θέλα πάτε, κάποτες διά τόν ἠστιφᾶ καί αὐτό οὔτε μπορεῖ νά γένῃ οὔτε τό κάνεις καί διά αὐτό ὁ ἀγᾶς ἐγέλασεν καί τόν εἶπεν σέ σιακά γερηνέ· ἄλλο ἀπό αὐτό δέν εἶναι καί μήν τό κάνετε κηντέρι. Τούτο σέ λέγω, ἀφένδη μου, κάμε το ξέφκην καί Ἀλάχ κερίμ. Τόν τάταρη τζιούνγκη μέ πρόσταξεν ὁ Σατριαξάμης ὁποῦ μέ ἀτζελέ νά σᾶς τόν στείλω καί τόν ἔστειλα· μέ δεύτερον τάταρην σᾶς γράφω καί ὅλα τά ἀχβάλια ὁποῦ νά τρέξουν. Ὁ Ἀρίφ ἐφέντης ὁποῦ ἔχει τόν μησόν μαλκιανέ τῆς Ζήτζας [3] *θέλει νά σᾶς τόν πουλίσῃ κασριετέν· μόστειλεν καί ἕναν τεσχερέ καί ἰδού ὁποῦ σᾶς τόν στέλλω, βάκια σ' ενα δύω μέρες κατόπι, χάλεψε να τόν πάρῃ ὁ Κεχαγιάμπεγης καί τόν ἐμπόδισα λέγοντάς του ὁποῦ αὐτά ὁποῦ σᾶς κάνει βάτι εἶναι μπόσικα καί ἄλλο ἕνα σ' ἕναν ἄνθρωπον ὁποῦ νά βρεθῆ ἕνα ἠράτι σέ χέρι του γίνεται νά λιγοστεύσῃ τό κισμέτι του. Κατόπι ἔκαμα τζιέλπη τόν Ἀρίφ ἐφέντη καί ἦλθεν στό κονάκι*

καί κουβεντιάσαμαν· τό ταχμήνι αὐτονοῦ εἶναι στά ἐκατό πουγγεία κατά πῶς σᾶς τό γράφει καί στό ἀρτξουχάλι του, ἐγώ λέγω ὁποῦ ὸς τά ὀγδοήντα πέντε, ὥς τά ὀγδοήντα μπέλκημ, τόν δίδει, παρακάτω ὅμως δέν τό πιστεύω. Οἱ μαλκιανέδες τήν σήμερον, ἀφένδη μου, εἶναι σέ τιμή, ὅτι τξιούνγκη γίνονται ξάπτι ἀπό τό νηξάμ τξητίτ, ἔχουν μεγάλο χαήσι ὁ κόσμος ὁπού ὀλίγο ἠράτι νά ἔχη δίδουν πολύ φάιξε καί τόν πέρνουν, μουράτι ἔχει νά τόν πουλίση καί ὅπως εἶναι ὁρισμός σας.

Τά ντουλπήνια ὁποῦ μοῦ στείλετε, ἀφένδη μου, νά φκιασθοῦν, σέ ὅλην τή Πόλι ἐξέταξα καί δέν ἐστάθη τρόπος· ἐδώ εἶναι τῶν ἀδυνάτων νά γίνουν, χώρια ὁπού ἄν δέν σταλθοῦν στήν Ἰγκλιτέρα· κατόπι κουβέντιασα μέ τόν Μοριέρ κόνσολα Ἰγκλέξον, πατέραν τοῦ Μοριέρ κονσόλου τοῦ Μωρέως, ὁποῦ αὐτός συχνάζει εἰς τό κονάκι μας καί μοῦ εἶπεν ὅτι τά στέλομε στήν Ἰγκλιτέρα καί τά φκιάνουν, λιάκην τό πάγημά τους καί τό ἔλθημά τους κάνει τεβεκούφ τό ὀλιγότερον ἕναν χρόνο. Τώρα τό ἔμρι σας πῶς εἶναι· ἄν εἶναι ὁρισμός σας νά τά στείλομε ἀπό ἐδώ γράψε μου ὁποῦ νά τά στείλομε μέ τό μέσον τοῦ Μοριέρ, ὄχι καί ἔχετε τόν τρόπον καλήτερον καί εὐκολότερον νά τά στείλετε ἀπό αὐτοῦ, πάλιν πρόσταξε νά σᾶς τά στείλω· καί ἀπό αὐτοῦ νά σταλθοῦν τά ἔξοδα ἐδικά σας εἶναι καί ἀπό ἐδώ νά σταλθοῦν πάλαι δικά σας εἶναι· καί ἄν ὁρίζετε νά σταλθοῦν ἀπό ἐδώ ἄς μοῦ φανεροδῆ μέ πρώτον ξιρᾶ ἕως εἴκοσι, εἴκοσι πέντε Σεπτεμβρίου βρίσκονται καράβια στήν Σμύρνη ὁποῦ πηγαίνουν διά τήν Ἰγκλιτέρα. Καί τά πανέκλαμπρα ἔτη σας εἴησαν θεόθεν πάμπολλα καί πανένδοξα.

1805: Αὐγούστου: 31: ὧρες: 5: Κωνσταντινούπολη

Al da'i al fakir
sufi Hasan
(τ.σ.τ.)

[πλαγίως:]

Ὁ δεφτερντάρης τξιελεπῆς ἐφέντης μόδοσεν ἕνα δευτέρι διά τά τρία χρόνια τούτα ὁπού ἦνε ἀπάνω μας τό Δέλβινο, τό τί ἔχουν γένει τεσλήμι καί τί εἶναι χαβαλάτια καί τί εἶναι μπακί διά τό μοιρί· τά χαβαλάτια τά μετροῦν ὅμοια μέ τό μπακί γιατί εἶναι ὅλα σέ μουχημέ χαβαλέ. Λάβε ἕνα φερμάνι καί ἕνα χαρτί ἀπό τόν χουμπομπάτη ναζηρί διά τούς Βλάχους κυρατζήδες· σέ κάμποσες μέρες στέλνω καί τό φερμάνι τοῦ Μεχμέταγα Κατερινλή καθώς τό χάλευες.

[πλαγίως, σέ ἄλλο σημεῖο:]

Διά τά δόδεκα πουγγεία τοῦ Κεχαγιάμπεγη ὁπού σᾶς ἔγραφα, γρά-

φετε νά σᾶς σημειώσω τί μανδές εἶναι ὅτι δέν ἰξεύρετε· αὐτά τά δόδεκα πουγγεία εἶναι, ἀφένδι μου, ἀπό τόν μουχημέ τοῦ Τρικάλου καί τό ταφσίλη αὐτουνοῦ τοῦ μαντέ σᾶς τό ἔχω γράψει τόσες φορές, μάλιστα σᾶς τὄγραψεν καί ὁ ἤδιος ὁ Κεχαγιάμπεγης μέ γράμμα του.

[271]

2 φ., 20x30 ◆ (362) Θεσσαλονίκη, 8 Ὀκτωβρίου 1805

Ἰωάννης Φίλιππος Μόριερ, Γενικός Πρόξενος τῆς Μεγάλης Βρετανίας στήν Ἤπειρο, τόν Μοριά κ.λπ. (γράφει ἀπό τή Θεσσαλονίκη), πρός τόν Ἀλή πασά. Ἐπίσημη διαμαρτυρία γιά τήν κατάσταση τῶν Σουλιωτῶν πού ἔχουν ἐξοριστεῖ στήν Πρεμετή. Παρά τίς ὑποσχέσεις πού ὁ ἴδιος ὁ Ἀλής ἔχει δώσει καί ὁ πρόξενος μεταβίβασε στήν Αὐλή του, στό «πέρασμά» του ἀπό τήν Πρεμετή ἔμαθε ὅτι οἱ Σουλιῶτες εἶναι «βιασμένοι εἰς τήν βιαίαν δούλεψιν τοῦ κάστρου τῆς Πρεμετῆς, ὑποκάτω εἰς τήν αὐστηράν ράβδον τῶν Ἀλβανιτῶν σας, ἁλυσωμένοι τήν νύκτα, ὅταν μετά τούς κόπους εἶχαν χρείαν ἀπό ἀνάπαυσιν, καί πρός τούτοις τόσον ἀμελημένοι, ὁπού πολλοί αὐτοῦ ἔμειναν θύμα(τα) τῆς ἀρρωστίας». Ζητᾶ τήν ἀποκατάστασή τους. Εἶναι προφανές ὅτι δέν πρόκειται γιά τό πρωτότυπο ἔγγραφο τοῦ Μόριερ ἀλλά γιά μετάφραση στά ἑλληνικά πού θά πρέπει νά παρουσιάστηκε στόν Ἀλή πασά ἀπό τούς γραμματικούς του. Ἀπό τά "σπασμένα" ἑλληνικά προκύπτει ὅτι ἡ μετάφραση δέν ἔχει γίνει ἀπό Ἕλληνα μεταφραστή ἀλλά ἀπό ξένο, μέ τή φροντίδα τοῦ ἴδιου τοῦ Μόριερ ἤ ἀπό κάποιον ἄλλον (Γάλλο, Ἰταλό) γνώστη τῆς ἀγγλικῆς στά Γιάννενα. Ἕνα ἀντίγραφο τῆς ἑλληνικῆς μετάφρασης τοῦ ἐγγράφου, μέ ἡμερομηνία ὅμως 18 ἀντί 20 Φεβρουαρίου, εἶχε περιέλθει στά χέρια τῶν Ρώσων τῆς Κέρκυρας καί περικλείεται σέ ἀναφορά τοῦ Γ. Μοτσενίγου πρός τόν πρέσβη τῆς Ρωσίας στήν Κωνσταντινούπολη Ἰταλίνσκι ὡς δεῖγμα τῆς ἀνειλικρίνειας τοῦ Ἀλῆ πασᾶ (βλ. Γκρ. Ἄρς, *Ἔγγραφα*, ἀρ. 46, σελ. 149-155). Ὁ τόπος ἀποστολῆς τοῦ παρόντος ἐγγράφου (Θεσσαλονίκη) δημιουργεῖ ἕνα ζήτημα πού ἀπαιτεῖ κάποια ἐξήγηση ἀφοῦ φανερώνει μιά κινητικότητα για τήν ὁποία δέν γνωρίζουμε πολλά πράγματα αὐτήν τή στιγμή. Πάντως, γιά τήν ἀποστολή τοῦ Morier στήν Ἤπειρο πού ἀποσκοπεῖ στήν ἀποδυνάμωση τῆς γαλλικῆς ἐπιρροῆς βλ. Κυρ. Σιμόπουλος, *Ξένοι ταξιδιῶτες*, τόμ. Γι, σελ. 319-321 καί Γ2, σελ. 23, κάτι πού μᾶς ἐπιτρέπει νά ὑποθέσουμε ὅτι καί ὁ τίτλος τοῦ Γενικοῦ Προξένου στόν Μοριά, Ἤπειρο κ.λπ., κάλυπτε μέ διπλωματικό τρόπο τόν πραγματικό σκοπό τῆς ἀποστολῆς τοῦ Μόριερ. Εἶναι ἐνδιαφέρον νά ἀναφερθεῖ ἐδῶ ὅτι ἐκτός ἀπό τήν ἐνημέρωση τῶν Ρώσων, πού ἀναφέρθηκε πιό πάνω, γιά τίς κινήσεις τοῦ Morier καί τό ἐνδιαφέρον τῶν Ἄγγλων γιά τήν τύχη τῶν Σουλιωτῶν, λίγους μῆνες ἀργότερα, τόν Ἀπρίλιο τοῦ 1806, ὁ Ρῶσος πρόξενος στήν Ἄρτα Γεώργιος Φλώρης, σέ ὑπηρεσιακή συνομιλία του μέ τόν Ἀλή πασά θέτει ἐπιτακτικά τό ζήτημα τῆς τύχης τῶν φυλακισμένων στά Γιάννενα Σουλιωτῶν, πού ἀναφέρει ὅτι ἀνέρχονται σέ 150 οἰκογένειες (Γκρ. Ἄρς, *ὅ.π.*, ἀρ. 47, σελ. 155-168). ■

Σχετ.: [209], Κωνσταντινούπολη, 4 Φεβρουαρίου 1804

Ἐξήγησις
Ἰωάννης Φίλιππος Μοριέρ κόνσολας γενικός τῆς Μεγάλλης Βρεταννίας καί τά ἑξης.
Εἰς τήν ὑψυλότητα τοῦ Ἀλύ πασιά.
Μοῦ δισαρέση νά σάς ἰδοποιήσω ὁποῦ εἰς τό ἀπερασμά μου ἀπό τό Πρεμέτη ἔμαθα ὅτι ἡ κατάστασις τῶν σκλάβων σας Σουλιότων ἀποκρίνετο κατ' κανέναν τρόπον εἰς ἐκεῖνων ὁποῦ ἀπό τόν λόγον σας ἐπρόσμενα νά τούς εὕρω. Χωρίς αμφιβολίαν θέλη ἐνθυμάσθε ὁποῦ μετά διάφορες συναναστροφές μέ ἐμέ ἐπάνω εἰς αὐτό μοῦ ἐδώσεταν μέ τόν [[γράμμα]] βεβαιωτικόν σας λόγον τήν χαροπιάν ἴδησιν, τή ὁποίαν μέ ἀξιῶσεται νά μεταδῶσω εἰς τήν αὐλήν μου, |2 τῆς ἀποφασεώ[ς] σας νά τούς ἐλευθερώσεται καί μάλιστα τούς ἤχεταν στήλοι καί ταῖς φαμηλίες των, ἐξόχως ἐκεῖνων τῶν Μποτζιαρέων νά διαμιρασθοῦν ὡς τξιφτιλικιόται σας εἰς τά διάφορα χωρία, ῥομέϊκα σιμά εἰς τό Τεπελέννη.

Εἰς ἀναλογίαν τῆς εὐτυχίας ὁποῦ μου ἐπροξένησεν ἐτούτη ἡ εὐγενῆς ἀποφασί σας μεγάλος μου ἐστάθη ὁ πόνος ὅταν εὕρικα τήν κατάστασιν ἐτούτων τῶν ἀνδρώπων ὄχι καλιότερη ἀλλά χειρότερη, βιασμένοι εἰς τήν βιαῖαν δούλευψιν τοῦ κάστρου τῆς Πρεμετῆς ὑποκάτω εἰς τήν αὐστηράν ῥαύδον τῶν Ἀλβανιτῶν σας, ἀλυσομένος τήν νύκτα, |3 ὅταν μετά

John Philip Morier, His Britannic Majesty's Consul General etc. etc. etc.
to His Excellency Ali Pasha etc. etc. etc.
I am very sorry to inform your Excellency, that in my passage thro(ugh) Permetti, I learnt that the state of your Sulliote prisoners, answered in no manner to that in which from your promise, I fully expected to find them. You will no doubt recollect that after several conversations with me on their account, you sent me by your [...] the pleasing intelligence |2 (which you authorized me to communicate to my Government) of your determination to give them their liberty, and that you had even sent then and their families (Bochari's excepted) to be distributed as your tenants in the different Greek villages near Tepeleni.

In proportion to the happiness I felt at your noble resolution, great was my sorrow, when I found the state of those men not improved, but considerably worse, compelled to hard labor in the Jfortress of Permetti under the severe lash of your Albanians, chained together at night when they |3 would requirerest, and in

τούς κόπους ἤχαν χρείαν ἀπό ἀνάπαυσην καί προς τούτοις τόσον ἀμελοιμένοι οποῦ πολλοί αὐτοῦ ἔμειναν δύμμα τῆς ἀρ-ρώστίας.

Θελωντας ἐλπίσῃ οποῦ ἐτούτο προέρχεται ἀπό μίαν ἀμέλειαν τῶν προσταγῶν σας ἀπό το μέρος τῶν ὑπουργῶν σας καί ὄχι ἀπό μίαν μεταβολή εἰς τήν πρώτην ἀποφασίν σας, διά νά δῶσεται τήν ἐλευθερίαν αὐτῶν, δέν ἀμφι-βάλλω ὁποῦ θέλετε προστάξη ἀμέσως ὁποῦ οἱ Σουλιότες νά βαλθοῦν εἰς τήν εὐτυχισμένην κατάστασιν ὁποῦ μοῦ ἐτάξεταν, ἀλλά ὡς καθῶς ἡ αὐλή μου εἶναι εἰς τήν στερεάν πίστην ὁποῦ αὐτοί εἶναι ἐλεύθεροι, ἐγώ εἶμαι ὑποκείμενος τώρα διά νά γυρεύ-σω ἀπό ἐσέ οποῦ εἰς ἀπόκρισην τῆς παροῦσης γραφῆς μου νά μου ἰδοποιήσεται ἐάν πρέπει νά εὐγάλῳ τήν αὐλήν μου |4 ἀπό τήν ἀπάτην ὁποῦ εὑρίσκεται ἰδοποι-ῶντας την ὅτι οἱ Σουλιότες εἶναι νά σταθοῦν εἰς τήν ἀθλίαν κατά-στασιν ὁποῦ τούς ηὗρα.

Πρέπει νά προσθέσω ὡς φίλο σας οποῦ ἐάν ἡ ἐπιθυμία σας εἶναι εἰλυκρινῆ διά νά ἔχεται τήν φιλίαν τῆς βρεταννικῆς αὐλῆς θέλετε ἐπιτύχῃ μονον κρατόντας τόν λόγον σου μέ αὐτήν

addition to that cruel treatment so neglected, that many of them have fallen victims to sickness.

As I should hope that this proceeds from a neglect of your orders on the part of your officers, and not from a change in your first resolution, I have no doubt that you will give immediate orders that those Sulliotes be placed in the happy state, which you gave me to understand you intended. But as my Government is in the firm belief that they are free, I must now request that you will tell me in answer to this, whether I am to undeceive them, by communicating to them that the Sulliotes are to remain |4 *in the miserable situation, in which I found them.*

I must here add, as your friend, that if you are sincere in your wish to secure to yourself the good wishes of the British Government, you will only succeed by keeping your word with them.

J.P. Morier
Consul General
Salonica, October 20th 1805
N.S.

[272]

1 φ., 22x16 ◆ (988) Ἰωάννινα, 30 Νοεμβρίου 1805

Μπουγιουρντί τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πρός κάποιον βεκίλη (=ἀντιπρόσωπο) τοῦ Γιωργάκη Βράνη γιά νά μεταφέρει «εἰς τήν Γλυκήν», διακόσια φορτώματα καλαμποκίσιο ἀλεύρι ἀπό τά τσιφλίκια τοῦ Ἀλῆ «στό Λάμαρι». Ἡ ἀποστολή τοῦ ἐγγράφου στόν «βεκίλη» τοῦ Βράνη, τοῦ γνωστοῦ Ἀρτινοῦ προκρίτου στήν ὑπηρεσία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, δέν γνωρίζουμε ἄν σημαίνει ὅτι ὁ Βράνης ἀπουσιάζει ἀπό τήν Ἄρτα ἤ ἄν τό μπουγιουρντί ἀπευθύνεται κατ' εὐθείαν πρός κάποιον διαχειριστή ἀποθήκης ἐκτός Ἄρτας, σέ κάποιο χωριό τῆς Λάμαρης. Πάντως, ὁ Βράνης μερικούς μῆνες ἐνωρίτερα, τήν ἄνοιξη τοῦ 1805, βρισκόταν ὑπεύθυνος τοῦ ἐπισιτισμοῦ τῶν δυνάμεων πού συγκέντρωνε στό Τεπελένι ὁ Ἀλή πασάς, ὅταν μεταφέρθηκε ἐκεῖ καί σχεδίαζε νά ἀμυνθεῖ ἐναντίον τῶν ἀντιπάλων του, κυρίως τοῦ Ἰμπραχήμ πασᾶ τῆς Σκόδρας καί ἐνδεχομένως ἐναντίον τῆς Πύλης, ἄν τόν προσέβαλαν σουλτανικές δυνάμεις (βλ. Γκρ. Ἄρς, *Ἀλβανία-Ἤπειρος*, σελ. 229, ὅπου μνεία τοῦ Βράνη σέ ρωσικά ἔγγραφα). Ἀξίζει νά σημειωθεῖ ὅτι τό προηγούμενο ἔτος 1804, ὁ Βράνης ἦταν ὑπεύθυνος, ἀπό κοινοῦ μέ τόν Ντιβικτάρη, γιά τήν τροφοδοσία τῶν στρατιωτικῶν σωμάτων τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πού ἐπιτηροῦσαν τήν εὐρύτερη περιοχή τοῦ Σουλίου, μετά τήν ἔξοδο τῶν Σουλιωτῶν ἀπό τούς ὀχυρούς οἰκισμούς τους (βλ. ἔγγραφα ἀρ. [235], [236], [237]. Ἐδῶ φαίνεται νά πρόκειται γιά μιά ἀνάλογη ὑπηρεσία. ■

Βεκηλη τοῦ Γιωργάκη Βράνη εὐθύς πού λάβῃς τό παρόν χωρίς ἄργυταν ντακηκάν ἀπό τό γένημα τῶν τξεφληκιῶν μου στό Λάμαρι νά φορτώσῃς διακόσια φορτώματα ἀλεύρι καλαμποκήσιο καί μέ ἀτξελέν νά παγῃ εἰς τή Γληκήν. Μή κάμῃς ἀλλέως ὅτι τξεβάπι δέν δίδεις, ἐξ ἀποφάσεως

(τ.σ. Ἀλῆ πασᾶ)

[πλαγίως, στό ἀριστερό περιθώριο:]
1805:
Νοεμβρίου: 30
Ἰωάν(νινα)

[273]

2 φ., 30x21 ◆ (1007) Μπεράτι, 16 Δεκεμβρίου 1805

Γράμμα τοῦ Ἰμπραχήμ πασᾶ τοῦ Μπερατίου πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀπαντᾶ σέ γράμμα, μέ τό ὁποῖο ὁ Ἀλής τοῦ ἔστειλε «τό τούρκικο δεφτέρι... ἀπό τήν Σκόντρα», τό ὁποῖο δέν ἔχει διασωθεῖ καί τοῦ ὁποίου δέν γνωρίζουμε ἀπό ἄλλη πηγή τό περιεχόμενο. Ἴσως πρόκειται γιά τή διατύπωση κάποιων ἀπαιτήσεων πού οἱ

δύο πασάδες βρίσκουν ἀπαράδεκτες. Ὁ Ἰμπραχήμ συμφωνεῖ μέ τήν ἀπάντηση πού ἔδωσε ὁ Ἀλή πασάς καί τοῦ δηλώνει συμπαράσταση. ■

Τήν αὐδεντείαν σου περιπώθητε καί τημημένε μου ἀδελφέ, βεξήρ Ἀλή πασιά, τημητικῶς καί ἀκριβῶς χερετῶ καί ἀσπάζωμε μέ ἀδελφηκόν πόθον.

Ἔλαβα τήν τημίαν σου μέ τό παρόντα τάταρήν σου καί ἐχάρην τήν ποθητήν μου ἡγείαν σας, ἐκατάλαβα καί τά σημιοθέντα. Ἴδον καί τό τούρκηκο δεφτέρη, τό ἀπό τήν Σκόντρα σταλμένο καί ἐβεβαιώθηκα εἰς τά ζητηματά του. Ἀδελφέ, θαῦμα εἶναι μέ τετιουνούς ἀνθρώπους ὁποῦ δέν γνωρήζουν καί δέν ἐγνόρησαν ἀκόμη τόν ἑαυτόν τους, ὅμως κατά πῶς ὁρίζης καί γράφης ὁποῦ ἀπό τήν μεγάλην του περιφάνεια ὁπό 'χη γρεμήζεται μονάχος του, καί καλό τζιεβάπη εἶναι αὐτό ὁπού τούς ἔδοσες. Ἰδέ ἐμοῖς ὁ θεός μᾶς ἔκαμε ἕνα σπήτη καί ἀδέλφια ἀχώρηστα ἕως τό κιαμέτη. Λάβε τό ἤδιο δευτέρι ὁπῆσω· κανένα κενούγιο χαμπέρι ἀπό ἐδώδενες δέν ἔχω διά νά σέ γράψω.

Ταῦτα καί θεόθεν ἡγιένεται εὐτυχῶν.

16: Δεκεμβρίου
1805
Μπεράτι
(τ.σ. Ἰμπραχήμ πασᾶ)

[πανώγραμμα:]
Τῷ παμπωθήτῳ μοι καί τημημένῳ ἀδελφῶ βεξήρ Ἀλή πασιά, τημίως, εἰς Ἰωάννι(να)

1806

[274]

1 φ., 16x11 ◆ (1117) Καραλάρ, 28 Μαΐου [1806]

Ἀπόδειξη παράδοσης ἑπτά ἀλόγων ἀπό τόν Ἀχμέτη τζαούση πρός τούς «βαλμάδες» τοῦ παπα-Δημήτρη, στό χωριό Καραλάρ. «Βαλμάδες» εἶναι οἱ ἱπποκόμοι, ἀλλά μέ τήν πρωταρχική σημασία τῆς λέξης, ἐκεῖνοι δηλαδή πού ἐπιμελοῦνται τήν ἀνατροφή καί ἔχουν τή διαχείριση/φροντίδα ἀλόγων. Ὁ Ἀχμέτη(ς) τζαούσης τῆς πρώτης φράσης νομίζουμε ὅτι εἶναι τό ἴδιο πρόσωπο μέ τόν «Ἀχμέτη, ἄνδρωπο τοῦ Ἰσούφη καβάζη», τῆς τελευταίας φράσης τοῦ ἐγγράφου, ἐνῶ ὁ ἀναφερόμενος Βασίλης πρέπει νά εἶναι ἕνας «βαλμάς» τοῦ παπα-Δημήτρη. Ὁ Γερο-Νάσιος εἶναι προφανῶς ὁ προεστός τοῦ χωριοῦ-τσιφλικιοῦ, ἐνῶ ὁ «σούπασης Παράμαγας» (:Μπαριάμαγας) (βλ. Εὐρετήριο), ὁ σούμπασης τοῦ χωριοῦ. Τό περιεχόμενο τοῦ ἐγγράφου φαίνεται ἐνδιαφέρον ἀλλά δέν μποροῦμε νά κατανοήσουμε μέ ἀκρίβεια τί σημαίνει αὐτή ἡ ἐνέργεια τῆς παράδοσης τῶν ἑπτά ἀλόγων στούς «βαλμάδες» κ.λπ. Ὑποθέτουμε, ὅτι χρονολογικά πρέπει νά τοποθετηθεῖ στήν πρώτη θητεία τοῦ Βελῆ στό σαντζάκι τῶν Τρικάλων (1805-1807), κάτι γιά τό ὁποῖο συνηγορεῖ καί ὁ ἀριθμός «186» πού βρίσκεται γραμμένος μέ τό χέρι τοῦ γραφέα στή θέση τῆς χρονολογίας καί τόν συμπληρώνουμε, μέ τήν ἁρμόζουσα ἐπιφύλαξη βεβαίως, σέ 18[0]6. Πάντως, μπορεῖ νά ὑποθέσει κανείς ὅτι πρόκειται γιά ἄλογα τοῦ Βελῆ πασᾶ, τά ὁποῖα τοποθετοῦνται στό χωριό Καραλάρ γιά νά ἐξασφαλιστεῖ ἡ διατροφή τους (βόσκηση, ἐπιμέλεια), σέ μιά ἐποχή πού δέν χρησιμοποιοῦνται σέ κάποια ἀποστολή, ὅπως ἐκστρατεία, μεταφορικό ἔργο κ.ἄ. Δέν γνωρίζουμε ἐπίσης ποιά εἶναι ἡ σχέση τοῦ Βελῆ πασᾶ μέ τό χωριό Καραλάρ καί μάλιστα ποιό ἀπό τά δύο ὁμώνυμα χωριά τῆς Θεσσαλίας εἶναι αὐτό τοῦ ἐγγράφου. Ὑποθέτουμε, χωρίς σοβαρά ἐπιχειρήματα, ὅτι πρόκειται γιά τό σημερινό Ἐλευθέριον (ἐπαρχίας Λαρίσης) καί ὄχι γιά τό σημερινό Γραμματικό (ἐπαρχίας Καρδίτσης). Τό γεγονός ὅτι καί τά δύο Καραλάρ φέρονται ὡς τσιφλίκια τοῦ Βελῆ πασᾶ δέν διευκολύνει τήν ταύτιση ἀλλά οὔτε καί τή χρονολόγηση, ἀφοῦ τό ἔγγραφο μέ τόν κατάλογο τῶν τσιφλικιῶν τοῦ Βελῆ πασᾶ (βλ. ἀρ. [1365]) εἶναι ἀχρονολόγητο, ὅμως μέ βεβαιότητα πρέπει νά θεωρηθεῖ ὡς ἔγγραφο τῶν τελευταίων, πρό τῆς καταστροφῆς τῆς ἀληπασαδικῆς οἰκογένειας, χρόνων. ■

» Ὼ Ἀχμέτι τζαούσις ήρδε ης τοῦ Καραλάρ καί εκάμη τησιλήμη τους βαλμάδαις του πα(πᾶ) Δημήτρι φουράδης: 3: τουρίδηκης, ταμκαλήδηκις καί τρία άλουγα: 3: τουρίδηκα, ταμκαλήδηκα καί ένα άλουγου τουρίδηκου δήχους τα ὕνιᾶ καί τά ἐκάνομη τησιλήμι του βλάμα (:βαλμᾶ) του πα(πᾶ) Δημήτρι του Βάσιλι καί τά ἤδε καί ὼ Γηρονασιος καί τα ηδε

καί ο σούπασις ο Παράμαγας καί ὁ Αχμέτης ανθροπος τοῦ Ησούφι καβαξι μαριτιρο.

186 [:1806;]
Μαΐου: 28

ελαβα ηγο πα(πα)δι
μιτρις τ' αλογα
κυφαλια: 7

[275]

1 φ., 26x19 ◆ (113) Σκάλα Γκρικοχώρι, 17 Ἰουνίου 1806

Ἀρτζουχάλι τοῦ Σμαήλ Σακόλη πρός τόν Ἀλή πασά. Φαίνεται νά εἶναι ἐπικεφαλῆς στρατιωτικοῦ σώματος στό Γκρικοχώρι. Γράφει γιά νά ζητήσει τό «χαρτζιλίκι» τῶν ἀνδρώπων του. Τό ἔγγραφο πρέπει νά διαβαστεῖ σέ συνδυασμό μέ τά παρακάτω σχετικά, κυρίως γιά νά διευκρινιστοῦν οἱ ἱεραρχικές σχέσεις μεταξύ τῶν διαφόρων στρατιωτικῶν σωμάτων καί τῶν ἀρχηγῶν τους, οἱ ὁποῖες ὁπωσδήποτε φαίνονται νά εἶναι πολύ χαλαρές καί ἀσαφεῖς. Πάντως, πρόκειται γιά συγκέντρωση στρατιωτικῶν δυνάμεων τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, οἱ ὁποῖες βρίσκονταν ἐκεῖ στό πλαίσιο τῶν πιέσεων καί τῶν ἐπιθετικῶν ἐνεργειῶν του ἐναντίον τῶν Τσάμηδων ἀγάδων, οἱ ὁποῖες ἔχουν ἀρχίσει ἀπό τό φθινόπωρο κιόλας τοῦ 1805 (βλ. Γκρ. Ἄρς, *Ἀλβανία-Ἤπειρος*, σελ. 232). Πιό συγκεκριμένα, ἀναφέρονται ἀπό τή ρωσική προξενική ἀλληλογραφία ἐχθροπραξίες στήν περιοχή τῆς Παραμυθιᾶς ἤδη ἀπό τό πρῶτο δεκαπενθήμερο τοῦ Μαρτίου 1806 (Γκρ. Ἄρς, *ὅ.π.*, σελ. 232), ἴσως γιά τόν ἔλεγχο τοῦ ὅρμου/λιμανιοῦ τῆς Ἠγουμενίτσας, στόν ὁποῖο κυριαρχοῦν οἱ ἀγάδες τῆς Παραμυθιᾶς. Γιά τήν ἐνδεχόμενη παρουσία τοῦ ἴδιου τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στήν περιοχή βλ. τό παρακάτω σχετικό α΄. Πάντως, ὁ Ἀλή πασάς δέν θά πρέπει νά παρέμεινε γιά πολύ στήν περιοχή γιατί τίς πρῶτες μέρες τοῦ Ἰουλίου βρίσκεται στά Γιάννενα, ὅπου συναντιέται μέ τόν Ρῶσο πρόξενο Γ. Φλώρη, ἀπό τόν ὁποῖο ζητάει τή βοήθεια τῶν Ρώσων ἐναντίον τῶν Τσάμηδων καί κυρίως ἐναντίον τοῦ Μουσταφᾶ πασᾶ τοῦ Δελβίνου. Ὁ πρόξενος στήν ἀναφορά του τῆς 11ης Ἰουλίου πρός τόν Γ. Μοτσενίγο στήν Κέρκυρα, ἀναφέρει ὅτι ὁ Ἀλή πασάς ἔστειλε τήν προηγούμενη νύχτα σῶμα 500 ἀνδρῶν γιά ἐνίσχυση τῆς φρουρᾶς του στήν Παραμυθιά (βλ. Γκρ. Ἄρς, *Ἔγγραφα*, ἀρ. 50, σελ. 177-181). Ἀποκαθιστοῦμε τόν τονισμό. ■

Σχετ.: α΄ [276], Σκάλα Γκρικοχώρι, 18 Ἰουνίου 1806
β΄ [278], Γκρικοχώρι, Ἰούλιος 1806
γ΄ [279], Γκρικοχώρι, 11 Ἰουλίου 1806

Ἠψιλότατε καί ποληχρονεμένε ντουβλετλῆ, βεζίρ ἀφέντι μου, σκλαβικός σέ προσκυνό, τό τιμυμένο σου καί χρισόν σου μέστι καταφιλό, τόν μεγαλοδίναμον θεόν παρακαλό διά νά αὐξάνι καί νά ποληχρονάγι τό του-

βλέτι τῖς εἰψιλότιτό σου, ὸς καδός ἀγαπᾶς, ἀμύν.

Μέ τό σκλαβικόν μου χαρτζιχάλη ὁ σκλάβο σου σοῦ κάνο εἰφαντέ, σίμερα σοῦ ἐγράφαμε ὅλη ἀντάμα διά τό μαντέ τό ἀλέβρι· τόρι, ἀφέντι μου, ἔρχετε ὁ σκλάβο σου ὁ Σμαήλ Χάγιτας καί σέ κάνι βουκούφι διά ὅλα τά πάντα. Περικαλό τόν ἀφέντι μου ὁπού ἀπό μεγάλη μου σφίξη καί μέ τό στανιό ἔρχετε ὁ Σμαήλ Χάητας διατί ἐδό μοῦ ἀξίζι διά δέκα ἧς τό εἰσμέτι σου διά κάθε δουληά, μύν τόν ἀληκοτίσις παρά νά ἔρδι μυά ὥρα ἀρχίτερα (ὁ σκλάβο σου ὁ Γιάχο Καλτάνις ἀδελφός τοῦ Μπεκύρ τόν ἐστέλνομε καί σέ κῦνο ὁπού ἐμάθαμε πού τοῦ ἐπέθανε τό πεδί του) καί ἠσέ ὅλους ἦρδε τό χαρτζιλήκυ καί αὐτός ἀλυσμονίθικε καί δέν τοῦ ἦρδε τίποτας, ὁπού αὐτός ἦρδε μαζί μέ τ' ἐμένα ἀπό ἀρχῆς καί τόν στέλνομε τόρα ἧς τίν ἰψιλότι σου ὁπού πολούς ἐκυβέρνισες καί αὐτόν τόν σκλάβο σου ὅτι καί προτίτερα ἐβρίσκονταν εἰς τίν Ὄχρι καί λαβομένος, ὁπού πάντα εἰς τό εἰσμέτι σου δέν λήπη· ὁ σκλάβο σου ὁ Σμαήλ Ζεβαληάνις βρίσκετε ἐδό ὁπού τόν ἔστιλες καί νά τόν προφθάσης μέ χαρτζιλήκυ μέ τούς ἀνδρόπους καί τούς Βουκοποληαλῆδες τό μουράτι μέ ἄλος τέσερους καί τοῦ Ζίκου Πετάβαρι μέ τό πεδί του καί ὁ Μουαμέτι Ζίκος ἀπό Δραγότι καί ὁ Σαλή Δραγότις καί ὁ Πάσιο Μέτζις καί ὁ Μουσταφά Ἤτος καί ὁ Χρίστος Κυπαριότις ἔχουν μέρες ὁπού τούς ἔχο στίλι κατά τό ἔπρι σου· μόνον καί αὐτουνούς νάν τούς προφθάσις μέ χαρτζιλήκυ. Καί οἱ χρόνι σου πολή ἀπό τόν θεό, ἀμήν.

σκλάβο σου
Σμαηλ σακόλης
(τ.σ.τ.)

1806: Ἰουνίου: 17
Σκ(ά)λομα Γγηρκοχόρι

Ἐδό βρίσκετε ὁ Τζήμας Χορμόβας μέ ἄλους: 4 κουσούρι στό εἰσμέτι σου δέν κάνουν καί κάμε ἔμπρι διά χαρτζιλή[κια] τους.

[276]

1 φ., 28x19 ◆ (895) Σκάλα Γκρικοχώρι, 18 Ἰουνίου 1806

Ἀρτζουχάλι τῶν Χασάν Ἀράπη, Ντερμάνη καί Ἀναγνώστη πρός τόν Ἀλή πασά. Στέλνουν γιά ἔλεγχο τούς λογαριασμούς διαχείρισης γιά «τά ὅσα εἰδήσματα καί ζαερέ καί μπαρούτι» ἔχουν λάβει καί ζητοῦν ἀκόμη μπαρούτι καί ζαερέδες. Οἱ

ὑπογράφοντες ἔχουν τήν εὐθύνη τῆς τροφοδοσίας καί διαχείρισης τοῦ στολίσκου τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πού κινεῖται στήν περιοχή, ὅπως προκύπτει ἀπό τό παρακάτω σχετικό β΄, καί ἐπ' αὐτοῦ καλοῦνται νά κάνουν τόν ἀπολογισμό τους. Γιά τά τρία πρόσωπα πού ἀναφέρονται ἐδῶ βλ. τό σχετικό γ΄, ὅπου προκύπτουν συμπληρωματικῶς τά ἐπώνυμα καί τά ὀνόματα τοῦ Ἀναγνώστη Μοραΐτη καί τοῦ Κωνσταντῆ Ντερμάνη (βλ. καί τό Εὐρετήριο), καθώς καί τό ἔγγραφο ἀρ. [759] ὅπου ἀναφέρεται ὁ Χασάν Ἀράπης ὡς «μαρνάρος». Ἀπό τό ὑστερόγραφο προκύπτει ὅτι ὁ Ἀλή πασάς βρίσκεται κάπου στήν περιοχή, ἴσως σέ κάποιο παραθαλάσσιο σημεῖο, στό ὁποῖο στέλνουν «τόν Μήτζιο... καί τή βάρκα» γιά νά φορτώσει ξύλα καί ζητοῦν νά τούς στείλει μέ τόν ἴδιο ἀπεσταλμένο «τόν ζαϊρέ» (=τρόφιμα). Ἀπό τή ρωσική προξενική ἀλληλογραφία προκύπτει ὅτι ἀρχηγός τῶν δυνάμεων τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στήν περιοχή τῆς Παραμυθιᾶς αὐτήν τήν ἐποχή εἶναι ὁ Μουχτάρ πασάς (βλ. Γκρ. Ἄρς, *Ἀλβανία-Ἤπειρος*, σελ. 233), κάτι πού δέν ἀποκλείει βέβαια καί τήν εὐκαιριακή παρουσία τοῦ ἴδιου τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στήν ἴδια περιοχή. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

Σχετ.: α΄ [275], Σκάλα Γκρικοχώρι, 17 Ἰουνίου 1806
β΄ [278], Γκρικοχώρι, Ἰούλιος 1806
γ΄ [279], Γκρικοχώρι, 11 Ἰουλίου 1806

Ἠψιλότατε καί ποληχρονεμένε ντουβλετλῆ βεζίρ ἀφέντι μας, σκλαβικός σέ προσκυνοῦμε, τόν μεγαλοδίναμον θεόν παρακαλοῦμε νά αὐξάνι καί νά ποληχρονάγι τό ντουβλέτι τήν ἠψιλότιτό σου ὁς καθός ἀγαπᾶς, ἀμήν.

Μέ τό σκλαβικόν μας σοῦ κάνομε εἰφαντέ, ἐλάβαμε τό ἠψιλόν σου μπουγιουρτί, καί ἐκῦνο ὁπού ἠμπορῖ ὁ καθένας κουσούρι δέν κάνομε εἰς τό ἠσμέτι σου. Μᾶς προστάζις ὁπού νά σοῦ στίλομε τόν λογαριασμόν εἰς τά ὅσα ἠδίσματα καί ζαερέ καί μπαρούτι ἔχομε λαβομένα ἕος τίν σίμερον, εἰδού ὁπού σοῦ περικλίομε καί τά δεφτέρια καί στέλνομε καί τό Μύτζιο διά νά σοῦ τά φέρι. Πάλιν, ἀφέντι μου, σοῦ κάνομε ἠφαντέ μπαρούτι νά μᾶς στίλης ὅτι ἡ ἑκατό ὀκάδες ὁπού μᾶς ἦρθαν τόρα καί ἤκοσι φουσέκυα κανονίσια ἔχομε ἀπό χαγλερία, εἴπαμε τοῦ Μύτζιου νά σοῦ τά κάμυ ἠφαντέ καί ἡ χρόνι τοῦ ἀφεντός μας πολή.

1806: Ἠουνίου: 18: Σκάλα Γιρκοχόρι

Στῖλε μας, ἀφέντι μας, καί ζαερέ ὅτι δέν ἔχομε· μέ τόν Μύτζιο ἐστίλαμε καί τί βάρκα νά φορτόσι ξίλα κι ἄν ἶνε ὁρισμό σου στῖλε μας καί τόν Μύτζιο μέ τόν ζαερέ.

σκλαβι σου
χασάν ἀράπις
ντερμανης
αναγνόστις

[277]

1 φ., 29x21 ◆ (1205) [Γράβα], 22 Ἰουνίου 1806

Ἀρτζουχάλι τοῦ Μελέκη Γράβα πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀρνεῖται νά δεχτεῖ «τούς ἀνθρώπους (τοῦ Ἀλῆ) στό σπίτι» του, γιατί φοβᾶται τήν ἐκδίκηση τῶν ἄλλων μπέηδων τῆς Τσαμουριᾶς, ἐχθρῶν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Οἱ πληροφορίες τοῦ ἐγγράφου εἶναι σπουδαῖες, ἀλλά ἡ ἐλλειπτική διατύπωση, παρά τή ζωντάνια καί τόν αὐθορμητισμό τῶν ἐκφράσεων, δέν μᾶς ἐπιτρέπει νά κατανοήσουμε τό κείμενο στό σύνολό του. Πάντως, τό ἔγγραφο παραπέμπει στά ἴδια γεγονότα, στά ὁποῖα ἀναφέρονται καί τά λοιπά ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου αὐτῆς τῆς περιόδου, στίς πολεμικές ἐνέργειες δηλαδή τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἐναντίον τῶν ἀγάδων τῆς Τσαμουριᾶς. Ἀπό τά ἀναφερόμενα ὀνόματα ὁ Ὀσμάν Ζόπας καί ὁ Ὀσμάν Ζοπάνης εἶναι τό ἴδιο πρόσωπο (βλ. καί Εὑρετήριο), ἐνῶ οἱ Ὀσμάνης καί Κασίμης πρέπει νά εἶναι δύο ἄλλοι τοπικοί ἀγάδες. Γιά τόν Ὀσμάνη δέν ἐντοπίσαμε ἄλλα στοιχεῖα, ἐνῶ ὁ Κασίμης ὑποθέτουμε ὅτι εἶναι ὁ νεότερος ἀπό τούς ἀδελφούς Πρόνιου. Ἐνδιαφέρουσα ἡ ἀναφορά στούς Τσάμηδες πού ἐκπατρίστηκαν ὑπό τήν πίεση τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ἀλλά ἀδικαιολόγητα καί βιαστικά κατά τήν κρίση τοῦ Μελέκη: «ποιόν εἶχαν σκοτώσει πο(ύ) ἔφυγαν, ἄς ἐκάθονταν νά ἐγλέπανε..., μοναχά ἐφόρτωσαν τά παιδιά το(υ)ς μέ ἀντζελέ (=βιαστικά) κ.λπ.». Ἀπό ἄλλο σημεῖο τοῦ ἐγγράφου προκύπτει, παρά τήν ἀσαφή διατύπωση, ὅτι κάποιος γιός τοῦ Μελέκη Γράβα βρίσκεται ἤ ὅμηρος ἤ στήν ὑπηρεσία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ὁ ἐπιστολογράφος ἀναφέρεται στόν Σερεμέτ μπέη, πού βρίσκεται ἀκόμη στήν περιοχή, καί τελειώνει τό ἀρτζουχάλι του μέ ἀνεπιβεβαίωτες πληροφορίες γιά τίς προθέσεις τοῦ Μουσταφᾶ πασᾶ τοῦ Δελβίνου καί τῶν φίλων του ἀγάδων, σχετικά μέ τήν ἀντιμετώπιση τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ὡς τόπος σύνταξης καί ἀποστολῆς τοῦ ἐγγράφου πρέπει νά θεωρηθεῖ τό χωριό Γράβα (σημ. Βουνοσπηλιά τῆς ἐπαρχίας Θυάμιδος), τόπος καταγωγῆς καί κατοικίας τοῦ Μελέκη. Ὁ «Θριτής» τῆς χρονολογίας τοῦ ἐγγράφου εἶναι βέβαια ὁ «Θεριστής», διαλεκτική μορφή πού ἐπιχωριάζει στήν εὐρύτερη περιοχή. Ἀποκαταστήσαμε τήν ὀρθογραφία καί τή στίξη γιά τή διευκόλυνση τῆς κατανόησης τοῦ κειμένου. ■

Ὑψηλότατε, πολυχρονεμένο ντεβλετλῆ βεζίρη ἀλησάν, δολικῶς σέ προσκυνῶ καί σοῦ φιλῶ τόν χρυσό σου μέστι, τόν μεγαλοδύναμον θιγό παρακαλῶ γιά τόν ὀτζάκι τῆς ἐψηλότη σου νά εἶναι ἀνοιχτό ὥς στόν κουγιαμέτι, ἀμήν.

Καί μέ τόν ταπεινό μου σοῦ κάνω ἰφατέ γιά τόν χρυσό σου πογιορτί τό 'λαβα καί τά ὅσα ἔκανις φερμάνι τά κατάλαβα· μό κάνεις ἔμρι εἶναι ὁ καιρός νά σοῦ κάμω χισμέτι μέ τόν τακάτι πού ἔχω στό ντοά τῆς ἐψηλότη σου· ἰμένα στόν χισμέτι σου εἶμαι μέ τ' ἐκεῖνο τόν χάλι πού ἔχω, ἀμή μέ τ' ἐκεῖνο πού δέν ἔχω ἡ ὑψηλότη σου εἶσαι βοκόφης νά μή μό τό βάλεις αὐτό τόν ματέρι ὅτι μό βγιαίνουν τ' ἄντερα· μό φανερώνει ὁ Κασίμης καί ὁ Ὀσμάνης διά νά σοῦ βάλω τός ἀνθρώπος στόν σπίτι· μό γράφον ὅτι ἐγίνηκε ταπόρι τόν χωργιό· ἀλήθεια ἐγίνηκι· ἐβῆκαν ἄπιστοι καί ἔμπασαν τόν βιλαγιέτι μό τό

ἔφεραν καί τόν βιλαγιέτι ἀπάνου μο, μαναχά μέ τόν κοβέτι τό διγό καί μέ τόν πάχτι τῆς ἐψηλότη σου δέ μόκαμαν τίποτα καί πάντη δέν ἤφευγα· ἐχάλεψαν νά μέ κάμον μέ κάθε δέματα(;) καί τζστρεξα νά πέδανα στά σπίτια καί δέκα βολές ἤρδαν καί δέ μόκαμαν τίποτα οὐδέ μό κάνουν ἰνσαλάχ· τώρα μό λέγει ὁ Ὀσμάνης καί ὁ Κασίμης νά βάλω τός ἀνδρώπος τῆς ἐψηλότη σου, ἀμή ἐγώ μέ τότα τά γεράματα πό νά πάνω μέ τότες τές φαμιλές, ἀμάν ἐφέντη μο, τί ἐγώ μέ τ' ἐκεῖνο τόν κοβέτι τῆς ἐδοξότη σου ἔκαμα γαϊρέτι καί τά γλύτωσα ὥς τά τώρα, τώρα νά μέ χαλᾶς ἡ ἐψηλότη σου δέν τό 'χεις νά μέ χαλᾶς, μαναχά ἐγώ καρτέρεγα νά μέ φτιάνεις· ἀκόμα, ἐφέντημ, αὐτό εἶναι Ὀσμάν Ζόπας πό μό ἔχει στείλει πώς Μελέκη τήρα καλά, ἄν τός μπάξεις τόν βιλαγιέτι χάν μέ τόν κακό νά στά πάρον τά σπίτια, χάν μέ τόν καλό εἶναι, τός γιένεσαι σύντροφος, ἐχαλάστηκες ἀπό τόν ἀφέντη μας, ἀμά σύντροφος δέ γιένεσαι, τό ντζομχόρι δέ σοῦ μπῆκαν, καί τόσο ὁ ἀφεντός μας νά [πλαγίως:] *τή κάνει μέ τ' ἐσένα ἅμα 'θέλα ὁρίξεις πό ἐχάλεψα ἀνδρώπος ἐχάλεψα καί μό πέφταν ἀπάνου τόν βιλαγιέτι νά τός ἔπιρνα νά γλύτωνα τά σπίτια καί νά μή ἐτρόπιαξα καί τήν ἐψηλότη σου· κάμε το [=του] σουάλι τόν Ὀσμάν Ζοπάνην δέ μό τό 'χει στείλει σίτζι εἶμαι ἀχαμνός· ὅμως, ἀμάν ἐφέντημ, μή μέ χαλᾶς γιά τό ριτζά τό θεγό ἡ ἐψηλότη σου, καί ἀντάμα μό πέφτουν τό βιλαγιέτι ἀπάνου μο ἀπό τό μέρος αὐτῶν καί δέ μέ πονεῖ νά χαλαστῶ ὅτι θελα γιένομαι τελέφι μέ τ' αὐτονούς, γιά τ' αὐτό δέ μέ πονεῖ ὅτι εἶμαι ὀχτρός μέ ἕνα σανιτζάκι ἀπό τήν ἴψη* |2 *λότη σου καί τό 'χεις στόν σάνι νά μέ ἀγαπᾶς, μάτεμ πό μέ ἔχον ὀχτρό ὅλο τόν βιλαγιέτι· λάκιν, ἀμάν ἐφέντημ, μή μέ χαλᾶς ἀπό τόν κόσμο, πό νά πάνω ἐγώ γιέροντας ἄνδρωπος τώραν ὁπό ὅλο τόν σανιτζάκι δέ μέ θέλει ὅσα [ὡσάν;] ἀκρεπάδες εἴχαμαν εἶχα· ἔτζι ὁ θεγός νά στόν ἀφήσει τόν ὀτζάκι ἀνοιχτό ὥς στόν νιγιαμέτι, ὕστερου μί χάνεις· ἄφησέ μο νά σοῦ κάμω χαΐρι τοά καί ἕνα παιδί πό εἶχα ὅσα τό εἶχα ἐδῶ, ἦταν δικό μο, τώρα εἶναι ρόπι στό θεγό καί σκλάβος τῆς ἀφεντιᾶ σου, ἀμά ἄν σοῦ εἰπόν πό λιάκιμ καένας κάνα λόγο γιά τ' ἐμένα μή τ' ἀφικράξεις τά λόγια τος· εὐτύς ὡσά[ν] νά γιένεσαι βοκόφης καλά μί λένε αὐτοί πό ἄφηκαν τές ταράτζες στά σπίτια τος καί ἔφυγαν ἀνκάρι(;), ποιόν εἶχαν σκοτώσει πό ἔφυγαν, ἄς ἐκάθονταν νά ἐγλέπανε νά κάνο[υν] καί αὐτοί, μαναχά ἐφόρτωσαν τά παιδιά τος μέ ἀνζελέ· ὡστόσο Χάνης τῆς Ρούμελης σ' ἔκαμε ὁ θεγός καί ὅπως ὁρίζεις νά κάμεις κάμε· καί τόν ἀρτζοχάλι τόν μοργάρισα γιά τήν δουλειά τό Σερεμέτπεγη ὅτι μᾶς εἶπαν πώς τό[ν] εἶδαν στόν Παλόπατρα κιαξάν γιά ἐδῶ καί εἶπα[ν] πώς σήμερα αὔριο ἔρχεται, ὅμως ὅτι νά 'ρθει εὐτύς στέλνω· καί ἀκόμα ἄν ὁρίζεις γιά τοτονούς μᾶς εἶπαν πώς στήν Σκέφαρη πό ἀνταμώθηκαν φανερά τό χώρισαν γιά νά 'ρθον ἐδῶ καί τόν σάνκο(;) μᾶς εἶπαν πώς ἀπό τόν Κονίσπολη καί κεῖ τό εἶχαν*

χωρίσει μέ τόν Μοσταφά πασά γιά τόν Τέλβινο κορφά (κρυφά;) μᾶς καί εἶπαν, ματαλένε πώς τό 'καμαν τεπτίλι γιά τόν Τέλβινο καί θέλα ἔρθον τξ ἐδῶ, μαναχά σαχί δέν τό ξέρομε ὅτι ἐμᾶς ποιός μᾶς πιστεύει νά μᾶς λέγει αὐ[τ]ά καί τό ντεβλέτι τῆς ἐψηλότη σου νά εἶναι τανιμά καί τόν ὀτζάκι ἀνοιχτό ὥς στόν κιγιαμέτι, ἀμήν, ἀμήν.*

ἔτος 1806, δριτής 22

σκλάβο σου
μελεκη
γραβας

[278]

1 φ., 26x19 ◆ (1426) [Γκρικοχώρι, Ἰούλιος 1806]

Ἀρτζουχάλι ἀνωνύμου πρός τόν Ἀλή πασά, χωρίς ἔνδειξη τόπου καί ἀχρονολόγητο. Πρέπει νά διαβαστεῖ σέ συνδυασμό μέ τά παρακάτω σχετικά καί κυρίως μέ τό γ΄, τοῦ ὁποίου φαίνεται νά ἀποτελεῖ συνέχεια, ἀπ' ὅπου κερδίζουμε καί τή χρονολόγηση τοῦ παρόντος. Ὁ [Κωσταντής] Ντερμάνης καί ὁ Ἀναγνώστης [Μοραΐτης] ἀναφέρονται καί στά δύο ἔγγραφα, καθώς καί ἡ εἰδική ἀποστολή, ἡ ὁποία στό παρόν ἔγγραφο ἀναφέρεται ὑπαινικτικά (:«μέ πρόσταξες νά πηγαίνει ἡ φελούκα σέ ἕνα τόπον μέ τούς ἀνθρώπους») καί γιά τήν ὁποία θά ἀναφέρουν «στοματικά» οἱ δύο ἀπεσταλμένοι. Βάσει τοῦ ἴδιου σκεπτικοῦ συντάκτης–ἀποστολέας τοῦ ἐγγράφου πρέπει νά εἶναι ὁ Χασάν Ἀράπης, ὁ ὁποῖος ὑπογράφει καί τό σχετικό γ΄ τῆς 11ης Ἰουλίου 1806. Μικρότερες εἶναι οἱ πιθανότητες ἀποστολέας τοῦ ἐγγράφου νά εἶναι ὁ Σμαήλ Σακόλης τοῦ σχετικοῦ α΄, ὁ ὁποῖος δέν φαίνεται νά σχετίζεται μέ τήν ἐνέργεια, στήν ὁποία ἀναφέρονται τά δύο ἔγγραφα (τό παρόν καί τό σχετικό γ΄). Ἐνδιαφέρουσες οἱ πληροφορίες γιά τή συμπεριφορά τῶν στρατιωτῶν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, οἱ ὁποῖοι διαμαρτύρονται γιατί μένουν ἀπλήρωτοι ἐπί μῆνες καί διεκδικοῦν συνεχῶς τούς μισθούς τους ἐνῶ μέ τήν πρώτη εὐκαιρία (μικροτραυματισμοί, ἀσθένειες κ.λπ.) εἶναι ἕτοιμοι νά ἀναχωρήσουν ἀπό τά σώματα τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ὁ «Κώστας γιατρός» εἶναι προφανῶς ἐμπειρικός γιατρός, πού ἐδῶ φαίνεται νά βοηθᾶ οὐσιαστικά τούς ἄρρωστους καί ἴσως τραυματισμένους στρατιῶτες. ■

Σχετ.: α΄ [275], Σκάλα Γκρικοχώρι, 17 Ἰουνίου 1806
β΄ [276], Σκάλα Γκρικοχώρι, 18 Ἰουνίου 1806
γ΄ [279], Γκρικοχώρι, 11 Ἰουλίου 1806

Ηψιλότατέ καί πολιχρονιμενέ μας θεοτίμιτε ντοβλελί βεξίρ εφέντι μας, σκλαβικός προσκινό καί το ηχνι τόν ποδόν σοῦ φιλο τον θεον παράκαλουμέ μερα νιχτα δια να σου αφξανι το οτζακι σού καί να σοῦ χαριζι τους πασιαξαντεδε σού με τα ἐπιθούμενα μουρατια σου, αμ[ήν] αμ[ήν] αμ[ήν].

Με το σκλαβικον μού αρξουχαλι σού κανομεν ηφαντε μέ επρόστάξις να πιγένι η φελουκά σε ένα τόπον με τους ανθρόπους καί κινισα τον Δερμάνι και Αναγνοστι καί σοῦ τα κούβεντιαξουνέ στοματικα ο Τερμάνης και αφέντι μου όσι ερχούντε αφτού ο κόσμος σε λένε τόσα λογια δια να παρούν ἄσπρα καί λενέ λογια παχια καί όγρατισε μας οτι θελουνέ ολι ναρδουν να παρουν καί εδο χριαζούντέ ανδροπι διατι ολιγό λαβονουντε καί φεύγουν καί η γερί αλι θελουν διά παχτξίσια όμος μαι τουτο [...] αφεντη μου, οτι εδο ἀσκέρι οξο ηνέ πολι καί πάσα μερα καί όρα με φοβον στεκούμεστε οτι δε ξερομέν τι μας ακοῦλουθα καί οτι ηνέ ενας βίλαγετις που μέ ντροηριξι καί γραψέ μας καί εδο οτι χορις ηξινι να μιν ερδι κανένας οτι εχούν γένι παλι κεφαλια και καδε ένας θελι το κέγφι του και να στιλι καί τους ανθροπους του καί τούς στελνουν οπιος θελι καί τορα άλος χαλέβι σπιτι άλος εχι καψι όμος μαι τουτο [...] καπιστρι τους καί διά χάσληκί μ' έβαλαν η τξοχατερεή καί σοῦ γράφο· ομος οπος να ηνέ ορισμο σου άς γενι καί οπιος εχι ερδη να μή μᾶς τόν κρατισις οτι μᾶς χριαξουντε εδο καί απο τι φιλούκα αροστισαν διο τρις νομάτι καί έρχετε να παρι αλούς ανδροπούς καί στο χουσμετι σού δέν εχι αφισι κούσουρη καί ος τα τορα εχομέν περασι καλα καί να μήν μᾶς το κρατισις αφτου οτι μᾶς χριάζετε εδο σε καπιες δουλες και ο Κόστας ο γιατρος εδο τεχο καί στο χουσμέτι κουσούρι δεν εχι αφισι έος τα τορα, αρόστια εχι κιτάξι καί γεραριξη καί εματα τους πέρνι και καθαρσιο οτι ήνε βαρύς τόπος καί τορα χριάζουντε [πλαγίως:] *και ολίγα γιατρικα αν ηνε ορισμο σου να τα λαβι ο Τερμάνις σοῦ στελνο και τα ονοματα τον ανδροπόν οπου ταχουν γραψι με το χερι του(ς) δια το χαλικι [=χασλίκι] που δεν εχουν παρη· ταυτα καί η χρονι σου πολιξοη καί τιμιμενι.*

[279]

1 φ., 32x22 ◆ (865) Γκρικοχώρι, 11 Ἰουλίου 1806

Ἀρτζουχάλι τῶν Χασάν Ἀράπη, Κωνσταντῆ Ντερμάνη καί Ἀναγνώστη Μοραΐτη πρός τόν Ἀλή πασά. Εἶναι οἱ ἄνθρωποι πού φροντίζουν τόν στολίσκο τοῦ Βεζίρη πού κυκλοφορεῖ στά παράλια τῆς Ἠπείρου, μεταξύ τῶν ἀκτῶν τοῦ κόλπου τῆς Πρέβεζας καί τοῦ Βουθρωτοῦ. Ἐνδιαφέρουσες οἱ πληροφορίες γιά καινούρια καράβια καί τήν φελούκα «ὁπού ἦταν στό Λιβάρι» (=Βιβάρι, Βουθρωτό). Ἀναφέρουν κάποια ἀποτυχημένη ἐνέργεια, στήν ὁποία, ἐκτός ἀπό τούς «μαρνέρους», ἔλαβαν μέρος καί οἱ Χρῆστος Κηπεριώτης καί Μήτζιος, ὁ ὁποῖος δέν μπορεῖ νά εἶναι ὁ Μῆτσος Γεροπάνος τοῦ ἐγγράφου ἀρ. [282], ὅπου καταγγέλλεται ὡς ἀντίπαλος τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ὑποθέτουμε ὅτι πρόκειται γιά κάποια παράνομη πράξη τοῦ

Ἀλῆ πασᾶ στήν περιοχή τῆς Τσαμουριᾶς, ὅπως δολοφονία, ἀπαγωγή προσώπου ἤ κάτι ἀνάλογο. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

Σχετ.: α΄ [275], Σκάλα Γκρικοχώρι, 17 Ἰουνίου 1806
β΄ [276], Σκάλα Γκρικοχώρι, 18 Ἰουνίου 1806
γ΄ [278], [Γκρικοχώρι, Ἰούλιος 1806]

Εἰψιλότατε καί πολή χρονεμένε ντουβλετλῆ, μερχαμετλῆ, βεζίρ ἀφέντι μας, σκλαβικός σέ προσκυνοῦμε, τό τιμυμένο σου καί χρισόν σου μέστι καταφιλοῦμε, τόν μεγαλοδίναμον θεόν παρακαλοῦμε νά αὐξάνι καί νά πολῃχρονάγι τό ντοβλέτι τῆς εἰψηλότη σου ὸς καθός ἀγαπᾶς, ἀμήν.

Μέ τό σκλαβικόν μας χαρτζιχάλη οἱ σκλάβι σου κάνομε εἰφαντέ καθού ἐπρόσταξες μέ τό εἴψηλόν σου μπουγιουρτί καί μέ τόν Χρίστο Κυπεργιότη δέν ἐλήψαμε, ἀφέντι μας, ἐπήγαμε μέ δέκα πέντε νομάτους, ὅμος δέν ἐμπορέσαμε νά κάμομε τίποτας ὅτι ἦταν πράματα ἐκῦ καί μᾶς ἀπικάσαν οἱ τζοπάνηδες. Σοῦ λέγι καί ὁ σκλάβο σου ὁ Μύτζιος στοματικά· ἀπό ἐδό, ἀφέντι μου, ἕος τίν ὥρα ἔτζι εἴμαστε μόνον ταμπόρια ὁπού ἔχουν ὁλόγιρα· ἀκόμα, ἀφέντι μου, μᾶς ἀρόστισαν ἐτοῦτες τές εἰμέρες δίο τρῖς ἀνθρόπι ἀπό τούς σκλάβου σου μαρνέρους καί εἴμαστε ὀλήγι, φοβούμαστε νά μύ μᾶς ἀροστίσουν ἀκόμα καί ἄν ἶνε ὁρισμό σου κάμε ἔμπρι νά μᾶς ἔρθουν πεντέξι, ἀφέντι μας. Ὅλη οἱ ἐδό σκλάβι σου ντογά σοῦ κάνουν διά τούς χρόνου σου πολούς καί σοῦ φιλοῦν τό χρισόν σου μέστι, νά κάμυς ἔμπρι νάν τούς στίλης ὅσα νά ὁρίσις ἀπό τόν λουφέ τους ὅτι ἐτοῦτι ἔχουν μέ τό εἰσμέτι σου ἀπό ὀχτό καί ἕξι μύνες. Ἀπό τό κινούργιο καράβι καί ἀπό τί φελούκα ὁπού εἶταν στό Λιβάρη, ἀφέντι μου, μᾶς ἐκόπικε τό σιδερόσχινο τῖς φελούκας καί νά προστάξις μέ τό κινούριο καράβι νά μᾶς στίλουν ἕνα κομάτι σχινί, νάν τό βάνομε μύν μᾶς κάμυ κανέν ἀγέρα καί μᾶς χαλάσι τί φελούκα, καί ἡ χρόνι σου πολή καί δεδοξασμένι ἀπό τόν θεό, ἀμήν.

1806: Ἰουλήου 11: Γρικοχόρι
σκλάβι σου
Χασάν Ἀράπις,
Κωνσταντίς Ντερμάνης
καί Ἀναγνόστης Μοραήτι

[Ἀκολουθεῖ πλαγίως, μέ ἄλλο χέρι, κείμενο τριῶν ἀράδων, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ τρίτη, ἀποτελούμενη ἀπό 5 ἕως 6 λέξεις, ἔχει ὑποστεῖ φθορά ἀπό μεταγενέστερο ἀδέξιο κόψιμο τοῦ χαρτιοῦ, μέ ἀποτέλεσμα νά διακρίνονται μόνο μερικές κεραῖες γραμμάτων:]

ὁ σκλάβο σου ὁ Ντερμάνης ἔμηνα ὁπού ἔχο καί ἐδό δολιάl καί ἔρχετε ὁ Μίτξιος, τά ὅσα μοῦ ἶχε ἰπῖ ὁ Μπέγης νά κάμο[φδορά]

[280]

1 φ., 60x42 ◆ (491) χ.τ., 25 Ἰουλίου 1806

Ἀρτζουχάλι τοῦ Ὀσμάνη, χωρίς ἄλλη ἔνδειξη, πρός τόν Ἀλή πασά. Γράφει ἐξ ὀνόματος κάποιου βιλαετιοῦ πού δέν κατονομάζεται, γιά νά δηλώσει ὑποταγή τοῦ ἴδιου καί ὅλων τῶν «βιλαετλήδων». Ὁ Ἀπτούλ Χαλήμπεης, «βεκίλης ἀπό ὅλον τό βιλαέτι», θά τοῦ ἐξηγήσει καί προφορικά. Ἄν ὁ Ἀπτούλ Χαλήμπεης τοῦ παρόντος ἐγγράφου ταυτίζεται πράγματι, ὅπως ὑποθέτουμε, μέ τόν Ἀπτούλ Χαλίμη τοῦ ἐγγράφου ἀρ. [331] τότε εἶναι πιθανόν νά πρόκειται γιά κάποιο μακεδονικό βιλαέτι. Ὁ Ὀσμάνης στέλνει ἕνα σῶμα πενήντα ἐνόπλων ἀνδρῶν ὑπό τήν διοίκηση κάποιου Χασάνη ὡς ἐνίσχυση στίς στρατιωτικές ἐπιχειρήσεις τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Δέν φαίνεται ἄν ἡ ἀποστολή αὐτοῦ τοῦ στρατιωτικοῦ σώματος γίνεται μέ ἔξοδα τοῦ βιλαετίου ἤ τοῦ ἴδιου τοῦ Ὀσμάνη προσωπικῶς, ὅπως θά μποροῦσε κανείς νά ὑποθέσει ἀπό τή χρήση τοῦ α΄ προσώπου: «σᾶς στέλλω», «θέλω νά εὑρεθῶ καί ἐγώ», κ.λπ. Πρέπει νά σημειωθεῖ ὅμως ὅτι ἔχουμε ἕνα κενό γιά τόν προσδιορισμό τῶν ἐπιχειρήσεων, γιά τίς ὁποῖες προορίζεται τό στρατιωτικό σῶμα τοῦ ἐγγράφου. Μποροῦμε νά σκεφτοῦμε ὅτι πρόκειται γιά ἐπιχειρήσεις ἐναντίον τοῦ Μουσταφᾶ πασᾶ τοῦ Δελβίνου ἤ ἄλλων Τσάμηδων ἀγάδων, οἱ ὁποῖες συνεχίζονται ἀκόμη αὐτήν τήν ἐποχή, ἀλλά ἔχουμε τήν ἐντύπωση ὅτι αὐτές οἱ ἐνδο-μουσουλμανικές συγκρούσεις διεξάγονται μέ ἄλλους ὅρους, πού δέν ἀντιστοιχοῦν σέ αὐτοῦ τοῦ εἴδους τή στρατολογία πού ὑποδηλώνει τό παρόν ἔγγραφο. Ἀντίθετα, ἡ ἀποστολή αὐτή μπορεῖ νά συσχετιστεῖ, πέρα ἀπό κάθε αὐτονόητη ἐπιφύλαξη μιᾶς ρητῆς ἐπιβεβαίωσης, μέ μιά προξενική πληροφορία ἀρκούντως ἀξιόπιστη. Ὁ Γ. Φλώρης, Ρῶσος πρόξενος στήν Ἄρτα, ἀναφέρει στούς προϊσταμένους του μέ ἔκθεσή του ἀπό τά Γιάννενα (4 Σεπτεμβρίου 1806) ὅτι ὁ Ἀλή πασάς ὕστερα ἀπό σουλτανική διαταγή ἄρχισε στρατιωτικές προετοιμασίες γιά τή συμμετοχή του στίς ἐπιχειρήσεις τῆς Πύλης κατά τῶν Σέρβων, προετοιμασίες τίς ὁποῖες ὅμως ὁ πρόξενος θεωρεῖ ὑποκριτικές καί ἀνειλικρινεῖς καί τίς περιγράφει ὡς ἑξῆς: "Il fit sortir quelques pavillons de campagne et quelques soldat hors de la ville pour sauver les apparences" (βλ. Γκρ. Ἄρς, *Ἔγγραφα*, ἀρ. 52, σελ. 187). Ἡ ἐπί τοῦ νώτου σημείωση δέν πρέπει νά ἀφορᾶ τό περιεχόμενο τοῦ ἐγγράφου ἀλλά νά προέρχεται ἀπό ἐπαναχρησιμοποίησή του ὡς ἐπικαλύμματος ὁμάδας ἄλλων ἐγγράφων («σάρτια»). ■

»Ὑψηλώτατε, ἐνδοξώτατε καί πολυχρονεμένε ντεβλετλιού, ἠνιετλιού, μερχαμετλιού, βελιγιουνάμ βεξήρ ἐφέντημ σουλτανούμ, ταπεινῶς καί σκλαβικῶς σᾶς προσκυνῶ καί τό ποδάρι σας φιλῶ.

»νύκτα καί ἡμέρα παρακαλῶ τόν μεγαλοδύναμον θεόν νά σᾶς χαρίξῃ ζωήν μακρόβιον, πολυχρόνιον καί νά στερεώνῃ καί αὐξάνῃ τό ὑψηλόν ντε-

βλέτι σας, καί νά σᾶς χαρίζῃ κάθε καλόν, ἀμήν.

Μέ τό ταπεινόν καί σκλαβικόν ἀρξοχάλι μου ἔρχομαι πρῶτον νά σᾶς προσκυνήσω σκλαβικῶς καί δεύτερον νά σᾶς κάμω ἰφατέ, ὅτι διά ὅλες ταῖς δουλαῖς μαλιούμι ντεβλετηνής ὀλούρ. Μέ τόν σκλάβον σας Ἀπτούλ Χαλίμπεϊ, ὁποῦ ἔρχεται εἰς τό αὐθεντικόν μου ὑψηλόν χακιπάϊ ντεβλέτι σας καί εἰς προσκύνησίν σας, ὅλους τούς βιλαετλήδες τούς ἐδέσαμεν καί ἐκάμαμεν ἰντιφάκι καί ὁ Ἀπτούλ Χαλίμπεϊς εἶναι βεκίλης ἀπό ὅλον τό βιλαέτι διά τό κάθε νιζάμι. Ἐπήραμεν καί τήν ἐμπιστοσύνη ἀπό ὅλους τούς βιλαετλήδες, ὁποῦ εἰς τό ἐξῆς κανένας νά μήν γυρίσῃ καί εἴμεθα ὅλοι σκλάβοι τῆς ὑψηλότητός σας. Καί σᾶς παρακαλῶ ὁ σκλάβος σας, νά κάμετε αὐθεντικόν χιμέτι εἰς τό πτωχόν βιλαέτι ὁποῦ νά διορθωθοῦν ὅλαις ἡ δουλαῖς· ὅλα στοματικά σᾶς τά κάμει ἰφαντέ διά τήν πᾶσα δουλειά, ὁ σκλάβος σας Ἀπτούλ Χαλίμπεϊ καί τό ἔμπρι φερμάνι καί ἡ ὑψηλή προσταγή εἶναι τοῦ ντεβλετλιού μερχαμετλιού ἐφέντη μου, εἰς ὅλες ταῖς δουλαῖς.

Ἠναετλιού ἐφέντημ, σᾶς στέλλω ἕνα σκλάβον σας Χασάνην μέ πενῆντα νεφέρια καί τρία φορτία φισέκια, τεστέδες χίλιοι. Καί παρακαλῶ ὁ σκλάβος σας τό κουσούρι μου ἄφι νά μέ τό κάμετε, ὁποῦ δέν ἠμπόρεσα νά στείλω περισσοτέρους. Ἐγώ τό κατά δύναμίν μου, ὡς πλέον ταπεινότερος καί μικρότερος σκλάβος ὁποῦ εἶμαι ἀπό ὅλους τούς σκλάβους σας, μέ αὐτό τό ὀλίγον θέλω νά εὑρεθῶ καί ἐγώ εἰς τήν αὐθεντικήν μου δούλευσιν καί χισμέτι σας καί πάλιν ὡς σκλάβος σας παρακαλῶ, ὡσάν ὁποῦ τό πρός τόν πολυχρονεμένον αὐθέντην μου μπόρτζι μου εἶναι πολύ, τό κισούρι μου μέ τό αὐθεντικόν μου ἠναέτι σας νά μήν τό κοιτάξετε. Ἐγώ εἶμαι παντοτινός ντοατζής σας μέ τά παιδιά μου καί μέ ὅλον τό σπῆτι μου καί σαντήκης σκλάβος σας καί μέ τό βιός μου καί μέ τό κεφάλι μου καί εἰς ὅλαις ταῖς δουλαῖς, εἰς τό ὑψηλόν αὐθεντικόν μου ἔμπρι φερμάνι σας προσηλωμένος, ὅπως νά μέ προστάξετε εἰς κάθε δουλειά· οὕτω δέομαι καί παρακαλῶ, οἱ δέ χρόνοι τῆς ὑψηλότητός σας, ἔστωσαν πάμπολλοι, εὐτυχεῖς, στερεοί καί δυνατοί, ἀμήν:

1806: Ἰουλίου: 25:

Τῆς ὑψηλότητός σας σκλάβος ταπεινός καί χαϊρντοατζής παντοτινός καί εἰς τό ἔμπρι φερμάνι σας
δοῦλος σας ὀσμάνης
(τ.σ.τ.)

[ἐπί τοῦ νώτου:]
σιάρτια

[281]

2 φ., 22x17 ◆ (617) Ἰωάννινα, 21 Σεπτεμβρίου 1806

Μπουγιουρντί τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πρός τόν Γιάτζε Κουρτέση, χωρίς ἔνδειξη ἀξιώματος καί χωρίς τόπο διαμονῆς. Τόν διατάζει νά στείλει στόν Γιαούπ Ραδοβίτζκα, ἐπίσης χωρίς ἔνδειξη ἀξιώματος καί τόπου διαμονῆς, «εἴκοσι φορτώματα γέννημα». Τό ἔγγραφο εἶναι πρωτότυπο πού, ἤ δέν ἔφθασε στόν ἀποδέκτη του ἤ ἐπέστρεψε στό Ἀρχεῖο τοῦ Ἀλῆ πασᾶ μετά τήν ἐκτέλεση τῆς ἐντολῆς καί τήν τακτοποίηση κάποιων λογαριασμῶν. Λιγότερες πιθανότητες συγκεντρώνει ἡ ὑπόθεση νά πρόκειται γιά ἀντίγραφο ἀρχείου. Δέν μπορέσαμε νά ταυτίσουμε τόν Γιάτζε Κουρτέση μέ κάποιο ἀπό τά πρόσωπα τοῦ Εὐρετηρίου πού φέρουν τό ἴδιο ἤ παρεμφερές ὄνομα, οὔτε καί τό βιλαέτι, ἀπό τό ὁποῖο ἔπρεπε νά λάβει «πράματα» (ἐδῶ: φορτηγά ζῶα) γιά τή μεταφορά τοῦ γεννήματος. Ἀποτολμοῦμε, ὡστόσο, τήν ἑξῆς ὑπόθεση: ἐπειδή ἕνα χωριό Κουρτέσι (σημ. Μεσοβούνι, ἐπαρχίας Σουλίου), βρίσκεται στήν περιοχή τῆς Παραμυθιᾶς καί σέ μικρή ἀπόσταση ἀπό τίς δυνάμεις τοῦ Ἀλῆ στό Γκρικοχώρι (βλ. Εὐρετήριο καί κυρίως τά παραπάνω ἔγγραφα τοῦ Ἰουνίου-Ἰουλίου 1806) καί σέ ἄλλα γειτονικά σημεῖα τῆς περιοχῆς, δέν ἀποκλείεται ὁ Γιάτζε Κουρτέσης νά εἶναι προεστός τοῦ ὁμώνυμου χωριοῦ καί ὁ Γιαούπ Ραδοβίτζκας ἐπικεφαλῆς στρατιωτικοῦ σώματος σέ κάποιο σημεῖο, ἄγνωστο σέ ἐμᾶς σήμερα. Ὅπως γνωρίζουμε ἀπό πολλές πηγές, αὐτές τίς ἡμέρες ὁ Ἀλή πασάς συγκεντρώνει στήν ἴδια εὐρύτερη περιοχή δυνάμεις γιά τήν καταπολέμηση τῶν ἀντίπαλων ἀγάδων τῆς Τσαμουριᾶς καί τήν ἐπανακατάληψη τῆς Πρέβεζας. ■

(μονογραφή Ἀλῆ πασᾶ)

Ἐδικέ μου Γιάτζε Κουρτέση, ἄλλο δέν σέ γράφω μοναχά λαβαίνοντας τό παρόν μου νά στείλῃς τοῦ Γιαούπ Ραδοβίτζκα εἴκοσι φορτόματα γέννημα, τό μισό στάρι καί τό μισό βρίζα, νά τό φορτώσῃς εἰς πράματα ἀπό αὐτοῦ ἀπό τό βιλαέτι καί νά τοῦ τό στείλῃς, καί κράτα τό παρόν διά λογαριασμόν σας χωρίς ἄλλο:

1806: Ἰωάννινα
Σεπτεμβρίου: 21:

[ἐπί τοῦ νώτου:]
Πουγηουτή τοῦ Νταούτ Ραντοβήτζηκα.

[282]

1 φ., 29x22 ◆ (106) [Ἄρτα], 25 Σεπτεμβρίου [1806]

Ἀρτζουχάλι τοῦ Ἰσούφ ἀγᾶ Ἀράπη πρός τόν Ἀλή πασά. Τοῦ καταγγέλλει μυστική κίνηση, στήν ὁποία πρωτοστατοῦν ὁ Μῆτσος Γεροπάνου καί ὁ Χρῆστος Κατσικογιάννης καί ἀποβλέπει στό νά «κάνουν μαλικιανέ» τόν ναχιγιέ τῆς Βόνιτσας. Χαρακτηριστική εἶναι ἡ ὑπόδειξη τοῦ Ἰσούφ ἀγᾶ γιά δόλια ἐξόντωση τοῦ Μήτσου Γεροπάνου. Τό ἔγγραφο, χωρίς τόπο σύνταξης, μπορεῖ νά ἔχει γραφτεῖ στήν Ἄρτα, ὅπου βρίσκονταν ὁ Γιουσούφ ἀγάς ἐπικεφαλῆς στρατευμάτων τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ἤδη ἀπό τόν Ἰανουάριο τοῦ 1806 (βλ. Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, *Συνθῆκαι*, σελ. 336, 343 καί Π. Ροντογιάννης, *Λευκάδα*, τόμ. Β΄, σελ. 155, 165). Ὑποθέτουμε ἐπίσης ὅτι ὁ Λογοθέτης τοῦ ἐγγράφου εἶναι ὁ προεστός τῆς Ἄρτας αὐτά τά χρόνια Νικόλαος Κ. Βλαχούτσης, γνωστός περισσότερο μέ τόν ἐκκλησιαστικό τίτλο Λογοθέτης (βλ. Π. Ἀραβαντινός, *Περιγραφή*, τόμ. Γ΄, σελ. 210, 316). Ἡ φράση «σάν τόν καιρό τῶν Φραντζέζων», ὑποδηλώνει ὅτι δέν ἔχει ἀρχίσει ἀκόμη ἡ Β΄ Γαλλοκρατία στά Ἑπτάνησα, μιᾶς καί τό πρῶτο σῶμα τῶν Αὐτοκρατορικῶν Γάλλων ἀποβιβάσθηκε στήν Κέρκυρα στίς 8 Αὐγούστου 1807 (βλ. Γερ. Μαυρογιάννης, *Ἱστορία*, τόμ. Β΄, σελ. 184). Ἂς σημειωθεῖ ἐπίσης ὅτι τά συγκεντρωμένα στήν Ἄρτα στρατεύματα τοῦ Ἀλῆ πασᾶ κατέλαβαν τή Βόνιτσα στίς 14 Δεκεμβρίου 1806 (βλ. Γκρ. Ἄρς, *Ἀλβανία-Ἤπειρος*, σελ. 237), πράγμα πού ἐπιτρέπει νά τοποθετήσουμε τό παρόν ἔγγραφο μέ ἀσφάλεια στό ἔτος 1806, ἀφοῦ μετά τήν ἡμερομηνία κατάληψης τῆς Βόνιτσας (14 Δεκεμβρίου 1806) ὁ μέν Ἰσούφ ἀγάς θά εἶχε μετακινηθεῖ ἀπό τήν Ἄρτα πρός τήν περιοχή τῆς Πρέβεζας, ὅπου προετοίμαζε τήν ἐπίθεση ἐναντίον τῆς Λευκάδας, ἐνῶ οἱ χριστιανοί κάτοικοι τῆς Βόνιτσας δέν θά εἶχαν τή δυνατότητα νά σχεδιάσουν τέτοιες ἐνέργειες, ὅπως αὐτή πού ἀναφέρεται στό ἔγγραφο. Στό τέλος τοῦ ἐγγράφου ζητᾶ νά τοῦ σταλοῦν «ξυλοφόροι ἀπό τά χωριά τοῦ Ζαγοριοῦ... ὡς 30 τζεκούρια», δηλαδή τριάντα μαστόροι, πέραν τοῦ βοηθητικοῦ προσωπικοῦ πού ἐνδεχομένως θά τούς συνοδεύει. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

Ἐψηλότατε καί πολιχρονεμένε μου, βεζίρ ἐφέντι μου, σκλαβηκός σέ προσκινό καί σοῦ φιλό τό μέστι. Τή ναχιέ [ναχιγιέ] τῖς Βόνιτζας πάσκι ὁ Μίτζος τοῦ Γιέρο Πάνου καί ὁ Χρίστο Κατζκογιάνης νά τήν κάμουν μαλικιανέ καί νά μήν ἠδοῦν Τοῦρκον μέ τά μάτια τους, ἀλά ὅλο τό καλοκέρι ἐτοῦτα δουλέβον νά τό κάμουν Φρανκιά καί τόρα ἐπέρδεψαν καί τοῦ γιέρο Κοσταντῖ νά σοῦ τό φέρουν μέ τρόπον, νά μίν ἠξέρης τίποτες. Ὅμος πάρ τόν Μίτζο καί ρότα τον πός γιένετε τό καλίτερο, πέστου νά σοῦ ἀνίξι τίν καρδιά του ὅλι καί ἤστερα βάλτον μέσα νά τόν ψοφίσις ὅτι πάσκι νά τό κάμι σάν στόν κιρόν τοῦ Φραντζέζον καί κάλιο νά λίψι παντελός· σέ κάνι βουκούφι καί ὁ σκλάβο σου ὁ Λογοθέτης. Καί διά τούς ξιλοφόρους ἀπό τά χοριά τοῦ Ζαγοριοῦ ὁπού ἦνε σαρτζίδες κάμε τενπίχι νά ἔρδουν ὁς 30 τζικόρια, ἡ χρόνι σου πολί, ἀμίν.

25 τριγιτίς
σκλάβο σου ησούφης

[283]

2 φ., 44x16 ◆ (813) Τεπελένι, 6 Ὀκτωβρίου 1806

Πρῶτο ἀπό πέντε μικρά «δεφτέρια» (βλ. τούς ἑπόμενους τέσσερις ἀριθμούς) ἀναλυτικῆς καταγραφῆς τῶν κινητῶν πραγμάτων μή κατονομαζόμενου ἀρχοντικοῦ σπιτιοῦ στό Τεπελένι. Ἐκ τῶν ἐσωτερικῶν πληροφοριῶν καί τῶν συμφραζομένων καθώς καί τοῦ συσχετισμοῦ μέ τήν ἐπιγραφή ἐπί τοῦ φύλλου χαρτιοῦ πού χρησιμοποιήθηκε ὡς περιτύλιγμα τῶν «δεφτεριῶν» (σχετικό ε΄), ἐξάγεται ὅτι πρόκειται γιά τά κινητά πράγματα τοῦ σπιτιοῦ τοῦ Βελῆ Γκέκα στό Τεπελένι, τά ὁποῖα περιέρχονται μετά τόν θάνατό του, ὡς «μαχλούλικα» (=μή ὑπάρχοντος ἀπογόνου), στόν Ἀλή πασά. Μέ τήν παρούσα σειρά τῶν ἐγγράφων διευκρινίζεται ἀπολύτως τό ἔτος θανάτου τοῦ Βεληγκέκα (1806), τό ὁποῖο ὑποθέταμε ὡς τώρα μεταξύ τῶν ἐτῶν 1804 καί 1808. Ὁ Δημήτρης Σταμέλος (*Κατσαντώνης*, σελ. 110-119 καί 252-257) πού ἔχει συγκεντρώσει τήν παλαιότερη καί τήν πρόσφατη βιβλιογραφία, τοποθετεῖ τόν θάνατο τοῦ Βεληγκέκα κατά τόν Μάιο τοῦ 1807, ἀλλά ταυτοχρόνως ἀναφέρει μιά ἐνδύμιση γραμμένη (χαραγμένη;) στόν ἐξωνάρθηκα θεσσαλικοῦ μοναστηριοῦ πού ἀποδεικνύεται τώρα ἀπολύτως ἔγκυρη: "1806 ἀλονάρης ἐνδύμηση ὅπου σκοτόθηκεν ὁ βελιγγέκας, τόν ἔκατσε καρτέρι ὁ Κατζαντόνις" (βλ. Χριστόφ. Δ. Γραμμένος, *Παναγία Κατουσιώτισσα*, σελ. 57). Τό ἕνα ἀπό τά πέντε δεφτέρια (ἀρ. [284]) φέρει τήν ὑπογραφή καί τή σφραγίδα (τουρκική) τοῦ Χατζη-Ἰσούφ ἐφέντη, ἐνῶ τά ὑπόλοιπα μόνο τή σφραγίδα. Τό ἀρ. [285] δέν φέρει χρονολογική ἔνδειξη ἀλλά εἶναι προφανές ὅτι πρέπει νά χρονολογηθεῖ ὅπως καί τά ἄλλα. Τά ἔγγραφα ἔχουν ἐπικεφαλίδες πού μᾶς βοηθοῦν νά κατανοήσουμε ἱκανοποιητικά τό περιεχόμενό τους. Ἀπό ἔμμεσες ἐνδείξεις προκύπτει ὅτι ὁ Ἰσούφ ἐφέντης καί ὁ Χρῆστος Ράκος (Ράγκος) εἶναι ἐντεταλμένοι τοῦ Ἀλῆ πασᾶ γιά τήν καταγραφή τῆς ἐν λόγω περιουσίας. Προκύπτει ἐπίσης, ὅτι στή σύζυγο τοῦ Βεληγκέκα ἀφέθηκαν τά προικῶα της, ἐνῶ στό «μαγκαζί» (=ἀποθήκη) καί στό κελάρι ἀφέθηκαν ἀρκετές ποσότητες τροφίμων. Ἀναφέρεται ὡς φύλακας τοῦ σπιτιοῦ ὁ «Ἀπτουλάς ἀράπης» (βλ. Εὑρετήριο) καθώς καί κάποιοι «Νιβιτζιῶτες», πού ἴσως εἶναι ὑπηρέτες, φρουροί ἤ κάτι σχετικό. Μαζί μέ τά «εἰδήσματα» πού περιγράφονται στό δεφτέρι ἀρ. [284], φαίνεται ὅτι ὁ Χρῆστος Ράγκος μετέφερε στά Γιάννενα καί τά ὑπόλοιπα «δεφτέρια» τῆς καταγραφῆς, ὅπως προκύπτει ἀπό τό σχετικό ε΄. Φυσικά δέν γνωρίζουμε ἄν ἔχουν διασωθεῖ ὅλα τά «δεφτέρια» τῆς καταγραφῆς ἤ κάποιο ἔχει χαθεῖ. Μέ τή ὁμάδα αὐτῶν τῶν ἐγγράφων διευκρινίζονται ἐπίσης μερικά ζητήματα σχετικά μέ τήν οἰκογένεια Ράγκου, ὅπως ἡ παρουσία καί τῶν τριῶν ἀδελφῶν Ἰωάννη, Πάνου καί Χρήστου, στά Γιάννενα (βλ. Εὑρετήριο), ἡ σύνδεσή τους μέ τόν Βεληγκέκα, ἀφοῦ ὁ Γιαννάκης ἀναφέρεται στή βιβλιογραφία ὡς συνοδός καί γραμματικός τοῦ Βεληγκέκα κατά τή σύγκρουσή του μέ τόν Κατσαντώνη, ἐνῶ ὁ Χρῆστος, κατά τή μαρτυρία τῶν παρόντων ἐγγράφων, ἔχει χρησιμοποιηθεῖ ὡς γραμματικός στήν καταγραφή τῶν κινητῶν πραγμάτων τοῦ σπιτιοῦ τοῦ Βεληγκέκα στό Τεπελένι. Ἄν μάλιστα ὁ «Πάνος γραμματικός» τοῦ Ἀρχείου (βλ. Εὑρετήριο), ὅπως μᾶλλον εὔκολα προκύπτει, εἶναι ὁ Πάνος Ράγκος, γιά τόν ὁποῖον ὁ γιός του Ἰωάννης Π. Ράγκος (*Μελέτη*, σελ. 235), ἀναφέρει ρητά ὅτι ὁ πατέρας του σπούδασε στά Γιάννενα καί ὑπηρέτησε ὡς γραμματικός τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, τότε ἔχουμε τήν ἐνδιαφέρουσα ἔνδειξη ὅτι καί οἱ τρεῖς ἀδελφοί Ράγκου ὑπηρέτησαν ὡς γραμματικοί στήν ὑπηρεσία τοῦ Ἀλῆ. Ἀπό τή διατήρηση τῆς ὀρθογραφίας καί τοῦ τονισμοῦ (συνήθως παρατοποθέτηση τοῦ

τόνου), προκύπτουν γιά τόν ἀναγνώστη μερικά ζητήματα κατανόησης τοῦ κειμένου, τά ὁποῖα προσπαθήσαμε νά διευκρινίσουμε στό Εὑρετήριο. ■

Σχετ.: α΄ [284], Τεπελένι, 6 Ὀκτωβρίου 1806
β΄ [285], [Τεπελένι, 6 Ὀκτωβρίου 1806]
γ΄ [286], Τεπελένι, 6 Ὀκτωβρίου 1806
δ΄ [287], Τεπελένι, 6 Ὀκτωβρίου 1806
ε΄ [288], [Ἰωάννινα], 10 Ὀκτωβρίου 1806

Κάνω δευτέρη τί βίῳ εἶναι εἰς τόν τρίτον ὀ[ν]τά

50: –σαχάνια μέ καπάκια, πενῆντα
2: –ὀσάφ τάσια μέ καπάκια, δύω
1: –ἕνα λεγγέρη μέ καπάκη
2: –λεγγέρια μέ καπάκη μεγάλα, δύω
1: –ἕνα γελένη μέ τό ἠπρήκη καί μέ καβάση
2: σηνηά τῆς πακλαβάς, διο
1: ἕνα γιούμη μεγάλο, 1
1: ἕνα γιουμηόπουλο μέ τό καπάκη
3: –τρία τετζερια μέ τά καπακία τους
1: ἕνα τζουκάλη μικρό ὀκάρικο
5: κακάβια, πέντε
2: παλαιά τηγάνια, δίο
1: ἠπρικόπουλο γιά καφφέ παλαιῶ, ἕνα
8: καπάκια μικρά, ὀκτο
2: ἀπλάδες μικρά, δύω
1: καπάκη τῆς τετζερές μεγάλο, ἕνα
28: ταπάκια φαρφουρή, ἤκοσι ὀκτο
1: ταπάκη χαλχοματένιο, ἕνα
1: ἕνα κάθρέφτη μικρό
1: ἕνα χαβάνη μέ τό στούπο του
3: μαστραπάδες γιαλένια, τρία
2: ὀσάφ τάση με τα καπάκια τους μικρά, δύω
2: πότζες μικραίς διά κιούλιση δύω
10: χουλιάρια δια οὐσάφη κορκαλένια, δέκα
10: χουλιάρια μαύρα, δέκα
1: ἀκόνη, ἕνα
4: ξουράφια μέ ἕνα ψαλίδι, τέσερα
21: χουλιαρια ἀρτζησα ἀπο πλάτονα [=πλάτανο;], ἤκοσι ἕνα
1: τεσπίχη μαύρο, σπιριά τριάντα δίω

12: τζηπόλια χωρίς μαμέδες, δώδεκα
2: σιτζανέδες, δύω
07: παπλόματα, έπτά
.4: γιοργανια στό μουσαντερέ, τέσερα
.4: στρόματα στό μουσαντερέ, τεσερα
.1: κιλίμη μέ ἄσπρες σουβιαις εἰς το μουσαντερέ, ἕνα
.1: κιλημι εἰς τόν μουσαντερέ, ἕνα.
.4: κανίστραις – – – τέσερα
.2: μιτεριa, ἕνα μικρο, ἕνα μεγάλο δια ὀτζάκι, δύω
5: γιαστέκια ὄξο εἰς τό ὀντά, πέντε
3: γιαστέκια εἰς τόν μουσαντερέν, τρία
1: κομάτι πανῆ μεγάλο δια τζαρτζαφια, ἕνα
1: ἕνα σάλη μαλιανό
2: κοματια μικρά μέ κοκιναις σουβιαις, δύω
1: ξευγαρη ποδίματα, ἕνα
14: κουβαρια μετάξη ἀπό τό ἀχαμνό, δέκα τέσερα
8: στιναρια [ν]τιμένα με μολίβι σέ μιά σακουλα, ὀκτό
1: ἕνα καζάμ, τό ἀφισαμε του Αὐτουλά

1806:
Ὀκτομβριου 6
Τεπελένη
(τ.σ. τοῦ Χατζη-Ἰσούφ ἐφέντη)

[πλαγίως:]
το τρίτο ο[ν]ταν

καρσέλες εἰς τόν ὀ[ν]τάν

=14: ἕνα ξευγάρι κοψες, κοματια*
=1: σιψή μέ ἀχαμνό ἀσίμη, ἕνα
=1: ραχτη ἀσιμένιο, ἕνα
=1: πασλήκη ἀσιμένιο, ἕνα
=1: ξευγάρι τζαπραζια φλοροκαπνισμένα, ἕνα
=2: δίω (μ)πογια κου[μ]πία κοματια δέκα
=1: σπαθη καλό φλοροκαπνισμένο πέρα πέρα, ἕνα
=1: ἀσιμένιο σπαθῆ πέρα-πέρα καί μία φόλα, ἕνα
=1: γιαταγάνι φλοροκαπνισμένο, ἕνα
=1: γιαταγάνι ἀσιμένιο, ἕνα

=1 : πέλη χατζάρη φλοροκαπνισμένο, ἕνα
=1 : μαχιέρι μέ πιστόλα καί μέ ὀλίγον ἀσίμη, ἕνα
=3: ἀσιμένια τάσια, τρία
=2: κούπες ἀσιμένιαις, δίο
=1 : σακούλα βουλομένη μέ καπόσα κομάτια ἀσίμη, ἀπό τουφέκη παλαιῶ, ἕνα
12: ταπατζηαδες δια τουφέκια καί πιστόλας, δώδεκα
=1 : κούπα κραπενεσινότικη [=καρπενησιώτικη] μέ ὀλίγον ἀσήμι ἀχαμνό, ἕνα
1 : σινεπέτ πρεσιμένιο, [=μπερσιμένιο;] ἕνα
1 : τζαμαντάνι παλαιῶ ρουχηνο, ἕνα
1 : βρακοποκαμισο βαμπακερνό, ἕνα
1 : χασιά παλαιῶ, ἕνα.
1 : [βρακο]ποκάμισο λιναρίσω μέ τό βρακή του, ἕνα
2: μαραμάδες, δύο
1 : μαντήλι καί ἕνα μεραμάς μαύρος
1 : τουσλουκια κατιφέ παλαιά, ἕνα ξευγάρι
=2: χουλιάρια ἀσημένια, δήο
=1 : ἕνα κουπά σέ ἕνα μικρο σεπετάκη
=2: τοκαδες ἀπο τζαπραζια ἀσιμένια μέ φλορή, δύω
=1 : τεσπίχι μερτζανενιο στο σεπετάκη, ἕνα
1 : κομάτι πουχασί μαύρο, ἕνα
1 : μαραμάς ἄσπρο, ἕνας
1 : μεγάλος μαμές, ἕνας
1 μικρότερο μαμές, ἕνα
4: μικραίς μαμέδες, τέσερους
1 : ξουνάρι μεταξένιο, ἕνα
1 : ἀπανοτάρι κατιφένιο καλό, ἕνα
1: ἕνα βρακοπουκάμισω
1: τουλαμά γιεγικο μέ χρισα ἀρτξά, ἕνα
1: γιέγικο καπότι, ἕνα
2: καπότια, ἕνα κενούργιο καί ἕνα μισοτριμένο, δύω

1806
Ὀκτομβρίου 6
Τεπελένη
(τ.σ. τοῦ Χατζη-Ἰσούφ ἐφέντη)

[284]

2 φ., 20x14 ◆ (817) Τεπελένι, 6 Ὀκτωβρίου 1806

Βλ. τό εἰσαγωγικό σημείωμα τοῦ ἐγγράφου ἀρ. [283] καί τά ἀναφερόμενα σχετικά. Σημειώνουμε ὅτι τά εἴδη τοῦ παρόντος σημειώματος πού παραδόθηκαν ἀπό τόν Χρῆστο Ράγκο στόν Ἀλή πασά καταγράφονται, μέ μικρές ἀποκλίσεις, καί στό τελευταῖο μέρος τοῦ προηγουμένου ἐγγράφου κάτω ἀπό τόν τίτλο «καρσέλες [=κασέλες] εἰς τόν ὀ[ν]τάν». ■

Γράφω τά ἡδίσματα τά ὁποῖα ἐπῆρα ἐγώ ὁ Χρήστο Ῥάκος καί τά πάγησα εἰς τόν ἀφέντη μας.

1: ἕνα ξευγάρι κόψες κομάτια δέκα τέσερα
1: ἕνα συψί διά καπνό μέ ὀλίγον ἀσίμη
1: ἕνα ῥάχτη ἀσημένιο
1: ἕνα πασλήκη ἀσημένιο
1: ἕνα ξευγάρη τξαπραξηα φλοροκαπνησμένα
2: δίο πόγια κουπιά [=μπόγια κουμπιά] κομάτια δέκα
1: ἕνα σπαθή καλο φλοροκαπνησμένο πέρα πέρα
1: ἕνα σπαθη ἀσημένιο μέ μία τοκά
1: ἕνα γιαταγάνι φλοροκαπνησμένο πέρα πέρα
1: ἕνα γιαταγάνι ἀσιμένιο
1: ἕνα πέλη χατζάρη φλοροκαπνησμένο
1: ἕνα γιαταγάνι μέ πιστόλα καί μέ ὀλίγον ἀσήμη
3: τρία τάσια ἀσημένια
2: δύω κοῦπες ἀσημένηαις
1: μία [[βούλα]] σακούλα βουλομένη μέ καπόσο ἀσήμη ἀπό τουφέκη παλαιώ
1: ἕνα ξευγάρι παλάσκες φλοροκαπνησμένο
1: μία κούπα κραπενεσιότικη [=καρπενησιώτικη]
2: δύω χουλιάρια ἀσημένια
1: ἕνα κουπή [=κουμπί] ἀσιμένιο
2: παφτάδες, δύω, ἀσιμένια
1: ἕνα τεπσήχη [=τεσπίχι] μερτξανένιο

1806:
Ὀκτοβρίου 6
Τεπελένη
(τ.σ.τ.) *χατξι Ισουφ εφεντης*

[ἐπί τοῦ νώτου:]
τα πηρα εγου ο στο εν–τοτ–(;)

[285]

2 φ., 39x14 ◆ (816) [Τεπελένι, 6 Ὀκτωβρίου 1806]

Βλ. τό εἰσαγωγικό σημείωμα τοῦ ἐγγράφου ἀρ. [283] καί τά ἀναφερόμενα σχετικά. ■

»Τό δευτέρη τῆς πρίκας ὁποῦ τοῦ ἔδωσαμεν τῆς γεναικός τοῦ Βελή Γέκα.

2: φουτάδες, δύω
1: ἕνα πεσλῆ ἀλατζαίνιο
2: δίω κομάτια ἀλατζά
3: τρία κομάτια κατιφέ μέ καμπόσω μετάξη
1: ἕνα μαντίλη τῆς Καλαμάτας
1: ἕνα φουτα μαύρο
1: ἕνας μαραμανή πουσαή
1: ἕνα βρακοξώνη
1: ἕνα ντουμενι
6: ἕξη μαραμάδες
1: ἕνα ποτζαλίκη
2: δίω ντουάδες ἀσημενηαις
1: ἕνα σωγιά ἀσιμένιω
1: ἕνα μικρό ξουνάρι ἀσιμένιο
1: ἕνα ντουλεμε βλάχικο
1: ἕνα γελεκάκη κατηφένιο ξενέ
2: δίω μικρά κομάτια σελιτζῆ
1: ἕνα μαντίλη κηντιμένω
1: ἕνα ἔτη ποτζαλίκη
1: ἕνα ἔτη ποχτζαλίκη
2: δύω ποκάμισα
1: ἕνα τζουπές κατηφές
1: ἕνα πεσλῆ κατηφέ ξενέ
4: τέσσερα μικρά πόγια κουπιά [=μπόγια κουμπιά]
1: ἕνα ξουνάρι ἀσιμένιο

1: ἕνας τζουπές μέ γούνα παλαιῶ
1: ἕνα κοματί σαλατζά
1: ἕνα φερετζέ
1: ἕνα ντουμένι παλαιῶ
1: ἕνα κόκινο ζουνάρη μαλαίνιο
1: ἕνα ζευγάρη παπούτζια ζενέ
1: ἕνα τζαρτζάφη μισότριμα
2: δίο καρσέλες ὁπού τοῦ ἦχεν ἀφήσῃ ὁ ἀφέντης μας ὁ Βελή πασας

(τ.σ. τοῦ Χατζη-Ἰσούφ ἐφέντη)

[πλαγίως:]
της πρικας

[286]

2 φ., 39x14 ◆ (815) Τεπελένι, 6 Ὀκτωβρίου 1806

Βλ. τό εἰσαγωγικό σημείωμα τοῦ ἐγγράφου ἀρ. [283] καί τά ἀναφερόμενα σχετικά. ■

Ἐδώ γράφομε τί βίω εἶναι εἰς τό μαγκαζή βούτηρο καί τηρή καί λάδη

1: καζάνι μεγάλο, ἕνα
2: κακάβι καί τετζέρη παλαιά, δύω
1: παλαιῶ τηγάνι χωρίς ὀράν, ἕνα
2: καπάκη παλαιώ, δύω
2: τεμήρ ὀτζάκια ἕνα· καί ἕνα εἶναι τζακισμένο
3: μεσάδες φτιάρια διά φοτιά, τρία
2: τζεγγέλια δύω τῆς φοτείας
1: μία ὀκα τζελίκη, κομάτια τρία
1: ἕνα τζιμπήδη μασά
3: παλαιά σηδερα, ὀκάδες τρής
3: πιροστειαις, ἕνα μεγάλο καί δύω μηκρά
126: ἕκατον ἤκοσι ἕξη ὀκάδες τυρή
1: κανίστρα παλαιά, ἕνα
252: διακόσους πενηντα δύω κιασέδες στάρι, ἐμετρήθηκαν καί ἐβουλόδηκαν καί ἔμινε εἰς τό μαγγαζή τοῦ Βελή Γιέγα.
50: πενήντα ὀκάδες μαλή διά στρόματα, ἤρδε εἰς τό ὀτζάκη

2: δύω κιασέδες πολκούρι, ἐδώθηκε εἰς τό ἀρέμι
2: δύω μουλέρια, ἦρθαν εἰς τό ὀτζάκη*
7: ἑπτά καρσέλες ἄδιαις, εἶρθαν εἰς τό ὀτζάκι
3: τρία ξευγάρια σακιά, ἦρθαν εἰς τό ὀτζάκι
1: ἕνα σινή, τό ἀφήσαμεν εἰς τό μακγαζή ὁποῦ ἦταν τό βότιρον σκεπασμένος.

Γράφομε τί ἀφίνομεν εἰς τό μαγγαζή τοῦ Βελή Γιέγα

35: τριάντα πέντε ὀκάδες λάδη
200: διακόσσους ὀκάδες βούτυρον εις τά τρία καδιά γιαμάτα
4: κασέλες με φισεκια, τέσερες
5: καδιά ἄδια, πέντε
2: δίω κιούπια μαγάλα
3: τρία κιούπια μικρά, ἕνα χαλασμένω
1: χουλιάρι τοῦ βούτυρου ένα

Εἰς τόν ἄλο τό κιλάρι εἶναι καπόσα ζουνάρια καί καπόσα σανίδια καί καπόσα αρο[.]ση καί τό ἔκλησαμε καί τό βουλοσάμαι

8: γρετές ἀπό κάτω εἰς τό τιβάνι, ὀκτό
1: κατοί μεγαλο ἀπό κάτο εἰς τό τιβάνι, ἕνα
1: κατή μικρότερο τό ἐβάλαμεν εἰς τό μαγγαζή εἰς τά ξίλα, ἕνα

Γράφο τί ἔχομεν δόσι τοῦ Ἀράπη τοῦ Βελη Γιέγα

20: ἤκοσι κιασέδες σταρι τοῦ Ἀράπη τοῦ ἀφήσαμεν
30: τριάντα ὀκάδες βούτυρο
10: δεκα ὀκάδες βούτιρον τοῦ ἀφησαμεν τοῦ Ἀράπη

1806:
Ὀκτομβρίου 6
Τεπελένη

(τ.σ. Χατζη-Ἰσούφ ἐφέντη)

[πλαγίως:]
Του μαγαζε

[287]

2 φ., 39x14 ◆ (814) Τεπελένι, 6 Ὀκτωβρίου 1806

Βλ. τό εἰσαγωγικό σημείωμα τοῦ ἐγγράφου ἀρ. [283] καί τά ἀναφερόμενα σχετικά. ■

Γράφο ὅτι ἐβρέθηκαν εἰς μαγιργιῴ τί πάνουν στο ὀτζάκη

2: σινηά για ψωμή, ὀρτάκικα, δύω
1: [[μεγάλο]] καξάνη μεσιακό, ἕνα
2: τετζερίδια, ἕνα [[μέ]] τό ἕνα μέ καπάκη μεγάλα
2: τετζερέδες, χωρῆς καπάκια, δύω
2: γιουμια μέγαλα, δύω
2: τζιουκαλια με χιλιουρια [=χερούλια] δύω
1: γιούμη μικρο, ἕνα
3: τεψιά μεγάλα διά ψωμή, τρία
3: τεψιά μικρά, τρία
1: σινή μηκρό, ἕνα
1: ἕνα κακάβι παλαιῶ
1: ἕνα λεγένη μεγάλο
4: τέσερα σαχανια μικρά μέ καπάκια
1: τζιορβέ τάση χωρι καπακη, ἕνα
1: παλαιῶ σαχάνι, [[καί ἕνα κάπα]] ἕνα
1: ἄδιον καπάκη, ἕνα
1: καφεόπρικο γιούμη πολιτικο, ἕνα
4: σαντάνια, μεγάλα δίο καί δίω μικρα
3: πιροστιά, τρήα.
Τά ἄνωθεν ἐπῆγα εἰς τό ὀτζάκη

Γράφομεν τί ἔχομεν ἀφήση τοῦ Αὐτουλᾶ ἀράπη καί τούς Νιβιτζηότες *ὁποῦ ἦταν μέσα εἰς τό σπήτη καί κάδονται*

3: σαχάνια μέ καπάκια μικρά, τρία
2: σαχάνια μικρά δίχω καπάκια, δύω
1 : ἕνα σινή μικρό
3: τεψιά μικρά, τρία
2: τετζερέδες χωρίς καπάκια ὀρτά, δύω
1 : τιγάνι παλαιῶ, ἕνα

1: τάσι τζηορβᾶ μέ καπάκι, ἕνα
1: λεγγιέρα μικρή, ἕνα
1: λεγένη χωρίς ἰπρίκη μέ τό καφάτη, ἕνα
1: ἕνα τζουκαλη μέ χιλιουριδίο [=χερούλια;], οκαρικο
1: ἕνα τζουκάλη μικρο, ὀκαρικο
2: γιουμια μικρά, δύο
1: γιοῦμι διά πλησιμον, ἕνα
1: ἕνα κακαβι δια πλησιμο
1: τζουκαλόπουλα μικρα, ἕνα
1: σαντάνι παλαιῶ, ἕνα
1: τενεκιαῖς γιά καφφέ, ἕνα

1806:
Ὀκτομβρίου 6
Τεπελένη
(τ.σ. τοῦ Χατζη-Ἰσούφ ἐφέντη)

[πλαγίως:]
Της δευτεριος οτα

Εἰς τός δευτερον πασιότα

1: χείλῆ, ἕνα
24: γιαστεκια κατιφένια, ἤκοσι τέσερα
2: μάλινα γιαστέκια, δύω
2: σλητέδαις πασμά, δύω
13: γιάμπολαις, δέκα τρία
1: μία ἀσπροβελέντζα [[μία]]
1: μακάτη ῥουχινο, ἕνα
5: γιορτάνια, πέντε
1: γιαμπόλι, ἕνα
2: χαλιά, δύω
1: σιτζιατες, μεγάλο, ἕνα
1: σιτζιατες, μικρός, ἕνα
1: ἕνα κομάτη ῥουχο ἄκοπο
4: κοματια πασμά μέ κλοσα τέσερα
5: κόματια πασμά καί ἕνα δια προσκέφαλο πή[σω]
4: γιοργανια χρισά τέσερα
1: σλιτές πασμά ἕνα

3: σλιτες αλατζά δύο ἕνα εἶναι πασμάς
3: σλιτέδες πασμα τρία
8: μιντέρια, ὀκτό
1: σιτζιατες καινούριος ἕνα
2: κιμοπουλο (γκιουμόπουλο), ἕνα
2: κόραις μεγάλα, δύω
1: κολάνι, ἕνα
2: τιγγάνια, δύω
1: κουσκούνι ἕνα
1: ξεμέδες ἕνα
1: καπάκη δήχος σαχάνι παλαιῶ ἕνα
7: σαπούνι μόσκο ὀκάδες ἑπτα

Στο μουσαφηρ ὅλα ὅτι εὑρεθηκε

5: ρουχινα μεκάτια πέντε
6: γιαστέκια μαλίσα ἓξη
2: βαμπακεριά, δύω
2: κηλιουμια, δύω
5: γιοργανια πασμά, πεντε
4: στρόματα, τέσερα
5: μητέρια καναβίσα και ἕνα μαλινο εἶναι
4: ξαρφια ἀσιμένια καί τεσερα πέντε φιλτζάνια μέ τό σινή
τους ἀπό
τουμπέ ἕνα
1: σκόρσα μεγάλη τῆς ὀτάςἔνα

1806:
Ὀκτοβρίου: 6
Τεπελένι

Τί ἔχομεν εὗρη εἰς τόν ὀντά τοῦ ἀχούρη

2: στρόματα διο
3: γιαστέκια μαλένια παλαιά, τρία
2: γιαστεκια βαμπακερνά, δίο
3: κιλιούμια παλαιά, τρία
1: σιτζηατες παλαιώ, ἕνα

3: μιτέρια δύω καναβίσα καί ἕνα μαλένιο
1: σκόρσα τῆς ὀτάς ἕνα
1: γιεχένη μέ καφάξη χωρίς ἠπρίκη ἕνα
2: τεγγήα δύο
1: μία παλαιά σέλα
1: ἕνα φαρασάκι
2: σκαμνή ξήλυνο, δύω
1: τεμήρ ὀτξάκη ἕνα
1: μασιάς ἕνας
1: μία καντίλα πεκιρένια
1: καξανόπουλο παλαιῶ ἕνα
1: λιθαρομιλο ἕνα
2: δίο τάβλαις ..ξηλεκο δια ψωμή δίο
1: μία πιροστία
1: ἕνα λεγένη μεγάλο
1: παλαιῶ κακάβι τξακισμένω δια χαλκομα ενα
1: κατάρη μεγάλο ἕνα
1: ξηγη μικρό ἕνα
1: κιλημη μεγάλο ἕνα

1806
Οκτοβρίου 6
Τεπελένη

Τί ἔχομεν ἀφήσι τούς νιβιτξηότες σκουτήα

1: παλαιώ γιοργάνι ἕνα
2: παλαιαῖς γιαμπολαῖς δύο
2: παλαιαῖς βελέτξες διο
1: παλαια σκοφα ἕνα
2: παλαια στρόματα ἕνα και ἕνα μητέρη
4: προσκεφαλαρια παλαιά τέσερα
2: παλαια στρομματα δύω

1806
Ὀκτομβρίου 6
Τεπελένη

[288]

1 φ., 45x36 ◆ (817α) [Ἰωάννινα], 10 Ὀκτωβρίου 1806

Σημείωμα πάνω σέ φύλλο χαρτιοῦ πού ἔχει χρησιμοποιηθεῖ ὡς περιτύλιγμα τῶν «δευτεριῶν» καταγραφῆς τῆς περιουσίας τοῦ Βελῆ Γκέκα (βλ. τό εἰσαγωγικό σημείωμα τοῦ παρακάτω σχετικοῦ). Ἡ ἡμερομηνία τοῦ παρόντος δείχνει τήν ταχύτητα μεταφορᾶς τῆς ἀλληλογραφίας ἀπό τό Τεπελένι, ὅπου στίς 6 Ὀκτωβρίου ὁλοκληρώνεται ἡ καταγραφή τῶν κινητῶν πραγμάτων τοῦ Βελῆ Γκέκα, ὥς τίς 10 Ὀκτωβρίου, ὁπότε καταχωρίζονται τά «δευτέρια» στή Γραμματεία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. ■

Σχετ.: [283], Τεπελένι, 6 Ὀκτωβρίου 1806

Ἔστειλεν ὁ αὐθέντης μας τόν Χρίστον Ῥάκον
στό σπήτι τοῦ Βελῆ Γγέγκα καί ἔγραψεν ὅλον
τό βιός του, μέσα εἶναι αὐτά τά δευτέρια: –

1806: Ὀκτωμβρίου: 10:

[289]

2 φ., 35x12 ◆ (387) [Κωνσταντινούπολη], 3 Νοεμβρίου 1806

Γράμμα ἀνώνυμου, ἀλλά ἀσφαλῶς τοῦ Δημ. Ραζῆ, πρός τόν «Ἄρχοντα Γραμματικόν κύριον Κώσταν», μέ τήν ἔνδειξη «νά τό ἀναγνώσῃ μυστικῶς» στόν Ἀλή πασά. Διαβιβάζει πληροφορίες πού ἔφθασαν στήν Κωνσταντινούπολη, σχετικές μέ τίς μάχες τοῦ Ναπολέοντα μέ τούς Πρώσους καί τήν παρουσία ἀγγλικῶν πολεμικῶν πλοίων στά Δαρδανέλια. Ἐκδέτει τίς ἐνέργειές του γιά τόν μουκατά τοῦ Αἰτωλικοῦ, γιά τόν ὁποῖον φαίνεται ὅτι ὁ Ἀλή πασάς μεσολαβεῖ στήν Κωνσταντινούπολη γιά νά τόν ἐνοικιάσει «μακτοῦ» (=κατ' ἀποκοπήν) ἡ κοινότητα. Εἶναι ἐνδιαφέρουσα ἡ πληροφορία ὅτι ὁ «Ἀντέλικος μουκατασί» ἔχει ἐκχωρηθεῖ στό ταμεῖο τοῦ «νέου (τακτικοῦ) στρατεύματος» (:*Nizam-i cedid*), τοῦ ὁποίου ὁ διαχειριστής (:«νιζάμ τζεδίτης») δύσκολα δέχεται ἀλλαγές στίς πράξεις ἐκχωρήσεως. Τό ἐνδιαφέρον τοῦ Ραζῆ γιά τήν ἐνοικίαση ἀπό τήν ἴδια τήν κοινότητα τοῦ μουκατᾶ τοῦ Αἰτωλικοῦ, πρέπει νά σχετίζεται μέ τό ταξίδι του στό Μεσολόγγι (βλ. παρακάτω) τό καλοκαίρι τοῦ ἴδιου ἔτους γιά ἐπίσκεψη τῶν συγγενῶν του. Τό γράμμα του προφανῶς ἀντανακλᾶ τήν πρόθεσή του νά φανεῖ χρήσιμος στούς συμπατριῶτες του, σέ μία ὑπόθεση μάλιστα πού φαίνεται ὅτι ἦταν σύμφωνος καί ὁ Ἀλή πασάς. Πράγματι, στό παρόν ἔγγραφο ἔχουμε ἔμμεση ἀναφορά τοῦ ταξιδιοῦ στή φράση τῆς τρίτης παραγράφου: «Ἀμέσως ὁπού ἔφθασα [στήν Κωνσταντινούπολη] ἐνεχείρησα τά πρός τόν Χασάν ἐφέντη γράμματα ὁμοῦ μέ ἐκεῖνο τοῦ νιζάμ τζεδίδ καί συνομιλήσαμε πολλά περί τοῦ Ἀντέλικος μουκατασί». Πρόσθετες πληροφορίες γιά τό ταξίδι τοῦ Ραζῆ στά Γιάννενα καί στό Μεσολόγγι μᾶς προσφέρει ἐντελῶς συμπτωματικά ἕνα προξενικό ἔγγραφο ἀπό τά ρωσικά ἀρχεῖα. Πρό-

κειται γιά μιά ἀναφορά τῆς 4ης Αὐγούστου 1806 ἀπό τά Γιάννενα τοῦ Ρώσου προξένου στήν Ἄρτα Γεωργίου Φλῶρη πρός τόν Ρῶσο πρέσβη στήν Κωνσταντινούπολη Ἰταλίνσκι, στήν ὁποία τοῦ ἀνακοινώνει ὅτι "profitant du départ du Docteur Rasis..." καί θεωρώντας "cette occasion... sûre" τοῦ στέλνει περίληψη τῶν πρόσφατων μυστικῶν συνομιλιῶν του μέ τόν Ἀλή πασά. Σέ ὑστερόγραφο ὅμως τοῦ ἴδιου ἐγγράφου διορθώνει τά παραπάνω καί ἀναφέρει ὅτι λόγω τῆς μετάβασής του στό Μεσολόγγι, ὁ Δημ. Ραζῆς θά καθυστερήσει τήν ἐπιστροφή του στήν Κωνσταντινούπολη καί γι' αὐτό ὁ πρόξενος στέλνει τήν ἀλληλογραφία του μέ ἄλλο μέσον (Γκρ. Ἄρς, *Ἔγγραφα*, ἀρ. 51, σελ. 182-185). Ἄλλωστε, ὁ πρόξενος εἶχε σωστά ὑπολογίσει τήν καθυστέρηση τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ Ραζῆ, ὁ ὁποῖος, ὅπως φαίνεται καί ἀπό τό παρόν ἔγγραφο, θά ἐπέστρεφε στήν Κωνσταντινούπολη πρός τά τέλη Ὀκτωβρίου. Στή συνέχεια, ὁ Ραζῆς περιγράφει τά χαρακτηριστικά μιᾶς σκλάβας, ἡ ὁποία προορίζεται γιά τό χαρέμι τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καί τήν ὁποία «βιζιτάρησε» (=ἐξέτασε), προφανῶς ὡς γιατρός. Ἡ σκλάβα βρίσκεται στά χέρια τοῦ Σαλήαγα πού εἶναι μάλιστα ὁ ἐνοικιαστής τοῦ μουκατᾶ τοῦ Ἀνατολικοῦ καί ὁ ὁποῖος εἶναι ἕτοιμος νά τήν στείλει στά Γιάννενα. Ἀναφέρει τίς ἐπαφές του μέ τόν νέο πατριάρχη [Γρηγόριο Ε΄], τόν Μουρούζη («Μουρούζμπεη»), ὁ ὁποῖος πρέπει νά εἶναι ὁ νεοδιορισμένος ἡγεμόνας τῆς Μολδαβίας, Ἀλέξανδρος, καί ἄλλους ἐκκλησιαστικούς καί κοσμικούς ἄρχοντες τῆς Κωνσταντινούπολης, σχετικά μέ ποικίλες ὑποθέσεις πού ἄμεσα ἤ ἔμμεσα ἐνδιαφέρουν τόν Ἀλή πασά. Μεταξύ τῶν τελευταίων, ἀξιοσημείωτη εἶναι ἡ ἀποκάλυψη τοῦ σχεδίου γιά ὑποκριτική πρόσκληση στό Πατριαρχεῖο στήν Κωνσταντινούπολη καί στή συνέχεια ἐξορία κάπου στή Μ. Ἀσία τοῦ φυγάδα μητροπολίτη Ἄρτης Ἰγνατίου. Ἡ εἰλικρίνεια τῶν προθέσεων αὐτῶν πού προτείνουν ἕνα τέτοιο σχέδιο, δέν θά μποροῦσε βέβαια νά ἐλεγχθεῖ, ἀφοῦ ὁ Ἰγνάτιος εἶχε πάρει τόν δρόμο τῆς Κέρκυρας πού τόν ὁδηγοῦσε κατ' εὐθείαν στή Ρωσία. Ἀνέξοδη καί ἄσκοπη κολακεία. Ἡ ταύτιση τοῦ ἀνωνύμου ἐπιστολογράφου μέ τόν Δ. Ραζή ἔχει γίνει ἤδη ἀπό τόν Ἰ. Χώτζη ὁ ὁποῖος εἶχε σημειώσει μέ μολύβι κάτω ἀπό τήν ὑπογραφή «ὁ γνωστός φίλος» τήν ἔνδειξη: «Δ. ὁ Ραζῆς». Ἡ ταύτιση πρέπει νά ἔγινε μέ βάση ἄλλο ἔγγραφο τοῦ Δ. Ραζῆ, αὐτόγραφο καί ἐνυπόγραφο πού βρίσκεται στό παρόν Ἀρχεῖο (βλ. Εὑρετήριο) καί φανερώνει ὅτι ὁ συλλέκτης Χώτζης ἦταν προσεχτικός ἀναγνώστης τῶν ἐγγράφων. Ἀπό τό περιεχόμενο πάντως τοῦ παρόντος προκύπτει ἡ ἰδιότητα τοῦ ἐπιστολογράφου ὡς γιατροῦ καί ἡ ἀνάμειξή του στήν ὑπόθεση τοῦ μουκατᾶ τοῦ Ἀνατολικοῦ, κάτι πού παραπέμπει βέβαια στή μεσολογγίτικη καταγωγή τοῦ Δ. Ραζῆ. ■

Πρός τόν Ἄρχοντα Γραμματικόν κύριον
Κώνστα διά νά τό ἀναγνώσῃ μυστικῶς
τῷ Βεξήρῃ ἐφέντῃ μας.

Χθές ἤλθεν ἡ Πόστα, μέ τήν ὁποίαν ἐμάθαμεν ὅτι πρό ἡμερῶν εἰς τό μέρος τῆς Σαξονίας ἔγιναν {ἔγιναν} τέσσαρες πόλεμοι μεταξύ Προυσιάνων καί Φραντζέζων, ἐξ ὧν τούς μέν τρεῖς ἐνίκησαν οἱ Προυσιάνοι, τό δέ τέταρτον, εἰς τόν ὁποῖον ἐπρόφθασε καί ὁ Ποναπάρτες, τόν ἐνίκησαν οἱ Φραντζέζοι μέ μεγάλην αἱματοχυσίαν. Λέγουσι ὅτι ἐσκοτώθησαν ὑπέρ τάς 20 χιλιάδες Προυσιάνοι, καί ὅτι νά ἐσκοτώθη καί ὁ ἀδελφός τοῦ βασιλέως τοῦ

Προύσια. Τώρα δέ λέγουσιν ὅτι βαδίζουσιν οἱ Φραντζέζοι πρός τήν Λεχίαν διά νά πολεμήσουν καί μέ τούς Ῥώσους.

Ἐν τοσούτῳ δέ ἐμάθομεν ὅτι ἦλθον καί εἴκοσι πέντε καράβια μεγάλα Ἐγκλέζικα εἰς τά κάστρα, τά ὁποῖα εἶχον λάβῃ ὅρδινον νά ἔλθωσι νά μᾶς πολεμήσωσιν, ἐάν δέν εἰρήνευον τά πράγματα μεταξύ Ῥωσσίας καί Τουρκίας. Ἀλλ' ἐπειδή εἰς τό παρόν εἰρήνευσαν, διά τοῦτο τά καράβια μισσεύσουν ἄπρακτα καί φιλικά.

Ἀμέσως ὁποῦ ἔφθασα ἐνεχείρισα τό πρός τόν Χασᾶν ἐφέντην γράμμα ὁμοῦ μέ ἐκεῖνο τοῦ νιζάμ τζεδίδ, καί ἐσυνομιλήσαμε πολλά περί τοῦ Ἀντέλικος μουκατασῖ. Διά νά γένῃ μαχτοῦ τώρα μοί εἶπεν ὁ Χασᾶν ἐφέντης πρέπει νά ἔλθουν βεκίλιδες ἀπό τόν τόπον μέ ἰλάμια, διότι ὁ πρώην νιζάμ τζεδίτης ἔκαμε χάτι περί τούτου, ὅτι δηλ(αδή) ὅσους μουκατάδες ἔχει δομένους, νά μήν ἡμπορῇ ὁ νῦν νιζάμ τζεδίτης νά τούς πέρνῃ [2] *ὀπίσω χωρίς νά εἶναι μία μεγάλη ἀνάγκη. Ὅθεν ἁπλῶς καί ὡς ἔτυχε δέν ἠμπορεῖ νά τό κάμῃ χωρίς ἰλάμι καί βεκίλιδες, ὡσάν ὁποῦ ὁ Σαλιάγας τό ἔχει σενετεῖν. Ἐάν δέν τό εἶχε, τότε ἦτον εὐκολον. Ὅθεν ἔγραψα εἰς αὐτούς τά πάντα ὅτι εἰ μέν καί δέν εἶναι εὐχαριστημένοι ἀπό τόν Σαλίαγα ἄς στείλωσιν δύω βεκίλιδες μέ ἕν ἰλάμι νά τό πάρωσι μαχτοῦ καί καθώς μᾶς ἀποκριθοῦν ἔτζι κάνομεν.*

Ὡς τόσον ὁ Σαλιάγας ἔχει μίαν σκλάβαν ἕτοιμην διά νά σᾶς στείλῃ κατά τήν αἴτησίν σας, τήν ὁποίαν χθές τήν βηξιτάρισα καί τήν εὗρηκα πολλά καλήν ἤτοι μαυρομμάταν, μαυροφρίδαν, ἄσπρην, τό μπόγι της καλόν καί μέτριον, χρόνων 15, τό ὄνομά της Χοσεδά, χωρίς νά ἔχῃ κἀνένα λεκέν μήτε σπυρί εἰς ὅλον τό σῶμα, μήτε κἀνένα πάδος.

Αὐτή λοιπόν ἡ παρθένος μοί ἤρεσεν καί ἐλπίζω νά ἀρέσῃ καί τῇ ὑψηλότητή της ὅτι εἶναι καί τερπιχελίδισα, μέ τό νά τήν εἶχον ἀπό μικρούτζικιν ἀγορασμένην καί τήν εἶχον ὡσάν παιδί τους, καί ἔχει καλόν τερπιχέν. Ὅθεν ὁ Σαλιάγας μέ ἐπρόσταξε νά γράψω τῷ ἀφέντῃ μας ὅτι εἶναι ἕτοιμη, ἐάν τήν ἀρέσει, καί ὅπως εἶναι ὁρισμός της ἔτζη νά μᾶς προστάξῃ νά κάμωμεν,

[ἄλλη στήλη:]

καί εἰς ὅποιον προστάξῃ νά τήν κάμωμεν τεσλίμι. Προσμένομεν λοιπόν τήν προσταγήν του μέ πρῶτον τί νά την κάμωμεν, ὅτι αὐτή ἡ σκλάβα ἀπό τῆς σήμερον εἶναι τοῦ ἀφέντη μας, ἐπειδή τήν ἐμπεγέντισα.

Χθές εἶδον τόν Πατριάρχην καί τόν Κωστάκην σπαθάρην καί τόν Προύσης, οἵτινες εἰσί φίλοι τοῦ πρώην Ἄρτης, καί μέ ἐρώτησαν πολλά περί ἐκείνου πρός τούς ὁποίους ἐδιηγήθην τά ὅσα ἤξευρα περί ἐκείνου καί ἀπόρησαν. Ὅθεν μέ ἐρώτησαν τί νά κάμουν περί ἐκείνου, καί ἐγώ τοῖς ἀπεκρίθην, ὅτι ἡλικίαν ἔχετε καί κάμετε ὡς οἴδατε. Αὐτοί λοιπόν φαίνεται

ὅτι ἀπεφάσισαν νά τόν φέρουσιν ἐδῶ μέ πολλάς ὑποσχέσεις διά νά τοῦ πάρουν λογαριασμόν, καί ἔπειτα μέ εὔμορφον τρόπον νά τόν ἐξορίσουν εἰς κάνένα μέρος τῆς Τουρκίας. Μ' ὅλον τοῦτο ἔχουν σκοπόν νά τό γράψουν εἰς τόν ἐφέντην μας διά νά πάρωσι τήν ἄδειάν του, καί ἄς τό ἠξεύρῃ.

Τόν Γρεβενῶν πολλά τόν ἐφόρτωσαν, καί δέν ἠξεύρω πῶς ἔχει νά γένῃ, ὡσάν μπουταλᾶς τήν ἐδέχθη μέ 55 πουγγεῖα καί ἔχει νά τοῦ κοστίσῃ ὑπέρ τά 200 μέ τά ἔξοδά του. Καί τώρα κάθεται καί

[ἄλλη στήλη:]

τρίβει τά χέρια του καί παράδες δέν εὑρίσκει, καί δέν ἠξεύρω πῶς ἔχει νά γένῃ τό χάλι του.

Ὁ Βλάχμπεϊς ὁ Σούτζος σήμερον ἐμβαίνει εἰς βασιλεύουσαν.

Προχθές πού ἤρχομουν ἀπήντησα εἰς τόν δρόμον εἰς τόν Μπουγιούκι Τζεκμετζέ τόν Μουρούζμπεϊν καί ἐκαθήσαμεν ὁμοῦ ὑπέρ τάς δύω ὥρες εἰς τό γεμεκλίκι, καί πολλά μέ ἐρώτησεν περί τοῦ ἐφέντη μας καί περί τοῦ Βελιπασιᾶ, καί μέ ἐπρόσταξε νά γράψω ἀπό μέρους του τούς ταπεινούς προσκυνημούς. Μοῦ ἔκαμεν ἄπειρες περιποίησες, μάλιστα δέ μοί ἐχάρισε καί μία ταμπακέραν μαλαγματένιαν μέ διαμάντια.

Νεώτερον μήν ἔχων ἄλλο νά σᾶς γράψω μένω διά βίου ὅτι λογῆς μέ ἐγνώρισε.

αως$^{\omega}$ νοεμβρίου τρίς.

Ὁ γνωστός φίλος

[πλαγίως:]

Παρακαλῶ νά προσκυνήσῃ ἐκ μέρους μου τόν ὑψηλώτατον Βελι πασια καί Μουχτάρ πασιᾶν καί τούς τρεῖς ἐφέντηδες ἤτοι τόν Μεχμέτ ἐφέντην καί Χατζῆ Σεχρῆν, καί Διβᾶν ἐφέντην, καί λοιπούς φίλους πρός τούς ὁποίους θέλει γράψω μέ δεύτερον κατά μέρος, ὡσάν ὁπού τώρα γράφω βιαστικός.

Ἄς προσκυνήσῃ ἐκ μέρους μου καί τόν ἅγιον Ἰωαννίνων, καί ἄς τοῦ εἰπῇ, ὅτι διά τήν ὑπόθεσιν Ζίτζης θέλει κινήσω πάντα λίθον διά νά τήν ἀναφέρω εἰς καλήν ἔκβασιν, καί μάλιστα διά χατήρι τοῦ ἐφέντη μας. Ἐξ αἰτίας ὅμως τῆς νέας Πατριαρχίας δέν ἔλαβα καιρόν νά τήν ἀναφέρω, μέ τό νά ἔχουν πολλάς φροντίδας, καί ἐντός ὀλίγου θέλει τήν βαλλω εἰς πρᾶξιν, καί τότε θέλει γράψω καί τῇ πανιερότητή του, ὡσάν ὁποῦ, τώρα δέν ἡσύχασα ἀκόμη.

[290]

2 φ., 11x16 ◆ (639) [Ἰωάννινα], 26 Νοεμβρίου 180[6]

Δίφυλλο μέ τή μορφή ἀποσπάσματος καταστίχου δοσοληψιῶν τῆς χριστιανικῆς κοινότητας τῆς Κοζάνης. Ἀριστερά ἔχει καταστρωθεῖ τό χρέος (:τό δοῦναι) τῆς κοινότητας, προφανῶς γιά τό ἑπόμενο ἔτος, τό ὁποῖο συνολικῶς ἀνερχόταν στό ποσόν τῶν ἑξήντα τεσσάρων χιλιάδων ἀσλανιῶν (λογιστική ὀνομασία τῶν γροσίων) καί σαράντα παράδων. Τό ποσόν αὐτό εἶναι "βεβαιωμένο", θά λέγαμε σήμερα, στό "τεφτέρι" τῆς κοινότητας καί εἶναι "βουλωμένο", ἔχει σφραγιστεῖ δηλαδή μέ τίς βοῦλες (=σφραγίδες) τῶν ἁρμοδίων ὀργάνων. Στήν ἀπέναντι σελίδα καταχωροῦνται «τά ὅσα ἔχουν δοσμένα», στόν Ἀλή πασά, δηλαδή τό λαβεῖν τῆς κοινότητας. Αὐτά τά ποσά ἔχουν δοθεῖ μέ «ταχβίλια» (=ἐξοφλητικές ἀποδείξεις), πού κατά τήν παρούσα τακτοποίηση τῶν λογαριασμῶν τῆς κοινότητας ἐπεστράφησαν στόν Ἀλή πασά, ὁ ὁποῖος μέ τή σειρά του τά ἀντικαθιστᾶ μέ τήν παρούσα συνολική ἀπόδειξη καί μάλιστα μέ ἰδιόχειρο σημείωμα, πέραν τῆς ὑπογραφῆς του. Ὁ λόγος πού βρέθηκε τό ἔγγραφο στό Ἀρχεῖο τοῦ Ἀλῆ πασᾶ –ἐνῶ φυσιολογικά θά ἔπρεπε νά βρίσκεται στό ἀρχεῖο τῆς κοινότητας Κοζάνης– δέν εἶναι γνωστός. Μιά ὑπόθεση πού μποροῦμε νά κάνουμε εἶναι ὅτι πρόκειται γιά ἕνα ἐνδιάμεσο «ταχβίλι», τό ὁποῖο ἐπεστράφη στόν Ἀλή πασά κατά τήν ὁριστική τακτοποίηση τῶν λογαριασμῶν του σέ κάποια μεταγενέστερη φάση. Τό ἔγγραφο φέρει κάθετο σχίσιμο, δεῖγμα ὅτι δέν ἰσχύει πλέον ὡς ἀποδεικτικό στοιχεῖο. Τό αὐτόγραφο σημείωμα τοῦ Ἀλῆ δέν παρουσιάζει ἰδιαίτερες δυσκολίες ἀνάγνωσης, ἐκτός αὐτῶν πού ἀναφέρονται στήν ἡμερομηνία. Πράγματι, μετά τή λέξη «νοεμριος» ἀκολουθεῖ μιά δυσανάγνωστη λέξη, ἡ ὁποία μπορεῖ νά διαβαστεῖ ὡς «κοσηεκσι», πράγμα πού ἀντιστοιχεῖ στόν ἀριθμό 26 πού ἀναγράφεται ἀμέσως ἀπό κάτω μέ μουσουλμανικούς ἀριθμούς καί ἀντιστοιχεῖ στήν ἡμερομηνία σύνταξης τοῦ ἐγγράφου. Ἀκολουθεῖ, σέ ἄλλη ἀράδα, ἡ δυσανάγνωστη ἐπίσης λέξη «κοσενα», ἡ ὁποία θά μποροῦσε νά ὑποδηλώνει τό ἔτος, τό ὁποῖο πράγματι ἀκολουθεῖ ἀμέσως ἀπό κάτω καί νά ὑποδηλώνει δηλαδή, μέ ἐλλειπτικό τρόπο, τό μουσουλμανικό ἔτος χίλια διακόσια εἴκοσι ἕνα. Ἐδῶ ὅμως ἐμφανίζεται μία δυσκολία: ὁ Ἀλή πασάς ἔχει γράψει τό ἔτος μέ μουσουλμανικούς χαρακτῆρες ἀλλά στή χριστιανική χρονολόγηση, 1803, μέ ἀρκετά δυσανάγνωστο τόν τελευταῖο ἀριθμό 3. Ἄν ὁ ἀριθμός αὐτός μποροῦσε νά διαβαστεῖ μέ βεβαιότητα ὡς 6, τότε ἡ λέξη «κοσενα» καί ὁ ἀριθμός 1806 (χίλια διακόσια εἴκοσι ἕνα, κατά τό μουσουλμανικό ἡμερολόγιο) πράγματι θά συμπίπτουν. Ἡ χρονολόγηση πάντως τοῦ ἐγγράφου στό ἔτος 1803 προσκρούει σέ ἄλλες δυσκολίες. Τόν Νοέμβριο μήνα βρίσκεται στό ἀποκορύφωμά της ἡ πολιορκία τοῦ Σουλίου καί τίς τελευταῖες μέρες τοῦ μήνα καί μάλιστα πρό τῆς 26ης Νοεμβρίου 1803 (βλ. ἔγγρ. ἀρ. [199] ὁ Ἀλή πασάς ἔχει βγεῖ ἀπό τά Γιάννενα γιά νά παρακολουθήσει ἀπό κοντά τήν τελευταία φάση της. Δέν φαίνεται νά εἶναι κατάλληλη ἡ στιγμή γιά τή λογιστική τακτοποίηση κοινοτικῶν χρεῶν. Τό παρόν αὐτόγραφο τοῦ Ἀλῆ πασᾶ εἶναι ἕνα ἀπό τά πιό ἐκτεταμένα πού γνωρίζουμε καί ἀποτελεῖ μιά ἀκόμη μαρτυρία γιά τήν ἱκανότητά του ὄχι μόνο νά ἐκφραστεῖ ἀλλά καί νά διατυπώσει ἐγγράφως ὁλόκληρες φράσεις στήν ἑλληνική γλώσσα. Τό ἔγγραφο δέν φέρει τόπο σύνταξης ἀλλά ἡ λέξη «ἐδῶ», τοῦ σημειώματος τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ὑποδεικνύει τά Γιάννενα, πέραν τοῦ γεγονότος ὅτι τέτοιου εἴδους οἰκονομικές ρυθμίσεις διεκπεραιώνονταν στήν ἕδρα τοῦ πασᾶ καί ὄχι τῆς κοινότητας. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

φ. 1ν

Τά ὅσα ἔχουν δοσμένα

Τούς Γγέκιδες μέ ταβίλι τοῦ ἀφεντό μας	*γρόσ.*	*2425:*
τοῦ Σαλῆ Πολόσκα μέ ταβίλι ἀφεντικό	*»*	*1880:*
μέ ταβί[λι] διά τήν Πόλιν	*»*	*7250*
εἰς τόν χασνέ τοῦ Νταβι	*»*	*4785*
		16340:
ἔτι στόν χασνέ τοῦ Νταβι κ(αί) ἐδόθικαν τόν Ἀχμέτ Πέη Τζαπάρη	*»*	*11750*
ἔτι στόν χασνέ τοῦ Νταβι	*»*	*7000*
		35080:
τώρα διά τήν Λάρσα		*10000:*
		45090:

φ. 2ρ

[Τά] ὅσα χρεοστοῦν ἡ Κοξανίτες μέ βουλομένο [τε]υτέρι	*ἀσλ.*	*64060*

[αὐτόγραφο Ἀλῆ πασᾶ:]
τοτα το δο
σαν κ(αι) τα πηρα
εδο κ(αι) τα ταχβηλη
α τα πιρα ολα κ(αι) να
τος πηαστον στο τε
φτερι το βολο
μενο γροσια
σαραντα πε
ντε χηλαδες
κ(αι) ενενητα γ
ροσηα
(μονογραφή Ἀλῆ πασᾶ)

[πλαγίως, ἐπίσης μέ τό χέρι τοῦ Ἀλῆ πασᾶ:]
νοεμριος
κοσηεκσι
*26**
κοσενα
1806

[291]

2 φ., 36x25 ◆ (1428) [Κωνσταντινούπολη], 6 Δεκεμβρίου 1806

Ἀρτζουχάλι τοῦ Γεωργίου Μαρίνογλου ἀπό τήν Κωνσταντινούπολη, πρός τόν Ἀλή πασά. Ἔλαβε ἕνα γράμμα πού προοριζόταν πρός μή κατονομαζόμενο «φίλο» πού πρέπει νά εἶναι Φαναριώτης ἀξιωματοῦχος τῆς Πύλης, ἴσως ὁ Δημήτριος Ραζῆς τοῦ ἐγγράφου ἀρ. [289], ὅπως μᾶς ἐπιτρέπει νά ὑποθέσουμε σχετική μνεία τοῦ Κώστα γραμματικοῦ. Ἀναγγέλλει τήν εἴσοδο ρωσικῶν στρατευμάτων στή Μολδαβία καί τίς ἑτοιμασίες πού γίνονται στήν Κωνσταντινούπολη γιά τήν ἀντιμετώπιση τῶν Ρώσων. Μεταδίδει τήν πληροφορία πού κυκλοφορεῖ στήν Κωνσταντινούπολη ὅτι ἐπίκειται πόλεμος Γάλλων καί Ρώσων «στά χώματα τῆς Λεχίας». Ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ φράση: «ἂς ἔχει δόξα ὁ θεός, ὁπο(ύ) μᾶς ἐδόθηκε ἡ Πρέβεζα». Ὁ Μαρίνογλου δέν μπορεῖ νά γνωρίζει τήν εἴσοδο τῶν στρατευμάτων καί τήν κατάληψη τῆς Πρέβεζας πού συντελέστηκε στίς 6 Δεκεμβρίου (βλ. Γκρ. Ἄρς, *Ἀλβανία-Ἤπειρος*, σελ. 237), ἡμερομηνία σύνταξης τοῦ παρόντος, ἀλλά προφανῶς ἀναφέρεται στό φιρμάνι πού ἐπέτρεπε στόν Ἀλή πασά νά καταλάβει τήν πόλη καί πού βέβαια ἡ ὕπαρξή του θά ἦταν γνωστή στόν ἀληπασαδίτικο κύκλο τῆς Κωνσταντινούπολης, στόν ὁποῖο ἀνήκει ὁ ἐπιστολογράφος. Τά «μανσούπια τοῦ Μουχτάρ πασᾶ», γιά τά ὁποῖα ἐκφράζει τίς εὐχές του, εἶναι ἀσφαλῶς ἡ πρόσφατη τοποθέτησή του στό πασαλίκι τῆς Ναυπάκτου (βλ. ἔγγραφο ἀρ. [296]). Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. Ὑπάρχει φθορά δύο-τριῶν λέξεων τοῦ ἐγγράφου, οἱ ὁποῖες ὡστόσο δέν ἐμποδίζουν τήν κατανόηση τοῦ κειμένου. ■

Ὑπέρτατε αὐδέντι μου, δουληκός πρωσκυνό καί τά εἴχνη τόν μπανεκλάμπρον σας ποδόν καταφιλό.

»Μετά τό σκλαβικόν μου ἀρζοχάλι ἀναφέρνο πρός τό ὕψο τως, τά γράματα τοῦ φήλου τά ἔλαβα περυκυκλιμένα σ' ἕνα γράμα τοῦ σκλάβο σας Κόστα γραματικοῦ καί σήμερα δέλα τά πάνο καί τά δίνο στά χέρυα τοῦ φύλου. Ἀφέντη μου, κανένα καινούρυον δέν εἶναι μόνον τά προχτεσινά σοῦ τά ἐκάμαμαν ἠφαντέ μέ τόν Ντελή Ὀμέρυ ὁπού ἡ Ροῦση ἐμπῆκαν στή Πογτανήα καί ἔκαμαν τό Χοτήνη καί τό Μπεντέρυ ξάπη· τό τοβλέτη ὅλο ἐσηχήστηκε. Τόρα, ἐφέντη μου, προξμένομε ὅρα μέ τήν ὅρα τόν μπόλεμον ἀναμεταξή Φραντζέξον καί Ρουσόν στά χόματα τῆς Λεχήας καί ἄν δόση ὁ θεός καί τξακυστῆ ὁ Ροῦσος ἐφθής σηκόνυ καί τό ντεβλέτη πόλεμον· τερτήπηα γένοντε, ὀρτάδες τήμασε τό τουβλέτη. Αὐτά ἦναι ἔος τήν σήμερον, ἀφέντη μου, καί ὅ,τη νά μάθομε ἐφτύς σοῦ τό κάνομε ἠφανδέ. Ὅμος ἡ ἠψυλότη σου, ἐφέντη μου, τόρα εἶναι τό βάχτη ὁπού νά στέκεσε ἄγρυπνος αὐτοῦ δηατή ἔχομε τούς ὀχτρούς μας καρσή· ὅμος ἂς ἔχη δόξα ὁ θεός, ὁπό μᾶς ἐδόθηκε ἡ Πρέβεζα καί αὐτοῦ πρέπη νἄχης τυμασία με[γάλη] ὅτη ἐχτές ἤμουν στόν φύλον καί μοῦ

ἦπεν αὐτό ὁπού σοῦ γράφο καί μοῦ ἦπεν ἀκόμα [...] μπόλεμον πός ἡ Πόρτα ἔχη νά ἀνήξη πόλεμον θέλη δέ θέλη· τό τοβλ[έτι] φέρνετε πολητηκά ὅμως προξμένουν τόν μπόλεμον Ρουσόν καί Φραντζέξον [...] γουρλήτικον καί τά μανσούπνα τοῦ Μουχτάρ πασᾶ ἐφέντη μου μέ πολήν ξοή τήν ὑψηλότη σου καί τοῖς βεξηρξαντέδε[ς] σου, τά πάντα χαηρλήτηκα. Ἀπό τοβλέτη σᾶς τά γράφη ὁ Χασάν ἐφέντης καί γένεσε βοκούφης. Ταῦτα καί ἡ χρόνη σου πολή.

1806: Δεκεμβρίου: 6:

ὁ σκλάβο σου καί χαήρ ντουατζή σου
γεόργιος μαρινογλου

[πανώγραμμα:]

Τῷ εἰψυλοτάτῳ καί πολιχρονημένου ντοβλετλῆ, εἰναετλῆ, μερχαμετλῆ, βεζήρ ἐφέντι μου, προσκυνητός.

[292]

2 φ., 31x22 ◆ (1006) Μπεράτι, 27 Δεκεμβρίου 1806

Γράμμα τοῦ Ἰμπραχήμ πασᾶ τοῦ Μπερατίου πρός τόν Ἀλή πασά, σχετικό μέ κάποιους «Φραντζέζους» πού μέ σύσταση τοῦ δεύτερου, τούς προώθησε ὡς τήν Αὐλώνα. Τώρα ὁ Ἀλή πασάς μέ νέα ἐντολή καί χωρίς ἐπαρκή δικαιολόγηση ζητᾶ νά ἐπιστρέψουν στά Γιάννενα. Ἡ ἐντολή ἐκτελέστηκε ὅπως προκύπτει ἀπό τό παρόν. Δέν ἐντοπίσαμε τίποτε στήν προσιτή βιβλιογραφία γιά τό ἐπεισόδιο αὐτό. Πάντως, αὐτήν τήν περίοδο ὁ Ἀλή πασάς διατηρεῖ καλές σχέσεις μέ τούς Γάλλους καί τό ἴδιο ἰσχύει καί γιά τίς σχέσεις του μέ τόν Ἰμπραχήμ πασά τοῦ Μπερατίου, μέ τόν ὁποῖο συνεργάζονται στόν κοινό τους ἀγώνα κατά τοῦ Ἰμπραχήμ πασᾶ τῆς Σκόδρας στόν βορρά καί τῶν ἀγάδων τῆς Τσαμουριᾶς στό νότο (βλ. Γκρ. Ἄρς, *Ἀλβανία-Ἤπειρος*, σελ. 232-238). ■

Τήν ἀφεντείαν σου περιπόθητε καί τημημένε μου ἀδελφέ, βεζηρ Αλη πασια, τημητικῶς καί ἀκριβῶς σέ χερετό καί ἀσπάζωμαι μέ ἀδελφηκόν πόθον, ἐροτῶ καί διά τό χατήρ σερήφι σου.

Καί μέ τό ἀδελφηκόν μου γράμμα σέ φανερόνω διά τούς παρόντα Φραντζέζους ὁποῦ πρότα μού τούς ἔστηλαιταν ἀπό αὐτοῦ διά νά τούς στήλω εἰς τόν Αὐλῶνα νά μπαρκαρηστοῦν καί τούς ἔστηλα. Καί πάλην μοῦ γράφετε μέ τόν τάταρήν σας διά νά τούς στήλω ὀπήσω αὐτοῦ καί ἔτζη ἔστηλα ἐπι ταυτού εἰς τόν Αὐλῶνα καί τούς ἐπήρα καί ἰδού σού

τούς στέλνω αὐτού μέ τόν ἐδηκόν σας τάταρην. Ἀδελφέ, ἐμεῖς ἔχωμε ταῖς ἐδικαῖς μας φροντίδαις καί ὁποῦ δέν ἠξεύρωμε ἀκόμη εἰς τί ἔχουν νά μήνουν ἡ δουλαῖς τού βασηλήου μας, καί νά ἔχομαι καί τούταις ταῖς φροντήδαις τῶν Φρανγκῶναι σήρτα καί φέρτα μέ τόσα καλαμπαλίκια ἄλογα, τόσον ὁποῦ καί οἱ μεντζιλχανέδαις μας ἀπόστασαν καί ἐκαλντήσανε, δέν ἠμποροῦνε νά ἀποκρηθοῦν διά ἐμᾶς καί ὄχι διά τέτιους. Ὅμως σάν θέλουν νά ἀπεράσουν ἐδῶ ἐκεῖ, ἄς ἔχουν κἄν κυβερνισίν τους ἀπό ἄλογα καί ἔξοδα κονάκια εἰς τά χάνια· ἐμεῖς διά αὐτά κανένα χρέως δέν ἔχομε, καί εἰς τούς ἐδικοῦς μας τόπους δόξα ση ὁ θεός σηγουριά εἶναι, ἀπό κανέναν φόβον δέν ἔχουν τίποταις.

Ταῦτα καί θεόθεν ἠγίενε εὐτυχῶν.

27 Δεκεμβρίου
1806
Μπεράτη
(τ.σ. Ἰμπραχήμ πασᾶ)

[πανώγραμμα:]
Τῷ περιποθητῷ μοι τημημένῳ ἀδελφῷ βεζήρ Ἀλή πασιά, τημίως,
Εἰς Ἰωάννηνα

1807

[293]

1 φ., 32x22 ◆ (390) [Κωνσταντινούπολη], 1807

Ἀρτζουχάλι τοῦ Θεοδωράκη [Σαραϊλῆ] πρός τόν Ἀλή πασά. Τόν πληροφορεῖ ὅτι μόλις ἐπέστρεψε στήν Κωνσταντινούπολη –ἀσφαλῶς ἀπό τά Γιάννενα– ἄρχισαν νά τόν καταδιώκουν οἱ δανειστές του καθώς ἐπίσης καί ἡ μητέρα τοῦ Καρανφίλη καί τά ἀδέλφιά του, γι' αὐτό καί κρύβεται σέ κάποιο μυστικό μέρος. «Καρανφίλης» πρέπει νά εἶναι τό ὄνομα τοῦ παιδιοῦ (karanfil=γαρίφαλο), τό ὁποῖο εἶχε προφανῶς συνοδεύσει ὁ Θεοδωράκης στά Γιάννενα καί τώρα ἐπανέφερε στήν Κωνσταντινούπολη, ἀλλά χωρίς τή συμφωνημένη ἀμοιβή. Ζητᾶ καί ἄλλα χρήματα, τόσο γιά νά ξεχρεώσει τούς δανειστές του ὅσο καί γιά νά ἑτοιμάσει τήν ἐπιστροφή, τή δική του καί τῆς οἰκογένειάς του, στά Γιάννενα. Ὁ «Χατζή Τετές» τοῦ ἐγγράφου πρέπει νά εἶναι ὁ Χατζη-(Ν)τε(ν)τές, γνωστός καί ἀπό ἄλλες μνεῖες στό Ἀρχεῖο (βλ. Εὑρετήριο). Ὁ Θεοδωράκης εἶναι ἕτοιμος νά ἐπιστρέψει στά Γιάννενα «μέ δύο παιδιά». Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

Σχετ.: [229], Κωνσταντινούπολη, 10 Μαΐου 1804

»Ὑψιλώτατε, τεβλετῆ, βεζήρ ἐφέντημ, σέ πρωσκυνῶ, τώ χρισώ σου πουδάρι φιλῶ. Ἀμάν, ἐφέντημ, νά μέ γλητώσης ἀπέ τοῦ Καρανφίλη τή μάνα διατή ὅτη ἐ[μ]πῖκα μέσ' τήν Πώλη, ἡ κεφίλιδές μου καί ἡ μάνα τοῦ πεδιοῦ καί τά ἀδέλφιά του σικώδικαν νά πέ[μέ] πιάσουν καί ἴμαι κριμένος σέ ἕνα μέρως. Ἀμάν, ἐφέντιμ, στό ἔρτζι σου ἦμαι νά μέ γλητώσης μιά ὥρα πρωσκύτερα ἀπέ αὐτονῶν τά χέργια, διατή ἄλων κανήν ἀπέ τήν ὑψηλώτη σου δέν ἔχω νά μέ διαφεντέψη, ὅλος ἐδικός σου ἦμαι σκλάβος καί δοῦλως· καί τά δίω πεδιά ὁπού σέ ἤπα, ἦναι ἔτιμα, χαξίρικα, ὅμως δέν πωρό νά γβό ἔξω νά κάμω τήν δουλιά μου, νά τά πάρω νά 'ρτω· σάν κάθουμε κριμένως τή δουλιά [μ]πωρῶ νά σέ δουλέψω καί ἄν δέν μέ κιτάξι ἡ ὑψιλώτη σου πιόνα ἔχω νά μέ κιτάξι. Ἐγώ δέν ἔχω νά δουλέψω ἄλων ἀφθέντη ἀπέ τήν ἡψιλώτη σου ἄλων καί ἤξερε ὅτι θά νά πάρω καί τό σπητηκώ μου μαξή καί θά 'ρτω, διατί ἡ Πώλη διά τά 'μένα χαράμι ἦναι καί σέ περικαλῶ, ἐφέντημ, νά στίλης καί τών χατζί Τετέ μαξή, διατί ἔχω τά καλαπαλίκια μου καί αὐτός ἦναι ἄξιος νά μέ παρασταθῆ ἕος νά ρθῶ ἐδῶ καί ὅπως ἦναι ὁρισμώς σου νά κάμης νά μέ γλιτώσης ἀπέ τήν Πώλη.*

Καί ἡ χρώνι σου πωλή καί ἡ ἄνθρωπη τοῦ σπιτη[οῦ] μου ὅλη ἦναι τουβατζίδες σου καί αὐτή τώ χαρίκαν ὁπού θά νά ἔρθουν ἰς τά Γιάνενα. Ἡ ἡψιλώ-

τη σου, ἐφέντιμ, τώ ξεύρης πού δέν ἔχω κανέναν παρά καί ἴβρα χρέως ἠς στώ σπίτι μου, θέλη νά δώσω ὀκτακώσια γρόσια τοῦ πεδιοῦ ὁπού σᾶς ἦπα.

θεωδωράκις πρωσκυνητῶς σκλάβος σου

[πλαγίως:]

Θέλη καί καμιά διακωσαριά γρώσια ἀκώμι διά νά δώσο τῆς μάνας τοῦ ἀλουνοῦ πεδιοῦ, θέλω καί 'γώ ἔξωδα, ἐφέντιμ, διά νά συκώσο τό σπήτη μου νά ρτῶ, πάλην ὅπος ἶναι ὁρισμός σου, πρώσταξέ με· τών χατζί Τετέ νά τών ἐστίλης ἄν ὁρίζης.

[294]

2 φ., 28x20 ◆ (204) [Λουαράτι, 1807]

Γράμμα τοῦ Χασάν Τζαπάρη πρός τόν γιό του Μέτη. Τό γράμμα φαίνεται νά γράφεται ἀπό τόν τόπο ὅπου ζεῖ ὁ Χασάν Τζαπάρης, τό Λουαράτι, ἐνῶ ὁ παραλήπτης, ὁ γιός του Μέτης, βρίσκεται στά Γιάννενα στήν ὑπηρεσία καί ταυτοχρόνως ὅμηρος στά χέρια τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ἀντικείμενο τοῦ γράμματος ἡ πιεστική ἀπαίτηση τοῦ Ἀλῆ νά γίνει ἐπίδεση κατά τῆς Πάργας καί οἱ ἀντιρρήσεις τοῦ Χασάν Τζαπάρη, ὁ ὁποῖος ἐκτιμᾶ ὅτι κάτι τέτοιο ἔχει σοβαρότατες δυσκολίες καί θά ὁδηγήσει σέ ἥττα. Στό σημεῖο αὐτό κάνει λόγο καί γιά τήν πιθανή συμπαράταξη στήν Πάργα τῶν «Μοσκοβιτῶν» καί τῶν «Φραντζέζων», κάτι πού μᾶς ἐπιτρέπει νά ὑποθέσουμε ὅτι τό ἔγγραφο γράφτηκε μετά τόν Αὔγουστο τοῦ 1807 (Συνθήκη Τιλσίτ), γιατί τότε, καί ἐπί μερικούς μῆνες, συνυπῆρχαν στά Ἑπτάνησα γαλλικές καί ρωσικές δυνάμεις, οἱ ὁποῖες, μάλιστα, μποροῦσαν νά συνεργαστοῦν στήν ἄμυνα τῆς Πάργας. Ἀκολουθοῦν ἀξιόλογες πληροφορίες γιά τίς σχέσεις τοῦ Ἀλῆ πασᾶ μέ τούς ἀγάδες τῆς Τσαμουριᾶς. Ὅπως καί σέ πολλές ἄλλες περιπτώσεις δέν γνωρίζουμε τίς συνθῆκες, κάτω ἀπό τίς ὁποῖες τό ἔγγραφο αὐτό βρέθηκε στό Ἀρχεῖο τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Δέν ἀποκλείεται νά τό παρέδωσε ὁ ἴδιος ὁ παραλήπτης Μέτης Τζαπάρης, σέ συμφωνία ἀσφαλῶς μέ τόν πατέρα του Χασάν Τζαπάρη, ὁ ὁποῖος φαίνεται νά γράφει τό γράμμα αὐτό, δῆθεν πρός τόν γιό του Μέτη, ἐν ὄψει ὅμως ἄλλου πραγματικοῦ παραλήπτη, δηλαδή τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Οἱ προσεκτικές ἀναφορές στόν ἴδιο τόν Ἀλή πασά, ἡ ὀρθολογική ἔκθεση τῶν δυσκολιῶν ἐπίδεσης κατά τῆς Πάργας καί τά σαφέστατα διατυπωμένα οἰκονομικά αἰτήματα τοῦ ἀποστολέα, δείχνουν πρός ποιόν ἀπευθύνεται τό γράμμα. Τό κρυπτογραφημένο ὑστερόγραφο δέν μᾶς κάνει νά ἀλλάξουμε τίς παραπάνω σκέψεις· ἀντίθετα, μᾶς κάνει νά σκεφτόμαστε ὅτι πρόκειται γιά σκόπιμη ἐπιλογή, ἐν ὄψει μεγαλύτερης ἀξιοπιστίας τοῦ ἐγχειρήματος. Τό κωδικογραφημένο κείμενο διαβάστηκε χάρη στήν ὀξυδέρκεια καί τήν ἐπιμονή τοῦ φίλου καί συναδέλφου Μιχάλη Κοκολάκη. Ὁ ἴδιος ἔχει ἀνάλογες ἐπιδόσεις στήν ἀνάγνωση καί ἄλλων κωδικογραφημένων ἐγγράφων τοῦ Ἀρχείου (βλ. ἔγγρ. [1115] καί [1460]). Τόν εὐχαριστοῦμε θερμά. ■

Σχετ.: [337], Ἰωάννινα, 17 Σεπτεμβρίου 1807

» *Πεδή μου Μέτη, φηλό τα μάτια σου με ἀγάπη, πάρακαλό τον μεγαλοδήναμον να πολληχρονήση τούς αφέντάδες μας καί να μᾶς δόση τόν ἄσπρον πρόσοπον, ἀμήν. Ἐκατάλαβα το γράμα σου καί μου λές πός ο ἀφέντης μάς θέλη τῆν Πάργα καί εγό σᾶς λεγο κάπηγιές πρόφασιες εἰς κερόν ὁπου βλέπο τόν κερόν καί τα κινήματα καί το κέηφι τοῦ αφεντός μου, διά τ' άφτο σᾶς βάνο πρόφασιες καί σᾶς φένετε ὁπου δέν θέλο να βαρέσο τῆν Πάργα, σαματή τους ἔχο ραγιάδες· ἄφησε ἀφτό ὁπού ανήγουντας τον νταβά τούτα τα χόργιά που μου ἔχουν μήνη ετόρα, να χαλαστοῦν τέλιος. Τήν Πάργα το φηλάγουν δήγιο βασηλῆς καί πρέπη να τόν ξέρετε καλᾶ οποῦ δέν τοῦ ἀφήνουν· καί στήν Πάργα εἶνε: 1400: λιοῦφελήδες, φέρνουν καί ἄλους ὥσους Μόσκοβήτες καί Φραντζέζουν που να δελήσουν καί εδό θέλα ἀνηχτή σεφέρη [μεγάλο] καί χρηγιάζετε ἀσκέρη, μάληστα πρότο τό σάντζάκη μας ἔπητα καί ἄλο ἀσκέρη. Λιάκιν πρότο νά τζαληστήσετε, να κάμη κερέμη να εἰσιάση το σᾶντζάκη μας με το μέρος του Πραχήμ Τέμη, ὸς χρηγιάζετε, καί ἄν δέν εἰμπορέση ὸ Πραχήμ Τέμη κουβέντιασε τόν αφέντη μας καί άν ἔχη κέηφη να στήλη τόν Τεμίρ Ντόστη στο σπήτι μου καί να κουβεντιάσομε μπολά καί να γιένουν ὅλη χησμεκιαρέη του αφέντος, καί σάν πάρουν ὸ κόσμος ἀφτήν τήν γλήκάδά ἔπητα κάμνομε φούρνους ὥσους νά χρηγιαστούνε· μ' ὅλον τούτο ἐγό δέν πορό να του πάρο παραμικρό τεαχούντι καί ει Πάργα εἶνε κεβερνηξμένη ὥτι το ειξεύρουν παρακαλά οπου ο αφέντης μας δέν τους ξεχορήζετε. Καί εξ ετίγιᾶς τοῦ Φράντζέζου ἔχουν πολή κέηφη καί ο θεός να τους τόν χαλάση εἰνσάἀλλᾶχ. Φέβγουντάς ἐσή απέδο ἔφηγαν καί εί Ρουμέγιη μου Ἀγιόκήργιάκήτες ἐπήγᾶνε στήν Πάργα, καί τους στέλνο νάρθουν να θερήσουν τα καλαμπόκια καί δέν θέλουν ναρθοῦν καί εἰ Σουλιότες εἶνε διακόση νομάτη στήν ἐκλησιά καί τα παληκάργιά που στέλνο κριφᾶ παγιένουν.*

Ἐγό πεδή μου Μέτή, δέν ἀψηχάγο τήν Πάργᾶ μόνον κήτάζο το εἴρξη τοῦ αφέντός μου καί το ἐδικόνε μας, καί αφτό το μάντε το ἔχο σε εἰφτιχάρι, λιάκίν και του αφέντος μας δέν του πέφτη στο σιάνη του να ανήξομε το νηξα καί να χαλαστό απο τόν μπηνᾶ· μάληστα νά μου δόση καί το ξαράρη, χόργια απο τόν αλαντζάκη που μου ἔκαμε βααντη, καί αφτά ακόμα δέν τα ἔλαβα, καί δέν το εἰξεύρο διατή δέν μου τα ἔστηλες εσή απο τῆν Παραμηθηγιᾶ καθός εἴχαμεν τις κουβέντες απο τα προτα· |2 *να του ειπής του αφέντός μου νά κάμη κερέμη να μου στήλη γλήγορα αφτά τα ἄσπρα με τόν Απτοῦλ Κερίμη διά να δόσο τόν λιοῦφέ του κόσμου διά να μή τους διόξο πησμομένους, καί μά τό θό ὁπου ὅλα θελα τα δόσο.*

Να του ειπής να φτιάση το σάντζάκη μας, επητα να μάση καί ἄλο ασκέρη, πολοῦς, ὅτη εἰ το πέρνομέ εἴ δέν το πέρνομε καί σκιάζομε οπου το ειξεύρη ο θεός να μή μου κάμουν καμιά δουλιᾶ στήν Αγιά Κήργιακή· μάληστα να

κάμη, καδός τοῦ λέη ο παλιός ὁ χησμεκιάρης του, και αν δέν το κάμετε καδος {σ} σᾶς γράφο εγό πρέπη να σας το ειπό αφτό οποῦ γνορίζό καί ο αφέντη μου ας προστάξη, μόνον να στοχασθή να μήν τροπηασθούμε.

Τα τζεφλήκηα μου το εἰξεύρετε οποῦ ἐχουν παράνου απο ευτακόσια πουνκιά ἄσπρα και αν μου χαλασθούνε ετόρα σάν και τά ἄλα ἀλάχ μπιλήρ οπου δέν θελα φτιασθοῦνε ἄλη φορα· ομος να κάμη κερέμη να μου δόση το ξαράρη τρακόσηα πενήντα πουνκηα ἄσπρα οπου να δουλέψο και εγό μέ κέηφη οπου να μήν εἰπό πος θελα χαλαστό απο τούτο τό μᾶντέ και του κόσμου τους δίνη καί τα τρόγουν χορίς να του κάμουν παραμικρόν χησμέτι καί εγό ελπήζο εις τόν θεόν οπου να του δουλέψο οσο γιά το μισό το ασκέρη

Τελιόνουντας το γράμα σου μου εἴρδε και το γράμα που σου περικλήο στο γράμα σου καί καλές αντάμοσες θεούδεν, ἀμήν.

[ἀκολουθεῖ κρυπτογραφημένο κείμενο μέ τόν ἀκόλουθο κώδικα:]

α → I ε → η κ → α ξ → ∯ ρ → ς χ → h

β → θ ζ → ζ λ → θ ο,ω → ο σ → ε ψ → β

γ → υ η,ι,υ → i μ → υ ου → ω τ → 2 και (σύμπλεγμα)

δ → μ θ → ϕ ν → z π → y φ → β ↳ αη

Μετι εγο δεν ανιγομε αν δεν μοδ δοσι το ολιγοτερο διακοσια πουνκια ασπρα για το ξαραρι και κουβεντιασε οπος τα ιξευρις κε ο Φρατζεξος μας βοϊθάι οσο να θελισομε, ομος ο Φρατζεξος δεν λογοπιανι ουτε τον βασιλεα και ινε καλιτερα με τον βεξιρι κε με ολι τιν Τουρκια περι με τον Φραγγο.

Εγό καί ο κασαμπάς μου εκαρτερούσαμεν νά αδιάζουνταν το καστρο της Γορήτζας και τα ἄσπρα να μου τα εστελνες απο τήν Παραμιθήγιά· καί τά πλακόματα ακόμα δέν εἴπετεν πός να αλαχτοῦν καί εἴμαστε ὥλη κρήγιη καί άν τα τελιγιόσι ο αφέντης μᾶς, ας μου διγιορήση χάρτζια διά να στήλο ἔνα πεδή μου στην Γορήτζα καί εἴστερα πού να πάρουν καί τζεπχανέ αν τους χρηγιαστῆ καί να το φιλαξη τον τόπο εος τήν [Σπη]άντζα καί ο Απτούλ Κερήμης νἄρδη γλήγορα με τα ἄσπρα, οχη αλο: πού τῆς γράφο

|3 να φιλάξομε καί τήν Αγιόκεργιάκή γιά να μή μᾶς κάμουν καμιά δούλια πρίν να φτιαστούμε, καί το σαντζάκη μας [[και ἄλο ασκέρη να]] νά τόν εἰσιάση καί οχι ἀλο

Χασάν Τζάπάρης
(τ.σ.τ.)

[πανώγραμμα:]
στά τίμια χιέρια τοῦ Μέτι τοῦ Χασάν Τζαπάρη
ης Γιάνενα

[295]

1 φ., 31x22 ◆ (893) Βοστίτσα, 23 Ἰανουαρίου 1807

Ἀρτζουχάλι τοῦ Ἰωάννη Στάμου Λογοδέτη, προεστοῦ Λιβαδειᾶς, πρός μή κατονομαζόμενο πασά, ἀλλά ἀσφαλῶς τόν Βελή πασά. Τοῦ ἀναφέρει ὅτι χθές ἤρθε στή Βοστίτσα (Αἴγιο) καί ἀμέσως συναντήθηκε μέ τόν Σωτηράκη [Λόντο], ὁ ὁποῖος «μέ προθυμίαν ἐδέχθη τοῦ λόγου», δηλαδή τό σχέδιο γιά τήν τοποθέτηση τοῦ Βελῆ πασᾶ στό πασαλίκι τοῦ Μοριᾶ. Ὁ Λογοδέτης περιγράφει τίς ἐνέργειες πού ὁ Σωτηράκης Λόντος ὑποσχέθηκε νά κάνει καί ἐκφράζει τήν «ἐλπίδα» ὅτι «ἡ δουλειά θά πάρει καλό τέλος». Ἐνδιαφέρουσα ἡ τελευταία φράση τῆς ἐπιστολῆς: «Ἄν τό βρεῖς εὔλογον κάμε ἀγκιάχη [=ἐνημέρωσε] καί τόν ἀφέντη μας», δηλαδή τόν Ἀλή πασά, ἡ ὁποία φανερώνει τή σχετική αὐτοτέλεια τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Βελῆ. Ἄς διευκρινιστεῖ πάντως ὅτι ὁ ἀναφερόμενος ὡς Μεχμέτ πασάς, ὁ ὁποῖος φέρεται ὅτι θά γράψει θετικά στήν Κωνσταντινούπολη, εἶναι ὁ δεκίλης (=ἀντιπρόσωπος, ἀναπληρωτής) τοῦ ἐλλείποντος πασᾶ καί ὄχι ὁ ἴδιος ὁ πασάς τοῦ Μοριᾶ. Ὁ τίτλος «Σερασκέρης τοῦ Μορέως» πού τοῦ ἀποδίδεται, ὑποδηλώνει τή στρατιωτική ἰδιότητα τήν ὁποία εἶχε ὁ Μεχμέτ καί ἡ ὁποία δικαιολογεῖ τήν προσφώνηση «πασάς». Γιά τήν κατά καιρούς κατάτμηση τῆς ἐξουσίας στό πασαλίκιο τοῦ Μοριᾶ μεταξύ «Σερασκέρη» (στρατιωτικοῦ διοικητῆ) καί «Μουχασίλη» (πολιτικοῦ διοικητῆ) καί μάλιστα μέ ἀφορμή τήν ὑπηρεσία τοῦ ἐν λόγω Μεχμέτ, βλ. Ἀναστασία Κυρκίνη, *Ἡ ὀθωμανική Διοίκηση*, σελ. 106-107. Ἀξίζει νά σημειωθεῖ ὅτι ὁ Μεχμέτ πασάς, τόν ὁποῖο ἡ Κυρκίνη βρίσκει νά ἀναφέρεται καί ὡς "Vani" [=Vanli] Mehmet paşa *(ὅ.π.)* χωρίς πλήρη καί ἀναλυτικό χρονολογικό προσδιορισμό τῆς ὑπηρεσίας του στόν Μοριά, πρέπει νά εἶναι τό ἴδιο πρόσωπο πού ἀναφέρεται ὡς «Βανλής Μεχμέτ πασάς» στό ἔγγραφο τοῦ Ἀρχείου ἀρ. [296], προκάτοχος τοῦ Μουχτάρ πασᾶ στό μικρό πασαλίκιο τῆς Ναυπάκτου. Ὁ Βανλής Μεχμέτ πασάς ἐμφανίζεται καί σέ ἄλλα περιστατικά τῆς σταδιοδρομίας τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καί τῶν γιῶν του (βλ. G. Remérand, *Ali de Tébéleni*, σελ. 89), ὅπου ἀρκετά ἀσαφῶς ἀναφέρεται ὡς "Διοικητής Θεσσαλονίκης" καί διάδοχος τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στό ἀξίωμα τοῦ Ρούμελη βαλεσῆ. Τό παρόν ἔγγραφο, πέρα ἀπό τή σημασία του γιά τή χρονολόγηση τῶν προπαρασκευαστικῶν ἐνεργειῶν καί τῶν κινήσεων τοῦ Βελῆ πασᾶ γιά τήν ἀπόκτηση τοῦ πασαλικίου τοῦ Μοριᾶ, παρέχει σπουδαῖες πληροφορίες γιά τή συμβολή τῶν Ἑλλήνων κοινοτικῶν ἀρχόντων, ἐντός καί ἐκτός Πελοποννήσου, στίς ἐν λόγω διεργασίες καί ἀντιστοιχεῖ ἀπολύτως στή γενική εἰκόνα τῆς ἱστοριογραφίας περί τῆς προνομιακῆς δέσης τοῦ Σωτηράκη Λόντου στό σύστημα διακυβέρνησης τοῦ Βελῆ πασᾶ (βλ. Μ. Σακελλαρίου, *Ἡ Πελοπόννησος*, σ. 245-251). ■

Ὑψηλότατε εὐσπλαγνικότατε δικαιώτατε καί πολυχρόνιε πασά ἐφέντη μου, τήν ὑψηλότητά σας σκλαβικῶς προσκυνῶ, φιλῶ τά ἴχνη τῶν ποδῶν σου, τόν μεγαλοδύναμον θεόν παρακαλῶ νά στερεώνει τήν ζωήν σου καί τό ὑψηλόν ὀτζάκι σου ὁπού εἶναι ἡ μοναχή παρηγοριά μου, ἀμήν.

Μέ τό σκλαβικόν μου ἔρχομαι νά φανερώσω πρός τό ὕψο σας ὅτι ἐχθές εἰς τές 8 ἡ ὥρα ἐβγήκαμε εἰς τό ντερβένι τρεῖς ὧρες ἀλάργα ἀπό τήν Βοστίτζα διά νά ἦτον καιρός ἐνάντιος καί κατά τύχην ηὕραμε ἄλογα μενζιλτζίτι-

κα ὁπού ἤρχονταν ἀπό τήν Πάτραν καί ἐκαβαλικέψαμε καί ἤλθαμε εἰς Βοστίτζα καί ἀντάμωσα τόν σκλάβο σου τόν Σωτηράκη καί ὁμίλησα τά ὅσα ἦτον χρεία μαζί του καί τόν ἔκαμα βουκούφη, ὁ ὁποῖος εἶναι ὅλως σκλάβος τῆς ὑψηλότη σας καί μέ προθυμίαν ἐδέχθη τόν λόγον καί μοῦ ὑποσχέθη ὅτι δέν θέλει κουσούρι καί αὔριο μισεύει διά τά Καλάβρυτα καί ἀπό ἐκεῖ διά Τριπολιτζά καί θέλει κάμει καί τόν βεκιλή Μεχμέτ πασά ὁπού εἶναι σερασκέρης τοῦ Μορέως διά νά βγάλει τατάρη διά τήν Πόλιν γράφοντας ὅτι εἶναι ἀναγκαῖος ὁ ἐρχομός σας ἐδῶ καί θέλει κάμει νά γίνει καί μεχζίρι, γράφοντας καί τῶν βεκίληδων ἀπάνω διά νά ἐνεργήσουν τήν ὑπόθεσιν καί ὅ,τι κάμει μετά δέκα πέντε μέρες θέλει μοῦ γράψει εἰς Λειβαδιάν ὡς ἀγροικήθημεν καί ἐλπίζω, ἐφέντη μου, ὅτι ἡ δουλειά νά λάβει καλόν τέλος ὅμως νά εἶναι πολλά μυστικόν καί ἄλλος ἀπό τήν ὑψηλότη σου νά μήν ἠξεύρει.

Σᾶς παρακαλοῦμε καί οἱ δύο νά στείλετε ἕνα γράμμα προσταχτικόν πρός τόν ἐδῶ κατήν ὅτι ὁ Σωτηράκης εἶναι ἐδικό σας καί εἰς τήν δουλειάν του κουσούρι νά μήν κάνει καί κομμάτι σφικτόν· εἶναι Ἰωαννίτης ὀνομάζεται Καμπέρ ξαντές Ἀλῆ ἐφέντη. Ἀπό τήν Πάτραν ἦλθεν ὁ γραμματικός μου, τοῦ ἐδιάβασεν ὁ κόνσολος ὁ Ἐνκλέζος τό γράμμα ὁπού τοῦ γράφει ὁ ἐλτζής του ἀπό τήν Πόλιν καί τοῦ γράφει ὅτι ἐπάσχισεν πολύ νά τόν κάμει ντέφι τόν πόλεμο τοῦ δοβλετίου μέ τούς Μοσκόβους, ἀλλά δέν ἠμπόρεσεν καί ὅτι ὁ πόλεμος ἔγινεν καί πῶς οἱ Ἐνκλέζοι στέκουν σεϊριτζῆδες, μήτε ἀπό τόν Μόσχοβο εἶναι μήτε ἀπό τό ντεβλέτι. Ἀπό τά Νησιά ἐδῶ κανένα χαμπέρι δέν ἔχουν. Ἐγώ σήμερον δέν μισεύω διότι εἶναι μπόρες καί ἄργησε νἄρθει καί τό καΐκι μου, αὔριο τό πουρνό ὅμως μισεύουμε. Ἄν τό βρεῖς εὔλογον κάμε ἀγκιάχη καί τόν ἀφέντη μας. Ταῦτα καί οἱ χρόνοι σου πάμπολλοι καί πανευτυχεῖς.

1807 Ἰανουαρίου 23, Βοστίτζα

τῆς ὑψηλότητος σας
σκλάβος ταπεινός
Ἰωάννης Στάμου Λογοδέτης

Τοῦ κατῆ ἐμίλησα ἀπό μέρο σας δυό τρία λόγια· ὁ Ἀχμέτ ἀγάς τῆς Πάτρας εἶναι ἐχθρός ὅλων τῶν δικῶν σου ἀνκαλά τό ἠξεύρεις, μ' ὅλον τοῦτο ἀπό τόν Μοριά δέν ἔχεις εἴδησιν καί διά τοῦτο σοῦ τό γράφω.

[296]

1 φ., 32x22 ◆ (379) Ναύπακτος, 24 Ἰανουαρίου 1807

Ἀρτζουχάλι τοῦ Μουχτάρ πασᾶ πρός τόν Ἀλή πασά: εἶναι τό πρῶτο του γράμμα μετά τήν ἄφιξή του στή Ναύπακτο, στίς 16 Ἰανουαρίου. Μετά ἀπό μία πρώτη ἐπιθεώρηση περιγράφει ἀναλυτικά τήν κατάσταση τῶν φρουρίων τῆς Ναυπάκτου καί τοῦ Καστελίου (=Ἀντιρρίου) καί ἀναφέρει τίς πρῶτες ἐνέργειές του στό νέο ἀξίωμα. Ἔχει ἀνάγκη ἀπό τροφές καί ἀπό ἄλλα ἐφόδια γιά τό στράτευμά του, γιά τό ὁποῖο δίνει ἐνδιαφέρουσες πληροφορίες, καθώς καί ἀπό ὑλικά καί ἀνθρώπους γιά τήν ἐκτέλεση κάποιων ἔργων συντήρησης (ξυλεία, ἐργάτες κ.ἄ.). Ἀναφέρεται σέ οἰκονομικές ἀπαιτήσεις ἀπό τό πασαλίκιο τῆς Ναυπάκτου τοῦ προκατόχου του Μεχμέτ πασᾶ «Βανλῆ» (=ἀπό τήν πόλη Βάν, στό ἐσωτερικό τῆς Τουρκίας), γιά τόν ὁποῖον βλ. περισσότερα στό ἔγγραγο ἀρ. [295], καί ζητᾶ ὁδηγίες. Δυσνόητη εἶναι ἡ φράση πού ἀναφέρεται στόν «(Μ)πεκήρ Κάρσι», ἡ ὁποία ὅμως διευκρινίζεται ἀπό τήν ἐπαναφορά τοῦ ἴδιου ζητήματος σέ ἀρτζουχάλι τοῦ Μουχτάρ πρός τόν πατέρα του τῆς 9ης Φεβρουαρίου 1807 (σχετικό β΄). Ὁ Μπεκήρ Κάρσι/Κάρσης εἶναι μπουλούκμπασης τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πού ὑπηρετεῖ τώρα στό Καστέλι (=Ἀντίρριο) καί ἔχει λάβει «τεσκερέ» γιά νά εἰσπράξει τόν μισθό του ἀπό τά «ἀλατζάκια» (=δικαιώματα, ὀφειλόμενα) τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στόν Ἀπόκουρο. Τά χωριά ὅμως ἀδυνατοῦσαν νά ἐκπληρώσουν τίς ὑποχρεώσεις τους καί οἱ κάτοικοι τά ἐγκατέλειψαν καί κατέφυγαν στό «Νέπαχτο καί στό Βραχώρι», ἐκτός ἀπό ἑπτά οἰκογένειες πού ἔχουν παραμείνει στόν τόπο τους. Ὁ προεστός τους εἶναι φυλακή στά Γιάννενα. Ὅπως εἴμαστε σέ θέση νά γνωρίζουμε σήμερα, ἡ ἐγκατάλειψη ἦταν προσωρινή. Τά χωριά τοῦ Ἀπόκουρου – καλῶς παλαιότερα, ἀλλά τμῆμα τοῦ καλῶς Καρπενησίου στά χρόνια αὐτοῦ τοῦ ἐγγράφου – φαίνεται ὅτι ἀνέκτησαν τόν πληθυσμό τους στά ἑπόμενα χρόνια, δηλαδή στά χρόνια τῆς παρουσίας τοῦ Μουχτάρ πασᾶ στήν περιοχή, καί πάντως ἐμφανίζονται μέ ἐνεργή ἀγροτο-ποιμενική ζωή στά χρόνια τοῦ Ἀγώνα (βλ. Μ. Γκιόλιας, *Εὐρυτανία*, κυρίως σελ. 112-116). Τό ἔγγραφο εἶναι γραμμένο μέ τό χέρι γραμματικοῦ, ἀλλά ἡ ὑπογραφή τοῦ Μουχτάρ πασᾶ εἶναι αὐτόγραφη. Ἔχουν συμβουλευτεῖ τό ἔγγραφο, καί ἐν μέρει χρησιμοποιήσει, οἱ Ι. Γιαννόπουλος, *Ἡ διοικητική ὀργάνωσις*, σελ. 96 καί Ε. Γιαννακοπούλου, *Καλλιέργειες*, σελ. 401, 404. ■

Σχετ.: α΄ [297], Ναύπακτος, 2 Φεβρουαρίου 1807
β΄ [299], Ναύπακτος, 9 Φεβρουαρίου 1807

»Ὑψηλότατε, ὑπέρτατε, ντεβλετλιοῦ βεζίρ ἐφέντη μου, τήν ὑψηλότητά σου σκλαβικῶς προσκυνῶ καί τό χρησόν σου μέστι φιλῶ, καί μέ τό σκλαβικόν μου ἀρτζοάλι κάνω ἡφατέ τοῦ ἀφεντός μου, ὅτι μέ τήν ἐφχήν σου εἰς τήν στράτα ἀπερνῶντας μέ πολά νερά καί ποτάμια ἀπό ταῖς βροχές ταῖς πολές εἰς τάς δεκάξη τοῦ παρόντος μηνός μέ δέλημα θεοῦ ἔφθασα ἐδώ εἰς τόν Νέπαχτον καί κατά τήν ὑψηλήν σου προσταγήν δέν ἔληψα ὁποῦ νά κυτάξω σέ τί κατάσταση βρίσκοντε ἐδώ τά κάστρα, γκερέκ ἐτοῦτο τό κάστρο ἐδώ, γκερέκ τό Καστελί, πολύ χαράπικα εἶναι ἀπό ὅλα· ἕνα δέν ἦναι

ὁποῦ νά ἔχη τά τόπια του καί οἱ κουμπαράδες στή γῆς χορίς κοντάκια, τό χαντάκι τοῦ Καστελιοῦ γιομισμένο, ἀκαθάριστο· ζαηρέ οὔτε σπηρί, νέ ἐδό, νέ στό Καστέλι· τί τζεπχανές βρίσκετε καί τί τόπια καί τί γκιουλέδες, γιά ὁποῦ τά κάνω τεφτέρι καί σοῦ τό στέλνω.

Ἐφέντη μου, ὅσον ἠμπορῶ διά τά ταμπούρια τους κοσούρι δέν ἀφήνω καί ἔγραψα εἰς τούς τρογηρινούς σημοτινούς καξάδες διά νά ἔρθουν καμιά τετρακοσαριά ἀργάτες διά νά καθαρίσουν τά χαντάκια, δέν ξέρω ἄν μέ ἀκούσουν ὁποῦ τούς ἔγραψα. Τοπζῆδες καί κομπαρατζῆδες καμιά δεκαριά ἦνε ὅλοι ὅλοι καί ἐδό καί στό Καστέλι καί ἀφτοί ὁποῦ ἦναι, δέν ξέρουν· καί νά μοῦ κάμης ἄφι τό κοσούρι μου, ἐφέντη μου, ὁποῦ δέν σοῦ τά ἔκαμα ἡφατέ μπρήτερα, ὅσο νά γερλεστηδοῦμε καί ὅσο νά τά ἠδό ἀφτά ὅλα ἀργοπόρισα· καί ἀνθρώπη ὡς τά σήμερα καμιά πεντακοσαριά μεβτζιούτη ἔχομαι γένη ὡς τά τώρα, χόρια ἀπό τούς μέσα ἐδό ὁποῦ ἦναι στό σαράγη, ὁποῦ ἦναι καί ἀφτοί ἐδό καμιά ἑκατοστή. Ἀκόμη, ἐφέντη μου, διά τόν Σαήτ ἀγᾶ ὁποῦ ἦχες προστάξη διά νά στείλη ἐδώ καμιά ἑξηνταριά νομάτους, λάβε τό χαρτί του τί τζεβάπι μοῦ ἔστειλε, καί ἄν ὁρίζῃς γράψε του ἡ ὑψηλότης σου ἕνα πουγιουρτή διά νά τούς στήλη νά ἐρδοῦν.

Ἐφέντη μου, τό χάρτζη ὁπού γένετε ἐδώ ὅλο ἀπό τήν σακοῦλα μου τό κάνω, τό βελαγέτη ἐδό δέν ἦναι ἀντέτη ὁπού νά δόσουν, χόρια ἀπό ἕνα ἄχηρο μοναχά, γιά ὁποῦ στέλνω καί τό τεφτέρι διά τόν ζαηρέ ὁποῦ ἦχαν μαζομένο ἐδώ, καί ἐπειδή ἤθελε νά χαλάση, καί μέ ἤζνη τοῦ ντεβλέτη τό ἐπώλισαν, καί λάβε τό τεφτέρι νά τό ἰδῆς. Καί οἱ κουμπαράδες ἀπό τό τεφτέρι ὁποῦ σοῦ στέλνω θά βγοῦν περισότεροι, ὅτι ἦχε ἔρθη ἕνα καράβι μέ κουμπαράδες καί δέν ἐπρόφτασαν νά τά βγάλουν ὅλα, ἐκάηκοσεν ὁ καραβοκήρης, τά ἔβγαλε καί τά ἔριζε στήν ἄκρη θάλασα καί δέν ἐμετρήθηκαν πόση ἦνε, βάνω καί τά βγάνουν καί τά μετρῶ καί ὅσα νά βγοῦν πάλιν σοῦ στέλνω τεφτέρι. Σαρτζῆδες καί μαστόρη μᾶς κάνουν χρεία πολύ ἐδό, ἄν ὁρίζῃς νά ἔβγανες κἀνέναν τατάριν εἰς τό μέρος τοῦ Τρικάλου ὁποῦ νά βρῆ νά τούς πάρῃ νά τούς φέρῃ, ὅτι πολύ χρεία μᾶς κάνουν, γκερέκ διά κοντάκια, γκερέκ διά μερεμέτια τοῦ Καστελιοῦ. Ἐφέντη μου, τό ὅσο μερεμέτη ὁποῦ νά κάμομε ἡμεῖς δέν προροῦμαι ὁποῦ νά τό κάμομε σοστό, μόνε νά μοῦ ἔδινες ἤζνη νά χαλέψομαι ἀπό τό ντεβλέτη ἕναν μπηνᾶ ἡμήνην καί πῶς ἦνε ὁρισμός σου.

Ἀπό τό γένημα ὁποῦ ἦχαν πουλήση ἐδό, ἔχουν ἀπομήνη μπεκαγιέ στό Κράβαρι καί Ἀπόκορο δύο χιλιάδες καί πεντακόσια γρόσια καί μοῦ ἔστηλε ὁ Βανλῆς Μεχμέτ πασάς γράμα ὅτι ἔχη τό ντεφτετάρ τζοχατάρη καί τά χαλέβη, πῶς ἦναι ὁρισμός σου· καλντή καί ὁ πεσκίρ ἀγασίς τοῦ Βανλῆ |[2] ὁποῦ ἦταν ἀφτοῦ ἦρθε ἐδώ καί μοῦ λέγῃ ὁπού ἐπρόσταξες ἐμένα τόν

σκλάβον σου, ὄντας εἴμουνε ἀφτοῦ, διά τούς μπεκαγιέδες ἀπό τό τρίτο ταξήτη του ὁποῦ ἔχη νά λάβῃ ἀπό τούς καξάδες, ὁποῦ νά τά κάμω ταχσίλη ἐγώ. Ἐμένα τόν σκλάβον σου ὄντας ἤμουν ἀφτοῦ δέν μέ ἐπρόσταξες τήποτα, ἀφτός μοῦ ἦπε ἔτζι, τώρα πῶς ἦναι ὁρισμός σου νά στείλω νά τά κάμω ταχσίλη, πῶς ὁρίζῃς πρόσταξέ με.

Ἀκόμη, ἐφέντη μου, διά τήν δουλιά τοῦ Πεκίρ Κάρσι, πῶς ἦναι ὁρισμός σου· ἀφτός κατά τήν προσταγήν σου εἶνε ἐδό στό Καστέλι, στό Ἀπόκορο καθώς μοῦ λένε ἐφτά φαμελιές ἦναι μοναχᾶ καί ὁ προεστός τους ἦναι ἀφτοῦ χάψη, καί νά βγῆ ὄξω χοριά δέν ἦναι ὁποῦ νά σταθῇ, τί ὁρίζῃς πρόσταξέ με ὅτι μέ λόγια τόν κρατῶ, καί νά ἔχω κάθε ὑψηλήν σου προσταγήν. Τάφτα καί οἱ χρόνοι σου πολλοί, ἀμήν:

1807
Ἰανουαρίου: 24 *σκλαβο σο*
Ἰνέμπαχτος: *μουχταρις*
(ὑπογραφή αὐτόγραφη)

Ἐφέντη μου, ἡ πρότη κυβερνιά μας ἐδό ὁποῦ κάνη χρεία ἦναι ὁ ξαηρές ὁποῦ δέν ἔχομαι καί νά κάμῃς κερέμι νά μᾶς κυβερνήσῃς ὀγλύγωρα ὅδεν ὁρίζῃς. Ἀκόμη ἐφέντη μου, ἐπρόσταξες τόν σκλάβο σου Μουσταφάγαν ἀπό τά Σάλονα ὁποῦ νά στείλη ἕνα καράβι ἀρματομένο. Καί ἔστειλε ἐδό ἕνα καράβι μέ ὀχτώ κανόνια καί εἴκοσι μαρνέρους ὅλους καί ἄλλο τήποτα κυβέρνησις δέν ἔχει, καί ἐδό τό ἔχω ἐπειδή τοῦ ἔγραφες ὁπού νά τό ἔχη χαξίρι καί ὄντας τόν δεφτερογράψης νά τό κινήσῃ καί τό καράβι βρίσκετε ἐδό ἐπειδή ἀκούοντε καί τρία καράβια στή θάλασα Μοσκόβικα ὁποῦ γκεξεροῦν. Τόρα πῶς ἦναι ὁρισμός σου διά τό καράβι πρόσταξέ με:

[πλαγίως:]

Λάβε καί τό τεφτέρι, ἐφέντη μου, διά τόν μουπαγιά ὁποῦ ἦχε ῥιχτῇ εἰς τά σαντζάκια κατά τό τερτήπι τοῦ τεβλετιοῦ. Λάβε καί τό τεφτέρι διά τούς ἀργάτες σέ πηονούς καξάδες ἔχω γράψη γιά νά ἐρθοῦν.

[297]

1 φ., 32x22 ◆ (774) Ναύπακτος, 2 Φεβρουαρίου 1807

Ἀρτζουχάλι τοῦ Μουχτάρ πασᾶ πρός τόν Ἀλή πασά. Δικαιολογεῖται πάλι γιατί καθυστέρησε νά τόν εἰδοποιήσει γιά τό φθάσιμό του: «ἔκαμα δεκαεφτά ἡμέρες ὅσο νά μπῶ στό Νέπαχτο, ἀπό τόν κακό τόν καιρό καί τά ποτάμια». Ἡ πληροφο-

ρία αὐτή σέ συνδυασμό μέ τή δήλωσή του ὅτι μπῆκε στή Ναύπακτο στίς 16 Ἰανουαρίου (βλ. σχετικό) μᾶς δίνει ὡς ἡμερομηνία ἀναχώρησής του ἀπό τά Γιάννενα τήν 31η Δεκεμβρίου τοῦ 1806. Ἂς σημειωθεῖ πάντως, ὅτι τήν πρώτη μνεία στό Ἀρχεῖο γιά τήν τοποθέτηση τοῦ Μουχτάρ ὡς πασᾶ τῆς Ναυπάκτου ἔχουμε σέ ἀρτζουχάλι τοῦ Γ. Μαρίνογλου τῆς 6ης Δεκεμβρίου 1806 ἀπό τήν Κωνσταντινούπολη πρός τόν Ἀλή πασά, ὅπου τόν συγχαίρει γιά τά νέα «μανσούπια» (=ἀξίωμα, θέση) τοῦ γιοῦ του (βλ. ἔγγρ. ἀρ. [291]). Μνεία τοῦ ἐγγράφου βλ. στά: Ι. Γιαννόπουλος, *Ἡ διοικητική ὀργάνωσις*, σελ. 96 καί Ε. Γιαννακοπούλου, *Καλλιέργειες*, σελ. 415. ■

Σχετ.: [296], Ναύπακτος, 24 Ἰανουαρίου 1807

»Ὑψιλότατε, ὑπέρτατε, ντεβλετλιοῦ βεζίρ ἐφέντη μου, τήν ὑψηλότητά σου σκλαβικῶς προσκυνῶ καί τό χρησόν σου μέστι φιλῶ, καί μέ τό σκλαβικόν μου ἀρτζουάλι φανερόνω τοῦ ἀφεντός μου, ὅτι τό ὑψηλόν σου γράμα ἔλαβα καί ἐκατάλαβα τά ὅσα μέ ἐπρόσταξες.

Ἐφέντη μου, ἤδα νά μέ προστάξῃς ὁποῦ ἔχω τόσες ἡμέρες ὁποῦ ἦμαι ἐδώ, καί δέν σοῦ ἔχω γράψῃ· ἐγώ ὁ σκλάβος σου, σοῦ τό ἐφανέροσα προχθές μέ τό ἄλλο σκλαβικόν μου, ὁποῦ ἄργησα εἰς τήν στράταν, ἔκαμα δεκαεφτα ἡμέρες ὅσο νά μπῶ στό Νέπαχτο, ἀπό τόν κακόν τόν καιρόν καί ἀπό τά ποτάμια, καί διά κάθε χαβαντήθι σοῦ τά ἔγραφα· ἄλλο κανένα νεότερον δέν ἦναι ὁποῦ νά σοῦ γράψω· ἐδό εἴμεστε σέ ἄκρα καί δέν πέρνομαι κολάγη χαπέρι. Ἀπό τά Μοριά κανένα χαβαντήθι δέν ἦναι ὁπού νά φανερόσω τοῦ ἀφεντός μου, καί οἱ χρόνοι σου πολοί.

1807,
Φεβρουαρίου: 2 *μουχταρις*
Ἰνέπαχτ(ος): *σκάβο σο*
(ὑπογραφή αὐτόγραφη)

[298]

1 φ., 32x22 ◆ (775) Ναύπακτος, 5 Φεβρουαρίου 1807

Ἀρτζουχάλι τοῦ Μουχτάρ πασᾶ πρός τόν Ἀλή πασά. Ἔλαβε ἀντίγραφα γραμμάτων τοῦ Μαρίνογλου καί τοῦ Ραξῆ. Ἀπό τή μνεία «τοῦ Ἀχμέτ ἀγᾶ πέρα στή Πάτρα» (πρόκειται γιά τόν βοεβόδα τῆς Πάτρας καί μέλος ἀρχοντικῆς ὀθωμανικῆς οἰκογένειας τῆς ἴδιας πόλης), ἐπιτρέπεται νά συμπεράνουμε ὅτι τά γράμματα αὐτά πρέπει νά σχετίζονται μέ τήν κάθοδο τοῦ Βελῆ πασᾶ στό πασαλίκι τοῦ Μοριᾶ. Δέν πρέπει πάντως νά πρόκειται γιά τά δύο γράμματα τοῦ [Δ.] Ραξῆ καί [Γ.] Μαρίνογλου πού ἔχουν διασωθεῖ στό Ἀρχεῖο (βλ. ἔγγρ. ἀρ. [289] καί [291] ἀντιστοίχως), γιατί σ' αὐτά δέν γίνεται λόγος γιά τόν Βελή πασά. Ἀξίζει νά συσχετιστεῖ ἡ φράση τοῦ παρόντος:

«κατά τήν προσταγήν σου ἔδωσα λόγον καί τοῦ Ἀχμέτ ἀγᾶ πέρα στήν Πάτρα» μέ τήν «εἴδησιν» πού στέλνει στόν Ἀλή πασά ὁ προεστός τῆς Λιβαδειᾶς Ἰωάννης Στάμου Λογοθέτης λίγες μέρες πρίν, ἀπό τή Βοστίτσα, καί προφανῶς ἀπό συμφώνου μέ τόν Σωτηράκη Λόντο: «ὁ Ἀχμέτ ἀγάς τῆς Πάτρας εἶναι ἐχθρός ὅλων τῶν δικῶν σου» (βλ. ἔγγρ. ἀρ. [295]). Ζητᾶ πάλι νά τοῦ στείλει «ξαχιρέν». Μνεία τοῦ ἐγγράφου βλ. στό: Ε. Γιαννακοπούλου, *Καλλιέργειες*, σελ. 404. ■

»Ὑψηλότατε, ὑπέρτατε, ντεβλετλιοῦ βεζήρ ἐφέντη μου, τήν ὑψηλότητά σου σκλαβικῶς προσκυνῶ καί τό χρησόν σου μέστι φιλῶ, καί μέ τό σκλαβικόν μου ἀρτζοάλι φανερόνω τοῦ ἀφεντός μου ὅτι τό ὑψηλόν σου γράμμα ἔλαβα μέ τόν τατάριν καί ἐκατάλαβα τά ὅσα μέ ἐπρόσταξες· ἔλαβα καί τά σουρέτια ἀπό τό γράμμα τοῦ Μαρίνογλου καί τοῦ Ῥαξῆ, καί εἶδα τά ὅσα γράφουν, καί ἐφθής κατά τήν προσταγήν σου ἔδοσα λόγον καί τοῦ Ἀχμέτ ἀγᾶ πέρα στήν Πάτρα, καί ἐδό ὅσον ἠμποροῦμαι γαφήλιδες δέν στέκομέστε, μέ τό χιμέτη τῆς ὑψηλότητός σου· μοναχᾶ, ἐφέντη μου, τό σηκλέτη μας εἶναι ὅλο διά ξαχηρέν ὁποῦ δέν ἔχομε, γηά νά βρίσκετε μέσα καθώς μέ ἔχης προστάξῃ ὄντας εἴμουν ἀφτοῦ, μάλιστα μέ τό ἄλλο σκλαβικόν μου ταῖς ἀπερασμένες σοῦ τό ἔχω γράψῃ, ὁποῦ δέν ἔχομε ξαχηρέν καί πῶς ἦνε ὁρισμός σου νά μᾶς κάμεις κυβέρνησιν, νά προστάξῃς πόδεν νά μᾶς ἔρδη ξαχηρές. Ἀπό ἐδώ ἄλλο κανένα χαπέρι νεότερον δέν εἶναι ὁποῦ νά σοῦ γράψω, καί ὁρισμός σου.

Τάφτα καί οἱ χρόνοι σου πολλοί, ἀμήν.

1807
Φεβρουαρίου: 5 *σκλαβο σο*
Ἰνέπαχτο[ς] *μουχταρης*
(ὑπογραφή αὐτόγραφη)

[299]

2 φ., 32x22 ◆ (776) Ναύπακτος, 9 Φεβρουαρίου 1807

Ἀρτζουχάλι τοῦ Μουχτάρ πασᾶ πρός τόν Ἀλή πασά. Δίνει πρόσθετες πληροφορίες γιά τήν κατάσταση τῶν φρουρίων τῆς Ναυπάκτου καί τοῦ Ἀντιρρίου. Στέλνει «τόπια καί κουμπαράδες ἀπό ταῦτα ὁπού εἶναι ἐδῶ», ὅπως τόν διέταξε. Ἀπό τά συμφραζόμενα φαίνεται ὅτι πρόκειται μᾶλλον γιά μπάλες κανονιῶν. Ἀντίθετα, δέν ὑπάρχουν οὔτε περισσευούμενα κανόνια οὔτε χαλασμένα, ἐκτός ἀπό ἕνα στό Καστέλι. Ἐδῶ, ἔχουμε μία ἔμμεση πληροφορία γιά τή λειτουργία τῶν ἐργαστηρίων ἐπισκευῆς παλαιῶν καί χύτευσης νέων κανονιῶν τῆς Μπουνίλας (βλ. Ε. Ἀγγελομάτη-Τσουγκαράκη, *Ὄψεις*, σελ. 176-177, ὅπου ἰδιαίτερη ἀναφορά σέ δραστηριότητες τοῦ 1807). Ὁ Μουχτάρ πασάς τόν πληροφορεῖ ἐπίσης γιά ἀντιδράσεις στόν

Μοριά ἐναντίον τοῦ Βελῆ πασᾶ. Ἐνδιαφέρουσα ἡ πληροφορία γιά τήν ἄφιξη «τζαούση» τοῦ Καπετάν πασᾶ μέ φερμάνι καί μπουγιουρντί πού ζητᾶ ἑξήντα ἀνθρώπους ἀπό τό Μεσολόγγι καί πενήντα ἀπό τό Γαλαξίδι γιά νά ὑπηρετήσουν στόν ὀθωμανικό στόλο. Ὁ Μουχτάρ προτείνει ἔμμεσα νά μήν ἐκτελεστεῖ ἡ διαταγή τοῦ Καπετάν πασᾶ καί, εἰδικά γιά τούς Γαλαξιδιῶτες, γράφει, ὅτι ἐκτός τοῦ ὅτι πολλοί ὑπηρετοῦν τόν ἴδιο τόν Ἀλή πασά – ἐννοεῖται στά ἐμπορικά καί στά ἐξοπλισμένα πλοῖα του–, ὅσοι βρίσκονται στόν τόπο τους εἶναι ἀπαραίτητοι γιά τήν περίπτωση πού θά χρειαστεῖ νά διαπεραιωθοῦν στρατιωτικές δυνάμεις (τοῦ Ἀλῆ πασᾶ) στήν Πελοπόννησο: «ἄν κάμῃ χρεία ποιοί μᾶς ρίχνουν στά Μοριά;», γράφει. Συνεχίζει μέ μιά ἐνδιαφέρουσα ἀποκάλυψη τῆς γνωστῆς ἀπό τή βιβλιογραφία τακτικῆς τῆς μυστικῆς ἀνάγνωσης ἀπό ἀνδρώπους τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τῆς ἀλληλογραφίας τῶν ξένων προξένων τῆς περιοχῆς: «φράγκικα γράμματα, πού κάποιος ντεβλέτ τάταρης» (=κρατικός ταχυδρόμος) ἄφησε στό Πατρατζίκι γιά νά προωθηθοῦν στόν ἀποδέκτη τους, Ἄγγλο πρόξενο τῆς Πάτρας, ἐστάλησαν ἀπό τόν νομιμόφρονα προεστό Δημάκη [Χατζίσκο] στόν Μουχτάρ πασά, ὁ ὁποῖος μέ τή σειρά του τά στέλνει στά Γιάννενα γιά νά διαβαστοῦν, ἐπειδή ἐκεῖ, στή Ναύπακτο, δέν «ἠξεύρουν» νά τά διαβάσουν. Στό τέλος τοῦ ἐγγράφου ὁ Μουχτάρ ἐπανέρχεται στό θέμα τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ Μπεκήρ Κάρση ἀπό τό Ἀπόκουρο (βλ. σχόλιο στό ἔγγραφο ἀρ. [296]), προτείνοντας νά πληρωθεῖ ὁ δικαιοῦχος ἀπό τίς κοινότητες τοῦ «Κράβαρι» καί ὄχι ἀπό ἐκεῖνες τοῦ Ἀπόκουρου, πού ἀδυνατοῦν νά ἀνταποκριθοῦν στίς ὑποχρεώσεις τους. Μνεία τοῦ ἐγγράφου βλ. στά: Ι. Γιαννόπουλος, *Ἡ διοικητική ὀργάνωσις*, σελ. 96 καί Ε. Γιαννακοπούλου, *Καλλιέργειες*, σελ. 404. ■

Σχετ.: [296], Ναύπακτος, 24 Ἰανουαρίου 1807

»Ὑψηλότατε, ὑπέρτατε, ντεβλετλιοῦ βεζίρ ἐφέντη μου, τήν ὑψηλότητά σου σκλαβικῶς προσκυνῶ καί τό χρυσόν σου μέστι φιλῶ, καί μέ τό σκλαβικόν μου φανερόνω τοῦ ἀφεντός μου, ὅτι εἰς ταῖς ἕξη τοῦ παρόντος μηνός ἔλαβα τό ὑψηλόν σου γράμμα, ἀντάμα καί τούς μέτρους διά τόπια καί κουμπαράδες ἀπό τάφτα ὁποῦ ἦναι ἐδό· ὅσα νά γίνουν κατά τούς μέτρους, ἀφτά τά κάνομαι ἔτημα καί τά στέλνω ὡς τό Μεσολόγκη, καί ἀπό ἐκῆ, ἐφέντη μου, νά γένῃ ἡ κυβέρνησις ὁποῦ νά σηκοδοῦν μέ ἄλογα, ὅτι μέ καήκι δέν ἠμποροῦν νά ὑπᾶν, ἐπειδή δέν ἦναι σήγουρη ἡ στράτα· ἐφέντη μου, ὅσο γιά τόσο μεμουριέτη ὁποῦ εἴμουν ἄξιος, πρέπει κατά τήν προσταγήν σου νά τό κάμω, καί διά τόπια ὁποῦ μέ προστάξῃς ἔγινες βουκούφης ἀπό τό τεφτέρι ὁποῦ ἦναι ὀλιγοστά καί δέν φτάνουν διά ἐτουτουνούς τούς τόπους, καί διά χαλασμένα ὁποῦ προστάξῃς δέν ἦναι, ἕνα μοναχά εἶναι στό Καστέλι χαλασμένο.

Καί ἀκόμα μέ προστάξῃς, ἐφέντη μου, ὁποῦ δέν σοῦ ἔχω γράψη κἀνένα χαβάλη τοῦ τόπου ἐδό, ὁποῦ ἔχω τόσον καιρόν, ἐγώ ὁ σκλάβος σου φόντας ἦρθα ἐδώ, καί ὕστερα ἀπό τότε εἶναι δεκαεφτά ἡμέρες ὁποῦ ἔστηλα τατάριν μέ τό κάδε χαβάλι, καί ἀπό ἐκεῖνο τό γράμα δέν μοῦ ἦρδε κανένα τζε-

βάπι τῆς ὑψηλότητός σου, δέν ξέρω ἄν ἔπαθε τήποτα στή στράτα ὁ τατάρης καί δέν ἦρθεν.

Ἀκόμα μέ προστάξης εἰς τό γράμα ὁποῦ μοῦ γράφης, ἔστειλα ἀνθρόπους στό Καστέλι ἤ ὄχι; καί ὄντας μοῦ ἦρθε ἐτούτη ἡ προσταγή, ἀφτό τό γράμα δέν τό ἦχα λάβη ἀκόμα, καί ἐχτές μοῦ ἦρθε μέ ἕναν σουρουτζῆ ἀπό τό μέρος τοῦ Κάρλελη, ἀντάμα καί τό γράμα τοῦ Ἀχμέτ ἀγᾶ μέσα καί ἐψές ἐφθύς τό ἔστηλα τό γράμα τοῦ Ἀχμέτ ἀγᾶ καί καρτερῶ τί τζεβάπι μοῦ ἔρχετε, καί ἔρχοντας τό τζεβάπι στέλνω καμπόσους ἀνθρόπους· λιάκιν, ἐφέντη μου, ἡ ὑψηλότης σου ἦσε βουκούφης τί ἀνδρόπους ἔχω ἐδώ, σοῦ τό ἔγραψα καί προχδές ἑξακόσιοι νομάτοι ἦναι ὅλοι ὅλοι ἐδώ, τί νά κρατήσω ἐδό καί τί νά στείλω στό Καστέλι, μέ ὅλον τοῦτο στέλνω καμπόσους. Μόνον σοῦ φιλῶ τήν ποδιάν νά μᾶς πέσῃς κοντά καθώς καί μέ τό προχθεσινόν σκλαβικόν μου σοῦ τό ἔγραφα, γκερέκ διά ξαηρέν, γκερέκ διά τά ἄλλα.

Ἀκόμα, ἐφέντη μου, σοῦ φανερόνω πέρα εἰς τά Μοριά ἐμαξόθηκαν ὅλοι στήν Τροπολιτζά, καί ἔκαμαν ἄρξη μααξάρι στήν Πόλιν, καί ἦπαν ὅτι τό πέρνουν ἀπανοδιό τους καί πλερόνουν ἀφτοί τόν οὐλοφέ καί κράξουν καί Τούρκ ὀσαγή(;), καί Ἀρβανήτες νά μήν ζηγόσουν μέσα καί νά κάμουν ἄξλη τον Βελή πασᾶ. Ἀπό τήν θάλασα ὡς τά τώρα κἀνένα ζουχούρι δέν ἔγινε καί τρογήρω ἐδώ σημᾶ στούς ἀντάδες κανένα καράβι πουθενᾶ δέν ἔχη φανῆ, μόνον δύο κότορα Μοσχόβικα ἦνε ὁποῦ φέρνουν γήρες στήν Ζάκινδο καί Κεφαλονιά.

Ἀκόμα, ἐφέντη μου, ἕνας τζαούσης ἔχη ἔρδη ἐδώ καί ἔχει ἕνα φερμάνι καί μπουγηουρτή τοῦ καπετάν πασᾶ καί χαλέβουν ἑξήντα ἀνδρόπους ἀπό τό Μεσολόγκη καί πενῆντα ἀπό τό Γαλαξῆδι, καί ἔγραψα τοῦ Σαλῆ ἀγᾶ διά νά ἐρωτήσῃ τήν ὑψηλότη σου τί νά κάμῃ καί καμία προσταγή δέν ἦρθε. Οἱ Γαλαξηδιότες καί ἀφτοί οἱ περισότεροι ἦνε στό χισμέτι τῆς ὑψιλότητός σου καί ἀφτοί ὁποῦ ἔμειναν μᾶς κάνουν χρεία νά βρίσκοντε ἐδώ· ἄν κάμη χρεία πῆη μᾶς ῥίχνουν στά Μοριά; Καί ἀφτός ὁ τζαούσης στό Μεσολόγκι καρτερῆ καί πῶς ἦναι ὁρισμός σου πρόσταξέ μας νά κάμομε. Ἀκόμα λάβε καί ἐτοῦτα τά Φράνκικα γράματα· ἕνας ντεβλέτ τατάρης τά ἄφηκε στό Πατρατζήκη διά τόν κόνσολα Ἐγκλέξο ὁποῦ ἦναι στήν Πάτρα καί μοῦ τά ἔστηλε ὁ Δημάκης ἐδό, καί ἐπειδή ἐδό μήν ἰξέβροντας νά τά [πλαγίως:] *διαβάσομε, γηά ὁποῦ σοῦ τά στέλνω ἀφτοῦ καί ὅπως ἦναι ὁρισμός σου.*

Τάφτα καί οἱ χρονοι σου πολλοί, ἀμήν.

1807,
Φεβρουαρίου 9 *σκλαβο σο*
Ἰνέπαχτος *μουχταρις*
(ὑπογραφή αὐτόγραφη)

[πλαγίως:]

Ἐφέντη μου, διά τήν δουλιάν τοῦ Πεκίρ Κάρσι διά τό Ἀπόκορο σοῦ ἔγραψα καί τήν ἄλην φοράν καί τζεβάπι δέν μοῦ ἔστηλες καί ἔτζι τόν κρατῶ ἐδώ· οἱ φεβγάτοι Ἀποκορήτες ὁποῦ εἶναι ἄλλοι στό Νέπαχτο καί ἄλλοι στό Βραχώρι, ἄν ἦναι ὁρισμό σου, νά προστάξης τόν Ἰσούφ ἀγᾶ νά σταθῆ ἀπάνω εἰς αὐτήν τήν δουλιά νά μαζοδοῦν στό βατάνι τους· καί τά παλικάρια του τόν ἔσφιξαν τόν Πεκίρη διά τόν οὐλοφέ, καί ἔχει ἕνα τεσχερέ τοῦ Ἄγου διά ὅσον καιρόν ἐστάθηκε στήν Πρέβεζα, εἶχε πενήντα τέσερα νεφέρια, ἔκαμε σαράντα ἑφτά ἡμέρες, τοῦ κάνουν ὀχτακόσια ἔξι γρόσια, ἄν ἦναι ὁρισμός σου νά τά κάμης χαβαλέ στόν Ἀντουνάκη ἀπό Κράβαρη νά τά δόση ἀπό τό ἀλατζιάκι σου, ὅτι τόν ἔχουν σφίξη πολύ, καί διά τήν δουλιά του, πῶς εἶναι ὁρισμός σου πρόσταξέ με.

[πανώγραμμα:]

Τῷ ὑψηλοτάτῳ ὑπερτάτῳ ντεβλετλιοῦ Βεζήρ ἐφέντη μου προσκυνητῶς

εἰς Ἰωάν(νιν)α.

[300]

1 φ., 28x20 ◆ (1407) Πρέβεζα, 12 Φεβρουαρίου 1807

Ἀρτζουχάλι τοῦ Λιάζε Λούλαχου πρός τόν Ἀλή πασά, σχετικό μέ τούς ἐργάτες ἀπό τά βιλαέτια πού ἐργάζονται στά ὀχυρωματικά ἔργα τῆς Πρέβεζας καί τῆς Πούντας. Ὁ Λιάζε Λούλαχους φαίνεται νά εἶναι ἐπιστάτης τῆς διάνοιξης τῶν ὀχυρωματικῶν τάφρων στό κάστρο τῆς Πρέβεζας καί στό μικρότερο κάστρο τῆς Πούντας. Οἱ «ἀργάτες ἀπό τά βιλαέτια» ἐργάζονται ἐπί δυόμισυ μῆνες καί τό ἔργο βρίσκεται πρός τό τέλος του. Ὁ ἐπιστάτης προτείνει νά μειωθεῖ ὁ ἀριθμός τῶν ἐργατῶν γιατί πολλοί εἶναι ἄρρωστοι καί κουρασμένοι καί γιατί ἔτσι θά μειωθοῦν καί τά ἔξοδα. Ὑπάρχει μιά σύγχυση ἤ μιά ἀσάφεια στό θέμα τῶν ἐξόδων, ἡ ὁποία διατρέχει τό σύνολο τῶν ἐγγράφων τοῦ Ἀρχείου πού ἀφοροῦν τό ἴδιο θέμα. Ἡ διασάφιση τοῦ ζητήματος αὐτοῦ ἀξίζει νά γίνει ἀντικείμενο εἰδικῆς μελέτης, ἀλλά κάποια εἰκόνα πού προκύπτει ἀπό τή μακροχρόνια ἐξοικείωσή μας μέ αὐτό τό ὑλικό ἀξίζει τόν κόπο νά καταγραφεῖ, ἔστω καί ἐντελῶς συνοπτικά. Φαίνεται, δηλαδή, ὅτι πρόκειται γιά μιά μεικτή κατάσταση σχέσεων, ὅπως ἄλλωστε ὅλες οἱ σχέσεις ἐξουσίας τοῦ Ἀλῆ πασᾶ μέ τούς «ὑποτελεῖς» του. Οἱ ἐργάτες, ἁπλοί χειρώνακτες ἤ μαστόροι, κατανέμονται κεντρικά ἀπό τόν Ἀλή πασά στίς κοινότητες τοῦ πασαλικίου ἤ ἄλλων περιοχῶν τῆς πολύμορφης δικαιοδοσίας του, καί οἱ κοινότητες ἐπιφορτίζονται μέ τήν ἐξεύρεση καί τήν ἀποστολή τῶν ἐργατῶν στήν Πρέβεζα. Οἱ ὑποχρεωτικά στρατολογημένοι ἐργάτες ἀμοίβονται ἀπό τίς κοινότητες μέ ἕνα χαμηλό ἡμερομίσθιο, τό ὁποῖο τό ἐκπίπτουν κατά τόν ὑπολογισμό τῶν συνο-

λικῶν φορολογικῶν ὑποχρεώσεών τους ἔναντι τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ὁ ἴδιος ἀμείβει ξεχωριστά καί μέ εἰδική συμφωνία, εἰδικευμένους τεχνίτες, ἐκτός αὐτῆς τῆς διαδικασίας. Στόν τόπο τῆς ἐργασίας παρέχεται κάποια στοιχειώδης διατροφή (ψωμί π.χ.) ἐκ μέρους τοῦ Ἀλῆ πασᾶ· ἡ διαβίωση τῶν ἐργατῶν φαίνεται ὅτι ἦταν ἀπαράδεκτη ἀκόμη καί γιά τίς συνθῆκες τῆς ἐποχῆς. ■

»Ὑψηλώτατε πολυχρονεμένε ντουβλετλῆ βεξῆρ ἐφέντη μου, τήν ὑψηλότη σου σκλαβηκῶς προσκυνῶ καί σοῦ φιλῶ τό τιμημένον σου μέστη, τόν θεόν παρακαλῶ νά σοῦ αὐξάνῃ τήν ζωήν καί τό ντουβλέτη σου μέ ὅλα τά ὑψηλά μουράτια σου, ἀμήν.

Μέ τό σκλαβηκόν μου σέ κάνω βεκούφην διά τό χαντάκι τῆς Πρέβεζας, μέ ὁρισμόν τοῦ θεοῦ, νά κρατίσῃ καί ὁ καιρός, σέ δέκα μέρες μπετίζομε τό σκάψημον πέρα πέρα, καί διά τούς πάλους ἐρχουντας καί βάνουντας ὅτι δέν κάνῃ καιρός, νά ἐρχουντε παλούκια ὁπού νά μᾶς προφθένουν.

Τώρα, ἀφέντη μου, ἄν εἶναι ἄλη δουλιᾶ διά ἀλοῦ καλά, ἡ δέ ἐτοῦτη ἡ ἀργάτες ἀπό τά βηλαέτια, καμπόσι ἔχουν διό μήνες καί μισόν ἐδό καί ἀρώστησαν καί ἀπόστασαν καί λέγω νά κάμῃς κερέμη νά ἀλαχτοῦν, ὅτι δέν ἀπόμεινε κουβέτη σέ τουτινούς· πάλε ἄν δέν εἶναι ἄλη δουλιά τούς μισούς νά διαλέξομε, τούς γερούς, νά τούς κρατίσομε νά βάλουν τά μπαλούκια καί τούς μισούς νά τούς ἀπολήσομε· γένεται ἡ δουλιά μας, γλητόνομε καί τό χάρτζη. Στέλω καί τόν σκλάβον σου ἀφτοῦ, τόν Μεχμέτη Κασίστη καί σέ κάνει βεκούφην, καί νά μοῦ τόν στείλῃς γλήγορα πίσω, καί στό χαντάκι τῆς Ποῦντας ἔστειλα τριακόσιους πενήντα Γιανιότες καί ἑκατόν ἤκοσι ἀπό τό Πατρατζίκη, ἑκατόν δεκαπέντε Ληβαδίτες· ἀφτί ὁποῦ ἀπόμειναν καί διακόσι νομάτι από τά τζεφλήκια τοῦ Βελη πασᾶ καί δουλέβουν, μᾶς ἔφηγαν καί δεκαοχτό Καρπεν[η]σιότες έντεκα Φλεβαρίου, σοῦ τούς κάνο δεφτέρη. Ἐπροχθές μᾶς ἔφηγαν ἔντεκα Ληβαδίτες ἀπό τό Δίστομω, ἔφηγαν καί κάτι Γιανιότες καί ἔκαμα δεφτέρη τοῦ Αμπάζη καί τοῦ Σαντίκη:

ο σκλαβο σου
ληαζε
λουλαχους

[πλαγίως:]

Ἀφέντι μου, ἀπό τούς παλεούς ἀργάτες ἐσκάλωσαν διά χασιλήκην, κάι ἔδοσα τεσκερέν νά πάνη ἀπό ἕνας κάθε πλούκη, νά φέρῃ χασιλήκη καί φοβούμε μήν μέ μαλόσης, ὅτι δέν κιβερνιοῦνταν ὁ κόσμος.

1807:
Φεβρουαρίου: 12:
Πρέβεζα:

[301]

1 φ., 29x20 ◆ (118) Πατρατζίκι, 14 Φεβρουαρίου 1807

Ἀρτζουχάλι κάποιου Μουσταφᾶ (ὑπογράφει τουρκικά), χωρίς ἔνδειξη ἀξιώματος ἤ ἰδιότητας, πρός τόν Ἀλή πασά. Δέν μπορέσαμε νά τόν ταυτίσουμε μέ κάποιον ἀπό τούς πολλούς Μουσταφάδες τοῦ Ἀρχείου (βλ. Εὑρετήριο), φαίνεται ὅμως ὅτι εἶναι ὁ βοεβόδας τοῦ Πατρατζικίου καί ἔμπιστος ἄνδρωπος τοῦ Ἀλῆ. Στέλνει στά Γιάννενα καί στήν Πρέβεζα «φουσέκια... μέ φίνο μπαρούτι λαγάρα», τά ὁποῖα προφανῶς ἔχουν κατασκευαστεῖ ἐπί τόπου. Ἡ πληροφορία πρέπει νά συνδυαστεῖ μέ τήν τοπική παραγωγή μπαρούτης (βλ. Χ. Μηχιώτης, *Μπαρουτόμυλοι Μαυρίλου*, passim), ἀλλά ἡ παρουσία τόσο μεγάλης ποσότητας «φουσεκιῶν» μᾶς ὑποδεικνύει τήν ὕπαρξη μιᾶς βιοτεχνικῆς ἤ ἔστω οἰκοτεχνικῆς δραστηριότητας στό Πατρατζίκι, ἴσως, ἡ ὁποία μπορεῖ νά ἀποδειχτεῖ ἐνδιαφέρουσα. Ἀκολούθως, ὁ Μουσταφάς ἀναφέρει παράπονα κολίγων τοῦ τσιφλικιοῦ Καλαμάκι (βλ. Σπ. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*, σελ. 608) εἰς βάρος τοῦ πρώην σούμπαση Θανάση Μαυραμπέλη, ἐναντίον τοῦ ὁποίου διαμαρτύρονται τώρα καί καλλιεργητές ἄλλων τσιφλικιῶν. Ἀναφέρεται ἀκόμη ἡ ὑποχρεωτική πώληση στούς «Βλάχους», προφανῶς τούς μεταβατικούς κτηνοτρόφους πού παραχειμάζουν στό Πατρατζίκι, τοῦ καλαμποκιοῦ πού ἔχει παραχθεῖ στά τσιφλίκια τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στήν ἴδια περιοχή, σπουδαία ἔνδειξη γιά τίς οἰκονομικές λειτουργίες στό ἐσωτερικό τῆς ἐπικράτειάς του. Τό ἀρτζουχάλι τελειώνει μέ ἀξιόλογες πληροφορίες γιά φορολογικά ζητήματα, πού παρά τή συντομία τους διαφωτίζουν ἀρκετά ἀσαφῆ ζητήματα τοῦ περίπλοκου φορολογικοῦ συστήματος τῆς ὄψιμης Τουρκοκρατίας. Ἀναφέρονται οἱ φόροι: κουτουμιγιέ, καπού χάρτζι, (μ)πασιρλίκι, χαζιριές, γνωστοί καί ἀπό ἄλλες περιοχές (βλ. Μ. Σακελλαρίου, *Ἡ Πελοπόννησος*, σελ. 70-71), μέ τρόπο πού φανερώνει τήν τυπική λειτουργία τοῦ φορολογικοῦ συστήματος, παρά τίς ἀνατροπές πού ἐπιφέρουν, γενικῶς, οἱ προσωποπαγεῖς παρεμβάσεις τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Τμῆμα τοῦ ἐγγράφου ἔχει δημοσιεύσει ὁ Σπ. Ἀσδραχάς, *Γαιοπρόσοδος*, σελ. 128. ■

»Ὑψηλόταται καί πολυχρονεμένε ντεβλετλου μερχαμετλου [βεξίρ ἀφέντη μου, τήν ὑψη]λότητά σου δουλικῶς προσκυνῶ, φιλῶ τήν τιμημένην σου ποδίαν, παρακαλῶ τόν μεγαλοδύναμον θεόν να σου χαρίζη ούμρι καί ντεβλέτη πολύ καί ὅλα τα ἔνδοξα μουράτια τῆς καρδιάς σου, ἀμήν, διά να σε ἔχω βάρος καί ἐγώ ὁ σκλάβος σου.

Με το προσκυνητόν μου κάμνω ὑφαντέν του ἀφεντός μου, ἀφέντη μου, ταις ἀπερασμένες ὁποῦ ἔστειλα τα φουσέκια, καί δέν ἄρεσεν η μπαρούτη, να τα βάλουν εἰς τόν τζυμχανέ του ἀφεντός μου, ἰδοῦ τώρα με φίνο μπαρούτη λαγάρα ἀπό τρία ἤμισι ἀσιμόδραμα μπαρούτη καλά δεμένα καί κουμανταρισμένα τα στέλω, φουσέκια τρῆς χιλιάδες καί διακόσιους τεστέδες· καί τά ἄλλα ὁποῦ ἤλθεν ἡ ὑψηλί σου προσταγή δεύτερα, διά νά στήλωμεν εἰς την Πρέβεζαν, δύω χιλιάδες καί ὀχτακό-

σιους τεστέδες, τά ἔστηλα καί αὐτά εἰς χείρας τοῦ Μουχουρντάρι.

Ἀφέντη μου, κατά τήν προσταγήν σου ὁποῦ ἔστιλες τόν σούμπασι στά τξιφλίκιά σου, τώρα ἔρχωνται η κολίγη καί μου κλέγονται ἀπό τόν Θανάσι Μαβραμπέλι· ἤλθαν η κολίγη ἀπό τω Καλαμάκι και μου κλάφτικαν πῶς τους ἐπῆρε ὁμολογίες, ἀλουνοῦ διά διακόσια γροσια, ἀλονοῦ διά πεντακόσια, τους ἐπῆρεν καί εξηντα δύω γίδια. Ἐγώ του ἔγραψα του Θανάσι καί δέν ἠθέλισε να τες δώσι, οῦται τες ὁμολογίες, οῦται τα γίδια. Ἤρθανε καί ἡ ἄλλη ἡ κολίγη ἀπό ὅλα τά τξεφλίκια καί μου παραπονιόνται. Ἐγώ τους ἤπα διατή δεν ἐρχέστασταν προτήτερα να μου ηπῆται καί ἀν δεν μας ἀκουγε ἔγραφάμεν εἰς τον ἀφέντην μας καί μου ήπαν ὅτη φοβόμασταν ἀπό αὐτόν. Τώρα ὁποῦ τον εύγαλεν ὁ αφέντης μας τα κάμνωμεν δευτέρι ὅλα καί παγένομεν στόν ἀφέντην μας να γένη βοκούφης πόσον κακόν μας ἔχει κάμη. Ἀν εἶναι ὁρισμός σου μήν το κόβης το ἰσάπι ὅσον να φέρουν τω δευτέρι του ἀφεντός μου, ὅτι ὅσα ξούλμια καί πόσα ρεξελέτια ἔχει κάμη δέν γράφονται.

Τω καλαμπόκι ὁπου ἔγινεν εἰς ὅλα τα τξεφλικια του ἀφεντός μου το ἐμήρασα των Βλάχων καθώς ἀπερνάγη, καί την κάθε δουλειάν του ἀφεντός μου ὁσάν σκλάβος τῆς ὑψυλότητός σου ὁποῦ εἶμαι καί τρόγο τό ψωμή σου, κοσούρι δέν κάμνω σε ὅτη μοῦ κόψι ὁ νους.

Ἀκόμα, ἐφέντι μου, με προστάξη ὁ πολυχρονεμένος Μουχτάρ πασιάς ὅτη να του στήλω ἕξη χιλιάδες κουτουμιγέ και χίλια γρόσια καποῦ χάρτξη και διακόσια γρόσια πασιρλίκι καί ὁ Ησούφαγας μου γράφι διά ἐνιάκόσια γρόσια λουφέν τοῦ Ἀσλανάκη τα ὁποῖα κουστίζουν γρόσια 8.100, ἤτοι ὀχτώ χιλιάδες καί ἑκατῴ. Τό φερμάνι του ἀφεντός μου εἶνε, παρακαλῶ τω αφέντην μου να με προστάξης ἀπό το ημξαλή δευτέρι να τα δώσω ἤ να τα ρίξω στο βελαέτη:

Ταῦτα καί οἱ χρόνι του ἀφεντος μου πολύ καί δεδοξασμένι:

1807: Φευρουαρίου: 14: Πατρατζήκι

(ὑπογραφή τουρκική)
Bende Mustafa
(τ.σ.τ.)

[πλαγίως:]
Τα ὁπῆα ἄσπρα, ἐφέντη μου, δεν είναι στο ημξαλή, στο ημαξλή μόνον ὁ χαξιριαῖς ειναι· τοῦτα είναι χωριστά, καί διά τούτω προσκυνῷ τόν ἀφέντι μου νά μέ προστάξη.

[302]

1 φ., 30x22 ◆ (1439) χ.τ., 14 Φεβρουαρίου 1807

Ἀρτζουχάλι τοῦ Σελήμ Κόκα πρός τόν Ἀλή πασά. Ἐκφράζει τή συμπάθειά του γιά τόν θάνατο τοῦ παιδιοῦ τοῦ Ἐλμάς πασᾶ (βλ. Εὐρετήριο), γιοῦ τῆς ἀδελφῆς του Χαϊνίτσας καί ἀνεψιοῦ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Γιά τά οἰκογενειακά τοῦ Ἐλμάζ πασᾶ δέν γνωρίζουμε πολλά πράγματα. Ἀναφέρεται ὅτι, ὅταν πέθανε στά Τρίκαλα τό 1805, εἶχε ἡλικία 30 ἐτῶν καί ὅτι ἀργότερα μιά κόρη του, ἡ Χατιζιέ, παντρεύτηκε τόν Σελήμ, γιό τοῦ Βελῆ πασᾶ (Α. Μουφίτ, *Ἀλή πασάς*, σελ. 87). Τώρα μαθαίνουμε ὅτι πέθανε καί ἕνα παιδί του (ἀγόρι;). Στή συνέχεια, ὁ Σελήμ Κόκας τόν διαβεβαιώνει ὅτι ἀσχολεῖται μέ τό στρατόπεδο στό «Ξαμίλι», ὅπου ἔστειλε ἤδη τόν Σέικο «νά κουβεντιάσει μέ τούς μπολουμπασάδες νά σταθοῦνε μέ κάθε κυβέρνηση», ἐνῶ στέλνει στά Γιάννενα τόν Χατζη-Τζαφέρη γιά νά «τοῦ πιάσει τήν ποδιά» (=νά τόν προσκυνήσει), καί, προφανῶς, νά τοῦ μεταφέρει πληροφορίες καί αἰτήματα. Τό ἔγγραφο μπορεῖ νά εἶναι αὐτόγραφο τοῦ Σελήμ Κόκα. ■

Σχετ.: α΄ [407], χ.τ., 5 Μαΐου 1808
β΄ [409], Κονίσπολη, 6 Μαΐου 1808

Ἐψηλότατε καί πολυχρονεμένε μου, τεβλετλή καί μερχαμετλή βεξίρη ἀφέντη μου, δουλικῶς σέ προσκυνῶ καί τόν νεψηλότη σου ποδιά καί μέστι σου φιλῶ, τόν μεγαλοδύναμον θεγό τζιλεβέ ἀλά παρακαλῶ νά σοῦ δίνει οὔπιρι μαζί με τούς βεζιράδες παιδιά σου καί ἐ[γ]κόνια σου πασάδες, καί νά εἶναι τό τζάκι σου μαμούρι ὥς στά τέλο κιαμέτι, ἀμήν, θοῦμε, ἀμήν.

Μέ τόν ἀρζουχάλι μου σέ προσκυνῶ καί σέ κάνω ἰφατέ, ἀφέντη μου, ἔμαθα πώς ἀπέθανε τόν παιδί τοῦ Ἐλμάς πασᾶ, ἡ ὑψηλότη σου νά εἶσαι γιερός καί καλά καί τά παιδιά σου, ἀφεντάδες μου καί [γ]κόνια σου, στήν ἐψηλότη σου καί στό ὀτζάκι σου νά μή φτιάνομε κάνα θάνατο· κάνω μέρα καί νύχτα καί στά πέντε βάχτια πού προσκυνάγω τουβά γιά τήν ζωή τῆς ἐψηλότη σου καί πράτζι τόν εἴχαμε ὅλο τόν ἔχλι ἰσλάμι τούτη τήν νημέρα πού ἐφιτάκαμε πού πρῶτα ὁ θεγό καί ἡ ὑψηλότη σου τί νά κάνεις καθώς ἦρθε τόν φελέκι τῆς Τουρκιᾶς μέ τόν τίν τουσμάνη.

Ἐχτές ἔλαβα τήν νεψηλότη σου πουγιουρτί γραμμένο μέ τόν Ταγιλάνη ἀντάμα καί ἐγώ ἔλαχα κάτω στά τζιφιλίκια καί ἀπό κεῖνο δέν σοῦ ἔκαμα κάνα ἀρζουχάλι καί τόν σικαλβο [=σκλάβο] σου τόν Σέικο τόν νέστειλα στό Ξαμίλι νά κουβεντιάσει μέ τούς πουλουπασάδες νά σταθοῦνε μέ κάθε κυβέρνηση· καί τόν σικάλβο [=σκλάβο] σου τόν Χατζή Τζαφέρη γιά πού τόν στέ[λ]νω αὐτοῦ νά σέ πιάνει τήν ποδιά.

Ἀφέντη μου, σέ παρακαλῶ νά μή εἶσαι κύρος [=κρύος] ἀπό τ᾽ ἐμᾶς,

εἴμαστε ὅλοι σικάλβοι [=σκλάβοι] σου μέ κιεφάλι καί μέ βιό μας· ἐμεῖς, ἀφέντη μου, καρτεροῦμε μέρα μέ τήν νημέρα τόν ναξάρι τῆς ἐψηλότης σου. Ταῦτα, οἱ χρόνοι τῆς ἐψηλότης σου πολλοί καί μέ τεβλέτι, ἀμήν θοῦμε, ἀμήν.

Ἔτος [1223] Φιλιβάρης 14

Πάντα εἰς στόν ὁρισμό σου
σικάλβο [=σκλάβο] σου
σελημ κοκα

[303]

1 φ., 32x22 ◆ (777) Ναύπακτος, 15 Φεβρουαρίου 1807

Ἀρτζουχάλι τοῦ Μουχτάρ πασᾶ πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀπαντᾶ αὐθημερόν σέ γράμμα πού τόν προστάξει νά συλλάβει «κάποιον καπετάνιον Γεωργάκην Κολέαν, Μεσολογγίτην». Πράγματι, τό καράβι τοῦ καπεταν-Γεωργάκη Κολέα βρίσκεται στή Ναύπακτο, ὄχι ὅμως καί ὁ ἴδιος, πού ἴσως βρίσκεται στό Μεσολόγγι. Ὁ Μουχτάρ διέταξε τόν Σαλή ἀγά [βοεβόδα τοῦ Μεσολογγίου] νά τόν συλλάβει καί νά τόν ὁδηγήσουν στά Γιάννενα οἱ ἄνθρωποι τοῦ Ἀσλανάκη μπουλούκμπαση. Ὁ τελευταῖος ἀναφέρεται χωρίς ἄλλη ἔνδειξη ἰδιότητας, φαίνεται ὅμως νά εἶναι διορισμένος ἀπό τόν Ἀλή πασά (βλ. Εὐρετήριο). Στό ὑστερόγραφο ἀναφέρει τήν ἀποστολή βλημάτων καί παλιῶν κανονιῶν, «γκιολέδες... καί τόπια», τά ὁποῖα μάλιστα θά βάλει «νά τά τσακίσουν», προφανῶς ὡς ἄχρηστα. Αὐτά τά παλιά κανόνια προορίζονται ἀσφαλῶς γιά τό χυτήριο τῆς Μπουνίλας (βλ. τό εἰσαγωγικό σχόλιό μας στό ἔγγραφο ἀρ. [299]). Τό ἔγγραφο ἀνυπόγραφο, ἀλλά σφραγισμένο μέ τή σφραγίδα τοῦ Μουχτάρ. Μνεία τοῦ ἐγγράφου βλ. στό: Ι. Γιαννόπουλος, *Ἡ διοικητική ὀργάνωσις*, σελ. 96. ■

»Ὑψηλότατε, ὑπέρτατε, ντεβλετλιοῦ βεζήρ ἐφέντη μου, τήν ὑψηλότητά σου σκλαβικῶς προσκυνῶ, καί τό χρησόν σου μέστι φιλῶ, καί μέ τό σκλάβικόν μου φανερόνω τοῦ ἀφεντός μου ὅτι τό ὑψηλόν σου γράμα ἔλαβα σήμερα στές δεκαπέντε τοῦ παρόντος μηνός, καί ὅσα μέ προστάξῃς τά ἐκατάλαβα, καί ἦδα ἐφέντη μου ὁποῦ νά μέ προστάξῃς διά κάποιον καπετάνιον Γεοργάκην Κολέαν, Μεσολογκίτην, ὁποῦ ἔχει τό καράβι του ἐδῶ διά νά τόν πιάσω. Ἐφέντη μου, ἐφθής κατά τήν προσταγήν σου ἐξέταξα, ὁ ἴδιος ἀφτός καπετάνιος δέν ἦνε ἐδώ, καί ἔχει γαμπρόν στό Μεσολόγκη καί ἔγραψα τοῦ Σαλῆ ἀγᾶ διά νά τόν πιάσῃ· καί γιά ὁποῦ τόν φέρνουν οἱ ἀνδρόποι τοῦ Ἀσλανάκη ἀφτοῦ καί πῶς ἦναι ὁρισμός σου ξέταξέ τον. Τό καράβι του ἐδώ ἦναι, καί ὅπως ἦναι

ὁρισμός σου πρόσταξέ με νά κάμω· καί οἱ χρόνοι σου πολλοί, ἀμήν:

1807
Φεβρουαρίου: 15
Ἰνέπαχτος:

(τ.σ. Μουχτάρ πασᾶ)

Ἐφέντη μου, διά τούς γκιολέδες ἄβριο Σαβάτο τό σαμπᾶ τούς ξεκινῶ ἀπό ἐδώ νά τούς πηγένουν στό Μεσολόγκι καί διά πράματα νά κάμῃς κυβέρνησιν νά τούς σηκόνουν ἀπό ἐκῆ, καί διά τόπια μέ προστάξεις ἀφτά ὁποῦ ἦνε, βάνο καί τά τξακίζω, καί μέ δέφτερον τά ξεκινῶ.

[304]

2 φ., 32x22 ◆ (779) Ναύπακτος, 25 Φεβρουαρίου 1807

Ἀρτζουχάλι τοῦ Μουχτάρ πασᾶ πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀπαντᾶ σέ γράμμα του, τό ὁποῖο ἀποκαλεῖ ἐδῶ «ἐμριναμέ» (=ἐντολή, διαταγή), ἐκφράζοντας ἔτσι, νομίζω, ἕνα παράπονο γιά τήν αὐστηρότητά του, τό ὁποῖο συμπληρώνει, μέ τή γνωστή ἀμεσότητα πού τόν διακρίνει, μέ τή φράση: «μέ μαλώνεις... γιατί δέν σοῦ γράφω τά χαβαντίβια (=τά νέα, εἰδήσεις) ἀπ' ἐδῶ». Τόν πληροφορεῖ ὅτι γιά «τά καράβια ὁπού σηκώθηκαν ἀπό τούς Κορφούς», προφανῶς ρωσικά, δέν ἔχει καμιά πληροφορία. Ἀμέσως μετά τόν πληροφορεῖ ὅτι εἶχε στείλει ἕναν τάταρη (=ταχυδρόμο) «στή Λάλα», ἀσφαλῶς στό χωριό Λάλα τῆς Ἠλείας, καί στέλνει τήν ἀπάντηση πού ἔλαβε ἀπό ἐκεῖ. Ὁ τρόπος πού εἶναι διατυπωμένη ἡ φράση ἀφήνει τήν ἐντύπωση ὅτι σχετίζεται μέ τίς πληροφορίες γιά τίς κινήσεις τῶν ξένων στόλων στό Ἰόνιο, κάτι πού δέν ἔχει βέβαια νόημα, ἀλλά, ἀντιθέτως, πρέπει νά ἔχει κάποια σχέση μέ τήν ἐπικείμενη ἄφιξη τοῦ Βελῆ πασᾶ στήν Πελοπόννησο, κάποια προσπάθεια «ἀρβανίτικης» συμμαχίας, ἴσως. Ἄλλωστε ἀναφέρει, ἀμέσως παρακάτω, τήν ἄφιξη στή Ναύπακτο τοῦ Μουρτεζᾶ μπέη, ἐπικεφαλῆς στρατιωτικοῦ σώματος τοῦ Βελῆ πασᾶ, τό ὁποῖο ὁ Μουχτάρ θά προωθήσει πρός τήν Πάτρα ἤ τή Βοστίτσα. Ἀπό ἐκεῖ ὁ Μουρτεζά μπέης θά προωθηθεῖ πρός τό «Γκιόρτισι» γιά νά ὑποδεχθεῖ τόν Βελή πασά, ὁ ὁποῖος ἀπόψε φθάνει στή Λιβαδειά μέ προορισμό τήν Πελοπόννησο. Ὁ Μουχτάρ ἔχει συλλάβει «γιατάκια τῶν κλεφτῶν» ἀπό τό χωριό Πλάτανος τῶν Κραβάρων (τούς ἀναφέρει ὀνομαστικά), ἀλλά δέν τούς πείραξε, ἐπειδή τό χωριό ἀνήκει στόν Ἀλή πασά. Δέν γνωρίζουμε μέ ποιόν ἀκριβῶς τρόπο ὁ Πλάτανος «εἶναι εἰς τήν ὑψηλότητά του». Στόν κατάλογο Φιλητᾶ (Σπ. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*, σελ. 608) δέν ἀναφέρεται ὡς τσιφλίκι τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ὅπως ἄλλωστε καί κανένα ἄλλο χωριό τῶν Κραβάρων, κάτι πού ἄν δέν σημαίνει παράλειψη/ἔκπτωση πληροφορίας, μᾶς κάνει νά ὑποθέσουμε ὅτι κάποια ἄλλη σχέση ἐξάρτησης ὑπόκειται στήν παρούσα ἀναφορά τοῦ Μουχτάρ πασᾶ. Περιμένει ὁδηγίες. Τό ἴδιο καί γιά τόν Πιτζιογιάννη «ὁπού ἔχει τά παιδιά του» στά Γιάννενα:

αὐτός ἔκρυβε στή στάνη του, τούς κλέφτες. Τό ἔγγραφο ἀνυπόγραφο, ἀλλά σφραγισμένο μέ τή σφραγίδα τοῦ Μουχτάρ πασᾶ. Μνεία τοῦ ἐγγράφου βλ. Ε. Γιαννακοπούλου, *Καλλιέργειες*, σελ. 404. ■

»Ὑψηλότατε, ὑπέρτατε, ντεβλετλιοῦ βεζήρ ἐφέντη μου, τήν ὑψηλότητά σου σκλαβικῶς προσκυνῶ καί τό χρησόν σου μέστι φιλῶ καί μέ τό σκλαβικόν μου ἀρτζουάλι φανερόνω τοῦ ἀφεντός μου ὅτι τό ὑψηλόν σου ἐμρηναμέ ἔλαβα καί ὅσα μέ προστάξῃς τά ἐκατάλαβα· μέ μαλόνῃς ὁποῦ γηατί δέν σοῦ γράφω τά χαβαντήθια ἀπ᾽ ἐδῶ, μάλιστα γιά τά καράβια ὁποῦ σηκόθηκαν ἀπό τούς Κορφούς· ἐφέντη μου, δέν ἦχα καμία εἴδησιν ὁπού νά σοῦ ἔγραφα· ἦχα στήλη ἕναν τάταρι στή Λάλα, καί λάβε τά γράματα ὁποῦ γράφουν καί γένεσε βουκούφης. Ὅμως σήμερα ἦρθε ἕνα καράβι Γαλαξηδιότικο, ἔρχονταν ἀπό τό Τριγέστη καί ἦταν στή Ζάκινθο, δύο μέρες ἔχη ὁποῦ λείπη ἀπό τήν Ζάκινθο, ἀφτός λέγη ὁποῦ δέν ἦδε κἀνένα καράβι στή Ζάκινθο, δέν ἀπέρασαν ἀπεκή· ἀκόμα ἦνε καί ἕνα χαβαντήθη στά Μοριά γκιόγια τά ἐγκλεξικά καράβια ἔκαψαν τόν ντονανμᾶ στά μπογάζια, βέβεα ἦναι ἤ ψέματα δέν τό ξέρωμε, ἡ ὑψηλότης σου τό ξέρης καλήτερα.

Σήμερα ἦρθε καί ὁ Μουρτεζά πέγις ἐδώ, κατά τήν προσταγίν σου ἔγραψα στήν Πάτρα καί στό Καστέλι νά τοῦ κάμουν τά κονάκια· ἄβριον μοῦ ἔρχετε ἀπόκρησι, ἄν τό δεχτοῦν τόν ρίχνο στό Καστέλι καί Πάτρα, καί ἄν μοῦ γράψουν πάλιν ὁποῦ δέν τόν δέχοντε, τόν ρίχνο στή Βοστίτζα, καί βγένη μπροστᾶ τοῦ Βελή πασᾶ στό Γκιόρτισι. Ὁ Βελή πασᾶς ἀπόψε ἦναι τος στή Λιβαδιά, ἔτζι μοῦ γράφη ἐχτές.

Ἀκόμη, ἐφέντη μου, σοῦ φιλῶ τήν ποδιάν, κατά τό βάντη ὁποῦ μοῦ ἔκαμες διά τόν Ἅγο, νά κάμῃς κερέμη νά τόν προστάξῃς διά νά ἐρθῆ ἐδώ, ὅτι ἡ ὑψηλότη σου ξέρης ὁποῦ δέν ἔχω κἀνέναν γηά δουλιά ἐδώ, τόν Χάτε μοναχᾶ ἔχω, τί νά κάμῃ καί ἀφτός· τώρα τά χαντάκια στήν Πρέβεζα ἐμπήτισαν καί νηγιάζι σοῦ κάνω νά μοῦ τόν στείλῃς νά ἐρθῆ καί οἱ χρόνοι σου πολλοί, ἀμήν:

(τ.σ. Μουχτάρ πασᾶ)

1807
Φεβρουαρίου: 25
Ἰνέπαχτος

[πλαγίως:]

Ἐφέντη μου, στό Κράβαρη, στόν Πλάτανο, ἐτούτοι οἱ Ῥομέγη, Ἀναγνόστης παπᾶ Νικολόπουλο καί γερο Ξήδης καί Γληγόρης καί Λημπερογιάνης καί Πουλός, διά ἀφτουνούς ἦρδαν ἐδό ὅλοι οἱ Κραβαρήτες*

καί μοῦ ἦπαν πῶς ἦναι γιατάκη τῶν κλεφτῶν, τούς ἤβραν ὁποῦ ἔδοσαν φυσέκια καί ψωμή· καί ἐγώ ξέροντας ὁ Πλάτανος εἶναι εἰς τήν ὑψηλότητά σου καί δέν τούς ἐπήραξα, τώρα πῶς ἦναι ὁρισμός σου πρόσταξέ με. Ἀκόμη καί διά τόν Πιτζιογιάνη ὁποῦ ἔχει τά πεδιά του ἀφτοῦ, βγένοντας οἱ ἀνδρόπη τοῦ Σατήκη καί τοῦ Χασάνη παγανιά διά τούς κλέφτες, καί κυνηγώντας, τούς ἔκρηψε ἀφτός ὁ Πιτζιογιάνης εἰς τήν στάνην του, ἤρδαν καί μοῦ ἦπαν ἐδώ, καί ἀφτόν δέν τόν ἐπήραξα τίποτε, καί ὅπως ἦναι ὁρισμός σου.

[305]

1 φ., 33x22 ◆ (780) Ναύπακτος, 17 Ἀπριλίου 1807

Ἀρτζουχάλι τοῦ Μουχτάρ πασᾶ πρός τόν Ἀλή πασά, σχετικό μέ τήν ἐπικείμενη ἐκστρατεία του στό μέτωπο τοῦ ρωσο-τουρκικοῦ πολέμου. Κατηγορεῖ τόν Χασάν ἐφέντη, καπουτζοχαντάρη τοῦ Ἀλῆ στήν Κωνσταντινούπολη, ὅτι εἶναι ὑπεύθυνος γιά τήν ἔκδοση «τοῦ φερμανιοῦ» ἐπειδή τόν ἐχθρεύεται. Ἡ ἐχθρότητα τοῦ Χασάν ἐφέντη, κατά τόν Μουχτάρ, ἀνάγεται σέ κάποια παλαιότερη ἀντιδικία τους, κατά τή διάρκεια τῆς παρουσίας τοῦ Μουχτάρ στό στρατόπεδο τῆς Ἀδριανούπολης τόν Μάρτιο τοῦ 1802 (βλ. Εὑρετήριο). Ζητᾶ ἀπό τόν Ἀλή πασά, ἄν δέν μπορέσει νά τόν ἀπαλλάξει ἀπό αὐτήν τήν ὑποχρέωση, νά τόν βοηθήσει «πρῶτα ἀπό ἀνδρώπους... δεύτερα ἀπό τζαντίρια καί ἄλλα χρειαζούμενα». Στέλνει τά τόπια. Ἡ ἐκστρατεία τοῦ Μουχτάρ πασᾶ δέν πραγματοποιήθηκε. Ὅπως προκύπτει ἀπό τό ἔγγραφο ἀρ. [311], γιά τήν ἀπαλλαγή του ἐργάστηκε στήν Κωνσταντινούπλη ὁ ἕτερος καπουτζοχαντάρης τοῦ Ἀλῆ πασᾶ Ντιβάν ἐφέντης καί κόστισε 37.500 γρόσια. Δέν ἔχουν διασωθεῖ στό Ἀρχεῖο ἴχνη ἐνεργειῶν, τοῦ Μουχτάρ ἤ τοῦ πατέρα του, πού νά διαφωτίζουν τήν παρελκυστική πολιτική πού διαφαίνεται στά ἔγγραφα αὐτά. Ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ ἀφήγηση τοῦ Χατζη-Σεχρέτη (Κ. Σάθας, *Ἡ Ἀληπασιάς*, σελ. 284-285 καί 296), ὁ ὁποῖος φαίνεται νά γνωρίζει τό σουλτανικό φερμάνι γιά τήν συμμετοχή τοῦ Μουχτάρ στήν ἐκστρατεία κατά τῶν Ρώσων τοῦ 1807 ἀλλά καί τήν μή ἀνταπόκρισή του, καθώς καί τή μεταγενέστερη συμμετοχή του στήν ἐκστρατεία τοῦ Δούναβη (1811). Τά ἔγγραφα τοῦ Μουχτάρ αὐτῶν τῶν ἡμερῶν πού ἔχουν διασωθεῖ στό Ἀρχεῖο, ἀσχολοῦνται συνεχῶς μέ τό ζήτημα τῆς συμμετοχῆς του στήν ἐκστρατεία καί στόν βαθμό πού δέν παρουσιάζουν κάποιο ἀρχειακό πρόβλημα δέν κρίθηκε ἀπαραίτητο νά καταγραφοῦν ἐδῶ ὡς σχετικά. Τό ἔγγραφο ἀνυπόγραφο ἀλλά σφραγισμένο μέ τή σφραγίδα τοῦ Μουχτάρ. ■

»Ὑψηλότατε, ὑπέρτατε, ντεβλετλιοῦ βεζίρ ἐφέντη μου, τήν ὑψιλότητά σου σκλαβικῶς σέ προσκυνῶ καί τό χρησόν σου μέστι φιλῶ, καί μέ τό σκλαβικόν μου ἔρχομαι νά σοῦ φανερόσω τόν ὑψηλόν σου ἐμρηναμέ ἔλαβα καί ὅσα μέ προστάξῃς τά ἐκατάλαβα.

Ἐφέντη μου, ὁ σκλάβος σου δέν ξέρο τί νά σέ ἀποκριθῶ, τό προχτεσινό τό φερμάνι ὁποῦ μοῦ ἔστηλες ἡ ὑψηλότης σου ἦσε βουκούφης τό τί γράφη γηά τό φέτχι ἡσλάμι καί ποῦ πέφτη, ἡ ὑψηλότης σου τό ξέρης καί σάν μέ μπάσουν ἐκῆ ποτέ γλυτομόν δέν ἔχω· καί τοῦτο τό μεμουριγέτη μέ πηονοῦ ταχρίκη μοῦ ἔγινε, ἡ ὑψηλότης σου τό γνορίζῃς καί ἦσε βουκούφης ὁποῦ ὁ Χασάν ἐφέντης, ἀφόντας σοῦ ἔγραψα ἀπό τήν Ἠντρενέ γιά τό σιουκᾶ ὁποῦ μόδιξε ὁ Χακῆ πασᾶς, ὁποῦ τοῦ τό 'στηλε ὁ βαληντέ κεχαγιᾶς, ἀφοντότε ὁ Χασάν ἐφέντης μέ ἔχη πιάση ὄχτρια, τώρα ἤβρε τόν κερόν του, μοῦ τό 'πεξε. Ἡ ὑψηλότης σου τό πῆρες ἀληότικα ὁποῦ δέν θέλο νά σέ δουλέψω, ἐγώ τί νά ἠπῶ καί τί νά γράψω, καί στό Παγτάτη νά μοῦ ἠπῆς θελα πανο, λιάκιν τό σιάνι σου δέν ἦναι ὁποῦ νά μέ ἀφήσῃς ἀπό τά χέρια σου, νά μέ κάμῃ ὁ Χασάν ἐφέντης ὅπως θέλη. Καί ἄν σοῦ ἔχω φτέξη τήποτας ἀπό ἀτξαμιλίκι μου ὄχι μέ κάστη, πάλε νά μοῦ τό χαρίσης, καί μή μέ ρίχνης νά χαθῶ.

Ἐγώ ἀπό τόν ὁρισμόν σου ποτέ δέν ἔχω βγῆ καί οὔτε βγένο, λιάκιν στό Χασάν ἐφέντη τά χέρια μή μέ ἀφήνῃς, ὅτι ἦναι φανερᾶ, ὁπού ἀφτός μοῦ τό 'πεξε τοῦτο, καί ὁρισμός σου. Καί ἄν μέ κινήσῃς, νά μέ κινήσῃς καθός σέ πάνε τό σιάνι σου, πρῶτα ἀπό ἀνθρόπους, γηά νά μήν σέ ἐντροπιάσω, καί νά μήν ἐντροπιαστῶ καί ἐγώ, δέφτερα ἀπό τξαντήρια καί ἄλα χρηαξούμενα, καί ὁρισμός σου.

Τά τόπια κατά τήν προσταγήν σου τά ἔστηλα με τή γαλιότα ὁποῦ εἶχα ἐδώ, ἔχω μέσα τόν καπετάν Κοσταντή Μπογάτζη ἀπό Μεσολόγκη, ὁποῦ ἔχη τό καράβι του ἀφτοῦ στήν Πρέβεξα, καί οἱ χρόνοι σου πολλοί, ἀμήν:

(τ.σ. Μουχτάρ πασᾶ)

1807

Ἀπρήλιος: 17

Ἱνέμπαχτος

[306]

1 φ., 47x36 ◆ (885) Πάτρα, 1 Μαΐου 1807

Γράμμα τοῦ Γεώργιου Πάουλ (Georgio Paul), γενικοῦ προξένου τῆς Ὁλλανδίας καί ἄλλων εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων στήν Πάτρα, πρός τόν Ἀλή πασά. Τόν πληροφορεῖ ὅτι μέ τήν ἄδεια τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, προσέλαβε στήν ὑπηρεσία τοῦ προξενείου τῆς Ὁλλανδίας τόν Γεώργιο Λογοκωστόπουλο. Ἀπό τό ἔγγραφο ὅμως προκύπτει ὅτι ὁ Λογοκωστόπουλος εἶχε παλαιότερες δοσοληψίες καί διαφορές μέ τόν Ἀλή πασά ἤ

μέ πρόσωπα τοῦ περιβάλλοντός του, γι' αὐτό τώρα ὁ Πάουλ θέλει νά διαβεβαιώσει τόν Ἀλή ὅτι ἡ συμπεριφορά τοῦ ὑπαλλήλου του θά εἶναι ἄψογη. Ἐνδιαφέρουσα ἡ πληροφορία γιά τή συνάντηση τοῦ Πάουλ «τούταις ταῖς ἡμέραις» στήν Πάτρα μέ τόν Βελή πασά καί τόν Μουχτάρ πασά. Ἀσφαλή μνεία τῆς παρουσίας τοῦ Βελῆ πασᾶ στήν Πάτρα ἔχουμε γιά τήν 11η Μαΐου 1807 (βλ. ἔγγρ. ἀρ. [310]), ἀλλά ἀπό τό παρόν μποροῦμε νά συμπεράνουμε ὅτι ὁ Βελής βρισκόταν ἐκεῖ ἀρκετές μέρες πρό τῆς 1ης Μαΐου πού εἶναι γραμμένο τό παρόν. Ἀντιθέτως, μνεία παρουσίας τοῦ Μουχτάρ στήν Πάτρα αὐτές τίς ἡμέρες δέν συναντᾶμε στό Ἀρχεῖο, ἐκτός ἀπό τή συνεχή παρουσία του στό Ἀντίρριο, τοῦ ὁποίου προσπαθεῖ νά ἐνισχύσει τήν ἄμυνα, καί τή συνεχή φροντίδα του γιά τήν ἀσφαλή διαπεραίωση στρατιωτικοῦ σώματος τοῦ Βελῆ πασᾶ στήν Πελοπόννησο. Δέν ἀποκλείεται τίς τελευταῖες μέρες τοῦ Ἀπριλίου νά διαπεραιώθηκε καί ὁ Μουχτάρ στήν Πάτρα γιά νά συναντήσει τόν ἀδελφό του, Βελή πασά, καί ἐκεῖ νά ἔγινε ἡ συνάντηση καί τῶν δύο μέ τόν πρόξενο Πάουλ. Γιά τόν Γεώργιο Πάουλ ἤ Πάουλη ἔχει συγκεντρώσει ἀρκετές εἰδήσεις ὁ Κ. Τριανταφύλλου, *Λεξικόν Πατρῶν*, σελ. 465-466. Ἀντίθετα, δέν βρήκαμε στοιχεῖα στήν προσιτή βιβλιογραφία γιά τόν νεοπροσληφθέντα ὑπάλληλο τοῦ ὁλλανδικοῦ προξενείου Γεώργιο Λογοκωστόπουλο οὔτε γιά τούς λόγους τῆς ἀντιδικίας του μέ τόν Ἀλή πασά, γιά τήν ἐξομάλυνση τῆς ὁποίας γράφεται τό παρόν. Τό ἔγγραφο σφραγίζεται ἀπό τήν ἐπίσημη σφραγίδα τοῦ προξενείου σέ ἰταλική γλώσσα. ■

Ὑψηλώτατε, ἀξιομεγαλοπρεπέστατε, συνετώτατε, καί σπλαγχνικώτατε βεζίρη Ἀλῆ Πασᾶ Βελῆ πασαζανδέ βαλῆ τῶν Ἰωαννίνων καί λοιπῶν καί τ. Τήν ἀξιομεγαλοπρεπεστάτην, συνετωτάτην, καί σπλαγχνικωτάτην Ὑψηλότητά της ἀκριβῶς προσκυνῶ τόν δέ θεόν παρακαλῶ νά τῆς κάνῃ ὅλα τά χαϊρλῆ μουράτιά της. Μέ μεγάλην μου χαράν ἔλαβα τήν τιμήν τούταις ταῖς ἡμέραις νά ἀπολαύσω καί καλά νά γνωρίσω τούς δύο ἀξιωτάτους υἱούς τῆς ὑψηλότητός της Μουχτᾶρ Πασᾶ καί Βελῆ Πασᾶ, μέ ὅλην τήν εὐχαρίστησιν ἐξάνοιξα εἰς αὐτούς ἐκείνην τήν μεγάλην φρόνησιν, καί ὅλα τά ἀξιοσημείοτα προτερήματα, ὁποῦ στολίζουσι τό ὑπέρτατον καί περιβόητον ὑποκείμενον τῆς ὑψηλότητός της. Ὁ Μεγαλοδύναμος θεός νά τούς σκέπη καί διαφυλάττη χαρίζωντας τους τῆς ὑψηλότητος της καί τούτων τῶν βηλαετίων, διά νά κάμουν τήν εὐτυχίαν των, ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν.

Μέλλω νά φανερώσω τῆς ὑψηλότητος της ἐνταῦθα, ὅτι μέ βασιλικόν προσκυνητόν φερμάνι μοῦ ἐχάρησε τό κραταιώτατον Ντοβλέτι κάποιον Γεώργιον Λογοκωστόπουλον διά τήν δούλευσιν τοῦ κονσολατου τῆς Ὁλάνδας. Τόν ἐπαρρήσιασα πρός τούς ἀξιωτάτους πασάδες υἱούς τῆς ὑψηλότητός της διά νά εἶναι εἰς τό ναζάρι τους, οἱ ὁποῖοι μέ τήν φυσική τους καλωσύνην ἐδέχθησαν τό αἴτημά μου, ὅδεν ἔρχομαι να παρακαλέσω διά τοῦ παρόντος καί τήν ὑψηλότητά της νά μοῦ τόν χαρίση παρομοίως, κατά μίμησιν τοῦ κραταιωτάτου Ντοβλετίου καί ἀγκαλά τήν σήμερον εἰς τό ἐδικόν μου χισμέτι αὐτός θέλει εἶσται πάντοτε εἰς τάς

προσταγάς τῆς Ὑψηλότητός της. Καί ἄλλαις ἀναρίθμηταις χάραις καί καλοσύναις ὁμολογῶ ἐγώ τῆς ὑψηλότητος της, ὅθεν μέ ὅλον τό δίκαιον ἔχω ὅλον τό δάῤῥος ὅτι δέλει μοῦ κάμη καί τούτην, ἡ ὁποία ὅμως δέλει εἶσται ἀπό ταῖς πλέον ἀξιολογώτεραις, ὅθεν ἐάν ὁ αὐτός Γεώργιος διά κακήν του τύχην, καί ἀπό ἄλλων διαβολάς ἔπεσεν εἰς τήν ἀγανάκτησίν της τήν ἀναπαρακαλῶ νά τά ἀλησμονήση ὅλα καί νά τόν ἔχη εἰς τό ναξάρι της, διά ἐδικόν μου χατῆρι, χαριζωντάς μου ἄν ἔχη καί κανένα σοῦτζι. Μόλον τοῦτο μέλει εἶμαι πάντοτε ἕτοιμος ἐγώ νά τόν ὑποχρεώσω εἰς ὅλα τά δικαιολογούμενα, ὅτι οὔτε τό καταδέχομαι νά ἀδικῆται τινάς ἀπό ἄνδρωπον ὁποῦ εὑρίσκεται εἰς τήν δούλευσίν μου. Παρακαλῶ τήν ὑψηλότητά της νά μέ τιμήση ὑψηλῶν γραμμάτων της βεβαιωτικῶν τοῦ ἄνωδεν αἰτήματος μου, καί ἀγγελτικῶν τῆς θεοφυλάκτου ὑγείας της, ἔτι δέ καί προστακτικῶν, ὅτι καθώς ἔχω τό χρέος ἔχω παρομοίως καί τήν προθυμίαν νά τῆς προσφέρω τάς ἐκδουλεύσεις μου. Ὡς τόσον δέν παύω νά φανερώνω καί κυρήττω γράφωντας εἰς ὅλους τούς μεγαλητέρους μου ὅθεν ἀνήκει τήν καλήν διαυθέντευσίν ὁποῦ ἔχουν ἀπό τό λαμπρόν ὀντζάκι τῆς ὑψηλότητός της ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ σούντιτοι τῶν φιλικῶν ντοβλετίων ὁποῦ συχνάζουν τοῦτα τά μέρη, καί ὁποῦ ἔχω τήν τιμήν νά δουλεύω, ἔτι δέ καί τάς μεγάλας εὐεργεσίας καί χάριτας ὁποῦ τῆς ὁμολογῶ, καί ἄλλο δέν ἐπιθυμῶ παρά τάς εὐκαιρίας διά νά τήν πληροφορήσω καί μέ τό ἔργον ὅτι ἐγνωρίζω τό χρέος μου. Παρακαλῶντάς την δέ αὐτῆ παρά θεοῦ ἄκραν ὑγείαν καί τήν ἀπόλαυσιν ὅλων της τῶν καταθυμίων λαμβάνω τήν τιμήν νά βεβαιοῦμαι.

Πάτρα, πρώτη Μαΐου 1807

Τῆς ἀξιομεγαλοπρεπεστάτης, συνετωτάτης καί σπλαγχνικοτάτης ὑψηλότητός της εἰς τάς προσταγάς πιστωτατος καί καθαρώτατος φίλος
Ὁ Γγενεράλ Κόνσολας τῆς Ὁλάνδας, Ἰμπερίου καί λοιπῶν.

Georgio Paul Console
(τ.σ.ἰτ.)

[307]

1 φ., 33x22 ◆ (782) Ναύπακτος, 2 Μαΐου 1807

Ἀρτζουχάλι τοῦ Μουχτάρ πασᾶ πρός τόν Ἀλή πασά. Τόν πληροφορεῖ ὅτι, ὅπως τοῦ εἶχε ἤδη γράψει, ἦταν ἕτοιμος νά ξεκινήσει «σήμερα Πέφτη» γιά τήν ἐκστρα-

τεία, ἀλλά ἔμαθε ὅτι «δύο φεργάτες καί ἕνα μπρίκι ἄραξαν ὄξω ἀπό τά Καστέλια» καί ἐμποδίστηκε. Σπεύδει στό Καστέλι (=Ἀντίρριο). Τά πλοῖα πού «ἄραξαν ἔξω ἀπό τά Καστέλια» πρέπει νά εἶναι ρωσικά, τῆς ναυτικῆς δύναμης τῆς Κέρκυρας, ἐνῶ ὁ «Μαρσιλέρης καπετάνος τῆς γαλιότας» εἶναι ἀσφαλῶς τό ἴδιο πρόσωπο μέ τόν "Καπετάν Μαρκελέζο, Κόρσο ναυτικό", σέ γαλλική ὑπηρεσία πού ἀναφέρεται ἀπό τόν Σπ. Ἀραβαντινό, *Ἱστορία*, σελ. 394, ἀλλά καί γενικότερα στήν ἀληπασαδική βιβλιογραφία. Τήν ὑπηρεσία τοῦ «Μαρσιλέρη» αὐτήν τήν ἐποχή πλησίον τοῦ Μουχτάρ στόν Κορινθιακό περιγράφει ἀξιόπιστα ὁ G. Rémérand, *Ali de Tébélen*, σελ. 116-117, στηριζόμενος ἀσφαλῶς στίς ἀφηγήσεις τοῦ Pouqueville. Τό ἔγγραφο ἀνυπόγραφο ἀλλά σφραγισμένο μέ τή σφραγίδα τοῦ Μουχτάρ. ■

»Ὑψηλότατε, ὑπέρτατε, ντεβλετλιοῦ βεζίρ ἐφέντη μου, τήν ὑψηλότητά σου σκλαβικῶς προσκυνῶ καί τό χρησόν σου μέστι φιλῶ, καί μέ τό σκλαβικόν μου κάνω ἡφατέ τοῦ ἀφεντός μου, ὅτι προχτές σοῦ ἔχω γράψη, ἐφέντη μου, ὁποῦ σήμερα Πέφτη ὁποῦ βγένω, ὅμως ἐφέντη μου, χαζηρέβοντας διά νά κινήσω ἐφανίκαν δύο φεργάδες καί ἕνα μπρίκη καί ἄραξαν ὄξω ἀπό τά Καστέλια μακριά. Ἐπειδή ὁ Μαρσιλέρης, καπετάνος τῆς γαλιότας, ἦταν ὄξω καί ἀφτός, καί τώρα ἐμπῆκε καί ἦρθε ἐδώ μέσα καί βλέποντας τήν δολιάν ἔτζι, ἐμποδίστηκα· καί ὅ,τι νά τρέξη ἡ δολιά πάλιν σοῦ γράφω, καί τήν ὥραν ὁποῦ σοῦ γράφω κινῶ διά τό Καστέλι καί οἱ χρόνοι σου πολοί, ἀμήν.

(τ.σ. Μουχτάρ πασᾶ)
1807
Μάιος: 2
Ἱνέμπαχτος

[308]

1 φ., 32x22 ◆ (781) Ναύπακτος, 7 Μαΐου 1807

Ἀρτζουχάλι τοῦ Μουχτάρ πασᾶ πρός τόν Ἀλή πασά, σχετικό μέ τήν ἐκστρατεία στό ρωσοτουρκικό μέτωπο: «διά τό πάγημά μου... ὅπου μέ προστάξεις»· ξεκινάει τήν ἐρχόμενη Πέμπτη (9 Μαΐου). Παραπονεῖται ὅτι δέν ἔχει οὔτε ἀρκετούς οὔτε ἱκανούς «ἀνθρώπους» καί ὅτι οἱ «διακόσιοι Γκέγκηδες», πού τοῦ ὑπόσχεται ὁ Ἀλή πασάς, δέν ἐπαρκοῦν. Ὁ ἴδιος, ἀπό τίς δικές του δυνάμεις μπορεῖ νά ξεχωρίσει καί νά παραλάβει μαζί του τριακόσιους ἕως τριακόσιους πενήντα ἀνθρώπους (:«νομάτους»). Πληροφορίες γιά τά κανόνια πού στέλνει στήν Πρέβεζα. Ὑπάρχουν ἀνεπιβεβαίωτες φῆμες ὅτι δύο «μπρατζέλες», μία μεσολογγίτικη καί μία γαλαξιδιώτικη, μέ τίς ὁποῖες ἔστειλε ἀπό ἕνα κανόνι «ἐπιάστηκαν στό Θιάκι» καί ζητᾶ ἐνημέρωση. Μνεία τοῦ ἐγγράφου βλ. στό: Ε. Γιαννακοπούλου, *Ὁ Ἀλή πασάς καί ἡ Πάργα*, σελ. 480. ■

»Ὑψηλότατε, ὑπέρτατε, ντεβλετλιοῦ βεζήρ ἐφέντη μου, τήν ὑψηλότητά σου σκλαβικῶς προσκυνῶ καί τό χρησόν σου μέστι φιλῶ, καί μέ το σκλαβικόν μου φανερόνω τοῦ ἀφεντός μου ὅτι τό ὑψηλόν σου γράμα ἔλαβα μαζύ καί τό χάτη σερήφι καί ἐκατάλαβα τά ὅσα μέ ἐπρόσταξες.

Διά τό πάγεμά μου, ἐφέντη μου, ὁποῦ μέ προστάξης, τήν ἐρχόμενην Πέφτην κινῶ ἀπό ἐδώ· καί μοῦ γράφης, ἐφέντη μου, ὁποῦ ἄν θέλο διά νά μοῦ στείλης ἀπό ἀφτοῦ διακόσιους Γκέγκιδες καβάλα, νά τούς ἔχω. Ὡστόσον, ἐφέντη μου, καί νά σοῦ γράψω ξέρω ὁποῦ ἦσε καηκιομένος ἀπάνο μου, λιάκιν ὅπως ὁρίξης, σκλάβος σου ἦμε· μοναχᾶ τί θά μοῦ κάμουν ἀφτή οἱ διακόσιοι, καί πεντακόσιοι μπηλέ· ἡ ὑψηλότης σου ἦσε βοκούφης τί ἀνθρόπους ἔχω ἐδώ. Ἀλούπ ὁλατζιάκ νά ξιδιαλεχτοῦν τριακόσιοι νομάτοι ἤ τριακόσιοι πενῆντα, ὄχι παραπάνω· μοναχᾶ ἐφέντης μου ἦσε, καί ὅτι ἀνθρόπους μοῦ δόσης τούς πέρνω καί παγένω, καί ὅπως σέ πάνη τό σιάνι ἔτζι προβόδισέ με. Καλντή καί διά τό τεφτέρι τῶν Καστριῶν ἐδώ, ὅσα ἡδίσματα ἦναι, καί ὅλο ένα ἀφτήν τήν δουλειά κυτάξη ὁ Φεηζουλᾶ ἐφέντης διά νά τά περιλάβῃ μέ τεφτέρι, καί μπητίζοντας ἐφθής σοῦ στέλνω τό τεφτέρι, βουλόνω καί ἄλλο ἕνα παρόμοιον καί τό ἀφήνω ἐδώ, καί ὁρισμός σου.

Ἀκόμα, ἐφέντη μου, διά τά τόπια ὁποῦ μέ ἐπρόσταξες καθώς σοῦ ἔγραφα καί ταῖς ἀπερασμένες ὁποῦ ἐξεκίνησα τρία τόπια στό Μεσολόγκι, καί ἀπεκῆ νά πηγένουν στήν Πρέβεζα, καί ἀπό ἀφτά ἔβαλάμε δύο τόπια σέ δύο μπρατζέλες, καί ἐκίνησαν διά τήν Πρέβεζαν, καί ἔμαθα, ἐφέντη μου, ὁποῦ ἐπιάστικαν στό Θιάκη, ἄμα βέβεα δέν τό ἰξέβρω, ἔτζι μοῦ ἦπαν· ὅμως ἀνίσως καί δέν ἔχουν πάνη ὡς τόρα στήν Πρέβεζα, πιασμένα ἦνε. Καί ἀφτοί ὁποῦ τά πῆραν ἀπάνο τους διά νά τά πηγένουν, ὁ ἕνας ἦνε Μεσολογκίτης μέ σπήτι, μέ φαμηλιά, τριάντα πουγκιῶν νικοκήρης, καί τό σπῆτι του καί φαμηλιά του στό Μεσολόγκη ἦναι. Ὁ ἄλλος, ἐφέντη μου, ἦνε Γαλαξηδιότης, τό πεδί του τό ἔχω ῥεέμη ἐδώ, καί τήν φαμηλιά του στό Γαλαξήδι τήν ἔχη. Καί διά τοῦτο κάνω ἡφατέ τοῦ ἀφεντός μου πῶς ἀκολουθῆ ἡ δουλειά καί ὅπως ὁρίζης κάμε. Τό ἄλλο τόπι, στό Μεσολόγκη ἦναι ἀκόμα, ἄν ὁρίζης γράψε τοῦ Σαλῆ ἀγᾶ τί κυβέρνησιν τό κάμνης, ὁποῦ νά σηκοθῆ ἀπεκή, πῶς ἦναι ὁρισμός σου ἔτζι κυβέρνα το καί οἱ χρόνοι σου πολλοί, ἀμήν.

1807
Μαΐου: 7 *σκλάβο σο*
Ἰνέμπαχτος *μουχταρης*

(ὑπογραφή αὐτόγραφη)

[πλαγίως:]

Τήν μεσολογκίτικη μπρατζέλα μοῦ ἦπαν πῶς ἀφτήν ἔπιασαν, διά τήν ἄλην τήν γαλαξιδιότικην δέν ξέρωμαι τίποτας καί τό πεδί ἀφτουνοῦ τοῦ γαλαξηδιότη τό ἀφήνω στά χέρια τοῦ Ντερμάνη.

[309]

1 φ., 30x31 ◆ (455) Ἄγραφα, 11 Μαΐου 1807

Ἀρτζουχάλι τοῦ Οὐμέρ Κουμπάρου πρός τόν Ἀλή πασά. Ὁ Οὐμέρ Κουμπάρος εἶναι ὁ ἐπικεφαλῆς τῶν μπουλουκιῶν πού καταδιώκουν τόν Κατσαντώνη καί ἀναφέρει λεπτομέρειες τῆς καταδίωξης. Μάχη στό χωριό Σπινάσα. Οἱ ραγιάδες τῆς περιοχῆς «ἀπό τόν φόβον τους ἔχουν σκορπίσει». Τό ἐπεισόδιο εἶναι γνωστό στή σχετικά πλούσια βιβλιογραφία γιά τόν Κατσαντώνη (βλ. Ἐπαμ. Φραγγίστας, *Βίος Κατζαντώνη*, σελ. 37-39 καί Δ. Σταμέλος, *Κατσαντώνης*, σελ. 158) ἀλλά ἡ ἀκρίβεια καί ἡ ἐγκυρότητα τῶν πληροφοριῶν τοῦ παρόντος ἀποτελοῦν σπουδαία προσθήκη στή μελέτη τῶν κινήσεων τοῦ Κατσαντώνη σ' αὐτό τό κρίσιμο ἔτος 1807. Τό ἴδιο ἰσχύει καί γιά τήν ἀναφορά στούς συντρόφους του, Δίπλα καί Καραγιαννάκη. Ἄξια ἰδιαίτερης προσοχῆς εἶναι ἡ φράση: «τώρα ὁπού ἤρθαμε ἐμεῖς δέν ηὕραμε καέναν ραγιά», ἐπειδή οἱ κλέφτες «εἶχαν στείλει σέ ὅλα τά χωριά Φουρνάς κόλι, διά χαρατζώματα καί τά χωριά ἀπό τόν φόβον τους εἶχαν σκορπίσει». Ὁ Οὐμέρ Κουμπάρος ζητᾶ νά σταλοῦν οἱ λουφέδες τῶν Λιάπηδων τοῦ Χασάν Μπελιούση καί τοῦ ταϊφᾶ τοῦ Ἀληζότη Βοστίνα. ■

»Ὑψηλότατε καί ποληχρονημένε ντουβλετλιοῦ, μερχαμετλιοῦ, τήν ὑψηλότητά σου σκλαβεικός προσκινῶ καί το χρισό σου μέστι φιλῶ, τόν θεόν παρακαλῶ διά νά χαρίζη τοῦ ἀφεντός μου ζοήν ποληχρόνειον καί ντοῦβλέτι πολῆ, ἀμήν.

Καί μέ τό σκλαβεικόν μου ἀρτζουχάλι κάνο ἰφαντέν τοῦ ἀφεντός μου, καθός ἔγινες βοκούφις διά τόν μαντέν τῶν κλευτόν καί ἀπό το πρότο μου ἀρτζουχάλι, ἰδοῦ καί μέ τό σιμερινόν μου πάλε σοῦ ἀναφέρνο τά ὅσα ἀκολούθεισαν ὁς σίμερα. Οἱ σκλάβοι σου Χασάν Μπελιοῦσης καί Ἀλιζότης ἐπήγαν στό Πετρίλου στοῦς Κοστάδες καί μαθένοντας τόν Κατζιαντόνη στά Βρανιανά ἔπεσαν κατόπι τοῦ Κατζιαντόνη στό ντορό καί τόν ἰφεραν ὁς τί Σπηνάσαν τό χοριό· αὐτό ἴτον ἔριμο καί οἱ κλεύτες ἐμπήκαν μέσα εἰς τά σπήτια καί τοῦτοι τοῦς ἴρδαν ἀπάνου μέ μία βροχῆ μεγάλι καί ἐπιάσαν τό μπόλεμο ἀπό το πουρνό ὁς το βράδι· καί κάνοντας γαϊρέτι τοῦς εὐγαλαν ἀπό τα σπήτια· καί ἐσκοτόθη ὁ ἀδελφός τοῦ Ἀλιζότ: Βοστίνα καί ἕνας λαβομένος καί τρεῖς σκοτομένη τοῦ Χασάν Μπελιοῦσι καί ἕνας λαβομένος. Καί ἀπό τοῦς κλεύτες δέν ἐσκοτόθη κάνας ἐκῆ. Τά ὁπία αὐτά ἀκολούθη-

σαν τήν Πεύτη εἰς τές : 9: τοῦ παρόντος καί εἰς τές τρεῖς ὅρες τῆς νιχτός μοῦ ἴρθαι καί ἐμένα τό χαπμέρι και σικόθηκα ὁ σκλάβο σου ὅλι νήχτα με τοῦς ἀνθρόπους μου καί με ραγιάδες καί ἐξιμέροσα ἐκῆ· καί ἀνταμοδήκαμαι καί ἴμεστεν ὅλι μαζή καί στό ντορό τόν κλευτιόν ἴμεστεν καί ὁ Κατζιαντόνης εἶναι σήμερα στό Ζιγό καρσί στου Φουρνά καί σίνορο Ρεντίνας· καί τό ἄλο το μπολοῦκι, ὁ Δίπλας μέ τόν Καραγιανάκι, εἶναι στό Ἀντριαδίτικο· καί ἴχαν στείλη σέ ὅλα τά χοριά Φουρνᾶς κόλη διά χαρατζόματα καί τά χοριά ἀπό τόν φόβον τους ἴχαν σκορπίση. Καί τόρα ὁποῦ ἴρθαμε ἐμεῖς δεν ἰβραμαι καεναν ραγιά, οὔται εἰς Φουρνά οὔται εἰς τά τρογιρινά χοριά καί ἐλπίζομαι με τιν δίναμι τῆς ὑψηλότι σου νά τους μάσομαι πίσο τά χοριά καί σίμερα κατόπι τόν κλευτόν ἴμαστεν.*

Ἀκόμη, ἐφέντη μου, ἱ Λιάπιδες ὁποῦ εἶναι κοντά στόν Χασάν Μπελιοῦση σοῦ εἶναι μαλιοῦμ: ὁποῦ εἶναι φτοχῆ· ὁμήος καί ὁ ταϊφᾶς τοῦ Ἀλιξότη τοῦς ἔχουν σφίξη καί τοῦς δίο διά τούς ἰλοφέδες καί ἀν ἰναι ὁρισμό σου νά τούς δοθῆ ἕνας παρτζιᾶς νά ζεσταθοῦν νά δουλεύουν με καρδιάν στο χουσμέτι τῆς ὑψηλότη σου καί ὅπος εἶναι ὁρισμό σου.

Ταύτα σκλαβηκός καί ἱ χρόνη τοῦ ἀφεντός μου πολιάριθμη καί με ντουβλέτι απο τον θεόν, ἀμήν:

1807:
Μαΐου 11
Ἄγραφα

σκλαβο σου ουμερ κουμπαρος
προυσκινου

[310]

1 φ., 32x23 ◆ (783) Καστέλι [=Ἀντίρριο], 17 Μαΐου 1807

Ἀρτζουχάλι τοῦ Μουχτάρ πασᾶ πρός τόν Ἀλή πασά. Ἔχει μετακινηθεῖ ἀπό τή Ναύπακτο στό Ἀντίρριο, ὅπου ὀργανώνει μιά στοιχειώδη ἄμυνα κατά τῆς ρωσικῆς μοίρας πού περιπολεῖ στήν περιοχή. Τά καράβια, γιά τά ὁποῖα ἔχει ἤδη πληροφορήσει τόν πατέρα του, κανονιοβόλησαν τήν Πάτρα «προχτές τό Σάββατο» (11 Μαΐου). Ὁ Βελή πασάς, ὁ ὁποῖος βρισκόταν ἐκεῖ ἐνόψει τῆς ἀντιμετώπισης τῶν ρωσικῶν πλοίων, «ἐκατέβασε κάτω τέσσερα τόπια κατά τό γιαλό καί ρίχνουνε». Ὑπάρχουν πληροφορίες ὅτι τά τρία μεγάλα καράβια πού συνοδεύονται ἀπό γαλιότες καί μπάρκα-κανονιέρες «καρτεροῦν ἄλλα δεκαοχτώ καράβια» γιά νά κάνουν ἀπόβαση στό «τερβένι τοῦ Μορέως», ἀφοῦ πρῶτα κάψουν τό Γαλαξίδι. Ἡ ἔλλειψη περισσοτέρων πληροφοριῶν γιά τά συμβάντα δέν μᾶς ἐπιτρέπει νά ἐκτιμήσουμε σέ ποιό βαθμό οἱ περιγραφές τοῦ Μουχτάρ πασᾶ εἶναι διογκωμένες ἐνόψει τῆς προ-

σπάθειάς του νά ἀποδείξει ὅτι εἶναι ἀπαραίτητη ἡ παρουσία του στήν περιοχή, γιά νά ἀποφύγει τήν ἐκστρατεία στό ρωσο-τουρκικό μέτωπο. Τό ἔγγραφο ἀνυπόγραφο, ἀλλά σφραγισμένο μέ τή σφραγίδα τοῦ Μουχτάρ. Μνεία τοῦ ἐγγράφου βλ. στό: Ε. Γιαννακοπούλου, *Καλλιέργειες*, σελ. 404, καί στῆς ἴδιας, *Ὁ Ἀλή πασάς καί ἡ Πάργα*, σελ. 480. ■

»Ὑψηλότατε, ὑπέρτατε, ντεβλετλιοῦ βεζήρ ἐφέντη μου, τήν ὑψηλότητά σου σκλαβικῶς προσκυνῶ, καί τό χρησόν σου μέστι φιλῶ καί μέ τό σκλαβικόν μου ἀρτζοάλι ἔρχομαι ἐφέντη μου ὁποῦ νά σοῦ φανερόσω, καθώς ταῖς ἀπερασμένες σοῦ ἐπερίγραψα διά τά καράβια, παλίν καθώς σοῦ ἔγραψα τό ἴδιον, ἔτζι ἦνε καί τώρα, καί προχθές τό Σαβάτο πάλι ἐξύγωσαν τά ἴδια καράβια ἀπό κάτω στήν Πάτραν καί ἔριξαν καμιά διακοσαριά τόπια, ὅμως τήποτα δέν ἔκαμαν· ἐκατέβασε καί ὁ σκλάβος σου Βελή πασᾶς κάτω τέσερα τόπια κατά τό γιαλό καί ρίχνουν. Καί τήν Δεφτέρα ἡ μικρότερη φιργάδα ἐσηκώθηκε καί πάγη ὄξω ἀπό τό Μεσολόγκη, στό Βασιλάξη, καί βολτατζαρίξη καί τά ἄλλα ἦνε τα ἐδώ.*

Εἶχαν πιάση δύο μπρατζέλες γαλαξηδιότικες καί δύο μεσολογκήτικες, καί τούς ἀνθρόπους μοναχᾶ τούς ἀπόλικαν καί τούς ἐξέταξα τί ἦχαν μέσα στά καράβια τους, καί τί σκοπόν ἔχουν, καί μοῦ ἦπαν ὅτι τό μεγάλο καράβι ἔχη ὥς χίλιους ἀνθρόπους μέσα καί στό δέφτερο ὀχτακόσιους καί στό ἄλλο τετρακόσιους πενήντα, χώρια τί ἦχαν στές γαλιότες καί στές μπαρκακανονέρες. Ὁ σκοπός τους ἦνε ὁποῦ καρτεροῦν ἄλα δεκαοχτώ καράβια ὁποῦ νά τούς ἐρδοῦν γιά νά ἔμπουν στόν Κόρφον, νά κάψουν τά γαλαξηδιότικα καράβια, καί νά βγοῦν στό τερβένι τοῦ Μορέως, διά τά ὁποῖα καράβια γράφη καί ὁ Ἠσούφ ἀγᾶς ἀπό τήν Πλαγιά τοῦ Σαλῆ ἀγᾶ στό Μεσολόγκη, διά νά μοῦ γράψη ἐμένα, πῶς ἤρθαν δεκατέσερα καράβια, τά ἑφτά ἤρθαν ἀποκάτω στόν παλεό Τεκέ καί τά ἄλλα ἑφτά στό Μέγα νησί, καί πιστέβο νά σοῦ τό ἔκαμε ἡφατέ καί τῆς ὑψηλότης σου, καί ἀπό τοῦτο φένετε τῶν Γαλαξηδιότων ἡ κουβέντα νά ἦναι ἀληθινή· καί μέ ἀξαλάχ ἄν κάμουν τέτοιο κάστη γιά νά μποῦν βέβεα μπένουν, ἀλήθεια θέλα φᾶν καμιά πενηνταριά τόπια, μόνε μέ φόρτζα ἀέραν μπένουν, διά τοῦτο σοῦ τό κάνω ἡφατέ, καί ἐγώ ὁ σκλάβος σου καρτερῶ τόν ὁρισμόν σου καθώς σοῦ ἔγραψα καί προχτές.

Καί οἱ χρόνοι σου πολλοί ἀπό τόν θεόν, ἀμήν: –

(τ.σ. Μουχτάρ πασᾶ)

1807
Μαΐου: 17
Καστελί:

[πλαγίως:]

Ἐφέντη μου, ντηκάτι κάμνομαι ὅσον ἠμποροῦμαι μέ τό παραπάνω μέρα καί νήχτα, καί ὁ θεός βοηθός: –

[311]

1 φ., 32x22 ◆ (325) Ναύπακτος, Ἰούνιος 1807

Ἀρτζουχάλι τοῦ Μουχτάρ πασᾶ πρός τόν Ἀλή πασά. Χωρίς ἔνδειξη ἡμερομηνίας, ἀλλά ἀσφαλῶς τοῦ τέλους Ἰουνίου ἀφοῦ, ὅπως προκύπτει ἀπό τό παρακάτω σχετικό, στίς 6 Ἰουνίου ὁ Μουχτάρ γράφει στόν Διβάν ἐφέντη (τοῦ Ἀλῆ πασᾶ) στήν Κωνσταντινούπολη νά ἐνεργήσει γιά τήν ἀπαλλαγή του ἀπό τή συμμετοχή στόν ρωσο-τουρκικό πόλεμο. Ἐδῶ πληροφορεῖ τόν πατέρα του ὅτι ἔλαβε ἀπό τήν Κωνσταντινούπολη τό φιρμάνι τοῦ Σουλτάνου πού τόν ἀπαλλάσσει ἀπό τήν ἐκστρατεία. Ἡ ἀπαλλαγή κόστισε ἀκριβά, 37.500 γρόσια, καί γι' αὐτό παρακαλεῖ τόν Ἀλή πασά νά τόν βοηθήσει. Στέλνει ἀντίγραφο τοῦ φιρμανιοῦ. Ἀπό τό περιεχόμενο τοῦ ἐγγράφου προκύπτει ὅτι ὁ Ἀλής συνέβαλε μέ δικές του ξεχωριστές ἐνέργειες στήν Κωνσταντινούπολη στή ματαίωση τῆς ἐκστρατείας τοῦ Μουχτάρ στό ρωσοτουρκικό μέτωπο τοῦ Δούναβη. Ἡ ἀναφορά τῆς ἄφιξης τῶν φιρμανιῶν «διά τό χοτμπέ (βλ. Γλωσσάρι) τοῦ βασιλέως» ἀναφέρεται βέβαια στήν ἀνάρρηση τοῦ νέου σουλτάνου Μουσταφᾶ Δ΄ , ἀπό τήν ὁποία φαίνεται ὅτι ἐπωφελήθηκε ὁ Μουχτάρ καί ἐμμέσως ὁ Ἀλή πασάς. Ἡ τελευταία φράση τοῦ ἐγγράφου πού ἀναφέρεται σέ σῶμα 237 ἀνδρῶν τοῦ «υἱοῦ τοῦ Σελήμαγα» (ὑποθέτω τοῦ γιοῦ τοῦ ἀγᾶ ἀπό τό Δέλβινο Σελήμ Κόκα) δείχνει ὅτι ὁ Μουχτάρ πασάς ἔχει συγκεντρώσει στή Ναύπακτο στρατιωτικές δυνάμεις ἀπό τούς συνήθεις χώρους στρατολογίας Ἀλβανῶν μουσουλμάνων. Ἡ στρατολογία αὐτή γίνεται βέβαια στό πλαίσιο τῶν πελατειακῶν σχέσεων καί τῶν τοπικῶν συμμαχιῶν τοῦ πατέρα του, ὅπως εἶναι ἡ περίπτωση τοῦ Σελήμ ἀγᾶ Κόκα τοῦ Δελβίνου, γιά τήν ὁποία βρίσκουμε μαρτυρίες καί σέ ἄλλα σημεῖα τοῦ Ἀρχείου. Δέν γνωρίζουμε ἄν τό ἐν λόγω σῶμα προοριζόταν γιά τίς τοπικές ἀνάγκες τοῦ πασαλικίου τῆς Ναυπάκτου (φρούρια Ναυπάκτου-Ἀντιρρίου κ.λπ.) ἤ ἀποτελοῦσε μέρος τῆς δύναμης πού ἑτοίμαζε ὁ Μουχτάρ γιά τή μετάβασή του στό μέτωπο τοῦ ρωσο-τουρκικοῦ πολέμου, σέ περίπτωση πού δέν πετύχαινε τήν ἐξαίρεσή του. ■

Σχετ.: [313], Ναύπακτος, 6 Ἰουνίου [1807]

»Ὑψηλότατε, ὑπέρτατε, δεβλετλοῦ βεζύρ ἐφέντη μου, τήν ὑψηλότητα σου σκλαβικῶς προσκυνῶ, φιλῶ τό χρυσόν σου μέστη, τόν μεγαλοδύναμον παρακαλῶ διά νά σοῦ κάμῃ τα ποθητά μουράτια, καί μέ το σκλαβικόν μου κάμω ἰφαντέ τοῦ ἐφέντός μου ὅτι κατά τήν προσταγήν σου ὁπού εἶχες γράψῃ στήν Πόλιν, καί εἶχαν πάγη καί τά ἀρζεμάρια ἀπό τά βιλαγέτια διά τό ἄφι μου, σήμερα ἦρθεν ὁ σκλάβος σου Ἀχμέτ μπεγης τοῦ Γόλιου με τά φερμάνια διά τό χοτμπέ τοῦ βασιλέως, καί εἴφερεν καί τό φερμάνη*

τοῦ σκλαβου σου διά να σταθῶ, καί τό σουρέτι τοῦ φερμανίου τό στέλνω ἀφτοῦ διά να γένῃς βουκούφης, λιάκην, ἀφέντι μου, μοῦ ἀπέρασαν καμπόσα ἔξοδα περίσα καί ὑψηλότη σου νά μοῦ ζήσῃς, χωρίς νά μέ ἐροτήσουν τά ἔδωσαν, καί ἄν εἶναι ὁρισμός σου να μήν μέ ἀφίσῃς να τά τραβήξω μοναχός μου, ὅτι τακάτι δέν ἔχω· καί πάλιν ὅπως εἶναι ὁρισμός σου, ὅτι ἐδόθηκαν τριάντα ἐφτα χιλιαδες καί πεντακόσια γρόσια, καί ὅπως εἶναι ὁρισμός σου καί οἱ χρόνοι τῆς ὑψηλότητός σου πολλοί, ἀμήν.

1807
Ἰουνίου
Νέμπαχτος

σκλαβο σο
μουχταρης
(ὑπογραφή αὐτόγραφη)

[πλαγίως:]

Καί διά τούς ἀνδρόπους τοῦ υἱοῦ τοῦ Σελήμαγα γένεσε βουκούφης ἀπό τό δεφτέρι ὁποῦ σοῦ ἔστειλα, διακόση τριάντα ἐφτά νομάτοι, τόση ἐμετρίθηκαν:

[312]

1 φ., 29x20 ◆ (990) Γρίτζι, 1 Ἰουνίου 1807

Ἀρτζουχάλι τοῦ Βελῆ πασᾶ πρός τόν Ἀλή πασά, σχετικό μέ κάποιο μυστικό γιά τό ὁποῖο ἔχει λάβει γράμμα καί ἀπό τόν Μαρίνογλου (τόν Γεώργιο, ὑποδέτουμε), ἀπό τήν Κωνσταντινούπολη. Ἀπό τή συνέχεια φαίνεται ὅτι πρόκειται μᾶλλον γιά ἕνα κοινό μυστικό, τήν ἀνάρρηση στόν θρόνο τοῦ νέου σουλτάνου Μουσταφᾶ Δ΄, τήν ὁποία γνωρίζουν ὅλοι, ἀλλά αὐτός δέν τήν ἀναγγέλλει ἀκόμη ἐπισήμως γιατί δέν τοῦ ἔχει ἔρθει τό «χουμπέτ φερμάνι» (βλ. Γλωσσάρι, λ. χοτμπέ, ὅρος πού χρησιμοποιεῖται καί στό προηγούμενο ἔγγραφο ἀρ. [311] τοῦ Μουχτάρ πασᾶ μέ τό ἴδιο πνεῦμα). Ἡ ἐπιστολή στέλνεται προφανῶς ἀπό τό μεταξύ Μεθώνης καί Κορώνης μεσσηνιακό χωριό Γρίτζι (=Γρίζι, σημ. Ἀκριτοχώριον, ἐπαρχίας Πυλίας), ἴσως κατά τή διάρκεια περιοδείας τοῦ Βελῆ πασᾶ στά παραθαλάσσια μεσσηνιακά φρούρια. ■

»Ὑψηλότατε, δοβλετλῆ καί πολληχρονεμένε βεζήρ ἐφέντη μου, σκλαβικός προσκηνῶ, φηλῶ τῶ χρησό σου μέστη καί μέ τό σκλαβηκόν μου σοῦ κάνω ἠφαντέ ὅτι ἔλαβα τό ὑψηλόν σου ἔμπρη ναμέ μαζή καί τό ἤσος ἀπό τό γραμμα τοῦ Μαρήνογλου.

Ἐφέντη μου, παρόμηα μοῦ τά γράφη καί ἐμένα καί μηστηκῶ τό ἔχω, ὅμως ἐδῶ τό ἔμαθαν ὅλη καί ὁ σκλάβος σου τό ἔχῳ κρυφῶ καί δέν τό ἀνήγῳ ὅσω ναρδή τό χουμπέτ φερμάνη. Κανένα νέῳ ἀπό ἐδῶ ἀφέντη

μου κατά τήν ὥρα δέν εἶνε· καράβια φένοντε κάποτε ὁποῦ ἔρχοντε ἀπό τόν ἀνήφορῳ καί ὅλα σακάτου πηγένουν. Ἀπό τόν θεόν ἡ χρόνη σου πολή μέ δοβλέτη, ἀμήν.

1807 (τ.σ. Βελῆ πασᾶ)
Ἰουνίου 1
Γρήτζη

[313]

1 φ., 33x22 ◆ (792) Ναύπακτος, 6 Ἰουνίου [1807]

Ἀντίγραφο γράμματος τοῦ Μουχτάρ πασᾶ πρός τόν Διβάν ἐφέντη. Τό στέλνει ὁ Μουχτάρ πρός τόν Ἀλή πασά συνημμένο στό παρακάτω σχετικό α΄. Ἀναφέρεται σέ ἐνέργειες πού θά κάνει ὁ Διβάν ἐφέντης στήν Κωνσταντινούπολη γιά νά δοθεῖ στόν Μουχτάρ νέο πασαλίκι, πάντα μέ τήν προϋπόθεση καί τῆς συμφωνίας τοῦ πατέρα του Ἀλῆ πασᾶ. Δέν ἀποβλέπει στό μεγάλο πασαλίκι τῆς Ρούμελης, νά γίνει δηλαδή Ρούμελη Βαλεσής, ἀλλά εἶναι σύμφωνος νά γίνουν ἐνέργειες γιά ἐκεῖνο τῆς Θεσσαλονίκης ἤ τῆς Εὔβοιας. Παρακαλεῖ τόν Διβάν ἐφέντη νά φροντίσει στήν Κωνσταντινούπολη, ξοδεύοντας ἔστω «πέντε δέκα χιλιάδες γρόσια», νά τόν ἀπαλλάξει ἀπό τήν ὑποχρέωση νά ἐκστρατεύσει: «τό μεμουρέτι μου ἀπό τό ὀρδί νά τζαλιστήσεις ὁπού νά τό κάμεις ντέφι (=νά μέ ἀπαλλάξεις)». Δέν μποροῦμε νά γνωρίζουμε ποιές ἀκριβῶς ἦταν οἱ ἐνέργειες τοῦ Μουχτάρ γιά νά ἀποφύγει τήν ἐκστρατεία. Στά προηγούμενα ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου πού στέλνει στόν πατέρα του ἀπό τή Ναύπακτο (ἀρ. ἐγγράφου [305], Ναύπακτος, 17 Ἀπριλίου 1807, κ.ἑξ.), εἶναι καταφανής ἡ παρελκυστική του προσπάθεια, ἡ ὁποία εἶναι φυσικό νά συνοδευόταν ἀπό συμπληρωματικές μυστικές ἐνέργειες στήν Κωνσταντινούπολη. Πάντως, πρός τά τέλη Ἰουνίου 1807 ἔχει λάβει τό φιρμάνι τοῦ νέου σουλτάνου Μουσταφᾶ Δ΄, πού τόν ἀπαλλάσσει ἀπό τήν ἐκστρατεία (βλ. σχετικό α΄), πράγμα πού μᾶς ὑποδεικνύει ὅτι οἱ ἐνέργειές του στήν Κωνσταντινούπολη πρέπει νά ἦταν προγενέστερες ἀπό τό παρόν ἔγγραφο, τό ὁποῖο δέν θά ἔφθασε βέβαια καί αὐθημερόν στόν ἀποδέκτη του. ■

Σχετ.: α΄ [311], Ναύπακτος, Ἰούνιος 1807
β΄ [326], Ναύπακτος, 11 Ἰουλίου 1807

Τεξβήτι ἀπό τό γράμμα ὁποῦ ἐγράφτικε τοῦ Ντηβάν ἐφέντη

Ἔλαβα τό γράμα σου καί ἐκατάλαβα τά ὅσα μοῦ ἔγραφες καί ἐχάρικα ὅσον τό βολετόν διά τό πάγεμά σου στήν Πόλιν. Ἤδα νά μοῦ φανερόνης τό ἄν ἦναι κησμέτη ὁποῦ νά γένῃ ἡ Ῥούμελι διά τά ἔξοδα ὁποῦ νά τρέξουν ποῦ νά τά κάμω χαβαλέ· εἰς ἀφτό ὁποῦ δέν ἦναι τῆς δύναμής μου καί ἐρμπάπης δέν ἦμαι διά τήν Ῥούμελι, ἦσε παρα καλᾶ βουκούφης. Ἀλήθεια, σέ τοῦτο τό βάκτη ἦναι καιρός ὁποῦ νά κάμη ὁ

ἄνδροπος χισμέτη καί νά ἀποχτίσῃ ὄνομα καί σιάνη μέ ὅλον τοῦτο, ἄν ἔχη ῥέγη ὁ ἀφέντης μας καί ἦναι ὁ ριξάς του διά νά κάμω χισμέτη στό ντεβλέτη, νά ἀποχτήσω καί τόν ῥηξά τοῦ ἀφέντός μας, τό βεζαρέτι μέ τό Σαλενίκ ἤ μέ τόν Ἔγριπο, ἄν ἦναι τρόπος καί γήνη, τά ὅσα ἔξοδα ὁποῦ νά τρέξουν γράψε μου ἐφθής ὁποῦ νά γράψω τοῦ σαράφη μου νά τά ἀποκριθῆ. Βέβεα γνορίζω τοῦ λόγου μου ὁποῦ δέν ἦμαι ἀρμπέπης διά ἀφτά καί δέν ἦμαι σέ τζιούλκη, καί ἐτοῦτα μοῦ φένονται σάν ἕνα θιάμα. Λιάκιν, ὄντας ἦναι ὁ ριξᾶς καί τό ῥέγι τοῦ ἀφεντός μας, τό βεζαρέτη καί ἕνα ἀπό ἐτοῦτα τά μανσούπια, χόρια ἀπό Ῥούμελι, τό κάνω καμπούλι, ὅτι ἡ Ῥούμελι σοῦ ἦναι γνωστόν ὁποῦ δέν ἦναι τῆς δύναμής μου. Ὡστόσον ῥετζᾶ σοῦ κάνω, τό μεμουριέτη μου ἀπό τό οὐρδί νά τζιαλιστήσῃς ὁπού νά τό κάμνης ντέφι, καθώς σοῦ ἦναι γνωστόν ὁποῦ ἐδό ἦναι χρεία σέ τοῦτο τό βάκτη νά γένῃ μουχαφιζᾶς καί ἄν δέν ἔβρῃς τόν τρόπον ὁποῦ νά τό κάμῃς χωρίς ἄσπρα, ξόδεψε πέντε δέκα χιλιάδες γρόσια. Καί διά τήν δουλιάν σου καί μαλκιανέ σου ὁποῦ μοῦ γράφεις, μήνε ἤ [2] *σιχος ὡσάν νά ἦσε μοναχός σου ἐδῶ καί ἀκόμα καλήτερα, διά τοῦτο στέλνω μαξούς τατάριν νά ἔχω τήν κάθε ἀπόκρησίν σου καί ὑγίαινε.*

[1807], Ἰουνίου: 6:
Ἰνέμπαχτος

[314]

1 φ., 15x10 ◆ (605) Ἰωάννινα, 17 Ἰουνίου 1807

Τεσκερές τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πρός τόν Ἀντέμ μπέη. Παραγγέλλει τήν καταβολή διακοσίων πενήντα γροσίων σέ τέσσερις σπαῆδες ἀπό τήν Σκόδρα πού ἔχουν καταφύγει στά Γιάννενα. Ὅπως προκύπτει καί ἀπό ἄλλα ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου (βλ. Εὑρετήριο) ὁ Ἀντέμ μπέης ὑπηρετεῖ τήν ἐποχή αὐτή τόν Ἀλή πασά ὡς ταμίας. ■

Ἀδέμπεγη, δόσε διακόσια γρόσια των τέσερων
Σκοτρανών σπαήδων οποῦ έχουν φήγη ἀπό τήν
Σκότραν καί ἤρθαν ἐδῶ.

(μονογραφή Ἀλῆ πασᾶ)

Ἰουνίου 17
1807 Ἰωάννινα

[315]

1 φ., 32x22 ♦ (785) Ναύπακτος, 17 Ἰουνίου 1807

Ἀρτζουχάλι τοῦ Μουχτάρ πασᾶ πρός τόν Ἀλή πασά. Στέλνει ξεχωριστό «τεφτέρι διά τόν ζαχιρέ» καί «πέντε τόπια καί ἕνα χαβάνι» ἀπό τά καλύτερα τοῦ κάστρου. Τό ἐν λόγω «τεφτέρι», χωρίς ἡμερομηνία, θά μποροῦσε νά τοποθετηθεῖ ἤ ὡς συνημμένο στό παρόν ἔγγραφο ἤ νά λάβει δικό του τόν ἑπόμενο ἀριθμό. Ἐπειδή ὅμως ἔχει ἐγγραφές ὥς τίς 18 Ἰουνίου, σύμφωνα μέ τήν ἀρχή πού τηροῦμε στήν παρούσα ἔκδοση, τό τοποθετήσαμε στήν τελευταία ἀναφερομένη ἡμερομηνία, δηλαδή στίς 18 Ἰουνίου καί ἔλαβε τόν ἀριθμό [317]. Τά κανόνια αὐτά δέν προορίζονται βέβαια γιά τά χυτήρια τῆς Μπουνίλας, ἀλλά γιά τήν ἐπικείμενη ἐπίθεση κατά τῆς Λευκάδας. Ἡ ὑπόθεση αὐτή ἐπαληθεύεται ἀπό τό γεγονός ὅτι ὁ Μουχτάρ, ὅπως προκύπτει ἀπό τό σχετικό β΄, συνόδευσε ὁ ἴδιος τίς «μπρατζέλες» πού μετέφεραν τά τόπια στό Μεσολόγγι καί ἀπό ἐκεῖ ζήτησε ἀπό τόν Ἀλή πασά νά ἐπιφορτίσει μέ τή μεταφορά τους τόν Ἰσούφ ἀγά [Ἀράπη], ὁ ὁποῖος, ὅπως γνωρίζουμε τόσο ἀπό τό Ἀρχεῖο ὅσο καί ἀπό τή βιβλιογραφία, αὐτήν τήν ἐποχή εἶναι ἀρχηγός τῶν δυνάμεων τοῦ Ἀλῆ στήν ἀκαρνανική Πλαγιά καί ἑτοιμάζει τήν ἐπίθεση κατά τῆς Λευκάδας. Στή μεταφορά αὐτῶν τῶν κανονιῶν, πού ἔγινε γνωστή καί προκάλεσε τήν ἀντίδραση τῶν ἑπτανησιακῶν ἀρχῶν, φαίνεται νά ἀναφέρεται ἡ ἀκόλουθη ἐνέργεια πού ἀρχειακά της ἴχνη ἐπεσήμανε τοπικός λόγιος, ὁ ἱστοριοδίφης γιατρός Ἀθανάσιος Λεκατσάς, στό Ἀρχειοφυλακεῖο Ἰθάκης: ὁ πρύτανης Ἰθάκης Ἰωάννης Κουερίνης πληροφορήθηκε ὅτι ἐπρόκειτο νά μεταφερθοῦν ἀπό τό Αἰτωλικό πέντε κανόνια γιά νά τοποθετηθοῦν στήν ἔναντι τῆς Λευκάδας ἀκτή καί μέ ἔγγραφό του τῆς 4ης Ἰουλίου 1807 ζήτησε ἀπό τόν Ἰωάννη Καποδίστρια, ἐπικεφαλῆς τῆς ἄμυνας τῆς Λευκάδας, νά διαθέσει ἕνα πλοῖο ἐξοπλισμένο γιά νά κατασκοπεύσει καί, στό μέτρο τοῦ δυνατοῦ, νά παρεμποδίσει τή μεταφορά. Ὁ Καποδίστριας ἀντέδρασε μέ ταχύτητα καί τό πλοῖο ἀναχώρησε ἀπό τήν Ἰθάκη στίς 11 Ἰουλίου 1807 γιά τήν ἐκτέλεση τῆς ἀποστολῆς, γιά τήν ὁποία ὅμως δέν γνωρίζουμε περισσότερα (βλ. Α. Λεκατσάς, *Ἰθάκη*, τόμ. Γ΄, σελ. 74). Ἔχουν διασωθεῖ καί τά σχετικά ἔγγραφα τοῦ Καποδίστρια πρός τήν Γερουσία: Ἁγία Μαύρα, 8 Ἰουλίου 1807 (βλ. Κ. Δαφνής, *Ἀρχεῖον Καποδίστρια*, τόμ. Β΄, σελ. 149, 154). Μνεία τοῦ παρόντος βλ. στό Ε. Γιαννακοπούλου, *Καλλιέργειες*, σελ. 404. ■

Σχετ.: α΄ [317[, [Ναύπακτος, 18 Ἰουνίου 1807]
β΄ [319], Μεσολόγγι, 20 Ἰουνίου 1807

»Ὑψηλότατε, ὑπέρτατε, ντεβλετλιοῦ βεζήρ ἐφέντη μου, τήν ὑψηλότητά σου σκλαβικῶς προσκυνῶ, καί τό χρησόν σου μέστι φιλῶ, καί μέ τό σκλαβικόν μου φανερόνω τοῦ ἀφεντός μου ὅτι κατά τήν προσταγήν σου ὁποῦ μέ ἐπρόσταξες διά νά σοῦ στείλω τεφτέρι διά τό ζαχηρέ ὁποῦ μοῦ ἔχη ἔμπη ἀπό τόν κόσμον, γηά ὁποῦ τό ἔκαμα τό τεφτέρι καί σοῦ τό στέλνω, καί γένεσε βουκούφης τί ζαχηρές ἐμπῆκε, καί πόσον ἐφαγόθηκεν, καί τί ἔχη ἀπομήνη καί ὁρισμός σου· καλντή καί διά το ζαχηρέ ἐφέ-

ντη μου, ἐγώ τά φερμάνια σοῦ τά ἔστηλα καί ἀφτοῦ τά ἔχεις, καί γένεσε βουκούφης ὁποῦ τό ντεβλέτη προστάξη διά νά φυλαχτῆ ἀφτός ὁ ξαηρές, καί ὁρισμός σου· ἐμένα καθώς νά μέ προστάξης ἔτζι ἀκολουθῶ.

Καί διά τά τόπια ἐφέντη μου ὁποῦ μέ ἐπρόσταξες καί ἦρδε ὁ Γεωργάκης ἐδώ, ἐφθής ἀπό τά πλιό καλήτερα τόπια τοῦ κάστρου ἐδιάλεξα πέντε τόπια καί ἕνα χαβάνι, καθώς θέλεις γένη βουκούφης ἀπό τόν ἴδιον Γεωργάκην, ἔβαλα καί τά κατέβασαν καί σήμερα τά ἔμπασα εἰς τές μπρατζέλες, καί ἄβριον ἠνσαλά τά κινῶ ἀπό ἐδώ, νά τά πηγένουν ὡς τό Καστέλι· θελα πάνω καί ὁ σκλάβος σου ὥς τό Καστέλι καί ἐφθύς ὁποῦ νά κάμνῃ καιρόν τά ξεκινῶ ἀπό τό Καστέλι διά τό Μεσολόγκη, καί ἀπό ἐκῆ ὅπως ἦναι ὁρισμός σου ἄς τά κυβερνήσουν.

Καί οἱ χρόνοι σου πολλοί, ἀμήν:

1807
Ἰουνίου: 17 *σκλάβο σο*
Ἱνέμπαχτος *μουχταρης*
(ὑπογραφή αὐτόγραφη)

[πλαγίως:]

Καί πῶς ἦναι ὁρισμός σου νά μοῦ γράψης γκερέκ διά τά φερμάνια γιά τόν ξαηρέ, γκερέκ διά τόν Σαήτ ἀγᾶ.

[316]

1 φ., 20x15 ◆ (1071) Ἰωάννινα, 17 Ἰουνίου 1807

Τεσκερές τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πρός τόν Ἀντέμ μπέη. Παραγγέλλει τήν καταβολή στόν «χαλκιά» (=σιδερά) Σπύρο Φράγκο, πού «δουλεύει τά σίδερα διά τά τζέρκια (=στεφάνια)», τόν μισθό τριῶν μηνῶν ἀπό σαράντα γρόσια τόν μήνα. Δέν διευκρινίζεται ποιά ἦταν ἡ χρήση τῶν στεφανιῶν (βαρέλια; κάτι ἄλλο;). Πάντως, ἐπειδή σπανίως καί μόνο σέ περιπτώσεις βαρελιῶν μεγάλης χωρητικότητας, χρησιμοποιεῖται στήν κατασκευή τῶν στεφανιῶν σίδηρος ἀντί γιά τή συνηθέστερη «λαμαρίνα», καί ἐπειδή ὡς τεχνίτης ἀναφέρεται χαλκιάς καί ὄχι βαρελάς, ἀναρωτιόμαστε μήπως δέν πρόκειται γιά τήν κατασκευή στεφανιῶν γιά βαρέλια, τά ὁποῖα κατασκεύαζαν μᾶλλον οἱ βαρελάδες καί ὄχι πιό εἰδικευμένοι σιδεράδες, ἀλλά γιά σιδερένια στεφάνια πού προορίζονταν γιά ἄλλη χρήση. Ἐπειδή αὐτήν τήν ἐποχή ἀνεγείρονται στά Γιάννενα τά παραλίμνια νέα σεράγια τῆς οἰκογένειας τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στά Λιθαρίτσια (βλ. Σπ. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*, σελ. 481), γιά τά ὁποῖα μάλιστα δέν ἔχουμε πληροφορίες στό Ἀρχεῖο, σκεφτόμαστε μήπως τά «τσέρκια» τοῦ ἐγγράφου δέν εἶναι στεφάνια βαρελιῶν ἀλλά κάποιες σιδηροκατασκευές πού χρησιμοποιήθηκαν κατά τή θεμελίωση ἤ τήν οἰκοδόμηση τῶν νέων κτισμάτων.

Ἀλλά καί τό ὄνομα τοῦ χαλκιᾶ (Σπύρος Φράγκος), τόν ὁποῖο δέν ἀποπειραθήκαμε νά ταυτίσουμε, παραπέμπει περισσότερο σέ Κερκυραῖο τεχνίτη-σιδηρουργό παρά σέ Γιαννιώτη βαρελᾶ. ■

(μονογραφή Ἀλῆ πασᾶ)

Ἀντέμπεγη, δόσε τοῦ Σπύρου Φράγκου χαληκιά ὁποῦ δουλεύει τά σίδερα διά τά τζέρκια, διά τρεῖς μῆνες λουφεν του ἀπό γρόσια σαράντα τόν μῆνα, ὅλα γρόσια: 120: ἤτοι ἑκατόν εἴκοσι γρόσια, χωρίς ἄλλο:

1807: Ἰωάννινα,
Ἰουνίου: 17:

[317]

2 φ., 75x26 ◆ (806) [Ναύπακτος, 18 Ἰουνίου 1807]

«Τεφτέρι διά τόν ζαχιρέ» τοῦ Μουχτάρ πασᾶ. Τό στέλνει στόν Ἀλή πασά συνημμένο στό παρακάτω σχετικό. Τό τεφτέρι δέν ἔχει ἡμερομηνία «κλεισίματος», ἀλλά σάν τέτοια μπορεῖ νά θεωρηθεῖ ἡ φράση: «Τό ὅσον στάρι ἔχει ἔρθει σήμερα 18 Ἰουνίου». Τό τεφτέρι ἀνοίγει μέ τήν ἡμερομηνία 16 Ἰανουαρίου 1807, ἡ ὁποία ἀντιστοιχεῖ στήν ἄφιξη τοῦ Μουχτάρ πασᾶ στή Ναύπακτο καί προφανῶς στήν ἔναρξη κατανάλωσης τοῦ «ζαχιρέ». Οἱ πληροφορίες τοῦ ἐγγράφου εἶναι ἀρκετά σαφεῖς καί μᾶλλον δέν ἀπαιτεῖται ἰδιαίτερη προσπάθεια γιά τήν κατανόησή τους. Ἄς σημειωθεῖ πάντως ὅτι ἔχουμε μιά καλή εἰκόνα τοῦ μεγέθους τῆς στρατιωτικῆς δύναμης τοῦ Μουχτάρ πασᾶ, τοῦ μηχανισμοῦ τροφοδοσίας κ.ἄ. Ξεχωριστό ἐνδιαφέρον ἔχουν οἱ ἐνδείξεις γιά τίς ἐξόδους στρατιωτικῶν σωμάτων ἀπό ἄνδρες τοῦ Μουχτάρ, προφανῶς πέραν ἐκείνων τῶν δερβεναγάδων, γιά τήν καταδίωξη κλεφτῶν. Εἶναι ἡ ἐποχή τῆς ἔντονης δράσης τοῦ Κατσαντώνη καί τῶν συντρόφων του. Ἀναφέρεται ἡ ἔξοδος, μιά φορά, ἀποσπάσματος σαράντα τριῶν ἀνδρῶν, χωρίς ἔνδειξη τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἡμερῶν πού κράτησε ἡ ἀποστολή τους, καί μιά δεύτερη φορά ἀποσπάσματος ἑβδομήντα ἑπτά ἀνδρῶν πού ἀπουσίασε ἐπί ἕνδεκα ἡμέρες, ἀπό 28 Μαΐου ἕως 8 Ἰουνίου τοῦ 1807. Ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν καί οἱ ἀναγραφές γιά τήν τροφοδοσία τῶν πλοίων μέ παξιμάδι, ἀφοῦ οἱ πληροφορίες γιά τή ναυτική δύναμη τοῦ Ἀλῆ πασᾶ εἶναι σπάνιες καί πολύ γενικοῦ χαρακτήρα. Ἡ προέλευση βέβαια τῶν ποσοτήτων καλαμποκιοῦ, σταριοῦ καί κριθαριοῦ πού καταγράφονται στό «τεφτέρι», εἶναι ἀσαφής. Ἔξω ἀπό τή μνεία «ἀγοραστό» ἤ ἀπό «μαγαζί», πού πρέπει νά σημαίνει ἀποθήκη μᾶλλον τοῦ ἴδιου τοῦ Ἀλῆ πασᾶ (ἤ τοῦ Μουχτάρ), οἱ ἄλλες ποσότητες φαίνεται νά προέρχονται ἀπό κάποιους ὑπόχρεους εἰσφορᾶς, μιά σχέση πού δέν μποροῦμε νά προσδιορίσουμε καί νά ἐρευνήσουμε περαιτέρω στήν παρούσα ἔκδοση, ἤ ἀπό διαχειριστές τσιφλικιῶν μολονότι ὁ Ἀλή πασάς καί οἱ γιοί του δέν φαίνεται νά διαθέτουν σοβαρό ἀριθμό τσιφλικιῶν στήν περιοχή. Τά πρόσωπα τοῦ ἐγγράφου ταυτίζονται, στό

μέτρο τοῦ δυνατοῦ, στό Εὐρετήριο. Μνεία τοῦ ἐγγράφου βλ. Ε. Γιαννακοπούλου, *Καλλιέργειες*, σελ. 384, 394, 402 καί σελ. 420-422 ὅπου καί φωτοαντίγραφο). ■

Σχετ.: [785], Ναύπακτος, 17 Ἰουνίου 1807

Τό ὅσον καλαμπόκι ἔχη ἔρθη ἀφοῦ ἤρθαμεν εἰς τό Νέμπαχτο καί ἀπό ἀφτό ξοδιάζετε ὡς κάτωθεν

1807: Γεναριοῦ: 16:

ἀπό μουλᾶ Ἡσμαήλ καί Ἠπραήμ μαγαζή κουβέλια		*290*
ἀπό Χαλήλ Πετζίστη	»	*308*
ἀπό ἐλτή Παρμάκογλου Ἀλῆ ἀγᾶ	»	*296*
ἀπό Ἐτέμ πέγι	»	*579*
		1473
ἀπό Ἀχμέτ Κασίστη Γαλατᾶ	»	*.600*
ἀπό Σηνᾶν Τεπελένα	»	*.123*
ἀπό Ντηζτάρ ἀγᾶν	»	*.123*
ἀπό τζεφλῆκι Ἠπραήμ Ντέμη	»	*.123:*
		2442
ἀπό μουλᾶ Ἀχμέτ	»	*..26*
ἀπό Σάκο Μπετζίστη	»	*.191*
ἀπό Ντηβᾶν ἐφέντη	»	*966*
ἀπό Ἐτέμ πέγι στό Καστελί	»	*.252:½*
		3877:½
ἀπό Δημήτριο Γαλατᾶ στό Καστελί	»	*.132*
ἀπό Γαβρολίμνη	»	*.194:½*
ἀπό Ἀχμέτ Κασίστη Γαλατᾶ	»	*.467:½*
ἀπό Ἀλῆ Ζαήμην	»	*..47:*
		4718:½
ἀπό Ταήρ Πετζίστην	»	*.220:*
ἀπό Μάλιο Ἀργιροκάστρα	»	*.180:*
ἀπό τόν Ἀσλανάκην	»	*.190:*
	κουβέλια:	*5308:½*
ἐβάλθηκεν ἀπό ἀφτό στή πρατζέλα ὁποῦ ἐβάλαμαν τό τόπι: καί κατεβένη	»	*330:*
	κουβέλια:	*4978:½*

Τό ὅσον ἦνε φαγομένο ἀπό ἀφτό ἀπό 16: Γεναριοῦ ἕως 18: Ἰουνίου: ὡς κάτωδεν

νεφέρια		*ὀκάδες*
474:	*ὅταν ἤρθαμαν ἀπό 16: Γεναριοῦ ἕως 19: μέρες 4: ἀπό μία ὀκά*	*1896*
229:	*ἀβγάτισαν, ὁ Χάστης, οὐ Γεήρ Ζηγούρης μέ Πεκίρ Κάρσις, καί τζιοχαταρέγη μου ἀπό 20: Γεναριοῦ ἕως 26: μέρες 7:*	*1603*
703:	*ἀπό 27: Γεναριοῦ ἕως 24: Φεβρουαρίου: μέρες: 29*	*20387*
		23886
500:	*ἀβγάτισεν ὁ Μορτεξάπεγις διά 2: ἡμέρες.*	*.1000*
1203		
.500:	*κατεβένουν τοῦ Μουρτεξάπεγι ὁπού πάγη στήν Πάτρα*	
.703:	*ἀπό 25: Φεβρουαρ(ίου) ἕως 28: μέρες 4:*	*.2812*
77:	*ἐβγάτισαν μαστόροι, σαρτζῆδες, ταβαντζῆδες, χαλκιάδες ἀπό 12: Γεναριοῦ*	
____	*ἕως 28: Φεβρουαρίου μέρες 38:*	*2660*
780:	*ὀκάδ(ες):*	*30358*
.63:	*κατεβένουν οἱ ἴδιοι μαστόροι καί λοιπή*	
717:	*ἀπό 1: Μαρτιοῦ ἕως 22: Μαρτιοῦ [ἡμέρες] 22: »*	*15774*
105:	*κατεβένουν ἐπειδή ἐμετρήθηκαν, » καί ἄλλοι ἔφυγαν σηκώνοντας ἀπό Νέπαχτον*	
____		
612:	*ἀπό 28: Μαρτιοῦ ἕως ἔβγα Μαρτιοῦ μέρες : 4:*	*2448:*
	ὀκαδ(ες):	*48580*
.90:	*κατεβαίνουν τά καράβια καί πρατζέλες*	
522:	*ἀπό 1 : Ἀπρηλιοῦ ἕως 17: τοῦ αὐτοῦ μέρες 17:* ..... »	*.8874*
43:	*κατεβαίνουν [κενό], καί οἱ τζοχανταρέοι ὁποῦ τούς ἔβγαλα κοσιάδα διά τούς κλέφτες*	
____		
479:		
.12:	*Σαλῆ ἀγᾶ Πόσνια*	
491:	*ἀπό 18: Ἀπρηλιοῦ ἕως 30:*	

τοῦ ἀφτοῦ μέρες 13: ..... » 6227
ὀκάδ(ες): 63681:

[-] τά ἴδια νεφέρια ἀπό 1 Μαΐου
ἕως 9: τοῦ ἀφτοῦ μέρες: 9: ..... » 4419:
250: ἀβγάτισεν ὁ Βελῆ ἀγᾶς
741: ἀπό 10: Μαΐου ἕως 27: μέρες 18: ..... » 13338:
.77: κατεβένουν ὁ Λιάμε Βασιάρης καί
τζιοχανταρέγη μου ὁποῦ ἐπῆγαν
διά τούς κλέφτες ἀπό 28: Μαΐου
ἕως 8: Ἰουνίου μέρες: 11: 7304:
664: ὀκάδ(ες): 88742
.64: κατεβένουν τοῦ Μεχμέτη καί Χασάν διά
τούς κλέφτες ἀπό 9: Ἰουνίου ἕως 18: μέρες: 10: » 6000
600
262: τοῦ Ἀλῆ πεγι Μαναστηρλῆ ἀπό 3: Ἰουνίου
ἕως 18: Ἰουνίου μέρες: 16: ..... » 4192
862:
... κατεβένουν τοῦ Μεχμέτ Μεμαλιάνη καί Χασάν
ὁποῦ πῆγαν διά τούς κλέφτες
862:

107: ἀβγάτισεν Τάρε Χότζιας, ἡ γαλιότα
Ἡσούφ Ἀχμανίκας καί ὁ Νουρήπεγις,
καί τζιοχαταρέη μου ἀπό 1: Μαΐου
ἕως 18: Ἰουνίου μέρες: 49 ..... 5243:
ὀκάδες: 104177:
969: νεφέρια κατεβένη ἀπό ἀφτοῦ
ὁποῦ μᾶς ἔδοσε τό βελαγέτι 2200
ὀκάδες: 101977

ἀπό ἀφτό ἐμηράστικε καί
καθάριο ψομί καί κατεβένη: .16888
καλαμποκήσιο ψωμί ὀκάδες: 85089

οἱ 85089: ὀκάδ: φέρουν κουβέλια τοῦ τόπου ἐδῶ ἀπό 28:
ὀκάδ. τό κουβέλι, τά 10: 13: φέρουν κουβέλια 2337 ½
μένουν κουβέλια 2641:

969: νεφέρια ὁποῦ μηράζετε ταήνι σήμερα ἐδό καί στό Καστέλι καί ἀπό ἐτοῦτο ξοδιάζομε καί μηράζετε ταήνι: κάθε ἡμέρα ἀπό μία ὀκά τόν ἄνθροπον:–

Τό ὅσον στάρι ἔχη ἔρδη σήμερα 18: Ἰουνίου

ἀπό Γαβρολίμνη	κουβέλια	133:
ἀγορασμένο στό παξάρι	»	227:
		360

5000: σταμπόλ κηλᾶ ἀπό Λιβαδιά πρός 20: ὀκάδ: καί γίνοντε κουβέλια τοῦ τόπου ἐδώ πρός: 28: ὀκάδες τό κουβέλι φέρνου κουβέλια 3571:

κουβ: 3931

τό φαγομένο ἀπό ἀφτό ἀπό 16: Γεναριοῦ ἕως 31 : τοῦ ἀφτοῦ μέρες 15: ὀκάδ: 3858: καί ἀπό 1 : Φεβρουαρίου ἕως 18: Ἰουνίου μήνες 4: μέρες 18: 13030:

ὀκάδ: 16888

φέρνου κουβέλια 464

κουβέλια: 3467

ἀφτά μένουν στό μαγαζί στάρι καί ἀπό ἀφτό ξοδιάζομε κάθε ἡμέρα

| 2

Τό ὅσον κριθάρι ἔχη ἔρδη, καί ὅσον ἦναι ἀγοραστό

ἀπό τό βελαγέτη Νεμπάχτου πρῶτα	κουβέλια	92:½
ἀπό Ἐτέμπεγι, χιντηέ	»	150:
ἀπό Μουσταφάγαν, χιντηέ	»	278:
ἀπό Μαλαντρῖνο, χιντηέ	»	80:
ἀπό παπᾶ Λουκᾶ, χιντηέ	»	17
	κουβ:	617:½
ἀπό Ντηστάρη, ἀγοραστό	»	162:
ἀπό Μουτζιοκλή Μουσταφάγα, ἀγοραστό	»	80
ἀπό Ἀβτουραήμ ἐφέντη, ἀγοραστό	»	50

ἀπό Γαβρολίμνη, ἀγοραστό	»	*40*
	κουβ:	*949:½*
ἀπό Μπεκίρ ἀγᾶ Ἰνεμπαχτίτη, ἀγοραστό		*27*
ἔτι ἀγοραστό στό παξάρι		*59:½*
ἀπό Μουσταφάγαν ντουγανέρην, ἀγοραστό		*17:½*
ἀπό Γαλαξήδι, ἀγοραστό		*100:*
ἀπό Ἡσούφ τουτουντζῆ, ἀγοραστό		*13:*
	κουβ:	*1166:½*
ἀπό Μαλαντρῖνο	»	*203*
	κουβέλ:	*1369:½*

ἦνε ξοδιασμένο ἀπό ἀφτό, ἀπό 16: Γεναριοῦ ἕως 18: Ἰουνίου κατά τό τεφτέρι τό καθημερινόν τοῦ ἀρπα ημήνη » *1347:*

μένουν κουβέλ: .22:½

Τό ὅσον παξημάδι ἔχη ἔρθη

ἦρδε ἀπό Λιβαδιάν ὀκάδ(ες): 4212

ξοδιασμένο ἀπό ἀφτό

στό καράβι τοῦ Ντερμάνη διά ἕναν μήνα ὀκάδ(ες): 600

τοῦ Κοσταντή Μπουγάτζη στήν γαλιότα » 190

τῶν Γαλαξιδιότων στή γαλιότα διά ἕναν μήναν » 500 1290

τοῦτο ἦνε στό μαγαζί ὀκάδ(ες): ὀκαδ(ες): 2992

[318]

1 φ., 15x10 ◆ (1153) Ἰωάννινα, 19 Ἰουνίου 1807

Τεσκερές τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πρός τόν Ἀντέμ μπέη· παραγγέλλει νά δοθοῦν τριάντα γρόσια στόν Σελιμάν Φρατάρη «εἰς θαφτικόν» τοῦ ἀνεψιοῦ του πού πέθανε, ἴσως σέ κάποια ὑπηρεσία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Πάντως, ἡ φράση «ὁπού πέθανε», μᾶς ἐπιτρέπει νά σκεφτοῦμε ὅτι δέν πρόκειται γιά ἔνοπλο πού σκοτώθηκε σέ κάποια στρατιωτική ὑπηρεσία, σύγκρουση μέ κλέφτες, συμμετοχή σέ ἐκστρατεία ἤ κάτι ἀνάλογο. Ἄς προστεθεῖ ἀκόμη ὅτι τό παρόν ἔγγραφο φαίνεται νά μήν εἶναι ἄσχετο μέ ἕνα ἀχρονολόγητο ἐπεισόδιο πού περιγράφει ὁ Σπ. Ἀραβαντινός (*Ἱστορία*,

σελ. 413), μέ κεντρικό πρόσωπο ἕναν Σουλεϊμάν Φράσσαρη καί τόν ἀνεψιό του Βελή μπέη, ὑπό διαφορετικές ὅμως συνθῆκες. ■

Ἀτημπέγή, δοσε τοῦ Σελιμαν Φρατάρη τριάντα: 30: γροσια δια τον ανίψο του όπου πεθανεν, εἰς θαφτηκό, οχι αλλο.

(μονογραφή Ἀλῆ πασᾶ)

1807:
Ἰουνίου 19:
Ἰωάννινα

[319]

1 φ., 33x22 ◆ (786) Μεσολόγγι, 20 Ἰουνίου 1807

Ἀρτζουχάλι τοῦ Μουχτάρ πασᾶ πρός τόν Ἀλή πασά. Γράφει ἀπό τό Μεσολόγγι. Τόν πληροφορεῖ ὅτι συνόδευσε ὥς ἐκεῖ τά πέντε κανόνια καί ἕνα «χαβάνι» πού τοῦ στέλνει, γιατί «ἡ πολάκα καί ἡ γαλιότα ἡ μοσχόβικη δέν λείπουν ἀπό ἐτοῦτα τά νερά». Σπουδαία ἡ αὐτοαναφορική πληροφορία γιά τίς σχέσεις τοῦ Μουχτάρ μέ τόν πατέρα του μέ ἀφορμή τήν προσωπική συμμετοχή τοῦ Μουχτάρ, πασᾶ τῆς Ναυπάκτου, στή μεταφορά τῶν κανονιῶν: «ἐσκιάχτηκα ὁ σκλάβος σου ὁπού νά μή μέ κακιώσεις, ἐκίνησα ἀτός μου μέ ἀνδρώπους [καί τά φέραμε] ἐδῶ στό Μεσολόγγι». Μνεία τοῦ ἐγγράφου στό: Ε. Γιαννακοπούλου, *Καλλιέργειες*, σελ. 404 καί στῆς ἴδιας, *Ὁ Ἀλή πασάς καί ἡ Πάργα*, σελ. 480. ■

Σχετ.: [315], Ναύπακτος, 17 Ἰουνίου 1807

Ὑψηλότατε, ὑπέρτατε, ντεβλετλιοῦ βεζήρ ἐφέντη μου, τήν ὑψηλότητά σου σκλαβικῶς προσκυνῶ, καί τό χρησόν σου μέστι φιλῶ, καί μέ τό σκλαβικόν μου φανερόνω τοῦ ἀφεντός μου, ὅτι κατά τήν ὑψηλήν σου προσταγήν διά τά τόπια, μέ τό νά ἡ πλάκα [=πολάκα] καί ἡ γαλιότα ἡ μοσκόβικη δέν λείπουν ἀπό ἐτοῦτα τά νερά, ἐδῶ φέρουν γύρες, καί ἐσκιάχτικα ὁ σκλάβος σου ὁποῦ νά μήν μέ καηκιόσῃς, ἐκίνησα ἀτός μου μέ ἀνδρόπους πέρνοντας τά τόπια καί μπρατζέλες, καί τήν ἄκρη ἄκρη ἀπό τή θάλασα τά ἠφέραμαν ἄπε ἐδώ στό Μεσολόγκη, πέντε τόπια καί ἕνα χαβάνη, καί ὁρισμός σου. Ἔγραψα καί τοῦ Ἠσούφ ἀγᾶ ὁποῦ νά κάμῃ τήν κυβέρνησιν διά νά σηκοθοῦν ἀπό ἐδώ, λιάκιν νά τοῦ γράψῃς καί ὑήψηλότης σου, πῶς ἦναι ὁρισμός σου νά γένῃ ἡ κυβέρνησις διά νά σηκοθοῦν ἀπό ἐδό καί οἱ χρόνοι σου πολλοί, ἀμήν:

(τ.σ. Μουχτάρ πασᾶ)

[320]

2 φ., 36x25 ◆ (44) [Κωνσταντινούπολη], 22 Ἰουνίου 1807

Ἀρτζουχάλι τοῦ Χουσεΐν μπέη, καπουτζοχαντάρη στήν Κωνσταντινούπολη, πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀναφέρει πληροφορίες γιά οἰκονομικές δοσοληψίες μέ τόν σαράφη Μποχωράκη. Ἀρχίζει μέ μία ὑπόθεση προσφορᾶς ὡς δώρου ἕξι χιλιάδων γροσίων πρός τόν «Τεφτερδάρη ἐφέντη», προφανῶς τόν κεντρικό οἰκονομικό ἀξιωματοῦχο τῆς Πύλης. Τό δῶρο χαρακτηρίζεται ὡς «τζεβάπι τοῦ τεπρικιοῦ» (=ἀπάντηση σέ συγχαρητήρια), κάτι γιά τό ὁποῖο δέν γνωρίζουμε περισσότερα. Μιά ἀφορμή δώρου θά μποροῦσε νά εἶναι ἡ σχετικῶς πρόσφατη ἀνάληψη τοῦ πασαλικίου τοῦ Μοριᾶ ἀπό τόν Βελή πασά ἤ κάτι ἄλλο σχετικό. Ἀναμφισβήτητα, πρόκειται γιά τίς γνωστές δωροδοκίες τῶν περιφερειακῶν ἀξιωματούχων πρός τά πρόσωπα τῆς κεντρικῆς διοίκησης, στίς ὁποῖες εἶχε ἰδιαίτερες ἐπιδόσεις ὁ Ἀλή πασάς. Ὁ Μποχωράκης, σύμφωνα μέ τήν προσταγή τοῦ Ἀλῆ, ἀρχίζει νά καταστρώνει τόν ἰσολογισμό τῶν δοσοληψιῶν του γιά τό ἔτος ’12 (=1806). Ὁ Ἰσμαήλ μπέης, πού ζητᾶ νά τοῦ φτιάξουν ἕνα «τζεβαχιρένιο λαλούδι» στήν Κωνσταντινούπολη, πρέπει νά εἶναι ὁ μικρῆς ἡλικίας (11-12 ἐτῶν) ἐγγονός τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καί γιός τοῦ Βελῆ πασᾶ. Στό τέλος τοῦ ἐγγράφου ὑπάρχει καί ἄλλη ἀναφορά γιά παραγγελία ἐκ μέρους τοῦ Ἀλῆ πασᾶ δαχτυλιδιοῦ στήν Κωνσταντινούπολη, γιά τό ὁποῖο ὅμως δέν βρέθηκε ἡ κατάλληλη «ρόζα». Ἀναφέρονται ἀκόμη συναλλαγές γιά τά «ἀϊλίκια τῆς Πλαταμώνας», γιά τό «μπετέλι ἰλτιξάμι τῆς Πορταργιᾶς», μέ τρόπο ἀρκετά δυσνόητο καί ἀσαφή. Τό παρόν εἶναι τό πρῶτο ἀρτζουχάλι τοῦ Χουσεΐν μπέη ὡς καπουτζοχαντάρη, ἀπό τήν Κωνσταντινούπολη, πού ἔχει διασωθεῖ στό Ἀρχεῖο, ἀλλά ὄχι καί τό πρῶτο πού ἔστειλε ἀπό ἐκεῖ. Δέν γνωρίζουμε τόν ἀκριβῆ χρόνο μετάβασης τοῦ Χουσεΐν μπέη στήν Κωνσταντινούπολη, ὑποθέτουμε ὅμως ὅτι πρέπει νά εἶναι σχετικά πρόσφατη, ὅπως σχετικά πρόσφατη εἶναι καί ἡ ἀποστολή τοῦ Διβάν ἐφέντη σέ παρόμοια ἀποστολή στήν Κωνσταντινούπολη ἐπίσης. Ἀπό ἔγγραφο τῆς 26ης Ἰουνίου 1807 τοῦ Μουχτάρ πασᾶ, ἀπό τή Ναύπακτο, πρός τόν Ἀλή πασά (βλ. ἔγγρ. ἀρ. [321]), μαθαίνουμε ὅτι ἐπίκειται ἡ ἐπιστροφή στά Γιάννενα τοῦ καπουτζοχαντάρη τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, Χασάν ἐφέντη, ἔνδειξη τῆς ἀντικατάστασης τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Ἀλῆ πασᾶ αὐτήν τήν ἐποχή στήν Κωνσταντινούπολη. ■

Ἰναγετλοῦ, μερχαμετλοῦ, βελιγιοῦννιάμ βεξύρ ἐφένδημ
μέ τό σκλαβικον μου σᾶς κάνω ἰφαδέ, λάβετε ἕναν καγιμέ τοῦ τεφτερδάρι ἐφένδη εἰς τό τζεβάπι τοῦ τεπρικιοῦ, ὁποῦ μοῦ εἴχεταν κάμει ἔμπρι καί τοῦ τά ἔδωσα ἀπό τόν Μποχωράκη γρό: 6000: χιλ: ἤτοι ἓξ καί γένετε βοκούφης. Τό χισάπι, ὡς τό ἐμπρι σας, ὁ Μποχωράκης τό ἀρχίνησε διά νά τό κάμνῃ πρῶτον μόνος του καί ὕστερας θέλω στείλει καί τόν κιατίπι μου καί ὁ σκλάβος σας ὕστερας εἰς ὅτι κάμει ἰκτιζάς ἤγουν τό ναξαράτι ὁποῦ ὁ λογαριασμός αὐτός νά γενί μέ τήν τάξι του καλντί καί διά τό χισάπι τοῦ σινέ: 32: μοῦ ἐκάμεταν ἔμπρι ὁποῦ νά σᾶς στείλῃ ἕνα χισάπι ὁ Μποχωράκης τό τί ἔχει δομένα ἕως τώρα πεσινάτια καί ταξίτια, διά τό ὁποῖον ὡς μέ ἐπρόσταξες τόν ὡμίλησα καί μοῦ εἶπεν ὅτι ἐν πρώτις αὐτό

τό βάκτι δέν τό ἔχω, ὕστερας δέ τό χισάπι καί δεφτέρι αὐτό τῶν: 32: τοῦ τό ἔστειλες ἡ ἀφεντιά σου ἀνηχτά καί ξεχωριστά τοῦ κάθε μουκατά καί ἠλτιξάμια μέ τό ταρίχη τους ξεχωριστά γερέξ τό πεσινάτι τους καί ταξίτι τους. Ὅδεν ἄς κάνη ἐκεῖνο τό δευτερι νάξάρι καί ἄς τό εἰδῆ μέ περιέργειαν τί παράδες ἔχομε δομένους ἕως ἐκείνην τήν ὥραν ἀπό τό ἴδιον ἐκεῖνο τοῦ γίνετε μαλοῦμ καί διά τά ὀλίγα ταξίτια ὁποῦ ἔμειναν ἄδωτα. Τό μακπούξ σενέτι δέν μου το ἐπρόφθασε, τό ὁποῖον μένει μέ δεύτερον. Ὁ Ἰσμαήλπεϊ ἐφέντης μου, μέ ἔστειλεν μέ τόν σκλάβον σας Χασάνπεϊ ἕνα τξεβαχιρένω λαλούδι διά νά τοῦ φιάσω ἕναν ἄλο μαξῆ καί τό οὐρνέκι καί κατά τήν προσταγή του τόν ἐφίασα ὁμοῦ καί ἕνα βελώνι· περίσευσαν καί εἴκοσι πέτραις μικραῖς καί λάβε τες, ὁμοῦ καί τήν ρετζέτα τοῦ κοϊμτζή. Τό μισαριφάτι τους πάει γρό(σια): 191 : ἤτοι ἑκατόν ἐνενήντα ἕνα ὁποῦ καί ἀφτά εἰς τό δευτέρι σας ἀπέρασαν.

Διά δέ τά ἀϊλίκια τῆς Πλαταμῶνας σᾶς ἔχω κάνη τατζίζι. Ἐφένδημ, κάμε καιρέμι εἰς τό χρυσον σας καιφάλι, ὁποῦ αὐτός ὁ ματές νά τελειώση διά προσταγή σας γιάτι ἄφησε τόν σκλάβον σας ὁποῦ μου ἐσήκωσαν τό ραχάτι ἀπό ναξάρι του |2 λιάκην κάνετε μεγάλον σεβάπι ἐπειδή ἔχει σαράντα χρόνους εἰς στον μετερσέν αὐτό τό μανσούπι τό ἔπεσεν καί ἀπό αὐτό διατί τραβάει καί τόν φοβοῦμαι μέ τόν μπέτ δουά του, ὁρισμός τοῦ ἀφενδός μου.*

Διά τό μπετέλι ἠλτιξάμι τῆς Πορταργ[ι]ᾶς ἔλαβον τό ἴσον ὁποῦ μοῦ ἐστείλεταν, διά τό ὁποῖον ἐπάησα μαχσούς εἰς τό γιαλή τοῦ Ἀπτουραχμαν πέϊ καί τόν ὠμίλησα, ὅστις μέ εἶπεν ὅτι αὐτό το σαμπίκη ὁποῦ ζητεῖς, ὁ πασᾶς εἶναι εἰς τήν Λάρισσαν καί ὄχι ἐδώ· ἐδώ εἰς τό σαμπίκη ὁποῦ ἦτον ἰδού καί τόσον καιρόν εἰς τόν ξαραπχανέ δέκα χιλιάδες γρόσια τοῦ τά ἐκατίβασα ἀπό τόν Μποχωράκη ἤγουν ἀπό χισάπι τοῦ πασιᾶ· μέ ὅλα ὅσα καί ἄν μοῦ εἶπεν, πάλιν ὁ σκλάβος σας τοῦ ἔκαμα ρεντζά διά τόν κατεβασμόν του, ὅστις μέ ἀπεκρίθη ὅτι αὐτό τό τεκλίφι ὁποῦ μου κάμνεις εἶναι ἔξω τοῦ δρόμου ἀλλ᾽ οὔτε τό ἔχω εἰς τό χέρι ὁποῦ νά τό κατεβάσω.

Διά τό δακτυλίδι ὁποῦ μᾶς ἐπρόσταξες γερέξ τόν σκλάβον σας καί τόν Μποχωράκη, ἠφέραμεν τήν Πόλιν ἄνω κάτω πλήν παρόμοιον ὡς τό ζητεῖτε ἕως σήμερον δέν ηὕραμεν· ῥόξαν ὀτλαράκ καλιτέραν καί ἀλαφρότερι εὑρίσκομεν ὄχι ὅμως ὡσάν ἐκεῖνοι, ὁποῦ ζητεῖτε. Οἱ χρόνοι σας παρα θεοῦ πάμπολλοι καί πανεὐρόσυνοι, ἀμήν: –

1807	*Χοσινης*
Ἰουνίου	*σκλαβο σου*
22	(τ.σ.τ.)

[321]

1 φ., 29x20 ◆ (787) Ναύπακτος, 26 Ἰουνίου 1807

Ἀρτζουχάλι τοῦ Μουχτάρ πασᾶ πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀπαντᾶ σέ γράμμα του πού τόν προστάξει νά τακτοποιήσει τίς οἰκονομικές δοσοληψίες του («νά κόψει τόν λογαριασμόν») μέ τόν καπουτζοχαντάρη τοῦ ἴδιου τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στήν Κωνσταντινούπολη, Χασάν ἐφέντη, ὁ ὁποῖος ἑτοιμάζεται νά ἐπιστρέψει στά Γιάννενα. Ἀναφέρει ὅτι δέν ἔχει ἄλλη δοσοληψία μέ τόν Χασάν ἐφέντη ἐκτός ἀπό τόν «τζαζιγιέ (=δῶρο) τοῦ Νεμπάχτου», δηλαδή τό δῶρο πρός κάποιον μεγάλον ἀξιωματοῦχο γιά τήν ἀπόκτηση τοῦ πασαλικίου τῆς Ναυπάκτου. Γιά τήν καταβολή τοῦ δώρου αὐτοῦ, μέ τήν ὁποία ἔχει φαίνεται ἐπιφορτιστεῖ ὁ Χασάν ἐφέντης, ὁ Μουχτάρ πασάς ἀρνεῖται νά δοθοῦν χρήματα ἀπό τόν σαράφη του, ἐπειδή βρίσκονται ἤδη στά χέρια τοῦ ἴδιου Χασάν ἐφέντη «χίλια βενέτικα», ἀπό κάποιο ἄλλο δῶρο τοῦ Μουχτάρ πρός τόν Καπουδάν πασά, τό ὁποῖο τελικά δέν δόθηκε λόγω τοῦ θανάτου τοῦ τελευταίου. Μνεία τοῦ ἐγγράφου βλ. στό: Ι. Γιαννόπουλος, *Ἡ διοικητική ὀργάνωσις*, σελ. 96. ■

»Ὑψηλώτατε, ὑπέρτατε, δεβλετλῆ βεζύρ ἐφεντη μου, τήν ὑψηλότιτά σου σκλαβικῶς προσκυνῶ, φιλῶ τό χρυσόν σου μέστη, τόν μεγαλοδύναμον παρακαλῶ διά νά σοῦ κάμῃ τά ποθητά μουράτια, ἀμήν.

Μέ τό σκλαβικόν μου κάμνω ἰφαντέ τοῦ ἀφεντός μου, ἔλαβον τό ὑψηλόν σου καί τά ὅσα μέ προστάξης ἐκατάλαβα. Μέ προστάξης νά γράψω στήν Πόλην τοῦ Χασάν ἐφέντη νά κόψω τόν λογαριασμόν, ὅτι θελα κατεβῆ νά ἐρθῇ κάτω. Ἐγώ, ἐφέντη μου, κανένα λογαριασμόν με τόν Χασάν ἐφεντή δέν ἔχω, χώρια ἀπό τό τζαγιζιέ τοῦ Νεμπαχτου. Ἐγώ ἀφτό δέν τό ἐδέχθηκα νά τό πληρόσει ὁ σαράφης τοῦ Χασαν ἐφεντή, διατή ὁ Χασάν ἐφέντης μου ἔχει χίλια βενέτηκα ἀπάνο του, ὁπού τά εἶχα στείλη νά τα δόσῃ τοῦ καπετάν πασᾶ καί δέν τόν ἐπρόφθασεν ζο[ν]τανόν, εἶχεν ἀπεθάνη, καί ἀπόμειναν τά χίλια βενέτικα ἀπάνο τοῦ Χασάν ἐφεντή. Σοῦ φιλῶ τήν ποδιάν, ἐφέντη μου, νά προστάξεις τόν Χασάν ἐφεντή να δώσῃ τόν τζαγιζιέ ἀπό ἀφτά τά χίλια βενετικα, ὅτι γένεσε βουκούφης, ἐφέντη μου, ὁπού ὁ τζαγιζιές με τουτα τά ἄλλα ἔξοδα ὁπού μου ἀκολούθησαν μοῦ γένοντε ὥς ἑκατόν πουγγεία ἄσπρα, καί νά ἔχω ἀπόκρησιν τῆς ὑψηλότητος σου, καί οἱ χρόνη σου πολλοί, ἀμήν.

1807:
Ἰουνίου 26
Νέμπαχτος

σκλαβο σο
μουχταρης
(ὑπογραφή αὐτόγραφη)

[322]

1 φ., 33x22 ◆ (788) Ναύπακτος, 26 Ἰουνίου 1807

Ἀρτζουχάλι τοῦ Μουχτάρ πασᾶ πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀπολογεῖται σέ καταγγελίες, τίς ὁποῖες φαίνεται ἔχει υἱοθετήσει ὁ Ἀλής, ὅτι παρενοχλεῖ τό Πατρατζίκι. Ἀναφέρεται εἰδικότερα στήν περίπτωση κάποιου Ρουστέμαγα, μέ τόν ὁποῖο εἶχε συναλλαγές «ἀπό ἑφτά χρόνους». Ὁ Ρουστέμαγας εἶχε ἔρθει στή Ναύπακτο γιά νά λογαριαστοῦν ἀλλά καί –ὡς γενίτσαρος πού εἶναι– γιά νά συναντήσει τόν γενιτσάραγα τῆς Ναυπάκτου καί «νά πάρει κάτι γράμματα καθώς πέρ(ν)ουν οἱ Γενιτζαραῖγοι». Αὐτός ὁ Ρουστέμαγας δέν κατακρατεῖται ἀπό τόν Μουχτάρ, ὅπως ἔχει, φαίνεται, καταγγελθεῖ στόν Ἀλή πασά, ἀλλά πρό εἴκοσι ἡμερῶν ἔχει ἐπιστρέψει στό σπίτι του. Ἀρνεῖται ὅτι στέλνει μπουμπασίρηδες στό Πατρατζίκι ἐκτός μιᾶς περιπτώσεως «ὁπού εἶχε σκοτωθεῖ μία γυναίκα». Ἀντίθετα, ἔχει στείλει «ταταραίους», δηλαδή ἁπλούς ταχυδρόμους, γιά νά ζητήσει φορολογικά του δικαιώματα (:«χαζιριέδες») καί τά «ἄσπρα τῶν σαρετζήδων» (=πριονάδων), ἀλλά τό βιλαέτι δέν καταβάλλει οὔτε τά πρῶτα οὔτε τά δεύτερα. Καί οἱ μέν «χαζιριέδες» εἶναι ἡ γνωστή φορολογική ὑποχρέωση τοῦ βιλαετίου γιά τή στρατιωτική ἑτοιμότητα τοῦ πασᾶ, ἐνῶ ἡ δεύτερη ἀπαίτηση, κάπως δυσνόητη, πρέπει νά ἀφορᾶ ὑποχρέωση τοῦ βιλαετίου Πατρατζικίου γιά τήν καταβολή τῶν ἐξόδων κάποιου ἀριθμοῦ πριονάδων πού δούλεψαν στίς οἰκοδομικές ἐργασίες τῆς Ναυπάκτου, πού ἐπιχείρησε ὁ Μουχτάρ, ἀμέσως μετά τήν ἐγκατάστασή του στήν ἕδρα τοῦ πασαλικίου του (βλ. ἔγγραφα ἀρ. [296] κ.ἑξ.). Οἱ Χασάν Τομορίτζας καί Μπεκίρ Κάρσης (βλ. ἔγγραφο ἀρ. [324]) βρίσκονται προφανῶς ἐκτός Ναυπάκτου, κάτι πού πρέπει νά σχετίζεται μέ τήν καταδίωξη τῶν κλεφτῶν. Τό ἔγγραφο τελειώνει μέ τό παράπονο τοῦ Μουχτάρ πρός τόν πατέρα του ὅτι τόν ἐπιτιμᾶ διαρκῶς καί μέ τήν ἀποστροφή: «ἔτσι εἶναι τό μπάχτι μου (=ἡ μοίρα μου) διά νά εἶμαι πάντοτε εἰς τό γαξέπι (=ὀργή) σου». Ἀνάλογου τύπου παράπονα τοῦ Μουχτάρ βρίσκουμε καί σέ ἄλλα ἔγγραφά του ὅπως λ.χ. στό ἔγγραφο ἀρ. [319]. Μεγάλο ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν οἱ ἀναφορές στούς Γενιτσάρους τοῦ Πατρατζικίου καί τίς Ναυπάκτου, γιά τούς ὁποίους ὑπάρχει σοβαρό ἔλλειμα πληροφοριῶν. ■

»Ὑψηλώτατε, ὑπέρτατε, δεβλετλῆ βεζύρ ἐφέντη μου, τήν ὑψηλότητα σου σκλαβικῶς προσκυνῶ, καί τό χρυσόν σου μέστη φιλῶ, τόν μεγαλοδύναμον θεόν παρακαλῶ διά νά κάμει τά ποθητά μουράτια τῆς ὑψηλότητός σου, καί με τό σκλαβικόν μου κάμνω ἰφαντέ τοῦ ἀφεντός μου, ὅτι ὑψηλόν σου ἔλαβα καί τά ὅσα μέ προστάξεις ἐκατάλαβα.

Διά τόν Ρουστέμαγα ἀπό Πατρατζίκι ὁπού τόν ἔχω κρατήσῃ ἐδώ, ἀλήθεια εἶχεν ἐρθῇ ἐδώ διά νά ανταμώσῃ ἐμένα τόν σκλάβον σου, καί εἶχε νά πάρῃ καί κάτι γράμματα ἀπό τόν γενητζάραγα, καθώς πέρουν ἡ γενητζαρέγοι, καί εἶχε καί ἕναν λογαριασμόν μέ ἐμένα τόν σκλάβον σου ἀπό ἑφτά χρόνους, καί τόν ἐξεκόψαμεν, καί ἔχει εἴκοση μέρες ὁπού πάγη στό σπήτι του. Μέ προστάξεις ἀκόμη ὁπού ἡ μπουμπασιρέγι μου

δέν ἀπολείποντε ἀπό τό Πατρατζίκι, ἐγώ ἕως τώρα δέν ἔχω στείλῃ κανένα μουμπασίρην, χώρια διά ἕνα μαντέ ὅπου εἶχεν σκοτωθῆ μίαν γυνέκα καί μοῦ εἶχαν στείλη μεζάρια καί τά ἠλιάμια ἐδώ, καί μέ σκλαβικόν μου σοῦ τό ἔκαμα ἰφαδέ καί δέν μοῦ ἀποκρίθηκες, καί χάλια ἔτζη στέκουν ἐδώ, ἔχω στείλη καί δύω ταταρέους μου διά τούς χαζεριέδες μου, καί διά τά ασπρα τῶν σαρετζήδων ὁπού εἶχαν δουλέψῃ ἐδώ, καί δέν τά ἔδωσαν, καί ἐσηκόθηκαν καί ἤρθαν πίσο ἐδώ ἡ ταταρέγι μου, καί ἄν εἶναι ὁρισμός σου νά μήν τά πάρο καί ἀφτά, πρόσταξέ με νά μήν τα πάρω.

Τοῦ Χασάν Τομορίτζα καί Μπεκίρ Κάρση κατά τήν προσταγήν σου τούς ἔγραψα, καί σού φιλῶ τήν ποδιάν στή πάσαν δουλειάν να γένεσε βουκούφης· ἰξέβροντας ἐγώ τά τεμπίχια ὁποῦ μοῦ ἔκαμες ὅταν ἤμουν αὐτοῦ τι χάτι ἐχω νά κάμω ἀλιῶς, μόνε ἔτζη εἶναι τό μπάχτι μου διά νά εἶμαι πάντοτες εἰς τό γαζέπη σου καί ὅπως εἶναι ὁρισμός σου, καί οἱ χρόνη τῆς ὑψηλότητος σου πολλοί, ἀμήν.

1807 Ἰουνίου 26 — *σκλαβο σο*
Νέμπαχτος — *μουχταρης*
(ὑπογραφή αὐτόγραφη)

[323]

1 φ., 47x34 ◆ (398) — Κωνσταντινούπολη, 1 Ἰουλίου 1807

Ἀρτζουχάλι τῶν Καρπενησιωτῶν τῆς Κωνσταντινούπολης πρός τόν Ἀλή πασά. Διαψεύδουν τίς συκοφαντίες ἐναντίον τοῦ προεστοῦ τους Ἀθανασίου (χωρίς ἐπώνυμο) καί δηλώνουν ὅτι εἶναι «ὅλοι, μικροί μεγάλοι χοσνούτηδες (=εὐχαριστημένοι) ἀπό τά καλά φερσίματά του». Δηλώνουν ὅτι εἶναι ἐπίσης εὐχαριστημένοι ἀπό τόν δεσπότη τους, ὁ ὁποῖος δέν ἀνακατεύεται στίς δουλειές τοῦ βιλαετιοῦ. Ὁ χωρίς ἐπίθετο προεστός εἶναι ἀσφαλῶς ὁ Ἀθανάσιος Χατζόπουλος (βλ. Μ. Γκιόλιας, *Εὐρυτανία*, σελ. 125) καί δεσπότης, ὁ Λιτζᾶς καί Ἀγράφων Δοσίθεος (βλ. Π. Βασιλείου, *Ἡ ἐπισκοπή Λιτζᾶς καί Ἀγράφων*, σελ. 191-202). Οἱ ὑπογραφές φαίνεται νά εἶναι αὐτόγραφες καί πάντως δέν εἶναι γραμμένες μέ τό χέρι τοῦ γραφέα. Ἡ παρούσα μεταγραφή ἔχει περιληφθεῖ στό βιβλίο τοῦ Μ. Γκιόλια, *ὅ.π.*, σελ. 202-204· τό ἔγγραφο ἔχει ἐπίσης δημοσιεύσει ἀπό τό πρωτότυπο ἡ Ε. Γιαννακοπούλου, *Οἰκονομική*, σελ. 279-281. ■

Ὑπέρτατε, μεγαλοπρεπέστατε καί πολυχρόνιε δοβλετλή, ἰναετλή μερχαμετλή, βεξήρ ἐφέντη μας, σκλαβικῶς τήν ὑψιλότητά σας προσκυνοῦμε καί τά ἴχνη τῶν πανεκλάμπρων ποδῶν σας καταφιλῶμε, ἡμέρα καί νύκτα παρακαλοῦμε τόν μεγαλοδύναμον θεόν διά τήν πολλυχρόνιον ζωήν σας καί διά κάθε ὑψιλόν μουράτι σας, ἀμῦν: –

Μετά τό προσκυνιτόν μας σκλαβικόν ἀρτζουχάλη κάνομε ἰφαντέ τοῦ αὐθεντός μας ἡμεῖς οἱ σκλάβοι σας ἀπό τόν καξά τοῦ Καρπενησίου οἱ εὑρισκόμενοι εἰς Βασιλεύουσαν, ὅτι ἐμάθαμε πῶς κάποιοι κακοποιοί ἄνθρωποι Καρπενισιότες καί ὁποῦ ἕως σήμερον τόν παρά τους δέν ἴδαμε, θέλουν νά κατατρέξουν τόν σκλάβον σας καί προεστόν μας Ἀθανάσιον, καί τόν δεσπότην μας. Ἔκαμαν καί ἀρτζουχάλη ψεύτικον καί ὑπόγραψαν μόνοι τους ἐμᾶς τούς εὑρισκόμενους εἰς τήν Πόλιν σκλάβους σας καί ἡμεῖς ἐφένδη μας, ἀπό παρόμοιον ἀρτζουχάλη χαμπάρι δέν ἔχουμε καί οὔτε καμπούλι τά ἐκάναμε, ὡσάν ὁποῦ ὁ σκλάβος σας Ἀθανάσις ὡς τερμπιές τῆς ὑψυλότητός σας ὁποῦ εἶναι καί ὡς φυσικά καλός ἄνδρωπος ἐφέρδη πολλά καλά καί τιμιμένα εἰς τό προεστιλίκι του, καί χωρίς τήν γνώμην τῶν γερώντων βιλαετλήδων καμμίαν δουλείαν δέν ἐκοίταξεν, οὔτε παράνω ἀπό τό χρονικόν μακτού εἶχε ῥίξη καί ὅσον ἠμπόρεσε διά τό καλόν μας ἐτξαλίστησε καί μᾶς γκιοξέτησε μέ τό παράνω καί εἴμεθα ὅλοι μικροί μεγάλοι χοσνούτιδες ἀπό τά καλά φερσίματα του. Καί ὁ δεσπότης μας αὐτός κοιτάζοντας τάς φροντίδας του τάς ἐκκλησιαστικάς καί τόν λαόν του, δέν ἀνακατεύουνταν εἰς αὐτάς τάς δουλείας τοῦ βιλαετίου, καί ἀπό αὐτόν κἀνένα παράπονον δέν ἔχομε, ἀλλ' εἴμεθα εὐχαριστημένοι ἀπό λόγου του. Καί εἰς τό ὁμούρι τοῦ βιλαετίου τελείως δέν ἐκαριστήθη ἀλλ' οὔτε θέλει καριστηθῆ, παρά ὡσάν καλόγηρος κοιτάζη τά ὅσα ἀνείκουσι εἰς αὐτόν. Διά τοῦτο μέ θάῤῥος σκλαβικόν τό κάνομε ἰφαντέ τοῦ αὐφθεντός μας ὁπού εἴμεθα εὐχαριστημένοι καί ἀπό τούς δύω σκλάβους σας, καί τά ὅσα ἐπαῤῥάστησαν διά αὐτούς ἦτον ὅλα τεσβερά τια καί νιφσανιστλίκια ὡσάν ἄνδρωποι κακότροποι καί μουφσίτιδες ὁποῦ εἶναι, καί ἐλπίζομε ὁπού καί ἀπό τούς βεκίλιδες ὁποῦ ἔστειλαν τό βιλαέτι μας εἰς τό χουζούρ δοβλέτι σας νά ἐγινίκετε βοκούφιδες. Καί ὅλοι κοινῶς θερμῶς παρακαλοῦμε ὁποῦ οἱ παρόμοιοι σκανδαλοποιοί καί ταραχώδεις ἄνδρωποι νά γένουν τερμπιέ ἀπό τόν αὐθέντην μας καθώς τούς πρέπει, διά νά πάρη ὁ καθένας τά μέτρα του καί νά μή κάμουν μπήρταά τοιαῦτα κοινήματα χωρίς νά ἔχουν κανένα δίκαιον, ἐπειδή καί τά τοιαύτα ἐπροξένησαν τόν χαλασμόν τῆς πατρίδος μας. Καί καθώς ἕως τώρα δέν ἔλειψε τό κερέμι καί τό μερχαμέτι τοῦ αὐθεντός μας ἀπό ἡμᾶς τούς σκλάβου σας, διά τοῦτο θερμῶς παρακαλοῦμε καί εἰς τό ἑξῆς νά μή λείψει. Καί οἱ βεκίληδες ὁποῦ εἶναι αὐτοῦ ἐρχομένοι ἀπό τούς βιλαετλήδες μας φακίρ φουκαράδες εἶναι ἀρκετοί διά νά κάμουν βακούφη τόν αὐθέντη μας εἰς τά κερέμια ὁποῦ ἡ πατρίς μας λαμβάνει και ζητεῖ ἀπό τήν ὑψυλότητά σας, και παρακαλοῦμε εἰς τά ζητίματα τῶν σκλάβων σας νά δείξει τό μερχαμέτι του, καθώς ὁπού εἴμεθα παντοτινοί δοβαντζίδες διά τήν πολλυχρό-

νιον ζωήν σας καί τοῦ πανεκλάμπρου ὀτζακίου σας σκλάβοι παντοτινοί.

Ταῦτα καί σκλαβικῶς ξαναασπαζόμενοι νοερῶς τά ἴχνη τῶν ἐκλάμπρων ποδιῶν της μένομε τῆς μεγαλοπρεπεστάτης ὑψηλότητός σας σκλάβοι ταπεινοί καί πρόθυμοι.

1807: Ἰουλίου: 1
Κωνσταντινούπολις

Οἱ εὑρισκόμενοι εἰς Βασιλεύουσαν ραγιάδες Καρπενησιῶτες
γηανης τοῦ γερονικο καλεσμενηοτη σκλαβως
γιωργιῶς φρώκακίς καλουσμενότης σκαλαβως
βασίλης από αγηο βλασι σκλαβο σας
γιανις παπα γιοργωπουλος απου βουτιρο σκλαβου σας
γιοργος μαρουτζοπλως μπιαρα σκλαβος: –
γηανος χρηστοπουλος από τ' αλέστια σκλαβο σας
αναγνόστης παπαδόπουλος αλεστιοτης σκλαβο σας
γηοργος από σαρκηνη σκλαβο σας
γηοργος από αγηο βλασι σκλαβο σου
γηοργος ραφτης από ατράνοβα σκλάβο σας
[6′ στήλη:]
γιάνις σκουριόπουλος απο μπιαρα σκλαβως
γηανάκος κατζερῶπουλος από κασαπα σκλαβῶς
ατονης ταουτογλος απο κάσαπα σκλάβος
παναγηοτης ξουφανης απου χορηου μουζηλου
δῆμος ματρανγγόνη από παπαρούσι σκλάβως
γηοργος ματραγγονης από παπαρούση σκλαβως
δημητρις κλητζη από μικρο χοριο σκλαβος
τριανταφιλης παπαδουπολος απο καλεσμενος σκλαβος
βασήλης απο βελοτα σκλαβο σας
δήμητρής από κορισκατες σκλαβου σου
ἄναγνώστης ἀντριόπουλος ἀπό μηκρό χορίον σκλάβος σου

[324]

1 φ., 32x22 ◆ (784) Ναύπακτος, 9 Ἰουλίου 1807

Ἀρτζουχάλι τοῦ Χασάν Τομορίτζα πρός τόν Ἀλή πασά. Ἐπικεφαλῆς ἀρβανίτικου στρατιωτικοῦ σώματος καί μέ τή συνεργασία τοῦ τοπικοῦ ἁρματολοῦ Μήτρου Γιολ-

δάση καταδίωξε στήν περιοχή τοῦ Κράβαρι τούς «κλέφτες Φουτζαγίτες καί Λιμπέρη» καί τούς ἐπῆρε «τέσσερα κεφάλια καί ἕνα ζωντανό». Σκοτώθηκε ἐπίσης ἕνας ἄνθρωπός του καί ἕνας τσοχαντάρης. Τώρα ἔχει ἐπιστρέψει καί γράφει ἀπό τή Ναύπακτο. Ἀναφορά τῆς ἐξόδου αὐτῆς ἔχουμε καί σέ προηγούμενο ἔγγραφο τοῦ Μουχτάρ πασᾶ (βλ. ἔγγρ. ἀρ. [322]) καί ἀναλυτικότερα στό παρακάτω σχετικό, στό ὁποῖο ἀναφέρεται ὡς ἀρχηγός τῶν κλεφτῶν ὁ Βοτζαΐτης, ἐξ οὗ καί τό ἐπίθετο «Φουτζαγίτες» τοῦ παρόντος ἐγγράφου. Ἐνδιαφέρουσα ἡ διπλή ὑπογραφή τοῦ Χασάν Τομορίτζα: μία φορά μέ τό χέρι τοῦ γραμματικοῦ του καί ἄλλη μία φορά αὐτόγραφη. Δέν μπορέσαμε νά ἐντοπίσουμε τό γεγονός τοῦ ἐγγράφου στήν τρέχουσα βιβλιογραφία οὔτε καί τούς ἀναφερόμενους κλέφτες. Πάντως, στό ἔγγραφο ἀρ. [304] ἀναφέρεται κάποιος «Λιμπεργιάννης» ἀπό τόν Πλάτανο Κραβάρων ὡς «γιατάκι» (=συνεργός) τῶν κλεφτῶν. Μπορεῖ νά εἶναι τό ἴδιο πρόσωπο; κάποιος συγγενής; ■

Σχετ.: [326], Ναύπακτος, 11 Ἰουλίου 1807

»Ὑψηλώτατε, ὑπέρτατε καί πολυχρονιμένε δεβλετλή, βεζήρ ἐφέντη μου, σκλαβικῶς προσκυνῶ, φιλῶ τό χρυσόν σου μέστη, τόν μεγαλοδύναμον θεόν παρακαλῶ διά να σοῦ κάμη τά ποδητά μουράτια, ἀμήν.

Με τό σκλαβικόν μου κάμνω ἰφατέ τοῦ ἀφεντός μου, ὅτι κατα τήν προσταγήν τῆς ὑψηλότη σου μᾶς εἶχεν βγάλη κοσιάντα ὁ Μουχτάρ πασᾶς μέ τόν Μπεκύρ Κάρση, καί μέ καμπόσους τζοχαταρέους, καί ἐπήγαμεν ἕως τό Μαβρήλο καί ἐκεῖ ἐχορίσθηκαμεν μέ τόν Μπεκύρ Κάρσην, καί ἔφτιασα παξημάδι καί ἐμπῆκα δέκα ἡμέρες κοσιάντα καί ἐπῆγα ἕως τό Καρπενήσι καί ἐκεῖ ἀνταμώθηκα με τούς σκλάβους σου Γιολτασέους καί ἐπῆρα τόν Μήτρον καί ἠρθαμεν στο Κράβαρι καί ἐκεῖ ἀνταμώθηκαμεν μέ τούς κλέφτες Φουτζαγίτες καί Λιμπέρη καί τούς ἐβαρέσαμεν, καί τούς ἐπῆρα τέσερα κεφάλια καί ἕνα ζωντανόν καί τά εἴφερα στόν Μουχτάρπασα, καί με τήν εὐχήν καί μπάχτι τῆς ὑψηλότη σου τούς ἔκαμα μεγάλον χαλασμόν, καί πάλιν τώρα ἐβγῆκα κοσιάντα καί ὁ θεός καί ἡ εὐχή τῆς ὑψηλότη σου νά μᾶς δόσῃ κουβέτι πάλε νά τούς χαλάσωμεν, καί σοῦ φιλῶ τό μέστη, ἐφέντη μου, νά μή μέ βγάλης ἀπό τό ὑψηλόν σου ναζάρι, ὅτι εἶμε σκλάβος σου, καί οἱ χρόνοι τῆς ὑψηλότητός σου πολλοί, ἀμήν.

1807
Ἰουλίου: 9
Νέμπαχτος

σηκλαβος
χασαν τομορητζας
(ὑπογραφή αὐτόγραφη)

σκλάβο σου Χασάν
Τομορίτζας προσκυνῶ:
(μέ τό χέρι τοῦ γραφέα)

[πλαγίως:]

Ἐφέντη μου ἕνας τζοχατάρης Ὀμέρ Κομερτήνης τό ὄνομα του καί ἕνας ἐδικός μου σοῦ ἐγίνηκαν κουρμπάνη καί ἡ ὑψηλότη σου νά ξήσῃς.

[325]

1 φ., 33x22 ◆ (789) Ναύπακτος, 11 Ἰουλίου 1807

Ἀρτζουχάλι τοῦ Μουχτάρ πασᾶ πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀναφέρει ἐπεισόδιο στό καράβι τοῦ «Μαρσιλέρη», τό ὁποῖο τό συναντᾶμε αὐτήν τήν ἐποχή νά κυκλοφορεῖ στήν περιοχή τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου (βλ. προηγούμενα ἔγγραφα καί στό Εὑρετήριο, λ. Μαρκελέξος). Σύμφωνα μέ τήν περιγραφή τοῦ Μουχτάρ, οἱ ναῦτες τοῦ καραβιοῦ διαμαρτυρόμενοι ἐπειδή ὁ καπετάνιος δέν τούς ἔκανε «τόν λογαριασμόν διά ὅσες πρέξες (=λεῖες) ἔχουν κάμει», βγῆκαν γιά δύο ἡμέρες ἀπό τό καράβι, προφανῶς στή Ναύπακτο, καί ἔκαναν ἀποχή ἀπό τήν ἐργασία τους, ἕνα εἶδος δηλαδή πρωτόγονης ἀπεργίας. Ὁ «τενέντες» τοῦ καραβιοῦ (=ὑποπλοίαρχος) τούς ἔπεισε νά συνεχίσουν τήν ἐργασία τους ἀλλά ὁ Μουχτάρ πασάς διστάζει νά στείλει μ᾽ αὐτό τό καράβι τό κανόνι· προτείνει νά τό στείλει, ὅπως καί τά ἄλλα, ἀπό τό Μεσολόγγι. Ἡ πλήρης κατανόηση τοῦ ἐγγράφου προσκρούει στή φράση πού ἀφορᾶ τό ἀπειθές τσοῦρμο τοῦ καραβιοῦ: «καί ἐρχόμενοι ἐδῶ, κινοῦν διά νά ἐρθοῦν στήν ὑψηλότη σου». Μία ἐξήγηση θά ἦταν νά ὑποθέσουμε ὅτι θά πήγαιναν στόν Ἀλή πασά γιά νά ἐκδέσουν τό παράπονό τους. Ὡστόσο, μία δεύτερη ὑπόθεση μπορεῖ νά εἶναι ἰσχυρότερη: στή Ναύπακτο, ἀφοῦ θά εἶχαν πρῶτα ὁδηγήσει τό καράβι τοῦ Μαρσιλέρη στό Γαλαξίδι, θά ἔμπαιναν σέ ἄλλο πλοιάριο καί μέ τήν εὐθύνη τοῦ «τενέντε» θά μετέφεραν στίς ἀκαρνανικές ἀκτές τό κανόνι πού προορίζεται, ὅπως καί τά προηγούμενα, γιά τήν πολιορκία τῆς Λευκάδας καί ἀπό ἐκεῖ θά προσπαθοῦσαν νά παρουσιαστοῦν στόν Ἀλή πασά. Αὐτήν τήν ἀποστολή φαίνεται ὅτι διστάζει νά ἐμπιστευθεῖ ὁ Μουχτάρ πασάς σ᾽ αὐτό τό τσοῦρμο. Μνεία τοῦ ἐγγράφου βλ. Ε. Γιαννακοπούλου, *Καλλιέργειες*, σελ. 404. ■

»Ὑψηλώτατε, ὑπέρτατε, δεβλετλή βεζύρ ἐφέντη μου, τήν ὑψηλότητά σου σκλαβικῶς προσκυνῶ, φιλῶ τό χρυσόν σου μέστη, τόν μεγαλοδύναμον θεόν παρακαλῶ διά νά σοῦ κάμῃ τά ποθητά μουράτια, ἀμήν.

Με τό σκλαβικόν μου κάμω ἰφαδέ τοῦ ἀφεντός μου, τό ὑψηλόν σου ἔλαβα, καί τά ὅσα μέ προστάξῃς ἐκατάλαβα. Διά τούς ἀνδρόπους τοῦ Μαρσιλέρη, ἔρχωντας ὁ τενέντες διά να πάγη μέ ἀφτουνούς στό Γαλαξήδι, οἱ ἀνδρόποι τους ἐβγῆκαν ἀπό τό καράβι οποῦ ἦταν καί ἐστάθηκαν ἔξω δήω ἡμέρες γιρέβωντας τόν λογαριασμόν διά ὅσες πρέξες ἔχουν κάμῃ καί ὁ τενέντες τούς ἔπεσεν με τό καλό καί μέ γλυκάδα, καί μετα βίας τούς ἔβαλεν στο καράβι, καί σήμερα ἐκίνησεν καί πάγη στό Γαλαξίδι διά νά ἀφήση τό καράβι τους ἐκεῖ, καί ἐμποδίζωντε πεντέξη ἡμερες ἐκεῖ, ὅσον νά

κυβερνήσουν τό καράβι τους, να τό ἀφήσουν, καί ἐρχόμενοι ἐδώ κινοῦν διά νά ἐρθοῦν στήν ὑψιλότη σου· ὅμως, ἐφέντη μου, διά τό τόπι, πῶς εἶναι ὁρισμός σου να τό στείλω· με τόν τενέντεν, σκιάζωμαι μή τοῦ κάνουν τίποτας οἱ ἀνθρόποι του καί πάθωμεν κανένα χουνέρι, ἤ να τό στείλω χώρια, να τό βγάλω εἰς τό Μεσολόγγι ἐκεῖ ὅπου ἔβγαλα καί τά ἄλλα, καί τό τζεβάπη τῆς ὑψηλότη σου μέ προφθένη ὅσον να γιρίσουν αὐτή ἀπό το Γαλαξίδι καί πρόσταξέ με πῶς εἶναι ὁρισμός σου διά τόν ἐρχομόν τοῦ τοπιοῦ, καί οἱ χρόνοι τῆς ὑψηλότητός σου πολλοι, ἀμήν.

1807: 11
Ιουλίου
Νέμπαχτος

σκλαβο σο
μουχταρης
(ὑπογραφή αὐτόγραφη)

[326]

1 φ., 32x22 ◆ (791) Ναύπακτος, 11 Ἰουλίου 1807

Ἀρτζουχάλι τοῦ Μουχτάρ πασᾶ πρός τόν Ἀλή πασά. Πρέπει νά διαβαστεῖ σέ συνδυασμό μέ τό «τεζβίτι ἀπό τό γράμμα ὁπού ἐγράφτηκε τοῦ Ντιβάν ἐφέντη» (βλ. τό σχετικό α΄), ἀπό τό ὁποῖο μαθαίνουμε τό ἀντικείμενο τῆς ἀλληλογραφίας Μουχτάρ πασᾶ-Διβάν ἐφέντη, γιά τήν ὁποία ὁ Μουχτάρ δίνει ἐδῶ ἐξηγήσεις πρός τόν Ἀλή πασά. Ἄλλη μία ἔνδειξη τῆς γενικευμένης καχυποψίας πού κυριαρχεῖ στίς σχέσεις τοῦ Ἀλῆ μέ τούς γιούς του ἀλλά καί τῆς σχετικῆς αὐτονομίας νά ἐνεργοῦν καί νά διαχειρίζονται κάποιες ὑποθέσεις πού τούς ἀφοροῦν. Στή συνέχεια, δίνει πληροφορίες γιά μιά σύγκρουση μέ τόν Μήτζη (Μῆτζο) Κοντογιάννη, ἀπό τό σῶμα τοῦ ὁποίου σκοτώθηκαν τέσσερις καί γιά τήν καταδίωξη τῶν κλεφτῶν Χαμπίπ Τζάμη καί Βοτζαΐτη, γιά τήν ὁποία βλ. τό σχετικό β΄. ■

Σχετ.: α΄ [313], Ναύπακτος, 6 Ἰουνίου [1807]
β΄ [324], Ναύπακτος, 9 Ἰουλίου 1807

»Ὑψηλότατε, ὑπέρτατε, ντεβλετλιοῦ βεζήρ ἐφέντη μου, τήν ὑψηλότητά σου σκλαβικῶς προσκυνῶ καί τό χρησόν σου μέστι φιλῶ, καί μέ τό σκλαβικόν μου φανερόνω τοῦ ἀφεντός μου, ὅτι ἔλαβα τόν εμίρηναμέ σου μέ χέρι τοῦ Σηνᾶν Τζήλε, καί τόν μουζντέ τοῦ Βελή πασᾶ, ἤδα καί τό γράμα τοῦ σκλάβου σου Ντηβᾶν ἐφέντη καί μέ προστάζης, ἐφέντη μου, πῶς γράφη σέ μία ἄκρα καί διά τόν σκλάβον σου. Ἐφέντη μου, νά σε κάμω βουκούφην ὡς καθώς ἔγινε. Περνῶντας ὁ σκλάβος σου Ντιβᾶν ἐφέντης διά τήν Πόλιν μοῦ ἔστηλε ἐτοῦτο τό γράμα μέ ἄνθροπόν του

καί γένεσε βουκούφης ἀπό τό ἴδιον γράμα του διά ὅσα μοῦ ἔγραψε, καί ὁ σκλάβος σου δίχως νά ἔχω καμίαν εἴδησιν ἀπό τήν ὑψηλότη σου, τοῦ ἀποκρίθηκα μέ τό ἴδιον τεξβήτη ὁποῦ σοῦ στέλω, μέ στοχαξμόν ὁποῦ ὁ Ντηβᾶν ἐφέντης δέν ἠμπόριε νά μοῦ γράψη χωρίς νά τόν ἔχης προστάξη ἡ ὑψηλότη σου· τώρα ἐφέντη μου, ἡ ὑψηλότης σου ἦσε βουκούφης σέ τί κατάστασι ἦνε ἡ Ῥούμελι καί διά τάφτο τοῦ ἀποκρίθηκα ἔτζι, καί ὁρισμός σου.

Ἀκόμη, ἐφέντη μου, καθώς μέ ἦχες προστάξη διά τούς κλέφτες καί ἦχα βγάλη τόν Χασάν Τομορίτζα καί Μπεκίρ Κάρσι καί ἔπεσαν πρός τό Πατρατζηκιότικο καί ἐκεῖ ἐβαρέθηκαν μέ τόν Μήτζη Κοντογιάνη καί ἐπῆραν τέσερα κεφάλια. Ὕστερα ἀκούστηκε καί ὁ Χαμπίπ Τζάμης καί τούς γράφη ὁ Ἄγος διά νά τοῦ πέσουν κοντά τοῦ Χαμπίπη ὁποῦ ἀκούονταν στό σύνορο τῆς Μπουτουνίτζας καί ἐκεῖ σάν ἐχαλάστικε ὁ Χαμπίπης ἐγύρισεν στό καρπενησιότικο σύνορο· ὕστερα ἔμαθαν τόν Βοτζαήτην, καί ἔκαμαν κοσιάδα, καί τούς ἔπεσαν ἀπό κοντά, τούς ἤβραν στό λιμέρι ὁποῦ ἦταν στό σύνορο τό κραβαρήτικο καί ἐπολέμησαν, τοῦ ἐκράτισαν τέσερα κεφαλία τοῦ Βοτζαήτη καί ἕναν ζωντανόν καί σοῦ τά στέλνω ἀφτοῦ· ἐσκοτόθηκε ἕνας δικός μας καί ἕνας τοῦ Χασάνη καί ὁρισμός σου. Ἐφέντη μου, ὁ Χασάνης καί ὁ Μπεκίρης εἰς τό χισμέτι σου κοσούρι δέν ἀφήνουν· ἦναι σκλά

[πλαγίως:]

βοι σου πιστοί καί νηγιάξη σοῦ κάνω νά ἦνε εἰς τό ὑψηλόν ναξάρι σου ὅτι ἀφτά ὁποῦ σοῦ λέγουν διά ἀφτουνούς δέν ἦναι τήποτε, ἀφτοί μέρα νήχτα τξαλιστοῦν εἰς τό χισμέτη σου, καί ὁρισμός σου.

Ταῦτα καί οἱ χρόνοι σου πολοί.

1807:
Ἰούλιος: 11 *σκλαβο σο*
Ἰνέμπαχτος: *μουχταρης*
(ὑπογραφή αὐτόγραφη)

[327]

2 φ., 35x25 ◆ (406) Σιάτιστα, 15 Ἰουλίου 1807

Ἀρτζουχάλι τῶν Σιατιστινῶν πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀφορᾶ φορολογικές ὑποθέσεις τῆς κοινότητας. Τοῦ γνωρίζουν ὅτι δέν εἶναι χωρισμένοι σέ «ταράφια» καί ὅτι ἄν ἐξήτησαν νά δοῦν «τούς λογαριασμούς τῶν δεφτερίων» εἶναι γιατί ὁ Ὀσμάναγας

καί ὁ Κωνσταντίνος (χωρίς ἐπώνυμο), πού τούς ἔχει ὁρίσει ὁ Ἀλή πασάς, ὑποθέτουμε ὡς ἀγιάνηδες, δέν τούς τά ἔδειχναν. Διευκρινίζουν ὅτι δέν ἐζήτησαν νά ἐλέγξουν τούς «αὐθεντικούς» λογαριασμούς ἀλλά μόνον αὐτούς τῆς κοινότητας. Ὑπογράφει μεγάλος ἀριθμός Σιατιστινῶν. Οἱ ὑπογραφές φαίνονται νά εἶναι αὐτόγραφες ἀλλά αὐτό δέν πρέπει νά εἶναι ἀκριβές. Κάνει ἐντύπωση ὅτι δέν ὑπάρχει κανείς Σιατιστινός πού νά «ὑπογράφεται» μέσω ἄλλου. Εἶναι ἐνδεχόμενο ὅσες ὑπογραφές δέν εἶναι αὐτόγραφες νά ἔχουν τεθεῖ μέ τό χέρι ἄλλων προσώπων, πού ἦταν σέ θέση νά ὑπογράψουν καί ὄχι ἀπό τό χέρι ἑνός μόνο γραμματικοῦ. Ἀπαιτεῖται ἀκόμη μία διευκρίνιση γιά τό ἄν οἱ ὑπογραφόμενοι εἶναι ἀποκλειστικά κάτοικοι τῆς πόλης τῆς Σιάτιστας ἤ εἶναι καί κάτοικοι τῶν χωριῶν τοῦ βιλαετίου. Σημειώνουμε προχείρως ὅτι μερικά ὀνόματα τοῦ παρόντος τά ξαναβρίσκουμε σέ ἀνάλογο φορολογικοῦ περιεχομένου ἀρτζουχάλι τῶν Σιατιστινῶν πρός τόν Ἀλή πασά τῆς 3ης Δεκεμβρίου 1813, πού ἔχει διασωθεῖ στό Ἀρχεῖο Σταύρου Ἰωάννου (βλ. Σ. Κουγέας, *Ἀρχεῖον Σταύρου Ἰωάννου*, σελ. 56-57). Περίληψη τοῦ παρόντος ἔχει δημοσιεύσει ὁ Γ. Χιονίδης, *Τά ἔγγραφα*, σελ. 224. ■

Υψηλώτατε καί πολληχρονημένοι ντοβλετλῆ, Βεζήρ ἐφέντη μας, σκλαβηκῶς σέ προσκυνοῦμεν καί τά ἴχνη τῶν τιμίων ποδῶν σου φιλοῦμεν καί τόν θεόν παρακαλοῦμεν διά τήν πολληχρόνιον ζωῆν σου, ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν.

Μέ τό σκλαβικῶν καί προσκυνητῶν μας ἀρτζοχάλη σοῦ κάμωμεν ἰφαντέν ὅτι μᾶς ἔκραξεν ὁ Ὀσμάναγας καί μᾶς ἐπαρισίασεν τόν ὑψηλόν σου ὁρισμόν, ὁποῦ τοῦ ἐστηλέται καί τόν ἐπροσκυνησάμεν, εἰς τόν ὁποῖον πρωστάξεται νά κάμωμεν δίο ἀρτζοχάλια. Ἡμεῖς ἡ σκλάβοι σου, αὐθέντη μου, κανένα ταράφη ἐδώ δέν ἔχωμεν, μέ τό νά ἀκολουθησάμεν τόν ὑψηλόν σας ὁρισμόν ὁπού ἐπροστάξεται ἄλος νά μήν καρηστήσι μόνον ὁ Ὀσμάναγας καί σκλάβου σου Κωνσταντίνος· ἡμεῖς ἐξητήσαμεν ἐδώ μόνον τοῦς λογαριασμοῦς τῶν δεφτερίων (ἐκτός τοῦ αὐθεντικοῦ) καί μέ τό νά μήν μᾶς τόν ἐπαρησίασεν ἐδώ, ἤλθεν αὐτοῦ ὁ φουκαρᾶς ἀπό ὅλον τό κοινόν καί τόν ἐξήτισαν, καί ὡς αὐθέντης ὁποῦ ἤσαι ἀπό τοῦς λογαριασμοῦς γήνεσαι βοκοῦφης καί ὁρισμό σου.

Ἀκόμη περηκαλοῦμεν ὅλοι ἰ σκλάβι σου εἰς τᾶς λαμπρᾶς ἡμέρε[ς] σου νά κάμης μερχαμέτι εἰς ἡμᾶς νά μᾶς βάλις καλώ νηξάμη καί νά ρίχδῃ τό τεφτέρη μέ τιμήν ὅπως μᾶς προστάξεται, διά νά κάμωμεν χαΐρ ντοβάν ἡμέραν καί νήχταν διά τήν πολληχρόνιον ζωνῆ σας, ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν.*

Ταῦτα καί οἱ χρόνη σου πολοί ἀπό τόν θεόν.

1807, Ἰουλίου 15 Σιάτιστα

Τῆς ὑψηλώτητό σου σκλάβοι καί χαΐρ ντοβατζίδες

»Δημήτρης νικολάου χ: μιχαήλ προσκυνῶ
»μαρκος χ: Δημου προσκηνο:–
»γιώργι Θεοδώρου προσκυνῶ
»Ιωανις δημιτριου χούχου: προσκινο
»Ιωαννίς Ἀδανασίου Προσκυνο–
»μαρκος νηκολοῦ προσκηνο:
»Γεώργιος κασνάρ πρωσκηνῶ
»Νικόλαος χ: τρηανταφυλου προσκηνώ.
»Γεώργιος Ἰωάνου προσκηνό
»Μιχαήλ Ἰω: ξυγούρη προσκυνῶ
»Δούκας Ἰωάννου γγούντια προσκυνῶ:–
»δούκας νηκο πρωσκινω
»δημιτριος αργιρι προσκηνου
»μαρκος δημητρηου προσκηνο:–
»Ἰωάννης κωνστ: προσκυνῶ
»μαρκους νικου προσκινο
»δουκας γηοργηου προσκηνο
»δημους προσκυνου:

» γεώργιος Ἰωάννου προσκυνῶ
» γεώργιος ξιαρα προσκινω
»νικος δημο προσκηνο
»δουκας μητξος προσκινο
»[Γεώργιος] κονσαντιν προσκηνῶ
»γιάνιος τάτξο προσκηνῶ
»Ιωανις ξουξουρα προσκηνος
»Τατξος σταβρο προσκινο:-
»Χατξι ουστηνα προυσκινου
»λαξαρης γγουρκα προσκινο:-
»δημητρη νουσου προσκηνιτος
»γεώργιος Ἀναστασίου προσκυνῶ:-
»ξήσης δημητρηου προσκηνο
»Ἰωάννης πάϊκου προσκυνῶ
»λαξαρις κοστα προσκινω
»λιολος μαρκου προσκινο
»ναουμης μαρκου προσκινο
»τραπάδης(;) προσκηνω
»νηκως γηοργηου προσκηνο
»μιχαλι δημιτριου προσκηνο

[φ. 1v]

»νικολας μποτζου προσκινο
»λιολιος λαξαρου προσκηνο
»νανους μουντζο προσκινο
»παναγιοτις μιχαηλ προσκινου
»λολους βασου προσκυνο
»νηκο τζατξης προσκινο
»κονσταντινος πετρου προσκινο
»τζιμος δομα προσκινο
»νικολας παντο πιροσκινο
»δουκας λετο προσκηνο
»θεοδουρος παντο προσκηνο
»νιανος λετη προσκινο
»λολος μασ... προσκινο
»δημο νικολουτζο προσκινο
»πουληου γγησερη προυσκηνω

»δημος τιγκα προσκηνου
»τζημος λατζος προσκηνο
»ιουανις θοδωρου προυσκηνό
»δημιτριος πομπορα προσκηνο
»δημητηρη ἐγγόνι τζατζου προσκηνο
»γηάνη μητξηου προσκηνο
»γιανής μήτζου προσκηνο
»κοκονης κηριακου προσκινο
»κοτηας γιανη προσκηνο
»κοτας λαμος προσκηνο
»θομας μηχαήλ προσκυνο
»τριαντάφιλος κονσταντίνου προσκυνο
»γιανης παναγιώτη προσκυνου
»τζημους ληολη προυσκηνο

κη ναν τουν ρουτισης δηατι
μη ξημηουσεν ενα χοβη :25: ηκοσι
πεντι γροσηα κη αλου χοβη :32:

»γιαννις νιουτι προσκυνο
»παλυσις πρωσκινω
»γιωργης δημου ποσκηνο
»μαρκο προσκηνο
»νικος γιανι προσικινο
»αντρονης μπασινά προσκυνό
»δημος τξοκα προσκηνο
»δημιτριος ιωάνου προσκινω
»λολος ντινα προσκινο
»δουκας δημο μηχου (;) προσκυνο
»νικος προσκηνο- -
»νηκολας δημου τραχου προσηκινο
»γιωργιος ιουανου προσκυνο
»γηανης αντρηα: προσκηνο
»γληγόρης θαναση προσκηνο
»θηοδορης παπα κοστα προσκηνό
»κοτας μουλατξοκα προσκηνο
»νανος καλπανι προσκινο
»γιανις ψατλη προσκηνο
»δημος μπερπερι προσκινο
»νανους σταβρου προσκηνο
»γανις αθανασιου προσκινο
»διαμαντις διωδουρου προσκινου
»μαρκους γιουμνου προσκινο
»κοτας λακας προσκηνο
»γουλας προσκινο

»σοξος σαπουνα προσκινο
»γιανης μπουταλης προσκηνο
»χριστος τριανταφηλο προσκηνο
»μιχαλι δημητριου προσκινο
»κοτας χοριφηταρος (;) προσκινο
»ἰωάννης νήκου προσκηνό
»θεοδορος μηχαλη προσκηνο
»δημος ηουανη προσκινο
»γηανης κοστα προσκηνο
»χαρισης σημου προσκηνο
»τξημου προσκηνο
»κοστας δήμου προσκηνο
»κουρναβος προσκινο
»δημους δουκα προσκινο
»νικος γιοργι προσκινο
»νανους κουσταντηνου [[μαρτ]] προσκυνο
»τονας προσκηνο
»κόστας προσκινό
»τξήμος προσκηνο
»μαρκο μαναφη προσκινο
»αναστασις τρουγγα προσκυνο
»νανος δουλου προσκηνο
»γιάνίς νάσίο κανατξιουλι προσκινο
»λαξαρις ληογα προσκινο

[φ. 2 r]

»θιαμο θοδορη σε προσκινο
»λατξος σαμαρα πρροσποσκινο
»δημος χατξο προσκινο
»κοτας νικο προσκινο
»αλεξης μοτξου προσκινο
»δημους πετρος προσκηνο
»νηκος τηνα πορκηνο

»κοστα πανα προσκηνο
»γιοργις μαρκο προσκινο
»νικως γριβα προσκινο
»δημος αλεξη προσκηνο
»κοσταντηνι πεού προσκηνο
»σωμος δημο προσκινο
»νικο γιανι προσκινο

»Κοτιας παντο προσκινο
»γεώργιος νίκο προσκηνο
»δημητρη γηανη προσκηνο
»δοσος λοτα προσκηνο
»χατζιος γιοργου προσκινο
»λοτας αγοραστου προσκηνο
»διμους σιουμου προσινο
»γιανι μιτζο γρορονινη προσκινο*
»θανασης ευθημηου πρωσκινω
»δημιτριος κοστα προσκινω.-
»δοσος δημητρίου προσκηνο
»Κωνσταντῖνος Ἰωάννου Τριανταφύλλου προσκυνῶ
»τζημος γηοργηου προσκηνου
»νικολαος ιωανου προσκηνο
»λουκας ταβανη προσκηνο
»Ἰωάννης παπᾶ Ν: οἰκ: Προσκηνῶ
»Κωνσταντίνος Χ»Νικου Προσκυνο
»τζημο μαρκουση προσκηνο
»λοτο πεο προσκινο
»δημητρης γιοργιου προσκηνο
»γιοργιος γεοργιου προσκινῶ
»κοστας μαντζο προσκηνο
»τζημος γηοργηου προσκηνο
»ιωανις Χριστοδολο προσκινό
»γιοργιος νικολας προσκυνο
»νανος πεη προσκηνο
»μηχαλης παλατζηκος προσκηνο
»μαντιος προσκινω
»γηοργης κοστα προσκηνο
»χρηστος τριανταφυλου προσκηνο

»ξοξους αλεξι προσκινο
»δημος μπετρου προσκινο
»διμω γιανη προσκινο
»νανος τλοτα προσκινο
»τριανταφιλος θεδωρου προσκηνο
»νασιος λουτα προσκινο
»κονστατηνος μαρκο προσκυνο
»γεοργιός διμητριου προσκινο
»γιανις ντινα προσκινο
»μαρκος ιοανου προσκυνο
»νεραντζις δουλο προσκινῶ
»γεωργης καΐλη [...]προσκηνῶ
»ξηση γεωργιου προσκηνο
»κωτιας στουπα προσκηνω
»βορξης μαρκου προσκυνο
»νηκος πηδαμεν προσκινο
»δημος παρδαλ προσκηνο
»γιανις λοτα προσκινο
»σιοξιος λοτα προσκινο
»παντος γιανι προσκινο
»νηκος ταταμουτζο προσκινο
»θοδορος πετρο προσκινο
»νικο μιτσου προσκινο
»τσατσανις στογιανου προσκινο
»δημος ηουανο προσκινο
»λολλος θεοδορο προσκηνο
»μιχαλης ηουανο προσκηνο
»λιοτας θοδος προσκινο
»στιφανις μανκινα προσκινο
»θεος τουκα προσκινο

[φ. 2ᵛ]
ηουανακης γιοργιου προσκηνό
λετσος τζιρκου προσκινο
νανος γριβα προσκινο
χατζος καλονας προσκηνο
πολιζου διμου προσκινο

πουλιου διμου προσκινο
νιρατζι νιτα προσκινο
δημος λογα προσκινο
τατζος λογα προσκηνο
λολου μητσου προσκινο
τζιμου νικου προσκινο
κοτας δημου προσκηνο
ζησης λογα προσκηνο
κοτας ρουσας προσκηνο
νικολα ιωανου προσκινο
γεοργιος ιοανου προσκινο
κοτιας παρδαλι προσκινο
γιανις λοτα προσκινο
λαζος θεοδορου προσκηνο
λολος τουντα προσκηνο
τζιμος πανου προσκινο
νικολας πανου προσκινο
νικολας δημητριου προσκηνο
πουλιζους μουστρακλι προσκινο
λαλος μαρκου προσκηνο
γιανις γκουστιρας προσκινο

[328]

2 φ., 15x10 ◆ (201) Ἰωάννινα, 2 Αὐγούστου 1807

Ταχβίλι (=ἐξοφλητική ἀπόδειξη) ἀνδρώπου τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, μᾶλλον τοῦ Ἀντέμ μπέη (βλ. παρακάτω), πρός τόν προεστό τοῦ Ζαγοριοῦ Ἀλέξη Νοῦτσο γιά 15.232 γρόσια, ὀφειλόμενα «ἀπό ἄσπρα τῶν ἐργατῶν Ζαγοριοῦ». Τά χρήματα στάλθηκαν ἀπό τόν παραλήπτη στήν Κωνσταντινούπολη. Τά «ἄσπρα τῶν ἐργατῶν Ζαγοριοῦ» τοῦ παρόντος καθώς καί τῶν παρακάτω σχετικῶν πρέπει νά ἔχουν σχέση μέ τήν ἔκτακτη "ἀγγαρεία" πού ἐπέβαλε ὁ Ἀλή πασάς γιά τά ἔργα τῆς Πρέβεζας. Τά σχετικῶς μεγάλα ποσά πού ἀντιπροσωπεύουν τά τέσσερα ἔγγραφα τῆς παρούσας ὁμάδας, ὑποδηλώνουν ἴσως τήν ἐξαγορά αὐτῆς τῆς ὑποχρέωσης/ἀγγαρείας ἐκ μέρους τοῦ συνόλου τῶν κοινοτήτων τοῦ Ζαγοριοῦ, ἀπαλλαγή δηλαδή ἀποστολῆς ἐργατῶν πού θά τούς ἐπέλεγαν καί θά τούς πλήρωναν κατ' εὐθείαν οἱ κοινότητες, ὅπως ἔγινε σέ ἄλλες περιπτώσεις. Τό ἔγγραφο χωρίς ὑπογραφή, φέρει μόνο τ.σ. τουρκιστί. Ὁ ἴδιος ἀξιωματοῦχος σφραγίζει καί τό παρακάτω σχετικό γ΄. Παρά τό δυσανάγνωστο τοῦ σφραγίσματος τό ταχβίλι αὐτό πρέπει νά ἀνήκει στόν Ἀντέμ μπέη, ταμία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ αὐτήν τήν περίοδο, ὅπως εἶναι γνωστό ἀπό τή βιβλιο-

γραφία ἀλλά καί ἀπό ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου, μπουγιουρντιά τοῦ Ἀλῆ πρός τόν ταμία-ἀνεψιό του (βλ. ἔγγρ. ἀρ. [316], [317]). Στό σημεῖο αὐτό πρέπει νά διευκρινιστεῖ ὅτι τό συνολικό ποσόν τῶν 67.232 γροσίων, πού προκύπτει ἀπό τήν ὁμάδα τῶν τεσσάρων συναφῶν ἐγγράφων, δηλ. τοῦ παρόντος καί τῶν παρακάτω σχετικῶν, ὡς ἀντισήκωμα ἀγγαρείας εἶναι ὑπερβολικό, ἀκόμη καί ὅταν πρόκειται γιά τά εὔπορα Ζαγοροχώρια. Ἴσως ὑπάρχει κάποια ἐξήγηση πού μᾶς διαφεύγει. ■

Σχετ.: α΄ [329], Ἰωάννινα, 6 Αὐγούστου 1807
β΄ [333], Ἰωάννινα, 3 Σεπτεμβρίου 1807
γ΄ [336], Ἰωάννινα, 14 Σεπτεμβρίου 1807

»Ἐμέτρησεν ὁ κύρ Ἀλέξης Νούτζου ἀπό ἄσπρα τῶν ἐργάτων Ζαγοριοῦ γρόσια: 15232: ἤτοι δέκα πέντε χιλιάδες διακόσια τριάντα δύο γρόσια, τά ὁποῖα ἐστάλθηκαν εἰς τήν Πόλιν, μέ τόν Ντελῆ Οὐμέρ καί Κιόρ Ἡμπραχήμην τάταρην διά αὐθεντικόν λογαριασμόν καί μέ προσταγήν αὐθεντός μου δίδω τό ταχβῆλι μου· ὄχι ἄλλο:

(τ.σ.τ.)
1807
Αὐγούστου: 2
Ἰωάννινα

[329]

2 φ., 18x13 ◆ (565) Ἰωάννινα, 6 Αὐγούστου 1807

Μπουγιουρντί τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πρός τόν Ἀλέξη Νοῦτσο, προεστό τοῦ Ζαγοριοῦ. Τοῦ ζητᾶ νά καταβάλει στούς «πραγματευτές» τῶν Ἰωαννίνων δεκατέσσερις χιλιάδες πεντακόσια γρόσια, γιά συναλλαγματικές (:«πόλιτζες») ἴσου ποσοῦ πού τοῦ ἔδωσαν καί ἔστειλε στήν Κωνσταντινούπολη. Τά χρήματα αὐτά προέρχονται ἀπό τήν ὑποχρέωση τῶν Ζαγοροχωρίων γιά τήν παροχή ἐργατῶν στά ἔργα τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. ■

Σχετ.: α΄ [328], Ἰωάννινα, 2 Αὐγούστου 1807
β΄ [333], Ἰωάννινα, 3 Σεπτεμβρίου 1807
γ΄ [336], Ἰωάννινα, 14 Σεπτεμβρίου 1807

Ἐδικέ μου Ἀλέξη Νούτζου, βλέπωντας τό παρόν μου νά δόκῃς τῶν πραγματευτῶν ἀπό τά ἄσπρα τῶν ἐργάτων γρόσια: 14500: ἤτοι δέκα τέσαρες χιλιάδες καί πεντακόσια διά ταῖς πόλιτζαις ὁποῦ ἔλαβα διά τήν Πόλιν, ὄχι ἄλλο:

(μονογραφή Ἀλῆ πασᾶ)

1807: Ἰωάννινα
Αὐγούστου: 6:

[ἐπί τοῦ νώτου:]
Τό μπουγιουρτί σε[...] διά γρ. 14500: διά τές πόλιτζες
Πόλεως τῶν πραγματευτάδων. –

[330]

2 φ., 29x20 ◆ (319) Πάργα, 7 Αὐγούστου 1807

Ἐπιστολή τοῦ διοικητῆ τῆς Πάργας [Ἰωάννη] Βλασόπουλου, πρός τόν Χασάν ἀγά Τζαπάρη. Ὁ Βλασόπουλος διαμαρτύρεται γιατί ὁ Χασάν ἀγάς Τζαπάρης μετά τήν εἰρήνη (:«μπαρίσι») πού ἔκανε μέ τόν Ἀλή πασά, παρενοχλεῖ τή φρουρά τῆς Πάργας μέ κατ' εὐθείαν ἀπειλές ὅτι ἄν πλησιάσουν στήν Ἁγία Κυριακή, ἀκόμη καί γιά νά πάρουν νερό, θά τούς χτυπήσει. Ὁ «Κ: Βλασόπουλος» τοῦ ἐγγράφου εἶναι ἀσφαλῶς ὁ Κ[αβαλιέρης Ἰωάννης] Βλασόπουλος, ὁ γνωστός πρόξενος τῆς Ρωσίας στήν Πάτρα κατά τά τελευταῖα προεπαναστατικά χρόνια καί φιλικός. Ὡς τόν Δεκέμβριο τοῦ 1806 ὁ Ἰωάννης Βλασόπουλος ὑπηρετοῦσε ὡς πρόξενος τῆς Ρωσίας στήν Πρέβεξα (βλ. Γκρ. Ἄρς, *Ἀλβανία-Ἤπειρος*, σελ. 237 καί 252). Μετά τήν κατάληψη τῆς Πρέβεξας ἀπό τόν Ἀλή πασά ὑπέστη ὁλιγόμηνη φυλάκιση (Ἰανουάριος–Φεβρουάριος 1807), μετά τήν ὁποία φαίνεται ὅτι ἐντάχθηκε στίς ρωσικές δυνάμεις τῆς Κέρκυρας καί τοποθετήθηκε πολιτικός διοικητής τῆς Πάργας (βλ. προχείρως Α. Γούδας, *Βίοι*, τόμ. Ε΄, σελ. 189) ἕως τήν παράδοσή της στούς Αὐτοκρατορικούς Γάλλους. Ἑπομένως, τό «Κ» τῆς ὑπογραφῆς πρέπει νά συμπληρωθεῖ μέ ἕναν ἀπό τούς δύο τίτλους πού ἀποδίδει ὁ ἴδιος στόν ἑαυτό του ἐντός τοῦ ἐγγράφου, στή φράση: «καί ἐγώ θέλει κάμω ἐκεῖνο ὁπού πρέπει τοῦ τιμημένου κομαντάντε καί καβαλιέρη», ἐκ τῶν ὁποίων προτείνουμε τό «κ(αβαλιέρης) Βλασόπουλος». Τό ἔγγραφο, τό ὁποῖο εἶναι τό πρωτότυπο πού στάλθηκε στόν ἀποδέκτη, φαίνεται ὅτι παραδόθηκε ἀμέσως στόν Ἀλή πασά γιά προφανεῖς λόγους: ἐνημέρωση, ἐπίδειξη νομιμοφροσύνης καί ἴσως συντονισμό τῆς πίεσης πρός τήν Πάργα, κάτι πού ἀποτελοῦσε σταθερή συμπεριφορά τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Τά συνοδευτικά, ἀπό τά ὁποῖα θά μποροῦσαν νά προκύψουν πρόσθετα στοιχεῖα, δέν ἔχουν διασωθεῖ. Πέρα ἀπό τήν ἀνορθογραφία ἐντύπωση κάνουν καί οἱ πολυάριθμοι παρατονισμοί τοῦ ἐγγράφου. ■

Σχετ.: [334], Ἰωάννινα, 7 Σεπτεμβρίου 1807

Ἀγαπιτέ μου φίλε Χασαν ἀγά Τζαπάρη, σέ ἀσπαζομε. Ἐπιδί καί δέν ἤδα νά μοῦ ἀποκρίδῖς ἔος σιμέρα εἰς τό ἐπροχθεσίνο γράμμα ὁποῦ σοῦ ἔγραψα, ἴδου παλίν ὁπού σᾶς γράφο ὁς φίλος, ὁς καθος μέ βεβεόνης μέ δίο σου γράμματα ὁποῦ μέ ὁλον ὁποῦ ἑκαμες τό μπαρίσι μέ τόν βεξίρη θελής τήν φιλίαν μας, ὁς καθος προτα καί καλήτερα· ὁμος αὐτο δέν τό βλέπο. Μόνον ἀντις νά μου γράψης ἐμε, γραφῆς τόν καπετανέον ὁπού νά τραβήχθουν μουτουλακ ἀπό τούς τοποῦ σου, καί τά παλικαρία τά

ἐδικα σου ἀπό αγία Κυριάκη ἐπηγαν εἰς τήν βρήσι καί ἤπαν τόν ἐδικον μου ὁποῦ στέκόντε ἐδοδε ἀπό τήν ἁγια Κυρίακη καί τούς ἐφοβερίσαν ὁσαν νά ἤτουν γηνέκες καί τούς ἤπαν ὅτι νά μίν πιγενούν πλέον εἰς τήν βρήσι νά παρούν ούτε νέρο διάτι δε νάν τούς κτηπήσουν.

Αὐτο, φήλε μου, δέν το έκανε ούτε ὁ Ἄλι πασσάς ὁπού νά ήταν εἰς τήν ἁγ(ία) Κυρίακη, διά τό ἀραλικι ὁπού ἡ βασίλις μας ἐβαλανε ὁς καδός καί τό ἐχι τόρα ὁ βεζιρίς τόσον στήν Μπλαγιά καί στίν Μπερατιά, ὁσαν καί στίν Πρεβεξα, ὁποῦ τό ἐχι ἀνιχτο τό ἀλισιβερήσι μέ τήν Ἁγ(ία) Μάβρα. Παλι σάν ἀγαπας καί ἔχης τό κέιφή σου νάν το καμίς καί αὐτο δέν ήνε χρήα νάν το γραψής τόν καπετανέον, μονόν νάν το γράψης ἐμενα, ἐπηδη δέν ἀκούουν ἀλουνου [[προσταγες]] προστάγες παρά τές ἐδικες μου, ὁς καθός σου ήνε γνώστο σου πολλά καλά· καί ἐγώ θελή κάμο ἐκινο |2 ὁπου πρέπι τοῦ τημιμένου κομαντάντε καί καβαλιέρη· μ'όλον τούτο ὁποῦ τοσόν ὀγληγορα δέν ἐλπίζα νά ἀλισμονησίς ἐκινούς ὁπού ἔος τορά σοῦ ἐβασταξαν τό ήρτζη καί τό σπιτί σου, ὁμος αὐτο δέν βλάπτι ἠσε ἐμας.

Ἐγώ σοῦ ἔγραψα ὅτι δέν τούς ἐμπασα μέσα τούς ἐδικούς μου διά νά μίν χαλασουν τά ἀμπελια τόν Μπαργινόν, ὁμος τορά γραψέ μου τήν γνωμίν σου πιά ήνε, σάν τιμιμένος Χασάν Τζαπαρίς διά νά ἠξεύρο, ἐπιδι δέν ἀγαπο μολοντούτο νά ἀνηξομε νίζα, μα παλίν εἰς τά σινορα τῆς Παργάς ὁπίος ἔλθη νά μᾶς ἀνίξι τόν νίζα καλός να ἐλθι καί ὁπίος θελη τήν φηλίαν μας ἐμίς δέν τηνε διοχνόμε, ὁμίος καί τήν ἐχθρα· καί ἐάν τά ἀμπελία τά Παργίνα τά χαλάσούν ἱ στρατιότες τοῦ αὐτοκρατορός μου αὐτός τά πλερονι διπλά καί ἡ Παργίνη πάλη τά χαρίζουν.

Ταῦτα, φιλε μου, καί ἀκαρτερο τήν τίμημενί σου ἀπόκρίση καί ἐκινα ὁπού ὁ κοσμος λέγι ὁτι ἀντις νά παρής τήν Γορήτζα ἔδοκες καί τήν ἁγ(ία) Κυριάκη τοῦ βεζήρη, αὐτα δέν τα πηστέβο ἀλα ούτε μέ μέλι νά σέ ἐξεταξο· νηκο[κυ]ρής ήσε καί ὅτινος ἀγαπας πουλίσε τό μουλκί σου, ξαράρι ἐδικόν σου κανίς καί ὄχι ἀλουνου.

Ταῦτα καί μένο.

Παργά
7 Αὐγ(ούστου): 1807

ὁ φίλος σου
Κ: Βλασόπουλος:

[πανώγραμμα:]
τῷ ἐνδοξωτάτῳ ἀγα
Χασαν ἀγα Τζαπαρη εὐτιχ(ῶς)
Λουγάρατη

[331]

1 φ., 43x31 ◆ (114) χ.τ., 23 Αὐγούστου 1807

Ἀρτζουχάλι τοῦ Ἀπτούλ Χαλίμη πρός τόν Ἀλή πασά. Σύμφωνα μέ τή διαταγή πού ἔλαβε, ἐφρόντισε νά προωθηθοῦν στό «Καϊλάρι» τά 103 φορτώματα μπαρούτης πού ἔστειλε ὁ Διβάν ἐφέντης ἀπό τήν Κωνσταντινούπολη καί τά 23 φορτώματα πού «ἤρθαν εἰς τό Ἀραπλί». Ὁ τόπος ἀποστολῆς τοῦ ἐγγράφου εἶναι δύσκολο νά προσδιοριστεῖ. Τό Ἀραπλί εἶναι βέβαια τό σημερινό χωριό Λαχανόκηπος (ἐπαρχίας Θεσσαλονίκης), γνωστός συγκοινωνιακός κόμβος τῆς ἐποχῆς στήν περιοχή Θεσσαλονίκης, ἀλλά ἡ φράση «Καϊλάρι» δημιουργεῖ κάποια προβλήματα. Θυμίζει, ἀφενός τά «Καϊλάρια» (σημ. Πτολεμαΐδα), ἐνδεχόμενο πού δέν πρέπει νά ἀποκλειστεῖ ἐντελῶς, καί ἀφετέρου τό «Καλιάρι» (βλ. Εὑρετήριο), δηλαδή τούς Καλαρρύτες, τό ὁποῖο φαίνεται περισσότερο πιθανό, γλωσσικά καί οὐσιαστικά. Δέν γνωρίζουμε ὅμως ἄν χρησιμοποιούνταν οἱ Καλαρρύτες ὡς διαμετακομιστικός σταθμός ἀπό τή Θεσσαλονίκη πρός τήν Ἤπειρο (βλ. Γ. Μακρῆς – Στέφ. Παπαγεωργίου, *Τό χερσαῖο δίκτυο*, σελ. 195 κ.ἑξ). Ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ πληροφορία γιά τήν ἀγορά μπαρούτης στήν Κωνσταντινούπολη ἀπό τόν Διβάν ἐφέντη καί ἡ ἀποστολή της στά Γιάννενα, ἀλλά παραμένει ἀδιευκρίνιστος ὁ τρόπος μεταφορᾶς ὥς τό σημεῖο συγκέντρωσης (Θεσσαλονίκη ἤ Ἀραπλί). Μᾶλλον πρέπει ἡ μεταφορά νά ἔγινε με πλοῖο ὥς τή Θεσσαλονίκη. Ἐκτός ἀπό τήν ἀπουσία τόπου ἀποστολῆς, δέν μᾶς βοηθάει γιά τήν κατανόηση τοῦ δρομολογίου μεταφορᾶς τῆς μπαρούτης οὔτε καί τό πρόσωπο τοῦ ἀποστολέα, τό ὁποῖο δέν ἐμφανίζεται συχνά στό Ἀρχεῖο. Πρέπει νά εἶναι τό ἴδιο πρόσωπο μέ τόν Ἀπτούλ Χαλήμπεη τοῦ ἐγγράφου ἀρ. [280] ἀλλά καί σέ ἐκεῖνο τό ἔγγραφο ὁ τόπος ἀποστολῆς παραμένει ἀταύτιστος. Πάντως, ἡ εὐκολία μέ τήν ὁποία ὁ Ἀπτούλ Χαλίμης βρίσκει «κιρατζῆδες» (=ἀγωγιάτες) γιά τή μεταφορά, ὑποδεικνύει ἕνα σταθερό δρομολόγιο Θεσσαλονίκης-Ἰωαννίνων. ■

Ὑψηλώτατε, ἐνδοξώτατε καί πολυχρονεμένε ντεβλετλιού, ἠναετλιού, μερχαμετλιού, βελιγιουνάμ, σκλαβικῶς σᾶς προσκυνῶ καί τό χρυσό σου μέστι φιλῶ.

»Τόν θεόν παρακαλῶ νά σᾶς χαρίζῃ ζωήν μακρόβιον, πολυχρόνιον καί νά στερεώνῃ καί αὐξάνῃ τό ὑψηλόν ντεβλέτι σας, καί νά σᾶς χαρίζῃ κάθε καλόν καί ὅλα τά ὑψηλά μουράτια σας, ἀμίν.

Μέ τό ταπεινόν καί σκλαβικόν ἀρζοχάλι μου, πρῶτον σᾶς προσκυνῶ σκλαβικῶς καί σᾶς κάμω ἰφαντέ, τό ὑψηλόν μπουγιουρτί σας τό ἐδέχθηκα καί τό ἐπροσκύνησα καί εἰς τό κεφάλι μου τό ἔβαλα, καί κατά τό αὐθεντικόν μου ἔμπρι ὁπού μέ ἔκαμες διά τό μπαρούτι ὁποῦ ἔστειλεν ὁ Ντιβάν ἐφέντης ἀπό τήν Πόλιν, εὐθύς ὁποῦ ἤλθαν τά ἑκατόν τρία φορτώματα, ἐκείνην τήν ὥραν τά ἐφόρτωσα καί τά ἔστειλα εἰς τό Καϊλιάρι εἰς τόν Ἐμίναγα μέ τόν Χατζή Γιανιότην κιρατζίν, τόν ἐπλήρωσα τόν κιρᾶν του ἕως εἰς τό Καϊλιάρι.

Τά εἴκοσι ἐννέα φορτώματα ὁπού ἤλθαν εἰς τό Ἀραπλί, ἔστειλα ἀπό ἐδῶ πράματα καί τά ἐφόρτωσαν καί τά ἔφεραν ἐδώ, καί ἀπ' ἐδώ πάλιν μέ τό χέρι τοῦ Μίχου κιρατζήμπασι, τά ἐφόρτωσα καί τά ἔστειλα καί αὐτά εἰς τό Καϊλιάρι.

Ἐφέντημ, ἐγώ εἶμαι σκλάβος σου παντοτινός, εἰς κάθε αὐθεντικήν μου προσταγήν νά δουλεύω πάντα τόν αὐθέντην μου ὅπως νά μέ προστάξῃς. Ταῦτα σκλαβικῶς, καί οἱ χρόνοι σου πολλοί μέ ὅλα τά ὑψηλά μουράτια σου, ἀμήν:

1807: Αὐγούστου: 23:

Τῆς ὑψηλότητός σας σκλάβος καί ντουατζής διά πάντα

καί εἰς τό ἔμπρι φερμάνι σας
σκλάβος ἀπτούλ χαλίμης: –
(τ.σ.τ.)

[332]

1 φ., 29x20 ◆ (1441) Κέρκυρα, 28 Αὐγούστου 1807

Γράμμα τοῦ Βασιλείου Ζαβοῦ (βλ. παρακάτω) πρός τόν Ἀλή πασά. Ἐπέστρεψε στήν Κέρκυρα ἀπό τά Γιάννενα καί τόν ἐνημερώνει συνοπτικά γιά τήν ἐκτέλεση τῶν ἐνεργειῶν πού εἶχε ἀναλάβει νά διεκπεραιώσει: «ἔκαμα τίς παραγγελίες σας ὅσες ἀπαιτεῖ τό χρέος μου». Ὑποθέτουμε ὅτι πρόκειται γιά ὑπηρεσιακές ὑποδέσεις καί ὄχι γιά ἰδιωτικές παραγγελίες τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πρός πρόσωπα ἤ τήν ἀγορά τῆς Κέρκυρας. Στή συνέχεια ὁ Ζαβός ἀναφέρει ἀναλυτικά τά παράπονα τοῦ προξένου τῆς Ρωσίας στήν Κέρκυρα [Λιμπεράκη] Μπενάκη (βλ. Εὑρετήριο), σχετικά μέ τή δήμευση, ἀπό τόν Βελῆ πασά, τῶν κτημάτων τῆς ἀδελφῆς του στήν Καλαμάτα καί ἐμμέσως ζητᾶ τήν παρέμβασή του. Πρόκειται γιά τή μεγάλη περιουσία τῆς Παντζεχρούλας, κόρης τοῦ Παναγιώτη Μπενάκη, πού ἐδήμευσε ὁ Βελῆ πασάς μέ πρόσχημα τήν ἀναχώρηση τῆς οἰκογένειας ἀπό τήν Καλαμάτα γιά τή Μάνη καί ἀπό ἐκεῖ γιά τά Κύθηρα (Τζιρίγο), μετά τήν ἄφιξη τοῦ Βελῆ πασᾶ στήν Πελοπόννησο (Ἀπρίλιος 1807). Ἡ φυγή τῆς Παντζεχρούλας Μπενάκη ἀπό τήν Καλαμάτα, τήν ὁποία ἀναφέρει ὡς αἰτία τῆς δήμευσης ὁ ἀδελφός της Λιμπεράκης καί στή συνέχεια ὁ Ζαβός, ὀφείλεται σέ πληροφορία ὅτι ὁ Βελῆ πασάς ἐσκόπευε νά φυλακίσει καί νά ἐξοντώσει αὐτήν καί τήν οἰκογένειά της, στό πλαίσιο ἐκφοβισμοῦ τῶν ἰσχυρῶν χριστιανικῶν καί ὀθωμανικῶν οἰκογενειῶν τῆς Πελοποννήσου. Μέ βάση τήν πλούσια βιβλιογραφία γιά τήν οἰκογένεια Μπενάκη, ἀξίζει νά ἀναφέρουμε ὅτι τά δημευμένα τό 1807 "Μπενάκεια κτήματα" δέν ἐπεστράφησαν ποτέ στήν οἰκογένεια καί ὅτι ἡ Παντζεχρούλα Μπενάκη ἐπανῆλθε ὁριστικά στήν Καλαμάτα μετά τήν κήρυξη τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασης. Ὁ Βασίλειος Ζαβός, γερουσιαστής Ἰθάκης καί μέλος τῆς Ἰονίου Γερουσίας ἀπό τό

1805 ὥς τό 1807, εἶναι γνωστός γιά τόν διαμεσολαβητικό ρόλο πού διαδραμάτισε μεταξύ τῆς Ἰονίου Πολιτείας καί τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ἡ ἀποστολή του μάλιστα στά Γιάννενα τό 1806 καί οἱ διαπραγματεύσεις του μέ τόν Ἀλή ἄφησαν πλούσια ἀρχειακά ἴχνη (βλ. προχείρως: Ἀδ. Λεκατσάς, *Ἰβάκη*, τόμ. Γ΄, σελ. 25-46 καί σελ. 173, ὅπου περιεκτικό βιογραφικό τοῦ Ζαβοῦ· Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, *Συνθῆκαι*, σελ. 341-350 καί Γκρ. Ἄρς, *Ἔγγραφα*, ἀρ. 48, σελ. 169-170). Ἀντίθετα, γιά τήν παρουσα ἐπίσκεψη τοῦ Ζαβοῦ στά Γιάννενα δέν γνωρίζουμε πολλά πράγματα. Ὁ Ἐμμ. Πρωτοψάλτης, *ὅ.π.*, σελ. 350 σημ. 1, ἀναφέρει ὅτι "ὁ Β. Ζαβός, ἐκλεγείς ὑπό τῆς Γερουσίας κατά παράκλησιν τοῦ Καίσαρος Berthier, συνώδευσε Γάλλον ἀπεσταλμένον πρός τόν Ἀλή πασά, ὡς γνώστης τῆς νοοτροπίας τοῦ σατράπου καί τῶν ἀπασχολούντων τάς δύο γειτονικάς χώρας ζητημάτων". Μέ βάση τήν πληροφορία αὐτή, ἡ ὁποία, ἄν καί χωρίς τεκμηρίωση, πρέπει νά θεωρηθεῖ ἀσφαλής, συμπεραίνουμε ὅτι τό ταξίδι τοῦ Ζαβοῦ πραγματοποιήθηκε μετά τήν ἄφιξη τοῦ Berthier στήν Κέρκυρα στίς 11 Αὐγούστου 1807 (Γεράσ. Μαυρογιάννης, *Ἱστορία*, τόμ. Β΄, σελ. 184) καί ἀφοροῦσε τήν ὑποβοήθηση τῆς ἐπαφῆς τῶν νέων κυριάρχων τῆς Ἑπτανήσου μέ τόν Ἀλή πασά. Ὁ Β. Ζαβός ὅμως, συνδεδεμένος στενά μέ τόν πληρεξούσιο τῆς Ρωσίας Γ. Μοτσενίγο καί τόν πρόξενο Λιμπεράκη Μπενάκη, δέν μποροῦμε νά γνωρίζουμε ποιές πληροφορίες διακινοῦσε μεταξύ Ἰωαννίνων καί Κέρκυρας στή διάρκεια αὐτῆς τῆς δεύτερης ἀποστολῆς. Πάντως, τό κλίμα τῶν ἡμερῶν αὐτῶν μᾶς εἶναι γνωστό ἀπό ποικίλες πηγές. Μετά τή συνθήκη τοῦ Tilsit (8 Ἰουλίου 1807) ὁ Ἀλή πασάς προσπαθεῖ νά πείσει, ἀνεπιτυχῶς, τόν πληρεξούσιο Μοτσενίγο νά τοῦ ἐπιτρέψει νά καταλάβει τήν Πάργα, ὥστε αὐτή νά μήν περιέλθει στά χέρια τῶν Γάλλων. Νά τί γράφει μεταξύ ἄλλων ὁ Μοτσενίγος πρός τόν προϊστάμενό του στήν Πετρούπολη βαρόνο Budbery, ἀπό Κέρκυρα 14/26 Αὐγούστου 1807: "En même tems il m'a fait faire sous main, suivant sa louable coutume, des ouvertures tendantes à se concilier avec nous, renonçant à toutes ses prétentions contre les Grecs Armatolos, et à autres objets tant de fois discutés, pourvu seulement que nous lui laissons Parga et qu'elle ne soit point occupée par les français"; (βλ. Γρ. Ἄρς, *Ἔγγραφα*, ἀρ. 58, σελ. 204). Σ' αὐτό τό κλίμα τῶν συναλλαγῶν καί τῶν ἀλληλοϋπονομεύσεων, κατανοοῦμε καλύτερα τήν ἀποσιώπηση τῶν ἐνεργειῶν καί τοῦ σκοποῦ τῆς ἀποστολῆς τοῦ Ζαβοῦ ἀλλά καί τό αἴτημα τοῦ Λιμπεράκη Μπενάκη ὑπέρ τῆς ἐπιστροφῆς τῶν κτημάτων τῆς ἀδελφῆς του. Λόγω φθορᾶς τοῦ ἐγγράφου ὑπάρχουν σημεῖα τά ὁποῖα εἶναι ἀδύνατο νά συμπληρωθοῦν. Γιά τή διευκόλυνση τοῦ ἀναγνώστη δημοσιεύουμε τό κείμενο σύμφωνα μέ τίς ἀράδες τοῦ πρωτοτύπου, συμπληρώνοντας, ὅπου εἶναι εὐνόητο, κάποιες ἐλλειπεῖς συλλαβές ἤ λέξεις. Ἔχουμε ἀποκαταστήσει τόν τονισμό. ■

Σχετ.: α΄ [418] Τριπολιτσά, 20 Ἰουλίου 1808

Ὑψηλότατε καί ἐνδοξότατε βηζήρ Ἀλή πασά Βελῆ πασά ξαντέ
Ἐδῶ ὁπου ευτασα εἰς Κορφούς ἑκαμα τίς παρανκγελίεσας καθώς
απετεῖ τό χρέος μου· μήα από αυτές ήτον νά προσφέρο τούς χαι
ρετισμοῦσας ης τόν εὐγενέ(σ)τατον κύριον κόνσολα Μπενάκη
καί νά τοῦ ἐνδυμήσο τήν ἀκριβήν ἀγάπην ὁπ[ού εχ]ετ[ε...
αναμεταξή τῶν πατ(έ)ρων σας καί ἐσης ἐπιδυμούσατε νά [...]
αναμεσον σας εἶμαι καί χρέος νά σᾶς σημειώσω τό παρα [...]

κοντά εἰς τήν ὑψηλότην σας διατή γνορηξοντα το ἠμπορεῖ και νά
τό διευθύνετε καί ης τέτοιον τρόπον νά γίνετε φίλη ὡς ἡ[σαν]
ἡ γονησας. Ὁ κόνσολος Μπενάκης μοῦ ὑπε πώς ἐθαρισε
καί αυτός ὅτη ἡ ὑψηλότι σας νά τοῦ ἠ(σ)τε φίλος καθώς [ἦσαν καί οι]
γονήσας ἐπιδή καί δέν υμπόρεσε νά σᾶς ὀφελ[ήσει...] [.....]
σᾶς ἔλλειψε καί ότη δουλευση ἠμπόρεσε νά σᾶς [.....]
κάμει καί αντί ἡ ὑψηλότη σας τόν ἠξεβρετε [.....]
πάλι διά ταῦτα [...] εὐγνομον[ία] σας καί της [.....]
σας ἐξ ἐναντίασας ἡ ὑψηλότη σας τοῦ ἀντα [.....]
το ἐναντίον δηατή ὁ Βηξήρης ηόσας [..... εἴς]
τόν Μορέαν ἔκαμε μηρή τό ήδος τής αδελ[φῆς του εις την]
Καλαμάταν χόρης κανένα δικεον ἐπηδή [..... ἐμί]
σευσε ἀπο Καλαμάτα οχι διά ἀλο πάρεξ από [τήν αἰτίαν]
|2
του πολέμου καί ἔχοντας τόν ἀδελφόν της ής τήν δούλευσην τῶν
Ρουσιάνων ἐπῆγε μάλιστα ποῦ; εἰς τό Τζιρίγο τόπος ὁπου δέν ἠμποροῦ
[σε νά] κάμη καμιάν ταραχήν καί ἐνόχλισιν. Ληπόν διατη χορής
αἰτίαν νά τῆς γένη τό πράγμα της μηρή; Ἐτοῦτος ὁ κόνσολας
Μ[πενά]κης δέν τό ἐκαρτεροῦσε ποτέ ἀπό τήν ἐὐγνόμονιαν σας μέ
[...] πού ὅλα τά πραγμα[τα] τοῦ κόσμου ήνε ψέφτικα καί
ψέφτικες ακόμη καί ἡ φιλί[ες].
Ἐγώ Βηξήρ σᾶς ὁμιλό ελευθέρος. Ὁ Κόνσολος Μπενάκης ήνε
[π]ολά χρήσιμος καί πολά τήμηος. Τήν φηληαν του μέλη καθε
[ἕνας ν]ά τήν ἐπηδημά καί τήν θέλη. Δέν μοῦ φένετε διά
[...]λά καμομένο ότη τοῦ [...] δηατή ἐτζη τοῦ λήπετε
[.....] φιλίαν τόν πατέρον σας καί από εκίνην ὁπου ήχετ[ε]
[ἀνάμεσον σ]ας καί ής κερόν ὁπου ὁ Μπενάκης δέν σᾶς ἔληψε
νά[...][.....] νά σᾶς δουλεύση. Ἡ υψηλότη σας ημπορῆτε
[.....] τά πάντα καί πάλην νά γηρήσετε φίλος
[.....] ός καί τό πρότερον.
[Συγχωρέσ]ετε τήν ἐλευθερίαν μέ τήν ὁποίαν σᾶς γράφω
[ἡ ὁποία] προέρχετε ἀπό τήν ἐπηδιμίαν μου δια νά ξανανεοθή
[...α] ἀναμεσά σας. Μέ ὅλον τό σέβας καί ὑπολη[ψ]ιν
[ὑποσημει]οῦμε

τῆς ὑψιλότη[τος σας]
ταπηνός δούλος
Βασίλης Ζ[αβός]

[Ϗορφ]ούς 28 Αβγ(ούστου) 1807 ε.π.

[333]

1 φ., 20x15 ◆ (202) Ἰωάννινα, 3 Σεπτεμβρίου 1807

Ταχβίλι (=ἐξοφλητική ἀπόδειξη) τοῦ Ἀλῆ πασᾶ γιά 17.500 γρόσια πού καταβλήθηκαν ἀπό τόν προεστό τοῦ Ζαγοριοῦ Ἀλέξη Νοῦτσο, «ἀπό ἄσπρα τῶν ἀργατῶν Ζαγορίου», στούς Στολοβίτες (Στόλοβο, σημ. Μέγα Ἀνήλιο, ἐπαρχίας Δωδώνης). Τό ἔγγραφο φέρει τή μονογραφή τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Στήν ἑλληνική ἡ λ. «ντερχουτέ(ς)» σημαίνει «ὑποχρέωση», πού ἀπό τά συμφραζόμενα συμπεραίνουμε ὅτι πρόκειται γιά ὑποχρέωση (=χρέος) τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πρός τούς Στολοβίτες. Τό ποσόν εἶναι σοβαρό καί ἀσφαλῶς θά πρόκειται γιά κάποια ἀξιόλογη ὑπηρεσία πού θά προσέφεραν οἱ Στολοβίτες. Δέν φαίνεται ἐπίσης ἄν πρόκειται γιά τό σύνολο τοῦ χωριοῦ, τήν κοινότητα ἤ γιά κάποιο περιορισμένο ἀριθμό προσώπων, π.χ. τεχνιτῶν πού ἐργάσθηκαν στά ἔργα τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Τό παρόν πρέπει νά διαβαστεῖ σέ συνδυασμό πρός τά παρακάτω σχετικά πού ἀναφέρονται ἐπίσης στά «ἄσπρα τῶν ἀργάτων τοῦ Ζαγορίου». ■

Σχετ.: α΄ [328], Ἰωάννινα, 2 Αὐγούστου 1807
β΄ [329], Ἰωάννινα, 6 Αὐγούστου 1807
γ΄ [336], Ἰωάννινα, 14 Σεπτεμβρίου 1807

Εμετρησεν ο Ἀλέξης Νούτζου ἀπό τά ασπρα τῶν ἀργατων Ζαγορίου διά τόν ντερχουτέν Στολοβήτων· κατά τήν ὁμολογίαν ὁπου μου ἔδωσε γρ.: 17500: ἤγουν γρόσια δεκαεφτά χιλιάδες καί πεντακόσια, καί του ἐδόθη τό παρόν μου:

(μονογραφή Ἀλῆ πασᾶ)
1807
Σεπτεμβρίου 3:
Ἰωάννινα

[ἐπί τοῦ νώτου:]
Τό μπιουρτι βεζηρη διά τά γρ. 17500: ἐμετρίσαμε τόν Στολοβίτον ἀπό ἄσπρα τον ἐργάτον.

[334]

1 φ., 32x22 ◆ (224) Ἰωάννινα, 7 Σεπτεμβρίου 1807

Γράμμα τοῦ Μέτη [Τζαπάρη] πρός τόν πατέρα του, Χασάναγα. Ὁ Μέτης Τζαπάρης εἶναι ὅμηρος καί ταυτοχρόνως στήν ὑπηρεσία (:«κιολές») τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καί τοῦ Βελῆ πασᾶ. Αὐτήν τήν ἐποχή τόν ἔχει ὁ Ἀλής ὑπό τήν ἐπιτήρησή του στά Γιάννενα. Μέ τό παρόν γράμμα ὁ Μέτης συνιστᾶ στόν πατέρα του νά ἀποδεχτεῖ

τήν ἀπαίτηση τοῦ κυρίου του νά τοποθετήσει φρουρά 150 ἀνδρῶν στό κάστρο τῆς Γορίτσας καί αὐτός (ὁ Χασάναγας Τζαπάρης) καί ὁ Ντεμήραγας [Ντόστης] νά ἀρκεστοῦν στά «δύο κονάκια τοῦ Λυκούρεσι». Αὐτά τά «δύο κονάκια», προφανῶς εἶναι δύο ὀχυρωμένοι πύργοι τοῦ γνωστοῦ τύπου πού ἐπιχωριάζει στήν περιοχή. Ἡ Γορίτσα (σημ. Σταυροχώρι) καί τό Λυκούρεσι, οἰκισμοί σέ μικρή σχετικῶς ἀπόσταση μεταξύ τους, σήμερα στήν ἐπαρχία Νικοπόλεως-Πάργας, τελικά κατακτήθηκαν ἀπό τόν Ἀλή πασά, ἀφοῦ ἐμφανίζονται ἀργότερα ὡς τσιφλίκια του στόν κατάλογο Φιλητᾶ (βλ. Σπ. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*, σελ. 603). Τό ἔγγραφο, ὅπως ρητά ἀναφέρεται, εἶναι «ἴσον» τοῦ πρωτοτύπου, προφανῶς τό ἀντίγραφο πού παρέμεινε στά χέρια τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, δεῖγμα καί αὐτό τοῦ πόσο κατευθυνόμενη καί ἐλεγχόμενη ἦταν ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Μέτη Τζαπάρη μέ τόν πατέρα του. Ὅλες οἱ πληροφορίες τοῦ ἐγγράφου εἶναι σπουδαῖες ἀλλά ἀξίζει νά προσέξουμε τήν τελευταία παράγραφο μέ τό ἀπόσταγμα τῆς λαϊκῆς σοφίας, ὅπου μαθαίνουμε ὅτι τό «χισμεκιαριλίκι» (=τό νά ὑπηρετεῖς κάποιον) καί τό «τεσλιμλίκι» (=τό νά ὑπακούεις) «δέν εἶναι βολετό νά ξεχωριστοῦν», πού σημαίνει βέβαια ὅτι ὑπῆρχαν περιπτώσεις πού θά συνέβαινε καί τό ἀντίθετο, ὅπως φαίνεται συνέβαινε στίς ἐνδομουσουλμανικές συμμαχίες τῆς Τσαμουριᾶς. Ἐκτός ἀπό τά παρακάτω σχετικά, ἡ ἀληπασαδική βιβλιογραφία εἶναι γεμάτη ἀπό πληροφορίες γιά τίς σχέσεις τῆς οἰκογένειας Τζαπάρη μέ τόν Ἀλή πασά. Οἱ σχέσεις αὐτές ἔχουν ἀφήσει ἀρκετά ἴχνη καί στό παρόν Ἀρχεῖο (βλ. Εὑρετήριο). Ἀξίζει νά σημειωθεῖ ὅτι τό ζήτημα τῆς ἐγκατάστασης φρουρᾶς τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στή Γορίτσα, πού ἐμφανίζεται ἐδῶ ὡς μία νέα ἀπαίτηση σέ βάρος τῶν ἀγάδων τοῦ Μαργαριτιοῦ, εἶναι ἀπό καιρό γνωστή στούς ἐνδιαφερομένους, ὅπως φαίνεται ἀπό τό παρακάτω σχετικό β΄ τοῦ Ι. Βλασόπουλου πρός τόν Χασάναγα Τζαπάρη, στόν ὁποῖο μέ δραματικό ὕφος γράφει: «... ὁ κόσμος λέγει ὅτι ἀντίς νά πάρης τήν Γορίτζα, ἔδωκες καί τήν Ἁγία Κυριακή· αὐτό δέν τό πιστεύω, ἀλλά οὔτε καί μέ μέλλει νά σέ ἐξετάξω· νοικοκύρης εἶσαι καί ὅτινος ἀγαπᾶς πούλησε τό μούλκι σου». ■

Σχετ.: α΄ [263], Τρίκαλα, 22 Μαΐου 1805
β΄ [330], Πάργα, 7 Αὐγούστου 1807
γ΄ [337], Ἰωάννινα, 17 Σεπτεμβρίου 1807

Ἴσον:

Μπαμπα μου, Χασάναγα

Σήμερον Πέφτη ἐρχόμενον τό τζεβάπι τοῦ Ντεμήραγᾶ μ'ἔκραξεν αὐθέντης μας, καί μοῦ λέγει τά ὅσα τοῦ ἔγραφε, μοῦ ἔδωσε καί τήν γραφήν τοῦ Ντεμήραγᾶ, ἔγινα βοκούφης καί ἐγώ ὡς καθώς κιόλες του ποῦ εἶμαι, τοῦ ἔκαμα μεγάλους ρητζάδες, καί ὁ θεός νά τόν πολυχρονήσῃ, τόν ἐγνώρισα τζαναμινέτ μᾶς ἀγαπᾷ, καί ὁ μεγαλοδύναμος ἔτζι νά δόσῃ ντάγιμα νά εἴμεσθε εἰς τό ὀτζιάκι του, ἀχωριστοι. Ὅμως καί ἡ ἀφεντιά σου πρέπει νά τοῦ κάμῃς τό κέφι τοῦ αὐθεντός μας εἰς σέ καμπόσες ματέδες, ὁποῦ θέλει σοῦ εἰπῇ καί ὁ Ντεμήραγᾶς στοματικῶς. Εἰς τό κάστρο τῆς Γορίτζας τό κέφι τοῦ αὐφεντός μας θέλει, νά βάλλῃ τούς ἐδικούς του :150: ἄς τούς βάλλῃ καί νά στρεχθῆτε τά δυό κονάκια τοῦ

Λικούρεσι ἄς τάχη ὁ Ντεμήραγας στό χέρι μέ αὐτήν τή διωρίαν ὁποῦ θέλει σᾶς εἰπῆ. Ἐμένα ὅπως νά ὁρίση ὁ ἀφέντης μας τό ἀγαπῶ καί ἐγώ· θέλει ἐδώ ἄς μέ κρατήση, θέλει εἰς τόν Βελῆ πασᾶ ἐφέντη μας ἄς μέ στείλη· νά τιράξης νά κάμουν τό σιάρτι τώρα αὐτοῦ τό βιλαέτι διά νά γένει μία καί καλή, χελμπετέ χελμπετέ ἐτοῦτο νά τό τζαλεστήσῃς διά νά γένη ὅτι ἔτζη εἶναι καί τό κέφι τοῦ ἀφεντός μας καί χωρίς ἄλλο νά τό τζαλεστήσης καί νά τό κάμετε, ὄχι καί δέν θέλουν τώρα, θέλει σοῦ εἰπῆ ὁ Ντεμήραγας νά τό κάμῃς ἀλησός μοναχός σου, καί ἤ ἔτζι ἤ ἔτζη νά τό κάμῃς χωρίς ἄλλο καί νά μέ ἀκούσης, ἀγᾶ, ἐτοῦτα ὁποῦ σοῦ γράφω ξήρα θελα πάρης τοῦ λόγου σου στόν λαιμόν σου καί ἡμᾶς τούς ἀποδέλοιπους. Ἐτοῦτα ὁποῦ θυμοῦμαι σοῦ τά γράφω ἐγώ, λιάκην ὁ Ντεμήραγας θέλει σοῦ τά εἰπῆ στοματικῶς καλιώτερα καί μήν τήν ἀφίνῃς τήν δουλειάν διά νά ἔλθῃ πάλιν χαμπέρι ἐδώ, ὅτι ὁ βεξύρης τό ἔκοψε μέ τούτην τήν φοράν τήν κουβέντα του.

Ταῦτα καί τό χισμεκιαρλήκι περπατεῖ ἀντάμα μέ τό τεσλημλῆκι ὁποῦ τό ἕνα ἀπό τό ἄλλο δέν εἶναι τό βολετό νά ξεχωριστοῦν.

1807: Πέφτη ἡμέρα ὧρες 7: Σεπτεμβρίου 26: Ἰωάννινα

ταπεινώς, παιδί σου
Μέτης: –

[335]

1 φ., 28x20 ◆ (1477) χ.τ., [10 Σεπτεμβρίου 1807]

Τό παρόν ἀποτελεῖται ἀπό δύο μέρη: α) τό ἀρχικό πρωτότυπο ἔγγραφο καί β) τό σχέδιο ἀπάντησης, γραμμένο στό ἄνω λευκό περιθώριο τοῦ πρωτοτύπου. Ἀναλυτικότερα: α) Ἀρτζουχάλι μέ τό ὁποῖο ὁ Γιάχος τοῦ Μάλιο Μέτζε ἀναφέρει πρός τόν Ἀλή πασά ὅτι οἱ «ταβαντζῆδες Πλεκαδίτες», μέ διάφορες προφάσεις ἀρνοῦνται «νά κινήσουν». Τό ἔγγραφο εἶναι ἀχρονολόγητο καί χωρίς ἔνδειξη τόπου ἀποστολῆς. Τοποθετήθηκε χρονολογικά στή θέση τοῦ ἀκολουθοῦντος σχεδίου ἀπάντησης (10 Σεπτεμβρίου 1807), μέ τό ὁποῖο, εἶναι προφανές, ὅτι ἔχουν ἐλάχιστη χρονική ἀπόσταση, β) Σχέδιο μπουγιουρντιοῦ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πρός τόν ἀποστολέα Γιάχο, μέ τό ὁποῖο τόν προστάζει: «νά τούς σηκώσεις ὅλους καί νά παγαίνουν στό Δέλβινο, στόν Μούκα». Τό σχέδιο τοῦ μπουγιουρντιοῦ βά ὑπαγορεύτηκε βέβαια στόν γραμματικό, κατά τή διάρκεια τῆς ἀνάγνωσης ἐνώπιον τοῦ Ἀλῆ ἀπό τόν ἴδιον καί εἶναι φυσικό νά μή φέρει οὔτε τή μονογραφή οὔτε τή σφραγίδα του. Οἱ «Πλεκαδίτες» τοῦ ἐγγράφου δέν μποροῦμε νά ξέρουμε ποιοί ἀκριβῶς εἶναι οὔτε καί τό ἀκριβές νόημα τῆς λέξης «ταβαντζῆδες»: μπορεῖ νά σημαίνει "ἀντίδικους" (:davaci), μπο-

ρεῖ ὅμως καί "τεχνίτες ταβανιῶν" (:tavançi) μέ πιθανότερη τήν πρώτη ἐκδοχή. Ἂν δέν εἶναι μέλη μιᾶς οἰκογένειας/γένους σέ κάποιο ἄγνωστο σ' ἐμᾶς χωριό, μπορεῖ νά εἶναι οἱ κάτοικοι (ἤ μέρος αὐτῶν) τοῦ χωριοῦ Πλεκάτι τῆς Δρόπολης. Τό χωριό αὐτό νομίζω ὅτι ἐμφανίζεται ἀργότερα ὡς τσιφλίκι τοῦ Ἀλῆ πασᾶ μέ τόν διαλεκτικό τύπο (ἤ τυπογραφικό λάθος) *Πλεστάτι*, στόν κατάλογο Φιλητᾶ (βλ. Σπ. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*, σελ. 604). Δέν γνωρίζουμε ἐπίσης, ἄν στάλθηκε τό μπουγιουρντί καί ἄν ἐκτελέστηκε ἡ ἐντολή τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. ■

»Ὑψηλότατε καί πολυχρονεμένε τουβλετλή βεζίρη ἀφέντη μου, σκλαβικῶς προσκυνῶ καί τό χρυσό σου μέστι φιλῶ, τόν μεγαλοδύναμον θεόν παρακαλῶ διά νά σοῦ χαρίζει ζωήν πολυχρόνιον, ἀμήν.

Μέ τός σκλαβικό μου σοῦ κάνω ἰφαντέ διά τούς ταβαντζῆδες Πλεκαδίτες ὁπού μέ ὑψηλόν σου μπιουρτί ἐπρόσταξες καί ἐγώ τό ἔστειλα μέ παλικάρια νά κινήσουν, αὐτοί δέν τό ἔβαλαν στό 'φτί. Ἤστερα ἔλαβα καί ἐγώ τό ὑψηλόν σου μπιουρτί ὁπού μέ προστάξεις νά τούς κινήσω καί ἔστειλα τόν κολιτζή μέ τά παλικάρια καί κόνεψαν διά νά κινήσουν καί εἶπαν τοῦ κολιτζή σέ τ[ρ]εῖς ἡμέρες κινοῦμε, καί τόν ἐγέλασαν καί δέν κίνησαν· πάλιν ἔστειλα ἄλλα δυό παλικάρια καί μοῦ ἔφεραν χαμπέρι πώς δέν κινοῦν, δέν τούς ἀφήνουν οἱ ἀφεντάδες τους. Τώρα ὁρισμό σου, πως ὁρίζεις νά κάμω ὅτι αὐτοί μέ τό καλό, κατά τήν προσταγή σου, δέν κάνουν, καί πρόσταξέ με κατά τόν ὁρισμό σου· καί οἱ χρόνοι σου πολλοί καί τιμημένοι ἀπό τόν θεόν, ἀμήν.

σκλάβο σου γιαχος
του μαλιο μετζε

[ἄνω καί πλαγίως:]

Γιάχο, εὐθύς νά στείλεις παλικάρια νά τούς σηκώσεις ὅλους τούς ταβαντζῆδες ὁπού σοῦ ἔγραφα, χωρίς νά λείψει ἕνα, καί μέ παλικάρια σου νά παγαίνουν στό Δέλβινον στόν Μούκαν· καί νά μή σηκωθοῦν τά παλικάρια χωρίς νά κινήσουν οἱ ταβαντζῆδες ὅτι τζεβάπι δέν μοῦ δίνουν, ἐξ ἀποφάσεως.

1807,
Σεπτεμβρίου 10
Ἰωάννινα

[336]

1 φ., 15x10 ◆ (200) Ἰωάννινα, 14 Σεπτεμβρίου 1807

Ἔγγραφο ταυτόσημο μέ τά παρακάτω σχετικά. Φέρει τό σφράγισμα τοῦ ἴδιου προσώπου, δηλαδή τοῦ Ἀντέμ μπέη. ■

Σχετ.: α΄ [328], Ἰωάννινα, 2 Αὐγούστου 1807
β΄ [329], Ἰωάννινα, 6 Αὐγούστου 1807
γ΄ [333]. Ἰωάννινα, 3 Σεπτεμβρίου 1807

»Ἐμέτρησεν ὁ κύρ Ἀλέξης Νούτζου ἀπό ἄσπρα τῶν ἐργατῶν Ζαγοριοῦ γρόσια: 20000: ἤτοι εἴκοσι χιλιάδες γρόσια, τά ὁποῖα ἐστάλθηκαν εἰς τήν Πόλιν μέ τόν Γιαχγιᾶ τάταρην, διά αὐθεντικόν λογαριασμόν, καί μέ προσταγίν αὐθεντός μου δίδω τό ταχβήλι μου ὄχι ἄλλο:

(τ.σ.τ.)
1807
Σεπτεμ[βρίου]: 14
Ἰωάννινα

[337]

1 φ., 29x19 ◆ (228) Ἰωάννινα, 17 Σεπτεμβρίου 1807

Γράμμα τοῦ Μέτη, γιοῦ τοῦ Χασάν Τζαπάρη, πρός τόν πατέρα του. Ὁ Μέτης, ὅμηρος στά χέρια τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στά Γιάννενα, γράφει στόν πατέρα του νά εἶναι νομιμόφρων στίς σχέσεις του μέ τόν Ἀλή, νά μήν ἔχει ὑπερβολικές ἀξιώσεις καί νά μήν ἀκούει τά ψέματα τοῦ κόσμου. Ἐπαναλαμβάνει τίς παραινέσεις τοῦ προηγουμένου ἐγγράφου (βλ. σχετικό β΄) καί ἐπανέρχεται στή σταθερή ἀπαίτηση τοῦ Ἀλῆ πασᾶ σχετικά μέ τόν ἔλεγχο τῆς Γορίτσας. Στό σημεῖο αὐτό ὑπάρχει μία σχετική ἀπόκλιση ἀπό τό προηγούμενο γράμμα του, τῆς 7ης Σεπτεμβρίου 1807, πράγμα πού δημιουργεῖ μία ἀσάφεια πού δέν μπορεῖ νά διευκρινιστεῖ ἀπολύτως. Ἐκεῖ φαίνεται ὁ Ἀλή πασάς νά ἀπαιτεῖ τήν εἴσοδο 150 ἀνδρῶν του στό «κάστρο τῆς Γορίτσας», ἐνῶ ἐδῶ ὁ Μέτης γράφει ὅτι: «ἑκατό χρόνους νά πολεμήσετε, δέν εἶναι τζαρές (=τρόπος) νά τόν [=τήν] ἀπολύκει ὁ ἀφέντης μας» (τήν Γορίτσα δηλαδή), τήν ὁποία προφανῶς κατέχει. Μήπως κατέχει μόνο τό χωριό καί ὄχι τό κάστρο; Ὑπογραφή καί κείμενο μέ τό ἴδιο χέρι, πιθανῶς αὐτόγραφο τοῦ Μέτη Τζαπάρη. Πλαγίως ὑπάρχουν 5 ἀράδες κειμένου μέ κωδικοποιημένη γραφή, ἡ ὁποία φαίνεται νά εἶναι ἀπάντηση τοῦ πατέρα Χασάν Τζαπάρη πρός τόν γιό του Μέτη, δυσνόητη γιά ἐμᾶς. Ἐπεστράφη τό γράμμα στόν Μέτη μέ τήν κρυπτογραφημένη ἀπάντηση τοῦ πατέρα του; Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

Σχετ.: α΄ [294], [Λουαράτι, 1807]
β΄ [334], Ἰωάννινα, 7 Σεπτεμβρίου 1807

Ἀγᾶ μπαμπᾶ μου,

Ταπεινῶς φιλῶ τό τίμιόν σου ποδάρι, ὁ μεγάλος δύναμος νά σοῦ κάμει τά χαϊριλί μουράτια σου ὡς ἀγαπᾶς, ἀμήν.

Ἀγᾶ, τί νά σοῦ γράψω ὁπού τηρᾶς μέ τήν γνώμην τοῦ κόζμο θέλει ξεμπινάρεις τόν σπίτι σου καί δέν συλλογιέσαι ὀλίγον ὁπού λέγουντά σου αὐτός ὁ κόσμος τά ψέματά τους καί ἔχεις ἔρθει σέ τέτοιον κατάστασιν ὁπού τώρα βρίσκεσαι.

Ὁ βεζίρ ἐφέντης μας νιζάδες μέ τήν Τουρκιά δέν θέλει παρά ὅλον τόν κόσμον χισμεκιαραίους τούς θέλει, ἅμα ὄντες νά μήν θελήσετε ἡ ἀφεντιά σας ἐτοῦτος ποτέ δέν κετεργιάζεται ἀπό τούς νιζάδες, πελκίμ τὄχεις ἐγνωρίσει ὁπού τίς νιζάδες διά ἰφτιχάρι τἄχει καί τζούνκιμ εἶναι ἔτζι νά βάλεις καράρι τῆς δουλειᾶς νά εἴμαστε καί χισμεκιαραῖοι του, ὡς καθώς ἤμασταν ὁλοκαιρίς καί εἰς ἐτοῦτον θέλω νά μέ ἀκούσεις ἐπειδής εἴμεστε ντεμένοι, τόσον ἐγώ ἐδῶ ὡσάν καί αὐτοῦθεν μέ αὐτά ὁπού πάντα τά τραβᾶς.

Ἀπό τήν Γορίτζα βαρκιέτζ αὐτόν τόν σεβτά νά τόν σηκώσεις ζιρά καί ἑκατό χρόνους νά πολεμήσετε δέν εἶναι τζαρές νά τόν ἀπολύκει τή Γορίτζα ὁ ἀφέντης μας, σάγικο νά τόν ἠξεύρετε.

Ἀπό τό ἀλατζάκι πού ζητᾶς σοῦ δίνει ὅσο νά εἶναι μουνασίπι· ὅμως κι ἡ ἀφεντιά σου ἀπό τόν πολύ ταμάχι νά τραβήσεις χέρι· χισμέτι διά τόν τόπον αὐτοῦ δέν σοῦ θέλει, εἰς τήν δουλειά τοῦ Φράνκο νά εἴμαστε ἕτοιμοι καί νά τοῦ βάλομε τό στῆθος καί διά τήν σιγουριάν σου ὅλο τόν ἐπά του χάλεψέ τους, τόσον διά τόν κεφάλιν σου ὡσάν καί διά τόν βιόν σας· νά εἶσαι πολύχρονος εἰς σέ τοῦτον νά μέ ἀκούσεις· ἀμάν, ἀγᾶ, ἄκουσέ με καί μήν χαλαστεῖς ἄδικα καί μήν ἀκούσεις τό ἕνα καί τόν ἄλλον ζιρά

ταπεινός, παιδί σου Μέτης
(τ.σ.τ.)

1807, Σεπτέμβριος 17, Ἰωάννενα,
Τετράδη βράδυ ὧρες: 4

[πλαγίως:]

Τά ψέματά τους πάντα, τάχομε εἰδῆ καί κάμε τεβεκιούλι καί γιένουσου τεσλίμης καί μία φορά ὡς καθώς ἔχεις γιένει.

[ἀκολουδεῖ κείμενο 5 γραμμῶν σέ κώδικα:]

Μέτι εγό δέν ανίγομε ἀν δέν μου δόσι το ολιγότερο διακόσια πουνκια ασπρα για το ξαράρι κε κουβέντιασε ὅπος να ιξεβρις κε ο Φρατζεζος μας βοϊδάι ὅσο να δελίσομε, ὅμος ο Φρατζεζος δεν λογοπιανι οὔτε τον βασιλεα κε ινε καλιτερα με τον βεξιρι [λ] κε με ὅλι τιν Τουρκια περι [=παρά;] με τον Φράγγο!

[πανώγραμμα:]

Νά δοδεῖ εἰς τά τίμια χέρια τοῦ τιμημένου μου Χασάναγα Τζαπάρη τιμίως δοδείντω τό γλήγορον

Εἰς Λιουράτι

[338]

1 φ., 29x20 ◆ (856) Μπεράτι, 21 Σεπτεμβρίου 1807

Ἀρτζουχάλι τοῦ Ναούμ, γραμματικοῦ τοῦ Ἰμπραχήμ πασᾶ τοῦ Μπερατίου, πρός τόν Ἀλή πασά, σχετικό μέ τίς διαπραγματεύσεις τῶν δύο πασάδων. Τό ἀντικείμενο τῶν διαπραγματεύσεων δέν ἀναφέρεται, ἐκτός ἀπό μιά ἐνδεικτική φράση τοῦ Ναούμη πού ἴσως φανερώνει περισσότερο ἀνησυχία παρά ἐλπίδα συνεννόησης: «Ὁ ἀδελφός σου [=Ἰμπραχήμ πασάς] τό ἔχει μέ τήν καρδίαν καδώς καί ἡ ὑψηλότης σου καί ἐλπίζομε νά γένει ἡ κάθε δουλειά μέ δεμέλιον». Ἡ «κυρά» πού πρόκειται νά ταξιδέψει πρέπει νά εἶναι ἡ τρίτη κόρη τοῦ Ἰμπραχήμ πασᾶ τοῦ Μπερατιοῦ πού πρόσφατα ἔχει παντρευτεῖ μέ τόν ἀνηψιό τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, Ἀντέμ μπέη, γιό τῆς ἀδελφῆς του Σαχνισᾶς (βλ. Α. Μουφίτ, *Ἀλή πασάς*, σελ. 62). Αὐτή ἡ τρίτη κόρη τοῦ Ἰμπραχήμ, πού κατά τόν Μουφίτ (*ὅ.π.*, σελ. 99), ὀνομαζόταν Μπελφή, θά ταξίδευε ἀπό τό Μπεράτι στά Γιάννενα, ὅπως τό ὑποδεικνύει ἡ ἀνάμειξη σέ αὐτό τό ταξίδι τοῦ Ἀντέμ μπέη. Μολονότι δέν γνωρίζουμε πολλά πράγματα γιά τήν οἰκογενειακή κατάσταση τοῦ Ἀντέμ μπέη, ὁ ὁποῖος πέθανε ἀπό φυματίωση τό 1809 στά Γιάννενα σέ ἡλικία 20 ἐτῶν (βλ. Α. Μουφίτ, *ὅ.π.*, σελ. 95), ὑποθέτουμε ὅτι τό 1807 ἦταν ἤδη παντρεμένος μέ τήν Μπελφή. Αὐτό ἄλλωστε προκύπτει καί ἀπό τή φράση: «βεβαιώνεσαι καί ἀπό τό γράμμα τοῦ υἱοῦ μας Ἀντέμ μπέη» πού περιέχεται στό παρακάτω σχετικό γράμμα τοῦ Ἰμπραχήμ πρός τόν Ἀλή πασά, ἡ ὁποία ὑποδηλώνει ὅτι ὁ Ἀντέμ μπέης, ἀποκαλούμενος «υἱός μας», εἶναι ἤδη σύζυγος τῆς κόρης τοῦ πασᾶ τοῦ Μπερατιοῦ. Ἄλλωστε, σύμφωνα μέ ἀσφαλῆ γενεαλογικά στοιχεῖα, ὁ Ἀντέμ μπέης πού πέθανε τό 1809, εἶχε ἀποκτήσει ἀπό αὐτόν τόν γάμο δύο γιούς, τόν Μαλίκ πασά καί τόν Ἰζέτ μπέη (βλ. Α. Μουφίτ, *ὅ.π.*, σελ. 33), πράγμα πού ὑποδηλώνει ὅτι ὁ γάμος του εἶχε πραγματοποιηδεῖ ἴσως καί πρό τοῦ 1807. Ὁ Ναούμ ἀναφέρει ὅτι ὁ Ἰμπραχήμ πασάς ἔχει ἑτοιμάσει (:«ἐχαζίρσισε») τόν Βεῖζ ἀγά γιά νά τόν στείλει στά Γιάννενα γιά τίς συνομιλίες, τόν ὁποῖον, ὅπως φαίνεται σέ μιά ἀπό τίς δύο τελευταῖες φράσεις τοῦ ἐγγράφου, θά τόν συνόδευε καί ὁ ἴδιος ὁ Ναούμ. Τό ἔγγραφο πρέπει νά διαβαστεῖ ἀπό κοινοῦ μέ τό παρακάτω σχετικό, τοῦ ὁποίου εἶναι διευκρινιστικό συμπλήρωμα. Τό παρόν εἶναι αὐτόγραφο τοῦ Ναούμ ἐνῶ τό ἑπόμε-

νο γράμμα τοῦ Ἰμπραχήμ πρός τόν Ἀλή πασά, εἶναι γραμμένο μέ τό χέρι ἄλλου γραμματικοῦ καί ἔχει πιό ἐπίσημη ἐμφάνιση. ■

Σχετ.: α΄ [339], Μπεράτι, 21 Σεπτεμβρίου 1807
β΄ [344], Κοζάρα, 11 Δεκεμβρίου 1807

»Ἠψιλώτατε, ὑπέρτατε καί πολληχρονημένε δοβλετλή μερχαμετλή, βεζήρ ἐφέντη μου, σκλαβικῶς προσκυνῶ, φιλῶ τό χώμα τῶν ἠψιλῶν ποδαριών.

Μέ τό σκλαβηκόν μου κάνω ἠφαντέ ὅτι τό ἠψιλόν σου μπουγουρδή ἔλαβον καί ἴδον τά ὅσα μέ προστάξεις καί κατά τήν ἠψιλήν προσταγήν σου ἐκουβεντίασα τοῦ ἀδελφού σου, καί ὁ ἀδελφός σου ἐχαξήρσισε τόν Βεήξ ἀγά νά τόν στείλη ἀφτοῦ εἰς τήν ἠψιλώτη σου μέ κάθε κουβέντα καί ἤθελε νά τόν κινήσῃ ἄβριον, ὅμως ὁ πολληχρονημένος Ἀντέμ μπέγης ἐφένδης μοῦ γράφει στό γράμα του ὅτι σέ δηό τρεῖς ἡμέραις ἔρχονται οἱ ἀνδρώπη διά νά πάρουν τήν κυράν καί διά τοῦτο ὁ ἀδελφός σου τόν ἐμποδισε τόν Βεήξ ἀγά καί δέν τόν κηνάει ἄβριον ὁπού ἄν ἐλθούν τά πράγματα ἄβριον ἡ μεδάβριον διά νά κινήση ἡ κιρά, νά τόν κινήση μαζή μέ τήν πολληχρονιμένην κιράν, ὁποῦ νά σέ κάμουν βοκούφη καί ἡ κυρά καί ὁ Βεήξ ἀγάς. Εἰδέ καί ἐμποδίζονται οἱ ἀνδρώπη τοῦτες ταίς δύο τρεῖς ἡμέραις, κηνούμε μέ τόν σκλάβον σου Βεήξ ἀγά. Ὁ ἀδελφός σου τό ἔχει μέ τήν καρδίαν καθώς καί ἡ ἠψιλώτη σου καί ἐλπίζομε νά γένη ἡ κάθε δουληά μέ θεμέλειον, τά δέ ἔτη τής ἠψιλώτη σου θεόθεν πλεῖστα.

1807 Σεμτεμβρίου 21
Μπεράτι

ὁ παραμικρός σκλάβος σου
ναούμ

[339]

1 φ., 29x19 ◆ (1005) Μπεράτι, 21 Σεπτεμβρίου 1807

Γράμμα τοῦ Ἰμπραχήμ πασᾶ τοῦ Μπερατίου πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀπαντᾶ σέ γράμμα του καί ἐπιβεβαιώνει καί τή δική του πρόθεση νά μείνουν «ἀχώριστα ἀδέρφια». Τό παρόν πρέπει νά διαβαστεῖ σέ συνδυασμό μέ τό προηγούμενο ὑπό τήν ἴδια ἡμερομηνία (βλ. σχετικό), ἀρτζουχάλι τοῦ Ναούμ, γραμματικοῦ τοῦ Ἰμπραχήμ πασᾶ, πρός τόν Ἀλή πασά. Σέ ἐκεῖνο διευκρινίζονται μερικά πρακτικά ζητήματα, ἐνῶ σέ αὐτό ἐδῶ ὁ Ἰμπραχήμ ἀπαντᾶ, κάπως τελετουργικά, στήν πρό-

ταση τοῦ Ἀλῆ γιά στενότερες καί εἰρηνικές σχέσεις. Τό ἀναφερόμενο «γράμμα τοῦ υἱοῦ μας Ἀντέμ μπέη», προφανῶς εἶναι γράμμα τοῦ Ἰμπραχήμ πασᾶ πρός τόν γαμπρό του Ἀντέμ μπέη, τό ὁποῖο προορίζεται νά διαβαστεῖ καί ἀπό τόν Ἀλή πασά. ■

Σχετ.: [338], Μπεράτι, 21 Σεπτεμβρίου 1807

Τήν ἀφεντίαν σου περιπώθηται καί τημημένε μου ἀδελφέ, βεζήρ Ἀλή πασιά, τημητικῶς σέ χερετό κάι ἀδελφικῶς ἀσπάζωμαι. Ἔλαβα τό ἀδελφηκόν σου γράμμα καί ἐχάρην τήν ποθητήν μου ἠγείαν σου. Ἐκατάλαβα καί τά γραφόμενα σου ὅλα. Σέ βεβαιώνω, ἀδελφέ, καί τήν ἐδηκήν μου καρδίαν ὁποῦ αὐτό ἐπιθυμεῖ διά νά μήνομε ἀχόρηστα ἀδέλφια καταπῶς ὁ θεός μᾶς ἔκαμε· βεβαιώνεσε καί ἀπό τό γράμμα τοῦ υἱοῦ μας Ἀντέμ μπέη καί θεόθεν ἠγίενε εὐτυχῶν.

21 Σεπτεμβρίου
1807
Μπεράτι

(τ.σ. Ἰμπραχήμ πασᾶ)

[340]

1 φ., 14x10 ◆ (563) Πρέβεζα, 15 Ὀκτωβρίου 1807

Ταχβίλι τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πρός τόν Δημήτρη, «γραμματικό τοῦ Ἀλέξη Νούτζου», γιά δέκα ἑπτά χιλιάδες πεντακόσια γρόσια πού ὁ γραμματικός κατέβαλε στόν Ἀλή πασά στήν Πρέβεζα ἀπό «ἀλατζάτζι» του (=ἔναντι ὀφειλομένων) ἀπό τίς φορολογικές ὑποχρεώσεις τῶν κοινοτήτων τοῦ Ζαγοριοῦ. Ἐνδιαφέρουσα ἡ χρήση τζιτακισμοῦ στόν τύπο «ἀλατζάτζι» ἀντί «ἀλατζάκι». Στήν ἐπί τοῦ νώτου σημείωση τό ἔγγραφο ὀνομάζεται «μπιουρτί» (μπουγιουρντί), ὅρος πού χρησιμοποιεῖται συνεκδοχικῶς ἀπό τούς παραλῆπτες, κυρίως, γιά κάθε ἔγγραφο πού ὑπέγραφε ὁ Ἀλή πασάς ἀδιακρίτως περιεχομένου. Μέ τό ἔγγραφο αὐτό ἴσως λύνεται ἕνα ἐνδιαφέρον προσωπογραφικό ζήτημα τοῦ Ἀρχείου. Σέ μιά σειρά μεταγενέστερων ἐγγράφων συναντᾶμε στό περιβάλλον τοῦ Βελῆ πασᾶ ἕναν ἔμπιστο γραμματικό του, τόν Δημήτρη Μοραΐτη, καί ἕναν οἰκονομικό διαχειριστή, τόν Δημήτρη Ζαγόρη, μέ ἐπικαλυπτόμενες μερικές φορές ἁρμοδιότητες (βλ. Εὐρετήριο). Ἡ ὕπαρξη, στό παρόν ἔγγραφο, ἑνός Δημήτρη, γραμματικοῦ τοῦ προεστοῦ τοῦ Ζαγοριοῦ Ἀλέξη Νούτσου, ὑποθέτουμε γραμματικοῦ τοῦ γραφείου τοῦ γενικοῦ προεστοῦ τῶν Ζαγοροχωρίων στά Γιάννενα, πού δέν ἐμφανίζεται μάλιστα στή συνέχεια μέ αὐτήν τήν ἰδιότητα οὔτε στό Ἀρχεῖο οὔτε στή βιβλιογραφία πού ἐρευνήσαμε, μᾶς ἐπιτρέπει νά ὑποθέσουμε ὅτι καί στίς τρεῖς περιπτώσεις πρόκειται γιά τό ἴδιο πρόσωπο. Ἀναφέρεται στό Ἀρχεῖο ἀδελφός του Γεώργιος Ἀποστόλου καί εὐκαιριακά τό μή σταθεροποιημένο

ἐπώνυμο Ἀποστόλου. Δέν γνωρίζουμε ἀπό ἄλλη πηγή ἄν ἡ μοραΐτικη καταγωγή του εἶναι πρόσφατη ἤ παλαιότερη, ὁ τζιτακισμός πάντως πρέπει νά εἶναι δικός του ὅπως καί ἡ σύνταξη τοῦ ἐγγράφου. Πρέπει νά σημειώσουμε ὅτι τό ἔγγραφο θυμίζει τήν ὁμάδα τῶν τεσσάρων ἐγγράφων (βλ. ἀρ. [328] καί τά ἐκεῖ σχετικά), μέ τά ὁποῖα καταβάλλονται ἀνάλογες ποσότητες γροσίων ἀπό τόν Ἀλέξη Νοῦτσο στόν Ἀλή πασά ὡς ἀντισήκωμα γιά τίς ὑποχρεώσεις τοῦ Ζαγορίου παροχῆς ἐργατῶν γιά τά ἔργα τῆς Πρέβεζας. Τό γεγονός τῆς παράδοσης αὐτῆς τῆς ποσότητας, σέ μετρητά καί στήν ἴδια τήν Πρέβεζα, ἴσως δέν εἶναι ἄσχετο μέ τήν παραπάνω ὑποχρέωση τῶν Ζαγορισίων κάτι πού δέν προκύπτει ὅμως ἀβίαστα ἀπό τά συμφραζόμενα τοῦ παρόντος. Βέβαια τό ποσόν τοῦ ἀντισηκώματος γίνεται ἔτσι ἀρκετά σημαντικό γιά μιά μόνο πρόσθετη ἐπιβάρυνση, ἀλλά τίποτα δέν μπορεῖ νά ἀποκλείεται στίς προσωποποιημένες σχέσεις τοῦ Ἀλῆ πασᾶ μέ τούς ὑποτελεῖς του.■

»Μου εμετρησε ο Δημητρης γραματρηκος του Αλεξη Νουτζου απο αλατζατζη μου γρόσια 17500, ηγουν δεκα εφτα χηλιαδες πεντακοσια γρόσια, να πιαστουν σε λογαριαζμον.*

1807: Αϊ Δημητρη 15 Πρεβεζα

(μονογραφή Ἀλῆ πασᾶ)

[ἐπί τοῦ νώτου:]

Τό μπιουρτί τοῦ Βεζίρι διά γρ. 17500: ὁποῦ ἐμέτρισεν ὁ Διμίτρις γραματικός εἰς τήν Πρέβεζα.

[341]

1 φ., 45x31 ◆ (399) [Κολινδρός], 8 Νοεμβρίου 1807

Ἀρτζουχάλι τῶν προεστῶν καί τῶν κατοίκων τοῦ Κολινδροῦ πρός τόν Ἀλή πασά. Τόν πληροφοροῦν ὅτι τό μπουγιουρντί του πού πρόσταξε τούς «πορτζιλοῦδες» (=δανειστές) τους, νά εἰσπράττουν «τά διάφορά τους ἀγάλια καί μέ σάπρι (=κατανόηση)» εἶχε τά ἀντίδετα ἀποτελέσματα. Ζητοῦν τή βοήθειά του γιατί οἱ δανειστές αὐτοί ἔχουν ἐγκατασταθεῖ στόν Κολινδρό καί καταδυναστεύουν, μέ πρόσθετα δοσίματα καί μέ φυλακίσεις, τούς ραγιάδες. Μάλιστα, μπῆκαν μέσα στό παζάρι καί «ἔκαναν πιστίλι ἕνα δύο ραγιάδες ἀπό τόν δαρμόν» (*πιστίλι*=μάζα ἀπό συμπιεσμένα φροῦτα, παστέλι, μεταφορικῶς: τούς ἔκαμαν λιώμα στό ξύλο). Δέν φαίνεται ποιοί εἶναι αὐτοί οἱ δανειστές τῶν Κολινδρινῶν, ἀλλά προφανῶς θά πρόκειται γιά Ἀρβανίτες τοκογλύφους, πολύ γνωστούς στίς περιοχές ἐπιρροῆς τοῦ Ἀλῆ πασᾶ αὐτήν τήν ἐποχή. Ἄλλωστε, δέν γνωρίζουμε μέ ἀκρίβεια τίς σχέσεις τοῦ Ἀλῆ πασᾶ μέ τόν Κολινδρό, ὁ ὁποῖος πάντως δέν ἀναφέρεται ὡς τσιφλίκι του στούς γνωστούς καταλόγους. Οἱ ὑπογραφές δέν εἶναι αὐτόγραφες, ἀλλά γραμμένες κατά ὁμάδες ἕξι-ἑπτά ὑπογραφῶν ἀπό διαφορετικούς γραφεῖς. Περίληψη τοῦ ἐγγράφου ἔχει δημοσιεύσει ὁ Γ. Χιονίδης, *Τά ἔγγραφα*, σελ. 224. ■

[...]μερχαμετλοῦ ἐφέντημ, βεξήρ ἐφεντη, ταπεινός προσκυνοῦμεν καί τό ὑποπόδιον τῶν [...] ἡμέρα καί νύκτα μεγάλοι και μηκροί να σοί χαρίζη μέρας καί χρόνους πολούς και καλοῦς καί [...]ξη το μουράτη τῆς [...] ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν: –

»Μέ το ταπεινόν μας ἀρξουχάλη σάς φανερόνωμεν ὅτι μέ πολήν χαράν ἔλαβάμη τά ὑψηλώτατα καί μεγαλοπρεπέστατα μποϊρουλτιά σας καί τα ἐπροσκυνήσαμεν κατά τό πρέπον. Τά ἐπείγαμεν καί εἰς τόν Σαλή πέγη καί αὐτός τά ἐπροσκύνησε καί ἔδωκε προσταγήν διά νά γιουρουτήσουν καί αὐτός ἐκείνησεν διά τά Γιάνινα. Καί εὐθύς ὁποῦ τό ἤφεραν ὁπίσω εἰς Κοληνδρόν τό μπουϊρσουλτῆ σας ὁποῦ ἤχεται διά τούς πορτζιλούδης πῶς νά πέρνουν τά διάφορά τους ἀγάλια καί μέ σάπρη, τότε ἔπαθάμε τό χηρότερον· μᾶς ἐπλάκωσαν μέσα εἰς τό παξάρη μέ τα ξήλα καί ἔκαμαν πηστήλη ἕνα δύω ραηάδες ἀπό τόν δαρμόν. Καί ἤλδαν ὅλοι οἱ μποτζηλίδες καί ἐκόνεψαν μέσα στη χώρα ὅπου δέλησαν, καί εἰς οκτό ἡμέρες μᾶς ἔριξαν ἄλλο τεφτέρη καί εἶναι γιομάτες ἡ φηλακές ἀπό ραγιάδες καί τα σπήτια μας βουλομένα καί θα να ἀπεθάνουν τά παιδιά μας καί η γηναίκες μας ἀπό νερό, ση τέτοιαν κατάστασην ἤμεστε καί ἀκόμη χηρότερη, ὅτι δέν ὑμπορούμε νά σταθούμε στα ποδάρια μας καί ἀν δέν μᾶς προφθάσης μέ ἀνθροπόν σας μία ὥρα ἀρχίτερα θέλουν μᾶς φάγη μέ τα στώματα ὅτι δέν ὑμπορούμεν νά τούς χωρτάσωμεν ἀπό χαλβάδες καί γλυκά καί καϊβέδες καί ὅτι ἐνθυμηθούν διά νά μᾶς τηρανοῦν καί να μᾶς πεδεύουν με το πολύ ξουλούμη διά νά πάρουν τά ἄσπρα τους.*

Ἡμεῖς, ἐφέντιμ, τούς παρακαλούμε μέ σάπρη κατά τήν προσταγήν σας, τούς τα δίδομεν, δέν τά ἀρνιούμεστε, αὐτοί περισώτερον σηκλέτη μας δίδουν. Μεσα σέ τέτοια κακά εὑρύσκομέστη ἐφέντιμ. Ἀμάν ντούβλετλου, να μᾶς λυπηθῆς· το χέρι σου εἶναι μακρή, ὑπό κάτω εἰς τήν ποδιά σου ἤλθαμε, ἀπό τόν λεμόν σου εἴμαστε κρεμασμένοι μεγάλοι καί μηκροί. Μήν μᾶς ἀφύσης και χαθοῦμε ἀπό τό πρόσοπον τῆς γῆς, πολλά καλά καί μερχαμέτια ἔκαμες, {ἔκαμες}, ἐφέντιμ, εἰς ὅλον τόν ραϊά σου, κάμε καί εἰς ἡμᾶς. Μέ πικρά καί δερμά δάκρια γράφωμεν καί σε παρακαλούμεν νά μην μᾶς ἀφύσης ἀπό το κρατεόν σου χερη ἀλά νά τό ἁπλόσης ὁγλύγωρα νά μᾶς εὐγάλης ἀπό τήν θάλασαν ὅτι ἐπνηγίκαμεν, οὕτω παρακαλούμεν.

Ἠθέλαμεν γράψει καί ἄλα ἐφέντιμ, ὅμως δια να μήν σας βαρίνωμεν φθάνει ἕως αὐτοῦ καί ὁπόταν ἔλθη ὁ ἄνθρωπός σας τά κάμνη τευτήσει, ποῖος δέν ἄφισεν νά γιουρουτήσουν τά ἔνδοξα μπουϊρουλτιά σας καί ποῖος μας τουκουντήξη. Τῶτε σᾶς τα κάμνη ὑφατέ.

Ταῦτα καί οἱ χρόνη σου πολή καί καλή, ἀμήν.

1807 Νοεμβρίου: 8:

Τῆς ὑψηλότητός σας σκλάβοι ταπεινοῖ καί χαήρ ντοατζήδες Κολην-δρηνοῖ

»μανολάκη	*παπα αριγιρις*	*παπᾶ*	*παπα κωστα ρη*
παπά:	*του νοτα*	*γιάνης*	*σις κατουνανο(;)*
παπα κουσταντη	*παπα ληωπλη*	*παπα μανολη*	*παπαθιοχαρι*
γιοργακοι	*θαναση*		
μανωλη	*κουτζινα*		
»δροσινω	*θανασις*	*γουσιος*	
χατζη	*θεολογι*	*θεολογι*	
μηχαλακη	*μανολη*	*μαχακς*	*»κουτζηνα*
μανολη	*αργιρι*	*διμιτρι*	*γεοργάκη*
διαμαντῆ	*»νηκόλα*	*»γηωργάκη*	*τζιομου*
γηανακι	*κιαπίτι*	*θεωλογι*	*μητζιου*
κηριακου	*θουμα*	*κουστατηος*	*νηκολας*
μανωλη	*ξωμαλι*	*μητζου*	*του μανολη*
κιπαρισης	*θαναση*	*λασκαρι*	*διμητράκυς*
διμιτρη	*Παναγηοτι*	*κοστα*	*νηκολα*
κοσταντη			
νη χατζι			
μανολης	*θεοχαρη*	*νότα μη*	
φιληπα	*γιαληά*	*λάκυ*	
λεωπλς	*μανωλς*	*τζωμου*	*αναστασι*
θεολογς	*αναστασί*	*γηανακο*	*αντωνη*
γιανακη	*μηλακυ*		
μανολη	*ανασταση*		
θεουχαρι	*δημτρακη*	*τζομου*	*φηλιπα*
μηχαλακη	*γιουργακη*	*κουστατηνι*	*κιτζου*

καμπιτη	*δουμά*	*ληόπλη*	*κηκιο*
αποστολακη	*κανπιτη*	*αξέντη*	*παναγιοτι*
αντονη	*μιχαλακι*		
αποστολι	*κοτα*		
θηοχαρης	*διμητράκυς*	*νικόλα*	*θεωλόγι*
νηκολα	*παπα*	*άργίρι*	*νακο*
»μόσκου	*γούσιου*	*θεοχαρι*	*ληρικου*
παναγιότι	*αναστάσι*	*παπα*	*σα μαρη*
αληξακο			
κιριακος			
»γιοργάκη	*»μαργαρήτι*	*»ξουδουλακι*	
αλπανι	*νακου*	*αξατι*	
διμιτρακι	*μητρου*	*νικωλα*	*»κουσταντινι*
παναγιοτη	*σηρου*	*θεωλωγη*	*χατζηθουμά*
»γιοργάκι	*»κουσταντινι*		
μουτιλα	*νοικωλα*		
μωσχου	*ηος του*	*κοστας*	*διαμαντοι*
γεοργακοι	*αγγελακοι*	*διμοιτρη*	*γιανακοι*
μοιχαλακοι	*νοικολα*	*θέωχάρη*	*διμητρα*
νοικολα	*τξουμα*	*δίμοιτρή*	*κη θηολοη**
σταματη	*κοτα*	*νηκολα*	
γηανακη	*μοσχο*	*γηοργακη*	

[342]

1 φ., 32x23 ◆ (304) Κέρκυρα, 3 Δεκεμβρίου 1807

Γράμμα τοῦ Καίσαρα Berthier πρός τόν Ἀλή πασά. Τοῦ συνιστᾶ ἐκ νέου τόν Pouqueville πού ἐπιστρέφει στή θέση τοῦ προξένου τῆς Γαλλίας στά Γιάννενα καί τόν καθησυχάζει μέ τήν ὑπόσχεση ὅτι ὁ Pouqueville δέν θά δώσει ἀφορμές γιά παράπονα. Τοῦ ἀνακοινώνει ὅτι ὁ αὐτοκράτορας δέν δέχτηκε τό αἴτημά του γιά τήν παραχώρηση τῆς Πάργας καί τόν ἐνημερώνει γιά τήν πρόθεση ἀποστολῆς στό στενό

τοῦ Βουθρωτοῦ σώματος 300 Γάλλων στρατιωτῶν καί τήν ἐγκατάσταση μιᾶς πυροβολαρχίας, μέ σκοπό νά ἀποτρέψουν τήν εἴσοδο ἐχθρικῶν πλοίων στό κανάλι. Τό παρόν γράμμα μέ τό ἀρνητικό περιεχόμενο πρέπει νά εἶναι ἡ τελευταία καί ὁριστική ἀπάντηση τῶν Γάλλων στό αἴτημα τοῦ Ἀλῆ πασᾶ νά τοῦ παραχωρηθεῖ ἡ Πάργα. Ἤδη ἀπό τήν ἀποστολή στό Tilsit (Ἰούλιος 1807) τοῦ Μεχμέτ ἐφέντη, ὁ Ἀλής εἶχε αἰσθανθεῖ τήν ψυχρότητα τοῦ αὐτοκράτορα, ἀλλά δέν δίστασε τούς ἑπόμενους μῆνες νά ζητήσει τήν παραχώρηση τῆς Πάργας μέ τήν ἀποστολή στήν Κέρκυρα, στόν Καίσαρα Berthier, τόν Σεπτέμβριο τοῦ 1807, τοῦ Χατζη-Σεχρέτη καί τοῦ Ἀθανάσιου Ψαλίδα. Μέ τό ζήτημα αὐτό ἀσχολήθηκε ἐπί μῆνες ἡ γαλλική διπλωματία καί ὁ ἴδιος ὁ Ναπολέων, ἐξ αἰτίας τῆς εὐμενοῦς πρός τόν Ἀλή πασά εἰσήγησης τοῦ Berthier (βλ. A. Boppe, *L'Albanie et Napoleon*, σελ. 89 κ.ἑξ.). Ὁ Berthier προτείνει, ἀκόμη, στόν Ἀλή πασά μέ ἔμμεσο τρόπο, μιά συναλλαγή γιά τήν ἀγορά, ἀπό τήν περιοχή τῆς κυριαρχίας του, 300 ἀλόγων γιά τίς ἀνάγκες τοῦ γαλλικοῦ ἱππικοῦ τῶν νησιῶν. Ἡ ἐπιστολή, παρά τή μίμηση τῆς ὑπογραφῆς τοῦ Berthier, φαίνεται εὔκολα ὅτι εἶναι ἀντίγραφο τῆς πρωτότυπης, κάτι πού ἔχει ἐπισημανθεῖ, προφανῶς ἀπό τόν παλαιότερο κάτοχο τοῦ Ἀρχείου Ἰωάννη Χώτζη, ὁ ὁποῖος ἔχει σημειώσει μέ μολύβι τήν ἔνδειξη: «Copie». Παρουσιάζονται ἐπίσης γλωσσικά λάθη καί παραλείψεις στόν τονισμό καί τή στίξη, καθώς καί μία ἤ δύο φορές δυσκολία κατανόησης, κάτι πού δέν θά ἔπρεπε νά συμβαίνει ἄν τό ἔγγραφο ἦταν τό πρωτότυπο. Πάντως, τό κείμενο ἔχει ἀντιγραφεῖ ἀπό κάποιον πού εἶχε εὐχέρεια στή γραφή τῶν λατινικῶν χαρακτήρων, ἴσως κάποιον γαλλομαθή ἤ ἰταλομαθή, στά Γιάννενα ἤ στήν Κέρκυρα. ■

Monseigneur. C'est avec plaisir, que j'ai vu que votre Hautesse redemendoit Mr Pouqueville; j'espere que allavenir elle n' aurà plus à se plaindre de lui; je lui ai parle comme je savois le faire et suis assure que desormais votre Hautesse n' aurà que à s' en louer. Mr De Pouqueville en retournant aupres de votre Hautesse, lui apprendrà les motifs qui ont determine Sa Majeste l'Empereur et Roi à conserver Parga. Je le previens que voulant faire cesser toutes reclamation contre les Albanais qui occupent cette place et conformement aux ordres de sa Majeste l'Empereir et Roi j' y envoye 300 francais, qui seront commandes par un General de Brigade, pour le quell je demande la bienvellance de votre Hautesse. Sa Majeste l'Empereur et Roi desireroit beaucoup que à la pointe de Buccintro il y fut etabli une batterie pour fermer entierement l' entrée du Canal aux vaisseux ennenis et qu' elle fut occupèe par des Francais. Notre Consul trettera cette affaire è avec votre Hautesse. Je l'ai charge aussi de passer un marche pour l' achat des 300 chevaux propres a monter des chasseurs pour le service des nos Isles. Je pries V. A. de lui faciliter les mojens, de se les procurer.[1][2] *Je lui en serais infiniment oblige. Je regrette que les circostances ne se soient pas arranges aux gre de ses dessins. Ce qui n'a pas*

dependu de moi; Mais elle doit avoir confiance dans Sa Majeste l'Empereur et Roi, qui me reccomande de vivre en bonne amitiè et harmonie avec votre ha(u)tesse.

J'ai l'honneur d'etre
avec le plus haute consideration
de Votre hautesse
le tres humble et tres obeissant
serviteur le General Commandant
en Cheph Gouverneur General
de Corfoù et pays qui en dependent

Cesar Berthier

Corfou, 3 Decem^e 1807

[343]

2 φ., 36x13 ◆ (905) Κωνσταντινούπολη, 8 Δεκεμβρίου 1807

Γράμμα ἀνωνύμου, ἀλλά ἀσφαλῶς τοῦ Δημητρίου Ραζῆ, πρός τόν Κώστα γραμματικό (Γιάννενα). Στέλνει πληροφορίες γιά νά διαβιβαστοῦν στόν Ἀλή πασά, σχετικά μέ τήν συγκροτούμενη ἀντι-αγγλική συμμαχία στήν Εὐρώπη καί τίς ἀντίστοιχες ἀντιαγγλικές τάσεις στήν ὀθωμανική ἐξωτερική πολιτική. Συνεχίζει μέ πληροφορίες γιά τίς διαθέσεις διαφόρων ἀξιωματούχων τῆς Ὑψηλῆς Πύλης ἀπέναντι στόν Ἀλή πασά, ἀπό τούς ὁποίους ξεχωρίζει τόν Ρεΐζ ἐφέντη γιά τήν εὐμενή διάθεσή του. Ὁ Ρεΐζ ἐφέντης εἶναι εὐνοούμενος τοῦ Σουλτάνου καί ὁ Ραζής συνιστᾶ στόν Ἀλή πασά «νά τοῦ γράφει συχνά καί νά τόν εὐχαριστήσει διά τούς ἐπαίνους ὁπού τοῦ κάνει», κάτι πού στή φαναριώτικη ἰδιόλεκτο τῆς Πόλης σημαίνει βέβαια νά τοῦ στέλνει πιό συχνά δῶρα! Πρόκειται γιά τό δεύτερο γράμμα εἰδικῆς ἀλληλογραφίας μέ χρῆση ἑνός στοιχειώδους συνθηματικοῦ κώδικα (:«τζίφρα»), τόν ὁποῖο ἔχει ἀποστείλει πρόσφατα ἀπό τήν Κωνσταντινούπολη ὁ Ραζής καί πού τόν ἔχει χρησιμοποιήσει ἄλλη μία φορά σέ προηγούμενο γράμμα, τό ὁποῖο ὅμως δέν ἔχει διασωθεῖ. Σέ ἄλλη θέση τοῦ Ἀρχείου βρέθηκε ἔγγραφο (βλ. παρακάτω σχετικό) μέ ἀποκρυπτογραφημένο τό κείμενο καί μικρές ἀλλαγές στή διατύπωση. Αὐτές οἱ μικρές ἀλλαγές εἶναι πολύ ἐνδιαφέρουσες γιατί ἀποτελοῦν μιά προσαρμογή τοῦ λόγιου ἑλληνικοῦ κειμένου τοῦ Ραζῆ σέ κείμενο πιό λαϊκό, μέ περισσότερες λέξεις τοῦ προφορικοῦ λόγου τῆς ἐποχῆς, ἑλληνικές καί τουρκικές, προσαρμογή πού θά τό ἔκανε περισσότερο εὔληπτο ἀπό τόν τελικό ἀποδέκτη του, τόν Ἀλή πασά. Τό ἑρμηνευμένο ἔγγραφο πρέπει νά ἔχει συνταχθεῖ στή γραμματεία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στά Γιάννενα, ὑπό τήν ἐπίβλεψη ἤ ἀπό τόν ἴδιο τόν Κώστα γραμματικό, παραλήπτη τοῦ πρωτοτύπου καί γνώστη τῆς «τζί-

φρας». Τά κρυπτογραφικά σύμβολα (ἀριθμοί) πού ἔχουν χρησιμοποιηθεῖ εἶναι τά ἀκόλουθα, ὅπως προκύπτουν ἀπό τό ἀποκρυπτογραφημένο κείμενο: (βλ. παρακάτω σχετικό). ■

6
6 -14 *Ἰμπεράτωρ Φράντξας, Μποναπάρτε*

11 *εἰρήνη*
23 *Ρῶσοι*
1 *Τεβλέτι-Σουλτάνος*
16 *φαίνεται*
22 *Φραντξέζοι*

21
21 -14 *Ἐγγλέζοι*

3 *Ρεῖξ ἐφέντης*
4 *Σεχισλάμης*
15 *λέγεται*
33-32-45-35-48-28-31 *ἐλτξής*

Γιά λόγους εὐκολότερης παρακολούθησης τοῦ κειμένου, στό ἔγγραφο τῆς ἀποκρυπτογράφησης οἱ παράγραφοι χωρίστηκαν, σύμφωνα μέ ἐκεῖνες τοῦ πρωτοτύπου. Στό Εὐρετήριο, παραπέμπεται μόνον ἡ ἀποκρυπτογράφηση τοῦ παρόντος μέ τόν ἀριθμό [343]. ■

Σχετ.: [344], [Κωνσταντινούπολη, 8 Δεκεμβρίου 1807]

Τῷ Ἄρχοντι Γραμματικῷ κυρίῳ Κώνστα
γράμμα α^ον:

Ἀπό τοῦ νῦν καί εἰς τό ἑξῆς τά γράμματά μου ἐλεύσονται μέ νούμερον διά νά μή παραπέσῃ οὐδέν.

Ἐλπίζω ἄχρι τοῦδε νά ἔλαβε δύω γράμματά μου, τό μέν μέ τήν τζίφραν τό δέ γραμμένον διά τῆς τζίφρας, ὁμοῦ καί τά ἔμπλαστρα καί τούς χαπέδες, ἀπό τά ὁποῖα δέλει ἰδῆτε τά τῆς Εὐρώπης.

Ἰδοῦ λοιπόν ὁποῦ ἄρχισα καί τώρα νά σᾶς γράφω διά τῆς τζίφρας καί πρέπει νά ἔχω ἀπόκρισιν ὅταν τά λαμβάνετε, δηλαδή ἔλαβον τό γράμμα α ἤ τό γράμμα β, καί γ, καί τά ἑξῆς καί ἔτζι μένω ἥσυχος. Πρός δέ τούτοις νά προστάξετε τόν γραμματικόν νά μοί δίδει εἴδησιν μίαν ἡμέραν πρότερον ὅταν εὐγάνουν τάταρην καί ἔτζη ἠμπορῶ νά σᾶς γράφω συχνά.

Ἀπό τήν πόσταν ἐμάθομεν ὅτι ὁ -6 - ἐπροσμένετο βεβαίως εἰς Παρίσιον τήν ἡμέραν τοῦ Χ(ριστου)γενῶν φράνγκικα διά νά κάμῃ μίαν πανήγυριν ὁποῦ ἐμελετοῦσε, καί διά νά τελειώσῃ καί τήν -11 - μεταξύ -

23- καί -1 -. -16- δέ ὅτι οἱ -22- ἔχουν ἄλλα εἰς τόν νοῦν τους καί ἀργοποροῦν τήν -11- καί ἐντός ὀλίγου θέλει φανερωθοῦν τά διαβήματα τοῦ -6- ὅτι τώρα ἐκατόρθωσε τούς σκοπούς του νά κηρύξουν τόν πόλεμον εἰς τούς Ἄγκλους ὅλα τά βασίλεια τῆς Εὐρώπης.[2]

[α΄ στήλη:]

Καθώς ἐμάθομεν μέ τήν πόσταν ὅτι καί ἡ Γερμανία καί ἡ Ῥωσσία καί ἡ Σβετζία καί ἡ Δανιμάρκα καί τό Πορτογάλλον ἐκήρυξαν τόν πόλεμον τούς Ἐγκλέζους. Ὅθεν εἰς ὅλην τήν Εὐρώπην δέν ἔμεινε κανένας λιμήν διά νά δεχθῇ τούς Ἐγκλέζους καί δέν ἔχουν ποῦ νά πωλήσουν τάς πραγματείας των καί δέν φθάνει μόνον ἡ Εὐρώπη νά ἦναι κατ' αὐτῆς ἀλλά καί ἡ Ἀμερική ἐκήρυξε τόν πόλεμον εἰς αὐτούς. Ἐκεῖνο δέ ὁποῦ μελετοῦν τώρα οἱ -23- μέ τούς -6- -14- νά στείλουν διά τῆς Περσίας στρατεύματα εἰς τάς Ἀνατολικάς Ἰνδίας νά διώξουν ἀπό ἐκεῖ τούς -21- τό ὁποῖον ἐάν κατορθωθῇ τότε οἱ -21- -14- χαμένοι. Ὁ -3- πολύ τραβᾶ τό γαϊρέτι σας. Ὁ -4- δέν -16- πολλά φίλος σας ἀγκαλά καί -15- ὅτι ἐντός ὀλίγου νά γένῃ ἄξλης.

Ὁ Σαλίαγας ἔχει πολλές φιλίες μέ τόν νῦν καϊμακάμην, καί ὀργανίζει νά πάρῃ τά γρόσια ὁποῦ κόβει τό σιτάρι ὁποῦ ἐπῆρεν ὁ ἀφέντης μας ἀπό τό μηρί, καί ζητεῖ νά ξαναπάρῃ καί τόν μουκατᾶν ἐμανετρέ διά τό ἐρχόμενον.

[β΄ στήλη:]

Ὁ -33-32-45-35-48-28-31- τῶν -22- δέν φέρεται καλά μέ τή Πόρταν καί -16- ὅτι ὁ -1- ἔγραψε τῷ -6- νά τόν ἀλλάξῃ. Ἄς ἠξεύρῃ δέ καί τοῦτο ὅτι ὁ -1- ἔχει εἰς μεγάλην ὑπόληψιν τόν -3- καί καθημέραν κορῤῥισποδέρει μέ αὐτόν [[διά]] κρυφίως διά μέσον τοῦ ἰατροῦ του, ὅστις ὤν πολλά φίλος μου τό ἠξεύρω καί τρόπον τινά τόν ἔχει ὡς σύμβουλόν του κάι δέν κάμνει οὐδέν ἐάν δέν τόν ἐρωτήσῃ. Ὅθεν ἀς ειπῇ τῷ ἐφέντῃ μας νά τοῦ γράφῃ συχνά καί νά τόν εὐχαριστήσῃ διά τήν εὐφημίαν ὁποῦ κάμνει τῷ ἐφέντῃ μας καθώς ἐβεβαιώθη ἀπό μέρη σίγουρα, ὅτι αὐτός ὁ -3- ἔχει νά βαστάξῃ διά πολύν καιρόν εἰς τό πόστον του. Ἐν συντόμῳ δέ μένω ὁ γνωστός.

αωξ$^{\omega}$ Δεκεμβρίου η$^{\eta}$: Κωνσταντινούπολις

Ἐλπίζω τόν ῥιτζᾶν ὁποῦ σᾶς ἔκαμα μέ τό ἀπερασμένον γράμμα μου νά μή τόν ἀποβάλλετε, ἀλλά νά εἰσακουσθῶ.

[344]

1 φ., 31x22 ◆ (1048) [Κωνσταντινούπολη, 8 Δεκεμβρίου 1807]

Ἀποκρυπτογράφηση τοῦ προηγουμένου ἐγγράφου ἀρ. [343]. Βλ. τό ἐκεῖ σχόλιο. ■

...καί νά λαμβάνω ἀπόκρισιν τῆς περιλαβῆς πρός ἡσυχίαν μου. Νά προστάξετε τόν ἐκεῖ γραμματικόν νά μέ εἰδοποιῇ πρότερον ὅταν εἶναι τάταρης δι' αὐτοῦ, ὁπού νά σᾶς γράφω.

Ἀπό τήν πόσταν ἐμάθομεν ὅτι ὁ ἰμπεράτωρ Φράντζας ἐπροσμένετο εἰς τό Παρίσι τά Χριστούγεννα διά νά κάμῃ ἕνα σενλίκι καί τήν εἰρήνη τοῦ τεβλετιοῦ μέ τούς Ῥούσους καί φαίνεται ὅτι οἱ Φραντζέζοι ἔχουν ἄλλα εἰς τόν νοῦν τους, καί ἀργοποροῦν τήν εἰρήνην καί ἐντός ὀλίγου θέλουν φανερωθῇ τά διαβήματα τοῦ βασιλέως Φράντζας, ὅτι τώρα ἐκατόρθωσε τούς σκοπούς του νά κηρύξουν τόν πόλεμον κατά τῶν Ἐγγλέζων ὅλα τά βασίλια τῆς Εὐρώπης.

Καθώς ἐμάθαμεν μέ τήν πόσταν ἡ Νεμτζία, ἡ Μοσκοβία, ὁ Σφέτζος, ἡ Τανιμάρκα καί τό Πορτογάλο ἐκήρυξαν πόλεμον κατά Ἐγγλέζων καί κατά τό παρόν δέν ἔχουν πλέον λιμάνι που νά πάνουν νά πουλήσουν ταῖς πραμάτειες τους· ἀκόμα καί τό τζεμαάτι τοῦ Γενῆ Τουνγιά ἐφανέρωσε πόλεμον τῶν Ἐγγλέζων. Ἐκεῖνο δέ ὁποῦ μελετοῦν τώρα οἱ Ῥοῦσοι με τόν Μποναπάρτε εἶναι νά στείλουν διά τῆς Περσίας στρατεύματα εἰς τάς Ἀνατολικάς Ἰνδίας νά διώξουν ἀπό ἐκεῖ τούς Ἐγγλέζους, τό ὁποῖον ἐάν κατορθωθῇ τότε οἱ Εγγλέζοι εἶναι χαμένοι. Ὁ Ῥεΐζ ἐφέντης θέλει τραβᾶ τό γαϊρέτι σας·

[6′ στήλη:]

ὁ σεχσιλάμης δέν φαίνεται πολλά φίλος σας, ἀγκαλά καί λέγεται ὅτι αὐτός ἐντός ὀλίγου νά γένῃ ἄξλι.

Ὁ Σαλίαγας ἔχει πολλήν φιλίαν μέ τόν νῦν καϊμκάμην καί ὀργανίζει νά πάρῃ τά γρόσια ὁποῦ κόβει τό σιτάρι ὁπού ἐπῆρε ὁ ἐφέντης μας ἀπό τό μιρί καί ζητεῖ νά ξαναπάρει καί τόν μουκατά ἐμανετέν διά τό ἐρχόμενον. Ὁ [[πρέσβυς]] ἐλτζής ὁ Φραντζέζος δέν φέρεται καλά μέ τήν Πόρταν καί φαίνεται ὅτι ὁ σουλτᾶνος ἔγραψε τοῦ Μποναπάρτε νά τόν ἀλλάξῃ. Ἂς ἠξεύρει δέ καί τοῦτο ὅτι ὁ σουλτᾶνος ἔχει εἰς μεγάλην ὑπόληψιν τόν ρεΐζην καί κάθε μέρα ἀγροικέται κρυφά μέ αὐτόν, μέ τό χέρι τοῦ γιατροῦ του, ὁποῦ μέ τό νά εἶναι φίλος μου τό ξέρω καί τόν ἔχει μπιλέ διά συμβουλατορα καί δέν κάνει τίπωτε χωρίς τήν γνώμην του.

Ὅδεν ἄς εἰπῇ τοῦ ἐφέντη μας νά τοῦ γράφῃ συγχνά καί νά τόν εὐχαριστήσῃ διά τούς ἐπαίνους ὁπού τοῦ κάνει καθώς ἐβεβαιώθηκα ἀπό καλήν μεριάν· ὁ ρεΐζης ἔχει νά σταθῇ στόν τόπον του διά πολύν καιρόν ἀκόμη.

Ἐλπίζω νά μοῦ ἔγινε ὁ ριτζάς μου ὁπού ἔκαμα μέ τό ἀπερασμένον γράμμα μου.

[345]

1 φ., 25x19 ◆ (83) [Περλεπές, 11 Δεκεμβρίου 1807]

Ἀρτζουχάλι τοῦ Μέτζε Μπόνου πρός τόν Ἀλή πασά. Ἔγγραφο ἀχρονολόγητο καί χωρίς ἔνδειξη τόπου, πού ἀπό τό περιεχόμενό του φαίνεται νά ἦταν συνημμένο στό μέ ταυτόσημο περιεχόμενο παρακάτω σχετικό, μέ τό ὁποῖο πρέπει νά διαβαστεῖ ἀπό κοινοῦ. Ἡ ἀποστολή ἐκ μέρους τοῦ Μέτζε Μπόνου συμπληρωματικοῦ γράμματος, πρέπει νά σχετίζεται μέ τήν ἐπιθυμία του νά κρατήσει ἄδικτη τήν προσωπική ἐπαφή μέ τόν κύριο του Ἀλῆ πασᾶ, ἀφοῦ τό βασικό ἀρτζουχάλι (βλ. σχετικό) τό ὑπογράφει ἀπό κοινοῦ μέ τόν ναΐπη τοῦ Περλεπέ Σουνουλάχ. Οἱ λίγες πρόσθετες πληροφορίες δέν ἔχουν ἰδιαίτερη σημασία, ἐκτός ἀπό τήν ἀναφορά στό στρατιωτικό σῶμα τοῦ Μεχμέτ μπέη. Ἐνῶ, δηλαδή, στό κοινό ἀρτζουχάλι ἔχει συνηγορήσει ὑπέρ τῆς ἀπομάκρυνσης τοῦ σώματος τοῦ Μεχμέτ μπέη, ἐδῶ διορθώνει μέ τή χαρακτηριστική φράση: «κανένα σεκλέτι ἡμεῖς δέν ἔχομε διά αὐτουνούς» τούς «Περλεπελῆδες», Τούρκους καί ραγιάδες δηλαδή, «μοναχά ἔχουν αὐτοί διά τό μαστράφι (=τά ἔξοδά) τους». Ἀπό τά ἀναφερόμενα πρόσωπα ἕνα ἔχει ἰδιαίτερη σημασία: ὁ Ἰσούφ μπέης, ἐναντίον τοῦ ὁποίου κάποια «δουλειά» προσπαθεῖ νά στήσει ὁ Ἀλή πασάς καί γιά τήν ὁποία τόν ἐνημερώνει ὁ Μέτζε Μπόνος προφορικά, μέσω τοῦ Ἐλμάζ τάταρη καί περιμένει νέες ὁδηγίες. Τό πρόσωπο αὐτό πρέπει νά ὅτι εἶναι ὁ Ἰσούφ μπέης τῆς Ντίμπρας/Δίβρης, συγγενής καί ἀντίπαλος τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, τόν ὁποῖο ἐξόντωσε τελικά τό ἔτος 1813 μέ τό παγιδευμένο δῶρο (τηλεσκόπιο), πράξη πού εἶχε κάνει ἐντύπωση στήν ἐποχή της καί ἔχει ἀφήσει ἐπαρκῆ ἴχνη στή βιβλιογραφία (βλ. Σπ. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*, σελ. 7, 244, 410 καί Α. Μουφίτ, *Ἀλή πασάς*, σελ. 112-113). ■

Σχετ.: [346], Περλεπές, 11 Δεκεμβρίου 1807

Ἐφέντη μου,

Σοῦ κάνω εἰφατέν διά τό ἀρζουχάλη ὁπού σέ γράφωμε, ἔτζη θέλουν οἱ Περλεπελίδες οἱ Τούρκοι καί ἡ ραγιάδες διά νά γένουν τά θεληματά τους, νά κάμουν ντουά τοῦ ἀφεντός μας. Διά τό σήκωμα τούς ἀνθρώπους τοῦ σκλάβο σου τοῦ Μεχμέτ πέει ἡ ὑψηλότης σου τό ξέρεις καλήτερα, ὅπως εἶναι ὁρισμό σου· κανένα σεκλέτη ἡμεῖς δέν ἔχωμε διά

αὐτουνούς μοναχά ἔχουν αὐτῆ διά τό μαστράφι τους· διά τόν σκλάβον σου Καραμέτα νά τόν ἀφίκης, νά τό δώσης ὅλο τό βελαέτη· καί διά τούς λουφέδες τούς καλοκερινούς, ὁ σκλάβος σου ὁ Καραμέτας λέγει πῶς νά τούς δώσωμε ὁλονούς αὐτονοῦ· λέγει πώς ἔχει καί μπουγιορδῆ· τώρα πῶς εἶνε ὁρισμό σου. Ἔστειλα νά ἐρθοῦν οἱ σκλάβοι σου οἱ γκοτζαμπασίδες ἀπό τό Μορίχοβο καί νά ἀχηρίσωμε [ἀρχίσωμε;] τό χερίσομα, νά κάμωμε τά χεσάπια εἰς τόν μεχκεμέν.

Διά τήν δουλειάν τοῦ Ἠσούφ πέει ὁπού μέ ἐπρόσταξες, σοῦ ἔγραψα καί ἐγώ ὁ σκλάβος σου καί σέ τά κάμει ἠφατέν καί ὁ σκλάβος σου ὁ Ἐλμάξ τάταρις· καί διά αὐτήν τήν δουλειάν ὅπως νά μέ κάμης ἔμροι ἔτζη κάμω. Εὐγῆκεν καί ὁ σκλάβος σου ὁ Ρουστέμπεης καημεκάμης καί ἀνταμοθηκάμε καί αὐτός κατά τό ἔμροι ὁποῦ τόν εἶχες κάμει, εἰς τήν δουλειάν τῆς ὑψηλότης σου κουσούρι δέν κάμει· ἠνσαλάχ θαροῦμε εἰς τόν θεόν καί εἰς τό μπάχτι τῆς ὑψηλότη σου, ὁποῦ νά μπητίσουν τά μωρατιά τῆς ὑψηλότης σου, κατά τό ἔμροι σου καί καλίτερα

Οἱ χρόνοι σου πολλοί μέ ὅλα τά χαηρλῆ μωρατιά σου, ἀμήν: –

σιτζισκιλάβος
μετζεπονος

[346]

1 φ., 29x20 ◆ (78) Περλεπές, 11 Δεκεμβρίου 1807

Ἀρτζουχάλι τοῦ Μέτζε Μπόνου πρός τόν Ἀλή πασά· τό ὑπογράφει καί ὁ ναΐπης τοῦ βιλαετιοῦ Σουνουλάχ (βλ. παρακάτω). Ἐχθές βράδυ ἔφθασαν στόν Περλεπέ καί σήμερα συγκεντρώθηκαν στόν «μεχκεμέ» (=ἕδρα τοῦ καδῆ) οἱ πρόκριτοι, Τοῦρκοι καί ραγιάδες, καί ἀφοῦ διάβασαν τά μπουγιουρντιά, ζήτησαν μία μικρή προθεσμία ὥσπου νά συγκεντρωθοῦν καί οἱ ραγιάδες ἀπό τά χωριά, καί ὅλοι ὑπόσχονται ὅτι «θά γίνει ὁ λογαριασμός παστρικός». Δέν φαίνεται γιά τόν λογαριασμό ποιᾶς φορολογικῆς ἤ ἄλλης ὑποχρέωσης πρόκειται. Ἀπό τά συμφραζόμενα προκύπτει ὅτι μπορεῖ νά ἀφορᾶ ἔξοδα στρατιωτικῶν σωμάτων, καί παραπέμπει στήν ἰδιότητα τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ὡς ἐπόπτη τῶν δερβενίων. Ὡστόσο, αὐτά τά στρατιωτικά σώματα φαίνεται νά καλύπτουν τήν ἀσφάλεια ὁλόκληρου τοῦ βιλαετίου, κάτι πού ἀποδεικνύει μία ἀναβαθμισμένη παρουσία στρατιωτικῶν δυνάμεων τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στήν περιοχή. Ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ ἀναφορά στόν «νιζέ» (=ἔριδα, συγκρούσεις) τῆς Κίρτζοβας, ἑνός ἀρκετά ἀπομακρυσμένου βιλαετίου πρός τήν περιοχή τῆς Σόφιας (βλ. N. Todorov-A. Velkov, *Situation démographique*, σελ. 235), ἡ εἰρήνευση τοῦ ὁποίου, ἐπιτρέπει στούς προεστούς τοῦ Περλεπέ (Τούρκους καί χριστιανούς) νά ζητοῦν τή διάλυση ἑνός σώματος ἐνόπλων τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στό βιλαέτι τους. Ἀπό ἐνδείξεις τοῦ

ἐγγράφου προκύπτει ἐπίσης μία ἀρκετά πυκνή ἐπικοινωνία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ μέ τό ἀπομακρυσμένο αὐτό βιλαέτι: ὁ βοεβόδας τοῦ Περλεπέ Ἀχμέτ μπέης βρίσκεται αὐτήν τή στιγμή στά Γιάννενα, γιά ἄγνωστο σ' ἐμᾶς λόγο, ἐνῶ στό ἔγγραφο ἀποτυπώνονται οἱ εἰδικές σχέσεις τοῦ Ἀλῆ πασᾶ μέ τόν ναΐπη τοῦ βιλαετίου Σουνουλάχ, ὁ ὁποῖος καί τό συνυπογράφει. Τό σύντομο τουρκικό κείμενο πού προηγεῖται τῆς ὑπογραφῆς καθώς καί τό κείμενο τῆς ἐπιγραφῆς τῆς σφραγίδας διάβασε ὁ φίλος Ἀσπαρούχ Βέλκωφ. ■

Σχετ.: [345], [Περλεπές, 11 Δεκεμβρίου 1807]

»Ὑψηλότατε καί πολυχρονημένοι μας μερχαμετλῆ βιζήρ ἐφέντη μας, σκλαβικῶς σέ προσκυνοῦμε καί τό χρυσό σου μέστι φιλοῦμε, τόν θεόν παρακαλοῦμε νά σᾶς χαρίση ζωήν πολλήν μέ ὅλα τά χαηρλή μωρατιά σας, ἀμήν.

Μέ τό σκλαβικόν μας σέ κάμομε εἰφατέν, κατά τό ἔμροι σου ἐχθές Δευτέρα εἶρθα ἐδῶ εἰς τόν Πέρλεπεν καί σήμερα Τρίτη ἐμαζώχθηκαν ὅλοι οἱ σκλάβοι σου, οἱ ἀγάδες καί ὁ βεκήλης τοῦ βόϊβόδα καί οἱ μπέγιδες καί ἡ ραγιάδες εἰς τόν μεχκεμέν καί ἐδιάβασαν τά μπουγιωρδειά τῆς ὑψηλότης σας καί ὅλοι σοῦ ἔκαμαν τουά καί μᾶς ἔβαλαν μουφλέτι σέ δύω τρεῖς ἡμέρες διά τόν λογαριασμόν ὁποῦ νά μαζωχθοῦν τά χωριά ἀπό ἔξω, ἡ ραγιάδες, καί νά κητάξωμε τόν λογαριασμόν κατά τό ἔμροι σου καί μέ τό ἔμροι τοῦ θεοῦ· καί μέ τό μπάχτι τῆς ὑψηλότη σου θά γένει ὁ λογαριασμός παστρικός χωρίς κανέναν χαλέν καί χωρίς κανένα γαρέζη, εἰς τό δίκαιον ὁπάνω κατά τό ἔμροι σου.*

Ἐφέντημ, σοῦ ἔχουν νιάζει οἱ σκλάβοι σου, οἱ Τούρκοι καί οἱ ραγιάδες διά τούς ἀθρώπους τοῦ Μεχμέτ πέει ὁπού εἶναι ἐδώ ὀνοματοί ἑκατόν δέκα· τώρα κανένας ἰχτιζάς δέν εἶναι ὁπού νά καθήσουν καί γίνετε μαστράφη διατί θέλησεν ὁ θεός καί ὁ νιζές τῆς Κίρτζοβας ἐχώρησεν, καί τό νιάζι τους εἶνε διά τό μαστράφη καί ἡμεῖς οἱ σκλάβοι σου βλέπωμεν κατά τήν ὥραν ὁποῦ δέν εἶναι τίποτες καί ἡ ὑψηλότης σου τό ἠξεύρεις καλήτερα καί ὁρισμό[ς] σου. Ἄν προστάξης ὁποῦ νά καθήσουν, ἄς καθήσουν, καί ἄν προστάξης ὁποῦ νά σηκωθοῦν στείλε μας τό μπουγιωρδῆ νά τούς τώ δώσωμε νά σηκωθοῦν καί ἄν χαλέψουν λουφέν τί τζεβάπι νά τούς δώσωμεν. Καί διά τόν σκλάβον σου Καραμέτα μᾶς κάμης ἔμροι νά καθήση μέ ἑκατόν εἴκοσι ὀνοματοί, καί ἄν τόν ἀφίσης τό βελαέτη ὅλο ὁπανοχθώ του μέ αὐτουνούς δέν ἠμπορεῖ νά τό ὑποφέρη μοναχά ἄν εὐγάλης τόν Κουτζούκ Χουσεήνη καί νά τό ἀφίσης ὅλο τό βελαέτη ὁπανοχθώ* του, μοναχά νά τό κάμης μερχαμέτη ἤ μέ ἑκατόν ἑξήντα ἤ μέ ἑκατόν ὀγδοήντα ζωντανούς καί ἔτζη γένηται ἤταρε καί φυλάγετε ὁ τόπος καί ὁρισμό σου.*

Ὁ σκλάβος σου ὁ Χότζες τοῦ Καραμέτα μᾶς λέγει μέ τό στόμα πῶς τούς λουφέδες τοῦ Κουτζούκ Χουσεήνη νά τούς πάρη ὁ Καραμέτας ὁλονούς· καί εἰς τό τούρκικον τοῦ μπουγιωρδεῖ προστάξεις τόν σκλάβον σου τόν Σοῦνοῦλά ὅσα χάρτζια εἶναι τοῦ Κουτζούκ Χουσεΐνη νά τοῦ δωθοῦν· τώρα πῶς εἶνε ὁρισμό σου, ὅλα ὁ Καραμέτας νά τά πάρῃ, ἤ πῶς ἔχουν τούς τεσκερέδες καί πῶς εἶναι τό ἔμροι σου, πρόσταξέ μας. Διά τό χεσάπι ὁπού μᾶς κάμεις ἔμροι |2 *νά δώση ὁ σκλάβος σου ὁ Ἀχμέτ πέεις εἶναι αὐτοῦ εἰς τήν ὑψηλότη σου καί τά μπουγιωρδειά ὁποῦ ἦτον εἰς τόν Ἀχμέτ πέειν τά ἐδώκάμε τόν βεκήλην του, τόν Χασάν ἐφέντη, εἰς τόν μεχκεμέν, καί μᾶς ἔδωκεν τζεβάπι ὅτι ἐγώ τρεῖς μῆνες ἔχω νά σᾶς δείνω τό χεσάπι ἐσᾶς καί τό βελαέτι, εἰδέ τί ἔχει πάρει ὁ Ἀχμέτ πέεις ἐγώ δέν ἠξεύρω τί ἔχει πάρει καί τί ἔχει δώσει· καί ἡμεῖς οἱ σκλάβοι σου τό ἔχωμε κόψει πῶς αὐτό τό τζεβάπι τό δέλωμε ἀπό ἐσένα, τόν λογαριασμόν ἐδώ εἰς τόν μεχκεμέν, εἰς τούς μπέειδες καί ἀγάδες καί φουκαράδες καί ῥαγιάδες. Τόρα νά μᾶς προστάξης πῶς εἶναι τό ἔμροι σου καί θαροῦμε εἰς τόν θεόν καί εἰς τό μπάχτι τῆς ὑψηλότη σου, ὁποῦ νά μπητιστοῦν τά μωράτια τῆς ὑψηλότης σου, καθώς ἀγαπᾷς κι ἀκόμα καλήτερα.*

Οἱ χρόνοι σου πολλοί μέ ὅλα τά χαϊρλῆ μωράτιά σου, ἀμήν: –

1807, Δεκεμβρίου: 11

(τουρκιστί:)

Δοῦλος τοῦ Θεοῦ, προσευχόμενος για τήν μακροημέρευση τῆς μεγάλης σας εὐημερίας-

Σουνουλλάχ, ναΐπης τοῦ καξᾶ τοῦ Περλεπέ

(τ.σ.τ.)
σιτζηκιλα
βος μετζεπονος

[347]

1 φ., 30x22 ◆ (1199) Κοζάρα, 11 Δεκεμβρίου 1807

Ἐπιστολή τοῦ Ναούμ πρός τόν «ἄρχοντα γραμματικόν». Ἀποστολέας εἶναι ὁ γραμματικός τοῦ Ἰμπραχήμ πασᾶ τοῦ Μπερατίου καί ἀποδέκτης τῆς ἐπιστολῆς, ὁ Κώστας, γραμματικός τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Τό πνεῦμα τῆς ἐπιστολῆς καί οἱ ἀποσπασματικές πληροφορίες πού περιέχει παραπέμπουν στίς προβληματικές σχέσεις τῶν δύο

πασάδων, Ἰμπραχήμ καί Ἀλῆ, καί στίς ἀδιαφανεῖς σχέσεις πού ἀναπτύσσουν μεταξύ τους οἱ ἔμπιστοί τους γραμματικοί. Στό γράμμα αὐτό ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ὁ λόγιος χαρακτήρας καί ἡ τήρηση τῶν κανόνων τῆς ἐπιστολογραφίας, ὅπως αὐτή διδασκόταν στά ἀνώτερα σχολεῖα τῆς ἐποχῆς. Ὁ Ναούμ ἐκφράζει τήν ἱκανοποίησή του γιά «τό συμβεθηκός τοῦ Νότη... ὁπού ἔπεσε πάλιν εἰς τάς χείρας τοῦ ἀφεντός», προφανῶς τοῦ Νότη Μπότσαρη, γιά τό ὁποῖο δέν γνωρίζουμε τίποτε περισσότερο. Στή συνέχεια, ἀναφέρεται σέ κάποιο «συμπεθεριό», πληροφορία πού ἀπαιτεῖ διευκρινίσεις: ὁ Ναούμ εἶναι ὄχι μόνο ἔμπιστος γραμματικός τοῦ Ἰμπραχήμ πασᾶ ἀλλά καί ἔμπιστο πρόσωπο τόσο τῆς οἰκογένειάς του ὅσο καί τῆς εὐρύτερης οἰκογένειας τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ὅπως προκύπτει καί ἀπό τό παρακάτω σχετικό, ὅπου πρόκειται νά συνοδεύσει ἀπό τό Μπεράτι στά Γιάννενα τήν Μπελφή, τρίτη κόρη τοῦ Ἰμπραχήμ πασᾶ, σύζυγο τοῦ γιοῦ τῆς Χαϊνίτσας Ἀντέμ μπέη. (Ὑπενθυμίζεται ὅτι οἱ δύο πρῶτες κόρες τοῦ Ἰμπραχήμ πασᾶ ἔχουν παντρευτεῖ τούς ἀδελφούς-πασάδες Μουχτάρ καί Βελή). Τό «συμπεθεριό» τοῦ παρόντος γράμματος δέν πρέπει νά ἀφορᾶ τόν παραπάνω γάμο τοῦ Ἀντέμ μπέη ἀλλά ἕναν τέταρτο γάμο, ὁ ὁποῖος φαίνεται ὅτι δέν πραγματοποιήθηκε. Πράγματι, ἀναφέρεται (βλ. Fr. Pouqueville, *Ἱστορία*, τόμ. Α΄, σελ. 158) ὅτι μετά τόν γάμο τοῦ ἀνεψιοῦ του Ἀντέμ μπέη μέ τήν τρίτη κόρη τοῦ Ἰμπραχήμ πασᾶ, ὁ Ἀλή πασάς σκέφτηκε νά νυμφεύσει τόν γιό τοῦ Ἰμπραχήμ –Σουλεϊμάν τόν ἀποκαλεῖ ὁ Α. Μουφίτ (*Ἀλή πασάς*, σελ. 99)– μέ μία ἐγγονή του, κόρη τοῦ Βελῆ πασᾶ. Ὁ γάμος αὐτός φαίνεται ὅτι δέν πραγματοποιήθηκε γιατί ὁ ἴδιος ὁ Fr. Pouqueville χρησιμοποιεῖ μόνο τό ρῆμα "ἐμνηστεύσατο" ἐνῶ στή συνέχεια δέν κάνει λόγο γιά γάμο. Ἀλλά καί ἀπό ἄλλη τεκμηριωτική γραμμή προκύπτει ὅτι ὁ γάμος αὐτός δέν πραγματοποιήθηκε. Ὁ Α. Μουφίτ (*ὅ.π.*, σελ. 146), προσεκτικός μελετητής τῶν βιογραφικῶν τῶν προγόνων του, ἀναφέρει τά ὀνόματα τῶν συζύγων τῶν τεσσάρων θυγατέρων τοῦ Βελῆ πασᾶ, ἀπό τά ὁποῖα κανένα δέν παραπέμπει στήν οἰκογένεια τοῦ Ἰμπραχήμ πασᾶ τοῦ Μπερατιοῦ. Δέν γνωρίζουμε μάλιστα ἄν ἀνακοινώθηκε ἐπισήμως καί ἡ ἴδια ἡ μνηστεία, γιατί δέν ἀποκλείεται ὁ Pouqueville νά ἀναφέρει ὡς πραγματικό γεγονός κάποιες φῆμες, προφανῶς βάσιμες, πού κυκλοφόρησαν στίς μικρές κοινωνίες τῶν Ἰωαννίνων καί τοῦ Μπερατιοῦ, ὅπως ἄλλωστε μαρτυρεῖ καί τό παρόν γράμμα. Πάντως, ἐδῶ φαίνεται ὅτι ὁ Ναούμ ἀρνεῖται νά κοινοποιήσει πρός τόν κύριο του Ἰμπραχήμ πασά, τήν ἔμμεση πρόταση πού τοῦ μεταβιβάζει, προφανῶς διερευνητικά, ὁ Κώστας γραμματικός, χωρίς τήν ἐπιβεβαίωση ὅτι εἶναι ἐνήμερος ὁ Ἀλή πασάς. Θά τολμήσουμε , μέ ὅλες τίς ἐπιφυλάξεις πού πρέπει νά ἔχει κανείς στόν ἄνισο Pouqueville, νά παραθέσουμε τή φράση, μέ τήν ὁποία ὁλοκληρώνει τίς πληροφορίες του γι' αὐτήν τή μνηστεία: "Ἀλλ' ὁ Ἀλής εἶχεν ἐπινοήσει τόν συνδυασμόν τοῦτον τῶν δύο οἴκων μόνον καί μόνον ὅπως τοποθετήση μυστικόν πράκτορα παρά τῷ υἱῷ τοῦ Ἰμπραήμ, ἐάν ἐπετυγχάνετο ὁ γάμος" (Pouqueville, *ὅ.π.*). Τό γράμμα εἶναι ἀσφαλῶς αὐτόγραφο, ὅπως καί τό παρακάτω σχετικό. ■

Σχετ.: [338], Μπεράτι, 21 Σεπτεμβρίου 1807

Τήν ἡμετέραν ἐλλογιμότητα ἄρχων γραμματικέ, προσκινῶ δουλικῶς. Ἀσμένως ἐδέχθην τό πρό πολλοῦ καί καθ' ἥπαρ καί κάτ' ὄναρ ποθούμενον γράμμα της, ἀναγνοῦς δέ καί γνοῦς τά τῆς ἐφετῆς μοι ὑγίας ἐχάρην τά

μέγιστα. Ἔγνων καί τά ὅσα, θάρρει ἀδελφικῶ, μού γράφεις καί μέ ὑποχρέοσες ἐφ' ὅρου ζωῆς. Διά πολλά αἰτια εἶμαι ὑποχρεωμένος εἰς τήν εὐγενεῖαν της, μέ τοῦτο ὅμως νά εἴπω καλήτερα μέ ἐσκλάβωσες, ὅτι ἐν ταύτῳ μέ ἐχαροποίησες καί μέ τήν ἀγάπην ὁπού πρός τόν δούλον σου δείχνης, καί μέ τό συμβεβηκός τοῦ Νότη· πιστεύω νά εἶσαι βέβαιος πῶς πόση χαρά ἔλαβα ἐγώ, ὁπού ἔπεσε πάλιν εἰς χεῖρας τοῦ ἀφεντός μας, καί ἄμποτε ὅλη ἡ χαίνηδες τοῦ ἀφεντός μας ἔτζη νά τό βροῦν. Ἐχαροπίησα καί παντού τήν χαροποιάν εἴδησιν αὐτήν. Ὅσον διά τόν συμπεθεριόν, ἀδελφέ, ἄν χωρίς προσταγῆ μοῦ τό γράφεις μοῦ φαίνεται ἄπρεπον νά τό κοινολογήσω, ὡσάν ὁπού στοχαξομαι νά ἔκαμαν χουσμέτι, καί πάλιν παρακαλώ νά μου φανερώνης· ὁστόσον καί ἄν καί ἐκ μέρους μου δέν κοινολογεῖτε, βέβαια ὁ ἴδιος ἀφέντης θέλει προσπαθήση διά νά βρῆ τήν ρίζαν. Διά τήν ἀπουσίαν μου, ἀδελφέ, ὁπού μού γράφεις, καί ἐγώ δέν ἰξεύρω τί νά σοῦ γράψω, μόνον ταξηράτια μου. Ἄς ἔχω καλά τόν ἠψιλώτατον βεζήρ ἐφέντη μας, καί τό μερχαμέτι του εἶναι μεγάλο, ὅτι ἐγώ ἔτιμος εἶμαι διά νά ἐλθῶ ἡψιλή προσταγή ὅμως προσμένω καί παρακαλώ πάντα νά εἶμαι εἰς τήν εὔνοιαν καί εἰς τό κατάλογο τῶν δουλων της, μένω εἰς τούς ὁρισμούς της*

1807: Δεκεμβρίου 11
Κοξάρα

τής ὑμετέρας λογιότητος
δοῦλος Ναούμ

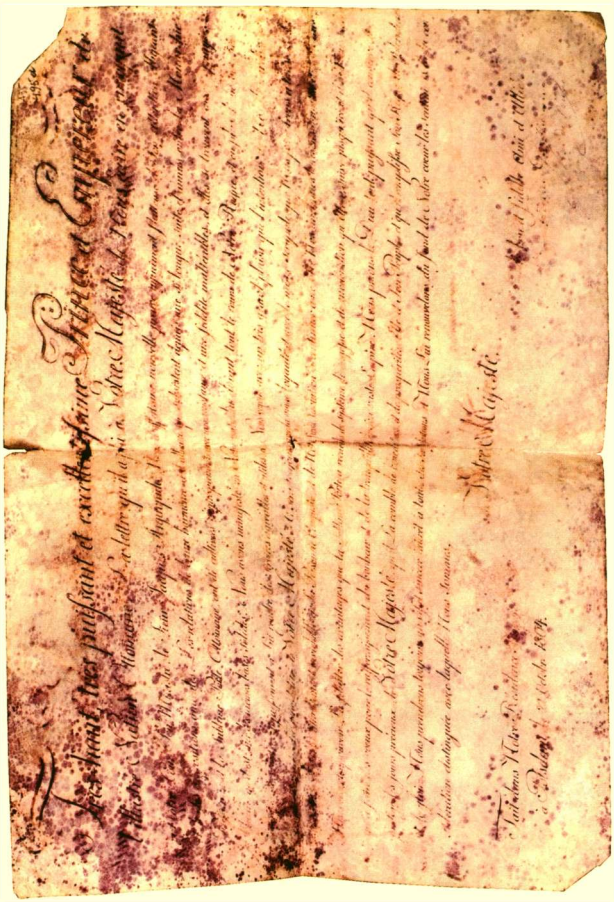

Ἔγγραφο ἀρ. [250], Πότσδαμ, 22 Ὀκτωβρίου 1804

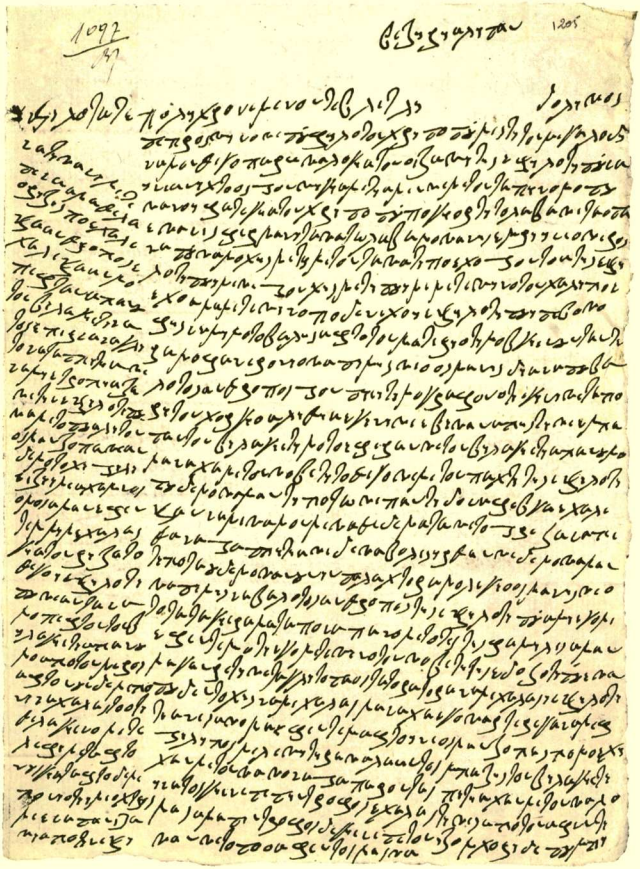

Ἔγγραφο ἀρ. [277], [Γράβα], 22 Ἰουνίου 1806

Ἔγγραφο ἀρ. [277] φ.1ᵛ, [Γράβα], 22 Ἰουνίου 1806

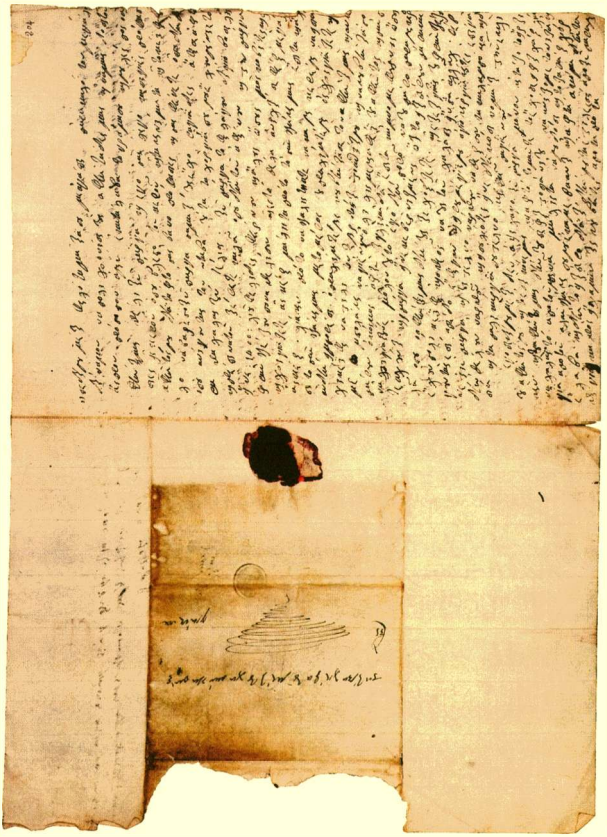

Ἔγγραφο ἀρ. [294], [Λουαράτι, 1807]

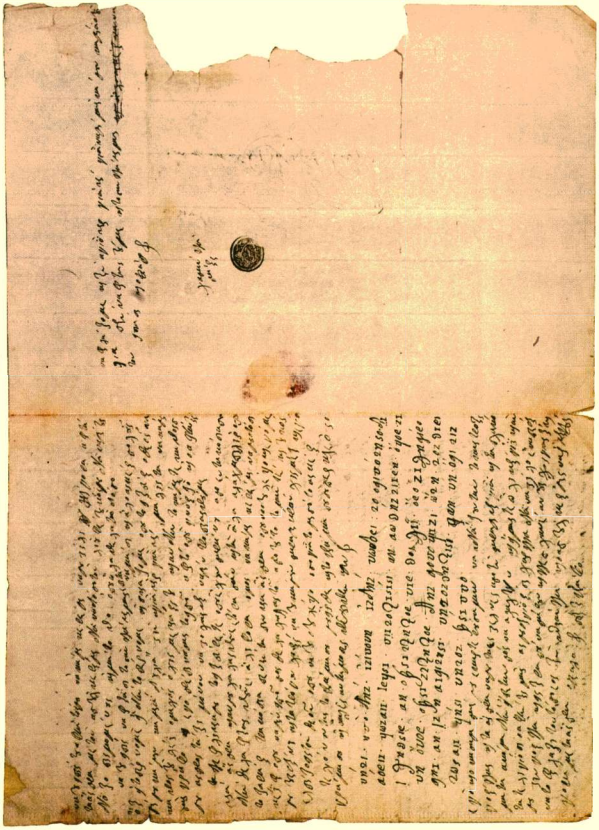

Ἔγγραφο ἀρ. [294], φ, 1ᵛ και 2ʳ, [Λουαράτι, 1807]

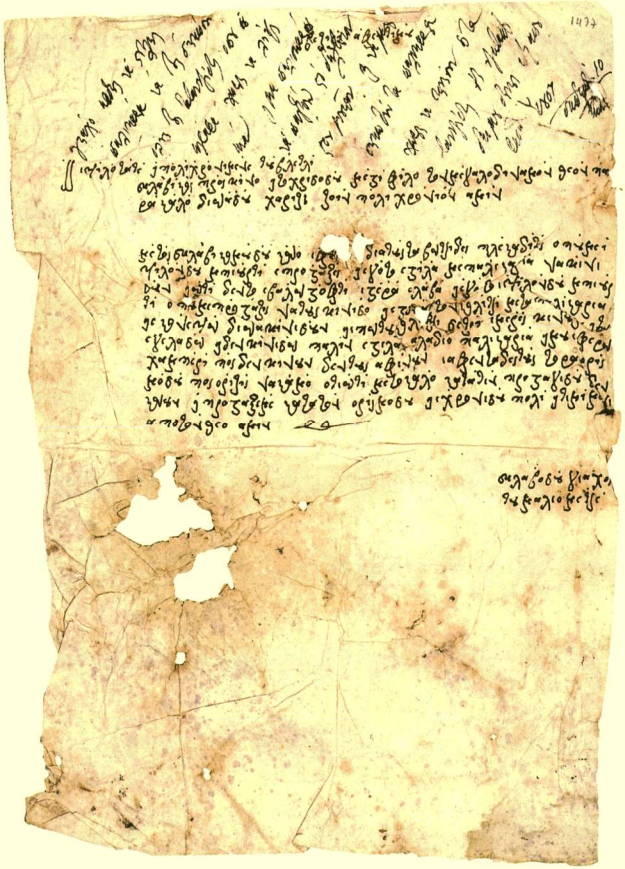

Ἔγγραφο ἀρ. [335], χ.τ., [10 Σεπτεμβρίου 1807]

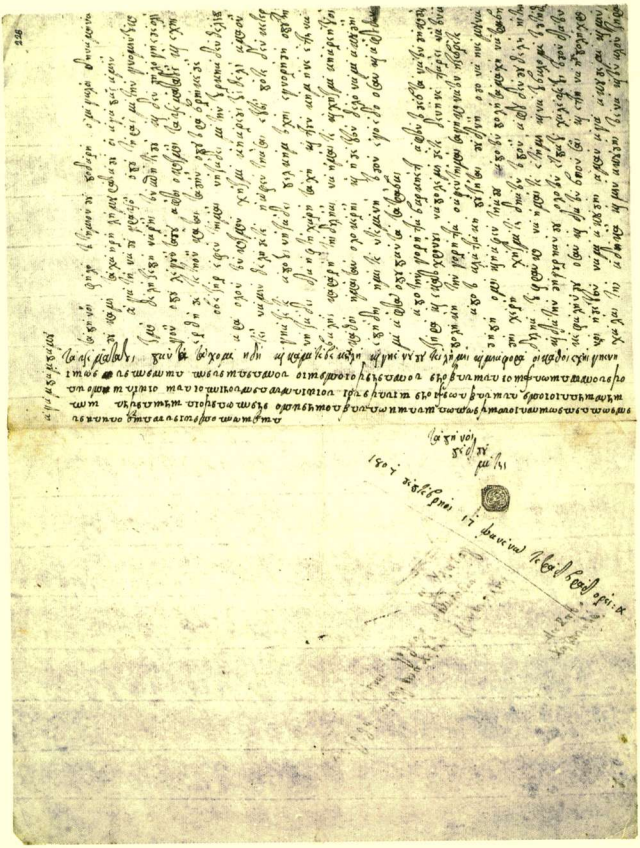

Ἔγγραφο ἀρ. [337], Ἰωάννινα, 17 Σεπτεμβρίου 1807

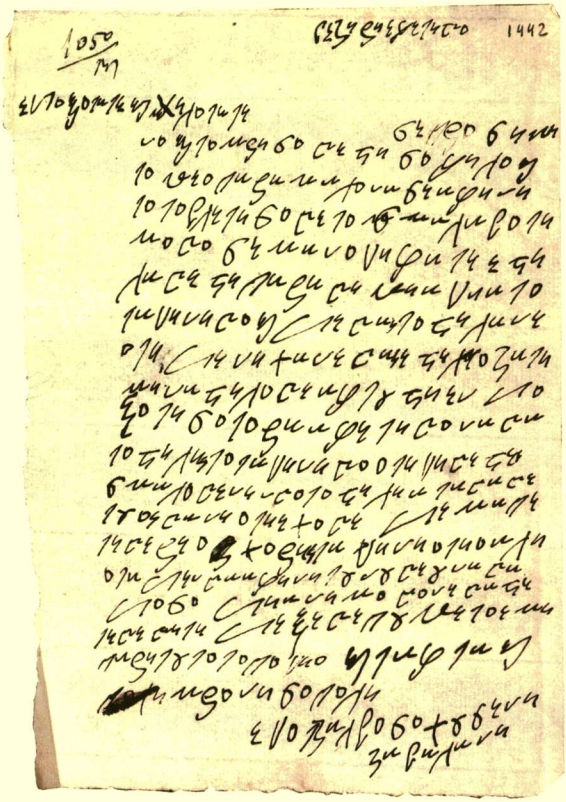

Ἔγγραφο ἀρ. [352], χ.τ., [1808]

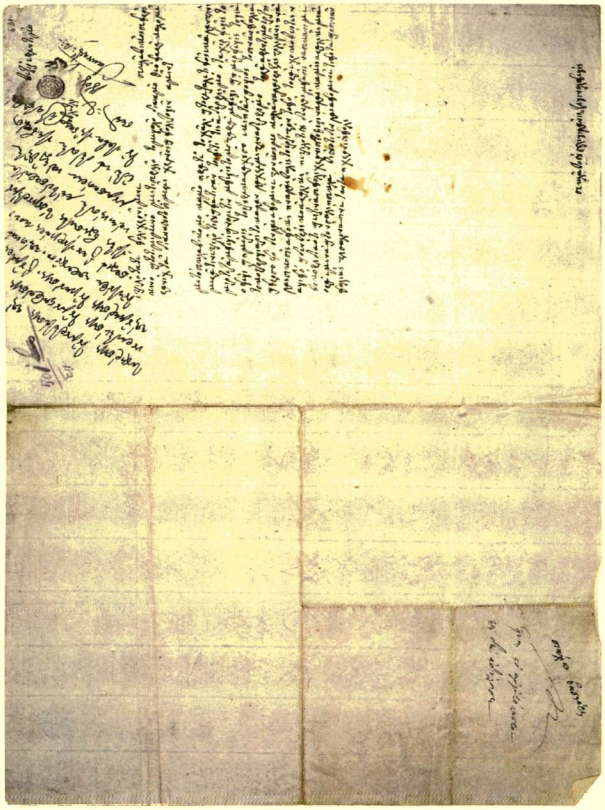

Ἔγγραφο ἀρ. [354], Ἰωάννινα, 2 Ἰανουαρίου 1808

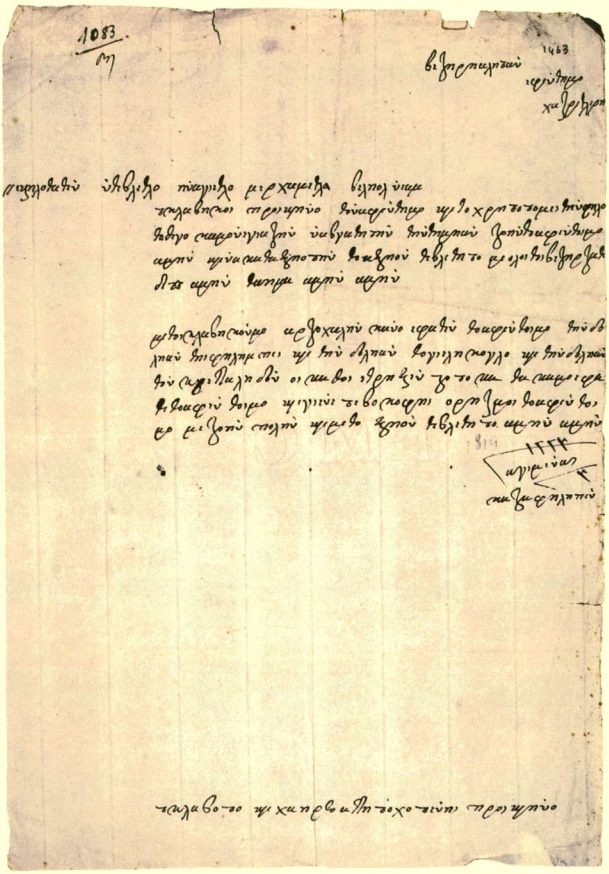

Ἔγγραφο ἀρ. [360], [Φιλιππούπολη], 3 Φεβρουαρίου 1808

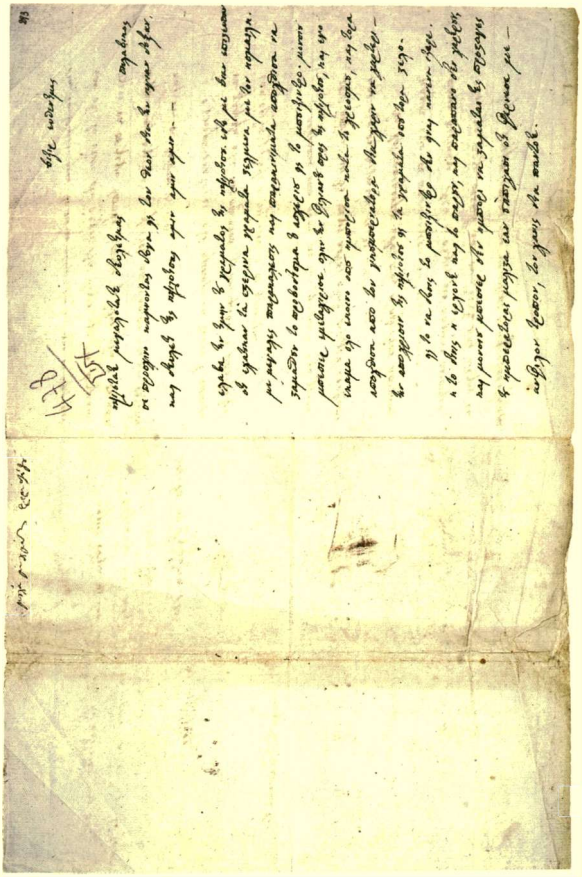

Ἔγγραφο ἀρ. [369], Κέρκυρα, 27 Φεβρουαρίου 1808

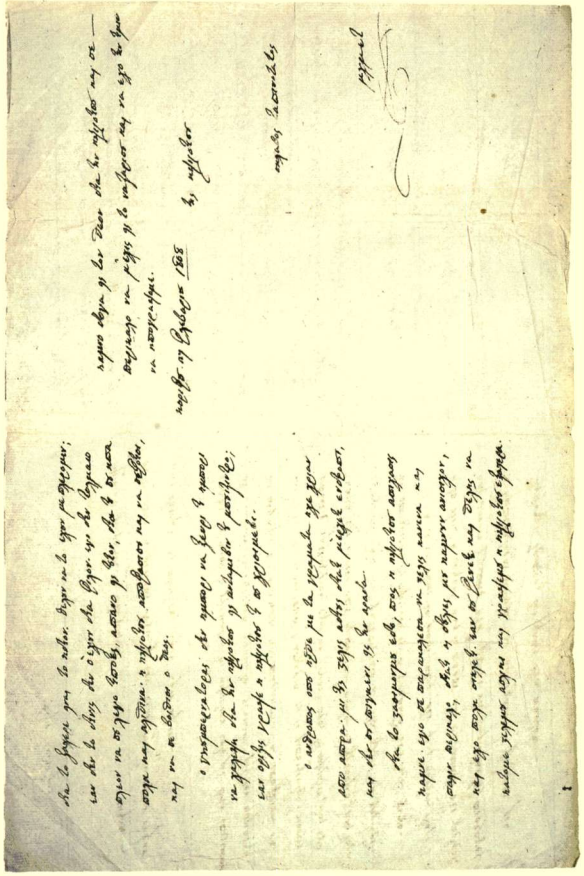

Ἔγγραφο ἀρ. [369] φ. 1ᵛ και 2ʳ, Κέρκυρα, 27 Φεβρουαρίου 1808

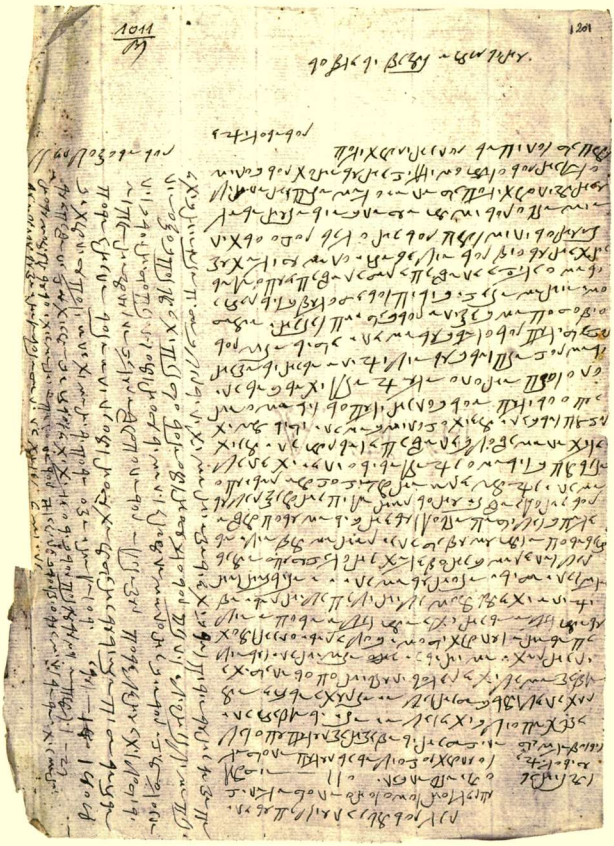

Ἔγγραφο ἀρ. [384], [Ἐλασσόνα], 21 Ἀπριλίου 1808

Ἔγγραφο ἀρ. [407], Τρίκαλα, 1 Μαΐου 1808

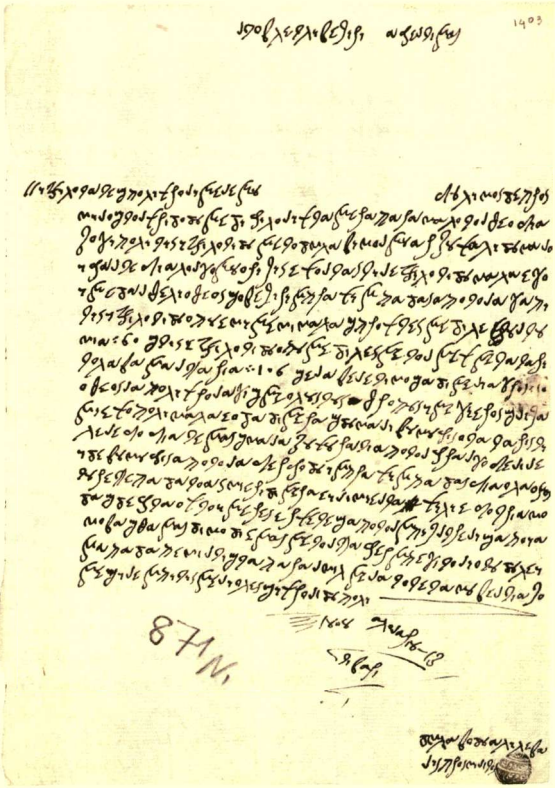

Ἔγγραφο ἀρ. [416], [Βουδρωτό], 13 Ἰουλίου 1808

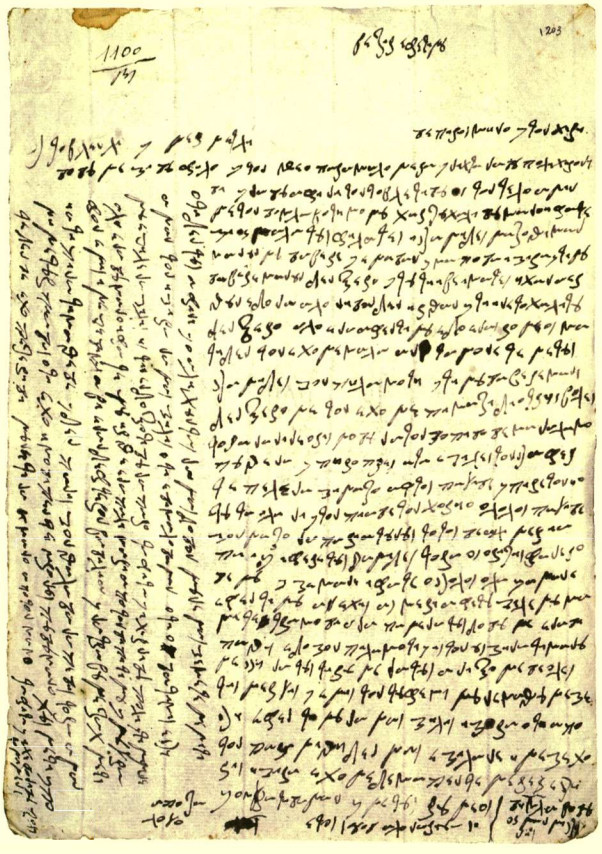

Ἔγγραφο ἀρ. [421], Ζάλογγο [Παραμυθιᾶς], 10 Αὐγούστου 1808

1808

[348]

2 φ., 23x17 ◆ (187) χ.τ., [1808]

Ἀρτζουχάλι τοῦ Μεμούς ἀγᾶ πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀναφέρεται σέ παλινωδία τοῦ Σελήμπεη [Κόκα], τόν ὁποῖο μάλιστα προσπαθεῖ νά καλύψει μέ τό ἐλαφρυντικό ὅτι τόν «γελάσανε» ὁ Νταλιάνης καί ὁ Μουσταφά πασάς τοῦ Δελβίνου, οἱ ὁποῖοι «ἐπῆραν τήν δουλ(ει)ά στό χέρι». Ἐκτός ἀπό τούς γνωστούς ἀγάδες τῆς περιοχῆς Τσαμουριᾶς-Κονίσπολης-Δελβίνου ἀναφέρεται ἕνας «Χατζής», χωρίς ἄλλη ἔνδειξη, πού φαίνεται νά εἶναι ὁ Χατζη-Τζαφέρης, ὁ ὁποῖος ἐμφανίζεται καί στό παρακάτω σχετικό. Τό σημεῖο ἀπό τό ὁποῖο καλεῖται ὁ Ἀλή πασάς νά στείλει «μέ καΐκια στό Λυκουρέσι [=Βουθρωτό] ζαχιρέ καί τζιπχανέ» δέν προκύπτει ἀπό τό ἔγγραφο. Εἶναι πιθανό νά πρόκειται γιά τήν Πρέβεζα, τήν ὁποία αὐτήν τήν περίοδο ἐπισκέπτεται συχνά καί ὅπως γνωρίζουμε καί ἀπό ἄλλες περιπτώσεις χρησιμοποιεῖ ὡς βάση δαλάσσιας ἐπικοινωνίας μέ τήν περιοχή. Πάντως, αὐτήν τή στιγμή ὁ Ἀλή πασάς δέν βρίσκεται στά Γιάννενα, ὅπως προκύπτει ἀπό τό πανώγραμμα. Μέ τήν εὐκαιρία ἄς σημειωθεῖ ὅτι εἶναι μία ἀπό τίς ἐλάχιστες περιπτώσεις πού συναντᾶμε σέ γράμμα τοῦ Ἀρχείου τόν ἀριθμό 8642 (μέ τουρκικούς χαρακτῆρες), γραμμένο μετά τό ὄνομα τοῦ παραλήπτη καί τοῦ τόπου ἀποστολῆς στό πανώγραμμα. Πρόκειται γιά τό ἀποκαλούμενο "μπεντούχ" (:Beduh), ἕναν καβαλιστικό συνδυασμό ἀριθμῶν πού πιστεύεται ἀπό τούς μουσουλμάνους ὅτι βοηθᾶ τό γράμμα νά φθάσει αἰσίως στόν προορισμό του. Ἡ μηνολόγηση τοῦ ἐγγράφου δημιουργεῖ προβλήματα πού δέν μᾶς ἐπιτρέπουν νά υἱοθετήσουμε μιά ἀκριβέστερη προσέγγιση μέσα στό 1808. Ἐνῶ, δηλαδή, ὑπάρχει ἡ ἔνδειξη «Τρύγος 14», πού θα μποροῦσε νά θεωρηθεῖ ὅτι ἀντιστοιχεῖ στίς 14 τοῦ Τρυγητῆ (Σεπτεμβρίου), ἡ φράση: «ἡ θάλασσα ἀπό τό χειμώνα δέν παραδουλεύει», δυσκολεύει μιά τέτοια παραδοχή ἐκτός καί ἄν ὑποθέσουμε ὅτι μέ τή λ. χειμώνας περιγράφεται μιά πρόσκαιρη κακοκαιρία. Λόγω ἀμφιβολίας τό ἀφήνουμε στά ἀμηνολόγητα τοῦ 1808. Ὁ Μεμούς ἀγάς ὑπογράφει τουρκικά, ὅπως καί στό σχετικό. ■

Σχετ.: [349], χ.τ., [1808]

Ὑψηλότατε καί πολυχρονημένε ἀφέντη μου, δουλικῶς σέ προσκυνῶ καί σοῦ φιλῶ τό τιμημένο σου χρυσό σου μέστι καί ὁ θεός τζιλισανουχού, νά σοῦ δώσει οὔπρι μέ ὅσα μουράτια ὁπού ἀγαπᾶς, ἀμήν.

Ἀφέντη μου, τόν Σελήμπεγη τό γελάσανε καί εἶναι καί τό ταξιράτι του καί ἡ καλωσύνη τῆς ὑψηλότη σου θέλα τό πιάσει· ὅμως καί ἄν δέν θελήσει νά χαλαστεῖ μέ τήν ὑψηλότη σου, τίποτα στό χέρι δέν ἔχει· τό πῆραν τήν

δουλ(ει)ά στό χέρι ὁ Ταλάνης μέ τόν Μουσταφά πασιά· ὅμως τό γληγορότερο ὅσους ἀνθρώπους ἔχεις αὐτοῦ μέ καΐκια στό Λυκουρέσι νά τά στείλεις καί στό Βιβάρι στή κούλα τοῦ Γολέμη καί ζαχιρέ τοῦ Χατζῆ Πίτο καί τζιπχανέ τοῦ Χατζῆ καί πά |[2] *γει ὁ Μῆτρο Πίσας μέ μόδον στόν χατζή Μιχάλη καί ὅπως ἀπεικάζει τό καιρό, ἔτζι νά κάμει· καί οἱ χρόνοι σου πολλοί, ἀμήν.*

[τουρκικά:]
Bende
Memus

Τρύγος [14]

[πλαγίως:]
Τώρα ἄλλο, ἀφέντη μου, δέν εἶναι, ἄν γυρίσει ὁ Ἰτρίζαγας μέ τόν Τεμίρη καί νά γίνει κανένα τζατάλι, καί ἄλλο δέν εἶναι καί τό τερβένι πού βάρεσαν τούς ἀθρώπους τό κόλι τοῦ Μουσταφᾶ πασᾶ τόκαμαν τό σιπέπι, καί οἱ χρόνοι σου πολλοί, ἀμήν.

Στεῖλε ζαχιρέ στό Λυκούρισι πολύ, ὅτι ἀπό τό κάνπο δέν ἔχουν χαΐρι καί οἱ Ρωμαῖγοι ψωμί δέν ἔχουν, ὅτι ἀπ' ἐδῶ κεῖθε ἡ θάλασσα ἀπό τό χειμώνα δέν παραδουλεύει. Ἄλλο, σοῦ εἶπα καί ἐχτές, θέλα γράψουν καί στή Πόλη· κυβέρνα, ἀφέντη μου, ὅλο τό σαντζάκι μᾶς ἐσκαλάβωσε ὁ Μεμούς Κουπούλας καί μᾶς ἐγλύτωσε ὁ θεός· τοῦ τό λένε τώρα, ἰνσαλάχ, γλήγορα θέλα σκλαβωθοῦν πίσω·

[ἀντίστροφα:]
καί μένα ἐδῶ καί κάποσες μέρες πουθενά νά μή μέ καριστίσεις, νά ἠδοῦμε το τζεβάπι τοῦ Τεμίραγα, τί κάνει μέ τόν Ἰτρίζαγα.

[πανώγραμμα:]
Τοῦ ὑψηλοτάτου τοβλετλῆ βεξίρη ἀφέντη μου, προσκυνητῶς τιμίως δοθείτω, ὅπου βρεθεῖ
[8642]

[349]

2 φ., 19x14 ◆ (1429) χ.τ., [1808]

Ἀρτζουχάλι τοῦ Μεμούς ἀγᾶ πρός τόν Ἀλή πασά. Τόν πληροφορεῖ γιά πολεμικές προετοιμασίες τῶν δικῶν τους στή Μούρσια, τήν Τζάρα καί τό Ξαμίλι. Ἀπό τή διατύπωση τοῦ ἐγγράφου καί ἰδιαιτέρως τήν τελευταία φράση: «ταχιά ὅπως νά εἶμαι

ἐρχόμαστε», προκύπτει ὅτι ὁ Ἀλή πασάς βρίσκεται κάπου στήν περιοχή τῶν τοπωνυμίων τοῦ ἐγγράφου ἤ στήν Πρέβεζα, ὅπου γνωρίζουμε ὅτι εἶχε βρεθεῖ ἀρκετές φορές αὐτήν τήν περίοδο. Τό ἔγγραφο μπορεῖ νά τοποθετηθεῖ στό ἔτος 1808 καί μάλιστα πρό τοῦ τέλους Ἀπριλίου, ἀφοῦ, ὅπως προκύπτει ἀπό τό παρακάτω σχετικό δ΄ τοῦ Σελήμ μπέη [Κόκα], στίς 5 Μαΐου 1808 τό στρατόπεδο Ἐξαμιλίου εἶχε πιά διαλυθεῖ. Στή μηνολόγηση αὐτή συνηγορεῖ καί ἡ φράση: «Τώρα καί ὁ Χατζής [=Χατζη-Τζαφέρης] εἶναι κρυωμένος ἀπό τή στράτα [καί] ἐγώ εἶμαι ζαΐφης (=ἀσθενής)», πού ὑποδεικνύει ὅτι τά ἀναφερόμενα συμβαίνουν κατά τήν περίοδο τοῦ χειμώνα. Ἄς σημειωθεῖ ἀκόμη ὅτι κατά τούς μῆνες Φεβρουάριο-Μάρτιο 1808 οἱ σχέσεις τῶν Γάλλων τῆς Κέρκυρας μέ τόν Ἀλή πασά εἶχαν φθάσει σέ ὑψηλό σημεῖο ὄξυνσης καί ὅτι ὁ Ἀλής ἑτοιμαζόταν σοβαρά νά ἀντιμετωπίσει τό ἐνδεχόμενο πολεμικῆς ἐνέργειας τῶν Γάλλων στό Βουθρωτό (βλ. στήν παρούσα ἔκδοση τά ἔγγραφα τῆς ἀλληλογραφίας Ἀλῆ πασᾶ-Berthier-Bessières τῶν πρώτων μηνῶν τοῦ 1808). Ὁ ἀποστολέας Μεμούς ἀγάς ὑπογράφει τουρκικά, ὅπως καί στό σχετικό α΄. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. Τό ἔγγραφο μπορεῖ νά συσχετισθεῖ μέ τά ἀκόλουθα ἔγγραφα. ■

Σχετ: α΄ [348], χ.τ., [1808]
δ΄ [406], [Κονίσπολη], 4 Μαΐου 1808
γ΄ [499], [Κονίσπολη], 5 Μαΐου 1808
δ΄ [409], Κονίσπολη, 6 Μαΐου 1808

Ἠψηλότατε τοβλετλῆ ἀφέντη μου βεζήρη, τημητικός σέ προσκηνό καί σοῦ κάνο ἰφαντέ ἦμε ζαήφης καί δέν ἔρχομε τότη· ὅμος τόρα πού γράφο ἦρθε ὁ Χατζή Τζαφέρης ἀπό τά Μούρσια· ἤτανε ὁ Σελήμπεγης καί ὁ Ταληάνης στά Μούρσια καί ἐκάμανε κηβέρνηση καί ἀπό τήν Τζάρα καί ὁ Σένκο πέγης ἐρήχτηκε στό Ξαμήλη νά ὀρδόσουν τά ταπόρηα καί ὁ Ταληάνης, μοῦ λέγη ὁ Χατζή Τζαφέρης, ἦνε τῆς ἠψηλότη σου. Τόρα καί ὁ Χατζής ἦνε κρημένος ἀπό τήν στράτα, ἐγό ἦμε ζαήφης. Λάβε τό ἀρζουχάλη τοῦ Σελήμπεγη

[πλαγίως:]

καί κανένα χαπέρι ἄλο δέν ἔχη ὁ Χατζή ἀγάς· ταχηά ἠνσαλλάχ ὅπος νά ἦμε ἐρχόμεστε. Ἡ χρόνη τῆς ὑψηλότη σου πολή, ἀμήν.

(τουρκιστί:)
Bende
Memus

[350]

1 φ., 31x13 ◆ (997) Πρεμετή, [1808]

Λογαριασμός τοῦ «Διαμάντη», χωρίς ἄλλη ἔνδειξη, τόν ὁποῖο ἐπιβεβαιώνει μέ τή σφραγίδα του ὁ Ἰσούφ Ἀράπης, ἴσως μέ τήν ἰδιότητα τοῦ χασνατάρη τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Τό περιεχόμενο τοῦ ἐγγράφου ἐπιτρέπει νά ὑποθέσουμε ὅτι ὁ Διαμάντης εἶναι προεστός τῆς Πρεμετῆς καί τό παρόν, κατάστρωση κοινοτικῶν ἐξόδων, ἄν καί δέν φαίνεται τό ἀκριβές νόημα τῆς ἀρχικῆς φράσης: «τά ὅσα κάνουν ἐπάνω του τοῦ Διαμάντη, ὁπού δέν ἔχουν ἐμπεῖ εἰς κανέναν δόσιμον», ἡ ὁποία μάλιστα ἐπαναλαμβάνεται στό τέλος τοῦ ἐγγράφου. Σημαίνει μήπως ὅτι τό ἐν λόγω ποσόν τό ἔχει δαπανήσει ὁ Διαμάντης ἀλλά δέν ἔχει κατανεμηθεῖ ἀκόμη στούς φορολογουμενους; Οἱ διάφορες δαπάνες πού ἀναφέρονται εἶναι κατανοητές καί βέβαια ἡ τοπική ἱστορία κερδίζει σπουδαῖες πληροφορίες. Μία διευκρίνιση ἀπαιτεῖται γιά τόν ἀναφερόμενο «μπέγη ἐφέντη μας». Ἄν πρόκειται γιά τόν τριτότοκο Σαλήχ, ὅπως εἶναι πολύ πιθανόν, τότε ἔχουμε ἐδῶ πληροφορία γιά διάβαση τοῦ Σαλήχ ἀπό τήν Πρεμετή, προφανῶς πρός τό Τεπελένι (ἤ καί ἀντιστρόφως) καί ἐμμέσως ἔνδειξη γιά τή δημιουργία, αὐτήν τήν ἐποχή, τοῦ χαρεμιοῦ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στό Τεπελένι καί τήν ἐγκατάσταση ἐκεῖ τῆς Γεωργιανῆς μητέρας τοῦ Σαλήχ. Ὁ Σαλήχ αὐτήν τή στιγμή εἶναι ὀκτώ ἐτῶν (βλ. Σπ. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*, σελ. 457) καί βέβαια δέν ἔχει καμιά αὐτονομία κινήσεων. Τό ἐνδεχόμενο νά πρόκειται γιά κάποιον ἐγγονό τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, μεγαλύτερης ἡλικίας αὐτήν τήν ἐποχή, πρέπει νά ἀποκλειστεῖ ἐπειδή, ἀπό ὅσο προκύπτει ἀπό ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου καί τή βιβλιογραφία, ἡ ἔκφραση «μπέης ἐφέντης» δέν χρησιμοποιήθηκε ποτέ γι' αὐτούς, ἐνῶ τή συναντᾶμε συχνά γιά τόν Σαλήχ ὡς γιό τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. ■

Ἀπό: 1806: καί ἕως 1808: τα ὥσα κάνουν ἐπάνο του τοῦ Διαμάντη ὁποῦ δέν ἔχουν ἐμπῆ εἰς κανένα δῶσιμον.

γρόσια	
200:	*τό νήκη τοῦ μεξήλ χανέ*
500	*διάφωρος τοῦ μεξήλ χανέ*
400	*τό μουτπάκη τοῦ βαρόση*
150:	*τό χάρτζη ὥντας ἤλθεν ὁ πέγη ἐφέντη μας*
1250	
545	*ἄλογα ὥντας ἤλθεν ὁ πέγη ἐφέντη μας*
362	*χάρτζη ὁ Διαμάντης*
215	*χάρτζη ὁ Τόλης*
52	*χάρτζη καί ψωμῆ φουρουτζήδων*
2424	

310	*ἔτι ψωμῆ φουρουτζήδων*
297	*το ψομῆ τῶν Σουλιώτων*
907	*χάρτζη ὁ Διαμάντης*
138	*διάφωρος τῆς ἐκλησίας*
4076	

100	*νήκη τοῦ μεξήλ χανέ*
500	*τό διάφωρον τῆς μεξήλ χανές*
125	*χάρτζι τοῦ βαρώση*
99:20	*πεκαγές ἀπο τα δευτέρια*
53	*χάρτζη στα χάνια*
4953:20	

142	*ἀγόγη τῆς Κοπρένσκας*
96	*ἄλογα ἀνγγάρια*
100	*τό κριθάρη τοῦ Χούσα*
286	*ἀπο περσινῶ χιῶνη κουσοῦρη*
5577:20	

400	*χάρτζι στα χάνια*
462:	*χάρτζι ὁ Διαμάντης*
6439:20	*ἕξη χηλιάδες τετρακόσια τριάντα ἐνέα καί μησόν*
	αὐτά ἔγηναν ἐπάνο τοῦ Διαμάντη

Πρεμετή

(τ.σ. Ἰσούφ Ἀράπη)

[ἐπί τοῦ νώτου:]

Πρεμετή

[351]

1 φ., 28x19 ◆ (1405) [Τρίκαλα, 1808]

Ἀρτζουχάλι κάποιου Σιαχμέτη (ὑπογράφει:«Σχαχμέτης») πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀχρονολόγητο καί χωρίς ἔνδειξη τόπου. Πάντως, στήν περιοχή τῶν γεγονότων ὑπάρχει καδής, ὁ ὁποῖος στέλνει ἀναφορά (: «ἰλάμι») στόν Ἀλή πασά καί σπαχῆδες, τούς ὁποίους ἐκινητοποίησε «τό παιδί τοῦ Μπεκήραγα» καί βγῆκαν γιά καταδίωξη τῶν κλεφτῶν. Ὑπάρχουν ἐπίσης «κοτζαμπάσηδες», προφανῶς τῶν χριστιανῶν τῆς πόλης, καί Τοῦρκοι (: «Τρόκοι», κατ' ἀναγραμματισμό καί διαλεκτική προφορά τοῦ ου σέ ο).

Ὁ ἐπιστολογράφος Σιαχμέτης δέν φαίνεται ποιό ἀξίωμα ἤ ποιά ἰδιότητα ἔχει. Τό ὅτι γράφει κατά προτροπήν τοῦ καδῆ, μπορεῖ νά σημαίνει ὅτι εἶναι βοεβόδας τῆς πόλης προελεύσεως τοῦ ἐγγράφου. Ὡστόσο, ὁ τρόπος πού ἀναφέρεται ὁ Σιαχμέτης στά γεγονότα: «οἱ κλέφτες ὥρα μέ τήν ὥρα ἀβγαταίνουν», παραπέμπει εὐθέως στήν ἐξέγερση τοῦ παπα-Θύμιου Βλαχάβα, τήν ὁποία οἱ αὐτόπτες μάρτυρες περιγράφουν μέ ὅμοιο τρόπο καί σέ ἄλλα ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου. Τόπος προελεύσεως τοῦ ἐγγράφου φαίνεται νά εἶναι τά Τρίκαλα, ὅπως προκύπτει ἀπό τήν παρουσία τοῦ Μπεκήρη καί τοῦ παιδιοῦ του, πού ἀσφαλῶς εἶναι ὁ Μπεκήρης Ρόσης καί τό παιδί του, πού τούς συναντᾶμε αὐτήν τήν ἐποχή στά Τρίκαλα (βλ. ἔγγρ. ἀρ. [449] καί [548]). Τόν δεύτερο ὀθωμανό τοῦ ἐγγράφου, Χασάν μπέη, δέν μπορέσαμε νά ταυτίσουμε μέ βάση τήν προσιτή βιβλιογραφία. Δέν ἀποκλείεται ὅμως νά πρόκειται γιά τό ἴδιο πρόσωπο πού ἐμφανίζεται σέ ἔγγραφο τοῦ 1820 (βλ. ἀρ. [1308] στά Τρίκαλα ἐπίσης, ὡς «Χασάν μπέης, ἀλαΐμπεης», χωρίς νά εἴμαστε βέβαιοι ὅτι, καί στήν περίπτωση πού πρόκειται γιά τό ἴδιο πρόσωπο, θά κατεῖχε ἤδη ἀπό τό 1808 τό ἀξίωμα τοῦ ἀλαΐμπεη. Γιά τόν λόγο αὐτό στό Εὑρετήριο δέν ταυτίσαμε τά δύο πρόσωπα παρά τόν βασίμως ὑποτιθέμενο συσχετισμό τους. ■

Ἐπησηλότατο, βεληουνεαμά πασᾶ ἐφέντη μο, ασκηλε σέ χερετό τός χηαερενλερήδον παρακαλό γηά τή ζοή σας. Ἐφέντη μο, μο ἦπε ὁ κατῆς νά σᾶ γράφο κέ ἐγό, γένισε βοκόφη ἀπό τό ἠλάμη του κατῆ ὅτη, ἐδό ἦνε κλέφτες ὅρα μέ τήν ὅρα ἀβηγατέννον κέ τό πεδή τό Πεκήραγα ἐπῆρε τός σηπαχῆδες κέ ὅσο ἐβήσκοντε μαξήληδον κέ πάγη ἀπάνο ση τός κηλέφητες κέ ὁ Χασάν πέγης μέ τός κοτζαποσῆδες σηκόθηκαν σή τό σαράγη, γένισε βοκόφη ἀπό τό ἠλάμη· Πεκήραγας ἀκόμα δέν ἦρδε· τόρα ἐδό ἡ κοτζαπάσηδες κέ ἡ Τρόκη θέλον νά δηκήσουν [=δείξουν] μεγάλο σάνη κέ σακήν τόν ἕνας ἀπό τ' ἄλο, ἡ κηλεφήτες ὅρα μέ τήν ὅρα ἀβηγατένο κέ Τρόκος σηκοτονον ἐφέντη μο

χαηρη τοατζή σου
σχαχμετης
(τ.σ.τ.)

[352]

1 φ., 20x14 ◆ (1442) χ.τ., [1808]

Ἀρτζουχάλι τοῦ Χουσεΐν Ζαβαλιάνη πρός τόν Ἀλή πασά. Ζητᾶ «ταΐνια», μᾶλλον μισθούς, γιά τό στρατιωτικό σῶμα του καί παραπονεῖται ὅτι ὁ Σατίκης (βλ. Εὑρετήριο), ἄνθρωπος τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στήν Παραμυθιά, δέν τόν διευκολύνει. Μέ βάση τό παρακάτω σχετικό, τό παρόν ἔγγραφο μπορεῖ νά χρονολογηθεῖ στό ἔτος 1808. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

Σχετ.: [421], Ζάλογγο [Παραμυθιᾶς], 10 Αὐγούστου 1808

Ἐνδοξότατε καί ὑψηλότατε βεζήρη ἐφέτη μο, σέ προσηκηνό καί τό κρησό σο μέστη σό φηλό καί τό θεό παρακαλό νά σέ ἀφήνη τό τοβλέτη σο.

Μέ τό σκαλαβοτηκό μο σέ κάνο γὴφατέ ἐστήλαμε στή Παραμηθηά γηά τό ταγήνη μο καί μᾶς τό στήλανε ὅτη δέν ἤχανε. Μᾶς ἔστηλε ὁ Ζατήκη νά στήλομε ἀφτοῦ στή ἐνδοξότη σο· τόρα, ἀφέτη μο, νά μᾶς τό στήλης τό ταγήνη μο ὅτη γἤμεστεν σκαλομένοι, ν' μό τό στήλη ἀτάμα μέ τοῦ Ὀσμάνη ὅτη ἔχομε δέκα πέτη μέρες χορής ταγήνη ὅτη ὁ αληοτη [Ἀληότης;] δέν μά ἀφήνη τού νού μέ ου νά μή δόσο δηανηκό μόν' ἤμαστε τεμεμητη(;) δέ ξέμε πούθε τό ἔκη πάρη τοῦτο τό πόγηο. Καί τάφτα καί ἡ κρόνη σο πολή

εγο τξαλβο σο χουσενη
ξαβαλανη

[353]

1 φ., 35x24 ◆ (1026α) [π. Φιλιππούπολης, 1808]

Ἀρτζουχάλι τοῦ Χουσεΐν μπέη, καπουτζοχαντάρη τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στήν Κωνσταντινούπολη, πρός τόν κύριο του στά Γιάννενα. Τό ἔγγραφο εἶναι ἀχρονολόγητο καί ἀνυπόγραφο, ἀλλά ἀπό τό περιεχόμενό του καθώς καί τή γραφή εὔκολα συσχετίζεται μέ τό παρακάτω σχετικό, ἐξ οὗ κερδίζουμε τό ὄνομα τοῦ ἀποστολέα, τή χρονολογία καί τόν τόπο ἀποστολῆς. Τό ἔγγραφο πρέπει νά ἦταν συνημμένο στό παρακάτω σχετικό, κάτι πού ἐξηγεῖ καί τήν ἀπουσία ἐπ' αὐτοῦ ἀναγνωριστικῶν στοιχείων (τοποχρονολογίας, ὑπογραφῆς). Πράγματι, τό ἔγγραφο εἶναι αὐτόγραφο τοῦ Χουσεΐν μπέη, πράγμα εὐεξήγητο ἀφοῦ στήν ἔκτατη ἀποστολή του ἀπό τήν Κωνσταντινούπολη στόν ἀγιάνη τῆς Σιλίστριας Γιελίκογλου, εἶναι πολύ πιθανόν νά μή συνοδευόταν ἀπό Ἕλληνα γραμματικό. Τό ζήτημα τῆς χρονολογίας ὡς πρός τό ἔτος 1808 δέν δημιουργεῖ πρόβλημα, ὅπως, κατά πᾶσα πιθανότητα, δέν δημιουργεῖται πρόβλημα καί γιά τόν μήνα Φεβρουάριο, ἀφοῦ τό ὑποτιθέμενο διαβιβαστικό (παρακάτω σχετικό) φέρει ἡμερομηνία 3 Φεβρουαρίου καί ἡ ἀποστολή τοῦ Χουσεΐν δέν πρέπει νά παρατάθηκε πέραν τοῦ μηνός. Δέν τό τοποθετήσαμε ὅμως στόν μήνα Φεβρουάριο γιά λόγους ἀμφιβολίας. Ὡς τόπος ἀποστολῆς θεωρεῖται ἡ περιοχή τῆς Φιλιππούπολης ἀλλά μέ κάποια ἐπιφύλαξη. Ὁ Γιελίκογλου εἶναι βέβαια, ὁ πρώην ἀγιάνης τῆς Σιλίστριας, καί ἀρχηγός τῶν κιρτζαλήδων, ὁ ὁποῖος τώρα ὑπηρετεῖ ὑπό τόν Μουσταφᾶ πασά Μπαϊρακτάρ ἐν ὄψει τῆς ἐαρινῆς ἐπανάληψης τῶν ἐχθροπραξιῶν τοῦ Ρωσο-τουρκικοῦ πολέμου, (βλ. A. Miller, Mustapha Bairactar, σελ. 259). Ὅπως προκύπτει καθαρά ἀπό τά συμφραζόμενα τοῦ παρόντος, ἡ συνάντηση ἔγινε ἐν ὄψει τῆς συμμετοχῆς δυνάμεων τοῦ Ἀλῆ πασᾶ

στήν ἐν λόγω ἐαρινή ἐκστρατεία. Ὅλες οἱ πληροφορίες πού μεταβιβάζει ὁ καπουτζοχαντάρης στόν Ἀλή πασά εἶναι σημαντικές, ἀνεξαρτήτως τοῦ ἄν μερικές ἀπό αὐτές εἶναι φῆμες ἤ ὑποθέσεις πού δέν ἐπιβεβαιώθηκαν στή συνέχεια. Ὁ Χουσεΐν μπέης ἀναφέρει ὅτι ὁ Γιελίκογλου εἶναι ὁ εὐνοούμενος τοῦ νέου Μ. Βεζίρη καί τῶν ἀγάδων τῶν Γενιτσάρων τῆς Κωνσταντινούπολης καθώς καί τοῦ νέου σερασκέρη Σεγίτ Ἀλῆ πασᾶ, πρώην Καπετάν πασᾶ. Ὁ Γιελίκογλου βεβαιώνει τόν ἀπεσταλμένο τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ὅτι θά γράψει τοῦ Καπετάν πασᾶ ὅτι δέν θέλει δυνάμεις τοῦ Ἰσμαήλ μπέη (τῶν Σερρῶν) ἀλλά δυνάμεις τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, τίς ὁποῖες προσδιορίζει μάλιστα, νομίζω δεσμευτικά γιά τόν Ἀλή πασά, σέ «χίλιους ἀτλῆδες» (=ἱππεῖς). Ὡς σημαντικότερη πάντως πληροφορία τοῦ ἐγγράφου, πρέπει νά θεωρηθεῖ ἡ ἴδια ἡ ἄμεση ἐπικοινωνία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ μέ τόν Γιελίκογλου, ἕναν ἀπό τούς πιό γνωστούς ἀρχηγούς (κατά περιόδους) τῶν κιρτζαλήδων καί ἡ συμφωνία μαζί του νά μή χρησιμοποιηθοῦν δυνάμεις τοῦ Ἰσμαήλ μπέη τῶν Σερρῶν, πράγμα πού ἱκανοποιεῖ τήν πλευρά τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ἀπό τά ἀναφερόμενα πρόσωπα, τά περισσότερα εἶναι γνωστά κυρίως ἀπό τά γεγονότα τῆς Κωνσταντινούπολης τοῦ 1808 (βλ. ἐνδεικτική βιβλιογραφία στό παρακάτω σχετικό) καί μερικά ἀναφέρονται καί σέ ἄλλα σημεῖα τοῦ Ἀρχείου (βλ. Εὐρετήριο). Ὁ ἀναφερόμενος ἐδῶ ἁπλά ὡς «Μουσταφάπασας» εἶναι ἀσφαλῶς ὁ Μουσταφά πασάς Μπαϊρακτάρ, κεντρικό πρόσωπο τῶν συμβάντων τοῦ 1808, στόν κύκλο τοῦ ὁποίου ἀνήκει τώρα ὁ Γιελίκογλου. Μέ δυσνόητο τρόπο ἀναφέρονται στρατιωτικά ἐπεισόδια στήν περιοχή τοῦ Χάσκιοϊ καί τοῦ Διδυμοτείχου, γιά τά ὁποῖα δέν παρέχονται περισσότερα στοιχεῖα. Ἀποκαταστήσαμε τον τονισμό. ■

Σχετ.: [360], [π. Φιλιππούπολης], 3 Φεβρουαρίου 1808

Ἐφέντη μο, τό βράδην ἔγραψα τ' ἀρζοχάλη τό ἀφεντός μο, τήν ἀβγί ἠπῆγα στό κονάκην τό Γιελήκογλο νά πάρο τό γράμα το γιά τόν ἀφέντη μο, βρῆκα τόν τάταρην τό Γιελήκογλο καί ἕναν τάταρην τό Καπετάμπασα Σεγίτ Ἀλῆ πασᾶ ὁπό ἦχαν ἔρθην εἰς ἐκήνη τήν ὥρα ἀπό τήν Πόλην. Τόν Καπετάμπασα τόν ἔκαμαν σερασκιέρην στήν Ρόμελην καί νά βγάλην τόν κεχαγά του ἀπάνο στόν Κιοσέ κεχαγιά καί στό Ραμήζ πασά, καί ἀπό τήν Σιληβρίν ὅς τήν Ἐντρινέ ὅλη ἀγιάνηδες ταήνη ἠς τό μηγιέτη τό κεχαγιᾶ τό Καπετάμπασα τό ἤφεραν καί τοῦ Ἠγιλήκογλο φερμάνη μέ ὅτη ἀσκέρην ἔχης νά σηκοθῆς νά ἔρθης καταπάνο τος στό ἠμνηγιέτη τό Καπετάμπασα μαζή μέ τόν κεχαγιά το νά κιετάξετεν τήν δοληάν· καί ὁ Καπετάμπασας τό ἔγραψεν γράμα ὁπό νά βρῆς ἀπό τό τακήμην τό Μουσταφάπασα ἄνδροπον χορής ἔμπρη στό χέρη βάρτον στότα ἀπανοθηό κάνη τό ταρόκιην(;) ἐφέντομ.

Τακρήρην τό τάταρην τό Γιελήκογλο:

Τό γῆπαν τά κεφάληαν ἀπό τά ὀτζάκηαν τόν γιενητζαρέγον, ἔχομεν ἑφτά φερμάνα ὁπό τό στέλομεν τόν Γιελήκογλο, τζεβάπην δέν μᾶς φάνηκεν· ὁ τάταρης τός ἔδοκεν τζεβάπην, φερμάνη στόν Ἀγά μο δέν ἦρθεν· τόν

πῆραν τόν τάταρην καί πῆγαν στό πασά καπήν τό γῖπαν τό Σατρηαξάμην ἐμῆς ἔχομεν ἐφτά φερμάνα ὁπού τό στέλομεν τό Γιελήκογλο φερμάνη δέν τό πάην καένα, τή γιήνηκαν τά φερμάνα· ὁ βεξήρης τός ἠγῖπεν, τἄστιλα· ρότησαν τόν ἄθροπο τό Γιελήκογλο, δέν μᾶς ἦρθαν· τός ἔδοκεν [[φερμάνη]] τζεβάπην μέ τέσερης πέντε ἡγημέρις ἤστερας ἔκαμαν ἄξλη καί τόν βεξήρην καί τόν βεξήρ κεχαγιά· ἡ Καπετάμπασας ἀπό τός ὀτζακλῆδες ἔγινεν μεμόρης στότην δολά καί τήν κοβέντα τος τήν ἔχον ἕνα· ἡ ὀτζακλῆδες ἔδοκαν τζεβάπην στό τεβλέτην, στό Γιελήκογλο ἡμῆς ἤμεστιν κεφήληδες καί δήνοντάς το τό τζεβάπην ἡ ὀτζακλῆδες τόν ἔκαμαν μεμόρην μαζήν μέ τόν κεχαγιά τοῦ Καπετάμπασα· στότην δουλά ὁ καπετάμπασας τό γῆπεν τό τάταρη τό Γιελήκογλο, θέλη ὁ Γιελήκογλος νά πάρομεν ἀσκέρην ἀπό τόν Ἠσμαήλπεην καί ὁ ἄνθροπός το τό ’δοκιεν τζεβάπην, ἀσκέρην ἀπό τόν Ἠσμαήλπεην ὁ ἀγάς μο δέν θέλην· στό ρεγίνη τό ἀγᾶ σό τ’ ἀφήνο καί ὅπος ἀγαπήσην ἔτζη ἄς μοῦ γράψην ὀπήσο μέ τόν τάταρήν μο.

Τζεβάπην τό Γιελήκογλο:

Ἐγό θέλα τό γράψο τοῦ Καπετάμπασα ἀσκέριν ἀπό τόν Ἠσμαήλπεγιην δέ θέλο· ἀσκέρην τό Ἠσμαήλπεην ἀνάμεσό μας νά μή βρήσκετε· ἐγό καρτερό ἀσκέρην ἀπό τόν ἀδελφό σο βεξήρη Ἀλήπασα· τό νηγιάζη μο ἦνε τρανό στόν ἀφέντη μας νά κάμην κερέμην νά μέ προφθάσην ὀγλήγορας μέ χήλος ἀτλῆδες γιατή μέ ξέρον μέ πολήν ἀσκέρην καί ἐγό ἔχο ὀλήγο· ἡ δολές ἔτζη ἔτρεξαν ὁρηξμός τό ἀφεντός μο.

|2 *Τήν ἤδηαν ὅρα ἦρδεν ἄνθροπος τό Μαχμόταγα ἀπό τό Σολτάν γιερή μέ γράμα τό Μαχμόταγα καί μέ τό Ἐμήναγα. Ὁ Ἐμήναγας πάλιν ἀσκιέριν γιήρηψεν καί ὁ ἄνθροπος μέ τό στόμα μας ἠγῖπεν ἦνε σεκλετηξμένος γιά ἀσκέρην· τό ἀγιάνη ὀπόνε στό Χάσκιογιην, τό Ταχήραγα, τὄρδεν ἐμτάτην καί ἀπό τόν καξά τῆς Τημετόκας τὄκαψαν καί δήο χορηά τό Ἐμήναγα τό τοφέκην χτήπησεν ὁ Μαχμόταγας ἀκόμα δέν ταράχτηκεν ὁ Χατζῆς ἀπό τό Ἀχήρ Τζελέπη ἔστιλεν τόν ἀδελφό το τόν Κιόρ Σολεγιμάνη καί μπῆκεν στό ταρητέριν* καί τός ἔβγαλαν ἀπό τό χορηό τούς ἀνθρόπος τοῦ Ἠσμαήλπεην. Ἀκόμα σέ τρῆς μεργιές ἦταν κλιξμένη πελκήμ τός ἔβγαλαν ὅς τά τόρα, τότο τζεβάπην μᾶς ἔδοκεν ἐφέντον, ὁ θεγός νά κάμην τό μεράμη τό ἀφεντός μο [...], ἀμήν.*

[354]

2 φ., 28x19 ◆ (631) Ἰωάννινα, 2 Ἰανουαρίου 1808

Διπλό ἔγγραφο: α) Ἀρτζουχάλι τοῦ Σουλεϊμάν Ζεγινόλμπεη πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀναφέρει ὅτι μπέηδες τῆς Κόνιτσας, πού τούς κατανομάζει, «πάτησαν τό σπίτι τῆς ἀδελφῆς» του καί ζητᾶ ἱκανοποίηση. Δέν γνωρίζουμε ποιές τοπικές ἀντιδικίες κρύβονται κάτω ἀπό τό συμβάν, ἀλλά ἡ ἄμεση ἀντίδραση τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στήν καταγγελία ὁδηγεῖ στή σκέψη ὅτι ὑπάρχει συγγενική σχέση ἀνάμεσα στόν ἀναφερόμενο «Σουλεγιμάνη» καί τόν Ἀλή καί ὅτι ὁ τελευταῖος δέν ἦταν διατεθειμένος νά ἀνεχθεῖ μία τέτοια προσβολή τῶν συγγενῶν του στήν Κόνιτσα. Αὐτή ἡ ὑπόθεση θά εὐσταθοῦσε ὑπό τόν ἀκόλουθο περιορισμό: εἶναι γνωστό (βλ. Σπ. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*, σελ. 7) ὅτι ἡ μητέρα τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ἡ Χάμκω, ἦταν κόρη τοῦ Ζεϊνέλμπεη τῆς Κόνιτσας καί ὅτι ὁ Ἀλή πασάς διατηροῦσε πολλαπλούς δεσμούς μέ τήν Κόνιτσα καί τούς Κονιτσιῶτες (βλ. Ἰω. Λυμπερόπουλος, *Οἱ βαθύτερες καταβολές*, passim). Δέν γνωρίζουμε ἄν ὁ ἀναφερόμενος Σουλεϊμάν εἶναι στενός ἤ ἀπομακρυσμένος συγγενής τῆς μητέρας τοῦ Ἀλῆ πασᾶ Χάμκως καί συνεπῶς, καί τοῦ ἴδιου. Τό ἐνδεχόμενο νά πρόκειται γιά ἀδελφό τῆς μητέρας του ἔχει μικρές πιθανότητες, κυρίως ἐξ αἰτίας τοῦ τρόπου πού μιλάει γιά τήν ἀδελφή του πού δέν μᾶς ἐπιτρέπει νά ὑποθέσουμε ὅτι εἶναι καί ἀδελφή τῆς μητέρας τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, β) Πλαγίως καί ἄνω ἔχει συνταχθεῖ τό μπουγιουρντί τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πρός τούς καταγγελλομένους πού τούς καλεῖ νά παρουσιαστοῦν ἐνώπιον του, στά Γιάννενα. Τό κείμενο τοῦ μπουγιουρντιοῦ μολονότι εἶναι σφραγισμένο μέ τή σφραγίδα τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πρέπει νά εἶναι τό σχέδιο, γιατί ὁ μπουμπασίρης δέν θά ἔπαιρνε μαζί του τό πρωτότυπο ἔγγραφο τῆς καταγγελίας. Ὑποδέτουμε ὅτι θά ἔπαιρνε ἕνα τυπικό μπουγιουρντί (μέ τό τελικό κείμενο), γραμμένο σέ αὐτοτελές φύλλο χαρτιοῦ, ὅπως τό γνωρίζουμε ἀπό ἄλλες περιπτώσεις τοῦ Ἀρχείου. Τό ἀρχικό ἔγγραφο εἶναι ἀχρονολόγητο καί χωρίς ἔνδειξη τόπου. Ἡ χρονολογία ὑπάρχει μόνο στό μπουγιουρντί τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ἡ σημασία τῶν δύο σημειωμάτων τοῦ νώτου καί ἡ σχέση τους μέ τό περιεχόμενο τοῦ ἐγγράφου δέν εἶναι προφανής. Ἴσως μάλιστα ἄν εἶναι σχετικά, νά σημαίνουν ὅτι τό μπουγιουρντί δέν ἐκτελέστηκε. ■

Σχετ.: [358], Βοκοπόλια, 29 Ἰανουαρίου 1808

Ὑψηλότατε, πολυχρονημένε ντοβλετλή, βεζίρ ἐφέντη μο, σκλαβικῶς σέ προσκυνῶ καί τό τιμημένο μέστι σέ φιλῶ, τό μεγαλοδύναμο δεό παρακαλῶ μέρα νύχτα διά νά σοῦ δώσει μέρες, χρόνος καί πολύ ξωγιή, ἀμήν.

Μέ τό σκλαβικό μο κάμω ἰφατέ τό χάλι καί τό ρεζαλέτι πώς ἐκάμαν στήν ἡμέρα τήν ὑψηλότη σου καί πάτησαν τό σπίτι τῆς ἀδελφῆς μο ὁ Ταχίρ πέγης τοῦ Μερτιζάμ πεγη καί Νορετίν μπέγης τό Μοσταφᾶ μπέγη καί Ἰμέρ πέγης τοῦ Γιαόπεγη καί Ἰμέρης τοῦ Τζοῦφε Καραχοῦσο· ἐκεῖ ἦταν καί ὁ γιός τοῦ Σινάν Παλιᾶ καί τό Κοτζοργιάρη. Τά

καμαν μεχρέμι στήν ἀδερφή μο. Τώρα, ἀφέντη μο, ἴρζι καί πρόσωπο δέν μᾶς ἀπόμεινε στόν κόσμο· καλιά νά μᾶς ρίξεις στή Λίμνη ἤ νά μᾶς σηκώσεις ἀπο κεῖ ἤ νά μᾶς βάλεις τό ἴρζι στόν τόπο. Τώρα ἔχω κοβέντες νά γειπῶ καί δέν βρίσκω ἀραλίκι· ἡ ὑψηλότη σου δέν μᾶς μπάσεις νά σέ κάνομε βοκόφη διά ὅ,τι καί ἔτζι νά σέ πολυχρονίσει ὁ θεός νά μᾶς κάμεις ἀραλίκι μιά ὥρα ἐμένα καί τόν Σαλή, οἱ σικλάβοι σου, ὅτι δέν μᾶς ἀπόμεινε τίποτα καί ὁ Σινάν Παλιάς στή Σάλωνα εἶναι.

Ταῦτα, οἱ χρόνοι σου πολλοί.

σικλάβο σου σουλιγιμάνις ξεγινολπεγης

[πλαγίως, μέ τό χέρι γραμματικοῦ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ:]

Ταχίρ πέγη τοῦ Μουρτεζά πεγη καί Νουρεντίν πέγη τοῦ Μουσταφά πέγη καί Οὐμέρπεγη τοῦ Γιαούπεγη καί Οὐμέρη τοῦ Τζοῦφε Καραχοῦσο καί Σινάν Παλιά καί Κουτζουργιάρη Κονιτζιῶτες, βλέποντες τό πογιουρτί μου νά κινήσετε μέ τόν παρόντα μπουμπασίρην νά ἐλθεῖτε ἐδῶ νά δώσετε τζεβάπι τοῦ νταβατζῆ σας, ἐξ ἀποφάσεως.

(τ.σ. Ἀλῆ πασᾶ)

1808: Ἰωάννινα
Ἰανουαρίου: 2:

[ἐπί τοῦ νώτου, μέ τρίτο χέρι:]
σιάχω βασηάρη

[μέ τέταρτο χέρι:]
εἶναι στό Ἄργυρόκαστρον
καί δέν ἐδούλευσεν

[355]

1 φ., 37x27 ◆ (10) χ.τ., 6 Ἰανουαρίου 1808

Ἀρτζουχάλι τοῦ Χουσεΐνη πρός τόν Ἀλή πασά. Ὁ Χουσεΐνης, ἀπεσταλμένος πρός τόν «Μπραήμ πασά», πληροφορεῖ τόν Ἀλή πασά γιά τήν καλή ὑποδοχή πού τοῦ ἔγινε· μεταβιβάζει παράκληση τοῦ «Μπραήμ πασᾶ» γιά βοήθεια στήν ὑπόθεση τῆς εἴσπραξης δικαιωμάτων του (:«ἀλαγγιάκια»=ἀλατζάκια) ἀπό τούς καζάδες Καράφερης (Βέροιας), Βοδενῶν (Ἔδεσσας) καί Νιάουστας (Νάουσας). Ὁ Μπραήμ πασάς τοῦ παρόντος ἐγγράφου δέν μπορεῖ νά εἶναι ὁ πασάς τοῦ Μπερατιοῦ, γιά πολλούς λόγους, ἀλλά καί ἐπειδή ἐκεῖνος συνηθέστερα ἀποκαλεῖται Ἰμπραχήμ. Μπορεῖ νά εἶναι ὅμως ἕνας ἀπό τούς δύο ὁμώνυμους Ἀλβανούς πασάδες τῆς εὐρύ-

τερης περιοχῆς: ὁ Ἰμπραήμ πασάς τῆς Σκόδρας ἤ ἐκεῖνος τοῦ Ἐλμπασάν ἤ ἀκόμη κάποιος τρίτος πού δέν ταυτίσαμε. Ποιά εἶναι τά δικαιώματα τοῦ «Μπραήμ πασᾶ» τοῦ παρόντος ἐγγράφου πάνω στούς μακεδονικούς καξάδες δέν γνωρίζουμε. Τό ἴδιο ἰσχύει καί γιά τό πρόσωπο τοῦ ἀπεσταλμένου Χουσεΐνη, πού δέν μπορέσαμε νά ταυτίσουμε μέ κανέναν ὁμώνυμο τοῦ Ἀρχείου (βλ. Εὑρετήριο). Ὁ τόπος ἐπίσης ἀποστολῆς τοῦ ἐγγράφου δέν προκύπτει οὔτε ρητά οὔτε ἀπό τά συμφραζόμενα, θά μποροῦσε ὅμως νά εἶναι τό Μοναστήρι, ἕδρα τοῦ Ρούμελη βαλεσῆ. Ἰδιαίτερο γλωσσικό ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν τά διαλεκτικά στοιχεῖα τοῦ ἐγγράφου. ■

Σχετ.: [358], Βοκοπόλια, 29 Ἰανουαρίου 1808

»Ἐψιλότατε καί ποληχρονεμένε βεξίρη ἐφέντη μου, σκλαβηκός σέ προσκινό καί τό τιμημένο σου μέστη σοῦ φιλό καί τόν μεγαλονδίναμον δεών περικαλό νά σέ ἔχη μέ ζογίν καί μέ τοβιλήτι καί νά σοῦ χαρίσι τούς πασιάδες καί τούς πέγιδες.

Καί μέ τό σκλαβηκό μου χαρτζουάλη, προτζινό καί κάνο ἠφατέ τοῦ ἀφέντι μου, μέ τόν ὁρηζιμόν πού ὅρισες καί ἔστιλες τόν σκλάβο σου καί μέ τά τεμπίσια πού ὅρισες τόν σηκλάβο σου, τοῦ τό 'καμα ἠφατέ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τοῦ Μπραήμ πασιᾶ, καί ἔκαμε πολή χάξι καί ἐκαρτέρισε τόν σκλάβο σου καλά καί ἦπε τοῦ σκλάβο σου πώς ἀδελφός μου Ἀλή πασιά, τό κσέρο πού δέν κάνι κουσίρι σέ πάσα δουλιά μου, μόν τί φιλία νά ἔχομε καθός τίν ἔχομε.

Ἀφέντι μου, τίς μέρες πού ἦρθε ὁ σκλάβο σου ἐδό, κατά τήν προσταγί σου, ἔβγαλε τούς μουπασιρέγους γιά τήν Καράφερη καί διά τά Βοτενά καί διά τήν Νιάουστα διά τό ἀλαγγιάκι του, τοῦ ἦρθε χαμπέρη πού τούς μουπασιρέγους του δέν τζού βάνι ἀφτί κανένας ἀπό τούς τιρίς [=τρεῖς] καξάδες, ὅμως ἀπό τό Βοτενά τοῦ ἦρθαν χήλια γρόσια. Ἤστερα ἐφόναξε τόν σκλάβο σου καί μ' ἔκαμε τενμπίχη, τί ἦνε πού δέν μοῦ δίνουν τό ἀλαγγιάκι μου; Καί ὁ σκλάβο σου τοῦ ἦπε καθός τό τεμπίσι πού μοῦ κάμες ἡ γιεψηλότι σου.*

Ἤστερα ἀλκότισε τόν σκλάβο σου καί μοῦ εἶπε πού νά γράψο χαρτζουάλη τῆς ἐψηλότι σου καί μοῦ ἦπε τοῦ σκλάβου σου πού σοῦ γράφι καί ὁ ἀδελφό σου Μπραχήμ πασιά μέ τά γράματά του καί σοῦ φανερόνι διά τουτουνούς τούς τρῆς καξάδες γιά νά τοῦ στίλης μπουγιουρτιά γιά νά μαξέ[ψει] τού ἀλαγγιάκι του καί τόν μουσατέ τόν δέλη ἀπό τίν ὑψηλότη σου γιερ[έ]κ ἀπό μέσα γιερ[έ]κ ἀπόξο, γιατί, ἀφέντη μου, ἡ γιεψηλότι σου καλά τούς ξέρη [[μερχ]] πού δέν τόν ἀφικράζουντε γιερέκ μέσα, γιερ[έ]κ ὄξο. Τόρα, ἐφέντι μου, τοῦ δουλιά του τίν ἔχει κρεμάζι στίν ἐψηλότι σου, τώρα ὁριζμό σου, ὅπος ὁρίζης κάμε, ἔτζι ἐπρόσταξε τό σκλάβο σου καί ἔτζι σοῦ ἔγραψα ὁς σκλάβος σου.

1808
Γεναρίου
6

Χρόνι σου πολή
σκλαβο σου
χουσεηνισ προσκινιτο

[356]

1 φ., 40x36 ◆ (483) Κάψη, 20 Ἰανουαρίου 1808

Οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ Κάψη (Φθιώτιδας) πρός τόν Ἀλή πασά. Διαμαρτύρονται γιατί τό βιλαέτι (Πατρατζικίου) τούς ἔβαλε «στό φετεινό δεφτέρι δώδικα πουγγία καί τρακόσια [γρόσια]», ἐνῶ κανένα ἄλλο χωριό «δέν ἀβγάτισεν» τόσο πολύ. Ἀπό τίς ὑπογραφές μερικές φαίνονται αὐτόγραφες, ἐνῶ ἄλλες εἶναι γραμμένες ἀπό χέρι πού ἔχει θέσει περισσότερες ἀπό μία. Ἕνα ζήτημα πού ἀπαιτεῖ διερεύνηση εἶναι τό ἀκόλουθο: μέ τό κοινό ὄνομα Κάψη ἀναφέρονται τρεῖς γειτονικοί μαχαλάδες: Μεγάλη Κάψη, Μεσαία Κάψη, Πέρα Κάψη (σημ. Τυμφρηστός) (βλ. Ι. Νουχάκης, *Χωρογραφία*, σελ. 180), ἀπό τούς ὁποίους προῆλθαν οἱ τρεῖς ὁμώνυμες κοινότητες τοῦ 20οῦ αἰώνα. Ἔτσι ὅπως εἶναι διατυπωμένο τό ἔγγραφο δέν μποροῦμε νά γνωρίζουμε ἄν πρόκειται γιά τό σύνολο τῶν κατοίκων τῶν τριῶν μαχαλάδων πού διαμαρτύρονται ἤ ἑνός μόνο. Μία ἔρευνα ἐπί τῆς ὀνοματολογίας τῶν προσώπων καί τοῦ τόπου διαμονῆς τους θά ἔδινε ἴσως τήν ἀπάντηση. Σπουδαῖες εἶναι οἱ πληροφορίες τοῦ ἐγγράφου καί γιά τά γειτονικά χωριά Γαρδίκι, Πουγκάκια καί Μαυρίλου, κυρίως ὅμως ἡ ἀναφορά στούς «γειτόνους μας Μο(υ)τζο(υ)ρακιῶτες», κατοίκους τοῦ χωριοῦ Μουτζουράκι πού τό ἐγκατέλειψαν οἱ κάτοικοί του καί τώρα οἱ ἔκτακτες ὑποχρεώσεις τοῦ δερβενιοῦ ἐπιβαρύνουν τήν Κάψη. Τό γειτονικό δερβένι εἶναι ἐκεῖνο πού ἐλέγχει τόν δρόμο Καρπενησίου-κοιλάδας Σπερχειοῦ (βλ. Ι. Νουχάκης, *ὅ.π.*, σελ. 180) καί τό Μουτζουράκι ἕνα σημεῖο πού ἀναφέρει μέν ὁ Νουχάκης, *ὅ.π.*, ἀλλά χωρίς πληθυσμό πιά, καί μέ τήν παρατήρηση: "παραθερίζουν σκηνῖται". ■

Εἶψηλώταται καί πωληχρωνεμένε μας, ντοβλετλοῦ, εἶναετλοῦ, μεράχμετλοῦ, βεζήρη ἄλεσηάν, εφέντη μας, σκλαβηκῶς πωλά σε προσκυνοῦμεν καί τα ίχνη τον ποδῶν σου καταφηλούμε, τόν μεγαλοδήναμον θεόν περήκαλοῦμε ήμέρα καί νήχτα νά σω χαρίζη ζοήν πολλήν καί νά σε στερεόνη οσαν τα εἶψυλᾶ βονᾶ καί να σο χαρίζη τους πασηά ζατέδες σου εἰς τα ἔνδοξα μωρατηα της καρδήα σου, αμήν, αμήν, αμήν, δυα να έχομε καί ήμῆς η παραμικρή σκλάβη σας τό θάρως τῆς εἶψυλότητό σας.

Με το προσκυνητόν καί σκλαβηκόν μας ἀρτζοχάλη προτον προσκυνοῦμε τόν αφέντη μας και δέφτερον κάνωμε ηφατέν το χάλην τοῦ χοριοῦ μας. Εφέντη μας, το χοριόν μας ἤλθεν εἰς σε αθλήαν κατάστασην καί τό

βαλαγέτη μας πῆραν παραματηοῦ, καί έχομε δηα να σκορπήσομε· το χοριον μας επλέρονε εἶσηα με το Γαρδήκη και Πουγγάκηα και Μαβριλού εος ηπέρση και πρόπερση καί φεύγοντας η γητόνη μας η Μοτζορακηότες εγήρησε το τερβένη απο το χοριόν μας, οπου δεν μας λύπον κάθε ημέρα τα κωνάκηα καί η ξιτήες απο το τερβένη. Μας έφηγεν τό μισω το χωριό και αντῆς οπου ἤθελε να μας κάμουν ραγέτη απο τα εφτά πουγγήα οπου μας ήχαν ηπέρση, μας έβαλαν εἰς το φετηνώ το δεφτέρι δόδηκα πουγγηά και τρακώσηα και κανα χοριώ άλον τόσον δεν αβγάτησε. Με αφτά τά χοριά οπου επλεροναμε ομοια ης το δόσιμον, αφτη τα κατέβασαν και απο τα πέρση παρακᾶτου, αλύθηα εφέντη μας, ἀβγάτησαν τρηάντα πογγήα παραπάνω απο το πέρσηνώ δεφτέρη. Καί ημης, εφέντη μας, ης σέ κήνα οπου αβγάτησε οτη μας πέφτη προσκυνημένη ἠμαστε, ηδέ ης αφτονον τον βαρόν τον παραπανησμένον δεν ημποροῦμε να αποκρηθοῦμε, και τα πεδηα μας να τα πολήσομε. Αλάητζην, αλάητζην, αλαητζήν, εφέντη μας, να κάμης κιρέμην εἶς σε μας τους σκλάβο σου, οτη θελα να χαθοὖμε μέσα στές στράτες· ακῶμα το κερέμην του αφεντός μας καρτεροῦμε και η χρονη του αφεντός μας πολή και τημημένη, ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν.

Καψη, ετος 1808, Εἶαναρίου 20

σκλαβος σου παπαγιανακης απου καψι προσκινο
σκλαβος σου παπαδανος απου καψη προσκινο
σκλαβος σου παπαδανασις απο καψη προσκινο
σκλαβος σου γηοργης αλεξανδρη προσκηνο
σκλαβος σου γερο σταδοπουλος προσκηνο
σκαβος πανετζος ση προσκηνο
σκλαβου σου γιανος θανασουπουλος προσκηνο
σκλαβο σο γιανος τζηρονης προσκηνο
σκλαβος σου γιανους προσκινοι
σαλβος σου γιανοι απο καψη προσκινο
σκλαβος σου βαστου δημητρης προσκηνου
σκλαβος γληγορη κουστας προσκηνο
σκλαβος χρηστως χρηστοδουλος προσκινο
σκλαβος γηοργος προσκηνο
αναγνωστης πωλυχρονῶπουλος, απο κἄψην προσκυνῶ
σκλαβος γηανος νηκολοπλο απο καψη προσκηνο
ατονης παρουσις σι προσκηνο
σκλαβου σου γληγορης μηχαλης προσκηνο
καί ωλή η επύλυπη σκλαβι σου κάψιωταῖς πρόσκυνοῦμε

[357]

1 φ., 38x28 ◆ (450) [Κοσίνα], 22 Ἰανουαρίου 1808

Ἀρτζουχάλι τῶν κατοίκων τοῦ βιλαετίου Ἀποκούρου πρός τόν Ἀλή πασά. Οἱ «Ἀποκουρίτες» δηλώνουν ὅτι εἶναι ἀπολύτως εὐχαριστημένοι ἀπό τόν καδή τους καί παρακαλοῦν τόν Ἀλή πασά νά κάμει «προσταγήν, νά λάβει τά ἔξι μηνῶν τά ἀϊλίκια του». Τόπος σύνταξης τοῦ ἐγγράφου πρέπει νά θεωρηθεῖ τό χωριό Κοσίνα (ἐπαρχία Τριχωνίδος), πρωτεύουσα τοῦ καζᾶ Ἀποκούρου κατά τά τελευταῖα προεπαναστατικά χρόνια. Ἡ ἔννοια τῆς πρωτεύουσας γιά ἕναν καζά, ὅπως τοῦ Ἀποκούρου, εἶναι βέβαια σχετική ἀλλά ἡ παρουσία ἑνός καδή καί συνακόλουθα ἑνός ἐλαχίστου μορφώματος κρατικῆς ἐξουσίας, ὑποδεικνύει τήν ὕπαρξη μιᾶς ἕδρας τοῦ καζᾶ πού ἐδῶ, κατά τή διαθέσιμη βιβλιογραφία, φαίνεται νά ἦταν ἡ Κοσίνα (βλ. Ι. Γιαννόπουλος, *Ἡ διοικητική ὀργάνωσις*, σελ. 100). ■

»Ὑψηλότατε καί πολιχρονεμένε ντουβλετλή, μερχαμετλη ἐφέντη μου, τήν ὑψιλότητά σου σκλαβικῶς πρόσκυνούμε καί φιλούμε τήν γήν ὅπου πατεῖς τά ἴχνι τόν ποδόν σου, τόν μεγαλοδήναμον δεόν περικαλουμε νά χαρίσι τοῦ ὑψιλοτάτου ἀφεντός μας τήν μίαν ἡμέραν χίλιες καί νά σέ χαρίσι τοῦ πολιχρονεμένου βασιλέως μας, ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν.

Μέ τό σκλαβικόν μας ἀρτζουνάλη πρότα νά προσκυνήσομεν τόν ὑψηλότατον ἐφέντι μας, δεύτερα κάνομε ἠφαντέ ἡ σκλάβι σου διά τόν σκλάβον σου καί κριτήν μας, ἐδώ εἰς τό βηλαέτι μας ὅπου ἔχη ἕξι μίνες, δέν ἔχη πάρη τίποτας πάρεξι ἐπαριγόρεσε καί ἐνταγιάντισε μερικούς ραγιάδες ὁπού εὑρέθηκαν μέ τά γλικά του λόγια καί ὅ,τι ἀντέτια ἄλα κινούρια ἐπέρναν ἡ ἄλη κριτάδες τά ἔκοψεν, καί δέν ἐπίρε τίποτη· καί παρακαλούμε ἡ σκλάβι σου τόν χαΐρ ντουβατζή σου, τόν κριτήν μας, νά τόν ἔχι σέ πολή τιμιμένο σου ναξάρι, καί νά κάμνις τιμιμένη σου προσταγήν, νά λάβῃ τά ἕξι μινόν τά αϊλικιά του, ὅτη ἤμαστε εὐχαριστιμένη πολή, διά νά μήν τό γίνη ζαράρι καί ὁρισμός τό ἀφεντός μας καί ἡ χρόνη τοῦ ὑψηλοτάτου ἄφεντός μας πολή καί λελαμπρισμένη ἀπό τόν μεγαλοδίναμον δεόν, ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν.

1808 Γεναρίου 22
σκλάβι σου προσκυνούμε

[358]

1 φ., 32x18 ◆ (449) Βοκοπόλια, 29 Ἰανουαρίου 1808

Ἀρτζουχάλι τῶν Τερβίς Χασάνη καί Ἄγου [Μουχουρδάρη] πρός ἄδηλο πασά, ἀσφαλῶς ὅμως τόν Μουχτάρ. Ἐκθέτουν τίς διαπραγματεύσεις τους μέ ἀνθρώπους τοῦ Ἰμπραήμ πασᾶ τοῦ Μπερατιοῦ καί ἰδιαίτερα μέ τόν «Ναούνη» [=Ναούμ], γιά τήν ὑπογραφή συμφωνητικοῦ εἰρήνευσης τῶν δύο «ὀτζακίων». Τώρα ἔχουν κάνει ἀνακωχή (:«μουταρεκέν») δέκα ἡμερῶν, τήν ὁποία θεωροῦν εὐνοϊκή γι' αὐτούς, ἐπειδή οἱ σύμμαχοί τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στήν περιοχή δέν εἶναι πρόθυμοι νά πολεμήσουν καί ἔχουν συνεχῶς ἀπαιτήσεις γιά ὅλο καί περισσότερα χρήματα. Ζητοῦν νά πεισθεῖ ὁ Ἀλή πασάς νά προχωρήσει στή συμφωνία γιατί οἱ ὅροι πού ἐξασφάλισαν εἶναι οἱ καλύτεροι. Ἡ συμφωνία ὑπογράφτηκε, ὅπως προκύπτει ἀπό τά παρακάτω σχετικά. Στό τέλος τοῦ ἐγγράφου γίνεται ἀναφορά στή «δουλειά τοῦ Πραγήμπασα Ἐλμπασανιοῦ» (βλ. Εὑρετήριο), κάτι πού δέν μπορέσαμε νά τό συνδέσουμε μέ ἄλλες πληροφορίες τοῦ Ἀρχείου. Ἀντιθέτως, στά «σάρτια» (βλ. σχετικά) ἀναφέρεται ὁ «ἀνηψιός τοῦ Ἀπτουλάχ πασᾶ», γιά τόν ὁποῖο συμφωνεῖται «νά ἔμπει στό Ἐλμπασάνι στό σπίτι του κ.λπ.». Οἱ δύο ὑπογραφές διαφορετικές ἀπό τοῦ γραφέα, φαίνεται νά προέρχονται ἀπό τό χέρι τοῦ ἑνός ἀπό τούς δύο ὑπογράφοντες. ■

Σχετ.: α΄ [366], [Χάνι Τόζιαρη], 25 Φεβρουαρίου 1808
β΄ [367], Χάνι Τόζιαρη, 25 Φεβρουαρίου 1808
γ΄ [368], [Χάνι Τόζιαρη, 25 Φεβρουαρίου 1808]

Ὑψηλότατε καί πολυχρόνιμενε ντοβλετλῆ πασιά ἐφέντι μας, τήν ὑψηλότη σου προσκυνοῦμε, καί τό χρυσόν σου μέστι φιλοῦμε καί τόν δεόν παρακαλοῦμε διά τήν πολυχρόνιον ζωήν τοῦ ἀφεντός μας, μαζί μέ τά χαηρλή μουράτια, ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν.

Μέ τό σκλαβικόν μας κάνομεν ὑφατέν τοῦ ἀφεντός μας, γίνεσε βουκούφης ἀπό τό ἀρτζοχάλι τοῦ βεζίρ ἐφέντι μας, καί ἀπό τό δευτέρι, τώρα ἀφέντι μας νά κάμης κερέμι νά πασχύσης ὁποῦ νά γίνι ἐτοῦτη ἡ δουλιά ὅτι εἶναι χαηρλή εἰς τό ὀντζάκι μας, ὅθεν ἐδώ βλέπομε τόν κόσμον {μον} ὁποῦ δουλεύουν ὅλο μέ ψεύματα, καί χαλεύει ὁ κάθε ἕνας ἀπό ἕνα φόρτομα ἄσπρα καί καμία δουλιά δέ κάμνουν. Γίνεσε καί ἀπό τά γράμματα τοῦ κόσμου βουκούφης καί ἄν δέν γίνη ἐτούτη ἡ δουλιά τοῦ παρισιού διά τοῦτο ἐκάμαμαν τόν μουταρεκέν διά δέκα ἡμέρες, ὅπος εἶναι ὁρισμός σου· πές τοῦ ἀφεντός μας ὁποῦ νά κάμει κηβέρνηση, καί νά μᾶς γράψετε καί ἐμᾶς μία ὥρα ὁμπροστήτερα· ἐφέντι μας, κάμε ριτζά τοῦ βεζύρ ἐφέντι μας μαζί με τούς ἀφεντάδες ὁποῦ νά γένη τό χαηρλίτικον· ἐμεῖς, μά τό κεφάλη τοῦ βεζύρ ἐφέντι μας καί τῆς ὑψηλότη σου, ὁπού ἐπασχύσαμεν μέ κάθε λογῆς τρόπον ὁποῦ νά γένη ἀλιώς, δέν ἐμπορέ-

σαμεν νά κάμωμεν, ὅστε ὁποῦ ἐστείλαμε καί φέραμε καί τόν Ναούνην τήν ἡμέραν τοῦ παργιαμιοῦ καί ἐκιμήθηκε μιά βραδιά, καί ἐδόσαμε ὅλην τήν νύχτα μέ τόν Ναούνην καί κατ' ἄλον τρόπον μᾶς εἶπε ὁ Ναούνης δέν γίνετε τώρα γιά τήν ὥρα, καί ὕστερα, μᾶς ἦπε, ὅλα γίνοντε, ὅμως τώρα ἔχουν φόβον πολύν, ὅτι ἔτζι μᾶς εἶπε ὁ Ναούνης κλῆστε τη αὐτήν τήν φοτιάν καί ὕστερα με τό θέλημα τοῦ θεοῦ ὅλα γίνοντε.

Γιά τήν δουλειά τοῦ Πραγήμπασια Ἐλπασιανοῦ ἐπασχύσαμεν, δέν ἐμπορέσαμαν νά τοῦ ἀπολῆκομε τό βιό του, μόνε μᾶς εἶπαν ἐμῆς τόν ἐχαρίσαμεν τοῦ Πραήμπασια Σκότρα· ἐφέντη μας, ἄν γίνετε καήλης ὁ βεξύρ ἐφέντης μας εἰς ἐτοῦτα εἰς τό παρίσι, χάλεν τά σάρτια νά βουλόσης ἡ ἠψιλότι σου καί ὁ Ἀτέμπεγης καί τρεῖς ἀφεντάδες καί οἱ χουσμεκιαρέοι καί ἀπό τούς Περατινούς ὅποιον χαλεύετε καί αὐτοί βουλόνουν, καί μία ὥρα ὁμπροστύτερα νά ἔχομε τήν προσταγήν σας καί οἱ χρόνοι σου πολοί, ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν.

1808: Γεναρίου 29:
Βοκοπόλια

σηκιλάβι σου
τερβής χασιανης
και αγος προσκινουν

[359]

2 φ., 31x22 ◆ (737) Τριπολιτσά, 30 Ἰανουαρίου 1808

Ἀρτζουχάλι τοῦ Βελῆ πασᾶ πρός τόν Ἀλή πασά. Παραπονεῖται ὅτι δέν λαβαίνει ἀρκετές εἰδήσεις καί γι' αὐτό στέλνει ἐπίτηδες ταχυδρόμο γιά νά μάθει «τά ἀχβάλια τοῦ πολέμου». Δέν εἶναι προφανές ποιόν πόλεμο ἐννοεῖ, ἀλλά τό πιθανότερο εἶναι νά ἐννοεῖ τόν Ρωσο-τουρκικό, στόν ὁποῖο ὑπῆρχε πάντα τό ἐνδεχόμενο νά κληθεῖ νά ἐκστρατεύσει. Στέλνει τά τελευταῖα νέα ἀπό τήν Πελοπόννησο. Τρία γαλλικά πλοῖα προερχόμενα ἀπό τήν Τουλόν μέ προορισμό τήν Κέρκυρα, τά ἔπιασε φουρτούνα καί ἔχουν μπεῖ στό λιμάνι τοῦ Ναυαρίνου (τό δρομολόγιο φαίνεται κάπως δυσεξήγητο). Ἕνα ἀγγλικό πολεμικό, πού φαίνεται τά παρακολουθοῦσε, προσορμίστηκε στήν περιοχή καί ἐδημιούργησε ἕνα ἐπεισόδιο μέ ἀνθρώπους τοῦ Βελῆ πασᾶ σέ κάποιο χωριό τοῦ βιλαετίου τῆς Ἀρκαδιᾶς (Κυπαρισσίας). Κατά τό ἐπεισόδιο συνελήφθησαν δύο Ἄγγλοι ναῦτες πού ἀναμένονται στήν Τριπολιτσά. Ὁ Βελή πασάς ἀναφέρει τήν ὑποταγή ὅλων τῶν ἀγάδων τῆς Μπαρδούνιας καί κάποιων ἀκόμη ἰσχυρῶν ὀθωμανῶν τοῦ Μοριᾶ, πού ὥς τώρα κρατοῦσαν ἐχθρική στάση ἀπέναντί του. Ὁ καπεταν-Γιώργης Νυδριώτης τοῦ ἐγγράφου εἶναι ἀσφαλῶς ὁ γνωστός προεστός τῆς Ὕδρας Γεώργιος Βούλγαρης, πού ὑπενθυμίζει στόν Ἀλή

πασά μέσω τοῦ Βελῆ, τή γνωριμία τους στό Βιδίνι κατά τήν ἐκστρατεία ἐναντίον τοῦ Πασβάνογλου, ὅταν ὁ Βούλγαρης ἦταν ἐκεῖ στήν ἀκολουθία τοῦ Καπουδάν πασά πού εἶχε ὁριστεῖ ἀρχιστράτηγος. ■

Μερχαμετλιοῦ, βελίγιουνιᾶμ ἐφέντιμ.

Σᾶς κάνω ὑφαντέ, ὅτι διά νά ἦνε χάκηι μέρες ὁπού δέν ἀξιόθηκα κερεμναμέν σας, εἶμαι πολλά λυπημένος, μάλιστα ἐφένδιμ, ὁποῦ καί τά ἀχβάλια τοῦ πολλέμου τά μανθάνω διαφορετικά, καί διά τούτο στέλο μαχσούς τόν παρόντα τάταρην μέ τό σκλαβικόν μου καί παρακαλῶ τόν ἀφένδι μου νά κάμετε κερέμι, νά μέ ἀξιόσετε ὑψηλόν γράμμα σας, φανερόνοντάς μου τόσον τό ἀχβάλι τοῦ πολέμου πῶς τρέχει, ὅσον καί κάδε ἄλλο. Ἀπό ἐδώ ἐφένδιμ, κανένα νέον δέν ἔχωμεν, παρά τούτο μόνον, ὅτι τρία καράβια Φραντζέζικα ἔρχονταν διά τού Κορφούς μέ μουχημάτια, τά ὁποῖα τά ἔπιασεν μία φορτούνα καί τά ἔριξεν εἰς ἕνα λιμένα τοῦ Μωρέως ὁπού λέγετε Ἀβαρῖνος, καί καθῶς εὐγῆκαν ἀπό τό Τολόν [=Τουλόν] εἶναι παράνω ἀπό τριάντα μέρες. Ἄλλην καμήαν εἴδησιν δέν εἶπαν παρά ὅτι ὁ Μπονοπάρτης εἶχεν ἔλθει εἰς Βενετίαν διά τό κορόνιασμα τοῦ βασιλείου, στάθηκεν ὀλίγες ἡμέρες καί πάλιν γύρησεν στήν Φράντζα. Ἕνα καράβι ὅμως Ἰγκλέζικον τά ἔμαθεν τά Φραντζέζικα ὁποῦ μπήκαν σέ ταύτον τόν λιμένα, ἦλθεν καί ἐστάθηκεν σ' ἕνα ξερονήσι ὁποῦ ἦνε καρσί σέ ταῦτα, καί μία ἡμέρα εὐγήκαν καμνιᾶ σαρανταριᾶ Ἰγκλέζοι ἔξω στήν στεριᾶ καί ἦλθαν σ' ἕνα χωριό τῆς Ἀρκαδιᾶς διά νά πάρουν πρόβατα, γελάδια. Ἐκεῖ σ' ἕνα μέρος τῆς ἀκροδαλασσιᾶς ὁπού ἦνε σάν σκάλα βρέθηκαν πεντέξη ἀνδρώποι μας, Ἀρβανήτες, ὁποῦ φύλαγαν, ἐπήραν τό χαμπέρι διά τούς Ἰγκλέζους, ἔμασαν καί μερικούς ραγιάδες καί πῆγαν κατεπάνω τους καί πολεμόντας τούς κινίγησαν κάμποσον τόπον, ἐπιάσαν καί δύω ζωντανούς καί οἱ ἀποδέλοιποι ἐπήγαν πίσω στό καράβι τους. Λιάκιν, με τό νά τούς κινίγησαν οἱ ἀνδρώποι μου μέ τούς ραγιάδες, τούς ἐπιασαν καί τούς δύω νοματούς, ἤβραν στόν δρόμον καθῶς ἔφευγαν κάτι γυνέκες καί παιδιᾶ καί ἐπήραν ὡς δεκαπέντε ἀνδρώπους καί τούς πήγαν στό καράβι τους, μέ σκοπόν νά ἐλευθερώσουν τούς δύω ἐδικούς τους ὁποῦ πιάσθηκαν, καί μάλιστα ἐπαράγγειλαν, νά μᾶς ἀπολήσεται τούς ἀνδρώπους, διά νά ἀπολήκωμε καί ἡμεῖς τούς ἐδικούς σας. Καί τά Φραντζέζικα καράβια ἑτοιμάσθηκαν καί ἔκαμαν πανιᾶ διά νά ὑπάγουν κατεπάνω στό Ἰγκλέζικο· οἱ Ἐγκλέζοι βλέποντας ὁποῦ πηγαίνουν κατεπάνω τους εὔγαλαν ἔξω αὐτές τές γυνέκες |2 και παιδιά ὁποῦ εἶχαν πάρει μέσα, καί αὐτοί τό καράβι ἔφυγεν, δέν ἐστάθηκεν καί τά Φρατζέζικα πηγένουν από κατόπι του. Ἔτζι

μοῦ ἦλθεν ἕνα ἰλιάμι σήμερα ἀπό τήν Ἀρκαδιᾶ καί γράμματα καί μοῦ το φανερώνει τό ἀπόλημα των ἀνδρόπων καί τό φυγιόν τους. Ἄβριο μπένουν ἐδώ καί αὐτοί οἱ δύω Ἰγκλέξοι ὁποῦ πιάσθηκαν. Ἔλαχαν ὀλίγοι ἀνδρώποι μου, ἐφένδιμ, καί οἱ ραγιάδες τουφέκια δέν ἔχουν, εἰδέ νά ἦταν περισσότεροι, ὅλους ἤθελε τούς πιάκουν· ἐπήρεν τό χαμπέρι ὁ Μάλης Μέτζες, λιάκιν ἕως ὁπού νά πάνη στό μεχέλ γερί ἔφυγαν οἱ Ἰγκλέξοι καί δέν τούς ἐπρόφτασεν. Ἄλλο κανένα ἀχβάλη, ἐφένδιμ, ἀπό ἐδώ δέν εἶναι, καί μέ τούς Μωραήτες ἤσυχα εἴμεσδε· τῆς Μπαρδούνιας ὁ καβγᾶς σᾶς τόκανα ἠφαντέ ὁποῦ ἔγινεν μπήρ ταράφι. Ἦλθεν καί ὁ Μουσᾶ αγας ἐδώ· αὐτός φαραζί εἶναι ὅλος ἐδικός μας. Ὁ Ζαλούμης ὁποῦ αὐτός τούς εἶχεν βάλει σέ ταχρίκη ἐκεινούς τούς Μπαρδουνιότες, ἔβαλεν ρετζιατζήδες καί ἦλθεν καί αὐτός. Ὁ Χασάνμπεγης ἀπό τήν Μονοβασιᾶ στέκονταν καί αὐτός σάν καρσί, καί εἶχα ἀπόφασιν διά νά στείλω καμιά ἐξακοσιαργιᾶ νομάτους διά νά τού κάψουν τά τζηφλήκια καί νά τόν κάμω χιλιάκι, λιάκιμ ἐγνώρησεν ὁποῦ δέν τό βγάζει πέρα καί ἦλθεν καί αὐτός ἐδώ. Καί στό σαγιεῖ δεβλέτι τοῦ ἀφεντός μου κανένας κατά τό παρόν δέν εἶναι ἐνάντιος, τό ὁποῖον εἶναι ἀπό τό μεγάλο μπάχτι και ἠκμπάλι σας, καί πλιᾶ καλά πηγαίνωμεν μέ τούς μωραήτες. Τούτο μόνον, ἔχω ξαρουρέτι ὁ σκλάβος σας ἀπό ξαηρέν, καθῶς σᾶς τόκανα ἠφαντέ, κουβαλῶ ἀπό τό Ταλάντι διά νά γένω ἠνταρέ. Ὁ καπετᾶν Γιώργης Νυδριώτης ἦλθεν καί αὐτός στόν σκλάβον σας καί χάλια ἐδώ εἶναι· αὐτός, ἐφένδιμ, ἀπό τό βάκτι τοῦ Βηδινιοῦ ὁποῦ ἦταν μέ τόν Καπετᾶν πασιᾶ σᾶς ἐγνωρίζει, καί εἶναι ὅλος εἰς τόν δουάν μας, καί μάλιστα εἶναι ἕνας ἄνδρωπος διά ἀγάπην καί μουστεχίκης διά ὅσο ἠλτιφάτι νά τοῦ κάμωμεν, καί στό δεβλέτι ἐστάθη πάντοτε σαδίκης καί ἄπειρα χισμέτια ἔχει κάμει. Μοῦ εἶχεν στείλη πρίν ἔλθει καί αὐτό τό ἀρτζουχάλι του, τό ὁποῖον καί ἰδού ὁποῦ σᾶς τό στέλλω. Παρακαλῶ ἐφένδιμ, ἀπό τό χούσνι ναξάρι δεβλετι σας νά μή μέ εὐγάλετε καί τούς κερεμναμέδες σας νά μήν τούς ὑστεροῦμαι, καί τά πανέκλαμπρα ἔτη τοῦ ἀφεντός μου θεόθεν πάμπολλοι καί δεβλετλήτικοι*:–*

1808: Ἰανουαρίου: 30
Τριπολιτζᾶ
(τ.σ. Βελῆ πασᾶ)

[360]

1 φ., 35x24 ◆ (1463) [Φιλιππούπολη], 3 Φεβρουαρίου 1808

Ἀρτζουχάλι τοῦ «Χοσίνη» (Χουσεΐν μπέη), καπουτζοχαντάρη στήν Κωνσταντινούπολη), πρός τόν Ἀλή πασά. Αὐτόγραφο, συνοδευτικό ἄλλου ἐγγράφου, στό ὁποῖο ἐκθέτει ἀναλυτικά τά δέματα πού θίγει ὑπαινικτικά ἐδῶ. Τό ἔγγραφο αὐτό δέν ἔχει διασωθεῖ στό Ἀρχεῖο. Τό παρακάτω ἀχρονολόγητο σχετικό, προφανῶς προέρχεται ἀπό τήν ἴδια ἀποστολή τοῦ Χουσεΐν μπέη πρός τόν Γιελίκογλου, δέν πρέπει ὅμως νά εἶναι τό βασικό ἀρτζουχάλι τοῦ Χουσεΐν μπέη πρός τόν Ἀλή πασά, γιά τό ὁποῖο γίνεται λόγος στό παρόν διαβιβαστικό. Ἡ ἔνδειξη: «καξά Φιλιπίν» ὡς τόπος σύνταξης τοῦ ἐγγράφου καί ἡ ἀναφορά στή «δουλειά τῆς Φιλιμπῆς», ἐπιτρέπουν νά ὑποθέσουμε ὅτι τό ἔγγραφο συντάχθηκε κάπου στόν καξά τῆς Φιλιππούπολης, ὅπου ὁ Χουσεΐν μπέης εἶχε μεταβεῖ γιά νά ἐκτελέσει κάποια ἀποστολή. Ἡ ἀναφορά τῶν «(Γ)κρετζαλήδων» καί τοῦ «Γιελίκογλου», προφανῶς τοῦ Suleïman aga Yilik-oglu, ἀγιάνη τῆς Σιλίστριας καί "un des chefs des Kirdjalis", κατά τόν χαρακτηρισμό τοῦ A. Miller (*Mustafa Baïraktar*, σελ. 423), ὑποδεικνύουν τήν ἀνάμειξη τοῦ Ἀλῆ πασᾶ σέ ὅσα συμβαίνουν ἐκεῖ αὐτήν τή χρονική στιγμή. Ἡ ἀποστολή αὐτή πρέπει νά ἔχει ξεχωριστό ἐνδιαφέρον καί ἐμπιστευτικό χαρακτήρα, ἀφοῦ μετακινεῖται ἐκτός Κωνσταντινούπολης ὁ ἔμπιστος καπουτζοχαντάρης του σέ μία περίοδο ἀνακωχῆς τῶν ἐχθροπραξιῶν τοῦ Ρωσο-τουρκικοῦ πολέμου ἀλλά καί κρίσης ἰσχύος τοῦ καθεστῶτος τοῦ νέου σουλτάνου Μουσταφᾶ Δ΄ (βλ. A. Miller, *ὅ.π.*, σελ. 250-262). Ὁ A. Μίλλερ (*ὅ.π.*, σελ. 259) ἀναφέρει ὅτι ὁ ἰσχυρός ἀγιάνης τοῦ Ρουχτσουκίου Μουσταφά πασάς Μπαϊρακτάρ, συγκεντρώνει δυνάμεις γιά νά ἀντισταθεῖ σέ πιθανή ἐπανάληψη τῶν ἐχθροπραξιῶν ἀπό τήν πλευρά τῶν Ρώσων, ἀλλά καί γιά νά στηρίξει τό νέο σουλτάνο στήν Κωνσταντινούπολη πού κινδυνεύει ἀπό τίς ἀπειλές τῶν Γενιτσάρων καί προσθέτει ὅτι "Ali Pacha fait savoir à Baïraktar qu'il peut en toutes circonstances compter sur lui". Παρά τό ὅτι ἡ πληροφορία ἀναφέρεται χωρίς σαφή χρονολογικό προσδιορισμό, ἀντιστοιχεῖ σαφῶς σέ γεγονότα τῆς ἄνοιξης τοῦ 1808. Ἴσως ὑπάρχει κάποιος συσχετισμός τῶν παραπάνω μέ τό παρόν ἔγγραφο. Ἀξιοσημείωτη εἶναι ἡ χρήση τοῦ λαϊκοῦ ὀνόματος «Ἄη Μηνάς» γιά τόν μήνα Φεβρουάριο, ἀπό τόν «Χοσίνη». Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. Οἱ ἀριθμοί τῆς ἡμερομηνίας τουρκικοί. ■

Σχετ.: [353], [Φιλιππούπολη, 1808]

Ἐψηλότατιν, ντεβλετλό ἠναγιετλό μερχαμετλό βελοηολνιάμ, βεξήρη ἀλησάν ἐφέντη μο, χαξριτλιρῆ, σκλαβκός προσκηνό τόν ἀφέντη μο καί τό χρυσό σο μέστην φηλό, τό θεγό κάμο νεγιάξην ν' ἀβγατήσην τήν τημήαν ξοήν τό ἀφεντός μο, ἀμήν, καί νά καταξηόσην τό ἄξηον τεβλέτη σο μέ ὅλος τός βεξηρξατέδε σου, ἀμήν, ταημά, ἀμήν, ἀμήν.

Μέ τό σκλαβκόν μο ἀρξοχάλην κάνο ἰφατέν τό ἀφεντός μο τήν δοληάν τῆς Φηλημπῖς καί τήν δοληάν τό Γιελήκογλο καί τήν δοληάν τόν

κρετζαλήδον, ὸς καθός ἔτρηξεν στό σοκά τά κάμο ἰφατέ τό ἀφεντός μο καί ἐγιένεσε βοκόφης, ὸρηξμός τό ἀφεντός μο μέ ζοήν πολήν καί μέ τό τίμιον τεβλέτη σο, ἀμήν, ἀμήν.

[1233], Ἄγη Μινάς [3]
Καξά Φηληπίν

σκλάβο σο καί χαηρτοατζή σο
χοσίνης προσκγηνό

[361]

1 φ., 32x22 ◆ (802) Πρέβεζα, 5 Φεβρουαρίου 1808

Ἀρτζουχάλι τοῦ Σιλιχτάρη [Σιλιχτάρ Μπότα] πρός τόν Ἀλή πασά. Τόν διαβεβαιώνει ὅτι διαβάζει ὁ ἴδιος τά γράμματα πού τοῦ στέλνει (ὁ Ἀλής): «ὅ,τι μοῦ γράφεις κανένας χαμπάρι δέν παίρνει». Ὡς δεῖγμα τῆς γλωσσικῆς του ἐπάρκειας στέλνει, νομίζω, ὁ Σιλιχτάρης καί τό παρόν γραμμένο καί ὑπογραμμένο μέ τό χέρι του. Ὑπό τόν ὅρο ὅτι τό ἔγγραφο εἶναι αὐτόγραφο τοῦ ἀποστολέα, εἶναι ἀξιοπρόσεχτη ἡ ρέουσα διατύπωση τῶν σκέψεών του καθώς καί ἡ χρήση τοῦ *ν* στή γραφή τοῦ *γκ*, ὅπως Νγκενοβέλης ἀντί Γενοβέλης/Γκενοβέλης, ἤ Νγκουμενίτζας ἀντί Γουμενίτζας/ Γκουμενίτζας κ.ἄ. Ἀναφέρει τίς ἐνέργειές του γιά τήν καταδίωξη ἤ παρακολούθηση κάποιου πού δέν κατονομάζεται, ἀλλά ἀπό τήν συνέχεια τῆς ἀφήγησης φαίνεται νά εἶναι ἀντίπαλος τοῦ Ἀλῆ πασᾶ (παλαιός ἀρματολός, κλέφτης, κάτι ἄλλο;), πού κυκλοφορεῖ στήν περιοχή μεταξύ Πρέβεζας καί Λευκάδας καί ὁ Ἀλή πασάς ζητάει τήν ἐξόντωση ἤ τή σύλληψή του. Στή συνέχεια ὁ Σιλιχτάρης τόν πληροφορεῖ γιά ζητήματα σχετικά μέ τό κάστρο τῆς Πρέβεζας, τό σεράγι καί τά πλοῖα. Ὁ Σιλιχτάρης ἀναφέρει τήν παρουσία ἕξι «Φράνκων» ναυτικῶν στήν Πρέβεζα πού δέν εἶναι γνήσιοι (:«ἄσελι») «Φραντζέζοι» ἀλλά «ἀπό τήν Ἰταλία», πού ὑπηρετοῦσαν σέ γαλλικά πλοῖα. Στή συνέχεια ζητάει ὁδηγίες γιά κάποιον Ἰσούφ Γουμενίτζα (:«Νγκουμενίτζα») πού ἀπό κάποια ἀσάφεια τῆς διαταγῆς τοῦ Ἀλῆ πασᾶ περιφέρεται «μέ δέκα νομάτους» μεταξύ Πρέβεζας καί Πούντας. Στό τέλος ζητάει τήν παρέμβαση τοῦ Ἀλῆ ὑπέρ κάποιου «Ἀχμέτ τοπτζῆ» ἀπό τή Λάρισα, πού ἔχει δικαιώματα ἀπό ἐνοικίαση τσιφλικιῶν στήν πατρίδα του ἀλλά δέν συμφέρει νά τοῦ δώσει ἄδεια ἀπουσίας γιατί εἶναι πολύ χρήσιμος στήν Πρέβεζα, ἐπειδή «τοῦ πιάνει τό χέρι ἀπό ὅλα», κατά τή διατύπωση τοῦ ἴδιου τοῦ Σιλιχτάρη. Αὐτός «ὁ μπαντίδος ὁ Ἀχμέτης», ὅπως μέ κάποιο θαυμασμό τόν ἀποκαλεῖ ὁ Σιλιχτάρης, ὑποθέτουμε ὅτι εἶναι γενίτσαρος τῆς Λάρισας. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

»Ἠψιλότατε καί ποληχρονεμένε ντουβλετλῆ βεξίρ ἐφέντη μου, τήν ἠψιλότι σου σκλαβικός προσκινό καί τό τιμιμένο σου μέστι φιλό, τόν

μεγαλοδίναμον θεόν παρακαλό μέρα καί νίχτα διά νά σοῦ δόσι ζωήν πολήν καί μέ ντουβλέτη, ἀμίν.

Μέ τό σκλαβικόν μου σοῦ κάνο ἠφαντέ, ἔλαβα τά τίμιάν σου ἐψές διό φωρές καί κατάλαβα τά ὅσα ὁρίζις. Τά χαρτιά ντουμά ἀτός μου τά διαβάζω, ὅ,τι μοῦ γράφις κανένας χαμπέρι δέν πέρνη διά ἀφτό τώ ἀμανέτη ὁπού μοῦ ἔγραψες προτήτερα. Ὁ φίλος ἀπό τώτες ὁπού σοῦ ἔγραψα δέν ἔχη φανῆ πουθενά· ἐρότισα καί τόν Νγκιναβέλη καί ἔχομε μέρες ὁπού τό χαλέβομε· ἐστίλαμε καί στίν Ἅγιο-Μάβρα μέ τρόπον διά ξέταξη καί δέν ἀκούγετε πουθενά. Ἔχη πεντέξι μέρες ὁπού κάνη ἀχαμνός κερός καί δέν μπορῆ νά βαστάξη, ἐδόδε κάπου ἔχι τρυπόσι. Μάληστα τίν Δεφτέρα ὁπού ἔκαμε ἕνα μεγάλο γαζέπι ἐδό καί μᾶς ἔκαμε καί πολή ζιμιά νγκερέκι στό σεράγι, στά κονάκια, στά καράβια καί θέλησε ὁ θεός καί ἔπεσε ὁ ἀγέρας γλίγορα, καί ἄν θέλη ὁ θεός ἔος βράδι, ἔος ταχιά, νά πάρομε κάνα χαμπέρι τό δουλέβομε, νγκερέκι διά τό πρότο ἀμανάτη, νγκερέκι διά τόν δέφτερον τόν μαντέ ὁπού μοῦ γράφις καί ὅ,τι χαμπέρι ὁπού νά πάρομε ἐφδίς σοῦ κάνο ἠφαντέ.

Διά τούς ἔξι Φράνκους, κατά τίν προσταγή τῖς ἠψιλότι σου, τούς κουβέντιασα καί ἔτζι κάνομε, λιάκιν δέν ἦνε ἄσελη Φραντζέζη, ἦνε ἀπό τίν Ἠταλία καί στά καράβια τοῦν Φραντζέζουν δούλεβαν· τόν τζεπχανέ στό κάστρο μας νοτίζι κομάτη καί ἡ μπαρούτι ὁπού ἦνε στά σακιά δέν κάνη· καί ἄν ἶνε ὁρισμό σου νά μᾶς στίλης καμιά ἑκατόν πενηνταριά βαρέλες νά τήν βάλομη στά βαρέληα, ἦνε σιγουρότερα. Ἀκόμα ὁ Ἠσούφ Νγκουμενίτζας ὁπού ἔστιλες στίν Πούντα, πάγι ἐκῖ καί ἐρίχτικε πίσω ἐδόδε καί ἐκίνησε νά ἔρδι ἀφτοῦ πίσω μέ τούς δέκα νομάτους ὁπού ἔχη, νγκιόγια δέν τούς ἔδοσαν κονάκι, καί ἐγό τόνε κράτισα ἐδό ἔος ὁπού νά ἔρδι τό τζεβάπι τῆς ἠψιλότι σου πός νά κάμι, λιάκιν σάν μέ στανιό τόν ἔριξα πέρ ἀφόντες ἦρδε λέγουντάς μου πός ὁ ἀφέντις μας διά τίν Πρέβεζα μέ ἔστιλε. Τοῦ ἀποκρίθικα τό δικό μου τό γράμα [[τό δικό μου]], γράφι νά πᾶς στίν Πούντα [πλαγίως:] *γιά ὅπου γράφι καί τόρα κί μπῆγι καί τόν κίνισα καί τίν ἴδια τήν ἡμέρα ἐγίρισε πίσο καί ἦνε ἐδό. Τόρα πός ἦνε ὁρισμό σου τοῦ γράφις νά πάγι πέρα ἤ νά καθίσι ἐδό, πός ἦνε ὁρισμός σου.* {*Τούς ταβαρτζι*} *Τούς ταβαντζίδες σίμερα τούς ἐκινίσαμε διά νά ἔρδουν ὅτι τό σεράγι τό ἐτελίοσαν, κάτι ὀλίγο μερεμέτι ὁπού ἔχι μίνη ἐκρατίσαμε δεκαπέντε νομάτους νά τό ἀποτελιόσουν, νά μᾶς φτιάσουν καί* |[2] *τά ἀμπάρια στό κενούργιο κάστρο. Διά τά κοντάκια στίν Ἄρτα χάλεψαν ἕνα πριόνη διά νά σκίσουν τά κοντάκια καί ἐχασωμέρισαν. Δέν τούς ἔστιλε ὁ Τέρπος καί μοῦ ἔκαμαν χαμπέρι καί ἔστιλα ἐφδίς τοῦ Τέρπου διά νά τούς στίλη ἕνα πριόνη νά τά φτηάσουν. Ἀκόμα σοῦ κάνο ἠφαντέ καί μεγάλον ρετζάν διά τόν σκλάβον*

σου τόν Ἀχμέτ τωπτζί, ἀφτό τό γένημα ὁπού ἔχη στίν Λάρσα θά τοῦ χαθῖ, κερός νά πάγι δέν ἦνε, μονάχα σοῦ φιλό τό μέστι νά μᾶς στίλης ἕνα μπουγιορδί στά τζιφλίκια τοῦ Ὀσμάν ἀγᾶ τοῦ γιοῦ τοῦ Χατζῖ Χαλήλ ἀγᾶ, νά τό μεράσουν τό γένιμα καί νά τοῦ τό δόσουν στό ἀλώνη· ζιρέ ἀπό ἀφτόν τό ἔχη πάρη τό ἠλτιζάμι καί ἀφτινοῦ τοῦ τά χροστάγι τά ἄσπρα. Ἦρθε ἕνας ἄνθ[ρω]πός του καί χαλέβη νά ἔρθι ἀφτοῦ ὁ Ἀχμέτις καί δέν τόν ἄφισα, μοναχά ἄν ἶνε ὁρισ[μός] σου στῖλε ἕνα μπουγιορτί διά νά τό πάρουν τά τζεφλίκια τοῦ σαημπῆ καί νά τοῦ δόσουν στό ἀλώνη. Ὁ μπατίδος ὁ Ἀχμέτης ἦνε πολή χριαζούμενος διά τέτιους μαν[τέδες;] τοῦ πιάνι τό χέρι ἀπό ὦλα καί κάμε κερέμι καί κάμε του μουσαντέ καί ἡ χρόνι σου πολή ἀπό τόν θεόν καί μέ ντοβλέτι, ἀμίν.

σκλάβο σου Σιλιχτάρις

1808
Φλεβάρι: 5
Πρέβεζα

[362]

2 φ., 31x22 ◆ (298) Κέρκυρα, [18 Φεβρουαρίου]/1 Μαρτίου 1808

Μετάφραση ἐπιστολῆς τοῦ Ἰουλιανοῦ Bessières, Γάλλου Πολιτικοῦ Διοικητῆ τῶν Ἰονίων νήσων, πρός τόν Ἀλή πασά. Ὁ Bessières ἀναγγέλει τήν ἄφιξή του καί τοῦ μεταφέρει τήν ἐκτίμηση καί τό ἐνδιαφέρον τοῦ «Μεγάλου Ναπολέοντος» πρός τό πρόσωπό του. Τόν προειδοποιεῖ ὅτι οἱ καλές σχέσεις του μέ τόν Αὐτοκράτορα θά ἐξαρτηθοῦν ἀπό τήν προθυμία του νά μεταβιβάσει τό Βουθρωτό στούς Γάλλους, ὅπως ἔχει συμφωνηθεῖ πρόσφατα μέ τήν Πύλη. Στό σημεῖο αὐτό δηλαδή ἐπανέρχεται τό θέμα τῆς κατοχῆς τοῦ Βουθρωτοῦ ἀπό τόν Ἀλή πασά, μέ διαφορετικό ὅμως τρόπο ἀπό ἐκεῖνον πού ἐτίθετο κατά τή διάρκεια τῆς ρωσικῆς παρουσίας στά Ἑπτάνησα στά χρόνια τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας. Τότε οἱ Ρῶσοι δέν δέχονταν τήν κατοχή του Βουθρωτοῦ ἀπό τόν Ἀλή πασά ὡς μή προβλεπόμενη ἀπό τίς συνθῆκες ἵδρυσης τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας, ἐνῶ τώρα οἱ Γάλλοι δέχονται ὅτι νομίμως τό κατεῖχε ὁ Ἀλή πασάς ὥς τώρα, ἀλλά βάσει τῆς νέας συμφωνίας ἐγκατάστασης τῶν Αὐτοκρατορικῶν Γάλλων στά Ἑπτάνησα, ἡ Πύλη συμφώνησε ἐκ νέου νά τούς παραδοθεῖ τό Βουθρωτό καί νά ἐγκαταστήσουν ἐκεῖ στρατιωτική δύναμη. Τό ὕφος καί τοῦ ἐγγράφου αὐτοῦ, παρά τή διπλωματική διατύπωση, εἶναι αὐστηρό καί σαφῶς πιεστικό. Τό κείμενο τῆς μετάφρασης παρουσιάζει ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον ὡς ἀπόπειρα ἀπόδοσης διπλωματικῶν, στρατιωτικῶν κ.λπ. ὅρων. Δέν εἶναι γνωστός οὔτε ὁ τόπος οὔτε τό ὄνομα τοῦ μεταφραστῆ. Ὑποθέτουμε ὅτι ἡ μετάφραση ἔχει γίνει ἀπό γαλλομαθή γραμματικό τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στά Γιάννενα, καί σ' αὐτό συνηγορεῖ ἡ χρήση τοῦ ὅρου «τερζουμές», τόν ὁποῖο μᾶλλον δέν θά χρησιμοποιοῦσαν

στήν Κέρκυρα, ἄν ἡ μετάφραση εἶχε γίνει ἐκεῖ. Μερικοί ἰταλισμοί τοῦ κειμένου θά ἐπέτρεπαν νά ὑποθέσουμε ὅτι ἡ μετάφραση μπορεῖ νά ἔχει γίνει στήν Κέρκυρα, ἄν αὐτοί οἱ ἰταλισμοί δέν ἦσαν κοινοί τόποι καί στά Γιάννενα. Πρός τά Γιάννενα ὁδηγεῖ ἄλλωστε καί τό γεγονός ὅτι τό γαλλικό κείμενο βρέθηκε, σέ δύο μάλιστα ἀντίγραφα, στό Ἀρχεῖο. Ὅπως φαίνεται ἀπό τήν ἀπάντηση τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πρός τόν Bessières (παρακάτω σχετικό δ΄), τό παρόν ἔγγραφο στάλθηκε μέ τόν «πλίκο» (φάκελο/πακέτο) τοῦ Μεχμέτ ἐφένδη, ἀπεσταλμένου τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στήν Κέρκυρα, τοῦ ὁποίου ἐπιστολή πρός τόν Ἀλή ἀπό τήν Κέρκυρα ἀπό 27 Φεβρουαρίου 1808 (βλ. σχετικό γ΄) διασώθηκε στό Ἀρχεῖο. Δέν ἀποκλείεται ὅμως ὁ ἀναφερόμενος «πλίκος» τοῦ Μεχμέτ ἐφένδη νά μήν εἶναι ἐκεῖνος μέ τόν ὁποῖο μεταβιβάζεται ἡ ἐπιστολή τῆς 27ης Φεβρουαρίου, ἀλλά ἄλλος, ἀφοῦ εἶναι φυσικό νά ὑποθέσουμε ὅτι ἡ ἀλληλογραφία τοῦ ἀπεσταλμένου τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στήν Κέρκυρα, Μεχμέτ ἐφένδη, μέ τόν κύριο του θά ἦταν ἐκεῖνες τίς κρίσιμες μέρες ἐξαιρετικά πυκνή. Τό γαλλικό πρωτότυπο κείμενο ἔχει χαθεῖ ἀλλά ἔχουν διασωθεῖ δύο ἀντίγραφα, τά ἀμέσως παρακάτω σχετικά α΄ καί β΄, μέ ἡμερομηνία ὅμως κατά δύο ἡμέρες μεταγενέστερη τῆς παρούσας μετάφρασης (3 Μαρτίου ἀντί 1 Μαρτίου) καί χωρίς ἔνδειξη ἡμερολογίου ἐνώ ἡ παροῦσα φέρει σαφή ἔνδειξη: νέον. Ἐμεῖς, ἐξ αἰτίας τοῦ συσχετισμοῦ τῶν γαλλικῶν κειμένων καί τῆς ἑλληνικῆς μετάφρασης τοῦ παρόντος, ὅπου ρητά ἀναφέρεται ὅτι ἡ ἡμερομηνία 1η Μαρτίου εἶναι κατά τό νέο ἡμερολόγιο, θεωροῦμε ὅτι τό ἴδιο ἰσχύει καί γιά τήν ἀποκλίνουσα ἡμερομηνία τῆς 3ης Μαρτίου. Στό Ἀρχεῖο ὑπάρχει καί ἀντίγραφο τῆς ἐπιστολῆς (ἀρ. εἰσ. 299). Ὁ ἀστερίσκος ὑποδηλώνει παρανόηση ἐκ μέρους τοῦ μεταφραστῆ (βλ. γαλλικό κείμενο). ■

Σχετ.: α΄ [363], Κέρκυρα, 20 Φεβρ./ 3 Μαρτ. 1808
β΄ [364], Κέρκυρα, 20 Φεβρ./ 3 Μαρτ. [1808]
γ΄ [369], Κέρκυρα, 27 Φεβρουαρίου 1808
δ΄ [372], [Ἰωάννινα], 10 Μαρτίου 1808

Μετάφρασις ἤγουν τερζουμές τῆς γραφῆς τοῦ Μπεσιέρ πρός τόν βεζύρην: –

Βιάζομαι νά φανερώσω εἰς τήν ὑψηλότητά της τό φθασιμόν μου εἰς Κορφούς, ὁποῦ ἡ μεγαλειότης τοῦ Ἰνμπεράτορος τῶν Φραντζέζων, καί βασιλέως τῆς Ἰταλίας, ἐκαταδέχθη νά μέ στείλῃ μέ τήν ὀνομασίαν Ἰνμπερατορικοῦ κομησαρίου, διά νά κυβερνῶ γενικῶς τά Ἑπτά νησία, ἡ βασιλεία τοῦ ἠθέλησεν ἀκόμη νά ἐμπιστευθῇ εἰς τόν ξῆλον μου τήν βεβαίωσιν τῆς ἐπιθυμίας τοῦ ὁποῦ ἔχει νά διαφυλάττεται κάθε φιλική ἀναφορά καί καλή γειτωνία ἀναμέσον τῶν Ἑπτά νησίων, καί τῶν διαφόρων πασαληκίων, τῆς Ἀλβανητίας, καί τῆς Γρεκίας. Αὗται αἱ ἀναφοραί διά νά ᾖναι δεμελιωμέναι ἐπάνω εἰς τό ὄφελος τῶν δύω μερῶν, καθώς ἀκόμη καί εἰς τήν στενήν συμμαχίαν, ὁποῦ διαφυλάττεται ἀναμέσον τῆς Φράντζας καί τῆς Λαμπράς Πόρτας, ἐγώ γνωρίζω καλώτατα τούς στοχασμούς τῆς ὑψηλότητός της καί ὁποῦ θέλει συντρέξει διά τήν ἐκτελεσίν τους, και εἰς τά δύω

αὐτάς βάσεις, ἤγουν διά νά συμφωνήσῃ τούς στοχασμούς τοῦ δεβλετίου της, και διά νά προξενήσῃ καί εἰς τούς ὑποκειμένους της ἐκείνας τάς ὠφελείας ὁποῦ προέρχονται ἀπό τάς ἀναφοράς τῆς πραγματείας καί καλλιεργείας:–

Αὐτά τά αἴτια κυριέ μου, σᾶς εἶναι κοινά μέ ὅλους τούς πασάδες ὁποῦ γειτονεύουν τούς τόπους τῆς ἐξουσίας τοῦ Ἰνμπεράτορος τῶν Φραντζέζων, καί ἀρκοῦν ἀναμφιβόλως νά παρακινήσουν τό ὕψος της νά μεταχειρισθῇ ἕνα πολιτικόν σύστημα, ὁποῦ νά περιλαμβάνῃ καί τούς πασάδες τῆς Μπόσνας, Σκόντρας, καί Μπερατιοῦ, τοῦτον ὅμως τόν στοχασμόν μου δέν ἠμπορῶ νά τόν προσφέρω, εἰμή εἰς τό ὕψος της, ὁποῦ νά μήν περιορισθῇ αὐτή διά νά πάρῃ τό παράδειγμα ἀπό τούς ἄλλους: –*

Ὁ Μέγας Ναπολέων ἐπροτίμησεν τόν βεζύρην τῶν Ἰωαννίνων ἀπό ὅλους τούς ἄλλους τῆς Τουρκίας, μέ τάς μαρτυρίας τῆς καλοκαγαθίας του, ὁποῦ δέν τάς συμφωνεῖ εἰς ἄλλους, εἰμή εἰς βασιλεῖς, δέν εἶναι λοιπόν δίκαιον ὁποῦ ὁ βεζύρης τῶν Ἰωαννίνων νά φροντίσῃ νά ξεχωρήσῃ τόν ἑαυτόν του ἀπό ὅλους τούς ἄλλους, μέ τάς μαρτυρίας τῆς εὐγνωμοσύνης ἁρμοδίας νά δικαιώνουν τάς εὐεργεσίας ὁποῦ ἔλαβεν ἀπό τόν πλέον μεγάλον μονάρχην τῆς γῆς; καί δέν πρέπει νά λογαριάσῃ ἕνα καλόν φέρσιμόν του διά νά ἠμπορέσῃ νά λάβῃ καί νέας εὐεργεσίας; –

Βεβαιωμένος εἰς τούς στοχασμούς τῆς ὑψηλότητός της, δέν ἀμφιβάλω πῶς θέλει μεταχειρισθῇ ὅλα τά μέσα νά προβλέψῃ μέ ξαηρέδες, καί μέ κάθε ἄλλον ἠμτάτι |[2] ὅτι λογῆς ἤθελεν φανῆ χρειαζούμενον διά τήν κάθε διαυθέντευσιν τῶν Κορυφῶν: –

Ἡ μεγαλειότης τοῦ Ἰνμπεράτορος θέλοντας νά ἀποκαταστήσῃ ἀνεξάρτητον τούτην τήν διαυθέντευσιν ἀπό ὅλας τάς ἀμφιβολίας ὁποῦ ἀδιακόπως συντροφεύουν τά θαλάσσια σταλσίματα, ἐξήτησεν καί ἐπέτυχεν παρά τῆς Λαμπρᾶς Πόρτας τό πλάκωμα τοῦ Βοθρωντοῦ, ὁποῦ αὐτό ἀσφαλίζει εἰς τοῦτο τό νησίον τάς ἀνταποκρίσεις μέ τήν ξηράν πάντοτε ἐλευθέρως, ἀπό τήν ὁποίαν ξηράν, ἠμπορεῖ εἰς χρείαν πολιορκείας νά τραβᾶ τάς βοηθείας ὁποῦ ἠμποροῦν νά ἦναι ἀναγκαῖαι, τόσον ἐκ μέρους τοῦ Κάταρου, καθώς καί τῆς Ἀλβανητίας:– Ἡ ὑψηλότης της πρέπει νά βλέπῃ μέ εὐχαρίστησιν ὅλας τάς προφυλάξεις ὁποῦ ἐπάρθησαν διά νά ἀποδιώξουν ἀπό τήν γειτωνίαν της τούς ἐχθρούς τῆς Φράντζας καί τῆς Λαμπράς Πόρτας, δέν θέλει βέβαιον παραπονεθῇ διά τό πάρσιμον τοῦ Βοθρωντοῦ, ἀλλά θέλει βιασθεῖ ὅσον τό δυνατόν νά δώσῃ τάς προσταγάς εἰς τό ἀσκέρι της νά ἀδιάσουν ἐκεῖνον τόν τόπον:–

Ἡ Λαμπρά Πόρτα ὁποῦ εἶχεν τήν ἐξουσίαν καί ὁποῦ ἐνεπιστεύθη εἰς τήν ὑψηλότην σου τήν διοίκησιν, ἔκαμεν τήν παραίτησιν εἰς τόν Ἰνμπε-

ράτοραν τῶν Φραντζέζων, χωρίς λοιπόν ἡ ὑψηλότης της νά παρακούση τάς βασιλικάς προσταγάς καί νά ἀποδείξῃ ψευδῆ τήν αἴσθησιν τῆς φιλίας πρός τούς Φραντζέζους, δέν πρέπει νά ἀποδείξῃ καμμίαν ἀνθίστασιν διά τό πλάκωμα ὁποῦ πρέπει νά ἀκολουθήσῃ εὐθύς ἀπό τά Φραντζέζικα στρατεύματα· τοῦτο ἐφάνη ἀναγκαῖον διά τήν διαυθέντευσιν τῶν Κορυφῶν, καί ἔγινεν μέ τήν γνώμην τῆς Λαμπράς Πόρτας ὁποῦ παντοτινά φροντίζει νά δείξῃ εἰς κάθε διαφορετικήν περίστασιν τό πόσον αὐτή τιμᾶ τήν συμμαχίαν τοῦ ἐδικοῦ μας Ἰνμπεράτορος: –*

Ὁ σουλτάν Μουσταφάς διά νά ἔπεμψεν εἰς τό ὕψος της τάς προσταγάς διά τό πλάκωμα, εἶμαι βέβαιος ὅτι δέν θέλει προξενήσει παραμικράν ἀνθίστασιν, καί δέν θέλει προφασισθῆ περισσότερον διά ἄλλην ἀργοπορίαν πρός τόν ἐξοχότατον γοβερναδόρον τῶν Ἑπτά Νησίων, ὁ ὁποῖος τό ἠκολούθησεν διά νά ἠμπορέσῃ ἡ ὑψηλότης της νά ἔχῃ καιρόν νά προβλέψῃ κάθε ἀνθίστασιν, ἡ ὁποία ἠμπορεῖ νά κινδυνεύσῃ τό ὕψος της τόσον πρός τήν Ὑψηλήν Πόρταν, καθώς καί πρός τήν Φράντζαν: –

Ἡ μεγάλη φρόνησις τῆς ὑψηλότητός της θέλει κάμει νά ἐγνωρήση εὐκόλως ὁποῦ τό φέρσιμον της εἶναι ἀναντιρρήτως διωρισμένον ἀπό τάς προσταγάς τῆς Ὑψηλῆς Πόρτας, καί ἀπό τάς ὑποσχέσεις ὁποῦ αὐτή ἔλαβεν πρός τόν Ἰνμπεράτορα τῶν Φραντζέζων: –

Διά νά μήν εὔγω ψευδής διά τάς βεβαιώσεις ὁποῦ ἐξ ὀνόματος τῆς ὑψηλότητός της ἔχω κάμει, τήν παρακαλῶ νά μεταχειρισθῇ, ὅλας τάς εὐκολίας διά τήν παράδοσιν τοῦ Βοθρωντοῦ, διά νά βεβαιωθῇ περισσότερον ὁ κύρ γοβερναδόρος τῶν Ἑπτά Νησίων, ὁποῦ ὅταν φθάσει συμά εἰς τήν μεγαλειότητα τοῦ Ἰνμπεράτορος νά μαρτυρήση ὠφελίμως διά τό φερσιμόν της και διά τήν κλίσιν της. Ἡ προσκολησίς μου πρός τό ὑποκειμενός της καί στά ἐντερέσα της μέ ὑποχρεεῖ νά τῆς κάμω τοιαύτην παρακάλεσιν, ὡς φίλος ὁποῦ ἐπιθυμῶ νά τῆς στερεώσω τήν διαυθέντευσιν ἐκεῖνου ὁποῦ τόσον δυνατά ἠμπορεῖ νά συντρέξῃ εἰς τήν στερέωσιν καί αὔξησιν τῆς τύχης τῆς ὑψηλότητός της: –

Ὅταν ὁ κύρ γοβερναδόρος μισεύσει ἀπό τούς Κορφούς ἴσως θέλω τόν συντροφεύσει καί ἐγώ, ἕως στό μέρος ὁποῦ μέλει νά ἀνταμοδῆ μέ τό ὕψος της, διά νά λάβω ἀφορμήν νά μεταἀνταμοδῶ μέ αὐτήν καί νά ἀνακαινήσω τάς βεβαιώσεις τῆς εὐλάβείας μου, καί ὡς τόσον λαμβάνω τήν τιμήν νά ᾖμαι τῆς ὑψηλότητός της, ὁ ἠγαπητός δοῦλος καί φίλος: –

1 : Μαρτίου: 1808: Κορφούς
νέον *Μπεσιέρ*

ὕστερον γεγραμμένον:

ἔγραψα μίαν γραφήν εἰς τόν κύρ Μπουκβίλ ὁποῦ παρακαλῶ τό ὕψος της νά τοῦ δοθῇ εὐθύς χωρίς ἀργοπορίαν, αὐτή ἀποβλέπει διά τό ταξήδι ὁποῦ ἔχει νά κάμῃ εἰς τούς Κορφούς διά τό ὁποῖον τόν παρακαλῶ νά τοῦ ἐπιμεληθῆς ὅλα τά μέσα διά νά τό ἀκολουθήσῃ ὅσον δυνατόν ἐτίμως, ὁ κύρ Μπουκβίλ ἐρχόμενος ἐδώ θέλει φέρει τάς ἀποκρίσεις εἰς τήν ἐδικήν μου γραφήν καί εἰς ἐκείνην τοῦ γοβερναδόρου: –

[363]

2 φ., 29x22 ◆ (285) Κέρκυρα, [20 Φεβρ.]/3 Μαρτίου [1808]

Τό γαλλικό γράμμα, ἀλλά ἀντίγραφο τοῦ πρωτοτύπου, τοῦ Ἰουλιανοῦ Bessières πρός τόν Ἀλή πασά, μετάφραση τοῦ ὁποίου ἀποτελεῖ τό προηγούμενο ἔγγραφο ἀρ. [362]. Τό ἔγγραφο εἶναι ἐπίσημο ἀντίγραφο (:«copie conforme»), πού τό ὑπογράφει ὁ ἴδιος ὁ Bessières. Ἴσως εἶναι τό δεύτερο ἀντίγραφο πού ἔστειλε ὁ Bessières μέ ἄλλο μέσον. Δέν γνωρίζουμε πῶς ἔφθασε στά Γιάννενα οὔτε καί γιατί φέρει ἡμερομηνία 3 Μαρτίου ἀντί 1 Μαρτίου πού φέρει ἡ μετάφραση [ἔγγραφο ἀρ. 362], ἡμερομηνία τήν ὁποία χρησιμοποίησε ὁ Ἀλή πασάς στό ἀπαντητικό του γράμμα τῆς 10ης Μαρτίου (βλ. σχετικό δ΄). Στό παρόν ἀντίγραφο παραλείπεται τό ὑστερόγραφο πού ἀφορᾶ τόν πρόξενο Fr. Pouqueville, τό ὁποῖο, ἀντιθέτως, ἔχει διασωθεῖ στό ἀνεπίσημο ἀντίγραφο (σχετικό β΄). Διατηρεῖται ἡ ὀρθογραφία τοῦ πρωτοτύπου, τό ὁποῖο, φαίνεται νά ἔχει κάποια ἴχνη ἰταλομάθειας τοῦ συντάκτη ἤ τοῦ ἀντιγραφέα του: agricolture, pasa κ.ἄ. ■

Σχετ.: α΄ [362], Κέρκυρα, 18 Φεβρ. / 1 Μαρτ. 1808
β΄ [364], Κέρκυρα, 20 Φεβρ. / 3 Μαρτ. 1808
γ΄ [371], Κέρκυρα, 7 / 18 Μαρτίου 1808
δ΄ [372], [Ἰωάννινα], 10 Μαρτίου 1808

Copie de la lettre ecrite le 3 mars à Son altesse Ali–pacha Vizir d'Ianina par S.E. Jul. Bessieres Commissaire Imperiale des îles Ioniennes.

Monseigneur

Je m'empresse d'informer V.A. de mon arrivée à Corfou où Sa majesté l'empereur des Français et Roi [d'Italie] a daigné m'envoyer avec le titre de Commissaire imperial chargé de l'administration génerale des Sept îles. Sa majesté a bien voulu aussi confier à mon zèle le soin de renouveller l'assurance du desir qu'elle a de maintenir entre ses îles et les difference pachaliks de l'Albanie et de la Grece les

rapports d'amitié et de bon voisinage. Ces rapports étant fondés sur l'interêt des deux pays ainsi que sur l'alliance intime qui existe entre la France et la Sublime Porte, je connois trop les sentimens de V.E. pour douter qu'elle ne concoure de tous ses moyens à les affermir sur cette double base, soit pour se conformer aux vues de sa cour, soit pour faire jouir ses sujets des avantages qu'ils doivent en retirer sous les rapports du commerce et de l'agriocolture.

Ces motifs, Monseigneur, vous sont communs avec tous les Pachas dont les provinces avoisinent les possesions |2 *de l'empereur des français et ils suffiroient sans doute pour déterminer V.A. a adopter un systême de politique qu'ont embrassé les pachas de Bosnie, de Scutari et de Berat: mais il est une considération que je ne puis présenter qu' à V.A. et qui simble exiger d'elle qu'elle ne se borne point a suivre l'example des autres. Le grand Napoléon a distingué le Visir d'Ianina de tous ceux de la Turquie para des teimoignages de bienveillance qu'il n'accorde qu' à des Souvrains: n'est-il pas juste que le Visir d'Ianina cherche a se distinguer lui-même de tous les autres par des témoignages de reconnoissance propres a justifier les faveurs qu'il a reçues du plus grand monarque de la terre, et ne doit-on pas compter sur une conduite qui mérite de lui en attirer de nouvelles.*

C'est dans la confiance de ses sentimens que je compte que V.A. favorisera de tous ses moyens l'approvisionnement et les secours de toute espece qui pourroient être nécessaires à la défence de Corfou. S.M. l'empereur voulant rendre cette défence indépendente des incertitudes qui accompagnent toujours les expéditions maritimes, a demandé et obtenu de la Sublime Porte l'occupation de Bucintro qui assure à cette île des communications toujours libres avec le continent, d'où elle pourra reriter, en cas des siege, les secours qui lui seront necessaires, soit de Cattaro ou de l'Albanie.

V.A. devant voire avec plaisir toutes les précautions |3 *qui sont prises pour écarter de son voisinage les ennenis de la France et de la Sublime Porte, elle ne s'allarmera pas sans doute de la prise de possession de Bucintro, et s'empressera de donner l'ordre a ses troupes d'en evacuer le territoire. La Sublime Porte qui en avoit la souveraineté et qui en avoit confié le gouvernement à V.A. vient d'en faire cession a l'Empereur des Français. Sans être rebelle à ses ordres et démentir vos sentimens d'amitié pour la France, V.A. ne doit mettre aucun obstacle à l'occupation qui doit incessament en être faite par les troups*

Françaises. Elle a été jugée nécessaire à la défence de Corfou et se fait avec le consentement de la Porte qui se montre toujours empressée de prouver par les déférences tout le prix qu'elle met a l'alliance de notre auguste empereur.

Le Sultan Mustapha ayant dejà fait parvenir ses ordres à V.A. pour cette occupation, il me semble hors de doute qu'elle n'y opposera plus aucune difficulté, et qu'elle tiendrra compte a Son Excellence Monseigneur le Gouverneur des Sept îles du nouveau délais qu'el a bien voulu y mettre, pour que les ordres de V.A. eussent les tems de prévenir tous les incovéniens d'une résistance qui la compromettroit envers la Sublime Porte et la France.

La haute prudence de V.A. lui fera appercevoir facilement que sa conduite est irrévocablement tracée par les ordres de la Sublime Porte et par les engagemens envers l'empereur des Français. Pour ne pas démentir toutes les assurances de dévouement que j'ai données au nom de V.A. je |4 *la supplie de mettre dans la cession de Bucintro toutes les facilitès qui pourront fixer l'opinion de S.E. le Gouverneur des Sept îles et lui faire rendre à son retour auprès de S.M. l'Empereur les témoignages favorables de la conduite et des sentimens de V.A. Mon attachement a sa personne et a ses interêts m'engage a lui faire cette priere qui est celle d'un ami qui desire lui concilier la faveur de celui qui peut si puissament, contribuer à fixer et agrandir les destinées de V.A.*

Lorque Mr le Gouverneur partira de Corfou je l'accompagnerai peut-être jusqu'a l'endroit où il doit se rencontrer avec V.A. afin d'avoir l'occasion de me retrouver avec elle et de lui renouveller les assurances de mon dévouement.

Pour copie conforme
le commissaire impéerial des îles Ioniennen
Jul. Bessière

[364]

2 φ., 33x24 ◆ (297) [Κέρκυρα, 20 Φεβρ.]/3 Μαρτίου 1808]

Ἄλλο ἀντίγραφο τοῦ παραπάνω γράμματος τοῦ Ἰουλιανοῦ Bessières πρός τόν Ἀλή πασά. Ἔχει ἐλάχιστες διαφορές κατά τήν ὀρθογραφία καί τή στίξη καί εἶναι γραμμένο μέ τό χέρι ἄλλου γραφέα, ἀπό ἐκεῖνον πού ἔχει ἀντιγράψει τό παραπά-

νω ἐπίσημο ἀντίγραφο. Ἴσως τό παρόν ἀντίγραφο ἔχει ἐκπονηθεῖ στή γραμματεία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στά Γιάννενα. Μετά τήν ὑπογραφή τοῦ ἀποστολέα, Jul. Bessières, φέρει τό ὑστερόγραφο, τό ὁποῖο δημοσιεύεται ἐδῶ. ■

Σχετ.: [363], Κέρκυρα, 20 Φεβρουαρίου 1808

P.S.

J'ecris une lettre a Mr Pouqueville que je prie V.A. de lui faire remettre sans delais: elle' êst relative au voyage qu'il doit faire a Corfou, et pour le quel je vous prie aussi de lui procurer les moyens de le faire le plus promptement possible. Mr Pouqueville en venant a Corfou verra se charger des réponses de V.A. a ma lettre et a celle de Mr Le Gouverneur.

[365]

1 φ., 33x24 ◆ (292) Κέρκυρα, 24 Φεβρουαρίου 1808

Γράμμα σέ ἔντονο καί ἀπειλητικό ὕφος τοῦ Καίσαρος Berthier πρός τόν Ἀλή πασά. Ὁ ἀποστολέας εἶναι ὑπόχρεος ἀπό τό γεγονός ὅτι ὁ Βελή πασάς [στήν Πελοπόννησο] δέχτηκε μέ φιλικό τρόπο τρία γαλλικά πολεμικά πλοῖα (μπρίκια) καί ἐξέφρασε τήν ἱκανοποίησή του γιά τήν ἄψογη συμπεριφορά του. Προφανῶς, πρόκειται γιά τό ἐπεισόδιο πού περιγράφει ὁ ἴδιος ὁ Βελή πασάς πρός τόν πατέρα του (βλ. ἔγγρ. ἀρ. [359]) καί ὅπως γράφει ὁ Berthier, τοῦ τό κοινοποίησε ὁ ἴδιος ὁ Ἀλή πασάς. Δέν εἶναι ὅμως ἱκανοποιημένος ἀπό τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο ὁ Ἀλής ἀπάντησε στήν αἴτησή του νά προμηθευτοῦν οἱ Γάλλοι στήν Ἤπειρο μιά ποσότητα 1.200 κοιλῶν [Κωνσταντινούπολης] σιταριοῦ, 3.000 κοιλῶν βρόμης καί 600 βοδιῶν γιά τίς ἀνάγκες τοῦ στρατεύματος, καί ἀπαιτεῖ τήν ἄμεση ἐκτέλεση τῆς παραγγελίας του. Ἀπό τόν τρόπο πού εἶναι διατυπωμένη αὐτή ἡ παράγραφος, φαίνεται ὅτι ὁ Berthier ἀπαιτοῦσε ἐπιτακτικά τήν παράδοση, ἐπί πληρωμῇ βέβαια, τῶν ζώων καί τῶν δημητριακῶν ἀπό τόν ἴδιο τόν Ἀλή πασά καί μάλιστα μέ χρονολογικό ὅριο ἐκτελέσεως τήν 25η Μαρτίου. Ἀπό ἀναφορά τοῦ Pouqueville (20.3.1808) μαθαίνουμε ὅτι ὁ Ἀλή πασάς ἀπέρριψε τό σχετικό αἴτημα τοῦ Berthier ἀλλά λίγο ἀργότερα ἐπέτρεψε τίς συναλλαγές μεταξύ τῶν Ἑπτανήσων καί τῆς Ἠπείρου (βλ. Γ. Σιορόκας, *Ἐξωτερική πολιτική*, σελ. 111). Ὁ Berthier εἰδοποιεῖ ἀκόμη τόν Ἀλή πασά γιά τήν ἐκχώρηση ἀπό τήν Πύλη τοῦ Βουθρωτοῦ στούς Γάλλους, ὡς στρατηγικοῦ ἐξαρτήματος τῆς Κέρκυρας, καί τόν ἐξορκίζει νά μήν ἀντισταθεῖ στήν κατάληψή του ἀπό τίς γαλλικές δυνάμεις γιατί θά ὑποστεῖ σοβαρές κυρώσεις. Ἀπό τή μεγάλη βιβλιογραφία γιά τίς τύχες τοῦ Βουθρωτοῦ αὐτήν τήν ἐποχή, ἄς σημειωθεῖ ὅτι σέ συνάντηση τοῦ Ἀλῆ πασᾶ μέ τόν Pouqueville στά Γιάννενα, παρουσία εἰδικοῦ ἀπεσταλμένου ἀπό τήν Κέρκυρα, «ἑλληνομαθοῦς ἀξιωματικοῦ», ὁ πρόξενος ἔδωσε στόν Ἀλή πασά προθεσμία δέκα ἡμερῶν γιά νά παραδώσει τό Βουθρωτό (βλ. Γ. Σιορόκας, *ὅ.π.*, σελ. 67-68 καί στό Εὑρετήριο, λ.

Βουθρωτό· ἡ παραπάνω πληροφορία σέ ἀναφορά τοῦ Pouqueville τῆς 20ῆς Μαρτίου 1808). Τό παρόν ἔγγραφο ἔχει διασωθεῖ σέ ἀντίγραφο. Τά ὀλίγα λάθη, κυρίως στόν τονισμό, τά ὁποῖα πρέπει νά εἶναι τοῦ ἀντιγραφέα παρά τοῦ πρωτοτύπου, ἔχουν διατηρηθεῖ. ■

Σχετ.: α΄ [362], Κέρκυρα, 18 Φεβρ. / 1 Μαρτ. 1808
β΄ [369], Κέρκυρα, 27 Φεβρουαρίου 1808
γ΄ [372], [Ἰωάννινα], 10 Μαρτίου 1808

Monseigneur

J'ai reçu la réponse de V.H. a ma lettre du 11 fevrier ainsi que la copie qui y etait souite du celle du Visir Veli Pacha à V.H. relative à la bonne conduite de trois briks français.

Je suis reconnaissant des temoignages de satisfaction que le Visir votre fils a bien voulu donner aux commandants de cet trois bricks, mais je ne suis pas egalement satisfait de la manier evasive avec la quelle V.H. a repondu a ma demande de 1200 kilos de bled, 3000 kilos d'avoine et 600 beaufs. Je persiste a obtenir cet diverse quantites d'ici a 25 Mars. Je sais que votre Hautesse à* le pouvoir de procurer ce secours aux sept isles de suite; il ne lui faut que la volonté, et je l'informe, par suite du desir que j'ai de conserver entre mon gouvernement et elle, les liaisons qui ont régnè jusqu'a ce moment que je ne partirai point, pour me rendre auprès de sa Majesté l'Empereur, sans avoir une nouvelle réponse et cathegorique à ce sujet.*

V.H. aura sûrement étè informée par le Grand Seigneur comme je viens de l'etre par S.M. l'Empereur et Roi, de la concession faite à la France par la Sublime Porte, du teritoire de Butintro, qui, ainsi que j'ai eu l'honneur de l'observer a V.H., en reclamant l'occupation de ce poste à l'epoque de mon arriveè, doit faire partie du systeme de defense de l'isle de Corfou.

Je prie de vouloir bien donner les ordres nécessaires pour que ce poste soit remis dans l'etat ou il se trouve, aux troupes que je destiné à en prendre possession, d'ici à lundi 1er Mars.

Il est j'espere superflu de prévoir le cas où V.H. pourrait vouloir ne pas se soummettre a l'exécution de cette convention, faite entre nos deux souverains. Ce serait a mon grand regret, que je me verrait forcé, |2 d'agir de vive force pour exécuter les ordres de S.M. L'Empereur. Mais V.H. m'eviterà, ainsi qu'a ses sujets un désagrement dont les suites pourraient lui devenir si funestes, et dont

l'inutilité doit lui etre d'avance evidenement démontrée.

J'attends de suite, par les retour du porteur la reponse cathegorique de V.H. sur les deux objets de cette lettre, savoir pour les 12000 kilos de bled, 3000 d'orge ou avoine, et 600 beaufs, et pour la concession de Butrinto.

J'ai l'honeur d'être avec la plus parfaite consideration
Monseigneur
De V.H.
Le tres humble et tres obeissant
Serviteur
Le General en chef
Gouverneur Général des Septs Isle
Cesar Berthier

Corfou le 24 fevrier
1808

P.S. Je previens également V.H. que l'Armée Navale Commandée par Mr L'Amiral Gautheaume, et le Contre-Amiral Lassemand, composée de dix vaisseaux de ligne, dont deux à trois ponts, de quatre fregate, quatre bricks francais et deux flûtes, est entrée hier dans le port de Corfou.

[στό κάτω μέρος τῆς πρώτης σελίδας:]
A sa Hautesse Le Visir Aly Pacha

[366]

2 φ., 39x15 ◆ (457) [Χάνι Τόζιαρη, 25 Φεβρουαρίου 1808]

Τά σχέδια τῆς συμφωνίας (:«σάρτια») γιά τή ρύθμιση τῶν διαφορῶν καί τήν ἀποκατάσταση τῆς εἰρήνης μεταξύ τοῦ Ἰμπραχήμ πασᾶ τοῦ Μπερατίου καί τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Τό ἔγγραφο αὐτό πρέπει νά διαβαστεῖ σέ συνδυασμό μέ τά παρακάτω σχετικά, μέ τά ὁποῖα ἀποτελεῖ μία ἑνότητα γι' αὐτό τά τοποθετοῦμε στήν ἴδια τοποχρονολογία. Τό «Χάνι Τόζιαρη», στό ὁποῖο ἔχουν ἐγκατασταθεῖ οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν δύο πλευρῶν, βρίσκεται πάνω στόν δρόμο Πρεμετῆς-Μπερατίου, δίπλα στό χωριό Τόζιαρη (:"Τοτσιάρη" τοῦ ἑλληνικοῦ χάρτη τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου, 1878) καί σέ μικρή ἐπίσης ἀπόσταση ἀπό τό χωριό Βοκοπόλια (:«Βογγοπόλια», *ὅ.π.*), ὅπου διεξάγονται οἱ διαπραγματεύσεις γιά τήν εἰρήνευση τῶν δύο πασάδων ἤδη ἀπό τίς 29 Ἰανουαρίου 1808 (βλ. σχετικό α'). Τό παρόν σχέδιο συμφωνίας ἔχει ὑπογραφεῖ καί σφραγιστεῖ ἀπό δύο ἀντιπροσώπους κάθε πλευρᾶς: τούς Βεΐζ Τόκο

καί Ἀχμέτ Χότζα ἐκ μέρους τοῦ Ἰμπραχήμ πασᾶ, καί τούς Ντερβίς Χασάν καί Ἄγο Μουχουρντάρη ἐκ μέρους τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Οἱ ὑπογραφές φαίνεται νά εἶναι γραμμένες μέ τό χέρι τοῦ γραφέα τοῦ ἐγγράφου· οἱ σφραγίδες κάτω ἀπό τίς ὑπογραφές εἶναι εὐκρινεῖς καί καλοτυπωμένες. Δέν γνωρίζουμε πότε ἀκριβῶς ἐπισημοποιήθηκε ἡ παρούσα συμφωνία μέ τίς ὑπογραφές τῶν ἴδιων τῶν ἐνδιαφερομένων πασάδων. Ἀπό κάποιες ἐνδείξεις προερχόμενες ἀπό τήν πλευρά τοῦ Ἰμπραχήμ, φαίνεται ὅτι αὐτό ἔγινε πολύ σύντομα καί πάντως πρίν ἀπό τίς 9 Μαρτίου, ἀφοῦ τήν ἡμέρα αὐτή μέ γράμμα του ἀπό τό Μπεράτι ὁ Ἰμπραχήμ εἰδοποιεῖ τούς Γάλλους τῆς Κέρκυρας, οἱ ὁποῖοι τόν στήριξαν ὥς τώρα στόν ἀγώνα του ἐναντίον τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ὅτι δέν μπορεῖ νά ἐπιτρέψει τή διάβαση γαλλικῶν στρατευμάτων ἀπό τήν περιοχή του, πρώτη, προφανῶς, συνέπεια τῆς συνθήκης εἰρήνης μέ τόν Ἀλή πασά (βλ. Γ. Σιορόκας, *Τό πασαλίκι τοῦ Μπερατιοῦ*, passim)· βλ. ἐπίσης τίς πληροφορίες γιά τήν προσπάθεια τοῦ γαλλόφιλου γιατροῦ τοῦ Ἰμπραχήμ πασᾶ, Κερκυραίου Ἰωάννη Λι(μ)περάκη, νά ἀποτρέψει τήν ἐν λόγω συμφωνία ἀφοῦ σωστά διέβλεπε τίς δυσμενεῖς ἐπιπτώσεις της γιά τή γαλλική παρουσία στήν περιοχή (Γ. Σιορόκας, *ὅ.π.*, σελ. 355, 363). ■

Σχετ.: α΄ [358], Βοκοπόλια, 29 Ἰανουαρίου 1808
β΄ [367], Χάνι Τόζιαρη, 25 Φεβρουαρίου 1808
γ΄ [368], [Χάνι Τόζιαρη, 25 Φεβρουαρίου 1808]

»Τό σάρτι πού νά πεῖ ὁ Ἰπραχήμ πασά ἰφέντη μας τοῦ βεζίρ Ἀλῆ πασᾶ ἰφέντη μας.

Ὁ ἀνιψός τοῦ Ἀπτουλάχ πασᾶ μέ τόν ἐτμπά του νά ἔμπει στό Ἐλμπασάνι στό σπίτι του, νά ὁρίζει τό βιό του, τξιφλίχια, χωριά καί ἀλακά του καί νά μή 'γγικθεῖ μέ νεφσάτι, ἔτι καί τά δοσίματα νά τά δώσει σάν οἱ ἄλλοι ἀλακά σαχίμπηδες.

Ὁ Τζάνε Μουχτάρης νά εἶναι τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, νά ὁρίζει τήν Βέρτζα καθώς τό ὅριζε καί ὅ,τι ἔδινε στό μανσούμπι πρῶτα νά δίνει καί τώρα ὀμπρός καί στό Γράμποβο ὅ,τι ἔπαιρνε πρῶτα νά πάρει καί ἀπ' ἐδῶ ὀμπρός.

Στό σαντζάχι τοῦ Δελβίνου ὁ Μουσταφά [πα]σάς μέ τόν ἐτμπά καί μέ τό ἀλακά του καί τσιφλίχια καί χωριά καί τιμάρια καί οὖλο τό βιό του νά εἶναι ἀπείρακτοι ἀπό τή μεριά τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καί νά εἶναι διχοί μου στό ἄλλο τό σαντζάχι τοῦ Δέλβινο χώρια ἀπό τόν Μουσταφά πασά μέ τό ἐτμπά του καί ἀλακά του καί τξιφλίκια καί χωριά καί τιμάρια καί οὖλο τό βιό του· ἀλλοῦ νά μή ἔχω κέρι καί νά μή ἀνακατωθῶ καί ὅ,τι ἔδινε πρῶτα στό μασούπι ὁ Μουσταφά πασάς νά δώσει καί ἀπ' ἐδῶ ὀμπρός καί στό σκάλωμα Σαράντα ὅ,τι ἔπαιρνε πρῶτα ὁ Μουσταφά πασάς νά πάρει καί

ἀπ' ἐδῶ ὀμπρός καί ἄν δέν ἔχει πάρει, νά πάρει ἀπ' ἐδῶ ὀμπρός.

Στό Ἐλμπασάνι στή Τζερμένικα καί στή Σπάτη καί στήν Τομορίτζα νά μήν ἀνακατωθεῖ ὁ Ἀλή πασάς καί νά μήν ἔχει κέρι.

Τούς χουσμεχιαραίους μας νά μή τούς πάρουμε ἕνας τοῦ ἀλλενοῦ ἀπ' ἐδῶ ὀμπρός μήτε κρυφά μήτε φανερά, μά μόνε ὅσους ἔχουμε πάρει ὥς τά τώρα.

Τό σάρτι ὁπού νά δώσει ὁ βεζίρ Ἀλή πασά ἐφέντη μας τοῦ βεζίρ Ἰμπραχήμ ἐφέντη μας.

Στό σαντζάχι τοῦ Δελβίνου ὁ Μουσταφά πασάς μέ τό ἐτμπά του καί μέ τό ἀλακά του καί τζιφλίχια καί χωριά καί τιμάρια καί οὖλο τό βιό του νά εἶναι ἀπείρακτοι ἀπό τή μεριά μου καί νά εἶναι τοῦ Ἰμπραχήμ πασᾶ· καί στό ἄλλο τό σαντζάχι τοῦ Δελβίνου χώρια ἀπό τόν Μουσταφά πασά μέ τόν ἐτμπά του καί ἀλακά του καί τζιφλίχια καί χωριά καί τιμάρια καί οὖλο τό βιό του ἀλλοῦ νά μή ἔχει κέρι ὁ Ἰμπραχήμ πασάς καί μή ἀνακατωθεῖ καί ὅ,τι ἔδινε γιά τό μασούπι πρῶτα ὁ Μουσταφά πασάς νά δώσει καί ἀπ' ἐδῶ ὀμπρός· στό σκάλωμα Σαράντα ὅ,τι ἔπαιρνε πρῶτα νά πάρει καί ἀπ' ἐδῶ ὀμπρός ἄν δέν ἔχει πάρει νά πάρει ἀπ' ἐδῶ ὀμπρός.

Στό Ἐλμπασάνι στή Τζερμένικα καί στή Σπάτη καί στή Τομορίτζα νά μήν ἀνακατωθῶ ἐγώ καί νά μήν ἔχω χέρι.

Ὁ ἀνιπσός τοῦ Ἀπτουλάχ πασᾶ μέ τόν ἐτπά του νά ἔμπει στό Ἐλμπασάνι στό σπίτι του, νά ὁρίζει τό βιό του, τζιφλίχια, χωριά καί ἀλακά καί νά μή γγικθεῖ μέ νεφσάτι, ἔτι καί τά δοσίματα νά τά δώσει καθώς νά δώσου καί ἄλλοι ἀλακά σαχίμπηδες.

Ὁ Τζάνε Μουφτάρης νά εἶναι δικός μου νά ὁρίζει τήν Βέρτζα καθώς τ' ὅριζε καί ὅ,τι ἔδινε πρῶτα στό μασούπι νά δώσει καί ἀπ' ἐδῶ ὀμπρός· στό Γράμποβο ὅ,τι ἔπαιρνε πρῶτα νά πάρει καί ἐπ' ἐδῶ ὀμπρός·

|2

Τούς χουσμεχιαραίους μας νά μή τούς πάρουμε ἕνας τοῦ ἀλλενοῦ ἀπ' ἐδῶ ὀμπρός, μήτε κρυφά μήτε φανερά, μουναχά ὅσους ἔχουμε πάρει ὥς τά τώρα.

*Σέ τοῦτα τά σουρέτια ὁπού γράφουμε τούς ματέδες τοῦτα θέλει γιέ-
νουν τά σάρτια τῶν ἀφεντάδων μας, ὁπού νά ἀγαπηδοῦν καί τά βουλώ-
νουμε ἐμεῖς οἱ σκλάβοι τους παραπάνω ἤ παρακάτω τρίχα δέν ἔχει νά
μπεῖ· ὄχι ἄλλο.*

1808
Φληβαρίου
25

βεηξ	*αχμετ*	*τρεβης*	*αγο μουχορ*
τοκος	*χοτζας*	*χασανης*	*ταρη*
(τ.σ.τ.)	(τ.σ.τ.)	(τ.σ.τ.)	(τ.σ.τ.)

[367]

2 φ., 29x20 ◆ (855) Χάνι Τόζιαρη, 25 Φεβρουαρίου 1808

Ἀρτζουχάλι τοῦ Βεΐζη (Βεΐζ ἀγᾶ Τόκου) πρός τήν «κερά μας Πάσο χάνουμη ἐφέ-
ντη μας», στά Γιάννενα. Ὅπως προκύπτει ἀπό τό περιεχόμενο τοῦ ἐγγράφου, σέ
συνδυασμό μέ τά παρακάτω σχετικά, οἱ ἐπιστολογράφοι ἀναγγέλουν στήν «Πάσω
χανούμ» τή συμφωνία μεταξύ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καί τοῦ πατέρα
της. Τό ἔγγραφο συνυπογράφει ὁ ἔμπιστος γραμματικός τοῦ Ἰμπραχήμ, Ναούμ, ὁ
ὁποῖος παίρνει μέρος στίς διαπραγματεύσεις καί, χωρίς νά ὑπογράφει, δηλώνει τήν
παρουσία του καί ὁ Ἀχμέτ Χότζας. Ὁ Βεΐζ ἀγάς καί ὁ Ἀχμέτ Χότζας εἶναι οἱ ἄνθρω-
ποι τοῦ Ἰμπραχήμ πού ὑπογράφουν τό σχέδιο τῆς συμφωνίας (βλ. σχετικό β΄). Ἀπό
τήν ἀναφορά, στό παρόν ἔγγραφο πού ἀπευθύνεται στήν Πάσω, τοῦ Μουχαμέτ
πασᾶ καί τοῦ Ἰσμαήλ μπέη θά μποροῦσε νά προκύψει ἡ ἐντύπωση ὅτι πρόκειται
γιά παιδιά της. Μιά τέτοια ὑπόθεση ὅμως δέν μπορεῖ νά ἰσχύει, ὄχι μόνο λόγω τῆς
ἀτεκνίας τῆς Πάσως, ἀλλά καί γιά τήν περίπτωση πού θά ἐπρόκειτο γιά γιούς τοῦ
Μουχτάρ ἀπό ἄλλες συζύγους (βλ. τά εἰσαγωγικά σχόλιά μας στό σχετ. α΄). Πράγ-
ματι, ὁ ἀναφερόμενος Μουχαμέτ πασάς, πρέπει νά εἶναι ὁ γνωστός μέ αὐτό τό
ὄνομα γιός τοῦ Βελῆ πασᾶ, ἀφοῦ ὁ γιός τοῦ Μουχτάρ πασᾶ, Μαχμούτ, πού ἐνδε-
χομένως θά μποροῦσε νά ἀποκληθεῖ καί αὐτός Μουχαμέτης μέσα σέ μιά οἰκογε-
νειακή ἀλληλογραφία, δέν εἶχε γεννηθεῖ ἀκόμη (βλ. Σπ. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*,
σελ. 457). Ὁ δεύτερος ἀναφερόμενος Ἰσμαήλ μπέης εἶναι ἀσφαλῶς καί αὐτός ὁ
γνωστός γιός τοῦ Βελῆ πασᾶ (βλ. Σπ. Ἀραβαντινός, *ὅ.π.*, σελ. 225, 457-459 καί
Α. Μουφίτ, *Ἀλή πασάς*, σελ. 148). Ὡς πρός αὐτόν μάλιστα δέν μπορεῖ νά ὑπάρ-
ξει πρόβλημα συνωνυμίας ἀφοῦ ὁ ἕτερος γιός τοῦ Μουχτάρ ὀνομάζεται Χουσεΐν
(βλ. Σπ. Ἀραβαντινός, *ὅ.π.*, σελ. 455-458, καί Α. Μουφίτ, *ὅ.π.*, σελ. 148). ■

Σχετ.: α΄ [358], Βοκοπόλια, 29 Ἰανουαρίου 1808
β΄ [366], [Χάνι Τόζιαρη, 25 Φεβρουαρίου 1808]
γ΄ [368], [Χάνι Τόζιαρη, 25 Φεβρουαρίου 1808]

»Ἠψιλωτάτη, ὑπερτάτη καί πολυχρονεμένη δοβλετλῆ κερά μας Πάσο χάνουμι ἐφέντη μας, σκλαβηκῶς προσκυνούμε φιλῶντας τό χώμα τῶν ἠψιλῶν ποδαριόν.

Μέ τό σκλαβικόν μας σού κάνομεν ἠφαντέ ὅτι ἐψές δευτέρα βράδη ἤλδαν ἡ ἀγάδες τού Βεζίρ ἐφέντη μας ἐδώ στό χάνη Τόζαρι καί ἀνταμωθηκάμεν καί ἐκουβεντιασάμεν τήν κάδε κουβέντα, καί σηούκηρι τοῦ θεού ἤβρε καράρι ἡ δουληά τῶν ἀφεντάδων μας. Καί τούς μαντέδες τού ἐκαμάμεν δευτέρι καί τά ἐβουλωσάμεν ἡ τέσερες, τό ἕνα τό πήραμεν ἡμεῖς καί τό ἄλο τό πῆραν ἡ ἀγάδες καί τό ἔστειλαν ἀφτοῦ τοῦ βεζήρ ἐφέντη μας διά νά κάμη τό σάρτη, καί σάν ἀλάξωμεν τά σάρτηα θέλ' νά στείλῃ καί ἕναν ἄνθρωπον ἀφτοῦ εἰς τόν βεζήρ ἐφέντη μας, καί ὁ θεός ἤθελε ἔχ[η] νά τούς αὐξήσῃ τό ντοβλέτη καί νά τούς αὐξήσῃ τό μουχαμπέτι ἀπό ἐδῶ εἴδε ὡς τό κιαμέτι, ἀμήν. Σού φιλούμε τό μέστι ὡς σκλάβη σου πιστή νά μάς ἔχης στό ἠψιλόν σου ναξάρι καί οἱ χρόνη σου πλεῖστοι καί εὐτυχεῖς.

1808 Φευρ[ουαρίου] 25:

Χάνη Τόζαρι
σκλάβος σου βεήξης
(τ.σ.τ.)

ὁ σκλάβος σου ἀχμέτ χότξας
φιλεῖ τό χώμα τῶν ποδημάτων *παραμικρός σκλάβος σου*
ναούμ

[πλαγίως:]

Τῶν ἠψιλωτάτων ἀφεντάδων μας Μουχαμέτ πασᾶ καί Ἰσμαήλ Μπέγη φιλούμε σκλαβικῶς τό ποδάρι.

[πανώγραμμα:]

Τῇ ἠψιλοτάτη, ὑπερτάτη καί πολυχρονεμένη δοβλετλῆ κερά μας Πάσο χάνουμη ἐφέντη μας, σκλαβικῶς, Εἰς Ἰωάννινα.

[368]

2 φ., 44x16 ◆ (926) [Χάνι Τόζιαρη, 25 Φεβρουαρίου 1808]

Μνημόνιο τῶν ἀνθρώπων τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, Ντερβίς Χασάν καί Ἄγου Μουχουρντάρη, διαπραγματευτῶν στίς συνομιλίες εἰρήνευσης μεταξύ Ἰμπραχήμ πασᾶ τοῦ Μπερατιοῦ καί Ἀλῆ πασᾶ. Τό ἀπευθύνουν πρός τόν Ἀλή καί οὐσιαστικά παρέ-

χουν λεπτομέρειες τῶν συζητήσεων καί ζητοῦν διευκρινίσεις γιά ἐπιμέρους ζητήματα, πού περιέχονται καί στό παρακάτω σχετικό 6΄. Στό 2ο φύλλο ὑπάρχει ἐπανάληψη, μέ μικρές τροποποιήσεις, τῶν παραγράφων τῆς προτεινόμενης συμφωνίας μέ τήν ἔνδειξη: «Ἐτοῦτα εἶναι ὁπού τούς ἔστειλα ἐγώ», πού ὑποδηλώνει βέβαια ὅτι ἀποστολέας εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Ἀλή πασάς. Ἐξ αὐτοῦ συνάγεται ἀσφαλῶς ὅτι τό παρόν εἶναι ἀντίγραφο προοριζόμενο γιά τό Ἀρχεῖο, ἀφοῦ τό πρωτότυπο θά στάλθηκε μέ ἄλλη μορφή στούς διαπραγματευτές. Πάντως, τό πρῶτο μέρος μέ τίς ἀπαιτήσεις τοῦ Ἰμπραχήμ πασᾶ, στό πρωτότυπο ἔγγραφο (καί ὄχι στό παρόν ἀντίγραφο), ἐξακολουθεῖ νά ἐντάσσεται στήν ὁμάδα τῶν ἐγγράφων πού συντάσσονται στό Χάνι Τόζιαρη καί ἀποστέλλονται στά Γιάννενα στίς 25 Φεβρουαρίου καί γι' αὐτό, παρά τό ὅτι εἶναι ἀχρονολόγητο, τό θεωροῦμε συνημμένο στό σχετικό 6΄ καί τό ἐντάσσουμε στήν ἴδια ἡμερομηνία γιά τή διευκόλυνση τοῦ ἀναγνώστη. ■

Σχετ.: α΄ [358], Βοκοπόλια, 29 Ἰανουαρίου 1808
6΄ [366], [Χάνι Τόζιαρη, 25 Φεβρουαρίου 1808]
γ΄ [367], Χάνι Τόζιαρη, 25 Φεβρουαρίου 1808

Ἐτοῦτα ὁπου γυρεύει ὁ Ἠμπραήμ πασᾶς

Ὁ Τζάνες νά ἀπομείνῃ τῆς ὑψηλότης σου καί νά ὁρίζῃ τήν Βέρτζα καθώς τό ὅριζε, καί ἔχει νά δίδη τοῦ Ἠμπραήμ πασᾶ ἀπό τήν δουλειάν τοῦ μανσουπιοῦ καθώς τοῦ ἔδινε καί πρῶτα.

Γιά τήν Γραπόβα, ἄν τούς στείλῃ τούς Βλάχους ἐκεῖ νά μήν τούς ἀνακατόσῃ ὁ Τζάνες τίποτες καί ἡμεῖς τοῦ εἴπαμαν καθώς ἦτον καί πρῶτα, ὅ,τι ἔπερνε καί πρῶτα νά πέρνῃ καί τώρα· αὐτοί μᾶς εἶπαν τόν εἴχαμαν χουσμεκιάρην καί τοῦ ἐδίναμαν, τώρα τί νά μᾶς ὁρίζῃ καί τόν μαλκιανέ.

Στήν δουλειάν τοῦ Ἀμπτουλάχ πασᾶ νά τοῦ ἀπολυθῇ τό βιό καί νά βάλῃ ἕναν κεχαγιᾶν νά τοῦ κοιτάζῃ τήν δουλειάν του.

Τοῦ Ἠμπραήμ πασᾶ τήν δουλειάν δέν ἔστρεξαν πουθενά, αὐτήν τήν δουλειάν τήν ἔχομεν χαρίσει τοῦ Ἠμπραήμ πασᾶ Σκόντρα.

Γιά τούς χουσμεκιαρέους νά ἔχῃ ὁ πάσα ἕνας τούς ἐδικούς του καί νά μήν πάρῃ ὁ ἕνας τοῦ ἄλλου, ἔτζη νά βαλθῇ τό σιάρτι.

Γιά τούς φευγάτους ἀς σταθῇ ὁ κάθε ἕνας ἐκεῖ ὁποῦ εἶναι.

Τήν Τομορίτζα νά τήν ὁρίζῃ αὐτός καί ἄν ἔχομεν κανέναν χουσμεκιάρην νά μήν μᾶς 'γγιχθῇ.

Τήν Σπάτα ἔχει νά τήν ὁρίσῃ αὐτός νά μήν ἔχομεν τίποτες ἡμεῖς.

Στήν Τζερμενίκα νά μήν ἔχομεν τίποτες ἡμεῖς.

Ἐφέντη μας, γιά τό σαντζάκι τοῦ Δελβινιοῦ, λέγουν αὐτοί πῶς ἔχουν τόν Μουσταφᾶ πασᾶ καί τόν Νταλιάνην μέ ὅλον τό ταράφι τους, καί ἡμεῖς τούς εἴπαμαν τό εἴχετε ψεῦμα· ἄν βγάλομεν τό σιάρτι, μᾶς εἶπαν, τοῦ Μουσταφᾶ πασᾶ καί τοῦ Νταλιάνη ἔχουν νά ἀπομείνῃ τοῦ Μπερατιοῦ· ἡμεῖς εἴπαμαν τοῦ Ναούνη κρυφά, καί μᾶς εἶπε ἄλλον ἀπό τόν Μουσταφᾶ πασᾶ καί Νταλιάνην δέν ἔχομεν, οὔτε τόν Σελήμπεγην οὐτε τόν Μπραήμ Ντέμην· αὐτήν τήν δουλειάν διάλεξέ την ἡ ὑψηλότης σου νά μᾶς στείλης τζεβάπι διά αὐτόν τόν ματέν ὅπως νά ἦναι ἡ δουλειά ἤ ψεῦμα ἤ ἀλήθεια.

|2

Ἐτοῦτα εἶναι ὁπού τούς ἔστειλα ἐγώ

Ὁ Ἀβδουλάχ πασᾶς νά βάλλῃ τόν ἀνεψιόν του μέσα στά σπήτια του καί νά ὁρίξῃ τό βιό του, καί ἀτός του ὅταν θέλει νά παγένῃ στό σπῆτί του καί νά ἔρχεται, καί ἄν ἦναι χαλασμένα τά σπητιά του νά τοῦ φκιασθοῦν.

Ὁ Ἠμπραήμ πασᾶς νά στείλῃ μέσα τόν κεχαγιᾶν του νά ὁρίξῃ τό βγιό του καί νά μήν πειραχθῇ ἀπό καμμίαν δουλειάν.

Στήν Τζερμενίκα καί Σπάτι ὅσα χωριά ἐγύρισαν μέ ἐμένα καί εἶναι στό χέρι μου, νά πληρώσουν τό δευτέρι μόνον τοῦ Ἠμπραήμ πασᾶ καί ἄλλο τίποτες νά μήν γγιχθοῦν-

---

Τό Γράμποβον ὅπως τό εἶχεν ὁ Τζάνες ἀπό πρῶτα, ἔτζη πάλιν νά τό ἔχῃ ἀλλοιότικα δέν γίνεται-

---

Ὁ Χασάν Τομορίτζας νά ὑπάγῃ στό σπῆτι του, καί ὅσοι ἄλλοι Τομοριτζαλήδες ἐγύρησαν μέ ἐμένα νά μήν πειραχθοῦν-

---

Ὅποιος ἔχει φευγάτους νά σταθῇ ὁ καθένας ἐκεῖ ὁποῦ εὑρέθηκεν.

Αὐτό ὁποῦ μοῦ γράφετε Μουσταφᾶ Πασᾶ καί Νταλιάνην δέν γίνεται, χώρια ἀπό αὐτό-

---

Καί Ἀργυρόκαστρα καί Λυμπόχοβον καί Τζαμουριά κατά τό πρῶτον σιάρτι νά σταθῇ

Ὡς τήν ὥραν ὁποῦ θελε ἁλαχθῆ τό σιάρτι, ὅσοι χισμεκιαρέοι ἐγύρισαν μέ τόν ἕναν καί μέ τόν ἄλλον νά σταθοῦν, καί μπίρ ταχά νά μή πειράξῃ ὁ ἕνας τοῦ ἄλλου-

Οἱ Πουτζιλάριδες νά καγοῦν.

[369]

2 φ., 24x19 ♦ (293) Κέρκυρα, 27 Φεβρουαρίου 1808

Ἀρτζουχάλι τοῦ Μουλᾶ Μεχμέτ πρός τόν Ἀλή πασά. Βρίσκεται στήν Κέρκυρα γιά τή διευθέτηση ὑποθέσεων τοῦ κυρίου του μέ τούς Γάλλους. Τόν πληροφορεῖ ὅτι στό ζήτημα τῆς ἀποχώρησης τῆς στρατιωτικῆς δύναμης τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἀπό τό Βουθρωτό καί τῆς ἐγκατάστασης γαλλικῆς φρουρᾶς, δέν ὑπάρχουν περιθώρια ὑπεκφυγῶν καί ὅτι οἱ Γάλλοι δέν εἶναι διατεθειμένοι νά δεχτοῦν νέα ἀναβολή. Ἀνάμεσα σέ ἄλλες ἀξιόλογες πληροφορίες τοῦ ἐγγράφου, ἐνδιαφέρουσα εἶναι καί ἡ ἔμμεση πρόταση τῶν Γάλλων νά προσφέρουν ἀνταλλάγματα στόν Ἀλή πασά γιά τήν παράδοση τοῦ Βουθρωτοῦ: «ἐάν ὁρίζεις, γράψε ἡ ὑψηλότη σου τί σοῦ χρησιμεύει [=χρειάζεται]». Τό ὀπισθόγραφο τῆς δ΄ σελίδας τοῦ ἐγγράφου: «Μουλᾶ Μεχμέτ Φραντζέζου», φανερώνει τήν ταυτότητα τοῦ ἀπεσταλμένου τοῦ Ἀλῆ πασᾶ γνωστοῦ περισσότερο ὡς Μεχμέτ ἐφέντη. Πρόκειται γιά τόν ἐξισλαμισμένο μοναχό Guerini, ἰταλικῆς καταγωγῆς, κατά τόν Σπ. Ἀραβαντινό (*Ἱστορία*, σελ. 208), «φραντζέζο», δηλαδή «φράγκο» κατά τό σημείωμα τοῦ ἐγγράφου. Ἐνδιαφέρουσα ἐπίσης εἶναι ἡ ἑλληνομάθεια τοῦ Μεχμέτ, ἄν, ὅπως φαίνεται, τό ἔγγραφο εἶναι γραμμένο ἀπό τόν ἴδιο, καθώς καί τό ὕφος μέ τό ὁποῖο ἀπευθύνεται στόν Ἀλή πασά, πού ἐπιβεβαιώνει τίς βιβλιογραφικές πληροφορίες περί τῆς ἐξέχουσας θέσης του στό περιβάλλον τοῦ πασᾶ. Ὑπενθυμίζουμε ὅτι ὁ Ἀλῆ πασάς τοῦ εἶχε ἐμπιστευτεῖ τήν ἀποστολή στό Τιλσίτ καί τή συνάντηση μέ τόν Ναπολέοντα. Ἡ νέα ἀποστολή τοῦ Μεχμέτ στήν Κέρκυρα φανερώνει τή σημασία πού ἔδινε ἀκόμη ὁ Ἀλής στίς σχέσεις του μέ τούς Γάλλους καί εἰδικότερα στήν ἀντιμετώπιση τῆς πίεσης πού τοῦ ἀσκοῦν νά ἐγκαταλείψει τό Βουθρωτό, γιά τό ὁποῖο ἔχουν διασωθεῖ ἀρκετές πληροφορίες σέ ἔγγραφα τοῦ ἀρχείου (βλ. τά παρακάτω σχετικά). Διατηρήσαμε τίς ἀνορθογραφίες τοῦ πρωτοτύπου ἀλλά ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό, ὁ ὁποῖος λείπει παντελῶς. Ἀφήσαμε ὅμως ἕνα ἐρωτηματικό (;) στήν πρώτη ἀράδα τῆς δ΄ σελίδας, τό ὁποῖο στή γραφή τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου σημαίνει βέβαια ἐρώτηση, κάτι ὅμως πού δέν ἔχει νόημα στήν παρούσα περίπτωση. Προφανῶς, τό ἐρωτηματικό αὐτό προέρχεται ἀπό συμφυρμό μέ τή γραφή τῆς γαλλικῆς, μέ τήν ὁποία εἶναι ἐξοικειωμένος ὁ Μεχμέτ καί στήν ὁποία τό ἑλληνικό ἐρωτηματικό ἔχει τή θέση τῆς ἄνω στιγμῆς. Πράγματι, τό νόημα τῆς φράσης εἶναι καταφατικό: Οἱ Γάλλοι τόν «ζαχερέ... θέλουν νά τό(ν) ἔχουν μέ πληρωμήν». Φαίνεται ὅμως ὅτι τό αἴτημα τῆς προμήθειας ἐφοδίων, τό 1808, ἀπό τήν Ἤπειρο γιά τίς γαλλικές δυνάμεις τῆς Κέρκυρας, εἶχε δημιουργήσει τήν ἐντύπωση ὅτι ἐπρόκειτο γιά ἀπαίτηση

δωρεᾶς ἢ δανεισμοῦ καί μέ αὐτό τό πνεῦμα τό ἀναφέρει ὁ Σπ. Ἀραβαντινός (*ὅ.π.*), παραπέμποντας σέ γαλλικό ἔργο τῆς ἐποχῆς. ■

Σχετ.: α΄ [362], Κέρκυρα, 18 Φεβρουαρίου 1808
β΄ [365], Κέρκυρα, 24 Φεβρουαρίου 1808
γ΄ [372], [Ἰωάννινα], 10 Μαρτίου 1808

Ἡψιλότατε, μεγαλότατε, δευλετῖ μας, βεξίρ εὐθέντι μας, σκλαβικός σέ προσχινό, κάμνοντας δογά εἰς τόν θεόν διά τήν ἡγίαν, δόξαν καί δευλέτι τῆς ἡψιλότι σας, ἀμίν, ἀμίν, ἀμίν.

Ἔλαβα τήν τιμήν τοῦ γράματος τῆς ἡψιλότι σου. Ἐδό μέ βίαν ἐπίστευσαν ὅτι ἐχάτικαν τά ὑστερινά γράματα στελμένα μέ τόν Ἠσμαΐλη. Μέ μεγάλες παρακάλεσις καί παρακινίματα ἀπόχθισα νά σταμαθοῦν τό προβόδισμα τοῦ ἀσχεριοῦ εἰς τό Μπουιζιντρό. Μονσιού Μπεσιέρ ἐμεταχίρισε ὅλην τήν φιλίαν του πρός τῆς ἡψιλότι σου, καί ἐγό ἔκαμα ὅλο ἐκοῖνο ὁπού ἠμπόρισα κατά τό χρέος μου, καί τόρα ἀπόχθισα ἀπό τόν γκουμπερνάτορα διά χάριν νά χαρτερῖ τήν ἀπόχρισιν τῆς ἡψιλότι σου εἰς τά γράματα ὁπού τόρα στέλο.*

Εἰς τό νά δόσις τό Μπουιζιντρό δέν εἶναι κανένα ἰζαρέ ἤ τό δίνις ἤ ἔρχοντε καί τό πάρουν, καί παραπάνο δέν χαρτεροῦν, καί μονσιού Μπεσιέρ δέν ἠμπορῖ νά σταματάι τές προσταγές τοῦ Ἰμπεράτορας, μάλιστα ἐάν σ᾽ ἀπιχάσι ὅτι φέρνεσε μέ ἄνφιλον τρόπον, τόν χάνις διά πάντοτε. |[2] *Διά τό ξαχερέ εἶναι τό ἤδιον. Θέλουν νά τό ἔχουν μέ πλερομίν; ἐάν δέν τό δίνις δέν σ᾽ ἔχουν διά φίλον. Ἐγό δέν τολμάω πλέον νά σοῦ λέγο τίποτες ἀπάνο εἰς τοῦτον, διατί σοῦ ἦπα πολά καί ἀλιθινά· ἡ ἡψιλότι σου ἀποφάσισε καί νά σέ φοτίσει καί νά σέ βοϊθίσι ὁ θεός.*

Ὁ γκουμπερνάτορας δέν ἠμπορῖ νά ξεύρι τί ἠμπορῖ νά χαλέψη διά τήν ἡψιλότι σου εἰς ἀντιμιβίν τοῦ Μπουιζιντρό, ἐάν ὁρίζις γράψε ἡ ἡψιλότι σου τί σοῦ χρισιμέβι.

Ὁ ἄνθροπος ὁπού ἦρδε μέ τά γράματα ἦχε χρίαν ἀπό ἄσπρα, μή τούς στέλις ἄδιους διατί μ᾽ ἔρχετε ἐνδροπί καί δέν σοῦ πιγηένι εἰς τήν ἀράδα.

Διά τό στάσιμόν μου ἐδό, πός ἡ ἡψιλότι σου ἀπιχάσις κάμνε. Ἐγό σέ παρακάλεσα νά στέλις κανένα καί πάλιν περικαλό, διατί οἱ δουλιές μοῦ κάμνουν ἀνίσιχον, καί ἔχο πολή σικλέτι. Ἐάν σοῦ φένετε καί δέλης νά κάτομε στέλε μου ἀσλίκι καί γράψε μου ἡ ἡψιλότι σου ἐξάστερα.* |[3] *Κάμνο δογά εἰς τόν θεόν διά τήν ἡψιλότι σου καί σέ περικαλό νά μ᾽ ἔχις εἰς τό ναξάρι σου καί νά ἔχο τήν τιμίν νά ὑπογράψομε.*

Κοριφούς, 27 Φλεβαρίου 1808

τῆς ἡψιλότι σου
σκλάβος ταπινότατος
Μεχμέτ

[ἐπί τοῦ νώτου:]
μουλά μεχμέτ φραντζέζου

[370]

2 φ., 29x20 ◆ (437) χ.τ., 1 Μαρτίου 1808

Ὑποσχετικό γράμμα Πολιτζανιτῶν πρός τόν Ἀλή πασά. Ὑπόσχονται νά καταβάλλουν 7.000 γρ. «κάθε χρόνο ὡς τζεφλικιῶτες... διά τό ἤμορο καί δεκατίες καί σουμπασιλίκι». Προβαίνουν, δηλαδή, σέ μία συνολική ρύθμιση, ἡ ὁποία πάντως δημιουργεῖ πολλά ἐρωτηματικά. Πρέπει νά σημειώσουμε δηλαδή ὅτι οἱ ἀναφερόμενες ὑποχρεώσεις εἶναι οἱ γνωστές τιμαριωτικές ὑποχρεώσεις, οἱ ὁποῖες δέν γνωρίζουμε πῶς ἔχουν περιέλθει στόν Ἀλή πασά οὔτε καί πῶς αὐτές μποροῦν νά θεωρηθοῦν ὡς ὑποχρεώσεις «τζεφλικιωτῶν» πρός τόν κύριο τοῦ τσιφλικιοῦ. Ἴσως ἡ ἀλλαγή τῆς σχέσης ἀπό τιμαριωτική σέ τσιφλικική νά σχετίζεται μέ τή χρηματική ἀποτίμηση καί καταβολή της, ἐδῶ 7.000 γρόσια σύνολο. Στήν περίπτωση αὐτή ἡ αὔξηση τῶν ὑποχρεώσεων τῶν χωρικῶν θά ἐνσωματώνεται στό συμφωνημένο ποσόν ἐξαγορᾶς τῶν ὑποχρεώσεων τοῦ χωριοῦ. Οἱ ὑπογραφές ἔχουν τεθεῖ μέ τό χέρι τοῦ γραφέα τοῦ ἐγγράφου, ἐκτός ἀπό τίς δύο τελευταῖες πού εἶναι περισσότερο δυσανάγνωστες καί ἔχουν τεθεῖ ἀπό διαφορετικό χέρι. Δέν φαίνεται ποῦ ἔχει συνταχθεῖ τό ἔγγραφο: μπορεῖ στήν Πολίτζανη, χωρίς νά ἀποκλείεται οἱ Πολιτζανίτες νά εἶχαν κατέβει στά Γιάννενα καί τό ἔγγραφο νά συντάχθηκε ἐκεῖ, μετά τή σχετική διαπραγμάτευση μέ τόν Ἀλή πασά. Τό χωριό ἀναφέρεται ὡς τσιφλίκι τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στό διαμέρισμα "Παλαιοπωνιανή" (βλ. Σπ. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*, σελ. 602) καί βάσει τοῦ παρόντος ὅπου οἱ «Πολιτζανῆτες» ἀναφέρονται ρητά ὡς «τζεφλικιῶτες πού εἴμαστε», φαίνεται νά εἶναι ἕνα ἀπό τά παλαιότερα τσιφλίκια τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ἡ Πολίτσανη σήμερα βρίσκεται στό ἀλβανικό ἔδαφος. ■

»Φανερονομε εμις οι Πολιτζανητες οτι εσιφονησαμε με τον ηψηλοτατον αφεντι μας να του δηνομε τον καθε χρονο ος τζεφληκιοτες που ημεστε, δια το ημορο και δεκατιες και σουμπασιλικη, να του δινο γροσια χηλιαδες 7.000, λεγω ευτα· τα οπηα εχομε να τα μετρισομε εις το ηψος του απο Μαρτιν σε Μαρτιν. Αυτα εχομε να του δινομε δια ολο το μαξουλι της χρονιας και εστο ης ενδιξιν.

εν ετι 1808
μαρτίου
προτι

κονομος παπασιμος εκ στοματος της χορας
εγραψα και ηποσχομε

κοσταντηνη τξητξος ηποσκομε και βεβεονο
γηανη κοντης βεβεονο
νατξη μαντης βεβεονο
κονι μιτρος βεβεονο
ριτανις βεβεονο

[371]

1φ., 35x25 ◆ (294) Κέρκυρα, [7]/18 Μαρτίου 1808

Γράμμα τοῦ Καίσαρα Berthier πρός τόν Ἀλή πασά. Ἔλαβε τήν ἐπιστολή του ἀλλά δέν ἔχει πεισθεῖ ὅτι ὁ Ἀλής δέν ἔλαβε ἀκόμη τό φιρμάνι τῆς Ὑψηλῆς Πύλης γιά τήν παράδοση τοῦ Βουθρωτοῦ. Ἐπειδή ὅμως δέν θέλει νά δημιουργήσει πρόσθετες περιπλοκές στίς σχέσεις τους, δέχεται νά ἀναμείνει τήν ἐπιστροφή τοῦ ταχυδρόμου πού ὁ Ἀλή πασάς ἔχει στείλει εἰδικά γι' αὐτόν τόν σκοπό στήν Κωνσταντινούπολη. Στέλνει αὐτό τό γράμμα στά Γιάννενα μέ τόν ὑπασπιστή του, ὁ ὁποῖος, ἄν συμφωνεῖ καί ὁ Ἀλή πασάς, θά παραμείνει ἐκεῖ μέχρι νά ἔλθει ἡ ἀπάντηση. Σέ ἔνδειξη καλῆς θελήσεως θά γράψει στόν στρατηγό Marmont (στή Δαλματία) νά ἀναβάλει τήν ἀποστολή τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων πού προορίζονταν γιά τήν Κέρκυρα καί ἐπρόκειτο νά διαπεραιωθοῦν μέσω Βουθρωτοῦ. Τό γράμμα τελειώνει μέ μία διφορούμενη ἀναφορά στό πρόσωπο τοῦ προξένου Pouqueville: «ὁ πρόξενος μπορεῖ νά μείνει στά Γιάννενα ὅσο τό ἐπιθυμεῖ ἡ ὑψηλότης Σας»! Τό παρόν εἶναι ἀντίγραφο τοῦ πρωτοτύπου, μέ ἀρκετά λάθη ἀντιγραφῆς καί παντελή σχεδόν ἀπουσία τονισμοῦ. Τό κείμενο δημοσιεύεται ὡς ἔχει. Γιά τούς λόγους πού ἀναφέρονται καί στά παρακάτω σχετικά θεωροῦμε ὅτι ἡ ἡμερομηνία 18 Μαρτίου ἔχει τεθεῖ κατά τό νέο ἡμερολόγιο καί προβαίνουμε σέ μετατροπή της κατά τό παλαιό (=7 Μαρτίου). ■

Σχετ.: α΄ [363], Κέρκυρα, 20 Φεβρ. / 3 Μαρτ. 1808
β΄ [364], Κέρκυρα, 20 Φεβρ. / 3 Μαρτ. 1808

Monseigneur
j'ai reçu la lettre de V.H., et sans m'arréter à mille circostances qui me parviennent de la terre ferme, et qui m'entraineroient à une correspondance tres longue, et a des disensiones qui ne pourroient metre que de l'aigreur entre nous, je m' en presse de lui repondre, que puis que V.H. n'a point reçu de firman de la Porte, relativement a la cession de Butintro, comme je ne doute pas que mon gouvernement ne

desapprouvat ma conduite, si je faisais exècuter les conventions faites entre lui et la Sublime Porte, avant qu'elle n'en eût instruit V.H., ainsi que les Visirs de Scutari et de Berate, et ne voulant pas me departir de mon système de patience et egards pour V.H. je m'empresse de la prevenir, que j'attendrai avec plaisir la reponse du tartare, qu'ell'a envoyè a Constantinople, et que jusques là je suspendrai la prise de possession de Butintro, quoique S.M. L'Empereur le Grand Napoleon, soit convaincu que la Sublime Porte a envoye son firman a V.H. Je m'excuserai vis-a vis de lui, par la réponse de V.H. Je ferai plus, je vais écrire au Gènéral Marmont d'arreter la colone de troupes que j'avais demande pour Corfou sur la frontiere de l'Albanie, ne voulant donner aucun presente a V.H. ainsi que aux Visirs de Scutari et de Berate, contre ma conduite franche et legale, et la [...]rositè des troupes francaises. Je compte donc d'apres ces dispositions, que V.H. suivra son desir de continuer à etre l'amie de la France, et que les échelles seront constament ouvertes comme elle veut bien nous l'offrir pour approvisioner les Isles de Corfou.

Quand elle aura reçue le firman de la Porte pour la cession de Butintro, elle voudra bien faire connaitre ses intentiones a l'aide de camp que j'ai l'honneur de lui envoyer, de maniere que tout pouisse se passer auprè de nos souvrains respectifs, et sans repandre le sang des braves gens, qui suivant les impulsiones que leur donneroient leurs chefs se trouveraient la victime de leur sommissions.

Je desire et j'éspére que V.H. reconnaitra, dans ma conduite, l'humanitè, et la generosité d'un français, et j'aime a croire qu'elle me payera de retour.

Si V.H. le trouve bon, l'aide de camp que j'envoye restera aupres d'elle jusqu'à l'arrivée du firman.

Quant a Mr. Pouqueville il peut rester à Jannina, tant que V.H. le desirera.

J'ai l'honneur d'être, avec la plus parfaite consideration Monseigneur

Corfou, le 18 Mars 1808

De Votre Hautesse
Le tres humble et tres obbeissant Serviteur
Le Général Commandant en chef
Governeur Général des Sept Isles
Cesar Berthier

[στό κάτω μέρος τῆς α΄ σελίδας:]
A sa Hautesse le Visir Aly Pacha de Jannina

[372]

4 φ., 35x13 ◆ (284) [Ἰωάννινα], 10 Μαρτίου 1808

Γράμμα τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πρός τόν Ἰουλιανό Bessières. Ἀπαντᾶ στήν ἐπιστολή τοῦ Bessières τῆς 1ης Μαρτίου 1808 (σχετικό α΄) μέ τρόπο οἰκεῖο, ἐπικαλούμενος τήν παλαιά φιλία τους καί τήν ὑποτιθέμενη ἀφοσίωσή του στόν Ναπολέοντα. Ἐκθέτει πολύ σημαντικές πληροφορίες καί σκέψεις γιά τίς σχέσεις τῆς Γαλλίας μέ τήν Τουρκία καί γιά τόν ἴδιο προσωπικῶς καί παρά τό πνεῦμα συμβιβαστικότητας καί τίς ἤπιες ἐκφράσεις, ἀρνεῖται κατηγορηματικά νά παραδώσει τό Βουθρωτό ἐνῶ ἐξακολουθεῖ νά διεκδικεῖ καί τά ὑπόλοιπα ἑπτανησιακά ἐξαρτήματα τῆς Στερεᾶς: Πάργα, Πρέβεζα καί Βόνιτσα. Τό ἔγγραφο αὐτό δέν εἶναι τό πρωτότυπο πού στάλθηκε στόν Bessières, ἀλλά δέν φαίνεται ἄν εἶναι ἀκριβές ἀντίγραφο τοῦ ὁριστικοῦ πρωτοτύπου ἤ ὄχι. Δέν γνωρίζουμε δηλαδή ἄν τό κείμενο συντάχθηκε ἀρχικά στά ἑλληνικά ἤ στά γαλλικά. Μποροῦμε πάντως νά ὑποθέσουμε ὅτι τό ἀρχικό σχέδιο γράφτηκε ἀπό τούς ἔμπιστους γραμματικούς–συνεργάτες τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στά ἑλληνικά καί ἐνδεχομένως μεταφράστηκε στή συνέχεια. Ἡ φράση τοῦ τέλους τοῦ κειμένου: «ἀντιγράφθη μέ τό χέρι τοῦ Θανάση(η) Ληουντρούνη καί ἐστάλθη...», σημαίνει, ὅτι τό παρόν κείμενο καθαρογράφτηκε σ' ἕνα ὁριστικό ἔγγραφο στήν ἑλληνική γλώσσα καί αὐτό στάλθηκε, ἤ μεταφρασμένο ἤ στά ἑλληνικά, στόν Bessières. Ὁ γραμματικός Θανάσης Λιουντρούνης εἶναι ἀσφαλῶς ὁ Θανάσης Λιδωρίκης, ἀφοῦ τό «Λιουτρούνης» δέν εἶναι παρά μιά ἑλληνοποιημένη καί παρεφθαρμένη ἐκφορά τῆς τουρκικῆς ὀνομασίας τοῦ Λιδορικίου. Πάντως, ὁ ἴδιος στά Ἀπομνημονεύματά του ἀναφέρει ὅτι ὀνομαζόταν Ἀθανάσιος Νικολάου Σκαρλάτος (βλ. Τάκης Λάππας, *Ἀθανάσιος Λιδωρίκης*, σελ. 876). Σέ ἄλλο σημεῖο ὁ Λιδωρίκης ἀφηγεῖται, ἀρκετά ἀναλυτικά, τή συμμετοχή του στήν κατασκόπευση τοῦ Pouqueville, στή διάρρηξη τοῦ σπιτιοῦ του, στήν ἀνάγνωση τῆς ἀλληλογραφίας του κ.ἄ. Ἄλλωστε, μνεία τῶν εἰσηγήσεων τοῦ Pouqueville πρός τούς προϊσταμένους του καί γενικῶς παράπονα τοῦ Ἀλῆ πασᾶ γιά τόν πρόξενο ἀφθονοῦν καί στό παρόν ἔγγραφο. Ἀπό τή βιβλιογραφία προκύπτει ὅτι ὁ Λιδωρίκης ἐγνώριζε ἀρκετά καλά τή γαλλική καί τήν ἰταλική γλώσσα. ■

Σχετ.: α΄ [362], Κέρκυρα, [18 Φεβρουαρίου] 1808
β΄ [363], Κέρκυρα, [20 Φεβρ. / 3 Μαρτ.] 1808
γ΄ [364], Κέρκυρα, [20 Φεβρ. / 3 Μαρτ.] 1808

Ἐπιπόδητε φίλε μου,

ἔλαβον τό γράμμα σου ἐμπερικλεισμένον εἰς τόν πλοῖκον τοῦ Μεχμέτ ἐφένδη, καί πολλά εὐχαριστήθην ἀπό τήν πρός ἐμέ καλήν σου διάθεσιν καί ἀπό τά καλά λόγια σου, τά ὁποῖα εἶχες εἰς αὐτό· φίλε μου, τέτοια γράμ-

ματα πρέπει νά στέλλετε εἰς ἕνα φίλον, ὁ ὁποῖος προτήτερα ἀπό κάθε ἄλλον [[ἔγινε φίλος]] παραίτησε κάθε ἄλλην φιλίαν, καί ἔγινε ἐδικός σας, καί δέν ἄφησε τίποτες ὁπού δέν ἔκαμε πρός ὄφελος καί δούλευσιν τοῦ γένους τῶν Φραντζέζων. Πολύ μέ εὐχαρίστησες ἀκόμη ὁποῦ ἀγαπᾷς νά ἀνταμοδῶμεν καθώς σοῦ ἔγραψα, τόσον διά τί ἐπεθύμησα νά σέ ἰδῶ, (διότι ἐνθυμᾶσαι πόσον καλᾶ καί εὐχάριστα ἐγγιορουστήσαμεν ὅταν ἦλθες εἰς τό σπήτι μου), καθώς καί διά νά σοῦ εἰπῶ στοματικῶς τά παράπονά μου, διά ὅσα κακά ἐδοκίμασα παρά τῶν ἀνθρόπων σας ἀπό τῆς ὥρας ὁπού ἐδόθεν ἀνεχώρησες, βεβαιόντας σε εἰς ὅλα, ὄχι μόνον στοματικῶς, ἀλλά καί μέ τά γράμματα ὁπού θά σοῦ δείξω, ὅσα ὁ κόνσολος ἔγραφεν ἐναντίον μου καί πότε· ἀκόμη εἰς τάς ἀρχάς ὅταν ἐδούλευσα τόσον τούς Φραντζέζους, ὁπού σχεδόν ἔγινα ἐγγιχτικός ὡς καί εἰς τάς καρδίας αὐτῶν τῶν ὁμοπίστων μου, οἱ ὁποῖοι μέ ἐκατηγόρησαν ἀρκετά, ἴσως ἀλησμόνησεν ὁ Μεχμέτ ἐφένδης νά σέ διηγηθῇ πόσα κακά ἔβλεπαν τά μάτια μου, ὁπού ἐγίνοντο ἐναντίον τῆς εἰλικρινείας μου, καί ἀντίς νά λάβω καμμίαν ἀμοιβήν καί ἄνεσιν εἰς ὅσα ἐδούλευσα, δοκιμάζω τά πλέον λυπηρότερα κακά ἀπό κάθε ἄλλον, ὁπού εἶναι ἀδύνατον νά ἐμπορέσω νά τῆς τά περιγράψω, [[φίλε μου]], τί ὑπόφερα καί τί κακά ἐδοκίμασα, ἀπό ἐκείνους τούς φίλους ὁπού μέ ἀνυπομονησίαν ἐπρόσμενα πλησίον μου διά νά ἠμπορέσω νά ἀπολαύσω χάριτας ἀπό τήν μεγαλειότητα τοῦ Ἠμπεράτωρος, κατά τά βασιλικά ταξήματα, καί ὄχι νά ζημιοθῶ· δέν μοῦ ἐκακοφάνη ὁλοτελῶς, ἄν ἐμπισταμένος εἰς τάς ἐκδουλεύσεις μου, καί εἰς τήν βασιλικήν εὔνοιαν καί γεναιότητα εἶχον ζητήσει πολλάς χάριτας καί δέν μοῦ ἐδόθησαν, ἴσως ὡς πράγματα ὑπέρ τό πρέπον εἰς ἐμέ, μέ ἔθλιψεν ὅμως εἰς τήν ψυχήν βλέπωντας νά πειράζωμαι καί νά συγχίζομαι προτήτερα ἀπό κάθε ἄλλον, καθώς συνέβη εἰς τήν ἰδίαν στιγμήν ὁποῦ ἐφθασαν εἰς τούς Κορυφούς τό πλάκωμα τῆς Πάργας, μέσα εἰς τήν ὁποίαν ἔβαλαν τούς Σουλιότας ἐχθρούς μου [2] *πέρνοντες εἰς τήν διαυθέντευσίν τους ὅλους αὐτούς καί ὅλους ἀκόμη τούς Στεριότας κλέπτας, κινηγημένους ἀπό ἐμένα διά τά ἄπειρα κακά τους καμώματα, οἱ ὁποῖοι δέν ἔλειψαν, ἀσφαλίζοντες τά φαμηλίας των ἐν ἡσυχίᾳ εἰς τά νησιά, νά εὐγένουν εἰς τήν Στερεάν, κάμνοντες τόσα κακά εἰς τούς τόπους μου, λεηλατίζοντές τους ἀπανθρόπως, καθώς ἀκόμη καί τήν σήμερον ἔξω εὑρίσκονται ἀρκετοί καί τά ἴδια κάμνουν, βλέπωντες τήν ἀδιαφορίαν τους, μέ τήν ὁποίαν ἀφήναν νά γίνωνται ὅλα αὐτά ἐναντίον μου ὡς νά ἤμουν ὁ πλέον μακρυσμένος ἀπό αὐτούς· ἀποροῦσα καί δέν ἠμποροῦσα νά ἀποδώσω τοῦτο εἰς ἄλλο σεμπέπι, εἰμή εἰς τήν κακήν προδιάθεσιν ὁποῦ τούς ἔκαμεν ὁ κόνσολος ἐναντίον μου, διά τοῦτο καί δέν ἔκαμα γνωστᾶ τά παράπονά μου εἰς κανένα ἄλλον, προσμένωντας ἐσένα νά σοῦ τά εἰπῶ,*

καθώς καί πολλάκις σοῦ τά ἔγραψα, ἐπειδή καλώτατα πληροφορημένος εἶσαι καί ἐνδυμᾶσαι τά πάντα, καί μάλιστα ὅταν σέ ἔφερα ἐδῶ, ἰξεύρεις εἰς ποίαν κατάστασιν εὑρίσκετο ὁ κόσμος· ἡ Τουρκία, ἡ Ἐγκλειτέρα, ἡ Ρωσία, καί ἄλλα πολλά βασίλεια ἦταν ἑνομένα ἐναντίον τῆς Φράντζας, καθώς ἀκόμη καί ὅλοι οἱ βεζυράδες ἦτον καί αὐτοί ἐναντίον σας, ἐγώ δέ χωρίς νά ἐροτήσω τινά, καί χωρίς νά ψηφίσω κινδύνους καί δυσκολίας, ἔρηξα τήν καρδίαν μου εἰς τό γενός σας, ἔγινα τεσλήμι καί σᾶς ἐδούλευσα εἰλικρινῶς, ἔστειλα ἀνδρόπους μου καί [[ἀνδρόπους μου]] σᾶς ἔφερα ἐδώ, ἐσένα καί τόν κόνσολον, [[χάνω]] διαπερνόντας σας ἀπό τό μέσον τῶν ἐχθρῶν σας χωρίς παραμικράν βλάβην, καί χάνωντας τό ἐδικόν μου καράβι μέ ὅλα τά ἅρματά του, καί ὄχι μόνον σᾶς ἔφερα ἀφόβως καί ἀβλαβῶς, ἀλλά, καί εἰς πολλά ὀλίγον καιρόν, ἔφερα καί ὅλο τό γενός μου εἰς τόν σκοπόν μου, κάμνωντάς το νά κηρύξῃ πόλεμον τῶν συμμάχων του καί νά δεθῇ μέ τήν Φράντζαν καί ὅλα ἐτοῦτα δέν τά ἐνήργησα ἀστοχάστως, ἀλλά μέ σωστόν λόγον, ἐμπιστευόμενος εἰς τά λόγια σου καί εἰς τά ταξήματά σου, ὁπού τῆς μέν Φράντζας νά κάμω δούλευσιν διά νά ἦμαι ἕνα μέλος αὐτῆς καί σκλάβος τοῦ Ἠμπεράτωρος, ἀπό τοῦ ὁποίου τήν γενναιότητα νά ἀπολαύσω καί τιμιδῶ ὅσον ἔπρεπεν εἰς τήν δούλευσίν μου, τοῦ δέ γένους μου νά κάμω ἐκεῖνο τό ὄφελος ὁπού ἡ μεγαλειότης [3] *(μεγαλειότης)* *του τούς ἔταξε, καί ὁποῦ ἡ δούλευσίς του τούς ἔκανε νά τό ἐλπίσουν. Διά τό ὁποῖον καί ταῖς ἀπερασμέναις μοῦ ἔγραψες ἡ ἐκλαμπρότης σου, ὅτι μεγάλως ὠφελήθη ἡ Τουρκία, καί παρομοίως ἀπό Τιλσίτ συγκατένευσεν καί ὁ μέγας Ἰμπεράτωρ νά μοῦ γράψῃ ὅτι ἔλαβεν πρό ὀφθαλμῶν νά συνθέσῃ καί μίαν εἰρήνην διά τήν Τουρκίαν ὠφέλημον καί τιμίαν, τό ὁποῖον ἄμποτες νά ἀκολουθήσῃ οὕτως, ἐπειδή ἕως τώρα δέν φαίνεται κανένα σημεῖον τοιοῦτον, μάλιστα ἀκολουθεῖ τό ἐναντίον, νά τοῦ ζητοῦν τό χάσιμον Βλαχίας, Πογδανίας καί Σερβίας, τό ὁποῖον ὅταν γίνῃ τί πλέον μένει τῆς Τουρκιᾶς· καί πῶς ἠμπορεῖ τινάς νά ὑποθέσῃ ἐπωφελῆ τήν εἰρήνην της [[Τουρκίας]] χάνουσα τό κυριότερον μέρος τῆς βασιλείας της, τό ὁποῖον βέβαια οἱ Τούρκοι [[ἡ Τουρκία]], δέν θέλουν δεχθῇ ἐν ὅσω, εὑρίσκονται εἰς τόν κόσμον. Διά νά ἐσυμφωνήσαμεν μαζί τά περί τῆς συμμαχίας τῆς Πόρτας μέ τήν Φράντζαν, καί τά ἰξεύρεις ὅλα, διά τοῦτο σοῦ τά γράφω αὐτά ὅλα καί παρακαλῶ γίνου κριτής, καί εἰπέ μου ἡ Φράντζα ἐδουλεύθη καί ἐβοηθήθη ἀπό τήν Τουρκίαν, [[κινῶντας τον]] ἤ ἡ Τουρκία ἀπόλαυσεν ἀπό τήν διαυθέντευσιν τῆς Φράντζας; ἐγώ στοχαζόμενος τόν πόλεμον ὁποῦ ἔκαμε ἡ Τουρκιά τῆς Μοσκοβιᾶς, καί τό ἐμπόδιον ὁποῦ τῆς ἔκαμεν τόσον διά νά μήν ἠμπορέσῃ νά μεταχειρισθῇ ὅλα της τά στρατεύματα κατά τῶν Φραντζέζων ἀπό Ῥούμελην καί Ἀνατωλήν καί Περσίαν, καθώς ἀκόμη καί τό νά μήν ἔχῃ εἰς τούς*

τόπους της κανένα ἐλεύθερον ἀπέρασμα στρατευμάτων, στοχάζομαι ὅτι εἶναι ἀσυγκρίτως μεγαλύτερον τό ὄφελος τῆς Φράντζας, ἀπό ἐκεῖνο τῆς Τουρκίας, ὁποῦ διά αὐτήν τήν αἰτίαν κατήντησε νά ἦναι κατά τό παρόν εἰς τόσα περδέματα καί βάσανα.

Ἔλα νά ἀφήσωμεν αὐτά ὁποῦ εἶναι βασιλικά, καί ἄς τελειόσουν ὅπως εἶναι τό θέλημα τοῦ θεοῦ, καί ἄς ἔμπωμεν νά στοχασθῶμεν τά ἐδικά μου, εἰς τά ὁποῖα προσθέτω, ὅτι εἰς ἀμοιβήν τῶν ὅσων ἐγώ ἐνήργησα ὑπέρ τῶν Φραντζέζων, χωρίς νά ξαναειπῶ ἐκεῖνα |4 *ὅσα μοῦ ἔκαμον ἐφθής ὁποῦ ἦλθον, μοῦ γυρεύουσι σήμερον καί τό Βιβάρι, καί μέ τοιοῦτον ἀνέλπιστον τρόπον ὁποῦ σχεδόν ἐξηγοῦσι καί εἰς ἐμέ καί εἰς ὅλον τόν κόσμον μου, τί ἄλλο πρέπει νά στοχασθῶ παρά ὅτι αὔριον δέ νά μοῦ ζητήσουν καί τά Ἰωάννινα. Καί ἀφιερόνουν τάς ἐλπίδας τους νά βοηθηθοῦν ἀπό ἄλλους βεζυράδες, ἀπό ἐκείνους ὁποῦ δέν ἠμπόρεσαν μήτε ἑξήντα φορτώματα μπαρούτι νά σᾶς ἀπεράσουν, ἀλλά τό ἄφησαν καί κάθεται πέρα ἀπό τό Τιβάρι. Ἐσή ἰξεύρεις ὁπού ἐγώ εἶμαι ἐκεῖνος, ὁπού ἠμπορῶ νά [[κάμω κάθε τί]] καταπείσω ὅλην τήν Τουρκίαν νά συντρέξῃ εἰς τούς σκοπούς μου, ὡς καί ὁ ἴδιος μεγαλήτερός μου εἰς τοιαύτας περιστάσεις χωρίς νά μέ ἐροτήση καμμίαν ἀπόφασιν δέν κάμνει ἀπό τούς βεζυράδες ὁποῦ ἐσεῖς ἐλπίζετε, εὑρίσκονται ἀνδρόποι τους σήμερον εἰς τό σπήτι μου, καί ἐγώ ἰξεύρω τί μοῦ λέγουσι διά ἐσᾶς. Διά τοῦτο λοιπόν δέν ἔπρεπε νά συντρέξητε εἰς ἄλλους ἐγγίζοντες ἐμένα, ὁποῦ ἰξεύρεις εἰς τί τρόπον ἐνήργησα καί ἐδούλευσα διά τό γένος σας εἰς κάθε περίστασιν, καί ὁποῦ ἠμπορῶ καί εἰς τό ἑξῆς νά σᾶς κάμω καί μεγαλήτεραις δούλευσαις, ὁπόταν ἰδῶ ὅτι εἶμαι σίγουρος καί ἄφοβος καί χωρίς παραμικράν ὑποψίαν εἰς τούς τόπους μου δῶδεν ἀπό τήν θάλασσαν, Βωδρωντόν, Πάργαν, Πρέβεζαν καί Βόντζαν, καί ὅταν παύσῃ καί τό ἐχθρικόν κίνημα τῶν κλεπτῶν νά μήν εὔγουν ὁλοτελῶς εἰς τούς τόπους μου. Λοιπόν, ἀνίσως αὐτή ἡ ἀσφάλειά μου εἶναι σίγουρη, καθώς τήν γράφω, ἐγώ εἶμαι ἐκεῖνος ὁ ἴδιος παλαιός φίλος τῶν Φραντζέζων, καί ἐσένα βάνω κεφίλην εἰς ὅλον τό γενός σας, ὁποῦ νά σᾶς δουλεύσω μέ εἰλικρίνειαν, καί χρείας πεσούσης νά χύσω καί τό αἷμα μου μαζί σας, ὅταν ἐμένα μέ ἔχετε ἔτζι τέλειον ἐδικόν σας, δέν ἠμπορῶ νά φυλάξω τό Βωδροντόν καί κάθε ἄλλον* |5 *χρειῶδες μέρος μέ τά στρατεύματά μου καλήτερα ἀπό ταῖς ἔξη χιλιάδες τό ἐδικόν σας ὁποῦ λέτε νά φέρετε. Καί μάλιστα διά τά ἄνωθεν αἴτια μέ τό μέσον μου ἠμπορεῖ νά τελειόσῃ καί κάθε σκοπός τοῦ Ἠμπεράτορος. Λοιπόν, ἐμένα πρέπει νά σιγουρεύσητε καί νά ἔχετε, καί εἰς ἐμένα εἶναι μουστεχάκ καί ἡ τιμή καί ἡ ἀπόλαυσις, [[ἀνίσως]] ἡ ἐκλαμπρότης σου διά νά ἦλθες αὐτοῦ μαχσούς ἀποσταλμένος ἀπό τόν ἴδιον Ἠμπεράτωρα, ἐλπίζω πῶς ἔχεις κάθε πληρεξουσιότητα καί*

εἰς τό χέρι σου εἶναι νά διορθόσῃς τά πάντα, κάνωντάς μου κάθε ἀσφάλειαν, ὡς ἄνωθεν γράφω, καί ἄν δέν λανθάνω εἰς τοῦτο, σέ παρακαλῶ νά ἔλθῃς ἐφθής καί νά τά τελειόσωμεν, εἰδέ καί εἰς τό χέρι σου δέν ἔχεις τίποτες, περιττόν εἶναι νά παιδευθῇς ὡσάν ὁποῦ ἐγνώρισες ὅτι ὁ Ἠμπεράτωρ με εὔγαλεν ἀπό τήν εὔνοιάν του, ἀλησμονῶντας τάς ἐκδουλεύσεις μου τάς ταπεινάς ἀλλά προθύμους, καί τά βασιλικά του ταξήματα, καί ὅτι τό γένος σας διά τοῦτο, καί διατί ἔδωσεν ἀκρόασιν εἰς τάς κατηγορίας του κονσόλου, ὁ ὁποῖος δέν ἔλειψεν νά μέ γράψῃ καί ζάχαριν εὐκολοφάγωτον, ἀπεφάσισε καί μέ πειράξει καί εἰς τούς τόπους μου καί εἰς κάθε ἄλλην περίστασιν, εἰς τρόπον ὁποῦ ἔβαλαν ἀνίατα καρφιά εἰς τήν καρδίαν μου κάνωντάς με νά χάσω τόν νοῦν μου καί τήν ἡσυχίαν μου, καί δέν ἰξεύρω τί μέτρα νά πάρω.

Μοῦ ἔγραψες ταῖς ἀπερασμέναις νά στοχασθῶ τό μεγαλεῖον τοῦ ἠμπεράτωρος καί τάς ἀνικήτους δυνάμεις του· αὐτό πάντοτες τό ἰξεύρω καί πρό ὀφθαλμῶν μου τό ἔχω, μέ αὐτήν τήν βάσιν ἐπροσκολύθην εἰς αὐτόν προτίτερα ἀπό κάθε ἄλλον, διά νά ἔχω τήν ἀσφάλειαν |6 *τῶν τόπων μου καί τήν τιμήν μου καλώτατα ἐγνωρίζω τήν μικρότητα καί ἀδυναμίαν μου, πλήν ὅταν ἡ ὑπόθεσις καταντήσῃ εἰς ἀπελπησίαν καί ἰδῶ πανταχόθεν τόν κίνδυνον εἰς τούς τόπους μου καί εἰς τό σπήτι μου, καί μίαν ἄφευκτον φθοράν, τί ἄλλο ἔχω νά κάμω εἰμή διά νά μή [[μείνω]] ζήσω καταφρονημένος καί ἄτιμος, νά ἀποφασίσω νά χαθῶ, καθώς ἀποφασίζει ἐκεῖνος ὁπού εὑρίσκεται εἰς ἕνα μέρος καί δρόμον ἐλευθερίας κανένα δέν βλέπει. Σκληρόν πρᾶγμα εἶναι, φίλε μου, καί παρακαλῶ νά τό στοχασθῇς, διά νά ἀφήσῃ ἕνας ἄνθρωπος τούς τόπους του καί τό σπήτι του μέ τό θέλημά του, καθώς [[ὁποῦ]] ἐγώ ὁποῦ διά σπήτι μου στοχάζομαι, καθώς ἐσύ μέ ἰξεύρεις, τό Βοδρωντόν, τήν Πάργαν τήν Πρέβεζαν καί τήν [[Βοδρωντόν]] Βόνιτζαν, διά τήν διαφύλαξιν τῶν ὁποίων, καί ὅλη ἡ Ἀρβανητιά εἶναι ἕτημη νά χύσῃ τό αἷμά της. Καί ἐγώ ἔχω ἀκουμπισμένας ὅλας τάς ἐλπίδας μου εἰς τόν θεόν, καί ἄς τελειόσουν ὅλα κατά τήν θέλησιν τοῦ θεοῦ καί θείαν ἀπόφασιν· ἐπαναλαμβάνω λοιπόν, φίλε μου, ἄν εἶσαι ἐκεῖνος ὁ Πεσιέρ ὁπού ἐστάλθης ἀπό τόν μέγαν Ναπολέοντα εἰς τό σπήτι μου, καί ἰξεύρεις ὅτι μέ ἔχει εἰς τήν πρώτην βασιλικήν του εὔνοιαν, ἔλα νά ὁμιλήσωμεν καί νά τά διορθόσωμεν ὅλα, καί τότες μέ τό μέσον μου, ὅ,τι μουράτι ἔχετε διά ἄλλα μέρη σᾶς γίνεται, ὡσάν ὁποῦ οὐδείς ἄλλος ἠμπορεῖ νά σᾶς δουλεύσῃ καί νά σᾶς χρησιμεύσῃ ὡσάν ἐγώ. Εἰδέ καί ἰξεύρεις ὅτι εἶμαι ἀποβαλμένος ἀπό τήν βασιλικήν του εὔνοιαν, [[καί]] βέβαια δέν ἠμπορεῖς νά μέ βοηθήσῃς εἰς τίποτες, ἐπειδή ὑπήκοος εἶσαι καί ἐσύ, σέ παρακαλῶ ὅμως τήν καθαράν ἀγάπην μας νά μή τήν ἀλησμονήσῃς, καί ὡς καλός φίλος νά μοῦ φανε-*

ρόσῃς τί μέτρα νά πάρω, ἐπειδή ἰξεύρεις ὁπού σέ ἀγάπησα ὡσάν παιδί μου. Σέ παρακαλῶ αὔριον |[7] *νά μοῦ στείλῃς τόν Μεχμέτ ἐφένδην, χωρίς νά τόν ἐμποδήσῃς αὐτοῦ περισσότερον, συντροφευμένον μέ γράμματά σου, καί μέ κάθε στοματικήν πληροφορίαν διά τά πάντα, ὁπού ἐρχόμενος μίαν ὥραν προτήτερα νά μοῦ ἡσυχάσῃ ὀλίγον ὁ νοῦς μου.*

[μέ ἄλλη πένα, ἴσως καί μέ ἄλλο χέρι, στό μέσον τῆς σελίδας:]

ἀντιγράφθη μέ τό χέρι τοῦ Θανάσ' Ληουντρούνη καί ἐστάλθη πρός τόν Μπεσιέρ εἰς τούς Κορφούς μέ τόν Φράνκ Ἰατρόν

1808: Μαρτίου 10: –

[373]

2 φ., 23x19 ◆ (359) Κέρκυρα, 18 Μαρτίου 1808

Προσωπική ἐπιστολή τοῦ Ἰουλιανοῦ Bessières, χωρίς μνεία τῆς ἰδιότητάς του ὡς Αὐτοκρατορικοῦ Ἐπιτρόπου (Κομισαρίου/Commissaire) τῶν Ἰονίων Νήσων, πρός τόν Ἀλή πασά, ταυτόσημη καί μέ τήν ἴδια ἡμερομηνία μέ τό ἐπίσημο γράμμα (βλ. παρακάτω σχετικό). Ἀναφέρεται στήν παραχώρηση τοῦ Βουθρωτοῦ ἀπό τήν Ὑψηλή Πύλη στούς Γάλλους καί στίς κωλυσιεργίες τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ὁ Bessières τόν διαβεβαιώνει γιά τά αἰσθήματα καί τή φιλική διάθεση πού τρέφει ἀπέναντί του, ἀλλά τοῦ καθιστᾶ σαφές ὅτι θά ὑποστηρίξει τά συμφέροντά του μόνον ἄν καί ὁ ἴδιος ὁ Ἀλής συμπεριφέρεται ὡς πιστός φίλος τῶν Γάλλων. Ἀξίζει νά ξεχωρίσουμε στήν ἐπιστολή αὐτή τή διαβεβαίωση τοῦ Bessières ὅτι ἡ Γαλλία δέν ἑτοιμάζει πόλεμο κατά τῆς Τουρκίας καί πολύ περισσότερο κατά τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ἄν συνέβαινε κάτι τέτοιο ὁ Bessières δεσμεύεται νά πληροφορήσει ὁ ἴδιος τόν Ἀλή καί νά κάνει κάθε δυνατή ἐνέργεια ὥστε νά μή διεξαχθοῦν ἐχθροπραξίες στήν ἐπικράτειά του. Ἡ ἐπιστολή φαίνεται νά εἶναι αὐτόγραφη τοῦ Bessières καί πάντως δέν ἔχει τά ἴχνη φθορᾶς πού φέρει τό ἀντίγραφο τοῦ ἐπισήμου γράμματος τοῦ ἴδιου (βλ. σχετικό). Ἡ χρονολογική ἔνταξη τοῦ ἐγγράφου δημιουργεῖ ἕνα εἰδικό πρόβλημα, στό ὁποῖο δώσαμε τήν ἀκόλουθη λύση: ἐπειδή τό ἔγγραφο δέν φέρει ρητά τήν ἔνδειξη νέου ἡμερολογίου (s.n.), θεωροῦμε ὅτι χρησιμοποιεῖ τό ἡμερολόγιο τοῦ ἀποδέκτη, δηλαδή τό παλαιό ἡμερολόγιο, σέ χρήση στήν Ὀθωμανική Αὐτοκρατορία, γιά λόγους συντονισμοῦ καί καλύτερης ἐπικοινωνίας μέ τόν ἀποδέκτη. ■

Σχετ.: [374], Κέρκυρα, 18 Μαρτίου 1808

Monseigneur,

J'ai reçu la petite lettre dans laquelle vous avez la bonté de me renouveller l'assurance de Votre attachement, et où vous me rappelez la parole d'honneur que je vous ai donnée d'etre sous tout, et dans

toutes les circonstances le defenseur de vos interets et votre avocat aupres de l'auguste Chef de la France. Ce que je vous ai prommis, Monseigneur, je vous le tiendrai, tant que de Votre côtè vous me tiendrez aussi la parole d'être l'ami des Français. Jusqu' à present je vous jure par mon amitiè et mon dévouement pour vous, et par l'honneur et tout ce qu'il y a de plus sacré parmi les hommes, qu'il n'y a de la part de la France aucun projet de guerre contre votre Nation, et encore moins |[2] *contre votre Altesse. Si jamais la guerre devait avoir lieu entre la Turquie et la France (ce que je ne crois pas, et qui n'arrivera pas s'il plait à dieu) j'en informerais Votre Altesse, et je ferais tout mon possible pour detourner les coups de la guerre de ses Etats.*

Votre Altesse peut être juré que l'on n'a demandé les poste de Bucintro que dans le seul dessein de pouvoir mieux defendre Corfou. Les troupes qui viendraient de la Dalmatie pour nous secourir en cas de siège, ne s'éleverai pas au dessous de 6000 hommes et certainement ce nombre ne peut porter aucun ombrage en Albanie, puisqu'il serait trop faible pour rien entreprendre. D'ailleurs, je le repette, cette troupe ne doit venir qu'en cas de siège.

En attendant que je puisse mieux faire pour votre Altesse, toute prise de possesion de Bucintro est diferée jusqu'au retour de Votre tartare, |[3] *les ennemis dont votre altesse se plaint sont des tettes emportées sans raison et sans conduite. Leur malveillance ne peut vous nuire parce qu'ils sont sans crédit réel auprés du grand Napoleon. Soyez tranquille Monseigneur et comptez pour toujours et dans toutes les circonstances sur mon amitié pour votre Altesse. De votre coté pour que je ne sois pas compromis et que je n'aie pas l'air de defendre un ennemi des francais je vous conjure de faire cessés tous les embarras qui s'oppose au libre approvisionement de Corfu et au libre passage dans vos Etats des habitans des sept ils.*

Je prie votre Altesse d'agréer les assurances de mon sincere attachem(ent).

(μονογραφή τοῦ Jul. Bessières)

Corfou le 18 Mars 1808

[374]

1 φ., 35x25 ◆ (286) [Κέρκυρα, 18 Μαρτίου 1808]

Ἀντίγραφο ἐπιστολῆς τοῦ Γάλλου Αὐτοκρατορικοῦ Ἐπιτρόπου τῶν Ἰονίων Νήσων Ἰουλιανοῦ Bessières πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀναφέρεται στήν ὑπόθεση τῆς παραχώρησης στούς Γάλλους ἀπό τήν Ὑψηλή Πύλη τοῦ Βουθρωτοῦ γιά τήν ἐγκατάσταση φρουρᾶς, τήν ὁποία οἱ Γάλλοι θεωροῦσαν ἀπαραίτητη γιά τήν ἄμυνα τῆς Κέρκυρας. Κατά τίς πληροφορίες τοῦ Bessières τό σχετικό φιρμάνι πρός τόν Ἀλή πασά ἔχει ἀποσταλεῖ ἀπό τήν Ὑψηλή Πύλη τήν 1η Ἰανουαρίου ἀλλά ὁ Ἀλής διατείνεται ὅτι δέν τό ἔχει λάβει καί ὅτι δέν μπορεῖ νά ἐπιτρέψει τήν κατάληψη τοῦ Βουθρωτοῦ. Οἱ Γάλλοι γνωρίζουν ὅτι πρόκειται γιά τέχνασμα, ἀλλά μέ συγκρατημένο τρόπο δέχονται μία μικρή παράταση ἕως ὅτου διευκρινιστεῖ αὐτή ἡ ὑπόθεση μεταξύ Κωνσταντινούπολης καί Ἰωαννίνων. Ὁ Bessières, σέ συνδυασμό μέ τό ταυτόσημο προσωπικό γράμμα πού στέλνει στόν Ἀλή πασά (βλ. παρακάτω σχετικό), χρησιμοποιεῖ μέ διπλωματική δεξιοτεχνία τήν οἰκειότητα καί τίς σχέσεις φιλίας πού ἔχει δημιουργήσει μαζί του καί τήν ἰσχύ τῆς Μεγάλης Δύναμης πού ἐκπροσωπεῖ, καί ἀπαιτεῖ, μέ ἀρκετά αὐταρχικό τρόπο, τήν ἐκτέλεση τῆς συμφωνίας. Ἐπιπροσθέτως, ἀπαιτεῖ ἀπό τόν Ἀλή πασά προσωπικῶς, διευκολύνσεις γιά τήν ἐλεύθερη ἐπικοινωνία μεταξύ Κέρκυρας καί Ἠπείρου καί τόν ἀπρόσκοπτο ἐφοδιασμό τῆς πρώτης μέ τρόφιμα. Τό ἔγγραφο εἶναι ἀντίγραφο τοῦ πρωτοτύπου, χωρίς χρονολογική ἔνδειξη, ἡ ὁποία βέβαια δέν θά ἔλειπε στό πρωτότυπο, καί φέρει σοβαρές φθορές κατά τή δίπλωση, κάτι πού σημαίνει ὅτι χρησιμοποιήθηκε σέ κάποια ἐνέργεια. Μήπως πρόκειται γιά ἀντίγραφο πού στάλθηκε μέ τάταρη τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στούς καπουκεχαγιάδες του στήν Κωνσταντινούπολη γιά ἐνημέρωση καί ἐνέργειες καί «ταλαιπωρήθηκε» κατά τή μεταφορά; Ὡς ταυτόσημο μέ τό παρακάτω σχετικό τό τοποθετοῦμε στήν ἴδια ἡμερομηνία. ■

Σχετ.: [373], Κέρκυρα, 18 Μαρτίου 1808

Le Commissaire Imperiale des Isles Ioniennes à Son Altesse le Sublime Visir Ali Pacha Visir de Janina

Monseigneur

J'ai reçu la lettre que V.A. m'a fait l'honneur de m'ecrire, et dans la quelle elle m'assure qu'il ne lui a été fait aucune notification du firman par le quel la Sublime Porte céde Bucintro à la France. On avait assuré S.E. Mr le Gouverneur Général, que ce firman avait été expedié de Constantinople le premier janvier, ce qui a dû lui persuader qu'il était arrivé a Janina. Cependant les assurances réitérees de V.A. et la confiance qu'inspire la sagesse de son caractere ne permettant pas de la soupçonner d' un artifice qui serait trop indigne d'elle, et qui d'ailleur la compromettrait a la fois avec la France et la Sublime Porte, nous ne

douton plus que quelque accident n'ait retardé l'arrivée du courier chargè d'apporter le firman a V.A., et cette consideration a déterminé Mr. le Gouverneur Général à suspendre l'exécution des ordres relatifs à l'ocupation de Bucintro.

J'espére que Votre Altesse verra dans cette dètérmination une preuve du désire sincère que nous avons de maintenir entre elle et nous tous les rapports de bon voisinage et amitié et je ne doute pas, qu'elle ne s'empresse d'y répondre par une conduite toujours franche et amicale, et par tous les bons offices que nous sommes en droit d'attendre d'elle.

L'intérêt des deux pays, et l'alliance intime qui existe entre la France et la Sublime Porte, exigent que tous les ports du Pachalik de Janina nous soient constament ouvers; que les batimens septinsulaires y soient accueillis avec la faveur due a des sujets de S.M. l'Empereur; que les navires Albanais puissent en sorter librement, que ni les uns ni les autres ne rencontrent aucun obstacle à l'extraction des productions de l'Albanie, nécessaires à la consommation des îles, et nous esperons que V.A. donnera les ordres les plus positifs, pour assurer la libertè de ces communications.

C'est par une telle conduite, constamment soutenue, que V.A. parviendra a fermer la bouche a ses ennemis, qui voudraient rendre sa foi suspecte au Gouvernement français, et qu'elle meritera de plus en plus l'affection de la nation française, et la bien-veillance de Son Auguste Souverain. De mon coté, je saisirai avec joie toutes les occasions qui me seront offertes par V.A. de faire valoir son zèle et ses services, et d'attirer |2 sur elle les regards et les faveurs du Grand Napoléon.

J'ai été extremement flatté des sentiments que V.A. a bien voulu me temoigner dans sa lettre. Je crois les meriter par ceux que j'éprouve pour elle, et par le zèle que j'ai toujours montrè pour ses intérêts. Je me rendrais volontiers a sa flateuse invitation, si les devoirs de ma place ne me retenaient à Corfou, mais je ne perds pas l'espérance de pouvoir un jour aller a Janina, pour l'assurer de vive voix des sentiments d'amitiè et de respect qu'elle m'a inspire.

Je prie V.A. d'en agréer ici le temoignage sincere
J'ai l'honneur d'etre

Son tres humble et tres obeissant
serviteur
Jul: Bessières

[375]

1 φ., 34x24 ◆ (388) [Κωνσταντινούπολη], 29 Μαρτίου [1808]

Ἀρτζουχάλι τοῦ Διβάν ἐφέντη πρός τόν Ἀλή πασά. Τόν πληροφορεῖ γιά τήν ἀποστολή ἀπό τήν Κωνσταντινούπολη, μέ καράβι, δύο γυναικῶν μέ συνοδεία «ταταρέων». Ἡ πρώτη χαρακτηρίζεται «σκλάβα» καί γι' αὐτήν ἔχουν γίνει ἰδιαίτερες φροντίδες, ἐνῶ ἡ δεύτερη πού εἶναι λαρισινή μεγαλωμένη στήν Κωνσταντινούπολη καί χαρακτηρίζεται ὡς «τερπετλήτισα» (=καλῆς ἀνατροφῆς), φαίνεται νά ταξιδεύει μέ λιγότερες ἀνέσεις. Αὐτή θά παραμείνει κοντά στόν Ἀλή πασά, ὅσο αὐτός θέλει, καί μετά θά ἐπιστρέψει στή Λάρισα ἤ στήν Κωνσταντινούπολη. Μιά ἄλλη γυναίκα, χορεύτρια, πού ὁ Διβάν ἐφέντης εἶχε ἑτοιμάσει νά στείλει «ἔβγαλε ψώρα» καί ὁ [γιατρός Δημ.] Ραῒζῆς τοῦ ὑπέδειξε «νά τήν δώσει ὀπίσω». Μέ τό ἴδιο καράβι ταξιδεύουν καί στρατολογημένοι στήν Κωνσταντινούπολη πυροβολητές «μέ ταῖς γυναῖκες των». Λιμάνι προορισμοῦ δέν προσδιορίζεται. Ἡ ἀπουσία ἔτους δημιουργεῖ ἕνα πρόβλημα. Ἀπό μεταγενέστερο χέρι ἔχει σημειωθεῖ ἡ χρονολογία: 1808. Μέ τή σχετική ἐπιφύλαξη τήν υἱοθετήσαμε, ἐπειδή μπορεῖ νά εἶναι προϊόν συσχετισμοῦ πού ἔκανε κάποιος ἀπό τούς ἀρχικούς κατόχους τοῦ Ἀρχείου, προφανῶς ὁ Ἰωάννης Χώτζης, καί πού δέν μπορέσαμε νά κάνουμε ἐμεῖς σήμερα. Ἡ τοποθέτηση τοῦ ἐγγράφου στό 1808 δέν ἀντίκειται πρός τό περιεχόμενό του. Ἐνδιαφέρον παρουσιάζει καί ἡ τελευταία παράγραφος. Ἡ λέξη «σέγια» (şey) σημαίνει ἁπλῶς, *πράγματα*, κάτι πού δέν μᾶς βοηθάει στήν κατανόηση τῆς φράσης. Ἀντίθετα, ὅμως, ὁ τίτλος τοῦ «τέρμπαση», ὄχι καί πολύ γνωστός στήν ἑλληνική βιβλιογραφία, καί ἡ ἀκολουθοῦσα ἀναφορά στά «δέκα ζευγάρια ζιγκιά» (üzengi=ἀναβολέας, σκάλα τῆς σέλας τοῦ ἵππου), διαφωτίζουν τήν ἀπορία μας. Ὁ «τέρμπασης» εἶναι προφανῶς ἁπλοποιημένη (ἤ ἑλληνοποιημένη;) μορφή τῆς σύνθετης λέξης *τερμπιγιέμπασης*, ὅπου τερμπιγιέ (:terbiye=χαλινάρι/ια ἵππων+ μπάς (:baş=κεφαλή, ἀρχή), δηλαδή ὁ «τέρμπασης» εἶναι ὁ ὑπεύθυνος τῆς ἐξάρτησης τῶν ἀλόγων τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ἐν προκειμένω τά «σέγια» (=πράγματα) πρέπει νά εἶναι εἴδη τοῦ ἐπαγγέλματός του, ἀσφαλῶς πολυτελοῦς κατασκευῆς, τά ὁποῖα παραγγέλθηκαν στήν Κωνσταντινούπολη. ■

Φιλῶ τούς πόδας σας,

Τήν σκλάβα τήν ἐδιόρθωσα μέ καράβι καλόν καί τήν στέλω κατά τήν προσταγήν σας μέσα εἰς τήν κάμαραν μέ ὅλα τά ραχάτια της. Ἔδωσα τό χαρτζιράχ τῶν ταταρέων, τήν κουμπάνια τους ὅλην μέ τό παραπάνω, νά μήν κακοπαθήσουν καί Ἀλάχ σελαμετβερσίν. Ἔρχονται καί οἱ τοπτζήδες μέ ταῖς γυναῖκες των. Ἡ ἄλλη σκλάβα ὁποῦ ἐχόρευε, ἡ ἁμαρτία καί εὔγαλε τήν ψῶρα, καί ἦλθεν ὁ Ῥαῒζῆς καί μοῦ λέγει, εὐθύς νά τήν δώσῃς ὁπίσω καί τήν ἔδωσα καί χάλια μοῦ λείπουν καί τά ἄσπρα. Στέλω καί μίαν ἄλλη γυναῖκα, ἡ ὁποῖα εἶναι Λαρσηνή, εἶναι ὅμως ἀξιμένη ἐδώ καί τερπετλήτισα πολύ. Καί ὅσον θέλετε τήν κρατεῖτε αὐτοῦ καί ὕστερα ἤ ἐδώ τήν στέλετε ἤ εἰς τήν Λάρισαν.

Στέλλω καί τοῦ Μέτο τέρμπαση τά σέγια κατά τό δευτέρι ὁποῦ ἤλθε. Στέλω καί δέκα ξευγάρια ζηγκιά φίνα· ἔβαλα καί τά ἐφίασαν. Οἱ χρόνοι σας πολοί

Μαρτίου 29

σκλάβο σας
διβάν ἐφέντης
(τ.σ.τ.)

[376]

6 φ., 40x17 ◆ (843) [Ἰωάννινα, Ἀπρίλιος 1808]

Ἐκκαθάριση λογαριασμῶν, γιά τό ἔτος 1807, τῶν χωριῶν Γκορνίτζοβο, Πάτελι, Σοροβίτζι, Τζέροβο καί Τζέγανη καί τῶν τσιφλικιῶν Τζερκόβγιανη, Τέχοβο, Νησί, Πότι καί Μπέτζι. Τό ἔγγραφο δέν φέρει ἡμερομηνία καί τόπο σύνταξης οὔτε καί κάποια ἄλλη ἐπικύρωση, ἀλλά ἀσφαλῶς ἔχει συνταχθεῖ κατά τό 1808 στά Γιάννενα, ὅπου προφανῶς θά ἔγινε ὁ λεπτομερειακός ἔλεγχος τῶν λογαριασμῶν. Μπορεῖ νά θεωρηθεῖ, μάλιστα σχεδόν μέ βεβαιότητα, ὡς μήνας σύνταξης ὁ Ἀπρίλιος, γύρω ἀπό τίς 23 τοῦ μηνός, ἑορτή τοῦ ἁγίου Γεωργίου, παραδοσιακή ἡμερομηνία τακτοποίησης τῶν θερινῶν δοσοληψιῶν. Ἡ ὑπόθεση αὐτή ἐνισχύεται ἀπό τό γεγονός ὅτι, τουλάχιστον σέ δύο περιπτώσεις τσιφλικιῶν, Τέχοβο καί Νησί (σελ. 7 τοῦ ἐγγράφου), ἀναφέρεται ρητά ὅτι οἱ λογαριασμοί φθάνουν ὡς τόν Μάρτιο τοῦ 1808. Παρά τήν παρουσία τῶν ἴδιων ἀκριβῶς ὑποχρεώσεων ἀπέναντι στόν Ἀλή πασά καί ἐκ μέρους τῶν "χωριῶν" τῆς πρώτης ὁμάδας, ὁ χαρακτηρισμός «τσιφλίκια», χρησιμοποιεῖται στό ἔγγραφο μόνο γιά τή δεύτερη ὁμάδα τῶν χωριῶν. Ὡστόσο, τά ὀνόματα τῶν πέντε χωριῶν πού ἐδῶ δέν ἀποκαλοῦνται τσιφλίκια ἀλλά ἁπλῶς ἀναφέρονται μέ τό ὄνομά τους, περιέχονται στόν κατάλογο Φιλητᾶ (βλ. Σπ. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*, σελ. 607) ὡς τσιφλίκια τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Πάντως, αὐτά τά πέντε χωριά πού δέν ἀναφέρονται στό ἔγγραφο ὡς τσιφλίκια, διακρίνονται καί ἀπό τό γεγονός ὅτι καταβάλλουν ἕνα σχετικά μικρό ποσόν πού χαρακτηρίζεται ὡς «τό συνηθισμένο διά τό δερβένι», τό ὁποῖο δέν καταβάλλουν τά πέντε τσιφλίκια τῆς ὁμάδας. Αὐτό ὑποδεικνύει τήν ἐπιβίωση κάποιου ἴχνους ἀρχαίου προνομίου, τό ὁποῖο κάτι σημαίνει ἀκόμη στίς ἀρχές τοῦ 19ου αἰώνα, κάποια διάκριση ἀπό τό καθεστώς τοῦ τσφλικιοῦ. Ὁ Σπ. Ἀσδραχάς (*Ἑλληνική κοινωνία*, σελ. 123, σημ. 43), ἐντόπισε σέ ὀθωμανικές πηγές τά χωριά Γκορνίτζοβο, Τζέγανη καί Μπέτζι (ἔτους 1679) καί Τέχοβο (ἔτους 1748) ὡς δερβενοχώρια (:derbend köyler). Αὐτό ἐπιβεβαιώνεται ἐδῶ γιά τά τρία ἀπό τά τέσσερα χωριά, ἀφοῦ τό Μπέτζι φαίνεται νά ἔχασε τό μικρό αὐτό προνόμιο γιά λόγους πού δέν γνωρίζουμε: ἴσως νά ὑπόκειται σέ αὐτήν τήν ἀλλαγή ἡ ἐρήμωση τοῦ χωριοῦ καί ἡ ἐπανεγκατάσταση, ἀργότερα, νέων κατοίκων μέ νέες καλλιεργητικές συμφωνίες. Τά στοιχεῖα τοῦ ἐγγράφου ἔχουν χρησιμοποιηθεῖ πλατειά ἀπό τόν Σπ. Ι. Ἀσδραχά, *ὅ.π.*, σελ. 115-126. Ἄς διευκρινιστεῖ ἀκόμη ὅτι ὁ ὅρος *κέσμι*, ἐδῶ ὡς προσδιορισμός τοῦ ὅρου *ἥμορον* (=γήμορον) ἐπιβεβαιώνει τήν ὑπόθεσή μας ὅτι σέ περιπτώσεις ὅπως αὐτή, ἡ λέξη

διατηρεῖ τήν ἀρχική ἔννοια τοῦ "κατ' ἀποκοπήν" καί πρέπει νά ἐννοηθεῖ ὡς κατ' ἀποκοπήν ὑπολογισμός τοῦ ἤμορου (:κέσμι τοῦ ἤμορου), τό ὁποῖο ἤμορο ὁρίζεται σέ συμβατικά ὁρισθεῖσες ποσότητες ἀγροτικῶν προϊόντων τῆς παραγωγῆς τοῦ χωριοῦ, μέ συμφωνία τῶν ἐνδιαφερομένων, ἐδῶ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καί τῶν κατοίκων. Τό παρόν πρέπει νά διαβαστεῖ σέ συνδυασμό μέ τό παρακάτω σχετικό καί τά ἐκεῖ ἀναφερόμενα ὁμοειδῆ ἔγγραφα τῆς ὁμάδας. ■

Σχετ.: [192], Ἰωάννινα, 29 Ὀκτωβρίου 1803

Λογαριασμός Γκορνιτζόβου διά τό κέσμι ἤμορον τῶν 1807:

350: ὀσμάκια σιτάρι πρός	*γρ: 5:30: .....*	*γρ:*	*2012:20:*
900: βρίζα πρός	*» 4:20 .....*	*γρ:*	*4050:*
250: κριθάρι	*» 3: .....*	*»*	*750*
250: βρώμη	*» 1:20 .....*	*»*	*375*
1750: ὀσμάκια		*»*	*7187:20:*

600: φορτόματα σταφήλια πρός 8	*γρ:*	*4800*
ἀπό χαράτζια		*750:*
ἀπό ἀηλιακτζήδες		*300:*
ἀπό προβατονόμι		*250:*
		13287:20
τό συνηθισμένον διά τό δερβένι 188:		
εἰς τό σιτάρι 101:		
εἰς τό κριάσι 8:		*297:*
		13584:½

εἶχαν μείνει χρεῶσται καί ἀπό τόν περσινόν λογαριασμόν βουλομένον ἀπό τόν ἀφέντην μας τόν ὁποῖον τόν ἔχουν εἰς τό χέρι τους	*17346:½*
ἀσλ.	*30931:*

τά δομένα:

τῶν μερτζάριδων ..... γρ: 9300:	
τοῦ Λιάτζε Μαμάλη ξεπληρωμή ὁλου-	
φέδων του Παραμυθιᾶς 2000:	
τοῦ Πίπο Ῥαδοβίτζκα λουφέ Δοποβγιάνης 1000:	
12300:	
32: φορτόματα σιτάρι ἐπῆγαν στόν Χοῦσα	
Γκέκα στήν Πάπια πρός γρ: 14: 15: 460:	
12760:	*12760*

ηγοῦν γρόσια δεκαοχτώ χιλιάδες καί εκατόν εβδομήντα
ένα μένουν χρεῶσται ἀσλ. 18171:
ἔδωσαν καί τοῦ Αχμέτ Ζαβαλιάνη διά ξεπληρωμήν
λουφέ Παραμιθιᾶς μέ ταχβίλι ἀφεντικόν ..... » 3300
ηγουν γροσια δεκα τεσεριις χιλιαδες και οχτακόσια
έβδομήντα ἕνα ..... ἀσλ. 14871
κατεβαίνουν καί ὅσα τούς ἐχάρισεν ὁ ἀφέντης μας
ἀπό τό κέσμι της απερασμένης χρονιᾶς τῶν 1807.... » 1750:
ασλ. 13121
τά ὁποῖα τά ἔδωσαν μέ ὁμολογία τους τῶν τξαρτξήδων
Γιανιότων καί εξόφλησαν ..... γρ: 13121

|2

Λογαριασμός τοῦ Πάτελη διά τό κέσμι ἥμορον τῶν 1807:

650: ὀσμάκια βρίξα πρός γρ. 4:20 ..... γρ: 2925:
500: κριδάρι ..... » 3: ..... » 1500
100: βρώμη ..... » 1:20 ..... » 150
1250: ὀσμ: ἀσλ. 4575

800: φορτόματα σταφήλια πρός 8 ..... » 6400
ἀπό ἀηλιακτξήδες 405:
ἀπό τήν λίμνην 160:
τό συνηδισμένον διά τό χάρτξη δερβένι 188:
διά σιτάρι στό δερβένι κέσμι 101:
διά κρέας στό δερβένι 8:
11837:

εἶχαν μείνει χρεῶσται καί ἀπό τόν περσινόν
λογαριασμόν, βουλομένον ἀπό τόν ἀφέντην μας
τόν ὁποῖον τόν ἔχουν εἰς τό χέρι τους 15268:
ἀσλ. 27105:

τα δομένα

τῶν μερτξάριδων γρ:8300:
τοῦ Ἀχμέτ Ζαβαλιάνη λουφές Παραμυθιᾶς 2500:
τοῦ Ἀηντήν Ζιάρκανη 2500:

τοῦ μαστορο-Αντώνη Μοναστερλή ὁπού
δούλεψεν εἰς Ἄρταν και Σαλαώραν 1750:
τοῦ Πίπο Ῥαδοβίτζια λουφές Δοποβγιάνης 1500:

24: φορ[τώματα] βρίζα τοῦ Χοῦσα Γκέκα στήν
Πάπιαν πρός γρ: 11 : παρ: 10: 270:
16820: 16820

μένουν χρεῶσται δέκα χιλιάδες διακόσια ογδόντα
πέντε γρόσια ἀσλ. 10285
κατεβαίνουν καί ὅσα τούς εχάρισεν ὁ ἀφέντης μας
ἀπο τό κέσμι τῆς απερασμένης χρονιάς τοῦ 1807 » 1400
ἀσλ. 8885:

τά ὁποῖα τά ἔδωσαν τῶν κάτωθεν μέ ὁμολογίες τους καί ἐξώφλησαν
τῶν τζαρτζήδων Γιαννίνου 1885:
τῶν καπάδων Γιαννίνου 5000:
τῶν μουταφτζήδων Γιαννίνου 2000: 8885:

|3

Λογαριασμός τοῦ Σοροβίτζη διά τό κέσμι ἥμορον τῶν 1807:

60: ὀσμάκια σιτάρι πρός γρ. 5:30 ..... ἀσλ. 345:
200: βρίζα » 4:20 » 900:
110: κριθάρι » 3: » 330:
40: βρώμη » 1:20 » 60:
25: ἀραποσίτι » 4:20 » 112:20
435 ὀσμ: 1747:20

325: φορτόματα σταφύλια πρός 8 ..... » 2600:
ἀπό ἀϊλακτζήδες 60:
ἀπό τήν λίμνην 35:
ἀπό τζαήρια 32:
τό χάρτζη διά τό δερβένι 110
το σιτάρι του 80:
τό κριάσι 8
ἀπό τό κεραμουργιόν 50 248:
ἀσλ. 4722:½

εἶχαν μείνει χρεῶσται καί ἀπό τόν περσινόν
λογαριασμόν βουλομένον ἀπό τόν αὐθέντην μας
τόν ὁποῖον τό ἔχουν στό χέρι τους *6867:½*
ἀσλ. 11590:

τα δομένα

τῶν μερτζάριδων	*γρ: 4600:*	
τό σουμπασλήκι τοῦ Γιαούπ Σέλτζκα	*γρ: . 800:*	
τοῦ μαστορο-Αντώνη Μοναστερλή ποῦ		
δούλεψε στή Ἄρτα καί Σαλαώρα	*1211:20*	
τοῦ Πίπο Ραδοβίτζκα λουφέ Τοποβιάνης	*1000:*	
10: φορτ: στάρι τοῦ Χοῦσα Γκέκα στήν Πάπια	*143:30*	
	7755:10	*7755:10*
ηγουν γρόσια τρης χιλιάδες οχτακόσια τριάντα		
τέσερα και ξολότα		*3834:30*
τά ὁποῖα τά ἔδωσαν τῶν κάτωθεν μέ ὁμολογίαις τους		
καί ἐξώφλησαν		
τῶν μποσταντζήδων Γιαννίνου	*1500:*	
τῶν καζάζηδων Ἑβραίων Γιαννίνου	*2334:*	*3834:*

|4

Λογαριασμός τοῦ Τζερόβου διά τό κέσμι ἥμορον τῶν 1807:

200: ὀσμάκια σιτάρι πρός	*γρ.*	*5:30 .....*	*ἀσλ.*	*1150:*
250: βρίζα	*»*	*4:20 .....*	*»*	*1125*
100: κριθάρι	*»*	*3 .....*	*»*	*300*
50: βρώμη	*»*	*1:20 .....*	*»*	*75*
75: ἀραποσίτι	*»*	*4:20 .....*	*»*	*337:½*
10: πρενίτζα	*»*	*3 .....*	*»*	*30*
685:			*»*	*3017:½*

ἀπό ἀλιακτζήδες	*γρ.30*
τό κέσμι χάρτζη δερβενιοῦ	*60*
το σιτάρι	*48*
τό κριάσι	*8*
	146
	ἀσλ. 3163:½

εἶχαν μείνει χρεῶσται καί ἀπό τόν περσινόν

λογαριασμόν βουλομένον ἀπό τόν ἀφέντην μας
τόν ὁποῖον τόν ἔχουν εἰς τό χέρι τους ..... » 3488:½
ἀσλ. 6652

τα δομένα

τῶν μερτξάριδων ..... γρ: 2300:
48: ὀσμάκια στάρι ἔφαγαν ὁ Μήτρο Μπούκος
καί Θανάση Γιόνης στό ντερβένι πρός γρ: 5:30: 276:
47: ὀσ: βρίξα οἱ ἴδιοι πρός γρ: 4: ½ 211½
24: ὀσ. κριθάρι οἱ ἴδιοι γρ: 3:..... 73:½
23: φορ: ἀλεύρι σταρίσιο ἔστελαν τοῦ Μέτξε Μπόνο
στήν Ὦχρη πρός γρ: 14:15: 330:½
33: φορτ: στάρι στό χέρι τοῦ Χοῦσα στήν Μπάπια 474:½
3666:
στόν χαζνέν τεσκερές Ἀδήμπεγη 190 3856:
ἀσλ. 2796:
δύω χιλιάδες καί εφτακόσια ἐνενήντα ἕξι μένουν
χρεῶσται. Τά ὁποῖα τά ἔδωσαν μέ ὁμολογίαν τους
τῶν Ἑβραίων καξάξηδων Ἰωαννίνου καί ἐξώφλησαν 2796:

|5

Λογαριασμός τῆς Τξέγανης διά τό κέσμι ἥμορον τῶν 1807:

150: ὀσμάκια σιτάρι πρός γρ. 5:30 ..... γρ. 862:20
150: βρίξα ..... 4:20 ..... » 675
75 κριθάρι ..... 3: ..... » 225
375:
ἀπό ἁλιακτξήδες 100:
ἀπό κάστανα 20:
τό χάρτξη δερβένι 80
τό σιτάρι του 80
τό κριάσι 8 168
2050:20
εἶχαν μείνει χρεῶσται καί ἀπό τόν περσινόν λογαριασμόν
βουλομένον ἀπό τόν αὐθέντη μας τόν ὁποῖον τόν ἔχουν
στό χέρι τους 2783:½
ἀσλ. 4834

τα δομένα

τῶν μερτζάριδων ..... γρ: 1500:
τοῦ Ἀηντέν Ζιάρκανη λουφέ Ὤχρης..... » 660:
τοῦ Πίπο Ῥαδοβίτζκα λουφέ Δοποβγιάνης 500:
10: φορτ: στάρι στό χέρι τοῦ Χοῦσα .....
στήν Πάπια ..... » 143:½
2803:½ 2803:½

ηγουν γρόσ. δύω χιλιάδες καί τριάντα γρόσια,
ἔμειναν χρεῶσται ἀσλ. 2030:½
τά ὁποῖα τά ἔδωσαν τῶν κάτωθεν μέ ὁμολογίαν
τους καί ἐξώφλησαν
τῶν Ἑβραίων καξάξηδων Γιαννίνου 870:
τῶν Πολίτων ἀργαστηριαρέων Γιανίνου 1160: 2030:

|6

Τό ἥμορον τό ἀφεντικόν τά ὅσα ἔγιναν στό τζηφλῆκι
Τζερκόβγιανην καί τό ἐπούλησαν μέ ἴζνι ἀφεντός μας: –

156: σινίκια στάρι πρός ὁκ: 30: πρός παρ: 110: ..... γρ: 429:
60: βρίζα πρός ..... 60: ..... » .90:
50: κριθάρι ..... 60: ..... » .75:
24: σουσάμι πρός γρόσια: 10: ..... » 240:
26: φορτόματα σταφύλια πρός γρόσια 7: ..... » 182:
γρ. 1016:
ἀπό ἀϊλακτζήδες .815:
ἀπό ῥωμέϊκους μπαχτζέδες τῶν Βοδενιότων
ὁποῦ εἶναι στό σύνορον τό ἀφεντικόν 250:
ἀπό τούρκικους μπαχτζέδες ..30:
ἀπό ἐδικαῖς τους σκαμνιές ..60:
γρ. 2171:

ἔδωσαν καί διά σουμπασλῆκι γρ: 200: τοῦ Ἀχμέτ
Λιουζάτι ἀνδρώπου τοῦ Μέτζε Μπόνου:– [[200]]
ἔδωσαν στόν χαζνέν μέ τεσκερέν ἀφεντικόν ..... » 1010
ηγουν γρόσια χιλια εκατόν εξῆντα ενα,
μένουν χρεῶσται ..... ἀσλ. 1161:
Τά ἔδωσαν μέ ὁμολογίαν τους εἰς τούς πολίτας
ἀργαστηριαρέους καί εξώφλησαν 1161:

|7

Λογαριασμός τοῦ αὐθεντικοῦ τξηφληκιοῦ Τεχόβου ἀπό 1807: Μάρτης ἕως 1808: Μάρτης,

τό κεσῆμι τους		*γρ. 9000:*
καί ἀπό τόν ἀπερασμένον λογαριασμόν εἶχαν		
μείνει χρεῶσται κατά το ἰμξαλί τοῦ αὐθεντός μας...		*γρ. 4800:*
		γρ. 13800:
τό σουμπασλήκι αὐτινῆς τῆς χρονιᾶς τό		
πῆρεν ὁ Μούτξε Κουρτέσης γρ. 700: -		
ἔδωσαν τοῦ Σουλεϊμάν Μπένια μέ ἕνα αὐθεντικόν		
πουγιουρδί ὁποῦ εἶναι μέ τούς Νησιότες μαζή		*1500:*
		ἀσλ. 12300:
εδωσαν στόν χαζνέν μέ τεσκερέ Αδέμπεγη	*ἀσλ.*	*6300*
ηγουν γρόσια εξ χιλιάδες, μένουν χρεῶσται	*ἀσλ.*	*6000*
τά ὁποῖα τά ἔδωσαν τῶν κάτωδεν μέ ὁμολογίαν τους		
καί ἐξώφλησαν		
τῶν τακιαντζήδων Γιανιότων		*5000:*
τῶν σαράτζηδων Γιανιότων		*1000:*
		6000

Λογαριασμός τοῦ Νησιοῦ αὐθεντικοῦ τξηφληκιοῦ ἀπό 1806: Μάρτης ἕως 1808: Μάρτης,

τό κεσίμι τους δύω χρονῶν		*γρ: 10000:*
ἔδωσαν τοῦ Ἑλμάς Μέτξε Μπόνω μέ πουγιουρδί		
τοῦ αὐθεντός μας	*γρ:*	*1500:*
τοῦ Σουλεϊμάν Μπένια μέ πουγιουρτί		*1240: 2740:*
		ἀσλ. 7260
2: χρόνους τό σουμπασλήκι ἦτον σούμπασης		
καί τό πῆραν τήν μίαν ὁ Ἠσᾶ Μπουλγούρης		
καί τήν ἄλλην ὁ Μούτξε Κουρτέσης πρός γρ: 500:-		
ἐμέτρησαν καί στόν χαζνέν τεσκερές Ἀδέμπεγη	»	*2260*
ηγουν γρόσια πέντε χιλιάδες μένουν χρεῶσται		*ἀσλ. 5000*
τά ὁποῖα τά ἔδωσαν μέ ὁμολογίαν τους εἰς τούς		
καξάζηδες Ἑβραίους Γιανίνου καί ἐξώφλησαν		*5000*

|8

Τό ἥμορον ἀπό τό καινούργιον τζηφλῆκι Πότι τό ἔκαμεν μαχτού ὁ Μέτζε Μπόνος μέ τό νά ἦτον φαγάτον γρ: 600: τά ἐμέτρησαν στον ἀφεντικόν χαζνέν, τεσκερές Ἀδέμπεγη.*

Λογαριασμός ἀπό τό Μπέτζη τζηφλῆκι τοῦ αὐθεντός μας
διά τούς 1807:
τό κέσμι ἥμορον μαζή μέ τό σουμπασλῆκι ..... γρόσια 10000:
ἐμέτρησαν στόν ἀφεντικόν χαζνέν τεσκερές
Ἀδέμπεγη 4200
ἐπῆρεν ὁ Καραμέτα ἀπό σουμπασλῆκι
κατά τόν τεσκερέν του ὅτι τά 700: θά τά πάρῃ
ὁ Μάνε οπου εἶναι σούμπασης 300 4500
ηγουν γρόσια πέντε χιλιάδες καί πεντακόσια ..... ἀσλ. 5500
κατεβαίνουν καί τό σουμπασλῆκι τοῦ Μάνε Σέχου 700
ἀσλ. 4800
τα ἔδωσαν εἰς τούς πολίτας ἀργαστηριαρέους
Γιαννίνου καί ἐξώφλησαν 4800

[377]

1 φ., 20x15 ◆ (640) [Ἰωάννινα], Ἀπρίλιος 1808

Σχέδιο μπουγιουρντιοῦ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πρός τόν ἀρματολό καί τούς προεστούς τοῦ Καρπενησιοῦ, ὑπέρ τοῦ Νικολάκη Καραγιάννη πού πρόκειται νά ταξιδέψει στήν Κωνσταντινούπολη. Ὁ Νικολάκης, καθώς καί ὁ ἀδελφός του Ἀναγνώστης Καραγιάννης (βλ. Εὑρετήριο), εἶναι ἐγκατεστημένοι στήν Κωνσταντινούπολη ἀλλά, ὅπως ἦταν σχεδόν ὁ κανόνας τήν ἐποχή αὐτή, οἱ οἰκογένειές τους παρέμεναν στήν πατρίδα. Τό μπουγιουρντί αὐτό εἶναι μία ἔμμεση ἄδεια ἀναχώρησης τοῦ ἀναφερόμενου καί διαταγή προστασίας τῆς οἰκογένειάς του, ἡ ὁποία παραμένει στόν «κασαπά», δηλαδή στό Καρπενήσι, στήν ἕδρα τοῦ βιλαετίου. Ὑποθέτουμε ὅτι ὁ Νικολάκης Καραγιάννης θά εἶχε ἐπισκεφθεῖ τά Γιάννενα μέ τά ἀνάλογα δῶρα γιά νά προσκυνήσει τόν Ἀλή πασά καί νά βεβαιώσει τήν πίστη καί τήν ἀφοσίωσή του στό πρόσωπό του. Τά λίγα διαθέσιμα στοιχεῖα γιά τούς ἀδελφούς Καραγιάννη ἔχει συγκεντρώσει ὁ Μ. Γκιόλιας, *Εὐρυτανία*, σελ. 106, καί δείχνουν ὅτι οἱ δύο ἀδελφοί ἀνήκουν στήν προσκείμενη στόν Ἀλή πασά μερίδα τῶν προκρίτων τοῦ βιλαετίου. ■

Ἀπό τόν βεζήρ Ἀλιπασιάν,
Πρός ὅλους τοῦ Καρπενισιοῦ ἀρματόλο, προεστοῖ καί λιποῖ ὅτη ὁ

έδικός μου Νικολάκης Καραγιάνη δελα ὑπάγη εἰς Βασιλεῦουσαν, και αὐτοῦ εἰς τόν κασαπᾶ ἔχει νά ἀφίσι τούς ἀνδρώπους του, καί νά εἶναι ἀπήρακτη ξερε καντάρ, ὅτι δέν εἶμαι καΐλης καί ντζεβάπι δέν μοῦ δίδετε ἐξ ἀποφάσεως.

1808
Ἀπριλίου:

[378]

1 φ., 34x24 ◆ (478) [Κωνσταντινούπολη], 3 Ἀπριλίου 1808

Ἀρτζουχάλι τῶν Λιμποχοβινῶν τῆς Κωνσταντινούπολης πρός τόν Ἀλή πασά. Ἐργάζονται, μέ τήν ἄδεια του, στήν Κωνσταντινούπολη ἀλλά ἀναφέρονται σέ κοινοτικές ἀντιδικίες πού συμβαίνουν στό βιλαέτι τους. Παραπονοῦνται γιά τήν αὐθαίρετη κατανομή τῆς φορολογίας («δεφτέρι») καί γιά νεωτερισμούς στή χρήση τῆς γῆς. Οἱ ἀντίπαλοί τους «κάνουν γράμματα... νά μήν ἔχει κανείς πρόβατα, γίδια χώρια, καί νά μήν ποτίζουν καλαπούκια [=καλαμπόκια], ὁπού δέν ἦταν ἄλλη βολά τέτοια γράμματα...». Τό ἔγγραφο ὑπογράφεται ἀπό ὀκτώ πρόσωπα, ἐκ τῶν ὁποίων τά δύο εἶναι πατέρας καί γιός Κιόρογλους. Ὁ Μῆτρος Κιόρογλους (πατέρας) καί ὁ Μῆτρος Τζίτζος ἐμφανίζονται στήν ἀρχή τοῦ ἐγγράφου καί ὡς οἱ ἄμεσα ἀναφερόμενοι καί μάλιστα μέ θαρραλέα οἰκειότητα. Ὁ ἕνας ἀπό τούς δύο μάλιστα, κατά συμπερασμό ὁ Κιόρογλους, ἀναφέρει ὅτι παρουσιάστηκε ἐνώπιον τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καί πῆρε τήν ἄδεια του (:«καί πῆρα θέλημα») γιά νά ταξιδέψει (καί νά ἐργαστεῖ) στήν Πόλη καί ὅτι ἄφησε στό χωριό κάποιο «παιδί, Τέτη τό λιένε» (ὄχι γιό του), νά ἐκτελεῖ χρέη προεστοῦ. Ἐξ αὐτοῦ προκύπτει, βέβαια, ὅτι ὁ ἐν λόγω ἦταν προεστός καί μάλιστα ἔμπιστος τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ἀπό τούς δύο ἀναφερόμενους, ὁ Μῆτρος Κιόρογλους ἐμφανίζεται καί σέ ἄλλα ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου. Τό ἴδιο, ἴσως, συμβαίνει καί μέ τόν Μῆτρο Τζίτζο, ἄν τό πρόσωπο αὐτό εἶναι ὁ Μῆτρο Τζοῦτζος (βλ. Εὑρετήριο). Πράγματι, ἕνας Μῆτρος Τζοῦτζος ἐμφανίζεται στό Ἀρχεῖο κατά τή χρονολογική ἔνδειξη τοῦ παρόντος ἐγγράφου, ὡς διαχειριστής τοῦ τσιφλικιοῦ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ Βυρό (ἤ Βεργό) τῆς περιοχῆς (βλ. κατάλογο Φιλητᾶ στό Σπ. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*, σελ. 603) καί δέν ἀποκλείεται νά εἶναι τό ἴδιο πρόσωπο μέ τόν Λιμποχοβινό Μῆτρο Τζίτζο τοῦ παρόντος. Ἀπό τά ἀσαφῆ σημεῖα τοῦ ἐγγράφου ἀξίζει νά ἐπισημανθεῖ ἡ «ὑπόδεση τοῦ (μ)παρουτιοῦ», γιά τήν ὁποία δέν μποροῦμε νά καταλάβουμε πολλά πράγματα. Πρόκειται γιά κατασκευή μπαρουτιοῦ στήν Κωνσταντινούπολη ἤ στό Λιμπόχοβο ἤ πρόκειται γιά κάτι ἄλλο; Γιά τή σχέση τοῦ Ἀλῆ πασᾶ μέ τό Λιμπόχοβο δέν βρήκαμε ἰδιαίτερες πληροφορίες, οὔτε στό Ἀρχεῖο οὔτε στή βιβλιογραφία. Ἀξίζει ὅμως νά ἐπισημανθοῦν κάποιες σχέσεις τῆς οἰκογένειας τοῦ Ἀλῆ πασᾶ μέ τό χωριό, πού ἴσως δέν εἶναι μόνο συμπτωματικές. Προχείρως: ὁ Μουχτάρ πασάς πῆρε ὡς δεύτερη σύζυγο, κόρη μπέη ἀπό τό Λιμπόχοβο (βλ. Σπ. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*, σελ. 455· ὁ Α. Μουφίτ, *Ἀλή πασάς*, σελ. 149, τήν ἀπαριθμεῖ ὡς πρώτη), ἐνῶ τό Λιμπόχοβο εἶναι τόπος κατοικίας τῆς Χαϊνίτσας, γιά τήν ὁποία μάλιστα ὁ ἀδελφός της, Ἀλή πασάς, ἀνή-

γειρε ἀξιόλογη πυργο-κατοικία (βλ. Α. Μουφίτ, *ὅ.π.*, σελ. 95). Μερικές ἀπό τίς ὑπογραφές φαίνεται ὅτι ὀφείλονται στό χέρι τοῦ γραφέα, ἄλλες εἶναι αὐτόγραφες. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

»Εἴψηλότατε καί πολιχρονεμαίνε τοβλετλῖ, εἰναγετλῖ, μαιρχαμετλῆ, βεζίρ ἀφέτι μας.

Ἀπό παλιόθεν εὑρίσκομενι σκλάβι καί χαγίρ τουβατζίδες τοῦ ὀτζακί πάντα, Μίτρο Κιορολούς καί Μῖτρο Τζίτζο μέ ἄλους πτωχούς σιτρόφους, σκλαβικός προσκηνοῦμε, τό χρισόν μέστι φιλοῦμεν, τόν θεόν μέρα νίχτα παρακαλοῦμε, δηά νά πολιχρονάγι ὁμοῦ μέ βεζιρζατέδες καί πασιαζατέδες καί μαζί μέ τά εἰψιλά μουράτια, ἀμήν, ἀμήν.

Ἀφέντι μου πολιχρωνιμέναι, τό σκλαβικόν μας παραπονεμένο ἀρζουάλι εἶνε τόν μέ πρότον δηά προσκινίση καί ἔπιτα νά σᾶς ἀναφέρι ἀπό παλιόθεν καί ἐξαρχῖς κενιοῦ σκλάβο σας ὅπος εἶχα σκοπόν, ἐπιδή καί ἐγέρασα καί εἶμε καί ὀλίγο σακάτις διά νά καθούμουνα στό σπίτι, καί ἀπό ἐτία τοῦ παπα-Χρίστο ἔφιγα, ὅπος δέν μ' ἄφινε καί τό γῖπα καί ἐμπρός τῆς ἐψιλότι σας ἀφοῦ εἶρδα καί πῖρα θέλιμα δηά τήν Πόλιν καί μέ γεῖπετε πιόν ἄφισες στό χωριό· μέ τό ἔπρι τῆς εἰψιλώτι σας ἔστιλα ἑνοῦ πεδιοῦ πού εἶνε στό Λιμπόχοβο, Τέτη τό λιένε, δηά κηβέρνησιν τό κάθε χισμέτι τοῦ ὀτζακίου πρότα καί ὅ,τει εἰπόθεσιν τοῦ χοριοῦ, καί ἐδό ἐρχάμενι στί Πόλι εἶπα τοῦ ἀνιψιοῦ τοῦ παπα-Χρίστο, τοῦ Σοσονάκη, δηά εἰπόθεσιν τοῦ παρουτιοῦ ὅτι ἔμαθα ἐδό ὅπος καί αὐτός ἐπόθησε τούς ἄλους μας σιτρόφους κομάτι καί ἐκάκιοσαν ὁσάν ὁ εἰός τοῦ παπα-Χρίστο καί ὁ ἀνιψός του ἐδό· καί ἐγό εἴμουν ἄροστος καί σιμαζόνουντε μέ ψεφτιές καθός τό 'χουν ὁλοκερίς καί κάνουν ταράφια καί ἔρχουτε καί κάνου γράματα μέ καμπόσους ἄλους κριφά ἀπό μένα καί τούς γελάνε κέ τούς εἰπογράφουν σέ ναξίρικα γράματα διά ἀναμεταξί τους καί ἄλο δηά τό χοριό, νά μίν ἔχη κανίς πρόβατα, γίδηα χόρια, καί νά μίν πωτίζου καλαπούκια [καλαμπόκια] ὁπού δέν εἶταν ἄλι βολά τέτια γράματα καί μήτε ἔχι κανίς στό βιλιάτι μας. Ἐγό τά πρόβατά μου τά εἶβρα ἀπό τόν μπατέρα μου, καί ὁ πατέρας μου τά 'χε πάρη παλιάν ἀπό χοριανόν ὁπού εἶταν ὁλοκαιρίς στή Σαρακίνιστα, μάλιστα δηά τά πρόβατα σᾶς εἶχα κάνι τόσες βολές τατζίσι καί τήν εἰψειλότι σας καί τόν Μιχτάρ πασά καί εἶχα δηό τρία μπουγιουρτιά, καί πάλιν δέν μέ ἄφιναν καί ἐγώ πάλιν δειά νά μί σᾶς κάνο τατζίσι τά χάλασα, ὁπού στές εἰμέρες σας στές χρυσές ὁ κόσμος ἔβαλαν κινούργια καί ἐγό νά γλιτόσο ἀπό τά σκάταλα τά χάλασα καί ὀρφάνεψα τό σπίτι μου καί πάλιν ἀπό τόν εἰόν τοῦ παπα-Χρίστο καί ἀπό τόν ἀνιψόν του τόν Σισονάκη δέν πορό νά γλιτόσο μίτε ἐδό, μόνον ὅλι*

μέρα στές δηαβολές· ἐκῖνος ἀπό κῖ δέν ἀφίνι νά ρήξουν τό τευτέρι κάτο στό βιλιαέτι. Μόνο τί νά πῶ, ἀφέτι μου, αὐτουνούς ἔστιλα νά 'ρθου νά τό ρίγναμεν ἐδό καί αὐτί εἶχαν κάνι λογιόν τό λογιόν γράματα καί μοῦ λέγουν νά γραφούμουν καί ἐγό, καί ἐγό {καί ἐγό} τούς εἶπα ἐπιδεί καί δέν μέ ροτᾶτε εἰς αὐτά ὁπού δέν εἶνε στό βιλαέτι μας σινιδισμένα γράματα, ἐγό δέν γράφομε καί πανουστάτισαν, ἐφέτι, μέ ἄλλους καί εἴλεγαν λογιόν τό[ν] λογιόν σερετλίκια. Ὅμος ὁ θεός νά πολιετῖ τίν εἰψιλότειτί σας ὁπού μᾶς ἔχετε πάντα εἰς τό ναξάρι καί τοῦ ἔδηξα τό τιμιμένο μπουγιουρτί καί τούς ἔδηοξα· μονονός πάλι σκλάβι σας ὁπού ἔχομε βρεδῆ νά μᾶς κάνετε τόπον ἀφοῦ νά μίνομε στά χέρια τόν αὐτονόν ὁπού νά μίν ἔχομε πρόβατα καί νά μίν ὁρίζομε τίποτες, καθός λένε αὐτή, κάλια ρίξε μας στί λίμνι περί νά μίν ἔχομε νά βοσκίσουμε καί τά γίδια μας. Ἔτζι νά σέ πάρομε τό κακό νά γίνις βουκούφις εἰς τές ψεφτιές τους, καί ἔτι σας πάνπολα καί χαρμόσινα, ἀμίν, ἀμήν.

ἔτους 1808: Ἀπριλίου: 3

»μητρο κηορολους σκλαβηκός προσκυνό καί τό χρησό σου μέστη φηλό
»μιτρος τοῦ τζιτζο σκλαβηκός προσκηνό κέ τό χρισό σου μέστι φηλό
»κοσταντινος (;) σκλαβηκός σέ προσκηνό καί τό χρισόν σου μέστι φηλό
»νικας τζητζως σκλαβηκός προσκηνό καί τό χρισό σου μέστη φηλό
»πετρος τοῦ μητρο κιορογλου πάτα σκλαβικός προσκεινό κέ τό χρισό σου μέστι φιλό
»χριστος τοῦ κοστα σκλαβηκός προσκηνό
»Τετας σπιρὼς σκλαβηκώς προσκηνῶ
» δανασι διμός σκλαβικός πρωσκεινό

[379]

1 φ., 52x36 ◆ (94) [Ἀδριανούπολη], 5 Ἀπριλίου 1808

Ἀρτζουχάλι τοῦ Χασάν ἐφέντη, καπουτζοχαντάρη τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στήν Κωνσταντινούπολη, πρός τόν κύριο του. Δέν γράφει ἀπό τήν πρωτεύουσα ἀλλά ἔχει, φαίνεται, ἀκολουθήσει τόν Μ. Βεζίρη πού βρίσκεται σέ ἐκστρατεία, στό πλαίσιο προφανῶς τοῦ ρωσο-τουρκικοῦ πολέμου. Ἡ περιοχή τοῦ τουρκικοῦ στρατοπέδου δέν προκύπτει ἀπό τό ἔγγραφο μέ ἀκρίβεια. Ἀσφαλῶς ὅμως βρίσκεται στήν Ἀδριανούπολη, παραδοσιακό σταθμό ἐγκατάστασης τοῦ ἀρχηγείου τῆς ἐκστρατείας, ὅταν ἐξέρχεται ἀπό τήν Κωνσταντινούπολη τό Διβάνιο τῆς Ὑψηλῆς Πύλης ὑπό τόν Μ. Βεζίρη καί μετατρέπεται σέ Διβάνιο Ἐκστρατείας. Ἡ ὑπόθεση τῆς Ἀδριανούπολης ἐπιβεβαιώνεται

καί ἀπό τά συμφραζόμενα, ἀφοῦ τό σημεῖο ἀποστολῆς τοῦ ἐγγράφου φαίνεται νά μήν εἶναι σέ μεγάλη ἀπόσταση ἀπό τίς Σαράντα Ἐκκλησιές καί τό Μπουργκάζ (προφανῶς τό Λουλέ Μπουργάζ τῆς Θράκης καί ὄχι τό Μπουρκάζ τῆς Μαύρης Θάλασσας: φ. 2^{r}, στ. 46-48). Ἀντίθετα, ἡ Σόφια (φ. 1^{v}, στ. 2) καί τό Ρουστσούκι (φ. 2^{v}, στ. 11) φαίνονται νά εἶναι ἀρκετά ἀπομακρυσμένα. Ἀλλά καί ἀπό τή βιβλιογραφία εἶναι γνωστό ὅτι ὁ Μ. Βεξίρης καί τό Διβάνιό του αὐτήν τήν περίοδο καί στό πλαίσιο τῆς ἀνακωχῆς μέ τούς Ρώσους, ἐγκατέλειψαν τίς προωθημένες θέσεις τους στόν Δούναβη καί κατέβηκαν στήν Ἀδριανούπολη (βλ. A. Miller, *Mustafa Baïraktar*, σελ. 214).

Τό ἔγγραφο, δυσανάγνωστο, μέ ἐλλειπτική διατύπωση καί γενικῶς δυσνόητο, ἀναφέρεται σέ γενικότερα ζητήματα τοῦ ρωσο-τουρκικοῦ πολέμου καί τῆς ἐκστρατείας τοῦ Μ. Βεξίρη ἀλλά καί *σέ* συναφῆ ζητήματα τῶν *σχέσεων* τοῦ Ἀλῆ πασᾶ μέ τήν Ὑψηλή Πύλη καί τούς μεγάλους ἀξιωματούχους. Σέ δύο σημεῖα ἔχουμε μιά εὐπρόσδεκτη διασάφιση γιά ἕνα θέμα ὀνοματολογίας τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Ἀλῆ στήν Κωνσταντινούπολη, τῶν ὅρων δηλαδή *καπουκεχαγιάς* καί *καπουτζοχαντάρης*. Πράγματι, ὁ κωνσταντινουπολίτης ἀξιωματοῦχος Νουμάν ἐφέντης, ἀντιπρόσωπος τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ὁ ὁποῖος ἔχει τήν ἄμεση καί θεσμική *πρόσβαση* στήν ὀθωμανική ἱεραρχία, ἀποκαλεῖται στό ἔγγραφο «καπουκεχαγιάς» (φ. 1^{r}, στ. 4), ἐνῶ ὁ προσωπικός ἀπεσταλμένος-ἀντιπρόσωπος τοῦ Ἀλῆ, Χασάν ἐφέντης, αὐτοαποκαλεῖται «καπουτζοχαντάρης». Ἔχει *βέβαια* καί αὐτός μεγάλη ἐλευθερία κινήσεων καί δυνατότητα πλησιάσματος τῶν μεγάλων ἀξιωματούχων, ἀλλά εἶναι ἐμφανές ὅτι τή δυνατότητα τῆς τυπικῆς ἐπικοινωνίας μέ τούς ἀξιωματούχους τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, ἐπίσημης ὑποβολῆς αἰτημάτων κ.λπ., τήν ἔχει ὁ κωνσταντινουπολίτης καπουκεχαγιάς.

Λόγω τῆς ἀκραίας κακογραφίας καί τῆς ξεχωριστῆς σημασίας αὐτοῦ τοῦ ἐγγράφου, χρησιμοποιήσαμε, κατ' ἐξαίρεση, μία αὐστηρότερη ἐκδοτική μέθοδο, στό πνεῦμα πάντα τῆς καλύτερης κατανόησης τοῦ περιεχομένου του. Ἀριθμήσαμε κατά φύλλο (r-v) καί στή συνέχεια ἐντός τοῦ φύλλου ἀριθμήσαμε τούς στίχους, ἔτσι ὥστε νά εἶναι ἀσφαλεῖς καί εὔχρηστες οἱ πιθανές παραπομπές. Ἡ σημαντικότερη ἀπόκλιση ὅμως ἀπό τήν ἐκδοτική μας μέθοδο εἶναι ὅτι δημοσιεύουμε τό ἔγγραφο σέ δύο μορφές. Στήν πρώτη μεταφέρουμε σέ πιστή μεταγραφή τό κείμενο μέ τίς (ἀν)ορθογραφίες, ἀντιμεταθέσεις γραμμάτων, ἀπουσία στίξης κ.λπ. καί διατηροῦμε τή διάταξη τῶν στίχων, ὅπως ἐμφανίζονται στό πρωτότυπο, μέ τήν ἀρίθμηση στό περιθώριο ὥστε νά εἶναι εὐκολότερος ὁ ἔλεγχος τῆς μεταγραφῆς ἀπό τόν χρήστη. Στή δεύτερη μορφή ἀποκαταστήσαμε τήν ὀρθογραφία καί τή στίξη καί συμπληρώσαμε τίς περισσότερες λέξεις πού ἡ γραφή τους, λόγω τῶν διαλεκτικῶν στοιχείων, δημιουργεῖ προβλήματα κατανόησης. Γιά νά πετύχουμε τή μεγαλύτερη δυνατή κατανόηση τοῦ περιεχομένου, προβήκαμε στήν κατάτμηση τῆς παρούσας εἰσαγωγικῆς περίληψης σέ περιγραφή κατά σελίδα.

φ. 1^{r}: Ἀπό τίς πλούσιες πληροφορίες τοῦ ἐγγράφου ἐπισημαίνονται ἐδῶ οἱ σπουδαιότερες καί οἱ περισσότερο κατανοητές. Μέ τόν τζοχαντάρη τοῦ καπουκεχαγιᾶ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, Νουμάν ἐφέντη, ὁ ὁποῖος βρίσκεται ἐπίσης στό "Διβάνιον Ἐκστρατείας" τοῦ Μ. Βεξίρη, ἀποστέλλονται στόν Ἀλή τά «σεφεριγιέ φιρμάνια» (=φιρμάνια ἐκστρατείας) γιά τά πασαλίκια Ἰωαννίνων καί Τρικάλων (φ. 1^{r}, στ. 1-7). Αὐτό θεωρεῖται, κατά τόν Χασάν ἐφέντη, εὐμενής ἐξέλιξη ἐπειδή γιά τήν Αὐλώνα καί τή Σκόδρα (:«Ἰσκεντεριγιέ») τά φιρμάνια ἐκδόθηκαν «χαζιριγιέ» (=ἄμεση ἑτοιμότητα). Στέλνει καί τά φιρμάνια τοῦ Μουχτάρ πασᾶ, προφανῶς γιά τήν ἀνανέωση τῆς θητεί-

ας του στό πασαλίκιο τῆς Ναυπάκτου (:«Ἀνέμπαχτο»). Στέλνει ἐπίσης δύο φιρμάνια πού ἀφοροῦν δύο ἀνδρώπους τοῦ Ἀλῆ, τούς Λοτφολά μπέη Τζαταλτζινό (ἀπό τήν Τζατάλτζα/Φάρσαλα) καί Μουσταφά μπέη Ἰζτινλή (ἀπό τό Ἰζτίν/Λαμία), οἱ ὁποῖοι, ἄν κατανοοῦμε καλά τά συμφραζόμενα, ἀντί νά ἐκστρατεύσουν στό μέτωπο ὁρίζεται νά βοηθήσουν τόν Βελή πασά στήν Πελοπόννησο (:«στά Μόργια»), ἄν χρειαστεῖ. Ἀκολουθεῖ ἡ περιγραφή μιᾶς ἐνέργειας πού προωθοῦν ἀπό κοινοῦ ὁ καπουκεχαγιάς Νουμάν ἐφέντης καί ὁ καπουτζοχαντάρης Χασάν ἐφέντης. Ἐνεργοῦν, δηλαδή, ὥστε νά ὀνομαστεῖ ὁ Ἀλή πασάς «σερασκέρης» σέ ὅσους καζάδες βρίσκονται κάτω ἀπό τό Μοναστήρι καί τή Θεσσαλονίκη, μέ σκοπό «νά φυλάξουν τά σκαλώματα καί τά σεριχάτια (=σύνορα)» ἀπό ἐνδεχόμενη ἐπίδεση τῶν ἀπίστων (:«τουσμένης»: φ. 1^{r}, στ. 25). «Ἄπιστοι», ἐδῶ πρέπει νά εἶναι οἱ Αὐτοκρατορικοί Γάλλοι στά Ἑπτάνησα. Διαβιβάζει μιά πληροφορία πού τοῦ ἐμπιστεύτηκε ὁ «τεφτέρ ἐμίνης», Ἀλή ἐφέντης Μοραΐτης, γιά κάποια πρόταση τῶν ἀρχόντων (:«πρωτάτων») τῆς Βενετίας καί τῆς «Κουτζούκ Ἱσπανίας» (=Βασιλείου Νεαπόλεως), γιά τή συνένωση τῶν ἐπικρατειῶν τους, τήν ὁποία δέν δέχτηκε ὁ Βοναπάρτης μέ τό ἐπιχείρημα ὅτι τή «Βενετιά τήν ἔχω μέ τόν Ὀσμανλή μαζί», (φ. 1^{r}, στ. 36-37), δείγμα δηλαδή ὅτι δέν χαλάει τίς καλές του σχέσεις μέ τήν Ὀθωμανική Αὐτοκρατορία. Ὁ Ἀλή ἐφέντης, πού εἶναι ἀξιοσέβαστο πρόσωπο στό περιβάλλον τοῦ Μ. Βεζίρη καί τοῦ «Ρεΐζη» (:Ρεΐζ ἐφέντη / Ὑπουργοῦ Ἐξωτερικῶν τῆς Ὑψηλῆς Πύλης), συνιστᾶ στόν Ἀλή πασά καί τούς πασάδες γιούς του «νά φερδοῦν καλά μέ τούς Φραντζέζους». Ὁ Χασάν ἐφέντης μέ τή σειρά του ζητᾶ ἀπό τόν Ἀλή πασά νά ἐνημερώσει τόν Βελή πασά στήν Πελοπόννησο ὥστε νά ἔχει στήν εὔνοιά του τόν ἀδελφό τοῦ Ἀλῆ ἐφέντη πού ζεῖ ἐκεῖ, μᾶλλον στήν Τριπολιτζά.

φ. 1^{v}: Ἀναφέρει τήν εἴδηση τῆς ἀποστολῆς χρημάτων (:«χαζνέ») σέ διάφορες πόλεις τῆς εὐρύτερης περιοχῆς (Ἰσμαήλι κ.λπ.), γιά νά «μάσουν ζαχιρέ» ἐνόψει τῆς συνέχισης τοῦ πολέμου. Ὁ Νουμάν ἐφέντης συζήτησε μέ τόν Μ. Βεζίρη γιά τίς ὑποδέσεις τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καί ἐκεῖνος ἐπανέλαβε τίς φιλικές του διαδέσεις. Ἐδῶ γίνεται λόγος γιά τό «ζιαμέτι» τοῦ Σελάμαγα, ἀλλά ἡ παράγραφος εἶναι δυσνόητη. Στό κάτω μέρος τῆς σελίδας εἶναι καταστρωμένος λογαριασμός, ὁ ὁποῖος χονδρικῶς ἀντιστοιχεῖ σέ ἐνέργειες καί δαπάνες πού περιγράφονται στό προηγούμενο φ. 1^{r}. Μεταξύ τῶν στίχων 21-22, ὑπάρχει, μέ τουρκικά γράμματα, μία ἐγγραφή, πού ἄν εἶναι ἀριθμός, πρέπει νά διαβαστεῖ: 3000. Κάτι τέτοιο ὅμως δέν φαίνεται νά ἔχει νόημα, γιατί αὐτός ὁ ἀριθμός περισσεύει καί ἀπό τήν περιγραφή τῶν δαπανῶν καί ἀπό τίς ἀριθμητικές πράξεις πού τίς συνοδεύουν. Σίγουρα κάτι μᾶς διαφεύγει· ἄλλος μελετητής πού διαθέτει εἰδικότερες γνώσεις θά τό κατανοήσει ἴσως καλύτερα. Πάντως, δέν δημιουργεῖται ἐδῶ σοβαρό πρόβλημα κατανόησης τοῦ κειμένου.

φ. 2^{r}: Ὁ Ἀλή ἐφέντης (Μοραΐτης) τόν ἐκάλεσε καί τοῦ εἶπε ὅτι ἦλθαν πληροφορίες ἀπό τή Γαλλία γιά τή συγκρότηση συμμαχίας ἐναντίον τῆς Ἀγγλίας. Ἀκολουθεῖ μιά περισσότερη «ντελικάτη» πληροφορία ὅτι ἔγινε λόγος στό Διβάνι γιά νά «ἀλλάξουν» τόν Βελή ἀπό πασά τοῦ Μοριᾶ. Ὁ Ἀλή ἐφέντης τόν διαβεβαίωσε ὅτι δέν συμβαίνει κάτι τέτοιο, ἀλλά ἀκολουθεῖ ἀμέσως αἴτημα τοῦ καπουκεχαγιᾶ Νουμάν ἐφέντη γιά ἔκτακτο οἰκονομικό βοήθημα (:«ἱκράμι»), ἐπειδή «ἐπῆρε σπίτια καί ἔχει νά βγεῖ στό ὀρδί» (=νά λάβει μέρος στό στρατόπεδο/στήν ἐκστρατεία). Ἀλλά καί ὁ ἴδιος ὁ Χασάν ἐφέντης ζητᾶ «τρία πουγγιά» γιά νά ἀγοράσει τά ἀπαραίτητα ἐφόδια ὥστε νά μπορέσει νά ἀκολουθήσει ἀξιοπρεπῶς τήν ἐκστρατεία.

φ. 2^{v}: Ἀναφέρει τήν ἐπίσκεψή του στόν Ρεΐζ ἐφέντη καί τήν πρόταση νά δοθεῖ

στόν Ἀλή πασά «τό σερασκεριλικέ φερμάνι» ἐναντίον τῶν «ἀπίστων» (=Αὐτοκρατορικῶν Γάλλων). Ἡ ἀπάντηση ἦταν ἀρνητική. Ἀκολουθοῦν πληροφορίες γιά τά φιρμάνια στρατολογίας καί τόν σχηματισμό τοῦ στρατοπέδου, παρ' ὅλο πού στήν προηγούμενη παράγραφο γίνεται λόγος γιά ἀνακωχή (:«μουταρεκέ») δύο μηνῶν. Τό ἔγγραφο τελειώνει μέ τίς τελευταῖες εἰδήσεις γιά τήν ἀντικατάσταση ἀξιωματούχων, ὑποθέτουμε ἐντός τοῦ στρατοπέδου.

Τό σύντομο αὐτό σημείωμα ἄς τελειώσει μέ ἕνα προσωπικό σχόλιο καί δύο ἐρωτήσεις κατά παρέκκλιση τοῦ τυποποιημένου καί μᾶλλον συμβατικοῦ τρόπου τῶν ἄλλων εἰσαγωγικῶν σημειωμάτων μας. Τό ἔγγραφο αὐτό μᾶς κούρασε πολύ! Τό διάβασμά του, πού στό μεγαλύτερο μέρος του ὀφείλεται στόν Παν. Μιχαηλάρη, χρειάστηκε δεκάδες ὧρες ἐργασίας γιά νά συμπληρωθεῖ ἀπό συνεργάτες καί φίλους, ὅπως ὁ Δημ. Δημητρόπουλος καί ὁ Μιχ. Κοκολάκης, καί βέβαια ὅπως εὔκολα γίνεται αἰσθητό ἀνάλογη ἦταν καί ἡ ἱκανοποίηση ὅλων μας ἀπό τό "κατόρθωμα". Καί οἱ ἐρωτήσεις: οἱ γραμματικοί τοῦ Ἀλῆ πασᾶ μποροῦσαν νά διαβάσουν ἕνα τέτοιο ἔγγραφο τοῦ καπουτζοχαντάρη του; Καί ἀκόμη: πρόκειται γιά αὐτόγραφο τοῦ Χασάν ἐφέντη ἐν ἀπουσίᾳ γραμματικοῦ; Ἄν ἡ ἀπάντηση στίς ἐρωτήσεις αὐτές εἶναι θετική, τότε βρισκόμαστε πραγματικά, ἐκτός ἀπό τό δικό μας, μπροστά σέ δύο ἀκόμη κατορθώματα. Οἱ ἀριθμοί τῆς χρονολογίας εἶναι τουρκικοί. ■

φ.1r:

τβελτελο μρεχαμτελο βεληγιονεαμ εφεντ μο σλοτανμο χξαρτελερο
ο θεος να σο δοκη τβελετη καί ξογιη χαηρλητηκη καί να σο χα-
ριση τα πολληχρονεμένα βεξηροπολα αμη αμην αμην
λαβε με τον τξοχαταρη το καπηκεχαγια νομαν εφεν-
τη τα σεφερηγιε φρεμανηα γιανηνα καί τρικαλο με θ-
ελημα θεο μσταδοσαν αβλονα καί ισκεντρεγιε εβηκε
χαξηρηγιε εξητησαν σεφερηγιε καί δεν τος εδοσαν λαβε και
το μχοτρα πασα τ ανεπχατο με τα μεασα το τα φ-
ρεμανα λαβε ενα φρεμανι το λτοφολχα πεγι ητξα-
τλατξενο καί αλο ενα φρεμανη ηξτηνλη μσταφαπεγιη
οπο τος ηχαν στο ορδη με πεντακοσος νοματος τον πα-
σα εναν τρετηπη καί ηδε το τφετερη ο νομαν εφεντης καί ηπε
το βεξηρη καί το ρεηξη καί πηγα καί γο καί τοπα το βεξηρη εφ-
ντμο ετξη μοπες από μαναστηρι καί σελανηκη κατο
ταδοσα τ αλη πασα τορα τος χαλεβης δε θελα σο δοκ-
κη κανεναν καί μας εδοσαν τα φρεμανια τος να παγιε-
νον στα μρογια στο μηγιετη το βελη πασα καί λαβε τα καί
ακομα αν ηνε καί αλος κανενας γραπησε εδο με δε-
λημα θεο καί με το κοβετι ξαφεντηα σο τος γιερηξο-
με καί εκαμαμαν με το νομαν εφεντη ενα τκ-
αρηρη απο σελανηκι καί μαναστηρη κατο οσες κα-

ξαδες και βρησκοντε νανε σερασκερης αλη πασας
και ν στηλη ξεκφαγιε το μηταρη ασκερη με το πο-
γροτη το να φηλακσον τα σκαλομματα καί σερηχατη-
για καί αν βεγιη κανας τοσμενη στ φατα τα σμετηγια
μκηρη καί μεγαλη να παγιενετε απανθογιο το καί οτη
χηλεδες να πη ο κοφαρης να μην τος πηστπεσετ-
ε καί προτα μας ηπαν σο το δηνομε κατοπη εκαμ-
αν μοσαβερε καί δεν το ηβραν τζαηζη απο τοτο τον ματε
καί εγραπησαν στην πολη αν το βρον μονασηπη να μας το
δοσον εφεντμο παενο στο τφετρε εμηνη αλη εφεντη μο-
ραητη καί μοπε γραπησε τον πασαδον απο εμενα οπο
ε προτατη της βεντεγιας καί της κοτζοκη ησπανας εκαμαν
ενα μχαξαρη προς το πονοπροτα να γιενον τα δυο
ενα βασηλο καί τοσκησε το μχαξαρι καί ηπε πος τη βε-
ντεγια την εχο με τον σομανλη μαξη καί εδοσα λογ-
ο και δεν βηενο απο το λογο μο καί δεν χλανομε με τον ο-
σμανλη τοτο το χαπερι τγο γραπησε ο μοχηπ εφεν-
ντης και τον αλη εφεντη τον εχον εδο οτι γραματα φηρανκηκ-
α καί ρομεγιηκα αφτος τα μαδενη καί ηνε σε πασα κο-
βεντα καί μοπε εγο τον πασαδον ημε τοατζης καί γραπησε το-
ς να φρεδον καλα με τος φραντζεζος και δελη τρης τεσε-
ρος οκαδες καλον καί τοδοσα δηο οκαδες απο λογο μο και α-
ν ηνε μονασηπη γραπισε το ενα χρατη καί φηκαρητηγια οπ-
ο ορημηνεβης τον πηστο μο καπητζοχαταρη μο και γραπησε
και το βελη πασα γε ναχη τον αδρεφο το καλα καί να μαστηλη εν..-
μα απο αφτην οσ οκρανληκη γιατι ο βεζηρης και ο ρεηζης τον εχον νηχ-
τα μερα ανταμα καί οπς ορηζης εφεντμο

φ.1v:
τοτες της μερες εστηλαν χαξινε στο ησμαηλη και ηπραηλη και σε-
λσητηρα καί παπαταγιη να μασον ξαχηρε καί στη σοφηγηγια να μασον
ξαχηρε φρεμανα καί χαξηνεδες καί μοπασηρεγος καί ο θεος να κα-
μη το καλο αμην εφεντομ επαγησε ο νομαν εφεντη σημε-
ρα στο βεξηρη καί τοπε εχης χρατηγια καί παρανκολη τηποτα
το ηπε παλε γραπησε το το αλη πασα καί τοκαμε ορκο
οπο ηνε δικο μο καί οτη δολα εχον αφτος καί τα πεδια το
εχον ατος την κανο καί τοπε ο νομαν εφεντης μην κος ο το
κζομο τα λογια αλη πασας με τα πεδηα το ηνε τοατζηδε σο καί

το ηπε για το σελαμαγα το ξηαμετη αν εχη καεναν
μστερη η να καμη τξηρακη να το κανη κασρηγιετη
καί αν θελη το κανο μλακανε και χαλεβη ος ογδοηντα σακο-
λες με το ηλχακη μαξη ος εξηντα σακολες το κανο
η το κασρηγιετη η το ηλτηξαμη να μας γλητοσης οτη τον ε
χμα προς την αδρεφη το καί τον ηχε καί ο σλοταν μσταφας
πρεπεπαση στο σχαξατεληκη το καί οποτε μπενο καί
γο καί ο νομαν εφεντης μστο βεξηρη ομροστα μας πηανη
εχομε αδικο καί μο λεγιη καί μοναχο ο σαχπη τβελετης καί
οτη ορηξης εφεντη μο

φανερονο τα οσα εκσοδπεσα στο μαστραφη σε δολες το πα-	
σα ενο ονομα σε ονομα	*3000*
εδοσα στην πηλεσοβητξα καί το μοραταγα τα περα-	
τηγια με χερη νομαν εφεντη γροσα	*316½*
παλε σε τρηγια περατηγια τρικαλνα	*235*
δφετερα με χερη νομαν εφεντη στο περατη καί	*670*
μεταγα φρενη χη [...].....	
δφετερα εστηλα το τηβαν εφεντη	*1221½*
δφετερα εδοσαμαν βεξη κεχαγια οσμαν εφεντη	*5000*
για το χημεταγα τη δολα	*2500*
δφετερα στο τξελαλοτην πεγιη οποκαμα τ τα-	*8721½*
πηκη καί μολα ξημετηγια τρεκηνη τις οχρης	*0085*
γιανηνα καί τρηκαλα σεφερηγιε φρεμανα καλμε χρατξη	*100*
	8906½
στο χαξηρηγιε αγνεπ χατη φρεμαν χρατη	*0025*
στα μεας φρεμανα αγνεπ χατη	
ηξτην καί τξατλατξε στα μρογια οπο γιηνηκαν τα ηνη	*0035*
φρεμα χρατξη	
εγιηνηκ μ σαραφη καί εστηλα το τηβαν εφεντη ενα	*0035*
χηλαδες	
καί ενα καί μισο καί εμηναν τα πηληπα απανο μο	*9001½*

φ.2r:
εφεντο μο μο ηχε πη αλη εφεντης οποτε να πανη κα-
γιενας νραθης εχο να σο πο με τα να ηρθαν η τατα-
ρεγιη οποχαν στηλη στη φηραντξα επηγα και μο [ειπε] απο το
φραντξα τοτο το χαπερη ηρθε οπο ολα τα κηραλα

εγιηνηκαν ενα να παγιενον απανο στο νκελεξο και για της
αγαπες κ αλα λογια και ο θεος να τα καμη αληθγια μο
ηπε και μο ηπε στο τϐετξηχα εκστηκαν κατη λογια οπο ο
σαχπη τϐελετης εθελησε ν αλκαση το ϐελη πασα απο τα
ρμογια μοκανε ορκο οπο δεν ήταν τιποτας μονε
αντα εδοσαν το εγρηποξη το πεκρη πασα ηπε ο πεκρ
η πασας τη να μο κανη το ηγρη<ρη>ποξη μονε στο τϐε-
τξηχατη να μο δοσετε τα μρογια και τοπε οσμαν
εφεντης πεκηγιη οχη αλη κοϐεντα δεν εχη γιενη και μο-
πε εγο καί ο νομαν εφεντης το καμαμαν ορκο οπο δ-
εν ηνε τηποτας απο τφατα και μο τοχε πη καί ο νομα-
ν εφεντης οπο τοχε παστρητηση και τον εκαμε βοκ-
φη τορα κογια παγιενε ενας ταταρης στα μρογια
και ηπε ποπανο το μστε το ϐελη πασα οπο γιηνηκε α-
ξλη ο σαχπη τϐελετης καί γιηνηκε ο ταγιραπασας και μο
ηπε πστον ταταρεγον καί γραπησε και τον πασαδον
να τος καμη τενπηχη καί να το γραπησον ενα αρξοχα-
λη οπομστε τοατξηδστο το ηπα και γο αφεντης μο α-
ττε για δεν εχη χαπερη και δεν κησερη τηποτας απο τ-
τεγια λογια καί πηγα στο νομαν εφεντη καί τοπα [[τοπα]]
λοπρονο μην ρεθης εγιηνηκε αφτη κοϐεντα καί δε-
ν επστεφτηκε καί τοκαμα ορκο το σαχπη τϐελετη
οπο δεν ενε τηποτας καί ναταν μγο γραφαν τιποτ-
ας καί τον εκαμα βοκοφη τοτο ηνε κενρογιο δεν
το ξερο καί το κανομε τφετηση ποδε εϐηκε τοτη
η κοϐεντα καί παλε γραφομε μοναχα εχο οσ τα το-
ρα οπο ϐηενο τρηγια χοϐηγια και δε μαναβαλε τηποτας
ο βεξηρης
εφεντμο ο νομαν εφεντης στο χξημετη σο δεν κανη
κοσο<σο>ρη σε οτη χξημετη σο καί να το πο σηκονετε μ με-
να και οτη ν ακοση να μο το πη καί γο οτη να το πο μ με-
να σηκονετε σε πασα δολα μονε επηρε σηπτη-
για καί εχη νϐαγιη στο ορδη καί να το καμης ενα ηκραμη
μο ηπε καί οπος ορηξης εφεντμο
εφεντμο εχον στο νο τος το χτερελεξη να ϐηγον στο ορ-
δη εγο τξατρηγια και αλογα και αλο τακημη οπο χρηαξετε δε-
ν εχο καί τοτα δεν περοντε τρηγια πονκα ασπηρα αν ηνε
ορξημο σο στηλε μο τα να τα παρο καί παλε αν ενε ορξημοσ-

ο καδομε σ μενα ακρη σα τρεβησης καί το χξημετη
σο παλε το κηταξο οπο ορησης εφεντμο
ο ταγραπασας εβηκε απο τον καξα το προγαξη καί παγιη στην κρηκηλησας τον καξα με τρης χηλαδες εκη ηνετος το φρεμανι το γραφη στη βρανα και φοβατε να πανη καί σολαστηξη αφτ ολογιηρα με τρης χηλαδες ασκερη.

φ.2ᵛ:
εφεντμο επηγα στο ρεηξ εφεντη καί τοπα τοτο το σερασκρεληκε φρεμανη να δοθη ηνε πολη καλο μο φενετε μεαξαλχα αν βηγιη ποδενα ο τοσμενης βηγαξη λογον λογον φρεμανα καί αγιτεγια καί χατθηγια καί πηστεβη τον κξομο σα στο μεσηρη και μοπε τοτη την ορα δεν καμη γιατη το κογιη καί μας χαλναγιη κμανα δολα καί μγοπε γραπησε το τοτες της ορες να φρεδη καλα και τγο γραπησαμαν καί μης δηο χοβηγια πος να φρεδη παλε το παδο μας το φρεμανη καί γραπησε το να μην το βηγαλη στο μγεταν η καί μο ηπε να κανη χρηγια εμης περομε το χαπερη καί το στελο με αφτο και αλα φρεμανα
το πεχητξ εφεντη τον στηλαν στο ροστξηκη να κποση δηο μηνες μοταρεκε το ξητησε ο μοσκοβος οτη απομηνε ο μοκαλεμες οπησο απο το χημονα δεν φετασαν η κρογιερη
το με τος τξερηπασηδε μας τον εδοσαν στο μηγιετη τον ηχαν στο ορδη τρετηπη το χρατη το σαχπη τβελετη τοστηλα το τηβαν εφεντη καί αν ενε ορησμο σο γραπησε ενα χρατη το βεξηρη πο να στηλης εναν ανδροπο μ εκατον πενηντα νοματος να τον αφηκον α φτον
ο σμαηλπεγιης εγραπησε εδο αφτο να σας βηγο η να βηγο στη σοφηγια με δεκα χηλαδες και το γραπησαν νασε χαξηρης και ο πος σο γραπησομε
ο ξχηνελης με χηλος το ηδγιο τγο γραπησαν απο το τβελετη
ο τραμαλης 1000 το ηδγιο ο πηραβηστα τξροπστξη 1000 το ηδγιο
ο σκετξε αγιανης με χηλος και αφτηνο το ηδογιο το γραπησαν
τον καραοσμανγολη επαγιη ο σατπεγιη μοπασηρης να τον φερη με δεκα χηλαδες ηδα τα φρεμανα το το χτερελεξη νανε εδο αβολετο τγογραφαν
τον τξαπανγολη με δεκα χηλαδες επαγιη μοπασηρης απο πολη
απο ανατολη οξον χασανη οποταν πρεση στο ησμαηλη το παγιη φρε-

μανη με εκση χηλαδες και αλη απο ανατολη και ρομελη
αμτετη μοναχα τοτη οποχον ονομα
τον ημετη πεγιη η δολα το σοροτη το ηλαμη το τφετερη εμηνη η-
νε τορα επαρακαλεσα το τφετερη εμηνη καί μοκανε ορκο κοσορη δεν
κανο καί οπος γιενη παλε γραφο
λαβε τρηγια περατηγια απο τρηκαλα οπο μοχες παρανκηλη

απρηλης τρης μερα παρασκβη εφτα ορες μερα εγιηνηκε ο
ρεφικη μσταφα εφεντης οποταν ρεηζης βεζρη κεχαγιας
και ο γαληπ εφεντης ρεηζης και ο γμαπηρος το πραχμη πασα
το παλο βεζηρ γιενητζρε εφεντης και ο δεος να σο δοση ζογιη και τβε
λετι και να σο χαρηση τα ποληχρονεμενα βεζηροπολα αμην αμην
αμην

1223
Απρηλης 5
μερα κρηγιακη

bende
Hassan
(τ.σ.τ.)

[Τό ἔγγραφο δημοσιεύεται ἐδῶ μέ ἀποκαταστημένη ὀρθογραφία καί στίξη καί μέ συμπληρωμένα τά διαλεκτικά γλωσσικά στοιχεῖα μέ προσθῆκες ἐντός παρενθέσεων ( ) καί λίγους ὀβελισμούς ἐντός ὀξειῶν ἀγκυλῶν < >].

φ.1r: *Τεβλετλο(ύ), μερχαμετλο(ύ), βεληγιο(υ)νεάμ ἐφέντ(η) μο(υ), Σο(υ)λτανο(ύ)μ χαξιρτελερο(ύ)* |2 *ὁ θεός νά σο(ῦ) δώκει τεβλέτι καί ξωγιή χαϊρ-*
λίτικη καί νά σο(ῦ) χα- |3 *ρίσει τά πολυχρονεμένα βεξιρόπο(υ)λα, ἀμήν(ν), ἀμήν,*
ἀμήν.

|4 *Λάβε μέ τόν τξοχα(ν)τάρη το(ῦ) καπικεχαγιᾶ Νο(υ)μάν ἐφέν-* |5 *τη τά*
σεφεριγιέ φερμάνια Γιάννινα καί Τρίκκαλο, μέ θ- |6 *έλημα θεο(ῦ) μᾶς*
τἄδωσαν. Αὐλώνα καί Ἰσκεντερ(ι)γιέ ἐβ(γ)ῆκε |7 *χαξιριγιέ· ἐξήτησαν σεφε-*
ριγιέ καί δέν το(ύ)ς ἔδωσαν. Λάβε καί |8 *το(ῦ) Μο(υ)χτάρ πασᾶ τ'*
Ἀνέ(μ)παχτο μέ τά μεασά το(υ) τά φε- |9 *ρμάν(ι)α. Λάβε ἕνα φερμάνι τοῦ*
Λοτφολᾶ πέγιη Τζα- |10 *ταλτζηνο(ῦ) καί ἄλλο ἕνα φερμάνι Ἰζτινλῆ*
Μ(ου)σταφᾶ πέγη |11 *όπο(ύ) το(ύ)ς εἶχαν στό ὀρδί μέ πεντακόσο(υς)*
νομάτο(υ)ς τόν πᾶ- |12 *σα ἕνα τερτίπι· καί εἶδε τό τεφτέρι ὁ Νο(υ)μάν ἐφέ-*
ντης καί εἶπε |13 *το(ῦ) Βεζίρη καί το(ῦ) Ρεΐζη καί πῆγα καί 'γώ καί το(ῦ)' πα*
το(ῦ) Βεζίρη, ἐφ- |14 *έ(ν)τ(η) μο(υ), ἔτζι μόπες, ἀπό Μαναστήρι καί Σελα-*

νίκι κάτω, |15 τἄδωσα τ' Ἀλῆ πασᾶ· τώρα το(ύ)ς χαλέβεις, δέ θέλα σο(ῦ) δώ- |16 κει κανέναν, καί μᾶς ἔδωσαν τά φερμάν(ια) το(υ)ς νά παγιαί - |17 νουν στά Μόργια, στό [σ]έμτγι το(ῦ) Βελῆ πασᾶ, καί λάβε τα· καί |18 ἀκόμα ἄν εἶναι καί ἄλλος κανένας γράψε ἐδῶ, μέ δέ- |19 λημα δεο(ῦ) καί μέ τό κο(υ)βέτι ξ' ἀφεντιᾶ(ς) σο(υ) το(ύ)ς γιερίζο- |20 με (=γυρίζομε;) καί ἐκάμαμαν μέ τό Νο(υ)μάν ἐφέντη ἕνα τακ- |21 ρίρι, ἀπό Σελανίκι καί Μαναστήρι κάτω ὅσε(ς) κα- |22 ζάδες καί βρίσκονται νἄναι Σερασκέρης ὁ Ἀλή πασάς |23 καί ν(ά) στείλει ξεκφαγιέ το μ(ι)κταρη ἀσκέρι μέ το πο- |24 γροτη (:μπουγιουρντί) το(ῦ) νά φυλάξο(υ)ν τά σκαλώματα καί σεριχάτι- |25 για καί ἄν βγεῖ κανάς το(υ)σμένη(ς) σ' αὐτά τά σέμτιγια |26 μικροί καί μεγάλοι νά παγιαίνετε ἀπανωθιό το(υ) καί ὅ,τι |27 χιλέδες νά πεῖ ὁ κ(ι)ο(υ)φάρης νά μήν το(ύ)ς πιστέψετ- |28 ε καί πρῶτα μᾶς εἶπαν σο(ῦ) τό δίνομε, κατόπιν ἔκαμ- |29 αν μοσαβερέ καί δέν τό ηὗραν τξαΐξι ἀπό το(ύ)του τόν μα(ν)τέ |30 καί ἔγραψαν στήν Πόλη ἄν τό βρο(ῦ)ν μονασίπι νά μᾶς τό |31 δώσο(υ)ν.

|32 Ἐφέντ(η) μο(υ), πααίνω στό(ν) τεφτέρ ἐμίνη Ἀλή ἐφέντη Μο- |33 ραΐτη καί μ'πε γράψε τῶν πασάδων ἀπό ἐμένα ὁπο(ύ) I34 οἱ πρωτάτοι τῆς Βενετγιᾶς καί τῆς κο(υ)τξο(ύ)κη Ἱσπάνας ἔκαμαν |35 ἕνα μαχξάρι πρός τό(ν) Ποναπάρτη νά γιένο(υ)ν τά δύο |36 ἕνα βασίλ(ει)ο καί τὅσκισε τό μαχξάρι καί εἶπε πώς τή Βε- |37 νετγιά τήν ἔχω μέ τόν ὀσμανλή μαξί καί ἔδωσα λόγ- |38 ο καί δέ βιαίνω ἀπό τό λόγο μο(υ) καί δέν χαλνῶμαι μέ τόν ὀ- |39 σμανλή. Το(ῦ)το τό χα(μ)πέρι τὄγραψε ὁ Μοχῆπ ἐφέν- |40 της καί τόν Ἀλή ἐφέντη τόν ἔχο(υ)ν ἐδῶ ὅ,τι γράμματα φράνγκικ- |41 α καί ρωμαίγικα, αὐτός τά μαθαίνει καί εἶναι σέ πᾶσα κο- |42 βέντα καί μ'πε ἐγώ τῶν πασάδων εἶμαι τοατξής καί γράψε το(υ)- |43 ς νά φερθο(ῦ)ν καλά μέ το(ύ)ς Φραντξέζο(υ)ς· καί δέλει τρεῖς-τέσσε- |44 ρο(υ)ς ὀκάδες καλόν [καπνό;] καί τὄδωσα δύο ὀκάδες ἀπό λόγο(υ) μο(υ), καί ἄ- |45 ν εἶναι μονασίπι γράψε το(υ) ἕνα χαρτί καί φηκαρήτηγια ὁπ- |46 ο(ύ) ὁρμηνεύεις τόν πιστό μο(υ) καπιτζοχα(ν)τάρη μο(υ) καί γράψε |47 καί τοῦ Βελῆ πασᾶ γε (:γιά) νἄχει τόν ἀδερφό το(υ) καλά καί νά μᾶ(ς) στείλει ἕνα γραμ- |48 μα ἀπό αὐτήν ὡς ὀκρανλίκι, γιατί ὁ Βεξίρης καί ὁ Ρεΐζης τόν ἔχο(υ)ν νύχ- |49 τα μέρα ἀντάμα καί ὅπως ὁρίζεις, ἐφέντο μο(υ).

Iv: Το(ῦ)τες τίς μέρες ἔστειλαν χαξινέ στό Ἰσμαήλι καί Ἰπραΐλι καί Σε- |2 λίστρα καί Μπαμπάταγι νά μάσο(υ)ν ξαχιρέ καί στή Σόφι<φι>για νά μάσο(υ)ν |3 ξαχιρέ, φερμάνια καί χαξινέδες καί μοπασιραίγο(υ)ς καί ὁ θεός νά κά- |4 μει τό καλό, ἀμήν. Ἐφέντομ, ἐπάγησε ὁ Νο(υ)μάν ἐφέντη(ς) σήμε- |5 ρα στό Βεξίρη καί τὄπε: ἔχεις χαρτιγιά καί παραν(γ)κολή τίποτα;

|6 *το(ῦ) εἶπε πάλε, γράψε το το(ῦ) Ἀλῆ πασᾶ, καί τὄκαμε ὅρκο,* |7 *ὁπο(ύ) εἶναι δικό(ς) μου καί ὅ,τι δο(υ)λ(ει)ά ἔχο(υ)ν αὐτός καί τά παιδιά το(υ)* |8 *<ἔχο(υ)ν>, ἀτός τήν κάνω· καί το(ῦ)' πε ὁ Νο(υ)μάν ἐφέντης μήν (ἀ)κο(ῦ)ς το(ῦ)* |9 *κόζμο(υ) τά λόγια, Ἀλή πασάς μέ τά παιδιά το(υ) εἶναι τοατζῆδε(ς) σο(υ) καί* |10 *το(ῦ) εἶπε γιά το(ῦ) Σελάμαγα τό ξιαμέτι, ἄν ἔχει κα(ν)έναν* |11 *μ(ου)στερή ἤ νά κάμει τξιράκι, νά τό κάνει κασριγιέτι* |12 *καί ἄν θέλει τό κάνω μαλκ(ι)ανέ, καί χαλέβει ὥς ὀγδοήντα σακκο(ῦ)-* |13 *λες μέ τό ἰλχάκι μαξί ὥς ἑξήντα σακκο(ῦ)λες τό κάνω,* |14 *ἤ τό κασριγιέτι ἤ τό ἰλτιξάμι, νά μᾶς γλυτώσεις ὅτι τόν ε-* |15 *χμα (;) πρός τήν ἀδερφή το(υ) καί τόν εἶχε καί ὁ Σο(υ)λτάν Μ(ου)σταφάς* |16 *(μ)περ(μ)πέ(ρ)μπαση στό σαχξατελίκι το(υ) καί ὅποτε μπαίνω καί* |17 *'γώ καί ὁ Νομάν ἐφέντης μ(έσ)' στό Βεξίρη ὀμπροστά μᾶς πιάνει* |18 *ἔχομε ἄδικο καί μο(ῦ) λέγει καί μοναχός το(υ) ὁ σαχ(ι)πί τεβλέτης καί* |19 *ὅ,τι ὁρίζεις, ἐφέντη μο(υ).*

[στό κάτω μέρος τῆς σελίδας:]

|20 *Φανερώνω τά ὅσα ἐξόδεψα στό μαστράφι, σέ δο(υ)λ(ει)ές τό πά-*
|21 *σα ἕνα ὄνομα σέ ὄνομα* *3000*

|22 *Ἔδωσα στήν Π<η>λεσοβίτξα καί το(ῦ) Μο(υ)ράταγα τά μπερά-*
|23 *τια μέ χέρι Νο(υ)μάν ἐφέντη, γρόσ(ι)α* *316½*
|24 *πάλε σέ τρίγια (μ)περάτιγια Τρικκαλ(ι)νά* *235*
|25 *Δευτέρα, μέ χέρι Νο(υ)μάν ἐφέντη στό (μ)περάτι καί*
|26 *φερ(μά)νι Χι[μέταγα] (Ἀχμέταγα;)* *670*
1221½
|27 *Δευτέρα, ἔστειλα τοῦ Τιβάν ἐφέντη* *5000*
|28 *Δευτέρα, ἐδώσαμαν βεξή(ρ) Κεχαγιᾶ Ὀσμάν ἐφέντη*
|29 *γιά το(ῦ) Χημέταγα (Ἀχμέταγα;) τή δο(υ)λ(ει)ά*..... *2500*
8721½
|30 *Δευτέρα, στό(ν) Τξελαλοτήν (μ)πέγη ὁπὅκαμα τ(ό) τα(τμ)-*
|31 *πίκι καί μο(υ)λ(ι)αξιμέτιγια τρεκηνη(;) τῆς Ὄχρης* *0085*

|32 *Γιάννινα καί Τρίκκαλα σεφεριγιέ φερμάν(ι)α καλέμ χάρτξι* ... *0100*
8906½

|33 *στό χαξιριγιέ Ἀγνέ(μ)παχτι φερμάν(ι) χάρτ(ξ)ι* *0025*
|34 *στά μεάς φερμάν(ι)α Ἀγνέ(μ)παχτι* *0035*
|35 *Ἰξτίν καί Τξατάλτξε, στά Μόργια, ὁπο(ύ) γίνηκαν τά ἰνί (:γενί)*
|36 *φερμά(νια), χάρτξι* *0035*

|37 *ἐγίνηκ(ε) μ(έ) σαράφη καί ἔστειλα το(ῦ) Τιβάν ἐφέντη ἐννιά*
|38 *χιλ(ι)άδες* _____
|39 *καί ἕνα καί μισό καί ἔμειναν τά ἐπίλοιπα ἀπάνω μο(υ)* *9001 ½*

φ.2r: *Ἐφέντο μο(υ), μο(ῦ) εἶχε πεῖ [ὁ] Ἀλή ἐφέντης, ὅποτε νά πάνει κα-* |2 *γιένας (=κανένας), νἄρθεις, ἔχω νά σο(ῦ) πῶ. Μέ τά (=τό) νά ἤρθαν οἱ τατα-* |3 *ραῖγιοι ὁπόχαν στείλει στή Φιράντζα, πῆγα, καί μο(ῦ) [εἶπε], ἀπό τό(ν)* |4 *Φράντζα το(ῦ)το τό χα(μ)πέρι ἤρθε, ὁπο(ύ) ὅλα τά κιράλ(ι)α* |5 *ἐγίνη-καν ἕνα, νά πηγιαίνο(υ)ν ἀπάνω στόν Ἐγλέξο, καί γιά τίς* |6 *ἀγάπες κ(ι) ἄλλα λόγια, καί ὁ θεός νά τά κάμει ἀλήθεια, μο(ῦ)* |7 *εἶπε. Καί μο(ῦ) εἶπε, στό τεβ-τζιχά[τι] ἀκούστηκαν κάτι λόγια ὁπο(ύ) ὁ* |8 *σαχιπί τεβλέτης ἐθέλησε ν' ἀλλάξει τό(ν) Βελῆ πασά ἀπό τά* |9 *Μόργια· μὅκανε ὅρκο ὁπο(ύ) δέν ἦταν τίποτας. Μόνε* |10 *ἄντα [=ὅταν] ἔδωσαν τό Ἐγρίποζι το(ῦ) (Μ)πεκήρ πασᾶ εἶπε ὁ (Μ)πεκήρ* |11 *πασάς τί νά μο(ῦ) κάνει τό Ἰγρί<ρι>ποζι, μόνε στό τεβ-* |12 *τζιχάτι νά μο(ῦ) δώσετε τά Μόργια· καί το(ῦ)' πε [ὁ] Ὀσμάν* |13 *ἐφέντης πεκιγί ὄχι· ἄλλη κο(υ)βέντα δέν ἔχει γιένει καί μο(ῦ)-* |14 *'πε ἐγώ καί ὁ Νο(υ)μάν ἐφέντης τό (τοῦ;) κάμαμαν ὅρκο ὁπο(ύ) δ-* |15 *έν εἶναι τίποτας ἀπό τ' αὐτά καί μο(ῦ) τὄχε πεῖ καί ὁ Νο(υ)μά-* |16 *ν ἐφέντης, ὁπο(ύ) τὄχε (μ)παστιρ(ν)τίσει καί τόν ἔκαμε βοκού-* |17 *φη· τώρα (γ)κ(ι)όγια πάγιαινε ἕνας τάταρης στά Μόργια* |18 *καί εἶπε 'πό πάνω τὅμστε [τοῦ εἴμαστε] το(ῦ) Βελῆ πασᾶ ὁπο(ύ) γίνηκε ἄ-* |19 *ζλι ὁ σαχ(ι)πί τεβλετής καί γίνηκε ὁ Ταγιάρ πασάς καί μο(ῦ)* |20 *εἶπε π(έ)ς τῶν ταταραίγων καί γράπισε καί τῶν πασάδων* |21 *νά το(ύ)ς κάμει τενπίχι καί νά το(ῦ) γράπισο(υ)ν ἕνα ἀρζοχά-* |22 *λι ὁπο(ύ) 'μαστε τοατζῆδ(ε)ς το(υ)· το(ῦ) εἶπα καί 'γώ [ὁ] ἀφέντης μο(υ) ἀ[πό]* |23 *τέτ-γοια δέν ἔχει χα(μ)πέρι καί δέν ἠξαίρει τίποτας ἀπό τ-* |24 *έτγοια λόγια καί πῆγα στό Νομάν ἐφέντη καί τὄπα* |25 *λοπρονο(;) μήν ἔρθεις ἐγίνηκε αὐτή [ἡ] κο(υ)βέντα καί δε-* |26 *νέ(μ)πιστεύτηκε καί το(ῦ)καμα ὅρκο το(ῦ) σαχ(ι)πῖ τεβλέτη* |27 *ὁπο(ύ) δέν εἶναι τίποτας καί νἄταν μ<γ>ὄγραφαν τίποτ-* |28 *ας καί τόν ἔκαμα βοκο(ύ)φη, το(ῦ)το εἶναι καινο(ύ)ργιο, δέν* |29 *τό ξέρω καί τό κάνομε τεφτίσι πόδε ἐβ(γ)ῆκε το(ύ)τη* |30 *ἡ κο(υ)βέντα καί πάλε γράφομε, μοναχά ἔχω ὥς τά τώ-* |31 *ρα ὁπο(ύ) βιαίνω τρίγια χόβιγια καί δέ(ν) μ' ἀνά-βαλε τίποτας* |32 *ὁ βεξίρης.*
|33 *Ἐφέντη μο(υ), ὁ Νο(υ)μάν ἐφέντης στό χιξμέτι σο(υ) δέν κάνει* |34 *κο(υ)σο(ύ)ρι σέ ὅ,τι χιξμέτι σο(υ) καί νά το(ῦ) πῶ σηκώνεται μέ μέ-* |35 *να καί ὅ,τι ν' ἀκο(ύ)σει νά μο(ῦ) τό πεῖ καί 'γώ ὅ,τι νά το(ῦ) πῶ μ' ἐμέ-* |36 *να σηκώ-νεται σέ πᾶσα δο(υ)λ(ει)ά σο(υ). μόνε ἐπῆρε σ<ι>πίτ-* |37 *για καί ἔχει νά βγιεῖ στό ὀρδί καί νά το(ῦ) κάμεις ἕνα ἰκράμι* |38 *μο(ῦ) εἶπε καί ὅπως ὁρίζεις, ἐφέντ(η) μο(υ).*

|39 *Ἐφέντ(η) μο(υ), ἔχο(υ)ν στό νο(ῦ) το(υ)ς τό χτερελέξι νά βιγο(ῦ)ν στό ὀρ-*
|40 *δί, ἐγώ τξατήργια καί ἄλογα καί ἄλλο τακίμι ὁπο(ύ) χρειάξεται δέ-* |41 *ν*
ἔχω καί το(ῦ)τα δέν παίρ(ν)ονται τρίγια πο(υ)νκ(ι)ά ἄσπιρα· ἄν εἶναι |42
ὁρισμός σο(υ) στεῖλε μο(υ) τα νά τά πάρω καί πάλε ἄν ε(ἶ)ναι ὁριξμό σ-
|43 *ο(υ), κάδομαι σ(έ) μνιά ἄκρη σά(ν) τερβίσης καί τό χισμέτι* |44 *σο(υ)*
πάλε τό κοιτάξω, ὅπω(ς) ὁρίσης ἐφέντ(η) μο(υ).
|45 *Ὁ Ταγ(ι)άρ πασάς ἐβῆκε ἀπό τόν καξά το(ῦ) (Μ)πο(υ)ργάξι καί πά-* |46
γιει στήν Κιρκίλισας τόν καξά μέ τρεῖς χιλ(ι)άδες· ἐκεῖ εἶναι |47 *τος. Τό*
φερμάνι το(υ) γράφει στή Βάρνα καί φοβᾶται νά πάνει καί σο(ῦ)-|48
λατσίξει αὐτ(οῦ) ὁλόγυρα μέ τρεῖς χιλ(ι)άδες ἀσκέρι.

φ.2ᵛ: *Ἐφέντ(η) μο(υ), ἐπῆγα στό(ν) Ρεῖξ ἐφέντη καί το(ῦ) 'πα το(ῦ)το τό*
σερασκερ- |2 *λικέ φερμάνι νά δοθεῖ εἶναι πολύ καλό μο(ῦ) φαίνεται μεά-*
ξαλαχ |3 *ἄν βιγιεῖ πο(υ)θενά ὁ το(υ)σμένης βιγάξει λογ(ι)ῶν-λογ(ι)ῶν φερ-*
μάν(ι)α |4 *καί ἀγιτέγια καί χάτθιγια [=χάτια] καί πιστεύει τόν κόξμο σά(ν)*
στό Μεσί- |5 *ρι, καί μο(ῦ) 'πε, το(ύ)τη τήν ὥρα δέν κάμει γιατί τό*
(ἀ)κο(ύ)γει καί μᾶς χαλνά- |6 *γιει καμν(ι)ά δο(υ)λ(ει)ά καί μγὄπε [=μοῦ*
εἶπε] γράπισέ το(υ) το(ῦ)τες τίς ὧρες νά φερθεῖ κ- |7 *αλά καί τγο [=τοῦ]*
γραπίσαμαν καί μεῖς δύο χόβιγια πῶς νά φερθεῖ· πάλε τὄπα [τοῦ εἶπα] |8
δῶ(σε) μας τό φερμάνι καί γράπισέ το(υ) νά μήν τό βιγάλει στό μεγτάν- |9
ι καί μο(ῦ) εἶπε ἄν κάνει χρείγια ἐμεῖς παίρ(ν)ομε τό χα(μ)πέρι καί το(ῦ)
στέλ(ν)ο- |10 *με αὐτό καί ἄλλα φερμάν(ι)α.*
|11 *Τό(ν) Πεχήτξ ἐφέντη τόν στεῖλαν στό Ροστξίκι [Ρουστσούκι] νά κόψει*
δύο μῆνες |12 *μο(υ)ταρεκέ· τό ξήτησε ὁ Μόσκοβος ὅτι ἀπόμεινε ὁ μοκαλε-*
|13 *μές ὀπίσω, ἀπό τό χειμώνα δέν ἔφτασαν οἱ κο(υ)ργιέροι.*
|14 *Τό(ν) Μέτος Τξερή(μ)παση δέ(ν) μᾶς τόν ἔδωσαν στό μιγιέτι τόν εἶχαν*
στό |15 *ὀρδί τερτίπι· τό χαρτί το(ῦ) σαχ(ι)πῆ τεβλετῆ τὄστειλα το(ῦ) Τιβάν*
ἐφ- |16 *έντη καί ἄν ἔνε ὁρισμό(ς) σο(υ), γράπισε ἕνα χαρτί το(ῦ) Βεξίρη*
πο(ύ) νά στείλεις |17 *ἕναν ἄνθρω[πό] σο(υ) μ' ἑκατόν πενήντα νομάτο(υ)ς*
νά τόν ἀφήκο(υ)ν α- |18 *ὐτόν.* |19 *Ὁ Σμαήλπεγιης ἐγράπισε ἐδῶ, αὐτο(ῦ) νά*
σᾶς βιγῶ ἤ νά βιγῶ |20 *στή Σόφιγια μέ δέκα χιλ(ι)άδες καί το(ῦ) γράπισαν*
νά 'σαι χαξίρης καί ὅ- |21 *πως σο(ῦ) γράπισομε.* |22 *Ὁ Ζίχναλης μέ*
χίλ(ι)ο(υ)ς, τό ἴδγιο τγο [=τοῦ] γράψαν ἀπό τό τεβλέτι. |23 *Ὁ Τράμαλης*
1000, τό ἴδγιο. Ὁ Π<ι>ράβιστα τξορμπατξή(ς) 1000, τό ἴδγιο. |24 *Ὁ Σκετξέ*
ἀγιάνης μέ χίλ(ι)ο(υ)ς, καί αὐτήνο(υ) τό ἴδγιο το(ῦ) γράπισαν. |25 *Τόν*
Καραοσμάνογλη ἐπάγη ὁ Σάτπεγιης μοπασίρης νά |26 *τόν φέρει μέ δέκα*

χιλ(ι)άδες· εἶδα τά φερμάνια το(υ), τό χτ- |27 *ερελέξι νἄναι ἐδῶ ἀβόλετο τγο [=τοῦ] 'γράφαν.* |28 *Τόν Τζαπάνογλη μέ δέκα χιλ(ι)άδες, ἐπάγιη μοπασίρης* |29 *ἀπό Πόλη.* |30 *Ἀπό Ἀνατολή ὁ Ζόν(;) Χασάνη ὁπο(ύ) 'ταν πέρ[υσι] στό Ἰσμαΐλι, το(ῦ) πάγιει φερ-* |31 *μάνι μέ ἕξι χιλ(ι)άδες καί ἄλλοι ἀπό Ἀνατολή καί Ρο(ύ)μελη* |32 *ἀμτέτι, μονάχα το(ῦ)τοι ὁπὅχο(υ)ν ὄνομα.* |33 *Το(ῦ) Νιμέτη πέγιη ἡ δο(υ)λ(ει)ά τό σο(υ)ρο(ύ)τι τό ἰλάμι το(ῦ) τεφτέρη ἐμίνη εἶ-* |34 *ναι τώρα ἐπαρακάλεσα τό(ν) τεφτέρη ἐμίνη καί μὅκανε ὅρκο: κο(υ)σο(ύ)ρι δέν κά* |35 *νω· καί ὅπως γιένει πάλε γράφω.*

|36 *Λάβε τρίγια (μ)περάτιγια ἀπό Τρίκκαλα ὁπο(ύ) μὅχες παραν(γ)κείλει.* |37 *Ἀπρίλης τρεῖς, μέρα Παρασκευή, ἑφτά ὧρες μέρα, ἐγίνηκε ὁ* |38 *Ρεφίκη Μ(ου)σταφά ἐφέντης ὁπο(ύ) 'ταν Ρεΐζης, Βεξίρη Κεχαγιάς* |39 *καί ὁ Γαλήπ ἐφέντης Ρεΐζης καί ὁ γαμπρός το(ῦ) Πραχήμ πασᾶ* |40 *το(ῦ) παλ(ι)ο(ῦ) Βεξίρ(η), Γιενιτζαρέ ἐφέντης, καί ὁ θεός νά σο(ῦ) δώσει ζωγιή καί τεβλέτι καί ν-* |41 *ά σο(ῦ) χαρίσει τά πολυχρονεμένα βεξιρόπουλα, ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν.*

bende *[1223], Ἀπρίλης [5]*
Hassan *μέρα Κυργιακή*
(τ.σ.τ.)

[380]

1 φ., 22x16 ◆ (360) ['Ιωάννινα], 8 Ἀπριλίου 1808

Σχέδιο γράμματος τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πρός τόν «Μπερσιέρ», προφανῶς Γάλλο ἀξιωματοῦχο, στήν Κέρκυρα. Ἡ ἑλληνική ἐκφορά τοῦ ὀνόματος «Μπερσιέρ» καί ἡ χρονολογία δημιουργοῦν σοβαρό πρόβλημα ταύτισης μεταξύ τοῦ στρατηγοῦ César Berthier καί τοῦ αὐτοκρατορικοῦ κομισσαρίου τῶν 'Ιονίων νήσων Julien Bessières. Τή στιγμή τῆς ἀλληλογραφίας βρίσκονται καί οἱ δύο στήν Κέρκυρα. Μέ τόν δεύτερο ὁ Ἀλή πασάς διατηρεῖ παλαιές σχέσεις φιλίας, οἱ ὁποῖες ἀνανεώθηκαν μέ τήν πρόσφατη ἐπάνοδό του στά Ἑπτάνησα (ἀρχές Μαρτίου 1808) καί τήν ἀνάληψη τῶν νέων του καθηκόντων (βλ. Εὐρετήριο), ἀλλά δέν γνωρίζουμε ἄν εἶναι αὐτός ὁ ἀποδέκτης τοῦ γράμματος. Ἀντίθετα, ἡ φράση: «ἀνέφερες καί ἔγραψες ὅσα ἔπρεπαν» παραπέμπει στή γνωστή εἰσήγηση τοῦ Berthier πρός τόν Ναπολέοντα νά παραχωρηθεῖ ἡ Πάργα στόν Ἀλή πασά, τήν ὁποία ὁ Αὐτοκράτορας ἀποδοκίμασε μέ αὐστηρότητα (A. Boppe, *L'Albanie*, σελ. 90 κ.ἑξ.). Ἡ χρονολογία τοῦ γράμματος δημιουργεῖ ὁρισμένες ἀπορίες. Μετά τή δραστική ἀπόρριψη ἀπό τόν Ναπολέοντα τῆς ἔμμεσης πρότασης τοῦ Berthier γιά τήν ἐκχώρηση τῆς Πάργας στόν Ἀλή καί μάλιστα τήν ἔμμεση κατάληψη ἀπό δυνάμεις τοῦ ἴδιου τοῦ Berthier τόν Ὀκτώβριο τοῦ 1807, θά ἦταν

δύσκολο νά δεχθοῦμε ὅτι ὁ Berthier καλλιεργοῦσε σχετικές προσδοκίες στόν Ἀλή πασά. Δέν ἀποκλείεται ὅμως ὁ Ἀλής νά ἐπαναλαμβάνει ἕνα αἴτημά του, μέ τήν εὐκαιρία τῆς ἀναχώρησης τοῦ Berthier γιά τή Γαλλία καί τῆς ἀντικατάστασής του ἀπό τόν στρατηγό Donzelot, πού πραγματοποιήθηκε στίς ἀρχές Ἀπριλίου 1808 (βλ. G. Remérand, *Ali de Tébélen*, σελ. 119 κ.ἑξ., 126 κ.ἑξ.) σχετικά μέ τό πάγιο αἴτημά του τῆς ἀπόκτησης τῆς Πάργας. Ὡστόσο, ἀπό τό ὕφος τοῦ γράμματος εὐκολότερα μποροῦμε νά δεχτοῦμε ὅτι ὁ Ἀλή πασάς ἀπευθύνεται στόν Bessières. ■

Σχετ.: [447], Κέρκυρα, 27 Φεβρουαρίου 1809

Παιδί μου Μπερσιέρ, μοῦ γράφης ὅτι διά τήν Πάργαν ἀνέφερες καί ἔγραψες ὅσα ἔπρεπαν, καί σέ εὐχαριστῶ, ἰξεύρω ὁποῦ μέ ἀγαπᾷς καί μέ πονεῖς ἀπό καρδίας, καί ὁ θεός νά μή σέ ἐντροπιάσῃ.

Παιδί μου, εἰς ὅσα σοῦ ὑποσχέθηκα ἀπό μιᾶς ἀρχῆς κοσούρι δέν ἄφησα, δέν σέ ἐντρόπιασα ἀλλά ἀσπροπρόσωπον σέ εὕγαλα, καί εἰς τόν Ἡμπεράτωρα, καί εἰς ὅλον τόν κόσμον. Ἔμπα παιδή μου, μέ ὅλην τήν δύναμίν σου διά νά μοῦ μπητίσῃς τήν δουλειάν τῆς Πράγας, ἡ ὁποῖα ὡς πρός τό μεγαλεῖον τοῦ βασιλείου σας δέν εἶναι οὔτε ὡς μία τρίχα, καί ἔπειτα μέ γνωρίζεις καί ἐμένα τί Ἀλή Πασᾶς εἶμαι καί πῶς ἔχω νά σέ δουλεύσω σέ κάθε τί, εἰς τρόπον ὁποῦ μέ τά χισμέτια μου ἐλπίζω εἰς τόν θεόν νά σέ ἐβγάλω ἀσπροπρόσωπον καί εἰς τόν Ἰμπεράτωρα καί παντοῦ.–

1808: Ἀπριλλίου: 8:

(μονογραφή Ἀλῆ πασᾶ)

[381]

1 φ., 29x20 ◆ (793) Μαραθιάς, 10 Ἀπριλίου 1808

Ἀρτζουχάλι πού ὑπογράφει ὁ προεστός τοῦ χωριοῦ Νικολάκης καί «οἱ λοιποί Μαραθιῶτες» πρός τόν Ἀλή πασά. Παραπονοῦνται γιά τήν ἐμφάνιση κλεφτῶν στήν περιοχή τους, πού τούς ἔχουν ἀποκλείσει τίς ἐπικοινωνίες καί μάλιστα δέν τούς ἄφησαν νά σπείρουν. Ἀναφέρονται οἱ κλέφτες: Χοντρομῆτρος, Χαρδαλαῖοι, Κουτρομαναῖοι καί Βαρβαταῖοι. Ἀναφέρεται ἐπίσης τό ὄνομα τοῦ Ζέρε Μούκανη, Ἀλβανοῦ μπουλούκμπαση τῆς περιοχῆς, ὁ ὁποῖος ὅμως δέν φαίνεται ἀκριβῶς ποιά ὑπηρεσία ἐκτελεῖ. ■

»Ὑψηλότατε, ντοβλετλοῦ, ἰναετλοῦ, μερχαμετλοῦ, Βεζίρ ἀλισιᾶν ἐφέντι μας, σκλαβικῶς φιλοῦμεν τό χρισόν σου μέστι, παρακαλοῦμεν τόν μεγαλοδύναμον θεόν νά σέ πολυχρονεῖ καί νά σοῦ χαρίζῃ τούς βεζῆρ ξαντέδες σου, ἀμῖν, ἀμῖν, ἀμῖν.

Μέ τό σκλαβικόν μας κάμνωμεν ὑφαντέ, καί πρότον παρακαλοῦμεν

τόν αὐθέντι μας νά γένη βοκούφης εἰς τό χάλι μας, ὅτι ἐμεῖς πρότα ἔχομεν τόν θεόν καί δεύτερον τήν ὑψηλότι σου, καί καθῶς σοῦ τό πρωκάναμεν ὑφαντέ, ὁποῦ εἴμαστε μουασιράν ἀπό τοῦς κλεῦτες τόσον κερόν καί τρεῖς μίνας ἔχομεν χωρίς ἄλας, καί εἰς τό Καρπενίσι ὅποτε καί ἄν ἐπήγαμεν σκοτομένι ἐγίρισαμαν ἀπό τούς κλεῦτες· ὁ τόπος ἐρίμοσε ἀπό τό Κουμπότη καί ἕως ἐδῶ κάνα χωριῶ δέν ἔμινε· καί ἀπό ἐδῶ ἕως Καρπενήσι παρόμια καί γιτουρᾶ δέν μᾶς ἀνέμινε καί οἱ κλεῦτες ἔγιναν περισή, μαντάμ ἐσικόθηκαν γερλίσι Ἀγραφιώτες ἀπό Ραδοβίστη καί ἄλοι ὁποῦ περπατοῦν μπουλουκτζῆδες, Χοντρομίτρος, Χαρδαλέοι, Κουτρομανέοι καί Βαρβατέοι, καί ἄλι ἀκόμι ὁποῦ βγένουν ὑπέρ τούς ἑκατόν καί καθένας εἶναι σκεπαζμένος. Ἐμεῖς οἱ σκλάβι σου ἔμιναμαν ὡσάν εἰς τό νισί καί θέλ' ἀπεθάνομεν τῆς πίνας, καί δέν μᾶς ἀνέμινε ζαϊρές οὔτε να φάμε, οὔτε νά καρτερέσωμεν καλαμπαλίκια ὁποῦ μᾶς ἔρχονται καί οὔτε μᾶς ἄφισαν οἱ κλεῦτες νά σπήρομεν.

Ἀμᾶν ἐφέντι μας, ἀλαχᾶν ἰσκινέ παμπερίν ἰσκινέ ἀξινῆς μπασιτζῆν, νά κάμις ἕνα κερέμι εἰς ἐμᾶς, ὅτι ἄλον τξιαρέν ἀπό ζαϊρέν δέν ἔχομεν. Ἀκόμι στέλνομεν εἰς τόν αὐθέντι μας ἐξακόσια γρόσια σάλτι ἀπό τό χωριῶ μας καί οἱ Βινιανήτες δέν μᾶς καρίστισαν λέγοντάς μας ὅτι ἔρχονται μοναχῆ τους καί ἀποκρίνονται. Ἀκόμι ἦλδεν καί ὁ Ζέρε Μούκανης, τόν ὁπήον παρακαλοῦμεν νά τόν προστάξις νά πάρι τό διορισμένο, τά διακόσια πενήντα γρόσια τό ἐξάμινο, καί ἀπό Καρπενήσι μᾶς ζιτοῦν καί ἰστιρα τό ὀπίον παρακαλοῦμεν νά γένει ντέφι ἀπό ἐμᾶς ὅτι εἴμαστε χαμένοι, καί εἰς τά πάντα ζιτοῦμεν τό ὑψηλόν σου καρέμι μέ θάρος σκλαβικόν, ὁρισμός σου καί οἱ χρόνι σου πολλοῖ:

1808:
Ἀπριλίου: 10:
Μαραθιᾶ:

σκλάβι σου Νικολάκις καί ἡ λιποῖ Μαραθιῶτες:

[382]

1 φ., 31x22 ◆ (801) [Δομενίκο], 18 Ἀπριλίου 1808

Ἀρτζουχάλι κάποιου Γιώτα ἀπό Δομενίκο πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀπό τή φράση «ἀπό τήν δοῦλος [=δουλειά] σου δέν ἀποφεύγου, εἰς τόν γκεβερτζιλέν πρόδυμος εἶμαι καί κουσούρι [=παράλειψη] δέν κάνω», προκύπτει ὅτι ἀσχολεῖται μέ τήν παραγωγή «γκεβερτζιλέ» [=νίτρου καί ἴσως κατ' ἐπέκταση πυρίτιδας], χωρίς νά φαίνεται ποιά

εἶναι ἡ σχέση του μέ τόν Ἀλή πασά, ἡ ὁποία ὅμως προκύπτει ἀπό τό παρακάτω σχετικό ἔγγραφο, ὅπου ἀναφέρεται ὡς «βεκίλης στά ἀργαστήρια». Παραπονεῖται ὅτι οἱ Δομενικιῶτες καί οἱ Λευτεροχωρίτες, στούς ὁποίους ἔχει δανείσει χρήματα, δέν τοῦ ἀποδίδουν οὔτε κεφάλαιο οὔτε τόκους (:«οὔτι μάννα, οὔτι διάφορο»), ἐνῶ ἔχει «ξοδιάσει μέ δευτέρι» γιά τήν παραγωγή ἑφτά χιλιάδες γρόσια, τά ὁποῖα ἀρνεῖται νά τοῦ πληρώσει τό βιλαέτι. Ἀπό τό παρακάτω σχετικό προκύπτει ὅτι ὁ Ἀλή πασάς ἔχει καταργήσει, μέ μπουγιουρντί του, ἀπό «βεκίλη» (=ἐπιστάτη) ἐργαστηρίων τόν Γιώτα, λόγω τῶν ἀντιδικιῶν μέ τούς προεστούς τοῦ Δομενίκου. Ἡ κατάργησή του φαίνεται νά ἔγινε πρίν ἀπό τήν ἀποστολή τοῦ παρόντος καί ἐν γνώσει τῆς κατάργησής του ὁ Γιώτας δηλώνει ὅτι εἶναι πρόθυμος νά συνεχίσει τήν ἐκτέλεση τῶν καθηκόντων του, ἄν ὁ Ἀλή πασάς τό θελήσει. Δέν βρήκαμε προσωπογραφικά στοιχεῖα γιά τόν Γιώτα τοῦ παρόντος ἐγγράφου, ἀλλά ἕνας συσχετισμός μέ τόν ἀρματολό τοῦ Δομενίκου «καπεταν-Γιώτα», πού λίγες μέρες ἀργότερα παίρνει μέρος στήν ἐξέγερση τῶν Βλαχαβαίων εἶναι ἐλκυστικός. Οἱ ἡμερολογιακές συσχετίσεις δέν εὐνοοῦν ἀλλά καί δέν ἀποκλείουν ἕναν τέτοιο συσχετισμό. Ἡ ἰδιότητα τοῦ δανειστῆ κοινοτήτων καί ἡ ἀντιδικία μέ τό βιλαέτι παραπέμπει σέ ἀρματολό ἀλλά ἡ τελευταία νόμιμη παρουσία του στό Δομενίκο στίς 24 Ἀπριλίου 1808 (βλ. τό παρακάτω σχετικό) δέν συνάδει μέ τήν 26η Ἀπριλίου 1808 τοῦ ἐγγράφου ἀρ. [390], μέ τό ὁποῖο οἱ Τρικαλινοί προεστοί ἀναγγέλλουν στόν Ἀλή πασά τίς πρῶτες πληροφορίες γιά τήν ἐξέγερση. Τό ἴδιο ἰσχύει καί γιά τό ἔγγραφο ἀρ. [400] τῆς 29ης Ἀπριλίου 1808, ὅπου ρητά ἀναφέρεται ὅτι ἔχουν προσχωρήσει στό κίνημα «ὁ καπετάν Γιώτας καί ἄλλοι καπεταναραῖοι». Εἶναι κάπως δύσκολο νά δεχτοῦμε ὅτι ἕνας ἐπιστάτης στά ἐργοστάσια παραγωγῆς νίτρου ἤ μπαρούτης, θά προσχωροῦσε στό κίνημα τοῦ παπα-Θύμιου Βλαχάβα τόσο ξαφνικά. Στήν ἀδυναμία μας νά συμβουλευτοῦμε τό σύνολο τῆς τοπικῆς βιβλιογραφίας τῆς εὐρυτάτης περιοχῆς πού καλύπτουν οἱ δραστηριότητες καί ἡ παρουσία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καί τῶν γιῶν του, περιοριζόμαστε στήν ὑπόδειξη τοῦ προσωπογρφικοῦ αὐτοῦ ζητήματος, στό ὁποῖο, μεταξύ ἄλλων, μιά ἐξειδικευμένη καί ἀναλυτική ἔρευνα, καλεῖται νά δώσει ἀκριβέστερες ἀπαντήσεις. Σέ κάθε περίπτωση τό παρόν ἔγγραφο μπορεῖ νά ἔχει μιά ἐνδιαφέρουσα θέση. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

Σχετ.: [388], [Δομενίκο], 24 Ἀπριλίου 1808

Ἠψιλότατε καί πολιχρονιμένι ντοβλετλῖ βεζίρ ἐφέντι μου τήν ἠψηλότιτά σου σκλαβικός προσκυνό καί τό χρισό σου μέστι φιλό, τόν θεόν περικαλό νά σοῦ αὐξάνη τήν δόξαν σου, νά σοῦ αὐγατίσι τό οὐτζάκυ σου, νά ζήσις νά σέ ἔχουμε ὁσάν βουνί ἠψιλόν, ἀμίν, ἀμίν, ἀμίν.

Ἀφέντη μου, προσκυνό τό ἤψον τῆς ἠψιλότι σου, νά σοῦ κάνο βοκούφεν τό παράπονόν μου καί νά λιπιδῖς τόν σκλάβου σου, ἀφέντι μου, ἐγό ἀπό τό οὐτζάκυ σου δέν φεύγου ἀπό τόν ὁρισμός σου χέρι δέν τραβό ἀπό τήν δοῦλος δέν ἀποφεύγου, εἰς στόν κγεβερτζιλέν* πρόθιμος ἦμε καί κουσούρι δέν κάνο· ὅμος, ἀφέντι μου, τόσος χρόνος καί τόσα χάρτζια ὁπού ἔχω ξοδιάση μέ δευτέρι, εὐτά χιλιάδες γρόσια ἔχου, ἕναν παρά δέν μοῦ ἔδουσι τό βιλαέτι, τό ὑστιρόν, ἀφέντι μου, μᾶς πῆραν τό βιό μας ἡ Δουμι-*

νικυότις, ἡ Λευτιρουχορίτις καί δέν μᾶς ἀποκρένοντε οὔτι μάνα, οὔτι διάφορο. Ἠμῖς πός νά ξίσομε καί στόν θεόν καί ἠς τήν ἠψιλότι σου νά μέ ὁρμινέψις καί νά μέ προστάξις πός νά κάνο καί ἀπό τίν προσταγίν σου δέν τραβό χέρι· πρόσταξέ με νά ἀκουλοδίσου καί ἄν ὁρίσις γράψιμε νά σοῦ τόν πό, πιός μέ κρότισι καί μί χάλασι· πρόσταξέ μι νά σοῦ τόν φανιρόσου. Ἡ χρόνι σο πολί, ἀμίν, ἀμίν, ἀμίν. Ἀμάν, ἀφέντη μου, ληπίσου τόν χοσμηκυάρή σου καί παρηγόρησέ με.

1808, Ἀπριλίου 18

χαΐρ τουβατζί σου
καί σκλάβο σου
γιότας προσκυνό
ἀπό δουμένικον

[383]

1 φ., 29x20 ◆ (999) Πρεμετή, 20 Ἀπριλίου 1808

Ἀρτζουχάλι κάποιου Σαλήκου πρός τόν Ἀλή πασά. Εἶναι ἄνθρωπος στήν ὑπηρεσία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στήν Πρεμετή, ἐπικεφαλῆς τοπικῆς φρουρᾶς. Στήν Πρεμετή ὁ Ἀλή πασάς ἔχει ἀποκαταστήσει κάποια μορφή νομιμότητας, ὅπως προκύπτει καί ἀπό τό περιεχόμενο τοῦ παρόντος, τό ὁποῖο ὅμως δέν μᾶς ἐπιτρέπει νά προσδιορίσουμε τόν πραγματικό χαρακτήρα τῆς ὑπηρεσίας τοῦ «Σαλήκου». Εἶναι βοεβόδας; ζαμπίτης; (=ἀστυνόμος) ἤ κάτι ἄλλο; Πληροφορεῖ τόν κύριο του γιά ἕνα φόνο πού ἔγινε στό χωριό Λιποστηβάνη τῆς Τζερίας [περιοχή Πρεμετῆς], ὅπου «κάποιος Πεκίρης ἐσκότωσεν κάποιον Λιάτζεν». Ἐκδέτει τίς ἐνέργειες πού ἔκανε γιά νά συλλάβει τόν δολοφόνο, ὁ ὁποῖος, μετά ἀπό μία σύντομη ἀντίσταση, διέφυγε. Ὁ Σαλῆκος τοῦ ἔκαψε τό σπίτι. Σημειώνουμε ὅτι ἡ «Ληποστιβάνη» εἶναι τό χωριό πού σέ ἄλλες ἑλληνικές πηγές ἀναφέρεται ὡς "Ἀληποστίβανη" (βλ. Π. Ἀραβαντινός, *Χρονογραφία*, τόμ. Β΄, σελ. 375) ἐνῶ ἡ «Τζερία» πού χρησιμοποιεῖται ὡς πρόσθετος γεωγραφικός προσδιορισμός, εἶναι μία ἀπό τίς τέσσερις γεωγραφικές ὑπο-ενότητες τῆς εὐρύτερης περιοχῆς τῆς Πρεμετῆς (βλ. Ἀραβαντινός, *ὅ.π.*, Β΄, σελ. 136), ἡ ὁποία δέν πρέπει νά συγχέεται μέ τήν "Σκερία", μία ἄλλη ὑπο-ενότητα ἀπό τίς ἀνωτέρω τέσσερις (βλ. Θεσπρωτός-Ψαλίδας, *Γεωγραφία*, σελ. 9 κ.ἑξ.), τήν "Ἰσκερή" ἤ "Ἰσκερία" κατά τόν Ἀραβαντινό (*ὅ.π.*, σελ. 136 καί 372 ἀντιστοίχως). ■

Σχετ.: [402], [Πρεμετή], 1 Μαΐου 1808

-Ἠψυλώτατε καί πολληχρωνημένε μερχαμετλῆ, βεξήρ ἐφέντη μου, σκλαβικῶς σέ προσκηνῶ καί σου φηλῶ το χρησώ σου μέστη, μέρα νήχτα τόν θεόν παρακαλῶ να σε πολληχρωνῆση με ὥλλα τά χαήρ μουρατιά σου, ἀμήν.

Με το σκλαβικόν μου σοῦ κάνο ἡφαντέν, ὅτι, ἐφέντη μου, προχθές Παρασκεβῆ ἐσκοτόθηκαν στό Λημποστηβάνη Τζερίαν· κάπιος Πεκήρης ἐσκότοσεν κάπιον Λιάτζεν καί με ἤλθεν το σικιαγέτι ἀπο τον σκοτομένον καί ἐγῶ ἐκίνησα δέκα ὀνομάτους. Θάρισα αὐτός ὁ Πεκήρης ἤχεν φήγη καί πάησαν ἡ ἄνδρωπη μου ἤσια στο σπήτι του καί αὐτῆ ἦταν κλησμένη μέσα καί στά χαρέμια καί στο χαούρη [=ἀχούρι]· σάν πάησαν ἡ ἄνδρωπη μου τοῦς ἐπῆραν το ἀχοῦρη καί αὐτῆ ἐκλήστικαν στο χαρέμη καί ἡ ἀνδρώπη μου τοῦς ἦπαν να ἐβγῆτε. Αὐτη δεν ἐβίκαν, ἐστάδικαν κλησμένη ἀπο το βράδη ἕως πέντε ὥρες τῆς νυχτός. Ἤστερα μου ἤλδεν το χαπέρη ἀπο τούς ἀνδρώπους μου ὁποῦ κλήστικαν· ἐβγαλα ἀνδρῶπους ἀπο ἐδῶ, ἔστηλα καί στην ναχῆγε τρόγηρα καί πάησαν ἐκῆ· αὐτῆ σάν ἤδαν ἔτζη ἔφιγαν καί ἐγῶ ἔβαλα καί τόν ἑκαψαν. Γένου βουκούφης καί εἰς τό δεφτέρη πίος ἦταν κλησμένος καί να το κάμης ἠτζρά ἐφέντη μου, ὅτι ἄν δέν γένη ἠζράχη, κανένας δέν μου κάνει τάξη, μήτε τῆς ὑψυλώτι σου, μήτε ἐμένα ὁποῦ μου ἔχης στήλη ἐδῶ. Καί ἡ χρώνη σου πωλή.*

1808

σκλάβο σου *Ἀπρηλίου: 20*

σαλῆκος *Πρεμετι*

(τ.σ.τ.)

[384]

1 φ., 31x23 ◆ (1201) [Ἐλασσόνα], 21 Ἀπριλίου 1808

Ἀρτζουχάλι τοῦ «Τεμήραγα», χωρίς ἄλλη ἔνδειξη, πρός τόν Ἀλή πασά. Ἴσως εἶναι ὁ βοεβόδας τῆς Ἐλασσόνας. Τοῦ ἐκθέτει τίς ἐνέργειές του γιά τήν ἐξακρίβωση τῶν περιουσιακῶν στοιχείων κάποιου Μεχμέταγα πού πέθανε ἄτεκνος. Ἀπό τό περιεχόμενο τοῦ ἐγγράφου φαίνεται ὅτι ὁ Μεχμέταγας κατοικοῦσε στήν Ἐλασσόνα καί ἦταν κάτοχος χρημάτων, τά ὁποῖα ἐδάνειζε (αὐτό πρέπει νά εἶναι τό νόημα τῆς φράσης: «καί (μ)πόρτζι ἔχει πέρσιο»), ἀλλά καί κτηματικῆς περιουσίας. Μέρος τῆς περιουσίας ἦταν καί ὁ «τόπος Μιτζούνι», ἀσφαλῶς τό ὁμώνυμο χωριό πού ἀναφέρεται συνεχῶς στούς κώδικες τῆς προδέσεως τῆς μονῆς Σπαρμοῦ (βλ. Εὐ. Σκουβαρᾶς, Ὀλυμπιώτισσα, Εὑρετήριο), τό ὁποῖο ὅμως δέν ἐπιβίωσε ἀργότερα. Ἐξ αἰτίας τῆς ἐλλειπτικῆς διατύπωσης δέν φαίνεται καθαρά ἄν ὁ Μεχμέταγας ἦταν κάτοχος τοῦ συνόλου ἤ τμήματος τοῦ τόπου. Πάντως, τό χωριό Μιτζούνι, τό ὁποῖο πρέπει νά ἀναζητηθεῖ πρός τήν πλευρά τῆς Πουλιάνας (σημ. Κρυόβρυση), δέν ἀπόκτησε ποτέ μεγάλο ἀριθμό κατοίκων. Ἐνδιαφέρουσα ἡ πληροφορία ὅτι ἡ γυναίκα τοῦ Μεχμέταγα ἦταν «Μοραΐτισσα σκλάβα» (χριστιανή, προφανῶς ἐξισλαμισμένη), πού πρέπει νά παραπέμπει σέ κάποιο ἐπεισόδιο τῶν Ὀρλωφικῶν, γιά τό ὁποῖο, βέβαια, δέν μποροῦμε νά γνωρίζουμε τίποτε περισσότερο. Ὁ Τεμήραγας ἀναφέρει ὅτι ὁ Μεχμέ-

ταγας εἶχε καί «μία ἀράπισσα» τήν ὁποία «δέν τήν εἶχε κάνει ἀξάτι» (=δέν τήν εἶχε ἀπελευθερώσει) καί ζητᾶ ἀπό τόν Ἀλή πασά νά τοῦ τήν χαρίσει, μέ τό ἀποστομωτικό ἐπιχείρημα: «Ποτέ δέν μοῦ ἔχεις δώσει τίποτα ἐμένα». Ἡ γραφή τοῦ ἐγγράφου εἶναι ἰδιαίτερα δυσανάγνωστη καί μέ παντελή ἀπουσία τονισμοῦ. Γίνεται εὐρεία χρήση ἰδιωματισμῶν, τούς ὁποίους φυσικά διατηρήσαμε ἀλλά ἀποκαταστήσαμε τήν ὀρθογραφία γιά τή διευκόλυνση τοῦ ἀναγνώστη. Ἡ ὑπογραφή «Τεμήραγας» εἶναι γραμμένη μέ τό χέρι τοῦ γραφέα τοῦ ἐγγράφου, ὁ ὁποῖος ὅμως δέν ἀποκλείεται νά εἶναι ὁ ἴδιος ὑπογραφόμενος. Ἄς σημειωθεῖ ἀκόμη ὅτι τό ὄνομα Τεμήρ διαβάζεται ἀσφαλῶς, ἐνῶ ἡ συνέχεια *–αγας* παρέχει κάποιο πρόβλημα. ■

Ἐνδοξότατον, ὑψηλότατον, πολυχρονιμένον τοβλετή, βεξίρ ἀφέντη μου, ταπεινῶς σέ προσκυνῶ καί τόν χῶμα τοῦ μέστι γλυκοφιλῶ, τόν μεγ[α]λοδύναμον παρακαλῶ [γ]ιά νά σέ πολυχρονίζει μέ οὖλα τά μουράτια καί νά σοῦ ἀφήκει τόν ὀτζάκι ἀνοιχτό ὥς τόν τέλο.

Θέλω μέ τόν προσκυνητό μου ἀρζουχάλι σοῦ κάνω ἰφατέ διά τόν βιό τοῦ Μεχμέταγα ὁπού ἀπέθανε· σάν ἀπέθανε, ἔστειλε ὁ κατή ἐφέντης καί βούλωσε τό σπίτι καί ὕστερα καμιά εἰκοσαριά ἡμέρες πήασι [=πήγανε] καί τόν ἄνοιξε καί κάποσο βιό τόν κράτησε ηνέκα [=γυναίκα] του καί τ᾽ ἄλλο τόν πούλησε στό μεζάτι μέ τά ἀνηψίδια του καί τ᾽ ἄσπρα στόν κατή εἶναι τα καί τᾶχει γράψ[ει] οὖλα, ὄνομα πρός ὄνομα ὁ κατής, τό πουλημένο καί τ᾽ ἀπούλητο ὁπού ἔχει κρατήσει ηνέκα καί κείνη στό χιέρι εἶναι, καί τ᾽ ἄσπρα στόν χιέρι εἶναι· ἀφόντας ἀπέθανε καί δῶθε κάνα χιλέ δέν ἔχει κάνει ὅτι τά ἔγραψε ὁ κατής καί πρότερα ὁπού ἦταν ἄρρωστος στό στρῶμα εἶναι [=εἶχε] κρύψει ηνέκα του δέν ξέρομε· πήγαμαν τό μουηρδή [=μπουγιουρντί] ἐγώ μέ τόν ἄθρωπο τοῦ κατῆ καί μέ τούς γοτζαπασῆδες καί πάλε τά ἴδια βρήκαμαν καί ἔνεσε [=γένεσαι] βακούφης ἀπό τά τεφτέρια ὁπού σοῦ στέλομε. Χαλέβομε καί κανένας δέν μᾶς μαρτυράει· ηνέκα του Μοραΐτισσα εἶναι, σκλάβα ἦταν, μηδέ παιδί μηδέ κορίτζι ἔχει· ἀνηψίδια ἀπό τά ἀδέλφια ἔχει, μέ τά ἀδέλφιά του χωρισμένο[ς] ἦταν ἐδῶ καί εἴκοσι χρόνους ἀμή τά παιδιά τους εἶναι μικρά ἀτέμικα, χ[..]μένη (;) ἔχουν ἕνα τόπο Μιτζούνι τό λένε, ἔχει δέκα ζευγάρια, ἑφτά ἔχουν ραεάδες μέσα καί τρίς [=τρία] δέν ἔχουν, εἶναι φευγάτοι οἱ ραεάδες. Ἔχει καί δύο παχτζέδες ὁπού πουλοῦν ξεμζεβάτι [=ξερζεβάτι] μέσα στόν Ἀλασιόνα, πουλοῦνται τά δύο τόν χρόνου ὥς γρόσια 110· εἶναι καί ἕνα τζαΐρι στόν Ἀλασιόνα, ὅμως ὁ κόσμος λέει πού εἶναι τοῦ παιδιοῦν [τῶν παιδιῶν;] ἔντριτον· λέν· [πλαγίως:] *ἔχει καί μιά ἀράπισσα καί δέν τήν εἶχε κάμει ἀξάτι· ἔχει καί τά σπίτια του μέ τά ξαπάνια (;) ὄξω καί πόρτζι ἔχει πέρσιο· τώρα ὁρισμό[ς] σου, οὖλο τόν παίρνεις ἤ δύο μερτικά παίρνεις καί τόν μισιό παίρνεις, ὁρισμό[ς] σου τό κάνεις ἔμρι νά κάνομε καί [...] μαζώνουν νά στείλουν ἄθρωπο νά τόν ἀγο-*

ράσουν. Ποτέ δέ μοῦ ἔχεις δώσει τίποτα ἐμένα, τώρα ἄν εἶναι ὁρισμό σου χάρισέ μου τούτη [τήν] ἀράπισσα· ταῦτα καί οἱ χρόνοι σου πολλοί. Ἄν ἔχει κάμε τίποτα ὁ Ζαΐμαγας ὅτι τοῦ ἐπέθανε στά χέρια καί αὐτός ἔχει χιλέ ὅτι καί τόν πόρτζι του κορίτζι τοῦ τό εἶχιε κάμε ἀπάνω νά τόν πλερώνει καί τόν βιό του ἐκεῖνος [...]

ἔτους 1808
Ἀπριλίου 21

σικλάβος τῆς
ἐψιλότι σου
τεμίραγας

[385]

1 φ., 32x22 ◆ (446) Ἄγραφα, 22 Ἀπριλίου 1808

Ἀρτζουχάλι τοῦ Ἄγου, χωρίς ἄλλη ἔνδειξη, πρός τόν Ἀλή πασά. Μεταβιβάζει παράπονα κατοίκων τῶν Ἀγράφων πού, «ἀπό σεμπέπι (=ἐξ αἰτίας) τῶν κλεφτῶν», ἔχουν καταφύγει στά Τρίκαλα, ὅπου ἐργάζονται ὡς ὑφαντές. Ἀνεξαρτήτως τοῦ ἄν οἱ Ἀγραφιῶτες ὑφαντές τῶν Τρικάλων ἔχουν ἐγκαταλείψει τίς ἑστίες τους καί ἔχουν ἐγκατασταθεῖ ὡς αὐτοαπασχολούμενοι ἐργάτες στήν πόλη, ὀφείλεται ἀποκλειστικά στή δράση τῶν κλεφτῶν στά βουνά τους, καί μόνον ἡ παρουσία τους στά Τρίκαλα ἔχει ξεχωριστό ἐνδιαφέρον. Οἱ προεστοί τῶν Τρικάλων, παρά τό μπουγιουρντί τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πού προστάζει «νά μή τούς ρίξουν φουσεκιάτικα..., τούς ἐφυλάκωσαν καί τούς ἐπῆραν τά ἄσπρα». Ὁ Ἄγος τοῦ ἐγγράφου πρέπει νά εἶναι ὁ Ἄγος Βασιάρης, ἐπικεφαλῆς στρατιωτικῆς δύναμης στήν περιοχή τῶν Ἀγράφων, ὁ ἴδιος πού συνέλαβε τόν Κατσαντώνη (βλ. Ν. Κασομούλης, *Ἐνθυμήματα*, τόμ. Α΄, σελ. 15). Δίπλα στήν σπουδαία πληροφορία γιά τούς Ἀγραφιῶτες ὑφαντουργούς τῶν Τρικάλων, φυγάδες τῆς ἀνασφάλειας καί τῶν τοπικῶν συγκρούσεων, πού ἐργάζονται στά σπίτια τους καί ὄχι σέ ἐργαστήρια στήν ἀγορά τῆς πόλης (:«δέν εἶναι ντουκατζῆδες»), συναντᾶμε καί τή φορολογική ὑποχρέωση, «φουσεκιάτικα», ἡ ὁποία, πρέπει εἶναι τοπική ὀνομασία μιᾶς ἤ περισσότερων γνωστῶν φορολογικῶν ὑποχρεώσεων, καί ὄχι κάποιος νεοφανής φόρος. ■

»Ὑψηλότατε καί πολυχρονεμένε ντοβλετλιοῦ, μερχάμετλιου βεξύρη ἐφέντημ, σκλαβικῶς προσκυν[ῶ] τήν ὑψηλότητά σας καί τό χρυσόν σου μέστι φιλ[ῶ] καί παρακαλοῦ[μεν] τόν θεόν διά νά χαρίξῃ τοῦ αὐθεντός μ[ας] ζωήν πολυχρόνιον καί ὑπέρλαμπρον, καί μέ ντοβλέτι πολύ, ἀμήν.

Καί μέ τό σκλαβικόν μ[ου] κάνο ὑφαντέ τοῦ αὐθεντός μο[υ] διά τούς Ἀγραφιώτας ὁποῦ ἀπό σεμπέπι τῶν κλεφτῶν, καθώς εἶναι μαλιούμι εἰς τόν αὐθέντην μα[ς] ἔφυγαν καί κάθονται εἰς Τρίκκαλα, οἱ ὁποῖοι οὔτε ἐργαστήρια ἔχουν, οὔτε τίποτες, παρά ἀπό ἕνα ἀργαλιό καί μόνον. Καί προτήτερα τούς ἐπρόσταξες μέ ὑψηλόν σου μπουγι[ουρντί] τούς προεστούς Τρικκάλου διά νά μή τούς ρίξουν φουσεκιάτικα, ἕνα μέν ὅτι ντουκια-

ντξῆδες δέν εἶναι, καί ἄλλο ὁποῦ ἔχουν νά πληρώσουν εἰς τό βηλαέτι τους, καί αὐτοί δέν ἐτράβισαν χέρι· ὅμως τούς ἐφυλάκωσαν καί τούς ἐπῆραν τά ἄσπρα καί εἰς αὐτό πα[ρα]καλω τόν αὐθέντην μας νά γένῃ βοκούφης καί νά κάμῃ κερέμι εἰς αὐτούς νά ξαναπροστάξῃ μέ σφοδρόν σας μπουγιουρδί τούς προεστούς Τρικκάλου νά τραβήσουν χέρι, καί ὅσα ἄσπρα τούς ἐπῆραν νά τά δώσουν ὀπίσω, ὅτι εἶναι γιαξίκ εἰς αὐτονούς νά πληρώσουν σέ δύω μεριαῖς, καί ὁρισμός τοῦ αὐθεντός μα[ς].

Ταῦτα σκλαβικῶς, καί οἱ χρόνοι τῆς ὑψηλότητός σας πολλοί καί ὑπέρλαμπροι καί μέ ντοβλέτι πολύ, ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν:

σκλαβος τις ψηλοτη σου αγος προσ κηνό — *1808: Ἀπριλλίου 22 Ἄγραφα*

[386]

1 φ., 41x30 ◆ (322) — χ.τ., 22 Ἀπριλίου 1808

Ἀρτζουχάλι τοῦ Μουσταφᾶ, γιοῦ τοῦ Ἰσλάμπεη, πρός τόν Ἀλή πασά. Ἔστειλε 3.600 «τεστέδες φουσέκια», γιά τήν προέλευση καί τόν προορισμό τῶν ὁποίων, καθώς καί γιά τόν ἀποστολέα, δέν γνωρίζουμε τίποτε περισσότερο. Τό ἔγγραφο ἔχει ἀρκετά λόγια διατύπωση καί ἰδιαιτέρως φροντισμένη ἐμφάνιση. Ἡ ὑπογραφή ἔχει τεθεῖ ἀπό τόν λόγιο γραμματικό, ἐνῶ ὁ ἀποστολέας ἔχει ἀποτυπώσει τή σφραγίδα του. ■

»Ὑψηλότατε, γαληνότατε καί ἰσχυρώτατε, βεζήρ ἐφέντη μου, τήν μεγαλοπρέπειάν σου δουλοπρεπῶς προσκυνῶ, καί τά ἴχνη τῶν δυνατῶν σου ποδῶν φιλῶ, καί κύριον τόν θεόν παρακαλῶ νά αὐξάνῃ τάς λαμπροτάτας ἡμέρας σου, καί νά ἐκτελῇ τό κάθε χαϊρλί μουράτι σου, ἀμήν.

Καί μετά τήν ἐδαφιαίαν μου προσκύνησιν εἰδοποιῶ τόν περιβόητον αὐθέντην μου, ὅτι κατά τό ὑψηλόν σου ἔμρι νά ὁποῦ σᾶς ἔστειλα τά φυσέκια τεστέδες τρεῖς χιλιάδες καί ἑξακόσια καθώς μέ ἐπρόσταξες, καί βαρῶ στόν θεόν ἐκλεκτόν νά βγῇ τό μπαροῦτι· καί ἡ θεία πρόνοια ἄμποτες νά ὑποτάξῃ ὑπό κάτω τῶν ποδῶν σου πάντα ἐχθρόν καί πολέμιον κατά τόν πόθον τῆς καρδίας σου.

Καί ταῦτα μέν προσκυνητῶς, τά δέ ἔτη σου εἴησαν παρά θεοῦ πάμπολλα καί πανευφρόσυνα, ἀμήν.

1808ῳ, Ἀπριλλίου 22ας

Τῆς ὑμετέρας μεγαλοπρεπεστάτης ὑψηλότητος

σκλάβος πιστός
καί χαϊρ ντουβατζής
μουσταφᾶς
τοῦ ἰσλάμπεϊς
(τ.σ.τ.)

[387]

1 φ., 32x22 ◆ (445) Ἁλμυρός, 23 Ἀπριλίου 1808

Ἀρτζουχάλι τοῦ «Βελῆ τοῦ Ὀσμάνη» πρός τόν Ἀλή πασά. Εἶναι ἴσως τελώνης τοῦ Ἁλμυροῦ, ὅπως μπορεῖ νά ὑποθέσει κανείς ἀπό τό παρακάτω σχετικό, μέ τό ὁποῖο ζητᾶ νά τοῦ ἐνοικιάσει ὁ Ἀλής τό τελωνεῖο τοῦ Βόλου. Ὁ «Βελής τοῦ Ὀσμάνη» ἀναφέρεται σέ δύο ὀθωμανούς, τόν Σουλεϊμάν ἀγά καί τόν Μουσταφά καπετάνιο, ἄγνωστου τόπου προέλευσης, πού βρίσκονται μέ τό καΐκι τους στόν ὅρμο τοῦ Ἁλμυροῦ καί τούς ὁποίους εἶχε ἀναζητήσει μέ μπουμπασίρη ὁ Ἀλή πασάς. Κατά τόν ἀποστολέα, εἶναι καί οἱ δύο ἀξιόπιστοι ἄνθρωποι καί ὑπόσχονται νά κάνουν «πολλές δουλ(ι)ές τοῦ ἀφεντός μου ἀπό τόν τόπο τους». Τό ἔγγραφο εἶναι γραμμένο μέ τό χέρι ἔμπειρου γραμματικοῦ, ἐνῶ ἡ ὑπογραφή εἶναι αὐτόγραφη τοῦ ἀποστολέα. ■

Σχετ.: [391], Ἁλμυρός, 26 Ἀπριλίου 1808

»Ὑψηλότατε καί πολλίχρονημένο ντόβλετλη μερχάμετλι βεξίρ ἀφέντη μου, σκλαβικῶς προσκυνό καί σοῦ φιλό τό χρισόν σου μέστη, μέρα νήχτα παρακαλλό τόν θεόν διά νά σέ πολλήχρονί καί νά σοῦ αὐξάνι τόν ντοβλέτι σου με οὖλα τά τιμιμένα μουράτια, ἀμήν.

Καί μέ τόν σκλαβικόν μου ἀρζουχάλη κάνο ἰφατέν τοῦ ἀφεντός μου κατά τήν προσταγήν, ἐφέντι μου, ἴλθε τό μπουμπασίρι [=ὁ μπουμπασίρης] διά τόν Σουλεγιμάν ἀγά καί Μουσταφά καπεντάνο κέ κανα κακό κεφάλι δέν ἑκαναν κέ ὁπος ἦνε ὁρισμό σου. Ἀφέντη μου, διά τόν Σουλεγιμάν ἀγά γένεσαι βουκούφις απο τόν μπουμπασίρι οπού ἦνε ἑνας ουζουρλίς κέ γέρος ἄνθροπος, ὁς κέ ἐδό οπού ἴρθε εἰς τό καήκι ἐβήκε, ἀφτή ἡ δήο ἑνα ἦνε κέ ὁπος ὁριζις, κέ ἔρχετε ὁ Μουσταφά καπεντάνος κέ ὁς καθός με βεβέοσαν οπού θα γένουν σκλάβι σου κέ ἔχουν διά νά βάνουν πολές δουλές τοῦ ἀφεντός μου ἀπό τόν ντόπο τους, γερέκ εἰς ἄλλα χουσμέτια καί τό μερχαμέτι σου ἦνε μεγάλο καί ὁπος να τοῦ κάνης ἐμρῆ· και η χρόνι σου πολλί μέ ντοβλέτι, ἀμίν, αμίν:

τξεκλάβος το οτξακηο *1808: Ἀπριλίου*
βελης του οσμανη *23 Ἀρμερό*

[πλαγίως:]
γένεσαι βουκούφις απο τόν σκλάβο σου Ελμάζης εἰς τήν δουλιάν τους.

[388]

1 φ., 22x16 ◆ (93) Δομενίκο, 24 Ἀπριλίου 1808

Ἀρτζουχάλι τῶν Δημήτρη Σερβιώτη καί Στέργιου Βούργαρη πρός τόν Ἀλή πασά. Εἶναι προφανῶς ἀρχιτεχνίτες στά ἐργαστήρια τοῦ «γκιβερτζιλέ» (=νίτρου/μπαρούτης) τοῦ Δομενίκου καί ἀναφέρουν ὅτι δέν ὑπάρχει κανείς «βεκίλης» (ἐδῶ: ἐπιστάτης) νά παρακολουθεῖ τήν παραγωγή καί νά τούς πληρώνει. Συνηγοροῦν ὑπέρ τοῦ Γιώτα, τόν ὁποῖο ὁ Ἀλή πασάς εἶχε διορίσει «βεκίλη... ἀπό πάνω» στά ἐργαστήρια καί πού ὁ ἴδιος φαίνεται ὅτι τόν ἀπέλυσε μετά ἀπό καταγγελία τῶν προεστῶν τοῦ βιλαετιοῦ. Ἐνδιαφέρον παρουσιάζει καί τό γεγονός τῆς μή ἐντοπιότητας (ὅπως προκύπτει ἀπό τά ἐθνοτοπικά τους ἐπώνυμα), τῶν δύο ἀρχιμαστόρων-μπαρουξήδων τοῦ Δομενίκου καθώς καί ἡ τελευταία φράση: «σέ προσκυνοῦμεν οἱ σκλάβοι σου (γ)κιβερτζιλῆδες ὅλοι», ἡ ὁποία μᾶς ἐπιτρέπει νά φανταστοῦμε ἕνα, σχετικά ἔστω, μεγάλο ἀριθμό μαστόρων. Ἀπό ποιό τεχνικό κέντρο προέρχονται; Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

Σχετ.: [382], [Δομενίκο], 18 Ἀπριλίου 1808

Τῷ ἡψιλοτάτῳ τοβλετλῖ βεξήρ ἀφέντι μου, Ἀλί πασᾶ, καί πολιχρονιμένο μου, σκαβικός προσκινό καί τό χρισό σι μέστι σέ φιλό καί τόν θεόν περικαλό νά σέ χαρίσι τίν ζοήν σου, ἀμήν.*

Σί δίλου [=σοῦ δίνω] ἤδισιν, ἀφέντι μου τοβλετλῖ, διά τά ἀργα[στή]ρια τούς γκεβηρτζελέδις, ἦνε καταῆς, μοναχά δέν ἔχομε κανέναν ἀπό τός βικελάδις ὁπού μᾶς προστάξις νά στέκουν στά ἀργαστίρια. Ὁ σκάβος ὁ Γιότας μάλοσεν μέ τό βιλαέτι, ὁπού μᾶς τόν ἦχες διορισμένον ἀπό πάνο μας καί τόν ἤφελα [=ἤρδαν] τά πουρτιά [=πουγιουρτιά] καί τά προσκίνεσε καί μᾶς ἦπεν ἀπό τίν ἀφεντικίν τίν δουλιά χέρι δέν τ[ρ]αβό σκάβος* του ἦμε, μόνον τό βιλαέτι ἔστιλεν στόν ἀφέντη μου καί μοῦ ἔκαμαν κλέφτιν, στίλετε στόν ἀφέντι μας πάλι ἄν μέ ὁρίσι στίν δουλιά του κουσούρι δέν ἀφίνο, σκάβος* του ἦμε. Τόρα, ἀφέντι μου, ὁρισμός, πιόν προστάξις νά ἦνε στ' ἀργαστίρια. Πίγαμε στόν Μουχτάρ Χότζα νά μᾶς δόσι ἄσπρα καί δέν θέλισεν, μᾶς ἦπεν ὁ ἀφέντις μας ἔχι βεκίλιν τού Γιότα καί πίγαμε καί πίραμε ταβίλι ἀπό τός σκλάβος τοῦ Γιότα καί μᾶς ἔδοσεν χαρτζιλίκι. Σέ προσκινόμε ἡ σκλάβι σου κιβιρτζιλέδις ὅλι.*

1808
Ἀπριλίου
24

σκλάβος Διμίτρις Σερβιότις προσκινό
σκλάβος Στέργιος Βουργάρις προσκηνό

[389]

1 φ., 31x21 ◆ (97) Τεπελένι, 25 Ἀπριλίου 1808

Ἀρτζουχάλι τοῦ «Σαλήχ», χωρίς ἄλλη ἔνδειξη, πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀναφέρει ὅτι παρά τήν ἐντολή του δέν συντάχθηκε κανονική ἀπογραφή τῶν κινητῶν πραγμάτων τοῦ «Σαδίκη Χαλήλη». Γιά τήν παράλειψη αὐτή εὐθύνεται κάποιος «Χαλήλης τοῦ Οὐζκίρη», ὁ ὁποῖος εἶχε πάρει τά κλειδιά κ.λπ. Τό πρόσωπο τοῦ ἀποστολέα τό συναντᾶμε καί τό ἑπόμενο ἔτος 1809 στό Τεπελένι (βλ. σχετικό). Ὁ «Σαδίκης» τοῦ ἐγγράφου ἀπό τόν τρόπο τῆς διατύπωσης δέν ξεχωρίζουμε ἄν εἶναι ὄνομα προσώπου ἤ κοσμητικό ἐπίθετο (:σαδίκης=πιστός), τοῦ Χαλήλη ὅπως τό συναντᾶμε συχνότατα καί σέ ἄλλα ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

Σχετ.: [450], Τεπελένι, 24 Μαρτίου 1809

Ἠψηλότατε καί πολιχρονημένε ντοβλετῖ, βεξύρ ἐφέντη μου, σκλαβηκός σέ προσκυνό κέ τό χρισόν σου μέστι φιλό, τόν θεόν παρακαλό μέρα καί νίχτα διά τήν ζοήν σου καί διά τά χαηρλῆ μουράτια κέ ντοβλέτια τῆς ἠψηλότι σου.

Μέ τό σκλαβηκόν μου χαρτζουχάλη σοῦ κάνο ἠφαντέ, ἀφέντι μου, καθός ἐπρόσταξες διά τό βγηό τοῦ σαδίκη Χαλίλι νά γραφθῆ ἀπό ράμα κέ ὁς βελόνη, δέν ἐγράφθηκε. Τά τεμεσούκια κέ κλιδιά του τά ἦχε πάρη ὁ Χαλίλις τοῦ Οὐζκήρη στό σπήτι του, ἐκῦ τά ἤβραμεν. Κέ ὅ,τι μᾶς ἔδιξε ὁ Χαλίλις αὐτό ἔγραψα· αὐτοῦ ἔρχουντε κέ τά δευτέρια καί γένεσε βουκούφις.

1808
Ταῦτα κέ ὁρισμός σου. *Ἀπριλίου*
σκλάβος σου χαήρ ντουα *25*
τζή σου σαλήχης *Τεπελένι*

[390]

1 φ., 39x29 ◆ (513) Τρίκαλα, 26 Ἀπριλίου 1808

Ἀρτζουχάλι τῶν προκρίτων Τρικάλων, Κωνσταντίνου Παπαελευθερίου καί Δημητράκη Σάββα, πρός τόν Ἀλή πασά. Καταγγέλλουν ὅτι μέ ἀφορμή τήν ἐξέγερση τῶν Βλαχαβαίων, ὁ καδής τῶν Τρικάλων μαζί μέ τούς ντόπιους μπέηδες καί ἀγάδες, «ἐσήκωσαν τζουμοχούρι τήν Τουρκιάν εἰς τό ποδάρι, νά βάλουν σπαθί εἰς τούς ραγιάδες». Στό σχέδιο αὐτό ἀντιστάθηκαν οἱ ἄνδρωποι τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, Καμπέρης καί Ἰσούφης τοῦ Μπεκήραγα (ἐπικεφαλῆς στρατιωτικῶν σωμάτων). Οἱ πρόκριτοι ζητοῦν τήν προστασία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Στό πλάγιο τμῆμα τοῦ ἐγγράφου πού ἐπέχει θέση ὑστερογράφου, οἱ πρόκριτοι κατηγοροῦν τόν καδή γιά ἐμπάθεια «ἀπό τόν καιρόν ὁπού τόν ἐπετροβόλησαν», ἄγνωστο ποιοί, πιθανόν Τρικαλινοί χριστιανοί. Φυσικά ἀπό τό Ἀρχεῖο δέν προκύπτει τίποτε περισσότερο, ἀλλά ἡ πληροφορία εἶναι σπουδαία. Τό ἔγγραφο εἶναι γραμμένο ἀπό τό χέρι ἔμπειρου γραμματικοῦ· οἱ ὑπογραφές φαίνονται αὐτόγραφες ἀλλά ἔχουν σοβαρές ὁμοιότητες μεταξύ τους καί θυμίζουν κάποιες μονοκονδυλιές ἐπισκόπων. ■

Σχετ.: α΄ [392], Τρίκαλα, 27 Ἀπριλίου 1808
β΄ [404], Τρίκαλα, 1 Μαΐου 1808

Ὑψηλόταται καί ποληχρονημέναι ντοβλετλού, μερχαμετλού, βεζήρ εφένδη μας, τήν ὑψηλότητά σου σκλαβηκῶς προσκυνούμεν καί σου φιλούμεν τῶ χρισόν σου μέστη, κάμνοντας χαήρ ντοά εἰς τόν θεόν διά νά σου χαρίση χρισήν ὑγείαν, χρόνους πολούς με ὅλα τα αγαθά ντοβλέτια ὁπού ἀγαπά τῷ ὑψηλόν μουράτη τῆς καρδήα σου, ἀμῆν.

Με το σκλαβηκόν μας ἀρτζοχάλη κάνομεν ἠφατέν τοῦ ἀφενδός μας ὅλοι ἡ ξουρμπάδες Πλαχαβέη πηγένουν εἰς τό χειρότερω· ἐσκότωσαν καί ἄλη ανθρόποι εἰς τήν Βούλα σήμερα· ὅσα χωρία ἦτον εἰς τῶ κόλη τους τά ἐσκόρπησαν, δέν ἀφικαν οὔτε σκηλοί μέσα εἰς τά χωρία. Ἐδῶ μέσα ὁ κατή ἐφένδης με τούς μπέηδες καί αγάδες καί μερική ἀφεντάδες ἐσήκοσαν τζουμοχούρι τήν Τουρκηάν εἰς τῶ ποδάρι, νά βάλουν σπαθή εἰς τούς ραγηάδες, πρότον να σκοτόσουν ἐμάς τούς σκλάβη σου καί μετέπητα εἰς τούς ληπούς ραγηάδες, λεγοντάς μας ὁτοί τά ἔχωμεν ἕνα μέ τούς κλεύτες καί δελ' να τοῦς φέρομεν μέσα εἰς τα Τρίκαλα, καί να μήν ἐτήχεναν ἡ σκλάβη σου ὁ Καμπέρης με τόν Ἠσούφην τοῦ Μπεκήραγα τό ἤχαν τεληόση τό κακό καί τάημα εἰς αυτήν τήν ἠδέαν ἐβρίσκονται. Ἐμεῖς ἡ σκλάβη σου καί εἴμεστε κλεισμένη εἰς τά κονάκηα μας δέν κοτούμεν να εβγούμεν ἔξω να τηρίσομεν καμήαν δουλήαν· αλά ἤτζην, ἐφένδη μας, να κάμης κηρέμοι να στήλης ἀνδροπον γερόν καί μέ ἀνδρόπους πολούς ὁπού καί τοῦς κλεύτες να τούς δόσομεν τῆν οργήν καί εδῶ μέσα νά πάρουν τα μέτρα τους, ὁτοί τό

εσήκοσαν πάρα πολή καί ἐπήραν τρόμο ὁ κόσμος καί ἐσκόρπησαν καί δέλ' νά ἀπορημάξη τελήος τῶ βηλαέτοι· ἀν ἀπομένη σε τούτον τόν τερετξέ ὁπου πηγένομεν καί ὅπως εἶναι ὁρισμό σου γένεσαι βοκούφην καί ἀπό τω αρτζιχάλη τοῦ σκλάβου σου Καμπέριν καί Ἠσούφην.

Καί οἱ χρόνη σου πολή και μέ πολή ντοβλέτοι ἀπο τον θεόν, ἀμῆν.

1808
Ἀπριλήου 26:
Τρίκκαλα

Τῆς ὑψηλότητό σου
Σκλάβη σου ταπηνοί καί πηστοί
Κωνσταντῖνος Παπαελευθερίου
Δημητράκης Σάββα

[πλαγίως:]

Αυτώ τοῦ τξουμοχούρι ὅλω ὁ κατής τῶ ἔκαμε καί ἀσήκοσαι τόν κόσμον. Σε αυτῷ τῶ τηρετξά καί πηγένοντας ἡ σκλάβη σου, ὁ Καμπέρης με τόν Ἠσούφην, εἰς τῶ μεχκεμέν, αυτήν τήν κουβένταν τούς ἄνηξε ὁπου να πχιάσουν ἐμάς τοῦς δήο σκλάβη σου να μας δόση εἰς τα χέρια τους ρεέμηα: καί δέν το εδέχθηκαν καί ἐκαμαν καί καβγά μέσα εἰς τῶ μεχκεμέ. Ἐφένδη μας, ἰτούτος ὁ κατής ἔχει πάθος ἐδῶ εἰς τα Τρίκαλα ἀπό τόν κερόν ὁπου τόν ἐπητροβόλησαν καί ἔχει κακόν σκοπόν καί παρακαλούμεν τόν αὐθέντην μας να γένης βοκούφην ὁτοί ανέμηναμαν κλεισμένοι στά κουνάκηα μας καί δέν κουτούμεν [νά βγοῦμε] ἐξω ἀπο τήν πόρτα.

[πανώγραμμα:]

Τῷ ὑψηλοτάτῳ καί ποληχρονημένῳ ντοβλετλού μερχαμετλού βεξήρ ἐφένδη μας, σκλαβηκῶς.

[391]

1 φ., 22x16 ◆ (800) Ἀλμυρός, 26 Ἀπριλίου 1808

Ἀρτζουχάλι τοῦ «Βελῆ τοῦ Ὀσμάνη» πρός τόν Ἀλή πασά. Τοῦ ζητᾶ νά τοῦ ἐνοικιάσει τό «γιουμπρούκι» [=τελωνεῖο] τοῦ Βόλου καί προσφέρει πέντε χιλιάδες γρόσια περισσότερο ἀπό τούς «περσινούς» ἐνοικιαστές. Ἡ φράση: «νά γένει ὁ Βόλος ντερβένι καί ἔχω ἄνδρωπον διά νά αφήσω ἐκεῖ», εἶναι βέβαια δυσνόητη ἀλλά δείχνει ὅτι ὁ ἀποστολέας ὑπόσχεται ὅτι θά ὑπηρετήσει ἐξ ἴσου καλά αὐτό τό ἐνδεχόμενο καί τά καθήκοντα τοῦ τελώνη τοῦ Ἁλμυροῦ πού κατέχει τώρα. Χρήσι-

μη εἶναι καί ἡ πληροφορία ὅτι ἔγραψε πρῶτα στούς «γραμματικῆδες» (=γραμματικούς) τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ἀπό τούς ὁποίους ὅμως δέν πῆρε ἀκόμη ἀπάντηση. Ἀναφέρει κάποιον Χαβούζαγα Λάρσα [=Λαρισινό], ὁ ὁποῖος θά πρέπει νά παραδώσει στόν Βελή τό «γιουμπρούκι». Ὑποθέτουμε ὅτι πρόκειται γιά ὀθωμανό ἀξιωματοῦχο, τόν «λιμενάρχη» τοῦ Βόλου (:havuz=λεκάνη, καί κατ' ἐπέκταση, λιμένας), ὁ ὁποῖος θά πρέπει νά ἀναγνωρίσει πρῶτα καί νά ἐγκαταστήσει ἀκολούθως τόν νέο ἐνοικιαστή τοῦ τελωνείου. ■

Σχετ.: [387], Ἁλμυρός, 23 Ἀπριλίου 1808

Σοῦ κάνο ἤφατέν, ἀφέντι μου, ἔχω γράψι τούς γραμματικίδες δια τό γιουμπροῦκι τοῦ Βόλλου. Δέν ἰξέβρο σού τάκαναν ἰφατέν ἡ όχι κέ άν ήνε ορισμό σου διά να τοῦ τό δόσις τού σκλάβο σου ἀπάνο του τόρα πρός όρας ός καθός ἐπιακαν ἀφτί ἡ περσινί, δίνο εἰς τό χαξινέ τού ἀφεντός μου παραπανισμένα πέντε χιλιάδες γρόσια ἰσος κέ ἀνιχτί ὁ πέλαγος δια νά δουλέψι πάλε στό σενέγι σα μεσά (;) κατά τούς μίνες χικες (;) κέ δαρό εἰς τόν θεόν κέ με τό κουβέτι τῖς ὑψιλότι σου με τού γιουμπρούκι τού μαντέ νά γένι κέ ὁ Βόλος ντερβένι κέ έχο άνθροπον δια νά ἀφίσο ἐκί, κέ μέ κάθε όμορφον κέ καλόν τρόπον νά γένουν τά ἀφεντικά μουράτια. Ἀν ἰνε ὁρισμό σου πρόστάξε τόν Χαβούζαγα Λάρσα μέ έναν ὑψιλον μπουγιουρτίν νά μού τόν δόσι ἀπάνο μου· ἀφέντι μου, νά ήσε βέβεος βουκούφις όχι οπού νάχο κανα ταμάχι καί σεβτά δια λόγου μου, μόνον δια τά τοῦ ἀφθεντός μουράτια κέ νά ἀκουστό καί 'γό ὁ σκλάβο σου οπού ἰμε εἰς τό χρισόν ναξάρι τοῦ ἀφεντός μου κε τόχο γιομιμένο τό κεφάλι μου, τίν ὑψιλότι σου νάχο μέ ζογίν πολι, κέ γιομάτο βιό ἰμε· κέ όπος ἰνε όρισμό σου καί ι χρόνι σου πολλι:

1808: Ἀπριλλίου: 26
Ἀρμερό

τξικλαβος το οτξα
κιο βελης του οσμανη

[392]

1 φ., 32x22 ◆ (794) Τρίκαλα, 27 Ἀπριλίου 1808

Ἀρζουχάλι τῶν Usuf καί Ebu Bekir (ὑπογράφουν τουρκικά) καί τοῦ Καμπέρη (ὑπογράφει ἑλληνικά), ἀρχηγῶν στρατιωτικῶν σωμάτων, πρός τόν Ἀλή πασά. Ὁ Usuf εἶναι προφανῶς ὁ Ἰσούφης τοῦ Μπεκίρη τοῦ παρακάτω σχετικοῦ α' καί τοῦ ἐγγράφου ἀρ. [363], ἐνῶ ὁ Ebu Bekir ἐμφανίζεται μετά ἀπό δύο μέρες στή Λάρισα (29 Ἀπριλίου) νά συντονίζει τοπικές ἐνέργειες γιά τήν ἀντιμετώπιση τῆς ἐξέ-

γερσης τῶν Βλαχαβαίων (βλ. ἔγγραφο ἀρ. [360]). Εἶναι τό δεύτερο μήνυμα πού στέλνεται ἀπό τά Τρίκαλα καί ἔχει διασωθεῖ στό Ἀρχεῖο σχετικά μέ τήν ἐξέγερση, μετά «τό πρῶτον ἀρτζουχάλι τοῦ σκλάβου σου Κωνσταντῆ», πού πρέπει νά εἶναι τό παρακάτω σχετικό α΄ πού ὑπογράφεται ἀπό τόν Κωνσταντίνο Παπαελευθερίου καί τόν Δημητράκη Σάββα. Οἱ ἀποστολεῖς τοῦ παρόντος ἀναφέρουν τά πρῶτα βήματα τῆς ἐξέγερσης, τίς δυνάμεις τῶν Βλαχαβαίων (:«τριακόσιοι ἄνθρωποι») καί τήν ἀναστάτωση πού προκλήθηκε στά Τρίκαλα μεταξύ μουσουλμάνων καί χριστιανῶν, ὅπως τήν ξέρουμε καλύτερα ἀπό τό παρακάτω σχετικό α΄. Αὐτή ἦταν, φαίνεται, μία πρόσθετη αἰτία γιά νά μήν μετακινηθοῦν ὡς τώρα (οἱ ἐπιστολογράφοι) ἀπό τήν πόλη τῶν Τρικάλων. Ἔστειλαν πάντως πενήντα ἀνθρώπους στά χωριά τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, Βοϊβόντα, Κουβέλσι κ.λπ. καί ζητοῦν ἐνισχύσεις. ■

Σχετ.: α΄ [390], Τρίκαλα, 26 Ἀπριλίου 1808
β΄ [401], Λάρισα, 29 Ἀπριλίου 1808

Ὑψηλότατε, θεοτίμητε καί πολυχρονημένε μας, ντουβλετλῆ, μερχαμετλή, βεζύρ ἀφέντη μας, τήν ὑψηλότητά σας σκλαβικός προσκυνούμεν, καί τό χρυσόν σου μέστη σκλαβικῶς καταφιλοῦμεν, τόν μεγαλοδύναμον θεόν παρακαλοῦμεν ὁποῦ νά ἀξιώσῃ τά ντουβλέτια τῶν ἀφεντάδων μας εἰς μακραίωνας χρόνους, ἀμήν.

Μέ τό σκλαβικόν μας ἀρτζουχάλη πρῶτον προσκυνοῦμεν τοῦ ἀφεντός μας, καί δεύτερον τῆς κάμνομεν ὑφαντέν διά τούς Μπλαχαβαίους ὁποῦ ἔγηναν χαήνιδες εἰς τόν ἀφέντην μας, καθώς τό ἐπήραταν χαμπέρη ἀπό τό πρώτον ἀρτζουχάλη τόν σκλάβο σου Κονσταντῆ, ὁποῦ ἐσκότωσαν τούς ἀνθρώπους τῆς ὑψηλότητός σας εἰς τό γκεφύρη τόν Μουρκάνη καί κινήσαμεν καί ἐπήγαμεν ἕως εἰς τήν Βοϊβόντα διά νά κάμνωμεν κυβέρνησιν καί ἐκεῖ μᾶς ἤλθεν τό χαμπέρη ἄξαφνα ὅτι εἰς τήν Βοῦλαν οἱ Μπλαχαβαῖοι ἐσκότωσαν δύο Γκέκηδες καί τόν Ντάκο Μπέτζι ἀπό Μεσαργιᾶν, καί τόν υἱόν τοῦ Πάσιου Μπιτζήστη Λιάμτζε, σούμπασην τῆς Μπάγιας, ὁπού ἔρχονταν διά τά Τρίκαλα, τόν ἰσκότωσαν εἰς τόν ἴδιον τόπον· καί ἐγινάμεν ἕτοιμοι διά νά εὔγωμεν καί τούς ἐμβήκεν φόβος τούς προεστούς καί ραγιάδες, ἐπειδήτης εἴδαμεν τόν καιρόν ἀνακατωμένον καί ἐστάθημεν μέσα, ὅτι ἄν δέν εἴμαστον μέσα ἀλλιῶς τό ἐπῆρεν ὁ κόσμος, καί Ἀρβανήτες δέν εὑρίσκονται κατά τό παρόν. Καί εἰς τοῦτο ἀφέντη μας τῆς κάμνομεν ὑφαντέν μίαν ὥραν ἀρχήτερα νά προφθάσῃς μέ ἀνθρώπους ὅτι ἐτοῦτοι οἱ Μπλαχαβαῖοι εἶναι ἕως τριακόσιοι ἄνδροποι καί ὕστερος ἔχει νά ἔλθῃ μεγάλος χαλασμός εἰς τό βηλαέτι τοῦ Τρικάλου. Καί εἰς τά χοργιᾶ τῆς ὑψηλότητός σου ἐστειλάμεν ἕως πενῆντα ἀνθρώπους καί τά ἐπιασάμεν, Βοϊβόντα, Κουβέλση, Νεοχώρη, Κλοκοτός καί Βοστῆδες καί ὅποιον ἄλλο χωργιό ἦτον εἰς τήν ἄκρην, καί τά λοιπά τά χοργιά ὁποῦ ἐπάτησαν αὐτοί τά ἐσκόρπισαν ὅλα.

Ταῦτα μέν σκλαβικῶς καί οἱ χρόνοι σου πολλοί μέ παραπανεσμένον ντοβλέτη καί τιμημένο ἀπό τόν μεγαλοδύναμον θεόν, ἀμήν.

1808: Ἀπριλ: 27: Τρίκαλα:

σκλάβοι σου καί χαήρ τουατζήδες — *Kulunuz*
σου τῶν ὑψηλῶν οὐτζιακίων — *Usuf*
(τ.σ.τ.) — *[:σκλάβος 'Ισούφ]*
Καμπέρης

Ebu Bekir
Bendeniz
[Ἐμπού Μπεκίρ δοῦλος]

[393]

2 φ., 14x10 ◆ (570) — Ἰωάννινα, 27 Ἀπριλίου 1808

Τεσκερές τοῦ Ταχήρ Ἀμπάζη πρός τόν Λέκε Τοπόβα, ὁ ὁποῖος παρέδωσε (στό ἔγγραφο: «ἐμέτρησε») στήν ἀποθήκη τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στά Γιάννενα ἕνδεκα χιλιάδες «στερνάρια» (=πυρόλιθους, τουφεκόπετρες). Δέν ἀναφέρεται κάτι σχετικό μέ τήν πληρωμή. Ἴσως πρόκειται γιά κάποια ρύθμιση καταβολῆς φορολογίας σέ εἶδος, χωριοῦ ἤ περιοχῆς, πού μένει νά ἐντοπισθεῖ. Ἐνδιαφέρον παρουσιάζει καί ἡ προσυπογραφή (αὐτόγραφη τοῦ Μήτρου Λαμποβίτη), ὁ ὁποῖος «ἐμέτρησε» τά «στερνάρια», ἴσως ὡς ἄμεσος ὑπεύθυνος τῆς ἀποθήκης. Στό λευκό μέρος τοῦ ἐγγράφου σχέδιο σύντομου γράμματος πού ὑπογράφει κάποιος Σπύρος, χωρίς ἐπώνυμο, ἴσως ὁ Σπύρος Κολοβός, πρός τόν «κυρ-Μάντη», πρόσωπο πού δέν μπορέσαμε νά ταυτίσουμε (βλ. Εὑρετήριο, ὅπου ἀναφέρονται πρόσωπα μέ τό ἴδιο ὄνομα). ■

[α΄]

»Εμετρησεν ο Λεκε Τοποβας στερναρια χηληαδες: 11000: ητι εντεκα και πηκαν στο μαγαζι του αφεντος μας, οχη αλο

1808: Απριληου: 27: Ιωάνενα

Ταχιρ αμπαζις γραφο
(τ.σ.τ.)

[κάτω δεξιά, μέ ἄλλο χέρι:]
βασοπαπας [;]

[μέ ἄλλο χέρι:]
μιτρο λαποβυτης μετρι
[=Μῆτρο(ς) Λα(μ)ποβίτης μέτρη(σα)]

[ἐπί τοῦ νώτου:]
τά στερνάρια

[6΄]

[Στό λευκό ἄγραφο τεταρτημόριο, σχέδιο ἐγγράφου ἀπό ἄλλο χέρι καί προφανῶς σχετικό μέ ἄλλη ὑπόθεση· ἴσως τοῦ Σπύρου Κολοβοῦ:]

Κύρ Μάντι, προσκύνα μου τόν Γιάσια ἀγά ἀπόψε νά τούς κάμη ὑπομονή καί τό πουρνό ἔρχομαι και ἐγῶ μετ' αυτούς.

ἀγαπητός σου
Σπύρος

[394]

1 φ., 31x21 ◆ (79) Περλεπές, 28 Ἀπριλίου 1808

Ἀρτζουχάλι τοῦ Μέτζε Μπόνου πρός τόν Ἀλή πασά. Γράφει ἀπό τό στρατόπεδο τῶν δυνάμεων τοῦ Ἀλῆ, πού σταθμεύουν στόν Περλεπέ καί κατευθύνονται στό μέτωπο τοῦ Ρωσο-τουρκικοῦ πολέμου, κατά τήν ἐκστρατεία τοῦ 1808· συνηγορεῖ ὑπέρ τοῦ Καραμέτα, ὁ ὁποῖος παρακαλεῖ τόν Ἀλή πασά νά τοῦ ἐπιτρέψει νά κρατήσει στό σῶμα του τούς «Ντιβολίτες» καί γι' αὐτό στέλνει τόν τσαούση του στά Γιάννενα νά παρακαλέσει καί νά ἐξηγήσει προφορικά. Ὁ Μέτζε Μπόνος ἀναφέρει ὅτι εἰσέπραξε «τά ἄσπρα» ἀπό τό Μορίχοβο, ἀλλά δέν φαίνεται τίποτε περισσότερο ἐπ' αὐτοῦ, ἄν πρόκειται δηλαδή γιά πάγιες ἀπαιτήσεις τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἀπό τόν οἰκισμό ἤ τήν περιοχή ἤ γιά κάποια ἔκτακτη φορολογία, σχετική μέ τήν παρούσα ἐκστρατεία. Ὁ Μέτζε Μπόνος ζητᾶ ὁδηγίες καί ἐνισχύσεις (ἀραμπάδες, τρόφιμα κ.λπ.) γιά τήν παραπέρα κίνησή του πρός τή Νίσσα, γιά τήν ὁποία δέν γνωρίζουμε τίποτε περισσότερο, οὔτε ἀπό τή βιβλιογραφία οὔτε ἀπό τό Ἀρχεῖο. Ὑπογραφή αὐτόγραφη. ■

»Ὑψηλότατε καί πολυχρονημένοι μου, μερχαμετλῆ βεξήρ ἐφέντημ, σκλαβικῶς σέ προσκυνῶ καί τό χρυσό σου μέστη φιλῶ, τόν θεόν παρακαλῶ νά σᾶς χαρίση ζωήν πολλήν μέ ὅλα τά χαηρλῆ μωράτιά σας, ἀμήν.

Μέ τό σκλαβικόν μου σέ κάμω εἰφατέν διά τά ἄσπρα τό Μόριχοβον

κατά τό ἔμροι ὁποῦ μέ ἔκαμες, τούς ἔβαλα σφίξη καί μπήτισαν, καί ὁρισμό σου. Εἰδοῦ ὁποῦ στέλει ὁ σκλάβος σου ὁ Καραμέτας τόν τζαούσιν του αὐτοῦ, διά τούς Ντιβολίτες ὁποῦ ἔχει κοντά του εἰς τό χησμέτη τῆς ὑψηλότης σου, νά κάμης μερχαμέτη νά τούς τά ἀφίκης διατί νά πάρη ἀλονούς Ἀρβανήτες κοντά του δέν σέ κάμουν διά τό χουσμέτη τῆς ὑψηλότης σου, σέ τά λέγει καί ὁ σκλάβος σου ὁ τζαούσης του στοματικά· νά κάμης μερχαμέτη καί διά τόν λουφέν του νά μᾶς προστάξης νά τόν ρίξωμε. Διά τούς ἀραμπάδες τό μεγάλο ὀρδῆ καί διά τό Νήσι, ἀραμπάδες καί νηστηράδες καί ἀσκέρι νά μᾶς προστάξης πῶς νά κάμωμε διατί τά φερμάνια καί οἱ μπουμπασιρέοι δέν λείπωνται μέρα μέ τήν ἡμέρα. Καί διά τόν ματέν τῶν Γερούκηδων σέ τά κάμει εἰφατέν ὁ σκλάβο σου ὁ τζαούσις τοῦ Καραμέτα.

Οἱ χρόνοι σου πολλοί μέ ὅλα τά χαηρλῆ μωράτιά σας, ἀμήν:

1808: Ἀπριλίου: 28
Περλέπι

τζηκηλαβος [=σκλάβος]
μετζεπονος

[395]

1 φ., 28x20 ◆ (109) [Γκορνίτζοβο, 28 Ἀπριλίου 1808]

Ἀρτζουχάλι τοῦ Γκέλου, προεστοῦ ἀπό τό Γκορνίτζοβο, πρός τόν Ἀλή πασά. Τό ἀρτζουχάλι ὑποβάλλεται στόν Ἀλή μέσω τοῦ Μάνδου Οἰκονόμου, στόν ὁποῖο ὁ Γκέλος, μέ τό παρακάτω σχετικό, ἐκθέτει ἀναλυτικά τήν ὑπόθεση τοῦ Ποζάρτζκο (ἀναφέρεται καί ὡς Κάτω Πόζαρ, σημ. Λουτράκι, ἐπαρχίας Ἀλμωπίας). Ὁ Γκέλος ἀναφέρει ὅτι πρό καιροῦ οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ θέλησαν «νά δέσουν τό χωριό στό κεσίμι», νά πληρώσουν δηλαδή τίς οἰκονομικές (φορολογικές καί ἄλλες) ὑποχρεώσεις τους κατ' ἀποκοπήν στόν Ἀλή πασά, ὅπως γνωρίζουμε ἀπό ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου ὅτι συνέβαινε καί μέ ἄλλα χωριά τῆς ἴδιας περιοχῆς (βλ. Γκορνίτζοβο, Πετέρτζικα, Σοροβίτζι, Πάτελι κ.ἄ.). Γιά τόν σκοπό αὐτό πῆγε στά Γιάννενα ἀντιπροσωπεία ἀπό τόν ἴδιο τόν Γκέλο καί τόν «παπα-Στοϊάνη», οἱ ὁποῖοι πέτυχαν τόν σκοπό τους καί ρύθμισαν αὐτήν τή σχέση μέ τόν Ἀλή πασά. Τώρα, οἱ ἀγάδες τῶν Βοδενῶν πού δέν δέχονται αὐτήν τή συμφωνία, φυλάκισαν γιά δέκα μέρες τόν παπά καί ἐπιβάλλουν ἐπιπροσθέτως καί τή δική τους φορολογία, ἐνῶ τό χωριό πιέζεται καί ἀπό τόν «ἀδελφό τοῦ Μουσταφᾶ (Χ)άιτα ἀπό τό Καρατζόβα». Ὁ Γκέλος ἀναφέρει ἀκόμη μιά προσωπική του ὑπόθεση, σχετική μέ ἕνα σπίτι στά Βοδενά πού πῆρε ἀπό τόν Ἀλή πασά καί ὁ ὀδωμανός ἀγιάνης τῶν Βοδενῶν Μουστάμπεης σέ συνεργασία μέ τόν χριστιανό κοτζάμπαση Γιάντζε δέν ἀναγνωρίζουν τήν ἰδιοκτησία του. Ζητᾶ ἐγκατάσταση ἀνδρώπων τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στό χωριό καί

γενικῶς προστασία. Τό ἔγγραφο εἶναι πολλαπλά ἐνδιαφέρον γιατί ἀνοίγει τά θέματα τῆς προέλευσης καί τῆς νομιμοποίησης τῆς παρουσίας τοῦ Ἀλῆ στήν περιοχή, γιά τά ὁποῖα οἱ γνώσεις μας σ' αὐτήν τή φάση τῆς ἔρευνας εἶναι περιορισμένες. Πάντως, τό χωριό «Ποζάρτζικο» ἀναφέρεται στόν κατάλογο Φιλητᾶ (βλ. Σπ. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*, σελ. 607) ὡς τσιφλίκι τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στόν καζά Βοδενῶν, κάτι ὅμως πού δέν μᾶς ἐπιτρέπει νά γνωρίζουμε ἄν ἡ παρούσα συμφωνία εἶναι ἡ ἀπαρχή τῆς τσιφλικοποίησης ἤ ὄχι. Ἐνδιαφέρον δά εἶχε ἐπίσης νά γνωρίζαμε ἄν ἡ ἔνταξη ἑνός χωριοῦ στό σύστημα τῆς συνολικῆς φορολογίας, ἐδῶ «κεσίμι», εἶναι ἐπαρκής ὅρος γιά νά χαρακτηριστεῖ ἕνα χωριό ὡς τσιφλίκι. Φαίνεται ὅτι εἶναι, ἀλλά πρέπει νά σημειωθεῖ ὅτι πρόκειται γιά καταχρηστική καί ἐξωθεσμική χρήση τοῦ ὅρου «τσιφλίκι». Πάντως, ἡ ἀνάμειξη τῶν προεστῶν τῶν Βοδενῶν (ὀθωμανῶν καί χριστιανῶν) δείχνει ὅτι ἡ ρύθμιση αὐτή ἀφαιροῦσε ἔσοδα ἀπό τό βιλαέτι καί ἐπιβάρυνε ἀναλόγως τίς φορολογικές ὑποχρεώσεις τοῦ ὑπόλοιπου βιλαετίου, πράγμα πού μέ κάποιο τρόπο ὁ Γκέλος ἀναγνωρίζει, ἄν καί τίς καταγγέλλει ὡς ὑπερβολικές. Τό ἀρτζουχάλι δέν φέρει ἡμερομηνία καί τόπο ἀποστολῆς. Θεωρήσαμε ὅτι πρέπει νά λάβει τά στοιχεῖα αὐτά, σύμφωνα μέ τό παρακάτω σχετικό γράμμα τοῦ Γκέλου πρός τόν Μάνδο Οἰκονόμου, στό ὁποῖο ἦταν συνημμένο. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

Σχετ.: [396], Γκορνίτσοβο, 28 Ἀπριλίου [1808]

»Ὑψυλώτατε, γαληνώτατε καί πολληχρονημένε βεζήρ ἐφέντι, τήν ὑψυλώτιτά σου δουλικός προσκυνοῦμεν καί τό χρισώ σου μέστη καταφυλοῦμε, παρακαλοῦντες διά παντός τόν παντοδίναμον θεών διά τήν πολληχρόνων ἡγείαν καί εὐδεμονήαν σου, ὅπος διά τῆς ἡψυλῆς καί κρατεᾶς ἡγεμονήας σου διαφυλάτη πάντωτε, ἀμήν, νά σοῦ τήν αὐξύση καί ἐπί τά ἐξῆς, ἀμήν.

Τό παρών μας καί ἐμῆς οἱ ταπινή δοῦλη σου καί πιστή ραηάδες διάγωμεν ἐν γαλήνη καί στενάχωρο, διά τοῦτα τρέχομεν πρός τῆς ἡψυλώτητώ σου ἡποκάτω τόν ποδόν διά νά μᾶς ἐλεήσις καί νά πασχίσης μέ τώ ἀξίωμα ὁπού σοῦ ἐχάρισεν ὁ θεώς μόνο διά τό Πόζαρτζκο, καθός ἤχαμε δέσι τό χοριώ εἰς τό κεσίμη, ἡ ἀγάδες ἀπό τά Βοδενά ὅσο μᾶς ἔπερναν πρῶτα τόρα διπλά μᾶς τά ἔκαμαν καί μᾶς ἔρηξαν καί δέν ἦνε χάλη· κυνδινέβη ἡ χώρα νά χαλαστῆ ὅλη καί ἀδελφός τοῦ Μουσταφᾶ Ἄητα μᾶς τζενατίζει δινατά. Ἀμάν, ἐφέντη, εἰς αὐτήν τήν δουληά νά μήν μᾶς ἀφύκυς ἠς κύνδινα νά κυνδινέβομε νά χαλαστοῦμε· διά ἐνάτι αὐτή γηρέβουν νά μᾶς χαλέξουν (:χαλάσουν) ὁλότελα διατί ἤρδαν αὐτοῦ καί προσκύνησαν· διά τ' αὐτό ὅμος παρακαλοῦμεν τήν ὑψυλότητά σου νά μήν τούς ἀφύκυς νά χαλαστοῦν μόνον ὅ,τι πέρνης ἡ ὑψυλότη σου πάρε καί νά τό ξεύρομε· καί νά μᾶς στήλης ἕναν ἄνδροπον νά καθήσι ἐδό νά μήν χαλαστοῦμε διατί ὅσο νά μήν ἔρθη ἄνδροπος ἐδό νά καθήσι δέν πιστεύουν αὐτή. Καί τόν παπά τόν ἔπιασαν καί τόν ἦχαν εἰς τή φυλακή εἰς τά Βοδενά 10 μέρες καί τόρα

τόν ἀπόληκαν καί ἦνε εἰς τό Γκόρνητζω εἰς ἐμένα τόν Γγέλο στό σπήτι, διατή δέν κοτάη νά παγένη εἰς τί χόρα· καί τό σπήτη ἀπό τά Βοδενά ὁπού πῖρα ἐγώ ὁ Γγέλος καθός πρόσταξες ἡ ὑψυλότη σου καί μοῦ ἔδοσες τήν μπουηρτή, ἡ Βοδινότες δέν θέλουν νά ξέρουν ἀπό τ' αὐτώ, μόνον ἔπιασαν τόν ραγειά, ὁπού ἦταν στό σπήτι μέσα καί τόν ἔβαλαν στή φυλακύ διά ἐνάτη καί τόν πίραν 250 γρόσια ὁ ἀηάνης Μουστάμπεης καί κοτζάμπασις Γιάνζες. Ἀμάν, ἐφέντη, καί πάλε ἀμάν, σοῦ φυλό τό χρισώ σου μέστη ὅτη πός νά μήν μοῦ ἀφύκυς εἰς αὐτήν τήν ἀντρωπί.

Ταῦτα μέν δουληκός τά δέ ἔτη τῆς πολληχρονήου ὑψυλότητός σου ἤεισαν ποηάριθμα καί πανευδέμονα.

[πλαγίως:]
σκλάβος καί δούλος
γγέλος
γκορνήζοβ

[396]

1 φ., 28x20 ◆ (1404) Γκορνίτζοβο, 28 Ἀπριλίου 1808

Γράμμα τοῦ Γκέλου, προκρίτου ἀπό τό Γκορνίτζοβο, πρός τόν Μάνθο (Οἰκονόμου), σχετικό μέ τό «Ποζάρτζκο» στήν περιοχή Βοδενῶν καί γιά ἕνα σπίτι στά Βοδενά πού ὁ Ἀλή πασάς ἔδωσε τοῦ Γκέλου. Τό γράμμα συνοδεύεται ἀπό «ἀρτζοχάλι», μέ τό ἴδιο περιεχόμενο, τό ὁποῖο θά παρουσίαζε στόν Ἀλή ὁ Μάνθος, καί τό ὁποῖο εἶναι ἀσφαλῶς τό παρακάτω σχετικό. Τό ἴδιο τό ἔγγραφο καί τό περιεχόμενό του, ἀποτελεῖ σπουδαία μαρτυρία τοῦ συστήματος διαμεσολαβήσεων πού ἐπικρατοῦσε στό ἄμεσο περιβάλλον τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καί τοῦ ρόλου τῶν γραμματικῶν στήν παρουσίαση αἰτημάτων: ἕνα πελατειακό σύστημα μέ ἀντιπαροχές καί ἀνταλλάγματα, τά ὁποῖα, φυσικά, δέν εἶναι ἀπαραίτητο νά εἶναι ἐμφανῆ σέ κάθε περίπτωση. Περίληψη τοῦ ἐγγράφου ἔχει δημοσιεύσει ὁ Γ. Χιονίδης, *Τά ἔγγραφα*, σελ. 224-225. ■

Σχετ.: [395], [Γκορνίτζοβο, 28 Ἀπριλίου 1808]

Τημηότατε κύριε κύρ Μάντω, τήν τημηοτιτά σου ἀδελφυκῶς χερετῶ και τα ματιά σου γληκόφυλῶ δεόμενος τον κύριον ηπερ την ηγήαν σας καί ευτηχήαν να σοῦ χαρῆσι, και εγώ με το άπιρον έλεος ηγηένω εώς τα νῆν.

Το παρούν μου εις ἀλω όχη, όμος σου φανερώνο διά το Ποζάρτζκο καθός ηξεύρης πος το εκάμε αυτοῦ εις το κεσίμη, ήσουν και η τιμηότη σου· τόρα η αγάδες απο τα Βοδενά δεν θέλουν νά το κρατήσουν, όμος διά ηνάτη θέλουν να το χαλάσουν, μαζή με τούς κοτζαμπασίδες και ο αδελφός

του Μουσταφᾶ Ἀητα από τό Καρατζόβα· καί ο παπα-Στοηάνης οπού ήταν αυτού με τ' ἐμενα, τον επιάσαν η αγάδες και τον ἐβαλαν εἰς τή φηλακύ 10 μέρες και τόρα τον απόληκαν και δεν μπορή να πιγένη στο σπήτη και ῆνε εις εμένα εδό στο Γκορνήτζοβο. Και άλο, διά το σπήτη από τα Βοδενά οπου πίρα εγώ με την προσταγή του αφεντός μας και έδοσεν το μπουηρτή, ο αηάνης απο τα Βοδενά δεν το πιάνη και μου επίασε τον ραηά πού ηταν μέσα και τον ἐβαλεν εις τη φυλακύ και τον πίρεν 250 γρόσια· μαξή με τόν Γηάντζε κοτζάμπασι τον επιάσαν. Εἰς άλο δεν σου παράκαλώ, όμος η τιμηότη σου ξέρης πος άλον άνθροπον δεν έχο αυτοῦ μόνον την τημηότι σου, δια ταύτο στέλνο τον άνθροπόν μου αυτοῦ νά κάμης τεφαέτη τη δουληά μού αυτού ομπρός τον αφέντι μας να την τεληόσις αυτήν την δουληάν δια χατίρι μου και να μην το κρατήσις τον άνθροπον πολήν κερόν αυτου, σε παρακαλώ ταῦτα μεν κατα το παρών και ηγίαν

1808 Ἀπριλίου 28 Γκορνήτζοβ

αδελφώ σου Γγέλος
σε χερετῶ
Λάβε και το αρτζοχάλη δια να το ευγάλης εις τον αφέντη μας.

[397]

1 φ., 29x19 ◆ (803) [Φάρσαλα], 28 Ἀπριλίου 1808

Γράμμα τοῦ Ἀχμέτ Λαλίκη πρός τόν «κύρ Κώστα» [γραμματικό]. Τοῦ ἐκθέτει νέα ἀπό τά Φάρσαλα μέ σκοπό νά τά μεταβιβάσει στόν Ἀλή πασά. Τό κείμενο τοῦ γράμματος σέ μερικά σημεῖα εἶναι ἀρκετά ἀσαφές γι' αὐτό δέν μποροῦμε νά καταλάβουμε οὔτε τήν ἰδιότητα τοῦ ἀποστολέα οὔτε τό ἔργο πού τοῦ εἶχε ἀνατεθεῖ. Ἴσως νά πρόκειται γιά τήν εἴσπραξη φορολογικῶν προσόδων ἤ ἄλλων εἰσοδημάτων τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἀπό τήν περιοχή. Ἀντίθετα, ἄλλα σημεῖα τοῦ γράμματος δίνουν σαφεῖς καί πολύ ἐνδιαφέρουσες πληροφορίες, ὅπως ἐκείνη γιά τίς προσπάθειες τῆς χήρας, προφανῶς μητέρας τοῦ Σατουλᾶ μπέη, νά ἀποτρέψει τόν διορισμό τοῦ γιοῦ της ὡς ἀγιάνη τῶν Φαρσάλων. Ὁ ἀποστολέας ἀναφέρει τήν παρουσία στό βιλαέτι φορολόγων τῆς κεντρικῆς ἐξουσίας γιά τά χαράτζια, τό μιρί (:«ἰμιρτζῆδες») καί τό τζελέπικο, πού ἄν τό καταλαβαίνουμε καλά θά εἶναι ἡ αἰτία πού θά καθυστερήσει ἡ εἴσπραξη τῶν δικαιωμάτων τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Τό βιλαέτι εἶναι «χαλασμένο» καί «ὁ ἀφέντης νά μή βάνει σικλέτι τώρα γρήγορα διά ἄσπρα», γράφει. Τό ὅτι τό γράμμα ἀπευθύνεται πρός τόν Κώστα γραμματικό, μέσω τοῦ ὁποίου, μάλιστα, στέλνει χαιρετισμούς πρός τόν ἕτερο «γραμματικό», κυρ-Μάνθο, φανερώνει τή στενή σχέση τοῦ ἀποστολέα μέ τά πρόσωπα τῆς ἐσωτερικῆς ὑπηρεσίας τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καί ἀντίστροφα τίς φιλικές σχέσεις αὐτῶν τῶν προσώπων μέ ὀθωμανούς ἀξιωματούχους. ■

Εἰς τίν ἀφεντιάν σου εἰγαπιμένε μου καί φίλαι μου κύρ Κόστα, κατά πολά καί ἀκριβά σέ χαιραιτῶ καί τόν θεό παρακαλό διά νά πολιχρωνάγι τούς εἰψιλοτάτους ἀφεντάδες μας, ἀμίν· καί δεύτερον ἐροτῶ διά τό καίφι σου· καί μῖς ἐδῶ ἤρθαμεν στά Φέρσαλα γερί καί καλά καί τό βιλαέτι τό ἤβρα χαλασμένον καί θάλασα κλισμένι, ἀλισβερίσι δέν γένεται, μπουπασιρέγι κάθουντε διά ἄσπρα καί ὁ θεός νά κάμι κυρέμι νά μᾶς βγάλι μέ ἄσπρον πρόσοπον στούς εἰψιλοτάτους ἀφεντάδαις μας, ἀμίν. Ὁ εἰψηλότατως μερχαμετλί ἐφέντις μας νά κάμι ἕνα κυρέμι νά μή βάνι σικλέτι τόρα γλίγορα διά ἄσπρα, διατί καί τρῖς τόρα στίν ἀράδα χαρατξῆδαις, εἰμιρτξίδαις καί τξελέπιδαις καί ἄλα πολά βάσανα μέ γράμα δέν γράφουνται, τί ξουλούμια ἔχουν γένι. Ἄλω· τίν κουβέντα ὁπού παράνγιλεν ὁ ἀφέντης μας διά νά τόν κάμομε ἀγιάνι τόν Σατουλάπεγι μπ[ρ]οστά ἐκῦ ἐκόνεψα καί διά τούτω ἄργισα τά χαρτιά ἕος τώρα διά νά τόν κάμο καήλι, πού νά τόν στίλω καί ὅσο μπόρεσα μέ πολά λόγια τξαλίστισα καί δέν ἐστάδι τρόπος νά τόν κάμο καήλιν, καί ὁς τόν πάτω· ἡ μάνα του μ᾽ ἔστιλε δίω τρίς φοραῖς χαιραιτίσματα καί ριτξάδαις πού νά μίν μοῦ κάμι τούτιν τίν δουλιά τοῦ πεδιοῦ μου σέ τοῦτον τόν κυρόν καί πιρτουρλί εἶ μάνα του δέν ἀφίνι καί δέν ἔχι καί κουτρέτι. Κύρ Κόστα, εἶνε ἕνας μασλούμις καί πεδί [=ἐπειδή] ἔκαμα ὅρκον ἀπό μέρος μου ὁπό νά μίν γένεσε χουσνούτις ὁπού νά μοῦ λαίς σίρτε δέν πάνο, κάθομεν μέ τ᾽ ἐσένα μαζί καί σέ βοειθῶ καί μέ θέλιμα θεοῦ σέ κάνα δίω μίναις πέλκυ ὁπού νά σιάζομεν τίς δουλιαίς καί νά γλέπι τίποτα καλοσίνι, ἄν πορῶ νά τόν πάρω καί νά τόν φέρο μαζί πάλιν τξελιστίζο· καί τόρα οἱ τρῖς μπέγιδαις καί ὁ κατίς ἄν ἶνε ὁπού νά δόσομεν τίποτα μέ βουλόνον ἀπό ἕνα ταβίλι καί ἔτζι τά δίνο καί κανάς εἰλαῖς [=χιλές] δέν πορῖ νά γένι ἀπό κάνα μέρως· καί τίς ἄλες δουλιαίς τά μαθένις ἀπό τό ἀρτζουχάλι ὁπού στέλνουν οἱ πέγιδαις, αὐτά ὁπού πρέπουν νά γέννουνται μουσατές καί φανέροσέ μας κάνα χαβαδίσι. [πλαγίως:] *Καί νά πάρις καί ἕνα τξιβάπι, τ᾽ ἄσπρα ὁπού νά σιναχτοῦν ὅποται δόσι ὁ θεός αὐτοῦ, νά σταλδοῦν καί ὅπου εἶνε ὁρισμός του, νἄχω τό χαμπέρι.*

Τόν ἀγαπητόν μου κυρ Μάνδω, τόν ἀκριβωχαιραιτῶ καί τό χατίρι του ἐρωτῶ.

Ταῦτα καί καλί ἀντάμοσι νά μᾶς δόσι ὁ θεός.

ἀχμέτ Λαλικυς: *1808*
(τ.σ.τ.) *Ἀπριλίου*
28

[398]

1 φ., 32x22 ◆ (795) Τύρναβος, 29 Ἀπριλίου 1808

Ἀρτζουχάλι τοῦ Μπάσκο Λάτζη, χωρίς ἔνδειξη ἀξιώματος, πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀναφέρει ὅτι ἐμφανίστηκαν οἱ Βλαχαβαῖοι στοῦ «Μπέη τούς μύλους», μιά ὥρα ἔξω ἀπό τόν Τύρναβο, καί ὅτι ἐσκότωσαν ἕναν ντερβίση. Τό ἔγγραφο συνυπογράφουν οἱ «Τουρναβίτες» προεστοί Χατζη-Ζαφειράκης Στέριου καί Μαργαρίτης Ἀλεξίου. Οἱ ἐξεγερμένοι ἄφησαν καί κάποιο γράμμα πού ἔφθασε στά χέρια τοῦ ἀποστολέα, ὁ ὁποῖος καί τό μεταβιβάζει ἀμέσως στόν Ἀλή πασά. Ἡ ὑπογραφή μέ τό χέρι τοῦ γραφέα, ἐνῶ οἱ ὑπογραφές τῶν προεστῶν τοῦ Τυρνάβου ἀπό ἄλλο ἤ ἄλλα χέρια· ἴσως αὐτόγραφες. ■

Ηψιλοτατε κε πολληχρονιμενε τουβλελη βεξηρη αφεντι μου, σκλαβικος σε προσκυνο κε το χρισο σου μεστη σου φηλο κε τον θεον περικαλο ο θεος να σου αυξανη την ημερα χιλια, αμην, αμην, αμην. Κε με το σ[κ]λαβικον μου σου καμνο ηφαντε αφεντι μου, σημερα τρις ορες ημερα ηρθαν οι Πλαχαβεη μι[α] ορα εξο απο τον Τουρναβο στου Μπεγι τους μυλους κε εσκοτοσαν κε εναν τρεβιση κε τους εδοσαν κε ενα γραμα κε για οπου το τιλήγο στο χαρτι και λαβε το πος ειναι η δουλια, διατι λεγουν πος ειναι διακοσιος νουματος, ειναι βεβεα κε εδο τρουγιρνουν στον Τούρναβο μουτιλακ τοσος ειναι· τόρα οπος να ειναι ορηξμο σου κε η χρονι σου πολη αμην, αμην, αμην.

1808 Απριλιου 29
Τουρναβος

σκλαβο σου
μπασηο λατζης (τ.σ.τ.)

[μέ ἄλλο χέρι:]
οί σκλάβι σου Τουρναβίτε[ς]
φιλούμε τό μέστι σου το χρισόν
ό Χατζί Ζαφιράκις Στέριου
ου Μαργαριτις Αλεξιου

[πλαγίως:]
Χατζη Ζαφηρακη σου κε ολη
κε ολη αποδεληπη κε να το
πιστευβις βεβεο ειναι, ολη η
σκλαβι σου του [=τό] καμνουν
ηφαντε

[399]

1 φ., 40x28 ◆ (240) Λάρισα, 29 Ἀπριλίου 1808

Ἀρτζουχάλι τοῦ Σουλεϊμάν Μαρίτζανη πρός τόν Ἀλή πασά. Προφανῶς εἶναι ἄνδρωπός του πού συνοδεύει τούς τζελέπηδες στήν περιοδεία τους ἀπό τή Βέροια ὥς τή Θήβα γιά τή συγκέντρωση τῶν προβάτων. Ἀσαφές. Δέν μποροῦμε νά ξεκαθαρίσουμε τί ἀκριβῶς ἔγινε σέ ἐκεῖνο τό ἐπεισόδιο στόν Μῶλο, στά «κονάκια» τῶν κτηνοτρόφων. Ποιοί «ρίχτηκαν» (=ἐπιχείρησαν) νά πάρουν διπλό τζελέπικο; Ἀναφέρει καί αὐτός τήν ἐξέγερση τῶν Βλαχαβαίων καί τή δυσκολία ἐπικοινωνίας μέ τά Γιάννενα. Κατά τήν προσταγή πού ἔχει λάβει ἑτοιμάζεται νά ξεκινήσει γιά τή Βέροια. Ἡ ὑπογραφή μέ τό χέρι τοῦ γραμματικοῦ. ■

»Ἰψιλότατε, θεοτίμητε και πολιχρονιμένε, ντοβλετλού, μερχεμετλού, βεξίρ ἐφέντιμ, τίν ἰψιλότητά σου σκλαβικός προσκινό καί τό χρισό σου μέστι σε φιλό καί τόν μεγαλοδίναμον θεόν παρακαλό δια νά σε πολιχρονί ὁ θεός τήν ζοήν σου με τά χρισά σου μοράτια καί μέ τούς βεξιρξαητέεδε σου, ἀμίν, ἀμίν.

Καί μέ τό σκλαβικόν μου ἀρτζοχάλι σέ κάμο ἰφατέ μέ τούς σκλάβου σου Σαρακατζιάνους ἤρδα στό Παζαράκι καί ἀπό τόν πολίν τόν χιμόνα ἐβάρισε ἡ δουλιά πίσο καί ἐρχόμενο εἰς τόν κάμπο στό Μουλαλίκι ἐβρίκαμαν στές στράτες πιαξμένες ἀπό τούς κλέπτες καί ἐσιάστισάμε καί ἀνταμόδικαμαν μέ τόν Πικίρ ἀγά στήν Λάρισα καί κατά τήν προσταγίν σου ἐκίνισάμεν διά τή Βέργια καί ἀπό τόν φόβο τόν κλεφτιόν δέν ἠμπόρεσάμαν νά κινίσομεν δίο ὀνομάτους στίν ἡψιλότη σου· καί παγένοντας στίν Βέργια καί πέρνοντας τά πρόβατα ἔχω νά ῥδο μαζί μέ τούς Βλάχους καί μέ τούς τζελέπιδες δίνοντας τό δίκεον εἰς τήν Φίβα, κατά τό ἀντέτι ὁπού ἦταν. Καί κατά τήν προσταγί τοῦ ἀφεντός μας ἐξεπλίθικάμε καί βγένοντας στό Μόλο πίρα τούς σκετερέδις [=τεσκερέδες] καί πίγαμε στά κονάκια κατά τό ἀντέτι καί μέ τό πεσκέσι τους καί μέ τά μπροστινά δέν ἔστρεξαν καί ἐρίχτικαν στά πρόβατα διά νά πάρουν ἄλο τζελέπι διπλό καί πάλιψέμε [=παλέψαμε] νά γλιτόσομε καί δέν ἐστάθικε τρόπος, μάς ἐρίχτικαν ἐπάνο διά νά μέ ἀντροπιάσουν καί μίρασάμαν μερικά λόγια καί γένισε βοκούφι ἀπό τό Μουσταφά Μαχμούτι ὁποῦ ἔτιχε ἐκί.

Καί ἱ χρόνι σου πολί μέ παραπάνο ντοβλέτι ἀπό τόν θεόν, ἀμίν, ἀμίν.

1808
Ἀπριλίου: 29 *σκλάβο σου*
Λάρισα *σουλεημάν μαρίτζανι*

[400]

1 φ., 39x28 ◆ (391) Τρίκαλα, 29 Ἀπριλίου 1808

Ἀρτζουχάλι τῶν Καμπέρ Μούκανη καί Κωνσταντίνου Παπαελευθερίου πρός τόν Ἀλή πασά. Δίνουν πληροφορίες γιά τά συμβάντα τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς ἐξέγερσης τῶν Βλαχαβαίων καί δικαιολογοῦνται γιατί δέν τόν ἐνημέρωσαν περισσότερο μέ μία δυσνόητη φράση: «ἐπειδή τά εἴχαμαν γράψει τοῦ ἀφενδός ὅλα... καί κανένα τζεβάπι δέν ἐλάβαμαν». Δέν φαίνεται ἐδῶ ποιός εἶναι ὁ «ἀφέντης» πού δέν ἀπάντησε στό γράμμα τους. Οἱ ἀποστάτες ἀναβιβάζονται τώρα σέ πεντακόσιους καί ἡ ἐξέγερση ἔχει φθάσει στό «Ἀλασσονίτικο», ὅπου ἔχει προσχωρήσει καί ὁ καπεταν-Γιώτας. Περιγράφουν μέ ἐνάργεια τή διάταξη τῶν δυνάμεων τῶν Βλαχαβαίων, τήν κατάληψη ὀχυρῶν σημείων, τούς ἀποκλεισμούς δρόμων κ.λπ. Ἀξίζει νά προσεχτεῖ ἡ ἐξήγησή τους ὅτι «ἄν δέν τούς ἐσήκωσε ὁ Θεός τή γνώση... φαίνεται νά εἶναι μέσα Φραγκές ἕνα δάκτυλο»! Ἡ ὑπογραφή τοῦ Καμπέρ Μούκανη μέ τό χέρι τοῦ γραμματικοῦ, ἐνῶ τοῦ προεστοῦ Κ. Παπαελευθερίου αὐτόγραφη. Γιά τή συμμετοχή τοῦ Γιώτα, ὁ Ν. Κασομούλης, *Ἐνθυμήματα*, τόμ. Α΄, σελ. 71, δίνει μιά σαφέστερη πληροφορία: τήν ἐξέγερση τήν ἔκαναν "οἱ Βλαχαβαῖοι Παπά-Θύμιος καί Θοδωράκης ἀδελφοί καί ὁ Γιώτας Τζίμος Καπιτάνος τοῦ Δομενίκου". ■

Ὑψηλότατε, θεοτήμητε καί πολληχρονημένε, ντοβλετλού, μερχαμετλοῦ πασιά ἐφένδη μας, τήν ὑψηλότητά σου σκλαβηκός προσκηνούμεν καί τό χρισόν σου μέστη φιλοῦμεν, νήχτα καί ημέρα παρακαλούμεν τοῦ θεόν δια να σου χαρίση χρησήν ὑγείαν, χρόνους πολούς καί μέ ὅλα τα ντουβλέτια, καθώς ἀγαπά τῶ ηψηλόν μουράτη τῆς καρδήα σου, ἀμήν.

Με τοῦ σκλαβηκού μας αρτζουχάλη κάμνομεν ηφατέν τοῦ αφενδός μας ὁτοί ἐτούτην τῆν ὁραν, τές τέσηρες ὁρες τῆς νηχτός, ἐλάβαμαν τῶ ηψηλόν μπουγηουρδή σου καί τῶ ἐπρο[σκυ]νήσαμεν ὡς ἔπρεπεν. Εἴδομεν τήν προσταγήν σου καί παρακαλούμεν τόν ἀφένδη μας ὁπου να μας κάμης ἀφι οπου δέν σου ἐγράψαμαν ἐξαρχεῖς τα πάντα, ἐπηδή τα ήχαμαν γράψη τοῦ αφενδός ὅλα ὄνομα πρός ὄνομα καί κανένα τζουβάπι δέν ἐλάβαμαν ἀκόμι. Ἡ Πλαχαβέη ἐσήκοσαν κεφάλη καί αὐτοί ἔκαμαν ὅλα τα κακά. Τῶ πρότο, τήν Παρασκεβή εἰς τές δήο ὅρες ἐβγήκαν εἰς τό κιοφήρι τοῦ Μουρκάνη, αντίκρινα ἀπό τήν Κριοβρίση καί ἐβάρισαν τέσεροι Βουστενητότες καί ἕναν τάταρι τοῦ ἀστάρ τζαοῦση, ἔκαψαν καί τα φορτώματα τῶν εὐ[...] τῆς ὑψηλότητό σου. Ὁ Τάρες Βασιάρης ὁπου ἔτιχε ἐκή ἐπολέμησε καλά, πέντε ὅρες ἐκράτησε ὁ πόλεμος, ὁμος τη να κάμη ὁτι ἤτον με τρής ὀνομάτους, τοῦ ἔκαψαν τήν καλήβα, τοῦ πήραν καί τα ἀλογα. Ἐμάθαμαν τό χαμπέρι καί ἐβγήκαμαν μέ κόσμο καί ἑκαζοχούρι (;) εἰς τήν Βούλα εἰς τό Κλοκοτῷ καί ἐγηρίσαμαν ὀπίσω· ὅση ἔχουν σκοτώδη σου [τό κά]νομεν χουλησασά ὄνομα πρός ὄνομα· ἄλους ἀνδρόπους δέν γκίζουν μόνον ὅση εἶναι ἀνδρόποι τόν αυθε-

ντάδον μας. Αυτοί, ἐφένδη μας, τῶ ἔχουν πολή σηκωμένω· φένεται νά εἶναι ἀπο μέσα ἀπό Φραγκές ἕνα δάκτηλο, ἡ τόσον τοῦς σήκοσε ὁ θεός τη γνόση. Εἶναι ἕως τώρα ὡς πεντακόσι ὀνοματέη καί ἔχουν γένη τρία μπουλούκια καί με τα μπαηράκια έχουν πχειάση τοῦ Ζάρκου, τά Τζηόκια καί τῶ Κλοκοτῷ, ὁπού έκλησαν τῆν στράτα τῶ Λαρσηνῷ καί τῶ Τρικαληνῷ, ὁχί ὁμως μέσα εἰς τα χωριά, ἀλα ἔχουν πχειάση τό παλεόκαστρο τοῦ Γριξάνου ἀπάνου καί τοῦ Κλοκοτοῦ τη ράχει καί τῶ Τζηοκιῶν τη ράχει καί ἐκή ἐβρίσκονται. Τάημα χωρία δέν ἔχουν κάψη, ραγηάδες δέν ἔχουν γκίξη ἔξω ἀπο Τούρκους, καί ὅση εἶναι τόν αυθεντάδον μας χουσμεκιαρέη κηνηγούν περισότερο. Εἶνε καί ὁ καπετάν Γιὅτας μαξή τους καί ἄλη καπεταναρέη εἰς τ' Αλασονήτηκο και αὐτή σηκομένο τῶ ἔχουν καί ὁλοένα εἰς αὔξησιν πηγένουν· ὅσα χωρία ἐπάτησαν ὅλα τά σκόρπησαν· ἐπῆραν καί ραγιάδες πολή κοντά τους, καί οἱ χρόνη σου πολή καί τημημένη ἀπό τόν θεόν, ἀμῆν.

1808:
Ἀπριλήου 29
Τρίκαλα

τῆς ὑψηλοτητό σου
σκλάβη σου ταπηνή καί πηστοί χαηρ ντοατζήδες
τοῦ ουτζακήου σου
(τ.σ.τ.) *καμπέρ μούκανης*
Κωνσταντῖνος Παπαελευθερίου

[πανώγραμμα:]
Βεξήρ ἐφένδη μας, ντοβλετλού μερχαμετλού.
Τῷ ἡψηλοτάτῳ, θεοτιμήτῳ καί πολληχρονημένῳ σκλαβηκός
εἰς Ἰωάννηνα

[401]

1 φ., 39x28 ◆ (796) Λάρισα, 29 Ἀπριλίου 1808

Ἀρτζουχάλι τοῦ Ebu Bekir (ὑπογράφει τουρκικά) πρός τόν Ἀλή πασά. Βρίσκεται στή Λάρισα, ἐνῶ δύο μέρες πρίν, στίς 27 Ἀπριλίου, ὅπως γνωρίζουμε ἀπό τό παρακάτω σχετικό, βρισκόταν στά Τρίκαλα ἀπόπου ὑπέγραψε ἀρτζουχάλι πρός τόν Ἀλή πασά γιά τήν ἐξέγερση τῶν Βλαχαβαίων. Τώρα ἐπαναλαμβάνει τίς πρῶτες πληροφορίες γιά ἀποστασία καί ἀναφέρει τίς ἐνέργειές του, σέ συνεργασία μέ τούς Τούρκους προεστούς τῆς Λάρισας, Ἀπτήμ μπέη καί Χουσεΐν ἐφέντη, γιά τήν ἀντιμετώπιση τῆς ἐξέγερσης. Ἀναφέρει ὅτι τίς δυνάμεις πού ἑτοίμαζαν γιά τό «ὀρδί» (=τό στρατόπεδο, τήν ἐκστρατεία κατά τῶν Ρώσων), τίς ρίχνουν τώρα στήν καταδίωξη τῶν Βλαχαβαίων. Δέν ἀναφέρεται

γιά ποιό «ὀρδί» ἀκριβῶς ἑτοίμαζαν «τά νεφέρια» (=ἄνδρες). Ὑπάρχει βέβαια συγκροτημένο ἕνα «ὀρδί» τοῦ Ἀλῆ πασᾶ αὐτήν τήν περίοδο στόν Περλεπέ, ὑπό τήν ἀρχηγία τοῦ Μέτζε Μπόνο (βλ. ἔγγραφο ἀρ. [394]), μέ προορισμό τή Σούμλα, καί τό πιθανότερο εἶναι γι' αὐτό τό ὀρδί νά προορίζονταν οἱ δυνάμεις πού συγκεντρώνονταν στή Λάρισα. Ἡ πληροφορία ὅτι ἔγῆκαν οἱ Λαζαῖοι στό Λιτόχωρο διασταυρώνεται καί ἀπό ἄλλα ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου. Ὁ Ἐμπού Μπεκήρ ζητάει ἐνισχύσεις: «νά κάνεις ταΐνι κόσμο ὅπου νά καταφθάσει [καταπολεμήσει] τούς ραγιάδες». ■

Σχετ.: α΄ [392], Τρίκαλα, 27 Ἀπριλίου 1808
β΄ [405], Σέρβια, 4 Μαΐου 1808

»Ἰψιλότατε, θεοτίμιτε καί πολιχρονιμένε, ντοβλετλού, μερχαμετλού, βεξίρ ἐφέντιμ, τίν ἰψιλότιτά σου σκλαβικός προσκινό καί τό χρισό σου μέστι σέ φιλό καί τόν μεγαλοδήναμον θεόν παρακαλό μερόνιχτα διά νά σέ πολιχρονί τίν ζοήν σου μέ τά χρισά σου μοράτια καί με τούς βεξίρ ξαντέδε σου, ἀμίν, ἀμίν.

Με τό σκλαβικόν μου ἀρτζοχάλι σε κάμο ἰφατέ διά τούς Μπλαχαβέους ὁπού βίκαν στό Μορκάνο τό νκεφίρι, ὁπού σκότοσαν τούς μπροστινούς καί τήν ἄλιν τίν ἰμέρα στίν Πάγια ἀπό κάτο ὁπού ἐσκότοσαν καί τούς ἄλους ἐπτά νομάτους καί τίν Τρίτη ἐρίχτικαν στό νκιοφίρι στό Τζιγότι καί ἐσκότοσαν τούς γεμπρουκτζίδες τρίς νομάτους καί ἕνα παλικάρι τού Σαλί Κέσου καί γιρίζοντας ἀπό ἀφτουνούς ἴβραν ἕναν ἄνδροπον διαβάτην καί τόν ἐσκότοσαν καί σίμερα Τετράδι ἐρίχτικαν ἀγνάντια ἀπό τόν Τούρναβο στό μίλο τό μπέγι καί ἀπερνούσεν ἕνας ντερβίσις καί τόν ἐσκότοσαν καί ἔπιασαν καί τούς ἀγογιάτες Κονιτζιότες καί τούς ἐγίμνοσαν ὅτι ἤχαν ἀπάνο τους καί γίνεσε βοκουφις καί ἀπό τό γράμα ὁπού στέλουν στά χορία καί ὅσι μπερπάτιδες ὁπού βρίσκοντε πάνου μαζί τους· καί ἐκουβεντίασα με τούς μπέγιδες Ἀπτήμ πεγη καί Χουσεήν ἐφέντι καί ἐβγαλάμεν τά νιφέρια ὁπού ἤτον διά τό ὀρδί καί τούς τζιοχανταρέους ὁπού ἦνε ἐδό με μομουριέτι καί ὅσι Ἀρβανίτες ἐβρίσκονταν ἐδό στίν Λάρισα μ' ἔπεσαν κοντά καί σίμερα ἐβγίκαμε· καί στό Λιτοχόρι ἀπό κάτο στό νκιοφίρι ἀνίχτικεν μία κοβέντα ὁπού βίκαν ἱ Λαζέη ἀπο τό γιάλό καί τόχουν πιαξμένο· ἔστιλα ἄνδροπον ὁπού να πάρο τό βέβεον καί να κάμις μεραχμέτι να κάμις ταήνι κόξμον ὁπού νά καταφτάσι τούς ραγιάδις καί ἱ χρόνι σου πολί μέ παραπάνο ντοβλέτι ἀπό τόν θεόν: ἀμίν, ἀμίν:

1808
Ἀπριλίου: 29
Λάρισα

bende Ebu Bekir kullari
(τ.σ.τ.)

[402]

1 φ., 29x20 ◆ (92) [Πρεμετή], 1 Μαΐου 1808

Ἀρτζουχάλι τοῦ Χαρίς Γιάσκα πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀναφέρει λεπτομέρειες γιά τόν φόνο ἑνός νέου Πρεμετινοῦ, πού προῆλθε ἀπό ἀτύχημα. Ὁ ὑπαίτιος τοῦ φόνου ἔχει συλληφθεῖ καί τόν «ἔχει ὁ Μπέγης στόν ἅλυσον τῆς ὑψηλότη σου». Δέν δηλώνεται ἡ ἰδιότητα τοῦ Γιάσκα, ὁ ὁποῖος, ὅπως προκύπτει καί ἀπό τό σχετικό β΄, αὐτήν τήν ἐποχή βρίσκεται στήν περιοχή τῆς Πρεμετῆς, οὔτε καί ἐκείνη τοῦ «Μπέη» πού κρατεῖ φυλακισμένο τόν δράστη. Ἴσως αὐτός ὁ «Μπέης» νά εἶναι ὁ «Σαλῆκος» τοῦ σχετικοῦ α΄ πού φαίνεται νά ἐκτελεῖ ἀστυνομικά, ἐπίσης, καθήκοντα. Ὁ Χαρίς Γιάσκας ζητᾶ ὁδηγίες. ■

Σχετ.: α΄ [383], Πρεμετή, 20 Ἀπριλίου 1808
β΄ [436], Ἰωάννινα, 26 Νοεμβρίου 1808

Ὑψιλότατε καί πολυχρονημένε ντοβλετλή, βεζύρ ἐφέντι μας, σκλαβικώς σέ προσκυνῶ καί σοῦ φηλῶ τό χρυσσόν σου μέστη, μέρα νήχτα παρακαλῶ τόν θεόν διά νά σε πολυχρονήση μέ τά τιμημένα και χαηρλή μωράτια σου, ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν.

Ἀφέντι μας, σοῦ κάνω ὑφαντέ ἕνα παιδί τοῦ Τάκου Λέκου Ντουκιαντζή καί τό παιδί τοῦ Νούρου, Πρεμετηνόν, ἐπροχθές ἦταν μέσα σέ ἕνα ἀργαστήρη μπερπερήτικο, ἦταν καί ἄλα δίο τρία παιδιά μέσα καί γητόνοι ὁλόγηρα. Αὐτά τά δίο ἔκαναν μουχαμπέτι καί ἔπεξαν καί πέρνη φωτιά ἡ πηστιόλα τοῦ παιδιοῦ τοῦ Τάκου ἀπό τό ξονάρη καί σκοτώνη τό παιδί τοῦ Νούρου καί ἐγῶ εὐθύς ἔστηλα καί ἦφερα τούς ἀργαστηριαρέους καί τοῦς γητόνους καί τούς ἔσφιξα καί τούς ἐξέταξα καί τούτο μοῦ εἶπαν ὅτι μέ χατά ἔγηνεν, ἀπό τό ξουνάρη του ἄδιασεν· τόρα τό παιδί τοῦ Τάκο στόν ἅλυσσον τίς ὑψιλότη σου τό ἔχη ὁ Μπέγής καί πῶς εἶναι ὁρησμός σοῦ.

Καί οἱ χρόνη σου πολλοῖ μέ δόξαν, ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν.

1808:
σκλάβος σου *Μαΐου*
Χαρής Γιάσκας *1:*

[403]

1 φ., 32x21 ◆ (797) Τρίκαλα, 1 Μαΐου 1808

Ἀρτζουχάλι τοῦ Καρα-Στέριου πρός τόν Μουχτάρ πασά στά Γιάννενα. Εἶναι ἐπιφορτισμένος μέ τή συγκέντρωση τῶν «τζελέπικων» προβάτων καί ἀναφέρει ὅτι οἱ

Βλαχαβαῖοι τοῦ ἐπῆραν (:«κάναν ξάπι») πέντε χιλιάδες πρόβατα πού εἶχε συγκεντρώσει ἀπό τά βιλαέτια Ἐλασσόνας, Δομενίκου καί Τρικάλων. Δίνει καί ἄλλες πληροφορίες γιά τήν ἐξέγερση τῶν Βλαχαβαίων καί τοῦ ζητᾶ νά κάμει «ἰφαντέ τοῦ βεζίρ ἐφέντη μας τά πάντα». Ἡ ἀποστολή τοῦ γράμματος στόν Μουχτάρ ὑποδηλώνει, ἴσως, κάποια οἰκονομική συμμετοχή τοῦ γιοῦ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στήν ἐνοικίαση τοῦ τζελέπικου. Γιά τόν «Καρα-Στέριο» δέν συναντήσαμε ἄλλες πληροφορίες. Ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον νομίζουμε ὅτι ἔχει ἡ φράση: «Λάβε κ' ἕναν τεσκερέν ὁπού μοῦ ἔγραφε ὁ Μπ[λ]αχάβας ὁπού νά τραβήσω χέρι», τοῦ ζήτησε δηλαδή νά παραιτηθεῖ ἀπό τή συγκέντρωση τῶν προβάτων, κάτι πού συνιστᾶ ἕνα, ἀπό τά ἐλάχιστα γνωστά σέ μᾶς, αἰτήματα τῆς ἐξέγερσης. Ἀπό τήν ἄποψη τοῦ περίπλοκου «τζελέπικου» πού οἱ ἀποσπασματικές πληροφορίες τῶν ἐγγράφων καί οἱ ἀβεβαιότητες τῆς βιβλιογραφίας δέν μᾶς ἐπιτρέπουν πάντοτε νά κατανοήσουμε μέ ἀκρίβεια, ἀποκτοῦμε ἐδῶ μιά ἔγκυρη μαρτυρία: τό τζελέπικο, γιά τήν ἀκρίβεια τά «τζελέπικα πρόβατα» τῶν τριῶν ἀναφερομένων βιλαετίων, ἔχουν συγκεντρωθεῖ σέ φυσικό προϊόν, δηλαδή σέ ζωντανά ζῶα καί ὄχι στό χρηματικό τους ἰσόποσο (ἀντισήκωμα). Τό ἄν τά συγκεντρωθέντα πρόβατα ἀντιστοιχοῦν στό σύνολο ἤ σέ μέρος τῆς ὑποχρέωσης τῶν βιλαετίων εἶναι ἕνα ζήτημα πού ξεπερνᾶ τίς προθέσεις καί τίς δυνατότητες αὐτοῦ τοῦ σημειώματος. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

Ἠψιλότατε, θεοτίμητε καί πολληχρονιμένε ντουβλετηλῆ, Μουχτάρ πασιᾶ ἐφέντη μου, τήν ἠψιλότητά σου σκλαβηκός προσκηνό καί τά ἤχνι τόν ποδαριόν σου φηλό, μέρα νήχτα τόν θεόν περικαλό νά σοῦ δήδη μέρες καί χρόνους κέ νά σοῦ ἀφξάνι τό ὀτζάκη νταϊμά, ἀμίν, ἀμίν.

Ὅμος μέ τό σκλαβικόν μου ἀρτζηχάλη πρότα ἔρχομε νά σέ προσκινίσο κέ δέφτερον σοῦ κάνο ἠφαντέ, ἀφέντη μου, διά τά τζελέπικα πρόβατα ἀμασά τῆς Ἀλασόνας τρῆς χιλιάδες κέ ἀπό Δομενίκου χίλια κέ ἀπό τά Τρίκαλα χίλια κέ μᾶς ἐβῆκαν ἡ κλέφτες ἡ Πλαχάβες κέ μᾶς τά πῆραν, τά κάναν ξάπι μαζή μέ τούς τζοπαναρέους κέ μᾶς ἐσκολάσαν ἀπό ὅλα τά βιλαέτια, δέν μᾶς ἀφίνουν νά τό τελιόσομε. Λάβε κ' ἕναν τεσκερέν ὁπού μοῦ ἔγραφε ὁ Μπ[λ]αχάβας ὁπού νά τραβήσο χέρι. Ἀμάν, ἀφέντι μου, νά τό κάμης ἠφαντέ τοῦ βεζήρ ἀφέντη μας τά πάντα, κέ νά δόσι ὁ θεός ἀπό τό σπαθή σας νά μήν γλητόσουν. Κέ ἔστηλε κέ ἠς τά πεδιά μου νά τά πιάσουν ἠς τήν στράτα κέ δέν ἔχο χαμπέρι τά πηάσαν ἤ ὄχη· τά ἦχα κηνίσι διά τό σπήτη· ἀμάν, ἀφέντη μου, νά μοῦ φανερόσις ἐπό νά γένι τό χάλι μου, ὅτι ἐγό ἐδό ἠς τά Τρίκαλα κάθομε, δέν ξέρο τί νά κάμο. Τᾶφτα κέ ἡ χρόνι σου πολή κέ τιμημένι ἀπό θεοῦ, ἀμήν.*

1808:
Μαΐου: 1 : Τρήκαλα

σκλάβο σου καρα στερίος

[πλαγίως:]

Κέ ἀκόμη, ἀφέντη μου, περπατοῦν καβάλα, ἐξήντα ἄλογα ἔχουν κέ ἔχουν στήσι κέ τά σκουτηά τόν σκοτομένον Ταταρέον τῆς ἡψιλότι σας. Ἔ, τή κακό κάμουν, ἀφέντι μου, δέν ἔχουν μολογημό στά τξεφλίκνα τῆς ἡψιλότι σας, κάμουν κονάκια, σάν ἡ ἀρματολή στό παρόν περπατοῦν.

[ἐπί τοῦ νώτου:]

Τοῦ ἡψηλοτάτου θεοτήμητου κέ πολληχρονιμένου ντουβλετλῆ
Μουφτάρ πασιᾶ ἐφέντη μου
Εἰς Ἠωάνενα, σκλαβηκῶς

[404]

1 φ., 32x22 ◆ (88) Τρίκαλα, 1 Μαΐου 1808

Ἀρτζουχάλι τοῦ «Ἰσούφη τοῦ Μπεκήρ ρόσιν(;)» πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀναφέρει ὅτι οἱ Βλαχαβαῖοι περικύκλωσαν «σήμερα τό τακύ [=ταχύ, πρωί]» τόν Τάρε Βασιάρη στό χάνι τοῦ χωριοῦ Καστράκι τῆς Καλαμπάκας. Τά πιστά στόν Ἀλή πασά στρατιωτικά σώματα τῆς περιοχῆς ξεκίνησαν νά πᾶνε ἐναντίον τους. Τό ἔγγραφο αὐτό ἐπιβεβαιώνει νεότερες πληροφορίες γιά τήν ἐξέγερση τοῦ Βλαχάβα καί ἰδιαίτερα τή μάχη στό Καστράκι, πού περιέχονται στό στιχούργημα πού ἐξέδωσε καί σχολίασε ὁ Ἀπ. Βακαλόπουλος, *Νέα στοιχεῖα*, passim. Μέ τήν εὐκαιρία ἀξίζει νά σημειωθεῖ ὅτι ἀπό τό παρόν ἔγγραφο κερδίζουμε τό πλῆρες ὄνομα τοῦ κατά τό στιχούργημα πρωταγωνιστῆ τῆς ἐν λόγω μάχης, Τάρε, πού εἶναι ὁ Τάρε Βασιάρης καί ὄχι ὁ Μουχτάρ πασάς (τοῦ ὁποίου ὑποκοριστικό δεώρησε τό ὄνομα Τάρε ὁ Βακαλόπουλος, *ὅ.π.*, σελ. 250-251), ὁ ὁποῖος Μουχτάρ δέν εἶχε φθάσει ἀκόμη στήν περιοχή. Ὁ ἀποστολέας τοῦ παρόντος πρέπει νά εἶναι τό ἴδιο πρόσωπο μέ τόν «Ἰσούφη τοῦ Μπεκήραγα» τοῦ παρακάτω σχετικοῦ, μόνο πού ἐδῶ ἔχει προσθέσει τό δυσνόητο γιά μᾶς «ρόσιν», τό ὁποῖο ἄλλωστε δέν συναντήσαμε σέ ἄλλη περίπτωση. Ἀνάλογο πρόβλημα προκύπτει καί μέ τήν ἀνάγνωση τῆς φράσης: «γένεσαι βοκόφης ἀπό τού ἀρξοχάλι τοῦ σέ Ἀχμέτι», τό ὁποῖο δέν ἔχει διασωθεῖ στό Ἀρχεῖο. Ὡς πρός τίς δύο λέξεις, «σέ αχμέτη», κάνουμε τήν ὑπόθεση ὅτι μπορεῖ νά ὑποκρύπτεται τό οἰκογενειακό Σεαχμέτης/Σιαχμέτης, ἐπώνυμο γνωστῶν ἀγάδων τῆς Τσαμουριᾶς, πού δέν γνωρίζουμε ὅμως νά ὑπηρετεῖ κανείς αὐτήν τή στιγμή τόν Ἀλή πασά στά Τρίκαλα ἤ νά πρόκειται γιά κάποιον σέχη Ἀχμέτη πού καί γι' αὐτόν δέν γνωρίζουμε τίποτε περισσότερο. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

Σχετ.: [390], Τρίκαλα, 26 Ἀπριλίου 1808

Ὑψιλότατε καί θεοτίμητι καί πολιχρονιμένε μου τοβλετλό, μερχαμετλό πασᾶ ἀφέντι μας, σκλαβικός σέ προσκυνοῦ καί τούν κρισού σου μέστι καταφιλό, καί τόν μεγαλοδήναμουν θεόν παρακαλό γιά νά πολιχρονίσι καί

νά ἀξίζι τού τεβλέτι τοῦν ἀφεντάδουν μας, ἀμίν, ἀμίν, ἀμίν.

Καί μέ τόν σκλαβικόν μου ἀρτζοχάλι ἔρχομε νά σοῦ προσκινίσου καί δέφτερο νά σοῦ κάνου ἠφατέν, ἀφέντι μου, ἡ Πελχαβέη σίμερα τοῦ τακί ἐπῖγαν καί ἔκαμαν κολόρα τούν σκλάβο σου Τάρε Βασγιάρι ἠς στόν χάνι τούν Καστράκι σου κι ἐμῖς ἡ σκλάβι σου μαζί μέ τούς σπαχῖδες καί ἐδικί μας καί φίλος ἐμαζωχθίκαμαν καί ἐκινίσαμαν γιά νά πᾶμε καί γένεσε βοκόφις ἀπό τού ἀρζοχάλι τοῦ σέ ἀχμέτι [Σεαχμέτη; σέ(χ)Ἀχμέτη;] καί ἀπό τούν ἠλάμι τοῦ κατῖ ἀφέντι γιά τά πάντα καί ὅ,τι νά τρέξουν πάλε σέ ξενα-γράφι.*

Ταῦτα καί ἡ χρόνι σου πολί μέ παραπάνου τεβλέτι, ἀμίν, ἀμίν, ἀμίν.

ἔτους 1808, Μάηος 1
Τρίκαλα

σκλάβο σου Ἠ
σούφις
τοῦ μπε
κιρ ροσιν
(τ.σ.τ.)

[405]

1 φ., 45x31 ◆ (238) Σέρβια, 4 Μαΐου 1808

Ἀρτζουχάλι τοῦ Χατζη-Χαλίλη πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀναφέρει ὅτι ἔλαβε «ἕνα χαμπέρι» ὅτι οἱ Λαζαῖοι καί Μπιζιωταῖοι «πού ἦταν εἰς τήν θάλασσαν» ὑγῆκαν στήν περιοχή τοῦ Πλαταμώνα. Οἱ Τζαραῖοι συγκεντρώθηκαν στήν περιοχή τῆς Ἐλασσόνας καί ὁ Γιώτας στό Δομενίκο. Γίνεται μνεία τοῦ Ταμπάκη, ἀλλά μέ ἀσαφή τρόπο· ἡ φράση «δέν ἐφάνηκε κ.λπ.» εἶναι πιθανό νά σημαίνει ὅτι δέν ἐκδηλώθηκε, πράγμα πού ἐνισχύεται ἀπό τή συνέχεια τῆς φράσης: «τές φαμαλιές τές ἔχει, δέν τές ἐσήκωσε». Ὁ ἴδιος, ὁ Χατζη-Χαλίλης, εἶναι ἀναστατωμένος καί μετακινεῖται μεταξύ Σερβίων καί Βελβενδοῦ γιά νά διατηρήσει τήν τάξη. Ἀφήνει νά καταλάβουμε ὅτι εἶναι «ζαμπίτης» (=ἀστυνόμος), ἴσως ὁλόκληρου τοῦ βιλαετιοῦ. Ἀπό τά συμφραζόμενα φαίνεται νά ἔχει τήν ἕδρα του στόν Βελβενδό, παρ᾽ ὅλο πού σέ ἄλλο ἔγγραφο ἀποκαλεῖται «Σελφιτζελής» (βλ. Εὐρετήριο). Ἡ πληροφορία γιά τήν ἐμφάνιση τῶν Λαζαίων στόν Πλαταμώνα ἔχει σταλεῖ στόν Ἀλή πασά ἀπό τίς 29 Ἀπριλίου (βλ. σχετικό) καί ἀπό τή Λάρισα. Πέρα ἀπό τίς σπουδαῖες πληροφορίες τοῦ ἐγγράφου γιά τίς κινήσεις τῶν ἁρματολῶν, ἐνδιαφέρον εἶναι πού ξεχωρίζει τόν Βελβενδό ἀπό τήν εὐρύτερη περιοχή τοῦ «Τζιαρτσαμπᾶ», ἐπειδή συχνά ταυτίζεται στίς πηγές καί στή βιβλιογραφία ὁ οἰκισμός καί ἡ περιοχή του. Στό ὑστερόγραφο, μνεία τῶν ἁρματολῶν Σαλταπήδα καί Σιαπέρα. Στό ἴδιο, οἱ «Τζιαρσαμπαλῆδες», πού χαρακτηρίζονται ὡς «χοντρά κεφάλια», εἶναι ἀσφαλῶς οἱ Τοῦρκοι τοῦ Τσαρ-

σαμπᾶ, οἱ ὁποῖοι δέν εἶναι πρόθυμοι νά ἀκολουθήσουν τίς ἐντολές τοῦ ἀνθρώπου τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καί νά συστρατευθοῦν κατά τῶν Βλαχαβαίων. Γιά τούς χριστιανούς τοῦ βιλαετίου μιά τέτοια ἄρνηση θά ἀντιμετωπιζόταν μέ ἄλλους ὅρους. ■

Σχετ.: [401], Λάρισα, 29 Ἀπριλίου 1808

Ὑψηλότατε, θεοτίμητε καί πολυχρονημένε βελιγιουνάμ βεξῦρ ἐφέντη μου, τήν πολυχρόνιον καί θεοτίμητον ὑψηλότητά σου ταπεινῶς καί σκλαβικῶς προσκυνῶ, καί τούς πανεκλάμπρους πόδας σοῦ φιλῶ, παρακαλῶντας ἡμερόνυκτα τόν μεγαλοδύναμον θεόν διά νά χαρίζῃ εἰς τήν θεοτίμητον ὑψηλότητά σου ὑγείαν παντοτεινήν καί ζωήν πολυχρόνιον καί νά στερεώνῃ τό ὑψηλόν καί πολυχρόνημένον οὐτζιάκι, διά νά ἤμεθα καί ἡμεῖς οἱ χαήρ δουατζῆδες σκλάβοι σου ὑποκάτω εἰς τόν πανέκλαμπρον καί χρυσοῦν ἴσκιον σας, ἀμήν.

Μέ τό ταπεινόν καί σκλαβικόν μου ἀρτζοχάλι σοί κάμνω ἰφαντέ, ἐφέντημ, ἐδώ εἰς τοῦτα τά μέρη ἀνακατέφθηκαν ἡ κλεφτουργιά πολύ, μᾶς ἤφεραν ἕνα χαμπέρι οἱ Λαζαῖοι, Νικόλας, Ἀποστόλης, Μπιζιοταῖοι αὐτοί ὁπού ἦταν εἰς τήν θάλασσαν εὐγῆκαν εἰς τό μέρος τῆς Πλαταμῶνας, ἄλλοι τετρακόσοι τούς λέγουν, ἄλλοι πεντακόσοι. Εἰς τό Ἀλασωνήτικον οἱ Τζιαραίοι μαζώχθηκαν ἄλλοι τριακόσοι, στό Δομενίκου ὁ Γιότας καί αὐτός λέγουν νά εἶναι μέ διακόσοι· καί ὁ Ταμπάκης ἀκόμη τίποτας ἕως σήμερον δέν ἐφάνηκε, ταῖς φαμηλιαῖς του ταῖς ἔχουν. Ἐχθές μοῦ ἦλθεν ὁ κοτζιάμπασης ἀπό τό Σέλος, τοῦ εἶχε στείλῃ ὁ σκλάβος σου σούμπασης, καί τοῦ ἔστειλα φουσέκια διά τόν πῦργον καί ἀφτός μοῦ εἶπε διά τόν Νταμπάκη, ὅτι ταῖς φαμελιαῖς ταῖς ἔχει, δέν ταῖς ἐσήκωσε. Ὁ βοϊβόντας Τζιαμαλῆ αγᾶς σηκώθηκεν ἀπό τό κονάκι, καί ἔχει πχιάκη τό μαναστῆρι ἀπάνω· καί οἱ κλέφτες μέρα μέ τήν ἡμέρα τζιομπαναρέους, γελαδαρέους ραγιάδες, ὅπχιον νά ἠμπορέσουν τούς κινοῦν κοντά τους καί τούς συμμαζώνουν, καί μερικούς Ἀρβανῖτες ὁποῦ βρίσκονταν μέ ἀφτινούς κοντά, τούς ἐδίωξαν, καί κανᾳδύω ἦλθαν εἰς τό τερβένι, καί ἀφτοί ὁμολογοῦσαν τόν μουσαβερέ ὁπού ἔκαμναν· τό νιγέτι τους ὅπου νά βροῦν σουμπασάδες καί Ἀρβανῖτες καί ταταρέους καί Τούρκους ἀφτονούς νά βαρέσουν, καί εἰς ταῖς στράταις ὁποῦ διαβαίνουν ραγιάδες κιαρτζῆδες καί μπαζιργιάνιδες τούς βγαίνουν ὁμπροστά, καί δέν ἔχουν πειράξῃ κἀνέναν· τούς ξετάζουν, ἔχετε Τούρκους μέσα ἤ ὄχι.*

Ἐφέντημ, ἔχω τό θάῤῥον ὁποῦ εἶμαι σκλάβος σου, καί μέ τόν θάῤῥον σοί τά κάμνω ἰφαντέ, αὐτά ὁποῦ ἀκοῦμεν ἀπό τόν κόσμον· καί καθώς βλέπω καί τά πιασίματα καί τά χερεκέτια δέν μοῦ ἀρέζουν· ὁ κόσμος ἔχουν πχιάκη ἄλλο τάβρι· καί ὡσάν σκλάβος σου ὁποῦ εἶμαι, τοῦτα ὁποῦ βλέπω σοι τά κάμνω ἰφαντέ. Τῆς ὑψηλότητός σου τό χέρι εἶναι μακρύ καί

ὁ ἴσκιος σου εἶναι μεγάλος καί βάνεις τεφτετζῆδες, καί γίνεσαι βουκούφης εἰς τό χερεκέτι τοῦ κόσμου, διατί ὁ κόσμος ἀκούωντας τοῦτα ἤλθαν καί πάγωσαν ἀπό ταῖς ἀνακατωσιαῖς, καί ἔστειλαν καί τόν σκλάβον σου καί ἤλθα ἀπό τό Βελβενδόν ἐδώ, καί τούς παρηγόρησα καί τούς κυβέρνησα ὅσον μοῦ ἔφθασε ἡ γνώμη, καί ἐγύρισα ὀπίσω εἰς τό Βελβενδόν, ἐπειδή σακιντίζονται καί οἱ Βελβενδινοί ὁποῦ εἶναι ἀνακατωμένοι, καί εἶναι καί οἱ Μπιζιοταῖοι μέ τούς ἄλλους, καί διά τοῦτο ἐγύρισα ὀπίσω, ὁποῦ νά κυβερνήσω καί αὐτουνούς, καί ὅπως εἶναι ὑψηλός σου ὁρισμός πρόσταξαί με τόν σκλάβον σου ὁποῦ νά δουλέψω. Καί ἰδού ὁποῦ σοί στέλλω, ἐφέντημ, καί δύω γράμματα, ἕνα τοῦ τερβεντζή τῆς Ἀλασῶνας καί ἄλλο τοῦ Τζιαμαλῆ ἀγᾶ, καί γίνεσαι βουκούφης.

Ταῦτα προσκυνητῶς καί σκλαβικῶς καί μένω εἰς τόν ὑψηλόν σου ὁρισμόν.

1808
Μαΐου: 4 Σέλφιτζε

σκλάβος σου καί εἰς
θεόν παντοτεινός
χαΐρ δουατζής σου
χατζῆ χαλίλης
(τ.σ.τ.)

[πλαγίως:]

Ἐφέντημ, γράφωντας τό ἀρτζοχάλι μοῦ ἦλθε καί ἕνα γράμμα τοῦ Ντεσκατιώτη τοῦ σούμπαση καί τί γράφει γίνεσαι βουκούφης· καί ἄν ἦναι ὁρισμός σου νά γράψῃς ἕνα μπουγιορτί πρός τούς Τζιαρσαμπαλῆδες φοβερόν, ἄν κάμῃ χρεία καί τούς χαλέψω ὁποῦ νά τούς εὐγάλω ὁ σκλάβος σου νά ἐλθοῦν μαζί μου ὁπου κάμῃ χρεία καί πᾶμεν. Εἶσαι βουκούφης, ἐφέντημ, ὁποῦ ἔχουν χοντρά κεφάλια, χωρίς νά ἰδοῦν τήν προσταγήν τῆς ὑψηλότητός σου δέν ἠμπορῶ νά τούς εὐγάλω, διατί ἐπειδή καί ἀνακάτευσαν οἱ Βελβενδινοί ἔτζι καί αὐτοί ἀπό πέρα δέν παρα μᾶς μετροῦν διά ξαμπιτάδες· καί ὅταν ὁ σκλάβος σου δέν ἔχω τό ναζάρι καί τήν δύναμιν τῆς ὑψηλότητός σου κανέναν δέν ἠμπορῶ νά εὐγάλω· καί ὁ σκλάβος σου εἶσαι βουκούφης, ἐφέντημ, ὁποῦ κόσμον δέν ἔχω· καί ἄν ἦναι ὁρισμός σου νά σταλθῇ ἕνα μπουγιορτί μέ μεγάλον τεμπῆχι, ὅπου νά κάμῃ χρεία νά φθάνωμεν διά ἠμντάτι· ἀκόμη καί ἕνα μπουγιορτί πρός τόν Σαλταπίταν, ἕνα εἰς τόν Σιαπέραν ὁποῦ νά ἔρχωνται καί ἀφτοί μέ τόν σκλάβο σου ὅπως νά κάμῃ ἰχτιξές.

[406]

1 φ., 31x22 ◆ (1197) [Κονίσπολη], 4 Μαΐου [1808]

Ἀρτζουχάλι δύο ἀνθρώπων τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, τοῦ Σέικου μπέη Νόκη(;) καί τοῦ Μάλο (=Μάλιο Μέτζε, βλ. παρακάτω), μέ ἔνδειξη ἡμερομηνίας 4 Μαΐου, ἀλλά χωρίς ἔνδειξη τόπου ἀποστολῆς καί ἔτους. Σέ συνδυασμό μέ τά παρακάτω δύο σχετικά, ὡς τόπος ἀποστολῆς πρέπει νά θεωρηθεῖ ἡ Κονίσπολη καί ὡς ἔτος τό 1808. Ἀναφέρουν ὅτι ἔλαβαν τό μπουγιουρντί τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καί σύμφωνα μέ τίς ἐντολές του ἐτακτοποίησαν τά ζητήματα (:«ἐγελεστίσαμε») τοῦ ἀσκεριοῦ. Ἐκράτησαν δηλαδή ἕνα σῶμα τριακοσίων ἀνδρῶν (:«νεφέρια»), τούς ὁποίους κατένειμαν στούς ἀναφερόμενους ἀρχηγούς καί ἔστειλαν τούς ὑπόλοιπους στά σπίτια τους. Πρόκειται, προφανῶς, γιά τή διάλυση τοῦ στρατοπέδου στό Ξαμίλι, τό ὁποῖο ἀναφέρεται μέ τό ὄνομά του καί στό παρόν ἔγγραφο στή φράση:«ἐκράτησε ὁ Σελήμ μπέης καμπόσο(υ)ς ἀνθρώπο(υ)ς ἀπό τό ἀσκέρι ὁπο(ύ) ἐφύγανε ἀπό τό Σαμίλι (=Ξαμίλι)». Ἀπό τά παρακάτω σχετικά α΄ καί β΄ προκύπτουν καί ἄλλες πληροφορίες γιά τή συγκέντρωση δυνάμεων τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στό Βουθρωτό καί ἰδιαίτερα γιά τό στρατόπεδο στό Ξαμίλι, κατά τήν περίοδο Μαρτίου-Ἀπριλίου 1808. Οἱ πληροφορίες τῶν τριῶν ἐγγράφων τοῦ Ἀρχείου, τοῦ παρόντος καί τῶν παρακάτω δύο σχετικῶν, γιά τά συμβάντα αὐτῆς τῆς περιόδου διασταυρώνονται καλά μέ τίς πληροφορίες πού προκύπτουν ἀπό τή ρωσική προξενική ἀλληλογραφία (βλ. Γκρ. Ἄρς, *Ἀλβανία-Ἤπειρος*, σελ. 242): τόν Φεβρουάριο τοῦ 1808 ὁ Ἀλή πασάς δέχεται πιέσεις ἀπό τούς Αὐτοκρατορικούς Γάλλους τῆς Κέρκυρας καί ἰδιαίτερα ἀπό τόν αὐτοκρατορικό ἐπίτροπο Καίσαρα Berthier γιά νά ἐγκαταλείψει τό Βουθρωτό. Στίς πιέσεις αὐτές ὁ Ἀλή πασάς ἀπαντᾶ μέ τή γνωστή του παρελκυστική πολιτική, ὅπως προκύπτει καί ἀπό ἄλλα ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου πού ἀναφέρονται στό ἴδιο ζήτημα (βλ. ἔγγραφο ἀρ. [362] καί τά ἐκεῖ σχετικά, καί Εὐρετήριο, λ. Βουθρωτό) καί μάλιστα ὀργανώνει τήν ἄμυνα τοῦ τόπου. Ὁ Σπ. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*, σελ. 210, ἀναφέρει αὐτήν τήν ἐποχή κινητοποίηση δυνάμεων τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στό Βουθρωτό καί στήν Πρέβεζα. Ἀπό ρωσικό προξενικό ἔγγραφο τῆς 3ης Μαΐου 1808 (βλ. Γκρ. Ἄρς, *ὅ.π.*, σελ. 242 καί 253 σημ. 174) προκύπτει ὅτι οἱ Γάλλοι ἀναγνωρίζοντας τήν ἀδυναμία τους νά γίνουν μέ τή βία κύριοι τοῦ Βουθρωτοῦ, ἀνέστειλαν τίς πιέσεις τους ἐπί τοῦ Ἀλῆ καί ἀνακάλεσαν μάλιστα τόν Berthier ἀπό τή θέση του, κάτι πού τό γνωρίζουμε βέβαια ἀλλά μέσα σέ ἄλλα συμφραζόμενα. Ὅλα αὐτά συνάδουν μέ τίς πληροφορίες τοῦ παρόντος ἐγγράφου γιά διάλυση τοῦ στρατοπέδου στό Ξαμίλι καί μείωση τῆς στρατιωτικῆς δύναμης τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στήν περιοχή. Ἀκολουθοῦν πληροφορίες γιά τίς τοπικές συμμαχίες, τόσο γιά ἐκείνη τῶν φίλων τοῦ Ἀλῆ ὅσο καί γιά τήν ἄλλη τῶν φίλων τοῦ Μουσταφᾶ πασᾶ τοῦ Δελβίνου, μέ τόν ὁποῖο ἐξακολουθοῦν νά συνεργάζονται σταθερά οἱ Τσάμηδες ἀγάδες, Μαχμο(ύ)ταγας Ταλιγιάνης (Νταλιάνης) καί Γημέραγας Τέμης (Ἰμέραγας Ντέμης). Ἐνδιαφέρον παρουσιάζει, γιά τήν κατανόηση τῶν τοπικῶν ἀντιλήψεων, ἡ πληροφορία γιά ἐκτεταμένη συμφωνία τοῦ Μουσταφᾶ πασᾶ τοῦ Δελβίνου γιά τήν πώληση ξυλείας στούς Γάλλους: θά στείλει χίλια πεντακόσια τσεκούρια. Ὅμως ὁ Σελήμ μπέης [Κόκας], ὅπως ἀναφέρεται στό παρόν ἔγγραφο καί ὁ ἴδιος ἀναφέρει στά παρακάτω σχετικά, προτίθεται νά ἐμποδίσει τή μεταφορά τῆς ξυλείας, πράγμα πού δείχνει ὅτι ὁ Μουσταφάς δέν μπορεῖ νά ἐξασφαλίσει ἤ νά ἐπιβάλει τή μεταφορά μέσα ἀπό τά δρομολόγια πού ἐλέγχουν οἱ Κοκάτες, σύμμα-

χοι τώρα τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ἀξίζει νά σημειωθεῖ ἡ καχυποψία τῶν ἐπιστολογράφων γιά τό ἐνδεχόμενο ὁ ἴδιος ὁ Ἀλή πασάς νά ἐπιτρέψει στούς Γάλλους τή μεταφορά τῆς ξυλείας μετά τή διάλυση τοῦ στρατοπέδου καί τήν μερική, ἔστω, ἀποκατάσταση τῶν μεταξύ τους σχέσεων. Ἴσως μάλιστα δέν εἶναι ἄσχετη μέ τά παραπάνω μιά πληροφορία ἀπό τά γαλλικά προξενικά ἀρχεῖα σέ ἔγγραφο τῆς 18ης Μαΐου 1808, σύμφωνα μέ τό ὁποῖο: "'Ο Ἀλής ἐπέτρεψε τήν κοπή ξύλων στό Βουθρωτό... μέ προορισμό τήν Κέρκυρα", ἄν καί ἐδῶ μᾶλλον πρόκειται γιά καυσόξυλα καί ὄχι γιά ναυπηγική ξυλεία (βλ. Γ. Σιορόκας, *Ἐξωτερική πολιτική*, σελ. 112). Κάποιες διασαφίσεις χρειάζονται γιά τήν ταυτότητα τῶν δύο ἐπιστολογράφων. Ὁ πρῶτος ὑπογράφει ὡς «Σέικος», μέ τή δυσνόητη, γιά μᾶς, προσθήκη «νόκης» καί ὡς Σέικος ἀναφέρεται καί στό παρακάτω σχετικό β΄ καί προφανῶς εἶναι τό ἴδιο πρόσωπο μέ τόν «Σέγικο (μ)πέ(γ)η», πού ἀναφέρεται ἐντός τοῦ κειμένου τοῦ παρόντος ἐγγράφου ὅτι ἐκράτησε στό σῶμα του ἑκατό ἄνδρες ἀπό τό διαλυθέν στρατόπεδο. Ὁ «Μάλος» πρέπει νά εἶναι ὁ Μάλιος Μέτζες τοῦ παρακάτω σχετικοῦ β΄, γνωστός ἔμπιστος ἄνθρωπος τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, γιός τοῦ Μέτζε Μπόνο (βλ. Εὐρετήριο) καί προφανῶς τό ἴδιο πρόσωπο μέ τόν «Μάλ(ι)ο (μ)πουλού(μ)πασην», πού ἔκανε τήν καταμέτρηση τῶν ἀνδρῶν στό Ξαμίλι (βλ. παρακάτω σχετικό α΄). Ἀξίζει νά σημειωθεῖ ὅτι ὁ Ἀλή πασάς, ὅπως προκύπτει ἀπό τό παρόν ἔγγραφο, φέρεται νά ἀπουσιάζει ἀπό τά Γιάννενα. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. Οἱ ἀριθμοί στό ἔγγραφο εἶναι τουρκικοί. ■

Σχετ.: α΄ [407], [Κονίσπολη], 5 Μαΐου 1808
β΄ [409], Κονίσπολη, 6 Μαΐου 1808

Ὑψιλότατε, πολιχρονιμένε μας βεξίρ ἀφέντι μας, πολά σέ προσκινόμε καί σό φιλόμε τό τιμιμένο σου χρισό σο μέστι· καί μέ τό σκλαβικό μας ἀρξοχάλι σό κάνομε γιφατέ, τό τιμιμένο σο πογιρτί τό ἐλάβαμε καί ἐκαταλάβαμε κατά τό προσταγί τῆς ἐψιλότι σου, ἔτζι τός ἐγελεστίσαμε τό ἀσκέρι καί τός ἐδιόκσαμε καί ἐκρατίσαμε ἑκατόν πενήντα Πορσιγιότες τός παλός χαρτζελίδες καί ἄλος καί ἑκατό νομάτος ἐκράτισι ὁ Σέγικο πέγις καί πενίντα νομάτος ἐκράτισι ὁ Σάλο Σαμέτις, γινίκανε τριγακόσα νεφέρια 300, χόργα ἀπό τό Βιβάρι καί ἀπό τόν Τερβίς Πετζήστι καί τός φορτόσαμε(;) στά τοπόρια κάδε ἕνα καί λάβε τό δεφτέρι καθός τός ἔχομε κρατίσι· σό κάνο γιφατέ γά τό σκλάβο σο Σελίμ πέγι, κατά τό μοράτι τῖς ἐψιλότι σου κοσόρι δέν ἀφίνι, ἔτζι δολέβι· καί ἀκόμα γά τίν δολά τός Τζάμιδες ὁ Μαχμόταγα Ταγιλάνις καί ὁ Γημέραγα Τέμις καί ἄλος καθός ἀκόμε ἀπό τός φίλος ἕνα τό ἔχονε μέ τόν Μοσταφά πασά ὅτι γῖνε δεμένο στό Περάτι βέβιγιο ἐψιλότι σο γῖσε βοκόφις. Ἀκόμα ὁ Μοσταφά πασάς ἔκαμι παῖζάρι τά κσίλα μέ τόν Φρεντζέτζι νά κόπσι τά κσίλα τό Μοσταφᾶ πασᾶ, νά στίλι {χι} χίλα πεντακόσα τζεκόρες καί ὁ σκλάβο σο Σελίμ πέγις δέν τό ἀφίνι νά τά περνάγι στό τόπο το καί ἐψιλότι σο μί τό βρίσκις τζαγίζι νά τό δόσις πογιρτί τος καί θέλι τό τιμιμένο σο ἀπόκρισι σέ πός νά κάμι· καί ἀπό τότο τό σεπέπι ἐκράτισι ὁ*

Σελίμ πέγις κάμποσο ἀδρόπος ἀπό τό ἀσκέρι ὁπό ἐφίγανε ἀπό τό Σαμίλι [:Ξαμίλι] καί ὁρισμό σο. Ὅμος, ἀφέντι μας, ἄν τό βρῖς καί μονασίπι στῖλε τό Σέγικο πέγι νἄρδι νά σό κάμι βουκόφι στοματικό ἄντα νά κοπιάσις στά Γιάνινα νά σό κάμι γἰφατέ στοματικό καί ὁρισμό σο. Λάβε τό δεφτέρι γά τά χάρτζια π' ἔχομε κρατίσι κατά τό προσταγί τῖς ἐψιλότι σο· κῖνος ὁπόγινε στό Βιβάρι καί τόν Τερβίς Πετζίστι δέν τός ἔχομε 'νακατόσι, τός ἔχομε ἀφίκι καθός [πλαγίως:] *γίτανε· ὅπος ὁρίζης στῖλε μας νά κάνομε καί ὁρισμό σου. Ἀκόμα λάβε τό δεφτέρι τοῦ Σελίμ πέγι ὁπό ἐκάμαμε γά τό ὁλοφέ τό ἀσκέρι· κάμε κερέμι νά τό τά στέλις ἀπό τότο τό χεσάπι ἀπό τό τζακολάτο ἔχι νά πλερόσι παραπάνο ὀχτακόσα γρόσα 800 κατά ὅπος τός ἐμίρασε τό ὁλοφέ τος*

ἀπό θεόν γί χρόνι σο πολί ἀμίν, ἀμίν ἀμίν, Μαγιοῦ 4

σικιλαβο σου Σέικος νοκης (;)

σκλαβο σο Μάλος προσκινηστός

[407]

1φ., 31x22 ◆ (1206) [Κονίσπολη], 5 Μαΐου 1808

Ἀρτζουχάλι τοῦ Σελήμ Κόκα πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀναγγέλλει τή διάλυση τοῦ στρατιωτικοῦ σώματος πού εἶχε στό Ξαμίλι στήν ὑπηρεσία τοῦ Ἀλῆ. Διεκδικεῖ μισθούς ἑξακοσίων δεκαπέντε (615) ἀνδρῶν πρός δέκα γρόσια τόν μήνα πού ἀνέρχονται στό ποσόν τῶν ἕνδεκα χιλιάδων ἑκατόν ἕνδεκα γροσίων. Ἀπό τούς ἀριθμούς αὐτούς προκύπτει ὅτι ὁ Σελήμ Κόκας διεκδικεῖ μισθούς δύο μηνῶν καί δέν ἀποκλείεται νά ἀντιστοιχοῦν, ἐν μέρει καί ἐν ὅλῳ, στήν περίοδο τῆς κρίσης τῶν σχέσεων τοῦ Ἀλῆ πασᾶ μέ τούς Γάλλους τῆς Κέρκυρας, οἱ ὁποῖοι ἀπαιτοῦσαν ἔντονα τήν ἀποχώριση τῶν δυνάμεών του ἀπό τό Βουθρωτό (βλ. ἔγγραφα τοῦ Ἀρχείου τῶν μηνῶν Φεβρουαρίου 1808 κ.ἑξ. καί ἀπό τήν πρόσφατη βιβλιογραφία βλ. Γκρ. Ἄρς, *Ἀλβανία-Ἤπειρος*, σελ. 242). Συμπληρωματικά, τοῦ δίνει λεπτομέρειες γιά τήν ὑπόθεση τῆς ξυλείας πού οἱ Γάλλοι θέλουν νά ἐξαγάγουν ἀπό τήν περιοχή. Ἀναφέρει τή συνομιλία του μέ ἕνα «Φιράκο» (=Φράγκο), ὁ ὁποῖος πρέπει νά εἶναι ὁ «Κορφιάτης» τοῦ παρακάτω σχετικοῦ β΄. Σύμφωνα μέ τή συνομιλία αὐτή ὁ Μουσταφά πασάς τοῦ Δελβίνου ἔχει διαπραγματευτεῖ τήν πώληση τῶν ξύλων του στούς Γάλλους καί αὐτοί ζητοῦν ἀπό τόν Σελήμ Κόκα, πού γνωρίζουν ὅτι «τόν λιμή (=λιμάνι καί λίμνη, στά ἀλβανικά) καί ἡ στράτα εἶναι δική» του, τήν ἄδεια νά περάσουν. Τοῦ προσέφεραν γιά τή χρήση τοῦ δρόμου καί δασμούς τοῦ «λιμῆ» χίλια ὀκτακόσια φλωριά, ἀλλά αὐτός δέν δέχτηκε. Ἐνδιαφέρον ἔχει ὁ τρόπος πού ἀποκαλεῖ, στήν ἀρχή τῆς παραγράφου γιά τά ξύλα, τόν Μουσταφά πασά τοῦ Δελβίνου: «ὁ γιός τοῦ Σελήμ». Μέ αὐτό ὁ ἐπιστολογράφος θέλει νά δείξει, βέβαια,

τά ἀρνητικά συναισθήματά του ἔναντι τοῦ ἀντιπάλου τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, Μουσταφᾶ πασᾶ, ἀλλά νομίζω ὅτι σχετίζεται καί μέ τό γεγονός ὅτι ὁ Μουσταφάς ἀνήκει στό ἴδιο μέ αὐτόν γένος τῶν Κοκάτων, τό ὁποῖο ἔχει διασπαστεῖ καί σπαράσσεται ἀπό ἐσωτερικούς ἀνταγωνισμούς, δεῖγμα τῶν ὁποίων εἶναι ἡ συμμαχία τοῦ παρόντος Σελήμ Κόκα μέ τόν Ἀλή πασά. Σχετική ἄλλωστε εἶναι καί ἡ φράση τοῦ παρακάτω σχετικοῦ β΄ στό τέλος τοῦ ἐγγράφου: «τό ταξιράτι μας (=τά σφάλματά μας) ἔτζι ὅμοιασε ὁπού ἐμεῖς οἱ Κοκάτοι ἐφαγᾶμε ἕνας τόν ἄλλον καί ἐκαμᾶμε τήν καρδιά τοῦ ὀχτροῦ μας». Ὅπως προκύπτει ἀπό τό παρακάτω σχετικό β΄ ὁ Σελήμ Κόκας βρίσκεται στήν Κονίσπολη. Ἡ χρονολογία τουρκιστί. ■

Σχετ.: α΄ [406], [Κονίσπολη], 4 Μαΐου [1808]
β΄ [409], Κονίσπολη, 6 Μαΐου 1808

Ἐψηλότατε καί πολυχρονημένε τεβλετλή καί μερχαμετλή βεζίρη ἀφέντη μου, δουλικῶς σέ προσκυνῶ καί τόν ἐψηλότη σου μέστι σοῦ φιλῶ, τόν μεγαλοδύναμον ναφέντη μας δεγό τελιβεαλά παρακαλῶ μέρα καί νύχτα γιά νά σέ κάνει μέ οὔπρι μαζί μέ τούς βεζιράδες παιδιά σου καί ἐ[γ]κόνια σου πασάδες, ἀφεντάδες μου, νά εἶναι καί τόν ὀτζάκι τῆς ὑψηλότη σου μαμούρι ὥς τό τέλο κιαμέτι, ἀμήν, δοῦμε, ἀμήν.

Μέ τόν ἀρζουχάλι μου σέ προσκυνῶ καί σέ κάνω ἰφατέ, ἀφέντη μου, ἄν ὁρίζει[ς] γιά τόν ἀσκιέρι πού εἴχαμε στό Ξαμίλι κατά τόν ὁρισμό σου τούς ἐκάμαμε χισάπι καί τούς ἔδωσα τοῦ κάθε ἑνοῦ τόν ταχβίλι του καί ἐφύγανε· καί λάβε τόν δεφτέρι νά γένεσαι βουκούφης· ἀφέντη μου, ἀπό δέκα γρόσα τούς ἔκαμα χισάπι τόν μήνα καί οἱ δικοί μου εἴτανε ὅλοι μετιρμένοι· μία βολά τούς ἐμέτηρσε* ὁ σικάλβο [=σκλάβος] σου Μάλο πουλούπαση καί ἄλλη βολά ὁ Σελμάν Τότος καί τώρα ἐγώ καί ὁ Μάλο πουλούπαση· καί βήκανε οἱ δικοί μου νεφέρια πεντακόσοι τιράντα* 530, καί τούς ἔδωσα· καί τοῦ πουλούπαση δίνω ἐγώ ὀ[γ]δοήντα πέντε ἰλεφέδες, ἤτοι ἰλεφέδες 85 [σύνολο] 615. Τώρα, ἀφέντη μου, ἔχω κάμει καί ἄλλο χάρτζι καί ἄν νεῖναι ὁρισμό σου νά μοῦ τά δίνεις, καλά, καί ὅπως εἶναι ὁρισμό σου· καί οἱ ἰλεφέδες ὅλα κάνουνε γρόσια 11111, ἔντεκα χιλάδες καί ἑκατόν ἔντεκα γρόσα· ἔχω κάμει καί χάρτζι γρόσια 1720, χίλα ἑφτακόσα εἴκοσι γρόσα, τώρα ὅλα ἐμένα, ἀφέντη μου, κάνουνε νά μοῦ δίνεις ἡ ἐψηλότη σου, δώδεκα χιλάδες καί ὀχτακόσα τιράντα* γρόσα· τώρα ἄν ὁρίζει[ς], μή μέ ἀφήνεις νά ζημιώνομε στό τεβλέτι τῆς ἐψηλότη σου.*

Ἀφέντη μου, ἄν ὁρίζει[ς], ἀπό μιρικούς ἀνθριώπους ἄκουσα πώς ὁ γιός τοῦ Σελήμη ἔκαμε παξάρι τόν ξύλον του να τοῦ τό ἔδινε τοῦ Φιράτζα καί ἐγώ, ἀφέντη μου, δέν τόν νεπίστεψα καί δέν εἶχα πάγει στό Κονίσπολη καί προχτές πού πάγησα ἤβιρα ἕνα Φιράκο, εἶχε ἔρθει στό Κονίσπολη καί ἦρθε τ' ἐμένα καί μοῦ εἶπε, ὁ Φιράτζας ἔκαμε παξάρι ὅλο τόν ξύλο τοῦ*

Μουσταφᾶ πασᾶ καί ἔστειλε καί στό Βεζίρη ἀφέντη μας ὁ Φιράτζα, νά βιγάνει πουγιουρτί νά περνάγει ἀπό τόν Βιβάρι· καί ξέρομε πού τόν Λιμή καί ἡ στάρτα [=στράτα] εἶναι δική σου, μοῦ εἶπε, καί ἤρδα ἐδῶ νά ἰσιαστούμεστε καί γιά τήν στάρτα καί γιά τόν κουρμέκι τοῦ Λιμῆ καί μοῦ ἔδωσε μέ τήν πρώτη κουβέντα χίλα ὀχτακόσια φιλωριά· ἐγώ τοῦ εἶπα ἕνα χαζινέ νά μοῦ δίνεις, ἐγώ τόν Μουσταφά πασά στάρτα δέν τοῦ ἀφήνω κοφτά· μέ 'πένεσε ὕστερα τόν Φιράτζα καί μοῦ εἶπε τόν πῆρε καί δέν τοῦ το καρτᾶς τήν στάρτα τότι ἄν θέλεις πάρε τόσο βιό, ἄν δέν θέλεις, σαχίπης εἶσαι καί κάμε τόν καλύτερο, ἅμα ὁ Φιράτζα θά τόν περάσει. Τοῦ εἶπα καί ἐγώ πώς στόν τόπο μου κεσλίμι κανένας παλικάρι δέν γένεται καί ἐγώ, ἀφέντη μου, σάν νεῖδα ἔτζι, ἐκάρτησα κάποσα παλικάρια ἀπό ἐκείνους πού εἶχα πέρα στό Ξαμίλι.*

Ἀκόμα, ἀφέντη μου, σέ κεῖνο ἀπάνω ἔλαβα καί τόν χαρτί τοῦ σικάλβο σου τοῦ λαλᾶ μου, γιά τόν ματέ τοῦ ξύλουνε· τώρα κάνα πουγιουρτί ἀπό τήν ἐψηλότη σου δέν ἔχω λάβει καί τοῦτοι κάνα λόγο δέν μοῦ ἔχουνε εἰπεῖ· καί ὅτι νά τέρξει ἀπεδῶ σοῦ τό κάνω ἰφατέ· κι ὁ σικάλβος της ἐψηλότη σου ὁ Μάλο πουλούπαση τόν ματέ τοῦ ἀσκιέρι καί ὅ,τι εἶναι ἀπεδῶ ὅλα σοῦ τά ἔκαμε ἰφατέ στόν ἀρξουχάλι καί οἱ χρόνοι τῆς ἐψηλότη σου πολλοί, ἀμήν, θοῦμε, ἀμήν.

πάντα εἰς στόν ὁρισμό σου
σικάλβο σου σελήμ κοκαζάτες

ἔτος 1223
Μάγης 5

[408]

1φ., 29x20 ◆ (1026) Λουαράτι, 5 Μαΐου 1808

Γράμμα τοῦ Χασάν Τζαπάρη πρός ἄδηλον ἀγά, προφανῶς ὅμως τόν Σιλιχτάρη Χουσεΐν Μπότα στήν Πρέβεζα, ὅπως προκύπτει ἀπό τό παρακάτω σχετικό. Ἀπό τό ἴδιο προκύπτει ὅτι τό γράμμα στάλθηκε ἀμέσως στόν Ἀλή πασά, πρός τόν ὁποῖον οὐσιαστικά ἀπευθυνόταν, στά Γιάννενα. Τόν παρακαλεῖ νά διαβεβαιώσει τόν Ἀλή ὅτι δέν ἔχει καμιά σχέση, συνάντηση ἤ ἀλληλογραφία μέ τούς προεστούς τῆς Πάργας, ὅπως τόν ἔχουν κάποιοι διαβάλει. Γιά τά τοπικά προσωπογραφικά ζητήματα εἶναι ἐνδιαφέρουσα ἡ φράση: «ὁ Μέτης ἑτοιμάζεται νά κινήσει νά πάει στόν ἀφέντη του». Πρόκειται γιά τόν γιό τοῦ ἀποστολέα, Μέτη Τζαπάρη (βλ. Εὐρετήριο), ὁ ὁποῖος χρησιμοποιεῖται ὡς ὅμηρος ἀλλά καί ὡς ἀξιωματοῦχος στήν ὑπηρεσία τοῦ Βελῆ πασᾶ, στήν Τριπολιτσά, τοῦ «ἀφέντη του» τῆς παραπάνω φράσης. Ἀπό τά συμφραζόμενα φαίνεται ὅτι ὁ Μέτης Τζαπάρης, πού λίγο ἐνωρίτερα βρισκόταν ὑπό

πίεση στά Γιάννενα, τώρα ἔχει κατέβει στό πατρικό σπίτι στό Λουαράτι καί ἀπό ἐκεῖ ἑτοιμάζεται νά μεταβεῖ στόν Βελῆ πασᾶ, ὁ ὁποῖος φαίνεται ὅτι προσπαθεῖ νά τόν προστατεύσει ἀπό τήν ἀσυγκράτητη ἐπιθετικότητα τοῦ πατέρα του Ἀλῆ πασᾶ, ἐναντίον τῶν ἀγάδων καί μπέηδων τῆς Τσαμουριᾶς. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

Σχετ.: [410], Πρέβεζα, 6 Μαΐου 1808

»Ἐνδοξότατε, τημημένε ἀγᾶ, ταπηνός φηλό τό χιέρη σου, παρακαλό τόν μεγαλοδίναμον νά κάμη τά χαϊρηλή μουράντιά σου, ἀμήν.

Ἄκουσα ἀγᾶ μου, πού τοῦ εἶπαν τοῦ ἀφεντός μας πός ἐγό ἀνταμόθηκα μέ τούς κοντζαμπασῆδες τῆς Πάργας καί πός ἔκαμα πολαίς κουβέντες χάσια λιλιάχ βαλαχά πήλαχα ταλάχα ὁπού οὔτε ἀνταμόθηκα οὔτε γράματα τούς ἔστηλα οὔτε τούν κουτζαπασήδων ἀλλ᾽ οὔτε ἀλλουνοῦ Παργιηνοῦ διά παρόμγια λόγια {λόγια} πού λέγουν οἱ κοντόσηδες τοῦ ἀφεντός μας καί σάν τιμημένος ἀδελφός μου πού εἶσε καί σάν Τοῦρκος πού εἶσε, νά μέ πάρης ἀπάνου σου, ὁπού διά τέτιες κουβέντες ἐγό ἔος τόρα δέν ἀνακατόθηκα ἀπό κανέναν μέρος καί γνόμη δέν ἔχο. Διά τάφτο σοῦ στέλνο τό παληκάρη μου μαχσού νά γιένεις βουκούφης καί σάν τιμημένος ἀδελφός μου καί Τοῦρκος πού εἶσαι νά μοῦ γράψης ὅ,τι χαμπέρη πού νά εἰξεύρης καί νά μέ ὁρμηνέψης εἰς κάδε δουληγιά, ξήρα εἶμε μουχτάντζης διά τήν ὁρμήνια σου, ἔτζη νά μοῦ ξήσης νά σέ ἔχο· μή μέ ρήχνετε κάτου ὅτι καί ἐγό χησμεκιάρης τοῦ ὀντζακιοῦ εἶμε καί ἀπό τόν χησμέτι δέν τραβάγω χιέρι ποτέ μου. Καί ὁ Μέτης ἑτοιμάζετε νά κινήση νά πάι στόν ἀφέντη του καί σάν ἔρθη ἀφτοῦ σοῦ κάνο ρηντζά νά τό κιβερνήσης νά πάι σίγουρα. Ἀγᾶ, πάλε ρηντζά σοῦ κάνο νά μέ ἀγαπᾶς καί γράψε μου, καί οἱ χρόνη σου πολή καί τιμημένη δεόθεν, ἀμήν.

1808: Μαγιηοῦ: 5: Λουαράτι
χασάν τζαπάρις
(τ.σ.τ.)

[πλαγίως:]

Ἀγᾶ, ρηντζά σοῦ κάνο νά γράψης τοῦ Μάνε πού εἶνε στό Παλιό Ρόφορο καί τοῦ Γίργα Κιέλου νά δόσουν τοῦ Καπετάν Γιανάκη ἐκῆνα τά ἄσπρα τοῦ μίλου, ὅτι καί ὁ Τζάφκας ὥσα εἶχιε ἀπάνου του τά ἔδοσε τῶν παλικαργιοῦνε μου καί τά ἔλαβα· καί ἐκήνη διατί νά μοῦ τά κρατήσουν, ρηντζά πολή σοῦ κάνο, ἀγᾶ, νά τούς στίλης διά χατίρη μου.

[409]

1 φ., 31x22 ◆ (235) Κονίσπολη, 6 Μαΐου 1808

Ἀρτζουχάλι τοῦ Σελήμ Κόκα πρός τόν Ἀλή πασά. Τοῦ στέλνει πληροφορίες ἀπό τήν περιοχή τῆς Κονίσπολης καί ἰδιαίτερα γιά τήν ὑπόθεση ἐξαγωγῆς ξυλείας ἀπό τούς Γάλλους. Ἐπειδή αὐτή ἡ ὑπόθεση μπορεῖ νά ὁδηγήσει σέ τοπικές συγκρούσεις, ἔχει κρατήσει μερικούς ἀπό τούς ἀνθρώπους πού εἶχε στό Ἐξαμίλι καί τούς ἔχει τοποθετήσει στά χωριά Μουρσί, Τζάρα καί Καινούριο. Ἕνα ἄλλο τμῆμα τό ἔχει κρατήσει κοντά του. Ἀναφέρει ὅτι «ἐχθές Τρίτη μέ ἄνθρωπό μου σοῦ ἔστειλα ἀρτζουχάλι», τό ὁποῖο πράγματι ἔχει διασωθεῖ καί εἶναι τό παρακάτω σχετικό β΄. Ἀλλά καί ἡ φράση: «σοῦ ἔγραψαν καί οἱ σκλάβοι σου Σέϊκος καί Μάλιο Μέτζες», παραπέμπει στό σχετικό α΄, τοῦ ὁποίου προκύπτει ἔτσι ὁ ἐντοπισμός καί ἡ χρονολόγηση καί γίνεται σαφέστερο τό περιεχόμενο. Ὁ Σελήμ Κόκας ἐνημερώνει στή συνέχεια τόν Ἀλή πασά γιά ἕνα τοπικό ἐπεισόδιο, ἀπό τήν ἔκθεση τοῦ ὁποίου διασταυρώνονται οἱ πληροφορίες γιά τήν παρουσία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τίς τελευταῖες μέρες τοῦ Ἀπριλίου, στήν Πρέβεζα. Κάποιος Κονισπολίτης, ὁ Χουσεΐνης Μπέικος, γιός τοῦ Μπέικο Τζουμάνε, «ἐκίνησε μέ βάρκα διά νά ἔρχονταν εἰς τήν Πρέβεζαν εἰς προσκύνησιν τῆς ὑψηλότης σου». Ἐπειδή ὅμως αὐτό ἀντίκειται πρός τίς συμφωνίες (:«σάρτια») πού ἔχουν κάνει οἱ Κονισπολίτες, προφανῶς γιά τήρηση οὐδετερότητας μεταξύ Ἀλῆ πασᾶ καί Μουσταφᾶ πασᾶ τοῦ Δελβίνου, οἱ ἄλλοι Κονισπολίτες ἀπειλοῦν νά τοῦ κάψουν τά σπίτια. Ὁ ἐπιστολογράφος πιστεύει ὅτι ὁ Χουσεΐνης Μπέικος εἶναι ἀρκετά ἰσχυρός καί οἱ ἀντίπαλοί του δέν θά τολμήσουν νά τοῦ κάψουν τά σπίτια. ■

Σχετ.: α΄ [406], [Κονίσπολη], 4 Μαΐου [1808]
β΄ [407], [Κονίσπολη], 5 Μαΐου 1808

»Ὑψηλότατε καί πολυχρονημένε δεβλετλῆ καί μερχαμετλιοῦ βεζύρη ἀφέντη μου, δουλικῶς σέ προσκυνῶ καί τό χρυσόν σου μέστη φιλῶ, τόν αὐθέντη μας θεόν παρακαλῶ μέρα τε καί νύχτα διά νά σέ κάνῃ μέ οὔμπρη μαζί μέ τούς βεζυράδες παιδιά σου καί πασιάδες ἐγκόνιά σου ἀφεντάδες μου, καί νά ᾖναι τό ὀτζάκι σου μαχμοῦρι ὡς τό τέλος κιαμέτι, ἀμήν, θοῦμε, ἀμήν.

Μέ τό ἀρτζουχάλι μου πρῶτον σέ προσκυνῶ καί σοῦ κάνω ἠφαντέ τό ὑψηλόν σου μπουγιουρτί ἐχθές Τρίτη μέ τόν σουρουτζῆ τό ἔλαβα, καί τό ἔβαλα ἐπάνω εἰς τό κεφάλι μου· ἀφέντη μου, μήν ἔχεις κάνα βεσβεσέ εἰς ὅτι χισμέτι ὁποῦ νά μέ βάνεις ἔτζι ἐλπίζω εἰς τόν θεόν ὁποῦ θά τό βγάνω πέρα μέ τό κουβέτι τῆς ὑψηλότης σου. Ἀφέντη μου, καί ἐχθές Τρίτη μέ ἄνθρωπόν μου σοῦ ἔστειλα ἀρτζουχάλι τῆς ὑψηλότης σου καί γένεσαι βουκούφης· σοῦ ἔγραψαν καί οἱ σκλάβοι σου Σέϊκος καί Μάλιο Μέτζες, ἔγραψα καί τοῦ λαλᾶ μου· ἀκόμι ἀφέντη μου, κἀνένας ἄλλος ἄνθρωπος διά τόν μαντέ τῶν ξύλων δέν ἔχει ἐρθεῖ, χώρια ἀπό αὐτόν ὁποῦ σοῦ τόν ἔκαμα ἠφαντέ καί τῆς ὑψηλότης σου καί τοῦ λαλᾶ μου καί

σάν ἐρθῇ τοῦ δίνω τό τζεβάπι του καθώς μοῦ ἔγραψεν ὁ σκλάβος τῆς ὑψηλότης σου λαλᾶς μου. Ἀφέντη μου, ἀπό τοῦτο τό σεμπέπι ἔχω κρατήσει καί μερικούς ἀνθρώπους ἀπό τό ἀσκέρι ὁποῦ εἶχα εἰς τό Ἐξαμῦλι καί τούς ἔχω εἰς τό Μουρσί, Τζάρα, Κενούριο καί ἐδώ κοντᾶ μου, καί πάλιν ἄν κάμῃ ἰχτιξᾶν πέρνω καί ἄλλους.

Ἀφέντη μου, ὁ ἄνθρωπος τοῦ Φραντζέζου Κορφιάτης μέ μεγάλον μπούγιο μοῦ εἶπε τά λόγια καί μοῦ εἶπε θά βγάνει χίλιους πεντακόσιους ἀνθρώπους μέ τζεκούρια καί μοῦ εἶπε ἐσύ δέν εἶσαι ἄξιος νά τούς λέγῃς τίποτα, μόνον μή χαλνᾷς τήν δουλειάν σου. Καί ἐγώ τοῦ εἶπα τόν τόπον μου τόν ὁρίζω καί κἀνέναν χρείαν δέν ἔχω.

Ἀφέντη μου, ὁρίζεις καί μοῦ γράφεις ὅτι εἶναι ἀπέδω νά σοῦ κάνω ἠφαντέ· κἀνένα νέον δέν εἶναι καί προχθές τό παιδί τοῦ Μπεΐκο Τζουμάνε ἐκίνησε μέ βάρκα διά νά ἔρχωνταν εἰς τήν Πρέβεζαν εἰς προσκύνησιν τῆς ὑψηλότης σου. Τήν ἄλλην ἡμέραν τό ἔμαθον ὅλη ἡ Κονίσπολις καί εἶπαν διά νά τοῦ κάψουν τά σπήτια διατί τούς πιάνει τό σάρτι, ὡς τόσον, ἀφέντη μου, καί ὁ Χουσεΐνη Μπεΐκος ἔχει ἀνθρώπους καί αὐτό δέν τοῦ γένεται τό κάψιμον τότη. Ἄλλο ὅτι νά τρέξῃ πάλιν εὐθύς σοῦ γράφω.

Ἀφέντη μου, ὁρίζεις καί μοῦ γράφεις πῶς τό χισμέτι μου εἰς τήν ὑψηλότην σου δέν χάνεται, ἀφέντη μου ἐγώ ὁ σκλάβος σου τό ξέρω· παρακαλώ ὁποῦ πρῶτα ὁ θεός καί δεύτερα ἡ ὑψηλότης σου μᾶς ἔχεις ἀφήσει εἰς τόν τόπον τοῦ Δέλβινου καί εὑρίσκομέστε. Διατί τό ταξηράτι μας ἔτζη ὅμοιασε ὁποῦ ἐμεῖς οἱ Κοκάτοι ἐφαγάμε ἕνας τόν ἄλλονε καί ἔκαμάμε τήν καρδιά τοῦ ὀχτροῦ μας.

1808 ετος 1223
μαης, μέρις 6
τεταρδη απο Κονήσπολη

παντα ης στο νορησμο
σου ου σικάλβος σου σελή
μ κόκα
(τ.σ.τ.)

[πλαγίως:]

Ἀφέντη μου, πάρε με εἰς τό ναξάρι καί μήν ἐμπαίνεις εἰς τήν πρώτην γνῶσιν μου καί ταξηράτι μου καί χαλασμόν μου διατί ἐγώ εἶμαι σκλάβος σου, καί διά τό ἔρτζη τῆς ὑψηλότης σου καί σέτρα ἄκρη σέ ἄκρη καίγομαι καί διά τιμήν καί διά διάφορο τό ἔχω, διατί εἶμαι ἐδικός σου σκλάβος καί τζιράκι. Ἀφέντη μου, ἄν ὁρίζῃς στείλε μου τούς οὐλεφάδες τοῦ Ξαμῆλι διατί τούς ἔχω βάλει τόν ἀβαντέ διά νά τούς τά δίνω εἰς τάς δέκα πέντε τοῦ Μάγι.

Ταῦτα καί οἱ χρόνοι τῆς ὑψηλότης σου ἀπό θεοῦ πολλοί καί δεδοξασμένοι, ἀμήν, δοῦμε, ἀμήν.

[410]

1 φ., 31x22 ◆ (236) Πρέβεζα, 6 Μαΐου 1808

Ἀρτζουχάλι τοῦ Σιλιχτάρη [Χουσεΐν Μπότα] πρός τόν Ἀλή πασά. Τοῦ ἀναφέρει τίς ἐνέργειές του γιά τό ἄμεσο ξεκίνημα σώματος 800 ἤ 900 ἀνδρῶν ἀπό τήν Πρέβεζα μέ προορισμό τήν Πόρτα [Τρικάλων]. Πρόκειται γιά τήν ἀποστολή δυνάμεων ἐναντίον τῆς ἐξέγερσης τοῦ παπα-Θύμιου Βλαχάβα. Τό στρατιωτικό σῶμα θά διανυκτερεύσει ἀπόψε Τετάρτη στή Γλύφα καί μέσω Βρεστενίτσας (σημ. Πηγαί, ἐπαρχίας Ἄρτας) θά φθάσει τό Σάββατο στήν Πόρτα. Μέσα ἀπό κάποιες δυσνόητες λεπτομέρειες φαίνεται ὅτι ἀρχηγός τοῦ «ἀσκεριοῦ» εἶναι ὁ Ἰσούφαγας (Ἀράπης), ὁ ὁποῖος ὅμως θά καθυστερήσει γιά λίγο τήν ἀναχώρησή του καί στή θέση τοῦ ἀρχηγοῦ θά τόν ἀντικαθιστᾶ ὁ Ταήρ Γκέγκας. Ὁ ἀποστολέας ἀναφέρει κάποια ὑπόδεση/ζήτημα (:«μαντέ») τοῦ Μήτσου Κοντογιάννη μέ τρόπο ἀρκετά δυσνόητο γιά μᾶς. Μᾶλλον ὅμως πρόκειται γιά κάποια νέα συμφωνία μέ τόν Μῆτσο Κοντογιάννη, τήν ὁποία οἱ «στρατηγοί» τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καί ὁ παρών Σιλιχτάρης θεωροῦν ἀπαραίτητη καί ἐπείγουσα, ὑποδέτουμε ἐν ὄψει τῆς συμμετοχῆς τῶν Ἑλλήνων ἁρματολῶν στήν ἐκστρατεία κατά τῶν Βλαχαβαίων. Αὐτό τό νόημα πρέπει νά ἔχει ἡ φράση: «ὅτι οἱ ἄλλοι δέν μπένουν σέ δρόμο». Ὅσο γιά τήν ὑπόδειξη: «στεῖλτο τό μπουγιορτί μέ τό κότζι (=ἅμαξα)» δέν φαίνεται τί νόημα ἔχει. Τό κότζι ἦταν ταχύτερο ἀπό τούς ἔφιππους ταχυδρόμους (δύσκολο!) ἤ ἐκτελοῦσε κάποιο τακτικό δρομολόγιο μεταξύ Ἰωαννίνων-Πρέβεζας, πού ὁ ἐπιστολογράφος τό βρίσκει προσφορότερο γιά τήν ταχύτερη ἄφιξη τοῦ μπουγιουρντιοῦ; Τό γράμμα τοῦ Χασάν Τσαπάρη, πού ἀναφέρει ὅτι ἔλαβε σήμερα καί στέλνει στόν Ἀλή πασά, εἶναι ἀσφαλῶς τό παρακάτω σχετικό. Ὁ ἔμπιστος Σιλιχτάρης ἐνημερώνει τόν κύριο του γιά πολλές ἄλλες ὑποθέσεις, μεταξύ τῶν ὁποίων ἡ τελευταία πού ἀφορᾶ τόν Ἀναγνώστη Χρόνη, παρά τήν ἀσάφειά της, εἶναι χαρακτηριστική ἑνός συστήματος προσωπικῶν σχέσεων καί ἐπιρροῶν, στό μέσον τοῦ ὁποίου βρίσκεται ὁ ἐν λόγω Ἀναγνώστης Χρόνης, προστατευόμενος, φαίνεται, τοῦ Σιλιχτάρη. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

Σχετ.: [408], Λουαράτι, 5 Μαΐου 1808

Ἠψιλότατε καί πολληχρονημένε ντουβλετλῆ βεξίρ ἐφέντι μου, τίν ἠψιλότι σου σκλαβικός προσκινό καί τό τιμιμένο σου μέστι φιλό, τόν μεγαλοδίναμον θεόν παρακαλῶ μέρα καί νίχτα διά νά σοῦ δόσι ζωήν πολήν καί μέ ντουβλέτι, ἀμίν.

Σοῦ κάνο ἠφαντέ κατά τίν προσταγή τῖς ἠψιλότι σου ἐπῖγα στίν Βόνησα, ἦρδε κι ὁ Ἠσούφαγας, ἐκουβεντιάσαμε καί μέ τόν Μουχουρτάρι κι ἐδηάλεξε ἐννιακόσιους νομάτους: 900, καί σίμερα τετράδι κιμᾶτε στίν Βλίχα καί ταχιά Πέφτι στίν Βρεστενήτζα, ἔτζι τό ἐκάμαμε τερτήπι καί τό Σάβατο νά ἦνε στίν Πόρτα καί καλούς ἀνδρόπους ἐδιάλεξε, ἐνιακόσιους μετριμένους, λιάκιν ὀχτακόσιους πιάστους ὅτι τά παλικάρια τοῦ Ρακίμπεγη ἔφιγαν καί ἦρδαν σίμερα ἐδό ἠς τίν Πρέβεζα, δαρό φέγι καί ἄλος καί μένουν ὀχτακόσι

μετριμένη καί ἡ Ρηξιότες, καί ἀλουνούς θά τούς ἔστελνε ὁ Ἠσούφαγας μέ τόν Ταήρ Νγκένγκα καί ἀφτοῦ μέ τό ἀποδέλιπο ἀσκέρι κάμποσες ἡμέρες θά σταθῖ ὁ Χουσά Νγκένγκας, ὅτι ὁ Ἠσούφαγας πάγι πίσω διά νά κάμι κιβέρνισι διά τόν νηστερά καί διά κάδε ἄλι κιβέρνισι καί γηρίζι πίσω. Ἀκόμα ὁ Ἠσούφαγας διά τόν μαντέ τοῦ Μίτξε Κοντογιάνι μέ ἀνάνγκασε πολή διά νά σέ κάμο βουκούφι νά τό τελιόσις καθός χαλέβι ὅτι ἡ ἄλη δέν μπένουν σέ δρόμο καί γλέπουντας ἀφτόν δέλη σφιχτοῦν κι ἄν ἶνε ὁρισμό σου στῖλτο τώ μπουγιορτή μέ τόν κότζι: Ἀκόμα τούς ἔφιγαν καί τέσερη φουρτζίδες κριφά καί λάβε τό δεφτέρι καί ἄν ἶνε ὁρισμό σου νά τούς στίλης πίσω τούς ἤδιους διά νά μίν ματαφίγι ἄλος καί σέ μπεξερίζωμε. Τά κριάρια τά ἔστιλε ὁ Ἠσούφαγας ἐδό, λιάκιν νά σταθοῦν ἐδό τό καλοκέρι, ψωφοῦν: μονάχα ἄν ἶνε ὁρισμός σου νά κρατίσωμε κάμποσα ἐδό ὅσω διά τό ταήνι τοῦν τοπτζίδον καί τά ἄλα νά τά πάρι ὁ Λογοθέτις, φόντης νἄρδι, νά τά κιβερνήσι κατά τό βουνό τοῦ Τόσκεσι ἤ κατά τό Σούλη. Σίμερα ἔλαβα ἕνα γράμα ἀπό τόν Χασάν Τζαπάρι καί λάβε το, καί τοῦ ἀποκρίδικα καθός ἔκανε χρία. Διά τίν κουβέντα ὁπού σοῦ ἦπε ὁ Ντερμάνις ἔκαμα τεμπίχι τόν καπητάν Ἀναγνόστι διά νά πάγι νά τόν χαλέψι ἀφτόν τόν μαντέ. [πλαγίως:] *Ἀκόμα, ἀφέντι μου, σίμερα ἔλαβα ἕνα γράμα ἀπό τόν Μαχμούτ πέγι τοῦ Ἀλῆ Μουφτάρι καί μοῦ γράφι πός σοῦ ἔκαμε ρητζά διά τόν Ἀναγνόστι Χρόνη καί τοῦ τόν χάρισες· ὁ θεός νά σέ πολῃχρονήσι μέ μεγάλο ντουβλέτη, καί μέ τά μουράτια τῖς ἠψιλότι σου νισιαλά: λιάκιν, μοῦ γράφι διά νά στέλνο ἐγό ἄνδροπον* |[2] *ἐκῖ διά νά τόν πάρο, ὅτι βάνη βεσβεσέ μίν φίγη· σέ ἀφτό, ἀφέντι μου, δέν ἦνε διά βεσβεσέ καί ἐλπίζω ἠς τόν θεόν ὁπού νά σοῦ κάμι κισμέτη διπλό ἀπότι ἔχι κάμι κατά τό μουράτι τῖς ἠψιλότι σου, καί ἄν ἶνε ὁρισμό σου πέστου τοῦ Μαχμούτ πέγη νά τοῦ δόσι ἠντζαξέτη νά ἔρθι ἤσια ἐδό σέ μένα καί κουβεντιάζω ἐγό μέ τόν Ἀναγνόστι στοματικά καί διορθόνουντε κάπιες δουληές, ὁπού χαλέβις ἡ ὑψιλότι σου καί σοῦ φιλό τό μέστι νά μίν πάρις κανέναν βεσβεσέ ἀπό λόγου μου καί σοῦ μένη τό χατίρι ὅτι ἐγό ἀπό ἀφτόν τόν μαντέ δέν ἦχα χαμπέρι: μονάχα ὁ Ἀναγνόστις τοῦ ἔκαμε ρητζά, λιάκιν καί ἐμένα καλά μοῦ ἦρθε, δέν τό κρίβο· σάματη μοῦ ἐχάρισες τόν ντουνιά καί τό ἔκαμες καί μέ τό χέρι τοῦ φίλου μου. Ὁ θεός νά σοῦ δόσι ζοήν πολήν καί μέ ντουβλέτι καί νά σέ ἔχομε ἑκατό χρόνους νισιαλά καί ἡ χρόνι σου πολή καί μέ ντουβλέτι, ἀμίν.*

1808
Μαγί[ου]: 6: *σκλάβο σου*
Πρέβεζα *Σιλιχτάρις*

[411]

1 φ., 24x17 ◆ (644) Ἰωάννινα, 30 Μαΐου 1808

Τεσκερές τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πρός τόν Νικολέτο Λογοθέτη, χωρίς ἄλλη ἔνδειξη ἤ ἀναφορά τόπου ἀποστολῆς. Τό πρόσωπο ταυτίζεται μέ τόν προεστό τῆς Ἄρτας Νικόλαο Βλαχούτζη, γνωστό καί ἀπό ἄλλες μνεῖες τοῦ Ἀρχείου (βλ. Εὑρετήριο). Μνεία τοῦ Νικολάου Βλαχούτση Λογοθέτη βλ. στό Π. Ἀραβαντινός, *Περιγραφή*, τόμ. Γ', σελ. 210. ■

Ντουατζῆ μου Νικολέτο Λογοθέτη, μετά τόν χαιρετισμόν ἄλλο δέν σέ γράφω, μοναχά λαβαίνοντας τό παρόν μου, ἀπό ἀλαντζάκι μου νά μετρήσῃς τοῦ Μπεκίρ Ζιογαδούρου διά λουφέν του γρόσια: 2500: ἤτοι δύω χιλιάδες καί πεντακόσια γρόσια, καί κράτα τό παρόν μου διά λογαριασμόν σου, χωρίς ἄλλο:

(τ.σ. Ἀλῆ πασᾶ)

[412]

1 φ., 31x11 ◆ (378) [Μοναστηράκι Γορτυνίας, Ἰούλιος 1808]

Ἀρτζουχάλι τοῦ Πασόμπεη, ἐπικεφαλῆς τοῦ σώματος πού πολιορκεῖ τόν Ἀλή Φαρμάκη στόν πύργο του, στό χωριό Μοναστηράκι τῆς Γορτυνίας. Μνεία τοῦ γνωστοῦ καί ἀπό ἄλλες πηγές ἐπεισοδίου τῆς ἀνατίναξης τοῦ πύργου, τῶν διαπραγματεύσεων γιά τήν παράδοση τῶν πολιορκημένων καί γιά τήν παρουσία τῶν Ἑλλήνων συμμάχων τοῦ Ἀλῆ Φαρμάκη, Κολοκοτρώνη, Πετμεζᾶ καί Ζαχαριᾶ. Ἡ ὑπογραφή (ἤ μᾶλλον μονογραφή) εἶναι δυσανάγνωστη ἀλλά εἶναι γνωστό ἀπό τή βιβλιογραφία ὅτι τήν ἐπιχείρηση κατά τοῦ Ἀλῆ Φαρμάκη διηύθυνε ὁ Πασόμπεης. Ὡς τόπος σύνταξης τοῦ ἐγγράφου πρέπει νά θεωρηθεῖ ἡ περιοχή τῆς πολιορκίας, παρ' ὅλο πού ἡ μνεία καραβιοῦ θέτει κάποιο πρόβλημα κατανόησης. Τό ἀρτζουχάλι ἀπευθύνεται πρός κάποιον, πασά προφανῶς, πού τόν ἀποκαλεῖ «βεληνιμέτη» (=πατέρα, προστάτη κ.λπ.) καί «αὐθέντη», πού δέν μπορεῖ νά εἶναι ἄλλος ἀπό τόν Βελή πασά, ἀπό τόν ὁποῖον μάλιστα ζητάει καί ὁδηγίες γιά τήν ὁλοκλήρωση τῆς ἀποστολῆς του. Τό ἐνδεχόμενο νά πρόκειται γιά ἔγγραφο πού ἀπευθύνει ὁ Πασόμπεης στόν Ἀλή πασά κατ' εὐθείαν, ἔχει πολύ λιγότερες πιθανότητες. Ἡ μορφή τοῦ ἐγγράφου –τρόπος γραφῆς, προσφώνηση, ὑπογραφή/μονογραφή, ἀπουσία χρονολόγησης κ.ἄ.–, δείχνουν ὅτι πρόκειται μᾶλλον γιά ἀντίγραφο καί μάλιστα συνημμένο σέ συναφή ἀλληλογραφία καί δέν ἀποκλείεται νά πρόκειται γιά τό ἀντίγραφο πού ἔστειλε ὁ Βελή πασάς στόν πατέρα του, στά Γιάννενα, γιά ἐνημέρωση. Παραστατική περιγραφή τῶν γεγονότων βλ. στό Θ. Κολοκοτρώνης, *Διήγησις συμβάντων*, σελ. 46-50. Τίς ἀναφορές ἄλλων χρονικογράφων τοῦ Ἀγώνα καθώς καί πρωτογενεῖς ἀρχειακές πηγές γιά τά συμβάντα ἔχει συγκεντρώσει ὁ Ν. Βερνίκος, *Σχέδιο αὐτονομίας*, σελ. 43 κ.ἑξ. ■

Βελησημέτι μου αὐθέντα μου,

»Ἐστοχάζομουν ὅτι τό νά ἦτον εἴκοσι ὀργιές μακριᾶ νά μήν ἔκαμε κἀνένα βλάψιμον εἰς τόν πήργον τοῦ Ἀλή Φαρμάκη, μᾶ ἐπειδή τοῦ εἶχαν ἐνηακόσιαις πενῆντα ὁκάδες παροῦτι μέσα, ἔκαμε τόσον ταραγμόν ὁποῦ ὁ πήργος ἄνοιξεν ἀπό ὅλαις ταῖς μεργιές καί μέ δέκα τόπηα γκρεμνήζεται. Φαίνεται ἀκόμη νά τοῦ ἔκαμε ζαράρι καί εἰς ταῖς στέρναις, διατί αὐτός ὁ κερατάς ἐσφήχθηκεν τόσον ὁποῦ ἐχθές ἐβήκεν χωρίς ἅρματα μέ ἕνα μαντήλη εἰς τόν λεμόν καί μέ τέσερους ἀνθρώπους καί πάγει καί ἔπεσαν νταχήλη εἰς τό τζιατίρι τοῦ ἀσκεριού μου φωνάζοντας ἀμάν, καί μέ δάκρια ζητά μερχαμέτι. Αὐτοί ὅλοι συμφόνως ἀποφάσισαν καί μοῦ ἔστειλαν τόν χασνατάριν μου Οὐμέρπεην διά νά μέ παρακαλέσῃ νά τοῦ δώσω ῥάϊ. Δέν ἤρδεν ἀκόμη νά μέ ἀνταμώσῃ, ἀφέντι μου, βελιάκιμ ἐγώ ἔχω ἀποφασίση νά τόν στείλω πήσω χωρίς νά τοῦ δόσω ῥάϊ, πλήν ἄν μέ σφίξουν πολύ παρακαλῶντας μέ ὅλος ὁ νταερές μου καί ἡ τουρκιᾶ, θά δόσω ῥάϊ αὐτινοῦ μέ αὐτό τό κάβλι ὁποῦ νά μου κάμῃ τεσλήμι τούς Ῥομαίους ὁποῦ ἔχει μέσα, τόν Κολοκοτρώνη καί Πετμεζᾶ καί τόν Ζαχαργιάν, καί ἄλλους ὡς σαράντα ὁπού τοῦ ἔχουν στείλη οἱ Φραντζέζοι, χωρίς νά μοῦ κατζιρτιστεῖ ἕνας. Τότες θά τοῦ δόσω αὐτινοῦ ῥάϊ· ἤδέ ἀλέως δέν τοῦ δίδω καί εἶναι τόσω σφηγμένος, ἐφέντι μου, καθώς μοῦ εἶπαν ἀνθρώποι μου ὁποῦ μπήκαν μέσα εἰς τόν πήργον, καί εἶδαν τόν τόπον ὅλον τοῦ πήργου γεμάτον μνήματα, καί ἕως τριάντα ἑφτά λαβομένους ἐμέτρισαν· καί διά τοῦτο, ἐφέντι μου, μέ τό χημέτι καί εὐχήν τῆς Ὑψηλότητός σου αὐτῆ ἡ δουληᾶ ἐπεῖρεν τέλος, καί μεῖνε ἥσυχος, ἀφέντι μου, ὅτι τό μεγάλον ὀγοῦρι καί ἡ πατρική σου εὐχή [2] *μέ εὔγαλαν καί ἐμένα ἀσπροπρόσωπον διά νά χαροποιήσῃ τήν ὑψηλότην σου ὁποῦ εἶμαι σκλάβος σου καί παιδί σου. Ἐπειδή αὐτόν τόν τάταριν, ἐφέντι μου, σοῦ τόν στέλνω μέ βήαν διά νά σοῦ δόσω τήν εἴδησιν τοῦ καραβηοῦ ὁπου εἶναι ἐλεύθερον καί νά προστάξῃς νά ἔρθουν νά τό πάρουν μέ ἐκείναις ταῖς κυβέρνησες ὁπού ἡ ὑψηλότης σου γνωρίζῃς διά τήν σιγουριάν του, διά τοῦτο δέν σοῦ γράφω τίποτες ἄλλο· μέ δίο τρής ἡμέρας ὅμως σοῦ στέλνω ἄλλον τάταριν γράφοντά σου κάθε χαβάλη τοῦ τόπου ἐδώ. Οἱ χρόνοι σου ἀπό τόν θεόν πολλοί, ἀμήν.*

(μονογραφή δυσανάγνωστη)

[413]

1 φ., 15x10 ◆ (670) [Ἰωάννινα], 4 Ἰουλίου 1808

Μπουγιουρντί τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πρός τόν Μπαξάκα, γιά τήν πληρωμή ὀφειλομένων στό «σπίτι», ἐδῶ προφανῶς ἔχει τήν ἔννοια τοῦ «ἐμπορικοῦ οἴκου», τοῦ Σταύρου Ἰωάννου, ὅπως προκύπτει μάλιστα ἀπό τό εἶδος τῆς συναλλαγῆς: «ἑκατόν ἑξήντα τρία δράμια τζιαπράζια». Προφανῶς, πρόκειται γιά τό γνωστό ἀσημένιο σταυροειδές κόσμημα τῆς παραδοσιακῆς φορεσιᾶς, ἡ ἀξία τοῦ ὁποίου ὑπολογίζεται σέ δράμια. Γιά τήν Ἤπειρο ὁ Π. Ἀραβαντινός, *Συλλογή*, σελ. 376, περιγράφει τά τσαπράζια ὡς: "τά ἐξ ἀργυρῶν πλακῶν κοσμήματα τῶν ἁρματωλῶν καί κλεφτῶν". Ἡ ἀρχική σημασία τῆς λέξης προκύπτει ἀπό τήν ἀναδρομή στήν τουρκική της προέλευση (çapraz=σταυρωτός), ἀπό τό σχῆμα δηλαδή πού ἔπαιρνε τό κόσμημα κατά τήν ἀνάρτηση στό στῆθος. Ὁ [Θεόδωρος] Μπαξάκας εἶναι ὁ ἀρχιτελώνης τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στά Γιάννενα (βλ. Γ. Παπαγεωργίου, *Συντεχνίες*, σελ. 55). ■

Μπαξάκα δόσαι εἰς τό σπήτι τοῦ Σταῦρου Ἰωάννου, διακόσια σαράντα τέσσερα γρόσια, διά ἑκατόν ἑξῆντα τρία δράμια τζιαπράζια ὁποῦ ἐπῆρα, καί ὄχι ἄλλο.

(μονογραφή Ἀλῆ πασᾶ)

1808:
Ἰουλίου: 4

[ἐπί τοῦ νώτου:]
Σταῦρος Τζαπαλάμου
γρ. 244 1808
6 Ἰουλίου

[414]

1 φ., 35x24 ◆ (804) [Κωνσταντινούπολη], 6 Ἰουλίου 1808

Ἀρτζουχάλι ἀνώνυμου, ἴσως τοῦ Γεώργιου Μαρίνογλου (βλ. παρακάτω), ἀπό τήν Κωνσταντινούπολη, πρός τόν Ἀλή πασά. Εἶναι ἕνας ἀπό τούς πληροφοριοδότες του στήν πρωτεύουσα, ἀλλά γιά λόγους πού δέν γνωρίζουμε, δέν ὑπογράφει τήν ἀναφορά του. Ἡ ἀνωνυμία δέν ἀποκλείεται νά ὀφείλεται σέ μέτρα προφύλαξης, λόγω τῆς ἀναρχίας πού ἐπικρατεῖ εἰδικά αὐτήν τήν περίοδο στήν Πόλη. Εἶναι κάποιος πού ἔχει πρόσβαση στούς κύκλους τῶν Φαναριωτῶν καί στό Πατριαρχεῖο καί τή δυνατότητα ἄντλησης πληροφοριῶν «ἀπό τήν πόστα» (=εὐρωπαϊκές ἐφημερίδες, ἀλληλογραφία φίλων κ.λπ.). Περιγράφει μέ ἐνάργεια τήν κατάσταση πού ἐπικρατεῖ στήν Κωνσταντινούπολη τήν ὥρα τῆς παντοδυναμίας τοῦ Μουσταφᾶ πασᾶ, τόν ὁποῖο ἐκ πρώτης

ὄψεως θά ταυτίζαμε μέ τόν Μουσταφά πασά Μπαϊρακτάρ, κάτι ὅμως πού δέν τό ἐπιτρέπουν οἱ ἡμερομηνίες. Πράγματι, ὁ Μπαϊρακτάρ μπῆκε στήν Κωνσταντινούπολη στίς 19 Ἰουλίου 1808 (βλ. A. Miller, *Mustapha Baïractar*, σελ. 282), δεκατρεῖς ἡμέρες δηλαδή μετά τήν ἡμερομηνία τοῦ παρόντος. Ἀντίθετα, αὐτός ὁ Μουσταφά πασάς πού «ὅ,τι νά πεῖ γίνεται» στήν Κωνσταντινούπολη, πρέπει νά εἶναι ὁ ἐπιλεγόμενος Kabaktchi ἤ Kabaktchioglu, ἀρχηγός τῶν Γιαμάκηδων, οἱ ὁποῖοι τό προηγούμενο ἔτος 1807 ἀνέτρεψαν τόν Σελήμ Γ΄. Αὐτές τίς ἡμέρες τῆς ἀναρχίας ὁ Καμπακτσίογλου ἐμφανίζεται ὡς ὁ ἰσχυρός ἄνδρας τῆς Κωνσταντινούπολης. Ἄλλωστε, αὐτόν δολοφόνησαν στόν Βόσπορο οἱ ἄνθρωποι τοῦ Μπαϊρακτάρ στίς 13 Ἰουλίου, πρίν ὁ τελευταῖος εἰσέλθει στήν πρωτεύουσα (βλ. A. Miller, *ὅ.π.*, σελ. 279-280, 405). Τό παρόν πρέπει νά συσχετιστεῖ μέ τό παρακάτω σχετικό, τό ὁποῖο ὑπογράφει ὁ «Καπεσοβίτης», δηλαδή ὁ Γεώργιος Μαρίνογλου, ἄν καί ἡ διαφορά τοῦ ὕφους τῶν δύο ἐγγράφων εἶναι σημαντική. Τόν πληροφορεῖ ἐπίσης γιά τήν εὐμενή ἐξέλιξη μιᾶς ὑπόθεσης τοῦ μητροπολίτη Ἰωαννίνων [Ἱεροθέου]. ■

Σχετ.: [429], Κωνσταντινούπολη, 12 Σεπτεμβρίου 1808

Εἰπέρτατε αὐθέντι μου, σκλαβικός προσκηνό καί τά εἴχνη τῶν πανέκλαμπρόν σας ποδόν καταφηλό.

»Μετά τό σκλαβηκόν μου ἀρτζοχάλη ἀναφέρνο πρός τό εἴψος της εφένδι μου, τά ὅσα ακολούθησαν σουργούνια καί σκοτομούς ἀπό τό σαράγι Χομαγιού καί ἀπό ἑξο γουλλαμάδες καί ρητζάληα, σας τα ἑκαμα ὑφαδέ καί εγό ο σκλάβο σου επροχτές με τον σκλάβον σας Σουλεήμάν ἐφένδη Τρήκαλα ναῆπή· ὁμος ακολούθησαν καί εἰς ἄλους ἑος σήμερα καί σας τα κάμνη ὑφαδέ ἑνα προς ἑνα ο Τεβάν ἐφένδης και γένεστε βακούφηδες. Τον Κισαντζή Μουσταφά πασα τον εγήρησαν εἰς τό Τεκύρταγη νέφη καί ελπήξομε ὀπου να του εἶνε σεχηλλαμέτη· Εφένδη μου, ὁση ἤτον μέρος του Σουλτάν Μουσταφά έναν δέν θελ' αφήσον, ολονοῦς ἔχουν δια να τοῦς σκοτόσουν καί ἄλους να τους κάμουν νέφδη. Ἐφένδη μου, ἐχτές ἐβούλοσαν καί το κονάκυ τοῦ Χασνατάραγα Μουσά πασα Λαρσηνοῦ καί ος φένετε τον φέρνουν καί αυτόν εδό· οἱ δρόμη εἶνε όλη ανηχτή μόνον εἰ Ἄσπρη θάλασα ἔχη φόβον, εφένδη μου· ὁ,τη να εἰπή ο Μουσταφά Πασηάς γήνετε· τρέμη ὐ Πόλη όλη καί μεγάλες δηκεοσήνες δήχνη εἰς όλον το γγόσμον. Δια τήν ὑπόδεσην του τουατζή σας Εἰωανήνον σας τα γράφη ο Τεβάν ἐφέντης καί γένεστε βακούφηδες. Όμος, ἐφένδη μου, καί ο σκλάβο σας μαζή με τόν Τεβάν εφένδη κουσούρη δέν άφησα κατα το ἑμρη σας καί σήμερα ἀβρηῳ προσμένομε καί τήν μπόστα καί ότη να μάθομε ἀπο ωραν ἐμεῖς εὐθής σας τα κάνομε εἰφαδέ. Ταῦτα και εἰ χρόνη σου πολή.

1808: Εἰουλήου: 6

Ἐφέντη μου το καεῖρέτη καί σατακάτη
ὀπου ἑκαμε ὸ πατρηάρχης πρός τήν
εἰψυλότη σας δέν μολογέτε.

σκλάβο σας
καί χαήρ τουατζή σας
σκλάβος σας πηστός.

[415]

1 φ., 37x24 ◆ (300) Κέρκυρα, 10 Ἰουλίου 1808

Γράμμα τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Κομισάριου «τῶν Ἑπτά Νήσων» [Ἰουλιανοῦ Bessières] πρός τόν Ἀλή πασά. Σχετικό μέ μία δυσνόητη ὑπόθεση χρέους ἑνός παλιοῦ «κανονιέρη» τοῦ Ἀλῆ πασᾶ «ὀνομαζόμενου Τόμας Ρίτζη», πού φαίνεται ὅτι βρίσκεται στήν Κέρκυρα, καί ὁ ὁποῖος ἀπαιτεῖ χρήματα ἀπό τόν Ἀλή πασά. Ὁ «κανονιέρος Ρίτζη» προτίθεται νά καταφύγει στά δικαστήρια τῆς Τοσκάνης ἐναντίον τοῦ Γιαννιώτη ἐμπόρου τοῦ Λιβόρνου «Παράσκη», ὁ ὁποῖος τόν ἐστρατολόγησε καί ὑπέγραψε μαζί του τή σχετική συμφωνία. Ὁ Ἀλή πασάς ἀρνεῖται αὐτήν τήν ὀφειλή καί διατείνεται ὅτι ὁ Ρίτζη τοῦ χρωστάει χρήματα. Αὐτό φαίνεται νά εἶναι τό νόημα τῆς ἀντιδικίας, παρά τήν ἄστοχη χρήση (προφανῶς ἀπό κακή μετάφραση), τῆς λέξης «χρεοφειλέτης». Ἀκολουθεῖ ἡ ὑπόθεση τῆς ἐπιστροφῆς τῆς βάρκας κάποιου Ἀντίπα καί τῶν δύο τρίτων «ἀπό τά 1994 γρόσια ὁπού εὑρέθηκαν εἰς αὐτήν». Τή βάρκα τήν εἶχαν πιάσει οἱ κλέφτες. Μνεία τῆς «φρεγάτας τῶν Ἰγγλέζων» πού φαίνεται νά ἔχει κάποιες ἐπαφές μέ τήν ἠπειρωτική ἀκτή, πού ὁ ἀποστολέας δείχνει νά ἔχουν περιέλθει σέ γνώση τῶν Γάλλων. Τό ἔγγραφο, πρωτότυπο, γραμμένο ἀπό πρόσωπο πού δέν χειρίζεται καλά τήν ἑλληνική γλώσσα, ἑλληνομαθή Γάλλο μᾶλλον ἤ ἰταλομαθή Κερκυραῖο. Δέν γνωρίζουμε ἄν εἶχε ἀποσταλεῖ καί ἐπίσημο γαλλικό ἀντίστοιχο, κάτι πού δέν πρέπει νά ἀποκλείεται καί ἴσως νά ἀποτελεῖ καί τήν ἐξήγηση τῆς ἀπουσίας ὑπογραφῆς ἀπό τό παρόν. ■

Σχετ.: α΄ [422], Κέρκυρα, 16/28 Αὐγούστου 1808
ϛ΄ [448], Κέρκυρα, 13 Μαρτίου 1809

Ἠψιλότατε καί Μεγαλοπρεπέστατε Βισίρ Αλί Πασιά,
κατά πολλά σᾶς χερετῶ.

Ὁ κανονιέρος ὀνομαζόμενος Τόμας Ῥιτζη ἐναντίον τοῦ ὁποίου ἡ Ἠψιλότητάς σας προσκαλή τήν δικεοσίνην διά μίαν ποσότιτα ἀσπρῶν ὁποῦ ἡ Ἠψιλότητάς σας λέτε ὅτι σᾶς χρεοστή, ἀντίς νά ἔχη αὐτός νά σᾶς δόση, φανερόνη μέ δεμέλιον ὁποῦ εἶναι κρεοφελέτις σας ἀπό μία ἀξιόλογιν ποσσότιτα. Ἔχη μαζί του τήν συνφονίαν ὁποῦ ἔκαμε διά τήν Ἠψιλότητάς σας ὁ πραματευτής τῶν Ἰωαννίνων Παρασκη, ὁποῦ ἔχη ὁσπίτιον καί εἰς Λιβόρνω, καί ἐπειδήτης ὁ κανονιέρος Ῥίτζη δέν ἰμπορῆ

τίποτες νά λάβη ἀπό τήν Ἡψιλότητάς σας μελετά νά μισεύση χορίς ἀργοπορίαν διά Λιβόρνω διά νά κάμει κρίσιν ἐναντίον τοῦ Παράσκη εἰς τά κριτίρια τῆς Τοσκάνας καί ἐμπροσθέν αὐτῶν θέλη παραστίση τά δικεόματά του, καί ὁ ὑριμένος Παράσκη τήν διαυθέντευσίν του, καί χορίς καμμίαν στένευση καί δυναστία θελή κατά τούς δικέους νόμους ἀναγγασθῆ νά πλερόση ἐκῆνω ὁποῦ χρεοστά.

Τοῦτο εἶνε τό τρέξιμον τῆς αὐτῆς ὑποθέσις, καί ἐγώ δέν ἔχω ἐξουσίαν νά ἀλάξο τούς νόμους διά νά τήν διορθόσω εἰς ἄλλον τρόπον. Ἐπιθυμῶ, ὁ Ἡψιλότης νά μοῦ παρουσιαστῆ ἐξ ἀκολούθως ἄλλην ὑπόθεσιν διά νά σᾶς δίξω τήν προθυμίαν ὁπού ἔχω νά κάμω ἐκεῖνω ὁποῦ ἠμπορῆ νά εἶνε τῆς ἀρεσιάν σας.

Μ' ὅλον ὁπού καθ' ἡμερινῶς λαμβάνω ἴδισαις ὅτι ἀπό τούς τόπους τῆς Ἡψιλότητάς σας κάνουνται σιμάδια εἰς τήν φρεγάτα τῶν Ἰνγλέζων, δέν ἰμπορῶ νά κάμο ἀλέως παρά νά φερθῶ μέ δικεοσίνιν εἰς κάθε ὑπόθεσιν τῆς Ἡψιλότητάς σας. Μοῦ ἐφανερόσετε τήν ἐπιθυμίαν σας διά τήν βάρκαν τοῦ Ἀντίπα, καί ἐγώ κατά τήν ζιτησίν σας ἔκαμα νά ἀποφασισθῆ νά τοῦ δοθή ἡ βάρκα του ὁποῦ ἐστάθη πιασμένη ἀπό τούς κλέφταις, καί περιπλέον νά τοῦ δοθῆ δύο τρῦτα ἀπό τά 1294 γρόσια ὁποῦ εὐρέθικαν εἰς αὐτήν τήν βάρκαν, τό δέ τρίτον μέρος τῆς αὐτῆς ποσότιτα δέν ἐσινάχθη ἀπό τήν Διμοσία Κάσσα διά νά ἐστάθη διαμιρασμένον καί τῶν μαρινέρων ὁπού μετά ταῦτα ἐξανάπιασαν τήν βάρκαν ἀπό τά χέρια τῶν κλέφτων.

Κορφούς 10 Ἰουλίου 1808

Ἔχω τήν τιμήν νά ὑπογραφδῶ
Ὑλικρινός φίλος τῆς Ἡψιλότητάς σας
Ὁ Αὐτοκρατορικός Κομεσάριος τοῦ Μέγας
Ναπολεόνε καί τῶν Ἑπτών Νισίων.

[416]

1 φ., 29x20 ◆ (1403) [Βουθρωτό], 13 Ἰουλίου 1808

Ἀρτζουχάλι τοῦ Ἀλῆ Λέβανη πρός τόν Ἀλή πασά. Ὁ ἀποστολέας βρίσκεται στό «Τιβάρι» (=Βουθρωτό), ἐπικεφαλῆς στρατιωτικοῦ σώματος πού, ὅπως προκύπτει ἀπό τά συμφραζόμενα, ἀποτελεῖ μέρος μιᾶς φρουρᾶς πού ἔχουν ἐγκαταστήσει ἐκεῖ ἀπό κοινοῦ, ὅλοι οἱ πασάδες τῆς Ἀλβανίας. Τά ἀκριβῆ γεγονότα εἶναι ἐν μέρει μόνο γνωστά. Φαίνεται, ὅτι μετά τήν εἰρήνευση τοῦ Ἀλῆ πασᾶ μέ τόν Ἰμπραχήμ πασά τοῦ Μπερατίου τοῦ Φεβρουαρίου– Μαρτίου 1808 (βλ. τά σχετικά ἔγγραφα τοῦ

Ἀρχείου) καί τήν ψύχρανση τῶν σχέσεων τῆς Ὑψηλῆς Πύλης μέ τή Γαλλία, δημιουργήθηκε νέο στρατόπεδο στό Βουθρωτό γιά τήν ἀπόκρουση τῆς ἀνακατάληψης τῆς θέσης ἀπό τούς Γάλλους τῆς Κέρκυρας, κάτι τό ὁποῖο ἐνδιέφερε ἄμεσα τόν Ἀλή πασά καί ἦταν συνέχεια προγενέστερων ἐνεργειῶν του. Σκοπός τοῦ στρατοπέδου ἦταν ἐπίσης ἡ ματαίωση μεταφορᾶς γαλλικῶν στρατευμάτων ἀπό τή Δαλματία στήν Κέρκυρα μέσω Βουθρωτοῦ, μεταφορά ἡ ὁποία ἐνοχλοῦσε ὅλους τούς Ἀλβανούς πασάδες ἀλλά καί τήν Ὑψηλή Πύλη. Αὐτό νομίζουμε ὅτι εἶναι τό νόημα τῆς παροχῆς χρημάτων στόν ἀποστολέα τοῦ ἐγγράφου ἐκ μέρους τοῦ πασᾶ τοῦ Μπερατίου, καθώς καί ἡ ἐπικείμενη ἀντικατάστασή του ἀπό ἄλλες δυνάμεις τοῦ Ρετζέπ πασᾶ κ.λπ., πού ἔφθασαν ἤδη ἤ ἀναμένονται. Οἱ πληροφορίες αὐτές εἶναι σπουδαῖες, ὄχι μόνο λόγω τῆς αὐθεντικότητας καί τῆς ἀξιοπιστίας τους, ἀλλά καί γιατί φωτίζουν μιά σχετικά ἄγνωστη πτυχή τῆς ἀντιγαλλικῆς, αὐτήν τήν ἐποχή, πολιτικῆς τῆς Πύλης καί εἰδικότερα τῶν Ἀλβανῶν πασάδων, τοῦ Ἀλῆ πασᾶ συμπεριλαμβανομένου. Πράγματι, μέ τήν παρότρυνση τῆς Ὑψηλῆς Πύλης οἱ πασάδες τῆς σημερινῆς Ἀλβανίας καί τῆς Ἠπείρου, ἀνέστειλαν τίς ἀσίγαστες ἀντιπαλότητές τους καί συνασπίστηκαν γιά νά ἐμποδίσουν τήν διά ξηρᾶς διέλευση τῶν γαλλικῶν δυνάμεων τοῦ στρατηγοῦ Marmon ἀπό τή Δαλματία στό Βουθρωτό καί ἀπό ἐκεῖ στήν Κέρκυρα. Εἶναι ἐνδιαφέρον ὅτι τό συμβάν αὐτό ἀπουσιάζει ἀπό τήν τρέχουσα καί ἀναπαραγόμενη βιβλιογραφία ἐκτός ἀπό ἐλάχιστες ἐξαιρέσεις, ὅπως μιά ἁπλή μνεία τῆς συμφιλίωσης τοῦ Ἀλῆ πασᾶ μέ τόν Ἰμπραήμ πασά τῆς Σκόδρας πού ἀναφέρει ὁ J. Bessières, *Mémoire*, σελ. 45 καί τήν ὑποθετεῖ σιωπηρά, χωρίς συνέχεια, ὁ Γκρ. Ἄρς, *Ἀλβανία–Ἤπειρος*, σελ. 256. Ἀντίθετα, ὁ A. Boppe, *L'Albanie*, σελ. 109-110, ἀναφέρει γιά τήν ἴδια περίοδο, τόν Ἰούλιο τοῦ 1808, τή συγκρότηση στό Μπεράτι τοῦ «Συνδέσμου» (*:ligue*) τῶν ἀντιπάλων τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, κάτι πού προκαλεῖ προβλήματα κατανόησης ἀμφοτέρων τῶν πηγῶν, δηλαδή τοῦ παρόντος ἐγγράφου καί τῆς παραπάνω πληροφορίας τοῦ Boppe καί ἀπαιτεῖ βέβαια περαιτέρω ἔρευνα. Τό ἔγγραφο εἶναι ἐξαιρετικά κακογραμμένο. Ἀποκαταστήσαμε τήν ὀρθογραφία καί τή στίξη γιά διευκόλυνση τοῦ ἀναγνώστη. ■

»Ὑψηλότατε καί πολυχρονεμένε μου ντοβλετλῆ βεζίρη ἀφέντη μας, δουλικῶς σέ προσκυνῶ καί τό χρυσό σου μέστι φιλῶ, νύχτα μέρα παρακαλῶ τόν θεό διά ζωγή πολλή τῆς ὑψηλότη σου.

Μέ τό σκλαβικόν μου ἀρζουχάλι σοῦ κάνω ἰφαντέ διά λόνγο μοῦ ὁρίζεις ἔχοντας τήν ἐψηλότη σου καλά, ἐγώ εἶμαι σάν θέλει ὁ θεός· καί ὁ βεζίρ Ἰμπραχήμ πασάς, ἀπό τόν* ἀγάπη τῆς ὑψηλότη σου ὁπού ἔχει, μ᾽ ἔχει καλά καί προχτές μ᾽ ἔστειλε φουντούκια: 60· καί τῆς ἐψηλότη σου ὁπού μ᾽ ἔστειλες μέ τόν Μεχμέ[τ] τάταρη τό ᾽λαβα μαντζάρια 106 καί ἕνα βενέτικο καί ἀσημένια γρόσ. 10. Ὁ θεός νά πολυχρονάγει, καί μέ ὅλους τούς ἀθρώπους εἶμαι γιερός καί νιζάμι ἔχω πολύ καλά ἕως τά σήμερα καί σοῦ κάνει βουκούφης* ὁ τάταρης τί λένε ᾽δῶ διά τ᾽ ἐμᾶς καί κάνα ζουχουράτι ἀπό τόν Φράνγο δέν εἶναι, εἶσαι βουκούφης ἀπό τόν ἀδελφό σου Ἰμπραχήμ πασάς, διά ὅλα. Ὅμως τοῦ Ρετζέ[π] πασᾶ τό ἀσκιέρι σήμερα ἐ[γ]λίνηκε νταχίλι ἐδῶ τριακόσα καί σ᾽ ἐφτά ὀχτώ ἡμέρες*

ἔρχεται καί ἀπό τόν Μπιζντρένι καί ἀπό Ἰάκοβα καί θά μᾶς σηκώσει ἐμᾶς μέ τόν Τζαφέρ μπέγη, τόν υἱό τοῦ Σουλεϊμάν πασᾶ Πεκίντη καί τά παρανκιλμένα τότε τά κουβεντιάζομε καί εἶναι μπιτισμένοι ὅλες κι οἱ χρόνοι σου πολλοί.*

σκλάβο σου αλη λεβα
νης προσκινιτος
(τ.σ.τ.)

1808, Ἀλωναρίου 13
Τιβάρι

[417]

1 φ., 15x10 ◆ (666) Ἰωάννινα, 13 Ἰουλίου 1808

Τεσκερές τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πρός τόν [Θεόδωρο] Μπαξάκα, ἀρχιτελώνη Ἰωαννίνων, γιά τήν καταβολή δέκα χιλιάδων γροσίων στούς κατοίκους τοῦ τσιφλικιοῦ Κάλλιανη (σημ. Αἰανή, ἐπαρχίας Κοζάνης). Τό τσιφλίκι Κάλλιανη τοῦ διαμερίσματος "Τζαρσιαμπᾶ" ἀναφέρεται στόν κατάλογο Φιλητᾶ (βλ. Σπ. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*, σελ. 607), ἀλλά ἡ συναλλαγή φαίνεται κάπως περίεργη. Φαίνεται ὅτι πρόκειται γιά μία πράξη μετακύλησης δανεισμοῦ. Εἶναι πιθανόν, δηλαδή, οἱ Καλλιανιῶτες νά εἶχαν δανειστεῖ χρήματα γιά τήν ἐκπλήρωση φορολογικῶν τους ὑποχρεώσεων πρός τόν Ἀλή πασά ἀπό τήν ἀγορά τῶν Ἰωαννίνων, κάτι πού τό γνωρίζουμε καί ἀπό ἄλλες περιπτώσεις μακεδονικῶν χωριῶν καί τσιφλικιῶν τοῦ παρόντος Ἀρχείου, καί τώρα τούς δίνεται ἡ δυνατότητα νά πληρώσουν τά χρέη τους πρός τούς δανειστές τους καί νά ἔχουν ἕνα ἑνιαῖο χρέος πρός τόν Ἀλή πασά. Ἴσως αὐτό νά εἶναι καί δεῖγμα κάποιας διαθεσιμότητας «ρευστοῦ» στά ταμεῖα του, πού κάνει τόν Ἀλή νά προβαίνει σέ ἄμεση τοποθέτηση χρημάτων. Ἀπό τό ἔγγραφο αὐτό παίρνουμε ἐπίσης καί μιά ἰδέα γιά τήν κίνηση τοῦ τελωνείου τῶν Ἰωαννίνων. ■

Μπαξάκα, δῶσαι τῶν τζιφληκιότων μου Καλιανιότων γρόσι: 10.000: δέκα χιλιάδες γρόσια, καί πιάνονται εἰς λογαριασμόν μας, καί ὄχι ἄλλο.

(μονογραφή Ἀλῆ πασᾶ)

1808
Ἰουλίου 13,
Ἰω(άννινα)

[ἐπί τοῦ νώτου:]
Τῶν Καλιανιώτων γρ. 10.000
1808, 13 Ἰουλίου

[418]

1 φ., 31x22 ◆ (734) Τριπολιτσά, 20 Ἰουλίου 1808

Ἀρτζουχάλι τοῦ Βελῆ πασᾶ πρός τόν Ἀλή πασά, σχετικό μέ «τούς σκλάβους ὁπού εὑρίσκονται στήν Κορώνη» καί τούς ἀπέλυσε μετά ἀπό ἐντολή πού ἔλαβε ἀπό τήν Κωνσταντινούπολη. Ἀναφέρει ὅτι «ὁ κόνσολας Φρατζέζος τῆς Κορώνης μουσιού Φορνέτης μοῦ ἔστειλεν ἕνα γράμμα τοῦ Καϊμακάμη», πράγμα πού ὑποδεικνύει καί τήν ἐθνικότητα τῶν «σκλάβων». Δέν γνωρίζουμε περισσότερα πράγματα γιά τούς «σκλάβους» τοῦ ἐγγράφου. Ἡ ἀνάμειξη στό ἔγγραφο τοῦ ὀνόματος τοῦ [Λιμπεράκη] Μπενάκη, προξένου τῆς Ρωσίας στήν Κέρκυρα, δημιουργεῖ ἕνα ἐρωτηματικό. Πρόκειται γιά παρέμβαση τοῦ Μπενάκη ὑπέρ τῶν ἀπελευθερωθέντων «σκλάβων» (: πραγματικῶν σκλάβων, Γάλλων αἰχμαλώτων ἤ κάτι ἄλλο;) ἤ γιά ἰδιωτική ὑπόθεσή του, τή γνωστή ἀπό τή βιβλιογραφία καί τίς πηγές, διεκδίκηση τῆς οἰκογένειας Μπενάκη γιά τήν ἐπιστροφή τῆς κτηματικῆς περιουσίας της πού δημεύτηκε ἀπό τόν Βελή πασά; (βλ. Εὑρετήριο). Ἀπό τόν τρόπο πού εἶναι διατυπωμένη ἡ σχετική φράση τοῦ ἐγγράφου φαίνεται ὅτι πρόκειται γιά τή δεύτερη ἐκδοχή, τή δήμευση τῶν κτημάτων τῆς οἰκογένειας Μπενάκη, ἄσχετη μέ τήν ὑπόθεση τῆς ἀπελευθέρωσης τῶν σκλάβων τῆς Κορώνης. ■

Σχετ.: [332], Κέρκυρα, 28 Αὐγούστου 1807

Μερχαμετλού, βελιγιουνιάμ ἐφένδιμ,

Φιλῶ τά ἴχνη τῶν ποδῶν σας, καί παρακαλῶ τόν θεόν διά τήν πολυχρόνιον ζωήν σας καί διά τήν αὔξησιν καί στερέωσιν τοῦ δεβλέτ ἠκμπαλίου σας, ὡς ἐπιποθεῖτε. Ἔλαβον τόν ὑψηλόν ἐμριναμέν σας καί τό γράμμα τοῦ Μπινάκη· μέ προστάξετε διά τούς σκλάβους ὁποῦ εὑρίσκονταν εἰς Κορώνι· διά αὐτονούς, ἐφένδιμ, εἶναι παράνω ἀπό δεκαπέντε μέρες ὁποῦ ὁ κόνσολας Φρατζέζος τῆς Κορώνις μουσιού Φορνέτης, μοῦ ἔστειλεν ἕνα γράμμα ἀπό τόν Καϊμακάμη, διά τούς ὁποίους μοῦ ἔγραφε ὁποῦ νά τούς ἀπολύκω, καί ἐγώ τό ἴδιον ἀκολούθησα· μάλιστα ἐπήρα καί γράμμα ἀπό τόν κόνσολα ὁπού τούς περίλαβεν καί τούς ἔστειλεν εἰς τόν τόπον τους. Ἰδού ὁποῦ γράφω καί ἕνα γράμμα τοῦ Μπινάκη τζιούνγκι μοῦ ἔγραφεν, καί ἄν τό ἰδεῖτε μονασίπη στεῖλτέ το. Καί τά πανέκλαμπρα ἔτη σας θεόθεν εἴησαν πάμπολλα.

1808: Ἰουλίου: 20:
Τριπολιτζά
(τ.σ. Βελῆ πασᾶ)

[419]

2 φ., 25x19 ◆ (899) [Κωνσταντινούπολη], 25 Ἰουλίου 1808

Γράμμα ἀνωνύμου, ἀλλά ἀσφαλῶς τοῦ Δημητρίου Ραξῆ, ἀπό τήν Κωνσταντινούπολη, πρός τόν Κώστα γραμματικό. Ἀπαντᾶ σέ γράμμα τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καί τόν πληροφορεῖ ὅτι θά προσπαθήσει μέ ὅλη του τή δύναμη νά ἐκτελέσει τήν παραγγελία πού τοῦ κάνει «εἰς τό κενάρι» [=στό περιθώριο τοῦ γράμματος]. Αὐτή ἡ τελευταία ἔνδειξη μᾶς κάνει νά ὑποθέτουμε ὅτι τό μέν γράμμα τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἦταν γραμμένο μέ τό χέρι κάποιου γραμματικοῦ, ἴσως τοῦ ἴδιου τοῦ Κώστα, ἐνῶ ἡ πληροφορία πού περιέχεται στό περιθώριο εἶναι γραμμένη μέ τό χέρι τοῦ ἴδιου τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ὅπως τά ὀλιγόστιχα γραφίματά του πού γνωρίζουμε ἀπό τό Ἀρχεῖο. Προφανῶς, ἔχουμε ἐδῶ ἕνα δεῖγμα εὐμενοῦς διάθεσης ἀπέναντι στόν ἀποδέκτη τοῦ γράμματος Δημήτρη Ραξῆ. Στήν ἐρώτηση τοῦ Ἀλῆ γιά τούς Μουρούζηδες ἀπαντᾶ ὅτι ὁ Μουσταφά πασάς [Μπαϊρακτάρ] ὅταν ἔφθασε στόν Δαούτ πασά, κάλεσε τόν Μουρούζη καί συνεργάστηκε μαζί του ἐπί πέντε ὧρες. Προσθέτει ἀκόμη μερικά σύντομα νέα ἀπό τά αἱματηρά ἐπεισόδια τῶν προηγουμένων ἡμερῶν στήν Κωνσταντινούπολη. Ἔστειλε μέ τόν προηγούμενο τάταρη 600 χάπια (:«χαπέδες») μή κατονομαζόμενου φαρμάκου καί μέ τόν ἑπόμενο στέλνει τά «ἔμπλαστρα». Ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ φράση: «Σήμερον ἐλθών εἰς τό κονάκι», δηλαδή στήν κατοικία-ἕδρα τῶν καπουτζοχαντάρηδων τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στήν Κωνσταντινούπολη, κάτι πού σημαίνει τή σταθερή καί ὄχι εὐκαιριακή συνεργασία τοῦ Ραξῆ μέ τούς ἀνθρώπους τοῦ Ἀλῆ, καθώς καί ἡ πληροφορία ὅτι αὔριο θά ἐπισκεφθεῖ τούς Μουρούζηδες στό σπίτι τους. Ὁ Σαλή ἀγάς πού συνελήφθη, μολονότι ἀποποιήθηκε νά προσφέρει στέγη στόν καταδιωκόμενο Χαζνέ Κεχαγιά, εἶναι γνωστός ἀξιωματοῦχος τῆς περιόδου αὐτῆς καί ἔχει πάρει μέρος στίς πρόσφατες ἐνδοοθωμανικές συγκρούσεις. Ἀναφέρεται ἡ συμμετοχή του στή δολοφονία τοῦ ἀγιάνη τοῦ Ρουχτσουκίου Τερσινικλίογλου τό 1806 (βλ. A. F. Miller, *Mustapha Bairaktar*, σελ. 421 καί Vera Moutaftcieva, *L'Anarchie*, σελ. 290-296 κ.ἀ.). Ἡ ταυτότητα τοῦ ἀποστολέα εἶναι προφανής (βλ. Εὑρετήριο). ■

Τῷ εὐγενεστάτῳ ἀρχιγραμματικῷ κυρίῳ Κώνστα,

Σήμερον ἐλθών εἰς τό κονάκι εὗρον τό γράμμα τοῦ ἐφέντη μας, εἰς τό ὁποῖον ἀμέσως καί ἀποκρίνομαι μέ τό νά εὐγαίνει εὐθύς τάταρης. Ὅθεν τῇ γράφω νά εἴπῃ τῷ ἐφέντῃ μας ὅτι διά τήν παραγγελίαν ὁποῦ μέ κάμνει εἰς τό κενάρι δέλει προσπαδίσω μέ ὅλην τήν δύναμιν. Διά δέ τούς Μορούζιδες ὁποῦ μέ ἐρωτᾶ εἶναι τώρα πολλά καλά. Ὁ Μουσταφᾶ πασᾶς εὐθύς ὁποῦ ἦλθεν εἰς Δαούτ πασᾶ ἔστειλεν ἄτι καί τόν ἔφεραν ἐκεῖ καί ἔκαμε χελβέτι πέντε ὥρας καί ἔχουν πολύ κέφι. Αὔριον ἔχω σκοπόν νά ὑπάγω νά τούς ἰδῶ καί δέλει εἰπῶ αὐτοῖς τά ὅσα μέ προστάξει. Χαπέδες σᾶς ἔστειλα μέ τόν ἀπερασμένον τάταρην 600 καί ἔμπλαστρα σᾶς στέλλω μέ τόν ἐρχόμενον, ἐπειδή καί δέν εἶχα καιρόν μέ αὐτόν. Τά νέα τῆς Πόλεως, τούς σεργούνιδες, τούς σκοτομένους σᾶς τά γράφει καταλεπτῶς ὁ Διβάν ἐφέ-

ντης, στέλλωντες καί τόν κατάλογον, ὅτι τόσον πολλοί ὁποῦ βαριέται τινάς νά τούς γράφει. Τά τῆς Εὐρώπις ὅλα τρέχουν εἰς τόν ἴδιον βαθμόν, μόλον τοῦτο αὔριον ἔρχεται ἡ πόστα καί ἀπό ἐκεῖ ἐλπίζομεν νά μάθωμεν περί εἰρήνης καί ἀμέσως θέλει σᾶς γράψω.–

ὁ γνωστός

[πλαγίως:]

Τόν Σαλίαγα τόν ἐσήκοσαν εἰς τοῦ Ἰμπροχώραγα, διότι ἐπῆγεν ὁ Χαξνέ Κιεχαγιᾶς νά κρυφθῇ εἰς τό σπῆτι του, τόν ὁποῖον δέν τόν ἐδέχθη, τόν ἐδίωξε, καί τόν ἔπιασαν εἰς τά χωρία ὁποῦ ἔφευγε· μ' ὅλον τοῦτο τόν ἔχουν ἔτι εἰς φύλαξιν.

1808
Ἰουλίου 25

[πανώγραμμα:]

Τῷ Ἀρχ(οντ)ι Γραμματικῷ τοῦ Ὑ. Β. Α. Ἐ. κυρίῳ κυρίῳ Κώνστα καί Ἱερόπαιδι πανευτυχῶς

εἰς Ἰωάννινα·

[420]

1 φ., 34x24 ◆ (385) [Κωνσταντινούπολη], 25 Ἰουλίου 1808

Ἀρτζουχάλι τοῦ Ἰωάννη Καρατζᾶ, «δραγουμάνου τῆς κραταιᾶς βασιλείας», πρός τόν Ἀλή πασά. Τόν πληροφορεῖ ὅτι ἔλαβε τόν «ἐμιρναμέν» του καί τοῦ ἀναγγέλλει τή ρύθμιση «τῆς ὑποδέσεως τῆς ἐπαρχίας Ἄρτης» (=Μητροπόλεως Ἄρτης) γιά τήν ὁποία τοῦ εἶχε γράψει. Τό ἔγγραφο πρέπει νά διαβαστεῖ σέ συσχετισμό μέ τά παρακάτω σχετικά, ἀπό τά ὁποῖα προκύπτει ὅτι ὁ Ἀλή πασάς εἶχε στείλει κάποιο συστατικό πού πρέπει νά ἐκόμισε στήν Κωνσταντινούπολη ὁ ἴδιος ὁ Ἄρτης Πορφύριος, ἀφοῦ ἡ ὑπόθεση αὐτή τόν ἀφοροῦσε. Ἡ ὑπόθεση τῆς μητροπόλεως Ἄρτης, ἡ ὁποία συνίσταται σέ ὑπόθεση τοῦ «πρώην μητροπολίτη Ἄρτης» Πορφυρίου, ὄχι μόνον δέν τακτοποιήθηκε κατά τά ἀναφερόμενα ἀπό τόν Μ. Δραγουμάνο, αὐτές τίς μέρες τῆς ἀνωμαλίας, ἀλλά συνεχίστηκε καί κατά τή θητεία τοῦ νέου πατριάρχη Καλλινίκου Δ΄, πού ἀντικατέστησε τόν Γρηγόριο Ε΄. Στό σημεῖο αὐτό ἀπαιτεῖται ἡ διευκρίνιση κάποιων ἀντιφατικῶν πληροφοριῶν τῆς παλαιότερης βιβλιογραφίας, μιᾶς μαρτυρίας τοῦ ἴδιου τοῦ Πορφυρίου καί τῶν στοιχείων πού προκύπτουν ἀπό τό παρόν καί τά παρακάτω δύο σχετικά. Ἡ ἀντικανονική συνένωση τῆς μητροπόλεως Ναυπάκτου καί Ἄρτης μέ τή μητρόπολη Ἰωαννίνων, πραγματοποιήθηκε τόν Ἰούνιο τοῦ 1808 (βλ. Χ. Δ. Χαραλαμπόπουλος, *Ἐκκλησιαστική Ἱστορία Ναυπάκτου*, σελ. 83) καί ἡ γενική πληροφόρησή μας πού προκύπτει

ἀπό τή βιβλιογραφία εἶναι ὅτι ὑπῆρξε προϊόν παρέμβασης τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Αὐτή ἡ παρέμβαση ἐπιβεβαιώνεται ἀπό τόν ἴδιο τόν Πορφύριο, ὁ ὁποῖος σέ μεταγενέστερο γράμμα του πρός τόν Καποδίστρια (2 Μαρτίου 1830) γράφει: "'Εχειροτονήθην... μετά τήν φυγήν τοῦ μακαρίου προκατόχου μου εἰς Ρωσίαν κυροῦ Ἰγνατίου, ἀρχιερεύς Ναυπάκτου καί Ἄρτης· ἀφοῦ διέτριψα ἐν αὐτῇ δύο ὁλοκλήρους χρόνους καί οἱ κακοί ἄνθρωποι ἐπληροφόρησαν ἐκεῖνον τόν τύραννον [Ἀλή πασά], τί Ἰγνάτιος καί τί Πορφύριος, ἔγραψεν εἰς τήν Κωνσταντινούπολιν, ἤνωσεν τάς δύο ἐπαρχίας, Ἰωάννινα καί Ἄρτα κ.λπ." (Χ. Δ. Χαραλαμπόπουλος, *ὅ.π.*, σελ. 85). Ἀπό τό παρόν ὅμως ἔγγραφο προκύπτει ὅτι στίς 25 Ἰουλίου τοῦ ἴδιου ἔτους 1808, ἕνα μήνα περίπου μετά τή συνένωση τῶν δύο μητροπόλεων, ὁ Πορφύριος βρίσκεται στήν Κωνσταντινούπολη μέ συστατικό γράμμα τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πρός τόν Πατριάρχη καί κάποιους ἰσχυρούς Φαναριῶτες γιά ἄδηλο σκοπό, πού δέν μπορεῖ βέβαια νά εἶναι ἡ ἀνατροπή τῆς συνένωσης τῶν δύο μητροπόλεων καί πάντως ἀποτελεῖ ἰσχυρή ἔνδειξη τοῦ ὅτι οἱ σχέσεις Ἀλῆ πασᾶ-Πορφυρίου δέν ἦταν τόσο κακές. Ἡ συνέχεια τῶν πραγμάτων, ἡ ὁποία ἐνυπάρχει στά παρόντα ἔγγραφα, ὑποδηλώνει ὅτι σκοπός τοῦ ταξιδιοῦ ἦταν ἡ «ἐξοικονόμηση» τοῦ Πορφυρίου σέ κάποια ἄλλη θέση, ἐνέργεια τήν ὁποία ὑποστήριξε ὁ Ἀλή πασάς καί ἡ ὁποία ὁλοκληρώθηκε μέ τήν τοποθέτησή του στή μητρόπολη Ἑλασσόνος (1809-1813). Ἡ κατανόηση αὐτῆς τῆς μεταστροφῆς τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἀπαιτεῖ πρόσθετες πληροφορίες πού δέν διαθέτουμε ἐπί τοῦ παρόντος. Νομίζουμε ὅμως ὅτι μέ βάση τά παρακάτω σχετικά μποροῦμε νά σκεφτοῦμε ὅτι σχετίζεται μέ οἰκονομικά ζητήματα καί πιό συγκεκριμένα μέ τά χρέη, προσωπικά καί «αὐλικά», τοῦ Πορφυρίου καί τῆς μητρόπολης, τά ὁποῖα, τουλάχιστον ἐν μέρει, θά ἐπιβάρυναν τόν μητροπολίτη «Ἰωαννίνων καί πολύ περισσότερο ὅσο ὁ «ἐμπερίστατος» προκάτοχός του στή μητρόπολη Ἄρτας (ὁ Πορφύριος), θά ἀδυνατοῦσε νά ἀνταποκριθεῖ. Ἀντίθετα, ἄν ὁ πρώην Ἄρτης ἀναλάμβανε μιά νέα, ἔστω καί λιγότερο προσοδοφόρα θέση, θά μποροῦσε, σέ κάποιο βαθμό, νά ἐξυπηρετήσει τά παλαιά του χρέη καί νά ἀνακουφίσει τόν ὑπερχρεωμένο «Ἰωαννίνων, Ναυπάκτου καί Ἄρτης» Ἱερόθεο. Δέν εἶναι τοῦ παρόντος νά ἐξετάσουμε τά βαθύτερα αἴτια τῆς συνένωσης τῶν μητροπόλεων καί τή δημιουργία ἑνός, οἱονεί, "μικροῦ Πατριαρχείου" Ἰωαννίνων. Εἶναι ζήτημα οἰκονομικῆς φύσεως, πελατειακῶν σχέσεων ἤ κάτι ἄλλο; Μποροῦμε νά σκεφτοῦμε ἕνα ἡγεμονικό ἰδεῶδες πίσω ἀπό αὐτήν τήν ἐνέργεια τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, τό ὅραμα δηλαδή μιᾶς ἐδαφικά ἐκτεταμένης μητρόπολης καί ἕναν ἰσχυρό μητροπολίτη στήν καθέδρα τοῦ "Ἡγεμόνα"; Εἶναι ἐνδιαφέρον καί ταυτοχρόνως γεννᾶ κάποιες ἀπορίες αὐτό τό ἔγγραφο. Γράφεται σέ συνθῆκες πλήρους ἀναστάτωσης τῆς Κωνσταντινούπολης, ἐξ αἰτίας τῆς ἄφιξης τοῦ Μουσταφᾶ πασᾶ Μπαϊρακτάρ, καί ἀφορᾶ θέμα μᾶλλον δευτερεῦον, πράγμα πού δημιουργεῖ τήν αἴσθηση ὅτι πρόκειται περισσότερο γιά πρόσχημα ἐπικοινωνίας τοῦ Μ. Δραγουμάνου Ι. Καρατζᾶ μέ τόν Ἀλή πασά, ἐκεῖνες τίς δύσκολες ὧρες. Ὁ Μ. Δραγουμάνος τοῦ παρόντος εἶναι ὁ Ι. Καρατζάς τοῦ Γεωργίου καί ὄχι ὁ Ι. Καρατζάς τοῦ Νικολάου, ὁ ὁποῖος τόν διαδέχθηκε, γιά δύο μῆνες, ἀλλά ἀργότερα καί στή συνέχεια ἀσθένησε καί πέθανε. Εἶναι χαρακτηριστική ἡ ἀπουσία μνείας στά συμβάντα τῶν ἡμερῶν, τά ὁποῖα βέβαια ἀφοροῦν καί τόν ἴδιο καί ὅλο τό σύστημα ἐξουσίας στό ὁποῖο ἀνήκει. ■

Σχετ.: α΄ [428], [Κωνσταντινούπολη], 11 Σεπτεμβρίου 1808
β΄ [1027], [Κωνσταντινούπολη], 8 Ἰουλίου 1809

Ὑψηλότατε, μεγαλοπρεπέστατε καί εὐμενέστατέ μοι βελιγιουνιάμ ἐφένδη μου.

»Τήν μεγαλοπρεπεστάτην αὐτῆς ὑψηλότητα δουλικῶς προσκυνῶ ἀσπαζόμενος τά ἔκλαμπρα κράσπεδά της. Ἐμιρναμέν της εὐμενῆ προσκυνητόν της ἔλαβον καί ἐδόξασα τόν ἅγιον θεόν διά τήν πανέκλαμπρον ἀγαθήν ὑγιείαν τοῦ ὕψους της. Εἶδον καί τά προσταττόμενά μοι περί τῆς ὑποθέσεως τῆς ἐπαρχίας Ἄρτης, ὁ δοῦλος της ὡς πιστός δοῦλος καί σκλάβος τῆς κραταιᾶς βασιλείας, καύχημά μου ἔχω νά δουλεύω τούς πολυχρονίους μου αὐθέντας, καί νά ἐκτελῶ εἰς τά κατά δύναμιν τάς προσταγάς των καί μάλιστα ἑνός τοιούτου μεγαλοπρεπεστάτου βεζίρη καχραμάνη ζεμάν ὡσάν τήν ὑψηλότητά της, ὁ ὁποῖος εἶναι ἕνας στερεός στῦλος καί ἑδραίωμα τῆς κραταιᾶς βασιλείας, καί καύχημα τῶν βεζιράδων. Τί μεγαλήτερον λοιπόν εὐτύχημα, καί καύχημα διά τόν δοῦλον της ἀπό τά νά ἐκτελῶ τάς προσταγάς ἑνός τοιούτου ἥρωος, καί διά τῶν ἐκδουλεύσεων μου νά ἀξιοῦμαι τῆς εὐνοίας, καί εὐμενείας του; Διό καί κατά τήν ἔκλαμπρον προσταγήν καί ὑψηλόν ἰφαδέ της ἐδόθη τό νιζάμι αὐτῆς τῆς ὑποθέσεως καθώς εἰς πλᾶτος θέλει πληροφορηθῆ τό ὕψος της ἀπό τά γράμματα τοῦ τε ἐνδοξοτάτου ψυχοπατέρα μου Σουλεϊμάν ἐφένδη, καί ἀπό τά τοῦ κεσισχανέ.

Παρακαλῶ βελιγιουνιάμ ἐφένδη μου, νά ἀξιοῦμαι καί εἰς τό ἑξῆς τῆς ἐκλάμπρου εὐνοίας κάι εὐμενείας της, καί τῶν προσταγῶν της, διά νά καυχῶμαι ὅτι μέ μετρᾶ τό ὕψος της ὡς ὅλον ἐδικόν της δοῦλον, καί ἕνα δεύτερον καπουτζοκαδάρην της. Ὁ ἅγιος θεός νά τήν διαφυλάττῃ πάντοτε ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ, ἔνδοξον, λαμπρόν, φοβερόν εἰς τούς ἐχθρούς της, καί ἀείποτε λυσιτελῆ εἰς τήν κραταιάν βασιλείαν καί νά τῇ χαρίζῃ ἔτη ἐπιμήκιστα καί πανόλβια.

[1]808: Ἰουλίου 25:

Τοῦ ὕψους της ταπεινός δοῦλος
Ἰωάννης Καρατζᾶς δραγουμάνος τῆς κραταιᾶς βασιλείας
(τ.σ.τ.)

[421]

1 φ., 32x22 ◆ (1203) Ζάλογγο [Παραμυθιᾶς], 10 Αὐγούστου 1808

Ἀρτζουχάλι τοῦ Ὀσμάν Μίτζενη πρός τόν Ἀλή πασά. Εἶναι ἐπικεφαλῆς στρατιωτικοῦ σώματος στή ὑπηρεσία τοῦ Ἀλῆ στό χωριό Ζάλογγο τῆς Παραμυθιᾶς (σήμ.

στήν ἐπαρχία Δωδώνης), καί ἐπιτηρεῖ τίς κινήσεις τῶν ἀγάδων καί μπέηδων τῆς Τσαμουριᾶς. Ἀναφέρει ὅτι στή «Σκάλα (σ)τούς Φιλιάτες», συγκεντρώθηκαν οἱ Τσάμηδες καί ἔκαμαν «μουσαβερέ» (=σύσκεψη), στήν ὁποία ὅμως δέν εἶναι γνωστό τί ἀποφασίστηκε. Συμπληρώνει ὅτι «ἔμασαν ἱστηρά» (=συγκέντρωσαν τρόφιμα). Ἡ Σκάλα στούς Φιλιάτες τοῦ ἐγγράφου, δέν πρέπει νά ἀντιστοιχεῖ σέ κάποιο παραθαλάσσιο σημεῖο, ἀλλά στήν τοπική γεωγραφική ἑνότητα τῆς «Σκάλας τῶν Φιλιατῶν» γιά τήν ὁποία βλ. τό σχόλιό μας στό ἔγγραφο ἀρ. [139]. Στό σημεῖο αὐτό ἀναφέρονται μέ καχυποψία οἱ «Βεϊκάτες», οἱ ὁποῖοι ἐπρόκειτο «νά ἔρθουν ἐδῶ νά ἀλωνίσουν» καί γιά τούς ὁποίους δέν γνωρίζουμε τίποτα περισσότερο. Εἶναι μέλη τοῦ Σουλιώτικου γένους; Ἄν ναί, εἶναι καλλιεργητές ἤ ἔνοπλοι στήν ὑπηρεσία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ; Ἀξίζει νά ἐπισημανθεῖ ἡ παρουσία στήν περιοχή τῆς οἰκογένειας «Σεϊκάτες» ἀλλά πάντως ἡ ἀνάγνωση τοῦ «Β» στή λέξη Βεϊκάτες, εἶναι ἀπολύτως ἀσφαλής. Ὁ ἀποστολέας ἀναφέρει καί ἄλλες συναντήσεις τῶν Τσάμηδων στήν Πλακωτή, στίς ὁποῖες μάλιστα συμμετέχει καί ἕνας «Ρωμαῖος», τόν ὁποῖον ὁ Ὀσμάν Μίτζενης, ζητᾶ τήν ἄδεια ἀπό τόν Ἀλή πασά νά δολοφονήσει: «νά τόν ζοπίσω σέ κάνα λάκκο πουθενά». Ἐκδέτει ἕνα δυσνόητο σ' ἐμᾶς ἐπεισόδιο, κάποιο λάθος συνεννόησης, τό ὁποῖο τοῦ δίνει τήν ἀφορμή νά ζητήσει ἐνισχύσεις σέ ἄνδρες καί τροφές καί τήν ἄδεια νά ἐπιτεθεῖ κατά τῶν Τσάμηδων στήν Πλακωτή καί τήν Οὐσ(ν)τίνα, γιατί δέν ἀνέχεται νά κάθεται παρατηρητής τῶν ἐχθρικῶν κινημάτων τους. Στό τέλος τοῦ ἐγγράφου ζητᾶ κάποια χάρη γιά τά μέλη τῆς οἰκογένειάς του, προφανῶς στό χωριό Μίτζανη τοῦ Νταγκλιοῦ/Πρεμετῆς (βλ. Θεσπρωτός-Ψαλίδας, *Γεωγραφία*, σελ. 10) καί ἀναφέρει ὅτι ὑπηρετεῖ τόν Ἀλή πασά ἐπί εἴκοσι πέντε χρόνια, ἔνδειξη ὅτι εἶναι ἕνας ἀπό τούς παλαιότερους ὀπαδούς καί συντρόφους του. Τό ἔγγραφο, λόγω τῆς κακογραφίας καί τῆς χρήσης διαλεκτικῶν στοιχείων, δέν εἶναι σέ ὅλα τά σημεῖα κατανοητό. Ἀποκαταστήσαμε τήν ὀρθογραφία καί τή στίξη. Ὑπάρχει ἀκόμη ἕνα μικρό ζήτημα μέ τή χρονολογία 1808. Ὁ τελευταῖος ἀριθμός 8 δέν εἶναι ἀπολύτως βέβαιος· θά μποροῦσε, ἔστω καί μέ πολύ μικρότερη πιθανότητα, νά εἶναι ὁ ἀριθμός 6, κάτι πού πρέπει νά ἔχει ὑπόψη του ὁ εἰδικός μελετητής πού θά χρησιμοποιήσει αὐτό τό ἔγγραφο, κυρίως ὡς πρός τό ζήτημα τῶν κινήσεων τῶν Τσάμηδων ἀγάδων. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

Τοβλετλῆ καί μερ[χα]μετλῆ βεξίρ ἐφέ[ν]τη μου, σέ πιροσκυνῶ καί τόν χιρυσό σου μέστι σοῦ φιλῶ καί τόν δεό παρακαλῶ μέρα καί νύχτα νά σοῦ πολυχρονήσει καί νά σοῦ ἀφήνει τόν τοβλέτι σου ὥς τόν τέλο, ἀμήν.

Μέ τόν σικλαβιτικό μου χἀρζουχάλι σοῦ κάνω ἰφατέ ἀπό Σκάλα τούς Φιλάτες οἱ Τζάμηδες μαζώθηκαν, κάνουν μισαβερέ καί ἔμασαν καί καπόσα ἱστιρά καί τί μουσαβερέ κάνουν δέν ξέρω· καί τοῦτοι οἱ Βεϊκάτες εἶχα[ν] νά ἔρθουν ἐδῶ νά ἀλωνίσουν, δέν ἤρθαν καί τί εἶναι τό χάλι του δέν ξέρω.

Ἄλλο ἕνα, ἀφέντη μου, ἐδῶ ἕνας Ρωμαῖος κάτι δέν τόν ἔχομε καλά, ἀνταμώνεται μέ τούς Τζάμηδες στήν Πιλακωτή [=Πλακωτή] καί τί μουσαβερέ κάνει δέν ξέρομε, τόν ἔχομε πικάζει [=πικάσει] δύο τρεῖς βολές· τώρα ἄν εἶναι ὁρισμό σου, νά τόν ζοπίσω σέ κάνα λάκκο πουθενά. Καί πιροπτζές [=προψές] [μ]άτα ἔστειλες τόν Τζαφέρ Τεπελένα στη Μάζο, αὐτός πάγη-

σε καί πῆρε τόν υἱό τοῦ Ταϊλάνη καί τόν 'πιασε τόν χωριό· ὁ λόλος [=λωλός(;),] πάγησε στόν Μάζο νά πάρει α[ὐ]τουνούς, τοτος σέ ἄλλη μεριά πάει καί ἔφερε τούς Τζάμηδες· τώρα ὡς ὁρίζεις φανέρωσέ μου καί στά κάνει ἰφατέ ὁ Τζόλος ὅλα· καί ἀμάν, ἐφέντη μου, ἄν ἔχεις ἀσκέρι ἀφετοῦ [=αὐτοῦ] στεῖλε μου καμιά τετρακοσιά νά πᾶμε νά τούς δώσουμε ἕνα σπαδί ἐδῶ στόν Πιλακωτή καί εἰς τόν Οὐστίνα, νά τί κάνουμε [ἔ]τζι νά τούς τηροῦμε, νά τούς ἀνοίξομε σέ ὅλες τίς μεργές καί ἐμεῖς τό ντουφέκι, μούνε καθούμεστε ὄξου. 'Εφέντη μου, νά μᾶς στείλεις ἰστιρά ὅτι ἀπό τόν Παραμυθι[ά] δέν μᾶς ἐστείλανε, εἴμεστε χωρίς ἰστιρά, ἔχομε δέκα πέντε μέρες ἔτζι καί [ὀ]γρατίσαμαν καί μέ τούς Ρουμαίος. [πλαγίως:] *ὅτι δέν τούς ἄφηνε καί ὁ Ἀλή Χούντας νά μᾶς δώσον, μούνε μᾶς στέκεται μέ μύτη(;)· ἀμάν, τόν ἰστιρά νά μᾶς στείλεις ὅτι ἐσικαλώσαμαν, ὅτι ὁ Σατίκης ἔτζι μοῦ ἔστειλε, νά στείλεις εἰς τήν ἐνδοξότη σου, νά πάρω. Ταῦτα καί οἱ χρόνοι σου πολλοί καί τιμημέν[οι].*

Ἄλλο ἕνα σοῦ κάνω ἰφατέ, μοῦ ἦρδε ἕνα παλικάρι ἀπό τόν σιπίτι μου καί μοῦ γράφον, ἐμεῖς εἴμαστε σικλάβοι ἕναν δεύτερον Βασιλέα καί νά τραβοῦμε ξαχμέτια ταπεινά, τί κάθεσαι καί δέν πάνεις στόν θάλασσα νά πέσεις· τώρα, ἀμάν, μή μέ τούς πιάσεις ὅτι ἔχω εἴκοσι πέντε κρόνους* πού σοῦ κάνω χουσμέτι καί ποτέ δέν σέ ἔχω πεζερίσει, μούνε τί νά κάνω ἀπό τόν κακό.*

Ταῦτα καί οἱ χιρόνοι σου πολλοί τιμημένοι
σικλάβο σου
οσμαν μιτξανης

ἔτος 1808, Ἀλωναρίου 10
ἀπό Ζάλογο

[422]

1 φ., 32x25 ◆ (302) Κέρκυρα, 16 Αὐγούστου 1808

Γράμμα τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Κομισάριου τῶν Ἑπτά Νήσων [Ἰουλιανοῦ Bessières] πρός τόν Ἀλή πασά. Τοῦ κοινοποιεῖ τά παράπονα πού ἔχει ἐναντίον του ὁ «κόνσολας», τά ὁποῖα ὁ Αὐτοκρατορικός Κομισάριος θεωρεῖ βάσιμα καί τόν εἰδοποιεῖ ὅτι θά παύσει νά τόν ὑποστηρίζει καί νά ἐνδιαφέρεται γιά τίς ὑποθέσεις του. 'Από τά συμφραζόμενα προκύπτει ὅτι δέν πρόκειται γιά τόν Fr. Pouqueville, Γάλλο πρόξενο στά Γιάννενα, ἀλλά γιά τόν ἀδελφό του Hugues, ὑποπρόξενο στήν Ἄρτα. Ἀπαντᾶ ἀρνητικά σέ πρόσκληση τοῦ Ἀλῆ πασᾶ νά ἐπισκεφθεῖ τήν Ἤπει-

ρο γιά νά συζητήσουν ἐμπιστευτικά καί τοῦ δίνει τή δυνατότητα, ἄν ἔχει κάτι σημαντικό νά τοῦ ἀνακοινώσει, νά στείλει ἔμπιστο ἄνθρωπό του στήν Κέρκυρα. Τό ἔγγραφο, τοῦ ἴδιου διπλωματικοῦ τύπου καί γραμμένο μέ τό χέρι τοῦ γραφέα τοῦ παρακάτω σχετικοῦ α΄, εἶναι χωρίς ὑπογραφή, ἀλλά μέ στρογγυλή σφραγίδα πού στό ἐσωτερικό της φέρει τόν αὐτοκρατορικό ἀετό καί κυκλοτερῶς τήν ἐπιγραφή: «COMMISSAIRE IMPERIAL • CORFOU». Τό ἔγγραφο αὐτό ἐπιβεβαιώνει τήν ἐντύπωσή μας γιά τήν ὕπαρξη, κατά τήν παρούσα περίοδο τουλάχιστον, ἐπίσημης ἑλληνόφωνης ἀλληλογραφίας μεταξύ τῆς Γραμματείας τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Ἐπιτρόπου τῶν Γάλλων στήν Κέρκυρα καί τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ὁ τύπος τέτοιων ἐγγράφων δέν ἀποκλείει βέβαια τήν ταυτόχρονη σύνταξη καί ἀποστολή τῶν ἴδιων ἐγγράφων σέ πιό ἐπίσημη μορφή, δηλαδή σέ γαλλική γλώσσα μέ αὐτόγραφη ὑπογραφή τοῦ ἀποστολέα κ.λπ. ■

Σχετ.: α΄ [415], Κέρκυρα, 10 Ἰουλίου 1808
β΄ [448], Κέρκυρα, 13 Μαρτίου 1809

Ὑψηλότατε καί Μεγαλοπρεπέστατε Βισίρ Ἀλί Πασιᾶ τῶν Ἰωαννίνων,
Κατά πολλά σᾶς χιερετῶ.

Ἔλαβα τήν γραφίν τῆς Ὑψηλότη σου σημιωμένην 4/16 Αὐγούστου. Μέ κακοφανισμόν μου εὑρίσκο ὅτι ἡ Ὑψηλότη σου ἔδοκες πολούς τρόπους εἰς τόν Κόνσολα, διά νά ἀποφασίση τόν ἑαυτόν του εἰς κάθε κατιγορία ὁποῦ ἡ Ὑψηλότη σου ἀναφέρης ἐναντίον του· μάλιστα ἀπό τό φέρσιμον τῆς Ὑψηλότη σου, αὐτός προβάλη τόσα καί τέτια δίκεα, ὁποῦ δέν ἀφίνουν κανέναν τρόπον ἐλένχου ἐναντίον του, καί μόνον ἡ Ὑψηλότη σου ἀπομένη ἀποδεχμένος πτέστις.

Μέ ὅλον τοῦτο δέν ἔλιψα ἐγώ εἰς τό νά σέ διαφεντεύσω κοντά εἰς τόν ἀδελφόν του, καί ἀναφέροντας αὐτός κατηγορίαις, διά ταῖς ὁποῖαις δέν ἰμπόρεσα νά ἀντισταθῶ. Ἔκαμα τό παραπάνω ὁπού ἠμπόρεσα καί ἄλλο δέν μέ ἀνίκεν παρέξ νά ὀλιγοστέψω, νά σμικρίνω καί νά ἀποδίχνω ὑπερβολικαῖς οἱ κατηγορίαις τοῦ Κόνσολου ἐναντίον τῆς Ὑψηλότη σου.

Τέλος πάντον ἔκαμα ὅλον ἐκίνον ὁποῦ μοῦ ἐστάθη δινατόν διά νά καταπίσω τόν ἀδελφόν τοῦ κονσόλου καί νά ἀπορέχνω τά παραπονεματά του, ὅμος τί ἠμπορούν νά κάμνουν τά λόγια τόν φίλον διά τά ἔργα τῆς Ὑψηλότη σου ὁπού λαλοῦν καί φονάζουν κακίτερα ἀπό κάθε φονήν.

Ἐγώ δέν ἠμπορῶ νά κάμνω παραπάνω ἀπό ἐκίνον ὁποῦ ἔκαμα ἕως τόρα. Σέ ἐπροφάσισα κοντά εἰς τόν αὐτοκράτορά μου, καί ἔπιτα τό φέρσιμον τῆς Ὑψηλότη σου μέ εὐίκε λαθεμένον. Τόρα μόνον [2] ἰμπορῶ νά εἶμε ἀδιάφορος καί μήτε γράφω ἐναντίον, μήτε πρός, διατή ἀρκετά ἔχασα κοντά εἰς τόν Αὐτοκράτορα εἰς τό νά ἐγινίκα ὄντας εἰς Βενετίαν καί φίλος τῆς Ὑψηλότη σου.

Θέλω νά ἀποδίχνω τόν ἑαυτόν μου φίλος τῆς Ὑψιλότη σου, ὅμος ἡ Ὑψι-

λότη σου βάνη ἐμπόδιον εἰς τά ἀποτελέσματα τῆς φιλίας μου, καί μόνον μέ ἀπομένη νά εἶμε ἀδιάφορος.

Ἐδῶ οἱ δουλίαις δέν μ' ἀφίνουν νά πάρω ἄνασα, ὄχι νά μέ σινχοροῦν νά ἔλθω αὐτοῦ. Κάθε δουλιά ὅμος ὁποῦ γίνετε μέ τιμίν, εἰλικρινότιτα καί ἐμπιστομένιν, ἠμπορῆ νά τελιοδῆ μέ τά γράματα. Ἐάν θέλετε γράψετέ μου καί ὅλλον ἐκίνον ὁποῦ ἠμπορῶ νά κάμνο ὀς φίλος θέλει τό κάμνω μέ εὐχαρίστισιν, μόνον νά μήν ἀντισταθούν τά ἔργα τῆς Ἡψιλότη σου εἰς τήν ἐνέργιάν μου.

Περιπλέον ἐάν ἔχετε ἄνθροπων τέλιος ἐμπιστευμένον στῖλτε τω ἐδώ μέ ταῖς κουβένταις ὁποῦ ἠδέλεταν νά μου κάμετε, ἐάν ἦχα καιρῶν νά ἔλθω ἐγώ ὁ ἴδιος.

Κορφούς, 16/28 Αὐγούστου 1808

Ἔχω τήν τιμήν νά εἶμε
τῆς Ἡψιλότητάς σας
Ὁ Κομισάριος τοῦ Μέγας Αὐτοκράτορος
Ναπολεόνε καί τῶν Ἰωννικῶν Νήσων.
(τ.σ.γ.)

[423]

2 φ., 20x15 ◆ (700) Ἰωάννινα, 29 Αὐγούστου 1808

Μπουγιουρντί τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πρός τόν Σαλή Γκόρο [Δελβίνα], σχετικά μέ τά δικαιώματα τοῦ Ἀλῆ ἀπό «τό πολίτικον μοιράδι ἀπό τά μαχλούλικα στούς Κοκοτούς καί Γράβανη», τά ὁποῖα ἐνοικίασε πέρυσι στόν Σουλεϊμάνη Λιμποχοβίτη. Δέν φαίνεται ποιά εἶναι ἀκριβῶς ἡ σχέση τοῦ Ἀλῆ πασᾶ μέ τό «πολίτικον μοιράδι». Τό πιθανότερο εἶναι νά πρόκειται γιά ὑπενοικίαση προσόδου ἀπό κάποιον Κωνσταντινουπολίτη κάτοχό της, πού ἔχει πεθάνει (μαχλούλικο), ὅπως φαίνεται καί ἀπό τό παρακάτω σχετικό α', καί ὄχι γιά πλήρη κυριότητα τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ἀξίζει νά σημειωθεῖ ὅτι τά δύο χωριά δέν ἀναφέρονται ὡς τσιφλίκια τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ὁ Σαλή Γκόρος, ὅπως προκύπτει ἀπό τό πανώγραμμα, βρίσκεται στό Ζητούνι (Λαμία) μέ ἰδιότητα πού δέν προσδιορίζεται. Ὅπως συνάγεται ὅμως ἀπό τό περιεχόμενο τοῦ παρόντος καί τά παρακάτω σχετικά εἶναι ἔμπιστος ἄνδρωπος τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καί ἀσχολεῖται μέ οἰκονομικές ὑποθέσεις τοῦ κυρίου του. Στό σχετικό γ' ἀναφέρεται μάλιστα ὡς σούμπασης τοῦ τσιφλικιοῦ Παλιοχώρι (σημ. ὁμώνυμο χωριό τῆς ἐπαρχίας Δωρίδος), μέ τήν πρόσθετη ἔνδειξη ὅτι ἀνέλαβε αὐτήν τήν ὑπηρεσία στίς 5 Αὐγούστου 1808. Πάντως, στό παρόν ἔγγραφο φαίνεται νά εἶναι κάτι περισσότερο ἀπό σούμπασης ἑνός τσιφλικιοῦ· ὑποθέτουμε ὅτι εἶναι «ἀλιακά κεχαγιασί» (=διαχειριστής τσιφλικιῶν/τσιφλικομεριδίων) τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στήν περιοχή τοῦ Ζητουνίου. ■

Σχετ.: α΄ [424], Ἰωάννινα, 29 Αὐγούστου 1808
β΄ [426], Ἰωάννινα, 31 Αὐγούστου [1808]
γ΄ [515], χ.τ., [1810]

Εδικέ μου Σαλη Γκόρο, σε φανερώνω ότι ὁ λημποχοβητις Σουλεημάνης εκαμε ξάπτι πέρση τό πολίτικον μηράδι ἀπο τά μαχλιούλικα στους Κοκοτούς καί Γράβανη του Ζητουνιοῦ. Καί για οποῦ ἔρχεται ἀφτοῦ δηά νά σοῦ δώκη παστρικόν δεφτέρι τί ἔπηασε καί νά σέ ξεπληρώσῃ μπήρ ταμάμ. Ὅμως μένει κάτι καί νά τα πάρης τά ἄσπρα με δεφτέρι βουλωμένον ἀπό τόν ἴδιον Σουλεημάνην δια ἀφτά τα δήο οπου να σου πληρώσῃ, τά ἄλλα τά πλερώνεσε από τόν Χουσεϊν κεγαχιά. Ετξι κάμε, ὄχι ἄλλο.

(τ.σ. Ἀλῆ πασᾶ)

1808
Αὐγούστου 29
Ἰωάννινα

[πλαγίως:]
[Ὅτ]ι γενήματα καί ὅτη ἀσπρα ἐχη κάμη ξάπτι νά σου τα κάμει τεσλήμι μέ δεφτέρι μπήρ ταμάμ.

[πανώγραμμα:]
Τῷ ἐδικῷ μου Σαλή Γκόρο.

[424]

2 φ., 24x17 ◆ (702) Ἰωάννινα, 29 Αὐγούστου 1808

Μπουγιουρντί τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πρός τόν Σαλή Γκόρο Δελβίνα. Ἔγγραφο ταυτόσημο καί προφανῶς συνημμένο στό προηγούμενο (σχετικό α΄). Ἐντολή νά εἰσπράξει τά δικαιώματα τοῦ Ἀλῆ ἀπό τά «μαχλούλικα» πού βρίσκονται στό Ζητούνι, ἐκτός ἀπό τούς Κοκοτούς καί Γράβανη (σημ. ἐπαρχίας Ἀλμυροῦ), πού ἔχει ὑπενοικιάσει στόν Σουλεϊμάν ἀπό τό Λιμπόχοβο (βλ. τά παρακάτω σχετικά α΄ καί β΄). Γιά τά «μαχλούλικα» τοῦ Ζητουνίου, τά ὁποῖα δέν κατονομάζονται, ὡς ὑπόλογος φέρεται ὁ Χουσεΐν, κεχαγιάς τοῦ Χαλήλμπεη, ὁ ὁποῖος καλεῖται νά καταβάλει τά ὀφειλόμενα. Ὁ Χαλήλμπεης (βλ. Εὐρετήριο), τόν ὁποῖον ὁ Ἀλή πασάς ἀποκαλεῖ «ὑγιόν μου», εἶναι ὁ γνωστός ἀπό τίς πηγές ἰσχυρός μπέης τοῦ Ζητουνίου, σύζυγος τῆς Ζαϊδέ, μιᾶς ἀπό τίς ἐγγονές τοῦ Ἀλῆ, κόρης τοῦ Βελῆ πασᾶ (βλ. Ἀχμέτ Μουφίτ, *Ἀλή πασάς*, σελ. 146). Στό ἔγγραφο δέν φαίνεται ἄν ὑπάρχει ἀνάμειξη τοῦ Χαλήλμπεη στή διαχείριση τῶν «μαχλούλικων» ἤ ἄν ὁ Χουσεΐν, ὁ κεχαγιάς του, τά διαχειρίζεται γιά λογαριασμό τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ φράση: «νά σοῦ πληρώσει τά ἄσπρα... μέ δεφτέρι καί ἰλιάμι ἀπό τόν μουχκεμέ», μέ τήν ἐπικύρωση δηλαδή τοῦ

ἱεροδικείου, κάτι πού μᾶς φανερώνει τούς νομικούς περιορισμούς στούς ὁποίους ὑπόκειται ἡ διαχείριση τῶν «μαχλούλικων» (=τιμαρίων, κτημάτων, ἀκινήτων κ.λπ. πού ἔχουν περιέλθει στό δημόσιο μετά τόν θάνατο τῶν ἀκλήρων κατόχων τους). Ὁ Ἀλή πασάς, γνωρίζουμε ἀπό ἄλλα ἔγγραφα ὅτι ἦταν κύριος ἤ ὑπενοικιαστής τοῦ μουκατᾶ τῶν κινητῶν πραγμάτων τῶν ἀκλήρων γιά περιοχές τῆς χώρας πού δέν γνωρίζουμε τήν ἔκτασή τους ἀλλά δέν γνωρίζουμε ἄν ὑπάγονται στό ἴδιο καθεστώς καί τά ἀκίνητα καί πολύ περισσότερο οἱ τιμαριωτικοῦ ἤ τσιφλικικοῦ τύπου πρόσοδοι. ■

Σχετ.: α΄ [423], Ἰωάννινα, 29 Αὐγούστου 1808
β΄ [426], Ἰωάννινα, 31 Αὐγούστου [1808]

Εδικέ μου Σαλῆ Γκόρο σέ χερετῶ. Δηά τά μαχληούλικα οποῦ ἦνε στό Ζητοῦνι να πηγένης στον Χουσεΐν κεχαγηᾶν τοῦ ἠγηοῦ μου Χαλήλπεγη δηά νά σοῦ πληρώση τά ἄσπρα σενεη σαμπήκ οὐζρά, μέ δεφτέρι καί ἰλιάμι ἀπό τόν μεχκεμέ καί από τόν ιδιον Χουσεΐν κεχαγηάν. Μοναχά ὅτι ἦνε ἀπό τούς Κοκοτούς καί Γράβανη μη γηρέψης ἀπό τον Χουσεΐν κεχαγηάν, ἐπηδή αφτά τά ἔκαμε ξάπτι ὁ Λημποχοβήτης Σουλεημάνης, καί τόν παράγγηλα νά ἔρδη αφτού νά σοῦ δώση τό δεφτέρι, τί ἔπηασε εἰς τό λιανό καί να σέ πληρώση μπηρ ταμάμ. Ομως καί εἰς ἀφτού να κηταξης καλά απο τους ραγιαδες νά μάθης τί ἔχη πιάση καί ἔτζι κάμε, ξεπλερώσου από τόν Χουσεΐν κεχαγιᾶν διά τά ἀποδέληπα νά γλυτώνης καί ὄχι ἄλλο.

1808
Αὐγούστου 29
Ἰωάννινα
(τ.σ. Ἀλῆ πασᾶ)

[πανώγραμμα:]
Τῷ ἐδικῷ μου Σαλῆ Γγόρῳ Δελβίνα
εἰς Ζητούνι

[425]

1 φ., 32x23 ◆ (296) Ἰωάννινα, 31 Αὐγούστου 1808

Δύο σχέδια γραμμάτων, σέ ἰταλική γλώσσα, τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, στό ἴδιο φύλλο χαρτιοῦ, γιά τό γνωστό ἐπεισόδιο τῆς διαιοπραγίας τοῦ προξένου τῆς Γαλλίας Fr. Pouqueville κατά τοῦ ἀνδρώπου τοῦ Ἀλῆ πασᾶ Ἀναστάσιου Σαμαρινιώτη, τελώνη τῶν Ἰωαννίνων καί διευθυντῆ τῆς ἐτήσιας ἐμποροπανήγυρης τῆς πόλης (:«publico doganiere e direttore della fierra»). Τό πρῶτο γράμμα ἀπευθύνεται πρός τόν

Bessièr[es] καί τό δεύτερο πρός τόν στρατηγό Donzelo[t]. Τό ἐπεισόδιο ἔλαβε χώρα ἐξ αἰτίας τῆς καθυστέρησης ἤ κατακράτησης ἀπό τόν Σαμαρινιώτη στό τελωνεῖο, ποσότητας μαλλίνων κουβερτῶν. Σέ κανένα πάντως ἀπό τά δύο γράμματα (σχέδια) δέν ἀναφέρεται τό ὄνομα τοῦ Ἀναστάσιου Σαμαρινιώτη, τό ὁποῖο γνωρίζουμε ἀπό ἀφηγηματικές πηγές καί κυρίως ἀπό τήν ἀναφορά σέ αὐτόν, καθώς καί στό συγκεκριμένο ἐπεισόδιο, πού κάνει ὁ Ἀθανάσιος Λιδωρίκης στά σύντομα Ἀπομνημονεύματά του (βλ. Τ. Λάππας, *Ἀθανάσιος Λιδωρίκης*, σελ. 880). Ἀπό τήν ἴδια πηγή, ἀνέκδοτη τότε, ἄντλησε τήν πληροφορία καί ὁ Σπ. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*, σελ. 403 (βλ. καί Γ. Παπαγεωργίου, *Συντεχνίες*, σελ. 55, ὅπου ὁ Ἀναστάσιος Σαμαρινιώτης ἀναφέρεται ὡς "ἐπιστάτης τῆς ἀγορᾶς" τῆς πόλης τῶν Ἰωαννίνων). Τήν ἐπίσημη γαλλική ἐκδοχή τοῦ ἐπεισοδίου, ὅπου δέν ἀναφέρεται ράπισμα ἤ ἄλλη βιαιοπραγία ἀπό τόν πρόξενο πρός τόν Σαμαρινιώτη, τήν γνωρίζουμε ἀπό τήν ἀναφορά τοῦ ἴδιου του Pouqueville (βλ. Δημ. Ἀνωγιάτης-Pelé, *Ἔξι γαλλικά ὑπομνήματα*, σελ. 149-151 καί 154-157). Δέν γνωρίζουμε ποιά σχέση ἔχει ὁ Ἀναστάσιος Σαμαρινιώτης αὐτοῦ τοῦ ἐπεισοδίου μέ τόν Σαμαρινιώτη (βλ. ἔγγρ. ἀρ. 1366), ὑπόδεση τοῦ ὁποίου ἐκδικάζεται στήν Κέρκυρα καί ὑπέρ τοῦ ὁποίου ἀλληλογραφεῖ ὁ Ἀλή πασάς μέ τόν Bessières. Δέν φαίνεται ἄν πρόκειται γιά πραγματικά σχέδια, μέ βάση τά ὁποῖα διατυπώθηκαν τά ἐπίσημα ἔγγραφα ἤ γιά ἀντίγραφα αὐτῶν καί ἐπίσης δέν γνωρίζουμε ἄν πραγματικά στάλθηκαν στούς ἀποδέκτες τους. ■

31 agosto//12 s(ettèmb)re 1808, Gia(nnina)

Al Bessier

Non ho altro mottivo di tediar l'E.V. che il parteciparle, che il Sig(no)r Console Pouquevil impacientato che ritardono fuori della città, per mottivo dell' annua fierra che se ne fa qui, un numero di coperte di lan(n)a, se ne porto personalmente in casa del publico doganiere e direttore della fierra, e dop(p)o averlo maltrattato con parole ingrasiose et infananti vedendo che questo lo rispettava tutto ciò a mio riguardo se n'a volto anco del bastone, e lo battuto senza pietà.

Quest' è il nuovo persuadere del Sig(no)r Console, le conseguenze del quale se per ora l'ho sospese, nom mi sarà sempre facile, ne potrò con indifferenza veder caprisiosamente maltrattati le mie genti, e lascio l' E.V. a prognosticare l' avvenire particolarmente, se mai come nel passato generalmente(;) a provato un tale indegno di cosi procedere. Resto con tutto il rispetto.

Al G(ene)ral Donzelò

Ho l'onore di partecipar l'E.V., che siccome an(n)ualmente si fa qui, poco distante dalla città, una fierra, cosi tutte le merci che si arrivano dirette per qualunque Case vi si trattengono qualche giorno.

Capitarono accidentalmente anco delle coperte di lana per le quali il Signor Console Pouquevil ne demandi il libero passagio, che non esitato momento cercandogli un ordine il direttore della fierra, ch'è anco publico doganiere ritrovavasi in città, e perchè rispose che fra un'ora anderebbe fuori a far la spedizione s'irritó il Signor Console, e portato in personalmente in casa di detto dirrettore, e doganiere oltre d'avergli detto mille ingiurie e [[...]] ló bastonó anco impietuosamente.

Sapendo il doganiere il mio attacamento per li Francesi, a tutto sofferto pacientemente, senza nemeno far uso della legge nationale in propria diffesa. Doppo un tale indegno procedere, contro l'inocente doganiere e publico direttore della fierra, ecco anco la copia della di lui lettera, che me n' scritto. L'E. V. potrà con facilità indovinar qual conseguenza sarebbe se io non avessi aquietato il tumulto di molte persone per tal inconveniente procedere sollecitato, e cosa poter sucedere in avenire per il chel[2] *non manco di parteciparla per ogni buon riguardo, e con inalterabile stima, che le proffesso mi di l'onore d'essere.*

P.S. essendo questo fatto del Signor Console reso palese a tutti, et ancor a negozianti Corfioti, che qui se ne ritrovavano potrà facilmente l' E.V. prendere ogni congnizione e percio ho la via d' ocludere la detta copia.

[426]

2 φ., 24x17 ◆ (703) Ἰωάννινα, 31 Αὐγούστου [1808]

Μπουγιουρντί τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πρός τόν Σαλή Γκόρο Δελβινιώτη, σχετικό μέ τά «μαχλούλικα» τῆς περιοχῆς Ζητουνίου καί εἰδικά γιά τό «τιμάρι τῆς Σουβάλας» (σημ. Πολύδροσον, ἐπαρχίας Παρνασσίδος), τοῦ ὁποίου τό «πολίτικο μεράδι» ἔχει ἐνοικιαστεῖ στόν Γεωργάκη Κραβαρίτη. Ἕνα ἄλλο τμῆμα στόν καξά τῆς Θήβας («Ἰστίφε καξασί»), ἔχει καταληφθεῖ ἀπό ἄγνωστα πρόσωπα, τά ὁποῖα ζητεῖται νά ὑποχρεωθοῦν, μέ τή συνδρομή τοῦ βοεβόδα τῆς Θήβας, νά καταβάλουν τό τίμημα. Ἕνα ἀκόμη τιμάριο ἀναφέρεται στήν Εὔβοια καί δύο μερίδια ἀλλοῦ, ἐκ τῶν ὁποίων τό ἕνα τό ἔχει ὑπενοικιάσει ὁ Ζήσης, γιός τοῦ παπα-Λουκᾶ (βλ. Εὑρετήριο), καί τό ἄλλο κάποιος ἄδηλος «Τζάμης ἀπό τή Σπάταρη». Στό τέλος ἐπαναλαμβάνονται πληροφορίες γιά τήν ἴδια ὑπόθεση τοῦ «πολίτικου μοιραδίου» πού τίς συναντοῦμε καί στά παρακάτω σχετικά. Τό ἔγγραφο, χωρίς ἔνδειξη ἔτους, ἀλλά

μέ γειτονικές ἡμερομηνίες καί ταυτόσημο περιεχόμενο πρός τά παρακάτω σχετικά α΄ καί β΄ τοποθετεῖται ἀσφαλῶς στό 1808. ■

Σχετ.: α΄ [423], Ἰωάννινα, 29 Αὐγούστου 1808
β΄ [424], Ἰωάννινα, 29 Αὐγούστου 1808

Εδικέ μου Σαλη Γκόρο, σέ χερετῶ. Εκατάλαβα τα γραφόμενά σου διά τό τιμαρι της Σουβάλας οσο εκαμε ξαπτι ὁ Γιοργάκης Κραβαρίτης του εδωσα μπουγιουρδί νά τό αποκαμη ὅλο καί ὕστερα νά φέρη κατά τό χεσαπι νά μας πλερώση ὅτι ηνε τό πολίτικον μηράδι. Δια εκηνο τό ηφράξη οπου ἦνε στό Ἠστήφε καξασί οπου δέν τό 'καμαν ξάπτι ι ανδρώποι τοῦ Γεωργάκη, γηα οπου γράφω τοῦ βοεβόδα στήν Στῆφεν δηά νά σου ἀλιβερδήση τό μαχλουλι ἀπο ὁποιον τό 'καμε ξάπτι. Διά εκῆνο τό τιμαρι ὀπού εκαμε ξάπτι ὁ Εγριπιότης ηγηος τοῦ Μουζούρμπαση για οπου γράφω τοῦ Μπεκηρ πασα Εγριμπόζ βαλησή διά νά σου τα ἀλιβερδίση. Δια τα λεφτά οποῦ εκαμε ξάπτι ὁ λιβαδίτης Χαλήλ ἐφέντης, ματαμ οποῦ αφτός απεδανε, για που γράφω τοῦ κατη καί βοεβόδα Λιβαδιας νά σοῦ τα αλιβερδίσουν ἀπό το βιό του μπιρ ταμάμ. Δια εκήνο τό μηράδι οπού εκαμε ξαπτι ο Ζήσης του παπα-Λουκᾶ, ἀφτά επληρώθηκα εδω σημερα ἀπό τόν παπά-Λουκά. Δια αφτο που ἔκαμε ξάπτι ο Τζάμης ἀπό τή Σπάταρη ἔστρεξα στόν Ιμπραχήμ Ντέμη νά στιλη να τόν βρῆ ἀφτοῦ, [πλαγίως:] *τοτι αδελφών διά νά ἔρθη στανικά νά σέ πληρώση ὅ,τι ἐχει πάρει και εχει σημαδεμένον τον καθε ματε μοναχος του· καί εγνηά σου νά τά σημάσης, μίαν ὥραν προτήτερα, ὀχι ἄλλο.*

(τ.σ. Ἀλῆ πασᾶ)

Ἰωάννινα
[1808], Αὐγούστου 31
τετράδη

[πλαγίως:]

Διά τά [τουτου]νιάτικα σου ἔγραψα με ἄλλο γράμα διά νά σε πλερώση ὁ Χουσέ κεχαγιάς κατά τό σενεη σαμπήκ ἐπηδή μοῦ εγραφε ὁ Χαλήλπεγης χόργια ἀπό τούς Κοκοτούς καί γράφαν ὁποῦ αφτά τά 'χη απανω του ὁ Λιμπουχοβίτης Σουλεημάνης και τον έστιλα νά 'ρθη ἀφτοῦ νά σέ πληρώση καί αὐτός.

[πανώγραμμα:]

Τῶ ἰδικῶ μου Σαλή Γκόρω Διλβηνιότη.
Εις Ζητοῦνι ἤ Μπουδονήτζα

[427]

2 φ., 25x10 ◆ (615) Ἰωάννινα, 4 Σεπτεμβρίου 1808

Παραγγελία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πρός τόν «μαστορο-Κότο», καί συμφωνητικό γιά τήν ἀνέγερση τοῦ τεκέ τοῦ σέχ Τότζη. Ἀναφέρονται τά τεχνικά χαρακτηριστικά τῆς κατασκευῆς καί ἡ ἀμοιβή, ὄχι ὅμως καί τό μέγεθος, τό ὕψος καί ἡ ἔκταση τοῦ κτιρίου. Ὡστόσο, ἀπό τήν ἔνδειξη «ὥς τόν ντουσεμέ» (=ὥς τό δάπεδο), συμπεραίνουμε ὅτι πρόκειται γιά κτίσμα μέ ἰσόγειο καί ὄροφο, τοιχοδομῆς πάχους τεσσάρων καί τριῶν «πιθαμῶν», ἀντιστοίχως. Δέν μπορέσαμε νά ἐντοπίσουμε τή θέση τοῦ τεκέ τοῦ σέχ Τότζη (ὑποθέτουμε κάπου ἐντός τῶν συνόρων τῆς σημερινῆς Ἀλβανίας), οὔτε περισσότερα στοιχεῖα γιά τόν ἴδιο. Ἀντίθετα, ὁ «μαστορο-Κότος» (βλ. Εὑρετήριο) μᾶς εἶναι γνωστός καί ἀπό ἄλλα κτίσματα τῆς περιόδου αὐτῆς. Θά εἶχε ἐνδιαφέρον νά γνωρίζαμε ἄν πρόκειται γιά τεκέ μπεκτασήδων, γιά τήν παρουσία τῶν ὁποίων στήν περιοχή πού ἐξουσιάζει ὁ Ἀλή πασάς ἔχει γίνει ἰδιαίτερα λόγος: βλ. σχετικά τό πρόσφατο δημοσίευμα: Εὐστρ. Ζεγκίνης (ἐπιμέλεια) *Μπεκτασῆδες* (passim), ὅπου ἀνάμεσα σέ ἄνισες βιβλιογραφικές συμβολές καί σέ ἀσαφεῖς καί ἀτεκμηρίωτες πληροφορίες, δέν μπορέσαμε νά βροῦμε ἴχνη τοῦ σέχ Τότζη. ■

»Ἐγώ ὁ Βεξύρ Ἀλή Πασιάς,
(τ.σ.)

Δίδω τό παρόν μου τοῦ μαστορο-Κότο διά νά φτιάσῃ τό τεκέ τοῦ σέχ Τότζη καί τό ἔχω κάμη παξάρι ἀπό: 8:20: γρόσια: οχτώ ἥμησι τήν ὀργιά· καί διακόσια ὀκάδες κρασί καί κριάρια ἕξη καί να φτιάξη τό τεῖχον κερετζ μπινα ὁς τόν ντουσεμέ φαρδύ πιδαμαῖς 4: τέσσερις καί ἀπέκει ἀπάνω πιδαμές τρίς καί τού δίδω τό παρόν μου διά ἐνθήμησιν.

1808· Σεπτεμ. 4
Ἰωάννινα

[στό περιθώριο:]
Καί ρακή ὀκάδες 30· τριάντα

[ἐπί τοῦ νώτου:]
Τοῦ μαστορο-Κότο διά ἐνθήμησιν

[428]

1 φ., 50x35 ♦ (495) [Κωνσταντινούπολη], 11 Σεπτεμβρίου 1808

Γράμμα τοῦ πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Καλλινίκου [Δ΄] πρός τόν Ἀλή πασά. Ἀπαντᾶ σέ συστατική ἐπιστολή ὑπέρ τοῦ μητροπολίτη Ἄρτης Πορφυρίου πού ὁ Ἀλής ἔστειλε στόν προκάτοχό του Γρηγόριο Ε΄, ἀλλά παραδόθηκε σ᾽ αὐτόν, λόγῳ τῆς πρόσφατης ἀλλαξοπατριαρχίας. Ὁ Καλλίνικος διαβεβαιώνει τόν Ἀλή πασά γιά τά φιλικά αἰσθήματα πού τρέφει γιά τόν Ἄρτης Πορφύριο, ὁ ὁποῖος εἶναι καί συγγενής του. Ἀπό τό παρακάτω σχετικό ἔχουμε ἤδη μάθει ὅτι ἡ ὑπόθεση τῆς μητροπόλεως Ἄρτης εἶχε φθάσει στόν Μ. Δραγουμάνο Ἰωάννη Γ. Καρατζά, ὁ ὁποῖος ὑποσχόταν ὅτι θά φρόντιζε γιά τήν ἐπίλυσή της. Τώρα προκύπτει ὅτι ὁ Ἄρτης Πορφύριος βρίσκεται ὁ ἴδιος στήν Κωνσταντινούπολη καί ἐνεργεῖ, μέ τήν ὑποστήριξη τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, στή νέα ἡγεσία τῆς Ἐκκλησίας πού προέκυψε μετά τό «κίνημα» τοῦ Μουσταφᾶ πασᾶ Μπαϊρακτάρ. ■

Σχετ.: α΄ [420], [Κωνσταντινούπολη], 25 Ἰουλίου 1808
β΄ [485], [Κωνσταντινούπολη], 8 Ἰουλίου 1809

»Ὑψηλότατε, καί εὐμενέστατε Γιάννια βεξυρῆ βελιγινιάμ Ἀλῆ πασᾶ ἐφένδημ, τήν ὑψηλότητά της ταπεινῶς προσκυνοῦμεν, καί ἐρωτῶμεν τό πανέκλαμπρον σερίφ χατῆρι της.

»Καί παρακαλοῦμεν νύκτα καί ἡμέραν τόν παντοδύναμον θεόν ὁποῦ νά τήν χαρίζῃ ὑγείαν ἄκραν, καί ζωήν πολυχρόνιον, καί νά αὐξάνῃ ἀπό δόξης εἰς δόξαν τό κλέος, καί τό δεβλέτι της, διαφυλάττωντας την ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ, διά νά τήν ἔχουν σκέπος καί βοήθειαν ὅλοι οἱ ὑποκείμενοι τῇ ὑψηλότητί της πιστοί ραγιάδες τῆς κραταιᾶς βασιλείας καί οἱ ἐπ᾽ αὐτῆς διωρισμένοι ταπεινοί δοῦλοι της μητροπολῖται τοῦ εὐτελοῦς μας κεσισχανέ. Μετά δέ τάς ταπεινάς προσκυνήσεις μας, καί μετά πόδου ἐρώτησιν τοῦ πανεκλάμπρου σερίφ χατηρίου της, ἀναφέρωμεν τῷ ὕψει της δουλικῶς καί δηλοποιοῦμεν, ὅτι σήμερον τήν ὥραν ὁποῦ εἴμεθα συνηγμένοι ὅλον τό τζεμαάτι τῶν μητροπολιτῶν, καί ἕτοιμοι διά νά ἀπέλθωμεν εἰς τήν ὑψηλήν πόρταν, καί νά φορέσωμεν τό βασιλικόν καβάδι διά τό νέον μανσοῦπι τῆς πατριαρχείας ὁποῦ ὁ κραταιότατος, γαληνότατος, καί πολυχρόνιος βασιλεύς μας μέ ἠλεησε, καί μέ διώρισε πάλιν κορυφαῖον τοῦ γένους μου, καί ὅλου τοῦ τζεμαατίου τῶν μητροπολιτῶν μου μέ ἄπειρον εὐμένειαν, καί εὐσπλαγχνίαν. Κατ᾽ αὐτήν λοιπόν τήν ὥραν αἴφνης ἦλθεν ἀσφαλῶς κατευοδοθείς καί ὁ σάμπικα μητροπολίτης Ἄρτης Πορφύριος, ταπεινός δοῦλος τῆς ὑψηλότητός της καί ἐδικός μου ἀνεψιός, ὅστις μέ τόν αὐθεντικόν της τάταρην ἐπαῤῥησιάσθη ἔμπροσθέν μας, καί μᾶς ἐνεχείρισε τό ὑψηλόν αὐθεντικόν γράμμα της τό πρός τόν πατριάρχην σελέφην μας Γρηγόριον, τό ὁποῖον καί

ἀνεγνώσθη ἐπ' ἀκροάσει ὅλων τῶν παρευρεδέντων μητροπολιτῶν καί προκρίτων τοῦ γένους μας, καί ὅλοι ὁμοῦ ἐπληροφορήθημεν τό ἄπειρον ἔλεος, καί ἄκρον μερχαμέτι ὁποῦ ἄνωθεν καί ἐξ ἀρχῆς ἔδειξεν εἰς ὅλας τάς ὑποθέσεις τοῦ ταπεινοῦ τούτου δούλου της Πορφυρίου, καί ἔτι μᾶλλον ἐβεβαιώθημεν ἀπό τήν μεγάλην εὐχαρίστησιν καί ὑποχρέωσιν ὁποῦ αὐτός ἔχει πρός τό φιλοδίκαιον ὕψος της διά τούς ἀπείρους μουσααδέδες της ὁποῦ ἀπήλαυσεν εἰς ὅλον τό διάστημα ὁποῦ ἐχρημάτισεν εἰς τήν ἐπαρχίαν ἐκείνην, τούς ὁποίους ἕνα πρός ἕνα ἀπηρίθμησεν ἐπαινῶντας τό μεγάλον κερέμι καί ἀδαλέτι της.

Διά ταῦτα καί ἡμεῖς χαροποιηθέντες συμφώνως ἐκάμαμεν δοά εἰς τόν παντοδύναμον θεόν ὑπέρ τῆς πολυχρονίου στερεώσεως, καί αὐξήσεως τῆς δόξης τοῦ δεβλετίου της, τό ὁποῖον καί χρέος νομίζομεν ἀπαραίτητον, καί καθ' ἑκάστην διενεργοῦμεν βλέποντες ὀφθαλμοφανῶς τήν μεγάλην εὐμένειαν ὁποῦ δείχνεις εἰς τάς ταπεινάς παρακλήσεις τοῦ πτωχοῦ κεσισχανέ μας, ὅν τρόπον καί μερικῶς εἰς τούς ὑπό τό σκέπος της ταπεινούς δούλους της μητροπολίτας μας. Ὅθεν καί τόν δοῦλον της τοῦτον Πορφύριον ὡς ἀδῶον καί καλομαρτυρημένον παρά τοῦ ὕψους της, καί συστημένον διά τοῦ αὐθεντικοῦ γράμματός της καί ὡς πιστός δουλεύσαντα τῇ μεγαλειότητί της, καί ἠγαπήσαμεν, καί ἀγαπῶμεν. |2 καί θέλομεν ἀγαπήσει διά παντός ὡς ἄνθρωπον της, καί συγγενῆ ἐδικόν μας, καί καθώς ἐπαρηγορήθη καί ἐχάρη διά τήν νέαν πατριαρχείαν μας, ἔτζι ἂς εἶναι βέβαιον τό ὕψος της, ὅτι θέλομεν τόν εὐνοιασθῇ, καί περισσότερον θέλομεν τόν χαροποιήσει καί μέ τά πράγματα, διά νά μή μένῃ διά πολύ μαχξούνης καί στενοχωρημένος, καί θέλομεν φιλοτιμηθῇ νά κάμωμεν ὅσα μᾶς προστάξει ὑπέρ αὐτοῦ ὅταν εὕρωμεν τήν πρώτην καί καλήν εὐκαρίαν. Παρακαλοῦμεν δέ πάλιν τό φιλεύσπλαγχνον ὕψος της ὁποῦ τόν δοῦλον της τοῦτον διά παντός νά τόν ἀγαπᾷ καί νά τόν γνωρίζῃ ἄνθρωπόν της, πιστόν, καί σαδίκην, καί εὐχάριστον, ὡς ἐπαινέτην καί ἀδιάλειπτον δοατζῆν της, καί νά μήν συκώσῃ τό αὐθεντικόν ναξάρι ὁποῦ ἔδωσεν εἰς αὐτόν ἐξ ἀρχῆς, ἀλλά νά τόν εὐνοιασθῇ διά νά τόν ἔχῃ τζιράκι της, καί ὑπό τήν διοίκησιν της, ὅταν τύχῃ εὐκαιρία, ὥς ἀφιερωμένον ὅλος διόλου μετά θεόν εἰς τήν προστασίαν της, καί τήν πληροφοροῦμεν, ὅτι θέλει μᾶς ὑποχρεώσει τά μέγιστα, καί ἑπομένως ῥιτξᾶν τήν κάμωμεν ὁποῦ νά μᾶς προστάξει μέ ὅλην της τήν αὐθεντικήν πληρεξουσιότητα εἰς ὅσα μᾶς κρίνει ἱκανούς διά νά τήν δουλεύσωμεν, γνωρίζουσα τήν προθυμίαν, καί εὐπείθειαν ὁποῦ ἔχομεν εἰς τά ὑψηλά της προστάγματα, μέ τήν ὁποίαν ἄν καί κανένα κουσοῦρι ἀφήσαμεν, καί δέν ἐπροφθάσαμεν νά τό τελειώσωμεν εἰς τήν πρώτην πατριαρχείαν μας, τώρα θέλομεν τό κάμῃ τεκμῆλι, ἀφιερωμένοι οὕτως εἰς τά αὐθεντικά αὐτῆς νεύματα.

Καί ταῦτα μέν ἐπί τοσοῦτον δουλικῶς, τά δέ πανέκλαμπρα αὐτῆς ἔτη εἴησαν θεόθεν ὅτι πλεῖστα, πανευκλεέστατα, καί πανευδαιμονέστατα.

ἀωηῳ Σεπτεμβρίου ια^ης

Τῆς ὑμετέρας μεγαλοπρεπεστάτης ὑψηλότητος
[:αὐτόγραφο τοῦ Πατριάρχη]
προθυμότατος εἰς τάς προσταγάς
ὁ Κωνσταντινουπόλεως Καλλίνικος

[429]

1 φ., 35x22 ◆ (1406) Κωνσταντινούπολη, 12 Σεπτεμβρίου 1808

Ἀρτζουχάλι ἀνώνυμου «Καπησοβίτη» πρός τόν Ἀλή πασά. Μέ αὐτό τό πατριδωνυμικό ἀποκαλεῖται ὁ Γεώργιος Μαρίνογλου (βλ. παρακάτω σχετικό ϐ΄). Τοῦ στέλνει μέ ξεχωριστό γράμμα τά νέα ἀπό τίς ἐφημερίδες καί γράμματα φίλων πού ἔφθασαν ἀπό Βιέννη καί Παρίσι, ἀλλά δέν μπορεῖ νά τοῦ ἐκθέσει μέ ϐεϐαιότητα τί ἀκριϐῶς συμϐαίνει γιατί «εἶναι πολλά σκοτεινά τά πράγματα». Αὐτό τό ξεχωριστό γράμμα πού δέν ἔχει διασωθεῖ, τό ἔχει συντάξει ὁ «Καπεσοβίτης» ἀπό κοινοῦ μέ «τό γνωστόν σκλάϐον» πού μᾶς διαφεύγει ἡ ταυτότητά του, ἀλλά εἶναι ϐέϐαια κάποιος ἀπό τούς Ρωμιούς τῆς Κωνσταντινούπολης πού τούς ἔχουμε συναντήσει στό Ἀρχεῖο νά ἐπιτελοῦν ἀνάλογες λειτουργίες, ὅπως ὁ γιατρός Δημ. Ραξῆς κ.ἄ. Εἶναι ἐνδιαφέρον ὅτι γιά τούς «μουσαϐερέδες» (=συσκέψεις) τῶν ἀγιάνηδων, ἐκείνων δηλαδή πού ϐοήθησαν τόν Μουσταφά πασά Μπαϊρακτάρ καί τούς φίλους του νά καταλάϐουν τήν ἐξουσία, γράφει ξεχωριστά ὁ Διϐάν ἐφέντης. Ὁ ρωμιός Μαρίνογλου δέν τολμοῦσε νά ἀναφερθεῖ σέ τέτοια ἐνδο-οθωμανικά ζητήματα. Ἀκολουθοῦν ἀσαφεῖς, γιά μᾶς, πληροφορίες σχετικά μέ τίς κινήσεις τῶν Γάλλων καί τῶν Ἄγγλων. Ὁ ἀναφερόμενος στό ἔγγραφο «Νεροπούλης» μπορεῖ νά εἶναι ὁ δραγουμάνος τοῦ στόλου Θεόδωρος Ρίζος-Νερουλός. ■

Σχετ.: α΄ [420], [Κωνσταντινούπολη], 25 Ἰουλίου 1808
ϐ΄ [484], [Κωνσταντινούπολη], 2 Ἰουλίου 1809

Ὑπέρτατε καί πολιχρονιμένε Βεζύρ ἀφέντη μου, τήν ὑψιλότητά της σκλαϐικῶς προσκυνῶ καί τά ἴχνη τῶν πανεκλάμπρον της ποδῶν καταφιλῶ.

Ἐφένδη μου, δέν λείπω καί διά τά [τοῦ] σκλαϐικοῦ μοι νά κάμω ἰφαδέ εἰς τό ὕψος της ὅτι χϑές ἦλϑεν καί ἡ πόστα τῆς Βιέννας καί τά ὅσα ἐμάϑαμεν ἀπό τές γαζέτες καί μάλιστα ἀπό γράμματα φίλων τόσον ἀπό Βιέννα ὡσάν καί ἀπό τό Παρήσι ἰδού ὁπού τοῦ τά φανερόνομεν ὅλα εἰς τό ἔσοδεν ξεχοριστόν μας με τό γνοστόν σκλάϐον της καί ἀπό αὐτό πληροφορήσϑε διά

τά ὅσα ἠκολούθησαν εἰς τήν Ἱσπανίαν. Διά ὅσον καί ἄν ἐξετάξομεν καί βάνομεν τά δυνατά μας διά νά μάθωμεν τήν ἀλήθειαν, τίποτες περισσότερον δέν ἠμποροῦμεν νά ξεσκεπάσομεν διά νά εἶναι πολλά σκοτινά τά πράγματα. Διά τούς μουσαβερέδες ὁπού ἐδῶ ἔγιναν με τούς ἁγιάνιδες τίποτες ἀκόμα δέν εὐγῆκεν, ἀγκαλά διά τά ἐδῶ ὅλα τῆς τά γράφει ὁ δοῦλος της Διβάν ἐφένδης. Διά τόν γνοστόν φίλον Ἐγκλέξον ὁπού εἴχαμεν μάθει ὅτι ἦλθεν εἰς τά κάστρα, ἐξέταξαν πολλές φορές ἐδῶ εἰς τήν Πόρταν οἱ Γάλοι καί τούς ἀπεκρήθη ὅτι αὐτά εἶναι ὅλα ψεύματα καί ἡμεῖς κἀμμίαν εἴδισιν περί τούτου δέν ἔχομεν, ἔξο μόνον ἐμάθαμεν ὅτι νά ἀπέρασεν ἕνας ἐλτζής Ἐγκλέξος κατά τήν Σμύρνην καί δέν ἐξεύρομεν ἄν εἶναι ἀλήθια. Ἐρώτησαν μάλιστα καί τόν Νεροπούλην καί τά ἴδια τούς ἀπεκρήθη.

Ἄλλο κἀνένα νεότερον κατά τό παρόν δέν εἶναι καί ὅ,τι μάθω πάλιν ὡς πιστός δουατζής της ὁπού εἶμαι θέλω εὐθύς τούς κάμω ἰφαδέ. Ταῦτα καί ξαναπροσκυνώντας την σκλαβικῶς.

Βασιλευουσα, τῇ 12: Σεπτεμβρίου 1808

Τῆς ὑψηλότητός της

ὁ πιστός δουατζής
καί σκλάβος της γνοστός
Καπησοβήτης

[430]

1 φ., 19x13 ◆ (845) Ἰωάννινα, 11 Ὀκτωβρίου 1808

Λογαριασμός τοῦ «μαστουρο-Πάνου ἀπό Τριμπέτζκα» γιά τά 11.750 «μεργιάτικα» πού ἔχει δουλέψει στίς οἰκοδομές τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στό Βελικιώτι, τό πλησιέστερο χωριό πρός τό Τεπελένι. Ὁ μεγάλος ἀριθμός τῶν ἡμερῶν ἐργασίας δείχνει ὅτι πρόκειται γιά σοβαρό κτίσμα, πού δέν γνωρίζουμε ποιός ἀκριβῶς ἦταν ὁ προορισμός του καί ποιά ἦταν ἡ σχέση τοῦ κτίσματος αὐτοῦ μέ ἄλλες ἐγκαταστάσεις τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στό Τεπελένι. Ἀναφέρεται στό ἔγγραφο ὡς «σαράγι», καί ἴσως πρόκειται γιά τό κτήριο πού ἐγκαταστάθηκε τό χαρέμι τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καί μάλιστα ἡ Γεωργιανή μητέρα τοῦ τριτοτόκου Σαλήχ. Χαρακτηριστική εἶναι ἡ φράση στό περιθώριο ὅτι παρά τόν παρόντα διακανονισμό σέ «μεροκάματα» ἤ «μεργιάτικα», ὁ Ἀλή πασάς «θά στείλει νά μετρήσει... καί μέ τήν ὀργυιά θά τούς πληρώσει». Τό Βελικιώτι ἐμφανίζεται στόν κατάλογο Φιλητᾶ (Σπ. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*, σελ. 604) ὡς τσιφλίκι. Τό ἔγγραφο, κάτω ἀπό τόν ἀριθμό γρόσ. 2550, φέρει τή λέξη «μαρτηρ», γραμμένη μέ ἄλλο χέρι καί ἀριστερότερα τή λέξη «μαρτίρις», μέ τό χέρι τοῦ γραφέα. Δέν καταλαβαίνουμε τί σημαίνει· ἴσως πρόκειται γιά τήν ἀποδο-

χή τοῦ λογαριασμοῦ ἐκ μέρους τοῦ δικαιούχου. Στούς ἀριθμούς: γρ. 2550 καί 2650 ὑπάρχει ἀσυμφωνία πού ὀφείλεται σέ διόρθωση τοῦ ποσοῦ πού «ἐπῆραν στήν Ἄρτα» ἀπό 1300 σέ 1400 γρόσια. Τό χωριό καταγωγῆς τοῦ μαστορο-Πάνου, Τριμπέσκα, δέν μπορέσαμε νά τό ἐντοπίσουμε στήν προσιτή βιβλιογραφία. Εἶναι πολύ πιθανόν νά πρόκειται γιά τό χωριό Τρεμποξίστι τῆς Πρεμετῆς (βλ. Π. Ἀραβαντινός, *Χωρογραφία*, Β΄, σελ. 371). ■

Ὁ μαστουρο Πάνος ἀπό Τρημπέτζκα δουλέβη στό Βελικιότι στο σαράγι ἀπό 1807: πρότη Αη Δημήτριης, εως 1808· τέλη Σεπτέμβρη: μηνες 12.

απο χηλήους οκτακοσιους ευτα έος 1808
μήνες δοδεκα πρός το μίνα μέρις
γηκοσι πέντε εχούν δουλέψη μεροκάματα
ευτα χηλάδες καί τριακόσια 7300
ἔτι αλά στο Βεκυοτι [=Βελικιώτι] :4450
ένδεκα χηλάδες ἑφτακόσια πενιντα 11750

εχούν πάρι απο τόν αφεντη μας ασπρα γροσ. 2550
μαρτίρις [μέ ἄλλο χέρι:] *μαρτηρ[ῶ]*

11750: μεργιάτικα πρός παρ(άδες) 20: καθως καί πέρση *ἄσλ. 5875*
επῆραν στήν Ἀρταν: [[1300]] 1400: στά Γιάνενα 750:
καί στό Ζέη 500 *» 2650*
ἄσλ. = 3225

χαβαλές

χαβαλές στό Σέπερι 1000
Μαλεσιοβίτες όπου ἦνε στο Χώρμοβον [.....] 1000
δήο χιλιάδες 2000

[πλαγίως στό περιθώριο:]
αληθινά τους έγινε ὁ λογαριασμός στά μεργιάτικα
καί τους εδόθηκε καί τουτα τά ασπρα, ομως ο αφεντης μας
θα στήλη νά μετρήση με την οργηα
του Βελικιότη, καί μέ τήν οργηά
θα τούς πληρώση

1808: Ὀκτωβρίου: 11
Ἰωάν(νινα)

(τ.σ. Ἀλῆ πασᾶ)

[431]

2 φ., 31x22 ◆ (28) [Κωνσταντινούπολη], 22 Ὀκτωβρίου 1808

Ἀρτζουχάλι τοῦ Διβάν ἐφέντη, καπουτζοχαντάρη τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στήν Κωνσταντινούπολη, πρός τόν ἀφέντη του. Ἀναφορά γιά τρέχουσες ὑποθέσεις. Τόν πληροφορεῖ ὅτι εἶναι ἀδύνατο νά πάρει τόν μαλικιανέ τῆς Ἀθήνας, τόν ὁποῖο ἐπίμονα ἐπιδιώκει ὁ Ἀλή πασάς καί ὅτι δέν βρίσκουν πρέπον στίς παροῦσες συνδῆκες νά ἐνεργήσει γιά τήν ὑπόθεση (:«μανδέ») «τοῦ Κρουσίου». Γιά τήν ὑπόθεση αὐτή δέν γνωρίζουμε τίποτε περισσότερο, μάλιστα δέν ξεκαθαρίζουμε ἄν πρόκειται γιά πρόσωπο, τόπο ἤ κάτι ἄλλο. Ἀπό τά συμφραζόμενα, πάντως, εὔκολα προκύπτει ὅτι πίσω ἀπό τό αἴτημα κρύβεται κάποια ἐπιθετική ἐνέργεια τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. Ἀναφέρεται ἀκόμη στόν «ἀχτιναμέ» (=ἔγγραφο συμφωνίας) γιά «ἰτιφάκι (=σύμπνοια, συνεννόηση) καί ὁμόνοιαν», πού ὑπογράφεται ἀπό μεγάλους ἀξιωματούχους τῆς Κωνσταντινούπολης, πού τό ἔστειλαν καί στόν Ἀλή πασά γιά νά τό ὑπογράψει. Πρόκειται, βέβαια, γιά τό «συμφωνητικό σύμπνοιας», γνωστό ὡς sened-I ittifak, προϊόν τῆς συνέλευσης τῶν ἀξιωματούχων τῆς πρωτεύουσας καί τῶν ἐπαρχιῶν, πού συγκάλεσε ὁ Μουσταφά πασάς Μπαϊρακτάρ ὡς Μ. Βεζίρης καί ὑπογράφτηκε ἀπό τούς συμμετέχοντες, πρός τά τέλη Σεπτεμβρίου (βλ. A. Miller, *Mustapha Baïraktar*, σελ. 315) καί καθώς μαθαίνουμε ἀπό τό παρόν στάλθηκε καί στόν Ἀλή πασά γιά νά τό προσυπογράψει. Ἀπήχηση στό ἔγγραφο τοῦ Διβάν ἐφέντη ὑπάρχει καί στήν ἀπόφαση τῆς συνέλευσης αὐτῆς τῶν ἀξιωματούχων νά (ἐπανα)συσταθεῖ τακτικός στρατός, μέ ἄλλο ὄνομα "γυμνασμένους σεϊμένηδες" (seymens instruits) τούς ἀποκαλεῖ ὁ A. Miller, *ὅ.π.*, σελ. 314, τούς "talimli sekban" τῶν τουρκικῶν πηγῶν. Στό ταμεῖο αὐτοῦ τοῦ νέου θεσμοῦ ἔχουν ἐκχωρηθεῖ τά εἰσοδήματα τῆς Ἀθήνας, ἐπομένως κάθε συζήτηση γιά νέα ἐκποίηση καί ἐξαγορά τους ἀπό τόν Ἀλή πασά δέν ἔχει νόημα. Στό «δοβλέτι» ἐπικρατεῖ ἡ βεβαιότητα ὅτι ἡ γαλλο-ρωσική συμμαχία ὁδηγεῖ ἀναπόφευκτα τήν Τουρκία σέ πόλεμο καί μέ τίς δύο αὐτές δυνάμεις. Ἡ φράση, στό τέλος τοῦ ἐγγράφου: «φέρνει [ὁ τάταρης] τά γράμματά μου ἕως εἰς Ἰωάννινα καί ἀπό ἐκεῖ σᾶς ἔρχονται» δείχνει ἀπουσία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἀπό τά Γιάννενα αὐτήν τήν περίοδο. Πάντως, ἐπισημαίνεται ἕνα κενό ἀλληλογραφίας στό Ἀρχεῖο, τό ὁποῖο ὅμως μπορεῖ νά ὀφείλεται σέ τυχαία ἀπώλεια ἐγγράφων. Μία συνάντηση τοῦ Ἀλῆ πασᾶ μέ τόν Pouqueville στό χωριό Ἀμβρακία τόν Ὀκτώβριο τοῦ 1808 (βλ. Κ. Σιμόπουλος, *Ξένοι ταξιδιῶτες*, τόμ. Γ΄2, σελ. 371), μᾶς παραπέμπει σέ διαμονή του στήν Πρέβεζα. ■

Σκλαβικῶς φιλῶ τά ἴχνη τῶν παντίμων σας ποδῶν.

»Καί κάμνω ἱφαδέ τῆς ὑψηλότητός σας ὅτι μέ τόν Σακᾶ Οὐμέρην ἔλαβα τούς ἐμριναμέδες σας καί ἐκατάλαβα τά γραφόμενα· τά ταχρηράτια διά τόν μανδέ τῆς Ἀθήνας τά ἔδωσα κατά τήν προσταγήν σας, καί τζιαλεστῶ καί ἐγώ ἀπό τό ἄλλο μέρος ὅσον δύναμαι χωρίς νά μέ πιάσῃ ὕπνος, καί τρέχω ὅδεν καταλαμβάνω καί ὅ,τι ντζεβάπι εὔγη μέ δεύτερον σᾶς φανερώνω, δύσκολον τό στοχάζομαι ὅμως, καί ὁ θεός νά τό εὐκολύνῃ.

Διά δέ τόν μανδέ τοῦ Κρούσηου ὁ Ἰσμαήλμπεγης σᾶς ἔγινε μαλιούμ δεβλέτι ὅτι ἔχει [[ἀπό]] ἡμέραις φευγάτος ἀπό ἐδώ, καί τήν ἰδίαν ὥραν εὔγαλα καί τόν Κιόρ Βεήζην καί σᾶς τόν ἔκαμα ἰφαδέ τόν μισευμόν του.

Ἐφένδημ, αὐτό τό ταχριράτι δέν το ἔδωσα κατά τό παρόν διά δύω πράγματα, ἕνα μέν ἐπειδή ὁ Ἰσμαήλμπεγης λείπει, καί τό ἄλλο τζιοῦνκι πρό ἡμερῶν σᾶς ἔστειλαν τόν ἀχτιναμέ ὁποῦ ἔκαμαν ἐδώ, ὅλοι νά τόν ἰδῆτε καί νά τόν βουλώσητε, ὁποῦ φωνάζουν ὅλοι τό ἠτιφάκι καί ὁμόνοιαν, καί στοχαζόμενος ὅτι θά ἀποφασίσετε τόν ἴδιον σκοπόν καί τό ὕψος σας μέ ὅλους μαζῆ, διά νά μή σᾶς φέρω κανένα κιντέρι ἔκρινα εὔλογον καί τό ἄφισα ὀπίσω καί δέν τό ἔδωσα.

Τό δεβλέτι ἔχει καταλάβῃ ὁποῦ μουτλάκ ἕως τήν ἄκρην μέ τούς Φραντζέζους καί Μουσχόβους πόλεμον ἔχομεν καί διά τοῦτο μέ μεγάλην φωνήν λέγει τό ἰτηφάκι, καθώς βλέπετε ὅλα τά σιάρτια τοῦ ἀχτιναμέ. Ἡμεῖς μοῦ φαίνεται, καί νά ἀναβάλωμεν παρόμοια οὔτε θά μᾶς ἀκούσουν, μάλιστα καί ἀηδίαν καί ἀνοστάδα θελά τούς προξενήσωμεν, καί στοχασθῆτε καί ὅπως μέ προστάξετε ἀκολουθῶ· ἐγώ ὅμως αὐτό ὁποῦ καταλαμβάνω σᾶς λέγω· τό ταχρηράτι διά τούς ξαχιρέδες τό ἔδωσα μαζῆ μέ τῆς Ἀθήνας, γκέρτζι καί αὐτό δέν ἔκαμνε νά τό δώσω ἐπειδή σᾶς ἔγραφαν διά τό ἀσκέρι ὁπού θά κάμετε τιαχοῦτι νά φυλάγετε πάντα ἕτοιμον, ἔχει νά δρέφεται ἀπό τούς καξάδες καί αὐτή ἦτον ὑστερηνή δουλειά καί στοχασμός. Ἴλια ἐκαμώθηκα τάχα πώς δέν εἴχετε |2 *τό σωστόν χαμπέρι καί ὅτι ντζεβάπι μοῦ δώσουν σᾶς γίνεται μαλιούμ μέ δεύτερον.*

Διά τήν Ἀθήνα πῶς στοχάζεσθε, ἐφένδημ, δέν θέλω καί δέν πονῶ ἐγώ νά γένῃ; Ἂν ἐγηράσετε ἡ ὑψηλότις σας ἐγώ εἶμαι νέος καί δέν ἐγήρασα καί δέν θέλω ἐγώ νά κάμω ρεχάτι μαξή σας; Τά δυνατά μου ὅλα τά ἔβαλα καί θά τά βάλλω καί ἐμίλησα καί Κεχαγιάμπεγην καί ἄλλους ὅθεν ἐγνώριζα καί ἔταξα καί ρουσφέτι ἕως εἴκοσι χιλιάδες· μά τί νά κάμω ὁποῦ ὅλοι μοῦ λέγουν τά ἴδια ὅπου καί νά ὑπάγω, ὅτι ἀπέρασε εἰς τό ἰράτι ὁποῦ θα θρευθῆ τό ἀσκέρι, κάι ὄχι αὐτό μόνον, παρά ὅλοι μικροί καί μεγάλοι μαλκιανέδες· καί ἔγινεν ἰραντές βασιλικός ὁπού σατέσογρι μαλκιανές νά μή δωθῆ, λιάκιν τώρα ὁποῦ ἔδοσα καί τοῦτο τό ταχριράτι πέρνω ἕνα τέλειον ντζεβάπι καί σᾶς φανερώνω μέ δεύτερον.

Ταταρέοι τῆς ὑψηλότητός σας μόνον δύω ἔτυχαν ἐδώ· ὁ ἕνας εἶναι ἄρρωστος, ὁ ἄλλος στήν στράτα ἐβάρεσε κακά τό ποδάρι του και κείτονται και οἱ δύω. Ἔτυχε ὅμως νά πηγαίνουν τζιφτέ εἰς τόν Βελῆ πασᾶ καί ἔδωσα τοῦ ἑνός μπαχσῆσι καί φέρνει τά γράματά μου ἕως εἰς Ἰωάννινα, καί ἀπό ἐκεῖ σᾶς ἔρχονται.

Θεόδεν τά πανέκλαμπρα ἔτη σας εἴησαν πλεῖστα καί πανευφρόσυνα:

1808: Ὀκτωμβρίου: 22:

σκλάβος σας
διβᾶν ἐφένδης
(τ.σ.τ.)

Τά γράματα τά στέλω ἕως εἰς Ἰωάννινα μέ τάταρην τοῦ Βελῆ πασᾶ, ἐπειδή δύω ταταρέοι ὁποῦ ἦτον τῆς ὑψηλότητός σας ἐδώ εἶναι εἰς τό γιατάκι, ὁ ἕνας ἄρωστος καί ὁ ἄλος ἐβάρεσε τό ποδάρι του στόν δρόμον:

[432]

2 φ., 31x11 ◆ (366) [Κωνσταντινούπολη], 22 Ὀκτωβρίου 1808

Ἀρτζουχάλι τοῦ Διβάν ἐφένδη πρός τόν Ἀλή πασά, προφανῶς συνημμένο στό προηγούμενο ἔγγραφο ἀρ. [431]. Τόν πληροφορεῖ γιά τή συνάντηση τοῦ Βοναπάρτη καί τοῦ τσάρου Ἀλέξανδρου στήν Ἐρφούρτη, ἡ ὁποία δημιούργησε ἀνησυχίες καί ἀντιγαλλικά συναισθήματα στήν Κωνσταντινούπολη. Ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ὁ τρόπος καί τό ἐπίπεδο πληροφόρησης τῶν Ὀθωμανῶν ἀξιωματούχων, τό ὁποῖο δέν εἶναι λεπτομερειακό ἀλλά δέν εἶναι καί ἐντελῶς ἄστοχο, ἄν καί ἡ ταχύτητα πληροφόρησης, τουλάχιστον τῶν ἀνθρώπων τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, δέν μπορεῖ νά θεωρηθεῖ ἱκανοποιητική. Ἡ σύνοδος τῶν ἡγεμόνων διήρκεσε ἀπό τίς 15/27 Σεπτεμβρίου ὥς τίς 2/14 Ὀκτωβρίου, δηλαδή οἱ εἰδήσεις ἔφθασαν στήν Κωνσταντινούπολη εἴκοσι περίπου μέρες ἀργότερα. Γνωρίζουν, ὅμως, ἀρκετές οὐσιώδεις λεπτομέρειες, ὅπως, γιά παράδειγμα, ὅτι ὁ «Μόσχοβος» θά ἀποσύρει τά στρατεύματά του ἀπό τήν Πολωνία καί θά τά μεταφέρει στήν «Βλαχομπογδανία», ἀλλά δέν γνωρίζουν τή συμφωνία τῶν δύο αὐτοκρατόρων γιά προσάρτηση τῶν Παραδουνάβιων Ἡγεμονιῶν στή Ρωσία. Ἐνδιαφέρον γιά τό περιεχόμενο ἀλλά καί γιά τήν ἀμεσότητά της ἔχει ἡ ἄποψη τοῦ «Μουϊούπ ἐφέντη» (ἀσφαλῶς τοῦ Muhib éfendi, πρέσβη τῆς Τουρκίας στό Παρίσι), σχετικά μέ τή στάση τοῦ Μ. Ναπολέοντα αὐτήν τήν ἐποχή ἔναντι τῆς Τουρκίας. Ὁ «Μουϊούπ ἐφέντης», κατά τίς πληροφορίες πού ἔχει μεταδώσει ὁ Ρεῒς ἐφέντης πρός τόν Διβάν ἐφέντη, γράφει γιά τόν Ναπολέοντα: «νά μή κάθεσθε ἥσυχοι ἐλπίζοντας εἰς τά λόγια του, διατί εἶναι ὅλα μπόσικα καί ψευτιές του συνηθισμένες». Ὁ Διβάν ἐφέντης ἐκδέτει στή συνέχεια μέ ἕνα λαϊκό τρόπο ὅτι, μετά ἀπό πολλές σκέψεις, στήν Πύλη «ἀποφάσισαν... νά κάμωμεν τό μπαρίσι (=συμφιλίωση, εἰρήνη) μέ τούς Ἐγγλέζους». Ἀπό τή συνέχεια καταλαβαίνουμε ὅτι ἀναφέρεται στίς διαπραγματεύσεις πού ὁδήγησαν στήν τουρκο-αγγλική Συνθήκη τῶν Δαρδανελλίων. ■

Προσκυνῶ

»Ἂς ἦναι εἰς εἴδησίν σας ὅτι ὁ Μπονεπάρτης καί ὁ Ἀλέξανδρος ἐγροικήθησαν καί ἐκίνησαν ὁ ἕνας ἀπό Παρῆσι καί ὁ ἄλλος ἀπό Πετρούπολιν καί

ἀνταμώθησαν περί τά μέσα τοῦ Σεπτεμβρίου εἰς τό μέρος τῆς Σαξωνίας εἰς ἕνα μεμλεκιέτι ὀνομαζόμενον Ἐρφρούρτ. Εἶχαν μαζῆ τους καί μεγάλους μηνύστρους των καί ἐκάθησαν μαζῆ δύω ἡμέρες καί ἔπειτα ἀνεχώρισαν.

Τί εἶπαν ὅμως καί τί κουβέντες ἔκαμαν ποῖος ἠξεύρει· τοῦτο ὅμως δείχνει τό ἀντάμωμά τους ὅτι εἶναι μέ ἰτιφάκι καί δέν εἶναι νά χωρισθοῦν, ξήρα καί τά ἀσκέρια ὁποῦ εἶχαν καί ὁ ἕνας καί ἄλλος ἐκεῖ εἰς τό μέρος τῆς Λεχίας ὁποῦ καρσιλατίζοντο τά ἐσύκωσαν· ὁ Μπονεπάρτης τά ἐτράβισε τό μέρος τῆς Ἱσπανείας καί ὁ Μούσχοβος, λέγουν, τά ἔστειλε δῶθε κατά τό μέρος τῆς Βλαχομπογδανίας νά ἑνωθοῦν μέ τά ἄλλα.

Ἐτούταις ταῖς ἡμεραις ἦλθεν ἄνθρωπος καί ἀπό τόν Μουϊούπ ἐφέδην καί γράφει ἀπό ἐκεῖ ὅτι τό ὁμήζι ἀπό τοῦτον νά τό κώψετε, μπαρῆσι |2 δέν θέλει σώση, καί νά μή κάθεσθε ἥσυχοι ἐλπίζοντες εἰς τά λόγιά του, διατί εἶναι ὅλα μπόσικα καί ψευτιαῖς του συνιθησμέναις· εἰς τόν νοῦν του δέν ἔχει νά μᾶς κάμῃ καλόν, μόνον μᾶς σουρουκλεντίσῃ μέ τό σήμερα καί αὔριον διά τούς σκοπούς του.

Μανθάνωντας ἡ Πόρτα τό ἀντάμωμα αὐτό, βλέπωντας καί τά λόγια τοῦ Μουηούπ ἐφένδη, ἐμπόδισαν ὀπίσω τόν Βαήτ ἐφένδην τρεῖς ἡμέρες ὁπού τόν εἶχαν διορίση διά τό μπουγάζι, τό ἐβάρεσαν ἐπάνω, τό ἐβάρεσαν κάτω, ἔκαμαν χιλίους λογιῶν στοχασμούς καί μουλιακζέδες, ἀπεφάσισαν ὅλοι μικροί καί μεγάλοι ἐκ συμφώνου τό χαηρλί εἶναι νά κάμωμεν τό μπαρῆσι μέ τούς Ἐγκλέζους, καί ἔτζι ἐξεκίνησαν τόν Βαήτ ἐφένδη μέ αὐτόν τό τέλειον σκοπόν καί ἀπόφασιν νά δώση τέλος διά τό μπαρῆσι καί ὁ Θεός νά κάμῃ τό χαηρλί, ἴλια κατά τό παρόν δέν ἔχομεν κἀμίαν εἴδησιν καί ὅτι τέλος λάβῃ ἡ δουλειά αὐτή μέ δεύτερον σᾶς τό κάμνω ἱφαδέ.

Αὐτά ὅλα τά ἠξεύρω ἀπό τόν Ῥεήζ ἐφένδην καί εἶναι συμπεσίλικα. Ὁ ἠλτζῆς τῶν Ἐγκλέζων |3 ἦλθεν εἰς τό μπουγάζι καί εἶναι αὐτοῦ ἀτός του· ὅστις ὑπόσχεται νά κάμωμεν τό μπαρῆσι καί φιλίαν νά ἔχωμεν μέ αὐτούς· καί τί μᾶς χρειάζονται γερέκ ἄσπρα, γερέκ μουχιμέτι καί κάθε ἄλλο, νά μᾶς εὐρεθοῦν μέ κάθε προθημίαν καί νά μᾶς βοηθήσουν μέ ὅλα· καί τό βεβλέτι ἔκαμε τήν ἀπόφασιν αὐτήν ὁποῦ σᾶς γράφω καί ὅπως ὁρίζῃ ὁ κύριος ἄς γένῃ.

Οἱ χρόνοι σας πολλοί *1808: Ὀκτωμβρίου 22*
σκλάβος σας
διβάν ἐφένδης
(τ.σ.τ.)

[433]

2 φ., 29x10 ◆ (218) Παλιοχώρι, 20 Νοεμβρίου 1808

Σημείωμα γιά τά «καινούρια σπίτια» στό Παλιοχώρι. Ὅπως προκύπτει ἀπό τά παρακάτω σχετικά, πρόκειται γιά ἀπολογισμό τοῦ Σαλῆ Γκόρου γιά ἐργασίες στό Παλιοχώρι, (σημ. χωριό τῆς ἐπαρχίας Παρνασσίδος, τ.δ. Δωριέων), τό ὁποῖο ἀναφέρεται ὡς τσιφλίκι καί στόν κατάλογο Φιλητᾶ (Σπ. Ἀραβαντινός, *Ἱστορία*, σελ. 609) στό διαμέρισμα Λιβαδειᾶς. Δέν φαίνεται ἄν ἡ ἡμερομηνία 20 Νοεμβρίου 1808 ἀντιστοιχεῖ στήν ἔναρξη τῶν ἐργασιῶν κατασκευῆς-ἐπισκευῆς τῶν σπιτιῶν ἤ στή σύνταξη τοῦ σημειώματος. Μέ βάση τό παρακάτω σχετικό β΄ φαίνεται ὅτι ὁ Σαλῆ Γκόρος ἀνέλαβε τά καθήκοντά του ὡς σούμπασης τοῦ Παλιοχωριοῦ στίς 5 Αὐγούστου 1808, ἡμερομηνία πού ἴσως ἔχει κάποια σχέση μέ τήν ἔναρξη τῶν ἐργασιῶν. Τό ἔγγραφο εἶναι σπουδαῖο ἀπό πολλές ἀπόψεις, δέν γνωρίζουμε ὅμως ἐάν εἶναι πλῆρες ἤ ὄχι. Τό φύλλο χαρτιοῦ ἀρχικῶν διαστάσεων 29x20 ἑκ. ἔχει διπλωθεῖ στή μέση κατά τήν κάθετη φορά καί μοιάζει σάν ἐπικάλυμμα ἑνός πρόχειρου ὀρθογώνιου δεφτεριοῦ ὀλίγων φύλλων, χωρίς ράχη, διαστάσεων 29x10 ἑκ. Στήν περίπτωση αὐτή, ἄν εἶναι δηλαδή μέρος τετραδίου, θά ἔχουν χαθεῖ κάποια φύλλα καί φυσικά οἱ ἀντίστοιχες ἀναγραφές. Τό κείμενο πού ἐμφανίζεται ἐδῶ στό φ. 2^{v} καί ἐπαναλαμβάνει σέ συνεχή λόγο τίς ἀναγραφές τῆς ἀρχικῆς σελίδας, δέν μπορεῖ νά μᾶς διαφωτίσει γιατί σταματάει ἀπότομα πρίν ἀπό τήν ἐπαναδιατύπωση τοῦ συνόλου τῶν γνωστῶν μας ἀναγραφῶν. Κερδίζουμε μόνο μερικά ἐπώνυμα προσώπων, πού στήν καταγραφή τῆς πρώτης σελίδας ἀναφέρονται μόνο μέ τό βαπτιστικό τους. Παρ' ὅλα αὐτά εἶναι ἐνδεχόμενο νά μή λείπουν ἄλλα φύλλα καί ἡ καταγραφή νά τελειώνει ἐκεῖ. Πράγματι, παρατηροῦμε ὅτι μετά ἀπό τά σπίτια τῶν ἰδιωτῶν καί τά δύο «ἀργαστήρια» γιά τίς ἀνάγκες τοῦ χωριοῦ, «χαλικιάτικο» (=τοῦ σιδερᾶ) καί «(μ)πακάλικο», ὁ κατάλογος τελειώνει μέ τήν ἐκκλησία, τό μαγαζί (ἀποθήκη) καί τό κονάκι, δηλαδή μέ τίς κοινόχρηστες οἰκοδομές, μετά τίς ὁποῖες ὑποθέτουμε ὅτι θά ἦταν δύσκολο νά ἐπανέλθει σέ ἰδιωτικές κατασκευές. Ἀποκαταστήσαμε τόν τονισμό. ■

Σχετ.: α΄ [514], χ.τ., [1810]
β΄ [515], χ.τ., [1810]

1808: Νοεμβρήου 20: κάνο θήμησι διά τά κενόρια σπήτια πό φτιάνο στού Παλιοχόρι, ἀρχῆς.

Τό Παπᾶ Κόλφι σπίτι ἀνόγιο μέ δίο ὀτάδες καί χαγιάτι	*Τό Παπᾶ Διμήτρι τό ὅμιο*	*Τό Λιάκο σπίτι μισού ἀνόγιο μισό χαμόγιο μέ τό κιλάρι το*
Τό Διμίτρι σπίτι μέ τό κιλάρη το	*Ληνάρδο σπίτι μέ τό κιλάρι το*	*Τό Στάθι κιλάρι σέ παλιό σπίτι*

Λοκᾶ σπήτι μέ κιλάρι	*Γιαννάκι σπίτι μέ κιλάρι*	*Παναγιότι σπή τι μέ κιλάρη*
Ντελιγιάνι σπίτι μέ κιλάρι	*Ἀδάμι σπήτι μέ κιλάρι*	*Ἀναγνόστι σπήτη*
Παπᾶ Στάθη σπίτι μέ κιλάρι	*Γιορτζήνι σπίτι μέ κιλάρι*	*Βορλάμι σπίτι μέ κιλάρι*
Διμήτρι σπήτι μέ κιλάρι	*Γέρο γιάννι σπήτι μέ κιλάρη*	*Βαφιᾶ σπίτη*
Διμήτρι σπήτη	*Γιανάκι {σπή} σπίτι μέ κιλάρι*	*Ἀναγνόστι Δραγοσπι λιότη σπίτη μέ κιλάρι*
Παπᾶ Γιόργι σπίτι παλιό τό μισού ἔγι νε ἀνόγιο	*ἀργαστίρι χα λικιάτικο*	*ἀργαστίρι πακάλικο*
Τό Ζαβονικόλα σέ παλιό σπίτι κιλάρη τό Νικολό παλιό σπίτι ἔγινε κιλάρι	*τό Παπᾶ Νικόλα σέ σπήτι παλιό κιλάρι Νικόλα σπίτι παλιό ἔγινε κιλάρι*	*τό Παπᾶ Διμήτρι σπίτι ἀνόγιο ἡ ἐκλισία τίν ἀβγάτισα ἄλι τόσι*
μαγαζί κερεσπινά	*εἰς τό κονάκη ταράτζα.*	

|2

1808: Νοεμβρήου: 20

Κάνο θήμησι διά τά καινόρια σπήτηα πό φιάνου στού Παλιοχόρι: ἀρχῖς τό σπήτη τό Παπᾶ Κόλφι ἀνόγιο μέ τό χαγιάτι το:: σπήτη τό Παπᾶ Διμήτρι ὅμιο:: σπήτι τό Λιάκο τό μισού ἀνόγιο καί τό μισού χαμόγιο μέ τό κιλάρι το:: σπίτι τό Διμήτρι κλιρονόμο μέ τό κλάρι το:: σπήτι τό Λινάρδο μέ τό κλάρι* το:: τό Στάθη κιλάρι σέ παλιό σπίτη:: σπήτι τό Λοκᾶ Καρβελᾶ με τό κλάρι* το:: σπίτι τό Γιανάκι μέ κλάρι* το, σπήτι μέ κιλάρι τό Κατζανιότι Ἀδάμι, σπήτι μέ κλάρι* το:: Ντεληγιάνι, σπήτι μέ κι[λάρι]* [ἡ γραφή σταματᾶ ἀπότομα]

[ἐπί τοῦ νώτου:]

Διά τά σπήτια.

[434]

2 φ., 35x25 ◆ (392) [Βέροια], 24 Νοεμβρίου 1808

Ἀρτζουχάλι τοῦ Ἰωσήφ, βεκίλη τοῦ μητροπολίτη τῆς Καραφέριας (=Βέροιας), πρός τόν Ἀλή πασά. Κατά τήν «ὑψηλήν καί προσκυνητήν προσταγήν του», στέλνει τό κατάστιχο τῶν κανονικῶν δοσιμάτων τῆς μητρόπολης. Ἐπειδή ὁ μητροπολίτης βρίσκεται στήν Κωνσταντινούπολη καί ὁ ἴδιος δέν μπορεῖ νά ἀπομακρυνθεῖ ἀπό τή μητρόπολη, στέλνει τό κατάστιχο μέ τούς «βαροσλοῦδες» (=κατοίκους τοῦ βαροσιοῦ, τῆς πόλης, ἐδῶ προεστούς τοῦ βαροσιοῦ) τῆς Βέροιας, οἱ ὁποῖοι πηγαίνουν στά Γιάννενα «εἰς προσκύνησίν» του. Πίσω ἀπό αὐτήν τήν ὑπόθεση πρέπει νά βρίσκεται κάποια τοπική καταγγελία πρός τόν Ἀλή πασά, ἐπειδή ἔλεγχος τῶν οἰκονομικῶν μιᾶς μητρόπολης δέν εἶναι κάτι τό πολύ συνηθισμένο στήν ὀθωμανική πρακτική. Περίληψη τοῦ ἐγγράφου ἔχει δημοσιεύσει ὁ Γ. Χιονίδης, *Τά ἔγγραφα*, σελ. 225. ■

Ὑψηλώτατε, ὑπέρτατε, κραταιώτατε, καί πολυχρόνιε αὐθέντη μου ἰναετλιοῦ, μερχαμετλιοῦ, βελιγιουνάμ ἐφέντημ, ντοβλετλή Βεξίρ ἐφέντημ σουλτανούμ, σκλαβικῶς προσκυνῶ τά ἴχνη τῶν ποδῶν της καταφιλῶ.

»Τόν μεγαλοδύναμον θεόν παρακαλῶ νά τήν δίδῃ ὑγίαν, πολλυχρόνιον ζωήν, καί νά στεραιώνῃ καί αὐξάνῃ τό ὑψηλόν ντουβλέτη της, μέ ὅλα τά ποθητά μουράτια της, ἀμήν.

Μέ τό σκλαβικόν μου τοῦτο καί ταπεινόν ἀρτζουχάλι πρῶτον τήν προσκυνῶ ὁ σκλάβος της, ἔπειτα τήν κάνω ἰφαντέν ὅτι κατά τήν ὑψηλήν καί προσκυνητήν μοι προσταγήν της ἐρεύνησα καί ἔκαμα τό κατάστιχον τῆς ἐπαρχίας ὅλης τῆς Βέρροιας κατά τά κανονικά.

Καί μέ τό νά λείπῃ ὁ σκλάβος της καί χαῖρ ντοατζής της δεσπότης μου εἰς τήν Πόλιν, καί ἐγώ εἶμαι μόνον μέ ἕνα χοσμεκιάρι, καί δέν ἔχω κἀνένα ἄνθρωπον ἄξιον νά ἐμφανισθῇ ἔμπροσθεν τῆς ὑψηλώτητός της νά τό φέρῃ, τό στέλω μέ τούς βαροσλοῦδες τῆς Βέρροιας ὁποῦ ἔρχονται εἰς προσκύνησίν της, καί αὐτοί θέλουν κάμει ἰφαντέν καί τό χάλι μου. Καί ταῦτα σκλαβικῶς ὁμοῦ καί προσκυνητῶς, οἱ δέ χρόνοι τῆς ὑψηλώτητός της εἴησαν παρά θεοῦ πάμπολλοι καί πανευτυχεῖς.

ͅαωηῳ Νοεμβρίου κδ

Τῆς ὑψηλότητός της
σκλάβος καί χαῖρ ντοατζής της
ὁ βεκίλης τοῦ μητροπολίτη τῆς Καραφέριας
Ἰωσήφ

[πανώγραμμα:]

Τῷ ὑψηλοτάτῳ κραταιοτάτῳ μεγαλοπρεπεστάτῳ, καί πολυχρονίῳ δοβλετλιοῦ, ἰναετλιοῦ, μερχαμετλιοῦ, βελιγιουνάμ, βεξίρ ἐφένδημ, σκλαβικῶς: –

[ἐπί τοῦ νώτου, μέ ἄλλο χέρι:]

Βέρροια

[435]

2 φ., 23x17 ◆ (665) Ἰωάννινα, 26 Νοεμβρίου 1808

Σχέδιου μπουγιουρντιοῦ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ πρός τόν Χαρίση, μέ τήν ἐντολή: «Νά τραβήσεις εὐθύς τούς ἀνθρώπους σου» ἀπό τό Βιδκούκι. Πρόκειται, προφανῶς, γιά τόν Χαρίση Γιάσκα (βλ. Εὑρετήριο), ὁ ὁποῖος αὐτήν τήν περίοδο ἐντοπίζεται στήν Πρεμετή (βλ. σχετικό), μολονότι δέν γνωρίζουμε ποιά ἀκριβῶς εἶναι ἐκεῖ ἡ ὑπηρεσία του. Τό ἔγγραφο δέν φέρει σφραγίδα ἤ ὑπογραφή τοῦ Ἀλῆ πασᾶ. ■

Σχετ.: [402], [Πρεμετή], 1 Μαΐου 1808

Χαρίση ἠδές τή κακά κάμνεις εἰς τό Βυδκούκη, διά τοῦτο νά τραβήσῃς εὐθύς τούς ἀνδρόπους σου ἀπό ἐκεῖ καί νά μή ματαστείλῃς, οὔτε νά καριστήσῃς ἐκεῖ μπήρ νταά, καί ὄχι ἄλλο.

1808
Νοεμβρίου 26:
Ἰωάν(νινα)

[436]

1 φ., 35x22 ◆ (927) Κωνσταντινούπολη, 30 Δεκεμβρίου 1808

Ἔκθεση τῶν τελευταίων νέων πού κυκλοφοροῦν στήν Κωνσταντινούπολη, εἶδος δηλαδή χειρόγραφης ἐφημερίδας πού συντάσσουν καί στέλνουν στόν Ἀλή πασά οἱ ἄνδρωποί του, προφανῶς Ἕλληνες, σέ ἐπαφή μέ φαναριώτικους κύκλους καί ξένες πρεσβεῖες. Ἔχουν ἤδη ἀναφερθεῖ πρόσωπα αὐτῆς τῆς κατηγορίας, ὅπως ὁ Στέφανος Μίσιου, ὁ Γεώργιος Πασχάλογλου, ὁ Δημήτριος Ραζής, ὁ Γεώργιος Μαρίνογλου (βλ. Εὑρετήριο), οἱ ὁποῖοι στέλνουν πρός τόν Ἀλή πασά τέτοιες ἐκθέσεις. Οἱ ἐκθέσεις αὐτές δέν ἔχουν σταθερή μορφή οὔτε καθορισμένη περιοδικότητα, συχνά ὅμως σέ ἔγγραφα τῶν καπουτζοχαντάρηδων γίνεται λόγος γιά συνημμένα, πού δέν ἔχουν διασωθεῖ, μέ τά νέα τῆς τελευταίας «πόστας». Στίς παροῦσες «Εἰδήσεις» ἀναφέρο-

νται κυρίως οἱ ἐπιτυχίες τῶν Ρώσων κατά τῶν Σουηδῶν καί τοῦ Ναπολέοντα κατά τῶν Ἰσπανῶν. Ἡ ἔκθεση τελειώνει μέ ἄλλες πληροφορίες ἀπό τίς ἐσωτερικές ὑποθέσεις: δέν ἔχουν φθάσει ἀκόμη στήν Κωνσταντινούπολη νεότερες εἰδήσεις γιά τίς διαπραγματεύσεις τῶν Δαρδανελλίων (:«Τζανάκ καλεσί») μέ τούς Ἐγγλέζους, ἐνῶ γιά τό ἀξίωμα τοῦ «Μουχούρ σαχιπῆ» (=Μεγάλου Σφραγιδοφύλακα), λέγεται ὅτι προορίζεται ὁ «κιόρ Ἰσούφ πασάς». ■

Εἰδήσεις τῆς σημερινῆς πόστας!

Σήμερον ἔφθασεν ἡ πόστα τῆς Βιέννης καί τόσον ἀπό τά ἐκεῖ γράμματα ὅσον καί ἀπό τάς κοινᾶς γαζέτας μανθάνομεν ὅτι οἱ Φραντζέζοι θριαμβεύουν ἐναντίον τῶν πτωχῶν Ἱσπανῶν. Ὁ Ναπολέων ἀπό τάς 2 ἕως τάς 15 τοῦ Νοεμβρίου νέον, μέ τά πολυάριθμά του στρατεύματα διεσκόρπισεν ὅλους τούς Ἱσπανούς καί ὀλίγους Ἰγγλέζους ὁποῦ εὑρέθησαν ἐκεῖ. Τῇ 25 Νοεμβρίου κατά τάς ἰδιαιτέρας εἰδήσεις ἐμβῆκε μέ τόν ἀδελφόν του Ἰώσσηπον βασιλέα τῆς Ἱσπανίας εἰς τό Μαδρίτη, ὥστε δέν εἶναι ἐλπίς πλέον νά ἠμπορέσουν νά ἀντισταθοῦν οἱ Ἱσπανοί ἀλλά θέλουν δεχθῆ τόν νόμον ἀπό τόν νικητήν, μέ φθοράν καί ἀφανισμόν πολλῶν, μάλιστα ὅσοι ἀπό τούς ἐγκριτωτέρους ἐσήκωσαν ἅρματα ἐναντίον του θέλουν χάσει ὅ,τι ἔχουν μέ φόβον καί τῆς ζωῆς των, ἄν δέν προφθάσουν νά φύγουν. Ἔν καράβι ὁποῦ ἦλθεν ἀπό τήν Μάλταν προχθές ἔφερεν εἰδήσεις καί νίκας τῶν Ἱσπανῶν πλήν δέν πιστεύεται ἀπό τούς ἐδώ πολιτικούς, οἱ ὁποῖοι στοχάζονται ἕως τώρα τελειωμένον τόν μαδδέν τῆς Ἱσπανίας.

Ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ῥωσσίας δέν ἐδέχθη τήν ἀνακωχήν ὁποῦ τῷ ἐπρόβαλλαν οἱ Σβετζέζοι καί ἐπρόσταξε νά τούς κτυπήσουν ὅπου τούς εὕρουν ἐπάνω εἰς τούς πάγους καί τά χιόνια.

Ἐπομένως οἱ Σβετζέζοι ἐπρόβαλαν εἰρήνην καί ὁ Ῥῶσσος τούς ἀπεκρίθη ὅτι πρέπει νά τήν κάμουν μαζή μέ τήν Φράντζαν ὥστε οἱ Σβέτζοι θέλουν χάσει τήν Φινλάνδαν διά τούς Ῥώσσους καί τήν Πομερανίαν διά τόν δοῦκα τοῦ Μεκλενβούργου γεναικάδελφον τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Οἱ Ἰγγλέζοι ὅλον ἕνα ἐπιμένουν εἰς τόν πόλεμον καί κἀνέναν δέν φοβοῦνται, ὅλα τά ἁλμυρά νερά τά ἐξουσιάζουν καθώς θέλουν, ἀνάπτουν ὅπου εὕρουν τήν φωτίαν καί δέν φροντίζουν διά τήν ἔκβασιν, τήν δουλιάν τους κοιτάζουν.

Εἰς τό Βουκουρέστι εἶχον φθάσει οἱ Ῥῶσσοι μασλαχατκιουζάριδες καί ἐπρόσμεναν τούς ἀπό ἐδῶ σταλμένους νά λαλήσουν τήν εἰρήνην, ἡ ὁποία νά δώσῃ ὁ θεός νά γένῃ, καί καλή, καί ὀγλίγωρα.[2]

Οἱ Νέμτζοι ὅλον ἕνα καταγίνονται νά κάμουν στρατεύματα καί οἱ

Οὐγκροι ἔταξαν νά δώσουν ὑπέρ τό συνειθισμένον ἄλλους 20.000 στατιώτας, ἀπό δέ τούς ἐδῶ Φραντζέζους ἐμάθομεν μυστικά, ὅτι σκοπός τοῦ Ναπολέοντος εἶναι νά κτυπήσῃ μαζί μέ τούς Ῥώσσους τούς Νέμτζους εὐθύς ὁποῦ τελειώσει ὁ πόλεμος τῆς Ἱσπανίας καί δοθῆ ἐκεῖ νιζάμι.

Ἀπό τό Τζανάκ καλεσί δέν εἶναι κἀμμία εἴδησις διά τούς Ἰγγλέζους τί ἀπέκαμαν· τό ὄνομα τοῦ μουχοῦρ σαχιπή ἀκόμη δέν ἐκοινολογήθη καί οἱ περισσότεροι λέγουν διά τόν Κιόρ Ἰσσούφ πασᾶ ὅτι αὐτός θέλει ἔλθη, πλήν ὅποιος καί ἄν εἶναι νά γένῃ καλοῤῥίζικος καί νά φέρῃ μέ τό οὐγοῦρί του τήν ἡσυχίαν, καί λαμπρότητα τοῦ ὑψηλοῦ δεβλετίου, ἀμήν.

Κωνσταντινούπολις, τῇ 30 Δεκεμβρίου 1808

Τῆς πανυπερτάτης ὑψηλότητός της
χαΐρ δουατζῆδες
καί σκλάβοι σαδίκιδες
1808: Ἰωάννινα
Μαγιοῦ: 30

Περιεχόμενα

Εἰσαγωγικά 7-10

Ἔγγραφα τῶν ἐτῶν 1787-1800 11-114

Ἔγγραφα τοῦ ἔτους 1801 115-220

Ἔγγραφα τοῦ ἔτους 1802 237-322

Ἔγγραφα τοῦ ἔτους 1803 323-374

Ἔγγραφα τοῦ ἔτους 1804 391-472

Ἔγγραφα τοῦ ἔτους 1805 473-508

Ἔγγραφα τοῦ ἔτους 1806 509-542

Ἔγγραφα τοῦ ἔτους 1807 543-632

Ἔγγραφα τοῦ ἔτους 1808 649-809

Πανομοιότυπα ἐγγράφων 221-236, 375-390, 633-648

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΥΝΕΡΓΑΤΩΝ ΤΟΥ
ΔΗΜΗΤΡΗ ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ ΚΑΙ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΜΙΧΑΗΛΑΡΗ
ΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΑΛΗ ΠΑΣΑ
ΣΥΛΛΟΓΗΣ Ι. ΧΩΤΖΗ ΤΗΣ ΓΕΝΝΑΔΕΙΟΥ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ
ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΟΜΟΣ Α΄
ΔΑΚΤΥΛΟΓΡΑΦΗΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΗ ΔΗΜΗΤΡΑ ΡΕΓΚΛΗ
ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΤΗΘΗΚΕ ΚΑΙ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΘΗΚΕ
ΑΠΟ ΤΗ ΒΑΣΩ ΑΝΤΩΝΙΟΥ
ΣΤΟ ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΟΓΡΑΦΗΣΗΣ
ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ
ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΕΡΕΥΝΩΝ
ΚΑΙ ΤΥΠΩΘΗΚΕ
ΣΤΙΣ ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ ΜΙΧΑΛΗΣ ΤΟΥΜΠΗΣ Α.Ε.
ΤΟΝ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟ 2007
ΣΕ 1000 ΑΝΤΙΤΥΠΑ

Ὁ Ἀλή πασάς τῶν Ἰωαννίνων (1788-1822) ἀποτελεῖ μιά ἀμφιλεγόμενη ἀλλά ἀναμφισβήτητα κυρίαρχη φυσιογνωμία τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας. Τό μυθικό αὐτό πρόσωπο παρουσιάζει ἀνάλογο ἐνδιαφέρον τόσο γιά τήν ἱστορία τῆς φθίνουσας Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας ὅσο καί εἰδικότερα γιά τήν ἀναδυόμενη ἐθνική ἱστορία τῆς Ἀλβανίας. Ἡ τελευταία, μέσω τῆς ἀνάδειξης Ἀλβανῶν πασάδων στά πασαλίκια τῆς εὐρύτερης περιοχῆς Ἀλβανίας καί Ἠπείρου καί ἰδιαίτερα τοῦ Ἀλῆ πασᾶ στά Γιάννενα, βλέπει τήν ἀναβάθμιση τῆς Ἀλβανικῆς παρουσίας στό ὀθωμανικό σύστημα διοίκησης καί κάποιες πρόδρομες μορφές Ἀλβανικῆς ἐθνικῆς ἀφύπνισης.

Ἡ γειτονία τοῦ πασαλικίου τῶν Ἰωαννίνων μέ τά διεθνοποιημένα Ἑπτάνησα πού στά χρόνια τοῦ Ἀλῆ πασᾶ εἶδαν νά ἐναλλάσσονται τέσσερεις ξένες κυριαρχίες (Βενετική, Γαλλική, Ρωσική, Ἀγγλική), ἔδωσε ἀφορμή σέ μιά ἐντυπωσιακή σειρά ξένων συγγραφέων, τῆς ἐποχῆς του ἀλλά καί μεταγενέστερων, νά ἀσχοληθοῦν μέ τό πρόσωπό του καί κάποια ἄλλα ἐπιτεύγματα του, τή βάρβαρη συμπεριφορά καί τά ἐγκλήματά του. Μερικά δημοσιευμένα ἔγγραφα πού ὁ ἴδιος ἔχει στείλει σέ τρίτους, ἤ προέρχονται ἀπό διπλωματικές πηγές, δέν διαψεύδουν τήν ἀντιφατική εἰκόνα πού ξεπηδάει μέσα ἀπό τίς μαρτυρίες τῶν ἀφηγηματικῶν ἔργων.

Ὡστόσο ἔλλειπε ὡς τώρα ἡ μεγάλη αὐθεντική πηγή πληροφοριῶν, δηλαδή τό προσωπικό του ἀρχεῖο, πού θά ἐπιβεβαίωνε ἤ θά διέψευδε τήν ἐπικρατοῦσα- εὐρωπαϊκή καί ἑλληνική - ἀντίληψη γιά τό ἄτομο καί τίς πράξεις του.

Αὐτό τό προσωπικό ἀρχεῖο τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ἤ καλύτερα, τό τμῆμα του πού ἔχει διασωθεῖ μέσα ἀπό δαιδαλώδεις καί ἐν μέρει ἀνεξιχνίαστες συνθῆκες, φυλάσσεται σήμερα στή Γεννάδειο Βιβλιοθήκη Ἀθηνῶν (1500 περίπου ἑλληνικά ἔγγραφα) καί δημοσιοποιεῖται στό σύνολό του μέσα ἀπό τήν παρούσα ἔκδοση. Μέ τήν πιστή μεταγραφή τῶν ἐγγράφων, τόν συστηματικό ὑπομνηματισμό καί τήν παροχή κάθε δυνατῆς βοήθειας πρός τόν ἀναγνώστη (εὑρετήρια, γλωσσάρια κ.ἄ.), διευκολύνεται ἡ κατανόηση τῆς λειτουργίας ἑνός πρωτόγονου ἡγεμονικοῦ συστήματος καί μιᾶς δυσνόητης γραφειοκρατίας πού τό συνοδεύει. Ἡ ἔκδοση τοῦ Ἀρχείου τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ρίχνει ἕνα νέο ἰσχυρό φωτισμό σέ μιά ἀπό τίς σπουδαιότερες περιόδους τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας.

ISBN-978-960-7916-61-7
ISBN Τόμος Α΄ 978-960-7916-62-4